BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
36
14 B
18
FONDO EBORENSE

E
IV
14

NICOLAI DE NIISE,

ORDINIS MINORVM DE OBSERVANTIA

36-14-d-18

In IIII. libros Sententiarum, opus, *Reſolutiō Theologorum inſcriptum.*

CVNCTIS IN THEOLOGIA PROFICERE uolentibus, maximè neceſſarium.

DVPLICI ANNEXO INDICE, QVORVM alter quæſtiones, dicta uero notabilia reliquus complectitur.

VENETIIS, APVD DOMINICVM FARREVM.
M D ' X X I I I I.

REVERENDISS. D. D.
ÆGIDIO VALENTIO EPISC. SVTRINO, NEPETINOQVE

TIBVRTIVS CAMER.
Bibliopola Maceratenſi.
Εὐπράττειν.

HINC tales, ac tantas, Reuerendiſſime Egidi, ex illuſtriſſimorum virorum amore, ſeu potius humanitate vires excitari perſpicio, quandoquidem hũc omnium animis affectum pariat, quòd non ſolum omni cura, opera, ac diligentia: eos aſſequi ſtudeant, verum etiam ea, quæ nec prorſus ſomniaſſent; audeant. quod (& quid permendicata ibimus ſuffragia?) metipſe impræſentiarum atteſtor, qui, & ex incredibili (quem præ te fers) amoris ſtudio, & ex maxima tuorum erga nos omnes magnitudine meritis ſolicitorum, diu agnitus, ac perturbatus curis vnquam conquieui, donec mihi ipſi, mei amoris neruos tum apud te, cum apud omnes

inſimul atteſtatos relinquendo : aliqua ex parte con quieuerim. Hac igitur primum de cauſa ductus, coactusq;, Enchiridion iſtud quãplurimis, innumeriſque iam obrutum, ac labefactatum erroribus, nunc verò accuratiſſima noſtri cenſura caſtigatum omniq; labe (veluti archade lympha lotum) expurgatum: clariſſimo nomini tuo deſtinare mihi certum, atque decretũ fuit, quem maxime (cum Theologiam profiteatur) tibi conuenire intellexi, eo quia inter huius noſtræ tempeſtatis excellentiſſimos Theologos, Philoſophoſque omnes (veluti Sol inter aſtra) ipſe refulgeas. Vnde, cum huius vanas orbis delitias, nugaſque penitus abhorreas, poterit etiam (vt ex antiquorum more ſaturnalium munus) his in S. D. N. natalitijs: non parũ ſolaminis afferre. Maximo profectò dolore afficior, meis optatis fortunam nõ reſpondere, ꝙ talẽ me inſcribendi præbeat, qualẽ tuę merita virtutis ſibi poſtularẽt, vt (ſicut cuperem) de ea homines oẽs certiores redderẽ. De hac re ſatis me tamẽ conſolatur ꝙ ita per ſemetipſam eluceſcat; vt probatione, teſteq; indigeat nemine, vna.n. clariſſima omniũ voce cęteris præfertur. Reliquũ eſt igitur, ꝙ hoc noſtrũ munuſculũ ſerena frõte, ſolitaque humanitate accipias, vt tua duce virtute, tuæque radijs famę eò perueniat, quo tuorũ extat meritorum memoria, vnde quorumlibet, vel doctiſſimorum manibus indies attriri minime erubeſcat. Noſtrique ardentiſſimum maximumque animũ intuẽs: lõge ingenium ſuperare ſcias, cum.n. ꝙ deberet non poſſit, ad poſſibile pro viribus elaborat. Vale.

INDEX

INDEX QVAESTIONVM ET PROBLEMATVM HVIVS OPPERIS.

Partitiones primi tractatus.

SEctiones, ſiue partitiones totalis libri, qui nō incongrue Reſolutio Theologorum nuncupari poteſt. Vbi eſt attendendum, quod a principio libri de ipſa theologali doctrina quæſtiones aliquæ præmittuntur. Dehinc ponitur libri partitio in ſeptem ſpeciales tractatus, quorū quilibet in tres præcipuas partes: & pars unaquæq; in portiones uarias ſerioſiſſimo quodam ordine diſtinguitur.

Primum itaque circa doctrinam theologicam commu nes quędam quæſtiōes mouentur in quadruplici differentia.

De neceſsitate ſacræ ſcripturæ. c. 1.

Primo de ipſius neceſſitate.
Secundo de eius ſuf- -ntia, & vtilitate.
Tertio de ſui ſubiecti veritate.
Quarto de tam ſublimis doctrinæ qualitate.
Circa primum quæritur.
An ſit nobis neceſſaria aliqua doctrina ſupernaturalis.

De ſufficientia ſacræ ſcripturæ c. 1.

Cira ſecundum quæritur.
Vtrum doctrina ſupernaturalis viatori neceſſaria, ſit ſufficienter tradita in ſacra ſcriptura.

De ſubiecto theol c. 3.

Circa tertium quod eſt de ſubiecto theologię quærūtur quattuor.
An theologia ſit de Deo tan quam de ſubiecto primo. 1
An theologia ſit de Deo ſub ratione deitatis, vel ſub alia ratione ſpeciali. 2

3 Vtrum cum ſumma ſimplicitate ſubiecti theologici ſtare poſſit aliqua non identitas ex natura rei rationum formalium, aut modorum intrinſecorum, quo ad perfectiones de ipſo ſcibiles.

4 Vtrum theologia ſit de omnibus per attributionem ad ſuum ſubiectum primum.

De qualitate theolog. c. 8.

Circa quartum, videlicet circa qualitatẽ doctrinæ theologicę mouentʼ tres qõnes.

1 Vtrum theologica ſit ſciẽtia, vel ſapientia ſubalternans, uel ſubalternata.

2 Vtrum ſacra doctrina pluralitatem ſenſuum ſub vna litera inuoluẽs ſit aliis ſciẽtiis certior, & nobilior.

3 Vtrum theologia ſit ſpeculatiua, vel practica.

Partitio libri in ſeptem ſpirituales tractatus.

Primus eſt Dei perfectione.

Secundus eſt de mundi conditione.

Tertius eſt de hominis præuaricatione.

Quartus eſt de verbi reparatiua incarnatione.

Quintus de gratiarum & virtutum informatione.

Sextus de ſacramentorum efficaci inſtitutione.

Septimus de finali retributione.

De cognoſcibilitate Dei c. 13.

In primo tractatu primo mouetur quæſtio talis de Dei cognoſcibilitate in communi.

Vtrum Deus ſit a nobis naturaliter p creaturas cognoſcibilis, & præ ipſis creaturis primo notus. 1

Sectio huius primi tractatus in tres principales partes, ſecundum ea quæ ſunt de Deo cognoſceda, quę ſunt in triplici differentia.

Prima pars eſt de his, quę ſpectant ad diuinæ eſſentiæ vnitatem.

Secunda de his quæ pertinent ad perſonam trinitatem.

Tertia de his quæ concernũt attributorum pluralitatẽ.

De eſſentia Dei c. 15.

In prima parte quæruntur quattuor.

Primum de eſſe Dei.

An videlicet iſta propoſitio Deus eſt ſit per ſe nota. 1

Vtrum Deum eſſe infinitum inteſiue ſit demonſtrabile. 2

Vtrum ſolus Deus ſit in omnibus & vbique immutabiliter æternus. 3

4 Vtrum tantum ſit vnus Deus.

De diſtinctione perſonarũ.c.11.

In ſecunda parte principali huius primi tractatus primo mouentur quæſtiones de perſonarum diſtinctione. Et conſequenter de ſingularum perſonarum ſpeciali ratione. Et exinde de ipſarum perſonarum comparatione.

Circa primum mouentur ſex quęſtiones.

1 Vtrum in Deo ſint tantum duæ productiones.

2 Vtrum in diuinis ſit generatio vniuoca.

3 In vnitate diuinę eſſentię ſint tantum tres perſonę.

4 Vtrum conuenienter dicantur eſſe in diuinis quando que notiones.

5 Vtrum numerus perſonarum in diuinis pertinet ad ſubſtantiam, vel rationem ad primam intentionem, vel ſecundam.

6 Vtrum perſonę diuinæ conſtituātur per proprietates abſolutas, vel reſpectiuas.

De Patre.c.30.

Circa ſecundum, primo quæritur de his, quæ ſpectant ad perſonam patris

Secundo de his, quæ ad perſonam filii.

Tertio de his, quæ ad perſonam ſ. pertinere videtur.

Circa ea, quæ ad perſonam patris pertinent quatuordecim mouentũr quęſtiones.

An ingenitum ſiue innaſcibile ſit proprietas perſonæ patris conſtitutiua. 1

An illa propoſitio ſit vera ſolus pater eſt Deus. 2

An eſſentia in patre ſit principium generatiuum filii. 3

An paternæ generationis terminus ſit eſſentia. 4

An generatio actiua patris ſit perfectio ſimpliciter. 5

An potentia generandi in patre ſit quid, vel ad aliquid. 6

An in ſolo patre ſit potentia generandi. 7

An actus notionales patris, videlicet generare & ſpirare vere prædicentur de eſſentia. 8

An hęc propoſitio ſit vera, Deus generat Deum. 9

An pater genuerit filium in intellectu præintelligente ipſum ante generationē eius. 10

An pater genuerit filium voluntate antecedente. 11

An pater genuerit filium neceſſitate naturali. 12

An actus dicendi ſoli patri conueniens ſit prior in pa- 13

tre, quã actus intelligẽdi.

14 An pater ſit ſapiens ſapiẽtia genita.

De Filio. c.50.

Circa ea, quæ ſpectant ad perſonam filij, ſiue verbi mouẽtur quinque quæſtiones.

1 An in verbo noſtro, quod eſt actus intelligendi cum actu dicendi actus intelligendi præcedat actum dicendi.

2 An hoc nomen verbum in diuinis ſit proprium filij importans reſpectum ad creaturas.

3 An in diuinis imago ſit proprium nomen filij.

4 An filius generetur de ſubſtãtia patris.

5 An generatio filii ſit æterna.

De ſpiritu ſancto. c.55.

Circa ea, quæ perſonã Spirituſſancti concernũt inquirẽdũ eſt pręcipue de tribus.

Primo de eius productione.

Secundo de ipſius nominatione.

Tertio de eiuſdem miſſione.

De productione Spirituſſancti. c 55.

Circa productionem Spirituſſancti mouẽtur ſex quæſtiones.

An voluntas ſit principiũ neceſſario productiuum Spirituſſancti, & ei diuinæ eſſentiæ communicatiuum. 1

Si Spirituſſanctus non procederet a filio realiter diſtingueretur ab eo. 2

An productio Spirituſſancti ſit generatio, vel a generatione diſtincta. 3

An pater & filius ſint vnum principium Spirituſſancti, & vnus ſpirator. 4

An pater prius origine ſpiret Spirituſſanctũ, quàm filius. 5

An pater & filius ſint priores natura Spirituſſancto. 6

De nomine Spirituſſancti c. 63.

Circa Spirituſſancti nominationem mouẽtur tres quæſtiones.

An hoc nomen Spiritus ſit proprium tertiæ perſonæ in diuinis. 1

An ſpirituſſanctus ꝓpriẹ nominetur nexus, & amor patris & filii, ita, quòd vere dicatur, quod pater, & filius diligunt ſe Spirituſſancto. 2

An hoc nomẽ donũ dicat proprietatem perſonalem Spirituſſancti conſtitutiuam. 3

De miſſione Spirituſſancto. c 67

Circa miſſionem Spirituſſancti

cti ſunt duæ quæſtiones.

1 An mitti ſoli Spiritui ſancto cōueniat, aut etiam patri, & filio.

2 An miſſio actiua ſit actio immanens, vel tranſiens.

De relatione perſonarum. c.69.

Circa perſonarum comparationem inueſtigandum eſt de tribus.

Primo de quadruplici communi relatione.

Secundo de perſonarum circuminceſſione.

Tertio de ſpeciale appropriatione.

Circa primum iſtorum ſunt tres quæſtiones.

1 An ĩ diuinis ſint iſtæ quatuor relationes communes reales, diſtinctio, identitas, æqualitas, & ſimilitudo.

2 An in diuinis ſit realis diſtinctio.

3 An in diuinis perſonis ſit ſumma æqualitas.

De circuminceſſione c.73.

Circa ſecundum eſt vna quęſtio.

1 An perſonæ diuinæ ſint in ſe inuicem per circũinceſſionem.

De appropriatione c.74.

Circa tertium mouetur vnica quæſtio.

1 An diuinis perſonis conuenienter fiat aliquorum attributorũ ſpecialis appropriatio.

De attributis c.76.

In tertia parte principali huius primi tractatus inueſtigandum eſt de his, quæ pertinent ad attributorũ pluralitatem Vbi primo in generali mouetur quęſtio vna,

1 Videlicet cum ſumma vnitate, & identitate attributorum inuicem, & cum eſſentia ſtare poſſit aliqua eorum diſtinctio ab inuicem, & ab eſſentia.

De potẽtia intellectus Dei c.78.

Conſequenter autem in hac parte inueſtigandum eſt ſpecialiter de tribus.

Primo de his, quę pertinent ad potẽtiam intellectiuam.

Secundo de his, quæ ſpectant ad potentiam volitiuam.

Tertio de his, quæ concernũt pęnitentiam effectiuã.

Circa primũ, primo in generali mouetur vna quęſtio.

An in Deo ſit intellectus agens & poſſibilis.

De

De vnitate ſcientiæ diuinæ. c. 79.

1 Conſequenter in ſpeciali quę ritur de diuina intellectione,& ſcientia, vbi quæren dum eſt de tribus.
Primo de diuinæ ſcientiæ, & ſcibilium habitudine.
Secundo de ſcitorum multitu dine.
Tertio de ſciētiæ certitudine.
Circa primum mouentur qua tuor quæſtiones.
1 An in Deo ſint ideæ, vel relationes aliquę ad ſcibilia quidditatiue cognita, quæ ſint rationes cognoſcendi huiuſmodi ſcibilia.
2 An creatura inquātum eſt fun damentum relationis æter nę ad Deum, vt cognoſcen tem habeat verum eſſe ſic, quòd eſſentia rei creabilis ſit æterna.
3 An omnia in Deo cognoſcen te ſint vita.
4 An ſcientia Dei reſpectu facti bilium ſit practica.

De ſcitorum multitudine. c. 86.

Circa ſcitorum multitudinē vna mouetur quæſtio.
1 An Deus per ſuam eſſentiam omnia diſtinctè cognoſcat

De certitudine diuinæ ſcientiæ c. 88.

Circa diuinæ ſcientiæ certitudinem vna eſt quęſtio.
1 An cum determinata, & infal libili, atque immutabili certitudine diuinæ ſcientię ſtare poſſit eius contingen tia circa obiecta creabilia, & contingentia ipſorum obiectorum.

De prudentia Dei. c. 91.

Circa ea, quę pertinet ad potentiam volitiuam inquirē dum eſt pręcipue de octo.
Primo de Dei prouidentia,& diſpoſitione.
Secundo de diuinæ volunta tis extenſione.
Tertio de eius impletione.
Quarto de diuinæ voluntatis permiſſione.
Quinto de creatę voluntatis ad diuinā conformatione.
Sexto de diuina dilectione.
Septimo de ira,& odio Dei.
Octauo de diuinæ miſericordiæ & iuſtitię ratione.
Circa Dei prouidentiam, & diſpoſitionē ſunt duæ quæ ſtiones.
1 An diuinæ prouidentiæ omnia ſint imediate ſubiecta.
2 An prædeſtinatio ſit actus diſtinctus præſcientia Dei ha bens rationem ex parte prę deſtinati,& neceſſitatem ſi bi imponens.

De

De voluntate Dei.c.95.

Circa diuinæ volũtatis extenſionem eſt vna queſtio.

An diuina voluntas immediate cauſaliter ſe extendat ad omnem effectum.

De impletione voluntatis Dei. c.96.

Circa diuinę voluntatis impletionem vna eſt quęſtio.

1 An diuina voluntas ſemper impleatur.

De permiſſione. c.97

Circa diuinam permiſſionẽ eſt vna quęſtio.

1 An diuina voluntas debeat permittere mala fieri.

De conformitate voluntatis creata ad diuinam c.99.

Circa createę voluntatis ad diuinam conformationẽ vnica mouetur quæſtio.

1 An conformitas voluntatis createę ad diuinam voluntatem faciat eam iuſtam & bonam moraliter.

De dilectione diuina. c.101.

Circa ſextum, quod eſt de diuina dilectione v[illegible]actatur quęſtio.

An Deus ab æterno ex caritate ęqualiter omnia diligat.

De ira, & Odio Dei.c.103.

Circa ſeptimum, quod eſt de ira & odio Dei, mouetur talis quęſtio.

1 An Deus iraſcatur aliquibus creaturis, & eas odio habeat.

De iuſtitia Dei. c.104.

Circa octauum, quod eſt de iuſtitia, & miſericordia Dei, vna tangitur quęſtio.

1 An in omni opere Dei cõcurrant miſericordia, & iuſtitia.

De potentia Dei. c.107.

Circa ea quę pertinẽt ad Dei potentiam executiuam, ſiue effectiuã ſunt ſeptẽ quęſtiones.

1 An potentia effectiua, ſiue executiua, quę dicitur omnipotẽtia in Deo diſtinguatur ex natura rei a potentia volitiua.

2 An prima ratio poſſibilitatis, vel impoſſibilitatis rei ſit ex parte Dei, vel rei factibilis.

3 An diuina potentia ſe extendat

dat ad impoſsibilia.

4 An diuina potentia ſe extendat ad infinitum, ſiue etiã ad infinita.

5 An diuina potentia potuerit feciſſe mundum meliorem quàm ſit.

6 An Deus de potentia abſoluta potuerit ante produxiſſe mundum quàm ab eo ordinatum fuerit.

7 An diuina potentia quicquid ſemel potuit, aut poteſt ſemper poſsit.

De relatione ad creaturas c.115

Tandem in fine tractatus huius quaſi continuando ipſum ad ſequẽtem mouetur quæſtio talis.

1 An in Deo poſsit eſſe ex tempore aliqua relatio ad creaturas.

Finis titulorum quæſtionum primi tractatus.

Sequuntur ſectiones ſecundi tractatus, in quo agitur de mundi conditione.

In ſecundo tractatu tres ſunt partes principales:

De productione rerũ. c. 117.

In prima agitur de rerũ creatarum productione.

In ſecunda de earum diſtinctione.

In tertia de ipſarũ gubernat.

In prima parte mouentur ſex quęſtiones.

An omnia creata ſint ab vno primo principio, vt eſt in tribus perſonis vnum ita, quòd productio cauſatorũ neceſſario pręſupponat productionem diuinarum perſonarum. 1

An Deus poſsit aliquid creare 2

An poſsibile ſit, aut fuerit mũdum, aut creaturã aliquam fuiſſe ab ęterno productã abſq; durationis principio. 3

An creatio diſtinguatur realiter a re creata. 4

An creatio ſit mutatio. 5

An omnis creatura ſit veſtigium Trinitatis. 6

De diſtinctione rerum. c. 123.

In ſecunda parte principali huius ſecũdi tractatus vbi agitur de rerum creatarũ diſtinctione ſit diuiſio in tres portiones.

Primo enim tractatur de creatura mere ſpirituali.

Secũdo de creatura mere corporali.

Tertio de creatura cõpoſita ex corporali, & ſpirituali.

Primo ergo agitur de creatura mere ſpirituali, ſcilicet de Angelis, de quibus ſex tractantur.

Primum eſt angelorum naturalis conditio.

Secun' eſt localis eorum tran-

tranſmutatio.

Tertiũ eſt ſuæ durationis determinatio.

Quartum eſt eorum potentia, & operatio intellectiua.

Quintum eſt eorum potẽtia, & operatio volitiua.

Sextum eſt beatorum, & malorum ſeparatio bonorum beatificatiua, & malorum damnatiua.

De angelis c.127.

Circa naturalem Angelorum conditionem ſunt quatuor quęſtiones.

1 An angelus, & anima ex ſua naturali conditione differant ſpem.

2 An poſſint eſſe plures Angeli in eadem ſpetie.

3 An angelus ſit compoſitus ex materia, & forma.

4 An Angeli habeant corpora ſibi naturaliter vnita.

De loco Ang. c.136.

Circa ſecundum, quod eſt angelorum localis tranſmutatio ſunt duę quæſtiones.

1 An angeli ſint in loco.

2 An angelus poſſit moueri localiter.

De menſura ang. c 137.

Circa tertium, quod eſt de menſura durationis angelorum eſt vna quæſtio.

An omnium angelorum ſit vnum ęuum menſurans durationem ipſorum. 1

De intellectu Ang c 139.

Circa quartũ, quod eſt de intellectu, & intellectione angelorum ſunt quatuor quęſtiones.

An angelus poſſit ſeipſum intelligere per eſſentiã ſuam. 1

An angelus habeat naturalẽ notitiam diſtinctam diuinæ eſſentię. 2

An ad cognoſcendas diſtinctas quidditates rerũ oporteat angelũ habere diſtinctas rationes cognoſcendi. 3

An angeli proficiat in ſciẽtia accipiẽdo notitiã a rebus. 4

De volunt. Ang. c.113.

Circa quintum, quod eſt angelorum voluntas, & volitio ſunt tres quæſtiones.

An in angelis ſit liberum arbitrium. 1

An angeli naturali dilectione dilexerint Deũ ſup omnia. 2

An angeli plus diligant ſuperiores angelos, ꝙ iteriores. 3

De præmio bonor. Angelorum c. 145.

Circa ſextũ quod eſt bonorũ angelorum, & malorum ſepa

ſeparatio tres ſunt queſtiones de beatificatione bonorum, & tres de damnatione malorum.
1 An boni angeli meruerint beatitudinem antequã receperint eam.
2 An angelis ſit data gratia ſecundum capacitatem ſuorum naturalium.
3 An angeli potuerint eſſe beati a primo inſtanti creationis.

De damnatione dæmonum c. 49.

De damnatione malorũ tres queſtiones.
1 An malus angelus peccauerit a petendo æqualitatẽ Dei.
2 An peccatum Luciferi, & aliorum dæmonum fuerit ſuperbia.
3 An mali angeli neceſſario male velint.

De creatione rerum c. 156.

In ſecunda portione ſecundæ partis principalis ſecundi tractatus agitur de creatura mere corporali, circa quam exprimit ſcriptura. Gene. primo triplex opus. Primum eſt opus creationis. Secũdũ eſt opus diſtinctionis. Tertium eſt opus ornationis.
De opere creationis mouetur vna queſtio.
An materia informis vna omnium corporum fuerit creata ante omnem diem.

De operibus ſex dierum. c. 158.

De opere diſtinctionis tres queſtiones mouentur.
An lux que prima die facta eſt ſuo motu cauſauerit diem. 1
An firmamentum quod vocatum eſt cœlum diuidens aquas ab aquis conuenienter fuerit factũ ſecũda die. 2
An in die tertia conueniẽter facta fuerit congregatio aquarum & productio plãtarum. 3
De opere ornatus quod factũ eſt quinta, & ſexta die mouetur vna queſtio.
An cõueniẽter deſcripta ſint opera illorũ trium dierũ. 1
Die autem ſeptima mouetur queſtio talis.
An completio ſiue conſumatio operum Dei conueniẽter aſcribat diei ſeptimæ. 1
In tertia portione ſecundæ partis principalis ſecundi tractatus agitur de creatura compoſita ex natura corporali, & ſpirituali ſcilicet de homine vbi eſt conſideratio triplex.

Prima de naturalis humanę conditionis qualitate.
Secunda de ſuę productionis modalitate.
Tertia de aſſimilationis eius ad Deum dignitate.

De animas. c. 163.

In prima conſideratione agitur de anima humana tam in ſe quam in ſuis potentiis, & actibus naturalib. Et primo de anima humana in ſe ſunt tres quęſtiones.
1 An anima rationalis ſit naturaliter immortalis, & incorruptibilis.
2 An anima ſit cōpoſita ex materia, & forma.
3 An anima intellectualis conuenienter vniatur corpori fragili, & corruptibili.

De intellectu. c. 166.

De potentia animæ humanæ intellectiua, & actibus eius ſunt quattuor quęſtiones.
1 An intellectus humanus poſſit habere certam notitiā alicuius ſincerę veritatis abſque lucis increatę ſpeciali illuſtratione.
2 An in anima intellectiua pręter intellectum poſſibilem ſit intellectus agens tāquā lux quędam creata, & ratio cognoſcendi.
3 An in intellectu ponenda ſit ſpecies intelligibilis tāquā cauſa principalis intellectionis.
4 An in parte intellectiua ſit portio ſuperior vt potentia diſtincta a portione inferiori.

De voluntate hominis. c 172.

De voluntate humana, & actibus eius ſunt vndecim quæſtiones.
1 An voluntas creaturæ intellectualis ſit nobilior potētia quam intellectus.
2 An Deus poſſit facere voluntatem creaturę intellectualis impeccabile per naturā.
3 An aliquid aliud a voluntate cauſet actum volitionis in ipſa voluntate.
4 An voluntas poſſit velle contra vel præter iudicium rationis.
5 An in actibus humanis violētia, & ignorantia cauſet inuoluntarium.
6 An electio, & intentio ſint actus ſolius voluntatis.
7 An omne opus quod fit bona voluntatis intentione ſit bonum.
8 An bonę voluntatis ſit tantum vnus finis intētus vel poſſint eſſe plures.

9 An aliquis actus volũtatis poſſit eſſe indifferens.
10 An fruitio contra vſum diſtincta ſit actus voluntatis circa vltimum finem neceſſario elicitus.
11 An ſinderes,& cõſcientia ſint in intellectu aut in voluntate obligates ad omne id ꝙ dictant.

In ſecunda conſideratione ſecundę partis principalis ſecundi tractatus agitur de humanę productionis modalitate, vbi tractatur de triplici modalitate.

Primo de modo primariæ productionis. Secundo de modo primariæ diſpoſitionis Tertio de modo primariæ locationis.

De productione primi hominis. c.196.

De modo primarię ꝓductionis ſunt tres quęſtiones.
1 An anima primi hominis fuerit creata in corpore.
2 An corpus Adæ conueniẽter factũ fuerit de limo terræ.
3 An corpus Euę factum fuerit de coſta Adę ſecundum rationem ſeminalem.

De mõ primariè diſpoſitionis ſunt tres quęſtiones.

De ſtatu primi hominis c. 199.

1 An in ſtatu innocẽtiæ fuiſſent omnes homines æquales dominantes cæteris omnibus creaturis.
2 An in ſtatu innocentiæ fuiſſent corpora hominũ immortalia,& impaſſibilia.
3 An in ſtatu innocentiæ filii nati fuiſſent in iuſtitia confirmati,& omnes electi.

De loco primi hominis c.202.

De modo primariæ locationis eſt vna quæſtio.
1 An conuenienter fuerit primus homo locatus in paradiſo terreſtri.

De aſſimilatione hominis ad Deum. c.203.

In ſecunda cõſideratione tertiæ portionis ſecũdę partis principalis ſecundi tractatus agitur de aſſimilatione hominis ad Deum vbi mouetur quęſtio talis.
1 An in homine ſecundũ animam ſit diſtincte imago trinitatis.

De gubernatione rerum. c.205.

Sequitur tertia pars principalis ſecũdi tractatus in qua agitur de rerum creatarũ gubernatione vbi primo in communi mouetur quæ

ſtio talis.

1 An omnia a Deo gubernentur ſine cauſis medijs.

De miniſterio angelorum.c.206.

De hinc omiſſis multis minus neceſſariis ſpecialiter agitur de mundi gubernatione per angelorum miniſterium tria præcipue conſiderant. Primum eſt de rei corporalis per angelũ trãſmutatione. Secundũ eſt de angeli in angelũ actione. Tertium eſt de hominum per angelos directione.

De primo mouet talis quæſt.

1 An creatura corporalis obediat angelis ad nutum.

De actione angelorum.c.206.

De ſecundo mouentur tres quæſtiones.

1 An vnus angelus poſſit intellectualiter loqui alteri.

2 An vnus angelus illuminet alium.

3 An in angelis ſecũdum diſtinctas ierarchias, & ordines ſit prelatio euacuãda complecto finali iudicio.

De directione hominum per angelos.c.203.

De tertio ſunt tres q̃ſtiones.

An angeli mittantur ad homines illluminandos, & inflammandos. 1

An angeli cuſtodes hominũ quandoque pro cuſtoditis inuicem pugnam habeant, & de eorum ſalute maius gaudium acquirant. 2

An mali angeli hominum impugnatores, per ſuam tentationẽ ſint in hominibus cauſa omnium peccatorũ. 3

Finis titulorum quæſtionum ſecundi tractatus.

Partitiones tertii tractatus in quo agitur de hominis prę uaricatione.

Tertii tractatus tres partes prĩcipales. In prima fit peccati cõſideratio generalis. In ſecunda oſtenditur peccati originatio primordialis. In tertia ponitur peccati determinatio ſpecialis. 1

De peccato in generali. c.220.

Prima igitur pars eſt de peccato in generali, vbi tria cõſiderantur.

Primũ eſt de peccati diffinitio. Secundum eſt peccati cauſatio. Tertium eſt peccati conſecutio.

Circa primum ſunt tres queſtiones.

An peccatum formaliter, & 1

per ſe fit corruptio boni.

2 An illa peccati diffinitio q̃ ponit Auguſtinus contra Fauſtum,ſit conueniens in qua dicitur. Peccatum eſt dictum vel factum vel concupitum contra legem Dei. Et iuxta hoc queritur. An peccatum conſiſtat in ſermone in exteriori opere, & cogitatione.

3 An omne peccatum aliud ab originali, conſiſtat in aliquo actu.

De cauſa peccati.c.223.

Circa ſecũdum,quòd eſt peccati cauſatio mouentur octo quæſtiones.

1 An potentia peccandi ſit a Deo.

2 An peccatum ſit a bono ſicut a cauſa.

3 An peccatũ poſſit eſſe a Deo.

4 An diabolus huiuſmodi directe poſſit eſſe cauſa peccandi neceſſitatẽ inferens ad peccandum.

5 An peccatũ ſit cauſa peccati.

6 An ignorantia poſſit eſſe cauſa peccati.

7 An inter paſſiones quæ ſunt cauſa peccati prima,& prĩcipalis ſit amor ſui.

8 An peccans ex certa malitia grauius peccet quam ille peccat ex paſſione.

De effectu peccati. c 225.

Circa tertium quod pertinet ad generalem peccati conſiderationem videlicet circa conſecutionem, & effectum peccati quinque mouentur quæſtiones.

An conuenienter ponantur quatuor vulnera naturè ex peccato conſequentia videlicet infirmitas,ignorãtia, malitia, & cõcupiſcientia. 1

An mors & alij corporales defectus ſint effectus peccati. 2

An peccatum cauſet maculam in anima. 3

An peccatum mortale inducat reatum pœnæ æternæ. 4

An peccatũ ſit pœna peccati. 5

De peccato primi hominis.c.227

Secunda pars principalis tertii tractatus eſt de peccatorum primordiali origine vbi tria tractãtur. Primum eſt primorum parentum tranſgreſsio. Secundùm eſt originalis peccati tranſfuſio. Tertium eſt ipſius originalis culpæ cõſecutio. De primo ſunt tres q̃ſtiones.

An primũ peccatũ primi hominis potuit eſſe veniale. 1

An peccatum Adæ fuerit grauiſſimum. 2

An peccatum primi hominis fuerit ex ignorantia. 3

De

De peccato origin. c. 237.

De ſecundo, ſcilicet de pecca ti originalis transfuſione ſunt quinque quæſtiones.

1 An quilibet ſecundum legem communẽ propagatus ab Adam contrahat peccatũ originale.

2 An anima contrahat peccatũ originale a carne infecta cõcupiſcibiliter ſeminata.

3 An peccatum originale ſit vnum vel plura.

4 An peccatũ originale ſit ęqua liter in omnibus.

5 An peccata actualia parẽtum tranſeant in filios.

De pœna peccati orig. c. 240

De tertio in tertia parte prin cipali tertij tractatus pro poſito, ſcilicet de peccati originalis conſecutione ſi ue punitione, vnica moue tur queſtio.

1 An peccato originali debea tur ſola carẽtia diuinę viſio nis, & fruitionis pro pœna.

De diuiſione peccatorum c. 251.

Tertia pars principalis ter tii tractatus eſt de ſpeciali de terminatione peccato rum vbi tria conſiderãtur.

Primum eſt multiplex peccati diuiſio.

Secundum eſt peccatorum ca pitalium ramificatio, ſiue pullulatio.

Tertium eſt aliquorum ſpecia lium peccatorũ ſpecialior determinatio.

Circa primum mouentur qua tuor quæſtiones.

An ſit conueniens diuiſio pec cati in veniale, & mortale. 1

An ſit conueniens diuiſio pec catorum in ſpiritualia, & carnalia. 2

An ſit conueniens diuiſio pec cati in peccatum, in patrẽ, in peccatum in filium, & in peccatum in ſpiritum ſan ctum, & an peccatum in ſpiritum ſanctum ſit genus peccati ab aliis generibus peccatorum diſtinctũ gra uiſſimum, & irremiſſi bile. 3

An conuenienter dicantur eſ ſe ſeptem vicia capitalia. 4

De ſeptem vitijs. c. 258.

Circa ſecundum ſcilicet circa pullulationem peccatorum capitalium ſunt ſeptẽ quæ ſtiones.

An inani gloriæ quæ eſt pri mum peccatum capitale conuenienter aſſignentur 1 nani ſiue filiæ quæ ſunt, inobedientia, iactãtia, hypo

criſis contentio, pertinacia: diſcordia, nouitatum prẹſumptio.

2 An inuidię quæ eſt peccatum capitale conuenienter, aſſignãtur iſtę filię odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, afflictio in proſperis.

3 An iræ quæ eſt vicium capitale conuenienter aſſignentur ſex filiæ quæ ſunt tria, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, & blaſphemia.

4 An accidia ſit peccatum mortale capitale cuius ſex ſunt filię, malitia, rancor, puſillanimitas, deſperatio, torpor circa præcepta, vagatio mẽtis circa illicita.

5 An auaritia ſit peccatũ mortale capitale cuius ſeptem ſunt filiæ productio, fraus, fallacia, periurium, inquietudo, violentia, & contra miſericordiam obduratio.

6 An gula ſit peccatũ mortale capitale, quinque eius filię, ſcilicet inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquium, ebetudo mentis circa ſpiritualium intelligentiam.

7 An luxuria ſit pecatum capitale, cuius octo ſunt filię, videlicet cecitas mentis, inconſideratio, præcipitatio, inconſtantia, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſeculi, horror vel deſperatio futuri.

De quibuſdam vitijs. c. 270.

Circa tertiũ videlicet circa ſpecialiorẽ determinationem aliquorum ſpecialiũ peccatorũ ſunt quattuordecim quęſtiones.

De infidelitatem an ſit maximum peccatorum. 1

De deſperatione an ſit grauiſſimum peccatorum. 2

De odio Dei, an ſit ſimpliciter maximũ peccatorum. 3

De negligentia, an ſit peccatum mortale. 4

De mendacio, an omne mendacium ſit peccatum. 5

De periurio, an ſit peccatum mortale. 6

De ſacrilegio, an ſit ſpeciale peccatum. 7

De ſymonia, an committatur quandocunque pro ſacramentis, aut actibus ſpiritualibus, vel eis annexis ſumitur pecunia. 8

De ſuperſtitione, an ſit vitium religione contrarium. 9

De ingratitudine, an ſit peccatum mortale. 10

De peccato fraudulẽtię an ſe per committatur vendẽdo rẽ plus quàm valeat. Et de vſu-

vſura an ſemper cõmittatur accipiendo aliquid pro pecunia mutuata.

12 De furto, an ſit grauius peccatum quàm rapina.

13 De detractione, an ſit peccatum mortale grauius, quàm contumelia, quam ſuſurratio, deriſio, aut maledictio.

14 De ſcandalo, an ſit ſpeciale peccatum mortale, propter quod euitandum omittenda ſint interdum bona temporalia, quam ſpiritualia.

Finis titulorum quęſtionum tertij tractatus.

Partitiones quarti tractatus, in quo agitur de verbi incarnatione, & hominis lapſi reparatione.

Quarti tractatus tres partes principales.

Prima eſt de ipſa verbi incarnatione.

Secunda eſt de incarnati peregrinatione.

Tertia eſt de ſuæ peregrinationis conſummatione.

Prima pars in quinque portiones diuiditur.

Prima eſt de naturę humanæ ad verbum vnione.

Secunda eſt de vnionis modificatione.

Tertia de naturę aſſumptæ perfectione.

Quarta de quarundam veritatum hanc vnioné conſequentium declaratione.

Quinta de ipſius incarnati verbi tẽporali cõceptione.

De incarnatione.c.216.

DE primo mouentur octo quæſtiones.

An poſſibile fuerit naturã humanam vniri verbo in vnitate ſuppoſiti. 1

An tres perſonæ posſint aſſumere eandem naturam numero, & vna perſona plures naturas. 2

Au ſuppoſitum creatum poſſit ſuſtentificare aliam naturam creatam. 3

An verbum aſſumpſerit veram & totam naturam humanam. 4

An conuenientius fuerit verbum aſſumere naturam humanam, quam angelicam, & de genere Adę, quam aliunde. 5

An Chriſtus oblationibus, & & primitiis in patribus deſignatus fuerit in Abrahã, ſicut Leui decimatus. 6

An ſi homo non peccaſſet Deus incarnatus fuiſſet. 7

An poſſet Deus aſſumere naturam irrationalem. 8

De modo vnionis. c. 306.

DE ſecundo ſcilicet de vnionis modificatione ſunt tres queſtiones.

1 An Deus poſſit aſſumere naturam irrationalem, abſque hoc, quòd ipſa fruatur eo.

2 An fuerit aliquod medium intrinſecum, aut extrinſecum in illa vnione naturæ humane ad verbum.

3 An vnionē ipoſtaticā precefſerit corporis organizatio.

De anima Chriſti. c. 311.

De tertio ſcilicet de naturæ aſſumptæ perfectione accidentali ſunt quinque quæſtiones.

1 An intellectus anime Chriſti perfectiſſime videat in verbo omnia, quæ verbum videt.

2 An anima Chriſti nouerit omnia perfectiſſime in genere proprio.

3 An Chriſto collocata fuerit ſumma gratia, & ſūma fruitio poſſibilis nature create.

4 An Chriſtus in anima ſua ſumma gratia informatus meruerit nobis gratiam, & gloriam & ab inſtanti incarnationis.

5 An anima Chriſti habuerit omnipotentiam.

De vnione perſonali c. 314.

DE quarto, ſcilicet de quarundam veritatū perſonalem vnionem conſequentium declaratione ſunt decem quæſtiones.

An iſtæ propoſitiones ſint veræ Deus eſt homo, Deus factus eſt homo, & Chriſtus prędeſtinatione eſt eſſe filius Dei. 1

An in Chriſto ſit aliud eſſe verbi & aliud eſſe creatum. 2

An in Chriſto ſint duæ filiationes. 3

An Chriſtus dici poſſit filius ſpiritusſancti. 4

An Chriſtus ſit filius Dei adoptiuus. 5

An Chriſtus ſecundum quòd homo ſit creatura, & inceperit eſſe. 6

An Chriſtus ſecundum quod homo ſit perſona & Deus. 7

An in Chriſto ſint duæ volūtates tantum. 8

An Chriſtus potuerit peccare 9

An dulia, vel latria ſit humanitas Chriſti adoranda. 10

De conceptione beatæ Virginis c. 337.

De quinto in prima parte quarti tractatus propoſito, ſcilicet de Chriſti conceptione in virgine matre mo-

mouentur quinq; quæſtiones. Prima eſt de puritate virginis concipientis.

1 Vtrum videlicet fuerit exempta a peccato originali.

2 An beata virgo Chriſtum cōcipiēs vere fuerit mater Dei & hominis.

3 An conueniens fuerit filii Dei conceptione Mariȩ nunciari per angelum corporaliter apparentem.

4 An beata virgo meruerit Chriſtum concipere.

5 An Chriſti cōceptio fuerit ex merito ſanctorum patrum.

De natiuitate Chriſti. c.343.

Secūda pars principalis quarti tractatus eſt de incarnati verbi peregrinatione,& in tres portiones ſubdiuitur.

Prima oſtendit quomodo ꝑ natiuitatem hanc peregrinationem inchoauit.

Secūda qūo in hac peregrinatione ſe nobis cōformauit.

Tertia qūo ſe ꝑgrinādo nos multipliciter informauit.

De primo ſunt tres quæſtiones.

1 AnChriſto ſit attribuēda alia natiuitas præter æternam.

2 An Chriſti natiuitas temporalis fuerit manifeſtata ordine conuenienti.

3 An conueniens fuerit Magos veniſſe ad Chriſtum natum adorandum.

De circuncisione,& baptiſmo Chriſti. c. 346.

De ſecundo mouentur tres quæſtiones.

1 An Chiſtus conuenienter fuerit circunciſus, & in templo oblatus.

2 An fuerit conneniens Chriſtum in Iordane baptizari a Ioanne.

3 An Chriſtus debuerit inter homines conuerſari, pauperem vitam ducendo,& ſecundum legem viuendo.

De miraculis Chriſti. c 350.

De tertio ſunt quinque quæſtiones.

1 An ſolis Iudæis debuerit Chriſtus prædicare.

2 An Chriſtus fecerit miracula ſufficientia ad oſtendendā ſuam deitatem.

3 An in Chriſti transfiguratione conueniens fuerit teſtes veteris teſtamenti induci, & paternæ vocis teſtimonium audiri.

4 An Chriſtus in omni oratione ſua fuerit exauditus.

5 An Chtiſtus ſit mediator Dei & hominū, ſecundū quòd homo.

Tertia pars principalis quarti tractatus eſt de peregrinationis Chriſti conſumatione, & habet tres ſpeciales portiones.
Prima eſt de Chriſti paſſione.
Secunda eſt de eius reſurrectione.
Tertia de ipſius aſcenſione.

De paſſione Chriſti c. 353.

De primo ſunt octo quæſtiones.
1 An in anima Chriſti ſecundũ portionem ſuperiorem fuerit verus dolor.
2 An Chriſtus habuerit neceſſitatem moriendi, & alios defectus naturales humanitatis noſtræ.
3 An Chriſti paſſione deletum fuerit chyrographum, ſiue chyrographi decretum.
4 An neceſſe fuerit per Chriſti paſſionem genus humanũ ſatisfactione reparari.
5 An propter mortẽ carnis ſit perſonæ verbi mors attribuenda.
6 An in triduo mortis Chiſtus fuerit homo.
7 An tempore mortis Chriſti anima eius deſcenderit ad inferos ad liberandas animas ibi detentas.
8 An ſi Chriſti reſurrectio nõ fuiſſet accelerata, fuiſſet tã dem Chriſti corpus putrefactum.

De reſurrectione Chriſti. c. 363.

De Chriſti reſurrectione ſunt quattuor quæſtiones.
An conueniens fuerit Chriſtũ reſurgere die tertia. 1
An corpus Chriſti conueniẽter ſurrexerit cum cicatricibus. 2
An Chriſtus debuerit diſcipulis ſuis veritatẽ reſurrectionis argumentis declarare. 3
An reſurrectio Chriſti ſit cauſa reſurrectionis corporũ, ac etiam animarum 4

De aſcenſione Chriſti. c. 365.
De Chriſti aſcenſione ſunt tres quæſtiones.
An Chriſtus ſecundum quòd homo aſcẽderit ſuper omnes cœlos. 1
An Chriſti aſcenſio ſit cauſa noſtræ ſalutis. 2
An ſedere ad dexteram patris conueniat Chriſto ſecundum quòd Deus, vel ſecundum quòd homo. 3
Finis titulorum quæſtionum quarti tractatus.

Partitiones quinti tractatus, quo agitur de gratiarum & virtutũ informatione.

Quin-

Quintus tractatus tres habet partes principales.

Prima eſt de legali præceptione hominis regulatiua.

Secunda eſt de ſpeciali gratiæ perfectione hominis reformatiua.

Tertia eſt de virtutum qualificatione in bonũ introductiua,& a malo reductiua.

De lege in communi. c.368.

Pars prima in tres portiones diuiditur.

Prima eſt de communi legis ratione.

Secunda eſt de ſpeciali legum diuerſarum conditione.

Tertia eſt de pręceptorum diuinę legis diſtinctione.

1 De primo eſt quæſtio vnica.

An lex conuenienter diffiniatur ſic. Lex eſt quædam rationis ordinatio ad bonũ commune ab eo, qui curam communitatis habet promulgata.

De lege in particulari c.371.

De ſecundo mouentur vndecim queſtiones.

1 An pręter legem ęternam, & naturalem atque humanã neceſſarium fuerit eſſe aliquam legem diuinam.

2 An omnis lex deriuetur a lege æterna.

An lex naturæ poſſit a corde hominis aboleri. 3

An ad legem humanam pertineat omnia vitia cohibere,& actus omnium virtutum præcipere. 4

An lex humana ſit mutabilis, & diſpenſabilis per rectores multitudinis. 5

An conſuetudo poſſit obtinere uim legis, & legem amouere. 6

An lex diuina ſit una tantum. 7

An lex noua ſit grauior veteri 8

An conuenienter aſſignentur differentia inter legem veterem, & legem nouam ex parte effectus, qa lex vetus occidit,& noua viuificat. 9

An lex vetus conuenienter data fuerit per angelos ſoli populo hęoreorum. 10

An lex noua ſit duratura vſque ad finem mundi. 11

De præceptis. c.382.

De præceptorum diuinę legis diſtinctione ſunt ſeptem quæſtiones.

An præter præcepta moralia lex vetus cõtineat pręcepta cerimonialia, & iudicialia. 1

An omnia pręcepta decalogi ſint de lege naturę,& indiſpenſabilia. 2

An conuenienter aſſignentur alia pręcepta moralia præter decalogum. 3

An

4 An cerimoniç veteris legis cõuenienter diuidantur in ſacrificia ſacramenta, ſacra & obſeruantias.
5 An præcepta cerimonialia habuerit cauſam litteralem, vel figuralem tantum.
6 An poſt Chriſti paſſionem legalia potuerint obſeruari abſque peccato.
7 An lex noua ſufficienter ordinauerit hominem tam circa actus interiores, quam exteriores ſuperaddendo etiam prçceptis determinata conſilia.

De gratia. c.392.

Secũda pars quinti tractatus, quç eſt de gratiæ pfectione in tres ſcindit portiones.
Prima concernit gratiç quidditatem,& exiſtentiam.
Seundo gratiæ multiplicitatem variam.
Tertia gratiæ vtilitatem neceſſariam.
De primo ſunt quattuor quçſtiones.

1 An gratia ſit habitus creatu inhærens eſſentiæ animæ.
2 An gratia ſit virtus.
3 An omnibus ad gratiam ſe diſponẽtibus ex neceſſitate detã a Deo gratia æqualis.
4 An homo poſſit ſcire ſe habere gratiam.

De gratia diuiſione, c.394.

De ſecundo ſunt tres quæſtiones.

An gratia conuenienter diuidatur per gratiam gratum facientem, & gratiam gratis datam. 1
An gratia gratum faciens conueniẽter diuidatur per gratiam operantem, & cooperantem, præuenientem, & ſubſequentem. 2
An gratia gratis data conueniẽter diſtinguatur ab Apoſtolo primç ad Chorin.12. vbi dicit. Alii per ſpiritum ſanctum &c. 3

De iuſtificatione. c.396.

De tertio mouentur nouem quæſtiones.

An ad peccatoris iuſtificationem, quç eſt maximũ opus Dei neceſſario requirant gratia. 1
An liberum arbitrium hominis poſſit ſine gratia cauçre omne peccatum mortala, diabolũ vincere, & omnia Dei mandata implere. ſiue an gratie ſit ad hçc neceſſaria. 2
An liberum arbitrium poſſit ſine gratia gratis data ſe ſufficienter diſponere ad gratiam gratum facientẽ. 3

4 An exiſtens in gratia gratum faciente per ſeipſum poſſit bonũ operari, & in bono perſeuerare abſque auxilio gratiæ alterius.
5 An per gratiam gratum faciente poſſimus apud Deũ mæreri de condigno vitã æternam.
6 An per gratiã contingat męreri gratiæ augmentum.
7 An poſſit aliquis ſibiipſi, vel alteri męreri primã gratiã.
8 An per gratiam poſſit aliquis ſibi ipſi mœreri reparationem poſt lapſum, & perſeuerantiam.
9 An ſub merito habentis gratiam cadant bona temporalia.

De virtutibus. c.409.

Tertia pars principalis quinti tractatus, quæ eſt de virtutũ qualificatione in tres præcipuas ſcinditur portiones.

In prima fit virtutum generalis determinatio.

In ſecunda virtutum a donis beatitudinibus,& fructibus formalis diſtinctio.

In tertia virtutum quædam ſpecialis determinatio.

De prima portione ſunt vndecim quęſtiones.

1 An virtus humana ſit habitus actiuus reſpectu actus virtuoſi.
2 An habitus intellectuales ſint virtutes.
3 An ſufficienter diuidatur virtus in moralem,& intellectualem.
4 An virtutes morales, quę sũt circa operationes, diſtinguantur ab illis quæ ſunt circa paſſiones.
5 An conueniẽter ponanť quatuor virtutes cardinales.
6 An virtutes cardinales maneãt,ĩ patria,vel euacuenť.
7 An virtutes morales ſint in volũtate,ſicut in ſubiecto.
8 An ponẽdę ſint tres virtutes theologice a moralibus, & intellectualibus diſtinctę.
9 An omnis virtus conſiſtat in medio.
10 An omnes virtutes ſint adinuicem cõnexæ, & æquales.
11 An omniũ virtutum forma ſit charitas.

De donis.c. 417.

De tertia portione tertiæ partis principalis quinti tractatus, vbi agitur de diſtinctione virtutum a donis, beatitudinibus, & fructibus ſunt q̃ſtiones quattuor.

1 An dona,beatitudines,& fructus ſint iidem habitus cum habitibus virtutum.

An

2 An ſeptem dona ſpiritusſancti maneant in beatis.
3 An conuenienter enumerētur beatitudines,& earum prę-mia.Matth.5.
4 An conuenienter enumerentur ab Apoſt.ad Gal.5.duodecim fructus.

De fide c.436.

De tertia portiōne tertiæ partis principalis quinti tractatus, vbi de ſingulis virtutibus in ſpeciali agiť pluri mę mouētur quæſtiones.
Primo de fide ſunt ſeptem quæſtiones.
1 An de credibilibus reuēlatis neceſſe ſit ponere fidem infuſam.
2 An de credibilibus reuelatis poſſet aliquis ſimul habere ſcientiam,& fidem.
3 An ante Chriſti aduētum fuerit fides neceſſaria de his quæ modo credimus.
4 An fides informis habeat rationem virtutis.
5 An fidei poſſit ſubeſſe falſum.
6 An ratio inductiua ad ea credenda quæ ſunt fidei diminuat fidei meritum.
7 An confeſſio fidei ſit neceſſaria ad ſalutem.

De ſpe. c.441.

De virtute ſpei ſunt tres quæſtiones.
An ſpes ſit virtus theologica diſtincta a fide,& charitate. 1
An ſpes in actu ſuo certitudinem habeat. 2
An ſpes excludat timorem. 3

De charitate. c.445.

De charitate ſunt duodecim quæſtiones.
An ſit aliqua virtus theologica inclinans ad diligēdum Deum ſuper omnia, & proximum propter Deum. 1
An ex charitate ſint diligenda corpora noſtra. 2
An maioris ſit perfectionis diligere amicum, quàm inimicum. 3
An ſit aliquis ordo diligendū ex charitate. 4
An habens perfectam charitatem teneatur ea, quę ſunt perfectionis implere. 5
An charitas maneat ī patria, non autem ſpes & fides. Septima eſt de gaudio, quod eſt effectus charitatis. 6
An ſpirituale gaudium, quod ex caritate cauſatur, poſſit nobis impleri. 7
An pax ſit effectus charitatis. Nona eſt de miſericordia, quę a charitate cauſatur. 8
An ſit maxima virtutū. Decima eſt de beneficentia, quę eſt actus quidā charitatis. 9

10 An ſit omnibus benefaciẽdũ.
11 An elemoſinarum largitio ſit charitatis actus cadẽs ſub præcepto.
12 An fraterna correctio ſit charitatis actus cadens ſub prę cepto.

De prudentia. c. 462.

De prudentia ſunt tres quæſtiones.
1 An præcipere ſit principalis actus prudentię.
2 An prudentia poſſit eſſe in peccatoribus.
3 An conuenienter aſſignentur tres partes principales, ſcilicet memoria, intelligentia, & prouidentia.

De iuſtitia. c. 463.

De iuſtitia ſunt duę quæſtiones.
1 An iuſtitia ſit virtus generalis, vel ſpecialis.
2 An conuenienter ponantur duæ ſpecies iuſtitię particularis ſcilicet commutatiua, & diſtributiua.

Finis titulorum quęſtionum quinti tractatus.

Qui autem de prudentia, iuſtitia, fortitudine, & temperantia ampliora videre voluerit ad ſecundam ſecundæ beati Thomę recurrere poterit.

Partitio ſexti tractatus, ĩ quo de ſacramentis agitur.

De ſacramentis. c. 465.

Sextus tractatus in tres principales partes diuiditur. In prima fit de ſacramentis in cõmuni tam veteris quàm nouæ legis generalis determinatio. In ſecunda fit ſacramentorum nouę legis ſufficiens enumeratio. In tertia fit vniuſcuiuſque illorũ ſpecialis conſideratio.
Prima pars in tres ſcinditur portiones.
Prima eſt de ſacramenti diffinitione.
Secunda de ſacramenti inſtitutione.
Tertia de ſacramenti efficaci operatione.

De primo eſt vnica quęſtio, videlicet
An ſacramẽtũ poſſit diffiniri. 1
De ſecundo vnica mouetur quæſtio, videlicet
An pro tempore cuiuſcunque legis a Deo datæ debuerit a Deo inſtitui ſacramentũ. 1
De tertio ſunt tres q̃ſtiones.

1 An ſacramentum habeat cauſalitatem actiuam reſpectu gratiæ conferendæ.
2 An in circuncisione, quæ fuit ſacramentum veteris legis conferebantur gratia.
3 An ſacramenta efficaciam habeant ex passione Christi.
Secunda pars principalis ſexti tractatus non diuiditur per portiones, ſed in ea vnica tantum mouetur quęſtio, videlicet.
1 An conuenienter enumerent ſepté ſacraméta nouę legis.
Tertia pars principalis ſexti tractatus, in qua de ſingulis ſacramentis in ſpeciali tractatur in tot ſpeciales portiones ſcinditur quot ſunt nouæ legis ſacramenta, ſcilicet in ſeptem.

De Baptiſmo c.474.

In prima portione, quę eſt de baptiſmo, ſunt duodecim quæſtiones.

1 An diffinitio baptiſmi poſita a Magiſtro in 4.diſtin.3.ſit vera, videlicet, Baptiſmus eſt tinctio & ablutio corporis exterior facta in aqua ſub forma verborum præſcripta.
2 An hęc ſit forma baptiſmi. Ego baptizo te in nomine patris, & filii, & ſpiritusſãcti.
An ſola aqua naturalis ſit cõueniés i materia baptiſmi. 3
An paruuli babtizati recipiát effectum baptiſmi. 4
An paruulus in vtero poſſit baptizari. 5
An adultus nõ cõſentiés poſſit recipere effectũ baptiſmi. 6
An adultus fictus recipiat effectum. 7
An ad baptiſmi ſuſceptioné teneãtur illi, qui iam intra ſunt iuſtificati. 8
An baptizati recipiant effectum baptiſmi æqualiter. 9
An paruuli infideliũ ſint baptizandi inuitis paréțibus. 10
An ſolus ſacerdos cum intentione actuali poſſit aliqué baptizare. 11
An in baptiſmo imprimatur caracter. 12

De confirmatione. c.478.

De ſacramento confirmationis ſunt duæ quæſtiones.
An confirmatio ſit ſacramentum nouę legis neceſſariũ ad ſalutem. 1
An ſacramentum confirmationis poſſit iterari. 2

De Euchariſtia. c.487.

De ſacramento Euchariſtiæ ſunt duodecim quęſtiones.
An Euchariſtia ſit ſacramentum 1

tum nouæ legis.
2 An Chriſti corpus ſit realiter, & veraciter præſens ſub ſpecie panis facta in conſecratione.
3 An omnia, quę Chriſto conueniunt in cęlo, eidē cōuenire poſſint in ſacramēto.
4 An ſit poſſibilis tranſubſtantiatio qualis eſſe dicitur tranſubſtantiatio panis in corpore Chriſti.
5 An poſſit quodlibet conuerti in quodlibet.
6 An panis conuerſus in Chriſti corpus annihiletur.
7 An poſſit eſſe accidēs in ſacramēto altaris, ſine ſubiecto.
8 An accidētia manētia in hoc ſacramēto poſsint habere omnē actionē, ſicut prius.
9 An huiuſmodi accidentia poſſint accidentaliter trāſmutari, ſicut poterant coniuncta ſubſtantiæ panis.
10 An ex ſpeciebus ſacramentalibus quando corrumpuntur euchariſtia non manente poſsit aliquid generari.
11 An omnis ſacerdos, & ſolus ſacerdos poſsit euchariſtiā conficere.
12 An hoc ſacramētum poſsit a nō ieiuno, & ab exiſtētibus ī peccato mortali māducari.

De pœnitentia. c. 510.

De ſacramēto pœnitētiæ ſunt quindecim quæſtiones.

An pœnitentia neceſſario requiratur ad deletionē culpæ poſt baptiſmū cōmiſſæ. 1
An actus pœnitēdi requiſitus ad deletione peccati mortalis ſit actus alicuius virtutis. 2
Ad pęnitentia virtus ſit tantum vnius pœnę inflictiua. 3
An per ſacramentum pœnitētiæ deleatur culpa. 4
An cuilibet peccato mortali correſpondeat propria ſatisfactio. 5
An iniuſte detinens rem alienam poſsit vere pœnitere abſque reſtitutione. 6
An damnificans alium in bonis perſonæ, vel famę reſtituere teneatur ad hoc, quòd poſsit vere pęnitere. 7
An iſta tria, contritio, confeſſio, & ſatisfactio ſint partes pœnitentię. 8
An ī iuſtificatione peccatoris, quę fit p pęnitentiā remiſſio culpę, & infuſio gratiæ ſint vna mutatio, vel duæ. 9
An neceſſarium ſit ad ſalutē confiteri omnia peccata ſua proprio ſacerdoti. 10
An poteſtas clauiū ſacerdoti collata tantūmodo ſe extēdat in ſacramento pœnitētiæ ad pœnam temporalē. 11
An confeſſor in quocunque caſu teneat celare peccatū ſibi in confeſsione detectū. 12
An pœnitētia in extremis valeat 13

leat ad ſalutem.
14 An poſt hanc uitam poſsit aliquod peccatum dimitti.
15 An peccata per pœnitentiam dimiſſa in recidiuante redeat eadem numero.

De extrema vnctione. c.536.

De Sacramento extremę unctionis eſt unica; quæſtio.
An extrema vnctio ſit sacramentum nouæ legis.

De ordine ſacro. c 537.

De Sacramento ordinis mouentur tres queſtiones.
1 An in eccleſia ſint ſeptem ordines eo modo, quo ordo, uel ordinatio ponitur ſacramentum.
2 An pœna canonica impediat a ſuſceptione, uel collatione ordinum.
3 An ſexus muliebris, aut ætas puerilis impediat a ſuſceptionem ordinis.

De Matrimonio. c.542.

De Sacramento matrimonii ſunt octo quæſtiones.
1 An matrimoniū fuerit a Deo immediate inſtitutum.
2 An conſenſus expreſſus per uerbū de præſenti non coactus, & ſequens apprehenſio nem ueram, non erroneā, cauſet matrimonium inter perſonas legitimas.
3 An inter Mariam, & Ioſeph fuerit uerum matrimoniū.
4 An ſint tria bona matrimōnii ex quorum altero teneantur cōiuges ſibiinuicem reddere debitum altero petente.
5 An fuerit aliquando licitum plures habere vxores ſimul, uel ſucceſſiue.
6 An impotentia coeundi, uel adulterium cum aliqua uiuente uiro ſuo, vt conditio ſeruilis, uel ætas puerilis impediant matrimonium.
7 An ſuſceptio ordinis ſacri, & uotum perpetuæ continentiæ, & cultus diſparitas impediant matrimonium.
8 An cognatio, uel affinitas carnalis, & cognatio ſpiritualis, ac publicè honeſtatis iuſtitia īpediat matrimoniū.

Finis titulorum quæſtionum ſexti tractatus.

De anima ſeparata. c.558.

Partitiones ſeptimi tractatus, in quo de finali bonorum, & malorum retributione tractatur.

Septimus tractatus in tres partes principales diuiditur.

Prima eſt de quibuſdā vltimū iudicium

iudicium antecedentibus.
Secũda de ipſo iudicio, & ipsũ concomitantibus.
Tertia de quibuſdam iudiciũ illud conſequentibus.
Prima pars in quatuor ſcinditur portiones.
Prima eſt de animatum ſeparatarum locatione.
Secunda eſt de animarum purgandarum ſuffragatione.
Tertia de ipſarum animarũ ſeparatarum cognitione.
Quarta de finali reſurrectiõe.
De primo ſunt tres qõnes.
1 An animæ ſeparatæ habeant reptacula, vel loca determinata.
2 An in inferno affligantur maligni ſpiritus, & animæ dãnatorum igne corporali.
3 An pœna, qua puniantur animę in purgatorio ſit maxima pęna temporalium.

De ſuffragijs mortuorum c. 564.

De ſecundo ſunt tres quõnes.
1 An ſuffragia viuorum proſint defunctis.
2 An animabus exiſtentibus in purgatorio proſint ſuffragia facta per malos.
3 An ſuffragia Eccleſię proſint æqualiter oĩbus defunctis.

De intellectione animæ ſeparatæ. c. 565.

De tertio ſunt tres qõnes.
1 An anima ſeparata poſſit aliquid intelligere.
2 An anima ſeparata poſſit recordari pręteritorum, quæ nouit ipſa corpori cõiuncta
3 An animæ ſeparatæ cognoſcant orationes, quas pro ipſis facimus vel ad ipſas.

De finali reſurrectione. c. 570.

De quarto ſunt quatuor quæſtiones.
1 An generalis omnium reſurrectio ſit futura.
2 An poſſibile ſit per virtutem agentis naturalis aliquid idem numero reparari.
3 An futura reſurrectio erit naturaliter in inſtanti.
4 An in quolibet homine reſurget totum, quod fuit de veritate naturæ humanę i co.

De iudicio. c. 581.

Secunda pars principalis ſeptimi tractatus eſt de ipſo iudicio, & ipſum concomitantibus vbi mouentur tres quæſtiones.
1 An iudicium vniuerſale ſit futurum.
2 An in iudicio, vel circa iudicium ceſſabit motus corporum cœleſtium.
3 An ignis conflagrationis pręcedet iudiciũ, vel ſequetur.

Tertia pars prĩcipalis ſeptimi tractatus, in qua agitur de quibuſdam iudicium conſequentibus in tres præcipuas ſcinditur portiones.
Prima eſt de mundi innouatione.
Secunda eſt de reproborum punitione.
Tertia eſt de electorum remuneratione.

De mutatione mundi. c.579.

De primo mouetur unicá quęſtio.
An mundi innouatio ſit futura poſt iudicium.

De punitione reproborum.c.592

De ſecundo ſunt ſex queſtiones.
1 An corpora damnatorũ poſt iudicium cruciabũtur igne infernali.
2 An damnati appetant nõ eſſe.
3 An ſit æqualis pœna omnium damnatorum.
4 An dãnati uelint ſe peccaſſe.
5 An damnati mallent omnes eſſe damnatos, quàm aliquos eſſe beatos.
6 An in inferno damnatorum ſint tenebræ corporales,& ſpirituales.

De præmiatione bonorum. c. 595.

De tertio, ſcilicet de electorũ præmiatione ſit triplex determinatio.
Prima eſt beatitudinis animę manifeſtatiua.
Secunda eſt beatitudinis corporis declaratiua.
Tertia eſt determinatio quædam comparatiua.
Circa primum ſunt octo quæſtiones.
An beatitudo creaturę intellectualis per ſe conſiſtat in operatione. 1
An beatitudo cõſiſtat in uno ſimplici actu, uel in pluribus ſimul. 2
An beatitudo per ſe conſiſtat in actu intellectus,uel uolũtatis. 3
An perpetuitas, uel ſecuritas tẽtionis pertineat ad eſſentiam beatitudinis. 4
An creatura ĩtellectualis ſit naturaliter capax beatitudinis ſic quòd ad eam ex puris naturalibus poſſit attingere. 5
An omnes homines de neceſſitate, & ſummę uelint,ſeu appetunt beatitudinem. 6
Eſt de aureola.
An conuenienter attribuatur uirginibus,martyribus, & doctoribus. 7
An ſint dotes in beatis, etiam in Chriſto,& in Angelis. 8

De

De beatitudinis corporis. c.616.

Circa ſecundum, quòd eſt de beatitudine corporis ſunt quinque quæſtiones.

1 An conuenienter aſſignentur quatuor dotes corpori glorioſi, ſcilicet claritas, impaſſibilitas, ſubtilitas, & agilitas.

2 An corpora beatorum erunt impaſſibilia.

3 An corpora beatorum erunt agilia.

4 An corpora beatorum erunt clara.

5 An per dotē ſubtilitatis duo corpora poſſint eſſe ſimul in eodem loco.

De æqualitate beatitudinis. c.631.

Circa tertium, vbi eſt determinatio quædam comparatiua ſunt duę quæſtiones.

1 An omnium beatorū ſit æqualis beatitudo.

2 An beati uideāt pœnas damnatorum.

Finis titulorum quęſtionum ſeptimi, & ultimi tractatus, & per conſequens totalis libri, qui conuenienter dicitur Reſolutorium, ſeu Reſolutio Theologorum.

TABVLA ALPHABETICA
Materiarum huius Operis.

ABSTRACTIO multipliciter ſit tra.1.par. 2.port.2. de ſpectantibus ad perſonã patris. q.8. notab.2. c.41
Accidẽs qualiter eſt ſine ſubiecto in euchariſtia, trac.6.par.3. de euchariſtia q.8. 503
Accidentia in euchariſtia an habere poſſint actiones ſuas. ibi. quæſt.8. 503
Accidentia in euchariſtia an poſſint tranſmutari.ibid.q.9. 503
Actio dicitur ęquiuoce tripliciter trac.1.par.2.port.2. de miſſione ſpiritusſancti q 2.not.1.59
Actio de genere actionis non eſt in Deo,ibid.conc.1. 124
Actio tam immanens quam tranſiens ad intra,& ad extra qualiter eſt in diuinis ibid.con.3.4.5.&6. 124
Actio diuina dupliciter conſiderari poteſt.trac.1.par.3. por.2.de diuina prouidentia, & diſpoſitione.q.2.in notab. 93
Actus ſiue actio duplex,tra.1.par. 2.por.2.de ſpectantibus ad perſonam patris.q.10. not.1. 45
Actus efficiendi in Deo nõ diſtinguitur ab actu volendi, trac.1. par.2.por.3.q.1.concl.5. 74
Actus voluntatis duplex, & quis ordo inter eos tr.2.par.2.por. 1.de malorum angelorum reprobatione.q. 151
Actus bonitatis,& malicię triplex trac.2.par.2. por.1.de malorũ angelorum reprobatione. q.3. not.2. 155
Actus hominis duplex trac.2.par. 2.por.3.de voluntate humana. q.9.notab.1. 186
Actus qualiter poteſt eſſe vel non eſſe indifferens ad bonitatem, & maliciam tra.2. par.2 por.3. de voluntate humana quæ.9.in concluſionibus. 187
Actus recordandi habet duo obiecta trac.7.par.1.por.3.q.2. nota.1.& 2. 569
Adoptio quid ſit tra.4.par.1.por. 4.q.5.in notab. 330
Adoratio multiplex.trac.4.par.1. por.4.q x.notab.1 329
Agentia ſunt triplicia tra.2.par.2. por.1.de voluntate angelorum q.1.in nota. 143
Agentis duplex ratio tr 2. par.2. por.3.de intellectu humano.q. 4.in ſolutione tertij argumenti. 171
Amor duplex tr.2.par. 2.por.1.de voluntate angelorum q.2.nota bi.2. 144
Angelorum perſonalis pluralitas poteſt eſſe in eadem ſpeciei tr. 2.par. 2 por.1.de angelorum natu-

naturali conditione quæſt.2.in
conclusione. 130
Angeli qualiter ſe habent ad cor
pora ibid.q.3.per totum 132
Angelus qualiter eſt aut eſſe pōt
in loco tra.2.par.2.por.1.de an
gelorum locali trāſmutatione
q.1.per totum. 132
Angelus ſeipſum cognoſcit per
ſuam eſſentiā trac.2.par.2.por.
1.de intellectu angelorum q.
1.in concluſione. 78
Angeli ſuperiores qualiter, vni-
uerſaliorem ſcientiā habēt quā
inferiores ibi.q.3 notab.2.134
Angeli qualiter intelligunt quidi
tates creatas, ibid.in tribus cō
cluſionibus. 134
Angelorum cognitio matutina,&
veſpertina, ibid.q.4. in notabi.
& in concl 1.& 2. 136
Angeli naturali dilectione dilexe
runt Deum ſuper omnia tra.2.
par.2.por.1.de voluntate ange
lorum, q.2.in concl. 137
Angeli quos plus aut minus dili-
gūt ibid.q.3.in tribus cōc. 139
Angelorū beatitudo duplex, trac.
2.par.2.por.1.de angelorum ſe
paratione q.1.not.2. 139
Angeli prius meruerunt beatitu-
dinem quam acceperunt ibid.
not.1.& 2 & in concluſi.1. 137
Angelorum morulę inter creatio-
nem eorum, & præmiationem
patent per ſeptem propoſitio-
nes ibid nota.2.& 3. 137
Angeli qualiter habuerunt, & nō
habuerūt beatitudinem à crea
tione ibid.conc.2.& 3. 138
Angeli creati ſunt in gratia ibid.
conclu.4. 140
Angelis veriſimile eſt gratiā fuiſ-
ſe infuſam ſecundum capacita-
tem ſuorum naturalium ibid.
q.2.in concluſionibus. 141
Angeli qualiter potuerunt eſſe
ab inſtanti creationis beati
aut miſeri ibid q.3.p totū 141
Angelus malus qualiter appetijt
æqualitatem Dei.trac 2.par 2.
por 1.de malorum angelorū
reprobatione q.1.in trib.cō.151
Angeli qualiter peccauerūt par.
2.por.1.de malorum angelo-
rum reprobatione, q.2.& in
ſex concluſionibus. 153
Angelus qualiter habere potuit
bonam volitionem, tra.2.par.
2.por.1.de malorum angelo-
rū reprobatione in concl.153
Angelis qualiter obedit creatu-
ra corporalis tract 2 par.3.de
rei corporalis per angelū trāſ
mutatiōe q.vnica p totū 206
Angelus multipliciter poteſt ali-
quid intelligere trac.2 par.3.
de angelorum locutione queſ.
vnica notab.2. 206
Angelus qualiter, & quam mul-
tipliciter loquitur angelo ibi.
in quinq; concluſionibus. 208
Angelus qualiter illuminat an-
gelum tracta.2 par.3.de ange-
lorum illuminatione queſtio-
ne vnica per totum 158

Angelorum miſſio duplex tra.2. par.3.de hominum per angelos directione q.1.not.1. 208
Angeli omnes aſſiſtunt multipliciter, & tamen mittuntur ibidem notab.2 & conclu.1. 2.& 3. 208
Angelus poteſt hominem docere, & illuminare multipliciter ibid.notab.3.& conclu.4. & 5. 208
Angelus qualiter poſſit inflammare voluntatē hominis ibidem conclu.6. 209
Angelica cuſtodia neceſſaria eſt propter tria ibidem qu.1.notab.1. 214
Angeli qualiter idem volunt, & qualiter inter eos eſt pugna. ibi. notab.2.& conc.3. 214
Angelum cuſtodem habet vnuſquiſque dempto Chriſto ibi. conc.i & ii. 214
Angeli qualiter proficiūt in gaudio licet nunquā doleant ibidem concl 4.& 5. 225
Animæ brutorum an productæ ſint ex nihilo tra.2.par.2.por. 2.de opere ornatus q.vnica. not.3. 161
Anima humana qualiter eſt aut non eſt compoſita ex materia, & forma ibidem por.3. de anima humana in ſe.quæ. 2 per totum. 165
Anima humana qualiter eſt corruptibilis, & incorruptibilis ibid.q.i.in conc. 164
Anima humana conuenienter vnitur corpori corruptibili ibidem quæſtio.3 per totum. 164
Anima creata eſt in corpore, tract.2 par.2 por.3. de modo primarię productionis humanæ q.i.per totum. 197
Anima ſeparata qualiter poteſt intelligere, & nouam notitiam acquirere,tract. 7.par.1. por.3.q.i. 567
Anima ſeparata qualiter poteſt recordari prçteritorum ibidem q.2. 567
Anima ſeparata qualiter poteſt ſcire quæ apud nos fiunt trac. 7.par.1.par.3.quæſt.3. 570
Appropriatorum duplex conſiderat,& quę ſit appropriationis ratio,tract.1.par.2.por.3. de ſpirituali appropriation. q.vnica,in notab. 76
Appropriationes multæ conuenienter factę ibidem in ſexta conclu. 76
Appetitus multiplex,trac.2.par. 2.por.3.de voluntate hum.q. 4.not.1. 170
Aquarum congregatio facta cōuenienter trac.2.par.2.por.2. de opere tertię diei q.vnica, in notab. 161
Aquæ nomen tripliciter exponitur, tract.2.par.2. por.2.de opere ſecundæ diei q.vnica, notab.3. 160
Ars dupliciter ſumi poteſt,tra.1. par 3.

par.3.por.1.de ſcientiæ,& ſcibilium habitudine,q.4.in ſolutione primi arg. 92
Aſſumptio eiuſdem naturæ a tribus perſonis qualiter eſt poſſibilis tracta.4.par.1 por.1.q.2.per totum. 299
Aſſumpſit filius Dei veram naturam humanam tra.4.par.1.por.1 q.4.per totum. 300
Aſſumere verbum naturam humanã conuenientius fuit quã angelicam trac 4.par.1.por.1.q.5.not 1.& con.1. 300
Aſſumere humanam naturã ex genere Adæ,& ex muliere cõuenientius fuit,quàm aliunde ibid.notab.2.3.& 4 & conc.1.2.& 3. 302
Aſſumere naturam irrationalẽ, an poſſit Deus, tract 4.par.1.por.1.q.8.per totum. 306
Attributum dici poteſt quadrupliciter, trac.1.par.3.de attributis in communi.q.vnica,notab.2. 76
Attributa qualem identitatem, qualemque diſtinctionẽ habent,trac.1.par.2. 57
De attributis in generali,q.vnicam,ſex concluſio. 77
Auerſio a fine triplex.tra.3.par.1.por.1.q.1.nota.1. 219
Auaritia quid ſit, & quale peccatum, & quę eius filiæ,tra.3.par.3.por.2.q.5.per totũ. 264
Aureola an conuenienter attribuatur virginibus martyribus, & doctoribus, tractat.7.pars 3.por. 3 de beatitudine animæ, quæ.7.per totum. 612

B

Baptiſmus Ioannis qualis fuit, & an eſſet ſacramẽtum tract.4.pars.2.por.2.q.2.notab.1.& 2. 347
Baptiſmus quid ſit,trac.7 par.3.de baptiſmo q.1. 474
Baptiſmi forma, quę ſit ibidem quæſt.2. 474
Baptiſmi forma variari poteſt quadrupliciter,ibi not.4. 474
Baptiſmi materia, quæ ſit ibidẽ quęſt.3 per totum. 476
Baptiſmi effectum paruuli recipiunt.ibidẽ q.4 per totũ. 477
Baptiſmus an poſſit cõferri paruulo exiſtenti in vtero, ibid. quæſt.5.per totum. 478
Baptiſmi effectum an recipiat adultus non conſentiens ibid. q.6.per totum. 478
Baptiſmi effectum an fictus recipiat.ibidem.q.7. 479
Baptiſmi ſuſceptio an ſit neceſſaria iam iuſtificato ibidem quæſt.8. 480
Baptiſmi effectus an ſit æqualis in omnibus, ibidem.q.9. 480
Baptiſmus an ſit miniſtrandus paruulis infidelium inuitis parentibus ibid.q.10. 481
Baptiſmum conferre quis poteſt, & qualis intentio ad hoc requi-

requiritur, ibidem quæſtione. 11. 482
Beatitudinem poteſt quis immoderate uelle tripliciter. tracta.2 par.2. por.1. de malorũ angelorũ reprobatione. quæſtio.2. not.2. 156
Beatitudines cõuenienter annumerãtur tract.5. part.3. por.3. quæſt.3. per totum. 433
Beatitudo an in operatione cõſiſtat tractatu 7. part.3. port.3. de beatitudine animæ, quæ.1. 597
Beatitudo an cõſiſtat in uno ſimplici actu. ibi. quæ.2. per totum. 598
Beatitudo dupliciter accipit ibidem nota.2. 599
Beatitudo an per ſe conſiſtat in actu uoluntatis uel intellectus ibidem queſtione 3. per totũ. 599
Beatitudinis eſſentia an includat perpetuitatem, & ſecuritatem tentionis ibidẽ quæſtione iiii. per totum. 454
Beatitudinis capacitas an naturaliter conueniat creaturę intellectuali. ibidem quæſt.5. per totum. 607
Beatitudo an ſummę, & neceſſario appetat ab omnibus ibidẽ quæſtione 6. per totum. 610
Beatorum corpora qualiter erãt impaſſibilia tracta.7. parte.3. port.3. de beatitudine corpo. quæſtio.2. 610
Beatorum corpora qualiter erũt agilia ibidem queſtione 3. per totum. 623
Beatorum corpora qualiter erũt clara ibidem queſtio.4. per totum. 100
Beatorum corpora qualiter erũt ſubtilia, & quòd per ſubtilitatem poterunt an ſimul eſſe in eadem loco, ibidem queſtio. 5. per totum. 625
Beatitudinis ęqualitas multiplex tractatu. 6. parte.3. porti 3. de æqualitate beatitudinis queſtio unica per totum. 638
Beati qualiter uident pœnas dãnatorũ tractatu.7. parte 3 por. 3. quæſt. finali. 631
Benefaciendũ eſt omnibus tract. 5. parte.3. de charitate queſt.12. per totum. 458
Bigamia an ſit licita tract.6. part. 3. de matrimonio queſtio.5. in conclusione. 551
Bonitas intẽtionis dupliciter notabili.2. quæſt.8. tract.2. 184
Bonitas triplex in actu humano tracta.2. part.2. porti.3. de uoluntate humana quæſtione 7. notabili.1. 183
Bonitas qualiter attendit in opere ex parte intẽtionis, & finis ibidẽ notabili.3. & 4. & in tribus conc. 183
Bonitas quadruplex cõuenire poteſt actus humano ibidem queſtione.9. notab.2. 185
Bonitas meritoria unde cõuenit

actui ibidem nota.4. 185
Bonitas actus moralis quid ſit tra.5.par.3.por.1.quęſtione.1. notabili.4. 412

De litera. C.

CAracter quid ſit, & quibus ſacramentis imprimitur tracta.7.part.3. De baptiſmo quæſtione 12. 481
Capacitas gratiæ poteſt attendi dupliciter tractatu.2. parte.2. port 1.de angelorũ ſeparatione qu.ſecunda. 148
Charitas uirtus ĩfuſa tractatu.5. par.4.por.3. de charitate. q.1. notabili.1. 445
Charitas ratio obiectiua, ibidē. notabili.2. 446
Charitas una eſt ad Deum,& ad proximum, ibidem notab. 6. 446
Charitas an ſe extendat ad corpora humana, ibi.q. 2. no. & con.3. 448
Charitate diligendi ſunt boni,& mali & omnes uiatores, ibidē. con 1 & 2. 448
Charitas an ſe extendat ad creaturas irrationabiles,ibi.in cõcluſione 3.in fine. 451
Charitatem perfectam habens an teneatur ad opera perfectionis, ibidem. q. per totum. 452
Charitas manet in patria,nõ autem fides,&ſpes,ibi.q 6.per totum. 453
Capitale uitium quare ſic dicit, & quę ſunt principalia peccata,tra. 3.par. 3.por.1.q.4. no. 1.2.3.& 4. 257
Cauſas plures concurrere,poteſt intelligi dupliciter, tra.2.par. 2. por. 3. de intellectu humano,q.3.not.3. 169
Celatio confeſſionis eſt de iure multiplici.tra.6.par.3.de pœnitentia.q.xii. 530
Cœlum multipliciter dicitur,tra. 2. parte 2.por.2.de opere ſecũdæ diei.q.vnica.nota.1. 159
Cerimonię ueteris legis multiplices, tract 5.par. 1.por.3.q.4. per totum. 389
Cerimoniæ ueteris legis an cauſam habuerint literalem,uel figuralem tantum, ibid.q.5.per totum. 390
Certa cognitio de multis naturaliter haberi poteſt tra.2.par.2. por.3.de intellectu humano.q. 1.notabili.1. 166
Certitudo duplex,adherentiæ,& euidentię quæſtionibus prohemialibus de doctrinę Theologicæ qualitate q.2.no.2. 10
Circũinceſſio quid ſit, tra. 1.par. 2 por.3.de circũinceſſione diuinarum perſonarum q. vnica in no. 74
Circũinceſſiue ſunt diuinę perſonæ in ſeinuicem,& quæ ſit circum inceſſioni huius ratio, ibidem in concluſionibus. 75

Circunciſio an eſſet ſacramentum conferens gratiam, trac. 6.par.1.por.3.q.2. per totum. 470
Clauis poteſtas conceſſa Eccleſiæ,q &quanta ſit,tra.6 par.3. de pænitentia q.11. 528
Cognoſcere Deum in creaturis, & per creaturas differunt,tra. 1.par.1.in prin.q.de cognoſcibilitate Dei,notab.2. 13
Cognoſcendi omnia determinatè,& certitudinaliter, quæ ſit ratio in Deo,tra.1.par.3.por. 1.diuinæ ſcientiæ certitudine queſtione vnica con.2.3.& 4. 60
Cognoſcendi rem aliquam diſtinctę,quæ ſit ratio, & qualiter adequata,tra.2.par.2.por. 1. de intellectu angelorum.q. 2.nota.1. 140
Cognoſcẽdi ratio eſt multiplex, ibidem,q.3 nota.1. 141
Cognoſcendi ratio dicitur quadruplicer,tract.2.par.2.por.3. de intellectu humano q 2.in nota in principio. 166
Cogitatio circa illicitum, ac etiã delectatio qualiter eſt peccatum,uel nõ tract.3. par.1.por. 1 q 2. conclu. 2.3.4 & 5. 226
Compoſitio triplex, trac.2.par. 2.por. 1. de angelorum naturali conditione, q.3. notab.2. 132
Compoſitio qualiter eſt in angelis ibid.not.3. & con.1.2. &.3. 133
Conceptio B. virginis immunis fuit a peccato originali,tra.4. par. 1. por.5. q. 1.per totum. 337
Conceptio verbi Mariæ per Angelum conuenienter nunciata,ibidem,q.3.per totum 342
Confirmatio quid ſit, & de eius neceſſitate, tract. 6. par.3. de confirmatione,q.1. 478
Confirmationis ſacramenta an ſit iterabile,ibidem,q.2. 478
Confiteri omnia peccata proprio ſacerdoti an ſit neceſſarium,tract.6.par.3. de pœnitẽtia,q.10. 526
Conſcientia quid ſit, & qualiter in ea poteſt eſſe error, tra. 2. par.2.por.3 .de uoluntate humana,q.11.not.2 & 3. 194
Conſcientia qualiter obligat, aut ligat,ibid.con.3.4.5.&.6. 181
Conſumatio operũ Dei in creaturis triplex,tra. 2. par.2.por. 2. de operum Dei conſumatione,q.vnica,per totum. 163
Contingentiæ ratio, aut radix, in quo ſtat,tra.1.par.3.por.1. de diuinę ſcientiæ certitudine,q.vnica in.no. 88
Contingentia rerum qualiter ſtat cum certitudine diuinæ ſcientiæ, ibid. & in 5.concluſione. 90
Contumelia quale peccatum eſt tract. 3. par. 3. por. 3.q. 13. nota.

nota.2. 288
Conuenientia attenditur dupliciter inter perſonas diuinas, tra.1.par.2.por 2.de nominatione Spirituſſancti, q. 2. notab.2. 64
Conuerti quolibet in quodlibet an ſit poſſibile, tract.6.par.3. de Euchariſtia,q.5. 498
Corpus Adæ conuenienter factũ, eſt de limo terrę,trac.2.par.2. por.3.de modo productionis humanæ, q.2. in concluſione. 196
Corruptio dicitur dupliciter, tract.2 par.2.por.3.de anima humana in ſe, q. 1. in notab. 163
Correctio fraterna qualiter ſit facienda,tra.5.par.3.por.3.de charitate,q.12.per totum 460
Creaturę qualiter ſunt in Deo uita,tra.1.par. 3 por.2.de ſcientiæ &ſcibilium habitudine, q.3.conclu.2 3 & 4. 88
Creare quid ſit, tra.2 par.1.q.2. in notabili. 120
Creare poteſt ſolus Deus ibid. conclu.1 & 3. 120
Creatio quod importat, tract.2. par.1.q.4.notabili.2. 123
Creatio qualiter diſtinguitur a re creata, ibid. conclu.4.& 5. 125
Chriſtus figuratus eſt primiciis ſacrificiis, & decimis, tracta. 4. par. 1. por. 2. q. 6.nota.3. 330
Chriſti caro aliter fuit in patribus quàm caro aliorum, ibi. conc.2. 303
Chriſtus non fuit decimatus in Abraham,ibidem,con.3. 302
Chriſtus non eſt dicendus filius Spirituſſancti,aut Trin.tra.4. par.1. por.4.quęſt 4. per totum. 329
Chriſtus non eſt filius Dei adoptiuus, ibidem quę.5.per totum. 329
Chriſtus, ſecundum quòd homo an ſit creatura, & an inceperit eſſe, ibidem,qu.6.per totum. 330
Chriſtus ſecũdum quòd homo an ſit perſona & Deus, ibid. q.7.per totum. 330
Chriſtus conuenienter adorandus eſt a Magis,tract.4.par.2. por.1.q.3.per totum. 345
Chriſtus conuenienter eſt circunciſus,tract.4.par.2.por.2. q.1.per totum. 346
Chriſtus conuenienter fuit in templo oblatus, ibid.no.2.& con.2.& 3. 346
Chriſtus conuenienter baptizatus eſt in Iordane,ibidem, quæſt.2.per totum. 347
Chriſti conuerſatio qualis eſſe debuit, tract. 4.par.2.por.2. q.3.per totum. 248
Chriſtus an ſolis Iudęis habuerat prędicare,& qualiter,tracta.4 par. 3. por.3.q.1. per totum. 349

Chri

Chriſtus an fuit homo in triduo,tra.4. par 3. por. 1. q.6. per totum. 359
Chriſtus qualiter deſcendit ad inferos,ibid.q.7.per totum. 361.
Chriſti corpus an fuiſſet putrefactum ſi eius reſurrectio non fuiſſet accelerata,ibi.q. 8. per totum. 362
Chriſtus primus eſt reſurgentium, & conuenienter reſurrexit die tertia,tr.4.par.3.por.2 q 1.per to. 363
Chriſtus conuenienter reſurrexit cum cicatricibus, tr.4 par. 3.por.2 q.2. 364
Chriſti reſurrectio conuenienter per argumenta determinata eſt, tra.4. par.3 por.2.q. 3.per totum. 364
Chriſti reſurrectio qualiter eſt reſurrectionis corporum, & animarum cauſa, tract.4.par. 3.por.2.q.4.per totum. 365
Chriſtus ad ſecundũ ꝙ hõ aſcenderit,tr.4 pa.3.por.3.q.1.366
Chriſti aſcenſio an ſit noſtræ ſalutis cauſa,ibi.q.2 per to.366
Chriſtus primo potuit eſſe ſub ſacramento, quam in utero uirginis, tra.6.par.3. de euch. q 3.no.1. 367
Chriſto in ſacramento,quę operationes,&proprietates in eſſe poſſunt,ibi.per totum. 367

D

DAmnati an appetant non eſſe,tract. 7. par. 3.por.2.q.2. per totum. 590
Damnatorum omnium an pœna ſit æqualis,ibi.q.3. 592
Damnati an uelint ſe peccaſſe, ibid.q 4. 593
Damnati an mallent omnes eſſe dãnatos,quam aliquos ſaluatos,ibid.q.5. 594
Damnatorum infernus an tenebras habet corporales, ibi.q. 594
De aliquo dicitur eſſe aliquid multipliciter,tra.1. par.2 por. 2. de ſpectantibus ad peſonã filii,q.4.nota. 1 54
Defectus multiplices naturæ humanę, & qualiter in Chriſto fuerunt,tra.4.par.3.por.1.q.2 per totum. 355
Demonſtrabile eſt aliquod ens eſſe ſimpliciter primum,tra.1. par.1.q.1.conclu.3. 14
Deletio chyrographi qualiter facta eſt per Chriſti paſſionẽ, tra.4.par.3.por.1.q.3. per totum. 349
Dęmonum impugnatio, a quo eſt,tract 2 par.3.de hominum per Angelos directione, q.3. no.1. 217
Dęmon qualiter eſt cauſa peccati,& qualiter illudit,& cogitationes,aut affectiones immittit ibi, no.3.& 4 & con.2.3.5. & 6. 217
Dęmon non poteſt illabi animę,ibidẽ,not.5.concl.5. 219

De nihilo aliquid fieri poteſt intelligi multipliciter, tracta.2. par.1.q.2.in not. 129
Deriſio quale peccatũ,tra.3.par. 3.por.3.q.13.nota.5. 288
De ſubſtantia patris eſſe qualiter filio conuenit,tract 1 par. 2.por.2.de ſpectantibus ad perſonam filij,q.4.in concl. 54
Deſperatio qualiter contingit, & quam graue peccatũ eſt,tra. 3.par.3.por.3.q.2. 254
Determinatio de ineſſe, & de poſſibili,tra.1.par.3.por.1.de diuinę ſcientiæ certitudine,q. un.no.1. 81
Detractio quale peccatũ ſit,tra. 3.par.3.por.3.q.13.not.3.288
Deus ſub qua ratione eſt ſubiectum Theologiæ quæſtionibus prohemialibus de ſubiecto Theologię,queſt.2. 4
Deus neque a uiatoribus, neque a beatis cognoſci poteſt comprehenſiue, tract. 1.par. 1.in prin. q. de cognoſcibilitate Dei conc.1. 13
Deus non poteſt intuitiue naturaliter ab homine cognoſci, ibidem,concl.2. 14
Deus eſt a nobis naturaliter cognoſcibilis in aliquo conceptu per ſe,ſed non in conceptu proprio quidditatiuo, ibi.cõ. 3 4 & 5. 14
Deus a nobis cognoſcibilis per aliquos conceptus ſibi proprios,& hoc per creaturas, ibid. conc.6 & 7. 14
Deus non eſt obiectum nobis primo notum primitate generationis,& adæquationis, ſed bene primitate perfectionis ſimpliciter,ibid.conc.8.14
De Deo nullum proprium conceptum ſimplicem in nobis percipimus,tract.1.par.1.q.1. no.2. 14
Deus omnia cognoſcit per eſſentiam ſuam diſtincte per unicũ actum, tra.1. par.3. por.1 de ſcitorum multitudine,q vnica in ſex.conc. 88
Deus poteſt aliquid de nihilo facere,& creare,tra.2.par.1.q.2. concl.1.& 2. 121
Deus potuit producere materiã abſque quacunque forma, & omnia ſimul facere,tra.2.por. 2.de operę creationis, q.vni. con.2.& 3. 157
Diabolus qualis eſt homini cauſa peccandi, trac.4 par.1.por. 2 q.4.in concl. 231
Dicere qualiter differt ab intelligere,tra.1.par.2.por.2.de ſpectantibus ad perſonam patris,q x not.1. 46
Dicere tripliciter ſumitur, & qualiter ſolo patri conuenit, ibid q.13 nota.1. 48
Dicere notionaliter ſumptum quid ſit,ibid.not.2. 48
Dies dicitur dupliciter,tra. 2. par.8.por.2.de opere pimæ diei,q.vnica in not. 158

Dile-

Dilectio Dei reſpectu creaturarũ qualiter attẽdenda eſt, tra. 1.par.3. por.2. de diuina dilectione q.vnica in no. 101
Dilectio amici an ſit maioris pfectionis q̃ dilectio inimici, tra. 5.par.3.por.3.de charitate, q. 3.per totum. 549
Diligi aliqua æqualiter, aut inæqualiter dupliciter poteſt intelligi, tra.1.par.3.por.2.de diuina dilectione, q.vnica. 101
Diligere creaturas qualiter competit Deo, ibi.in ſeptem cõcl. 102
Diligi aliqd plus, uel minus, põt intelligi tripliciter, tra.2.par. 2.por.1.de uoluntate angelorũ, q.3.in notab. 144
Diligi põt Deus ſuper omnia ex naturalibus, quod dupliciter hoc poteſt intelligi, tra 5.par. 3.por.3. de charitate, q.1.no. 3.& 4. 448
Diligibiliũ ex charitate, quis ordo, tra.5.par.3.por.3.de charitate q.4 per totum 449
Diſtinctio eſt aliqua in diuinis inter eſſentiam, & perſonam ante omnem actum intellectus, trac.1.par.3.por.1.q.4 nota.2. 25
Diſtinctionis ratio, quę, & qualis ſit, trac.1.par. 2.por.3. de quadruplici cõi relatione, q.2.no. 1. 71
Diſtinctionis multiplex genus, ibi.nota 2. 71
Diſtinctio, quę, & qualis eſt in diuinis, ibi. in quinque conclu. 72
Diſtinctionis ſpecificę ĩter aĩam & angelum diuerſi, diuerſimode aſſignat rõnẽ.tra. 2. par.2. por.1.de angelorum naturali conditione, q.1.in nota. & in tribus conc. 125
Diſtingui aliquo tripliciter contingit, tra.1.par 2.por.2.de ꝓductione ſpirituſan. q. 4. in notab. 60
Doctrina ſupernaturalis nobis neceſſaria utiliter, & ſufficienter habetur in ſacr. ſacri. q.2. prophe. 2
Dolor uerus qualiter fuerit ĩ aĩa Chriſti, & in portione ſuperiori, tra.4.par 3. por.1.q.1.ꝑ totum. 353
Dominii rerum diſtinctio nõ eſt de lege naturę. 284
Donum, & datum, tripliciter differunt, trac.1.par.2. por.2.de nominatione ſpirituſan.q 3. not.1. 65
Donum ſignificat reſpectum, qui poteſt tripliciter intelligi, ibidem. 65
Donabile dicit̃ dupliciter.ibi.66
Donum in diuinis conuenientius, dicit̃ q̃ datum.ibi, cõ.1. 66
Donum ſi proprie ſumatur eſt ꝓpriũ nomen ſpirituſſancti.ibi. conc 3. 66
Donum aptitudinaliter dictũ dicitur de Deo ab æterno, & eſt

pro

proprietas diſtinctiua ſpiritus ſan. ſed non conſtitutiua.ibi. con.2.& 5. 66
Donum noſtrum dici poteſt ſpiritusſ.ibid.conc.6. 66
Donorum enumeratio , & quõ manebunt in beatis. tract.5. pars.3.por.2. q 2. per totum. 431
Dotes an ſint ĩ beatis,& in Christo angelis.tract.7.par.3.por. 3.de beatitudinis aię.q.8.per totum. 614
Dotes quattuor corporis glorioſi.tr.7.par 3.por.3.de beatitudine corporis q.1.per totum. 615
Duratiõis tres sũt mẽſurę, tr.2. pa.2.por.1.de mẽſura durationis angelorũ.q.uni.no 2. 140

E

ELicitũ dici põt aliquid quadrupliciter.tr.1.pa.2.por.3. de ſpectãtibus ad perſonã patris,q.3.notab.1. 32
Electio quid ſit,tr.2.pa.2.por.3. de uolũtate humana.q.6.not. 1.& con.1. 181
Elemẽta quõ manent in mixto. tra.2.par.2.por.3.de mõ primæ productiones humanæ.q. 2.in no. 196
Elemoſinæ largitio an ſit ſub p̃cepto,tra.5.par.3.por.3.de caritate q.11. 458
Ens in cõi qualiter eſt obiectum naturale noſtri intellectus q. 1. prohemiali de neceſſitate doctrinæ ſupernaturalis, ĩ ſolutione primi argumenti. 1
Equalitas in quo fundatur.tr.1. pa.2.por.3.de quadruplici cõi relatione.q 3.no.1. 72
Equales equalitate ſumma ſunt diuinæ perſonæ ibidẽ in quattuor concl. 38
Equalitas duplex tr.2.pa 2.por. 3.de anima humana in ſe.q.3. in nota.circa finem. 165
Eſſe in loco dicitur aliqd tripliciter,tra 1.par.1.q.3.no.1. 18
Eſſe,in loco qualiter Deo conuenit & eſſe in omnibus,& vbiq; ibi.nota.2.& concl.1. 18
Eſſentia diuina qualiter cõicat perſonis.tra.1.par.2.por.2.de ſpectãtibus ad perſonam filii. q 4.notab.2. 53
Eſsẽtia diuina p̃ uolũtatẽ cõicatur.tra.1.par.2.por.2.de productione.ſſ.q.1.cõc.1. 56
Eſſentia qualiter ẽ terminus ſpirationis,ibi.conc.2. 56
Eſſentia qualiter eſt principium productiuũ ſpiritusſan.ibi.cõ. 3.& 4. 56
Eſsentia diuina qualiter ẽ ratio cognoſcendi creaturas. tra.1. par.3.por.1. de diuinæ ſcientiæ,& ſcibilium habitudine.q. 1.con.2.& 3. 80
Eſſe eſsẽtiæ q̃d ſit,& qualiter ab exiſtẽtia diſtinguit. tr.1.part. 3 po.1.de diuinæ ſciẽtię,& ſcibiliũ habitudine.q.2.i no. 82

Eſſentiæ

Eſsentię ad exiſtentiam quis eſt ordo,ibi.concl.1.2.3.& 4. 82
Eſsentia rei creabilis nō eſt æter na,nec realis eſt ante exiſten-tiam,ibid.conc.5.6.7.& 8. 83.
Eſse quadruplex habent creatu-ræ.trac.1.par.3.por.1.de diui-næ ſcientiæ,& ſcibilium habi tudine q.3.in not. 83
Eſse creaturarum in Deo eſt ex cellentius, licet non uerius, ibi.concl 5.& 6. 83
Eſse an ſint in Chriſto duo, uel unum tantum. tract. 4 par.1. por.4.q 2.per totum. 325
Eſse ſub ſpecie panis in euchari ſtia qualiter conuenit corpo-ri Chriſti trać.6.par.3.de eu-chariſtia.q.2. 491
Eſse idem corpus in diuerſis lo cis circumſcriptiue poſſibile eſt,ibidem nota 4. 491
Eternitas quid ſit.tract. 1. par.1. q.3.not 3. 18
Eternus eſt ſolus Deus. ibidem conclu 3. 19
Epiſcopatus an ſit ordo,tract.6. par.3 de ſacramento ordinis. q.1.notab.4. 537
Euchariſtia quid ſit,& de eius ex cellentia, materia, & forma, tra.6. par. 3. de euchariſtia.q. 1.per totum. 487
Euchariſtia nō manente, an poſ ſit aliquid ex ſpeciebus gene-rari, tract.6.par 3.de euchari ſtia quæſtio.10. 506
Euchariſtia conficere quis po-teſt,ibid.q.11. 507
Euchariſtię manducatio multi-plex & quis poteſt eam mādu care,ibid q.12. 508
Extrema unctio quid ſit,& an ſit ſacramentum nouæ legis.tra. 6. par. 3. De extrema unctio ne.q.unica. 536
Euum poteſt dupliciter dici. tra ctatu ſecundo, par.2 q.1. De menſura durationis angelo-rum.q.vnica.notab 2. 137
Euum an ſit unū, uel plura,ibid. concl.1.2.& 3. 138
Euo,qui entia menſurantur.ibi. conclu.4. 138

F

FActio qualiter eſt in incarna tione, trac.4 par.1.por.4.q. nota.4. 323
Fides infuſa ponenda eſt trac.5. par. 3. de fide quæſtio. 1. per totum. 437
Fides an poſſit ſtare cum ſcien-tia,ibi.q.2.per totum. 438
Fides qualiter eadem eſt in anti quis, & nouis.ibidem, quæſt. 3.per totum. 438
Fides informis an ſit uirtus, ibi dem q.3. per totum. 438
Fidei an poſsit ſubeſse falſum, ibid.q.5.per totum. 439
Fidei meritum,an minuatur pro pter rationes adductas,ibidē. q.6. per totum. 440
Fidei confesſio qualiter eſt ne-ceſsaria ad ſalutem,ibidem,q. 7.per totum. 440

Filiatio

Filiatio an in Chriſto, ſit vna tantum realis. tracta.4. par.1. por.4.q.3.per totum. 317
Finis dicitur dupliciter. tracta 2. par.2.por.3.de voluntate humana q.8.notab.1. 185
Fines plures cõtingit ſtatuere dupliciter, ibid.notab.2 185
Finis cuiuslibet bonæ voluntatis eſt charitas, ibidem, concluſione.1. 185
Firmamentum factum ſecunda die,tract.2.par.2.por.2.de opere ſecundę diei.quęſtione vnica in conclu. 159
Formalitas quid ſit quæſtionibus prohemialibus de ſubiecto theologicæ.q.3.not.2. 7
Fraudulentia multipliciter contingit in contractibus.tract.3. par.3.por.3.q.11.per to. 281
Fructus conuenienter enumerantur ab Apoſtolo.trac.5.par.3. por.2.q.4.per totum. 34
Frui dupliciter accipitur,tract.ii. par.2.por.3. de voluntate humana,q.x.not.2. 188
Fruitionis ad vſum comparatio ſecundum quatuor ibidé, notab.3. ibidem.
Fruitio multipliciter ſumitur ibidem,not.4. ibid.
Fruitio eſt actus voluntatis ibid. conclu.2. 189
Fruendũ vti peior eſt actus,quàm frui vtendis, ibidem, concluſione.3. 189
Fruitionis ordinatę, quod eſt obiectum, & qualiter,ibidem, concluſi.4.& ſequentibus. 189
Fruitio ſumma põt intelligi dupliciter,tract.4. par.1 por.3.q. 3.notab.3. 317
Furtum quale peccatum ſit, tractatus 3. par.3.por.3.q 12.per totum. 286

G.

Gaudium ſpiritnale effectus eſt charitatis,& qualiter poteſt eſſe plenum,trac.5.par. 3.por.3.de charitate, q.7. per totum. 455
Generatio in creaturis annexã, habet mutationem, ſed nõ eſt formaliter mutatio,tra.1.par. 2.por.1.q 2. in notab. 22
Generatio in diuinis eſt vniuoca ibidem in concl. 22
Generationis diuinę ad intellectualem qualis ſit ordo, trac.1. par.2.por.2.de ſpectãtibus ad perſonam patris q.10 conc.5. & 6.fol. 45
Generatio filij Dei eſt ęterna tracta.1.par.2.por.2. de ſpectantibus ad perſonam filij,qu.5. per totum. 53
Genuit pater filiũ intellectu precedente, concomitante elicien te, ſed non ſubſequente,tra 1. par.2 por.2 de ſpectãtibus ad perſonam patris,q.10 in primis concluſionibus. 46
Genuit pater filium intellectione

te præcedente, concomitante, ſed non ſubſequente, nec eliciente, ibidem in ſecundis concluſionibus. 46
Genuit filium pater volens voluntate, & volitione antecedente, & concomitante, ſed non ſubſequente, nec eliciente, ibidẽ, q.11. per totum. 46
Gerarchia quid ſit, & quot ſunt angelorum gerarchię, tract.2. par.3. de angelorũ gerarchiis, quæſtione unica, notab. primo & 4. fol. 210
Gratia ſumma poſſibilis dupliciter poteſt intelligi, & qualiter fuit in Chriſto, trac 4. par. 3. por.3. q.3. 367
Gratia triplex in Chriſto, ibid. notabili quarto, & conclu.3. fol. 367
Gratia quid ſit, & in quo ſit, & quotupliciter ſumitur, tractatus 5. pars 2 por.1. quæſt.1 per totum, fol. 392
Gratia an diſtinguatur a uirtute tracta.5. pars 2. por.1. quęſt.2. per totum. 394
Gratia a quo cauſatur, & an detur neceſſario diſponenti ſe, ibid. q.3. per totum. 394
Gratiæ præſentia an poſſet ſciri, ibidem q.4. per totum. 395
Gratia conuenienter diuiditur per gratiam gratum facientẽ, & gratis datam, tract.5. par.2. por.2. q.1 per totum. 395
Gratiæ diuiſio in operantem, & cooperantem, ibidem, quęſ.2. per totum. 396
Gratiæ gratis datæ diuiſio, ibid. q 3. per totum. 396
Gratiæ neceſſitas ad cauendum peccatum, ad uincendum aduerſarium, ad implendum diuina mandata, tracta.5. par.2. por.3. q.2. per totum 398
Gratiam habens an poſſit per ſe bonum operari, & perſeuerare, tracta.5. par.3. por.3. qu.4. per totum. 401
Gratię augmentatio qualiter fit, & an cadat ſub merito, ibid. q.6. per totum. 403
Gratia prima an cadat ſub merito, ibid. q.7. per totum. 405
Gratiam habens an ſibi mœreri poſſit reparationem poſt lapſum, & perſeuerantiam, ibid. q.8. per totum. 408
Gratiam habens an męreri poſſit temporalia bona, ibid. q.9. per totum. 409
Gubernationi diuinæ qualiter omnia ſubſunt tracta.2. par.3. de rerũ gubernatione, qu. uni. per totum. 206
Gula quid ſit, & quale peccatum, & quę eius filiæ, tract.3 par.3. por.3. q.6. per totum. 265

H

HAbitus intellectuales quæ ſunt, & an ſint uirtutes, tracta.5. par.3. por.1. quæſti.2. per

per totum. 411
Habitus quot ſunt,& qui ſunt neceſſarij in uia, tracta.5.par.3. por.2.q.1.per totum. 427

I

IDeæ quid ſint,& qualiter ſunt in Deo, tra.1.par 3: por.1. de diuinæ ſcientiæ, & ſcibiliũ habitudine q.1.not.2.& conc. 4.5.6.& 7. 80
Idearum, quæ ſit habitudo ad intellectionem diuinam,ibid. notab.3. 80
Ideam habet in Deo omne poſitiuum ibidem,concl.7. 80
Identitas,quæ ſit relatio realis, & quæ non tra.1.par.3.de attributis in communi quę.unica. 80
Identitatis quatuor modi ibidem. 81
Ignis inferni qualiter affligit ſpiritus, tract.7.par.1.por.1.q.2. per totum. 584
Ignis conflagrationis an pręcedat iudicium, tract.7.par.2.q. 2.per totum. 586
Ignis infernalis qualiter cruciabit corpora damnatorum, tr. 7.par.3.por.2.q.1. 588
Ignorantia multiplex, tra.2.par. 2.por.3.de uolũtate humana, q.5.notab.4. 179
Ignorantia quomodo facit inuoluntarium, tracta.2.par.2. por.3.de uoluntate humana, q.5.concl.3.4.&5. 179
Imago quomodo multipliciter ſumitur, & quid ſit de ratione imaginis, tract.1.par.2.por.2. q.3.in notabili. 53
Imago ſi proprie ſumitur in diuinis eſt nomen proprium filij ibid.in concl. 53
Imago Trinitatis qualiter reperiatur in anima,tract.2.par.2. por.3.de aſſimilatione hominis ad Deum, q.unica, per totum. 203
Imago & ueſtigium differunt, tra.2.par.1.q.6.notab.1. 125
Immortale dicitur dupliciter,tr. 2.par.2.por 3.de modo primariæ diſpoſitionis quæſt.2.notab.1. 200
Immortalis qualiter erat homo in ſtatu innocentiæ, tracta.2. par.2.por.3 de modo primarię diſpoſitionis,qu.2.concl.1. 2.3.& 4. 200
Impeccabilitas dicitur dupliciter, trac.4. par.1. por.4.qu.9. in notab. 334
Impeccabilitas qualiter erat in Chriſto,ibid in concl. 334
Impoſſibilitas rei unde eſt,tra.1. par.3.por.3 quæſt.2.notab.2. & concl.3. 95
Impoſſibile triplex, ibidem,q.3. in notab. 96
Impoſſibile qualiter cadit ſub potentia Dei,aut non, ibid.in tribus conclu. 96
Immutabilis eſt ſolus Deus,tra. 1.par.

cta.1.par.1.q.3.in concl. 2
Inanis gloria tripliciter dicitur, & qualiter a ſuperbia differt, & quot,& quæ ſunt filię eius, tracta 3. par.3.por.2.qu.1.per totum. 258
Incarnatus fuiſſet Deus etiam ſi homo non peccaſſet, tracta.4. par,1.por.1.q.7.per totũ. 304
Incarnationis myſterium an fuerit ex merito patrum, trac.4. par.1.por 5.q 5. 342
Indeterminatio duplex, tract.1. par.2.por.2.de ſpectãtibus ad perſonam patris,qu.6.in ſolutione quinti argumenti. 38
Indiuiduationis quid ſit principium multæ ſunt opiniones, trac.2.par.2. por.1 de angelorum naturali conditione,q.2. in not.1.& 2. 137
Infinitas nõ eſt eadem omnibus modis in eſſentia diuina,tra 1. par.1.q.2.notab.1. 17
Infinita multitudo non recipit æqualitatem, aut inequalitatem, nec rationem totius & partis,tract 1.par.3. por.1.de ſcitorũ multitudine. q.vni. in notab. 86
Infinitum triplex.tr.1.par.3.por. 3.q.4.in notab. 111
Infinitum qualiter cadit, vel nõ cadit ſub potentiam Dei,ibid. in quatuor conclu. 111
Infidelitas qualiter eſt peccatũ, & de eius grauitate, tracta.3. par.3.por.3.q.1.per totum. 194
Informitas duplex terrę, trac.2. par.2.por. 2. de opere tertiæ diei, q.vnica in notab. 296
Ingenitum in diuinis quid importat,&qualiter ſe habet ad innaſcibile,tract.1.par.2.por. 2.de ſpectantibus ad perſonã patris, q.1.in notab. 28
Ingenitũ eſt proprietas patris, non tamen eius conſtitutiua, ibid.conclu.1.& 2. 28
Ingratitudo quale peccatum eſt, tracta.3 par.3.por.3.q.10.per totum. 281
Inimicus qualiter eſt diligẽdus, tra.5.par.3.por.3.de charitate, q.3.quaſi per totum 449
In innocẽtię ſtatu qualiter fuiſſent,aut non fuiſſent in iuſtitia confirmati, tract.2 par.2. por.3.de modo primariæ diſpoſitionis quæſtio.3.per totum. 200
In innocentiæ ſtatu illi ſoli nati fuiſſent, qui modo ſunt electi, ibidem concl.5. 200
In innocentiæ ſtatu, an fuiſſet diſparitas inter homines,tra. 2 par.2. por.3. de modo primariæ diſpoſitionis, qu 1.per totum. 200
Innouatio qualiter ſit futura poſt iudicium, tract.7. par.3. portio.1.q.vnica 587
Intelligi poteſt aliquid quadrupliciter quæſtionibus prohemialibus de ſubiecto theologiæ,q.2.fol. 5

Intellectus & voluntas nedum ſunt potentiæ receptiuę, ſed etiam operatiue, ac productiue, tracta 1. par.2.por.1.qu.1. notab.1 & 2. 15
Intellectus qualiter cũ obiecto producit actum intelligendi in nobis, trac.1.par.2.por.2. de ſpectantibus ad perſonam patris, q.3.not. 33
Intellectiua potentia eſt in Deo, tra.1.par.3.por.1.de potentia intellectiua, queſtion. vnica, notab.1. 78
Intellectus agens, & poſſibilis in creaturis, quæ habeant officia, ibid.notab.3. 78
Intellectus agens, & poſſibilis, qualiter eſt in Deo ibidem, in duabus conc. 78
Intellectus diuinus cognoſcit omnia determinate certitudinaliter, infallibiliter, immutabiliter, tract.1.par 3 por.1. de diuinæ ſcientiæ certitudine, q vnica, concl.1. 88
Intellectus agens cauſat quattuor effectus, tra.2.par.2.por. 3 de intellectu humano, q 2. in notab.2. 166
Intelligere, quid ſit, ibid. 166
Intellectus agens ponendus eſt in anima, ibid.in con. 167
Intellectus animę Chriſti qualiter omnia videtur in verbo, trac.4.q.1 per totum 353
Intellectus animæ Chriſti qualiter omnia nouit in genere proprio, ibidem, q.2. per totum 355
Intendere quid ſit & quàm multipliciter accipitur, tra 2.par. 2.por.3.de voluntate humana q.6.notab 2.& concl 2. 181
Intrinſeca in diuinis priora ſũt quocunque reſpectu ad creaturas, trac.1 par.1.por.2.de nominatione ſpirituſſancti, q.3. notab 2. 65
Inuidia quid ſit, & quale peccatum & quot, & quæ eius filiæ, trac 3.par.3.por. 2.q 2.per totum. 261
Inuoluntarium, & non voluntarium, non ſunt idem, tra.2. par.2 por.3.de voluntate humana, q.5.not 2 178
Inuoluntarium multipliciter dicitur, ibid. 179
Inuoluntarium quomodo cauſatur a violentia, tra.2.par.2. por.3.de voluntate humana, quæſt.5. 180
Ira, & odium quid nominant in Deo, tra 1.par 3.por 2.de ira & odio Dei, quę vnica in notab. 103
Ira & odium qualiter ſunt in Deo, ibidem in tribus conclu. 104
Ira quale ſit peccatum, & quæ eius filię tracta.3.par.3.por.2. q.3.per totum. 261
Iudicium vniuerſale an ſit futurum trac.7.par.2 q.1. 581
Iudicium multipliciter dicitur, ibidem.

ibi no.1 60
Iudicabunt multi multipliciter, ibidem notab.3. & in conclu. 581
Iudicabit Chriſtus in forma humana glorioſa, ibid. conclu.9. 582
Iudicii tempore an ceſſabit motus corporũ cęleſtium & qualiter ibid. quæ. 2 per totum. 586
Iuramentum quid ſit, & quotuplex, tra.3 pa.3 por.3.q.6.no. 1.&.5. 300
Iuſtitia põt dupliciter ſumi tr.1. par 3.por.2.de iuſtitia & miſericordia Dei qu vnica no.1. 105
Iuſtitia multiplex, ibid. 106
Iuſtitia qualiter eſt in Deo, ibidem con.1.2.3.4.& 5. 106
Iuſti, & iniuſti regulæ multę. tr.3. par.3.por.3.q.11.nota.3.& 4. 281
Iuſtitia ſumitur multipliciter, tr. 5.pa.2.por.3.q.1.no.1. 396
Iuſtificatio multipliciter dicitur, ibi.no.2. 400
Iuſtificatio impii quattuor requirit, ibid.no.3.& in con.1.& 2. 400
Iuſtificatio qualiter eſt maximũ opus Dei, ibid.no.4 & conc 3. 401
Iuſtitia quid ſit, & qualis uirtus, & quis actus eius tra 5 .par.3. por.3 de iuſtitia.q.1. 463
Iuſtitiæ, quæ ſunt ſpecies, ibidẽ. q.2. 463

L

Latria qui ſit, & qualiter Chriſto debetur, tr.4.pa 1. po.4. q.x.no.2.& 3 & in conc. 463
Legis nouæ & ueteris differẽtia ex parte effectus, trac.5.par.1. por.1.q.9.per totum 381
Legis ueteris multipliciter pͤcepta tr.5.pa.1.po.3.q.1.p totũ. 381
Legalia pręcepta an poſt Chriſti paſſionẽ poterũt obſeruari, tr. 5.pa.1.po.3.q.6.per to. 390
Lex quid ſit, & quid actus eius, tr. v.pa 1.po.1. q.1.per to. 368
Lex diuina neceſſaria fuit ultra legem æternam, naturalem, & diuinam, ibi.q.1.per to. 371
Lex oĩs qualiter a lege æterna deriuetur, ibid.q.2.per to. 371
Lex naturæ an poſſit a corde hominis aboleri. ibi q.3. p totũ. 282
Lex humana an debeat oĩa vitia cohibere. ib.q 4 per to. 375
Lex humana an ſit mutabilis, & diſpenſabilis. ibid q.5.per to. 376
Lex an poſſit per conſuetudinẽ amoueri, ibi.q.6. per to. 377
Lex diuina an ſit una tantũ, ibi. q.7.per totum. 369
Lex noua an ſit grauior ueteri. ibid.q.8.per to. 380
Lex uetus an conuenienter data ſit

ſit per angelos.ibi.q.x.per to. 381
Lex noua an ſit duratura uſq; ad finem mundi.ibi.q. 11.per to. 380
Lex noua ſufficienter tradita, & hominis ordinatiua, tract.5. par.1.por.3.q.7. 389
Libellus repudii, an fuerit licitos,tr.6.p.3.de matrimonio. q.5.no.2. 550
Liberi arbitrii pparatio ad gratiam & meritum, tra.5.par.2. por.3.q.3. 409
Libertas ſimpliciter, & libertas arbitrii differunt,tr.1.pa. 2. de productione ſpũſſancti. qu. 1. nota.1. 56
Libertas arbitrii triplex, tra. 2. pa.2.po.1.de uoluntate angelorum q.1.nota.2. 144
Libertas arbitrii qualiter eſt in angelis,ibi.in conc. 143
Loca animarum ſeparatarũ ſunt in duplici differentia. tr.7.pa. 1.por.1.q.1. 558
Locutio illa pater,&filiusdiligũt ſeſpũſſancto non eſt perſonalis,ſed eſſentialis,non formalis,ſed identica,non propria, ſed appropriata, tr. 1. par. 2. po.2.de nominatione ſpiritus ſancti q.2.cõ.1.2.& 3. 61
Locutio quid ſit tracta. 2. par.3. de angelorum locutione.q. vnica notab 1. 206
Loquentia uoluntas facit ad locutionem,tr.2.par.3.de angelorũ locutione.q. vnica.no.5. 208
Luminariũ cœli utilitas triplex, tra.2.par.2.por.2.de opere ornatus.q.vnica.no.2. 159
Lux qualiter dicitur in ſpirituali bus,& corporalibus tr.1.pa 2. por.2.de opere primæ diei:q. vni.in no. 158
Lux qualiter cauſabat diem ante Solis productionem,ibidem ĩ conclu. 159
Luxuria quid ſit, & quale peccatum, & qui eius filius,& quæ ſpecies,tract.3.par.3. por.2.q. 7. per to. 266

M

MAledicere qualiter eſt peccatũ,tr.3.pa.3.po.3.q.13. no.6. 188
Malum triplex, & qualiter malũ eſt aDeo uolitum, aut nolitũ. tract.1.par.3.por.2.de diuina permiſſio.q.vnica.in no.& cõ. 1.2.& 3. 8
Materia dicitur tripliciter.tract. 2.par.2.por.1.de angelorũ naturali conditione.q.3. not. 1. 131
Materia ẽ ſcibilis dupliciter ibi. nota.4. 131
Materia qualiter præceſſerit formam.tracta.2.por.2.de opere creationis.q.vnica.not.3.con. 1.& 6.

Materia qualiter ē in angelis,tra ƈta.2.par.2.por.1.de angelorū natural i conditione quęſt. 3. conclu.4. 133
Materia dupliciter intelligi pōt informis tract. 2. par.2.por.2. de opere creationis. q. vnica notab primo. 156
Materia poteſt intelligi una tri- pliciter ibid.no 1.con.3. 157
Mater uera Dei & hominis&quo dā modo naturaliter fuit bea- ta u rgo, tract.4.par.1.por.5. q.2.per totum. 340
Matrimonii inſtitutio conueniē ter facta,& a quo.tracta.6 par. 3.de matrimonio.quęſt.1.ꝑ to tum. 542
Matrimonium quo conſenſu cau ſatur&inter quas perſonas,ibi dem quæ.2. 542
Matrimonium impeditur tripli- ci ignorantia ibid no.2. 542
Matrimonium uerum fuit inter Mariā & Ioſeph.ibi.q.3. 546
Matrimonii bonum triplex & de reddendo debito.ibi.q.4. 547
Matrimoniū an ſemꝑ fuit unius ad unam tantum ibi.q.v. 550
Matrimonium qualiter impediē per impotentiam coeundi,&ꝑ adulterium, & per conditionē ſeruilem,& per ætatem pueri- lē,ibi.q.6. 551
Matrimonium qualiter impediē per ſuſceptionē ordinis ſacri, per uotū cōtinentiæ diſparita tem cultus,quæ.7. 554
Matrimoniū qualiter impeditur per cognationē, vel affinitatē &publicę honeſtatis iuſtitiam, ibidem.q.8. 555
Mediator Dei & hominū quali- ter Chriſtus fuerit.tract.4 par. 2.por.3.q.5.per totum. 353
Medium aliquod an fuerit ī unio ne naturę humanæ ad uerbū tra.4.pa.1.pōr 3.q.2. 316
Mendaciū quid ſit, & quotuplex, & quale peccatum.tra.3.po.3. q.v.per totum. 271
Menſurare quid ſit,& quotuplici ter contingit.trac 2. par.2.po. 1.de menſura durationis ange lorū.q.vnica.nota 3. 137
Meritum quid ſit,& quid, & qua liter meruit Chriſtus, tract.4. par.prima, por.3.q.4.per totū. 323
Meritum triplex, tra 4.par.1.po. 5.q.4.in not. 343
Meritum multipliciter ſumitur. tr.5.par 2.por.3.q.5.no.1.& 2. 404
Merito condigni qualiter pōt qs mœreri uitā ęternam. ibid.no. 3.& conc.3. 406
Meritū qualiter eſt a gratia.ibid. con.1.& 2. 406
Miſeria duplex.trac. 7.par.3.q.2. nota.2. 587
Miſericordia ī nobis duo impor tat,tract.1.par.3.por.3.de iuſti tia,& miſericordia Dei.q.vni. not.2. 104
Miſericordia duplex,&dupliciter po-

poteſt intelligi ibid. 104

Miſericordia qualiter eſt in Deo. ibi,conc 6. 106

Miſericordia & iuſtitia in Deo, quomodo ſe habẽt,& quomodo concurrũt, ibid.concl.7.8. 9.10.11.12.& 13. 106

Miſericordia an ſit maxima uirtutum.tracta.5.par.3.por.3.de charitate.q.9.per totum. 456

Miſſio diuinæ p̃ſonæ duplex.tra. 1.par 2 por.2.de miſſione ſpirituſſancti.q.1.no.5. 67

Miſsio diuinæ perſonæ non eſt ęterna, ſed tẽporalis ibid.cõ.1. 67

Miſsio actiua communis eſt tribus perſonis ibid.concl.2. 67

Miſsio uiſibilis nõ in lege ueteri, ſed in eccleſia primitiua in certis creaturis conuenienter facta eſt ibidem conclu.4.5.& 6. 67

Miſsio actiua ſpũſſãct p̃ ſe ſignat duplicem reſpectum rationis ibidem q.2.not.2. 68

Miracula Chriſti qualiter fuerũt ſufficientia ad oſtendendam eius diuinitatẽ tr.4.pa.2 .po.3. q.2. 350

Mitti in diuinis quid ſit tr.1.par. 2.por.2.de miſsiõe ſpũſſancti. q.1 notab 1.& 2. 67

Mitti dupliciter, dicitur de ſpũſſancto ibi.nota.4. 67

Mitti,& uenire non dñt mutatio nem localẽ in diuinis ibi.no.3. 67

Modus intrinſecus quid ſit, & quot ſint modi extrinſec quæ. prohemialibus de ſubiecto Thologiæ quæſt. 3. notab. 3. 5

Modus triplex dicendi de relationibus trac.2.par.1. q.4.no. 1. 123

Mors qualiter ẽ attribuẽda p̃ſonæ uerbi tra.4.pa.3 .por.1.q.v. per totum. 351

Motus multiplex tra.2.par.2.po. 1.de angelorum locali trãſmutatione. 135

Motus localis qualiter ãgelis cõuenit ibi.in nouem conc. 137

Mulier qũo facta eſt de uiro tra. 2.par.2.por.3.de modo primariæ productionis humanæ q. 3. in tribus concluſionibus. 198

Mundũ poſſe fieri meliorẽ põt intelligi tripliciter,&qualiter ſit poſsibile tr.1.par.3.por.3.q.v. per totum 112

Mundum potuiſſe fieri antiquiorem poteſt dupliciter intelligĩ trac.1. par.3.por.3.q.6.not. 2. 114

Mundum fecisse antiquiorẽ qualiter Deus potuerit,ibidẽ i quatuor concl. 114

Mundum fuiſſe ab æterno ẽ impoſsibile tr 2.par.1.quæ.3 .pe totum 122

Mutari quid ſit tra.1.par.1.quæ. 2.notab.2. 19

De litera N.

NAtiuitas Chriſti multiplex tract.4.par.2.por.1.q.1.per totum 344

Natiuitas Chriſti cõuenienti ordine manifeſtata eſt tr.4.par. 2.por.1.q.2.per totũ 344

Naturale quid ſit, & quomodo ſe habet natura ad ſubſtantię eſſentiam,& quiditatem tra.1 par. 2. por. 2. de ſpectantibus ad perſonam patris,q.12.notab 2. 46

Naturalis eſt productio filii, ibidem conclu 3. 48

Neceſſaria nobis eſt doctrina aliqua ſupernaturalis.1.q.prohemiali in concluſionibus. 3

Neceſſitatis ſex ſunt modi tract. 1.par.2 por.2.de ſpectantibus ad perſonam patris.q.12. notab.1. 47

Neceſſitas quæ,& qualiter eſt in generatione filii tra 1.par.2. por.2.q.12 concl.1 & 2. 47

Neceſſitas vnde eſt in productione ſpiritusſancti tra. 1 par 2. por.2.de productione ſpiritusſancti q.1.notab.2. 55

Neceſſitas humanę reparationis per Chriſti paſſionem quæ, & qualis fuerit tra.4.par.3.por. 1.q.4 per totum. 349

Negatio in genere qualiter differt a negatione extra genus, & a priuatione tract. 1.par.2. port.1.q.5.notab.2. 27

Negligentia quale peccatum eſt tract.3. par.3.por.3. per totũ. 269

Nexus quid ſit tra.1.par.2.por.2. de nominatione ſpiritusſancti,q. 2.notab.1. 64

Nobilior dici poteſt una ſcientia quam alia tripliciter,quæſtionibus prohemialibus de doctrinę theologicę qualitate,quęſt.2.notabil 3. 10

Nomina quædam dicuntur de Deo propriæ, & alia methaphoricę,tra 1.par.3.por.2.de ira,& odio Dei, quæſt. unica. in notab. 104

Noticia qualiter dici poſſet ſupernaturalibus uel non 1. q. prohemiali,de doctrinę ſuper naturalis neceſſitate,in not. 1

Noticia cõprehenſiua,apprehenſiua,intuitiua, & abſtractiua quomodo differunt,tra.1.par. 1. in principio q.de cognoſcibilitate Dei notab.1. 13

Notio,relatio,& proprietas qualiter differũt,tra.1.par 2. por. 1.q.4 in notab. 25

Notiones in diuinis conuenienter dicuntur eſſe quinque,ibi. 25

Notionales actus ut generale, & generari non ueræ prędicantur de eſſentia, trac 1. par.2. por.2 de ſpectantibus ad perſonam patris, q 8. not.2.& in conclu. 41

No-

Noticia a quo cauſatur, tract.2. par.2.por.1.de intellectu angelorum q.1.in not. 139
Noticia duplex,abſtractiua,& intuitiua tra.2. par.2. por.1. de intellectu angelorum. q. 2.in notab. 140
Numerus conſiderari poteſt dupliciter,& de eo notandę ſunt quatuor ꝑpoſitiones ſm Frãciſcum de Maronis.tra.1. par. 2.por.1.q 5.not.1. 27
Numerus qualiter eſt in diuinis, tra.1. par.2.por.1 q.5.conc.1. 27

O

OBiectũ duplex diuini intellectus,& uoluntatis, tra.2. par.1.q.1.in notab. 127
Oblatio poteſt accipi tripliciter, tract.4 par.1.por.1.q.6.in notab. 302
Obſtinationis dæmonum rõ unde ſit tract. 2. par.2. por.1. de malorum angelorum reprobatione,q 2.notab.1. 151
Odiũ Dei, qualiter contingere poteſt,& quam graue ſit peccatum, tract.3.par.3.por.3 q.3. per totum. 269
Omnipotens, & omnipotentia qualiter dicuntur,tract.1.par. 3.por.3.q.1.not.1. 120
Omnia creata ſunt ab uno principio,tract.2.par.1. quæſtio.1. conclu 1. 127
Omnipotentia an cõueniat animæ Chriſti,tra.4 par.1.por.3. q.5.per totum. 323
Opus diſtinctionis, & opus ornatus differunt,trac.2.par.2.por. 2.de opere ornatus.quęſt.vnica notab.1. 161
Opus ornatus triplex,ibid. 122
Oratio Chriſti qualiter fuerit ſemper exaudita tract.4.par.2. por.3.q.4.per totum. 352
Ordo naturæ, & ordo originis quid ſit tract.1.par.2.por.2.de ꝑductione ſpiritusſancti.q. 5. in notabili. 62
Ordine naturæ non prius ſpirat pater quam filius, ſed prius ordine originis,tra.1.par.2.por. 2.de productione ſpiritusſancti.q 5.conc.2.& 3. 63
Ordo naturæ in quibus inuenitur,ibid q.6.notab.1. 62
Ordo naturæ dupliciter attenditur ibid.notab.2. 62
Ordo naturæ, & ordo originis in quibus inuenitur in diuinis, ibid conc. 1 2.& 3. 63
Ordo triplex inter peccatum luciferi,&aliorum dæmonum,tra. 2 par.2.por.1 de malorum angelorum reprobatione,q.2.notab 3. 149
Ordo angelicis quod ſit, tracta. 2. par. 3. de angelorum ierarchiis,q.vnica notab.2 210
Ordinum diſtinctio qualiter ſit ibid.not.3.4.& 5. 210
Ordinibus angelorum qualiter

ſocian-

ſociādi ſunt homines ibidem conc.2. 210
Ordo qualiter eſt ſacramentum, & quot ſunt ordines, tract.6. par.3.de ſacramento ordinis, q.1. 537
Ordinis ſuſceptio aut collatio an impediat per pœnam canonicam ibid.q.2. 539
Ordinis ſuſceptionem qualiter impedit ætas puerilis, & ſexus muliebris,ibid.q.3. 541
Origine prior eſt pater filio,tra. 1. par.2.por.2.de productione ſpiritusſancti,q.5.conc.1. 63
Originale peccatum quid ſit, & qualiter a quolibet naturaliter filio Adæ cōtrahitur,tr.3 par. 2.port.2 quęſt.1.per totū.244
Originale peccatum an contrahatur a carne infecta, ibidem q.2.per totum. 247
Originale peccatum an ſit unum uel plura,ibidem, q.3.per totum. 247
Originale peccatum uenialiter eſt in omnibus,ibid.q.4.per to tum. 247
Originali peccato quę pœna debetur tra.3.par.2.por.3. quęſt. vnica per totum. 248

P.

PAradiſus terreſtris, quis, & qualis locus ſit,& quam conuenienter ibi locatus eſt primus homo,tra.2.par.2.por.3. de modo primariæ locationis quæ.vnica per totum. 202
Paſſio triplex,tra.2.par.2.por.3. de modo primarię diſpoſitionis quæſt 2.notab.3. 201
Paternitas,& generatio actiua in pa tre qualiter ſe habent tract. 1.par.2.por.1.q.6.in notab 28
Pax eſt effectus charitatis, tracta. 5.par.3.por.3.de charitate, q. 8.per totum. 456
Peccatum qualiter eſt corruptio boni ſiue priuatio,tra.3.par.1. por.1.q.1.notab.2.& in tribus concl. 229
Peccatorum quod grauius eſt ibi: in ſolutione tertii argumenti, 221
Peccatum quantum, & qualiter conſiſtat in actu,&qualiter nō tract.3.par.1.por.3.q.2.per to tum. 225
Peccandi potentia a quo eſt tra. 3.par.1.por.2.q 1.per tot.225
Peccatū qualiter habet cauſam, & an bonum ſit eius cauſa,ibi dem quæſt.2.per totum. 227
Peccati an Deus ſit aliqualiter cauſa ibi.q.3.no.3. & in tribus conc. 228
Peccatum qualiter eſt cauſa pecca ti,ibid q 5.per totum. 231
Peccatum qualiter cauſatur, aut excuſatur, vel aggrauatur ab ignorantia,ibid.q 6. per totū. 232
Peccatum qualiter a paſſione cau ſatur aut alleuiatur, ibid.q.8. per

per totum. 235

Peccare ex malitia quid ſit,& an grauius ſit quam ex paſſione, ibidem qu 8.per totum. 235

Peccatum qualiter eſt cauſa mortis,& aliorum defectuum naturalium, tract.3 par.1.por 3.q. 2 per totum. 237

Peccatum qualiter cauſat maculam in anima,ibid.q.3. per totum. 237

Peccatum qualiter ſequitur pœna ibid.q.4 per totum 238

Peccatum omne qualiter eſt pœna,& qualiter vnum peccatum eſt pœna alterius,ibid.q.5.per totum 240

Peccatum primi hominis an potuerit eſſe ueniale, tr.3 par.2. por.1.q 1.per totum 244

Peccatum Adę an fuerit grauiſſimum,tract.3.par.2.por.1.q 2. not.2.& in tribus conclu. 245

Peccatum primi hominis an fuerit ex ignorantia ibid.q.3.per totum 245

Peccata actualia parentum qualiter tranſeunt in filios, tract.3. par.2 por 2.q.5. 249

Peccata carnalia qualiter a ſpiritualibus differunt tract. 3.par. 3. por. 1. quæſt. 2. per totum 253

Peccatum in ſpiritumſanctũ quid ſit,& qualiter doctores diuerſimode loquuntur de eo: ibidem queſt. 3. notabili. 1. & 2. 253

Peccati in ſpiritumſanctum quot ſunt ſpecies,& qualiter ab inuicem diſtinctę ibidem notab. 3.& 4. 253

Peccatum in ſpiritumſanctũ qualiter grauiſſimũ eſt,& irremiſſibile ibi.notabili.5.& conc.2. & 3 254

Pecatum aliquod an dimitti poſſit poſt hanc uitam trac.6.par. 3.de pœnitentia, q.14 535

Peccatum dimiſſum an in recidiuante redeat idem numero ibidem quæſt 15 535

Peccatum actuale dupliciter dicitur ibidem in notab. 535

Pœnitentia an ſit neceſſaria ad delectionem peccati tracta.6. par. 3. de pœnitentia q. 1 per totum 510

Pœna poteſt eſſe uoluntaria tripliciter ibidem not.2 512

Pœnitere quid ſit, ibidem 512

Pœnitere cuius uirtutis eſt actus ibidem q.2.per totum 512

Pœnitentia uirtus an ſit unius pęnæ tantum inflictiua tr.6 par. 3.de pœnitentia q 3 514

Pœnitentia ſacramentalis an ſit culpæ deletiua ibid q.4 514

Pœnitentiæ tres partes ibidem quæſtione 8 507

Pœnitentia in extremis an ualeat ad ſalutem ibidem de pœnitentia queſtione 12 533

Pœnę canonicæ quot ſunt tra.6. par. 3. de ſacramento ordinis quæſtione 3. 537

Pœna dici poteſt uoluntaria tripliciter tracta.7.par.1.port.1. queſtione 3 notab.2. 562
Perfectionis ſimpliciter quales ſint, & quæ ſint tract.1.par.2. por.2.de ſpectantibus ad perſonam patris q.5.not.1.2.&3. 35
Perfectio quintuplex tract.5.par. 3.por.3.de charitate quæſtione 5.notab.3. 452
Perfectionem ſimpliciter, nec aliquam perfectionem dicunt relationes originis ibidem cõcl. 1.&2. 35
Permiſſio dicitur tripliciter tra. 1.par.3.por 2.de diuina permiſſione q.vnica, in nota. 97
Permiſſio ut eſt in Deo tria impetat ibidem. 97
Pœnitere debet Deus malum fieri ibidem conc 4. 98
Periurium quale peccatum ſit, tra.4.par 3.port.3. quæſtione 7.per totum 274
Perſonæ diuinę ſunt tantum tres tr.1.par.2.por.1.q.3.concl.2. 23
Perſona quid ſit, & quid nominat in diuinis tra 1.par.2.por. 1.quę 5.notab.2 & conclu 3. 27. an poſitiuum dicat:
Perſona eſt nomen proprium primæ intentionis, & non ſecundæ, ibidem con 3 28
Perſonę diuinæ an per abſolutas, uel relatiuas proprietas diſtinguantur primo, & conſtituantur tract.1.par.2.por.1.q.6. in nota & conclu.1. 28
Perſonæ diuinę quomodo ſunt unum tract.1.por.2.de ſpe.ad perſonam patris queſt.8.notabili.1. 41
Perſonalitas creata quid dicatur tra.4.par.1.por.1.q.1.in notabil.3 306
Poſſe multipliciter dicitur, tract. 1 par.3.por.3.q.1.in notabi. 94
Poſſibile dicitur dupliciter, trac. 1.par.2.por.3. de quadruplici communi relatione.q.3.no.2. 73
Poſſibilitas rei vnde eſt, tract.1. part.3.por.2.q 2.not.1.conc. 1.&2. 96
Potentia multiplex, tract.1 par. 2.por.2.de ſpectantibus ad perſonam patris, q.6.nota.1. 27
Potentialitas quid ſit, & potentia generandi in diuinis, ibidem notabili 2. 27
Potentia generandi in diuinis quid dicatur, ibi.conc.1.2.3.4 5 & 6. 38.39
Potentia generandi ſumi poteſt quadrupliciter, ibidem, q.7. in notab. 39
Potentia generãdi qualiter eſt, uel non eſt in filio, ibidem, conclu.1.2.3.&4. 40
Potentia quadruplex, tra.1.par. 3.por.1.de potentia intellectiua, q.vnica, nota.1. 78

Potentia executiua in Deo qualiter ſe habet ad uoluntatem, tra.1.par.3.por.3.q 1.in nota. & conclu.4. 96

Potentia executiua, & potentia uolitiua in hominibus, & angelis quomodo ſe habent, ibidem, conclu.2 & 3. 96

Potentia Dei eſt omnipotentia, ibidem concluſione.1. 97

Potentia abſoluta, & ordinata, tract.1. pa.3.por.3 q.6.not.1. 114

Potentia diuina non quicquid potuit poteſt, tra.1.par.3 por. 3.q.7.per totum. 115

Practica ſcientia, a quo dicitur, queſtionibus prohemialib. de doctrinę Theologicę qualitate, quæſtione tertia, notabili 2. 11

Practici habitus ratio, in quo cõſiſtit, tra 1.par.3 põr.1. de ſcientiæ, & ſcibilium habitudine q.4.in nota. 85

Practica eſſe non poteſt ſcientia Dei reſpectu factibilium, ibid. in con. 89

Praxis quid ſit, queſtionibus prohemialibus de doctrinę Theologicæ qualiter, quæſt.4. nota. 1. 11

Præcepta Decalogi an ſint de lege naturæ, & diſpenſabilia, tracta.5.par.1. por. 3.q.2.per totum. 382

Præcepta moralia ſuperaddita Decalogo tractat. 5. par. 1. por.3.q 3. 385

Prædeſtinatio poteſt dupliciter accipi, tracta.1. par 3.por.2.de diuina prouidentia, & diſpoſitione q.2.in nota. 93

Prædeſtinatio, & reprobatio sũt unus, & idem actus, ibid.con.2. 93

Prædeſtinationis, & reprobationis qualiter eſt, uel non eſt rõ aliqua, ibi.conc.3.& 4. 94

Prædeſtinatus an poſſit damnari, ibidem, conclu.5. 94

Prædeſtinatio qualiter conuenit Chriſto, tra. 4.par.1.por.4.q. 1 concl.3. 324

Prȩlatio unius rei ad aliam poteſt eſſe tripliciter, tra.2.par.3. de angelorum Ierarchiis, q. uni.not.vi. 210

Prælatio in angelis qualiter manebit, ibidem con.3. 210

Primo cognitum, eſſe aliquid intelligi poteſt tripliciter, tract. 1.par.1.in principio, q. de Dei cognoſcibilitate, not.3. 13

Principium totale productiuum uerbi diuini non eſt eſſentia ſola, nec intellectus ſolus tra. 1 par.2.por.2. de ſpectantibus ad perſonam patris, q.2.conc. 1.2.3.&4. 33

Principium rerum creatarum Deus eſt in triplici genere cauſæ, tra.2.par.1.q.1.con.2. 118

Primiciæ quid erant, trac.4.par. 1 por.1.q.vi.nota.1. 302

Prioritas, aut poſterioritas ſigna du

plicia,tra.1 par.2 por.2.de ſpectātibus ad perſonam patris, q.x.nota,2. 44
Productiones in diuinis ſunt tantum duæ,tra.1.par.2.por. 1.q. 1.in con. 22
Productiuum principium reſpectu cuius dicitur, tract.1.par.2. por.2.de ſpectantibus ad perſonam patris,q.3.nota.1. 33
Proceſſio qualiter eſt in diuinis, tract. 1.par.2. de productione Spiritusſancti,q.2.nota.1. 57
Productio rerum creatarum neceſſario eſt a tribus perſonis, & earum productionem præſupponit,tra.2.par.1.q.1. con. 3.& 4. 119
Proprietates relatiuę qualiter perſonas diuinas conſtituunt, & quæ ſunt conditiones ad hoc neceſſarię, tract. 1.par.2. por.1.q.6.in nota.par. ultima. 63
Proprietas perſonalis non per ſe includit reſpectum ad creaturam tract. 1 par.2.por.2.de nominatione ſpiritusſ.q. 3. nota. 2. 65
Propoſitionum quatuor genera formantur in diuinis,queſtionibus prohemialibus de ſubiecto Theologiæ. q 3.notab. 2. 5
Propoſitio per ſe nota quid ſit, tra.1 par 1.q.1.no 1. 15
Propoſitio hæc(Deus eſt)per ſe nota,tra.1.par.1.q.1. con.1 15
Propoſitiones iſtę, ens primum eſt,ens infinitum eſt, & ſimiles ſunt per ſe notæ, ibid.conc.2. 15
Propoſitio iſta eſt falſa (ſolus pater eſt Deus)tra.1.par.2.por.2 de ſpectantibus ad perſonā patris,q.2.in conclu. 35
Propoſitio hæc uera eſt(Deus generat Deum)ſed non hæc(Deus generat alium Deum) trac. 1.par.2.por.2. de ſpectantibus ad perſonam patris,q.9.per totum. 43
Prouidētia dupliciter accipitur, tra.1.par.3.por.2.de Dei prouidentia,& diſpoſitione, q.1. in not. 91
Prouidentia quid dicatur,ibi.92
Prouidentię diuinæ qualiter omnia ſubſunt,ibid.in concl. 92
Prudentiæ principalis actus eſt percipere,tract.5.par.3.por.3. de prudentia,q.1 462
De prudentia multiplex, ibidem, bene viuendum tract. 5. par.3. por.1.q.2.no.3.q.2 462
Prudentię partes,ibi.q.3. 462
Purgatorii pœna grauiſſima,tra. 7.par.1.por.1.q.3 562

Q

QVadruplex ſcripturæ ſenſus queſt prohemialib.de doctrinæ Theologicæ qualitate,q.1.not.1.& con.1. 9
Quidditates rerū creatarum aliter,

ter, & aliter ſe habēt reſpectu intellectus creati, quæſtionibus prohemialibus de ſubiecto Theologiæ. q 4. 7

R

Ratio ſeminalis, cauſalis primordialis, & obedientialis differunt, trac.2. par.4. por 2. de opere ornatus, q.vnica. 161

Ratio ſuperior, & inferior quomodo diſtinguuntur, tract.2. par.2.por.3 de intellectu humano, queſt.4 per totum 171

Ratio primordialis, obedientialis, naturalis, & ſeminalis, quo modo differunt, tract.2. par.2. por.3. de modo primæ productionis humanę, q. 3. in fine. 199

Rapina quale peccatum eſt, trac. 3.par.2.por.4.q.12.per to. 286

Relatio incluſo an poſſet excludi correlatiuum, tracta 1. par. 2.por.2. de ſpectantibus ad perſonam patris, queſt.2.nota.2. 32

Relatiuum tripliciter ſumi poteſt, trac.2. par.1. de ſpectan. ad perſonam patris, q.6. notab.5. 37

Relationes communes reales, ſ. diſtinctio, identitas, ęqualitas, & ſimilitudo ſunt in diuinis, & quo ordine, tract.1. par 2. por.3 de quadruplici communi relatione, q.1 per totū. 69

Relatio inter ſcientiam, & ſcibile qualis ſit, tract.1.par.3.por.1. de diuinæ ſcientiæ, & ſcibilium habitudine, q.1.notab. 1. 79

Relationes ad obiecta qualiter ſunt in Deo, ibidem in primo, & ſecundo notab. & conclu.1. 80

Relatio realis ad creaturas qualiter eſt aut non eſt in Deo, tra.1.par.3 por.3.q.finali conclu.1.3.& 4. 115

Relatiuorum triplex modus, ibidem in notab. 117

Relatio ad Deum communis omni creaturæ eſt eadem realiter fundamento, tra.2.par.1.por. 1.q 4.conclu.2. 123

Relatio creaturæ ad Deum ut creantem, & conſeruantem eſt eadem, ibidem conclu.3. 124

Relatio poteſt tripliciter ſe habere ad fundamentum, tracta. 4. par.1.por.1. quæſt.1.not.4. 281

Remiſſio culpę, & infuſio gratiæ an ſint una mutatio an duę, tra.6. par.3. de pænitentia.q. nona. 524

Reparari idem numero an ſit poſſibile per uirtutem agentis naturalis, tract.7.par.1.por.3. q 3. 576

Reſpectus aptitudinales, & fundamentales quomodo differunt tract.1.par.2 por.2. de ſpectātibus ad perſonam patris, q. 6.not.3. 42

Reſtitutio rei alienę an ſit neceſſaria

ſaria ad pœnitentiam,& quali ter,& quando ſit fienda tra.6. pa.3.de pœnitentia, q.6. 518
Reſtitutio damni in bonis perſo nę,&famæ qualiter eſt fienda, ibidem quæ.7. 521
Reſurrectio quid,& qualiter poſ ſibilis tr.7.pa 1.po.4.q.3. 575
Reſurrectio annalis erit, & in in ſtanti,tra. 7. par.1.por.4.q.3. 545
Reſurgentis an erit omnimoda idẽtitas,tr.7.parte prima por tione 4.quęſtio 4. 576

S

SAcra doctrina certior eſt, & nobilior omnibus aliis, quæſtionibus prohemialibus de doctrinę theologicę qualitate q.2 con.2.& 3. 14
Sacramentum quid ſit,tra.6.par. 1.por.1. quæ.vnica per totum. 465
Sacramentorũ inſtitutio an fuerit neceſſaria,tr.7.pa.1. por.1. quæ vnica. 465
Sacramẽtorum proprie dictorũ inſtitutio eſt a ſolo Deo,ibidẽ conc.2. 466
Sacramẽta qualiter ſint cauſa gratię,tra.6.par.1.por.3.quæſtio. 1.per to. 466
Sacramenta quõ habẽt efficaciã ibidem.q.3.per to. 458
Sacramentorum enumeratio,tr. 6.par.2.qu.vnica per to. 469
Sacrilegium quid,& quale peccatum eſt,tr.3.pa.3.po.3. quæ.7. per to. 256
Sapientia quid ſit, & quotuplex, quęſtionibus prohemialibus de doctrinæ theologicæ qualitate,qu.1.no.3.& in ſolutione ſecundi argumenti. 8
Sapientia in diuinis quid nominat&qualiter conuenit tribus perſonis,tra.1 par.2.por.2.de ſpectãtibus ad perſonã patris quæ.14.in notab. 49
Sapientia genita non eſt pater ſapiens, ibidem in conc. 49
Satisfactio multipliciter dicitur, & qualiter peccato correſpondere debet,tracta.6.part.3. de pœnitentia quæſtione 5. 516
Status triplex naturæ humanæ, tracta 2.parte 2.por.2.de modo primariæ diſpoſi. quæſt.2. 200
Semen& ſeminalis ratio quid ſit. tr.2.par 3.por.3. de modo primariæ productionis humanæ, q.3.in not. 198
Sedere ad dexteram patris qualiter Chriſto cõuenit,tr.4 pa.3. por.3 q.3.per to. 286
Species intelligibilis eſt ponẽda ĩ parte intellectiua,& qualiter cũ intellectu cauſat actũ intelligendi,tra.2.pa 2.por.3. de in tellectu humano.qu. 3.per to. 169
Speculatio quid ſit quæſtionibus ꝓhemialibus de doctrinæ theo logicę

logicæ qualitate.q.3.no.. 11
Spes eſt uirtus Theologica diſtincta ab aliis,tra.5.par.3. por.2. de ſpect.q.1. 441
Spei certitudo qualis eſt.ibidē q. 2.per totum. 442
Spes an excludat timorem,ibidē q.3.per totum. 443
Scientia quid ſit quæſtionibus prohemialibus de doctrinæ theologicæ qualitate,q. 1.no.2. 8
Scientia poteſt tripliciter accipi, ibi.in ſolutione primi arg. 9
Signum triplex,tr.6.par.1.por.1. q.vnica per to. 465
Symonia qualiter,& quam multipliciter committit,tra. 3.pa.3. po.8.q.4 per totum. 277
Singulare indiuiduum ſuppoſitū, & perſona qualiter ſe habēt per ordinem, tra.1.par.2.por. 1.q 5.no.3. 26
Synderesis quid ſit,&qualiter differt a conſcīa,tra.2.pa.2.po.3. de uoluntate humana,q.11.no. 1. 194
Synderesis ſimpliciter obligat,& non pōt extingui,ibi.con.2.& 7. 181
Synderesis pertinet ad intellectū ibidem,conc 8 181
Spirituſſanctus neceſſario produ citur a uolūtate,tr.1.pa.2.po. 1.de productione ſpirituſſancti q.1.conclu.5. 55
Spirituſſanctus procedit a patre, & filio,&qualiter ibi. q 2.cōc. 1.& 2. 56
Spirituſſanctus ſi nō procederet a filio an realiter diſtingueretur ab eo.ibi.conc.1. 56
Spiratio qualiter ad generationem ſe hēt,& qualiter ab ea diſtinguitur,tra.1.par.2.por. 2. de productione ſpirituſſan.q. 3.in cō. 56
Spirituſſancti ſunt pater, & filius vnum principium ſpiratiuū,& qualiter unum,ibid.q.4.conc. 1.2.3.& 4. 60
Spirituſſancti non ſunt unus ſpirator pater,&filius,ſed tamen duo ſpirantes, ibid.conc.5.60
Spiritus dicitur in corporibus,& creaturis intellectualibus,&in Deo tra.1.par.2 por.2.de nō. ſpirituſſancti q.1.in no.cōc.4. 57
Spiritus a ſpiratione paſſiua dictus eſt proprium nomen tertiæ perſonæ, ibid. in conclu. 57
Spirituſſanctus per identitatem, & appropriationem dicitur, amor patris,& filii,tra.1.pa.2. po.2.de nominatione ſpirituſſancti q 2 concl 4. 57
Spirituſſanctus conuenienter dicitur nexus patris & filii,ibid. con.5. 57
Subalternatio ſcientiarum quid ſit q.prohemiali de doctrinæ theologicę qualitate q.1.not. 4 9
Subſtantia panis in eucharistia non manet, nec tamen anni

hilatus,tra.6.par.1.de euchar. q.6. 499
Subiecti primi alicuius ſcientiæ quę ſit ratio queſtionibus pro he.de ſubiecto theologiæ,q.1. 4
Subiecti theologię perfectiones ſcibiles quę ſint ibid. q.3. no. 4. 5
Subiectum theologiæ eſt ſumme ſimplex,ibidem conclu. 1. 7
Subiectum receptaculum fundamentum, & radix qualiter ſe habent ad inuicé.tra.1. par.2. por.2. de ſpectantibus ad perſonam filii.q.4.not.3. 53
Suffragia uiuorum an proſint defunctis, tracta.7. par. 1 por.2. q.1. 564
Suffragia facta per malos an proſint ibid.q.2. 564
Suffragia eccleſiæ an ꝓſint ęqualiter omnibus ibi.q.3. 565
Summæ ſimplex quid ſit,quęſtionibus prohemialibus de ſubiecto theologiæ.q 3.not.1. 5
Summæ ſimplicitati non repugnat pluralitas,aut diſtinctio. ibi. 5
Summę ſimplicitati ſubiecti theologię non repugnat formalis non identitas perfectionũ de ipſo ſcibilium,ſed ei repugnat non identitas ſimpliciter. ibi. con.2.& 3.not 3. 5
Superbia poteſt dupliter dici,tr. 2 par.2. por. 1. de malorum angelorum reprobatione, q. 2.not.4. 151
Superbia dupliciter conſiderari poteſt, tract 2.par.3.por.1.q. 4 notabili.4. 260
Suppoſiti ratio in quo conſiſtit, tra.1.par.2.por.1.q.3.no.1. 22
Superſtitio quale uitium eſt,tra. 3.par.3.q.9.per totum. 280
Suſtentificare naturam poteſt intelligi dupliciter, tra.4. par.1. por.1 q.3.per totum. 300
Suſurratio quale peccatũ eſt tra. 3 par.3.por.5.q.13.not.1.288

T

Transfiguratio Chriſti, conuenienter facta eſt, tract. 4. par.1.por.3 q.3.per totũ 350
Tranſlatio rerum multipliciter fieri poteſt,tra 3.par.3. por.3. q.11.not.1 & 3. 281
Tranſubſtantiatio quid ſit,&qualiter poſſibilis, tra.6.par.3.de euchariſtia.q 4. 497
Temporaliter dicuntur aliqua de Deo, tra.1.par.1.por. 3.q. finali,conc.v. 116
Tempus poteſt dupliciter dici, tra.2. par.2.por.1.de menſura durationis angelorum,q. vnica,notabi.4. 139
Tentare quid ſit,& quàm multiplex eſt tentatio, tra.2.par.2. de hominum per angelos directione q.3.not.1. 217
Terminus diuinę productionis quid ſit,trac.1.par.2. por.2.de ſpectãtibus ad perſonã patris, q.4.

quæſt 4.in notab.& concl. 34
Teſtimonia decem pro conuincendis erroribus ſacrę ſcripturæ contradicentibus. q prohemiali, quę eſt de ſufficientia,& vtilitate ſacræ doctrinæ. 1
Theologia qualiter dicitur in ſe, & in nobis, in quæſtionibus prohemialibus, de ſubiecto theologiæ, q.1. 2
Theologię in ſe, & theologiæ in nobis, quid ſit ſubiectum, ibidem. 3
Theologia Dei eſt de omnibus, & omnis cognitio ſibi poſſibilis, ibid.de ſubiecto theologiæ, q 4.concl 1.
Theologia beatorum non eſt actualiter, de omnibus, ibidem, concl.2. 7
Theologia noſtra, nec actualiter nec poſſibiliter eſt de omnibus, ibidem.conc.3 7
Theologia quęcunq; eſt de omnibus quantum ad aliqua, de ipſis ſcibilia, ibid conc.4. 8
Theologia quadrupliciter accipitur quæſtionibus prohemialibus de doctrinæ theologicæ qualitate, q.1.notab.1. 9
Theologia in ſe eſt ſcientia, & ſapientia ſimpliciter ibidem, concl 1.& 2. 9
Theologia nulla ſcientiæ ſubalternatur,& nullam ſibi ſubalternat.ibid concl 3. 10
Theologia tã noſtra, quàm beatorum eſt practica.ibid.qu.3. concl.1.& 2. 2
Theologia Dei de neceſſariis eſt practica, ſed non de contingentibus, ibid.concl.4.& 4. 17
Timor multiplex.tract 5.par.3. por.3.de ſpe. quęſt.3.notab.1. & 2. 432
Totum eſt ens aliud a partibus, tract.4.par.1.port.2.qu 2 notab.1. 310

V

Veniale peccatum, & mortale qualiter differunt, tr.3.par.3.por.1.q.1.& in cõclu. 251
Veniale peccatum dici poteſt triſpliciter ibid.not.2. 251
Verba quæ dicuntur de Deo, reſpectu creaturarũ ſunt in triplici differentia, trac.1.par.3. de diuina dilectione. q. vnica in notab. 101
Verbum in nobis quid ſit,& quotuplex, tract.1.par.2. por.2.de ſpectantibus ad perſonam filii, q.1.notab.1. 50
Verbi gignitio an requirat voluntatem, ſiue amorem, ibid. notab.2. 50
Verbum noſtrum quid includit, & quo ordine, ibidem, conc.1. 2.3.4.5.& 6. 31
Verbi in communi formalis ratio, ibid.q.2 in no.in prin. 51
Verbi diuini, & uerbi creati, nõ eſt eadem ſpecialis ratio, ibid. 2.& 3 præambulo. 51

Verbum

Verbum & filius eandem relatione ſignificant,ibidem præambulo.5. 51
Verbũ diuinum qualiter ſit notitia genita,ibi cõ.1 2.3.& 4. 52
Verbũ in diuinis eſt nomen proprium filio,ibid.conc.5. 52
Verbum in diuinis connotat reſpectum ad creaturas,non tamen perſo.ibid.concl.6. 52
Verborum peccata qualiter penſanda ſunt, tra.3.par.3.por.3. q 13.not.1. 288
Veritates neceſſarię qualiter videntur in regulis ęternis,tr.2. par.2.por.3.de intellectu humano.q. 1. 167
Veſtigiũ Trinitatis qualiter reperitur in creaturis, tr.2.par. 1 q.6.not.2.3.& 4.& in tribus concluſionibus. 126
Via qua duplex veniendi in notitiam diuinorum,tr.1.par.1. quæſt 2.notab.2 57
Via ſufficienter deueniẽdi in notitiam diuinorum eſt uia remotionis,ibid concl. 17
Via triplex ad ſuſtinendum aliqua de Deo dici ex tempore, tr.1.par.4.por.3 q.fi.i no.116
Violentum quid ſit,& quotupliciter dicit̃,tr.2.par.2.por.3.de volũtate humana.q.5.n.3.180
Virtus humana an ſit habitus actiuus, trac.4.par.3.por.1.q.1. per totum. 412
Virtutis diuiſio in moralem, & intellectualem, ibid.qu.3.per totum. 418
Virtutes morales, quæ ſunt circa operationes, an diſtinguãtur ab his quæ ſunt circa paſſiones,ibid.q 4.per totũ. 417
Virtutes cardinales, quę ſint, & quales,ibi.q.5 per totum.416
Virtutes cardinales an maneãt in patria,ibid q.6.per to. 416
Virtutes morales, in quo ſunt ſubiectiue,ibi.q 7.per tot. 417
Virtutes theologicæ quę ſint,& an ſint neceſſariæ, ibid.q 8.p totum. 419
Virtus omnis an conſiſtat in medio ibid q.9.per totum. 420
Virtutes an ſint inuicem connexę,& æquales,ibi.q x.p to.421
Virtutum aliarum qualibet forma eſt charitas,ibid.q.11.426
Vnum eſſe Deum non ſolum eſt creditum, ſed etiam demonſtrabile,tra.1.par.1.q.4.not.1 & in concl. 19
Vnitas duplex,ſcilicet compoſitionis & ſimplicitatis,tract.1. par.1.q.4.nota.2. 19
Vnitati diuinæ eſſentiæ non repugnat pluralitas perſonarũ, tr.1.par.2.por.1.q 3.con.1.20
Vnio,diſtinctio, & compoſitio, quomodo ſe habent,tracta.4. par.1.por. 1.q 1.not.1. 294
Vnio hipoſtatica qualis relatio ſit.ibid.not.2. 294
Vnio naturę humanæ ad uerbũ eſt poſſibilis, ibidem nota.5. & concl.1. 281

Vnio perſonę humanę ad perſonam diuinam non eſt poſſibilis ibi. concl. 2. 299
Vnionis naturæ humanæ ad uerbum ratio terminatiua, quæ ſit, conclu. 3. 296
Vnio naturę humanæ ad uerbũ fuit congrua, & magis quàm ad aliam perſonam, ibidem conclu. 4 & 5. 296
Vniri poteſt, natura humana verbo abſq; fruitione, tra. 4 par. 1. por. 2. q. 1 per totum. 308
Vnionem hipoſtaticam an præceſſerit corporis organizatio, & animatio, ibi. q 3. per to. 311
Vnio naturæ humanæ ad uerbũ qualis eſt, tra. 4. par. 1. por 4. q. 1. nota. 3. 326
Vniuocum prędicatum, & uniuoce prædicari differunt. tract 4. par. 1. por. 6. q. 1 no. 3. 326
Voluntatis diuinæ duplices effectus tra. 1. par. 3. por 2. de diuinæ uoluntatis extenſione. q. vnica in nota. 96
Voluntatis diuinæ qui ſunt immediati effectus, & qui ſunt mediati, ibidem in duabus cõcluſionibus. 96
Voluntatis diuinę diſtinctio multiplex, tra. 1. par. 3. por. 2 de diuinæ uoluntatis impletione. q unica in nota. 97
Voluntatis diuinæ qualiter ſemper impletur, aut non ibid. in duabus conclu. 97
Voluntatis creatæ ad diuinam qualis poteſt eſſe conformitas, trac. 1. par. 3. por. 2. de uoluntatis diuinę ad diuinam cõformitatem. q. unica in notab. 98
Volita a Deo ſunt in multa differentia ibid. 98
Voluntas triplex in nobis, & in Chriſto quadruplex ibidem. 98
Voluntas creata qualiter tenetur, uel non tenetur conformari uoluntati diuinę, ibid. conc. 1. 2. 3. & 4. 98
Voluntatis creatæ conformitas ad diuinam qualiter facit ad uoluntatem creatam bonam, ibid. conc. 5. & 6. 90
Volitio duplex. trac. 2 par. 2. por. 1. de malorum angelorum reprobatione. q. 1. 149
Voluntas eſt nobilior ſimpliciter, quàm intellectus, tracta. 2. par. 2. por. 3. de uoluntate humana. q. 1. per totum. 173
Voluntas creata non poteſt fieri impeccabilis per naturam ibidem. q. 2. per totum. 177
Volitionis actum an aliquid aliud a uoluntate cauſari poſſit. ibidem. q. 3. per totum. 177
Volibile ſimpliciter quid ſit. ibi. q. 3. per totum. 178
Voluntas qualiter poſſit uelle an non uelle obiectum ſibi præſentatum, & præter aut contra rationis iudicium, ibidem in tribus conclu. 177

Voluntarium dicitur multipliciter,ibid.q.v notabi.1. 175
Voluntati qualiter ſubſunt operationes exteriores ſermo, & cogitatio, tra.3.par. 1.por. 1. q.2.notabili 1.2.& 3 227
Voluntarium eſt omne peccatum,ibidem nota.2 & conclu. 1. 226
Voluntas an ſit totalis cauſa ſuæ uolitionis, ſic quòd Deus non concurrat tracta. 3.par.1.por. 2.q.3.notab.1.& 2. 228
Voluntas multipliciter mouetur, ibi.q.4.nota.1.& 2. 231
Voluntatis actus duplex, ibi.q.2. notabili 1. 228
Voluntas multipliciter accipi poteſt,& uoluntas naturaliter dicitur tripliciter. tract. 4.par.1. por 4.q.8.nota.1. 389
Voluntas in Chriſto poteſt tripliciter conſiderari,ibi.not. 2. 333
Voluntas multiplex in Chriſto, & qualiter uoluntas creata fuit conformis diuinæ, ibidem nota.2.& in conclu. 334
Vſus multipliciter accipitur, tra 2.par.2.por.3.de uoluntate humana q 5.not.3. 180
Vſus qualiter diſtinguitur a fruitione.ibidem.not.3.& 4.concluſione prima. 180
Vſura quomodo contingit in cōtractu motui, tract. 3.par.3. por 3.q.11.notab.3. 281
Vulnera quatuor animę ex peccato conſequentia, tra.3.par. 1.por.3.quæſt.1.per totū.236

FINIS.

NICOLAI DE NIISE ORDINIS MINORVM DE OBSERVANTIA

IN QVATVOR LIBROS SENTENTIARVM OPVS.

Cunctis in Theologia proficere uolétibus, perquam neceſſarium.

Reſolutio Theologorum inſcriptum

AVTORIS PRAEFATIO.

QVVM ſoleat traditionis breuitas animos allicere ſtudentium, & intellectus iocundius informare, necnon, & memoriam reddere tenaciorem. Idcirco conſideratis prolixis plerunque, & interdum ambiguis Theologorum diſputationibus, non mediocris utilitatis opus cenſendum eſt ea, quæ de Theologicis doctrinis magis neceſſaria uidētur pro nouellis ſtudentibus uno breui uolumine perſtringi. Cuius quidem uoluminis ſeptiformem poſtea faciemus ſectionem. Sed primum oportet communia quædam anteferri, uidelicet de Theologalis doctrinæ neceßitate, de eius ſufficientia, & utilitate, de ſui ſubiecti ueritate, ac de tam ſublimis doctrina qualitate.

Vtrum aliqua Doctrina ſupernaturalis ſit nobis neceſſaria.

Hoc idem quæſitum mouet Io. Scotus in Prologo 1.Sent.q.

1.D.Thomas pri.p.q.1.a.1. Durandus 1.Sen.q.1.& Io. Baccon.1.Sen.q.1.Prolog.

CIRCA primum, primo quæritur. Vtrum ſit nobis neceſſaria aliqua

doctrina ſupernaturalis.

1. Primo arguitur quod non, quia omnis notitia cuiuſcunq; obiecti eſt a nobis naturaliter acquiſibilis. Quod probatur tripliciter.

1. Primo ſic. Ens in communi eſt obiectũ naturale & adæquatum intellectus no-
5.Mat.2 ſtri. vt patet per Auicénam.

2. Secundo arguitur. In anima noſtra eſt principiũ actiuum cuiuſcunq; cognitionis videlicet intellectus
Ariſt.3. agens quo eſt omnia facere,
de aĩa. vt dicit Ariſtoteles. & etiã
1 c.20. principium paſsiuum videlicet ĩtellectus poſſibilis, quo
ibid. eſt omnia fieri, vt dicit Ari.

3. Tertio arguitur. Prima principia ſunt naturaliter à nobis cognoſcibilia, in quibus includuntur omnes concluſiones ſcibiles. Cõtra. Di-
2.Thi.3. cit Apoſtolus. omnis doctrina diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad docendum & arguendum, &c. Notandũ quod ſi comparetur intellectus ad notitiam nulla eſt ei notitia ſupernaturalis, quoniã naturaliter informatur notitia cuiuſcunq; intelligibilis & ad eam naturaliter inclinatur. Si vero comparetur ad agẽs quod imprimit notitiã, tunc illa notitia eſt naturalis, qua imprimitur ab agente naturaliter motiuo intellectus, ſcilicet ab intellectu agente & phantaſmate pro ſtatu iſto. Illa vero eſt ſupernaturalis, quæ imprimitur ab agente, a quo non eſt natus naturaliter moueri intellectus, ſcilicet ab agente ſupernaturali, reſpũ cuius ipſe intellectus eſt ĩpotẽtia obedientiali, & ita ſufficienter proportionatus ad hoc, vt ab ipſo moueatur ꝑ aſſenſũ cauſatũ in ipſo, cuius aſſenſus etiã ipſe intellectus eſt naturaliter capax. Hoc præmiſſo ponitur talis concluſio.

Nobis eſt neceſſaria ali- *Con.1.*
qua doctrina ſupernaturalis. Patet, quia omni agenti per cognitionem neceſſaria eſt diſtincta cognitio ſui finis, ſed nõ poteſt homo naturaliter cognoſcere finem ad quem ordinatur, igitur &c. Minor patet, quia nullus vnquã philoſophorum potuit pertingere ad cognitionem diſtinctam illius finis. Item in preſenti uita nõ experimur ex actib. noſtris quod nobis ſit cõueniens cognitio ſubſtãtiæ immaterialis. Item ſic probatur concluſio. Ad perueniendum, in finẽ, neceſſarium eſt cognoſcere quæ ſunt neceſſaria &

ſufficientia

ſufficientia media. Sed hæc nõ poſſumus naturaliter cognoſcere. Ipſa.n.ſunt opera meritoria, quorum acceptatio mere dependet ex uolũtate diuina, ergo &c. Præterea, ad ea etiam, quæ poſſum naturali ratione cognoſcere neceſſe fuit hominem diuinitus inſtrui quãtum ad id, quod eſt de neceſſitate ſalutis, quia talia non poſſent niſi à paucis, & multo tempore & cum multorum errorum ammixtione naturaliter cognoſci, ergo &c.

1. Ad primum arg. dicendũ quod ens ſ'm ſuam totã cõmunitatem non eſt obiectũ naturale intellectus noſtri .i. naturaliter attingibile, quãtum videlicet ad omnia obiecta quæ ſub eius communitate continentur, licet ſit obiectum naturale .i. ad quod naturaliter ĩtellectus inclinatur.

2. Ad ſ'm arg. dicendum, ꝙ intellectus agẽs nõ eſt principium totale reſpectu intellectionis, ſed cum hoc concurrit obiectu, obiectum autem aliquando excedit facultatem intellectus.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ licet omnes concluſiones ſcibiles includantur in primis principiis potẽtialiter, non tamen virtualiter niſi duntaxat concluſiones illæ, in quibus de ſubiectis inferioribus prædicantur prędicata communiſſima primorum principiorum.

De ſufficientia, & utilitate ſacræ ſcripturæ Quæſt. II.
Vtrum Doctrina ſupernaturalis ſit neceſſaria uiatori.

Scot q. 2. 1. ſent in Prol. D. Th. pri p q. 1 ar. 2. Dur. q 3 Prol Bac. 1. ſent q. 2. Prol.

CIRCA ſecundũ quæritur. Vtrum doctrina ſupernaturalis uiatori neceſſaria, ſit ſufficienter tradita in ſacra ſcriptura?

Primo arguitur quod nõ. Doctrina enim neceſſaria nunquam defuit humano generi, ſacra autẽ ſcriptura nõ erat in lege naturæ. igitur. 1.

Secundo arguitur. Tota ſacra ſcriptura nõ erat in lege Moſayca. 2.

Tertio arguitur. Multa ſunt, de quibus ſacra ſcriptura non docet certitudinaliter an ſint peccata mortalia, uel nõ, & tamen hoc ſcire videtur eſſe neceſſariũ ad ſalutem. igitur. Contra. Aug. de ſcriptura canonica dicit. Hãc fidem habemus de his 3. *Aug. 11 de ci. de c. 2.*

rebus,quas ignorare nõ ex
pedit,nec per nos ſcire ido
nei ſumus. Notandum ꝙ in
hac materia plures ſunt er-
rores condemnantes ſacrã
ſcripturã,vel in toto, vel in
parte,pro quibus conuincẽ
dis adducenda ſunt decẽ te-
ſtimonia ſecũdũ Sco. Primũ
eſt prenũciatio prophetica,
Aug.12. quæ vt dicit Aug.vera ſe nar
de ci. dei raſſe preterita ex his,quæ fu
c.10. tura prenunciauit cũ tanta
veritate implentur oſtẽdit.
Secundũ eſt ſcripturarũ cõ-
cordia.Diuerſi.n. ſcriptores
ſacri canonis varie diſpoſiti
diuerſis locis & tẽporibus
exiſtentes de non euidẽtib.
ex terminis,nec euidentiam
habentib. ex principiis om
nino cõcordarunt,quod nõ
videtur poſſibile,niſi à cã ſu
periori moueretur intelle-
ctus eorũ ad aſſenſum.Et de
Aug.18 hoc loquitur Aug. Tertium
de ci. dei eſt auctoritates ſcribentiũ.
c.41. Vnde dicit.Ric. A ſummę ſã
Ric.1. de ctitatis viris nobis ſunt hæc
Tri.c.2. tradita.De hoc etiam loqui
Aug.11. tur Aug. Quartũ eſt diligen
de ci. dei tia recipientiũ Iudæi.n. ma-
c.2. gnam curam habuerunt de
Aug.18 libris habendis in canone
de ci.dei ſcripturę,vt dicit Aug.&ma
c.4. xima fuit diligentia apud
Chriſtianos de libris reci-
piendis tanquam canonicis.

Quintum eſt rationabilitas
contentorũ,quod tantum ra
tionabilius,ꝙ Deum tanquã
finẽ vltimũ ſuper omnia di-
ligere & proximũ ſicut ſeip
ſum.i.ad id,ad quod ſeipsũ,
vt dicit Greg.in quibus duo
bus tota lex pendet & pro-
phetę,vt habetur Matt. 22. *Matth.*
Et de hoc loquitur Aug. Sex *22.*
tum eſt irrationabilitas ſin- *Aug.2.*
gulorũ errorũ.Quid.n. ſtul- *de ci.*
tius quam fatuitas pagano- *c.98.*
rum ſuarum manuũ opera
colentium? Quid autem tur
pius quã ſecta Machometis
ſuis diſcipulis permittẽs fę-
licitatẽ porcinã, gulã videli
cet & coitũ? Et quid inani-
us quã error Iudæorũ dam
nantiũ nouũ teſtamentũ, ꝙ
tamen continetur in ſuo ve
teri. vt declarat Apoſtolus
in epiſt.ad Hebr.Quid.n. in *Cap.1.*
ſipidius quam eorũ cerimo-
niæ,ſine Chriſto, quẽ etiam
iam aduenisse & autorẽ eſſe
noui teſtamenti eorum pro
phetiæ teſtantur? Vnde Ge. *Ge.44*
44.Non auferetur ſceptrum
de Iuda,nec dux de femore
eius donec veniat, qui mit-
tendus eſt.Et ſequitur.Et ip
ſe erit expectatio gentium.
Et Dan.19. Cum venerit ſã *Dan.1*
ctus ſanctorum,ceſſabit vn-
ctio veſtra.Septimum eſt Ec
cleſiæ ſtabilitas,quæ nec ty-
rannorum

tyrannorum perſecutionibus, nec hereticorũ peruerſis dogmatibus euelli potuit. Octauum eſt miraculorum claritas. Vnde dicit Ric. Dñe ſi eſt error, à te decepti ſumus cum tantis ſignis ſint hæc cõfirmata, quæ non niſi à te fieri poſſunt. De hoc etiam loquitur Aug. Nonũ eſt eorũ, qui foris ſunt auctoritas. Ioſephus.n.li.18. Antiquitatũ pulcherrimum teſtimoniũ perhibet de Chriſto, vbi inter cætera dicit. Fuit iiſdem temporibus Ieſus ſapientiſſimus vir. Et ſequitur Chriſtus hic erat. vbi etiã doctrinam eius & reſurrectionem confitetur. Narrat etiã Aug. quomodo Sibillæ maxima teſtimonia phibẽt de Chriſto, vbi inter cætera dicit de Sibilla Erithrea, ꝙ in ſuis verſibus habet illam ſententiam. Ieſus Chriſtus Dei filius ſaluator. Decimũ eſt diuina bonitas, quæ nulli poteſt deeſſe diligenter querẽti ſalutem. Multi autem diligentiſſime ſalutem querentes conuerſi ſunt ad fidem Chriſti, pro qua etiã duriſſima tormenta perpeſſi sũt quod non videtur probabile, niſi Chriſti fidẽ ſacræ ſcripturæ inuitentẽ irrefragabiliter Deus approbaret et ordinaret ad ſalutẽ. His pmiſſis, ponitur talis concluſio.

Ric.1.de Tri c.2.

Aug.22 de ci. dei c.5.

Ioſeph li. 18. Ant.

Aug.18. de ci. dei

Con.1. Doctrina ſupernaturalis nobis neceſſaria vtiliter & ſufficiẽter habetur in ſacra ſcriptura. Probatur ipſa .n. oſtendit quis ſit vltimus finis hominis in particulari, videlicet viſio, & fruitio Dei. Et etiam quantũ ad circunſtantiam appetibilitatis, videlicet ꝙ poſſidebitur ab homine in anima et corpore in uita immortali. Oſtendit etiã quæ ſint neceſſaria et ſufficientia media perueniendi ad hunc finem .ſ. præcepta diuina, quorum explicatio tã ĩ credẽdis, q̃ in ſperãdis q̃ etiã in operãdis, tradit ĩ multis locis ſcripturæ.

1. Ad primum argumẽtum dicendum ꝙ lex naturæ paucioribus erat contenta, quæ memoriter ad filios per patres deuenerunt. Erãt enim magis prediti in naturalib. ideo ſufficiebat eis modica doctrina diuinitus ĩſpirata.

2. Ad ſecundum arg. dicendũm ꝙ licet in lege Moyſi non eſſet nota ſcriptura explicitẽ, bene tamen implicitẽ, et talis ordinatus progreſſus ſcripturæ oſtendit ſapiẽtiã ſui autoris, vt dicit. Aug. *Aug. li. 83.q.58.*

3. Ad tertium arg. dicendũ ꝙ ſicut dicit Origenes ome *Orig.*

lia de archa Noe. Nulla ſciē tia omnia ſcienda explicat, ſed illa ex quib. poſſunt alia ſufficienter elici. Vnde mul tæ ſunt veritates neceſſariæ, quæ non expreſſe ponuntur in ſacra ſcriptura, tamē ibi virtualiter includuntur, & li cet ſuppoſita ſacra ſcriptura ac etiam expoſitionib. eius, remaneant aliqua dubia, an ſint pctā mortalia, vel non, non tamen remanet via ſa- lutis dubia, quia a talibus tā quā a periculoſis debet ho- mo cauere, ne ſe exponendo periculo, incidat ī peccatū.

Vtrum Theologia ſit de Deo.

Hoc idem quærit Scot. in Prol. 1. ſent d 3. D. Tho. pr p q. 1. art. 7. Dur. 1. ſent. d. 1 q. 1. Bac. 1. ſent d. 1.

CIrca tertium quæritur. An Theologia ſit de Deo tanquam de ſubiecto?

1. Primo arguitur ꝙ non, quia dicit Boetius, quòd for ma ſimplex ſubiectum eſſe non poteſt. *Boet. in lib. de Trin.*

2. Secundo arg. Subiectum ſciētiæ habet principia ꝑtes ſubiectiuas & proprietates, ſed Deus non habet princi- pium, cum ſit ſimpliciter pri mum ens, neq; partes ſubie ctiuas, cum ſit ſingulare, ne- que proprietates, quia pro- prietas eſt extra eſſentiam ſubiecti. Nihil autem eſt in Deo extra eius eſſentiam.

3. Tertio argu. auctoritate Euſtracii in proœmio Ethi corum dicentis. Sciētia mo- ralis eſt de homine ſm ani mam ſicut medicinalis ſm corpus. Ex quo ſic argu. omnis ſcīa practica hēt pro ſubiecto illū, cui acquirit fi- nis eius & nō ipsū finem, ſed hō eſt illud cui acquirit finis Theologiæ & nō Deus. ergo hō eſt ſubiectū Theologiæ.

Cōtra. Dicit Aug. Theolo- gia eſt ſermo vel rō de Deo. *Aug. 8. de ci. dei cap. 1.*

Notandum ſm Sco. ꝙ dupli citer loqui poſſumus de Theologia. Vno modo de Theo logia in ſe. Alio modo de Theologia in nobis. Theo- logia in ſe eſt notitia, quæ nata eſt haberi de obiecto Theologico in intellectu ſi- bi ꝓportionato cuiuſmodi eſt intellectus diuinus, & in tellectus ſupnaturaliter ele- uatus. Theologia uero ī no- bis eſt talis notitia, qualem natus eſt habere intellectus noſter de obiecto theologi- co. Præterea notandum eſt, ꝙ ex ratione ſubiecti primi ali-

aliculus ſcientiæ eſt uirtualiter primo continere omnes ueritates talis ſcietię. Oportet.n.ꝙ cauſa adæquata uirtualiter contineat totũ ſuũ effectum. Dico autẽ primo uirtualiter continere nõ dependere ab aliis in continẽdo. Inſuper notãdum, ꝙ duplices ſunt ueritates Theologicę. Quædam neceſſariæ, ut Deus eſt trinus in perſonis, Pater generat filium. Aliæ contingentes, ut Deus creauit mundum, filius Dei incarnatus eſt. His præmiſſis, ponuntur tres cõcluſiones.

Con. 1. Prima eſt Deus eſt ſubiectum primũ Theologię in ſe quãtum ad ueritates neceſſarias. Probatur, quia nihil aliud a Deo uirtualiter continet omnes ueritates Theologicas. Patet, quia nihil aliud a Deo poteſt illas continere tanquam cauſa, ſiue etiã tanquam ad id, quod attribuuntur. Deus.n. nulli alteri attribuitur. Neq; tanquã effectus qm̃ in creaturis nullus eſt effectus Dei uirtualiter continẽs illã ueritatẽ Deus eſt trinus in perſonis, quę eſt potiſſima ueritas Theologica.

Aug. l. de ci. t. cap.

Con. 2. Secũda cõcluſio Deus ẽ ſubiectũ Theologiæ in ſe quantum ad ueritates contingentes nõ quidem tanquam uirtualiter continens huiuſmodi ueritates ſed tanquã principium cognoſcibile, ſiue intuitibile, cui primo ineſt predicãtum primæ ueritatis contingentis. Prima pars patet, quia Deus de ſe æqualiter ſe habet ad huiuſmodi ueritates contingentes, & ad oppoſitas. Secunda pars patet, quia omnes ueritates cõtingentes ultima habent attributionem ad ipſum Deũ de quo etiam vt trino ſunt multæ ueritates contingentes.

Con. 3. Tertia cõcluſio. Subiectũ primum Theologiæ noſtræ quantum ad rationem primi & perfectiſſimi nobis noti, eſt ens infinitum, ſed quãtum ad rationem uirtualis continentiæ eſt ipſe Deus. Primũ patet, quia perfectiſſimus conceptus quem poſſumus homine de ſubiecto Theologię in ſe, eſt conceptus entis infiniti, per quem intelligimus Deum omnia ſupereminenter continere & omnia excedere. Secundũ patet, quia Theologia noſtra eſt de eiſdem, de quibus eſt Theologia in ſe, non eſt tamen obiectum dãs nobis euidẽtiã ipſe Deus, cũ nõ ſit nobis notus, ſed eſt ſubiectũ ex ſe uirtualiter cõtinẽs ueritates theologicas & natũ fa-

cere euidētiā ſi cognoſceret.

1. Ad primum arg. dicēdum ꝙ Boetius loquitur de ſubiecto accidentis & non de ſubiecto conſiderationis. *Boet.*

2. Ad ſecundum dicendum primo ꝙ licet Deus non habeat principia eſſendi, ſunt tamen aliqua principia demonſtrandi proprietates eius de ipſo. Secundo dicendum quod tres perſonę ſunt quaſi partes ſubiectiuę, in quibus tamen diuina eſſentia nō numeratur. Hoc.n.eſt imperfectionis increaturis ꝙ commune numeratur in ſuis ſuppoſitis. Tertio dicendū ꝙ attributa diuina ſunt quaſi paſsiones, ſiue proprietates. Et licet ꝓprietas ſit extra eſsentiā ſubiecti.i. extra quiditatem, non tamē extra eſſentiam ſubiecti, tanquā aliquid eſſentialiter ab eo diſtinctum.

3. Ad tertium dicendū primo ꝙ nō eſt ſimile, quia hō in ſe uirtualiter cōtinet ueritates ſcientiæ medicinalis ſm corpus, & ſcientiæ moralis ſecundum animam. Corpus.n. humanū uirtualiter ī ſe continet rōnem ſanitatis naturalis. Ex eo.n. eſt talis ſanitas, quia corpus eſt taliter complexionatum. Aīa uero rōnalis uirtualiter cōtinet rōnem fælicitatis naturalis. Vnde in 1. Ethico. philoſophus ex rōne aīæ cōcludit rōnem fœlicitatis. Non ſic autem includit hō rationem finis ſupernaturalis. Et cum dicitur omnis ſcientia practica &c. Verum eſt de fine amato amore cōcupiſcētiæ. Finis.n. amatus amore amicitiæ, eſt ipſum primum ſubiectum etiam in ſcientia medicinali, & in ſcientia morali, & habet ibi rationem finis ultimi. Idcirco ēt in ſciētia ſimpliciter prima, ſubiectum primum eſt finis ſimpliciter ultimus.ſ.ipſe Deus. *In 1. Eth.*

Vtrum Theologia ſit de Deo.

Hoc idem quærit Scot. 1. ſentē. q 2. Prol. D. Thom. 1. p q. ar. 7. Dur. 1 ſent. q 5. Prol.

SEcundo quæritur. Vtrū theologia ſit de Deo ſub ratione deitatis, uel ſub aliqua alia ratione ſpetiali.

1. Primo arg. ꝙ non ſub ratiōe deitatis, quia deitas nō eſt diffinibilis, cū ſit ſimpliciter ſimplex. Vnde dicit Damaſc. Deum dicere quid eſt impoſſibile eſt, ſed nō fit demōſtratio ꝑ quid niſi per me-

medii diffinitiuum igitur.
2. Secundo arg. ꝙ ſub alia ratione ſpāli, quia dicit Caſſiodorus ſuper Pſal. ꝙ ſubiectum Theologiæ eſt Chriſtus caput cum membris. *Caſsiod.*
3. Tertio. Iſta ſcietia eſt nobiliſſima, ergo eſt de nobiliſſimo ſubiecto cuiuſmodi eſt rō boni, uel finis. Cōtra. Notitia cōtracta pſupponit abſolutam, & abſoluta eſt certior, ut habetur 1. Metaphyſicæ, ergo ſi Theologia ſit de Deo ſub rōne ſpeciali, erit alia prior & certior ſcientia de Deo ſub ratione abſoluta, ꝙ eſt falſum. Notandum ſm Scot. ꝙ aliquid pōt intelligi quadrupliciter. Primo ſub ratione ſpectatiua, ſicut homo ut nobiliſsimū animalium. Secūdo ſub aliqua paſſione, vt homo inquantum riſibilis. Tertio ſub ratione cōi, ut homo inquātum ſubſtantia. Quarto ſub ratione quiditatiua, ut homo inquātum animal rationale. Non eſt autem perfectiſsima notitia de aliquo ſub ratione reſpectiua, quia notitia reſpectus preſupponit notitiā abſoluti. Nec ſub ratione alicuius paſsionis, quia paſsio preſupponit ſuum ſubiectū. Nec ſub ratione communi, quia illa eſt notitia confuſa. Reſtat igitur ꝙ pfectiſsima & nobiliſsima notitia alicuius, eſt ſm rationē quiditatiuam. Hoc præmiſſo, ponitur talis concluſio. *1. Met. c. 12.*

Deus non eſt ſubiectum Theologiæ ſub rōne reſpectus ad extra, ſicut ponit Egidius de Roma, Deum eſſe ſubiectum ſub rōne reparatoris. Nec ſub aliqua rōne attributali, q̄ eſt quaſi paſsio quemadmodum ponit Guilermus Varonis, Deū eſſe ſubiectum Theologiæ ſub ratione boni. Nec ſub ratione cōi, quemadmodū ponit Henricus, Deum eſſe ſubiectum Theologiæ ſub rōne entis, ſed eſt ſubiectū Theologiæ ſub rōne deitatis. Probātur tres primæ partes ſimul ſic, quia nullus cōceptus de deo ſub ratione reſpectus ad extra, aut ſub ratione attributali, aut ſub ratione communi continet uirtualiter ueritates theologicas, pertinētes ad pluralitatem perſonarum. Patet, omnis.n. talis cōceptus de Deo eſt à nobis naturaliter cognoſcibilis, ergo & propoſitiones immediatæ quę ſunt de talibus conceptibus, & ita p huiuſmodi propoſitiones immediatas potuerunt ſciri ueritates Theologiæ, & ſic tota Theologia na- *Con. 1.* *Egid.* *Guiler.* *Henr.*

naturaliter acquiri quod eſt falſum. Quarta pars patet, quia nobilisſima ſciētia nobilisſimum habet ſubiectū, Theologia eſt nobilisſima ſcientia, ut patet per Aug & nobilisſimus conceptus de Deo eſt conceptus eius ſub ratione deitatis, igitur &c.

Aug. 12 de ci. Dei

1. Ad primum arg. dicendū ꝙ in nulla ſciētia quæ habet ſubiectū ſimpliciter ſimplex, fit demoſtratio ꝓpter quid, ſed ex priori pasſione, quæ eſt per ſe nota, de ſubiecto demonſtratur poſterior ut in Metaphyſica, ratio boni per rationem ueri, unde in Metaphyſica, & Theologia ſunt tantum demonſtrationes quia eſt, uidelicet a priori pasſione ad poſteriorem, & ab effectu ad cauſam.

2. Ad ſm dicēdū, ꝙ Caſſiod. asſignat materiam ꝓximam, & non formale ſubiectum.

3. Ad tertium dicendum ꝙ reſpectus finis non eſt ratio nobilisſima cognitionis, ſed id quod eſt finis, ſiue ratio fundamentalis illius reſpectus, Deitas autem eſt ratio fundamentalis ipſius reſpectus finis. Et licet ſm aliquā appropriationē bonū dicatur fundamentū finis, tamen deitas eſt primum, & radicale fundamentum ipſius.

Vtrum cū ſumma ſimplicitate ſubiecti ſtare poſsit aliqua non identitas, &c.

Hoc idem quærit Io. Scot. 1. Sen. q. 5. in Prol. D. Tho. 1. ſent. d. 1. q. 5. Dur. 1. d. 1. q. 5. Bac. 1. d. 1. q. 3.

TERTIO quæritur. Vtrum cū ſumma ſimplicitate ſubiecti theologiæ, ſtare posſit aliqua non identitas ex natura rei rationū formalium, aut modorū intrinſecorum, quo ad perfectiones de ipſo ſcibiles.

Primo argu. ꝙ non, quia ubi eſt non eſt identitas, ibi eſt diuerſitas, ergo ſi aliqua in Deo ſunt non idem, ſequitur quod ſunt diuerſa, quod eſt falſum. Antecedens probatur tripliciter: 1.

Primo ſic, quia idem & diuerſum ſunt paſſio diſiuncta entis. 1.

Secūdo ſic, idem & diuerſum ſunt contraria immediata circa totam latitudinem entis ergo per locum a contrariis immediatis. ſi aliqua non ſunt idem, ſequitur ꝙ ſunt diuerſa. Et ſi dicatur ꝙ illa argā procedunt de eodē 2.

aut diuerſo ſimpliciter &nō formaliter. Contra.

Illa determinatio formaliter nō diminuit de ratione entis, ergo non tollit paſsionem diſiunctā.ſ.idem uel diuerſū,nec impedit cōſequentiā a contrariis immediatis.

3. Contra, ſi diffinirentur perfectiones ſcibiles de Deo, una non poneretur in diffinitione alterius

1. Primo notādū,quod ſummæ ſimplex dicitur quod nō eſt ex aliquibus compoſitū, nec alicui componibile. ex quo ſequitur primo, quod in creaturis nullum eſt ſummæ ſimplex, quia omnia aut ſunt compoſita aut componibilia. Secundo ſequitur, ꝙ ſummæ ſimplicitati repugnat omnimoda cōpoſitio, non tamen pluralitas aut diſtinctio. Vnde cum ſumma ſimplicitate diuinæ eſſentiæ ſtat pluralitas &realis diſtinctio proprietatum perſonarum. Pro cuius declaratione aduertendum eſt,quod quatuor ſunt habitudines eſſentialiter ordinatę, uidelicet, Diſtinctio, Vnio, Compoſitio,& Reſolutio. Vnio n.nō poteſt eſſe niſi diſtinctorū, diſtinctio autem inuenitur ſine unione, ut patet in contrariis. Vnio etiam eſt prior compoſitione. Non tamen fit compoſitio, niſi per unionem partium componentiū & tamen econuerſo unio eſt ſine cōpoſitione, ut patet in incarnatione uerbi, ubi eſt unio, ſed non compoſitio, alioquī diuinitas eſſet pars. Vnde cum ī eſſentialiter ordinatis non repugnet priori eē ſine poſteriori, non repugnat ergo quod diſtinctio & unio ſint ſine compoſitione, ſicut & cōpoſitio poteſt eſſe ſine reſolutione, in corporibus.n.incorruptilibus ē realis compoſitio ſine reſolutione reali. Secundo notādum, ꝙ formalitas dicitur quiditas uniuſcuiuſq; quiditatem habentis, ſiue ſit diffinibile, ſiue non, quia ratio formalis cuiuſq, eſt id quod pertinet ad ipſum in primo modo dicendi per ſe, talia aūt oīa ſunt quiditatiua. Et ſi queratur an formalitas, ſit aliqua realitas. Reſpōdeē, ꝙ ſic, quia ſm Aug. qđ nulla res eſt oīno, nihil eſt, quod eſt intelligendum ſimpliciter, & non quiditatiue. Intelligēdū tamen eſt ad iſtorum declarationem, ꝙ quatuor genera propoſitionum formātur in diuinis. Primū eſt propoſitionum quiditatiuarum, ut Deus eſt ſpiritus, Deus eſt ſub- Aug.

Voluntarium dicitur multipliciter, ibid. q. v notabi. I. 175
Voluntati qualiter ſubſunt operationes exteriores ſermo, & cogitatio, tra. 3. par. I. por. I. q. 2. notabili I. 2. & 3 227
Voluntarium eſt omne peccatum, ibidem nota. 2 & conclu. I. 226
Voluntas an ſit totalis cauſa ſuæ uolitionis, ſic quòd Deus non concurrat tracta. 3. par. I. por. 2. q. 3. notab. I. & 2. 228
Voluntas multipliciter mouetur, ibi. q. 4. nota. I. & 2. 231
Voluntatis actus duplex, ibi. q. 2. notabili I. 228
Voluntas multipliciter accipi poteſt, & uoluntas naturaliter dicitur tripliciter. tract. 4. par. I. por. 4. q. 8. nota. I. 389
Voluntas in Chriſto poteſt tripliciter conſiderari, ibi. not. 2. 333
Voluntas multiplex in Chriſto, & qualiter uoluntas creata fuit conformis diuinæ, ibidem nota. 2. & in conclu. 334
Vſus multipliciter accipitur, tra 2. par. 2. por. 3. de uoluntate humana q 5. not. 3. 180
Vſus qualiter diſtinguitur a fruitione. ibidem. not. 3. & 4. concluſione prima. 180
Vſura quomodo contingit in cõtractu motui, tract. 3. par. 3. por 3. q. 11. notab. 3. 281
Vulnera quatuor animę ex peccato conſequentia, tra. 3. par. I. por. 3. quæſt. I. per totũ. 236

FINIS.

NICOLAI DE NIISE ORDINIS MINORVM DE OBSERVANTIA

IN QVATVOR LIBROS SENTENTIARVM OPVS.

Cunctis in Theologia proficere uolẽtibus, perquam neceſſarium.

Reſolutio Theologorum inſcriptum

AVTORIS PRAEFATIO.

QVVM ſoleat traditionis breuitas animos allicere ſtudentium, & intellectus iocundius informare, necnon, & memoriam reddere tenaciorem. Idcirco conſideratis prolixis plerunque, & interdum ambiguis Theologorum diſputationibus, non mediocris utilitatis opus cenſendum eſt ea, quæ de Theologicis doctrinis magis neceſſaria uidētur pro nouellis ſtudentibus uno breui volumine perſtringi. Cuius quidem uoluminis ſeptiformem poſtea faciemus ſectionem. Sed primum oportet communia quædam anteferri, uidelicet de Theologalis doctrinæ neceßitate, de eius ſufficientia, & utilitate, de ſui ſubiecti ueritate, ac de tam ſublimis doctrinæ qualitate.

Vtrum aliqua Doctrina ſupernaturalis ſit nobis neceßaria.

Hoc idem quæſitum mouet Io. Scotus in Prologo 1. Sent. q.

1. D. Thomas pri. p. q. 1. a. 1. Durandus 1. Sen. q. 1. & Io. Baccon. 1. Sen. q. 1. Prolog.

CIRCA primum, prĩmo quæritur. Vtrum ſit nobis neceſſariã aliqua

doctrina ſupernaturalis.

1. Primo arguitur quod non,quia omnis notitia cuiuſcunq; obiecti eſt a nobis naturaliter acquiſibilis. Quod probatur tripliciter.

1. Primo ſic. Ens in communi eſt obiectũ naturale & adęquatum intellectus no- *5.Met.2* ſtri. vt patet per Auicénam.

2. Secundo arguitur. In anima noſtra eſt principiũ actiuum cuiuſcunq; cognitionis videlicet intellectus *Ariſt.3. de aĩa.* agens quo eſt omnia facere, vt dicit Ariſtoteles. & etiã *1 c.20.* principium paſsiuum videlicet ĩtellectus poſſibilis, quo *ibid.* eſt omnia fieri, vt dicit Ari.

3. Tertio arguitur. Prima principia ſunt naturaliter à nobis cognoſcibilia,in quibus includuntur omnes concluſiones ſcibiles.Cõtra. Di- *2.Thi.3.* cit Apoſtolus. omnis doctrina diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad docendum & arguendum, &c. Notandũ quod ſi compararetur intellectus ad notitiam nulla eſt ei notitia ſupernaturalis, quoniã naturaliter informatur notitia cuiuſcunq; intelligibilis & ad eam naturaliter inclinatur. Si vero comparetur ad agẽs quod imprimit notitiã,tunc illa notitia eſt naturalis, qua imprimitur ab agente naturaliter motiuo intellectus, ſcilicet ab intellectu agente & phantaſmate pro ſtatu iſto. Illa vero eſt ſupernaturalis, quæ imprimitur ab agente, a quo non eſt natus naturaliter moueri intellectus, ſcilicet ab agente ſupernaturali, reſpũ cuius ipſe intellectus eſt ĩpotẽtia obedientiali, & ita ſufficienter proportionatus ad hoc,vt ab ipſo moueatur ꝑ aſſenſũ cauſatũ in ipſo,cuius aſſenſus etiã ipſe intellectus eſt naturaliter capax. Hoc præmiſſo ponitur talis concluſio.

Nobis eſt neceſſaria aliqua doctrina ſupernaturalis. *Con. 1.* Patet,quia omni agenti per cognitionem neceſſaria eſt diſtincta cognitio ſui finis,ſed nõ poteſt homo naturaliter cognoſcere finem ad quem ordinatur, igitur &c. Minor patet, quia nullus vnquã philoſophorum potuit pertingere ad cognitionem diſtinctam illius finis. Item in preſenti uita nõ experimur ex actib. noſtris quod nobis ſit cõueniens cognitio ſubſtãtiæ immaterialis. Item ſic probatur concluſio. Ad perueniendum in finẽ,neceſſarium eſt cognoſcere quæ ſunt neceſſaria &

ſufficientia

ſufficientia media. Sed hæc nõ poſſumus naturaliter cognoſcere. Ipſa n. ſunt opera meritoria, quorum acceptatio mere dependet ex uolũtate diuina, ergo &c. Præterea, ad ea etiam, quæ poſſum naturali ratione cognoſcere neceſſe fuit hominem diuinitus inſtrui quãtum ad id, quod eſt de neceſſitate ſalutis, quia talia non poſſent niſi à paucis, & multo tempore & cum multorum errorum ammixtione naturaliter cognoſci, ergo &c.

1. Ad primum arg. dicendũ quod ens ſm ſuam totã cõmunitatem non eſt obiectũ naturale intellectus noſtri .i. naturaliter attingibile, quãtum videlicet ad omnia obiecta quæ ſub eius communitate continentur, licet ſit obiectum naturale .i. ad quod naturaliter ĩtellectus inclinatur.

2. Ad ſm arg. dicendum, ꝙ intellectus agẽs nõ eſt principium totale reſpectu intellectionis, ſed cum hoc concurrit obiectu, obiectum autem aliquando excedit facultatem intellectus.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ licet omnes concluſiones ſcibiles includantur in primis principiis potẽtialiter, non tamen virtualiter niſi duntaxat concluſiones illæ, in quibus de ſubiectis inferioribus prædicantur prędicata communiſſima primorum principiorum.

De ſufficientia, & utilitate ſacræ ſcripturæ Quæſt. II. Vtrum Doctrina ſupernaturalis ſit neceſſaria uiatori.

Scot q. 2. 1. ſent in Prol. D. Th. pri p q. 1 ar. 2. Dur. q 3 Prol Bac. 1 ſent q. 2. Prol.

CIRCA ſecundũ quæritur. Vtrum doctrina ſupernaturalis uiatori neceſſaria, ſit ſufficienter tradita in ſacra ſcriptura?

Primo arguitur quod nõ. Doctrina enim neceſſaria nunquam defuit humano generi, ſacra autẽ ſcriptura nõ erat in lege naturæ. igitur. 1.

Secundo arguitur. Tota ſacra ſcriptura nõ erat in lege Moſayca. 2.

Tertio arguitur. Multa ſunt, de quibus ſacra ſcriptura non docet certitudinaliter an ſint peccata mortalia, uel nõ, & tamen hoc ſcire videtur eſſe neceſſariũ ad ſalutem. igitur. Contra. Aug. de ſcriptura canonica dicit. Hãc fidem habemus de his 3. *Aug. 11 de ci. de c. 2.*

rebus,quas ignorare nõ ex pedit,nec per nos ſcire ido nei ſumus. Notandum ꝙ in hac materia plures ſunt errores condemnantes ſacrã ſcripturã,vel in toto, vel in parte,pro quibus conuincẽdis adducenda ſunt decẽ teſtimonia ſecũdũ Sco. Primũ eſt prenũciatio prophetica, quæ vt dicit Aug. vera ſe narraſſe pręterita ex his,quæ futura prenunciauit cũ tanta veritate implentur oſtẽdit. Secundũ eſt ſcripturarũ cõcordia.Diuerſi.n. ſcriptores ſacri canonis varie diſpoſiti diuerſis locis & tẽporibus exiſtentes de non euidẽtib. ex terminis,nec euidentiam habentib. ex principiis omnino cõcordarunt,quod nõ videtur poſſibile,niſi à cã ſuperiori moueretur intellectus eorũ ad aſſenſum.Et de hoc loquitur Aug. Tertium eſt auctoritates ſcribentiũ. Vnde dicit.Ric. A ſummę sãctitatis viris nobis ſunt hæc tradita.De hoc etiam loquitur Aug. Quartũ eſt diligentia recipientiũ Iudæi.n. magnam curam habuerunt de libris habendis in canone ſcripturę,vt dicit Aug.&maxima fuit diligentia apud Chriſtianos de libris recipiendis tanquam canonicis.

Aug.12. de ci. dei c.10. — *Aug. 18 de ci. dei c.41.* — *Ric.1. de Tri.c.2.* — *Aug. 11. de ci. dei c.2.* — *Aug. 18 de ci.dei c.4.*

Quintum eſt rationabilitas contentorũ.quod tantum rationabilius,ꝙ Deum tanquã finẽ vltimũ ſuper omnia diligere & proximũ ſicut ſeipſum.i.ad id,ad quod ſeipsũ, vt dicit Greg.in quibus duobus tota lex pendet & prophetę,vt habetur Matt. 22. Et de hoc loquitur Aug. Sextũ eſt irrationabilitas ſingulorũ errorũ.Quid.n. ſtultius quam fatuitas paganorum ſuarum manuũ opera colentium? Quid autem turpius quã ſecta Machometis ſuis diſcipulis permittẽs fęlicitatẽ porcinã, gulã videlicet & coitũ? Et quid inanius quã error Iudæorũ damnantiũ nouũ teſtamentũ, ꝙ tamen continetur in ſuo veteri.vt declarat Apoſtolus in epiſt.ad Hebr. Quid.n. inſipidius quam eorũ cerimoniæ,ſine Chriſto, quẽ etiam iam aduenisse & autorẽ eſſe noui teſtamenti eorum prophetiæ teſtantur? Vnde Ge. 44.Non auferetur ſceptrum de Iuda,nec dux de femore eius donec veniat, qui mittendus eſt.Et ſequitur.Et ipſe erit expectatio gentium. Et Dan.19. Cum venerit sãctus ſanctorum,ceſſabit vnctio veſtra.Septimum eſt Eccleſiæ ſtabilitas,quæ nec tyrannorum

Matth. 22. — *Aug.2. de ci. dei c.98.* — *Cap.1.* — *Ge.44.* — *Dan. 19.*

tannorum perſecutionibus, nec hereticorũ puerſis dogmatibus euelli potuit. Octauum eſt miraculorum claritas. Vnde dicit Ric. Dñe ſi eſt error, à te decepti ſumus cum tantis ſignis ſint hæc cõfirmata, quæ non niſi à te fieri poſſunt. De hoc etiam loquitur Aug. Nonũ eſt eorũ, qui foris ſunt aũctoritas. Ioſephus.n.li.18. Antiquitatũ pulcherrimum teſtimoniũ perhibet de Chriſto, vbi inter cætera dicit. Fuit iiſdem temporibus Ieſus ſapientiſſimus vir. Et ſequitur Chriſtus hic erat. vbi etiã doctrinam eius & reſurrectionem confitetur. Narrat etiã Aug. quomodo Sibillæ maxima teſtimonia phibẽt de Chriſto, vbi inter cætera dicit de Sibilla Erithrea, ꝙ in ſuis verſibus habet illam ſententiam. Ieſus Chriſtus Dei filius ſaluator. Decimũ eſt diuina bonitas, quæ nulli poteſt deeſſe diligenter querẽti ſalutem. Multi autem diligentiſſime ſalutem querentes conuerſi ſunt ad fidem Chriſti, pro qua etiã duriſſima tormenta perpeſſi sũt quod non videtur probabile, niſi Chriſti fidẽ ſacræ ſcripturæ inuitentẽ irrefragabiliter Deus approbaret et ordinaret ad ſalutẽ. His ꝑmiſſis, ponitur talis concluſio.

Ric. 1. de Tri c. 2.
Aug. 22 de ci. dei c. 5.
Ioſeph li. 18. Ant.
Aug. 18. de ci. dei c.

Con. 1. Doctrina ſupernaturalis nobis neceſſaria vtiliter & ſufficiẽter habetur in ſacra ſcriptura. Probatur ipſa .n. oſtendit quis ſit vltimus finis hominis in particulari, videlicet viſio, & fruitio Dei. Et etiam quantũ ad circunſtantiam appetibilitatis, videlicet ꝙ poſſidebitur ab homine in anima et corpore in uita immortali. Oſtendit etiã quæ ſint neceſſaria et ſufficientia media perueniendi ad hunc finem .ſ. præcepta diuina, quorum explicatio tã ĩ credẽdis, q̃ in ſperãdis q̃ etiã in operãdis, tradit ĩ multis locis ſcripturæ.

1. Ad primum argumẽtum dicendum ꝙ lex naturæ paucioribus erat contenta, quæ memoriter ad filios per patres deuenerunt. Erãt enim magis prediti in naturalib. ideo ſufficiebat eis modica doctrina diuinitus ĩſpirata.

2. Ad ſecundum arg. dicendũm ꝙ licet in lege Moyſi non eſſet nota ſcriptura explicitẽ, bene tamen implicitẽ, et talis ordinatus progreſſus ſcripturæ oſtendit ſapiẽtiã ſui autoris, vt dicit. Aug. *Aug. li. 83. q. 58.*

3. Ad tertium arg. dicendũ ꝙ ſicut dicit Origenes ome- *Orig.*

lia de archa Noe. Nulla ſciẽtia omnia ſcienda explicat, ſed illa ex quib. poſſunt alia ſufficienter elici. Vnde multæ ſunt veritates neceſſariæ, quæ non expreſſe ponuntur in ſacra ſcriptura, tamẽ ibi virtualiter includuntur, & licet ſuppoſita ſacra ſcriptura ac etiam expoſitionib. eius, remaneant aliqua dubia, an ſint pctã mortalia, vel non, non tamen remanet via ſalutis dubia, quia a talibus tã quã a periculoſis debet hõmo cauere, ne ſe exponendo periculo, incidat ĩ peccatũ.

Vtrum Theologia ſit de Deo.

Hoc idem quærit Scot in Prol. 1. ſent d 3. D. Tho. pr p q. 1. art. 7. Dur. 1. ſent. d. 1 q. 1. Bac. 1. ſent d. 1.

CIrca tertium quæritur. An Theologia ſit de Deo tanquam de ſubiecto?

1. Primo arguitur ꝙ non, quia dicit Boetius, quòd forma ſimplex ſubiectum eſſe non poteſt. *Boet. in lib. de Trin.*

2. Secundo arg. Subiectum ſciẽtiæ habet principia ꝑtes ſubiectiuas & proprietates, ſed Deus non habet principium, cum ſit ſimpliciter primum ens, neq; partes ſubiectiuas, cum ſit ſingulare, neque proprietates, quia proprietas eſt extra eſſentiam ſubiecti. Nihil autem eſt in Deo extra eius eſſentiam.

Tertio: argu. auctoritate Euſtracii in procemio Ethicorum dicentis. Sciẽtia moralis eſt de homine ſm animam ſicut medicinalis ſm corpus. Ex quo ſic argu. omnis ſcia practica hẽt pro ſubiecto illũ, cui acquirit finis eius & nõ ipſũ finem, ſed hõ eſt illud cui acquirit finis Theologiæ & nõ Deus. ergo hõ eſt ſubiectũ Theologiæ. 3.

Cõtra. Dicit Aug. Theologia eſt ſermo vel rõ de Deo. *Aug. 8. de ci. dei cap. 1.*

Notandum ſm Sco. ꝙ dupliciter loqui poſſumus de Theologia. Vno modo de Theologia in ſe. Alio modo de Theologia in nobis. Theologia in ſe eſt notitia, quæ nata eſt haberi de obiecto Theologico in intellectu ſibi ꝓportionato cu[illegible]odi eſt intellectus diuinus, & intellectus ſupnaturaliter eleuatus. Theologia uero i nobis eſt talis notitia, qualem natus eſt habere intellectus noſter de obiecto theologico. Prætereà notandum eſt, ꝙ ex ratione ſubiecti primi ali-

alicuius ſcientiæ eſt uirtualiter primo continere omnes ueritates talis ſcietiȩ. Oportet.n.ꝙ cauſa adæquata uirtualiter contineat totũ ſuũ effectum. Dico autẽ primo uirtualiter continere nõ dependere ab aliis in continẽdo. Inſuper notãdum, ꝙ duplices ſunt ueritates Theologicȩ. Quædam neceſſariæ, ut Deus eſt trinus in perſonis, Pater generat filium. Aliæ contingentes, ut Deus creauit mundum, filius Dei incarnatus eſt. His præmiſſis, ponuntur tres cõcluſiones.

Con. 1. Prima eſt Deus eſt ſubiectum primũ Theologiȩ in ſe quãtum ad ueritates neceſſarias. Probatur, quia nihil aliud a Deo uirtualiter continet omnes ueritates Theologicas. Patet, quia nihil aliud a Deo poteſt illas continere tanquam cauſa, ſiue etiã tanquam ad id, quod attribuuntur. Deus.n. nulli alteri attribuitur. Neq; tanquã effectus qm̃ in creaturis nullus eſt effectus Dei uirtualiter continẽs illã ueritatẽ Deus eſt trinus in perſonis, quȩ eſt potiſſima ueritas Theologica.

Con. 2. Secũda cõcluſio Deus ẽ ſubiectũ Theologiæ in ſe quantum ad ueritates contingentes nõ quidem tanquam uirtualiter continens huiuſmodi ueritates ſed tanquã principium cognoſcibile, ſiue intuitibile, cui primo ineſt predicãtum primæ ueritatis contingentis. Prima pars patet, quia Deus de ſe æqualiter ſe habet ad huiuſmodi ueritates contingentes, & ad oppoſitas. Secunda pars patet, quia omnes ueritates cõtingentes ultima habent attributionem ad ipſum Deũ de quo etiam ut trino ſunt multæ ueritates contingentes.

Con. 3. Tertia cõcluſio. Subiectũ primum Theologiæ noſtræ quantum ad rationem primi & perfectiſſimi nobis noti, eſt ens infinitum, ſed quãtum ad rationem uirtualis continentiæ eſt ipſe Deus. Primũ patet, quia perfectiſſimus conceptus quem poſſumus homine de ſubiecto Theologiȩ in ſe, eſt conceptus entis infiniti, per quem intelligimus Deum omnia ſupereminenter continere & omnia excedere. Secundũ patet, quia Theologia noſtra eſt de eiſdem, de quibus eſt Theologia in ſe, non eſt tamen obiectum dãs nobis euidẽtiã ipſe Deus, cũ nõ ſit nobis notus, ſed eſt ſubiectũ ex ſe uirtualiter cõtinẽs ueritates theologicas & natũ facere

cere euidẽtiã ſi cognoſceret.

1. Ad primum arg. dicẽdum ꝙ Boetius loquitur de ſubiecto accidentis & non de ſubiecto conſiderationis. *Boet.*

2. Ad ſecundum dicendum primo ꝙ licet Deus non habeat principia eſſendi, ſunt tamen aliqua principia demonſtrandi proprietates eius de ipſo. Secundo dicendum quod tres perſonę ſunt quaſi partes ſubiectiuę, in quibus tamen diuina eſſentia nõ numeratur. Hoc.n. eſt imperfectionis increaturis ꝙ commune numeratur in ſuis ſuppoſitis. Tertio dicendũ ꝙ attributa diuina ſunt quaſi paſſiones, ſiue proprietates. Et licet ꝓprietas ſit extra eſſentiã ſubiecti.i. extra quiditatem, non tamẽ extra eſſentiam ſubiecti, tanquã aliquid eſſentialiter ab eo diſtinctum.

3. Ad tertium dicendũ primo ꝙ nõ eſt ſimile, quia hõ in ſe uirtualiter cõtinet ueritates ſcientiæ medicinalis ſm corpus, & ſcientiæ moralis ſecundum animam. Corpus.n. humanũ uirtualiter ĩ ſe continet rõnem ſanitatis naturalis. Ex eo.n. eſt talis ſanitas, quia corpus eſt taliter complexionatum. Aĩa uero rõnalis uirtualiter cõtinet rõnem fœlicitatis naturalis. Vnde in 1. Ethico. philoſophus ex rõne aĩæ cõcludit rõnem fœlicitatis. *In 1. Eth.* Non ſic autem includit hõ rationem finis ſupernaturalis Et cum dicitur omnis ſcientia practica &c. Verum eſt de fine amato amore cõcupiſcẽtiæ. Finis.n. amatus amore amicitiæ, eſt ipſum primum ſubiectum etiam in ſcientia medicinali, & in ſcientia morali, & habet ibi rationem finis ultimi. Idcirco ẽt in ſciẽtia ſimpliciter prima, ſubiectum primum eſt finis ſimpliciter ultimus. ſ. ipſe Deus.

Vtrum Theologia ſit de Deo.

Hoc idem quærit Scot. 1. ſentẽ. q 2. Prol. D. Thom. 1. p q. ar. 7. Dur. 1 ſent. q 5. Prol.

SEcundo quæritur. Vtrũ theologia ſit de Deo ſub ratione deitatis, uel ſub aliqua alia ratione ſpeciali.

1. Primo arg. ꝙ non ſub ratiõe deitatis, quia deitas nõ eſt diffinibilis, cũ ſit ſimpliciter ſimplex. Vnde dicit Damaſc. *Dam.* Deum dicere quid eſt impoſſibile eſt, ſed nõ fit demõſtratio ꝑꝑ quid niſi per me-

mediū diffinitiuum igitur.

2. Secundo arg. ꝙ ſub alia *Caſsiod.* ratione ſpāli, quia dicit Caſſiodorus ſuper Pſal. ꝙ ſubiectum Theologiæ eſt Chriſtus caput cum membris.

3. Tertio. Iſta ſcietia eſt nobiliſſima, ergo eſt de nobiliſſimo ſubiecto cuiuſmodi eſt rō boni, uel finis. Cōtra. Notitia cōtracta pſupponit abſolutam, & abſoluta eſt cer- *1. Met. c. 12.* tior, ut habetur 1. Metaphyſicæ, ergo ſi Theologia ſit de Deo ſub rōne ſpeciali, erit alia prior & certior ſcientia de Deo ſub ratione abſoluta, ꝙ eſt falſum. Notandum ſm Scot. ꝙ aliquid pōt intelligi quadrupliciter. Primo ſub ratione ſpectatiua, ſicut homo ut nobiliſsimū animalium. Secūdo ſub aliqua paſſione, vt homo inquantum riſibilis. Tertio ſub ratione cōi, ut homo inquātum ſubſtantia. Quarto ſub ratione quiditatiua, ut homo inquātum animal rationale. Non eſt autem perfectiſsima notitia de aliquo ſub ratione reſpectiua, quia notitia reſpectus preſupponit notitiā abſoluti. Nec ſub ratione alicuius paſsionis, quia paſsio preſupponit ſuum ſubiectū. Nec ſub ratione communi, quia illa eſt notitia confuſa. Reſtat igitur ꝙ pfectiſsima & nobiliſsima notitia alicuius, eſt ſm rationē quiditatiuam. Hoc præmiſſo, ponitur talis concluſio.

Deus non eſt ſubiectum *Con. 1.* Theologiæ ſub rōne reſpectus ad extra, ſicut ponit Egi- *Egid.* dius de Roma, Deum eſſe ſubiectum ſub rōne reparatoris. Nec ſub aliqua rōne attributali, q̄ eſt quaſi paſsio quemadmodum ponit Gui- *Guiler.* lermus Varonis, Deū eſſe ſubiectum Theologiæ ſub ratione boni. Nec ſub ratione cōi, quemadmodū ponit Hē- *Henr.* ricus, Deum eſſe ſubiectum Theologiæ ſub rōne entis, ſed eſt ſubiectū Theologiæ ſub rōne deitatis. Probatur tres primæ partes ſimul ſic, quia nullus cōceptus de deo ſub ratione reſpectus ad extra, aut ſub ratione attributali, aut ſub ratione commūni continet uirtualiter ueritates theologicas, pertinētes ad pluralitatem perſonarum. Patet, omnis. n. talis cōceptus de Deo eſt à nobis naturaliter cognoſcibilis, ergo & propoſitiones immediatæ quę ſunt de talibus conceptibus, & ita p huiuſmodi propoſitiones immediatas potuerunt ſciri ueritates Theologiæ, & ſic tota Theologia

naturaliter acquiri quod eſt falſum. Quarta pars patet, quia nobilisſima ſciētia no bilisſimum habet ſubiectũ, Theologia eſt nobilisſima
Aug. 12 de ci. Dei ſcientia, ut patet per Aug & nobilisſimus conceptus de Deo eſt conceptus eius ſub ratione deitatis, igitur &c.

1. Ad primum arg. dicendũ ꝙ in nulla ſciētia quæ habet ſubiectũ ſimpliciter ſimplex, fit demoſtratio ꝓpter quid, ſed ex priori pasſione, quæ eſt per ſe nota, de ſubiecto demonſtratur poſterior ut in Metaphyſica, ratio boni per rationem ueri, unde in Metaphyſica, & Theologia ſunt tantum demonſtratio nes quia eſt, uidelicet a prio ri pasſione ad poſteriorem, & ab effectu ad cauſam.

2. Ad ſm dicēdũ, ꝙ Caſſiod. asſignat materiam ꝓximam, & non formale ſubiectum.

3. Ad tertium dicendum ꝙ reſpectus finis non eſt ratio nobilisſima cognitionis, ſed id quod eſt finis, ſiue ratio fundamentalis illius reſpectus, Deitas autem eſt ratio fundamentalis ipſius reſpectus finis. Et licet ſm aliquã appropriationē bonũ dicatur fundamentũ finis, tamen deitas eſt primum, & radica le fundamentum ipſius.

Vtrum cũ ſumma ſimplicitate ſubiecti ſtare posſit aliqua non identitas, &c.

Hoc idem quærit Io. Scot. 1. Sen. q. 5. in Prol. D. Tho. 1. ſent. d. 1. q. 5. Dur. 1. d. 1. q. 5. Bac. 1. d. 1. q. 3.

TERTIO quæritur. Vtrum cũ ſumma ſim plicitate ſubiecti theologiæ, ſtare posſit aliqua non iden titas ex natura rei rationũ formalium, aut modorũ intrinſecorum, quo ad perfectiones de ipſo ſcibiles.

Primo argu. ꝙ non, quia ubi eſt non eſt identitas, ibi eſt diuerſitas, ergo ſi aliqua in Deo ſunt non idem, ſequitur quod ſunt diuerſa, quod eſt falſum. Antecedens probatur tripliciter. 1.

Primo ſic, quia idem & di uerſum ſunt pasſio disiuncta entis. 1.

Secũdo ſic, idem & diuer ſum ſunt contraria immediata circa totam latitudinem entis ergo per locum a con trariis immediatis. ſi aliqua non ſunt idem, ſequitur ꝙ ſunt diuerſa. Et ſi dicatur ꝙ illa argã procedunt de eodē 2.

aut diuerſo ſimpliciter &nõ formaliter. Contra.

Illa determinatio formaliter nõ diminuit de ratione entis, ergo non tollit paſſionem diſiunctã .ſ. idem uel diuerſũ, nec impedit cõſequentiã a contrariis immediatis.

3. Contra, ſi diffinirentur perfectiones ſcibiles de Deo, una non poneretur in diffinitione alterius

1. Primo notadũ, quod ſummæ ſimplex dicitur quod nõ eſt ex aliquibus compoſitũ, nec alicui componibile. ex quo ſequitur primo, quod in creaturis nullum eſt ſummæ ſimplex, quia omnia aut ſunt compoſita aut componibilia. Secundo ſequitur, ꝙ ſummæ ſimplicitati repugnat omnimoda cõpoſitio, non tamen pluralitas aut difinitio. Vnde cum ſumma ſimplicitate diuinæ eſſentiæ ſtat pluralitas & realis diſtinctio proprietatum perſonalium. Pro cuius declaratione aduertendum eſt, quod quatuor ſunt habitudines eſſentialiter ordinatę, uidelicet, Diſtinctio, Vnio, Compoſitio, & Reſolutio. Vnio n. nõ poteſt eſſe niſi diſtinctorũ, diſtinctio autem inuenitur ſine unione, ut patet in contrariis. Vnio etiam eſt prior compoſitione. Non tamen fit compoſitio, niſi per unionem partium componentiũ & tamen econuerſo unio eſt ſine cõpoſitione, ut patet in incarnatione uerbi, ubi eſt unio, ſed non compoſitio, alioquĩ diuinitas eſſet pars. Vnde cum ĩ eſſentialiter ordinatis non repugnet priori eẽ ſine poſteriori, non repugnat ergo quod diſtinctio & unio ſint ſine compoſitione, ſicut & cõpoſitio poteſt eſſe ſine reſolutione, in corporibus.n.incorruptibilibus ẽ realis compoſitio ſine reſolutione reali. Secundo notãdum, ꝙ formalitas dicitur quiditas uniuſcuiuſq; quiditatem habentis, ſiue ſit diffinibile, ſiue non, quia ratio formalis cuiuſq, eſt id quod pertinet ad ipſum in primo modo dicendi per ſe, talia aũt oĩa ſunt quiditatiua. Et ſi quæratur an formalitas, ſit aliqua realitas. Reſpõdet, ꝙ ſic, quia ſm Aug. qđ nulla res eſt oĩno, nihil eſt, quod eſt intelligendum ſimpliciter, & non quiditatiue. *Aug.* Intelligẽdũ tamen eſt ad iſtorum declarationem, ꝙ quatuor genera propoſitionum formãtur in diuinis. Primũ eſt propoſitionum quiditatiuarum, ut Deus eſt ſpiritus, Deus eſt ſub-

ſubſtantia, quia talia reducũtur ad primum modum per ſeitatis. Secundũ eſt identica rõ, ut pater eſt eſſentia, Intellectus eſt uoluntas, quia talis prędicatio conceditur a ſanctis ubi uterque terminus eſt infinitus, aut alter, ut patet per Aug. & Hilariũ lib. de Trin. Contingit etiã quãdoq; fieri predicationé identicam propter comunitaté alterius extremi uel ambo rum quando .ſ. ſunt tranſcedentes. Et hoc modo conceditur in creaturis, q formalitas eſt entitas. Tertiũ eſt denominatiuarum, ut Deus eſt uolens Deus eſt intelligens, quia talia non dicunt eſſentiam, ſed aliquid quaſi circa eſſentiam ſecũdum Damaſc.

Aug. & Hilar. de Trin.

Damaſc.

Quartum eſt eſſentialiũ ut Pater eſt idem q filius, & filius idé q pater. Quas propoſitiones formare docet Aug. ad deſignandum identitaté eſſentialé. Cum itaq; dicimus formalitatem eſſe realitaté illa eſt propoſitio identica. Tertio notandum, quod modus intriſecus eſt, qui adueniens alicui, uel ab ipſo diſcedens non uariat rationé formalem eius, ut patet in gradibus per quos intenditur, & remittitur forma. Dicitur auté modus intrinſecus, non quia ſit intra quiditatem, ſed quia reducitur ad idé genus ad quod ratio formalis. Sunt autem quatuor modi intrinſeci prĩcipales. Primus eſt quantitas uirtutis, quia finitum, & infinitum inteſum, & remiſſum circa idem, non uariant in eo rationem formalem. Secundus eſt actualis exiſtentia, quæ alicui adueniens, uel ab eo diſcedens non uariat rationé formalem eius. Tertius eſt realitas, quia quiditates creaturarum in potentia obiectiua nullam habét realitatem, & quãdo creatæ ſunt habent eam, & tamen in nullo uariatæ ſunt eorum rationes formales. Quartus eſt hecceitas, quæ nõ uariat omnem formalem in indiuiduis eiuſdem ſpeciei. Quarto notandum, q perfectiones ſcibiles de ſubiecto theologico ſunt illæ, quæ conueniunt ei in ſecundo modo dicendi per ſe, cuiuſmodi ſunt attributa, non. n. cõueniunt ei per accidens vt patet, neque per ſe primo modo, quia diuina eſſentia eis præintelligitur. Omnia autem de primo modo ſunt priora, & de non identitate talium eſt queſtio propoſita, omni etiã diſtinctione ſublata. Pro cuius

Aug. lib. de Trin.

uide 92.

ſus declaratione intelligendum eſt, ꝙ in duabus creaturis puta albedine & nigredine eſt reperire quatuor ſigna naturę. Primum eſt in quo illa de primo modo per ſe conueniunt eis, & in illo non ſunt non idem, neq; diſtinctę. Secundum eſt in quo conueniunt eis per ſe negationes in earum rationibus fundatæ, & in hoc ſigno incipit verificari primum principium complexum in primo etiam ſi albedo non eſt quantitas, vel nō quantitas, quia nulla negatio cōuenit ei quidditatiue. vnde in hoc ſecundo ſigno albedo & nigredo ſunt non idem, quia ex ratione formali vnius ſequitur quòd non ſit alterum. Tertium eſt in quo conueniunt eis per ſe poſitiue paſsiones. Vnde in hoc ſigno albedo & nigredo ſunt diſtinctę. Quod autem non identitas præcedat diſtinctionem poſitiuam patet, quia nulla duo poſsūt eſſe diſtincta, niſi ſint non eadem, ſed bene econtra. Deus .n. ab eterno erat non idem creaturæ ſine vlla diſtinctione, ens enim à non ente non diſtiguitur realiter, quia realis reſpectus realē habet terminum. Quartum eſt in quo conueniunt eis illa, quæ per accidens inſunt, vt albedo ſit actualiter ī ſubiecto. Applicādo ergo ad propoſitum accipiamus duplices diuinas perfectiones, vt ſapientiam & iuſtitiam. In primo ſigno nō ſunt non idem, nec diſtinctę. In ſecundo poſſunt intelligi non idem. In tertio, intelliguntur diſtinctæ ſi poſitiue diſtinguantur, in quarto aduenirent eis aliqua per accidens, niſi eis repugnaret, & eodem modo poteſt dici de tertio, quia diſtinctio videtur infinitis ſimpliciter repugnare, & ideo ponuntur in eis duo prima ſigna tantum. Cum itaq; priori non repugnet eſſe ſine poſteriori nulli ſubtiliter intelligenti videtur abſonum, ſi non idētitas ſine diſtinctione ponatur. His premiſsis ponuntur tres concluſiones.

Prima eſt. Subiectū Theologiæ eſt ſumme ſimplex. *Con. 1.* Probatur, quia non eſt compoſitum, nec componibile ꝙ patet, quia ratio compoſitionis conſiſtit in vnione aliquorum, quorum unum eſt in potētia reſpectu alterius. In Deo autem omnia ſunt purus actus. Sed inſtatur, quia diuina eſſentia intelligitur præcedere attributa & ſic ea expectare, ergo eſt in po-

potentia reſpectu eorum. Itē attributa inſunt eſsentiæ ſicut forma in ſubiecto, ſed forma cum ſubiecto facit cōpoſitionem. igitur. Item in Deo eſt potentia intellectiua & actus intelligendi: Ad primum dicendum, ꝙ in ordine ſignorum permanentium nulla eſt expectatio Diuina etiam eſsentia cum ſit de ſe ultimate actuata nullo modo poteſt eſse in potentia reſpectu cuiuſcunq;. Vnde ſi per impoſsibile aliqua ſibi aduenirent ex tempore non actuarent eam, neq; ipſa reſpectu eorum eſset in potentia niſi logicali. Ad ſm dicendum, quod attributa nullo modo perficiunt eſſentiam cum de ſe ſit ultimate perfecta, neq; inſunt ei, per modum inhærentiæ, ſed ad modum ſubſiſtentis. Ad tertium dicendum, ꝙ ibi æquiuoce ſumitur potentia, & in diffinitione compoſitionis. Argumētum .n. procedit de potentia ad operandum, & in diffinitione compoſitionis eſt ſermo de potentia ad eſſe. vnde etiā actus intelligendi, & actus uolendi non actuant ipſas potentias cum ꝑ ſe ſint actualitatis īfintæ.

Con. 2. Secunda concluſio. Cum ſumma ſimplicitate ſubiecti theologici ſtare non poteſt perfectionum ſcibilium, de ipſo non identitas ſimpliciter, quia omnia huiuſmodi in Deo ſunt unum, & idē ſimpliciter, ut patet per infinita ſanctorum teſtimonia.

Tertia concluſio. Cū ſumma ſimplicitate ſubiecti theologici, ſtare poteſt ꝑfectionum ſcibiliū, de ipſo aliqua non identitas formalis, patet, quia ſi diffiniretur, una non poneretur in diffinitione alterius. Itē probatur iſta non identitas ſuppoſito primo principio complexo in quo radicatur omnis doctrina per contradictiones fundatas in uariis perfectionibus diuinis. Intellectus.n. diuinitus eſt productiuus uerbi & nō uoluntas, & voluntas eſt ꝓductiua ſpiritus ſancti, & nō intellectus. Itē, intellectus diuinus poteſt eſſe malorū non autem uoluntas. & ſic de multis aliis. Con. 3.

Ad primum arg. dicendū ꝙ procedit de eodē ſimpliciter & non cū illa additione formaliter, aut quiditatiue. 1.

Ad ſm dicendum, ꝙ locus a contrariis immediatis tenet ſimpliciter arguendo, & non cum illa additione formaliter. homo enim non eſt formaliter, & quiditatiue ſanus, 2.

nus,neque æger.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ illa aditio facit præciſioné, ſiue abſtractioné, ſic ꝙ ſubiectum ſic præciſum non poteſt attingere paſſio. Hęc ex Franciſco de Maronis.

Vtrum Theologia ſit de omnibus per attributionem ad ſubiectum primum.

Hoc idem quærit D. Tho. 1 p. q. 1. ar. 7. Scot in Prol. 1. Sent q 3. Dur. 1. ſen. 3. Prol. Bac. 1. Sen. q. 5. Prol.

QVarto queritur. Vtrũ theologia ſit de omnibus per attributionem ad ſuũ ſubiectũ primũ.

1. Arg. ꝙ nõ dicit Aug. huic *Aug. 14. de ci. dei c. 1.* ſcientiæ tribuendum eſt nõ vtique quicquid ab homine ſciri poteſt in rebus humanis, ubi plurimum vanitatis & curioſitatis eſt, ſed id tantummodo quo fides ſaluberrima quæ ad veram beatitudinem ducit gignitur, nutritur, defenditur, & roborat.

Contra. eadem eſt ſcientia de aliquo ſubiecto & de attributis ad ipſum, ut dicit *ex. c. 2.* philoſophus. iiii. Metha & exemplificat de ſano. Sed omnia entia eſſentialiter attribuuntur ad ſubiectũ primum theologiæ, igitur, &c. Notandum quod quiditates rerum creatarum aliter ſe habent reſpectu intellectus creati, & reſpectu intellectus diuini. Habent enim virtutem immutandi intellectum creatum, ſed nõ diuinũ. Cũ.n. ſunt finitę nõ poſſunt mutare, aut perficere, intellectum infinitum. Vnde quicquid cognoſcit intellectus diuinus, cognoſcit virtute diuinæ eſſentiæ ita ꝙ in primo ſigno ipſa eſſentia eſt nota intellectu, in ſecundo quiditates creatæ, in tertio vero veritates virtualiter contentæ in illis quiditatib. Non eſt tamen ordo ſecũdi ad tertium quaſi ſm aliquã cauſalitatem, ſed eſt tantum ordo quaſi effectuum eſſentialiter ordinatorum reſpũ eiuſdem cauſæ. Hoc prȩmiſſo, ponuntur quinque concluſiones.

Prima eſt. Theologia Dei *Con. 1.* eſt de omnibus, & omnis cognitio eſt ſibi poſſibilis. prima pars patet, quia ſubiectũ theologicum omnia alia nota facit intellectui diuino. ſecunda pars patet, quia nullã cognitionẽ habere põt niſi virtute ſubiecti theologici. Se-

Con. 2. Secunda concluſio. Theologia beatorum nõ eſt actualiter de omnibus, ſed bene poſſibiliter, non eſt tamen omnis cognitio eis poſſibilis. Prima pars patet, quia habet terminum præfixum à voluntate Dei oſtẽdentis. Eſt.n. eſſentia diuina reſpũ beatorum, vt ſpeculum volũtarium. Secunda pars patet, quia ſcibilia non ſunt infinita & omnia nata sũt ſciri virtute ſubiecti theologici. Tertia pars patet, quia preter notitiam quam habent de quiditatibus creatis uirtute obiecti theologici, põt habere aliã naturalẽ ex propria motione taliũ quiditatum.

Con. 3. Tertia concluſio. Theologia noſtra, neq; actualiter, neq; poſſibiliter eſt de omnib. Prima pars patet, quia habet terminum ſuum pręfixum in ſacra ſcriptura ex voluntate Dei reuelantis. Secunda pars patet propter defectum intellectus noſtri, non potentis concipere nul tas quiditates diſtincte & in ſpeciali. De lege autem communi non fit reuelatio niſi de his quorũ termini poſsũt à nobis naturaliter concipi.

Con 4. Quarta concluſio. Omnis theologia ſiue Dei, ſiue beatorum, ſiue noſtra, eſt de omnibus entibus quantum ad aliqua de ipſis ſcibilia, videlicet quantum ad aliquos reſpectus creaturarum ad diuinam eſſentiã patet, quia nõ põt agnoſci reſpectus niſi ꝑ cognitionẽ extremorum.

Con. 5. Quinta concluſio. Theologia in ſe eſt de omnibus & omnis cognitio eſt poſſibilis non includens imperfectionem. primum patet, quia vniuerſaliter omnia nata ſũt ſciri virtute obiecti theologici, ſm patet, quia nũquã cognoſcit aliquid omnino perfecte, niſi in virtute illius obiecti theologici.

1. Ad arg. dicendum ꝙ Aug. loquitur de theologia ut traditur in ſacra ſcriptura & nõ de theologia in ſe, hoc ſecundum Scot.

De doctrina Theologiæ qualitate.

Vtrum Theologia ſit ſapientia uel ſcientia ſubalternans uel ſubalternata.

Hoc idẽ quærit Io. Sco. in Prol. 1. Sen q. 4 D. Tho. p p. q. 1. ar 2. ar. 4. & ar. 6. Dur. 1. Sen. q. 7. Prol.

Circa

CIrca quartũ primo quæritur. Vtrum Theologia ſit ſciẽtia vel ſapiẽtia ſub alternans, vel ſubalternata?

1. Primo arguitur quod non ſit ſcientia, quia ſcientia ſolũ eſt de neceſſariis, ſed theologia etiam eſt de contingentibus. igitur.

2. Secundum arg. ꝙ non ſit ſapientia, quia ſapientia habetur per infuſionem cum ſit do-

Eſa 11. nũ ſpiritusſancti, vt patet Eſa. xi. Theologia autem per ſtudium acquiritur. igitur.

3. Tertio arg. ꝙ ſit ſubalternata, quia ſubiectum eius cõtinetur ſub ſubiecto Methaphyſicę. Contra quod ſit ſci-

Aug. 14 *de ci. dei.* *Deu.* 4. entia patet per Aug dicentẽ de Theologia. Huic ſcientiæ tribuendũ eſt aliud quo fides gignitur. Et ꝙ ſit ſapientia patet quia Deuteron. 4. dicitur. Hæc eſt ſapientia noſtra. Quod autẽ ſit ſcientia ſubalternans reſpectu aliarũ arg. quia ſuperior eſt aliis ſciẽtiis. Primo notandũ ſm Frãciſcũ de Maronis ꝙ Theologia accipitur quadrupliciter. Primo pro habitu, gñato ex ſtudio ſacrę ſcripturæ. Secundo pro habitu concluſionis deductæ ex his quæ ſunt in ſacra ſcriptura. Et vtroq; iſtoꝝ modorũ Theologiæ eſt fides. Tertio pro habitu defenſiuo eorum quæ ſunt fidei, ea aũt quę ſunt fidei nõ poſſunt demonſtrari, ideo non poſſunt defendi ſcientialiter arguendo, ſed ſolũ ſoluendo, & tũc ſi argumẽta ſunt Methaphyſica, ſolũ poterunt per metaphyſicam, quia metaphyſicus cognoſcet eorum defectum, & ſic de aliis ſcientiis, ideo theologia hoc modo non eſt ſcientia ſpecialis. Quarto pro habitu, qui natus eſt haberi de ſubiecto theologię cognito, ſicut Methaphyſica eſt de ente, & de hoc inquirit quæſtio. Secundo notandum ſm Doctorẽ ſubtilem, ꝙ ſcientia dicitur certa notitia obiecti neceſſarii, habẽs euidentiã ex aliquo prius noto applicato ad ſcitum per diſcurſum ſillogiſticum, ubi tangũtur quatuor conditiones ſcientiæ, quarum ultima, videlicet applicatio per diſcurſum ſillogiſticum, non conuenit per ſe ſcientiæ ſimpliciter, ſed tãtum ſcientię imperfecte, vt in intellectu diſcurſiuo, ꝙ eſt intelligendum de diſcurſu ſecundũ ordinẽ demonſtrationis & tẽporis. Si vero ſit ſermo de diſcurſu ſm ordinẽ naturę, illa cõditio ſequitur ad tertiã. Vñ intellectus angelicus ẽt hoc mõ diſcurrit.

ſcurrit. Cognoſcit.n. hominem eſſe riſibilē, quia eſt animal rationale cum ita ſit in re. Intellectus.n. btīs vnico intuitu uidens eſſentiā diuinam, & oēs perfectiones diuinas, cognoſcit Deum poſſe creare, quia eſt virtutis infinitę, cū etiam ita ſit a parte rei. Sicut.n. vno actu quaſi diſcurſiuo diligitur finis, & ea quæ ſunt ad finē, ſic eſt intelligendū de cōcluſione & premiſſis. Ipſe etiam intellectus diuinus cū cognoſcat rē ita eſſe ſicut eſt, cognoſcit triangulū habere tres angulos, quia eſt figura plana trib. rectis lineis cōtenta. Vnde quāuis vt dicit Frāciſcus de Ma. non diſcurrat a magis, aut prius notis ad minus nota, cum omnia ſimul & infinite cognoſcat, bene tamen à prīcipalius notis. obiectū.n. prīcipale principalius cognoſcitur. Tertio notandū ꝙ ſicut dicit philoſophus Sapientia eſt ſcientia quędam, tamē ſupra communem rationem ſcientiæ aliquid addit pertinens ad dignitatem uidelicet quod ſit iudicatiua & ordinatiua de omnibus. Nam ſicut idem dicit Philo.

3. Ethi.

1. Net. in pro.

Ad ſapientem pertinent iudicare & ordinare de omnibus. Iudicium autem de inferioribus fit per ſuperiorem cauſam. Et hoc contingit dupliciter. Vel per ſuperiorem cauſam quæ eſt altiſſima ſimpliciter. Vel per ſuperiorem cauſam, quæ eſt altiſſima in aliquo genere, & ſic duplex eſt ſapientia. videlicet ſapientia ſimpliciter dicta, & ſapientia in aliquo genere. Sicut artifex qui diſponit formam dicitur ſapiens, & architector reſpectu artificum qui preparāt materiā. Vnde Paulus dicebat 1. ad Cor. 3. Vt ſapiens architectus fundamentum pro ſui. 1. Cor. 3

Quarto notandum ꝙ ſubalternatio ſcientiarum nominat collocationē vnius ſub alia ſm dependentiam cognitionis, quia uidelicet ſubalternata habet principia ſua à ſubalternante vt muſica, quæ eſt de numero ſonoro ab ariſmetica, quæ eſt de numero ſimpliciter. His premiſſis ponuntur tres concluſiones.

Prima eſt Theologia ī ſe eſt ſcientia, patet ex ratione ſcientiæ, quæ ſibi conuenit. Con. 1.

Secunda concluſio. Theologia eſt ſapientia ſimpliciter, patet quia cōſiderat cauſam altiſſimam ſimpliciter, non ſolum quantum ad id quod eſt naturali ratione Con. 2.

cognoſcibile

cognoſcibile,quod etiã no-
uerunt philoſophi, ſed etiã
quantum ad id quod eſt ſo-
li deo de ſeipſo notũ,& aliis
per reuelationem communi
catum,& per huiuſmodi cau
ſam iudicat de omnibus ſciē
tiis non quidem probando
aut notificando earum prin
cipia,aut ſuos terminos, ſed
quia quicquid inuenitur in
aliis repugnans huic ſcien-
tiæ, totum condemnantur
vt falſum.

Con. 3. Tertia concluſio. Theolo
gia non ſubalternatur ali-
cui ſcientiæ nec ſibi ſubalter
nat alias Prima pars patet,
quia licet ſubiectum eius ali
quo modo contineatur ſub
ſubiecto methaphyſicę, non
tñ accipit ſua prĩcipia a me
thaphyſica.Nulla enim paſ-
ſio theologica demonſtrari
poteſt per demonſtrationē
ſumptam ex ratione entis.
Secunda pars patet,quia nul
la alia ſciencia accipit ſua
principia à theologia, licet
ipſa ſit ſuperior ordine di-
gnitatis.Quęlibet enim alia
ſcientia in genere cognitio-
nis naturalis habet ſuã reſo
lutionē vltimam ad aliqua
principia naturaliter nota.
Et ſi quęratur.An theologia
noſtra ſitne ſubalternata
theologiæ beatorũ vt dixe-
runt aliqui.Dicendum quod
non,quia ſcientia ſubalter-
nans & ſubalternata non
ſunt de iidem veritatibus
ſcibilibus,theologia autem
noſtra eſt de iiſdem de qui-
bus eſt theologia beatorũ.

Ad primum arg.dicendũ,
ꝙ ſcientia poteſt accipi tri-
pliciter.Vno modo genera-
liter pro quacunq; notitia
certa, & hoc modo theolo-
gia etiã duobus primis mo-
dis accepta diceretur ſcien-
tia,& ſic etiam de contingē-
tibus bene eſt ſcientia. Secũ
do modo ſpecialiter pro no
titia certa & euidenti,& hoc
modo etiã de aliquibus con
tingētibus poteſt eſſe ſcien-
tia,ſicut in propoſito de cõ
tingentibus theologicis in
intellectu diuino, & in in-
tellectu beatorum. Tertio
modo ſtricte prout diffini-
ta eſt a Doctore ſubtili, & 1. Poſt.
prout diffinitur ſcire a phi- c. de ſci-
loſopho,& ſic de contingen re.
tibus non eſt ſcientia.

Ad ſm dicendũ,ꝙ duplex
eſt ſapiētia iudicatiua de di-
uinis. Vna iudicat ꝑ modũ
inclinationis, & hæc eſt do-
nũ ſpiritusſancti, iuxta illud
1. ad Cor. 2. Spiritualis iudi- 1. Cor. 2.
cat omnia,quēadmodũ vir-
tuoſus bene iudicat de his q̃
ſunt ſm uirtutē agenda, in-

quantum ad ea inclinatur. Vnde dicit Ariſt. in Ethicis quod virtuoſus eſt regula & menſura humanorũ actuũ. Alia autem iudicat per modum cognitionis & hęc eſt ſapientia, quę acquiritur per ſtudium ſacræ ſcripturæ, quẽadmodum etiam ille qui habet ſcientiam moralem iudicare poteſt de actibus virtutum licet nõ ſit virtuoſus.

3. Ad tertium patet ſolutio ex dictis in tertia concluſione.

Vtrum Sacra Doctrina pluralitatem ſenſum admittat.

Hoc idem quærit Ioan. Scot. 1. ſent. a. 1. q. 7. D. Thom p. p. q. 1. ar. 10. Dur. 1. ſent. d. 1. q. 7 Io. Bac. 1. ſent. d. 1. q. 7.

SEcundo quæritur. Vtrum ſacra doctrina pluralitatẽ ſenſuũ, ſub una litera inuoluens ſit aliis ſcietiis certior & nobilior?

1. Primo arguitur ꝙ nõ debeat plures ſeſus habere ſub vna litera, quia ſacra doctrina debet eſſe efficax ad planè manifeſtandã ueritatem.

2. Secũdo ar. ꝙ non ſit aliis certior, quia contingit aliquibus dubitatio circa articulos fidei, qui ſunt principia ſacrę doctrinæ. Non autem contingit dubitatio circa principia aliarum ſcientiarum cum ſit per ſe nota.

Tertio ar. ꝙ non ſit nobilior, quia modus procedẽdi demõſtratiue qui eſt in aliis ſciẽtiis, nobilior eſt quã modus authenticus, qui eſt in ſacra doctrina cum locus ab auctoritate ſit ĩfirmiſſimus.

Contra. Quo ad primum dicit Greg. Sacra doctrina oẽs ſcientias ipſo locutionis ſuæ more tranſcendit, quia vno eodemq; ſermone dum narrat geſtum prodit miſticum. Quo ad ſm nihil eſt eo certius quod eſt à Deo reuelatum. Et quo ad tertium, ſacra doctrina eſt de nobiliſſimo ſubiecto. Primo notandum, ꝙ cum in aliis ſciẽtiis voces ſignificent res, hoc habet ſacra doctrina propriũ ꝙ res ſignificatæ per voces alias etiã res ſignificant. Auctor .n. ſacræ ſcripturæ, qui Deus eſt utitur & vocibus & rebus ad ſignificandum. Primus ergo ſenſus qui ſumitur ex ſignificatione vocum literalis eſt, ſiue hyſtoricus. Senſus aũt qui ſumitur ex ſignificatione rerũ, ſpiritualis eſt ſiue miſticus, & iſte eſt triplex

Gre. 16. Lib. 16. Moral.

plex. Vnus dicitur allegoricus, inquantum per ea quæ geſta ſunt ſignificatur id ꝙ credendum eſt. Alius dicitur moralis, ſiue tropologicus, quando videlicet per ea quæ facta ſunt ſignificantur ea quæ ſunt à nobis facienda. Alius vero dicitur Anagogicus, quando ſignificantur ea quæ ſunt à nobis ſperanda. Vnde uerſus.

Litera geſta docet, quid credas allegoria.
Moralis quid agas, quid ſperes anagogia.

Secundo notandum quod duplex eſt certitudo, videlicet certitudo euidentiæ ſicut in primis principiis & concluſionib. ex eis deductis, et certitudo adherentiæ cuiuſmodi eſt certitudo fidei, quę eſt de non euidentibus, & talis etiam dici poteſt certitudo infallibilitatis. *1.p.q.1. ar.5.* Tertio notandum, quod ſicut dicit Doctor ſanctus vna ſcientia poteſt dici nobilior alia tripliciter. Primo propter certitudinē maiorē in modo procedendi ſicut mathematicæ ſcientiæ reſpectu phyſicarū ſcientiarū. Secundo, propter maiorē dignitatē ſubiecti, ſicut ſcientia de anima reſpectu aliarum partium philoſophiæ naturalis. Tertio propter maiorem dignitatem finis, ſicut politica reſpectu iconomicæ & monaſticæ. His præmiſsis ponūtur tres concluſiones.

Con.1. Prima eſt. Sacra doctrina cum ſenſu literali conuenienter habet triplicem ſenſum miſticum, probat hoc Alexā *Alexan.* der de Halis in ſumma, quia Veritas prima in ſe trina eſt & vna, ergo in doctrina ſacra, quæ eſt de ipſa conuenienter eſt vnus ſenſus literalis & tres miſtici. Vnde per appropriationem Anagogicus refert ad patrē, Allegoricus ad filium, & moralis ad ſpiritum Sanctū. Item ſic probatur à beato Bonauentura, *Bonau. in Breuiloquio.* quia finis ſacræ doctrinæ eſt vt per eam dirigatur homo in cognoſcendis, & agendis, & ſic tandem perueniat ad optata. Ideo conuenienter per Allegoriam docet notitiam credendorum, per Tropologiam agendorum, & ꝑ Anagogiam ſperandorum. Et ſi queratur de ſenſu parabolico; dicit Doctor ſanctus quod continetur ſub literali. Litera enim aliquid ſignificat propriè, & aliquid figuratiuè nec eſt ſenſus literalis ipſa figura, ſed id quod eſt figuratum.

Con.2. Secunda concluſio. Sacra

doctrina certior eſt omnibus aliis. patet quia aliæ doctrinæ certitudinem habent ex lumine naturalis rationis, quæ falli poteſt. Sacra vero doctrina certitudinem habet a reuelatione diuina, quæ infallibilis eſt.

Con.3. Tertia concluſio. Sacra doctrina nobilior eſt omnib. aliis. patet, quia certior eſt ſimpliciter & de ſubiecto nobiliori & ad finem ſuperiorem ordinatur, uidelicet ad beatitudinē ſupernaturalē, ad quem ordinari debent et fines omnium ſcientiarum.

S.Tho. 1.p.q.1. ar.10. Ad primum arg. reſpondet Doctor ſanctus ꝙ ex illa pluralitate ſenſuum non ſequitur aliqua concluſio aut deceptio, quia omnes ſenſus miſtici fundantur ſuper uno literali, ex quo ſolo trahi poteſt argumentum, nec tamē ex hoc dederit aliquid ſacræ doctrinæ, quia quod in uno paſſu per ſenſum miſticū habetur quod eſt ad ſalutem neceſſarium, alibi per ſenſum litteralē eſt expreſſum.

Ad 2m dicendum, quod dubitatio quæ aliquibus cōtingit circa articulos fidei, eſt propter debilitatē intellectus noſtri, & non propter incertitudinem materiæ.

Ad tertium dicendū, ꝙ locus ab auctoritate humana, licet ſit infirmiſſimus, at tamen quod ſumitur ab auctoritate diuina firmiſſimū eſt & certiſſimum.

Vtrum Theologia ſit practica uel ſpeculatiua.

Hoc idem quærit Io. Sco. 1. ſen. q.4. Prol. Dur. in Prol ſent. q.6. D. Tho. p. p q. 1. ar. 4. Io. Bacc. 1. Sent. q.4. Prol.

Tertio quæritur. Vtrum theologia ſit ſpeculatiua vel practica Primo ar. ꝙ 1. ſit ſpeculatiua, et non practica, ſic, quia Commentator cœleſtis ierarchię, in principio ſui commenti diuidens ſcientiam in ſpeculatiuam et practicam, ponit theologiā eſſe ſpeculatiuam.

Secundo arg. practica eſt 2. circa contingentia. vt habetur tertio de Anima. et 6. Th.c.4 ethy. obiectū autem theologicum eſt neceſſariū igitur.

Tertio ar. Practica eſt de 3. operabilibus a nobis, ſempiterna autem de quibus eſt theologia non ſunt a nobis operabilia.

Quarto argumen. Speculatiua 4. cum ſit gratia ſui, nobilior

bilior eſt quã practica, quæ
eſt gratia, alterius, ſed Theo
logia eſt ſcientia nobiliſſi-
Rom.13. ma igitur. Contra Ad Ro.
13. Finis legis eſt dilectio, di
lectio autem eſt praxis. Pri-
mo notandum ꝙ ſpeculatio
dicitur operatio intellectiua
quæ non ordinatur vlterius
ad aliam operationẽ regulã
dam Notanter dicitur regu
landã, quia bene ordinabilis
eſt ad ultimũ finẽ amandum
vel attingendũ, ſed non ad
ipſum regulandũ. Praxi aũt
proprie dicitur operatio al-
terius potentiæ quam intel
lectus à recta ratione regula
bilis. Ex quo ſequitur, ꝙ vo-
litio primo eſt praxis, quia
actus imperatus a volunta-
te, non eſt regulabilis ratio
ne, niſi mediãte actu elicito.
Menſura .n. meritorum vel
demeritorum, non attendi-
tur ſm quantitatẽ actuum
extrinſecorum, ſed intrinſe
1. Reg. 16. corum iuxta illud 1.reg.16.
Homo videt ea, quæ patẽt,
Deus autem intuetur cor.
Secundo notandum quod
notitia aliqua dicitur pra-
ctica à praxi, quia uidelicet
naturaliter eſt prior praxi
& eius directiua. Habet au-
tem reſpectum prioritatis
ex ordine potentiarum, ſcili
cet intellectus & voluntatis,
alium autem reſpectum, ſm
quem dicitur directiua, ha
bet ab obiecto, quod conti
net rectitudinem praxis &
non à fine vt aliqui dixerũt.
Finis enim, aut eſt iam elici
tus, & ſic habet rationem vl
timi & non principii, aut ſo
lum eſt cognitus & ſic bene
habet ra:ionẽ obiecti, & ab
ipſo, vt ſic habet ſciẽtia pra
ctica ꝙ ſit directiua, ſed
non ab ipſo, ſiue ut habet
ratione cauſæ finalis. Non
enim habet rationẽ cauſæ,
niſi inquantũ amatus et deſi
deratus mens agens ad agẽ
dum. Talis autem relatio di
rectiuitatis in ipſa notitia
ante actum voluntatis. Ex
quibus patet, quòd formalis
ratio ſcientiæ practicæ, con
ſiſtit in duplici reſpectu apti
tudinali, ſcilicet, prioritatis
et conformitatis. Ratio au
tem ſpeculatiuæ in priuatio
ne talium reſpectuum. His
pręmiſſis, ponũtur quatuor
concluſiones.

Prima eſt, theologia in 1.
nobis ẽ practica, patet quia
eſt directiua voluntatis no
ſtræ circa diuina, quib. oſten
dit fruendum eſſe, et non
vtendum.

Secunda cõluſio. Theolo
gia beatorũ eſt practica, pa 2.
tet, quia hẽt prioritatẽ & cõ

formitatem reſpectu actus voluntatis tendentis in obiectum beatificum. Sic enim diligunt Deum, ſicut precognoſcunt eſſe diligendũ. Et licet uoluntas eorum ſit inobliquabilis, tamen eſt recta ex conformitate ad contemplationem præcedẽtem. Vnde ſicut eſt dare principium productiuum, tã neceſſariorum, quam contingentium, ita regulã tam reſpectu, obliquabilium, quam inobliquabilium.

Con. 3. Tertia concluſio. Theologia Dei de neceſſariis eſt practica. Patet quia Deus ſic ſe diligit vt ſe precognoſcit eſſe diligendum, & ſic in ſua ſcientia eſt prioritas, & conformitas. Et licet voluntas Dei de ſe ſit recta, & non ab alio regulabilis tamen contemplatio precedẽs quantũ eſt ex ſe, eſt regulatiua.

Con. 4. Quarta cõcluſio. Theologia in Deo de contingentibus, puta de verbo incarnato, & huiuſmodi, non eſt practica, patet, quia non eſt regulatiua voluntatis circa talia obiecta. Cum enim intellectus diuinus ſit regula determinatiſsima, uoluntas autem ſit indifferens ad oppoſita poſſet peccare à regula deuiando. Item quicquid attribuitur intellectui diuino ante actuum voluntatis, eſt neceſſarium. Sola enim voluntas primo operatur contingenter. Item intellectus diuinus non cognoſcit contingentia niſi per determinationem voluntatis, nullius .n. contingentis determinatio relucet in eſsentia diuina, in qua apparent quiditates ſub indifferentia, iõ non poteſt talis notitia eſse practica cũ ſit poſterior actu voluntatis. Nec ualet ſi dicatur, ꝙ eſt prior executione, quæ eſt praxis, cũ ſit actus voluntatis imperatus, quia nullum actũ poteſt ratio regulare niſi pͥmo actu elicito.

Ad primũ arg: dicendũ, ꝙ 1. Cõmentator ibi accipit ſciẽtiã ſpeculatiuã large pro omni ſciẽtia, q̃ de ſe nõ eſt executiua, ſm quẽ modũ etiam diceretur, ꝙ medicina vniuerſalis eſt ſpeculatiua cõparatione particularis & ſcientia moralis reſpũ prudentiæ & ars reſpũ habitus experti.

Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ ad 2. ſcientiam practicam ſufficit contingentia actionis, de qua quidem actione eſt ſciẽtia quantum ad id, quod de ipſa neceſsario demonſtratur. Et ſi dicatur, ergo ſciẽtia practica erit habitus cũ

uera ratione actiuus. Hæc autem eſt diffinitio prudentiæ. Dicendum, ꝙ diffinitio prudẽtiæ intelligitur de habitu proximo directiuo ex actib. generato & non de habitu uniuerſali non ſic immediate directiuo.

Ariſt. 6. Ethic cap. de Pruden- tia.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ cũ dilectio ſit operatio, diligibile eſt operabile per locũ a coniugatis,& ſic ſempiterna ſunt a nobis operabilia, quia ſunt a nobis diligibilia, non quidem, quia producantur per operationẽ noſtrã, ſed quia eam terminant

4. Ad quartum dicẽdum, inferiora nobiliora ſunt in attingentia ſuperiorum, ut dicit Ariſtote. & Auguſt. ſuper Geneſis ad litteram ſicut ſenſitiua in homine, quæ eſt ꝑ intellectiuã nobilior eſt quã ſenſitiua in brutis, quæ eſt gratia ſui & ſic ſcientia, quæ eſt gratia finis nobilioris, nobilior eſt quã ſcientia, quæ eſt gratia ſui.

Ariſt. 7. Poli Auguſt. ſuper Geneſi, ad literam.

DETERMINA*tis aliquibus quæſtionibus quaſi prohemialibus. Nunc accedendum eſt ad ſpetialius tractandas Theologales materias diuiſionem faciendo per ſeptem ſpeciales tractatus. In primo uidetur de Dei perfectione. In ſecundo de mundi conditione. In tertio de hominis præuaricatione In quarto de uerbi reparatiua incarnatione. In quinto de gratiarum & uirtutum informatione. In ſexto de ſacramentorum efficaci inſtitutione. In ſeptimo de finali retributione.*

Vtrum Deus ſit a nobis cognoſcibilis

Hoc idem quærit D. Thom. .p. q. 2. ar. 3. Duran 1. ſent. d. 3. q. 1. Scot 1. ſen d. 3. q. 1. & 2. Bacc 1. d. 1. q. 8.

IN primo igitur tractatu uidendum eſt de ipſo Deo. Vbi primo ꝗritur utrum Deus ſit a nobis naturaliter ꝑ creaturas cognoſcibilis, & ꝑ ipſis creaturis primo notus.

Primo arg. ꝙ non ſit a nobis cognoſcibilis, quia dicit Philoſoph. quòd ſicut ſe habent ſenſibilia ad ſenſum, ſic fantaſmata ad intellectum, ſed de Deo nullum habemus fantaſma igitur.

Ariſt. 3. de anima t. c. 37.

Secundo arg. Dicit Philo. ſicut ſe habet oculus noctuæ ad lumẽ ſolis, ita intellectus noſter ad ea, quæ ſunt manifeſtiſſima naturæ cuiuſmodi

2. Philoſ. 2. Met. t. c. 1.

eſt

ē Deus & ſubſtātiæ ſepaiatę.

3. Tertio dicitur Philo Infinitum in quantum infinitū eſt ignotū. Item. Infinita nō contingit cognoſcere, ergo nec infinitum.

Phil.1. Phiſio.t. c.35.

4. Quarto dicit Gregorius. Mens hominis quantuncunque in conteplatione pro ſecerit, non ad Deum, ſed aliquid ſub Deo prouenit.

Philoſ. 2. Met. Greg. ſuper Eze.

5. Quinto arg. Plus diſtat intelligibile increatum ab intellectu creato quam intelligibile creatū a ſenſu, ſed ſenſus non poteſt cognoſcere intelligibile creatum, ergo multominus intellectus intelligibile increatum.

6. Sexto, Cognoſcens iudicat de cognito, ſed intellectus creatus non poteſt iudicare de Deo, cum non habeat poſſe ſuper eum, igitur.

7. Septimo arguitur, ꝙ Deus primo cognoſcatur a nobis, quia dicit Philoſophus. Sicut res ſe habet ad eſſe ſic ad cognoſci. Deus autem eſt primum ens. igitur.

Cōtra. de Deo tractatur ī Metaphyſica, quæ eſt ultima in ordine acquirendi ſcientias naturales. Primo notādū, ꝙ duplex ē notitia, videlicet comprehēſiua, quando. ſ. aliquid cognoſcitur quantū cognoſcibile eſt, & apprehenſiua qn̄ ſcilicet aliquid cognoſcitur licet non perfecte. Et hæc eſt duplex, uidelicet intuitiua, & abſtractiua. Intuitiua autē eſt de re in ſe ipſa in quātū eſt exiſtens & preſens & mouēs intellectū & immediate cauſans actū intelligendi. Et ſi dicat, ꝙ Deus habet notitiā & intuitiuā de futuris nōdū exiſtētibus. Dicēdū ꝙ Deus unica intellectione cognoſcit eſſentiā ſuā, & oīa in eſſentia ſua. Et talis intellectio dicitur intuitiua, à primo, & principali obiecto. Abſtractiua verò notitia eſt de re, in ſuo repreſentatiuo limitato, abſtrahendo a ſupra dictis & eorū oppoſitis. Notāter autē dicitur limitato, quia notitia, quā habent beati de creaturis in eſſentia diuina, tanquā in repreſentatiuo ſupereminenti & illimitato non eſt abſtractiua, ſed intuitiua Secundo notandū, ꝙ ſicut dicit Beat. Bonauēt. aliud eſt cognoſcere Deum in creaturis, & cognoſcere per creaturas, cognoſcere. n. Deū in creaturis eſt, cognoſcere præſentiam eius & influentiam in creaturis, ꝙ viatorū eſt ſemiplene, beatorū autē perfecte. Iuxta quod dicit Auguſt. Tūc expreſſe Deū videbimus quando erit oīa in

Ariſto. 2. Met. t.c. 16.

1. Sent. d.3.

Aug. lib. de Dei. 1.

in omnibus. Cognoſcere vero Deum per creaturas eſt, a cognitione creaturarum eleuari ad cognitionẽ Dei, quaſi per ſcalam mediã, vt dicit Bernard. quod proprie uiatorũ eſt. In ſtatu quidem naturæ conditæ, quaſi per ſpeculum clarum & in ſtatu naturæ lapſæ, quaſi per ſpeculum enigmaticum. Tertio notandum, ſecundum Scotũ, q̃ tripliciter intelligi poteſt aliquid eſſe primo cognitum. Primo modo ordine generationis, & hoc modo ſenſibilia ſunt a nobis primo cognita, ſecũdo modo ordine, ſiue primitate ædequationis, & hoc modo ens, quod eſt obiectũ intellectus eſt, primo notum. Tertio modo ordine perfectionis. Et hoc dupliciter, aut ſecundũ proportionem. Exẽplũ, viſio Aquilę de Sole ſimpliciter eſt perfectior, quã viſio mea de lumine cãdelæ, ſed ſecundum proportionẽ ad viſibilitatem, viſibilis eſt econtra. His prę miſsis ponuntur octo concluſiones.

Bern. Eugen.

Con. 1. Prima eſt. Neque a uiatoribus, neq; a beatis põt Deus cognoſci notitia comprehenſiua, patet, quia intellectus finitus non poteſt comprehendere ens infinitum.

Con. 2. Secunda concluſio. Non poteſt homo naturaliter cognoſcere Deum notitia intuitiua, patet, quia quantum ad talem notitiam Deus eſt obiectum uoluntarium & nõ naturale, niſi tantum reſpectu intellectus ſui.

Con. 3. Tertia concluſio. Deus eſt a nobis naturaliter cognoſcibilis non ſolum in cõceptu, quaſi per accidens, videlicet in attributo, ſed in aliquo cõceptu per ſe, & quidditatiuo. Patet, quia ſi itelligamus Deum ſapiẽtẽ, oportet præintelligere aliquẽ cõceptum quidditatiuũ, cui Sapientia ineſt.

Con. 4. Quarta concluſio. Deus eſt a nobis cognoſcibilis nõ ſolum in conceptu ipſius analogo ad creaturas, ſed etiam in conceptu uniuocõ. Patet de cõceptu entis, qui eſt vniuocus Deo & creaturis. Vniuocus enim conceptus hic dicitur, cuius unitas ſufficit ad contradictionem, affirmando ipſum & negando de eodem. Probatur ergo ſic concluſio. Modus cognoſcendi Deum ex creaturis ſecundũ Dionyſium eſt ſemota omni imperfectione, reliquum Deo attribuere per excellentiam, quòd fieri non poſſet, niſi eſſent aliqui conceptus vniuoci Deo & creaturis.

Quin-

5. Quinta cõcluſio. Deus nõ eſt a nobis naturaliter cognoſcibilis cõceptu proprio quiditatiuo. Patet, quia quãtum ad hunc modum cognoſcendi eſt obiectum uoluntarium reſpectu intellectus noſtri, nec aliqua creatura a nobis cognoſcibilis ſufficit nobis oſtendere ipſam eſſentiã diuinam, ut eſt hæc, neque p. ſimilitudinẽ uniuocationis, neq; per ſimilitudinem imitationis. Vniuocatio enim non eſt, niſi in rationibus cõmunibus. Imitatio autẽ non ſufficit, quia creatura imperfectè imitatur Deum.

Con.6. Sexta concluſio. Deus eſt a nobis cognoſcibilis per aliquos conceptus ſibi proprios, patet de conceptu entis infiniti & cauſæ ſimpliciter primæ, & huiuſmodi.

Con.7. Septima concluſio. Illa q̃ de Deo cognoſcimus naturaliter cognoſcimus p creaturas. Probatur, quia creatura, quæ imprimit in intellectu noſtro ſuam ſpeciem, ét imprimit ſpecies ſuorum trãſcendentium. Et tunc intellectus uirtute propria uti poteſt multis huiuſmodi ſpeciebus: puta ſpecie boni, ſpecie ſummi ad concipiendum ſummum bonum.

Con.8. Octaua concluſio. Deus nõ eſt obiectum à nobis primo cognitum primitate generationis, neque primitate adæquationis, ſed bene primitate perfectionis ſimpliciter, ſed non ſecundum proportionem. Primum, quia ut dicit philoſoph. omnis noſtra cognitio ortum habet a ſenſu. Deus autem eſt a ſenſu remotisſimus. Secundũ patet, quia non poteſt eſſe illo modo obiectũ primo notum primitate adæquationis, tãquam aliquid commune ad omnia intelligibilia, quia non de omnibus prædicatur. Neque tanquam uirtualiter ea continens & mouens ad cognitionẽ omniũ adęquate, quia etiam alia entia mouent intellectum noſtrũ. Tertium patet, quia cognitio quàm habemus de Deo ſimpliciter, eſt pfectior cognitione creaturarũ. Habet enim ęqualem perfectionem ex parte potentiæ, & multo maiorẽ ex parte obiecti. Quartũ patet, quia intellectus noſter perfectius attingit alia obiecta, ſecũdum proportionẽ cognoſcibilitatis ſuę. Phil. 1. Met. & 2. Poſt.

1 Ad primum argumentum dicendum, quod Philoſophus ibi loquitur quantum ad primam motionem intelle-

lectus, & non quantum ad actus ſequētes. Poteſt enim intellectus ab obiecto primo mouēte abſtrahere alia obiecta in eo incluſa, & ſic concipere aliquid commune ſenſibilibus & inſenſibilibus.

2. Ad ſecundum dicendum, quod Philoſo. ibi loquitur de notitia intuitiua.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ infinitum potētiale eſt ignotum, unumquodque enim cognoſcitur ſecundum quòd eſt in actu. Ignotum inquam intellectui cognoſcēti illud ſecundum modum infinitatis ſuę, uidelicet accipiendo alterum poſt alterum. Sic.n. ſemper quod intelligit eſt finitum. intellectus uero diuinus non ſic ipſum intelligit, ſed totum ſimul. Et cum arguitur ultra. Infinita non cōtingit cognoſcere, ergo nec infinitum. Dicendum quòd non eſt ſimile: quia intellectio infinitorum numeraliter concludit infinitatem potentiæ cognoſcentis. Ibi enī pluralitas obiectorū arguit maioritatem potētię. Cognitio uerò infiniti intenſiue, non arguit infinitatem potentiæ, aut actus, quia non oportet actum habere modum realē quale habet obiectum. Actus enim finitus bene attingit obiectum infinitum, licet non cōpræhenſiue.

Ad quartum dicendum, quòd Greg. non intendit dicere, ꝙ contēplatio. ſiſtat in aliqua creatura. Sic enim eſſet frui utēdis, quod eſt ſumma peruerſitas, ut dicit Aug. Sed quia conceptus Dei ſub ratione entis infiniti eſt imperfectior conceptu diuinitatis & ideo inferiori intelligibilitate, contemplatio autē noſtra de cōmuni lege ſiſtit in conceptu entis infiniti. 4.

Ad quintū dicēdum, quòd maior eſt uera de diſtantia ſecundū rationem entis, & non ſecundum rationem cognoſcibilis. 5.

Ad ſextum dicendū, quòd maior eſt uera de iudicio quod fit diſcernendo utrum ſit, uel non ſit, ſed non de iudicio quod fit approbando, uel reprobando. Et hoc modo dicitur, quòd iudex iudicat ſecundum leges, ſed non iudicat de legibus. 6.

Ad ſeptimum dicendum, ꝙ illa auctoritas Philoſophi debet intelligi de cognoſci aptitudinaliter. Vnde primū ens eſt primum cognoſcibile, ſed nō de cognoſci actualiter, niſi reſpectu intellectus cognoſcentis omnia ſecundum cognoſcibilitatē ſuas. 7.

De

De his, quæ ſunt de Deo cogno ſcenda.

Vtrum hæc propoſitio Deus eſt, ſit per ſe nota.

Hoc idē D Tho. 1 p q. 2. ar. 1. Dur. 1. d. 3. q. 3. Scot. 1 ſen. d. 2. q. 2 Bac. 1 ſent. d. 3. q. 1.

DICTO de cognoſcibilitate Dei in communi, conſequenter dicendum eſt ſpecialius de his, quę ſūt de Deo cognoſcenda. Primo quantum ad eſſentiæ unitatem. Secundo quantū ad pſonarum trinitatem. Tertio quantū ad attributorū pluralitatē. Circa primū, primo dicendū de eſſe Dei. Vbi primo quæritur, Vtrū iſta ꝓpoſitio (Deus eſt) ſit p ſe nota.

1. Primo arguitur, ꝙ ſic per Damaſ. dicente in principio ſuarum ſententiarū. Eius ꝙ eſt eſſe Deum, cognitio naturaliter eſt nobis inſerta.

2. Secundo, Deum eſſe uenerandum eſt p ſe notum: oēs .n. hoc ſentiunt. hoc autem præſupponit Deum eſſe.

3. Tertio. Illud, quod nihil maius, cogitari poteſt, eſſe. eſt per ſe notum, ſed Deus ē, quo nihil maius cogitari poteſt. igit. Maior patet, quia oppoſitum prædicati repugnat ſubiecto. Si .n. illud nō eſt in re, non eſt quo maius cogitari non poteſt. 4.

Quarto, ueritatem eſſe eſt per ſe notum, Deus autem ē ueritas, igitur. Maior patet, quia ſequitur ex ſuo oppoſito. Si .n. ueritas non eſt, uerum eſt ueritatem non eſſe.

Contra. Nullus pōt conci 4. *Met s.*
pere oppoſitum eius, ꝙ eſt p *c. 26*
ſe notum, ut dicit Ariſtot. 4. *1. Poſt. s.*
Metaph. & primo Poſter. de *1. c. 6*
principiis demonſtratiuis. Sed dicit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus. Primo notandum, ꝙ propoſitio per ſe nota eſt, quæ habet euidentiam ex ſuis terminis apud quemcunq; intellectum terminos concipientē, ſicut iſta de quolibet eſt affirmatio, uel negatio uera. Communiter etiam exemplificatur de iſta, omne totū eſt maius ſua parte (ſed melius exemplificaretur de iſta) omne habēs multitudinem partium, eſt maius qualibet illarum. Prima enim eſt demonſtrabilis per iſtam. Prima tamen aliquando dicitur per ſe nota, quia quaſi imperceptibiliter demonſtratur. Et ſi dicatur, quia Solem moueri eſt per ſe notum intuenti. De hoc

enim

.n. nullus quærit ꝓbationẽ, & tamen non ex terminis, cum motus ſibi conueniat ꝑ accidens, ergo non eſt cõuenienter diffinita propoſitio per ſe nota. Item multæ concluſiones cognitę per inductionem dicuntur per ſe notæ, quia oẽs eas concedunt, cuiuſmodi eſt iſta (oĩs nix ẽ alba) quæ tamen non eſt euidens ex terminis cum ſit per accidens.

1. Ad primum dicendum, ꝙ intuenti Solem, & motum eius, notum eſt ex terminis intuitiue cognitis Solẽ moueri: ſic enim in intuitiua cognoſcuntur ea, quæ ſunt per accidens, ſicut ea, quæ ſunt per ſe in abſtractiua.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ nulla concluſio habita ꝑ inductionem proprie eſt ꝑ ſe nota, large tamen utẽdo termino aliquando dicitur per ſe nota, quia oẽs eam cõcedunt. Vnde tales propoſitiones dicuntur a Boetio cõmunes animi conceptiones. *Boet.* Secundo notandum ꝙ Deus non poteſt à nobis concipi conceptu proprio & quidditatiuo, ut patet ex præcedenti quæſtione, ſed tãtum ſub aliquo conceptu communi appropriato per aliquid cõtrahens. Vt cum dicimus ens infinitum: ens primum, & huiuſmodi. Vnde nullus conceptus in nobis, quem diſtincte percipiamus eſſe ꝓprium Deo, eſt ſimpliciter ſimplex. Omnis enim talis eſt reſolubilis in plures conceptus ſimplices ſeorſum cõceptibiles. Conceptus autẽ ſimpliciter ſimplex dicitur, qui non eſt reſolubilis. His præmiſſis ponuntur tres cõcluſiones.

Prima eſt. Hæc propoſitio, Deus eſt, eſt per ſe nota in ſe, ſed non in nobis. *Con. 1.* Primum patet, quia habet euidentiam ex terminis notis. Eſſe enim per ſe primo modo, & immediatiſſime conuenit eſſentiæ diuinę. Secundum patet, quia non poſſumus habere conceptum proprium quiditatiuum diuinitatis.

Secunda concluſio. Iſtę ꝓpoſitiones ens infinitum eſt, *Con. 2.* ens primum eſt, & ſimiles, non ſunt per ſe notę, patet, quia nulla propoſitio eſt ꝑ ſe nota, cuius ſubiectum nõ eſt ſimpliciter ſimplex, niſi ſit euidens partes illius ſubiecti actualiter uniri. Sed non eſt euidens partes illarum propoſitionum inuicẽ uniri. Prius.n. cognoſcimus terminos huius comple-

xio

xionis (aliquod ens eſt infinitum) quam certã eam habeamus. Non.n. habemus eã certam niſi per fidem, aut demonſtrationem, & non ex terminis.

Aug. 1. Con. 5. de Tri. lib. 3. Tertia concluſio. Demonſtrabile eſt, aliquod ens eſſe ſimpliciter primum. Probatur, quia aliquod eſt effectibile, aut ergo a ſe, & hoc nõ, quia ut dicit Aug. Nulla res eſt, quæ ſeipſam efficiat, aut gignat. Aut a nullo, & hoc non, quia quod nihil eſt, nihil efficere poteſt, ergo ab alio, ſit ergo illud aliud a: Aut ergo a: eſt primum ens & ſic habetur intentum, aut non eſt primum effectiuum, quia uidelicet eſt ab alio effectibile, aut uirtute alterius effectiuum, & tunc detur illud aliud: & ſit b. Et tunc arg. de b: ſicut de a. Et ſic aut erit proceſſus in infinitum, aut tandem ſtabitur ad aliquod primum ens. Non eſt autem poſſibilis infinitas in cauſis eſſentialiter ordinatis, in quibus uidelicet ſecunda præſupponit priorẽ, & dependet ab ea in cauſando. Quod patet, quia tota uniuerſitas cauſatorum dependet ab aliquo, quod non eſt illius uniuerſitatis, alias idem eſſet cauſa ſui ipſius. Item, prius dicitur, quod eſt primo propiuquius, ut dicitur 5. Metha. ergo ſi non eſt dare primum ſimpliciter, nõ erit dare prius, & ſic nõ erit ordo eſſentialis. Oportet ergo concludere, quod eſt aliquod unum primum efficiens omnium. *Cap. de Priori.*

1\. Ad primum argumentum dicendum, ꝙ Dam. loquitur propter naturalem promptitudinem intelligendi illã ueritatem, & non propter notitiam actualem & diſtinctã.

2\. Ad ſecundum dicendum, quod ſtricte loquendo, illud nõ debet dici per ſe notum, ſed bene dici poteſt communis animi conceptio.

3\. Ad tertium dicendum, ꝙ maior eſt falſa. Et ad probationem dicendum, ꝙ nõ eſt per ſe euidens ſubiectũ illius propoſitionis, eſſe, ſimpliciter ſimplex, aut partes illius actualiter uniri, nec eſt euidens per ſe prædicatum repugnare ſubiecto, q̃ duo requiruntur ad hoc, quòd propoſitio ſit per ſe nota.

Ad quartum dicendum, ꝙ ibi eſt fallacia conſequentis. Dicendum etiã, ꝙ maior eſt falſa. Et ad probationem dicẽdum, ꝙ ſi nulla ueritas eſt nec fundamentaliter in re, nec formaliter in intellectu, bene

bene ſequitur, ergo non eſt
uerum aliquā ueritatē eſſe,
ſed non ſequitur ultra, ergo
uerum eſt ueritatem nō eſſe,
ſed committitur fallacia cō
ſequentis, arguendo a nega-
tiua habente duas cauſas ſuę
ueritatis, ad affirmatiuam,
quæ eſt vna illarum.

Vtrum Deum eſſe infinitum ſit demonſtrabile.

Hoc idem Scot.1.ſent. d. 2.q.1. 2.D. Tho.1.p.q.7.ar.1.

SEcundo quæritur. Vtrū
Deum eſſe infinitum ſin-
tenſiue, ſit demonſtrabile.

1. Primo argu ꝙ non: quia
illud eſt falſum, quod proba
tur quadrupliciter. Primo
ſic. Si aliquod ens ſit infinitū
in actu, non poteſt compati
aliquid ſibi contrarium, nec
etiam aliquod incompoſſi-
bile ſuo effectui, ſed Deus eſt
ſumme boni & cauſa omnis
boni, ergo ſi ſit infinitus,
nihil erit malum, quod eſt
falſum.

2. Secūdo, corpus infinitū in
actu ſi eſſet non cōpateretur
aliud corpus, ergo ſi Deus ſit
ens infinitum non compatie
tur aliud ens, qđ eſt falſum.

Tertio. Quod ſic eſt hic, ꝙ 3.
nō alibi eſt finitum ſecundū
ubi, ergo quod ſic eſt hoc,
quod non aliud eſt finitum
ſecundū entitatem, ſed Deus
ſic eſt hoc aliquid, quod non
eſt aliud igitur.

Quarto. Dicit Philoſoph. 4.
8. Phyſi. ꝙ uirtus infinita ſi t.c. 79.
eſſet, moueret in non tem-
pore, ſed motus non poteſt
eſſe in non tempore, ergo
nulla eſt uirtus infinita. Con
tra Philoſoph. probat. 8. t.c. 78.
Phyſi primū mouens eſt infi
nitum. Primo notandū ſecū
dum Franciſcū de Ma. quòd
infinitas non eſt eadē omni-
bus modis cum eſſentia diui
na. Probatur, quia intelle-
ctus noſter ex naturalibus
potes attingere ad infinita-
tem & nō ad diuinam eſſen-
tiam. Item generatio uerbi
dicitur diuina a Deitate &
non infinita. Vnde infinitas
non eſt eadem. Deitati for-
maliter, neque ſibi conuenit
in primo modo dicendi per
ſe, cum ſit ipſa poſterior. Nō
tamen ab ipſa Deitate diſtin
guitur formaliter, tanquam
alia formalitas, ſed modali-
ter tanquam modus intrin-
ſecus, & ei conuenit in ſe-
cundo modo dicendi per ſe.
Secundo notandum, quod
ſecundum Dion. quattuor

Dion. lib. i. de diu. no. cæleſti Ierarc. & de Theolo. Miſt.

ſunt viæ, quibus deuenimus in notitiam diuinorum ſm quas poſſumus cōcludere infinitatem Dei. Prima eſt via cauſalitatis effectiue, ſm quā ſic proceditur. Primū moués poteſt mouere motu infinito, & infinitos effectus producere, & habet totam ſuam virtutem cauſatiuam ſimul independéter, ergo eſt virtutis infinitæ. Secunda eſt via cauſalitatis finalis, ſecundū quam ſic arguitur. Appetitus humanus, qui ordinatur immediate ad vltimum finem, quocūque finito dato poteſt maius appetere, quia hoc poteſt intelligere, ergo nunquā quietaretur in aliquo finito. Tertia eſt uia eminẽtię, quia ens perfectiſſimum eſt, quòd habet optimas perfectiones & optimo modo, ſed melius eſt habere quancunque perfectionē modo infinito quā finito. Quarta eſt uia remotionis, remouendo videlicet omnem imperfectionem ab ſente perfectisſimo. His præmisſis ponitur talis concluſio ſecundum Franc. de Ma.

Con. 1. Tres primæ viæ ſunt minus ſufficientes ad probandam infinitatem Dei, quarta verò eſt magis ſufficiens. Prima pars probatur primo de prima via, quia intelligentia mouens cœlū, ꝙ habet virtutē perpetuā & infatigabilē, pōt mouere motū infinito. Sol etiam poteſt cauſare effectus infinitos. Et vtrūque habet tota ſuam virtutem ſimilem, & tñ neutrū eſt infinitū intenſiue. Item in dependentia nō arguit infinitatē, quia relationes diuinæ ſunt independentes, & tñ non ſunt infinitę. Secundo patet de ſecūda via, quia in lumine naturali nō videtur neceſſarium, niſi ꝙ finis excedat ea; quæ ſunt ad finē licet limitate. Et ad rationem diceretur, ꝙ voluntas poteſt eſſe impoſſibiliū, vt patet de voluntate Luciferi, iō non ſemper oportet ꝙ quietetur. Tertio patet de tertia via, ꝙ videtur ſufficere ꝙ primum ens ſit nobilius aliis licet ſit limitatum. Et ad probationem diceretur, ꝙ infinitas repugnat perfectioni quemadmodū dicimus in creaturis. Secunda pars concluſionis declaratur ſic, arguendo ſecūdum quartam viā, omnis res quāto eſt limitatior ſecundū quantitatē virtutis, tanto eſt imperfectior, & minor, ergo limitatio eſt impfectio, & ſic nullo modo ponéda. Itē ois finitas dicit carentiā vlterios perfectionis, hoc autē ſine imperfe-

fe-

fectione nequit intelligi.

1. Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ maior ẽ vera de cõtrario agẽte ex neceſſitatẽ naturali: Deus ãt ad extra libere agit.

2. Ad ſecundũ dicẽdũ, ꝙ corpus infinitũ nõ cõpateretur aliud corpus occupans locũ, ſed bene cõpateretur aliud nõ occupans locũ. Et ſic etiã entitas infinita non compatitur aliam entitatem complentẽ rationẽ entitatis ſiue aliã infinitam, ſed bene aliã finitam & participatam.

3. Ad tertiũ dicendũ, ꝙ antecedens nõ eſt verũ, niſi id ꝙ demonſtrat̃ ꝑ illud aduerbiũ hic, ſit finitũ. Vnde poſito ꝑ impoſſibile, ꝙ eſſet aliquod vbi infinitũ, & ĩ eo corpus infinitũ, non ſequitur hoc corpus ſic eſt hic ꝙ nõ alibi, ergo eſt finitũ ſecundum locũ.

4. Ad quartũ dicendũ, ꝙ maior ẽ vera de virtute naturaliter ſm vltimũ ſui poſſe, Deus aũt libere mouet, vt vult.

Vtrum ſolus Deus ſit in omnibus, & ubique immutabilis.

Hoc idem D. Tho. 1. p. q 8. ar. 1. Sc. 1. ſen. di. 8. q. 5. Dur. 1. ſen. d. 8. q. 3.

QVAESTIO TERTIA.

TERTIO quæritur. Vtrum ſolus Deus ſit in omnibus, & vbiq; immutabilis & æternus.

Primo arguitur, ꝙ nõ ſit 1.
in omnibus, quia eſt ſuper omnia.

Secũdo arg. ꝙ nõ ſit vbiq; 2.
quia tranſcendit omnẽ habitudinem ad locum: ergo nõ eſt in loco, & ſic nõ eſt vbiq;.

Tertio arg. ꝙ aliquid ali- 3.
ud à Deo ſit vbique, quia totum vniuerſum eſt vbique.

Quarto arg. ꝙ non ſit im 4.
mutabilis, quia dicit Au. Spi *Lib. 10.*
ritus creator mouet ſe, ſed *ſuper Ge*
nec per tẽpus, nec per locũ. *neſim*
Quinto arg. ad idẽ. Sap. 7. *ad lite-*
Mobilior eſt omnibus mobi *ram.*
libus ſapientia: Deus autẽ eſt 5.
ſapientia igitur.

Sexto ar. ꝙ aliquid ad aliud 6.
a Deo ſit immutabile, quia
dicitur lib. 6. Principiorum *Gilb.*
ꝙ forma eſt ĩ variabili eſſen *Porr.*
tia conſiſtens.

Septimo arguitur, ꝙ Deus 7.
nõ ſit ęternus. Aeternitas enĩ eſt mẽſura quædã. Deus aũt non eſt menſuratus. igitur.

Octauo arg. ad idẽ. Aeter 8.
nitas nõ habet præteritum nec futurũ: ſed verba p̃teriti

temporis & futuri in ſcriptura dicuntur de Deo igitur.

9\. Nono argu. quod aliquid aliud a Deo ſit æternum, quia ueritates multarum propoſitionum ſunt æternæ. Cōtra. Quantum ad primum dicit Ambro. Eſſe ubique, & in omnibus Deitatis eſt proprium, quantum ad ſecundū dicit. Aug. Solus Deus eſt immutabilis. quātum ad tertium dicit Augu. Deus ſolus eſt, qui exordium nō habet. Primo notandum, quód tripliciter dicitur aliquid eſſe ī loco. Primo modo potentialiter & diffinitiue, atq; circūſcriptiue, ſiue dimenſionaliter, & occupatiue, & hoc modo corpora ſunt in loco. Secundo modo potentialiter & diffinitiue tantum, & hoc modo ſubſtantiæ ſpirituales creatæ ſunt in loco. Tertio modo potentialiter tantū, & ſic Deus eſt in loco, non autem diffinitiue, quia nō ſic eſt in uno loco, quód non in alio. Eſt autem vbiq; per hoc quód terminat reſpectū potentialitatis totius uniuerſi ad ſeipſum. Vnde generaliter quicquid conuenit Deo ex tempore, conuenit ei per hoc, quod terminat reſpectū creaturæ. Dixerunt autē aliqui, quod ex omnipotentia Dei, qua poteſt agere immediate in quolibet, poteſt probari ipſum eſſe vbiq; quia dicit Philo. 7. Phyſ. quod omne agēs eſt præſens paſſo, & hoc immediate, ſi immediate agat. Sed hoc reprobat Scot. diſt. 37 primi, omnipotentia de ſe eſt ratio agendi in quodlibet, & producendi quodlibet, etiā dato, quod Deus nō eēt vbique. ad velle enim oīpotentē ſequitur rē eſſe. Poteſt autē ita uelle diſtās ſicut ꝓpinquū. Dictū autē Philo. intelligitur de agentibus naturalibus, quæ agunt ꝑ qualitates naturales, quę nō poſsūt eſſe principia agēdi in remotū, niſi ſint aliæ formæ cōcurrentes, q̄ ſunt principia agēdi ī propinquū. Ita aūt nō ē de uoluntate, q̄ agit oīpotentia. ideo omnipotētia nō eſt ratio ſufficiens ad probādā immēſitatē Dei ſm q̄ eſt vbique. Certa tamē fide tenēdū eſt Deū eſſe vbique, & nō in omnibus. Vnde dicit Greg. ſuper hoc can. Deus eſt in oībus rebus præſentialiter, potentialiter, & eſſentialiter. Præſentialiter inquantū, vt exponit Bonau. per indiſtantiam. Potentialiter autem ꝑ influentiā. Eſſentialiter vero ꝑ intimitatis eſſentiā. Secundo notandum, quód ſecūdū Phi-

Amb. li. 1. de ſpiritu ſancto. *Aug. li. de natura boni. cap. 10.* *Aug. ad Marcellum.* *t. com. 4.* *Bonaul. 47. diſt. 1.* *Ariſt. 6. Ethi.*

Philoſophum. mutari eſt aliter ſe habere nunc, quàm prius. Illud ergo eſt immutabile, quod nō poteſt aliter nūc, q̄ prius ſe habere. Aliquando tamen large ſumitur mutatio & motus pro quacunque operatione, ſicut ſumit

Plato. Plato dicens: Deum mouere ſeipſum, hoc enim modo intelligere & amare ſunt quædam motus Tertio notādū, ꝙ ſicut dicit Boetius. Aeternitas eſt interminabilis vitę tota ſimul perfectaq́; poſſeſſio. *Boet. 5. de conſolatione.* Vnde patet, quòd ratio æternitatis in duobus conſiſtit. videlicet in interminabilitate per carentiam utriuſque ſcilicet principii & finis, & in inuariabilitate per carentiam ſucceſſionis, propter primum dicit interminabilis vitæ, propter ſecundum, dicit tota ſimul, &c. Dicit autem tota, non quia habeat partes, ſed quia nihil ſui ſibi deeſt Large tamen aliquādo dicitur æternitas per participationem propter diuturnitatē durationis, ſicut in Pſā. dicuntur montes æterni, uel propter perpetuitatem eſſendi, ſicut uita beatorum dicitur æterna His pręmiſſis, ponuntur tres concluſiones.

Con. 1. Prima eſt, Solus Deus eſt in omnibus & vbiq;. Primo probatur, ꝙ Deus ſit in omnibus & vbiq;, quia omnis limitatio ſicut & finitas dicit imperfectionē, ſed ſi Deus ſic eſſet in uno loco, ꝙ non in alio, eſſet limitatus ſecundum locum ſicut creatura, quemadmodum ſi quandoq; eſſet & nō ſemp eſſet limitatus ſecundum tempus, igitur. Item æternitas Dei eſt infinita intenſiue & extenſiue ſic, ꝙ coexiſtit omni tempori, ergo etiam eius immenſitas eſt infinita intenſiue & extenſiue ſit, ꝙ præſens eſt omni loco. Secundo probatur, ꝙ nihil aliud a Deo ſit ubique, quia nihil aliud a Deo

Secunda concluſio: ſolus Deus eſt immutabilis. *Con. 2.* Primo probatur, ꝙ Deus ſit immutabilis. omne enim mutabile eſt potentiale: Deus autem eſt purus actus. Secundo probatur, ꝙ nihil aliud a Deo ſit immutabile, quia ſicut Deus libere produxit omnia: ita libere ineſſe conſeruat: poteſt ergo non conſeruare ineſſe: & ſic in nihilum deciderent.

Tertia Concluſio. Solus Deus eſt æternus, *Con. 3.* patet, quia ſolus Deus eſt ſimpliciter interminabilis & inuariabilis.

Ad primum argumentum 1. dicendum, ꝙ Deus eſt ſuper omnia & extra omnia, non

per diſtantiam localem, ſed per independentiam & excellentiam naturæ.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ licet Deus tranſcendat omnem habitudinem ad locū, tamen præſens eſt omni loco, ideo eſt ubique.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ vniuerſum dicitur eſſe ubiq; nō primo ſecundū ſe totum, ſed ſecundum ſuas partes.

4. Ad quartum dicendum, ꝙ Aug. ibi loquitur de motu large ſumpto.

5. Ad quintum dicendum, ꝙ mobile ibi ſumitur actiue, ſicut ſenſibile, quod eſt differentia cōſtitutiua animalis.

6. Ad ſextum dicendū, ꝙ forma eſt inuariabilis ſubiectiue, quia nō poteſt eēſ ſubiectū motus ſed nō terminatiue.

7. Ad ſeptimum dicendū, ꝙ Deus eſt ſua æternitas; ideo non dicitur æternus, quia ſit aliquo alio menſuratus, neque eſt ibi ratio menſura.

8. Ad octauum dicendum, ꝙ verba præteriti & futuri tēporis dicuntur de Deo, non quia varietur ſecundum tempus: ſed quia eius æternitas coexiſtit omni tēpori. Ad vltimum dicendum, quòd ſicut dicit Philo. Veritas formalis eſt in intellectu cognoſcente. Sunt ergo veritates æternæ ſecundum eſſe obiectiuum quod habent in intellectu æterno, & non in proprio eſſe reali. *Ariſt. 6 Met. t.c.8.*

Vtrum tantum ſit unus Deus:

Hoc idem D. Thom. 1. p.q. 11. arg 3. Dur. 1. ſen.d.2.q. 1. Sc.1.d.2 q 3.

QVAESTIO QVARTA.

QVARTO queritur, vtrum tātum ſit vnus Deus?

Primo argu. ꝙ non, quia ſicut Deus eſt, quo magis cogitari nō poteſt: ita Dii ſunt quibus maiora cogitari non poſſunt, ſed ea quibus maiora cogitari non poſſunt, ſunt in re, quia ſi non eſſet in re maiora cogitari poſſent, igitur. 1.

Secundo. Quæcunque ſi eſſent: eſſent meliora, ponenda ſunt in vniuerſo & maxime in ſupremo ente, in quo quicquid boni poteſt eſſe neceſſe eſt eſſe, ſed plura bona infinita ſi eſſent, eſſent meliora, ergo ſunt plura bona infinita & ſic plures Dii. Cōtra. Deutero. Audi Iſrael, dominus 2. *Deu. 6.*

nus Deus tuus vnus eſt. Primo notandum, ꝙ aliqui dixerunt hãc prępoſitionem (Deus eſt unus tantum) eſſe ſolum creditam ex ſacra ſcriptura, & nõ ex naturali ratione demonſtrabilem. Et ad hoc adducitur talis ratio. quia ſi naturali ratione cognoſci poteſt Deũ eſſe vnũ, cognoſci poterit ſingularitas Dei, & eſſentia diuina vt hęc. Hoc autẽ reprobat Sco. in 1. di. 2. ꝙ idẽ poteſt eſſe ꝑ ſacrã ſcripturam creditũ, & cum hoc per naturalẽ rationẽ demonſtrabile. & deinde ad prędictã rationem dicit, ꝙ ſingularitas Dei naturaliter cognoſci poteſt, tanquã obiectũ, uel pars obiecti. Sed non ſequitur, & hoc, ꝙ eſſentia diuina cognoſcatur, vt ſingularis inquantum ſingularitas nominat modum concipiendi, ſic. n. conciperetur, vt hoc, ſicut album videtur, vt hoc. Secundo notandum, ꝙ duplex eſt vnitas uidelicet vnitas cõpoſitionis, quæ conſiſtit in indiuiſione, & non in indiſtinctione, ſicut continuum dicitur vnũ, ꝙ nõ habet partes diuiſas licet diſtinctas. Nec de rõne huius vnitatis eſt diuiſio ab alio, vt aliqui volunt dicere, quia ſi eſſet vnũ tãtũ cõtinuum nõ eſſet diuiſio eius ab alio. & tamen vere haberet ſuã vnitatẽ. Alia eſt vnitas ſimplicitatis, quæ conſiſtit in indiſtinctione, & nõ tãtũ in indiuiſione. Nec ad hãc vnitatẽ requiritur diſtinctio ab alio, quia quocunque alio circũſcripto, remanet uera unitas in eo, ꝙ eſt ſimplex, ꝙ uidelicet nõ habet partes, neque diuiſas, neque diſtinctas, & huiuſmodi vnitas reperitur in Deo.

His præmiſſis ponitur talis concluſio. Licet Deum eſſe vnum ſit fide creditum, tamẽ eſt demõſtrabile & hoc pluribus viis. Prima via ſumitur ex ratione intellectus infiniti ſic arguẽdo. Intellectus infinitus intelligit quodcũque intelligibile perfectiſſime. Si ergo ſint duo Dii ſint a: & b: Aut ergo a: intelligit b: ꝑ eſſentiam ipſius b aut per aliquid ſupereminẽs, in quo relucet. Aut per eſſentia ipſius a: quæ eſt ſimilima ipſi b: vel per ſpeciem alicuius communis. Si dicatur primum cum actus, qui non eſt idem obiecto ſit eo poſterior, ſequitur quòd actus a: erit poſterior eſſentia b: & ſic a non eſt Deus. Si dicatur ſecundum, ſequitur quòd b non eſt Deus. Si dicatur tertium, cum notitia, quæ habetur in ſimi- Con. 1.

li,uel in communi tantum, non ſit intuitiua,neq; perfectiſſima,ſequitur ꝙ a.nõ cognoſcit b.perfectisſime,&ſic non eſt Deus. Secunda via ſumitur ex ratione uoluntatis infinitæ, quæ non poteſt eſſe inordinata.Et ſecundũ hanc viam ſic arguitur. Aut a.vtitur b:aut fruitur.Si primum uoluntas eius eſt inordinata,& ſic non eſt Deus. Si detur ſecũdum,& a:etiam fruitur ſeipſo, ergo eſt beatus in duobus obiectis totalibus,& ſic.vtrolibet eorum ſublato, non minus erit beatus,ergo in neutro eſt beatus. Tertia uia ſumitur ex ratione infiniti ſimpliciter,quia infinitum non poteſt excedi, ſed quæcunque perfectio numeratur in pluribus plus perfectionis habet in pluribus quam in vno, vt dicit Aug. Ergo infinitum non poteſt numerari in multis. Item ſic poteſt demonſtrari concluſio. Quãdocunq; aliquid non eſt de ſe determinatum ad unum eiuſdem rationis, non eſt de ſe determinatum ad certam multitudinem, ſed ſi ſint plures Dii eiusdem rationis, natura diuina non eſt determinata ad vnum, ergo qua ratione erunt duo Dii,poterũt eſſe tres, aut quatuor, & ſic

Aug.8. de Trin. 6.1.

in infinitum. Si ergo dicaꝰ, quod ſunt plures Dii, neceſſario oportet concedere, ꝙ ſunt Dii infiniti, quia in his, quæ ſunt neceſſe eſſe non differunt eſſe & poſſe.

Ad primum argumentum dicẽdum,ꝙ cum dicitur(Deus eſt quo maius cogitari nõ poteſt) gloſari debet ſine cõtradictione. Dii autẽ plures non ſunt cogitabiles ſine cõtradictione. Modus enim cõcipiendi repugnat ei, quòd concipitur.&ideo hoc,quod dicitur dii in plurali rationem habet in ſe falſam. De eo autem, quod habet in ſe rationem falſam nihil poteſt eſſe uerum.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ ſi in maiori per illam conditionem ſi implicetur conditio posſibilis eſt uera, falſa vero eſt ſi implicetur conditio incompoſſibilium, in minori autem implicatur cõditio incompoſſibiliũ, quia plura bona infinita ſunt incomposſibilia,& ideo ſimpliciter loquendo,nec ſunt bona, nec ſunt omnino, quia quod non eſt,niſi expoſitione incomposſibilium,omnino non poteſt eſſe.

Finis primæ partis.

Vtrum in Deo ſint tantum duæ productiones.

Hoc idem Scot. 1 d. 2. q. 7. D. Tho. 1. p. q. 27. ar. 5.

DICTO de his, quæ ſpectant ad Deitatis vnitatem, conſequenter dicendum eſt de his quæ ſpectant ad perſonarũ trinitatẽ. Et quia perſonæ diuinæ diſtinguũtur per productiones. Ideo primo quæritur. Vtrum in Deo ſint tantum duæ productiones.

1. Primo ar. ꝙ in diuinis nihil ſit productum, quia nullum productũ, eſt ex ſe neceſſariũ, ſed quicquid eſt in diuinis eſt ex ſe neceſſariũ, igitur, maior probatur dupliciter.

1. Primo ſic. Nihil poteſt ex ſe eſſe neceſſarium & neceſſarium ab alio. Si enim eſt ex ſe neceſſariũ, ergo eſt neceſſarium quocunque alio circumſcripto.

2. Secũdo. Omne productũ fuit poſſibile produci: ſed omnis poſſibilitas repugnat neceſſario ex ſe igitur, &c.

2. Secundo ar. Eſſentia diuina non habet ex ſe ſuppoſitum productũ, habet autẽ illud per productionẽ, ergo fit de non habẽte illud habens illud, & ſic eſt ibi mutatio ꝙ eſt impoſſibile.

Deinde arg. ꝙ non ſit ibi duæ productiones, quia vnius naturæ eſt tantum vnus modus communicandi à ſuppoſito illius naturę. 3.

Contra. Arg. autoritate fidei ſecundũ quam credimus in diuinis eſſe duas pſonas productas. Primo notandũ, ꝙ intellectus in creaturis eſt potentia receptiua, & hoc pertinent ad imperfectionẽ eſt etiã iam potentia productiua, & hoc pertinet ad perfectionem. In omnibus aũt principiis productiuis, quæ de ſe non important imperfectionẽ, deueniẽdum eſt ad vnum ſimpliciter perfectum quod videlicet ex plenitudine perfectionis producit nõ expectãs perfici à productione, vel producto. Et tale ſecundum Auicenam, dicitur producens ex liberalitate quemadmodũ & in actib. humanis, ille dicitur liberalis, qui dat non expectans retributionem. Quod autem dictum eſt de intellectu cõformiter eſt intelligendum de uoluntate. Secundo notandum, quod itellectus & uolũtas

6. Metaphyſica.

tas ne dum ſunt principia operatiua, ſed etiam principia productiua; ſunt autẽ prĩcipia operatiua inquantũ intelligunt & uolunt, uidelicet reſpectu illorum actuum qui ſunt intellectio & uolitio, quæ ſunt operationes immanentes. ſunt autem principia productiua reſpectu illorum actuum qui ſunt dicere & ſpirare, qui quidem actus in diuinis dicũtur notionales, primi autẽ dicuntur eſſentiales.

Con. 1. His præmiſſis, ponitur talis concluſio. In diuinis ſunt tantum duæ productiones, quod ibi ſint duæ productiones. probatur, quia omne ſuppoſitum habens à ſe, & ſine imperfectione quodcunque principium productiuũ, poteſt producere productũ adæquatum tali principio, ſed aliquod ſuppoſitum diuinum habet principium productiuum notitiæ genitę quod eſt memoria fœcunda ſiue quod idem eſt explicando intellectus habens obiectum intelligibile ſibi præſens, habet etiam principiũ productiuum amoris quod eſt uoluntas fœcunda, uidelicet uoluntas habens obiectum cognitum ſibi præſens huiuſmodi autem principia ſunt in ſuppoſito diuino ex ſe & ſine imperfectione, ergo ſunt ibi duę productiones. Secũdo probatur, quod ſint tantum duæ, & non plures, quia non ſunt ibi, niſi illa duo principia productiua habentia diſtinctas rationes principiandi, videlicet memoria fœcunda, quæ naturaliter producit, & voluntas fœcunda libere. Quorũ principiorum vtranque habet productionem ſibi adæquatam & coæternam.

Ad primum argu. negatur maior Et ad primã probationem dicendum, ꝙ licet nihil poſſit eſſe ex ſe formaliter neceſſarium, & neceſſariũ ex alio formaliter, tamẽ ꝙ eſt ex ſe formaliter neceſſarium poteſt eſſe neceſſariũ ab alio productiue. Et cũ dicitur, ſi eſt ex ſe neceſſarium, neceſſarium eſt, circunſcripto quocunq; alio verũ eſt, circunſcripto quocunq; alio cuius circũſcriptio nõ includit incõpoſſibilitatẽ. Ad ſm probationẽ dicẽdũ, ꝙ maior eſt uera de poſſibili logico, ꝙ uidelicet importat modũ cõpoſitionis formatæ ab intellectu, cuius termini nõ includunt contradictionẽ, ſed non de poſſibili reali, quod uidelicet ſumitur ab aliqua potentialitate in re.

Ad

2. Ad ſecundum argumentũ dicendũ, ꝙ nõ valet conſequentia, ſed bene ſequitur, ergo eſſentia de ſe nõ includens ſuppoſitum productũ habet illud per productionẽ. Nõ.n. debet ibi fieri abſtractio diuiſiua ſic, ꝙ in illo priori, in quo primo intelligitur eſſẽtia intelligatur nõ eſſe ſuppoſitũ productũ, ſed tñ eſt abſtractio preciſiua.

3. Ad tertiũ arg. dicendũ, ꝙ antecedens verũ eſt de ſuppoſito habente tantũmodo vnũ principiũ cõicandi naturã, ſicut eſt in creaturis, in quibus nihil eſt perfectius ipſa natura, aut æque perfectum. In diuinis autẽ uolũtas eſt æque perfecta, vt natura.

Vtrum in diuinis ſit generatio uniuoca.

Hoc idem D.Thom.1.p.q.27.ar.1.Dur 1.d.4.q.1.Sco.1.d.8.q.1.

QVAESTIO. II.

SECVNDO quæritur. Vtrum in diuinis ſit generatio vniuoca.

1. Primo arg. ꝙ non ſit ibi generatio, quia generatio eſt progreſſio de non eſſe, & non de ſubiecto in ſubiectũ ſm Philoſo. ſed hoc non reperitur in diuinis ergo.

2. Secundo arg Omne genitum dependet a generante, ſed in diuinis nihil eſt dependens, igitur. maior patet quia omne genitum præexigit entitatem generantis, à quo accipit eſſe.

3. Tertio arg. ꝙ non ſit vniuoca, quia in diuinis generans & genitum habent diſtinctas rationes ſecundum diſtinctas relationes.

Cõtra. Dicit Athanaſius. *In Simbolo.* Filius à patre ſolo eſt, nõ factus, nec creatus, ſed genitus.

Notandũ, in creaturis generationẽ concomitatur ſemper aliqua mutatio, tamẽ generatio non eſt formaliter mutatio. Quod enim generatur nõ mutatur, mutari.n. eſt aliquid aliter ſe habere nũc q̃ prius, ꝙ autẽ generatur nõ exiſtebat prius. Vnde mutatio eſt reſpectus mutati ad mutãs generatio uero eſt reſpectus generati ad generãs. Vñ generatio formaliter eſt ꝑductio, in creaturis autem talis productio eſt de nõ eſſe ad eſſe, ſed hoc imꝑfectionis eſt, nec ꝑtinet ad formalem rationem generationis, gñratio itaq; formaliter

liter

liter eſt naturalis productio qua aliquid accipit eſſe. Tūc autē eſt vniuoca, quando generans & genitum conueniunt in natura ſpecifica. Hoc præmiſſo, ponitur talis concluſio. In diuinis eſt generatio vniuoca, ꝓbatur, quia in diuīnis eſt naturalis productio alicuius ſuppoſiti, quod conuenit cum ſuppoſito generante in natura, non tantum ſpecifica, ſed etiā eadem ſecundum numerum.

1. Ad primum argu. dicendum, quod ibi eſt prędicatio concomitatiua tantum & nō formalis.

2. Ad ſecundum dicendum, quod maior non eſt vera niſi quando alia eſt natura generantis & alia geniti, tunc enim genitum eſt cauſatū a generante. Ad probationē autem dicitur, ꝙ præexigentia non ſemper arguit depēdentiā, dependentia .n. ſequitur naturam & entitatē, ideo vbi penitus eadem eſt natura generantis & geniti, ſi natura generantis nō eſt dependēs, ſequitur ꝙ nec natura geniti, & tamen genitū præexigit generans quo accipit eſſe.

3. Ad tertium dicēdū, quod vniuocatio generationis tātummodo requirit conuenientiam in natura.

Vtrum in unitate diuinæ eſſētiæ ſint tantum tres perſonæ.

Hoc idem D Thom. 1. p. q 3. ar. 1. & 2. Dur. 1. ſen. diſt. 10. q. 2. Sco. 1 d. 24. q. 1.

TERTIO quæritur, Vtrum in vnitate diuinę eſſentiæ ſint tantum tres perſonæ.

Primo arg. ꝙ non ſint ibi plures perſonę ſic. Quęcunque ſunt eadem uni & eidē tertio, illa inter ſe ſunt eadē, ſed diuinæ perſonæ ſunt idem diuinæ eſſentiæ, ergo ſunt idem inter ſe, & ſic nō ſunt plures. 1

Secundo arg. Quicquid alicui conuenit, aut eſt ei eſſentiale, aut accidēntale, ſed illud, quo perſonæ diſtinguūtur non eſt accidentale diuinæ eſſentiæ, quia, nihil ſibi accidit, ergo eſt ſibi eſſentiale. Sed quod eſſentialiter cōuenit eſſentiæ ſi plurificatur, plurificatur etiam eſſentia, ergo ſi ſint plures perſonæ, ſunt etiam plures eſſentiæ. 2.

Tertio, nihil eſt ponendum in entibus maxime in 3.

ſummo ente, quo non poſito nihil perfectionis deeſſet in uniuerſo, ſed non poſita ſecunda, aut tertia perſona in diuinis nihil perfectionis deeſſet. igitur &c. Minor patet, quia quicquid perfectionis eſt in ſecunda perſona, eſt in prima.

4. Quarto arg. ſi ſint plures perſonę. ſint rationes earũ diſtinctiuæ a, & b, aut ergo a, & b, ſunt entitates poſſibiles, aut ſunt neceſſe eſſe. Non poteſt dici primũ, quia ſic perſonæ diuinæ eſſet poſſibiles & non neceſſe eſſe. Nec ſecundum, quia perſonę diuinæ per illas rationes eſſent neceſse eſse, quę tamen ſunt neceſse eſse, ex eſſentia diuina, ergo eſsent neceſſe eſſe per aliquid, quo circumſcripto nihilominus eſſent neceſſe eſſe, quod eſt impoſſibile.

5. Quinto arg. ꝙ ſint plures quam tres, quia duabus relationibus productorum correſpondent duæ relationes producentium, & æque diſtinguuntur iſtæ ſicut ille, ergo ſi ut illę conſtituunt duas perſonas ita iſtę, & ſic erunt quatuor.

1. Iohan. ult. Contra primę Ioh. vl dicitur. Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo. Pater, Verbum, & Spiritusſanctus, & hi tres vnum ſunt. Primo notandũ, ꝙ ſicut repugnantia repugnant ſuis rationibus formalibus ita compoſſibilia conueniunt ſuis rationibus formalibus. Ideo ad videndum compoſſibilitatẽ pluralitatis ſuppoſitorum & vnitatis eſſentiæ uidenda eſt ratio extremorum, uidelicet ſuppoſiti, & naturę. Vbi notandum quod ratio ſuppoſiti conſiſtit in duplici incommunicabilitate. Pro cuius declaratione notandum, ꝙ aliquid dicitur communicabile dupliciter. Vno modo per identitatem, ita quod ille, cui communicatur ſit ipſum. Alio modo per informationem, ita quòd illud, cui communicatur ſit ipſo, & non ipſum. Primo modo communicatur vniuerſale ſingularibus Secundo modo [illegible] cõmunicatur forma materiæ. Eſt autẽ omnis natura utroque modo communicabilis. & ſic ex hoc habetur, quod natura diuina, quæ eſt perfectiſſima, eſt multis cõmunicabilis. Suppoſitum autem eſt incommunicabile duplici communicabilitate oppoſita. Secundo notãdum, quod ſicut dicit Scot. non uidetur poſſibile

poſſibile, quod eſſentia ſit vna tantum & perſonę plures, niſi ſit aliqua diſtinctio inter eſſentiam & perſonam ideo videtur dicendum (abſque tamen pręiudicio melioris ſententiæ) quòd inter rationē, ſuppoſiti ſiue perſonę & eſſentiā, ut eſſentia eſt, eſt aliqua diſtinctio ante omnem actum intellectus tā creati quam increati. Quod probatur, quia primum ſuppoſitum ante omnē conſiderationem cuiuſcunq; intellectus, habet realiter entitatem cōmunicabilē, alioquin nunquā poſſet eam cōmunicare. Habet etiam realiter entitatem incōmunicabilē, alioquin non eſſet poſitiue, & in entitate reali ſuppoſitū, ſed nō poteſt eſſe an omnē actū intellectus aliqua entitas cōmunicabilis, & aliqua entitas ſic incōmunicabilis, niſi ante actum intellectus ſit aliqua diſtinctio huius, & illius, igitur &c. Item perſonæ diuinæ realiter cōueniunt in eſſentia, & realiter diſtinguuntur ꝑ relationes perſonales, ſed nō pōt eſſe idē omnino, quo aliqua realiter conueniunt, & quo realiter diſtinguuntur, ergo ex natura rei eſt aliqua diſtinctio inter relationes ꝑſonales & diuinam eſſentiā. Sed quæreret aliquis an illa ſit diſtinctio realis. Dicēdū, ꝙ non eſt differentia realis actualis prout videlicet differentia realis dicitur differētia rei, & rei in actu, quia in perſona diuina nō eſt differentia rei, & rei propter diuinam ſimplicitatem. Neq; eſt differentia realis potentialis, quia nihil poteſt ibi eſſe, ꝙ non ſit in actu. poteſt ergo dici differentia rationis, vt aliqui dicunt, non tamē accipiendo rationē pro differentia formata ab intellectu, ſed pro quiditate conceptibili, vel poteſt dici differentia virtualis, quia illud quod habet in ſe talem diſtinctionē, non habet rē & rem, ſed eſt vna res habens virtualiter, ſiue eminenter quaſi plures realitates, quarum vtriq;, vt eſt in illa vna re cōuenit id ꝙ eſt ſibi proprium, ac ſi eſſet res diſtincta. Vel vt propiiſsime loquamur potius dicendum, ꝙ realitas perſonalis non eſt eadem formaliter ipſi eſſentiæ. Dicitur ēt aliquid alicui idem formaliter, quòd ipſū includit in ſua ratione formali, & in primo modo per ſe. Hoc autē modo eſſentia non includit relationē, nec ſequi-

ſequitur,relatio nõ eſt eadẽ formaliter eſſentiæ,ergo eſt ab ea formaliter diſtincta, quia in antecedẽte negatur formalitas, & tamen ponitur in conſequente. Vnde ſuperius dictum eſt, quod poteſt ſtare non identitas abſque diſtinctione.

Con. 1. His præmiſſis ponuntur duæ concluſiones. Prima eſt. Cum vnitate diuinæ eſſentiæ poteſt ſtare pluralitas perſonarũ,patet,quia diuina eſſẽtia eſt pfectio ſimpliciter. Omnis autẽ perfectio ſimpliciter eſt cõicabilis multis ergo diuina eſſentia eſt multis cõicabilis. Ipſa autem eſt omnino indiuiſibilis, ergo multis ſuppoſitis cõicatur abſque diuiſione ſui, & ſic cũ eſſentiæ vnitate ſtat pluralitas ſuppoſitorũ. Minor probatur per Anſel. dicens ꝙ perfectio ſimpliciter eſt, quę melius eſt in quocunq; ipſum eſſe, quã non ipſũ. ꝙ ſic debet intelligi, quod perfectio ſimpliciter melior eſt quocunq; ſibi incompoſſibili, in quocunque ſuppoſito abſolute conſiderato, non determinando, uidelicet in qua natura ſubſiſtit, ſi autem eſſẽtia diuina de ſe eſſet determinata ad vnam ſubſiſtentiam non eſſet melior *Anſ. in Monolo.* quocunque ſibi incompoſſibili,niſi tantum in illa ſubſiſtẽtia, q̃a cuilibet alteri ſubſiſtentię eſſet incõpoſſibilis.

Secunda concluſio. In diuinis tantũ ſunt tres perſonæ.probatur,quia tantũ ſũt ibi duæ perſonæ productæ & vna tantũ improducta, ergo ſunt tñ tres. *Con. 2.* Prima pars antecedentis probaẽ. Primo ꝙ ſint ibi duæ pſonę productæ,quia eſt vna producta p actum intellectus, & alia p actum uolũtatis, ꝙ ſic patet, quia intellectus diuinus habens obiectum intelligibile ſibi præſens, eſt principium productiuũ termini ſibi adæquati, ſcilicet infiniti. Id autem productum diſtinguitur à producente, quia nihil ſeipſum producit, non autẽ diſtinguit eſſẽtialiter, quia eſſentia diuina & omnis pfectio eſſentialis in diuinis eſt indiuiſibilis, ergo diſtinguitur perſonaliter, & ſic eſt vna perſona producta per actum intellectus. Et ſimiliter argueretur de uoluntate. Nec poteſt dici ꝙ ſit eadem perſona producta per actum intellectus, & p actũ uoluntatis, quia nihil poteſt produci duabus productionibus ſufficientibus & totalibus, quia ſic aliquid héret

eſſe

eſſe per aliquam productionem, qua non exiſtente, ſiue circumſcripta, nihilominus, hēret eſſe, uidelicet per aliā productionem. Secundo probatur ꝙ non ſint plures perſonæ productæ quam duæ, quia tantum ſunt ibi duæ ꝓductiones, cum tantum ſint ibi duo pricipia productiua. Secunda pars antecedentis probatur, uidelicet ꝙ ſit tantum una perſona improducta, quia quod non eſt determinatum de ſe ad unum, non eſt determinatū ad certum numerum, niſi determinetur per aliud, & ſic de ſe poteſt eſſe in infinitis, & ſic eſt neceſſe eſſe actu in infinitis, quia quicquid poteſt eſſe ibi actu eſt. Sed ingenitum ſi non eſt ex ſe determinatum ad vnum, non poteſt per aliud determinari ad certū numerum, quia ſic determinari eſt contra rationem ingeniti, ſiue improducti, ergo de ſe poſſet eſſe in infinitis, & ꝑ cōſequens actu eſſet in infinitis, quia omne improductum eſt ex ſe neceſſe eſſe. Item eſſentia vna & ſimpliciſſima non poteſt ex ſe immediatiſſime puta, ſine ꝓductione habere plures modos eſſendi, ꝙ tamen oporteret dicere ſi eſſet i diuinis plures perſonę improductę.

1. Ad primum arg. dicendū ꝙ ſm Scot. maior eſt ſic intelligenda, quæcunq; ſunt eadem aliqua identitate alicui quod eadem idētitate eſt in ſe idem, illa inter ſe ſimili identitate ſunt eadem. Et ꝑ hanc propoſitionem ſic intellectam tenet omnis forma ſillogiſtica, omiſſa autem altera conditione, uidelicet, uel vnitate extremorum cū medio, uel unitate medii in ſe, non eſt ſillogiſmus, ſed paralogiſmus accidentis. Ad minorem autē dicendū, ꝙ non eſt uera de idētitate formali. & ideo non ſequitur ex hoc identitas formalis perſonarum aut relationum ꝑſonalium. Quandocunq; autē eſt formalis diſtinctio relationum perſonaliū, eſt etiam diſtinctio perſonarum. Vel aliter dicendum ſm Franc. de Ma. quòd illa regula, quæ ponitur ꝓ maiore in ſe ſimpliciter, eſt ueriſſima, & regula omnis formalis conſequentiæ, quamuis non ſit uera, ſi determinetur per aliquē ſpecialem modum identitatis. quod patet. Nā genus & differentia ſunt formaliter idem ſpeciei, & tamen nō ſunt idem formaliter inter ſe.

Scot. *Fran. Mar.*

Ad

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ ſi accipiatur accidentale generaliter, pro extraneo, quod uidelicet eſt extra ratione alicuius, ſic maior eſt uera & falſa. Si uero accipiatur accidentale propriè, pro eo, quod accidentaliter aliquid perficit, aut quaſi perfici, ſic maior eſt falſa, & minor vera.

3. Ad tertium dicẽdũ, quod ſi in maiori implicetur poſitio incompoſſibilis, ſic maior eſt falſa. Illud enim eſt ponendum quod non poteſt poni non eſſe abſq; poſitione incompoſsſibilium. Si autem ibi implicetur conditio poſſibilis, ſic maior eſt vera, ſed tunc minor eſt falſa. Nulla enim ſtante conditione poſſibili poteſt deeſſe ſecunda perſona. & cum dicitur, ſi deeſſet ſecunda perſona quicquid perfectionis eſt in illa, totum eſt in prima, dicendum, quòd ſi ſecũda perſona non eſſet, ſumma perfectio deeſſet, & ſi ſecunda perſona non eſſet, prima eſſet nulla perfectio deeſſet. Et ſic dicere primam perſonam eſſe ſine ſecunda includit contradictionem.

4. Ad quartum dicendũ, ꝙ cum quæritur, aut a, & b, ꝑ huiuſmodi intelligendo rationes perſonales ſunt neceſſe eſſe uel entitates poſſibiles concedi poteſt, quod non ſunt formaliter neceſſe, eſſe nec tamen ſequitur, ergo ſunt poſſibilitates quia per identitatem ſunt vna neceſſitas eſſendi. Si vero a, & b, eſſent in diuerſis eſſentiis oporteret dicere quod eſſent neceſſitatem eſſendi, vel poſſibilitates, quia non poſſent eſſe eædem alicui entitati ex ſe neceſſariæ. Illa enim entitas communis, cui eſſent eædem eſſet potẽtialis ad exiſtendum cũ præintelligeretur ante rationẽ contrahentem, ſiue determinantem.

5. Ad quintum dicendum, ꝙ duæ rationes productiui poſſunt in eodem ſuppoſito concurrere propter diſtincta principia producendi ibi concurrentia, ſicut & in eodem homine concurrunt natura & ars, quæ ſunt diſtincta principia producendi, ſcilicet naturaliter, & artificialiter Sed duæ relationes productę non ſic poſſunt cõcurrere, ſed ſunt diſtincte ꝑſonaliter, quia productũ eſt per ſubſiſtens, & ſuper poſitum. Non enim ſic poteſt idem duabus productionibus totalibus produci, ſicut

Idem poteſt duabus productionibus producere.

Vtrum in diuinis ſint quinq; notiones.

Hoc idem D. Thom. 1. p. q. 32. ar. 3. Scot 1. Sent. d. 26. q. 1.

QVAESTIO QVARTA.

QVARTO quæritur. Vtrũ conuenienter dicantur eſſe in diuinis quinq; notiones?

1. Primo ar. ꝙ non, quia dicit Dionyſius. Non eſt audẽdum dicere aliquid de ſuperſubſtantiali Deitate, præter quam quod à ſacris eloquiis eſt expreſſum. Sed de notionibus nihil habetur expreſſum in ſacra ſcriptura. igitur. *Diony. in lib. de Diuin. nomi. cap. 1.*

2. Secundo propter vnitatẽ eſſentiæ Deus dicitur vnus, & propter Trinitatem perſonarum trinus, ergo ſi ſint quinque notiones, dẽt dici quinus, quod eſt falſum.

3. Tertio dicit Dama in diuinis omnià ſunt vnum præter ingenerationem, generationem, & proceſſionem, ergo tantum ſunt tres notiones diuinarum perſonarũ. Contra eſt determinatio Doctorum. Notandũ, ꝙ ſicut dicit beatus Bonau. Solet vis fieri inter iſta tria quę ſunt. Proprietas, Relatio, & Notio. Proprietas enim dicitur eo, ꝙ uni tantum cõuenit. Relatio uero dicit habitudinem ad alterum. Notio autem dicitur ratio notificatiua diſtinctionis perſonarum. Quoniam ergo omnis proprietas diſtinguit, ideo omnis proprietas eſt notio, ſed non ecõtra, vt patet de ſpiratione actiua Quoniã etiã omnis relatio eſt nota diſtinctionis: ideo omnis relatio eſt notio, ſed non ecõtra, ut patet de innaſcibilitate. Vnde patet, ꝙ notio in plus eſt, quã proprietas, aut relatio. Vnde cum tantum ſint quatuor proprietates, quarum etiã tãtum ſun tres perſonales, id eſt perſonas conſtituentes, cum etiã ſint quatuor relationes originis tamen dicuntur eſſe quinq; notiones, videlicet, innaſcibilitas, generatio actiua, generatio paſſiua, ſpiratio actiua, & ſpiratio paſſiua. Quarũ numerus ſic ſumitur, quia notio dicitur ratio ad noſcibilitatem pertinens notificatiua diſtinctionis perſonarum ex earum origine ſumpta. Aut ergo ſumitur ex origine

Dam. de uer. Cat. fid. lib. 1

1. Sent. diſt. 25. q. 1.

Notiones quinque in diuinis.

gine priuatiue, vel poſitiue. Si priuatiue, aut per priuationem originis actiuæ, & ſic non pertinet ad noſcibilitatem, aut originis paſſiue & hoc, aut ſpecialiter & ſic etiam non pertinet ad nobilitaté, aut generaliter, & ſic pertinet ad auctoritaté patris. Et inde ſumitur notio, quę dicitur, innaſcibilitas. Si uero ſumatur poſitiue ab origine, cum duplex ſit origo in diuinis, videlicet, naturalis & liberalis, & in quilibet origine ſunt neceſſario duæ habitudines, ſiue relationes, ſic ſummuntur quatuor notiones, uidelicet generatio actiua, & generatio paſſiua, ſpiratio actiua & ſpiratio paſſiua. Hoc premiſſo, ponitur talis concluſio. Conuenienter dicuntur eſſe in diuinis quinque notiones, patet ſatis ex dictis.

1. Ad primũ arg. dicendum ꝙ licet non fiat in ſacra ſcriptura mentio expreſſa, & explicita de notionibus, bene tamen implicita, quia fit ibi mentio de perſonis, in quibus ſunt notiones.

2. Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt ſimile, quia eſſentia in diuinis ſignificatur ut res, & ſimiliter perſonæ ſignificantur, vt res ſubſiſtétes. Notiones vero ſignificantur vt rationes tantum. 3.

Ad tertium dicendum, ꝙ Dama. per generationem intelligit tam generationẽ actiuam, quam paſſiuam, & per proceſſioné, tam habitudiné procedétis, quã habitudiné eius, a quo procedit.

Vtrum numerus perſonarum in diuinis pertineat ad ſubſtantiam &c.

D. Thom. 1. p. q. 30 art. 1 Scot. 1. d. 25. q. 1 Du. 1. d. 26. q. 1.

QVINTO quæritur. Vtrum numerus perſonatum in diuinis pertineat ad ſubſtantiam, vel relationem, & ad primam intentionem, vel ſecundam?

Primo arguitur, ꝙ in diuinis non ſit numerus, quia dicit Philoſo. quòd numerus cauſatur ex diuiſione continui, ſed in Deo nihil eſt continuum: igitur. 1. *1. Phyſicorum. te. c. 68.*

Secundo. Numerus eſt accidés, ſed in Deo nullum eſt accidens: igitur. 2.

Tertio arguitur, ꝙ perſona dicat ſubſtantiam quia dicit Aug. ꝑ hoc quod eſt tres

Perſone, reſpondetur quaſi ad quæſtionem qua quæritur in diuinis quid tres, ſed quid, quęrit de ſubſtantia, ſiue eſſentia. igitur.

4. Quarto arguitur, ꝙ perſona ſit nomen ſecundæ intentionis, quia ſicut īdiuiduum dicitur in omni natura ſic perſona in natura ītellectuali, ſed indiuiduū eſt nomē ſecundæ intētionis. igitur.

Aug. de doctrina Chriſt. Contra. Dicit Aug. Res quibus fruendum eſt, ſunt pater, filius, & ſpiritusſanctus. Vnde patet, ꝙ pater & filius & ſpiritusſanctus ſunt tres res. Primo notādū, quod de numero poſsumus loqui dupliciter. Vno modo, vt eſt in intellectu concipiente. ſ. pluraliter vnam, uel plures vnitates. Alio modo, ut eſt in re & ſic eſt duplex modus dicē di, uidelicet, quod numerus habet vnitatem formalem reſpectu cuius unitates ſunt materiales & potētiales. Aut ꝙ numerus eſt unus aggregatione tantum. Ponit autem Fran. de Mar. quatuor propoſitiones de numero. *Frāc.* Prima eſt, quòd numerus eſt entitas realis, & non rationis. Nam Arithmetica quæ eſt de numeris eſt ſcientia realis. Secunda eſt, quod numerus eſt entitas reſpectiua. Nam omnis numerus eſt alicuius numerati, puta dualitas hominum, uel trinitas & huiuſmodi. Item numerus fundatur aliquando in ſimpliciter reſpectiuis, in quibus non poteſt fundari aliqua natura abſoluta. Fundatur autē reſpectus illius numeri in principiis diſtinctiuis alicuius rationis communis & terminatur ad ipſam rationē cōmunem. Tertia eſt, numerus eſt reſpectu intrinſecus adueniens, neceſſario enim conſurgit ex fundamento & termino poſitis in eſſe, poſitis enim quinq; lapidibus, impoſſibile eſt quin ſit numerus quinarius. Nec tamē ſequitur quod numerus ſit in prædicamento ad aliquid. In eo enim non reponuntur niſi relationes proprie dictæ reſpectus autem abſtrahit à relatione ꝓprie dicta. Quarta. Eſt numerus aliquis in prædicamento quantitatis, vt patet per Philoſophum, dicentem numerum eſſe ſpeciem quātitatis. Sed pręter hunc etiā eſt numerus tranſcendens. *In prædicamento quantitatis.* Quod enim conuenit decē prædicamentis ſimul ſūptis eſt tranſcendens, numerus autē denarius eſt huiuſmodi. Vnde numerus prout reperitur

peritur in diuinis eſt tran-
ſcendens,abſtrahens à ſub-
ſtantia & accidente & aliis
huiuſmodi. Secundo notan
dum.ꝙ perſona non dicit re
lationem ſpecialem,ſiue rela
tioné originis.Hoc.n.nomé
perſona eſt commune trib.
perſonis.Neq; dicit relatio-
nem communé,vt patet per
Aug. 7. li. de Trinita. Augu dicentem quod pater
non dicitur perſona filii,li-
cet dicatur pater filii. Et po
teſt ſic deduci ratio. Ad qđ
cunq; dicitur relatiuum in-
ferius ad idem dicitur relati
uũ ſuperius,licet non primo
id eſt adęquatè.Exemplum,
duplũ dicitur duplũ dimidii
& ideo dicitur etiã multi-
plex dimidii & relatiuum di
midii,& hoc per ſe,licet nõ
primo.Neq; etiã perſona di
cit eſsentiam.Eſsentia.n. eſt
una in tribus,non ſic perſo
na.Dicendũ itaque,quod ſi-
Ric. lib. 4. de Trinita. cut dicit Ric.Perſona eſt in
tellectualis naturę in cõmu-
nicabilis ſubſiſtentia. Et ꝑ
hęc corrigitur, ſiue exponi
tur diffinitio Boecii dicẽtis,
quòd perſona eſt rationalis
naturæ indiuidua ſubſtãtia.
Per hoc enim ſequeretur,
quod anima ſeparata eſset
perſona, quod eſt falſum.
Importat itaq; perſona du
plicem negationem commu
nicabilitatis, vt dictum fuit
ſupra, de ratione ſuppoſiti
in quæſtione de trinitate ꝑ- 23
ſonarum cum vnitate eſſen-
tiæ. Eſt tamen aduertendũ
quòd negatio in genere dif-
fert à negatione extra ge-
nus,& à priuatione. Priua- 31
tio enim requirit ſubiectũ
aptum.& hęc ſecundum ſe ſi
ſit priuatio ſecundum ſe,aut
ſm genus ſi ſit priuatio ſm
genus ſicut Talpa dicit̃ cæca, *2. de ani ma. te. c. 13.*
Negatio autem extra genus
ſimpliciter hoc non requi-
rit,quia dicitur tam de en-
te,quàm de non ente.Nega-
tio vero in genere mediat,
requirit enim ſubiectum de
terminatum,ſed abſq; apti-
tudine ad formam negatã,
ſicut diceretur, ꝙ diuerſitas - diuerſitas
dicit non identitatem natu- negatio est
ræ,uel eſſentiæ in ente. Hoc
itaque modo perſona dicit
negationem communicabi-
litatis in natura intellectua-
li. Vnde de formali ſignifi-
cato ſignificat incommuni-
cabilitatem, licet tamen cõ
notat aliquid poſitiuum.
Primo enim connotat id,
de quo dicitur, puta patrem
& filium & ſpiritum ſanctũ.
Secundo connotat relatio-
nem propter quam perſonæ
conuenit talis negatio. Et
tertio connotat eſſentiam.

Licet ergo perſona ratione formalis ſignificati, non dicat dignitatem, bene tamen ratione connotati, ratione cuius etiam dicitur perſona generari & adorari & huiuſmodi. Tertio notandum, ꝙ ſicut dicit Franc. de Maron. Iſta quatuor ſe habent per ordinem ſingulare indiuiduum, ſuppoſitum, & perſona. Singulare enim eſt magis commune. Non. n. ſola indiuidua dicũt ſingularia, ſed etiam ſpecies reſpectu generis. Indiuiduum autem dicit vnitaté indiuiſibilé in omni natura. Vnde etiã in Deo neceſſario oportet dicere unũ eſſe indiuiduum abſolutum omne. n. illud, quod non poteſt dici, niſi de vno ſolo, eſt indiuiduum. Sed hic Deus, qui ſm Aug. dicitur a ſe, nõ poteſt dici niſi de vno ſolo, alioquin eſſent plures Dii. Item quicquid demonſtratur eſt indiuiduũ & ſingulare ſimpliciter. In prima aũt demonſtratur hic Deus, licet auté ipſa Deitas ſit cõicabilis pluribus ſuppoſitis, hoc tamen eſt ſine diuiſione ſui. Ideo hoc non impedit quin ſit indiuidua, & ratione huius indiuidui pater & filius, & ſpirituſſanctus ſunt vnus Deus. Vñ & huic indiuiduo conueniunt actus eſſentiales cões tribus perſonis, nõ aũt actus perſonales. Suppoſitũ auté dicit ſubſiſtentiam incommunicabilé in quacunque natura ſubſtantiali, perſona vero in natura intellectuali tantũ. His præmiſſis ponuntur tres cõcluſiones. *Con. I.*

Prima eſt. Si loquamur de numero prout eſt in intellectu, concedendum, ꝙ in diuinis eſt numerus. Si vero de numero, vt eſt in re, dicendum, ꝙ in diuinis non eſt numerus ſimpliciter, eſt tamen ibi numerus poſitiuus cum determinatione, puta productionũ, vel perſonarum. Prima pars probatur, quia intellectus poteſt cõcipere tres perſonas ſimul, poteſt etiam concipere vnam perſonã tm̃ cum de diſtinctis perſonis ſint diſtincti articuli. Sed nõ eſt ita perfectus cõceptus vnius perſona, ſicut trium, ergo eſt ibi numerus totalis conceptus Trinitatis in intellectu concipiente. Secũda pars probatur, & primo loquendo de numero prout dicitur habere vnitaté formalé totalem, quia omnis perſona diuina eſt infinita, & omnis proprietas diuina eſt idem infinito. Sed nihil, ꝙ eſt formaliter infinitum, aut

idem infinito, poteſt eſſe po
tẽtiale, aut pars alicuius. Sic
enim eſſet aliquid maius in
finito, videlicet ipſum totũ,
quod eſſet maius qualibet
parte ſua quæ eſſet infinita.
Secundo idem probtur lo-
quendo de numero vt dici
tur vnus aggregatione, qua
aggregata ſunt ſimpliciter
diuerſa, ita ꝙ nõ faciunt ali
quid vnum per ſe, immo ſũt
minus vnum, quã ea, quæ ſũt
vnum per accidens. Ea autẽ,
quæ ſunt in Deo, ſunt ſim-
pliciter eadẽ vni, quod eſt
vere idẽ, ꝙ eſt eſſentia. Ter-
tia pars concluſionis proba
tur, quia cum dicitur, nume
rus perſonarũ, fit abſtractio
ab eo, quod in numero dicit
imperfectionem. ſ. a potẽtia
litate & a diuerſitate. In di-
uinis itaque eſt numerus &
diſtinctio abſque potentia-
litate & abſq; aggregatiõe.

Con.2. Secunda concluſio Per-
ſona in diuinis de formali
ſignificato non dicit eſſen
tiam, neque relationem, ſed
negationẽ in genere. Patet
ex dictis in ſecũdo notabili.

Con.3. Tertia concluſio. Perſona
eſt nomen primæ intentio
nis & non ſecundæ, patet,
quia ſecunda intentio dici
tur reſpectu rationis confe
rentis vnũ obiectum cogni
tum eſt aliud. Perſona autẽ
ſecluſo actu rationis eſt in
diuinis. Secluſo enim quo
cunque actu intellectus, eſt
in diuinis natura ĩtellectua
lis, & entitas incõicabilis,
quæ ſunt de ratione ꝑſone.

Ad primũ arg. dicendũ ꝙ 1.
philoſophus loquitur ibi
de numero qui eſt de gene
re quantitatis, & non de nu
mero tranſcendenti.

Ad ſecundum dicendum 2.
ꝙ numerus vt ponitur in di
uinis abſtrahit a ſubſtantia
& accidente.

Ad tertiũ dicendũ ꝙ illud 3.
quæſitiuũ quid non ſemp q̃
rit de ſubſtãtia, ſiue de eſſen
tia, ſed aliqñ de eo quo ali-
qui dicit. Vñ ad hãc qõnẽ qd
eſt elemẽtũ eſt duplex rñſio.
Vna eſt diffinitio elementi.
Alia uero eſt id de quo dici
tur elementũ, puta ignis. Ad
ꝓpoſitũ autẽ, dicentib. catho
licis illud Ioh. Tres ſunt qui
teſtimoniũ dãt &c. quærunt
hæretici quid tres, nõ inter
rogando quid ſignificetur ꝑ
hoc nomen tres, ſed quærẽ
do quid eſt illud ſubiectũ ꝙ
determinatur per illud a-
diectiuum, & tunc reſpõde
tur eis quod tres perſonæ.

Ad quartũ dicendũ, ꝙ cũ 4.
indiuiduum dicat vnitate in
diuiſibilẽ, quæ ex natura rei

ſequitur naturam entis indiuiſibilis, ideo potius dicendum eſt quod ſit nomen primæ intentionis quam ſecundæ, licet quãque ſummi poſſit, pro ſecunda intentione.

Vtrum perſonæ diuinæ conſtituantur per proprietates abſolutas, uel reſpectiuas.

D.Tho.1.par q.28.ar.1. Dur. 1.d.26.q.2.Scot.1.diſt. 33. q.1.& 2.

Sexto queritur. Vtrũ perſonæ diuinæ conſtituantur per proprietates abſolutas vel reſpectiuas.

1. Primo arg. ꝙ per abſolutas, quia nobiliſſimorũ ſuppoſitorum ſunt nobiliſſima conſtitutiua, ſed abſolutum eſt nobilius reſpectiuo igit.

2. Secundo arg. ſuppoſita diuina ſunt ſubſtantialia, ergo earum conſtitutiua ſunt ſubſtantialia, & non relatiua.

3. Tertio omnis quiditas eſt de ſe cõmunicabilis, ſed nullum communicabile det eſſe incommunicabile, cuiuſmodi eſt eſſe ſuper poſitale, ergo relatio cũ ſit quiditas quãdã, non cõſtituit ſuppoſitũ.

4. Quarto arg. ab vltimis cõſtitutis ſuppoſitorum cũ ſint primo diuerſa, nõ poteſt abſtrahi aliquis conceptus cõmunis, ſed à relationibus diuinis eſt abſtrahibilis aliquis cõceptus cõis. igiť &c.

Quinto. Ex diſtinctis quiditatibus nõ poteſt fieri aliquid per ſe vnũ, igitur ex eſſentia & relatione quę ſunt quiditates diſtinctę non põt cõnſtitui vna perſona 5.

Sexto. Generare præſupponit eſſe, ergo gñatio actiua prę ſupponit eſſe patris, & ſic non conſtituit ipſum. 6.

Septimo. In oĩ ordine primũ eſt abſolutũ, ergo in ordine diuinarũ perſonarum prima eſt abſoluta, & non ꝑ relationẽ conſtituta. Cõtra. 7.

Dicit Dionyſius. Non eſt audendũ aliquid dicere de ſuꝑſubſtãtiali occulta diuinitate preter ea quę nobis ex ſacris eloquiis ſũt expſſa. Sed ubicũq; in ſacra ſcriptura fit mẽtio de diuinis ꝑſonis vbi exprimũt noibus relationis. igiť. Primo notandũ ꝙ circa hãc quæſtionem eſt triplex modus dicẽdi. Primus eſt dicẽtiũ ꝙ diuinæ ꝑſonæ ſeipſis primo diſtinguunť. Quod ſic probant, quia perſona eſt ſimplex ſicut eſſentia, eſſentia autẽ ſeipſa primo diſtinguitur a quocũq; alio, ergo & perſonæ. Item abſtractũ, & con-

Diony. lib. 1. de Diuin. nomin.

concretum,vt pater & pater
nitas idem ſignificant, ergo
dicere patrem diſtingui pa
ternitate eſt dicere patrem
diſtingui ſeipſo.

Sed contra arg.Sco. Quæ
cunq; enim non ſunt primo
diuerſa,ſed aliquid idem ter
tio non ſeipſis primo diſtin-
guuntur, quia in ipſis aliud
eſt in quo conueniunt, & il-
lud in quò diſtinguuntur,
ſed perſonæ diuinæ nō ſunt
primo diuerſę, conueniunt
.n.in eſsentia,ergo non ſeip
ſis totis diſtinguuntur.Et ad
primam rationem prædictæ
opinionis reſpondet Sco. ꝙ
quãuis perſona ſit ſimplex,
tamen formaliter includit
duo,ſ.eſsentiam, & relatio-
nem, quorum unum non eſt
formaliter aliud,vnde unum
eſt communicabile, & aliud
incommunicabile. Et ad ſe
cundam rationem reſpon-
det,quòd concretum ſignifi-
cat, aut connotat ſubſiſtens
in forma deſignata per ab-
ſtractum, quod tamen non
ſic importat,aut connotatur
per ipſum abſtractum,& hoc
maxime certum eſt de cõcre
to ſubſtantiuò, ſubſiſtens au
tem habẽs paternitatem ha
bet etiã eſsentiam,dicere er
go patrem diſtingui paterni
tate, non eſt dicere patrem
diſtingui ſeipſo toto, ſed ali
quo quod eſt in eo. Secũdus
eſt modus dicendi aliquorũ
dicentium, ꝙ perſonę diuinæ
conſtituuntur, & diſtinguun
tur primo per proprietates
abſolutas, & iſti innituntur
rationibus adductis in pede
quæſtionis. dicunt itaq; iſti,
ꝙ in Deo eſt una hęcceitas
indiuidualis, quę communis
eſt tribus, & ſunt tres quaſi
entitates abſolutæ ſuppoſita
les, nec ſequitur compoſitio
propter additionem abſolu
ti ad abſolutum,ſ. vnius en-
titatis ſuppoſitalis ad eſsen
tiam,quia ipſa eſsentia ſim-
pliciter eſt in actu & nullo
modo in potentia.

Ad Auctoritates autẽ ſan-
ctorum dicentium perſonas
diuinas diſtingui per origi-
nes,dicunt, quòd illud uerũ
eſt principatiue habent n.
eſse diſtinctum a principio
productiuo per originẽ, ſed
tamen illud eſse diſtinctum
habẽt formaliter a realitati
bus abſolutis communicabi
libus.Hanc autem opinionẽ
communiter non tenent do
ctores, & contra cauſa tenẽt
duo pricipalia principia, pri
mum eſt. Quicquid eſt abſo-
lutũ in diuinis eſt perfectio
ſimpliciter, omne enim tale
dicit perfectionem, & nulla
eſt

eſt perfectio in diuinis, nisi ſimpliciter, ſed nulla proprietas perſonalis poteſt eſſe perfectio ſimpliciter, nulla.n. proprietas pſonalis eſt communis tribus. Secundum eſt. Quicquid eſt abſolutum in diuinis, eſt formaliter infinitum, omne enim tale dicit quantitatem virtutis, in creatis, nec poteſt hac perfectione carere in diuinis. In diuinis autem non eſt ulla quantitas virtutis nisi infinita Sed nulla proprietas perſonalis eſt formaliter infinita. Sic enim illa careret aliqua perſona formaliter infinita. Eſt ergo alius modus dicendi magis uſitatus, & magis cōſonus ſcripturę videlicet, ꝙ perſonæ diuinæ cōſtituūtur, & diſtinguunt primo per proprietates relatiuas.

Pro cuius declaratione notanda ſunt ſecundū Fran. de Ma. quatuor præambula de proprietatibus relatiuis, quantum ad rationem earū. Primum eſt, quòd generatio actiua & paternitas in patre ſunt vna & eadem proprietas, & similiter generatio paſſiua & filiatio in filio. Secundum eſt quod ratio formalis generationis actiuæ nō uidetur eſſe eadē paternitati, nec ratio formalis generationis paſſiuæ filiationi, ꝙ patet, quia aliquid repugnat paternitati & filiationi inquātum huiuſmodi, puta eſſe in natura non uiuente, quod non repugnat generationi inquātum generatio eſt. Sic enim omni generationi repugnaret. Tertiū eſt, formalis ratio generationis actiuę præintelligitur formali rationi paternitatis. patet. quia qualem ordinem habēt aliqua ubi realiter diſtinguuntur, talem ordinem habēt vbi ſunt idem realiter, ſed in creaturis generatio actiua ē diſpoſitio præuia paternitati. igitur. Quartum eſt, formalis ratio generationis paſſiuæ præintelligitur filiationi, patet, quia quando aliqua ordinem habent ex ſuis rationibus formalibus, ubicunque retinent ſuas formales rationes, retinēt & illum ordinem. In diuinis autem eſt formalis ratio generationis paſſiuæ & filiationis. Vlterius notanda ſunt de proprietatibus relatiuis quatuor præambula quantum ad uim earum conſtitutiuā. Primum eſt, relatio nō cōſtituit perſonam inquātum dicit habitudinē ad terminū, ſed ad fundamentum, patet, quia habitudo ad terminū

eſt ad extrinſecum, habitudo vero conſtitutiui eſt ad intrinſecum. Secundum eſt, relatio ſecundum ſuam quiditatem non cõſtituit, ſed per ſuam paſſionem, patet, quia per ſuam quiditatem eſt ad aliud. Vis autem conſtitutiua nõ conuenit ei per ſe primo, ſed per ſe ſecundo, tanquam eius paſſio. Tertium eſt, relatio non conſtituit perſonam inquãtum relatio. Quia ſic omnis relatio conſtitueret, nec inquantum paternitas, aut filiatio, aut ſpiratio, quia iſta reperiuntur in creaturis ſine ui cõſtitutiua. Nec inquantum diuina, quia ſic omnis relatio diuina perſonam conſtitueret, quod patet eſſe falſum de ſpiratione actiua. Nec inquantum propria, quia prioritas originis quæ eſt ꝓpria patri, non conſtituit perſonam patris. Quartum eſt, ꝙ quatuor ſunt cõditiones neceſſariæ ad hoc quod relatio conſtituat perſonam. Prima eſt quòd ſit formaliter inſiſtens. non enim poſſunt duo unum formaliter conſtituere, niſi unum ſit in alio, ideo non ſufficeret quod eſſet cõſiſtens vel aſſiſtens. Secunda eſt quòd ſit ſubſiſtens, relatio enim inherens non conſtituit ſuppoſitum cum adueniat ſubſiſtenti. Tertia eſt, ꝙ ſit propria. Quarta eſt, quòd ſit prima. His præmiſſis ponuntur tres concluſiones.

[*Con. 1.*] Prima eſt. Perſonæ diuinæ conſtituuntur formaliter & diſtinguuntur primo per proprietates relatiuas. patet per auctoritates ſacræ ſcripturæ exprimentes perſonas diuinas ꝑ nomina relatiua, vt patet Mat. vlt. & 1. Ioh. vlt. Item di. Augu. [*Aug. 7 de Trin.*] Singulæ perſonæ nullo modo ad ſe dicuntur, ſed ad inuicem. Et Boe. dicit. [*Boet de Tri li. 2.*] Eſſentia continet vnitatem. relatio vero multiplicat trinitatẽ. Ex ii. li de tri. Perſonæ diuinæ nõ diſtinguũtur, niſi penes aliũ & aliũ modũ habendi eandẽ naturam. Item Anſel. [*Anſel. de proceſſione ſpiritus ſancti.*] In diuinis omnia vnum ſunt vbi non obuiat relationis oppoſitio.

[*Con. 2.*] Secunda cõcluſio. Proprietas patris magis videtur conſtitutiua ſub ratione generationis actiuæ, quam paternitatis. patet quia prima ratio primæ proprietatis videtur eſſe primæ perſonæ conſtitutiua.

[*Con. 3.*] Tertia concluſio. Proprietas filii magis videtur cõſtitutiua ſub ratione generationis paſſiuæ, ꝙ ſub rõne filia-

tionis, quia ideo ſpiratio actiua non conſtituit perſonā, quia poſterior aduenit, ꝙ iam actu ſubſiſtenti.

1. Ad primum arg. dicendū ꝙ abſolutum perſonale non eſt nobilius relatiuo ſubſiſtēti, quod per identitatem trāſit in eſſentiam. Vel dicendū quòd nobilius diſtinctiuum eſt quod facit diſtinctionem minorem, ſiue minus recedētem ab vnitate. Et huiuſmodi eſt proprietas relatiua.

2. Ad ſecundum dicendū ꝙ relatio originis poteſt dici ſubſtantialis, id eſt ad ſubſtātiam pertinens accipiendo ſubſtantiam pro ſuppoſitò, non pro eſſentia.

3. Ad tertium dicendum ꝙ maior eſt vera de quidditate eſſentiali, non de quidditate perſonali. Eſt enim paternitas in diuinis quidditas omnino incommunicabilis.

4. Ad quartum dicendum, ꝙ maior eſt vera de conceptu quidditatiuo, non de conceptu quaſi de nominatiuo. Vnde paternitas & filiatio quātum ad intellectum & cōceptum, non ſunt primo diuerſa, quin poſſit intellectus ab eis abſtrahere communiorē rationem, ſiue realitatem, licet non quidditatiuam, ſed quantum ad realitatē, & realitatem ſunt primo diuerſa, ita ꝙ non includunt aliquē vnum gradum realitatis potentialem, & determinabilē per ſpeciales differentias.

Ad quintum dicendum ꝙ ex eſſentia, & relatione fit vnum per ſe, ex eo ꝙ relatio per identitatem tranſit in eſſentiam. 5.

Ad ſextum dicēdum ꝙ generare ſemper præſupponit eſſe principii generatiui, ſed aliquando generare eſt ipſum eſſe ſuppoſiti generantis, videlicet in deo. 6.

Ad ſeptimum dicendum quòd antecedens eſt intelligendum non de ordine perſonarū, ſed de ordine eſſentiarum, & quidditatum in quibus eſt ſtatus ad quidditatem formaliter infinitam, quæ eſt abſoluta. 7.

De ſpectantibus ad perſonam patris.

An innaſcibile ſit proprietas patris.

Hoc idem Scot. 1. ſent. diſt. 28. q. 1. & 2. D. Tho. 1. p q. 33. ar. 4. Dur. 1 ſent. d. 28. q. 2.

S V-

SVPERIVS dictum eſt de productionibus & perſonis diuinis in communi. nunc in ſpeciali dicendū eſt de his,quę ſpectant ad ſingulas productiones,& perſonas. Et primo de his,quę ſpectant ad perſonam patris. Vbi primo quæritur. An ingenitum, ſiue innaſcibile ſit proprietas perſonæ patris conſtitutiua.

1. Primo arg. quod non ſit proprietas patris, quia conuenit eſſentiæ diuinæ, & etiā ſpirituiſancto.

2. Secundo omnis proprietas perſonalis importat relationē. Dicit enim Aug. quod quicquid dicitur ad ſe in diuinis eſt cōmune tribus. licet ingenitum nō nominat relationē,imo dicit ad ſe. ergo.

3. Tertio. Omnis proprietas perſonalis pertinet ad dignitatem, ſed ingenitum non dicit dignitatem cum ſit negatiuum. igitur.

4. Quarto arg. quod ingenitum conſtituat patrem. quia *Aug. li. 5. de Trinitat.* di Aug. ſi pater non genuiſſet nihil prohiberet eum eſſe ingenitum. ergo intelligitur aliquis ingenitus anteq̄ intelligatur generare. Ille autem ingenitus eſt omnino incommunicabilis. igitur.

5. Quinto. In omni ordine eſſentiali negatio ordinis ad prius immediatiuus cōſequitur primum quàm ordo eius ad ſecundum, ergo in perſonis diuinis negatio prioris prius conuenit primæ perſonæ quā generatio ſecundæ.

Contra quantum ad primum Aug. ad Oroſium di. Duos ingenitos non poſſe eſſe certa fides confirmat. Et quantum ad ſecundum dicitur. Secūda perſona cōſtituitur relatione poſitiua. igitur & prima. Notāda ſunt quattuor pręambula. Primum eſt ꝙ ingenitum ſecūdum vſum ſanctorum dicentium illud ſoli patri conuenire importat negationem geniti communiſſime ſumpti ꝓ producto, ſiue per generationem, ſiue per productionem aliā, quæ pręexigit generationē. aut etiam pro communicato per generationem connotādo ſuppoſitum ſubſiſtens in natura diuina. Vnde patet quod ingenitum non conuenit eſſentiæ cum ſit per generationem communicata, neque ſpiritusancto cū ſit productus per ſpirationem, quæ præexigit generationem. Secundum: Ingenitum & innaſcibile habent diſtinctas rationes formales. patet quia genitum & natum in filio nō ſunt

ſunt idẽ formaliter. Aliquid enim repugnat natiuitati, ſcilicet eſſe in natura non uiuente, quod non repugnat generationi inquantum eſt generatio. Tertium eſt: Innaſcibile ſecundum ſuam rationem prius eſt quàm ingenitum patet quia genitum prius quàm natum. Omne enim natum eſt genitum, ſed non econtra. Sed vbi poſitio præcedit poſitionem, negatio poſterioris præcedit negatione prioris, ſicut nõ homo præcedit non animal.

Quartum eſt. Ingenitum & innaſcibile dicuntur priuationes, aut negationes ſecũdum diuerſas rationes. Vbi ſciendum, quòd priuatio aliquãdo ſumitur large pro carentia formæ in ſubiecto apto nato: ſecundum communem rationem generis, aut tranſcendentis tantum, & ſic ingenitum in patre dicitur priuatio, eo ꝙ patri ſub ratione perſonæ, aut entis non repugnat generari. Aliquando ſumitur, priuatio proprie pro carentia formæ in ſubiecto apto nato ſecundum propriam rationem. Vnde ingenitum non dicitur; hoc modo priuatio in patre, quia pater, vt pater ad nihil eſt aptus, quod non actum habet, ideo hoc modo ingenitum negatio eſt in patre: Sic etiam diceremus quòd incorporeitas & immutabilitas in Deo ſub ratione entis ſunt priuationes, licet quandoque circunloquantur aliquas proprietates poſitiuas, ſed in Deo ſub ratione deitatis ſunt negationes. His præmiſſis ponũtur duæ concluſiones.

Prima eſt. Ingenitum eſt proprietas patris. patet ex dictis **Con.1.**

Secunda concluſio. Ingenitum non eſt proprietas cõſtitutiua patris. patet, quia perſona poſitiua non conſtituitur proprietate negatiua. Itẽ ſi ſic, ſequeretur ꝙ pater & filius non haberent vniformiter rationem perſonalitatis, cum filius conſtituatur proprietate poſitiua. Itẽ communicari non repugnat negationi ſecundum ſe, ſed tantum per affirmationem aliquam cui primo cõuenit incommunicabilitas. **Con.2.**

Ad primum argumentum pater, reſponſio ex dictis. 1.

Ad ſecundum dicendum quòd ingenitum importat relationem negatiue, licet non poſitiue. 2.

Ad tertium dicendum, ꝙ ad proprietatem perſonalẽ, ſuffi- 3.

ſufficit quòd non dicat indignitatem, ſicut omnia perſonalia non ſunt imperfectiones, nec tamẽ ſunt perfectiones ſimpliciter. Vel dicendũ. quod ſicut dignitatis eſt in filio habere principium originãs: ita in patre non hẽre.

4. Ad quartum dicendum, ꝙ dictum Aug. ſic debet intelligi, quòd ingenitum de per ſe ſignificato & ratione, non cõnotat patrem, ſed tamen oportet in re aliqua proprietatem poſitiuam pręcedere ingenitũ propter quã in ſit.

5. Ad quintũ dicendũ, ꝙ antecedens intelligitur de primo ꝙ eſt ad ſe, cuius videlicet eſſe non eſt eſſe ad ſecundum, modo eſſe perſonæ primæ eſt relatio ad ſecundam.

Vtrum iſta ſit uera. Solus pater eſt Deus.

D.Tho.1.p.q.10.ar.3. Dur.1. Sen.d.21.q.1. & 2. Scot.1. Sen.d.21.q.1.

SEcundo quęritur. Vtrum iſta propoſitio ſit uera, ſolus pater eſt Deus

1. Arguitur ꝙ ſic. quia ſolus Deus qui eſt pater eſt Deus, ergo ſolus pater eſt Deus, conſequentia patet per ſimile, quia ſequitur ſolum animal quod eſt homo currit, ergo ſolus homo currit

Secundo, Solus Deus eſt 2.
pater, ergo ſolus pater eſt Deus, cõſequentia patet per conuerſionem.

Contra eſt Auguſt. Primo *Aug. li.*
notandum quod vt di. phi. *6. de Tri.*
lib. elenchorum, ſolus idem *nita.*
eſt quod non cum alio & ſic importat negationem aſſociationis. Poteſt autem teneri dupliciter. Vno modo cathegoreumatice, prout uidelicet determinat aliquid in ſe & ex natura rei, & ſic ſignificat ſolitudinem, quæ negat conſortium eiuſdem naturę. Vnde hic dicitur ſolus idest ſolitarius eſſe in horto, licet ſint ibi multæ plantæ & multa alia. Alio modo poteſt ſumi ſincathegoreumatice prout videlicet determinat aliquid inquantum eſt extremum compoſitionis ꝑ reſpectum ad aliud extremum. primo modo non admittitur iſte terminus ſolus in diuinis, quia nihil eſt ibi ſolitarium, cum ſint ibi tres perſonæ eiuſdem naturæ. Secundo modo bene admittitur quando videlicet non eſt aliquid aſſociabile ſubiecto de quo dicatur prædicatum.

tum Hoc autem non poteſt eſſe uerum quando de perſonali prædicatur eſſentiale, quia eſſentiale cōuenit aliis ab incluſo & ideo talis propoſitio eſt neganda. & huiuſmodi eſt iſta ſolus pater eſt Deus. Secundo notandum, quod aliqui dicunt relatiuo incluſo nō poſſe excludi correlatiuum eo quod correlatiuum eſt de intellectu relatiui. Sunt enim relatiua ſimul natura & poſita ſe ponunt, ſed hoc eſt contra intentionem Philoſophi in primo phyſicorum ſic arguentis. Si tantum principium eſt, ergo principatum non eſt: correlatiuum enim non eſt de intellectu relatiui tanquam aliquid eius puta pars integralis, aut eſſentialis, ſed tanquā aliquid ad quod terminatur intellectus eius. Et tale eſt ſufficienter diuerſum tanta diuerſitate quāta requiritur ad hoc vt excludatur. Ex quibus ſequitur ꝙ omnis propoſitio excluſiua affirmatiua, in qua prædicatur eſſe de relatiuo, eſt impoſſibilis, ſicut iſta (tātum pater eſt) ſequitur enim, tantum pater eſt, ergo pater eſt, & nullus alius à patre eſt, & ſic filius nō eſt. Et iterum ſequitur, pater eſt, ergo filius eſt. His ꝑmiſſis ponit talis cōcluſio.

Hæc propoſitio eſt falſa (ſolus pater eſt Deus,) patet per duas regulas logicorum. Prima eſt. Excluſiua affirmatiua infert vniuerſalem affirmatiuā de terminis tranſpoſitis: ſequitur ergo ſolus pater eſt Deus; ergo omnis ꝑſona quæ eſt Deus eſt pater. hæc autem eſt falſa igitur & prima Secunda regula eſt. Excluſiua affirmatiua de ſubiecto finito infert vniuerſalem negatiuam de ſubiecto infinito. Sequitur ergo, ſolus pater eſt Deus, ergo nullus non pater eſt Deus, hæc autē eſt falſa, ergo & prima. Con. 1.

Ad primum argum. dicendum quod antecedens eſt verū in ſenſu diuiſo. tunc enim ſenſus eſt (ſolus Deus eſt pater, & ſolus Deus eſt Deus,) In ſenſu autem compoſito eſt falſum, quia ſenſus eſt qđ ſolus Deus pater eſt Deus. 1.

Ad ſecundum dicendum, quod ibi non eſt conuerſio debita, ſed fallacia conſequētis. Cum enim excluſiua affirmatiua ſit cōuertibilis cum uniuerſali affirmatiua de terminis tranſpoſitis, arguere ab excluſiua affirmatiua ad excluſiuā affirmatiuā de terminis trāſpoſitis, idem eſt, ac ſi argueretur ab vniuerſali, affir- 2.

li affirmatiua ad vniuerſalem affirmatiuam de terminis tranſpoſitis: & in omni tali argumentatione committitur fallacia cõſequẽtis.

Vtrũ eſſentia in patre ſit principium generationis filij.

Hoc idem Scot.1.Sent d.5.q.1. Bac.1.Sen.di.5 q.1.Dur.1. ſent.d.7.q.1.

TErtio quæritur. Vtrum eſſentia in patre ſit prĩcipium generatiuum filii.

1. Primo arguitur ꝙ in Deo non ſit principium generatiuum, quia vbi eſt principiũ generatiuum ibi eſt potẽtia ad actum generandi: ſed potentia nominat imperfectionem, quæ nullo modo eſt in Deo, igitur.

2. Secundo. Omne principium productiuum, videtur expectatio non poteſt eſſe in Deo. igitur.

3. Tertio arguitur. Omne principium productiuum, dicit reſpectu alicuius actus eliciti; ſed in patre nihil eſt elicitum. igitur. &c.

4. Quarto arguitur, quòd eſſentia non ſit principium generatiuum filii, quia generatur filius per actum dicendi, ſed dicere eſt tantum potentię intellectiuæ & non obiecti ergo eſſentia quæ eſt obiectum non eſt principium generatiuum.

5. Quinto. Eadem eſt eſſentia in patre & filio: ſed filius per eſſentiam non generat, ergo neque pater.

Contra Auguſt. dicit memoriam ſecundam eſſe principium productiuum filiis. talis autem memoria includit intellectum & eſſentiam. *Aug. li. 1. de Trinitat.*

Primo notandum eſt, ꝙ principium productiuum proprie, dicitur reſpectu producti uel producibilis, & non reſpectu productionis. Vnde generatio actiua in patre, nõ eſt producta, neque elicita, quicquid enim eſt in patre, eſt non elicitum & ingenitum. Item primum eliciens, ſiue producens in diuinis, eſt perſona patris, generatio autem actiua eſt prior ipſa, cum ipſam conſtituat. Et ſi quæras per quid determinatur eſſentia ad actum generandi. Dicendum quod ex ſe propter plenitudinem perfectionis pullulat, hęc proprietas abſque omni, origine. Vnde Dioniſius dicit perſonas diuinas eſſe pullulationes diuinę naturę. Si quis au- *Dion. lib. de unica & diſerta. Theolo.*

tem quærat de generatione paſſiua an ſit elicita. Dicendum quod non proprie loquēdo, quod probatur, quia elicitionis nō eſt elicitio: ſic enim eſſet proceſſus in infinitum. generatio autem paſſiua eſt ipſa elicitio verbi. Itē primum elicitum in diuinis eſt perſona uerbi: generatio autem paſſiua ipſam præcedit tanquam eius conſtitutiua. Poſſet tamen ipſa generatio paſſiua dici elicita ſeipſa quidditatiue. iuxta quòd dicit Auguſ. & etiam Hilarius lib. de Trin. quòd nihil habet filius niſi natum Vbi eſt aduertendum, quòd aliquid dici poteſt elicitū quadrupliciter. Primo modo quiditatiue, ſicut creatio ſeipſa dicit̄ quidditatiue creata, & generatio tam actiua quam pasſiua in creatis, ſeipſa dicitur elicita a fundamento & termino. Elicitio quippe abſtrahit a cauſatione, & factione. Secundo modo denominatiuę, ſicut actus intelligendi in nobis dicitur elicitus. Elicitio enī eſt accidens eius. Tertio modo conſtitutiue, ſicut uerbū noſtrum dicitur elicitum: eſt enim conſtitutum ex actu intelligendi, & dictione paſſiua. Quarto modo conſecutiuę & ſic paſſio dicitur elicita, quia conſequitur originē ſubiecti, verum autem diuinum eſt elicitum conſecutione, ideo non eſt prius ſua origine.

Secundo notandæ ſunt ſex propoſitiones de actu intelligendi in nobis. Prima eſt intellectus non eſt cauſa totalis actus intelligendi, patet, quia poſito actiuo naturali, & paſſiuo, debite approximatis neceſſario ſequitur actio: ſed intellectus actiuus, & paſſiuus ſunt debite approximati, & naturaliter operantur, ergo ſi intellectus ſit totalis cauſa intellectionis, ſequitur ꝙ ī nobis erit intellectio obiecto non agente, nec per ſe, nec per ſuam ſpeciem, quod experimur eſſe falſum in nobis. Secunda eſt. Obiectum non cauſat totaliter intellectionem, patet, quia cauſa ęquiuoca totalis non poteſt eſſe imperfectior ſuo effectu. Sed obiectum aliqnando eſt imperfectius intellectione ſua, puta quando intelligitur accidens ſenſibile. Omne enim accidens ſpirituale perfectius eſt quàm ſenſibile: intellectio autem eſt accidens ſpirituale. Tertia eſt. Intellectus & obiectum

ctū ſimul concurrunt in cauſando intellectionem: patet, quia neutrum de ſe ſufficit, ut patet ex dictis. Quarta eſt. Intellectus eſt principium principalius in cauſando intellectionem quàm obiectum, patet, quia eſt uniuerſalius, & illimitatius. Eſtenim principium cuiuſcunque intellectionis, obiectum autem eſt tantum cauſatiuum noticiæ determinatæ, ſcilicet, de ſeipſo. Quinta eſt. Licet obiectum cauſet partialiter actum ſillogizandi, aut affirmandi. tamen non dicitur ſillogizare nec affirmare, & huiuſmodi. Talia enim operari non eſt ipſa fallere, aut cauſare, ſed magis recipere, ſeu ut uerius dicamus in ſe habere. Sexta eſt. Licet obiectum partialiter cauſet notitiam, tamen non ſibi competit actus dicendi; patet, quia dicere eſt tantummodo naturæ intellectiue. Vnde generare notitiam ſuperius, eſt addiſcere. Aliter tamen dicendum eſt in diuinis propter realem identitatem intellectus, & obiecti, quia uidelicet reſpectus dicendi fundatur tam in potentia intellectiua, quàm in obiecto. His præmiſſis ponuntur quattuor concluſiones.

Con. 1. Prima eſt. Eſſentia diuina non eſt totale principium productiuum uerbi, patet, quia ubicunque eſt principium unum naturale, ſemper producit productū eiuſdem rationis. niſi ſit difformitas ex parte paſſiui, quod non habet locum in diuinis ubi nihil eſt paſſiuum. Sed qua ratione eſſentia eſſet tale principium uerbi, eſſet etiam totale principium Spiritusſancti, ergo uerbum, & Spiritusſanctus. eſſent eiuſdem rationis. Et ſic Spiritusſanctus eſſet genitus, & filius ſicut, & verbum. Item, vbi ſunt eadem penitus extrema ibi eſt eadem habitudo, non enim diſtinguuntur relationes, niſi a fundamentis, & terminis, ſed utriuſque emanationis terminus eſt eſſentia; ut nunc ſupponitur. nihil eſt paſſiuum. Sed qua ratione eſsentia eſſet totale principium verbi, eſſet etiam totale principium ſpiritusſancti, ergo verbum, & ſpiritusſanctus eſſent eiuſdem rationis. Et ſic ſpiritusſanctus eſſet genitus, & filius ſicut & uerbū. Itē, vbi ſunt eadē penitus extrema ibi ē eadē ha-

ſequitur naturam entis indi
uiſibilis, ideo potius dicen-
dum eſt quod ſit nomen pri
mæ intentionis quam ſecun
dæ, licet quoque ſummi poſ-
ſit, pro ſecunda intentione.

*Vtrum perſonæ diuinæ conſti-
tuantur per proprietates ab
ſolutas, uel reſpectiuas.*

*D. Tho. 1. par q. 28. ar. 1. Dur.
1. d. 26. q. 2. Scot. 1. diſt. 33.
q. 1. & 2.*

SExto quæritur. Vtrũ per-
ſonæ diuinæ conſtituan-
tur per proprietates abſolu
tas vel reſpectiuas.

1. Primo arg. ꝙ per abſolu-
tas, quia nobiliſſimorũ ſup-
poſitorum ſunt nobiliſſima
conſtitutiua, ſed abſolutum
eſt nobilius reſpectiuo igit.

2. Secundo arg. ſuppoſita di
uina ſunt ſubſtantialia, ergo
earum conſtitutiua ſunt ſub-
ſtantialia, & non relatiua.

3. Tertio omnis quiditas eſt
de ſe cõmunicabilis, ſed nul
lum communicabile det eſſe
incommunicabile, cuiuſmo-
di eſt eſſe ſuper poſitale, er-
go relatio cũ ſit quiditas õ-
dã, non cõſtituit ſuppoſitũ.

4. Quarto arg. ab vltimis cõ
ſtitutis ſuppoſitorum cũ ſint
primo diuerſa, nõ poteſt ab
ſtrahi aliquis conceptus cõ-
munis, ſed à relationibus di
uinis eſt abſtrahibilis ali-
quis cõceptus cõis. igit &c.

Quinto. Ex diſtinctis qui- 5.
ditatibus nõ poteſt fieri ali
quid per ſe vnũ, igitur ex eſ
ſentia & relatione quę ſunt
quiditates diſtinctę non põt
conſtitui vna perſona.

Sexto. Generare præſup 6.
ponit eſſe, ergo gñatio acti-
ua pręſupponit eſſe patris, &
ſic non conſtituit ipſum.

Septimo. In oĩ ordine pri 7.
mũ eſt abſolutũ, ergo in or
dine diuinarũ perſonarum
prima eſt abſoluta, & non ꝑ
relationẽ conſtituta. Cõtra.
Dicit Dionyſius. Non eſt au *Diony.*
dendũ aliquid dicere de ſup *lib. 1. de*
ſubſtãtiali occulta diuinita- *Diuin.*
te preter ea quę nobis ex ſa *nomin.*
cris eloquiis ſũt exꝑſſa. Sed
ubicũq; in ſacra ſcriptura fit
mẽtio de diuinis ꝑſonis vbi
exprimũt noibus relationis.
igit. Primo notandũ ꝙ circa
hãc quæſtionem eſt triplex
modus dicẽdi. Primus eſt di
cẽtiũ ꝙ diuinæ ꝑſonæ ſeip-
ſis primo diſtinguunt. Quod
ſic probant, quia perſona eſt
ſimplex ſicut eſſentia, eſſen-
tia autẽ ſeipſa primo diſtin
guitur a quocũq; alio, ergo
& perſonæ. Item abſtractũ, &
con-

concretum, vt pater & paternitas idem ſignificant, ergo dicere patrem diſtingui paternitate eſt dicere patrem diſtingui ſeipſo.

Sed contra arg. Sco. Quæcunq; enim non ſunt primo diuerſa, ſed aliquid idem tertio non ſeipſis primo diſtinguuntur, quia in ipſis aliud eſt in quo conueniunt, & illud in quò diſtinguuntur, ſed perſonæ diuinæ nõ ſunt primo diuerſę, conueniunt .n. in eſsentia, ergo non ſeipſis totis diſtinguuntur. Et ad primam rationem prædictæ opinionis reſpondet Sco. ꝙ quãuis perſona ſit ſimplex, tamen formaliter includit duo, ſ. eſsentiam, & relationem, quorum unum non eſt formaliter aliud, vnde unum eſt communicabile, & aliud incommunicabile. Et ad ſecundam rationem reſpondet, quòd concretum ſignificat, aut connotat ſubſiſtens in forma deſignata per abſtractum, quod tamen non ſic importat, aut connotatur per ipſum abſtractum, & hoc maxime certum eſt de cõcreto ſubſtantiuo, ſubſiſtens autem habẽs paternitatem habet etiã eſsentiam, dicere ergo patrem diſtingui paternitate, non eſt dicere patrem diſtingui ſeipſo toto, ſed aliquo quod eſt in eo. Secũdus eſt modus dicendi aliquorũ dicentium, ꝙ perſonę diuinæ conſtituuntur, & diſtinguuntur primo per proprietates abſolutas, & iſti innituntur rationibus adductis in pede quæſtionis. dicunt itaq; iſti, ꝙ in Deo eſt una hęcceitas indiuidualis, quę communis eſt tribus, & ſunt tres quaſi entitates abſolutę ſuppoſitales, nec ſequitur compoſitio propter additionem abſoluti ad abſolutum, ſ. vnius entitatis ſuppoſitalis ad eſſentiam, quia ipſa eſsentia ſimpliciter eſt in actu & nullo modo in potentia.

Ad Auctoritates autẽ ſanctorum dicentium perſonas diuinas diſtingui per origines, dicunt, quòd illud uerũ eſt principaliter habent n. eſse diſtinctum a principio productiuo per originẽ, ſed tamen illud eſse diſtinctum habẽt formaliter a realitatibus abſolutis communicabilibus. Hanc autem opinionẽ communiter non tenent doctores, & contra cauſa tenẽt duo pricipalia principia, primum eſt. Quicquid eſt abſolutũ in diuinis eſt perfectio ſimpliciter, omne enim tale dicit perfectionem, & nulla

eſt

eſt perfectio in diuinis, nisi simpliciter, ſed nulla proprietas perſonalis poteſt eſſe perfectio simpliciter, nulla.n. proprietas pſonalis eſt communis tribus. Secundum eſt. Quicquid eſt abſolutum in diuinis, eſt formaliter infinitum, omne enim tale dicit quantitatem virtutis, in creatis, nec poteſt hac perfectione carere in diuinis. In diuinis autem non eſt ulla quantitas virtutis nisi infinita Sed nulla proprietas perſonalis eſt formaliter infinita. Sic enim illa careret aliqua perſona formaliter infinita. Eſt ergo alius modus dicendi magis usitatus, & magis cõſonus ſcripturę videlicet, q perſonæ diuinæ cõſtituũtur, & diſtinguunt primo per proprietates relatiuas.

Pro cuius declaratione notanda ſunt ſecundũ Fran. de Ma. quatuor præambula de proprietatibus relatiuis, quantum ad rationem earũ. Primum eſt, quòd generatio actiua & paternitas in patre ſunt vna & eadem proprietas, & similiter generatio paſſiua & filiatio in filio. Secundum eſt quod ratio formalis generationis actiuæ nõ uidetur eſſe eadẽ paternitati, nec ratio formalis generationis paſſiuę filiationi, q patet, quia aliquid repugnat paternitati & filiationi inq̃tum huiuſmodi, puta eſſe in natura non uiuente, quod non repugnat generationi inquãtum generatio eſt. Sic enim omni generationi repugnaret. Tertiũ eſt, formalis ratio generationis actiuę præintelligitur formali rationi paternitatis. patet. quia qualem ordinem habẽt aliqua ubi realiter diſtinguuntur, talem ordinem habẽt vbi ſunt idem realiter, ſed in creaturis generatio actiua ẽ diſpositio præuia paternitati. igitur. Quartum eſt, formalis ratio generationis paſſiuæ præintelligitur filiationi, patet, quia quando aliqua ordinem habent ex ſuis rationibus formalibus, ubicunque retinent ſuas formales rationes, retinẽt & illum ordinem. In diuinis autem eſt formalis ratio generationis paſſiuæ & filiationis. Vlterius notanda ſunt de proprietatibus relatiuis quatuor præambula quantum ad ſuam earum conſtitutiuã. Primum eſt, relatio nõ cõſtituit perſonam inquãtum dicit habitudinẽ ad terminũ, ſed ad fundamentum, patet, quia habitudo ad terminũ

eſt

eſt ad extrinſecum, habitudo vero conſtitutiui eſt ad intrinſecum. Secundum eſt, relatio ſecundum ſuam quiditatem non cõſtituit, ſed per ſuam paſſionem, patet, quia per ſuam quiditatem eſt ad aliud. Vis autem conſtitutiua nõ conuenit ei per ſe primo, ſed per ſe ſecundo, tanquam eius paſſio. Tertium eſt, relatio non conſtituit perſonam inquãtum relatio. Quia ſic omnis relatio conſtitueret, nec inquantum paternitas, aut filiatio, aut ſpiratio, quia iſta reperiuntur in creaturis ſine ui cõſtitutiua. Nec inquantum diuina, quia ſic omnis relatio diuina perſonam conſtitueret, quod patet eſſe fàlſum de ſpiratione actiua. Nec inquantum propria, quia prioritas originis quæ eſt ꝓpria patri, non conſtituit perſonãm patris. Quartum eſt, ꝙ quatuor ſunt cõditiones neceſſariæ ad hoc quod relatio conſtituat perſonam. Prima eſt quòd ſit formaliter inſiſtens. non enim poſſunt duo unum formaliter conſtituere, niſi unum ſit in alio, ideo non ſufficeret quod eſſet cõſiſtens vel aſſiſtens: Secunda eſt quòd ſit ſubſiſtens, relatio enim inherens non conſtituit ſuppoſitum cum adueniat ſubſiſtenti. Tertia eſt, ꝙ ſit propria. Quarta eſt, quòd ſit prima. His præmiſſis ponuntur tres concluſiones.

Con. 1.

Prima eſt. Perſonæ diuinæ conſtituuntur formaliter & diſtinguuntur primo per proprietates relatiuas. patet per auctoritates ſacrę ſcripturę exprimentes perſonas diuinas ꝑ nomina relatiua, vt patet Mat. vlt. & 1. Ioh. vlt. Item di. Augu. Singulæ perſonę nullo modo ad ſe dicuntur, ſed ad inuicem. Et Boe. dicit. Eſſentia continet vnitatem. relatio vero multiplicat trinitatẽ. Ex ii. li de tri. Perſonę diuinæ nõ diſtinguũtur, niſi penes aliũ & aliũ modũ habendi eandẽ naturam. Item Anſel. In diuinis omnia vnum ſunt vbi non obuiat relationis oppoſitio.

Aug. v de Trin. *Boet de Tri li. 2.* *Anſel. de proceſſione ſpiritus ſancti.*

Con. 2.

Secunda cõcluſio. Proprietas patris magis videtur conſtitutiua ſub ratione generationis actiuę, quam paternitatis. patet quia prima ratio primæ proprietatis videtur eſſe primæ perſonę conſtitutiua.

Con. 3.

Tertia concluſio. Proprietas filii magis videtur cõſtitutiua ſub ratione generationis paſſiuę, ꝙ ſub rõne filia-

tionis, quia ideo ſpiratio actiua non conſtituit perſonã, quia poſterior aduenit, ꝙ iam actu ſubſiſtenti.

1. Ad primum arg. dicendũ ꝙ abſolutum perſonale non eſt nobilius relatiuo ſubſiſtẽti, quod per identitatem trãſit in eſſentiam. Vel dicendũ quòd nobilius diſtinctiuum eſt quod facit diſtinctionem minorem, ſiue minus recedẽtem ab vnitate. Et huiuſmodi eſt proprietas relatiua.

2. Ad ſecundum dicendũ ꝙ relatio originis poteſt dici ſubſtantialis, id eſt ad ſubſtãtiam pertinens accipiendo ſubſtantiam pro ſuppoſitò, non pro eſſentia.

3. Ad tertium dicendum ꝙ maior eſt vera de quidditate eſſentiali, non de quidditate perſonali. Eſt enim paternitas in diuinis quidditas omnino incommunicabilis.

4. Ad quartum dicendum, ꝙ maior eſt vera de conceptu quidditatiuo, non de conceptu quaſi de nominatiuo. Vnde paternitas & filiatio quãtum ad intellectum & cõceptum, non ſunt primo diuerſa, quin poſſit intellectus ab eis abſtrahere communiorẽ rationem, ſiue realitatem, licet non quidditatiuam, ſed quantum ad realitatẽ, & realitatem ſunt primo diuerſa, ita ꝙ non includunt aliquẽ vnum gradum realitatis potentialem, & determinabilẽ per ſpeciales differentias.

Ad quintum dicendum ꝙ ex eſſentia, & relatione fit vnum per ſe, ex eo ꝙ relatio per identitatem tranſit in eſſentiam. 5.

Ad ſextum dicẽdum ꝙ generare ſemper præſupponit eſſe principii generatiui, ſed aliquando generare eſt ipſum eſſe ſuppoſiti generantis, videlicet in deo. 6.

Ad ſeptimum dicendum quòd antecedens eſt intelligendum non de ordine perſonarũ, ſed de ordine eſſentiarum, & quidditatum in quibus eſt ſtatus ad quidditatem formaliter infinitam, quæ eſt abſoluta. 7.

De ſpectantibus ad perſonam patris.

An innaſcibile ſit proprietas patris.

Hoc idem Scot. 1. ſent. diſt. 28. q. 1. & 2. D. Tho. 1. p q. 33. ar. 4. Dur. 1 ſent. d. 28. q. 2.

SVPERIVS dictum eſt de productionibus & perſonis diuinis in communi.nunc in ſpeciali dicendũ eſt de his,quę ſpectant ad ſingulas productiones,& perſonas.Et primo de his,quę ſpectant ad perſonam patris. Vbi primo quæritur. An ingenitum, ſiue innaſcibile ſit proprietas perſonæ patris constitutiua.

1. Primo arg. quod non ſit proprietas patris, quia conuenit eſſentiæ diuinæ, & etiã ſpirituiſancto.

2. Secundo omnis proprietas perſonalis importat relationẽ.Dicit enim Aug.quod quicquid dicitur ad ſe in diuinis eſt cõmune tribus.licet ingenitum nõ nominat relationẽ,imo dicit ad ſe.ergo.

3. Tertio.Omnis proprietas perſonalis pertinet ad dignitatem, ſed ingenitum non dicit dignitatem cum ſit negatiuum.igitur.

4. Quarto arg. quòd ingenitum conſtituat patrem.quia di Aug.ſi pater non genuiſſet nihil prohiberet eum eſſe ingenitum.ergo intelligitur aliquis ingenitus anteq̃ intelligatur generare.Ille autem ingenitus eſt omnino incommunicabilis.igitur

Aug. li. 5. de Trinitat.

5. Quinto. In omni ordine eſſentiali negatio ordinis ad prius immediatiuus cõſequitur primum quàm ordo eius ad ſecundum, ergo in perſonis diuinis negatio prioris prius conuenit primæ perſonæ quã generatio ſecundæ.

Contra quantum ad primum Aug. ad Oroſium di. Duos ingenitos non poſſe eſſe certa fides confirmat.Et quantum ad ſecundum dicitur.Secũda perſona cõſtituitur relatione poſitiua.igitur & prima.Notãda ſunt quattuor pręambula.Primum eſt ꝙ ingenitum ſecũdum vſum ſanctorum dicentium illud ſoli patri conuenire importat negationem geniti communiſsime ſumpti ꝓ producto,ſiue per generationem, ſiue per productionem aliã, quæ pręexigit generationẽ. aut etiam pro communicato per generationem connotãdo ſuppoſitum ſubſiſtens in natura diuina. Vnde patet quod ingenitum non conuenit eſſentiæ cum ſit per generationem communicata,neque ſpirituſancto cũ ſit productus per ſpirationem,quæ præexigit generationem. Secundum: Ingenitum & innaſcibile habent diſtinctas rationes formales. patet quia genitum &natum in filio nõ ſunt

ſunt idē formaliter. Aliquid enim repugnat natiuitati, ſcilicet eſſe in natura non uiuente, quod non repugnat generationi inquantum eſt generatio. Tertium eſt: Innaſcibile ſecundum ſuam rationem prius eſt quàm ingenitum patet quia genitum prius quàm natum. Omne enim natum eſt genitum, ſed non econtra. Sed vbi poſitio precedit poſitionem, negatio poſterioris præcedit negatione prioris, ſicut nō homo præcedit non animal. Quartum eſt. Ingenitum & innaſcibile dicuntur priuationes, aut negationes ſecūdum diuerſas rationes. Vbi ſciendum, quòd priuatio aliquādo ſumitur large pro carentia formæ in ſubiecto apto nato: ſecundum communem rationem generis, aut tranſcendentis tantum, & ſic ingenitum in patre dicitur priuatio, eo ꝙ patri ſub ratione perſonæ, aut entis non repugnat generari. Aliquando ſumitur, priuatio proprie pro carentia formæ in ſubiecto apto nato ſecundum propriam rationem. Vnde ingenitum non dicitur; hoc modo priuatio in patre, quia pater, vt pater ad nihil eſt aptus, quod non actum habet, ideo hoc modo ingenitum negatio eſt in patre: Sic etiam diceremus quòd incorporeitas & immutabilitas in Deo ſub ratione entis ſunt priuationes, licet quandoque circunloquantur aliquas proprietates poſitiuas, ſed in Deo ſub ratione deitatis ſunt negationes. His præmiſsis ponūtur duæ concluſiones.

Prima eſt. Ingenitum eſt proprietas patris. patet ex dictis *Con. 1.*

Secunda concluſio. Ingenitum non eſt proprietas cōſtitutiua patris. patet, quia perſona poſitiua non conſtituitur proprietate negatiua: Itē ſi ſic, ſequeretur ꝙ pater & filius non haberent vniformiter rationem perſonalitatis, cum filius conſtituatur proprietate poſitiua. Itē communicari non repugnat negationi ſecundum ſe, ſed tantum per affirmationem aliquam cui primo cōuenit incommunicabilitas. *Con. 2.*

Ad primum argumentum pater, reſponſio ex dictis. 1.

Ad ſecundum dicendum quòd ingenitum importat relationem negatiue, licet non poſitiue. 2.

Ad tertium dicendum, ꝙ ad proprietatem perſonalē, 3.

ſuffi-

ſufficit quòd non dicat indignitatem, ſicut omnia perſonalia non ſunt imperfectiones, nec tamẽ ſunt perfectiones ſimpliciter. Vel dicendũ. quod ſicut dignitatis eſt in filio habere principium originãs: ita in patre non hẽre.

4. Ad quartum dicendum, ꝙ dictum Aug. ſic debet intelligi, quòd ingenitum de per ſe ſignificato & ratione, non cõnotat patrem, ſed tamen oportet in re aliqua proprietatem poſitiuam pręcedere ingenitũ propter quã in ſit.

5. Ad quintũ dicendũ, ꝙ antecedens intelligitur de primo ꝙ eſt ad ſe, cuius videlicet eſſe non eſt eſſe ad ſecundum, modo eſſe perſonæ primæ eſt relatio ad ſecundam.

Vtrum iſta ſit uera. Solus pater eſt Deus.

D.Tho.1.p.q.10.ar.3. Dur.1. Sen.d.21.q.1. & 2. Scot.1. Sen.d.21.q.1.

SEcundo quęritur. Vtrum iſta propoſitio ſit uera, ſolus pater eſt Deus

1. Arguitur ꝙ ſic. quia ſolus Deus qui eſt páter eſt Deus, ergo ſolus pater eſt Deus, conſequentia patet per ſimile, quia ſequitur ſolum animal quod eſt homo currit, ergo ſolus homo currit

Secundo, Solus Deus eſt pater, ergo ſolus pater eſt Deus, cõſequentia patet per conuerſionem. 2.

Contra eſt Auguſt. Primo notandum quod vt di. phi. lib. elenchorum, ſolus idem eſt quod non cum alio & ſic importat negationem aſſociationis. Poteſt autem teneri dupliciter. Vno modo cathegoreumatice, prout uidelicet determinat aliquid in ſe & ex natura rei, & ſic ſignificat ſolitudinem, quæ negat conſortium eiuſdem naturę. Vnde hic dicitur ſolus id eſt ſolitarius eſſe in horto, licet ſint ibi multæ plantæ & multa alia. Alio modo poteſt ſumi ſincathegoreumatice prout videlicet determinat aliquid inquantum eſt extremum compoſitionis ꝑ reſpectum ad aliud extremum. primo modo non admittitur iſte terminus ſolus in diuinis, quia nihil eſt ibi ſolitarium, cum ſint ibi tres perſonæ eiuſdem naturæ. Secundo modo bene admittitur quando videlicet non eſt aliquid aſſociabile ſubiecto de quo dicatur prædicatum.

Aug. li. 6. de Trinita.

tum Hoc autem non poteſt eſſe uerum quando de perſonali prædicatur eſſentiale, quia eſſentiale cōuenit aliis ab incluſo & ideo talis propoſitio eſt neganda.& huiuſmodi eſt iſta ſolus pater eſt Deus. Secundo notandum, quod aliqui dicunt relatiuo incluſo nō poſſe excludi correlatiuum eo quod correlatiuum eſt de intellectu relatiui. Sunt enim relatiua ſimul natura & poſita ſe ponunt, ſed hoc eſt contra intentionem Philoſophi in primo phyſicorum ſic arguentis. Si tantum principium eſt,ergo principatum non eſt: correlatiuum enim non eſt de intellectu relatiui tanquam aliquid eius puta pars integralis,aut eſſentialis,ſed tanquā aliquid ad quod terminatur intellectus eius. Et tale eſt ſufficienter diuerſum tanta diuerſitate quāta requiritur ad hoc vt excludatur. Ex quibus ſequitur ꝙ omnis propoſitio excluſiua affirmatiua,in qua prædicatur eſſe de relatiuo,eſt impoſſibilis, ſicut iſta(tātum pater eſt)ſequitur enim, tantum pater eſt, ergo pater eſt, & nullus alius à patre eſt, & ſic filius nō eſt. Et iterum ſequitur, pater eſt,ergo filius eſt. His pmiſſis ponit talis cōcluſio.

Hæc propoſitio eſt falſa (ſolus pater eſt Deus,)patet per duas regulas logicorum.. Prima eſt.Excluſiua affirmatiua infert vniuerſalem affirmatiuā de terminis tranſpoſitis:ſequitur ergo ſolus pater eſt Deus;ergo omnis pſona quæ eſt Deus eſt pater. hæc autem eſt falſa igitur & prima Secunda regula eſt. Excluſiua affirmatiua de ſubiecto finito infert vniuerſalem negatiuam de ſubiecto infinitó. Sequitur ergo,ſolus pater eſt Deus,ergo nullus non pater eſt Deus, hæc autē eſt falſa, ergo & prima. Con. 1.

1. Ad primum argum. dicendum quod antecedens eſt verū in ſenſu diuiſo. tunc enim ſenſus eſt(ſolus Deus eſt pater,& ſolus Deus eſt Deus,) In ſenſu autem compoſito eſt falſum,quia ſenſus eſt qđ ſolus Deus pāter eſt Deus.

2. Ad ſecundum dicendum, quod ibi non eſt conuerſio debita,ſed fallacia conſequētis.Cum enim excluſiua affirmatiua ſit cōuertibilis cum uniuerſali affirmatiua de terminis tranſpoſitis, arguere ab excluſiua affirmatiua ad excluſiuā affirmatiuā de terminis trāſpoſitis, idem eſt, ac ſi argueretur ab vniuerſali,affir-

li affirmatiua ad vniuerſalem affirmatiuam de terminis tranſpoſitis: & in omni tali argumentatione committitur fallacia cõſequẽtis.

Vtrũ eſſentia in patre ſit principium generationis filij.

Hoc idem Scot.1.Sent. d.5.q.1. Bac.1. Sen.di. 5 q.1. Dur.1. ſent d.7.q.1.

TErtio quæritur. Vtrum eſſentia in patre ſit prĩcipium generatiuum filii.

1. Primo arguitur ꝙ in Deo non ſit principium generatiuum, quia vbi eſt principiũ generatiuum ibi eſt potẽtia ad actum generandi: ſed potentia nominat imperfectionem, quæ nullo modo eſt in Deo, igitur.

2. Secundo. Omne principium productiuum, videtur expectatio non poteſt eſſe in Deo.igitur.

3. Tertio arguitur. Omne principium productiuum, dicit reſpectu alicuius actus eliciti; ſed in patre nihil eſt elicitum.igitur.&c.

4. Quarto arguitur, quòd eſſentia non ſit principium generatiuum filii, quia generatur filius per actum dicendi, ſed dicere eſt tantum potentię intellectiuæ & non obiecti ergo eſſentia quæ eſt obiectum non eſt principium generatiuum.

Quinto. Eadem eſt eſſentia in patre & filio: ſed filius per eſſentiam non generat, ergo neque pater. 5.

Contra Auguſt. dicit memoriam ſecundam eſſe principium productiuum filiis. talis autem memoria includit intellectum & eſſentiam. *Aug. li. 1.de Trinitat.*

Primo notandum eſt, ꝙ principium productiuum, ꝓprie, dicitur reſpectu producti uel producibilis, & non reſpectu productionis. Vnde generatio actiua in patre, nõ eſt producta, neque elicita, quicquid enim eſt in patre, eſt non elicitum & ingenitum. Item primum eliciens, ſiue producens in diuinis, eſt perſona patris, generatio autem actiua eſt prior ipſa, cum ipſam conſtituat. Et ſi quæras per quid determinatur eſſentia ad actum generandi. Dicendum quod ex ſe propter plenitudinem perfectionis pullulat, hęc proprietas abſque omni, origine. Vnde Dioniſius dicit perſonas diuinas eſſe pullulationes diuinę naturę. Si quis au- *Dion. lib. de unica & diſerta. Theolo.*

tem quærat de generatione paſſiua an ſit elicita. Dicendum quod non proprie loquẽdo, quod probatur, quia elicitionis nõ eſt elicitio: ſic enim eſſet proceſſus in infinitum. generatio autem paſſiua eſt ipſa elicitio verbi. Itẽ primum elicitum in diuinis eſt perſona uerbi: generatio autem paſſiua ipſam præcedit tanquam eius conſtitutiua. Poſſet tamen ipſa generatio paſſiua dici elicita ſeipſa quidditatiue. iuxta quòd dicit Auguſ. & etiam Hilarius lib. de Trin. quòd nihil habet filius niſi natum. Vbi eſt aduertendum, quòd aliquid dici poteſt elicitũ quadrupliciter. Primo modo quiditatiue, ſicut creatio ſeipſa dicit quidditatiue creata, & generatio tam actiua quam pasſiua in creatis, ſeipſa dicitur elicita a fundamento & termino. Elicitio quippe abſtrahit a cauſatione, & factione. Secundo modo denominatiuè, ſicut actus intelligendi in nobis dicitur elicitus. Elicitio enĩ eſt accidens eius. Tertio modo conſtitutiue, ſicut uerbũ noſtrum dicitur elicitum: eſt enim conſtitutum ex actu intelligendi, & dictione paſſiua. Quarto modo conſecutiue, & ſic paſſio dicitur elicita, quia conſequitur originẽ ſubiecti, verum autem diuinum eſt elicitum conſecutione, ideo non eſt prius ſua origine.

Secundo notandæ ſunt ſex propoſitiones de actu intelligendi in nobis. Prima eſt intellectus non eſt cauſa totalis actus intelligendi, patet, quia poſito actiuo naturali, & paſſiuo, debite approximatis neceſſario ſequitur actio: ſed intellectus actiuus, & paſſiuus ſunt debite approximati, & naturaliter operantur, ergo ſi intellectus ſit totalis cauſa intellectionis, ſequitur ꝙ ĩ nobis erit intellectio obiecto non agente, nec per ſe, nec per ſuam ſpeciem, quod experimur eſſe falſum in nobis. Secunda eſt. Obiectum non cauſat totaliter intellectionem, patet, quia cauſa æquiuoca totalis non poteſt eſſe imperfectior ſuo effectu. Sed obiectum aliqnando eſt imperfectius intellectione ſua, puta quando intelligitur accidens ſenſibile. Omne enim accidens ſpirituale perfectius eſt quàm ſenſibile: intellectio autem eſt accidens ſpirituale. Tertia eſt. Intellectus & obiectum

ctū ſimul concurrunt in cauſando intellectionem: patet, quia neutrum de ſe ſufficit, ut patet ex dictis. Quarta eſt. Intellectus eſt principium principalius in cauſando intellectionem quàm obiectum, patet, quia eſt uniuerſalius, & illimitatius. Eſt enim principium cuiuſcunque intellectionis, obiectum autem eſt tantum cauſatiuum noticiæ determinatæ, ſcilicet, de ſeipſo. Quinta eſt Licet obiectum cauſet partialiter actum ſillogizandi, aut affirmandi. tamen non dicitur ſillogizare nec affirmare, & huiuſmodi. Talia enim operari non eſt ipſa fallere, aut cauſare, ſed magis recipere, ſeu ut uerius dicamus in ſe habere. Sexta eſt. Licet obiectum partialiter cauſet notitiam, tamen non ſibi competit actus dicendi; patet, quia dicere eſt tantummodo naturæ intellectiue. Vnde generare notitiam ſuperius, eſt addiſcere. Aliter tamen dicendum eſt in diuinis propter realem identitatem intellectus, & obiecti, quia uidelicet reſpectus dicendi fundatur tam in potentia intellectiua, quàm in obiecto. His præmiſsis ponuntur quattuor concluſiones.

Prima eſt. Eſſentia diuina non eſt totale principium productiuum uerbi, patet, quia ubicunque eſt principium unum naturale, ſemper producit productū eiuſdem rationis. niſi ſit difformitas ex parte paſsiui, quod non habet locum in diuinis ubi nihil eſt paſſiuum. Sed qua ratione eſſentia eſſet tale principium uerbi, eſſet etiam totale principium Spiritusſancti, ergo uerbum, & Spiritusſanctus eſſent eiuſdem rationis. Et ſic Spiritusſanctus eſſet genitus, & filius ſicut, & verbum. Item, vbi ſunt eadem penitus extrema ibi eſt eadem habitudo, non enim diſtinguuntur relationes, niſi a fundamentis, & terminis, ſed utriuſque emanationis terminus eſt eſſentia, ut nunc ſupponitur. nihil eſt paſſiuum. Sed qua ratione eſsentia eſſet totale principium verbi, eſſet etiam totale principium ſpiritusſancti, ergo verbum, & ſpiritusſanctus eſſent eiuſdem rationis. Et ſic ſpiritusſanctus eſſet genitus, & filius ſicut & uerbū. Itē, vbi ſunt eadē pe[n]itus extrema ibi ē eadē ha- Con. 1.

habitudo, non enim diſtinguũtur relationes niſi a fundamẽtis, & terminis, ſed vtriuſq; emanationis terminus eſt eſſentia, vt nunc ſupponitur, ergo ſi in vtraque emanatione eſſentia eſt principium totale, ſequitur quòd ambę emanationes ſunt vna tantum.

Con. 2. Secunda concluſio. Intellectus non eſt totale principium verbi, patet, quia principium totale alicuius producti continet formaliter, vel ſaltem virtualiter terminum formalem productionis, ſed intellectus non continet formaliter, neque virtualiter eſſentiam, quę eſt formalis terminus generationes, vt nunc ſupponitur. Item, principium totale nõ poteſt eſſe poſterius termino formali, intellectus autẽ eſt poſterior eſſentia.

Con 3. Tertia concluſio. Eſſentia in ratione obiecti, & intellectus in ratione potentiæ ſimul concurrunt neceſſario ad productionem verbi patet, quia neutrum eorum ſufficit, vt patet ex dictis Ponitur autem talis concurſus, non propter diſtinctionem emanationum.

Con. 4. Quarta cõcluſio. Eſſentia principalius concurrit ad ꝓductionem verbi, quam intellectus patet, quia eſt illimitatior. Cum etiam concurrat ad productionem ſpiritusſancti non autem intellectus. Item eſſentia eſt principalior in eſſendo, ergo, & in principiando, licet enim eſſentia, & intellectus ſint æqualis perfectionis, tamen infinitas fœcunditatis primo cõuenit eſſentiæ.

1. Ad primum argumentũ, dicendum, quòd licet potentia paſſiua dicat imperfectionem, non tamen potentia productiua.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ maior eſt vera vbi actus ſecundus realiter diſtat a primo, non autem vbi actus ſecundu s eſt idem realiter cũ primo, ſicut eſt in diuinis, ideo ibi nulla eſt expectatio, quæ nõ eſt in ordine permanenti, ſed ſucceſſio tantum.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ principium productiuum nõ dicitur reſpectu productionis, ſed reſpectu producti.

Ad quartum patet reſponſio ex dictis in ſecundo notabili prępoſitione ſexta.

Ad quintum negatur conſequentia, quia eſſentia vt eſt in filio iam habet terminum adæquatũ, non autem vt eſt in patre.

Verum

Vtrum paternæ generationis terminus ſit eſſentia.

Hoc idem D. Thom. 1. ſen. d. 5. q. 1 ar. 1. Scot. 1. d. 5. q. 2. Dur. 1. d. 5. q. 1. Bacc. 1. d. 5. q. 1.

QVarto quæritur. Vtrũ paternæ generationis terminus ſit eſſentia.

1. Arg. quòd non, quia terminus generationis accipit eſſe per generationem, ſed eſſentia diuina non accipit eſſe, igitur.

2. Secundo. Omnis terminus productionis eſt poſterior productione, ſed eſſentia non eſt poſterior generatione, igitur.

Tertio vbicunque ex uno generatur, aliud id in quo conueniunt generans & genitum eſt ſubiectũ & non terminus, vt patet cũ ex aere generatur ignis, ſed eſſentia eſt communis generanti & genito, igitur.

Cõtra, Omnis productio ſuppoſiti ſubſtantialis terminatur ad ſubſtantiam. Notãdum quod aliqui dixerunt productionis diuinæ eſſe totalem terminũ videlicet ſuppoſitum productum, ſed nõ formalem terminum cuiuſmodi eſt eſſentia, eo ꝙ eſſentia non accipit eſſe. Sed contra hoc arg. Quia nunquam terminus productionis aut cuiuſcunq; relationis eſt poſterior relatione, cum relatio ſm ſuam quiditatẽ ſit ad terminum, ſed ſuppoſitum filii cũ conſtituatur per generationẽ paſſiuã eſt poſterius, generatione paſſiua & per conſequens etiam generatione actiua cum ſint ſimul natura. Item, omnis habitudo eſt poſterior extremis, ſed generatio actiua non poteſt eſſe poſterior perſona filii, ideo præter terminũ totalẽ neceſſario oportet ponere terminum formalem, qui ſit prior productione, ꝙ aũt terminus formalis poſſit præexiſtere productioni, patet in multis. Primo in generatione hominis, anima .n. rationalis prius natura creatur, q̃ infundatur. Prius eſt n. eſſe quã ineſſe ſecundo in hominis augmẽtatione. Ibi .n. eſt vera generatio cuius non videtur eſſe alius terminus formalis q̃ aĩa præxiſtens. Tertio in reſurrectione, vbi ipſa forma eſt præexiſtens. Hoc præmiſſo ponitur talis concluſio.

Eſſentia eſt formalis ter- Con. n.

minus generationis actiue patris, patet quia illud eſt formalis terminus alicuius productionis, quod per productionem primo eſt in producto, ſed eſſentia eſt prima perfectio filii. igitur. Item, illud eſt terminus formalis generationis actiuę in quo fundatur generatio paſſiua, hæc autem fundatur in eſſentia.

1. Ad primum argu. dicendum ad maiorem ꝙ terminus totalis in diuinis accipit eſſe in ſuppoſito.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ maior eſt vera ī diuinis de termino totali, ſed non de formali. In creatis autem falſa eſt de vtroq; eo ꝙ ibi productio eſt relatio accidentalis ipſius producti.

3. Ad tertium dicendum ꝙ maior eſt vera vbi vnum ex alio generatur ſicut ex materia tranſeunte non autem vbi vnum generatur ex alio ſicut ex vniuoco producente Ibi enim vterque communis eſt natura vniuoca.

Vtrum generatio actiua patris ſit perfectio.

Hoc idem Dur. 1. d. 7. q. 2.

QVinto quæritur. Vtrũ generatio actiua patris ſit perfectio ſimpliciter.

1. Arguitur quod ſic, quia quæcunque ſunt formaliter in Deo, ſunt meliora quibuſcunque exiſtentibus in creatura, ſed ſapientia in creatis eſt perfectio ſimpliciter, ergo a fortiori generatio actiua in patre.

2. Secũdo omne ens eſt perfectio ſimpliciter, ſed generatio actiua eſt ens. igitur. Vel ſic formetur argumentum. Hæc entitas, ſub ratione entitatis eſt perfectio ſimpliciter. generatio actiua eſt hæc entitas. igitur eſt perfectio ſimpliciter.

Contra. Si generatio actiua eſſet perfectio ſimpliciter, ſequeretur, quod filius, in quo non eſt generatio actiua, non eſſet ſimpliciter perfectus. Primo notandum, quod ſicut ſupra dictum eſt quæſtione de tri. perſon. perfectio ſimpliciter ſm Anſel. dicitur, quæ in quocũque melius eſt ipſum, quam non ipſum, id eſt, quã quodcunque ſibi incompoſſibile. Et hoc declaratur, quia omnes perfectiones ſimpliciter ſunt inuicem cõpoſſibiles, & ideo perfectio

ni ſimpliciter nihil eſt incōpoſſibile, niſi non perfectio ſimpliciter. Secundo notanda ſunt tria dicta, ſiue præambula de perfectionibus ſimpliciter. Primum eſt. rationes omnium perfectionē ſimpliciter ſunt tranſcendētes. Vnde ratio formalis ſubſtātię, vt eſt pfectio ſimpliciter, non eſt in genere, ſed tū aliquando per eam circumloquimur formalem rationem prædicamenti ſubſtantię, ſicut per ſapientiam, & iuſtitiam circumloquimur aliquas ſpecies qualitatis. Ex quo ſequitur, quod perfectiones ſimpliciter vniuoce dicuntur de Deo, & creaturis. quod etiam ſic probatur, quia omnis comparatiuus preſupponit poſitum eiuſdem rationis in altero extremo. Non enim fit comparatio, niſi in vniuocis. Sed Deus dicitur melior, & ſapientior homine, ergo in Deo & homine eſt bonitas, & ſapientia ſecundum eandem rationem formalem. Sequitur etiam ex dictis, quòd rationes formales perfectionum, ſimpliciter abſtrahunt a creato, & increato, limitato, & illimitato, inhærentia & non inhęrentia, & huiuſmodi.

Secundum eſt. Quicquid eſt de formali ratione perfectionis ſimpliciter, illud ē perfectio ſimpliciter: ſed nō omne illud, in quo eſt perfectio ſimpliciter eſt perfectio ſimpliciter: patet, quia ratio ſubſtantiæ, eſt in generibus, & ſpeciebus ſubſtantiæ, quę non ſunt perfectio ſimpliciter.

Tertium eſt. Omnis perfectio ſimpliciter, ſic eſt ſimpliciter ſimplex, quòd nullo modo cōpoſita aut componibilis, patet, quia omnis compoſitio, aut componibilitas dicit imperfecionē. Vnde ratio entis non includitur quidditatiue in ratione ſubſtantię, prout eſt perfectio ſimpliciter. Sed enim eſſet ratio ſubſtantiæ, reſolubilis in plura, ſcilicet in ens, & per ſe, ſed tantum modo ibi includitur quaſi denominatiue, ſicut genus in differentia. Ratio etiam ſubſtantiæ, & ratio ſpiritus non includuntur quidditatiue in ratione deitatis, ſed eo modo, quo includitur differentia ſubalternans in ſubalternata. Aliquando tamen admittuntur iſtæ prædicationes tāquam quidditatiuæ: Deus eſt ſubſtantia. Deus eſt Spiritus. Secundo notan-

dum, quòd ad videndum, quæ ſint perfectiones ſimpliciter, notandę ſunt quatuor regulæ

Prima eſt. Omnia quæ ſunt in Deo communia tribus, dicunt perfectioné ſimpliciter. omnia enim talia ſunt eſſentialia, & formaliter infinita.

Secunda eſt. Nulla proprietas perſonalis in Deo eſt perfectio ſimpliciter. Omnis enim perfectio ſimpliciter, eſt in omni perſona ſimpliciter perfecta.

Tertia eſt. Omnia, quibus non repugnat infinitas, ſunt perfectio ſimpliciter, omnia enim huiuſmodi ſunt in Deo.

Quarta eſt. Nulla quidditas ſpecialiſſima de genere ſubſtantiæ, eſt perfectio ſimpliciter: nulla enim talis eſt compoſſibilis Deo formaliter, licet bene ſupponibiliter, vt patet de natura humana in Chriſto. Et ſi arguatur, quod in eſſentialiter ordinatis eiuſdem ge neris, propria ſunt nobiliora communibus. Dicendum, quòd per accideus perfectio ſimpliciter poteſt eſſę ignobilior, non perfectione ſimpliciter. Sed per ſe ſemper nata eſt eſſe nobilior. Vnde aduertendum, quod aliqua ſunt, quæ imperfectionem includunt in primo modo dicendi per ſe, vt cecitas, quæ quidditatiue eſt ratio priuatiua. Alia autem includunt imperfectionem in ſecundo modo, dicendi per ſe, ſicut humanitas, de ipſa enim ex ſua ratione formali demonſtrari poteſt creabilitas, & finitas. Alia autem imperfectionem includunt per accidens, ut ſapientia, cui per accidens conuenit inhærentia, & non ex ſua formali ratione. Alia vero nullò modo, vt deitas, & de his conſtat, quòd ſunt perfectiones ſimpliciter: & etiam de his, quę imperfectionem includunt per accidens tantum. de aliis autem conſtat oppoſitum.

His pręmiſſis, ponūt duę concluſiones.

Prima eſt. Generatio actiua in patre, & vniuerſaliter omnes relationes originis non dicunt perfectionem ſimpliciter, patet, quia non omnes perfectiones ſimpliciter ſunt meliores ſuo incompoſſibili. Sed vna relatio non eſt melior alia: cum tamen ſit ei incompoſſibilis. Item omnis perfectio ſimpliciter, eſt **Con. 1.**

in quolibet ſuppoſito perfectiſſimo, ſed nulla relatio originis eſt in quolibet ſuppoſito diuino, cum tamen omnia ſuppoſita diuina ſint perfectiſſima.

Con. 2. Secunda eſt. Relationes non dicunt aliqua perfectionem: patet, quia omnis perfectio, quæ non eſt ſimpliciter, eſt ſecundū quid, cū illa ſit immediata, ſed quod eſt perfectum, ſm quid eſt imperfectum ſimpliciter: & nullū tale eſt in Deo. Sed poteſt aliquis quærere, quomodo poteſt eſſe relatio non perfecta, quin ſit imperfecta. Dicendum, quod ens diuiditur in quantum, & non quantū, & ens quantum diuiditur in finitum, & infinitum, & ſimiliter ipſum ens quantum diuiditur in perfectum, & imperfectum: & ideo relatio cū non ſit quanta non eſt finita, nec infinita, nec perfecta, nec imperfecta.

1. Ad primum argu. dicendum, ꝙ omnis exceſſus eſt ꝑ quantitatem virtutis. Inæqualitas.n. eſt paſſio quantitatis, relatio autem nullam habet quantitatem talem. Vnde ſi aliqua relatiua dñt ſm magis & minus, ut magis, & minus ſimile, tota illa inæqualitas ſumitur ab extremis. In relationibus ergo non attenditur ordo eminentiæ ſm maiorem, aut minorem perfectionē: ſed ſm magis & minus principale. Vnde in diuinis, pater dicitur principalior, ſecundum non perfectior.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ maior eſt falſa: licet enim ſapientia ſit perfectio ſimpliciter, non tamen quodlibet ſapiens. Et ad aliam formā argumenti dicendum, quod minor eſt identica propter huius entitatis illuminationem, & ideo etiam concluſio eſt identice & non formaliter concedenda. 2.

Vtrum potentia generandi in patre ſit ad aliquid, uel quid.

Hoc idem Scot. 1 d. 7 q. 1. Dur. 1. d. 7 q. 2. D. Tho. 1 d. 7. q. 2.

SEXTO quęritur. Vtrū potentia generādi in patre ſit quid uel ad aliquid.

1. Primo arg. ꝙ ſit ad aliquid ſicut relatio, quia dicit Augu. Eo eſt pater quo eſt ei filius, ergo, eo eſt pater quo generat, ſed eſt pater paternitate: ergo paternitate generat. Se-

Aug. lib. 5. de Tr.

2. Secundo. Proprius actus eſt a propria forma agentis, ſed generare eſt proprius actus patris, ergo eſt a ꝓpria forma patris quæ eſt paternitas. Maior probatur, tũ quia propria forma dat eſſe, ergo & agere, tũ quia ſi forma eſt cõis effectus erit cõis, cauſa n. & effectus ſubiinuicẽ correſpondet, uidelicet uniuerſalis vniuerſali, & particularis particulari.

3. Tertio Medium eſt eiuſdẽ generis cum extremis, ſed extrema ſunt regulatiua, ergo etiam illud, quo generãs generat, quod eſt quaſi medium eſt relatiuum.

4. Quarto. Potentia & actus ſunt eiuſdem generis. vt habetur 9. Meth. ſed actus generandi dicit reſpectum, ergo & potentia.

9.Met. t.c.2.

5. Quinto eſſẽtia de ſe eſt indeterminata ad plures productiones, ergo nõ põt eſſe principiũ determinatæ ꝓductionis, niſi determinetur ꝑ proprietatem relatiuam.

Lib.1. Mon.c.4

Cõtra. Dicit Dama. Generatio eſt opus naturę. Et Bo. Ex uirtute naturæ in eadem natura natiuitate ſubſiſtit filius. Primo notãdũ ſm Scot. ꝙ duplex eſt potẽtia. Prima eſt potẽtia logica, quę dicit modũ cõpoſitionis factæ ab intellectu & conſiſtit in ſola non repugnantia terminorũ. Vnde hoc modo dicimus ꝙ pater poteſt generare, & ꝙ filius non põt generare. Alia eſt potẽtia realis, & hęc eſt duplex. Quędã eſt potentia, quæ diuiditur contra actũ in qualibet ſpecie, & indiuiduo entis creati, inquantũ aliquod ens primo eſt in potentiã, & deinde in actu. Alia eſt potentia, quæ eſt prĩcipiũ agẽdi, aut patiendi tanquã fundamentũ proximũ illius relationis. Nomẽ.n. potentiæ non eſt abſtractũ ultima abſtractione, licet enim non ſit concretũ concretione ad ſubiectũ: tamen eſt cõcretum concretione ad fundamentũ Prima autem potentia realis, quæ eſt potentia obiectiua, nõ eſt in Deo, ſed bene ſecunda, quæ eſt potentia operatiua, aut productiua. Et poteſt accipi dupliciter. Vno modo pro ꝑ ſe ſignificato, quod eſt potentialitas. Alio modo pro denominato, quod eſt fundamẽtum proximum potentialitatis. Secundo notandum eſt ſm Franc. de Maronis, quod potentialitas dicitur reſpectus aptitudinalis, aut fundamentalis alicuius potẽtis ad aliquod poſsibile, ꝙ ſit reſpe

ctus

ctus, patet, quia non poteſt concipi niſi ad aliquē terminū, q̄ autē non ſit reſpectus actualis, aut formalis, patet, quia multa habent potētiā ad aliqua, quæ non ſunt in actu. Potētia uero fundamētalis dicitur illa natura, uel ꝑfectio naturalis, in qua fundantur illa potētialitas. Vnde potētia generandi ex parte producētis, quæ eſt potentia generādi quaſi actiue dicitur illud, in quo fundātur potētialitas ad generabile ī quantū generabile eſt, & illud eſt memoria fœcūda. Potentia vero generandi quaſi pasſiue uidelicet ex parte ꝓducti dicitur illud, in quo fūdatur potentialitas ad generans inquantum generatiuū eſt, & illud eſt eſſentia inquātum prȩintelligitur vt nata terminare generationem.

Nec propter hoc ſequitur, quod ſit generata, quia ille reſpectus non eſt natus denominare, niſi ſuppoſitum, quemadmodum natura humana non dicitur filia, licet fundet reſpectum filiationis nec potentia generatiua pater. Tertio notandum ſecundum eundem Fran. quod diuiſio reſpectus in formalem, & fundamentalem non eſt eadem cum diuiſione in reſpectu actualem & aptitudinalem. In Deo enim non sūt reſpectus aptitudinales quia ea quæ ſunt in Deo, non sūt acta ad aliqua quæ actu non habent, ſed bene ſunt ibi reſpectus fundamentales, qui etiam poſſunt dici actuales, quia ſunt actualiter in Deo, ſicut potentia generandi & potentia ſpirandi. Dicūtur autem reſpectus aptitudinales fundamenta illa, quibus nata eſt in eſſe relatio & nō in eſt, vt ſi eſſet vnicum album in eo eſſet ſimilitudo aptitudinalis. Reſpectus vero fundamentales dicuntur illa fundamēta, quibus in eſſet relatio niſi infinitas, aut neceſsitas fundamenti repugnaret. Illa autē fundamenta in ſe ſunt formaliter abſoluta, ſed tamen mouent intellectū noſtrum per modū reſpectus. ideo ipſa diffinitur ad aliud. Quarto notandū quod ſicut dicit Franc. diuiſio per aliud & ad aliquid qua ſæpe utitur Auguſtinus, eſt diuiſio per abſolutum & reſpectiuum, per quid enim intelligit abſolutum, licet relationibus conueniat propria quiditas. Singula ergo quæ ſint in Deo vt ait Auguſtinus dicitur quid aut ad aliquid. Quod eſt intelligendum

ligendũ, aut formaliter, aut de nominatiue & non ſemper formaliter & quidditatiue, ratio enim entitatis abſtrahit ab vtroque. Quinto notandum ſecundum eundẽ Frãciſcum, quod relatiuum aliquando ſimpliciter dicit reſpectum, ut cum dicitur pater eſt in genere ad aliquid quandoque dicit fundamentum vt cum dicimus patrem eſſe in genere ſubſtantiæ. Aliquando vero dicit vtrumq; vt cum dicitur, ꝙ relatio eſt relatiuo ratio referẽdi, quia ut dicit Augu. Omne relatiuum eſt aliquid præter, id, ꝙ refertur, ſiue excepta relatione, & hæc eſt propria acceptio. Vnde potentia generãdi proprie nomina reſpectũ & fundamentum. His præmiſſis, ponuntur ſex concluſiones.

Con. 1. Prima eſt. Potentia generandi ſi præciſe ſumatur ꝑ per ſe ſignificato, dicit ſolã relationem, patet, quia ſi nihil aliud dicit quam potentialitatem.

Con. 2. Secunda concluſio. Potentia generandi præciſe ſumpta pro fundamento proximo potentialitatis, nõ dicit relationem, ſed eſſentiã. Primum patet, quia omnis relatio æque naturaliter reſpicit ſuum corelatiuum, ergo relatio ſpiratiua æque naturaliter reſpicit ſuum correlatiuum ſicut relatio generatiua ſuum, & per conſequens ſi relatio eſſet prĩcipium productiuum, productio ſpiritusſãcti eſſet æque per modũ naturæ, ut productio uerbi. Secundum patet, quia illud, ꝙ dicit perfectionem in principio productiuo, non tollit ab aliquo rationẽ principii productiui: ſed communicare ſe in identitate numerali & communicatione adæquata dicit perfectionẽ in principio productiuo, ergo hoc non tollit rationẽ principii productiui ab aliquo. Sed ſi per impoſſibile, Deus generaret alium Deum, & ille alium, Deitas eſſet ibi prĩcipium productiuum, ergo etiam hic, vbi eadẽ Deitas in numero communicatur.

Con. 3. Tertia concluſio. Potentia generandi proprie ſumpta, ut includit, tam per ſe ſignificatum, quam denominatum, nõ dicit purum quid ſint eſſentia: patet, quia non poteſt concipi, niſi in ordine ad aliud.

Con. 4. Quarta concluſio. Potentia generandi illo modo ſũpta non dicit purum ad aliquid, ſicut paternitas, patet, quia

quia potentia generandi dicit perfectionem infinitam ſecundum intentionem Hilarii 4. de Trinita quod nõ poteſt conuenire pure relationi.

De Tri. lib. 4.

Con. 5. Quinta concluſio. Potentia generandi ſic ſumpta nõ dicit conſtitutum ex reſpectu formali & abſoluto, ſicut perſona, patet, quia prima formalis relatio in diuinis eſt paternitas. potentia autem generandi pręintelligitur, tanquam eius propriũ fundamentum.

Con. 6. Sexta concluſio. Potentia generandi ſic accepta dicit conſtitutum ex reſpectu fundamentali & abſoluto, ſicut cum Deus dicitur realiter cauſa, cauſalitas eius non dicit, niſi reſpectum fundamẽtalem: patet concluſio, quia potentialitas non eſt reſpectus formalis in Deo: potentia autem conſtat ex potentialitate & ſuo fundamẽto.

1. Ad primũ argumentum dicendum, quòd Auguſt. intelligit eo formaliter, & nõ eo fundamentaliter. Exemplum, homo eſt ſimilis ſimilitudine formaliter, ſed albedine fundamentaliter.

2. Ad ſecundum argumentum dicendum, quod forma poteſt eſſe communis dupliciter. Vno modo per identitatem ad multa, quorũ quodlibet eſt ipſum, & ſic a forma communi eſt operatio communis. Alio modo ad multa, quorum quodlibet eſt ipſo & non ipſum. Si ergo dicatur forma propria oppoſita communitati, ſecũdo modo dictæ neganda eſt maior. Et ad primam probationẽ negatur conſequentia, quia ſũt aliquæ formæ q̃ non ſunt actiuæ, & nullum habent actum ſecundum, & huiuſmodi ſunt paternitas, & filiatio.

Ad ſecundam autem probationem dicendum quod verum aſſumit de forma cõmuni primo modo, ſed non ſecundo modo, maxime vbi forma eadem in numero eſt in multis per ordinem ſic ꝙ vbi communicatur ab alio communicatione adæquata. 2.

Ad tertium dicendum, ꝙ maior eſt vera de medio ꝑ participationem extremorum quod eſt mediũ ex natura rei, ſed generatio non eſt hoc modo, neq; proprie mediũ: ſed ſe tenet a parte alterius extremi, ſcilicet generantis. 3.

Ad quartum dicendũ ad maiorẽ, quòd philoſophus ibi loquitur de potentia cõdi- 4.

diuiſa actui,& non de potentia accepta pro principio operandi,forma.n.ſubſtantialis, puta anima poteſt eſſe, principium actionis,tam de genere actionis,quam de genere qualitatis.

5. Ad quintũ dicendum ꝙ duplex eſt in determinatio. Prima eſt potentię paſſiuæ cuiuſmodi eſt indeterminatio materiæ,& hæc eſt ad cõtradictoria. Alia eſt indeterminatio potentiæ actiuę illimitatę ad plura,& hęc eſt ad diſparata. Quod ergo eſt in determinatũ primo modo, oportet ut formam recipiat ad hoc ut agat, quia ex ſe, non eſt in actu ſufficiẽdi ad agendũ. Quod ergo eſt indeterminatũ primo modo, oportet vt forma recipiat ad hoc vt agat,quia ex ſe nõ ẽ in actu ſufficiẽti ad agendũ. Quod uero eſt indeterminatũ ſecũdo mõ, eſt ex ſe ſufficiẽter determinatũ ad ꝑducẽdũ quodlibet à ſe ꝑducibiliũ,dũ tñ ſecludãtur impedimẽta,& fiat approximatio paſſi ubi requiritur paſſum. Vel omnino ex ſe eſt ſufficienter determinatũ, ubi non requiritur paſſum ſicut in diuinis Præterea dicendũ ꝙ eſſentia diuina,non eſt indeterminata ad plures productiones ex æquo, ſed ex ſe primo ordine originis ad primã,qua poſita,eſt determinata ad ſecũdã Vñ in nullo ſigno originis eſt indeterminata ad quãlibet quaſi tũc eliciendam,ut dicit Scotus.

Vtrum in ſolo patre, ſit potentia generandi.

Hoc idem D.Thom.1.d.7.q.2. Du.1 d.7.q.3.Bacc.1.ſen.7. quæſt.1.

SE Ptimo quæritur. Vtrũ in ſolo patre ſit potentia generandi.

Argu. quòd ſic, quia fruſtra eſt potentia quæ nõ poteſt habere actum, ſed actus generãdi nõ põt eſſe niſi in ſolo patre,ergo nec potẽtia. 1.

Secundo. Idem realiter non eſt ſeparabile ab eo cũ quo eſt realiter idem, nec poteſt idem eſſe in aliquo& non eſſe in illo,ſed in diuinis actus generandi eſt realiter idẽ cum potẽtia,& realiter eſt i ea,ergo cũ ille actus non ſit,niſi in ſolo patre, ſequitur quod nec potentia. 2.

Tertio. Potẽtia generãdi in diuinis eſt ex ſe ſufficientiſsima ad actũ generãdi,ergo 3.

go nihil aliud requirit, & ꝑ conſequēs ſi ſit in filio, ſequitur ꝙ etiam in filio habet actum generandi, quod eſt falſum.

De Tri. lib. 4. Contra. Dicit Hyl. ꝙ potentia generandi dicit perfectionem infinitā, ergo eſt cōis tribus perſonis. Notandum, ꝙ ſicut dicit Franc. de Maro. potentia generandi poteſt ſumi quadrupliciter. Vno modo præciſe pro fundamento, videlicet pro ipſa forma abſoluta quæ eſt principiū productiuo. Secundo non pro ipſa forma abſoluta ſub reſpectu potentialitatis. Tertio modo ꝓ ipſa forma ſub illo reſpectu cū omnibus requiſitis ad generandum, quæ uidelicet requirūtur ad rationem potentiæ propinquę. Vnde hoc modo dicimus, ꝙ Sol de nocte non habet potentiam illuminandi hemiſperium noſtrum, quia non eſt debite approximatus.

Quarto mō ꝓ ipſa forma cū omnib. prędictis, & ipſa dicimus, ꝙ ignis habuit potentiam vrendi Caldeos, & non Pueros in fornace.

Con. 1. Hic præmiſſis ponūtur quatuor concluſiones.

Prima eſt. Potētia generādi primo mō ſūpta eſt in filio, quia potētia gnrādi hoc mō dicta eſt memoria fœcūda, quæ eſt communis tribus perſonis, vt dicit Anſel.

Con. 2. In Monologion. Secunda concluſio. Potentia generandi ſecundo modo dicta eſt in filio, patet, quia potentialitas eſt quaſi paſſio formæ abſolutæ, quæ dicitur potentia. Paſsio aūt eſt inſeparabilis a ſubiecto.

Con. 3. Tertia concluſio. Potētia generandi tertio modo dicta non eſt in filio, quia ſic filius poſſet generare.

Con. 4. Quinta cōcluſio. Potētia gnādi quarto mō dicta nō eſt in filio, patet, quia ſi ſic filius eēt genitor. Rō aūt quare filius generare nō pōt eſt iſta, quia eadē numero potētia generatiua, vt eſt in filio iā ꝑ generationē pręhabet terminū adæquatū, & illa generatio ſēper durat. iō filius nō pōt aliū filium generare, quēadmodū ſi quis eſſet potens adæquate portare talē tum ſtante illa portatione, nō poſſet aliud portare. Nec tamen per hoc eſt intelligēdū, ꝙ adequatio termini impediat in filio potētiā generādi, ſed declarat, ꝙ nō ē potētia generandi alium. Vnde ratio intendit affirmare adęquationē intenſiuā reſpectu termini infiniti, & ex ea inferre

inferre adæquationem extẽſiuam. Eſt autem aduertendũ, quo quem admodum dictum eſt de potentia generandi quaſi actiue, quòd ſit, vel non ſit in filio. Ita conformiter dicendum eſt de potẽtia generandi quaſi paſſiue, quòd ſit, uel nõ ſit in patre. Et ſi quæratur. quare patet generari non poteſt, ratio eſt, quia non præhabet ſuppoſitum, a quo generari poſſit, ſicut primus homo habuit omnem potentiam naturalem, quam alii habent, ſed non habuit ſuppoſitum prius, a quo naturaliter produci poſſet.

1. Ad primum argumentũ dicendum, quòd maior eſt vera ſimpliciter loquendo, ſed non oportet, ꝙ vbicunque eſt potentia, ibi habeat actum, ſicut anima intellectiua eſt in pede, tamen non dicitur habere actum intelligendi in pede anima autem ſenſitiua eſt in oſſe, & tamen non habet actum ſentiendi in oſſe, ſed tantum in carne. Sic ergo potentia generãdi, licet ſit in filio, tamen non oportet, quòd habeat actum generandi in filio.

2. Ad ſecundum dicendũ, ꝙ maior eſt vera ſimpliciter loquendo, ſed non cum reduplicatione, ſicut riſibilis ſimpliciter loquendo, eſt in homine, ſed non vt in primo ſigno naturæ, ſic & actus generandi ſimpliciter loquẽdo, eſt in potentia generatiua, ſed non vt in filio.

Ad tertium dicendum, ꝙ potentia generandi in diuinis nihil requirit de his, quę requirũtur in creaturis, propter defectum principii productiui, cuiuſmodi ſunt approximatio paſſi, & amotio impedimenti. In diuinis .n. nullum poteſt eſſe impedimentum, ſed requirit id ꝙ exigitur ex natura principii productiui ſimpliciter, videlicet non præhabere terminum adæquatum. 3.

Vtrum actus notionales patris uidelicet generare &c. prædicentur de eſſentia.

Hoc idem Diuus Thom. prima p. quæſt.41. articu.1. Scot 1. diſt.5. quæſt.1.

OCTAVO quæritur. Vtrum actus notionales patris, uidelicet generare, & ſpirare vere prædicentur de eſſentia, & idẽ quęritur

quæritur de generari & ſpirari?

1. Arg. primo quod ſic, quia eſſentia per ſe prædicatur de patre, ergo poteſt pro patre ſupponere, & per conſequēs ſicut hæc eſt uera pater generat, ſic & iſta, eſſentia generat.

2. Secūdo. Eſſentia eſt pater, ergo eſſentia generat. Antecedens patet per conuerſionem. Et patet conſequentia, quia de quo prædicatur ſubiectum & paſſio.

3. Tertio. Dicit Augu. Idem dici intelligamus cum dicitur verbum, ac ſi dicatur ſapientia genita, ſed ſapientia nominat eſſentiam, ergo eſſentia eſt genita. *De Tri. libro 7. cap. 10.*

4. Quarto. Idem eſt communicans & producens, ergo etiā idē eſt cōmunicatum & productum, ſed eſſentia eſt communicata, ergo & producta.

5. Quinto. Genitum inquantum genitum eſt aliquid, ſed in diuinis nihil eſt aliquid, niſi ſit eſſentia, ergo genitū inquantū genitum eſt eſſentia, & ſic eſſentia eſt genita. Maior patet, quia generatio non terminatur ad nihil. Inter nihil autem & aliquid non eſt medium, cum ſint contradictoria. Contra eſt auctoritatis Eccleſiæ.

Primo notandum, quod ſicut habetur in præfato cap. damnamus. In hac quæſtione errauit Abb. Ioachin imponens Magiſtro ſententiarum, quod eſſet hæreticus eo quod poneret quaternitatem in diuinis, uidelicet rem generantem, rem generatam, rem ſpiratam, & rem quæ nec eſt generans, neque generata, nec ſpirans, nec ſpirata. Vnde ponit, quod pater, & filius, & ſpirituſſanctus non ſunt aliqua vna res vnitate ſimpliciter dicta, ſed ſunt vnū tantum eo modo, quo multi fideles dicuntur vna eccleſia per vnionē in fide, & charitatę. Et ad confirmationem ſui dicti adiunxit verbum Saluatores. Iohann. xvii. pro fidelibus patrem orantis & dicentis. Rogo vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus. Sed conſtat dictum illud Ioachin eſſe hęreticum, & ab Eccleſia reprobatum. Vnde præfato capitu. Damnamus. di. Papa. Nos autem ſacro approbante concilio, confitemur cum Petro, quod in diuinis eſt vna ſumma res, quæ nec eſt generans, neque genita. Nec ex hoc ſequitur quaternitatem eſſe in Deo, quia

Extra de ſum. Tr. & fide cath. ca. Damnamus.

Ioan. 17.

quia pater, & filius, & ſpiritusſanctus ſunt realiter illa vna res. Ad quaternitatem autem oporteret, quòd eſſet aliquid quartum a tribus realiter diſtinctum. Verbum autem prędictum Saluatoris, debet intelligi non per ſimilitudinem vnitatis, ſed proportionis tantum, ſic videlicet, quod fideles ſunt vnum vnitate, ſibi proportionabili, ſicut pater, & filius, & ſpiritusſanctus ſunt vnum vnitate ſibi conuenienti, quia ſicut pater, & filius & ſpiritusſanctus ſunt vnum charitate, quę eſt eorum natura, ſic fideles vnum ſunt charitate gratuita, & infuſa. Secundò notandum, ꝙ ad probandum logice, quòd generare, & generari de vi ſermonis, nõ poſſunt vere prædicari de eſſentia. Sco. ponit talem regulam. Quandocunque ſubiectum eſt vltimate abſtractum, & prędicatum non poteſt prædicari, niſi formaliter, & non per identitatem, talis propoſitio nõ poteſt eſſe vera, niſi ſit in primo modo dicendi per ſe. Subiectum enim ſic abſtractum eſt præciſum ab omnibus, quæ non ſibi conueniunt in primo modo per ſe. Vbi eſt aduertendum, quod ſubſtantiua prædicari poſſunt, & formaliter, & per idẽtitatem. Verba vero, & participia, & nomina adiectiua, eo ꝙ ſignificant rem ſuam per modum denominantis, de ratione ſua non poſſunt prædicari, niſi formaliter. Eſt enim aduertendum, ꝙ in ſubſtantiis ſit tantum vna abſtractio, ſcilicet a proprio ſingulari. vt ſi detur hoc cõcretum homo, abſtractio fit per hoc nomen humanitas. In accidentibus antem abſolutis poſſunt fieri duæ abſtractiones, ſcilicet ſubiecto, & a proprio ſingulari, vt ſi detur hoc concretum albũ, prima abſtractio fit per hoc nomen albedo. Secũda vero circumloquitur per hoc, ꝙ dicitur quidditas albedinis. In accidentibus vero reſpectiuis ſunt tres abſtractiones, videlicet a ſubiecto, a fundamento, & à proprio ſingulari, vt ſi detur hoc concretum ſimile, prima abſtractio circumloquitur ꝑ hoc quod dicitur forma aſsimilatiua, ſecunda vero fit per hoc nomen ſimilitudo. Tertia vero circumloquitur per hoc, quod dicitur quidditas ſimilitudinis.

His premiſsis, ponitur talis concluſio. Diuina eſſẽtia non Con. 1.

non eſt generans, nec generata. Hanc concluſionem ſic probant aliqui, quia actiones ſunt ſuppoſitorum, eſſentia antem præciſe ſumpta, non eſt ſuppoſitum. Sed hęc ratio non valet, quia anima ſeparata nõ eſt ſuppoſitum & tamen agit, ideo gloſãda eſt illa auctoritas philoſophi. Actiones ſunt ſuppoſitorũ, id eſt ſingularium. Vel aliter ſecundũ Alexãdrũ. Actiones ſunt ſuppoſitorum, non ſubiectiue: ſed obiectiue. Et ad hoc tendit intẽtio philoſophi. di. ꝙ medicus non ſanat hominẽ, ſed hunc hominẽ. Prædictam ergo concluſionẽ aliter probat Sco. ſic. Res generãs, generat aliam rem realiter diſtinctam, ſed eſſentia eſt omnino indiſtincta, ergo eſſentia non eſt generans. Eadem enim ratione eſſet generans, & generata. Franciſcus autem de Ma. ſic probat. Quia ſicut ſuppoſitum, quod eſt ultimum, quod non poteſt eſſe alicui, quo ita primum quo non põt eſſe quod, ſicut vltimus effectus nihil habet de cauſalitate & prima cauſa nihil habet de effectualitate, ſed eſſentia eſt primum quo in generatione tam actiua, quã paſſiua, ergo non generat, nec generatur. Et ſi inſtetur quia in beatificatione eſſẽtia eſt quo, & tamen beatificat. Item in creatione voluntas eſt quo & tamen creat. Ad primum dicendũ, quòd in actionibus immanentibus non oportet diſtingui quo, & quod. Ad ſecundum autem dicendum ꝙ voluntas non eſt primum quo, cũ non ſit vltimate abſtracta. Magis enim eſt præciſa ratio voluntatis quæ non crẽat. Poteſt inſuper probari concluſio per regulam prius poſitam in ſecundo notabili. Eſſentia enim diuina eſt vltimate abſtracta. Et generare & generari nõ poſſunt prædicari, niſi formaliter, nec conueniunt eſſentiæ in primo modo dicẽdi per ſe, ergo hæc non poteſt eſſe vera, eſſentia generat aut generatur. Et ſi inſtetur quod deitas eſt abſtracta & uidetur a beatis, & eſt communicata. Item etiam dicitur ſumma. Item eſt vna vera & bona. Hæc autẽ omnia cum ſint adiectiua non videntur prædicari, niſi formaliter. Breuiter dicendum quod regula nõ eſt intelligẽda in prædicatis, quæ nõ dicunt aliquã realitatẽ in ſubiecto, ſed tantũ reſpectum

10. *Metaphyſi.*
1. *p. ſumma.*
1. *c. 10.*

& denominationem rationis, cuiuſmodi ſunt abſtrahi, videri, communicari, & etiam ſummum eſſe, dicitur etiã deitas ſumma reſpectu creaturarũ, inquantum intellectus comparat deitatẽ ad creaturas, prædicata autem quæ non dicunt realitatem aliquam in ſubiecto, prædicari non poſſunt de ſubiecto ſic abſtracto, niſi ſint ſubſtãtiua aut adiectiua ſunt, a in vim ſubſtantiui, ſiue etiã pro ſubſtantiuo, & tunc prædicatur per identitatem, ut cum dicitur deitas eſt, una, id eſt ipſa vnitas, & ſic de aliis.

1. Ad primum argumentum dicendum, quod antecedens eſt falſum. & ſi probetur, ꝙ iſta non eſt per accidens, pater eſt eſſentia: non enim prædicatum accidit ſubiecto nec econtra, nec ambo uni tertio, dicendum, quod non omnis propoſitio quæ non eſt per accidens accipiendo accidens proprie, debet dici per ſe. Aliquando enim prædicatum eſt accidentale, & extraneũ, quia videlicet eſt extra rationẽ ſubiecti, ſicut differentia reſpectu generis aut econtra. In diuinis ergo, non omnia ſunt idem quidditatiue, nec tamen aliquid accidit alteri proprie ſumendo accidens, ſed omnia ſimpliciter & abſolute ſunt eadem abſque formali identitate.

2. Ad ſecundum dicendum ꝙ antecedẽs eſt verum, ſi ſumatur pater ſubſtantiue, nõ autem ſi ſumatur adiectiue. Et ad probationẽ conſequẽtiæ, dicendum quod illud ꝙ aſſumitur verum eſt quãdo paſſio habet ſimilem modũ prædicandi cum ſubiecto. In propoſito autem, ſubiectum cum ſit ſubſtantiuum, prædicatur per identitatem, paſſio autem adiectiue ſignificata per verbũ aut participiũ, aut nomen adiectiuum, non poteſt prædicari niſi formaliter.

Ad tertium dicendum, ꝙ ſapientia non eſt vltimate abſtracta, cum importet principium operatiuum quod cõcretiue dicitur ad operationem & operabile. 3.

Ad quartum dicendum, ꝙ licet communicans & producens ſint idem ſupponibiliter, inquantũ illę duæ relationes concurrunt in eodẽ ſuppoſito, non tamen formaliter, cõmunicatio enim dicit reſpectum rationis ad terminũ formalẽ, qui nõ realiter diſtinguitur a perſona cõmunicãte. Productio vero dicit 4.

dicit relationem reãlé originis ad terminum, primũ ſcilicet ad ſuppoſitum productum ꝙ realiter diſtinguitur a producente.

5. Ad quintum negatur maior. Et ad probatione dicit ꝙ licet inter contradictoria ſimpliciter loquendo nõ ſit medium bene tamen cũ aliqua determinatione, puta cũ inquantum, id eſt ſic, ꝙ neutrum eſt dare. Nec. n. homo, inquãtũ homo, eſt albus, nec nõ albus, ambo tñ contradictoria complexa, nunquam ſunt ſimul falſa. Vnde ad ꝓpoſitum dicẽdum, ꝙ hæc eſt uera, genitum non in quantum genitum, eſt aliquid. Poteſt etiam concedi ꝙ genitũ inquantum genitum eſt perſona, ſed non propter hoc ſequitur, ergo genitum inquantũ genitum eſt aliquid, accipiendo aliquid pro eſſẽtia, propter non identitatẽ formalem rationis perſonalis cum ipſa eſſentia.

Vtrum hæc propoſitio ſit uera, Deus generat Deum.

Hoc idem D Thom. . ſen diſt. 4. ar. 1. Scot. 1. d. 4. q. 1. Dur. 1. d. 4 q. 2.

NONO quæritur. Vtrum hæc propoſitio ſit uera Deus generat Deũ.

1. Arguitur quod non, quia Deus & deitas idẽ ſignificãt ſed hæc eſt falſa, deitas genuit deitatẽ ergo & prima.

2. Secundo. In hac propoſitione, Deus genuit Deum, Deus ſupponit pro qualibet perſona, ſed illa eſt falſa, ꝓ perſona filii, ergo eſt ſimpliciter neganda. Maior patet; quia nullum eſt ibi reſtringens ad determinatam perſonam. Non. n. dici poteſt, quod illud uerbum genuit, reſtringat ſubiectum, quia regula logicalis dicit, ꝙ nihil poſitum a parte prædicati reſtringit ſubiectum, quantũ ad ſignificationẽm.

3. Tertio Sicut in iſta. Deus genuit Deum, poteſt teneri Deus pro perſona patris. ſic in iſta, Deus non genuit Deum pro perſona filii, ergo ſi prima ſit concedenda, etiã ſecunda ꝙ eſt falſum.

4. Quarto. Si Deus genuit Deum aut Deum qui eſt pater, aut Deum qui nõ eſt pater, non primum, ut patet, nec ſecundũ, quia ſequeretur ꝙ Deus non eſſet pater, ꝙ enim implicatur, licet ſimpliciter inferri, ergo ſequitur Deus genuit Deum, qui

non eſt pater,ergo Deus nõ eſt pater.

5. Quinto arguitur. Si Deus genuit Deum, aut genuit ſe Deum,aut alium Deum. Nõ primum, quia nihil gignit ſeipſum,nec ſecundum,quia ſic eſſent duo Dii.

Contra In ſimbolo dicitur Deum de Deo. Notandum quod beatus Bonauentura recitat quattuor regulas logicales ad propoſitum ſeruientes. Prima eſt. Abſtractum imponitur formæ, & a forma,concretum vero imponitur a forma,ſed imponit̃ ſuppoſito,vnde ſignificat formam,vt in habente, ſiue habens formam, & ita differunt in modo ſignificandi. Vnde concretum ſupponitur pro ſuppoſito, non autem abſtractum, & ꝑ hoc patet reſponſio ad primum argumentum. Secũda eſt,terminus habens multitudinẽ ſuppoſitorum acceptus ſine diſtributione, ſupponit pro multis diſiunctim,& ideo ad veritatem propoſitionis ſufficit uerificatio pro vno ſuppoſito,& per hoc patet ſolutio ad ſecundum. Tertia eſt. Termino ſignificanti formã nõ multiplicabilẽ,idem eſt prępon ere & poſtpouere negationẽ. Vnde idẽ eſt dicere Deus nõ genuit,& nõ Deus genuit Deũ. iſta autẽ eſt ſimpliciter negãda,ęquiualet.n. iſti,nullus Deus genuit Deũ, ideo illa eſt neganda ſimpliciter, Deus nõ genuit Deũ, & per hoc ſoluitur tertiũ argumentũ. Quarta eſt. Relatiuum identitatis ſubſtãtiæ habet eundem modum ſupponendi cum ſuo antecedente,ideo cum quæritur ſi Deus genuit Deum,aut genuit Deum qui eſt pater,aut Deũ qui non eſt pater, illud relatiuũ,qui, ſupponit pro Deo genito,& ideo dãda eſt pars negatiua. Nec ſequitur, ergo Deus non eſt pater, ſed eſt fallacia figuræ dictionis, & fallacia cõſequentis. Et ꝑ hoc patet reſpõſio ad quartũ argumẽtũ. Poteſt etiã addi quinta regula, quæ talis eſt. Quando adiectiuũ adiungitur ſubſtantiuo,tunc de vi ſermonis nõ põt teneri ſubſtantiue, quia ibi tenetur ꝑ modũ denominãtis, siue determinãtis. ideo cũ dicitur, Deus genuit aliũ Deũ, illa ꝓpoſito de vi ſermonis eſt ſimpliciter falſa,quia ly alius,notat ibi alietatẽ in forma deitatis. Cũ ergo q̃ritur ſi Deus genuit Deũ, aut genuit ſe Deũ,aut aliũ Deũ,de ui ſermonis neutrũ eſt dicẽ-

dum

dũ Et per hoc patet reſponſio ad quintum argumẽtũ.

Con. 1. His præmiſſis ponuntur tres concluſiones. Prima é. Hæc eſt vera, Deus genuit Deum, patet, quia Deus idẽ eſt quod habẽs deitatẽ, ſed in diuinis perſona generãs eſt habens deitatem & etiã perſona genita, igitur.

Con. 2. Secunda cõcluſio. Hæc eſt vera Deus genuit eundem Deum, & patet, quia eadem eſt penitus forma deitatis in generãte, & genito. Nec ſequtur, ergo genuit ſe Deũ, ſed eſt figura dictionis, mutãdo quale quid in hoc aliquid. In hac.n. Deus genuit eundẽ Deum, nulla eſt reciprocatio, quæ tamen eſt in alia.

Con. 3. Tertia cõcluſio. Licet hæc propoſitio, Deus genuit aliũ Deum ſoleat diſtingui, tamẽ de vi ſermonis, ſimpliciter eſt neganda. Prima pars declaratur, quia dicunt aliqui, quod ly alius, poteſt teneri adiectiue, & ſic illa eſt falſa, vel poteſt teneri ſubſtãtiue & ſic eſt uera, quia ſẽſus eſt, Deus genuit alium.ſ. filium, qui eſt Deus. Et ſi inſtetur, aut genuit alium Deum, aut alium non Deum, non poteſt dici ſecundũ, ergo ſimpliciter debet concedi primũ. Dicendum, quod non ſit ibi diuiſio per immediata, & ideo neutrum eſt dandum, ſed deberet ſic argui. Aut genuit alium Deum aut non alium Deum Et tunc ſecunda pars eſt dãda Et ſi arguatur. Filius eſt alius a patre & eſt Deus, ergo é alius Deus. Dicendum ꝙ ibi cõmittitur fallacia accidentis. Secunda pars concluſionis patet ex quinta regula. Ad argumenta patet reſponſio ex dictis.

Vtrũ pater genuerit filium intellectu præintelligente ipſũ ante generationem eius.

Hoc etiam uidetur quærere Dn. 1 d. 9 q. 2. ſco 1 d. 5. q. 2.

DECIMO quæritur. Vtrum pater genuerit filium intellectu præintelligente ipſum ante generationem eius?

Argu. primo contra primum, quia actus intellectus eſt immanens, ergo non eſt productiuus. 1.

Secundo arg contra ſm. Nulla intellectio præconcipitur ſuo obiecto, ergo pater non intelligit filium ante generationem eius 2.

Tertio. Eadẽ intellectione 3.

intelligitur eſſentia & filius, ſed eſſentia eſt prior illa intellectione, ergo & filius.

4. Quarto. Quod non eſt, videri non poteſt, ergo pater non poteſt videre filium ante generationem eius.

Contra, quãtũ ad primũ memoria ſecunda, quæ eſt principiũ generationis verbi, includit intellectum, quã tum ad fm, eſſentialia cuiuſmodi eſt intellectus, priora ſunt notionalibus, cuiuſmodi eſt generatio verbi. Primo notandum, ꝙ Henricus dicit in ſumma ſua, ꝙ intellectio patris, eſt generatio verbi, eo ꝙ dicere quod idẽ eſt, ꝙ gignere verbum, eſt actus intellectus, & ita eſt quoddam intelligere. Vnius .n. potentiæ eſt tantum vnus actus, quia ut dicitur ii. de anima. Potentiæ diſtinguũtur per actus. Sed cõtra hoc arguit Sco. quia intelligere eſt perfectio ſimpliciter, nõ autem dicere. Item intelligere, eſt operatio patris habẽs obiectum quaſi præſuppoſitum, dicere uero, eſt generatio verbi habens terminum per eã productum .ſ. ipſum verbũ, ſicut i creaturis actio immanẽs eſt vltimus terminus, actionis aut tranſeuntis, ſicut factionis terminus eſt aliquid per eam productum. Ad dictum autem philoſophi, dicentis quod potẽtiæ diſtinguuntur per actus. Dicendum, quod actus, ſiue actio aliquando ſumitur ꝑ actione de genere actionis, aliquando pro actu immanenti, qui eſt qualitas quædam, quę idcirco dicitur actio, quia magis habet eſſe i fieri, quã in facto eſſe, quia ſemper requirit continuam influentiam cauſę. Et quia etiam eſt ad aliquem terminum, ſcilicet ad obiectum cuiuſmodi eſt intellectio, quę ſemper requirit præſentiam ſuæ cauſę, quaſi continue influentis, & ſemper eſt reſpectu alicuius intelligibilis. Vnius ergo potentiæ, eſt tantũ unus actus iſto modo & unus tantũ alio modo, ſed tñ unius potentię duplex eſt actus iuxta diſtinctionẽ præmiſſã. In diuinis ergo eſt vnus actus correſpõdẽs actioni, primo modo dictę .ſ. dictio, & alicuius correſpõdẽs actioni ſecundo modo dictæ .ſ. intellectio. Vel dicendum, quod cum philoſophus dicit, quod potentiæ diſtinguuntur per actus, non eſt per hoc intelligẽdum, quin vnius potentiæ ſit multiplex actus, ſed quòd idem actus

non eſt diuerſarum potentiarum. Secundo notandum, ꝙ duplicia ſunt ſigna prioritatis & poſterioritatis. Quædam ſunt ſucceſſiua, & in iſtis primo exiſtente realiter: ſecundum nondum eſt realiter: ſicut ſubiecto exiſtente nondum eſt accidens. quod ſibi contingenter aduenit. Alia ſunt permanentia ſicut in ordine perfectionis Sol eſt prior Luna: & in ordine ſituationis, Saturnus eſt prior Ioue. Et in iſtis primo exiſtente, ſecundum etiā realiter exiſtit, licet non in priori ſigno. Vnde Sol nunquam fuit, Luna non exiſtente: tamen Luna nunquā fuit ita perfecta ſicut Sol. Sic in diuinis, pater nunquam fuit filio non exiſtente. Sed tamen filius nunquam fuit in primo ſigno originis, quod eſt eſſe a ſe, ſiue non ab alio.

Con.1. His præmiſſis, ponuntur primò quattuor concluſiones de intellectu. Prima eſt. pater genuit filium intellectu præcedente, patet, quia intellectus eſt perfectio eſſentialis: generatio autem eſt proprietas perſonalis, ſed eſſentialia præcedunt perſonalia. ergo.

Con.2. Secunda concluſio. Pater genuit filium intellectu concomitante, patet, quia in diuinis omnia ſunt coeterna.

Tertia concluſio. Pater non genuit filium intellectu ſubſequente, patet, quia eſſentialia nullo modo ſunt poſteriora perſonalibus. *Con.3.*

Quarta concluſio. Pater genuit filium intellectu eliciente, patet, quia ſicut dicit Aug. verbum non eſt niſi a dicente. In diuinis autem nulla eſt potentia dictiua, preter intellectum. igitur. *Con.4.*

Sed dubium eſt. An ad generationem uerbi concurrant habitus intellectuales. Dicit Fran. de Maro. quòd cum in diuinis ſit ſapientia, & ſcientia ſecundum Aug. & prudentia & ars ſecundum eundē, & Anſel. in Monologion. *De Tri. li.4.* Dici poteſt quod ſapientia cōcurrit. Omnis enim habitus cooperatur potentie ad actum vel verbum quod eſt de ſuo obiecto, ſapientia autem eſt de diuina eſſentia, de qua eſt verbum. Scientia vero ibi non concurrit eo, ꝙ eſt de his inferioribus ſecundum Aug. Nec prudētia, ꝗ eſt de agibilibus. Nec ars, ꝗ eſt de factibilibus. de huiuſmodi enim non eſt verbum diuinum. Et ſi arguatur, quia dicit Aug. quod verbum naſcitur de omnibus quæ ſunt

in

in memoria patris. Reſpondet ipſe Fran. ꝙ ad memoriam patris ſolum pertinent tria, videlicet, eſsentia per modum obiecti, intellectus per modum potentiæ, & ſapientia quaſi per modum habitus.

Deīde ponēdꝗ ſunt ſex cōcluſiones de actu ītelligēdi.

Con. 1. Prima eſt. Pater genuit filium intelligens intellectione precedente.

Con. 2. Secunda eſt. Pater generat filium intelligens intellectione concomitante.

Con. 3. Tertia eſt. Pater non generat filium intelligens intellectione ſubſequente. Probantur hæ concluſiones, ſicut tres primæ de intellectu.

Con. 4. Quarta eſt. Pater non genuit filium eligens intellectione elicitiua. patet, quia intellectio eſt actus immanens, qui non terminatur ad aliquid productum per eam.

Con. 5. Quinta eſt. Pater prius generat filium quam intelligat ipſum. patet, quia idem eſt patrem generare & patrem eſse, cū generatio conſtituat patrem ineſse perſonali, ſed prius eſt patrem eſse, quam patrem intelligere filium. igitur. Vnde intellectio patris, prius eſt intellectio ſimpliciter, quam intellectio patris. Intellectio igitur patris, licet ſimpliciter ſit prior patre, tamen vt in patre, ſub illa habitudine, intelligitur poſterior.

Con. 6. Sexta concluſio. Pater prius intelligit filium, quàm filius generetur, patet, quia pater in primo ſigno originis intelligit filium. hoc.n. habet a ſe, filius autem generatur in ſecundo ſi nō habet enim eſse ab alio.

Ad primum arg. dicendū ꝙ licet actus operatiuus, videlicet actus intelligendi ſit immanens non tamen actus perductiuus, qui eſt dictio.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ antecedens verum eſt de obiecto primario, non de ſecundario, non de ſecundario, cuiuſmodi eſt verbum quantum ad relationem perſonalem.

Ad tertium dicendum, ꝙ maior eſt vera, ſi intelligatur non eque primo. prius enim intelligitur eſsentia, quàm filius

Ad quartū dicēdū, ꝙ illud quod non eſt ſimpliciter, videri non poteſt. Illud tamen quod non eſt pro aliquo ſigno, videri poteſt eo quod ſimpliciter exiſtit

Vtrum

Vtrum pater genuerit filium, uoluntate antecedente.

Hoc idem D. Thom 1. ſent. d. 6. q. 1. art. 2. Scot 1. diſt. 6. q. 1.

VNdecimo quæritur. Vtrũ pater genuerit filium, volens voluntate antecedente?

1. Primo arguitur, quòd nõ, quia ſicut voluntas conuenit eſſentiæ in ſecundo modo per ſe, ita patri, generatio autem patri conuenit in primo modo cum ſit de eius ratione quidditatiua. igitur.

2. Secundo. Operari cuiuſmodi eſt uelle præſupponit eſſe, generatio autem conſtituit patrem in eſſe, ergo generatio præcedit volitioné.

3. Tertio ar. Actus ſecundus præſupponit primum, ergo volitio, quæ eſt actus ſecundus patris, præſupponit generationem, quæ eſt actus prius, cum ſit eſſe patris.

4. Quarto. Volitio non eſt niſi volentis, ergo pręſupponit ſuppoſitum volens, ſed ſuppoſitum patris conſtituitur per generare, ergo pater prius generat, quàm velit.

Contra. Voluntas eſt communis tribus perſonis non autem generatio. communia autẽ pręcedunt propria. Notãdũ, ꝙ voluntas aliquãdo ſumitur pro actu primo, videlicet pro potentia volitiua, aliquando pro actu ſecundo, videlicet pro ipſa uolitione.

Con. 1. Hoc præmiſſo, ponuntur quattuor concluſiones. Prima eſt. Pater genuit filium volens voluntate & volitione antecedente.

Con. 2. Secunda eſt. Pater genuit filium volens voluntate & uolitione concomitante.

Con. 3. Tertia eſt. Pater nõ genuit filium volens voluntate, & volitione ſubſequente. Probantur iſtę cõcluſiones ſicut in pręcedenti quęſtione tres primæ de intellectu.

Con. 4. Quarta eſt. Pater non genuit filium volens voluntate aut volitione elicitiua patet primo de voluntate, quia filius producitur per modum naturę, voluntas autem eſt principium libere elicitiuũ. Patet etiam de volitione, quia volitio eſt actus immanens, qui nõ terminatur ad aliquid per eã productũ. Et ſi inſtetur, quia dicit Aug. 9. de Trin. quòd verbũ amore concipitur, & ibi etiam ex intẽtione dicit voluntaté concurrere ad ꝓductioné verbi

copu-

copulando memoriam cum intelligentia. Dicendum quòd ibi loquitur Aug. de verbo noſtro, quod aliquando eſt a voluntate imperante. Hoc autem primo verbo noſtro cõuenire non poteſt; ideo non conuenit uerbo diuino, quod eſt primum.

Ad primum arg. dicendũ, quòd ſicut paſſiones entis præcedunt rationem ſpecificam alicuius entis ſpecialis, ſicut veritas, & bonitas, prius ſunt in aliqua qualitate, quã eius ratio ſpecifica. Ita in ꝓpoſito volũtas, quę eſt quaſi paſſio eſſentię, prius eſt in patre, quàm actiua generatio ſicut & paſsiones materię pręcedunt cõpoſitum. Et ſicut ſi accidẽtia ſeparata in euchariſtia imprimerentur alicui ſubiecto nouiter producto eſſent quidem ſimpliciter priora eo, tamen vt in ipſo ſub illa habitudine eſſent eo poſteriora. Ita volũtas quæ eſt in patre ſimpliciter quidem eſt prior patre, tamen vt in patre ſub illa habitudine eſt poſterior eo.

2. Ad ſecundum dicendum quòd operari pſupponit eſſe principii operatiui, ſed non ſuppoſiti operantis. Vnde, velle preſupponit eſſentiam & voluntatem, ſed non ſuppoſitum, ſicut diceretur de actu beatifico reſurgentium.

Ad tertium dicendum ꝙ actus ſecundum pręſupponit actũ primum formæ elicitiuæ, ſed non ſuppoſiti elicientis. Vnde in Chriſto ſi fuiſſet ſuppoſitum humanum, deſtructo ſuppoſito in morte, nihilominus remanſiſſet in aĩa ſua actus beatificus.

Ad quartum negatur cõſequentia; quia licet uolitiõ non ſit, niſi alicuius uolẽtis, tamen etiam in creaturis, volitio naturaliter eſt prior quam ſit volens. Volitio.n. præcedit ſuum ineſſe, ſicut fundamentum ſuam paſſionem, non eſt autem volens, niſi a uolitione inexiſtente.

Vtrum pater genuerit filium neceſsitate naturali.

Hoc idem D.Tho 1.p. q.41.ar. 2.ad.5.Dur. .diſt.6.q 1.& 2.Scot.1.ſent.d.6.q.1.

DVodecimo quæritur. Vtrum pater genuerit filium neceſſitate naturali.

Primo arg. ꝙ non, quia dicit Richard. quod in patre eſt amor gratuitus, quo dat eſſe filio, & ſpirituiſancto. Quod 1.

Quod autẽ datur gratis, non dat ex neceſſitate naturali.

2. Secundo. Generatio filii eſt voluntaria, & libera. In diuinis enim nihil eſt inuoluntariũ, aut coactũ. igitur.

3. Tertio, ſi pater neceſſario genuit filium, aut genuit ipſum æque ſibi neceſſarium, aut non. Non ſecũdum, quia ſic pater non eſſet ęqualis filio. Nec videtur poſſe dici primum, quia pater eſt a ſe neceſſarius: filius autẽ nõ eſt ex ſe neceſſarius, ex quo videtur, quòd eſt ex ſe cõtingẽs.

4. Quarto, dicit philoſophus primo Poſteriorũ, propter quod eſt vnumquodq; tale, & illud magis, ſed filius non habet neceſſitatem niſi a patre, ergo pater eſt magis neceſſarius, & ſic nõ ſunt æque neceſſarii.

Contra. Dicit Damaſce. quòd generatio eſt opus naturæ. natura autem agit neceſſitate naturali. Primo notandum ſecundum Bonauentu. quòd ſunt ſex modi neceſſitatis. *Bonau. 1. diſt. 6.* Quandoque enim eſt neceſſitas a principio diſconueniente. & hoc dupliciter. Aut mouente contra naturam, & ſic eſt neceſſitas violentiæ. Aut contra volũtatẽ, & ſic eſt neceſſitas coactionis. Aliquando eſt neceſſitas a principio deficiente. & hoc dupliciter. Aut eſt reſpectu eius quo res nata eſt compleri, ſiue perfici, & hæc dicitur neceſſitas indigentiæ, puta cibi, & potus quantum ad corpus. aut gratię quantum ad animam. Aut eſt illud, quod incurritur ex illo defectu, & ſic eſt neceſſitas ineuitabilitatis, ſicut in morte, & in primis motibus. Aliquando autem eſt neceſſitas a principio conueniente, & ſufficiente. & hoc dupliciter. Quia vel illa eſt conuenientia, & ſufficientia plene diſpoſitionis, & ſic eſt neceſſitas exigentiæ, ſicut in materia diſpoſita. Aut eſt conuenientia & ſufficiẽtia plene perfectionis, & ſic eſt neceſſitas immutabilitatis, quæ pricipaliter eſt ĩ Deo, ipſe enim ſolus ſibi oĩno conuenit, & ſolus ſibi omnino ſufficit. Hæc autem immutabilitas non opponitur libertati, ſed uertibilitati, quæ nulla eſt in Deo. Sicut autem dicit Franciſcus de Maron. iſta immutabilitas eſt modus intrinſecus omnium diuinorum, ſicut infinitas aliquorũ. Sicut enim finitũ, & infinitum admodũ remiſſi, & intenſi, non uariãt rationem formalem ſapientiæ diuinę, & ſapientię crea-

tæ,

tæ, & ſic de aliis perfectionibus, ita dicendum eſt de neceſſitate, & contingentia.

Secundo notãdum eſt, quòd naturale dicitur, qđ eſt a natura, & modo naturæ. Aduertendum eſt autem, quod iſta quattuor, ſunt eſſentialiter ſubordinata: ſubſtantia, natura: eſſentia, & quidditas. Omnis enim ſubſtantia, eſt natura, vt patet inductiue, ſed non econtra, quoniam qualitas eſt natura. Omnis etiam natura, eſt eſſentia, vt patet inductiue, ſed nõ econtra. Relatio enim in creatis, eſt eſſentia diffinibilis, & tamen proprie non dicitur natura. Natura enim, & reſpectus, ex oppoſito diſtinguuntur. Item, Omnis eſſentia eſt quidditas, vt patet inductiue, ſed non econtra. In diuinis enim ſunt plures quidditates relationum, & tantum vna eſſentia. Cum itaque relationes propriæ non dicantur naturæ, neque etiam quãtitates dicuntur naturæ, eo quod, ab eis nihil naſcitur, & non ſunt principium motiendi, aut principiandi, ideo videtur, quòd nomen naturæ propriè conuenit ſubſtantiæ, & qualitati. Illa autem quattuor prædicta i diuinis, uidetur eſſe diſtincta formaliter, aut ſaltem non formaliter eadem. Aliquid enim repugnat Deo, inquantum eſt ſubſtantia, quod non ſibi repugnat inquantum eſt natura: puta, in eſſe, & ſic de aliis.

His præmiſſis ponuntur tres concluſiones. Prima eſt. pater genuit filium neceſſario neceſſitate immutabilitatis, & neceſſitate exigẽtiæ, ſed nõ neceſſitate quattuor primis modis dicta. Prima pars: patet, quia omnino impoſſibilis eſt filium non generari. Item ſi pater generat filium non neceſſario, ergo generat ipſum contingẽter, & ſic aliquid contingens eſt in Deo. Secunda pars; patet, quia memoria patris cum ſit perfecta, & fœcunda, coexigit verbum perfectum, & adæquatum. Tertia pars: patet, quia in Deo nihil eſt diſcõueniens, aut deficiẽs.

Secunda concluſio. Licet in productione filii, neceſſitas ſit conditio principiantis, & principiati, tamen nõ eſt ratio principiandi. Prima pars: patet ex dictis. Secunda, probatur, quia nullus modus intrinſecus principii productiui eſt illi principio ratio principiandi, ſed neceſſitas eſt modus intriſecus memoriç fœcundç, & omnium

nium diuinorum,igitur. Maior,patet,quia modus eſt poſterior eo, cuius eſt poſterius autem , non eſt priori ratio agendi,aut principiandi.

Tertia concluſio. Productio filii eſt naturalis,patet , quia eſt a memoria fœcūda, quę eſt principium mere naturale. Includit enim intellectum, vt potentiam mere naturalem,& eſſentiam vt obiectum.Sumitur autem ibi naturale , vt diſtinguitur contra violentum, & contra artificiale , & contra liberum , quod dicitur a libertate elicitiua. Sed tamen illa productio filii , eſt libera libertate complacentiæ antecedente , ſecundum ordinem naturæ, ſiue naturalis preſuppoſitionis , & concomitante ſecundum durationem . Sed circa prędicta occurrunt tria dubia . Primum eſt, cum ſint tria principia productiua,videlicet,eſſentia, intellectus , & voluntas, quare non ſunt tres ꝓductiones? Dicēdū, ꝙ neque intellectus,neque volūtas prīcipiat ſine obiecto, neq; obiectū ſine altera potētiarū;&ideo tantū ſunt ibi duo cōcurſus. Secundum eſt, quare intellectus non determinat eſſentiā ad productionē per modum intellectus,ſicut volūtas ad modū liberū . Dicendum,ꝙ intellectus , vt prę ſcindit ab eſſentia,eſt potentia mere naturalis in prīcipiando, non autem voluntas.Tertium eſt , quare non poteſt eſſentia per ſe ſecluſo intellectu,& voluntate,naturaliter producere quemadmodum ignis. Dicendum,ꝙ in natura intellectiua nō eſt productio, niſi obiectiua , quę ſola poteſt eſſe perfecta.

Ad primum dicendum,ꝙ in amore gratuito duo ſunt cōſiderāda.Primū eſt, ꝙ dat libere abſque exigētia meriti,vel naturæ,& ſic nō poteſt attēdi amor gratuitus in patre reſpectu filii.Aliud eſt,ꝙ dat liberaliter , nō expectando retributionem,&ſic bene attenditur reſpectu filii.

Ad ſecundū patet reſponſio ex dictis, tā in primo notabili,q̄ in tertia cōcluſione.

Ad tertiū dicendū,ꝙ filius eſt æque neceſſarius , vt pater , quia eandem neceſſitatē quam habet pater , cōmunicat filio , & licet filius non ſit ex ſe neceſſarius originaliter,ſiue principatiue,bene tamen formaliter: Nec ſequit̃, nō eſt ex ſe originaliter neceſſarius,ergo eſt ex ſe originaliter cōtingēs,q̄a licet neceſſariū,&cōtigēs ſimpliciter ac-

accepta ſint immediata, non tamen cum illis determinationibus ex ſe, aut ex alio, aut ſimilibus.

Ad quartum dicendum, ꝙ illa regula philoſophi, intelligitur vbi eſt comparatio cauſæ ad effectum, quod non habet locum in diuinis; licet tamen pater non ſit magis neceſſarius, quam filius, tamē concedendum eſt, quòd neceſſitas prius, & principalius conuenit patri, quam filio.

Vtrum actus dicendi ſit prior actu intelligendi.

Hoc idem Dur. 1. Sent. d. 27. q. 1. D. Thom. 1. p q. 34. ar. 1.

DEcimotertio quæritur. Vtrum actus dicendi ſoli patri cōueniens ſit prior in patre, q̄ actus intelligēdi.

In Monologion. Primo arg. ꝙ dicere non conueniat ſoli patri, quia dicit. Anſ. Summo ſpiritui dicere nihil eſt, q̄ cogitādo intueri. Hoc autem conuenit cuilibet perſone igitur.

Secundo arg. q̄ actus dicēdi ſit prior in patre actu intelligēdi, quod enim eſt quidditatiuum ſuppoſito, prius eſt paſſione, ſed actus dicendi quidditatiue conuenit patri. actus vero intelligendi, conuenit ei ſicut, & eſſentiæ in ſecundo modo per ſe ad modum paſſionis. igitur.

Tertio. Quod dicit habitudinem tantum ad intra, in diuinis, prius eſt eo, quod dicit habitudinem ad creaturas, ſed actus dicendi dicit tantum habitudinem ad intra actus, vero intelligendi etiam reſpicit creaturas. igit.

Contra. Dicere eſt generare verbum. hoc autem ſoli patri conuenit, & præſupponit eſſentialia, cuiuſmodi eſt actus intelligēdi. Primo notandum, ꝙ dicere poteſt ſumi tripliciter. Primo modo mere notionaliter, & ſic dicere eſt gignere uerbum. Secūdo modo eſſentialiter, & ſic idem eſt quod intelligere, & ſic ſumitur ab Anſe. Tertio modo mixtim eſſentialiter, & notionaliter, & ſic ſignat gignitionem verbi, & hic eſt reſpectus realis, & reſpectum declaratiui, & hic eſt reſpectus rationis. Quelibet enim perſona etiam ſeipſam declarat. Secūdo notanda ſunt triū dicta. Primum eſt, Dicere non eſt agere. patet, quia ſi ſic dici eſset pati, & ita dictum, ſcilicet verbum eſset paſsum. Secundum eſt. Dicere non

re non eſt producere, obiectum in eſſe cognito, patet, quia dicere pertinet ad memoriam fœcundam. Producere autem in eſſe cognito, ſolum pertinet ad actum intelligendi. Tertium eſt. Dicere, eſt producere verbum in eſſe uero, & reali. Vnde fundatur in memoria fæcunda, ſicut productio in potentia productiua. Dicere ergo & dici nominãt relationes ſicut, generare & generari. Actus autem intelligendi eſt perfectio abſoluta ſecundũ ſe trãſcendens, cum ſit communis Deo & creaturæ, aliquando autem ſumitur ad circumloquendũ quandam qualitatẽ.

Con. 1. His præmiſſis, ponuntur ſeptem concluſiones.

Prima eſt. Sumendo dicere primo modo ſolus pater dicit verbum, ſe nõ dicit uerbo. Primum patet, quia ſolus pater generat verbum. Secundum patet, quia verbum non eſt patri ratio, aut principium dicendi.

Con. 2. Secunda concluſio. Sumẽdo dicere ſecũdo modo, quælibet, perſona dicit uerbum, & dicit verbo, ut in quo, ſed non vt quo. Primũ patet, q̃a quælibet perſona intelligit verbum. *Lib. 15. de Trin.* Secundum patet, quia ut dicit Aug. quęlibet perſona omnia nouit in alia. Tertium, patet, quia verbum non eſt perſonis diuinis forma, aut principium intelligendi.

Con. 3. Tertia concluſio. Sumendo dicere tertio modo, ſolus pater dicit verbum, & verbo, patet, quia ſolus pater generat verbum, cui appropriatur eſſe omnium declaratiuum. Vnde Aug. ad Deum loquens, dicit. *Aug. li. 2. cõfeſ.* Verbo tibi coæterno dicis quęcunque dicis.

Con. 4. Quarta concluſio. Actus intelligendi ſimpliciter præcedit actum dictionis, tam actiuæ, quàm paſſiuæ, patet, quia actus intelligendi eſt perfectio ſimpliciter, & communis tribus non autem actus dicendi.

Con. 5. Quinta concluſio. Actus intelligendi in patre prior eſt actiua dictione. patet, quia qualem ordinem habent aliqua in eſſendo, talẽ habent in conſtituendo.

Con. 6. Sexta cõcluſio. Actus intelligendi in filio prior eſt dictione paſſiua: patet, quia quandocunque aliqua communicantur alicui illa communicatur eodem ordine quẽ habent ſecundum ſeipſa.

Con. 7. Septima concluſio. Actus intelligendi, vt in ſuppoſito

patris aut filii poſterior eſt actu dicendi, pater, quia omnis habitudo eſt poſterior extremis, ſed actus intelligendi: in ſuppoſito importat habitudinem ipſius actus intelligendi ad ſuppoſitum, ergo eſt poſterior ſuppoſito. Suppoſitum autem eſt poſterius ſuo conſtitutiuo cuiuſmodi eſt dictio actiua in patre, & paſſiua in filio. igitur.

1. Ad primum arg. patet reſponſio ex primo notabili.

2. Ad ſecundum dicendum quod maior eſt vera de paſſionibus ſuppoſiti, ſed non de paſſionibus fundamenti. Vnde paſſio materiæ præcedit compoſitum, & veritas & vnitas in homine eo ꝙ ſunt paſſiones entis, præcedunt rationem ſpecificam hominis, & ſic etiam actus intelligendi qui eſt paſſio eſſentiæ, præcedit actum dicendi in patre, licet actus dicendi ſit ei quidditatiuus.

3. Ad tertium dicendum ꝙ maior eſt intelligenda de eo quod reſpicit creaturas tanquam primum obiectum ſicut creare: ſed non de eo quod reſpicit creaturas tanquam. Obiectum ſecundarium, tantum cuiuſmodi eſt intelligere.

Vtrum pater ſit ſapiens ſapientia genita.

Hoc idem Dur. 1. ſent. diſt. 32. q. 1. D. Thō. par. q. 41. ar. 3. ad 4.

Decimoquarto quæritur. Vtrum pater ſit ſapiens ſapientia genita. 1.

Arg. primo quod ſic, quia dicit Auguſt. 2.

Secundo. Pater eſt ſapiens ſapientia ſua ſed filius eſt ſapientia patris, vt pater per Apoſtolum igitur. *Aug. li. 83. q.*

Contra eſt Aug. Notanda ſunt tria dicta. Primũ eſt, ꝙ pater & filius & ſp. ſ. ſapiunt eadem penitus ſapientia, quia ſi eſſet alia, & alia ſapientia, nulla illarum eſt perfectio ſimpliciter. Secũdũ eſt. Sapiẽtia, qua ſapiunt pater & filius & Spiritus ſanc. eſt ſimpliciter ingenita, patet, quia eſt pfectio eſſentialis, & ita præuenit gñationẽ actiuã. Tertiũ eſt: Hoc nomẽ ſapientia, formaliter nominat pfectionem eſſentialem: ſed aliquãdo ſupponit pro pſona. Vnde qñ in diuinis dicitur eſſe ſapientia ingenita & ſapiẽtia genita, genitum, & ingenitũ diſtinguunt perſonas inane- *1. ad Corint. 1. Aug li. 6. & 7. de Trin.*

te ca-

te eadé ſapientia eſſentialiter dicta ſicut diſtinguũt Deus ĩgenitus,& Deus genitus, manéte ꝑrſus eade deitate.

Con.1. His præmiſſis, ponitur talis concluſio. Licet hæc propoſitio: pater eſt ſapiens ſapientia genita aliquo modo poſſit diſtingui,& in uno ſenſu verificari, tamen de ui ſermonis é ſimpliciter negãda. Prima pars: patet, quia poteſt illa propoſitio ſumi in ſenſu cõpoſito,& ſic eſt falſa, aut in ſenſu diuiſo, vt ſit ſenſus, pater eſt ſapiens ſapientia,& illa ſapientia eſt filius, qui eſt genitus. ſecunda pars patet, quia aut ibi ſumitur ſapientia pro ſuo per ſe ſignificato. ſ. pro perfectione eſſentiali, & ſic eſt falſa, quia nulla perfectio eſſentialis in Deo eſt genita, aut ſumitur pro perſona filii,& ſic eſt falſa, quia perſona filii non eſt patri forma, aut principium ſapiendi, quod tñ ſignificarẽtur in illa ꝓpoſitione.

1. Ad primum argumẽtũ dicendum, ꝙ Auguſt. ſeipſum retractauit, oppoſitũ determinat in libro de Trinitate.

2. Ad ſecundum dicendũ, ꝙ non ualent cõſequentia. Cũ enim dicitur: filius eſt ſapiẽtia patris: ly patris conſtituitur in habitudine principii originatiui, & ſic ſenſus eſt, ꝙ filius eſt ſapientia, & originatur a patre, & hoc uerũ eſt. Cum vero dicitur. Pater eſt ſapiens ſapientia genita ille ablatiuus conſtruitur in habitudine rationis formalis, aut prĩcipii reſpectu actus ſapiendi prædicati de patre, & hoc non poteſt eſſe verũ, quia filius qui dicitur ſapientia genita nullo modo eſt patri ratio, aut principium ſapiendi. pater enim nihil habet a filio.

De ſpectãtibus ad perſonã filij.

Vtrum in uerbo noſtro, quod eſt actus intelligendi, &c.

Hoc idem Dur.1.diſ. 27. queſt. 2. D.Tho 1.q.38.ar.2.

DISCVSSIS vtcunque nonnullis ad perſonam patris principaliter ſpectantibus. Conſequenter inquirendum eſt de aliquibus perſonam verbi concernentibus. Vbi primo quæritur. Vtrũ in verbo noſtro, quod eſt actus intelligendi cum actu dicẽdi actus intel-

intelligendi præcedat actum dicendi.

1. *De Tri. lib. 15.* Primo arg. contra ſuppoſitum, quia dicit Auguſtinus, ꝙ verbũ, quod foris ſonat, ſignum eſt uerbi, ꝙ intus latet, ſed verbu vocale, ſiue exterius ſignat rem intellectã, & nõ actũ intelligendi, ergo verbũ mẽtale eſt ipſa res cognita, & nõ actus intelligẽdi.

2. Secundo. Actus dicendi eſt in prędicamento relationis. Actus vero intelligẽdi eſt in predicamento qualitatis, ergo ſi verbum ſimul includit actũ intelligẽdi, & actũ dicendi, ſequit̃ ꝙ nõ eſt aliqd vnũ.

3. Tertio arg. contra quæſitum nulla res producta præcedit ſuam productionẽ, ſed actus intelligendi eſt res producta, actus vero dicendi eſt eius productio. igitur.

4. Quarto. Nihil producitur per id quod eſt eo poſterius, ſed actus intelligendi droducitur per actum dicendi. igit̃.

5. Quinto arg. Productio non terminatur ad preexiſtens, ſed actus dicendi eſt productio actus intelligẽdi, & ad ipſum terminatur, ergo actus intelligendi, non præcedit actum dicendi

6. Sexto arg. Generatio eſt via ad eſſe rei genitæ, ſed via præcedit terminum, ergo dictio quæ eſt generatio actus intelligendi pręcedit ipſum.

Septimo. In diuinis, vbi 7. eſt omnium regula productio pręcedit productũ, ergo & in creaturis cuiuſmodi eſt uerbum noſtrum.

Contra. Aug di. verbũ eſſe *Aug. De Tri. li. 15.* notitiam genitam, generatio autem in creaturis fundatur in regenita. Primo notãdum, quòd ſicut dicit Scot. poſt Augu. Verbum eſt actuali notitia genita. Iſta autem gignitio eſt ipſa dictio. Eſt autem duplex verbum, videlicet imperfectum, quod eſt notitia confuſa & perfectũ, ꝙ eſt notitia diſtincta, quæ non poteſt ſtatim ſemper haberi, ſed requiritur inquiſitio præuia. Ipſa tamen inquiſitio non eſt formaliter verbi gignitio. Eſt ergo talis ordo. Primo eſt notitia habitualis cõfuſa. Secundo eſt notitia actualis confuſa. Tertio eſt inquiſitio, & ex inquiſitione multa uerba de multis notitiis habitualibus, virtualiter contentis in memoria. Quarto eſt notitia actualis diſtincta, quę imprimit in memoria notitiam habitualem perfectam, & tũc memoria aſſimilatur memorię paternæ in diuinis. Deinde ex tali perfecta memoria generatur

ratur uerbū perfectum abſq; inquiſitione media inter ipſam memoriam & verbum, & talis gignitio verbi perfecti ex memoria perfecta proprie aſſimilatur gignitioni verbi diuini ex memoria paterna. Secundo notandum, quòd dubitari ſolet. An ad gignitionem verbi concurrat voluntas, ſiue amor. Ad quod dicit Scot. ꝙ gigni amore obiecti cogniti, non eſt de ratione verbi, nec etiā gigni amore ipſius notitię. Sed tamen ad ipſum verbum perfectū concurrit duplex actus uoluntatis. Vnus imperans inquiſitionem pręuiam, & alius actus complacentiæ in notitia iam habita; ſine quo intellectus non permaneret ea, & ſic in illa nō haberet rationem verbi permanentis. Illa tamen permanentia nō eſt de ratione verbi perfecti intenſiue. Non enim eſt minus perfecta albedo vnius diei, quam vnius anni. Actus autem uoluntatis, reſpiciens obiectum non requiritur ad uerbum, niſi ſumendo verbū ſtrictisſime eo modo, quo tractat Aug. illud Apoſtoli. (1. Cor. 12.) Nemo poteſt dicere dominus Ieſus, niſi in ſpiritu Dei. Hoc eni dicere importat acceptationē obiecti dicti, & aliqd ĩcludit vltra rōnē v̄bi ſimpliciter, & abſolute ſūpti.

His pręmiſſis ponunt ſex concluſiones. (Con. 1.) Prima eſt. Verbū noſtrū nō ĩcludit pręciſe actū intelligendi, patet, quia omne verbū inquantum uerbū refertur ad dicētē ſecūdū Auguſtinū. Actus autē intelligendi eſt qualitas abſoluta.

(Con. 2.) Secunda concluſio. Verbū noſtrū non eſt præciſe actus dicēdi, patet, quia actus dicēdi ē pura relatio, verbū autē ē quid genitū itellectualiter.

(Con. 3.) Tertia concluſio. Verbum noſtrum ſimul includit actū intelligendi, & actum dicendi patet, quia omne concretum includit ſubiectum & formam denominantē ſicut album. Verbum autem eſt cōcretum quemadmodum genitum, cuius eſt ſpecies.

(Con. 4.) Quarta cōcluſio. Verbum noſtrū includit actū intelligendi quaſi materialiter, & actū dicēdi quaſi formaliter, ſicut verbū diuinū fundamētaliter eſt abſolutū, & formaliter reſpectiuū: patet, quia quādocunq; conſtituitur aliquid ex abſoluto, & reſpectiuo, primū eſt fundamētale, & ſecūdū formale. Idē.n.eſt ordo in eſſendo, & cōſtituēdo.

Quinta concluſio. Dictio paſſiua eſt poſterior actu in-

telligendi, patet, quia funda tur in eo.

Sexta cõcluſio. Dictio actiua eſt poſterior actu intelligendi, patet, quia repugnat dictioni eſſe ſine actu intelligẽdi. Sic enim nihil eſſet dictum. Poteſt autem Deus ꝓducere actum intelligẽdi in nobis per creationẽ non cõcurrente intellectu noſtro, dicente. vt patet per regulã Theologorum de cauſa prima & ſecunda: quandocunq; autem aliqua duo ſic ſe habent, quòd vnum poteſt abſolui ab alio, & non econtra illud eſt prius, quod abſolui poteſt ab alio.

1. Ad primum argumentum dicendum, quòd maior eſt uera loquendo de ſignificato quo, & non de ſignificato ꝙ. Significatum enim quod, ſiue vltimatum eſt res ipſa.

2. Ad ſecundum conceditur, quòd uerbum noſtrum non eſt aliquid unum per ſe, ſed per accidens tantum. Vnde ſicut dictum eſt, poſſet eſſet actus intelligendi ſine actu dicendi: ſed tamen tunc ille actus intelligendi non eſſet verbũ. Eſt tamen intelligendũ quòd tam actus intelligẽdi, quàm actus dicendi per ſe conuenit uerbo, ſicut conſtitutiua conſtituto.

Ad tertium dicendum, ꝙ productum non præcedit ſuam productionem ordine durationis, ſed bene ordine naturæ. Productio enim actiua terminatur ad productũ, & paſſiua fundatur in eo, omnis autem relatio eſt poſterior extremis, ſcilicet fundamento & termino, a quibus eſſentialiter dependet. 3.

Ad quartum dicendum, ꝙ nihil accipit eſſe originaliter & principatiue per id, quod eſt eo poſterius, ſed bene formaliter. Productũ enĩ formaliter dicitur accipere eſſe per ipſam eſſe acceptionẽ. Productio autẽ eſt ipſa eſſe acceptio, quę naturaliter eſt poſterior eo, quod eſt ꝓductũ, ſicut relatio eſt poſterior fundamento, licet productum in quantũ productũ præſupponat productionẽ, ſicut albedo naturaliter poſterior eſt eo, ꝙ eſt album, tamen album inquantum albũ præſupponit albedinem. 4.

Ad quintum dicendum, ꝙ productio non terminatur ad præexiſtens ſecundum durationem, ſed bene ad pręexiſtens ſecundum naturam. Ipſa quippe exiſtentia, & ipſa productio ſimul ſunt natura ſed tamẽ natura. quæ producitur pręcedit vtrũq; naturaliter 5.

liter vnum tanquā modum intrinſecum,& alium tanquā relationem in ea fundatam.

6. Ad ſextum dicendū,ꝙ maior eſt uera generatione accepta pro alteratione, aut diſpoſitione preuia, ſed nō de generatione formaliter,& ſecundum ſe ſuſcepta. Ad ſeptimum negatur conſequentia, quia in diuinis productio conſtituit productum nō ſic in creatis, immo productio actiua terminatur ad ipſum, & paſſiua fundatur in eo.

Vtrum hoc nomen uerbum ſit proprium filii importans reſpectum ad creaturas.

Hoc Duran. 1. d. 25. q. 1. D. Tho. 1. par. q. 29. art. 3. Scot. 1. ſen. d. 27. q. 3.

SEcundo quęritur. Vtrum hoc nomen verbum ſit proprium filii importans reſpectum ad creaturas.

1. Primo arguitur cōtra primum, quia actus intelligentiæ, vt intelligentia eſt, eſt verbum, ſed intelligentia, vt intelligentia eſt communis tribus, ergo & uerbum.

Secundo arg. contra ſecūdū, quia dicit Aug. ꝙ verbū ē ars oīpotens Dei plena ratio nū viuētiū, ſed ars dicit reſpectum ad artificiatum. igitur. 2. *De Tri. lib. 7.*

Contra dicit Aug. Eo verbū, quo filius dicit, filius autē eſt nomen proprium ſecundę perſonæ, & nō dicit reſpectum ad creaturas *Ibidem.* Notanda ſunt quinq; pręambula. Primū eſt. Vna eſt formalis ratio verbi cōmuni, uidelicet eſſe productū per actū dicendi ad quodcunq; applicetur, ſicut formalis ratio albi eſt coloratum diſgregatiuū ad quodcunq; ſubiectum applicetur. Secundū eſt verbū diuinum eſt ſuppoſitū cōſtitutum ex eſſentia & dictione paſſiua, ubi eſt ſumēda eſſentia, ut præſcindit ab omni ꝑfectione ſecundaria. Poteſt enim intelligi ꝑſona diuina non intelligēda, aut cōcipiēdo ꝑfectiones attributales. cōſtitutū autē non poteſt cōcipi abſq; principiis cōſtitutiuis. Tertium eſt. Nō eſt eadem ſpecialis ratio uerbi creati, & increati. Verbū enī creatum diffinitiuæ eſt actualis notitia, non autem uerbū diuinum. Notitia enim ſibi conuenit in ſecundo modo ꝑ ſe. Quartū eſt. Filius & verbum eādem relationē per ſe

ſignificant, licet alia connotent Filius enim connotat naturam uiuentem in communi, verbum vero notitiã actualem & expreſſam. Quinta eſt. Hoc nomen verbum in diuinis de principali ſignificato importat relationem expreſſi ad exprimentem, & iſte reſpectus eſt realis, & cõnotat reſpectum declaratiui ad declarata, ſiue illa ſint diuina, ſiue creata, & iſte eſt reſpectus rationis. Idem.n. poteſt habere rationem declaratiui reſpectu ſui ipſius.

Con. 1. His præmiſſis ponuntur ſex concluſiones. Prima eſt. Verbũ diuinum nõ eſt notitia, quę in ſe ſit elicita: patet, quia una tantum eſt notitiã, ideo ut dicit Auguſt. Illa autẽ non poteſt eſſe elicita, cum ſit in patre, in quo nihil eſt elicitum. Et ſi inſtetur, quia actus ſecundus eſt elicitus a primo. Dicendum, ꝙ hoc nõ eſt verum, niſi ubi actus ſecundus realiter diſtinguitur a primo, poteſt tamen illa notitia dici quaſi elicita. *De Tri. lib. 15.*

Con. 2. Secunda concluſio. Verbũ diuinum non eſt formaliter notitia, ſed idẽticæ tantum, patet, quia abſtractũ nõ prædicat de cõcreto formaliter.

Con 3. Tertia concluſio. Verbũ diuinum nõ eſt actualis notitia per proprietatem, ſed per appropriationem. Primum patet, quia ſicut quęlibet perſona eſt identicę eſſentia, ita etia eſt idẽticæ notitia. Secundum patet, quia omnia, quæ pertinent ad intellectum appropriãtur verbo. Item uerbum ex modo ſuæ emanationis procedit admodum notitiæ actualis, videlicet per actum dicendi.

Quarta concluſio. Verbũ diuinum per proprietatem eſt notitia genita, patet, quia licet ſit notitia per appropriationem tantum, tamen genitũ eſt ſibi propriũ, ideo totum illud ſimul iunctũ notitia genita eſt ſibi propriũ. Con. 4.

Quinta concluſio. Hoc nomẽ verbum in diuinis eſt propriũ filio, patet, quia verbum idem ſignificat realiter cum ſuo abſtracto quamuis ſub alio modo ſignificandi, ſed abſtractum uerbi, quod dici poteſt uerbatio ſignificat expreſſionẽ ab intellectu dicente, intellectualiter aũt exprimi eſt ꝓpriũ filio . igĩ. Con. 5.

Sexta concluſio. Licet hoc nomen verbum connotet reſpectum ad creaturas, tamẽ iſte reſpectus non eſt proprietas perſonalis nec incluſus i ꝓprietate ꝑſonali filii. Prima pars patet, quia hoc Con. 6.

nomen verbum cõnotat notitiam actualem, ergo etiam connotat reſpectum ad omnia, quæ concernit illa notitia tanquam obiecta primaria, aut ſecundaria. Secunda pars, patet, quia ille eſt reſpectus rationis. Item omne, quod eſt intrinſecum in diuinis eſt prius ſimpliciter quocunque reſpectu ad creaturas.

Ad primum dicendum, ꝙ maior non eſt uera, niſi de actu intelligendi, cui competit eſſe genitum.

Ad ſecundum dicendum, quod illud dictum Aug. debet intelligi per appropriationem, & non per proprietatem.

Vtrum imago ſit proprium nomen filij.

Hoc idem D.Tho.1.p.q 35.ar. 2.Dur.1.d.28.q.3.

TERTIO quæritur. imago ſit propriũ nomen filii.

Arguitur, ꝙ non, quia dicit Dama. quod etiam ſpiritusſanctus eſt imago.

De Trini. lib. 6. Contra dicit Augu. quòd ſolus filius eſt imago patris.

Notanda ſunt quatuor præambula. Primum eſt. Imago aliquando improprie dicitur exemplar, ad cuius ſimilitudinem aliquid producitur, ſicut Augu. dicit, quod Trinitas diuina eſt imago, ad quam factus eſt homo. *Liber. de fide ad Petrum.* Proprie autem imago dicitur imitatiuum, quod ad ſimilitudinem alicuius, producitur. Secundum eſt Imago alicuius dupliciter eſt in aliquo. Vno modo in re alterius naturæ, ſicut imago Cæſaris in denario. Alio modo in re eiuſdem naturæ, ſicut filius dicitur imago patris. Tertium eſt, de ratione imaginis eſt ſimilitudo in ſpecie, aut ſaltem in ſigno ſpeciei, cuiuſmodi eſt figura, nec tamen ſufficiet talis ſimilitudo, niſi ſit origo. Vnde vnũ ouum non dicitur imago alterius. Et ex hoc ſequitur, ꝙ in diuinis imago perſonaliter dicitur. Omnia enim, quæ dicunt originem ibi perſonaliter dicuntur. Quartũ eſt. Apud Græcos ad rationem imaginis ſufficiunt prædicta in precedenti præambulo, ſed apud latinos vlterius requiritur, quod illud quod dicitur imago ſit productum modo naturæ, & ex modo ſuæ productionis ſi-

mile

mile producenti. Vnde apud græcos ſpiritus ſanctus bene dicitur imago, non autem apud latinos.

Con. 1. His præmiſſis, ponitur talis cōcluſio. Imago ſi propiiſſimæ ſumatur eſt nomen ꝓprium filii, patet, quia ſolus filius in diuinis producitur modo naturę, & ipſe ſolus ex modo ſuę emanationis, quę naturalis eſt, eſt ſimilis producenti.

1. Ad argumentū patet ex dictis, quia Dam. græcus erat.

Vtrum filius generetur de ſubſtantia patris.

Hoc idem Duran. 1. d 5. q. 1. D. Thom 1. p q 42 art. 6. Scot. 1. d. 5. q. 2.

QVARTO quæritur. Vtrum filius generetur de ſubſtantia patris? Arg. quod non.

1. De Tri. lib. 6. Primo ſic, quia dicit Aug. Tres perſonas ex eadem ſubſtātia nō dicimus, ergo filius non eſt de ſubſtantia patris.

2. Secundo. Hæc eſt falſa, filius eſt filius eſſentiæ patris, ergo & iſta filius generatur de eſſentia patris.

Contra dicit Aug. in lib. contra Maximū. Nullo mō verū Dei filium cogitatis ſi hunc eſſe de ſubſtantia Dei negatis. Primo notandum ꝙ aliquid dicitur eſſe de aliquo multipliciter. Primo modo ſicut de materia, ſicut ſit ſcamnum de ligno. Secundo modo, ſicut de principio effectiuo, aut originatiuo, ſicut de igne fit ignis. Tertio mō ſicut de termino a quo tranſmutationis, ſicut de tepido, aut frigido fit calidū. Quarto modo prout ly de, dicit ordine ſicut de mane, fit meridies. Quinto modo ſicut de termino formali ꝓductionis, ſicut in generatione vniuoca genitum eſt de eadem natura cum generante. Secundo notādum, quod eſſentia diuina cōmunicatur perſonis non ſicut forma informans communicatur materiæ, ſed ſicut quidditas cōmunicatur ſuppoſito, vt per eam formaliter exiſtenti. Vnde ex ea & in ea pullulāt relationes & perſonę non ſicut formæ dantes eſſe ſibi, nec ſicut ſuppoſita in quibus recipiat eſſe, ſed quibus ipſa dat eſſe, uidelicet vt quo formaliter ipſa ſuppoſita ſunt & ſunt Deus. Eſt ergo eſſentia fundamentū relationum nō quidē potētiale recipiēs ipſas

ipſas, ſed ad modum formæ in qua ſubſiſtunt, non quidẽ per informationẽ, ſed ſicut ſuppoſitum ſubſiſtit in natura ſicut fortes ſubſiſtit in humanitate & in humanitate eſt homo. Tertio notandum ꝙ iſta quattuor ſe habent ꝑ ordinẽ, ſubiectũ, receptiuum fundamentũ, & radix. Receptiuũ .n. abſtrahit a ſubiecto. Anima.n. eſt in corpore tanquã in receptiuo, ſed nõ proprie ut in ſubiecto. Fundamentum autẽ abſtrahit a receptiuo. Paſſio.n. eſt in ſuo ſubiecto, vt in fundamento, ſed non ut in receptiuo, propter indiſtinctionẽ realẽ. Radix vero abſtrahit a fundamento. Diuina.n. eſſentia dicitur radix perſonarũ: ut habetur libro de vnica & diſcreta Theol. & tñ non dicitur earũ fundamentũ, eo ꝙ non inſunt. Patet ergo, ꝙ eſſentia põt eſſe fundamentũ relationũ, quãuis nõ habeat rõnem receptiui, aut ſubiecti, & ſic non habet modum materię, nullo modo.n. eſt ꝑfectibilis, ſiue actualibus per relationes. Sicut.n. contingere poteſt, ꝙ aliquid nõ patiatur ab agente, aut quia illud eſt vltimate perfectum, ſicut aqua calidiſſima non poteſt calęfieri ab igne, aut quia ſibi repugnat; ſicut ſpęra lunæ non põt calefieri a ſole, ſic eſſentia diuina non poteſt perfici, ſiue actuari ab attributis, aut relationibus, quia ipſa eſt vltimate actuata, & ſibi repugnat propter ſuã infinitatẽ, repugnat etiã ipſis perfectionibus attributalibus, & relationibus eo quod ſunt ſubſiſtentes.

Con. 1. His pręmiſſis, ponuntur ſex cõcluſiones. Prima eſt Filius nõ ẽ de ſubſtãtia patris ſicut de materia, aut quaſi materia, patet, quia ipſa eſſẽtia eſt terminus formalis ꝓductiõis filii, ergo nõ eſt materia, aut quaſi materia. Antecedẽs, patet quia dicit Saluator. Io. x. Quod dedit mihi pater maius omnib. eſt. Illud aũt eſt eſſentia, quã hẽt filius ꝑ generationẽ. Itẽ generatio nõ eſt in diuinis ſub rõne mutationis, ſed pręciſe ſub rõne productionis, ergo nõ eſt ibi materia, aut quaſi materia, ſed tm̃ terminus ꝓductionis, vel totalis ſiue primus, uidelicet, qui primo ꝓducitur vel formalis, ſm quẽ terminus primus, id eſt adæquatus accipit eſſe.

Con. 2. Secũda cõcluſio. Filius nõ eſt de ſubſtãtia patris, ſicut de termino a quo, patet, qa ĩ Deo nulla eſt trãſmutatio.

Tertia

Con.3. Tertia concluſio. Filium eſſe de ſubſtantia patris non dicit præciſe originationem a patre, patet, quia ſi ſic eadē ratione creaturę eſſent de ſubſtantia Dei, cum ab ipſo originentur.

Con.4. Quarta concluſio. Filium eſſe de ſubſtantia patris non dicit tantum conſubſtantialitatem, patet; quia ſi ſic cum pater ſit conſubſtantialis filio, ſicut econtra pater diceretur eſſe de ſubſtantia filii, ſicut econtra.

Con.5. Quinta concluſio. Filium eſſe de ſubſtantia patris ſimul dicit conſubſtantialitatem & originationem, patet quia neutrum per ſe ſufficit. Vnde ſenſus eſt filius eſt de ſubſtantia patris, id eſt originatur a patre vt ei conſubſtantialis.

Con.6. Sexta concluſio. Filium eſſe de ſubſtantia patris prius dicit originationem, quam conſubſtantialitatem, patet, quia reſpectus conſubſtanſtātialitatis præſupponit diſtinctionem perſonarum, diſtinctio autem fit per originationem.

1. Ad primum argumentum dicendum ꝙ Augu. ibi accipit ſubſtantiam pro ſuppoſito vt ipſemet, ibidem per ſequentia deſignat. Præterea dicendum quod non ſequitur, filius non eſt de eſſentia, ergo non eſt de eſſentia patris, quia in ſecunda deſignatur conſubſtantialitas & origo. In prima vero nihil ponitur deſignans originem, ideo de vi ſermonis ibi ſignificat quod filius eſt de eſſentia ut de materia.

Ad ſecundū dicendum, ꝙ non valet cōſequentia, quia in antecedente deſignatur, eſſe relatio inter filium & eſſentiam, tanquam ad ſuum correlatiuum, non autem in conſequente, ſed ſignificatur ibi conſubſtantialitas, & origo inter patrem & filium. 2.

Vtrū generatio filij ſit æterna.

Hoc idem Scot. 1. ſent. d. p. q. 1. Dur. d. 9. q. 4.

QVINTO quęritur. Vtrum generatio filii ſit æterna? Aug. quod non.

Primo ſic. Quod habet principium durationis non eſt æternum, ſed filius habet principium ſuæ durationis cum habeat principium ſui eſſe, ergo filius non eſt æternus, & per conſequens, nec 1.

eius

eius generatio.

2. Secundo dicit Aug. quod imperfectionis eſt in uerbo noſtro q̄ ſit formabile antequam formetur, ergo etiā imperfectionis eſt ꝙ ſit informari, ſiue fieri, ergo hoc non conuenit verbo diuino & ſic eius generatio non eſt æterna. *De Tri. lib. 15.*

3. Tertio. Si generatio filii eſt æterna, ergo ſemper generatur, & per conſequens nunquam eſt genitus, & ſic nunquam eſt filius.

De Tri. lib 1. Contra. Dicit Amb. Si pater, prius erat Deus, & poſtea genuit generationis acceſſione mutatus eſt. Auertat dominus dementiam hanc.

Notandum quod æternitas eſt modus intrinſecus omnium diuinorum, & ſic eſt modus generationis filii. Ad ꝙ euidentius conſiderandum accipiēdum eſt a generationibus, quæ ſunt increatis. Quicquid perfectionis eſt omni imperfectione ſeclusā. In generatione itaq; ſucceſſiuorum hoc perfectionis eſt ꝙ dum fiunt ſunt, ſed imperfectionis eſt quod non manent. In generationibus autem permanentium hoc perfectionis eſt, ꝙ manent imperfectionis vero ꝙ dum fiunt non ſunt. In indiuiſibilibus autem ſucceſſiuorum hoc perfectionis eſt, quod dum fiunt ſunt & tota ſimul ſunt, imperfectionis vero ꝙ raptim tranſeunt. Colligendo igitur quæ perfectionis ſunt habemus genitum ꝙ ſemper generatur & ſemper generatum eſt & manet.

Con. 1. Hoc premiſſo ponitur talis concluſio. Generatio filii eſt æterna, patet: quia quorum eſt idem eſſe eorum eſt eadem duratio, ſed patris & filii eſt idem eſſe exiſtentię, licet non ſubsiſtentię, ergo eorum eſt eadem duratio, ſed pater eſt ęternus, ergo & filius & per conſequens etiā eius generatio. Item omne producens naturaliter a ſe ſine dependentia, & ſine trāſmutatione habet productū ſibi coæuum, ſed pater eſt huiuſmodi, igitur &c. Maior patet, quia non poteſt aſſignari ratio quare productū nō ſit coæuum producenti, niſi propter alterum illorū triū, quorum oppoſita ponuntur in maiori.

1. Ad primum dicendum, ꝙ ſi loquamur de prīcipio initiali, ſiue de principio accepto pro termino a quo durationis. Maior eſt vera, & minor eſt falſa. Si uero ſit ſermo de principio originali,

li, ſiue productio eſt contra.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ imperfectionis eſt in verbo noſtro eſſe in fieri, ſiue formari quantū ad inquiſitione primā. hoc enim ponit nouitaté in verbo, & imperfectam cauſalitatem in intellectu cauſante. Sed non eſt imperfectionis eſſe informari quantū ad ipſam vel bi gignitionem, immo hoc neceſſarium eſt ad per ſe rationem verbi.

3. Ad tertium negatur ſecunda conſequentia, quia idem eſt generari & genitum eſſe, melius tamen exprimitur veritatis dicendo filius ſemper genitus eſt quam dicendo filius ſemper generatur. Cum enim dicitur ſemper generatur, ſignificatur tantum ꝙ ſemper accipit eſſe, cū vero dicitur ſemper genitus eſt, ſignificatur ſemper habere eſſe perfectum a generante.

De concernentibus perſonam ſpiritusſancti.

DETERMINATIS quibuſdam quæſtionibus, quæ præcipue ad perſonā patris, & ad perſonam filij attinens. Conſequenter inueſtigādum eſt de his quæ concernunt perſonā Spiritusſancti. Vbi inquirendum eſt de tribus. Primo de eius productione. Secundo de eius nominatione. Tertio de eius miſſione.

Vtrum uolūtas diuina ſit principium Spirituſſancti.

Hoc idem Scot.1.ſen.d.10.q.1.

CIRCA primum primo quæritur, Vtrū voluntas ſit principium neceſſario productiuum Spirituſ ſancti & ei diuinæ eſſentiæ communicatiuum?

Primo arg. quod non ſit eius principium productiuū ſic. Voluntas eſt potētia operatiua, ergo non eſt potentia productiua, patet, conſequentia, quia operatio eſt actus immanens. 1.

Secundo ſm communem deſcriptionem natura dicitur uis inſita rebus ex ſimilibus ſimilia procreans. Sed Spiritusſanctus eſt ſimilis ꝓducenti in natura, ergo producitur per naturam, & non per uoluntatem. 2.

Tertius argu. ꝙ voluntas non producat ſpiritum ſanctum neceſſario, quia producit 3.

eſt libere, neceſſitas autẽ opponitur libertati: igitur.

4 Quarto. Diuerſi modi principiandi non conueniunt eidem potentiæ, ſed principiare contingenter & neceſſario ſunt modi diuerſi, ergo cum uoluntas diuina contingenter producat creaturas uidetur ꝙ non neceſſario ꝓducit ſpiritum ſanctum.

5. Quinto argu tum, quod voluntas non communicet diuinam eſſentiam ſic. Impoſſibile eſt idem diſtinctis productionibus communicari, ſic enim communicaretur aliqua productione, qua non exiſtente, nihilominus eſſet, ſed eſſentia diuina totaliter communicatur per generacionem, igitur.

6. Sexto. Eſſentia diuina nõ poteſt eſſe terminus ſpirationis actiue, ergo non communicatur per uoluntatem ſpirantẽ. Antecedens patet, quia uel eſſe, terminus ſpirationis, ut eſt in perſona, uel ipſa ſecundum ſe. Non primũ, quia eſſentia, vt in pſona eſt poſterior ſpiratione. Nec ſm, quia eſſentia, ſecundum ſe eſt indiſtincta, & cõmunis tribus, ergo eſſentia in tribus perſonis terminaret ſpirationem.

Contra Dicit Aug. Spiritus ſanctus exiuit a patre, & filio non quõ natus, ſed quomodo datus. Sed exire per modũ dati, ſiue doni pertinet ad actũ uoluntatis, cuius eſt libere donare. Primo notandũ, ꝙ differunt libertas ſimpliciter, & libertas arbitrii. Libertas .n. ſimpliciter, indifferens eſt ad neceſſitate & contingẽtiã. Vnde uoluntas diuina, quę libere producit ſpiritum ſanctũ & libere producit creaturas, producit neceſſario ſpiritũſanctũ, & creaturas contingẽter. Libertas autem arbitrii reſpicit tantũ contingentiã, libertas .n. arbitrii ratione libertatis, importat uoluntatem & ratione arbitrii connotat intellectũ, qui eſt ut arbiter & iudex, oſtẽdens ꝙ sit faciẽdũ, & quid non, ꝙ non poteſt eſſe nisi reſpectu cõtingentiũ. Nullus .n. proprie arbitratur de omnino neceſſariis, aut de impoſſibilibus. Secundo notandũ, ꝙ neceſſitas in ꝓductione ſpiritusſancti, nõ eſt præciſe ex infinitate voluntatis cũ voluntas infinita multa velit cõtingenter. Nec præciſe ex ĩfinitate obiecti cũ uolũtas creata nõ neceſſario uelit obiectũ infinitum: Sed simul eſt ex infinitate utriuſque. Voluntas

enim

enim infinita non poteſt nō eſſe recta, ergo neceſſario habet actum rectum, & sic neceſſario habet actū rectū uolēdi obiectum, ꝙ ex ſe eſt ſūme volendum, ergo etiā neceſſario habet actum productiuum termini ſibi adæquati. Voluntas autem infinita non producit agendo in ſeipſa cum non ſit receptiua producti. Nec etiam producit faciendo in alio, quia nihil aliud eſt receptiuum talis producti, quod eſt infinitum, ergo producit terminū per ſe ſtantem, ſiue perſonā ſubſiſtentem, quæ nō eſt nata ineſſe alicui ſubiectiue.

Con.1. His præmiſſis ponuntur quinque concluſiones. Prima eſt Voluntas diuina cōmunicat diuinam eſſentiam. Probatur, quia uoluntas diuina producit terminum ſibi adæquatū ergo producit productum finitū. Sed omne quod eſt formaliter infinitū eſt eſſentia diuina per identitatem, ergo voluntas diuina communicat ſuo producto diuinam eſſentiam.

Con.2. Secunda concluſio. Eſſentia eſt terminus formalis & primarius ſecundum ordinem naturæ ſpirationis actiuæ. Terminus uero primus primitate adæquationis & quaſi totalis eſt ſpiritusſanctus. omnia vero reliqua, quæ formaliter conſequuntur ad eſſentiam, aut perſonā ſunt termini ſecundarii. Primum patet, quia eſſentia eſt prior in eſſendo. ergo, et in communicando. Secundum patet, quia terminus adæquatus voluntatis fœcundæ, quę eſt principium ſpiratiuum, eſt amor ſpiratus, ergo ſpirationis actiuę terminus adæquatus eſt ipſa perſona, quæ procedit per modum amoris, et proprie dicitur amor ſpiratus. Tertiū patet, quia ſpiritusſanctus non tantum habet eſſentiam a patre, et filio, ſed etiam quicquid habet, ut dicit Auguſtinus. Liber. de Trin. Intelligendum eſt ergo, quod ſpiratio actiua, primo primitate naturæ terminatur ad eſſentiam, ſecundo ad attributa, quaſi ad paſsiones termini primarii, tertio ad proprietatem perſonalem, sicut productio naturalis ad hecceitatem. Quarto ad relationes communes, quæ præſupponunt diſtinctionem ꝑſonarum, sicut ſunt æqualitas et ſimilitudo, eo enim ordine, quo aliqua ſunt, producuntur et cōmunicantur. Con.3.

Tertia concluſio. Voluntas præciſe ſumpta ſecluſa eſ-

ſentia

ſentia non eſt principium ſufficiens ſine totale productiuum Spirituſſancti,patet, quia principium totale productionis non poteſt eſſe poſterius termino formali eius ſed voluntas eſt poſterior eſſentia,quæ eſt terminus formalis ſpirationis actiuæ.

Con.4. Quarta concluſio Voluntas habẽs eſſentiã pro obiecto eſt,principium ſufficiens productiuum Spirituſſanctus,patet,quia volũtas creata habens obiectum conueniens ſibi præſentatum eſt ſufficienter productiua amoris ſibi proportionati ergo & voluntas diuina habens eſſentiam per modum obiecti eſt ſufficiens principium productiuum termini ſibi adæquati . videlicet amoris ſpiritui infiniti , qui eſt ipſe Spirituſſanctus.Et ſi dicatur ꝙ eſſentia præhabet terminum adęquatum in productione verbi. Dicendum , ꝙ verum eſt quantũ ad vim dictiuam, ſed non quantũ ad vim ſpiratiuam, quemadmodum & ipſa voluntas habet terminũ adæquatũ in ꝓductione Spirituſſancti quantũ ad vim ſpiratiuam,ſed non quantum ad vim factiuam,ꝑ quam producit creaturas.

Con.5. Quinta concluſio. Voluntas diuina neceſſario producit Spiritum ſanctum:patet, quia omne , quod ex ſe formaliter neceſſarium ſi producitur neceſſario producitur:ſed Spirituſſãctus eſt huiuſmodi. omnia enim diuina ſunt neceſſaria igitur.

Ad primũ argumentũ negatur conſequentia,quia voluntas non ſolum eſt operatiua,ſed etiam productiua. 1.

Ad ſm dicendũ ad minorẽ, ꝙ Spirituſſan. eſt ſimilis patri in natura propter idẽtitatem naturæ : ſed non ex vi productionis ſuæ, & ideo non dicitur imago patris,vt ſupra dictũ eſt,ſicut filius qui ex vi ſuę ꝓductionis ꝓcedit, vt patri ſimilis in natura. 2.

Ad tertium dicendum ad minorẽ , quod neceſſitas eo actionis repugnat libertati, ſed non neceſſitas immutabilitatis,aut exigentię. 3.

Ad quartum dicendum , quod maior eſt vera de modis repugnantibus inuicem, ſicut principiari naturaliter & libere . Et ad minorem dicitur quod neceſſatio & contingenter in uoluntate diuina non ſunt modi repugnantes , quia attenduntur in ordine ad diuerſa obiecta,uidelicet neceſſitas in ordine ad obiectum infinitum 4.

& contingétia in ordine ad obiectum finitum

5. Ad quintũ dicendũ,ꝙ maior eſt vera, vbi illud quod cõmunicatus accipit eſſe ſimpliciter per productioné, vt anima increatione hominis non auté vbi accipit tm̃ eſſe ſecundum quid, aut quaſi ſicut in reſurrectione.

6. Ad ſextũ negatur antecedens.Et ad probationé dicédum,quod eſſentia ſecundũ ſe terminat productionem, & cum dicitur ſm ſe eſt indiſtincta,& communis verũ eſt.Et cum infertur ergo ipſa in tribus perſonis terminat.Dicédũ,ꝙ ipſa eſſétia, q̃ ſemper eſt in tribus ꝑſonis ſemper terminat productioné,ſed non vt eſt in ꝑſonis.

Vtrum ſi Spiritus ſan.nõ procederet a filio,realiter diſtingueretur ab eo.

Hoc idem Scot. 1.ſen d. 11.q.2. Dur.1.d.11 q.2.D. Tho.1.p. q.36.ar.2.

SECVNDO quæritur. Vtrum ſi Spirituſſanctus non procederet a filio realiter diſtinguere ab eo.

1. Primo argu.contra ſuppoſitum probãdo,quod Spirituſſanctus non procedat a filio,quia dicit Dama.Ex patre Spiritum ſanctum dicimus ex filio non dicimus. Et idem dicit Spiritum ſanctũ a patre procedentem & mané tem in filio dicimus.

Secundo in Euãgelio nõ fit métio de proceſſione Spiritus ſancti a filio, ergo &c. 2.

Tertio.Ex verbo noſtro non procedit amor,quia notitia nullam habent cauſalitatem reſpectu amoris,ergo nec ex verbo diuino procedit Spirituſſanctus, qui ꝓducitur per modum amoris. 3.

Quarto arguitur.Impoſſibile eſt idé produci a duobus ſufficientibus productionibus,ſic.n.produceretur ab aliquo,quo non exiſtente,nihilominus eſſet.ſed Spirituſſanctus producitur a patre, vt a ſufficienti producente, ergo non a filio. 4.

Quinto arg. Spiratio paſſiua eſt tantum in una perſona,ergo etiã ſpiratio actiua eſt tantum in vna, eſt aũt in patre,ergo non in filio. 5.

Sexto argui. Quod productum eſt non poteſt produci, ſed pater in primo ſigno originis producit Spiritum ſanctum,ergo in ſecundo ſigno non poteſt filius 6.

ipſum

ipſum producere.

7. Septimo. Si pater & filius ſimul producunt Spũm ſan. ſequitur ꝙ inter eos eſt maior germanitas, quam inter Spũm ſan.& quelibet illorũ, ſed hoc eſt falſum. igitur.

8. Octauo arguitur contra quæſitũ probando,ꝙ ſi Spiritus ſan. non procederet a filio nõ diſtigueretur ab eo, qa in diuinis ratio ſm ſuam formalẽ rationẽ & quidditatem reſpicit tantummodo ſuũ oppoſitum, ergo tantũmodo diſtinguit a ſuo oppoſito,ſed ſi Spũs ſan.non procederet a filio,nulla eſſet oppoſitio realis inter eos. igit.

9. Nono.Si relatio diſtingueret nedum ab oppoſito, ſed etiam a diſparato, ſequeretur ꝙ pater eſſet duæ perſonæ,cum in ipſo ſint duæ relationes diſparate. Hoc autẽ eſt falſum,ergo relatio non diſtinguit a ſpirato,&per cõſequens ſi non ſit relatiua oppoſitio inter filium,& Spiritum ſanctum, non erit inter eos diſtinctos.

De Tri. lib. 5. Contra dicit Aug. Apparet ꝙ Spũs ſan non eſt filius & ſi exeat a patre non.n.erit qũo natus, ſed qũo datus. Primo notandũ, ꝙ in diuinis nõ eſt proceſſio,ut nominat trãſmutationẽ localem, aut cauſalẽ,ſed vt nominat productionẽ paſſiuã. proceſſio ergo,ſiue productio paſſiua cõuenit filio,& Spiritui ſancto.Sed quia productio filii hẽt nomen ſpeciale,quod eſt generatio,nõ ſic aũt productio Spiritus ſan.eo, ꝙ in creatis nõ inuenimus productionẽ eiuſdẽ rationis,ꝑ quã uidelicet aliquid producatur libere in identitate naturę, ideo hoc nomen proceſſio appropriatur Spiritui ſan. Secundo notandum, quòd aliqui dixerunt prædictam quæſtionem non eſſe admittendam, quia poſitio, quæ ponit impoſſibilia, non poteſt poni, neque defendi, ſed hoc nihil eſt dicere, quia aliud eſt aliquid ponere, & illo poſito vlterius quærere de aliquo propoſito, & quærere de veritate alicuius conditionalis. Quærere enim de ueritate conditionalis ad nihil obligat. In prædicta autem quęſtione non ponitur, ꝙ Spiritusſanctus non procedat a filio,ſed tantum quæritur de veritate conditionalis. Tertio notandum, quod Græci videntur dixiſſe Spiritũ ſanctũ non procedere a filio vt patet per auctoritates Dam. prius adductas. Sed fortę

Græci in hoc quod dicunt ſpiritum ſanctum eſſe a patre, intelligunt aliquam auctoritatem, aut principalitatem, quam de filio negant, & hoc modo verum dicerent. Si autem aliqui eorum dicāt Spiritum ſanctum ſimpliciter nō procedere a filio, errāt, & cēſendi ſunt hęretici.

Con. 1. His præmiſſis ponuntur tres concluſiones. Prima eſt. Spirituſſanctus procedit a patre, & filio, pater primo ꝑ ſimbolum Nicenum, ubi dicitur. Qui ex patre filioque procedit. Item per ſimbolū Atanaſii. di. Spirituſſanctus, a patre, & filio, &c. Item per euange. vbi dicit Saluator. Cum venerit paraclytus, quē ego mittam uobis a patre &c. Neque enim filius haberet auctoritatem mittendi Spiritum ſanctum, niſi procederet ab eo. Item ibidem. Ille de meo accipiet. Nihil autem eſt aliud de ſuo accipere quàm ab eo procedere. Itē ratione probatur, quia eandem potentiam productiuam Spirituſan. quam habet pater, cōmunicat filio, vt nondum habentem terminum adæquatum.

Con. 2. Secunda concluſio. Spirituſſanc. nō procedit a patre ꝑ filiū, ſicut ꝑ principiū productiuū, aut ſicut ꝑ inſtrumētū, uel cauſā mediā, ſed bene ſicut ꝑ ſuppoſitum, cui pater dat eandē vim productiuā. Primū, patet, quia principiū productiuū eſt formaliter in producente, filius autē non eſt formaliter in patre. Secūdum, & tertium: patēt, quia ſi ſic ſpirituſſanc. nō æque ꝑfecte procederet a patre, & filio. Quartum, patet, quia ſicut dictum eſt illam eandem vim productiuam, per quam pater producit ſpirituſſan. ipſe pater communicat filio, & per illam eandem filius etiā producit ſpirituſſanct.

Con 3. Tertia concluſio. Si Spirituſſanctus non procederet a filio, tñ realiter diſtingueretur ab eo. Patet quia omne quod eſt principiū eſſendi, eſt principiū diſtinguendi. Sed poſito, ꝙ ſpirituſſan. nō ꝓcederet a filio, adhuc filius filiatione eſſet filius, & ſpirituſſanctus ſpiratione eſſet ſpiritus. ergo adhuc diſtinguerētur realiter filiatione, & ſpiratione. Itē quorū productorū productiones ſunt diſtinctæ realiter, illa ſunt diſtincta realiter, ſed ſi ſpirituſſanctus nō procederet a filio, adhuc filius, & ſpirituſſanctus, haberent ꝓductiones diſtinctas realiter, quia

q̃a filius ꝓducit naturaliter & Spiritus ſanc. libere. igit.

1. Ad primum arg. patet, ex tertio notabili.

2. Ad ſecũdum dicendum, ꝙ licet in Euangelio non fiat mentio explicita de proceſſione. Spiritusſancti a filio bene tamen implicita, vt patet, ex prima concluſione Et dato, ꝙ nulla penitus fieret de hoc mentio in Euãgelio non ſequeretur, propter hoc Spũm ſanctũ non procedere a filio, quia locus ab auctoritate non tenet negatiue. Non enim omnia quę pertinent ad fidem ſcripta ſunt in euangelio, vt patet de deſcenſu Chriſti ad inferos.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ imperfectionis eſt in imagine creata ꝙ non communicatur uerbo eadem natura cum mente, & per conſequẽs nec uoluntate. Verbo aũt diuino communicatur eadem, natura, & volũtas, quę eſt in patre, iõ uerbũ diuinũ habet volũtatẽ, vt fœcũdã reſpectu productionis. Spũs ſanctus.

4. Ad quartũ dicendũ, ꝙ maior eſt intelligẽda, vbi ſunt principia productiua, diſtincta & diſtinctę ꝓductiones.

5. Ad quintũ negatur cõſequentia, quia licet idẽ non poſsit produci diſtinctis ꝓductionibus, nec etiã plura ſuppoſita, eadem productione, tamen plũra ſuppoſita eadẽ productione poſſũt ꝓducere, idem ſuppoſitum.

Ad ſextum dicendum, ꝙ maior eſt uera in ordine durationis, vbi ẽ præteritũ nõ autẽ in ordine originis, vbi eſt eadẽ productio actiua. 6.

Ad ſeptimũ negatur illa prima cõſequentia, quia germanitas non attenditur, niſi penes cõſubſtantialitatẽ, huius ab hoc. Vnde pater & mater non acquirunt aliquã germanitatem ex productione, ſiue generatione filii. 7.

Ad octauũ dicendũ, ꝙ licet relatio, ſecundũ ſuã formalẽ rationẽ ſolũ reſpiciat oppoſitum, quantũ ad ipſam referentiã, tn̄ ꝙ tũ ad diſtinctionẽ ẽt reſpicit diſparatũ incõpoſsibile. Filiatio, ergo non ſolũ diſtinguit a paternitate, quæ eſt relatio oppoſita, ſed etiã a ſpiratione paſſiua, quę eſt relatio diſparata ſibi incompoſsibilis. 8.

Ad ultimũ negatur, prima cõſequẽtia. Et ad probationẽ dicẽdum, ꝙ illæ duæ relationes in patre, licet ſint diſparatę, ſm̃ ſuas formales rationes, tñ nõ ſunt incõpoſsibiles. Nõ.n. ſic ſunt incõpoſſibiles plures productiones 9.

actiuæ,ſicut plures paſſiuę.

Vtrum productio Spiritus ſancti ſit generatio,uel a generatione diſtincta.

Hoc idem Scot.1.d.13.q.1. Du.1.d.13.q.2. D.Tho.1.p q.29. ar.3.& 4.

TERTIO quæritur. Vtrum productio Spiritus ſancti ſit generatio uel a generatione diſtincta.

1. Primo arguitur.quod ſit generatio,quia eſt æque neceſſaria ut productio filii, ergo eſt æque naturalis & per conſequens eſt generatio.

2. Secundo. Omnis productio in eſſe ſubſtantiali eſt generatio, ſed productio Spiritus ſan. eſt huiuſmodi,

3. Tertio.Natura, ſiue eſſentia diuina eſt principale principium in productione, Spiritusſancti,ergo illa eſt naturalis & ſic generatio.

4. Quarto.Voluntas quę eſt principium productiuũ.Spiritus ſancti eſt æque natura lis perfectio in Deo, ſicut intellectus,ergo æque naturaliter producit.igitur &c.

5. Quinto,ſm philoſophũ, motus & mutationes diſtinguuntur per terminos, ergo etiam productiones, ſed idẽ eſt terminus formalis generationis actiuæ & ſpirationis actiuæ .ſ. eſſentia, ergo ſunt eadẽ productio actiua, & ꝑ conſequens generatio paſſiua, & ſpiratio paſſiua, ſunt etiam eadẽ productio. 5.Phy. t c.15.

Contra Dicit Aug.ꝙ Spiritus ſan. procedit nõ quõ natus,ſed quõ datus:Notandum ꝙ aliqua poſſunt dici diſtingui aliquo tripliciter. Primo mõ formaliter,vt hõ formaliter diſtinguitur rõnalitate a bruto. Secundo mõ originatiue,ſiue pricipiatiue,ſicut hõ & brutũ diſtinguũt ꝑ ſua principia productiua a quib. hñt eſſe diſtinctũ Tertio mõ manifeſtatiuę,ſiue declaratiuæ,ſicut diceremus hominẽ & brutũ diſtingui ꝑ accidẽtia extrinſeca & per ſuas operationes. De Tri. lib.5.

Hoc præmiſſo ponuntur ſex concluſiones.Prima eſt. Spiratio actiua in patre eſt eadem realiter cum generatione actiua,ſed non formaliter. Prima pars:patet,quia in patre tm̃ una realitas. Secunda pars:patet, quia vna eſt naturalis,& alia libera. Con.1.

Secunda concluſio . Spiratio actiua in filio ẽ eadẽ realiter cũ filiatione,ſed nõ formali Con.2.

maliter. Prima pars, patet, quia in filio eſt tantum vna realitas. Secunda pars, patet, ꝙ filiatio formaliter dicit reſpectum ad patrē, ſpiratio vero actiua ad Spiritusſācti.

Con.3. Tertia cōcluſio. Spiratio actiua ī patre & ipſa in filio eſt penitus una, & eadē, & realiter, & formaliter: patet, qa quæ ſunt communia patri, & filio ſunt penitus eadē ſicut et ipſa eſſentia eſt eadē penitus in tribus perſonis.

Con.4. Quarta cōcluſio. Spiratio paſsiua realiter, et formaliter diſtinguitur a generatione paſſiua, et ab omnib. aliis relationib. originis: patet, quia eſt eis oppoſita, aut diſparata, et incōpoſſibilis.

Con.5. Quinta cōcluſio. Generatio, et ſpiratio diſtinguunt ſeipſis formaliter: patet, qa nota ratio formalis vnius ē nō eadē toti rationi formali alterius, et ſic ex ſuis rationibus formalibus impoſſibile eſt unam eſſe aliam.

Con.6. Sexta concluſio. Generatio, & ſpiratio originaliter et principiatiue diſtinguuntur inter ſe ꝑ principia productiua: patet, quia vna eſt a principio naturali. Alia vero a principio libero.

Con.7. Septima cōcluſio. Generatio, et ſpiratio manifeſtatiue diſtinguuntur per ſuppoſita producta: patet, quia per ipſa apparet diſtinctio illarum productionum.

1. Ad primum arg. dicendū, ꝙ conſequentia non ualet, quia aliquid poteſt eſſe neceſſarium, ꝙ tñ nō eſt naturales neceſſitas. n. non opponitur libertati ſimpliciter, tantum libertati arbitrii.

2. Ad ſm dicēdū, ꝙ maior ē uera de ꝓductione, q̄ eſt ꝑ modū naturę, nō de illa, q̄ ē ꝑ actū voluntatis, ſicut ēt: patet, de ꝓductiōe Adę, et Euę.

3. Ad tertium negatur, conſequentia, quia modus ꝓducendi determinatur ab altero principio ſcilicet voluntate, quę ſolum eſt productiua reſpectu Spūs ſanc.

4. Ad quartum dicendum, ad antecedens, quod licet uoluntas ſit naturalis in eſſendo et etiam in perficiendo ubi fundamētum eius eſt perfectibile, ſicut in creatis non tamen in principiādo. Vnde naturaliter quidē habemus uoluntatem, ſed libere habemus volitionem.

5. Ad quintum dicendū, ad ſubſumptum, ꝙ generationis actiuæ et ſpirationis actiuæ, eſt triplex terminus primus. vnde ē formalis et primus primitate naturæ, ſiue

naturalis præſuppoſitionis, & iſte eſt idē utriuſque productionis,uidelicet,eſſentia. Alius eſt etiā formalis & primus, primitate adæquationis, & correſpondentiæ, & hoc modo terminus ſpirationis actiuæ habet rōnes formaliter diſtinctas, ſic n. notitia genita eſt terminus gñationis,& amor ſpiratus eſt terminus ſpiratiōis. Alius vero eſt terminus,quaſi totalis & primus ēt primitate adequationis,& ſic termini illarū ꝓductionū vuiuocantur inter ſe,&cū ꝓducēte,huiuſmodi.n.termini ſunt ipſe pſonæ ꝓductę, quæ penitus hñt eandē formam eſſentialem inter ſe,& cū producēte.

Vtrum pater & filius ſint unū principiū Spirituſſancti.

Hoc idem D Tho.1.p.q.36 ar. 2.& 4 Du.1.d.29 q.2.Sco. 1.d.11.q.1.

QVARTO quæritur. Vtrum pater,& filius ſint unum principiū,Spirituſan.& unus ſpirator?

1 Arguitur primo cōtra primū,quia pater, & filius non ſpirāt vniformiter,cum pater ſpiret a ſe non autem filius,ergo nō ſunt vnum principium Spirituſſancti.

Secundo arguitur contra ſecundum. Pater & filius sūt duo ſpirantes. ergo & ſunt duo ſpiratores. 2.

Contra. Pater & filius ꝑ vnā & eandē uim ſpiratiua ſpirāt. Primo notādū ꝙ duplex eſt principiū productiuū,videlicet, principium ꝙ, & illud eſt ſuppoſitū, & principium,quo & illud eſt potētia productiua.

Secundo notandū ꝙ tripliciter pōt intelligi patrem & filium eſſe vnum. Primo modo in eſſentia. Secundo modo in perſona. Et tertio modo in vi ſpiratiua.

His præmiſſis, ponuntur quinque concluſiones. Prima eſt. Pater, & filius non ſunt vnum principiū Spirituſſan. ꝙ patet,quia principium quod eſt ſuppoſitum, pater autem, & filius non ſunt vnum ſuppoſitum. Con. 1.

Secunda concluſio. Pater, & filius non ſunt formaliter ununm principium quo Spiritus ſan. patet,quia principium quo eſt uis ſpiratiua, pater autē,et filius non ſunt formaliter uis ſpiratiua Con. 2.

Tertia concluſio. Pater,et filius. Con 3.

filius, ſunt identice unũ principium ſpiratiuum quo, patet, quia ſunt identice vna, & eadem uis ſpiratiua.

Con.4. Quarta concluſio. Pater, & filius ſpirant inquantum ſunt vnum in vi ſpiratiua, non autem inquantum ſunt vnum in eſſentia, aut vnum in perſona. Primum: patet, ex dictis. Secundum: patet, quia ſi ſic, ipſe Spiritus ſan. ſpiraret cum patre, & filio, cum ſit vnum cum ipſis in eſſentia. Tertiũ patet, quia pater & filius realiter sũt pſonę diſtictę.

Con.5. Quinta concluſio. Licet pater & filius vere dicantur duo ſpirantes, nõ tamen duo ſpiratores, patet, quia cũ dicuntur duo ſpirãtes ſunt ibi duo adiectiua, quorũ vnũ nõ poteſt terminare perfecte dependentiam alterius, cũ ſint ambo dependentia, & nullũ depẽdens plene terminatur, niſi ad aliquod indepẽdens. Cum ergo dicuntur duo ſpirantes, ibi de ui ſermonis, ſpiratio non recipit dualitatem, nec dualitas multiplicat ſpirationem, ſed oportet ambo illa adiectiua terminari ad aliquod ſubſtantiuum, ꝙ determinant, ſicut oportet duo accidentia inuicem coniuncta terminari ad aliquod ſubiectum, & ſic cum dicũtur duo ſpirantes, ſenſus eſt: duo 1 aliqui, ſ. duæ perſonæ ſpirantes. Cum vero dicuntur duo ſpiratores, ly ſpiratores, cũ ſit ſubſtãtiuum, terminat dependentiam illius adiectiui duo, & illud adiectiuum duo, determinat illud ſubſtãtiuũ: & ita de vi ſermonis, deſignatur ibi dualitas formæ deſignatæ per ſubſtantiuum, cum tamen illa forma, videlicet ſpiratio actiua penitus vna. 2

1. Ad primum arg. negatur antecedens. Et ad probationem non valet cõſequentia: quia licet pater habeat a ſe ꝙ ſpiret, & filius hoc habeat a patre, tamen ſpirant per eã dẽ vim ſpiratiuam, & per eandem ſpirationem, ſed ex hoc bene ſequitur, ꝙ pater principaliter ſpirat, ut dicit Auguſt. & quod auctoritatem habet in ſpirando.

2. Ad ſecundum patet reſpõſio ex quinta concluſione.

Vtrum pater prius ſpiret origine, quam filius.

Sco. 1 ſen. d. 12. q. 2.

QVinto quæritur. Vtrũ pater prius origine ſpiret quam filius.

Primo

1\. Primo arg. quod nõ, quia inter ea quæ ſunt vnum inquantum ſunt vnum non eſt ordo, cũ ordo prę ſupponat diſtinctionẽ: ſed pater & filius ſpirant inquantum ſunt unum, ergo inter eos nõ eſt in ordo in ſpirando. igitur.

2\. Secundo. Si in illo priori in quo pater eſt prior filio, ipſe pater ſpirat ſpiritũ ſanctum, ſequitur quòd ſpiritusſanctus eſt a patre ꝓductus, antequam filius: hoc autem eſt falſum. igitur.

3\. Tertio. Pater non eſt prior origine filio, ergo non prius origine ſpirat quam filius. Antecedens, patet, quia ſumme neceſſe eſſe ſemper habet eſſe, & ſic in quocunq; ſigno, ſed filius eſt ita ſumme neceſſe eſſe, ſicut pater, ergo in quocũq; ſigno eſt pater & filius. Item ſi in primo ſigno originis, non eſt filius & tamen eſt in ſecũdo, ſequitur quod filius tranſit de nõ eſſe ad eſſe, hoc autẽ eſt falſum. igitur Item tota æternitas coexiſtit primo ſigno originis, & tota ſecũdo, ergo ſi filius, non eſt in primo ſigno originis, & tamen eſt in ſecũdo, ſequitur ꝙ in eodem inſtãti ęternitatis de filio ſimul uerificabitur eſſe, & non eſſe, quod eſt impoſſibilem.

Contra. Pater habet a ſe quod ſpiret: filius autem hoc habet a patre. Notandum, ꝙ ſicut ordo naturæ, vel perfectionis non eſt ipſa natura, vel perfectio, ſed habitudo inter ea, quæ talẽ habent ordinẽ, ſic ordo originis non eſt ipſa origo, ſed habitudo inter origines, ſiue inter ea, quæ uriginibus referuntur. Vnde ibi eſt ordo originis, vbi vnũ eſt alio, ita ꝙ primũ ſignũ originis eſt eſſe a quo aliud, & ſecundũ ſignũ eſt eſſe ab alio. Aliquando tamen generalius ſumitur ordo originis, pro ut ſe extendit ad ordinem naturalis pręſuppoſitionis, ſecundum quem modum loquitur Scotus, quãdo dicit, ꝙ pater prius origine producit filiũ, quã ſpiritũſanctum, & in aliis huiuſmodi.

Hoc præmiſſo, ponuntur tres concluſiones Prima eſt. Pater eſt prior origine filio. Patet, quia pater eſt a quo eſt filius, & filius eſt a patre. Illa autem dicimus ordinari ordine originis, quorum hoc eſt ab hoc. Con. 1.

Secunda concluſio. Pater non prius natura ſpirat, quã filius. Patet, quia pater, & filius ſunt ſimul natura, cum ſint correlatiua, nec poteſt eſſe prioritas, aut poſterioritas, Con. 2.

tàs, naturæ ex patre ipſius ſpirationis, cum ſit una & ea dem in patre, & filio.

Con.3. Tertia concluſio. Pater prius origine ſpirat, quàm filius. Patet, quia pater habet a ſe actum ſpirandi, filius vero habet a patre.

1. Ad primum argumentum dicendum ad maiorem, ꝙ illa eſt vera ex patre illius, in quo ſunt unum, ſed non quantum ad modum haben di illud vnum, qui eſt alius, & alius in propoſito.

2. Ad ſecundum dicẽdum, ꝙ conſequentia valeret, ſi eſſet ſermo de priori originis, quod eſt in primo ſigno naturæ, ſed non valet loquendo de priori ſigno originis, quod eſt in ſecundo ſigno naturæ. Eſt enim intelligendum, ꝙ iſta ſigna originis attenduntur ſecundum duplex ſignum naturæ. Primum ſignum naturę eſt fœcunditas intellectiua, & diuiditur in duo ſigna originis. In primo eſt dicere. Et in ſecundo eſt dici. Secundum ſignum naturæ eſt fęcunditas uolitiua, & diuiditur in duo ſigna originis, In primo eſt ſpirare. Et in ſecundo eſt ſpirari. In primo itaque ſigno naturæ, pater filium producit, & filius producitur antequã in ſecũdo ſigno itelligatͣ pater ſpirare, & SS. ſpirari.

Ad tertium negatur antecedens. Et ad primam probationem dicitur ad maiorem, ꝙ ſummæ neceſſe eſſe habet eſſe, pro quocũque ſigno durationis, ſed non oportet ꝙ habeat eſſe pro quocunque ſigno originis. Et ad ſecundam probationem negatur illa conſequentia: quia ſigna originis ſunt permanentia. Et ideo in ipſis nullus eſt trãſitus. Et ad tertiã probatione dicendum, ꝙ bene ſequitͣ, quod de filio verificatur eſſe & non eſſe, cum determinatione, uidelicet non eſſe a ſe, & eſse ab alio, quę non contradicunt, non autem eſſe, & non eſse ſimpliciter. 3.

Vtrum pater, & filius ſint priores, natura ſpirituſſancto.

Dur. 1. ſent d. 12. q. 1. Thom. 1. p. q. 45 art. 3.

SExto quæritur. Vtrum pater & filius ſint priores natura ſpirituſsancto. Arg. quòd non.

Primo ſic. Spirans, & ſpiratum, ſimul natura ſed pater, & filius ſunt ſpirantes, 1.

tes, & ſpiritusſanctus eſt ſpiratus. igitur.

2. Secundo. Pater producens filium non eſt prior natura filio, ergo nec pater, & filius producentes ſpiritum ſanctum, ſunt natura priores ſpirituſancto.

3. Tertio. Filius nõ eſt prior natura ſpiratione actiua, ergo nec ſpiratione paſſiua, & per conſequens nec ſpirituſancto. Antecedens patet, quia ſpiratio actiua in patre eſt. filius autẽ nõ eſt prior natura his, quæ ſunt in patre.

Contra. Spiritusſancti productio eſt ſecundũ fœcũditatem volitiuam, productio autem tam actiua, quam paſſiua filii eſt ſecundum fœcunditatem intellectiuã, quæ natura prior eſt volitiua. Primo notandum, quòd ordo naturæ dicit ordo naturalis præſuppoſitionis, inquantum, videlicet naturali intelligentia vnum natum eſt prius concipi, & aliud poſterius. Et de hoc ordine ponit Franciſcus de Maronis talem regulam. Quandocunque aliqua duo ſic ſe habent, quòd unum poteſt eſſe ſine reliquo, & non ecõuerſo ex ſe illud eſt natura prius, quod poteſt abſolui ab alio. Ordo n. naturæ eſt eſſentialis, & in ordine eſſentiali prius non dependet à poſteriori, ſed econuerſo, uel quaſi. Sed inſtatur contra. prædictam deſcriptionem, quia eſſentia diuina eſt prior natura perfectionibus attributalibus, cum ſit earum fundamentum, & tamen repugnat ſibi eſſe ſine ipſius. Itẽ ſubiectum eſt prius natura paſſione, & tamen ſibi repugnat eſſe ſine illa. igitur. Itẽ natura ſpecifica eſt prior natura proprietate indiuiduali, & tamen repugnat ei eſſe ſine ipſa. igitur. Ad omnia iſta ſimul dicendum ad minorem, ꝙ illa repugnantia non ex ſuis rationibus formalibus, ſed propter indiſtinctionem realem conſequentem ſuas rationes formales. Secũdo notandum, ꝙ ordo naturæ poteſt attendi dupliciter. Vno modo ordo naturæ. i. inter naturas, & ſic non poteſt eſſe in diuinis, vbi eſt vnica natura. Alio modo ordo naturæ. i. ordo naturalium ꝑfectionum, aut proprietatum, & hoc modo neceſſe eſt illos ponere ordinem naturæ in diuinis, qui ponunt aliquam diſtinctionem inter ꝑfectiones, aut proprietates diuinas. ſi enim eſſent diſtinctę, & non ordinatæ, tunc eſſent confuſæ.

His

Con. 1. His præmiſſis, ponuntur tres concluſiones. Prima eſt. In diuinis eſt ordo naturæ. Patet, quia inter diuinas perfectiones, & proprietates, eſt naturalis præſuppoſito unius ab alia. Intelligendum eſt autem, quod in diuinis ſunt quattuor principalia ſigna naturæ. Primum eſt, perfectionũ quiddatiuarum, quæ ſunt in primo modo per ſe, vel reducibiles ad ipſum, cuiuſmodi ſunt ratio deitatis, ratio ſpiritus, & ratio entitatis. Secũdum eſt ſignum modorum intrinſecorum, cuiuſmodi ſunt infinitas, & neceſſitas, quæ non dicunt aliquam formalitatem vltra formalitatem eſſentię. Tertium eſt ſignum perfectionum attributaliũ, cuiuſmodi ſunt intellectus & uoluntas, & huiuſmodi, quæ dicunt formalem rationem, aliã a formali ratione eſſentia, & ideo ponuntur in tertio ſigno Quartum eſt ſignũ relationum, tam relationum originis, quam etiam relationum communium, quæ præſupponunt diſtinctioné perſonarum. Vnumquodq; autem iſtorum ſignorum, eſt iterum diuiſibile in plura, ſecundum quòd ibi plura repe riuntur, quorum vnum naturaliter prȩſupponit aliud.

Secunda concluſio. Inter generationem actiuam, & ſpirationem actiuam in patre, non eſt proprie ordo originis, ſed ordo naturæ. Primũ patet, quia ubi eſt proprie ordo originis, ibi eſt hoc ab hoc, ſed inter generationẽ actiuam, & ſpirationem actiuam in patre, non eſt hoc ab hoc, quia in patre nihil eſt originatum, igitur. Secundũ patet, quia quãdocunque aliqua ſunt ordinata ſecundũ ordinem naturæ, quicquid eſt in primo ſigno naturę, prius eſt quocunq; quod eſt in ſecundo, ſed fœcunditas intellectiua, eſt primum ſignum naturæ, & fœcunditas volitiua ſecundum, generatio autem actiua eſt in primo, & ſpiratio in ſecundo. igitur. Item generatio actiua quiditatiue conuenit patri tanquam eius conſtitutiua, non autem ſpiratio actiua, ergo naturali intelligentia: generatio actiua in patre prȩcedit ſpirationẽ actiuam. Et ſimiliter diceretur de generatione paſſiua, & ip ſa ſpiratione actiua in filio. Con. 2.

Tertia concluſio. Pater & filius ſunt priores ſpirituſſancto, nedum origine, ſed etiã natura. quod ſint priores origine patet, quia pater, & filius ſunt Con. 3.

ſpirituſancto,nedũ origine, ſed etiam natura. Quod ſint priores origine patet, quia pater, & filius ſunt a quo eſt ſſ.& ipſe ſſ.eſt a patre & filio. Quod ſint priores natura: patet quia quandocunq; aliqua duo ſunt ſimul natura, quicquid eſt prius natura uno, eſt prius natura reliquo, ſed ſpiratio actiua, & ſpiratio paſſiua ſunt ſimul natura, & pater & filius ſunt priores natura ſpiratione actiua,ut patet ex pcedeti cõcluſione ergo etiã ſunt priores natura ſpiratiõe paſſiua, & p cõſequẽs ſpirituſancto.

1. Ad primum arg.dicendũ ad maiorem, quod vera eſt de ſpirante formaliter ſumpto, inquantum eſt ſpirans, ſed non de ſuppoſito, quod eſt ſpirans.

2. Ad ſecundum negatur cõſequentia, quia non eſt ſimile pater enim cõſtituitur in eſſe perſonali per productionem filii ſpiratio autem actiua intelligitur quaſi aduenire ſuppoſitis iam conſtitutis.

3. Ad tertium negatur antecedens, & ad probationem dicẽdum ad maiorem, quòd ſpatio actiua nõ eſt in patre tanquã eius cõſtituta, ſed tã quam poſterior natura, ut ſibi aduenticia. Ideo non eſt inconueniens dicere, quòd ſit poſterior filio, immo neceſſario ſic oportet.

De nominatione ſpirituſſancti.

Vtrum hoc nomen ſpiritus ſit proprim tertiæ perſonæ.

CIRCA ſecundũ ſuperius propoſitũ de ſpirituſancto, videlicet circa nominationem. Primo quæritur. Vtrũ hoc nomen ſpiritus ſit proprium tertię perſonæ in diuinis. Arg quòd non.

Primo ſic. Spiritus diuiditur contra corpus, ſed nulla perſona diuina eſt corpus.ergo quelibet eſt Spiritus. 1.

Secundo Spirare eſt commune tribus perſonis, quęlibet.n.perſona inſpirat,ergo ſpirari non poteſt eſſe proprium vni perſonæ,ergo neque hoc nomen Spiritus. 2.

Contra Matth. & Io. Vbi nnmerantur tres pſonæ diuinæ, tertia pſona noĩatur ſpirituſsanctus. Notãdũ, ꝙ ſicut dicit beatus Boñ ſpũs dicitur in corporibus, ĩ creaturis intellectualibus,& in Deo. In corporibus aũt dicitur dupliciter. Aut a ſpũalitate cõtra *Math. 28. 1. Ioh. vlti.*

cor

corpulentiã,& ſic dicitur corpus ſubtile, & aereũ,& ſic ſumitur in libro de ſpritu & anima, aut a ſpirando, & ſic ſpiritus dicitur flatus. Et hoc

Io.3. Pſal. 138. mõ ſumit Chri. vbi dicitur. ſpũs vbi vult ſpirat,& in pſal. Ignis, grãdo, nix, glacies, & ſpũs procellarũ. In creaturis aũt intellectualib etiã dicit ſpũs dupliciter. Aut a ſpiritualitate cõtra corpeitatẽ,& ſic ſpũs dicitur ipſa forma intellectualis, vel eius potẽtia

Eccl 3. 1.Theſ.5 interior,& ſic ſumitur Eccle. vbi dicit. Quis nouit ſi ſpũs filiorũ Adæ aſcẽdat ſurſum? Aut dicit aſpirãdo,& ſic dicit amor, vel affectio. Vñ Apoſt. Integer ſpũs veſter ſeruetur. Ideo ẽt ſpiritus dicitur dupliciter. Aut a ſpiritualitate cõtra corporeitatẽ, & materialitatẽ,& ſic cõuenit tribus pſonis.

Ioh.1. Vnde Io. ſpiritus eſt Deus,&c. Aut a ſpirãdo,& ſic ſola tertia pſona, q̃ procedit per modũ amoris, dicitur ſpiritus. Et quia ſanctitas principaliter ptinet ad ipſum amorẽ volũtatis: ideo dicitur ſpiritusſanctus, non ſic autẽ dicitur filius ſanctus, quia filius procedit modo naturæ, ideo non ſibi competit ſanctitas ex modo emanationis.

Con.1. His præmiſſis, ponitur talis concluſio. ſpiritus vt dicitur a ſpiratione paſſiua, eſt proprium nomen tertiæ perſonæ. patet, quia ipſa ſola producitur per actũ ſpirãdi.

Ad primum arg. dicẽdum. 1. quod procedit de ſpiritu dicto a ſpiritualitate, & non a ſpirando.

Ad ſecundum dicendum 2. ad antecedens, ꝙ ſpirare dicitur dupliciter. Vno mõ, vt idẽ eſt, ꝙ ſpiritum producere,& ſic nõ ẽ cõe tribus. Alio mõ, vt idem eſt, quòd inſpirare .i. in ſpiritu noſtro ſpiritualiter immittere cogitationes,& affectiones bonas: & ſic eſt commune tribus.

Vtrum Spirituſſanctus proprie nominetur nexus, & amor.

D. Tho. 1. p q. 37. ar. 2. Dur. 1. d. 31. q. 1. Scot 1. d. 32. q. 1.

SEcundo quæritur. Vtrum ſpirituſsanctus proprie nominetur nexus & amor patris & filii, ita vt vere dicatur, quòd pater, et filius diligunt ſe ſpirituſsancto.

Primo arg. contra primũ, 1. quia pater, et filius non cõueniunt in perſona ſpirituſſancti cum ſint perſonæ diſtinctæ ab eo. igitur.

Se-

2. Secundo arg. contra ſecundum. Amor patris, & filii, eſt formaliter in ipſis, ſed ſpiritusſanctus non eſt formaliter in patre & filio. igitur.

3. Tertio arg. cōtra tertium dilectio, qua ſe diligunt pater, & filius, eſt prior natura ſpirituſancto. Cum n. ſit perfectio eſſentialis, eſt prior natura ſpiratione paſſiua, quæ eſt proprietas conſtitutiua ſpiritusſancti, igitur.

De Tri. li. 6. c. 3. Contra. Dicit Aug. Nexus quo vterq; coniungitur non eſt alter eorum, ſed Spiritusſanctus quo genitus a generante diligitur & genitorem ſuum diligit. Item dicit beatus Hieronymo, quòd ſpiritus eſt amor patris, & filii. Primo notandum, ꝙ nexus in propoſito dicitur illud, in quo conueniunt illa, quæ cōnecti dicuntur. Poteſt autem attendi conuenientia inter perſonas diuinas dupliciter. Prima eſt eſſentialis, ſed hęc proprie non dicitur nexus, quia proprie nexus eſt unio conſequens diſtinctionem. Ipſa autem eſſentia pręcedit diſtinctionem perſonarum. Alia eſt conuenientia originalis, & hęc pōt attendi dupliciter. Vno modo in duabus perſonis originatis ab una, ut filius, & Spiritus ſanctus originantur a patre, & hæc etiam proprie non dicitur nexus, quia origo pręcedit diſtinctionem perſonarum. Alio modo in perſonis originantibus, ſiue producētibus vnam, vt pater & filius producunt Spiritum ſanctū, & hæc conuenientia nominat vnionem, quę conſequit̃ diſtinctionem, ideo proprie dicitur nexus. Secundo notādum, ꝙ magiſter ſententiarū in primo. d. 32. mouet illam quęſtionem. Vtrum pater & filius diligant ſe SpiritusSancto, & eam inſoluta relinquit reputans eam difficilem. Aliqui autem dixerunt illam eſſe negandam, & quod beatus Auguſtinus eam retractauit in ſimili quando videlicet retractauit illam pater eſt ſapiens ſapientia genita, ſed hoc non videtur conuenienter dictum, quia non ſolum Auguſtinus, ſed etiam alii doctores poſuerunt illā propoſitionem. Tertio notandum, ꝙ amor in diuinis eſt perfectio eſſentialis communis tribus, ſed tamen appropriatur ſpiritui ſancto, ſicut omnia, quæ pertinent ad voluntatem.

His præmiſſis ponuntur quinque concluſiones. Prima eſt illa locutio, pater & filius *Con. 1.*

lius diligunt ſe ſpiritu ſancto non eſt perſonalis,ſed eſſentialis.patet, quia pater,& filius,& Spiritus ſanctus eodē amore ſe diligunt, & etiam creaturas, & ſic ille amor nō eſt perſonalis.

Con.2. Secunda concluſio.Illa locutio nō eſt formalis,ſed idētica.patet,quia illud, quo pater & filius ſe diligunt formaliter eſt in ipſis formaliter.

Con.3. Tertia concluſio.Illa locutio nō eſt propria,ſed appropriata.patet,quia amor ille, quo pater & filius ſe diligūt, eſt etiam identicæ pater & filius,ſicut & Spiritus ſanctus. Appropriatur tamē ſpiritui ſancto,nec tamen hic ſufficit qualicunq; appropriatio. Nā licet bonitas approprietur ſpiritui ſancto,tamen pater & filius non dicuntur boni ſpiritu ſancto. Sed requiritur appropriatio ex modo emanationis. Solus autem amor inter perfectiones diuinas appropriatur ſpirituiſancto ex modo ſuę emanationis, quia videlicet Spiritus ſanctus procedit per modum amoris,videlicet per actum ſpirandi. Et ſi inſtetur, quia amori diuino repugnat ſpirari. Dicendum, ꝙ licet ſibi repugnet in quātū eſt amor infinitus, nō tñ inquantū eſt amor ſimpliciter. Cū ergo dicit pater & filius,diligunt ſe ſpū ſancto: ſenſus eſt pater & filius diligunt ſe amore,qui eſt idēticę Spūs ſctūs, & appropriatę ex modo ſuę emanationis.

Quarta cōcluſio. Spiritus Sanctus per idētitatem & appropriationem eſt amor patris,& filii.patet ex dictis. Con.4.

Quinta cōcluſio. Spiritus ſanctus cōuenienter dicitur nexus patris & filii:patet,qa Spiritus ſanctus eſt identicæ ſpiratio paſſiua, in cuius correlatiuo cōnectuntur pater, & filius, ideo etiam connectuntur in Spiritu Sancto, vt in communi producto. Con.5.

Ad primum argumentum dicendum,ꝙ licet pater & filius non conueniant formaliter,aut etiam perſonaliter in Spirituſancto, bene tamē originaliter. 1.

Ad ſecundum patet ex dictis.Et ſimiliter ad tertium, quia Spiritus ſanctus non dicitur amor, aut dilectio per proprietatem,ſed per appropriationem tantum. 2.

Vtrum hoc nomen donum, dicat proprietatem perſonalē Spirituſſancti conſtitutiuā.

Hoc idem Scot.1.ſentent. d.18. q.1.Dur.1.d 18.q.1. D. Tho. 1.pri.q.43.art.3.

TErtio quæritur. Vtrum hoc nomen donum, di cat proprietatem perſonalē Spiritus Sancti conſtitutiuā.

Primo arg. ꝙ nō dicat pro prietatē Spiritus Sancti, quia quælibet perſona dat & datur. vt dicit Aug. *Epiſtol ad Dardanum.* Ergo quælibet perſona eſt donabilis, & ſic habet rationem doni.

2. Secundo. Omnis relatio Dei ad creaturas eſt commū nis tribus: ſed donū importat relationem ad creaturas, quibus datur, igitur.

3. Tertio arg. ꝙ donū ſit pro prietas conſtitutiua Spiritus ſancti, quia dicit Aug. *De Tri. li.5.c.7.* Sicut filio natū eſſe eſt à patre eſſe: ita Spirituiſancto donū Dei eſſe eſt à patre & filio procedere, ſed relatio proceſſionis a patre & filio eſt conſtitutiua Spiritus ſancti, igitur.

4. Quarto. Dicit Aug. ꝙ rela *De Tri. li.8.c.7.* tio proceſſionis Spiritus ſancti à patre & filio non exprimitur per hoc nomen Spiritum ſanctum, ſed per hoc nomen donum.

5. Quinto. Quicquid eſt diſtinctiuū vnius perſonę ab aliis, eſt eius cōſtitutiuum, cū ſint eadem principia eſſendi, & diſtinguendi, ſed ratio doni eſt diſtinctiua perſonę Spiritus ſancti ab aliis. Solus enim Spiritus ſanctus dicitur donum Dei, igitur.

Contra, quantum ad primum dicit Auguſtinus. *De Tri. li.5.c.15* Sicut in Trinitate nō eſt verbum, niſi filius, ita nec donum, niſi Spiritus ſanctus. Et quantum ad ſecundum arguitur, quia donū dicit reſpectū ad creaturam, cui datur: talis autem reſpectus eſt poſterior eſſe perſonali Spiritus ſancti. Primo notanda ſunt quatuor preambula de nomine doni. Primum eſt. Donum & Datum differunt tripliciter. Primo, quia datum cum ſit participium connotat tempus, non autem donum. Secūdo, quia donum proprie dicitur datio irredibilis, quæ videlicet fit non expectando retributionē per liberalitatē voluntatis, vt innuit Auicenna. *Auic. 6. Metap.* Datū autē generalius dicit qualitercunq; communicatū alteris ſiue expectando retributionem, ſiue non. Tertio, quia datum notat actualem dationem, donum vero habitualem, aut aptitudinalem. Secundum eſt. Hoc nomē donum

num per ſe ſignificat reſpectum donabilitatis ad creaturam. In tantum enim eſt donum inquantum alicui datur, vel donabile eſt. Sed connotat proceſſionem Spiritus Sancti, quæ eſt per modum amoris. Nam inter omnia dona dãtis primũ eſt, amor, qui etiam eſt ratio cuiuſcũq; alterius doni. Nihil enim habet rationem doni: niſi quia cõmunicatum amicabiliter actu amatorio voluntatis. Tertiũ eſt. Reſpectus ille ad creaturas ſignificatus p̃ hoc nomen donum, poteſt intelligi tripliciter. Primo ſecundum actum: & ſic donum dicitur, quia actu datur. Secundo ſecundum habitudinem, & ſic dicitur donum, quia aliquando donandum. Tertio ſecundum aptitudinem: & ſic dicitur donum, quia donabile. Quartum eſt. Donabile dicitur dupliciter. Vno modo donabile, id eſt poſſibile dari. Alio modo donabile, id eſt aptũ natum dari. Nec iſta duo ſunt idem, quia quãdoque aliquid eſt poſſibile ad aliquid, ad quod non eſt aptum natum, ſicut lapis eſt poſſibilis ferri ſurſum: ſed ad hoc non habet aptitudinem. Si ergo accipiatur donabile primo modo, non cõuenit ſoli Spiritui ſancto: ſed toti Trinitati. Si vero ſumatur ſecundo modo ſolus Spiritus ſanctus eſt donabilis, quia ipſe ſolus ex vi ſuæ proceſſionis habet aptitudinẽ, vt detur. Solus enim ipſe procedit per modum amoris donabilis. Secundo notanda ſunt tria præambula de perfectionibus, & proprietatibus diuinis. Primum eſt. Quicquid eſt intrinſecũ in diuinis, ſiue abſolutũ, ſiue reſpectum in quocunq; eſſe reali, vel intelligibili, eſt prius quocunque reſpectu ad creaturas, & quocunque eſſe creaturarum, ſiue ſit eſſe reale, ſiue ſit eſſe cognitum, patet, quia omne neceſſe eſſe, eſt prius quocunque non neceſſe eſſe, ſed omne intrinſecum in diuinis eſt neceſſe eſſe. creatura autem nullo modo eſt neceſſe eſſe. & per conſequens nec reſpectus ad creaturam, igitur. Secundum eſt. Nulla diuina perſona conſtituitur per relationem ad creaturas, patet, quia omnis perſona diuina eſt realis, relatio autem ad creaturas eſt ens rationis tantum. Tertiũ eſt. Nulla proprietas perſonalis diuina p̃ ſe includit reſpectũ ad creaturã, patet,

quia cum illa proprietas ſit intrinſeca; illa eſt prior quocunq; reſpectu ad creaturã. Item talis proprietas eſt realis: ergo ſi includeret reſpectum ad creaturam, quæ eſt ens rationis eſſet tãtum vnũ per accidens.

Con.1. His præmiſſis ponuntur ſex concluſiones. Prima eſt. In diuinis cõuenientius dicitur donum, quàm datum. Patet, quia datum connotat tempus. non autem donum: omnia autem diuina ſunt ſupra tempus.

Con.2. Secunda concluſio. Licet donum actualiter dictum dicatur de Deo ex tempore; tamen donum habitualiter, aut aptitudinaliter ſumptũ dicitur de Deo ęterno. Primũ patet, quia creaturæ, quibus fit donatio actualis ſunt ex tempore. Secũdum patet, quia Deus ab æterno eſt donandus & donabilis.

Con.3. Tertia concluſio. Donum ſi proprie ſumatur eſt proprium nomen Spiritus ſancti in diuinis, patet, quia connotat proceſſionem per modum amoris, quæ eſt propria Spirituiſancto.

Con.4. Quarta cõcluſio. In dono quod eſt Spirituſſanctus, oĩa alia Dei dona donantur, patet, quia oĩa communicata dicũtur dona ratione amoris: Spirituſſanctus aũt ex vi ſuæ proceſſionis eſt amor infinitus, procedẽs a patre & filio.

Quinta concluſio. Et ſi donũ ſit proprietas diſtinctiua Spirituſſancti, nõ tñ cõſtitutiua. Primum patet ex tertia concluſione. Secundũ patet, quia donũ de per ſe ſignificato, importat reſpectum ad creaturas, vt dictum eſt. oĩs autem talis reſpectus eſt poſterior eſſe perſonali Spirituſſancti. Con.5.

Sexta cõcluſio. Spirituſſanctus cõuenienter dici poteſt donum noſtrũ & ſpiritus noſter. Primum patet, quia nobis datur, ſeu donabilis eſt. Secundum patet, quia nobis inſpiratur, ſiue quia ipſe ſpirat in nobis veram cognitionẽ, & ſanctã affectionẽ. Vnde eſt notãda ſecundũ Bona. talis regula. De illis nominib. diuinis dici poteſt meum vel noſtrum, quę dicunt reſpectum ad nos ſecundum habitudinem cauſalitatis, aut correlationis, ſicut Deus dicitur creator noſter, protector noſter, beatitudo noſtra, & etiã Deus noſter. Quoniam ſicut dicit Damaſc. hoc nomen Deus, imponitur ab actu quẽ habet circa nos. Con.6.

Ad primum arg. patet ex 1.
quar-

quarto præâbulo primi notabilis.

2. Ad ſecundum dicendum ad minorem quod donum non importat præciſe illam relationem,ſed etiam connotat proceſſionem per modũ amoris.

3. Ad tertium dicendum ad ſecundam partem illius auctoritatis beati Aug. ꝙ vera eſt de connotato huius nominis donum : ſed non de principali ſignificato.

4. Ad quartum dicendum, quòd auctoritas illa Aug. intelligitur de hoc nomine ſpiritus,prout nominat ſubſtãtiam ſpiritualem,ſiue intellectualem. Et loquendo de nomine doni quantum ad connotatum, ſed oppoſitum eſt verum, ſumendo ſpiritũ pro ſpiratio uoluntate ſancta, & loquendo de dono quantum ad principale ſignificatum.

5. Ad quintum dicendum ad maiorem, quòd illa vera eſt de priori diſtinctiuo, & non de ſecundario, cuiuſmodi eſt ratio doni reſpectu Spirituſſancti, primarium.n. diſtinctiunm eſt ſpiratio paſſiua.

De miſſione Spirituſſancti.

Vtrum mitti conueniat ſoli Spirituiſancto.

D.Tho.1.p.q.43.ar.7.Dur.1.d.16.q.1.Scot.1.d.16.q.1.

CIRCA tertiũ quod fuerat ſuperius propoſitum de Spirituſancto, videlicet circa eius miſſionem. Primo quæritur. Vtrum mitti ſoli Spirituiſancto conueniat, aut etiam patri & filio. Arg. ꝙ conueniat toti Trinitati.

Primo ſic. Omnis relatio Dei ad creaturas, eſt cõmunis tribus,ſed miſsio dicit relationem ad creaturas, quibus fit miſſio igitur. 1.

Secundo. Venire ad creaturas eſt cõmune tribus perſonis,ergo & mitti. 2.

Tertio.Dari eſt cõe tribus perſonis. Dicit enim Aug. ꝙ quælibet perſona dat, & datur,igitur & mitti. 3. *De Tri. lib.4.*

Cõtra.dicit Aug. Pater cũ ex tempore a quoquam cognoſcitur, non dicitur miſſus, quia non habet de quo ſit,aut de quo procedat.Primo notandum, ꝙ ſicut patet ex præcedẽtibus verbis Aug. aliqua pſona nõ dicit miſſã,

niſi ſit ab alia procedens. Vnde & ibidem dicit. Filius cum ex tempore a mente cuiuſquam cognoſcitur mitti dicitur. Et poſtea plenius dicit. Filium mitti eſt ipſum cognoſci, quòd a patre ſit, & ita etiam Spiritum ſanctũ mitti eſt SpũmSctũm manifeſtari, cognoſci quòd a patre, & filio procedit. Ex his ergo verbis Auguſtini ſumitur ratio miſſionis, quia videlicet mitti, eſt manifeſtari. Perſonam procedere. hoc autem non eſt commune tribus, quia nõ omnis perſona procedit, mittere vero eſt manifeſtare: pſonam procedere. hoc autẽ eſt commune tribus. Tota.n. Trinitas manifeſtat perſonã procedentẽ procedere. Secũdo notandũ, quòd mitti de principali ſignificato ſignificat habitudinem ab hoc in illud, & ita ſignificat duplicem reſpectum rationis, videlicet ad perſonã mittentẽ, & ad creaturam cui mittitur diuina perſona. Connotat vero reſpectum realem proceſſionis æternæ ad perſonã, a qua procedit, non inquantum ipſa eſt mittens, ſed inquantum eſt producens. Licet enim perſona producens ſemper ſit mittens, non tamen econtra. Vnde non oportet, quòd perſona miſſa procedat a qualibet mittente, ſed ſufficit ab aliqua. Tertio notandum, quòd mitti, & venire in diuinis perſonis, non dicit mutationem localem, nec ſeparationem miſſi a mittente, cum quælibet perſona diuina ſit vbique. Vnde pſona diuina dicitur mitti, & venire non deſignando eſſe, vbi prius erat, aut incipiẽdo eſſe vbi prius ſimpliciter non erat, ſed incipiendo nouo modo eſſe, ſcilicet per inhabitationẽ gratię, aut eius perceptibilem augmentatione in creatura, in qua prius erat per eſſentiam, præſentiam, & potentiam. Dicit ergo venire, non per aliquem motum, ſed cauſando nouũ effectum. Pro quanto autem de nouo cauſantur in aliquo habitus aut actus cognitiui, dicitur filius mitti, pro quanto vero cauſantur habitus, aut actus effectiui, dicitur Spiritusſanctus mitti, quia tamẽ ſimul illuminatur intellectus, & inflammatur affectus, ideo miſsio filii in mente, & miſſio Spiritusſancti ſunt indiuiſæ. Quarto notandum, ꝙ Spiritusſanctus dici poteſt venire, & mitti dupliciter. Vno modo ſecundum quid, videlicet ad aliquem vſum alicu-

ius doni, & ſic dicitur mitti ſecundum dona gratię gratis datæ. Alio modo ſimpliciter, videlicet ad fructum & inhabitationem, & ſic dicitur mitti ſolum modo ſecundum dona gratiæ gratum facientis. Quinto notandum, ꝙ miſsio diuinę perſonæ eſt duplex, videlicet inuiſibilis, quæ fit ſecundum effectus inuiſibiles, & miſsio viſibilis, quę fit in aliquo ſigno ſenſibili, in quo repræſentatur diuina perſona, non vt operans tantũ, ſed etiam vt inhabitans, nec ſolum vt inhabitans, ſed etiam emanãs, quaſi de alio veniens. vt dicit beatus Bon. Ratio autem miſſionis viſibilis eſt propter manifeſtationem plenitudinis gratiæ redundantis, ſicut in Apoſtolis, & propter manuductionẽ, & confirmationem populi de nouo ad Chriſtũ veniẽtis, vt videlicet ꝑ ſigna ſenſibilia manuducẽtur ad credẽdũ ĩtelligibilia, & ꝑꝑ hãc cãm fiebat miſsio viſibilis in eccleſia primitiua.

Con.1. His premiſſis ponũtur ſex concluſiones. Prima eſt. Miſſio diuinæ perſonæ non eſt æterna, ſed temporalis, patet, quia miſſio nominat reſpectũ ad creaturam in qua producitur nouus effectus, quod non poteſt ab æterno.

Secunda concluſio. Miſſio Con.2. actiua eſt cõis tribus perſonis, patet ex primo notabili.

Tertia concluſio. Miſſio Con.3. paſſiua cõuenit tm̃ filio, & ſpiritui ſancto: patet, ibidem. Et ſi inſtetur, quia mittere, & mitti dicũt relationes oppoſitas mittere autẽ non includit ꝓducere, ergo mitti nõ includit produci, & ſic nihil ĩpedit quin ſit cõe tribus. Dicendũ, ꝙ maior eſt vera quantũ ad formalia ſignata, ſed non quantum ad connotata.

Quarta concluſio. Non Con.4. erat conueniens miſſionem viſibilẽ fieri in lege veteri, patet, quia nõ erat cõueniẽs ꝙ ſignũ plenitudinis. darẽt ante tẽpus plenitudinis. miſſio autẽ viſibilis eſt ſignũ plenitudinis gratiæ ĩ eo ad quẽ fit, & tempus plenitudinis gratiæ, eſt tẽpus legis nouæ.

Quinta concluſio. Conue Con.5. nienter fiebat miſſio viſibilis in eccleſia primitiua, patet, quia tunc erat maxima difficultas ad credendum, ideo tunc indigebant ſignis ſenſibilibus.

Sexta concluſio Conueniẽ Con.6. ter facta eſt miſſio viſibilis in certis creaturis: patet, quia ꝑ illas creaturas in quibus facta ẽ miſſio viſibilis cõuenien-

uenientiſſime ſignificatur effectus diuinę perſonæ in illis,ad quos fit miſſio viſibilis,vt patere poteſt diligenter conſideranti.

1. Ad primum arg. dicēdum ad minorem, ꝙ miſſio non dicit præciſè relationem ad creaturas,ſed etiam cōnotat relationem æternam.

2. Ad ſecundum, & tertiū dicendum ꝙ conſequentia nō valet,quia venire, & dari nō ſic cōnotant relationem ꝓceſſionis æternæ ſicut mitti.

Vtrum miſſio actiua ſit actio tranſiens.

Tho.1.p.q.43.ar.4.Du.i.d.15.q.2.

SEcundo quæritur. Vtrum miſſio actiua ſit actio trāſiens vel immanens.

Arguitur ꝙ non ſit actio tranſiens, quia omnis actio tranſiens eſt productiua ſui termini in eſſe reali; ſed miſſio cum ſit relatio rationis non introductiua alicuius termini in eſſe reali.igitur.

Contra.Miſſio actiua importat reſpectum ad creaturā,ad quā fit miſſio in qua infunditur nouus effectus gratiæ. Primo notandum quòd actio equiuoce dicitur tripliciter . Prima eſt actio de genere qualitatis, & iſta eſt actus ſecundus potētiæ obiectiuę,qui quidē actus ſecundum ſuam rationem quidditatiuā eſt abſolutus,licet ſecundum habitudinem conſequētem dicat reſpectum ad obiectum, & talis actio dicitur immanens, quia non eſt productiua ſui termini in eſſe reali,ſed tantūmodo in eſſe obiectiuo,ſicut eſt intellectio,&volitio.Secūda ē actio de genere relationis, ſicut dictio actiua quæ eſt ꝓductiua ītellectionis.Tertia eſt actio de genere actionis, ſicut impreſſio actus intelligendi in intellectu poſſibili, quæ importat reſpectū tranſmutantis ad trāſmutatū,ſiue agētis ad paſſū,& iſtę duę vltimæ dicūtur actiones trāſeuntes eo ꝙ dicunt reſpectū ad terminū,vt productū, vel paſſum, & non, quia ſint in alio,quā in agente,omnis enim actio formaliter eſt in agente. Dicuntur ergo actiones tranſeuntes non tranſitione formali,ſed terminatiua tantū. Secundo notandū ꝙ miſſio actiua ſpiritusſancti per ſe,ſignificat duplicem reſpectum rōnis,videlicet ad miſſum,et

ad

ad eum cui fit miſſio: Mittere enim eſt quaſi deſtinare, hoc in illud, ſed connotat realem productionem alicuius effectus gratiæ & eius impreſſionem, in creatura rationali, ad quam fit miſſio. licet autem iſta impreſſio,ſiue infuſio ſpiritualis effectus,ſit noua in creatura, non eſt tamen noua actio in Deo infundent, quia ſi ſic, eſſet in eo mutatio. Deus enim nihil agit actione noua, ſed ęterna,& ideo talis actio non eſt in Deo relatio formalis,ſed fundamentalis tãtum. Non ergo dicitur Deus de nouo aliquid agere ꝓpter nouitatē quę fit in eo, ſed tantum propter nouitatem effectus,per denominationem extrinſecam.

His præmiſſis ponuntur ſeptem concluſiones.

Con.1. Prima eſt. In Deo non eſt actio,neque paſſio,ad intra loquendo de actione de genere actionis: patet,quia vbi non eſt recipere,nec recipi, vbi non eſt agere, nec pati. Per actionem enim fit impreſſio alicuius,quod in paſſio recipitur: ſed in diuinis non eſt recipere,nec recipi. igitur. Minor patet, quia omnia diuina ſunt ſubſiſtentia,& ſunt purus actus, nullus autem purus actus, eſt alicuius entitatis receptiuus,& nullum ſubſiſtens eſt natum recipi in alio.

Con.2. Secunda concluſio. In diuinis ad extra eſt reſpectus actionis,ſed non paſsionis: patet,quia Deus ad extra nihil patitur, aut recipit. ſed tãtũmodo influit & cauſat.

Con.3. Tertia concluſio. In diuinis ad intra eſt actio immanens: patet,quia Deus intelligit,& diligit ſe.

Con.4. Quarta concluſio. In diuinis ad extra eſt actio immanens: patet, quia Deus intelligit & diligit creaturas quæ ſunt ſibi extrinſecæ.

Con.5. Quinta concluſio. In diuinis ad intra eſt actio tranſiens,loquendo de actione de genere relationis. patet,quia ibi ſunt dicere, & ſpirare, quæ ſunt actiones productiue ſui termini.

Con.6. Sexta concluſio. In diuinis ad extra eſt actio tranſiens: patet, quia Deus producit & conſeruat creaturas, & in eis multas tranſmutationes facit.

Con.7. Septima concluſio. Miſsio actiua ſpiritusſãcti eſt actio tranſiens ratione connotati: patet,ex ſecũdo notabili.

Ad arg. dicendum ad maiorē ꝙ illa eſt uera de princi-

pali

pali ſignificato huius termini mittere, ſed non de connotato.

PORTIO III.

De quadruplici communi relatione.

PRAETEREA, quæ perſonarum trinitate dicta ſunt. Primo generaliter de earum perſonali diſtinctione Et deinde ſpecialiter de ſingularum perſonarum ſpeciali ratione. Nunc reſtat aliqua tractare de ipſarũ perſonarum comparatione. Vbi præcipue de tribus eſt inueſtigandum. Primo de quadruplici communi relatione. Secũdo ſpecialiter de perſonarum circuminſeſſione. Et tertio de ſpeciali appropriatione.

Vtrum in diuinis ſint quatuor relationes reales, &c.

Scot. 1. ſen. d. 31. q. 1. Th. 1. p. q. 24. ar. 1 Dur. 1. d. 19. q. 1.

CIRCA primum primo quæritur. Vtrum in diuinis ſint iſtæ quattuor relationes communes reales, diſtinctio, identitas, & æqualitas ſimilitudo.

Primo arguitur, ꝙ diſtinctio non ſi relatio realis, qa omnis relatio realis præſupponit realem diſtinctionem extremorum, ſed idẽ nõ præſupponit ſeipſum. igitur. 1.

Secundo arg. ꝙ diſtinctio non ſit relatio communis, quia nulla origo in diuinis eſt relatio cõis, ſed diſtĩctio fit per origines. igitur. 2.

Tertio arg. ꝙ æqualitas non ſit relatio, quia dicit Aug. ꝙ in diuinis vna perſona dicitur alteri æqualis ſm ſubſtantiam. igitur. 3.

Quarto arg. ꝙ in diuinis non ſit ſimilitudõ, quia idẽ nõ dicitur ſimile ſibiipſi, ſed pfectiones diuinæ ſunt eædẽ in trib. pſonis, ergo ſm eas non põt attendi ſimilitudo. 4. *Aug. 5. de Tri.*

Quinto arg. ꝙ æqualitas non ſit relatio diſtincta ab identitate, & ſimilitudine, quia magnitudo eſſentiæ nõ diſtinguitur ab eſſentia formaliter, neque etiã magnitudo attributi ab attributo. Aequalitas autem fundatur in magnitudine, ergo in diuinis nõ eſt æqualitas diſtincta ab idẽtitate, quæ fundať in ſubſtãtia, aut a ſimilitudine quæ fũdatur ĩ attributis. *Con. 5.*

Contra quantũ ad primũ in diuinis eſt producẽs, & pductum, ergo diſtinctio. Et

quo

quo ad ſm pater, & filius, & ſpiritusſan. ſunt vnus Deus. Et Ioa.x.dicit ſaluator. Ego & pater vnum ſumus. Et quo ad tertium dicit Athanaſius ꝙ tres perſonæ ſũt eo æquales. Et quo ad quartum ipſe dicit. Qualis pater talis filius &c. Notandum quod relationes communes dicũtur quæ nõ conueniunt tantum vni perſonæ, aut duabus, ſed tribus, cuiuſmodi ſunt quattuor prædictæ relationes. Hoc præmiſſo ponuntur quinque concluſiones.

Io. 10. *In ſymb.*

Con. 1. Prima eſt. In diuinis ſunt diſtinctio, identitas, æqualitas, & ſimilitudo: patet, primo de diſtinctione, quia in diuinis ſunt principia diſtinctiue, uidelicet relationes originis, ſecundo patet de aliis, quia dicit Ariſtoteles ꝙ vnum in ſubſtantia facit, idem in quantitate æquale, ĩ qualitate vero ſimile. Tres autẽ ꝑſonę habẽt eandẽ ſubſtantiã, eandẽ quantitatẽ virtutis.ſ.infinitatẽ, & eaſdẽ qualitates, videlicet eadẽ attributa, quę habẽt modũ qualitatis, vt dicit Aug. &c. Vnde fundamentũ proximũ iſtarũ relationũ eſt vnitas, fundamẽtũ vero remotũ eſt ſubſtãtia, quãtitas, & qualitas. Hæc tñ, omnia, prout dicuntur eſſe in diuinis, non ſumuntur prædicamentaliter, ſed tranſcendenter.

Met. 5. t.c. 11. *Aug. li. 18. de Trin.*

Con. 2. Secũda cõcluſio. Prædictę quatuor relationes ĩ diuinis ſunt reales, patet, quia habẽt fundamentum reale & terminũ realem, extrema etiam relata realiter diſtincta, & innaſcuntur ex natura extremorum uidelicet, termini, & fundamenti abſque opere alicuius potẽtiæ comparantis vnum alteri.

Con. 3. Tertia cõcluſio. Diſtinctio eſt prior aliis trib. & inter alias prior eſt idẽtitas, deinde æqualitas, & vltima ſimilitudo. Primũ, patet, quia oĩs alia relatio realis a diſtinctione ꝓſupponit diſtinctionem: nõ n. eſt realis relatio eiuſdẽ ad ſeipsũ. Secundũ, patet, qꝛ ſubſtãtia præcedit quãtitatẽ, quantitas .n. in diuinis eſt ipſa infinitas, quę eſt modus eſſẽtiæ, ipſa autẽ infinitas eſſentię ꝓcedit ꝑfectiones attributales, ergo idẽtitas, quæ fundatur in ſubſtãtia prior æqualitate, quæ fundatꝛ in finitate, & ęqualitas prior ſimilitudine q̃ fũdatur ĩ attributis. Pñt tñ cõcedi ꝙ aliqua ſimilitudo fũdatur ĩ eſſentia nõ inquãtũ eſt, quid, ſed inquãtũ eſt actus & forma quę ꝑſonæ ſunt Deus, & hæc ſimili-

tudo

tudo prior eſt æqualitate. Et conformiter etiam dicendũ ꝙ æqualitas fundata in magnitudine attributorum, poſterior eſt ſimilitudine. Et ſi inſtetur contra primam partem concluſionis, quia diſtinctio fundatur in notionalibus. Aliæ uero tres relationes fundantur in eſſentialibus, ergo ſunt priores. Dicẽdum, negando conſequentiã quia non ſemper eſt ordo relationum, ſecundum ordinẽ fundamẽtorum, ſicut in creatis ſimilitudo fundatur ſuper naturam albedinis ab alia ſuper hecceitates quæ ſunt poſteriores eſſentia albedinis, & tamen diſtinctio prior eſt ſimilitudine.

Con. 4. Quarta concluſio. In diuinis tot ſunt æqualitates, & ſimilitudines. quot ſunt attributa, patet, quia quodlibet attributum habet ſuam magnitudinem in qua fundatur æqualitas, & etiam in quolibet ipſorum fundatur propria ſimilitudo. Omnes tamen iſte æqualitates & ſimilitudines, ſunt vna res ſicut & omnia attributa & eorum magnitudines.

Con. 5. Quinta cõcluſio. Non eſt eadem æqualitas, aut ſimilitudo in numero in perſonis diſtinctis: patet, quia omnia quæ ſunt eadem numero in tribus, ſunt eſſentialia, & ita ſunt priora notionalibus. vt habetur lib. de vnica & diſcreta theologia relationes autem communes ſunt poſteriores notionalibus.

1. Ad primum arg. dicendũ ad maiorem, ꝙ illa vera eſt de omni relatione reali, alia a diſtinctione, non autem de ipſa diſtinctione, licet bene præſupponat non identitatem, aut diſtinctionem fundamentalem.

2. Ad ſecundum negatur cõſequentia, & quia licet diſtinctio ſit per origines tanquã per principia diſtinctiua, nõ eſt tamẽ formaliter ipſa origo, quod patet, quia poteſt aliquis eſſet certus de diſtinctione perſonarum dubitando de earum origine.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ illud verbum Auguſtini intelligendum eſt fundamẽtaliter, & nõ formaliter, eſſentia enim eſt fundamentum remotum æqualitatis. propinquius vero fundamentũ eſt magnitudo, & diſtinctius infinitas. Et ſi inſtetur, quia etiam paternitas fundatur in ſubſtantia, ergo pari ratione dicitur pater ſecundũ ſubſtantiam. Dicendum, ꝙ æqualitas fundatur in ſubſtantia,

ſtantia, inquantum eſt vna, ita quod vnitas eſt proxima ratio fundamenti, paternitas autem non ſic fundatur in eſſentia ratione vnitatis.

4. Ad quartum dicẽdum negando conſequentiam, quia licet perfectiones attributales ſint eadem numero in tribus, tamen ipſa ſuppoſita relata ſunt realiter diſtincta, & hoc ſufficit.

5. Aa quintum dicendum, ꝙ ſicut dicit Scot. illa ratio cõcludit, quod ſicut magnitudo eſt modus fundamenti identitatis, & ſimilitudinis, ſic æqualitas fundata in magnitudine, eſt modus identitatis & ſimilitudinis, quia videlicet dicit vtranque, ut perfectam, abſque exceſſu uel defectu.

Vtrum in diuinis ſit realis diſtinctio.

D. Tho. 1. p. q. 3. ar. 1.

SECVNDO quæritur. Vtrum in diuinis ſit realis diſtinctio?

Arg. ꝙ nõ, quia quod attribuitur diuinis, dẽt attribui in ſummo, ſed in diuinis nõ poteſt eſſe ſumma diſtinctio cum ſit ibi ueriſſima identitas in eſſentia. igitur.

Contra. In diuinis eſt perſona producens, et perſona producta. Primo notanda ſunt quattuor dicta de ratione diſtinctionis. Primũ eſt, ꝙ ratio diſtinctionis nõ eſt abſoluta, ſecundum reſpectiua, quia omne diſtinctum inquantum huiuſmodi eſt ab alio diſtinctum. Secundum eſt, ratio diſtinctionis eſt tranſcendens: patet, quia circuit omne predicamentum, et conuenit enti, et paſſionibus ſuis antequam deſcendat ad determinata genera. Tertium eſt diſtinctio eſt relatio intrinſecus adueniens, patet, quia poſitis prĩcipiis diſtinctiuis aliquorũ neceſſario ponitur diſtinctio. Quartum eſt. Diſtĩctio non eſt relatio æquiparãtiæ quia relatio æquiparantiæ fundatur in extremis eiuſdẽ rationis, cum ſit eiuſdem rãtionis in utroque extremo. Principia autem diſtinctiua in quib. fundatur diſtinctio non poſſũt eſſe eiuſdem rationis. Secundo notandum, ꝙ prӕter diſtinctionem, quӕ eſt per actum rationis quattuor ſunt diſtinctiones eſſentialiter ordinatӕ. Prima eſt eſſentialis, uidelicet inter eſ-

ſentiam

ſentiam,& eſſentiam. Secunda eſt realis, uidelicet inter rem,&rem. Tertia eſt formalis uidelicet inter quidditaté,& quidditaté. Quarta eſt modalis,uidelicet ĩter rationé formalé, & modum eius, inter oés diſtinctiones, quæ ſuna ex natura rei, iſta videtur minor. Vnde minor eſt diſtinctio inter ſapientiam, & modum eius,quã inter ſapientiã,& iuſtitiam. His præmiſſis ponuntur quinque cõcluſiones.

Con. 1. Prima eſt.Inter perſonas diuinas non eſt eſſentialis diſtinctio,ſed in ipſis eſſentialis eſt diſtinctio a creaturis. Primũ patet,quia habent eã dé eſſentiam.Secundũ patet, qa eſſentia diuina eſt ĩfinita eſſentia vero creaturæ é finita.eadem vero eſſentia non poteſt eſſe finita & infinita.

Con. 2. Secunda cõcluſio. In diuinis eſt realis diſtinctio,patet quia producés realiter diſtiguit̃ a producto, in diuinis auté eſt ꝓducés,& productũ.

Con. 3. Tertia concluſio. In diuinis eſt diſtinctio formalis patet,quia ſic diſtinguitur relatio ab eſſentia.

Con. 4. Quarta concluſio. In diuinis eſt diſtinctio modalis, patet,quia ſic diſtinguitur eſſentia ab infinitate ſua.

Con. 5. Quinta concluſio. In diuinis ante diſtinctioné ꝑſonarũ,nõ eſt aliqua diſtinctio q̃ ſit relatio formalis, ſed fundamentalis tantum, patet, quia in diuinis non eſt ponéda formalis relatio ante cõſtitutionem ſuppoſitorum. Ad argumentum dicendum quod maior eſt vera de illis quę formaliter dicunt perfectionem cuiuſmodi non eſt diſtinctio.

Vtrum in diuinis perſonis ſit ſumma æqualitas.

Th.1.p q 42.a 1.Du.1.d.19.q.1.

TERTIO quæritur, Vtrum in diuinis perſonis ſit ſumma ęqualitas? Argũ. quod non: ſumma æqualitas eſt mutua, ſed in diuinis non eſt ęqualitas mutua, igitur.Minor patet, quia dicit Chryſoſtomus ſuper illo verbo ad Heb i. qui cum ſit ſplédor &c.filius eſt æqualis patri,ſed non pater filio. Heb. 1.

2. Secũdo.In patre ſunt duę relationes originis, & in filio duæ,in ſpirituſancto vero tantum vna. igitur.

3. Tertio. Pater põt generare filium,filius auté non põt, ergo

ergo filius non eſt omnipotens;&ſic non eſt ęqualis patri:patet conſequentia, quia dicit Aug.ꝙ ſi pater nō pōt generare filium ſibi æqualē non eſt omnipotens. *on- Ma- imum.*

4. Item habens potentiam, & potens operari eſt potentior eo, qui habet potentiã, & operari non poteſt Pater autem habet potentiam generandi,& generare poteſt, potentia autem generandi, & ſi ſit in filio tamen generare non poteſt.igitur.

Item ſi filius nō ſciret generationẽ patris non eſſet omni ſciẽs, ergo a ſimili ſi. non pōt in generationem patris non eſt omnipotens.

Præterea arg.ꝙ in diuinis nō ſit æqualitas,quia æqualitas repugnat perfectioni, Dicit.n Aug. Si omnia eſſet æqualia non eſſent omnia. igitur.Contra quicquid perfectionis eſt in vna perſona eſt in qualibet alia.

Primo notãdũ, ꝙ ſicut ſupradictum eſt ęqualitas fundat in quãtitate.In Deo aũt licet nō ſit quantitas molis, eſt tñ quãtitas virtutis, quę videtur eſſe triplex,uidelicet quãtitas durationis quæ eſt ęternitas quãtitas valoris,ſiue pfectionis intẽſiue , quæ dicitur magnitudo, & quãtitas vigoris in agendo quæ dicitur potentia , & ſm iſta tria oſtendit. Augu.æqualitatem diuinarum perſonarũ. *Li.de fi. ad Pet.*

Secundo notandũ, ꝙ potentia dicitur reſpectu poſſibilis , poſſibile autem dicitur dupliciter. Vno modo,ut opponitur impoſſibili,&ſic nō pōt eſſe obiectum adæquatum potentiæ. Hoc.n. modo poſſibile eſt Deum eſſe , ꝙ tamen non ſubeſt alicui potentiæ. Alio modo, vt etiam opponit neceſſario . Et hoc dupliciter. Vno modo,ut opponitur cuicunq; neceſſario formaliter ex ſe. & hoc eſt poſſibile proprie dictum ꝙ eſt adæquatum obiectum potentiæ factiuæ . Alio modo, vt opponitur tantum neceſſario a ſe.& hoc modo filius,& Spiritus ſanctus dicerentur poſsibile , ſed magis proprie dicuntur principiati,ſiue principiabile.

His præmiſsis, ponuntur quatuor concluſiones.

Prima eſt. Perſonæ diuinæ ſunt æquales in ęternitate magnitudine, & potẽtia. **Con.1.** patet.p Athanaſiũ dicentẽ. In hac trinitate nihil prius, aut poſterius, nihil maius, aut minus,ſed totæ tres pſonæ coæternæ ſibi ſunt,& coæquales. In ipſis .n. eſt eadẽ

æter-

ęternitas, eadé magnitudo et eadem potentia. Item ꝓbatur ſpecialiter de potétia, quia quicquid poteſt una pſona circa poſſibile proprie dictum, uidelicet circa creaturas, poteſt et alia. prius .n. communicatur huiuſmodi potentia tribus perſonis, q̃ poſſit habere actum circa creaturas. Huiuſmodi enim potentia neceſſario eſt in pſonis, et reſpicit creaturas contingenter. Neceſſarium autem prius eſt contingéti.

Con. 2. Secunda concluſio. Poſſe generare filium, non cadit ſub omni potentia proprie dicta: patet, quia filius à ſanctis dicitur omnipotens, & tamen non poteſt generare. Item omnipotentia ſi proprie ſumatur, dicitur reſpectu poſſibilis proprie dicti, ſed poſſe generare filium in diuinis, non eſt hoc modo poſſibile.

Con. 3. Tertia concluſio. Sumendo etiam potentiam, prout dicitur reſpectu poſſibilis, id eſt, principiabilis, perſonæ diuinæ ſunt æquales. Patet, quia perfectio abſoluta, quæ in patre eſt potentia generãdæ, illa eadem eſt in filio, licet non ſub ratione potentiæ propinquæ, quia uidelicet nõ eſt ibi ſub rõne prioris ad actum notionalé. Potentia autem, ſiue principiũ dicit reſpectum prioritatis ad terminum.

Quarta concluſio. In diuinis pſonis eſt ſumma æqualitas, patet, tum ex ratione fundamenti remoti, quia videlicet, ibi eſt perfectiſſima quantitas virtutis, videlicet infinita, tum ex ratione fundamenti proximi, quia ibi eſt perfectiſſima vnitas talis quantitatis. Con.

1. Ad primum arg. dicendũ ad probationem maioris, ꝙ Chryſoſtomus ſumit æqualitatem, ut dicit non ſolum relationem ęquiparantiæ, ſed etiam imitationem quandã, ſiue modum habendi fundamentum ęqualitatis ab alio, et non vt dicit, præciſe reſpectum æquiparantiæ.

2. Ad ſecundum negatur cõſequentia, quia ille plures relationes in eandem perſona habent ueram vnitatem, & pręterea æqualitas non atté ditur ſecundum relationem cum non ſit formaliter quanta, nec enim ratio pręciſa relationis eſt entitas, uel actualitas, niſi identice et non formaliter.

3. Ad tertium negatur conſequentia. Et ad primam ꝓbationem dicendum, quod illa

illa Auguſtini conſequentia non tenet per locum intrinſecum, quaſi poſſe generare contineatur ſub illo vniuerſali eſſe omnipotentem, ſed per habitudinem extrinſecã quia videlicet eſſe omnipotentem neceſſario concomitatur infinitas eſſentię, & illam ĩfinitatem neceſſario cõcomitatur communicabilitas in identitate naturę, & ſic in pfectionis equalitate. Ad ſecundam probationem dicendum quòd maior eſt vera, ſi habens potentiam non poſſit operari, propter aliquem defectum ſui, vel potẽtiæ, ſed in propoſito hoc nõ habet locum quia ꝙ filius generare non poſſit, hoc eſt ex pleniſſima perfectione potẽtiæ, quæ non diſtat ab actu in ſuppoſito illo. Et ad tertiã probationẽ negatur conſequentia, ſcientia.n. non requiritur ordinẽ prioritatis ad obiectum ſuum, ſed poteſt eſſe, tam de priori, quã de poſteriori, & ideo omnis ſcientia neceſſario ſe extendit ad omne ens. potentia vero requirit ordinem prioritatis ad obiectum ſuũ quocunq; dicatur poſſibile, & iõ oĩpotẽtia nõ ſe extẽdit ad oẽ ens, ſed tantum ad illud ꝙ natum eſt eſſe poſterius.

Ad quartum arg. dicendũ ad antecedens, ꝙ equalitas repugnat perfectioni, quæ reſultat ex diuerſitate naturarum cuiuſmodi eſt perfectio vniuerſi, ſed huiuſmodi non eſt diuina pfectio quæ ĩ ſumma ſimplicitate cõſiſtit. 4.

De circuminſeßione perſonarũ.

Vtrum perſonæ diuinæ ſint in ſe inuicem &c.

Scot. 1. ſen. d. 19. q. 2. D. Th. 1. p. q. 42. ar. 5. Dur. 1 d. 9. q. 3.

CIRCA tertium ꝙ eſt de circuminſeſſione. Queritur. Vtrũ perſonæ diuinę ſint in ſeinuicẽ per circuminſeſſionem.

Primo arg. quod nõ, quia ſi pater ſit in filio, & filius in patre, ſequitur ꝙ pater eſt in ſeipſo, ſicut Phil. Arguit. iiii. phyſicorum. Si aerẽ in igne & ignis in cœlo, ergo aer eſt in cœlo. 1. 1.c.18.

Secundo. Si filius eſt in patre filiatio eſt in patre, ſed in quo eſt filiatio ille eſt filius, ergo pater eſt filius ꝙ eſt falſum. 2.

3\. Tertio. Si pater eſt in filio ergo Deus eſt in Deo,& per conſequens Deus diſtinguitur a Deo quod eſt falſum.

4\. Quarto.Filius exiuit a patre,ut ipſe dicit Io.16. ergo non eſt in patre.

Io.16.

5\. Quinto.Si poneret quodlibet in quolibet iuxta poſitionem Anaxagorę primo phyſicorũ,omnia eſſent confuſa,ergo ſi perſonæ diuinę ſint in ſe inuicem mutuo in eis eſt confuſio.

t.c. 12.

Cõtra.Dicit Saluator Io. 14.Ego in patre,& pater in me eſt. Hoc etiam expreſſe determinat,Auguſt. Notandum quod in circuminſeſſio in propoſito dicitur ſubſiſtentis in ſubſiſtente realiter diſtinctio mutua preſentialiter aſſiſtentia in eadem eſſentia. Nec poteſt iſte modus eſſendi in, reduci ad aliquẽ modorum, quos ponit Philoſo quia in creaturis nihil reperitur ſimile. Poteſt tamen dici,quod aliquo modo ſimile eſt in tribus potentiis animæ, quæ in ſe inuicẽ exiſtant,ſed tamen ibi non eſt realis diſtinctio,neq; etiam ipſe potentiæ ſunt ſubſiſtentes,eſſet autẽ ſimile ſi ꝑ impoſſibile duo corpora realiter diſtincta eſſent eiuſdẽ eſſentiæ,& per diuinam potentiam eſſent,in eodẽ loco præciſe. Hoc præmiſſo ponuntur ſex concluſiones.

Io.14.

Aug. li. de fide ad Petrum.

4. Phyſi corum.

Prima eſt. Perſonæ diuinæ ſunt in ſe inuicem ꝑ circuminſeſſione ſic videlicet, ꝙ vna tota ꝑſona eſt in alia tota,& ecõuer.patet,primo per illud Ambr.Totus in patre filius, & totus in uerbo pater. Patet etiã rationem, quia perſona diuina conſtat ex eſſentia,& relatione originis,relatio autẽ eſt in eſſẽtia,vt in fundamento,a quo ſeparari non poteſt, & ideo eſſentia nullibi eſſe poteſt ſine tali relatione in eſſentia, ergo patris eſt filiatio cum paternitate,& etiam paternitas cum filiatione. Cum ergo certũ ſit vna,& eandẽ eſſentiam eſſe patris,& filii, ſequitur ꝙ tota perſona patris eſt in filio,& tota perſona filii in patre,& ſic diceretur de Spiritu ſancto.

Con. I.

Secũda concluſio.Præciſa ratio huius circũinſeſſionis nõ eſt vnitas eſſentia,quia ſi ſit, cum pater habeat eſſentiã in ſeipſo,ſequeretur, ꝙ illo modo eſſet in ſeipſo.

Con.2.

Tertia concluſio. Præciſa ratio eius nõ erit diſtinctio perſonarum per origines, patet,quia cum origines ſint alterius, & alterius rationis

Con.3.

in perſonis diſtinctis, ſequeretur quod non eſſent vniformiter in ſeipſis.

Con.5. Quarta concluſio. Præciſe ratio & ſufficiens talis circũinſeſſionis eſt vnitas eſſẽtię cum diſtinctione perſonarũ, patet, quia neutrum per ſe ſufficit, & ambo ſimul videntur ſufficere, vt patet ex prima cõcluſione. prĩcipalis tñ ratio eſt unitas eſſentiæ.

Quinta cõcluſio. Talis circuminſeſſio reperitur in ſolo Deo patet, quia in ipſo ſolo eſt vnitas numeralis eſſẽtiæ cũ pſonarũ diſtinctione.

Con.6. Sexta cõcluſio. Talis circũinſeſſio eſt relatio quędam cõis, prior æqualitate, patet primo, ꝙ ſic cõmunis relatio quia connenit cuilibet perſonæ, & reſpectu cuiuslibet, & ꝙ ſit prior ęqualitate, quia fundatur in vnitate eſſentiæ ſupponẽdo diſtinctionẽ pſonarũ. Aequalitas autem fundatur in quantitate virtutis, quæ eſt poſterior eſſentia tã quam modus eius.

1\. Ad primum arg. negatur illa conſequẽtia. Talis enim modus arguendi non tenet in relationibus ęquiparantię. Non enim ſequitur. Sortes eſt ſimilis Platoni, & Plato eſt ſimilis ſorti, ergo Sortes ęſt ſimilis ſibiipſi.

Ad ſecundum dicendum, 2. quod filius eſt in patre, bene ſequitur, quod filiatio eſt in patre per intimam inſiſtentiam, ſed non ſequitur, quod ſit in patre admodum formæ. Et conformiter ad hoc dicendum, quod ille, in quô eſt filiatio ad modum formę eſt filius, ſed non in quo eſt tantum per intimam inexiſtentiam.

Ad tertium cõceditur prima conſequentia, ſed non ſe- 3. quitur, Deus eſt in Deo, ergo Deus diſtinguitur a Deo, ſed committitur fallacia conſequentis. In prima enim non diſtribuitur ille ablatiuus Deo, & tamen diſtribuitur in ſecunda virtute negationis incluſæ in illo verbo diſtinguitur.

Ad quartum dicendum, 4. ad antecedens, quod filius exiuit a patre per productionem paſsiuam, & non per ſeparationem localem, aut eſſentialem, & ideo non ſequitnr, quin ſit in patre. quia pater in ſeipſo producit filium.

Ad quintum dicendum, ꝙ 5. conſequentia non valet. Anaxagoras enim dicebat, quod libet eſſe in quolibet tanquam pars eius una perſona autem non eſt in alia admo

dũ partis, ſed ſicut ſubſiſtens in ſubſiſtente, ut dictum eſt.

De ſpeciali appropriatione.

Vtrum diuinis perſonis conuenienter ſtat aliquorum attributorum ſpecialis appropriatio.

Tho. 1. p q. 39. ar. 7. & 8. Dur. 1. d. 31. q. 3.

CIRCA tertium, q̄ de ſpeciali appropriatione eſt quæritur. Vtrum diuinis perſonis conueniẽter ſtat aliquorum attributorũ ſpecialis appropriatio?

1. Arguitur quòd non. Primo. Omnia attributa nominant eſſentiam, ſed eſſentia nulli perſonę appropriatur, igitur.

2. Secundo. Proprium non poteſt communicari, ergo nec commune poteſt appropriari, ſed omnia attributa ſunt cõmunia tribus, igitur.

3. Tertio. Vbi fit appropriatio proprium prius eſt appropriatio, cum appropriatio fiat ratione proprii, ſed attributa ſunt communia, ergo ſi fiat eorũ appropriatio, ſequitur quod proprium prius erit communi, quod eſt inconueniens.

Contra eſt auctoritas Beati Hilarii, & Beati Auguſt. & Magiſtri ſententiarum. Notandum ſecundum Bonau. q̄ de appropriatis loqui contingit dupliciter. Vno modo quantum ad id, quod ſignificant, & cum illud ſit cõmune tribus, nulla eſt ratio ex parte rei, quare fiat appropriatio, ſed bene eſt ratio ſumpta ex parte intellectus noſtri, videlicet ad amonendum errorem, puta, quia intellectus carnalis videt in patre carnali defectum potentiæ, & in filio defectũ ſapiẽtiæ, & intelligit in ſpiritum tempeſtatem, ſiue impulſionem uiolentię, iuxta illud Pſal. Ignis grando nix glacies, & ſpũs procellarũ. Vel ſm Aug. Spũs tempeſtatis, ideo intellectus ſpiritualis patri attribuit potentiam, non quia ſibi magis conueniat, quã aliis perſonis, ſed ne minus conuenire videatur, & filio appropriat ſapiẽtiam, & Spũiſancto, ne tempeſtuoſus videatur, appropriat bonitatẽ, & ſuauitatẽ. Alio mõ contingit loqui de appropriatis inquantũ connotat originẽ, vel ordinem aliquem

De Trini. li. 1. *Lib de doctrina christiana.* *1. d 31. & 32.* *Pſ. 148.*

aliqué, ſeu cõuenientiã cum
proprio alicuius pſonæ, &
ſic ex parte rei ipſa cõuenie
tia eſt ratio appropriatio-
nis,ut patebit perſequẽtia.

Con. 1. Hoc præmiſſo ponuntur
ſex concluſiones. Prima eſt.
Conuenienter appropriat
beatus Hylarius æternitaté
patri, ſpeciem imagini, id
eſt, filio & vſum numini, id
eſt, Spirituiſancto. Prima
pars patet, quia ſicut pater
caret emanatione, & princi-
pio, ſic æternitas importat
negationem principii dura-
tionis. Secunda pars patet,
quia ſicut dicit Beatus Tho.
in prima parte ſpecies, ſiue
pulchritudo, tria requirit.
Primo integritatem, & perfe
ctionem. Vnde ſm philoſo-
phum. Paruus homo licet ali
quando ſit formoſus, non
tamen eſt pulcher. Secundo
requirit proportionẽ, & cõ-
ſonantia membrorũ. Et ter
tio claritaté, ſeu quendã viui
dũ coloré: quantũ ad primũ
igiť, pulchritudo cõuenit cũ
proprio filii, inquantũ filius
eſt habens uere, & pfecte na
turã patris, quãtũ ad ſm cõ
uenit cũ proprio filii inquã
tũ eſt expreſſa imago patris.
Vnde diciť pulchra imago,
qñ expreſſe repreſentat rẽ,
cuius eſt, ét ſi ſit turpis, quã-
tũ ad tertiũ conuenit cũ pro
prio filii inquantũ eſt verbũ
ꝙ eſt lux, & ſplendor intelle
ctus ſm Dama. vnde & ipſe
filius dicitur ars plena oĩum
rationum viuentiũ. Tertia
pars patet, quia uſus vt ibi
ſumitur nominat amoris cõ
plexũ, prout uidelicet vti di
citur aſſumere aliquid in fa-
cultatem uoluntatis ſiue di-
ligẽdo propter ſe, ſiue ꝓpter
aliud, & ideo nõ ſumit ibi vt
diſtinguitur cõtra fruitionẽ.
Cum itaq; uſus importet a-
morem, ideo conuenienter
appropriatur ſpirituiſan-
cto, qui procedit per modũ
amoris.

Secunda cõcluſio. Conue Con. 2.
niens eſt appropriatio B.
Augu. in qua appropriat vni
tate patri, æqualitaté filio, &
cõcordiam, ſiue cõnexionẽ
ſpirituiſancto. Primũ patet,
quia vnitas eſt principium
numeri, & nihil aliud pre-
ſupponit quemadmodũ pa-
ter eſt principium aliarum
perſonarum, & nullã preſup
ponit. Secundum patet, quia
æqualitas nominat vnitaté
in reſpectu ad alterũ, & hoc
primo conuenit filio, poſita
enim ſola pſona patris, non
habeť æqualitas, poſita auté
pſona filii, ſtatim habetur
equalitas ad patrẽ. Tertium

 patet

patet,quia concordia,& connexio fit maxime ꝑ amorẽ, ideo conuenienter appropriatur ſpirituiſancto,qui ꝓcedit per modum amoris.

Con.3. Tertia concluſio.Conuenienter appropriatur patri potentia,filio ſapiẽtia, & ſpiritui ſancto bonitas.Primũ patet, quia potentia habet rationem principii, & pater eſt principium, non de principio.Secundũ patet,quia ſapiẽtia pertinet ad itellectũ: filius autẽ ꝓducitur per actũ intellectus. Tertium patet, quia bonitas eſt obiectũ amoris,& ſpiritus ſanctus ꝓcedit per modum amoris.

Con.4. Quarta concluſio.Conuenienter ſm Auguſt.vbi dicit Apoſtolus.Ex ipſo, & per ipſum,& in ipſo. Patri appropriatur ex ipſo. filio per ipſum, ſpirituiſancto in ipſo. Primũ patet, quia ibi ly ex, dicit habitudinem cauſæ effectiuę, quę maxime habet rationem principii,ideo cõuenienter appropriatur patri,qui eſt omnium aliorum tam creatorum,quã increatorum principium.Secundũ patet, quia ibi ly per, dicit habitudinem quaſi formæ, ſicut dicimus, quod artifex operatur per artem. Filius autem ſecundum Augu. dicitur ars omnipotentis Dei. Tertium patet,quia ibi ly in dicit habitudinẽ continẽtię, & manutenentiæ, quæ eſt a bonitate diuina,quæ appropriatur ſpirituiſancto.

Quinta cõcluſio. Filio cõuenienter,appropriatur liber vitæ,quia liber uitę dicitur notitia prędeſtinatorum ad uitam ęternam,filius autem procedit per modum notitię. Et ſi quis quæreret. An de illo libro aliquis poſſet deleri. Dicendum,vt dicit Tho.quod dupliciter dicitur aliquis eſſe ſcriptus in libro vitę.Primo modo ſimpliciter per prędeſtinationẽ & talis deleri non põt. Alio modo ſecundum quid, videlicet per aliquam ordinatiõnem ad vitã,quę eſt in quocunque habente gratiam, & talis dicitur deleri inquantum cadit a gratia, & vita; non quidem referendo hãc deletionem ad librum vitę ex parte diuinę præſcientię quaſi Deus aliquid ſciuerit quod amplius non ſciat, ſed ex parte ſcitorum, quę ſunt mutabilia. Con.5.

Sexta concl.Hoc nomen qui eſt, ꝙ eſt maxime Deo cõueniens,cõueniẽter apꝓpriatur filio.Primum patet, quia hoc nomẽ qui eſt, ſignificat Con.6.

ficat ipſum eſſe vt illuminatum,& infinitum ſic, ꝙ importat omnē plenitudinem eſſēdi,& ſignificat illud ſub mōdo preſentis,ideo maximē conuenit Deo, qui eſt ipſum eſſe puriſſimū & actualiſſimū,in quo nihil eſt prę-teritum,aut futurū. Vnde dicit Dama. Principalis omnibus de Deo dicuntur nominibus eſt ipſum,qui eſt,ſignificat.n. ipſum eſſe infinitū veluti quoddam pelagus omnino illimitatū.Secundū patet,quia ſuper illo uerbo Eſai. Ecce ego ad gētes &c. Dicit gloria. Filius Dei ibi loquitur quid dicit Moyſi. Ego ſum qui ſum. Talis tamen appropriatio non eſt ex ratione ipſius nominis ſecundum ſe,ſed ratione adiūcti,quia uidelicet hoc dictū eſt Moyſi pro liberatione populi Iſraelitici de Aegypto,quę fuit figura liberationis generis humani factę ꝑ filium Dei.

1. Ad primum argumentum negatur conſequentia, quia ipſa eſſentia ſignificatur in vltimata abſtractione, neq; aliquid connotat quod magis vnam perſonam reſpiciat quàm aliam. Item nō poteſt intelligi quæcunque ꝑſona diuina non intelligendo eſſentiā,ex qua ſola cum proprietate perſonali conſtituitur perſona,non ſic autem eſt de attributis.

2. Ad ſecundum negatur cōſequentia,quia ſi proprium cōmunicetur, oportet quod attribuatur alicui, cui non conuenit quod non poteſt veraciter fieri. cum autem commune appropriatur, nō attribuit alicui, niſi ei, cui conuenit.

3. Ad tertium dicendum ad antecedens,quod proprium licet ſi prius appropriato ſub formali ratione appropriari,tamen appropriatum quantum ad id,ꝙ eſt, prius eſt proprio.

Finis ſecundę partis.

Sequitur tertia pars.

De attributis in generali.

EXPEDITIS duabus primis partib. principalib. huius primi tractatus, in quarū prima dictū eſt de aliquib. ſpectantib. ad Dei unitatē. Et in ſecūda de nōnulli cōcernentib. perſonarū Trinitatē. Nūc ſuper eſt iuxta diuiſionē a principio huius tractatus aſſignatam, inueſtigare de his,quæ pertinent ad attributorum pluralitatem.

Vtrum attributa diſtinguantur ab eſſentia diuina.

D.Tho.1.p.q.39.art.7.

VBi primo in generali quęritur de attributis. An cum ſumma vnitate, & identitate attributorum cũ eſſentia, & eorum inuicem ſtare poſsit aliqua eorum diſtinctio ab eſſentia, & ab inuicem.

1. Primo arguitur, ꝙ attributa nõ diſtinguãtur formaliter ab eſſentia, quia ens ꝑfectiſsimum ſimpliciter includit omnem ꝑfectionẽ ſimpliciter modo perfectiſsimo ſed eſſentia eſt perfectiſsima & attributa ſunt perfectiones ſimpliciter, ergo eſſentia includit attributa modo perfectiſsimo, ſed modus ꝑfectiſsimus eſt primus modus per ſe, ergo eſſentia includit attributa in primo modo per ſe. & ſic non diſtinguũtur ab ea formaliter.

2. Secundo. Eſſentia in ſua ratione quidditatiua eſt ꝑfectiſsima, ergo quidditatiue includit attributa.

3. Tertio, omnis creatura eo ꝙ caret aliqua perfectione ſimpliciter eſt imꝑfecta ſed eſſentia diuina ſi non includit quidditatiue attributa in ſua ratione quidditatiua caret ipſis, ergo eſt imperfecta quod eſt falſum.

Contra. Inter fundamentũ, & id quod fũdatur in eo, eſt formalis diſtinctio, idem enim nõ fundatur in ſeipſo, ſed eſſentia eſt fundamẽtum attributorũ. igitur. Primo notanda ſunt quinque pręambula de identitate. Primum eſt. Identitas eiuſdem ad ſeipſum, non eſt relatio realis, cum relatio realis habeat extrema ex natura rei diſtincta. Nec eſt relatio rationis, cũ illa ſit realis identitas ante omnẽ actũ intellectus, ſed eſt indiſtinctio, ſiue carẽtia diſtictionis, ſicut unitas eſt in diuiſio, ſiue carentia diuiſionis. Et ſi dicatur, ꝙ vnitas cum ſit in Deo dicat ꝑfectionẽ ſimpliciter. ergo eſt poſitiua, & nõ priuatiua. Dicendum, ꝙ ſicut independẽtia dicit perfectionem ratione fundamenti, ſic vnitas. Secundũ eſt. Identitas, quę eſt inter extrema tranſcẽdẽtia cuiuſmodi eſt ratio entis, & ratio ſuarum paſſionũ, ut abſtrahũt ab omni diuiſiuo, non eſt, niſi reſpectus fundamentalis, patet, qui a

nullus reſpectus formalis cõuenit enti antequam diuidatur per abſolutum, & reſpectiuum. Tertium eſt Identitas, quæ eſt inter extrema nõ tranſcendentia habentia aliquam vnitatem realem cuiuſmodi ſunt potentiæ animæ eſt relatio realis, actualis, & formalis. patet, quia in talibus ſunt omnia, quæ uidentur requiri ad talem relationẽ. Quartũ eſt, ꝙ colligi poſſunt quattuor modi idẽtitatis. Primus ẽ idẽtitas rõnis, q̃ fit ꝑ actũ intellectus cõparantis idem ad ſeipſum. Secundus eſt. Identitas, quæ eſt carentia diſtinctionis. Tertius eſt identitas, quæ eſt relatio fundamentalis in illis, videlicet, quibus repugnat formaliter referri. Quartus eſt identitas, quę eſt relatio realis, formalis, & actualis. Quintum eſt. Prima idẽtitas non poteſt eſſe ſumma, quia omne ens rationis eſt diminutiui. Nec tertia, quia compatitur ſecum diſtinctionẽ fundamentalem. Nec etiam quarta, quia quarta compatitur ſecum diſtinctionẽ formalem. Ideo videtur dicendum, ꝙ ſecunda identitas eſt ſumma, quia videlicet puriſſima abſque ammixtione diſtinctionis. Melius tamen videtur dicendum, ꝙ ſimpliciter loquendo identitas habet ſummitatem, & pręexcellentiam ex fundamento, & ſic illa eſt ſimpliciter ſumma, quæ habet fundamentũ perfectiſſimum, videlicet infinitum, cuiuſmodi eſt identitas diuinorum. Secundo notandum, ꝙ attributum dici poteſt quadrupliciter. Vno modo pro quocunque predicato, quod attribuitur alicui, & ſic etiam quidditatiua, vt ſubſtantia, & ſpiritus dicuntur attributa Deo. Secundo mõ ꝑ quacunque perfectione ſecunda, quę videlicet non eſt quiditatiua: vt infinitas & neceſſitas, & huiuſmodi, quæ tanquam paſſiones attribuũtur diuinæ eſſentiæ, & ſunt de ipſa demonſtrabiles. Tertio modo magis proprie pro perfectione ſecũda, quæ communis eſt Deo, & creaturis, & per uiam eminẽtiæ, & remotionis attribuitur Deo ſicut ſapientiam & ſcientiam eminentiſſime attribuimus Deo, remouendo omnem imperfectionẽ. Quarto modo ſumitur attributũ pro appropriato, ſicut potentia attribuitur patri per appropriationem, & de attributus hoc modo dictis dictũ eſt in præcedenti quæſtione,

de attributis autē tertio modo dictis, dicendum in ſequēti. His præmiſſis ponuntur ſex concluſiones.

Con. 1. Prima eſt. Attributa in ſuis rationibus formalibus vltimæ preciſis nullam habent vnitatem, aut identitatem: patet, quia rationes eorum ſunt ſimpliciter ſimplices, & ideo ſunt primo diuerſæ.

Con. 2. Secunda concluſio. Attributa veram habent vnitatē in infinitate. patet quia omnibus reſpōdet vna infinitas, ſm quàm ſunt idēticæ vnū.

Con. 3. Tertia concluſio. Attributa verā habēt vnitatē in realitate, patet, quia omnibus reſpondet vna realitas ſecundum quam ſunt idē realiter.

Con. 4. Quarta concluſio Attributa veram habent vnitatem in eſſentia: patet, quia in una natura, ſiue eſſentia radicantur, in qua ſunt eſſentialiter idem, & ſibi inuicem ineffabiliter intima.

Con. 5. Quinta concluſio. Attributa ſummam habent identitatē & vnitatem: patet, quia habent verā vnitatē, & identitatē eſſentiæ, & infinitatis, quæ non poteſt eſſe ſine ſumma ſimplicitate. Non enim poteſt eſſe infinitas cū aliqua entitate, aut realitate, quæ non ſit eadem realiter ſibi.

Sexta concluſio. Cum ſumma identitate attributorum inter ſe, & cū eſſentia, ſtat eorum formalis diſtinctio, patet, quia ſi diffiniretur, ratio formalis vnius, non poneretur in diffinitione alterius.

1. Ad primum argumentum dicendum concedendo totū primum proceſſum, & cū ſubſumitur, quòd modus perfectiſſimus eſt primus modus per ſe, uerum eſt exponendo negatiuę, qa. ſ. illo nullus eſt perfectior, ſed falſum eſt exponendo affirmatiuæ, quia nō eſt omni alio perfectior, æque enim perfectus eſt ſecūdus modus ut primus, cum uterque ſtet cum infinitate, ſed bene verū eſt, quòd primus modus eſt principalior, attributa ergo ſunt æque perfecta ut eſſentia, ſed non ita principalia.

2. Ad ſecundū negatur cōſequentia, quia eſſentia præciſa ab omnibus attributis tā tam habet perfectionem, ſicut cum attributis propter infinitatem, & ideo, attributa nullam addunt perfectionē eſſentiæ, ſed tamen ipſa eſſentia propter infinitatem perfectionis non poteſt eſſe omnino ſine attributis, licet non includat ea quidditatiue.

3. Ad tertium dicendum ad minorem, quod eſſentia nõ caret ſimpliciter attributis, ſed tantum ſecundum quid, videlicet cum illa determinatione quiditatiue, ſicut & homo quiditatiue non habet riſibilitatem, & tamen ſimpliciter habet eam. Eſt ergo ibi abſtractio non ſeparatiua, ſed præciſa tantum.

DE POTENTIA intellectiua.

PRAEMISSA quæſtione generali de attributis, ſpecialiter accedẽdũ eſt ad tractãdũ de ipſis. Et præcipue de tribus, & de his quæ ipſis pertinent. Primo de potentia intellectiua. Secundo de potentia volitiua. Et tertio de potentia effectiua. Primo ergo dicendum eſt de his, quæ ſpectant ad potentiam intellectiuam.

Vtrum in Deo ſit intellectus, poſſibilis.

1. VBi primo q̃ritur. Vtrũ in Deo ſit intellectus agens, & poſſibilis. Primo arguitur, quòd non, quia in Deo non eſt actio, neque paſſio. igitur.

Secundo. Intellectus agẽs eſt, quo eſt omnia facere, & intellectus poſſibilis, quo eſt omnia fieri, ſecundum philoſophum, ſed in diuinis ad intra, non eſt facere, neque fieri. igitur. 2.

Contra. Omnis perfectio ſimpliciter eſt in Deo, ſed intellectus eſt perfectio ſimpliciter, eſt enim melior quocunque ſibi incompoſſibili igitur. *3. de anima. t. c. 5.* Primo notandum, quòd aliqui dixerunt, quòd in Deo, non eſt potentia intellectiua, nec aliquid ſe habens per modum habitus, ſed actus intelligendi tantum, ut Deus intelligatur quaſi purum intelligere. Cum enim omnis potentia ſit perfectibilis per actum, importat imperfectionem, & ſic non eſt ponenda in Deo. Sed hoc non eſt conuenienter dictũ, quia Deus eſt formaliter intelligens, & formaliter ſapiens. Intellectio autẽ actualis non eſt formaliter intelligẽs, ſed cui ineſt, fundamentum autem eius proximum, eſt intellectus, ideo dicendum, ꝙ in Deo eſt potentia intellectiua,

ctiua,& etiam habitus intellectualis, & actus intelligendi. Secundo notãdum, quòd quadtuplex eſt potentia, uidelicet productiua & factiua. operatiua,& receptiua. Potẽtia autem productiua abſtrahit a factiua. Vnde in diuinis eſt potentia prima, ſed non ſecunda ad intra. Importat .n. imperfectionem in re facta, uidelicet nouitatem & limitationem. Potẽtia autem operatiua abſtrahit a receptiua. Vnde licet in creatis non ſit operari abſque receptione actus bene tamen in diuinis. Vnde intelligere non eſt recipere actum intelligendi, ſed ipſum habere. Tertio notandum, quòd in creatis intellectus agens eſt tranſmutatiuus intellectus poſſibilis, cauſando, videlicet, & imprimendo in eo ſpeciem intelligibilem, actum intelligẽdi,& habitum vel diſpoſitionem, eſt etiam productiuus uerbi. Hoc tamen nõ differt a ſecundo prædicto niſi ſecũdum præciſionem rationis formalis. Intellectus autem poſſibilis in creatis eſt paſſiuus, ſm habitudinem ad intellectum agentẽ ipſum trãſmutantem. Eſt etiam receptiuus, ſecundum habitudinem ad ſpeciem,& actum intelligendi & ad habitum, vel diſpoſitionem. Eſt etiam operatiuus ſecundum habitudinẽ ad ipſum actum intelligẽdi inquantum eſt eius fundamẽtum, & non inquantum eſt eius ſubiectum receptiuum.

His præmiſſis, ponuntur duæ concluſiones. Prima eſt. In Deo eſt intellectus agens non inquantum tranſmutatiuus, ſed præciſe inquantum productiuus. Primum patet, quia in Deo nulla eſt trãſmutatio. Secundum patet, quia in Deo ſit productio uerbi per intellectum. Con.1.

Secunda cõcluſio. In Deo eſt intellectus poſſibilis nõ inquantum paſſiuus, aut receptiuus, ſed inquantum operatiuus. Duo prima patent, quia eſſe paſſiuum, aut receptiuum nominat imperfectionem. Tertiũ patet, quia intelligere eſt pfectio ſimpliciter. Con.2.

1. Ad primum argumentum dicendum, ꝙ in Deo non eſt actio, aut paſſio de genere actionis, aut paſſionis, ſed bene de genere relationis. productio enim actiua,& productio paſſiua ſunt relationes, ſed tamen habent modum actionis,& paſſionis.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ ille deſcriptiones dantur de intellectu agente, uel poſſibili,

ſibili, ſecundum quòd ſunt in natura limitata, vbi non eſt productio ſine factione, & nõ ſecundum ſuas formales rationes præciſas.

De diuinæ ſcientiæ,& ſcibiliũ habitudine.

POST præmiſſam quæſtionem de intellectu Dei. Conſequenter inquirendum eſt de eius intellectione,& ſcientia. Vbi præcipue quærendum eſt de tribus. Primo de diuinæ ſciẽtiæ, & ſcibiliũ habitudine. Secundo de ſcitorum multitudine. Et tertio de ſcientiæ certitudine.

Vtrum in Deo ſint Ideæ,&c.

D. Thom. 1.p.q 15.1.2.3. *Dur.* 1.d 36.q.3.

CIRCA primum primo quæritur. Vtrum in Deo ſint ideæ,uel relationes aliquæ ad ſcibilia quidditatiue cognita,quę ſint rationes
1. cognoſcẽdi hmi ſcibilia.
Lib. 8. *Quæſt.* 3 Primo arg.ꝙ ſic,quia dicit Aug.ꝙ ideę ſunt rationes æternæ in mente diuina.

2. *Metap.* 8. Secundo dicit Auicẽna, ꝙ in Deo eſt relatio intelligentis ad formas intellectas.

3. Tertia arguitur. Deus omnia nouit diſtincte,ergo per rationes diſtinctas, quæ nõ videntur eſſe aliud quam relationes.

4. Quarto. Nihil poteſt eſſe ratio cognoſcendi plura,niſi aliquo modo approprietur vnique eorum, ergo eſſentia diuina non poteſt eſſe ratio cognoſcendi omnia, niſi per aliud approprietur vnicuiq; obiecto: non videtur autem per quid appropriari poſsit, niſi per relationes. igitur.

5. Quinto. Cognitio fit per ſimile,ergo oportet,ꝙ ratio cognoſcendi habeat propriã rationem ſimilitudinis ad obiectum cognitum, quod non videtur poſſe eſt ſine relatione ad ipſum obiectum.

Contra, quia ſi eſſent in Deo huiuſmodi relationes oporteret, ꝙ eſſent reales: Deus etiam prius habet intellectionem, quam comparet eam rebus cognitis,& ita ſi eſſet relatio tãquam ratio cognoſcendi eſſet ex natura rei,& non per actum intellectus, ſed non poteſt eſſe in Deo realis relatio ad creaturas. realis enim relatio,neceſſario

ſario coexigit ſuum terminũ in eſſe reali,& ita eſſet aliqua realitas in Deo neceſſario coexigens creaturã, quod eſt falſum. Primo notanda ſunt tria præambula de relatione inter ſcientiam,& ſcibile. Primum eſt quòd illa relatio de tertio modo poſito a philoſopho. vbi dicit, quòd in relatiuis illius modi qui .ſ. fundatur in ratione menſurati, & menſuræ non eſt mutuitas, licet .n. menſuratum referatur ad menſuram, non tamen econtra, immo menſura ſub ratione abſoluta terminat rationem menſurati, quod ab ea dependet. Sumitur autem ibi menſura non pro menſura prædicamẽtali, ſed pro eo a quo aliud depẽdet, quantum ad eſſe,& veritatẽ cuiuſmodi eſt ſcibile, reſpectu ſcientiæ in nobis, Secũdũ eſt, ꝙ differentia eſt īter ſcientiã Dei,& ſcientiam noſtram in ordine ad obiecta cognita. In nobis .n. obiectũ eſt menſura ſcientiæ. Vnde ſcientia in nobis habet relationẽ ad obiectũ, ſed nõ ecõtra. Sciẽtia vero Dei eſt mẽſura oĩum ītellectorũ aliorũ a ſeipſa: ergo ītellectio diuina nõ refert ad hmõi obiecta, ſed ecõtra, ipſa obiecta inq̃tũ cognita referuntur ad intellectionem diuinam, quæ ſub ratione abſoluta terminat eorũ reſpectum. Tertiũ eſt, ꝙ & ſi concedãtur in Deo eſſe aliquæ relationes ad obiecta cognita, illæ tamen non ſunt naturaliter priores obiectis cognitis inquantũ huiuſmodi. quod ſic declaratur. Primo .n. intellectus diuinus cognõſcit eſſentiam diuinã. Secundo, producit creaturam in eſſe intelligibili, & eam intelligit, & tunc eſt relatio rationis creaturæ in intellectę ad intellectionem diuinam, ſed non econtra. Tertio, poteſt intellectus diuinus cõparare intellectionem ſuã ad ipſa obiecta cognita,& ꝑ illum actũ cauſat relationem rationis in ipſa intellectione. Quarto poteſt habere actum quaſi reflexum intelligendo relationẽ illã. Secũdo notãda ſunt tria præambula de Ideis. Primũ eſt, ꝙ ſecundũ Auguſtinũ. Idea dicit ſorma, vel ratio æterna in mẽte diuina ſm quã aliqd eſt formabile extra, vt ſm propriã eius rationẽ: quod ſic declaratur a Scoto, quia Deus omnia cauſat, uel cauſare poteſt non irrationabiliter, ergo rationabiliter, & ſic habet rationem, ſecundum quam vnumquodque cauſat, & format,

Metap. tx. 4.

Lib. 83. Quæſt.

mat, non autem habet eandẽ omnium, quia vt dicit Aug. vbi ſupra, alia ratione conditus eſt homo, & alia æquus: ergo diſtinctis rationibus format ſingula, & non ſumptis a rebus, quia Deus in ẽf ficiendo nullo indiget extra ſe, ergo rationibus, quæ ſunt in mente diuina, ſicut cognitũ in cognoſcente. quicquid autem eſt in mente diuina, in quocunq; eſſe, ſiue rei, ſiue rationis per actũ intellectus diuini, illud eſt æternũ, & immutabile. Secundũ eſt, ꝙ iuxta prædicta, uidetur ꝙ ipſa creatura, puta lapis in eſſe cognito in mente diuina, eſt idea. omnia.n. prędicta ſibi cõueniunt quemadmodũ etiam diceremus, quòd archa concepta in mente artificis eſt idea archę, quę formatur extra in materia. Et hoc conſonat dicto Platonis, a quo accepit Aug. nomen ideę. Poſuit.n. Plato ideas eſſe rerũ quidditates ſeparatas quidẽ ſm impoſitionem Ariſtotelis, & male, ſed exiſtentes in mente diuina ſm Auguſt. & bene. Si ãt aliquando Plato dicit iſtas ideas eſſe ſeparatas non intelligit de ſeparatione locali, aut reali, ſed formali, & precíſiua tantũ, quia videlicet huiuſmodi quidditates in ſua formali ratione pręſcindunt a ſingularibus & a loco, & a tempore, ſunt tñ in mente diuina ſicut cognitũ in cognoſcẽte. Tertiũ eſt, ꝙ Aug. dicit quattuor notãda de ideis. Primum eſt, ꝙ ideę ſunt adorandæ. Secundum eſt, ꝙ ideis eſt fruendũ. dicit enim ꝑ anima beatificatur ideis. Tertiũ eſt, ꝙ ideę ſunt ęternę. Quartum eſt, ꝙ tanta vis eſt in ideis, vt ſine eis ſapiens nemo eſſe poſſit. Ex quibus conditionibus ſatis, ſequitur, quod ideę realiter ſunt ipſa diuina eſſentia. *Lib. 83. Queſt. & lib. de Trin.*

Tertio notãda ſunt tria pręambula de habitudine idearum, & creaturarum ad intellectionem diuinam. Primum eſt, quod intellectionis diuinę duplex eſt obiectum. Vnum eſt motiuum, & primario terminatiuum, & iſtud eſt ſola eſſentia. Aliud eſt obiectum ſecundario terminatiuum, & nullo modo motiuum cuiuſmodi ſunt creaturę. Secundum eſt, quòd ideę non poſſunt eſſe obiectum primarium diuinę intellectionis, formaliter enim non dicunt, niſi reſpectum rationis ad ipſam ĩtellectionem, a qua producuntur, nõ quidem productione ſimpliciter, & in eſſe reali, ſed ꝓductione,

ctione, ſecundum quid in eſſe cognito. Tertium eſt, ꝙ ideæ propriæ dicuntur produci a ſcientia Dei, & non a ſapientia, ſapientia enim eſt de diuinis, ſcientia vero de creaturis, vt dicit Auguſt. ſuper illo verbo Apoſtoli. Alii quidē per ſpiritum datur ſermo ſapientię. Alii ſermo ſcientiæ. Idea autem non dicitur reſpectu Dei, quaſi Deus ſit ideabilis, licet reſpectu creaturę.

Con.1. His præmiſſis ponuntur nouem concluſiones. Prima eſt. In Deo non eſt neceſſaria aliqua relatio tanquàm ratio cognoſcendi creaturas, patet, quia nulla poteſt ibi intelligi relatio prior cognitione creaturarum. vt patet per tertium pręambulum primi notabilis. Item cum illa relatio cognoſcatur a Deo, aut cognoſcitur per aliam relationem: & ſic erit proceſſus in infinitum, aut per ipſam eſſentiā abſque quacūq; relatione, & ſic eadem ratione ipſa obiecta creata erunt per eſsētiā diuinā cognoſcibilia.

Con.2. Secunda concluſio. Eſſentia diuina intellecta. vt imitabilis a creaturis, non eſt ratio cognoſcendi creaturas, patet, quia intellectus diuinus prius intelligit creaturas, quàm reſpectum imitabilitatis ad ipſas. cognitio n. relationis pręſupponit cognitionem ſui termini.

Tertia concluſio. Eſſentia diuina nudè accepta, eſt ratio intelligendi omnia, quęcunque intelliguntur a Deo: patet, quia vnius actus, & maxime actus primi cuiuſmodi eſt intellectio diuina, eſt aliqua ratio per ſe una, ſed una, & eadem eſt intellectio, qua Deus omnia intelligit, ergo eius eſt ratio per ſe vna, ſed eſſentia ſub relatione rationis, non eſt aliquid per ſe vnum, igitur. Con.3.

Quarta concluſio. Nō ſunt in Deo ponēdę ideæ tanquā ratio cognoſcēdi creaturas, patet, quia ideę pręſupponūt notitiam creaturarū, uel formaliter ſunt ipſæ creaturæ in eſſe cognito. Con.4.

Quinta cōcluſio. Probabilis eſt opinio beati Thomæ, dicentis, quòd ideæ nō ſunt aliud, quàm diuina eſſentia ītellecta, vt imitabilis a creaturis, ita quòd diuina eſſentia intellecta, vt imitabilis a lapide eſt idea lapidis, & ſic de aliis, patet, quia ſecundū iſtā poſitionem facile verificantur omnia, quæ beatus Auguſtinus dicit de ideis. Con.5.

Sexta concluſio Probabilis etiam eſt poſitio Scoti, dicen- Con.6.

cẽtis, quòd idea eſt ipſa creatura in eſſe cognito in mente diuina: patet, quia ideæ ſic acceptæ cõuenit diffinitio ſuperius poſita, quæ ſumitur a beato Aug. Sed tunc videtur eſſe difficultas magna, quomodo poterunt verificari verba Aug. præmiſſa, in ſecundo notabili, in tertio præambulo, quia creatura in eſſe cognito non videtur eſſe adoranda, neque ea videtur eſſe fruẽdum, neque videtur eius cognitio neceſſaria ad ſapientiam, quia ſapientia eſt de ſolo Deo, nec etiam ſibi uidetur competere æternitas, cum æternitas ſit conditio entis ſimpliciter, creatura autem in eſſe cognitio, nõn eſt ens ſimpliciter.

Dicendum ad primum, ꝙ licet ideæ non ſint adorandæ inquantum ſunt relationes rationis præciſę, bene tamen inquantum identificantur cum eſſentia diuina. Et ſimiliter dicendũ, quod ideis eſt fruẽdum inquantum ſunt idẽ cũ eſſentia. Sicut .n. relatio paternitas identice trãſit in eſſentia, licet non formaliter, ſic etiã iſte relationes rationis, quę dicuntur ideæ.

Ad ſecundum autem dicẽdum, ꝙ licet ſapientia primario & ſimpliciter ſit de Deo, tamen ſecundario eſt de creaturis in habitudine ad Deũ. Vnde non eſſet aliquis omnino ſapiens ſi præciſe cognoſceret diuinam eſſentiam nõ cognoſcendo creaturas. Et ſimiliter, licet beatitudo pricipalis conſiſtat in eſſentia diuina obiectiuè, eſt tamen aliqua beatitudo ſecundaria. & minus principalis in creaturarum notitia.

Ad tertium autem dicendum, ꝙ licet æternitas ſi primario & principaliter conditio entis ſimpliciter ſecundario, tamen competit creaturis in eſſe cognito, prout ſunt in mente diuina.

Con.7. Septima concl. Ideæ non ſunt in Deo ponendæ, niſi tãquàm rationes formandi, & producendi creaturas. patet ſatis per verba Auguſtini poſita in ſecundo notabili in principio primi præambuli.

Con.8. Octaua concluſio. Omne poſitiuum habet in Deo ideã: patet, quia omne tale eſt a Deo formabile, & habet in Deo eſſe cognitum.

Con.9. Nona concluſio. Ideę non ſunt idem formaliter cum eſſentia diuina, ſed tamen non diſtinguuntur ab ea realiter. Primũ patet, quia ens rationis non eſt idẽ formaliter cũ ente reali, cum tamen dicat

aliquam formalitatem. idea autem formaliter nominat reſpectum rationis. Secundũ patet, quia nullum æternum realiter diſtinguitur ab eſſentia diuina: ideo ſunt æternæ, vt patet per Aug. igitur.

1. Ad primum argumetũ patet reſponſio ex dictis.

2. Ad ſecundum dicendũ, ꝙ in Deo bene conceditur eſſe relatio rationis ad res intellectas: ſed illa relatio eſt poſterior intellectione rerum, vt patet ex tertio præambulo primi notabilis.

3. Ad tertium negatur conſequentia, quia ad diſtinctã cognitionem plurium, ſufficit ratio illimitata ad ipſa plura. Quandocunque enim eſt aliqua ratio illimitata ad plura cognoſcibilia, illa poteſt eſſe de ſe ratio diſtinctæ cognoſcendi vnumquodque illorum abſq; relatione rei, vel rationis. Illimitatio enĩ non ponit aliquam imperfectionẽ: ſed magis pfectionẽ: eſſentia autem diuina eſt ſimpliciter illimitata reſpectu omnium cognoſcibilium.

4. Ad quartum dicẽdum ad antecedens, quòd ſi intelligatur de appropriatione, quæ eſt determinatio limitationis falſum eſt. Non enim ad hoc neceſſaria eſt limitatio, ſed verum eſt, ſi intelligatur de appropriatione, quæ eſt determinatio oppoſita indeterminationi ad cõtradictoria, ſed hoc modo eſſentia diuina eſt ex ſe determinata ad quodlibet cognoſcibile.

Ad quintum dicẽdum ad conſequens, quòd ſufficit ꝙ ratio cognoſcendi habeat eminenter rationes ſimilitudinis ad cognitũ quando eſt ratio illimitata: nec oportet ꝙ habeat formaliter diſtinctã rõnẽ ſimilitudinis ad illud. 5.

Vtrum creatura habeat uerum eſſe eſſentiæ.

Scot. in 1 diſt 36. q. 1.

SEcundo quæritur. Vtrum creatura in quantũ eſt fundamentum relationis æternæ ad Deum vt cognoſcentem, habeat, verum eſſe eſſentiæ ſic; ꝙ eſſentia rei creabilis ſit æterna? Arguitur quòd ſic.

Primo. Intellectus diuinus ab æterno intelligit quidditatẽ creaturæ, ergo ipſa quidditas ab æterno eſt intellecta, & terminus diuinæ intellectionis, ſed veræ intellectionis, ẽ uerus terminus, igitur. 1.

Se-

2. Secundo. Proportio eſt paſſio entis, ſed rei cognitæ eſt aliqua proportio ad Deũ cognoſcentem,ergo ipſa res cognita, vt cognita habet eſſe verum.

3. Tertio. Sicut ens ad non ens, ſic poſſibile ad impoſſibile,ergo permutatum,ſicut omne ens eſt poſſibile,ita oẽ nõ ens ẽ ĩpoſſibile, ſed creatura ab ęterno eſt poſſibilis, ergo ab æterno eſt ens.

4. Quarto Chimera ab ęterno eſt impoſſibilis,homo vero ab æterno eſt poſſibilis, ergo ab ęterno chimera, & hõ non ſunt ęqualiter nihil.

5. Quinto. Ab æterno hõ eſt animal, hæc enim eſt regula æterna ſecũdũ Aug. hoc autẽ nõ poteſt eſſe verum, niſi ſm eſſe eſſentiæ, ergo homo ab æterno habet eſſe eſſentię.

6. Sexto. Homo ab ęterno realiter eſt animal: illa enim eſt propoſitio neceſſaria, ergo homo ab æterno habet realitatem aliquam.

7. Septimo. Creatur ab æterno eſt producibilis realiter, ergo habet producibilitatem realem,& ſic realitatem aliquam.

8. Octauo. Omnis ſcientia eſt de neceſſarijs, & æternis pręſcindendo ab exiſtentia, eſt autẽ ſcientia de quidditatibus in eſſe eſſentiæ, prout pręſcindunt ab exiſtentia, ergo eſſe eſſentiæ creaturarũ eſt neceſſariũ & æternũ.

Nono. Omnis ſciẽtia rea- 9
lis eſt de ente reali, ergo ipſe quidditas, de quibus ſunt ſciẽtiæ reales habẽt aliquod eſſe reale antequam exiſtãt.

Contra. Solus Deus eſt ęternus. Notanda ſunt ſeptem præambula. Primũ eſt, ꝙ eſſe eſſentię nõ eſt aliud, q̃ ipſa rei quidditas, eſt.n. illud eſſe, de quo dicit̃, ꝙ diffinitio indicat eſſe rei. Secundum eſt. Illud eſſe, quod ponitur propoſitionibus neceſſarijs eſt eſſẽtiæ, patet, quia in talibus vnus terminus eſt alteri eſſentialis, vel quia de eſſentia, uel quia cõſequẽs eſſentiam per ſe in ſecundo modo, vel aliquid ad iſta reducibile. Tertium eſt. Eſſe quod ponitur in propoſitionibus contingentibus eſt eſſe exiſtentiæ: tales enim non verificantur, niſi extrema actualiter exiſtant. Quartum eſt. Eſſentia,& exiſtentia non diſtinguuntur realiter, patet, quia qñ aliqua diſtinguuntur realiter, vno diſcedente, remanet aliud in eſſe reali, cũ habeat realitatẽ ab alio diſtinctã, ſed remota exiſtentia alicuius non rema

net eius eſſentia realis: nihil .n.eſt reale,niſi actualiter exiſtens. Quintum eſt. Eſſe eſſentiæ,& eſſe exiſtentiæ,licet nõ ſint idem formaliter, tamen non diſtinguuntur formaliter proprie accipiẽdo diſtinctionem formalem. Primum patet,quia exiſtentia nõ pertinet ad rationem formalẽ, aut diffinitionem cuiuſcunque naturę. Vnde eadem eſt ratio formalis, & eadem tota diffinitio alicuius in potentia, & eius exiſtentis in actu. Secundum patet, quia exiſtentia nullam dicit formalitatẽ:patet, ſatis ex præcedenti ratione. Illa autẽ proprie dicuntur formaliter diſtingui,quorũ eſt alia, & alia formalitas. Sextum eſt. Exiſtentiam diſtinguitur ab eſſentia modaliter, videlicet ſicut modus intrinſecus ratione formali, patet, quia ꝙ nõ pertinet ad rationem formalem alicuius, neque variat ipſam ſibi adueniens eo,videlicet quòd non egreditur ad aliud genus eſt modus intrinſecus eius, ſed exiſtentia eſt huiuſmodi reſpectu eſſentię, igitur. Septimum. Illa diſtinctio inter eſſentiam, & exiſtẽtiam,eſt ex natura rei. patet, quia illud,quod ſe habet per indifferentiam ad aliqua duo oppoſita non poteſt eſſe ex natura rei indiſtinctum ab ipſis,cũ vnumquodq; ex natura rei ſit determinatum ad ſeipſum,ſed eſſentia rei creabilis indifferenter ſe habet ad eſſe,& non eſſe,loquendo de eſſe exiſtentiæ. poteſt enim exiſtere,& nõ exiſtere, ergo &c. Item quod contingenter accidit alicui non eſt ex natura rei, omnino idem cum eo, ſed exiſtentia contingenter accidit eſſentiæ, non enim per ſe ſibi conuenit.

His præmiſſis ponuntur octo cõcluſiones. Prima eſt. Eſſentia ordine naturæ præcedit exiſtentiam:patet,quia omnis creatio paſſiua fundatur in re creata, & generaliter omnis paſſiua productio in re producta,& ſic eſt poſterior ea:ſed exiſtentia rei nõ põt eſſe prior ꝓductione: cũ per productionem res primo exiſtat:ergo ipſa eſſentia producta prior eſt exiſtentia. Con. 1.

Secunda cõcluſio. Eſſentia ordine perfectionis pręcedit exiſtentiam:patet, quia omnis natura,quæ eſt directę in genere ſubſtãtiæ excedit quãcunque perfectionem ſecundam ſibi aduenientem, quæ non pertinet ad quidditatẽ illius generis. Sic autem aduenit exiſtentia ſubſtantiæ. Con 2.

Et ſi

Et ſi dicatur, ꝙ in eſſentialiter ordinatis vltimum ſemper eſt perfectius. Dicendũ, quòd verum eſt inter quidditates, ſed non quando vltimum nõ eſt perfectio quidditatiua, ſed modus intrinſecus tantum.

Con. 3. Tertia concluſio. Eſſentia non præcedit exiſtentiam ordine durationis, patet, qa ordo durationis non eſt, niſi in extremis durantibus, eſſentia ante exiſtẽtiam nõ durat, nihil enim durat, niſi actualiter exiſtens.

Con. 4. Quarta cõcluſio. Eſſentia non præcedit exiſtẽtiam ordine originis: patet, quia exiſtẽtia nõ originatur ab eſſentia. quod probatur, quia ens in actu non poteſt originari ab ente in potẽtia, ſed tantũmodo ab ente in actu. Originans enim nõ poteſt eſſe imperfectius originato, ſed eſſentia ante exiſtentiam non eſt ens, niſi in potẽtia. Item quod alicui contingenter accidit non datur ei, niſi a cauſa extrinſeca non enim poteſt eſſe a principiis intrinſecis, ſed exiſtentia contingenter aduenit eſſentiæ, igitur.

Nõ eſt ergo imaginandũ, ꝙ exiſtẽtia fluat ab eſſentia, vt actus ſecundus a primo, ſed eſt prima actualitas rei.

Quinta cõcluſio. Eſſentia rei creabilis non eſt æterna, neq; neceſſaria: patet, quia nullum ęternum, aut neceſſarium contingenter producitur, ſed eſſentia rei creabilis contingenter producitur. igitur. Minor patet, quia illud producitur contingenter, quod per productionem accepit eſſe, eſſentia autem eſt huiuſmodi, & non exiſtentia: immo exiſtentia eſt ipſum eſſe reale. Con. 5.

Sexta concl. Eſſentia ante exiſtentia non eſt realis, patet, quia realitas & exiſtẽtia ſunt ſimul natura: ſunt enim modi intrinſeci inuicem adęquati. Item ante mundi creationem, in qua data eſt exiſtentia creaturis, nihil omnino fuit reale præter deum. Con. 6.

Septima cõcluſio. Eſſentia rei creabilis præſcindit ab æternitate, & tempore, a neceſſitate & contingentia, ab exiſtentia & realitate: patet, quia aliqua iſtorum ſi proprie ſumãtur, videlicet æternitas, & neceſſitas ſibi repugnant, alia vero ſibi contingenter conueniũt. Con. 7.

Octaua concluſio. Creatura inquantũ eſt fundamentũ relationis ęternæ ad Deũ cognoſcẽtẽ, nõ habet verum eſſe eſſentiæ, patet, quia eſſe Con. 8.

eſsētiæ nō eſt magis fūdamētū talis relationis,q̄ eſse exiſtentiæ. Vtrunq;.n.ęqualiter eſt a Deo cognitū ab ęterno, ſed nullus diceret pp hoc ēe exiſtētiæ creaturarum fuiſse ab æterno, ergo neq; hoc dicendum eſt eſsentia. Itē ſi ſic eſset, nihil poſset ꝓduci de nihilo, cū ſemper præſupponeretur eſsentia rei ꝓducibilis. & ita non poſset eſse creatio, nec etiam per conſequēs annihilatio, quia ſemper remaneret eſsentia rei.

1. Ad primū arg. concedit, ꝙ intellectus ab æterno cognoſcit creaturā, & ꝙ creatura ab ęterno eſt terminus ſecundarius intellectionis diuinæ. Et cū dicitur, ꝙ vere intellectionis eſt verus terminus, ſi intelligatur de veritate reali quantum ad eſse ipſius rei intellectæ falſum eſt. Sed ſi intelligatur de ipſa veritate in eſse cognito, verum eſt. Nec ex hoc ſequitur, ergo res intellecta hēt eſſe ſimpliciter, immo cōmittit fallacia, ſm quid ad ſimpliciter.

2. Ad ſm dicendū ad minorem, ꝙ illa eſt vera proportione, quę eſt relatio diminuens rationem entis, & ideo non requirit entitatem ſimpliciter illius cuius eſt.

3. Ad tertium negat conſequentia; quia ille modus arguendi tenet ſolum in quantitatibus, aut in terminis cōuertibilibus. In illis autem qui ſe habent, ſicut inferius, & ſuperius nō debet inferri quartum de ſecundo, immo ibi eſt fallacia conſequentis, ſed debet inferri ſecundum de quarto. Vnde in propoſito benę ſequitur. omne ens eſt poſſibile ergo omne impoſſibile eſt non ens.

Ad quartū negatur conſequentia; quia vtraq; negatio remouet totā affirmationē, licet in vna ſint plures cauſę, quod in alia, ideo enim ab ęterno homo eſt non ens, quia ab ęterno non erat cā ponēs ipſum in eſse. Chimera vero ab æterno fuit non ens, quia non erat cauſa ponens ipſam in eſse, & etiam, quia ſibi repugnat eſse. Vtrūque tamen videlicet tam homo, quàm chimera ab æterno nihil eſt ſimpliciter. 4.

Ad quintum dicendum, ꝙ illa propoſitio homo eſt animal, ab æterno eſt regula æterna in mente diuina, ſed non in realitate propria. In propriis autem terminis abſtrahit ab æternitate & tempore cum poſſit vtrobique verificari. 5.

Ad ſextum dicendum, ꝙ licet 6.

licet iſta ſit neceſſaria, homo eſt animal, tamē iſta eſt contingens, homo realiter ē animal, quia realitas non cōuenit veritati eius, niſi per exiſtentiam extremorum. Vnde etiam iſta eſt contingens, homo exiſtit animal.

7. Ad ſeptimum dicendum, ꝙ ab æterno creatura non eſt producibilis realiter, propter realitatem in exiſtentē, ipſi producibilitati, cum illa producibilitas nominet ſolum non repugnantiam, ſiue potentiam logicam Dicitur autem ſolum realiter producibilis, quia producibilitas illa eſt ad eſſe reale, quemadmodum, etiam ſi angelus fuiſſet productus ante locum, tūc fuiſſe localiter mobilis.

8. Ad octauum dicendum, ꝙ cum dicitur ꝙ omnis ſciētia eſt de neceſſariis & æternis, neceſſarium accipitur, pro non poſſibili aliter ſe habere, & æternum, pro non habente durationis principiũ, cum tamē æternum & neceſſarium proprie non conueniant, niſi exiſtentibus non poſſibile vero aliter ſe habere, & non habere durationis principium etiam conueniunt non exiſtentibus.

9. Ad nonum dicendum ad antecedens, quod ſciētia realis eſt de ente reali non quidem realitate actuali, ſed de eo, cui nō repugnat habere, eſſe reale, quod ſcilicet non habet eſſe præciſum per actũ rationis.

Vtrum omnia in Deo ſint vita.

D. Thom 1. par. q. 18. ar. 4. Dur. 1. d 36. q. 2.

TErtio quęritur. Verum omnia in Deo cognoſcente ſint vita? Argu. ꝙ nō, quia ſcribitur Act. 7. In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus, & tamen non dicitur ꝙ ſimus in Deo motus, ergo neque ſimus in Deo vita. *Act. 17.*

Secundo arguitur. Omnia ſunt in Deo tanquam in exēplari, ſed inter exemplar & exemplatum debet eſſe conformitas, ergo cũ nō omnia in ſeipſis ſint vita, ſequitur ꝙ neque ſunt vita in Deo. 2

Tertio. Mala culpę & alii defectus ſunt in Deo cognoſcente, & tamen non poſſunt dici eſſe vita ī Deo, hoc enim eſt maxime inconueniens, igitur. 3.

Contra. Ioan. 1. Quod factum eſt in ipſo vita erat. Primo notandũ, quod creaturæ *Ioan. 1.*

habent quadruplex eſſe. Primum eſt eſſe exiſtentię, quã do videlicet realiter exiſtũt. Secundum eſt eſſentiæ quod eſt eſſe quidditatiuum. Tertium eſt eſſe in creatura intellectuali cognoſcẽte. Quartum verum eſt eſſe in Deo. Secundo notandum ꝙ creaturæ habent in Deo quadruplex eſſe. Primũ eſt eſſe virtualiter tanquam in principio producente. Secundum eſt eſſe actualiter ſicut ĩ cauſa conſeruante & manutenẽte. Tertium eſt eſſe exemplariter, ſicut in exemplari exprimente. Quartum eſt eſſe eminenter, ſicut in perfectiſſimo & eminentiſſimo continente, & hoc ratione diuinæ eſſentiæ, quæ omnia eminenter continet. Tertiũ autem eſt ratione diuinę nõtitiæ. Duo vero prima ſunt ratione diuinæ potentiæ.

Con.1. His præmiſſis ponuntur ſex concluſiones. Prima eſt. Creaturę prout ſunt in Deo virtualiter, vt in principio productiuo non ſunt in Deo vita, nec aliquid immo nihil, patet, quia Deus producit creaturas de nihilo.

Con.2. Secunda concluſio. Creaturæ, prout ſunt in Deo tanꝗ in conſeruante, & manutenente, nõ oẽs ſunt in Deo vita, Patet, quia cõſeruãtur & manutenentur a Deo, vt in ſeipſis, nõ omnes aũt creaturæ ſunt in ſeipſis viuentes.

Tertia concluſio. Omnia poſitiua, vt ſunt in Deo exẽplariter, & eminenter ſunt in Deo vita patet, quia illud eſſe exemplare, ſiue ideale, aut eminens creaturarũ in Deo eſt ipſum eſſe diuinum, eſſe autem diuinum eſt vita. *Con.3.*

Quarta cõcl. Mala culpæ, & alii defectus, non ſunt in Deo, vita patet, quia nõ hñt ĩ Deo eſſe exẽplare cũ non ſint factibilia a Deo. Si in formaliter ſummat malũ culpę, aut quicũq; defectus nihil ẽ. Vnde non habet cauſam efficientem: ſed deficientem. *Con.4.*

Quinta concluſio Excellẽtior eſt creaturarum vita in Deo, quàm propria earum exiſtentia: patet per Auguſt. Omnia priuſquã fierẽt erãt in notitia facientis & vtiq; ibi nobiliora, vbi æterna & ibi veriora, vbi immutabilia. Itẽ probatur rõne, quia nobilius eſſe habet creatura, vbi eſt Deus, quã vbi eſt vanitas: ſed creatura in Deo eſt Deus. Vnde dicit Anſel. Creatura in Creatore creatrix eſſentia, creatura autẽ in ſe ipſa eſt vanitas. *Con.5.* *Aug. li. 6. ſuper Gen. ad lit.* *In Monologiõ.*

Sexta concl. Licet creatu- *Con.6.*

ra habeat nobilius eſſe ſimpliciter in Deo, tñ in ſeipſa habet verius eſſe determinatũ, puta eſſe humanũ, vel eſſe lapidis, & huiuſmodi. Primũ patet ex dictis. Et ſecundum ꝓbatur, quia creatura habet in ſeipſa ſuã propriã entitatem, & ſuum eſſe diſtinctũ ab aliis non autem in Deo.

1. Ad primũ argumentũ dicẽdum, quòd illa auctoritas intelligitur de modo eſſendi in Deo, vt in cauſante, & cõſeruante. Deus.n. cauſat, & conſeruat eſſe noſtrum, vitam noſtram, & motum noſtrum, nõ autem eſt intelligẽda de modo eſſendi creaturarũ in Deo vt in exemplari, vnde ſecundum iſtũ modũ, quia eſſe creaturarũ eſt ipſum eſſe diuinũ, quod eſt vita, ſed non motus ideo creaturæ ſunt in Deo vita, & non motus.

2. Ad ſecundum dicendũ ad minorem, quòd inter exemplar, & exemplatũ, requiritur conformitas, ſecundum rationem formę, ſed nõ ſecũdum modum eſſendi, non.n. eundem modum eſſendi, habet domus ineſſe producto, vbi habet eſſe materiale, & domus in mente artificis, vbi habet eſſe ſpirituale.

3. Ad tertium patet reſponſio ex quarta concluſione.

Vtrũ ſcientia Dei ſit practica

Scot.1.ſen d.38.q 1.Tho.1.p q. 14.ar 1.Dur.1 d.35.q.4.

QVARTO quęritur. Vtrum ſcientia Dei reſpectu factibilium
ſit practica, Arguitur ꝙ ſic, 1.
quia ſecundum Aug. verbum *De Tri.*
eſt ars omnipotens Dei, *lib.16.*
&c. ars autem eſt habitus practicus.

Secundo dicit Auguſt. ꝙ 2.
ideæ ſunt rationes, ſm quas *Aug. lib.*
formatur omne factibile. 83.q.

Contra ſecũdo Metaphyſicæ. Finis practicæ eſt opus, nihil autem extra Deum eſt finis eius. Notanda ſunt tria præambula. Primum eſt, ꝙ ratio habitus practici conſiſtit in conformitate & prioritate ad praxim, vt patet, ex ſupradictis, vbi quęrebatur. An theologia ſit ſpeculatiua, vel practica. Secundum eſt, ꝙ aliqua notitia non dicitur practica in aliquo, inquantum eſt eius, niſi reſpectu praxis, quæ eſt in ptãte eius. Vnde ſcientia quam habemus de motu cœli, nõ eſt practica in nobis, licet ſit practica in intelligẽtia creata mo-

habent quadruplex eſse. Primum eſt eſse exiſtentiæ, quã do videlicet realiter exiſtũt. Secundum eſt eſsentiæ quod eſt eſse quidditatiuum. Tertium eſt eſse in creatura intellectuali cognoſcẽte. Quartum verum eſt eſse in Deo. Secundo notandum ꝙ creaturæ habent in Deo quadruplex eſse. Primũ eſt eſse virtualiter tanquam in principio producente. Secundum eſt eſse actualiter ſicut ĩ cauſa conſeruante & manutenẽte. Tertium eſt eſse exemplariter, ſicut in exemplari exprimente. Quartum eſt eſſe eminenter, ſicut in perfectisſimo & eminentisſimo continente, & hoc ratione diuinæ eſsentiæ, quæ omnia eminenter continet. Tertiũ autem eſt ratione diuinę notitiæ. Duo vero prima ſunt ratione diuinæ potentiæ.

Con.1. His præmiſſis ponuntur ſex concluſiones. Prima eſt. Creaturę prout ſunt in Deo virtualiter, vt in principio productiuo non ſunt in Deo vita, nec aliquid immo nihil, patet, quia Deus produxit creaturas de nihilo.

Con.2. Secunda concluſio. Creaturæ, prout ſunt in Deo tan꜡ in conſeruante, & manutenente, nõ oẽs ſunt in Deo vita, Patet, quia cõſeruãtur & manutenentur a Deo, vt in ſeipſis, nõ omnes aũt creaturæ ſunt in ſeipſis viuentes.

Tertia concluſio. Omnia poſitiua, vt ſunt in Deo exẽplariter, & eminenter ſunt in Deo vita patet, quia illud eſſe exemplare, ſiue ideale, aut eminens creaturarũ in Deo eſt ipſum eſſe diuinum, eſſe autem diuinum eſt vita. Con.3.

Quarta cõcl. Mala culpæ, & alii defectus, non ſunt in Deo, vita patet, quia nõ hũt ĩ Deo eſse exẽplare cũ non ſint factibilia a Deo. Si.n. formaliter ſummatẽ malũ culpę, aut quicũq; defectus nihil ẽ. Vnde non habet cauſam efficientem: ſed deficientem. Con.4.

Quinta concluſio Excellẽtior eſt creaturarum vita in Deo, quàm propria earum exiſtentia: patet per Auguſt. Omnia priuſquã fieret erãt in notitia facientis & vtiq; ibi nobiliora, vbi æterna & ibi veriora, vbi immutabilia. Itẽ probatur rõne, quia nobilius eſse habet creaturã, vbi eſt Deus, quã vbi eſt vanitas: ſed creatura in Deo eſt Deus. Vnde dicit Anſel. Creatura in Creatore creatrix eſsentia, creatura autẽ in ſe ipſa eſt vanitas. Con.5. Aug. li. 6. ſuper Gen. ad lit. In Monologiũ

Con.6. Sexta concl. Licet creatũ ra

ra habeat nobilius eſſe ſimpliciter in Deo, tñ in ſeipſa habet verius eſſe determinatũ, puta eſſe humanũ, vel eſſe lapidis, & huiuſmodi. Primũ patet ex dictis. Et ſecundum ꝓbatur, quia creatura habet in ſeipſa ſuã propriã entitatem, & ſuum eſſe diſtinctũ ab aliis non autem in Deo.

1. Ad primũ argumentũ dicẽdum, quòd illa auctoritas intelligitur de modo eſſendi in Deo, vt in cauſante, & cõſeruante. Deus.n. cauſat, & conſeruat eſſe noſtrum, vitam noſtram, & motum noſtrum; nõ autem eſt intelligẽda de modo eſſendi creaturarũ in Deo vt in exemplari, vnde ſecundum iſtũ modũ, quia eſſe creaturarũ eſt ipſum eſſe, diuinũ, quod eſt vita, ſed non motus ideo creaturæ ſunt in Deo vita, & non motus.

2. Ad ſecundum dicendũ ad minorem, quòd inter exemplar, & exemplatum, requiritur conformitas, ſecundum rationem formę, ſed nõ ſecũdum modum eſſendi, non.n. eundem modum eſſendi, habet domus ineſſe producto, vbi habet eſſe materiale, & domus in mente artificis, vbi habet eſſe ſpirituale.

3. Ad tertium patet reſponſio ex quarta concluſione.

Vtrũ ſcientia Dei ſit practica.

Scot. 1. ſen d. 38. q 1. Tho. 1. p q. 14. ar 1. Dur. 1 d. 35. q. 4.

QVARTO quęritur. Vtrum ſcientia Dei reſpectu factibilium ſit practica. Arguitur ꝙ ſic, quia ſecundum Aug. verbum eſt ars omnipotens Dei, &c. ars autem eſt habitus practicus. 1. *De Tri. lib. 16.*

Secundo dicit Auguſt. ꝙ ideæ ſunt rationes, ſm quas formatur omne factibile. 2. *Aug. lib. 83. q.*

Contra ſecũdo Metaphyſicæ. Finis practicæ eſt opus, nihil autem extra Deum eſt finis eius. Notanda ſunt tria præambula. Primum eſt, ꝙ ratio habitus practici conſiſtit in conformitate & prioritate ad praxim, vt patet, ex ſupradictis, vbi querebatur. An theologia ſit ſpeculatiua, vel practica. Secundum eſt, ꝙ aliqua notitia non dicitur practica in aliquo, inquantum eſt eius, niſi reſpectu praxis, quæ eſt in ptãte eius. Vnde ſcientia quam habemus de motu cœli, nõ eſt practica in nobis, licet ſit practica in Intelligẽtia creata mo-

ta mouente. Tertium eſt. Nō ſolum notitia proxima praxi quæ videlicet eſt, de concluſione ſillogiſmi practici, vbi terminatur modus intelligentię, & incipit operatio eſt practica, ſed etiam notitia principiorum practicorum, in quibus vniuerſaliter continetur illa concluſio, ac etiam quidditatiua terminorum cognitio, quę virtualiter includit illa principia.

Con.1. His præmiſſis ponitur ta lis concluſio. Scientia Dei reſpectu factibilium non poteſt eſſe practica proprie loquendo, prout videlicet ad notitiam practicam requiritur reſpectus conformitatis, & proprietatis: patet, quia intellectus diuinus comparando cognitionem eius ad actū voluntatis, non pręhabet aliquam notitiam priorem dictatiuam de praxi elicienda. Nec etiam notitiam principiorum practicorum, neque notitiam quidditatiuam terminorū, quæ uirtualiter iclu dat illa pricipia, igi, &c. Antecedens patet, quia oīs notitia diuina pcedens actū voluntatis eſt ei naturalis, & neceſſaria, ergo ſi intellectus diuinus habeat aliquā notitiā de praxi elicienda ante actū uoluntatis neceſſario hēt eā ergo cū pręſentat notitiā illā voluntati, voluntas nō poteſt non velle, quia voluntas nō pōt nō eſſe recta, eſſet autē nō recta ſi diſcordaret a ratione recta, ergo neceſſario vult illa praxim elici, ꝙ eſt inconueniēs dicere, quia diuina voluntas ad extra nihil neceſſario vult.

Ad primū argumentū dicendū, ꝙ ars poteſt ſumi dupliciter. Vno mō pro habitu apprehenſiuo rectitudinis agendorum, licet non ſit directiuus potentæ operātis, ſiue agentis, & ſic cōcedi tur eſſe ars in Deo reſpectu factibiliū, quia poſt determinationē volūtatis, itellectus videt ordinē agendorū. Alio modo pro habitu nedū apprehēſiuo, ſiue cognitiuo rectitudinis agendorū, ſed etiā directiuo potētiæ practicantis, & ſic ars eſt habitus practicus, ſed hoc modo nō eſt in Deo, maxime ſi ponatur potētia executiua nō eſſe alia potentia a voluntate. 1.

Ad ſecundū dicendum, ꝙ ideæ ſunt rationes repreſentantes factibilia, ſed non cōtinent virtualiter aliquam notitiam practicam, ſiue dictatiuam de agendo, uel non agando notitiam aute operabilium præciſe non eſt practica 2.

ctica, niſi includat principia, aut concluſionem practicā.

De ſcitorum multitudine.

POSTQVAM *dictū eſt in præcedentibus quæſtionibus de diuinæ ſcientiæ, & ſcibilium habitudine. Conſequenter dicendum eſt de ſcitorum multitudine.*

Vtrum Deus omnia cognoſcat.

D. Tho. 1. p. q. 14. ar. 11. Dur. in 1. d. 34. quæſt. 3.

VBI quæritur. Vtrum Deus per ſuā eſſentiā omnia diſtincte cognoſcat?

1. Primo arguitur, quod nō cognoſcat omnia, omnes partes quas cognoſcit Deus in continuo, ſunt diuiſibiles in partes ulteriores, ſed partes quæ ſunt vltra omnes partes à Deo cognitas nō ſunt a Deo cognitę. igitur.

2. Secundo in linea inter punctum à Deo cognitum & quemcunque alium punctum à Deo cognitum, aut eſt dare medium aut non. Si primum, aut illud medium eſt diuiſibile, & ſic in eo ſunt, plura puncta, quæ non ſunt à Deo cognita. Aut eſt indiuiſibile, & ſic eſt punctus, qui non eſt à Deo cognitus. Si vero dicatur ſecundum, uidelicet, quòd non eſt ibi dare medium, ſequitur quod punctum eſt immediatum puncto & quod linea componitur ex punctis quod eſt contra philoſophum.

3. Tertio. Omnis ſpecies numeri habet aliam ſpeciem ulteriorem cum per additionem vnitates uarietur ſpecies numeri, ſed ſpecies numeri, quæ eſt ultra omnem ſpeciem numeri, non eſt ſpecies numeri, quia ſic eſſet ultra reipſam, ergo ſi Deus cognoſcit, omnem ſpeciem numeri erit aliqua ſpecies numeri, quæ non eſt ſpecies numeri. *Phy. t. c. 36.*

4. Quarto. Omnis cognitio quæ eſt de obiecto ignobiliori, & uiliori eſt uilior & ignobilior, & ſic repugnat Deo, in quo nihil eſt vile, aut ignobile, ſed omnia creata reſpectu diuinorum ſunt uilia, & ignobilia, ergo Deus non cognoſcit creata.

5. Quinto. Omne intelligibile ꝑ ſuam notitiā ꝑficit intellectum, ſed creata nō poſſunt perficere intellectum diuinum,

diuinum, igitur.

6. Sexto. Vnum non poteſt eſse ratio intelligendi niſi vnum, quia iuxta philoſophum idem inquantum idē ſemper eſt natum facere idē, ergo eſsentia diuina, quę eſt ſimpliciter una non eſt ratio cognoſcendi multitudinem creaturarum.

2. de Ge. & cor. t. c. 56.

7. Septimo. Neceſsario non eſt ratio cognoſcendi contingens. Nam iuxta philoſophum in primo priorū. Ex præmiſſis neceſsariis non ſequitur cõcluſio contingēs. Sed Deus eſt ens neceſsariū, ergo deitas non eſt ratio cognoſcendi contingentia.

8. Octauo. Si Deus omnia cognoſcit nedum actualia, ſed etiam poſſibilia, & infinita ſint poſſibilia, nam in eadem ſpecie poſſibilia ſunt infinita indiuidua, cum nulla ibi ſit repugnantia, ergo Deus poterit producere infinita, quod videtur falſum, quia tunc nihil poſset maius producere, & ſic eſset exhauſta ſua potentia reſpectu creaturarum.

Contra ad Heb. 4. Nulla creatura inuiſibilis eſt in cõſpectu Dei, omnia .n. nuda & aperta ſunt oculis eius. Notandum q̄ tres primæ rationes prius adductæ vn̄r diffi-

Heb. 4.

cillimæ & diuerſi diuerſimode ad eas reſpondent. Omiſſis tamen multorum ſolutionibus, quæ magis videntur verborum fuga, quàm reſpōſio vera. Pro vera illarum rationum ſolutione breuiter ſunt notanda tria fundamēta. Primum eſt, quod æqualitas & inæqualitas, prout fundantur in quantitate molis ſunt tantummodo paſsiones quantitatis finitæ, patet, ęqualia enim dicuntur quorum extrema ſe inuicem nō excedunt, quantitates autē infinitæ non habent extrema. Item non eſt inæqualitas, vt hic ſumitur, niſi vbi eſt exceſsus ſecundum proportionem, vnum autem infinitum non excedit aliud infinitum, nec excedit finitum ſecundum proportionē. Secundum eſt. In multitudine infinita nō habet locum ratio totius & partis: patet, quia omne totum eſt maius ſ ſua parte, & pars eſt minor toto. Maioritas autem & minoritas ſunt ſpecies inæqualitatis, ergo cum inæqualitas non habeat locum in infinitis, ſequitur, quod neque ibi eſt totum aut pars. Sumitur autem ibi maioritas, vt dicit exceſsum ſecundum proportionem. Vnde talis maioritas

tas non eſt in Deo, quia improportionabiliter excedit creaturas. Tertium eſt. Totũ in quantitate, quod eſt vniuerſale vniuerſaliter ſumptum non poteſt formari in multitudine infinita: patet, quia a quo remouetur genus & ſpecies, ſed ratio totius remouetur ab infinito, vt patet ex præcedenti fundamento, ergo & totum in quantitate q eſt ſpecies eius. Non ſic tamē diceretur de toto vniuerſali, ex eo q ſecundum rationem actualitatis, magis habet rationem patris, quàm totius actualiter enim includitur in quolibet ſuo inferiori. Et ſi inſtetur, quia remota omni vniuerſali affirmatiua, vniuerſali negatiua, quæ non ſunt ſine toto in quantitate, videtur deficere omnis inquiſitio ſillogiſtica. Dicendum, quod ſi a multitudine infinita accipiatur aliqua finita multitudo, de ipſa formari poſſunt vniuerſales proportiones: ſed non de ipſa multitudine infinita ſimul ſumpta, eo quòd non eſt tota. De ipſis etiam terminis formari poſſunt propoſitiones vniuerſales, prout illi termini abſtrahunt a finitate, & infinitate. Ex his ergo præmiſſis, faciliter reſolui poſſunt tres prædictæ rationes, quoniam videlicet nō eſt dare omnes partes in linea, nec omnia puncta in multitudine infinita pūctorum, & infinitæ ſpecies numeri non ſunt omnes. Et confirmatur iſte modus ſoluendi, quia idem eſt omnis homo, & tota hominū multitudo, ſed infinita hominū multitudo non eſt tota, cū enim totum conſtituatur ex partibus, aut totum illud cō ſtaret ex partibus finitis, aut infinitis. Non primum, quia partes finitę non poſſunt cōſtituere niſi finitum. Nec ſecundum, quia ſit totum non eſſet maius parte: infinito enim nihil eſt maius. Sed inſtatur, quia cuiuslibet cōtradictionis altera pars eſt uera ſed hæc eſt falſa, aliqua pars continui non eſt diuiſibilis ī partes ulteriores. ergo iſta eſt uera, omnis pars ex diuiſibilis &c. Item ex ſingularibus ſufficienter enumeratis infertur vniuerſale uniuerſaliter ſumptum, ſed hic punctus in linea eſt a Deo cognitus, & ſimiliter iſte pūctus, & ſic de aliis. ergo omnis pūctus in linea eſt a Deo cognitus, ergo cum ſint ibi infinita puncta. ſequitur, q totum in quantitate formari poteſt

ri poteſt in multitudine infinita. Item notum eſt, ꝙ omnis pars eſt minor toto, in continuo autem ſunt infinitę partes. igitur. Ad primum negatur conſequentia, quia iſta, omnis pars continui eſt diuiſibilis in partes vlteriores, ſi fiat, ibi diſtributio pro infinitis, non contradicit iſti, aliqua pars continui non eſt diuiſibilis &c. Et ratio eſt, quia propoſitio, quæ habet ſubiectum includens incompoſſibilia, non habet contradictoriam ſicut iſta (omnis homo irrationalis eſt animal) huiuſmodi autē eſt iſta (omnis pars cōtinui eſt diuiſibilis &c.) quia totalitas quę deſignatur per ſignum vniuerſale, & infinitas partium ſunt incompoſſibile. Ad ſecundum dicendum, ꝙ maior eſt uera, quādo ſingularia habent rationem partis reſpectu talis vniuerſalis, vniuerſaliter ſumpti vnitates autem non poſſunt habere rationem partis reſpectu multitudinis infinitæ, quia ſemper inter partem, & totum eſt proportio, finiti autem ad infinitum nulla eſt proportio. Ad tertium dicendum, quod illa, omnis pars eſt minor toto verificatur pro multitudine partiū abſtrahendo a finito & infinito, & non pro ipſa infinitate. Confirmari autem poſſunt prędicta, quia iuxta philoſophum ante omnem motum fuit motus, & ante tempus, ſed illud ſignum uniuerſale non poteſt ibi diſtribuere pro multitudine infinita, ſed pro aliqua finita multitudine, quoniam ante infinitam multitudinem dierum nulla fuit dies.

His præmiſſis ponuntur ſex concluſiones. Prima eſt. Deus vniuerſaliter cognoſcit omnia: patet, quia intellectus creatus ſe extendit ad omnia entia cum ſecundum philoſophos ens ſit adæquatum obiectum intellectus creati. Intellectus autem diuinus infinitum excellentior eſt intellectu creato, igitur. Item intellectio cuiuſcunq; intelligibilis nominat perfectionem, ſed nulla perfectio deeſt Deo. Con. 1.

Secunda concluſio. Intellectus diuinus cognoſcit infiniti, patet, quia cognoſcit partes quæ ſunt in linea, & temporis inſtantia, & numerorum ſpecie, huiuſmodi autē ſunt infinita igitur. Itē intellectus diuinus cognoſcit omnia poſſibilia, & huiuſmodi ſunt infinita, cum etiam in Con. 2.

eadem

eadam ſpecie non repugnet indiuidua eſſe infinita.

Con 3. Tertia concluſio. Intellectus diuinus omnia cognoſcit diſtinctè: patet, quia cognitio vniuerſalis, & confuſa eſt imperfecta, & ſic repugnat Deo.

Con.4. Quarta concluſio. Deus p eſſentiam ſuam ſeipſum, & omnia alia cognoſcit: patet, quia eſſentia diuina radicaliter continet omnia diuina, & eminentiſſime, & perfectiſſime côtinet entitates omniũ creabiliũ, ergo, & eorũ cognoſcibilitates. igitur.

Con.5. Quinta concluſio. Intellectus diuinus per vnicum actũ indiuiſibilem omnia cognoſcit patet, quia ęqualis eſt illimitatio intellectus diuini, & actus eius cum uterque ſit infinitus. vnde eodẽ actu ſimpliciDeus affirmat, & negat, pôt tñ ibi concedi rationum formalium non identitas.

Con.6. Sexta concluſio. Reſpectu neceſſarium Deus non poteſt plura cognoſcere quàm cognoſcit, ſed bene reſpectu contingentium. Primum patet, quia neceſſitate naturali cognoſcit neceſſaria ante actum uoluntatis, ut poſtea amplius dicetur, ſed uoluntas poteſt plura velle quàm uelit, cum poſſit plura facere q̃ facit, iõ ſicut uoluntas poteſt augeri obiectiue reſpectu côtingétiũ, ſic & notitia.

Ad tria prima argumenta patet reſponſio ex dictis.

Ad quartum dicendum ꝙ maior eſt uera de cognitione, quæ cauſatur ab obiecto aut in qua recipitur perfectio aliqua ex ordine ad obiectum, ſed ſcientia Dei nõ eſt huiuſmodi. Nõ enim cauſatur a rebus, neque perfectionem aliquam habet ex ordine ad obiecta ſecundaria, ſcilicet ad creaturas. Non enim quia Deus cognoſcit creaturas, ideo ſua ſcientia eſt perfectior, inmo ecõtra, quia ſcientia ſua eſt perfectiſſima, ideo cognoſcit creaturas. 4.

Ad quintum dicendum, ꝙ maior eſt vera vbi obiectũ intelligibile eſt aliquo modo eam ſcientiæ, ſed hoc nõ habet locum in propoſito. 5.

Ad ſextũ dicẽdũ, ꝙ antecedẽs eſt verũ de vno limitato, ſed non de limitato, quod eminenter continet plura. 6.

Ad ſeptimũ dicẽdũ, ꝙ maior eſt uera de eo ꝙ eſt neceſſariũ, tam formaliter, quam cauſaliter, non autem de eo ꝙ eſt neceſſarium formaliter & tamen contingenter cauſat, cuiuſmodi eſt Deus. 7.

Ad octa-

Ad octauum dicendum ad conſequens, quod Deus poteſt producere, infinita eo modo quo ſunt poſſibilia, niſi finita in infinitum, quia uidelicet ultra omnia iam producta poteſt plura, & plura producere, ſed nunquam poſſunt eſſe in actu producto infinita. infinitas enim repugnat effectui, & ideo in Deo non eſt potentia ꝓductiua infinitorum, hoc modo, cuilibet enim potentiæ actiuæ correſpondet propria potentia paſſiua. vt habetur. v. & 9. Metaph.

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

De diuinæ ſciētiæ certitudine.

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

Vtrum cum ſcientia Dei ſtet contingentia rerum.

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

Sco. 1 ſent d. 39. q. 5. Th. 1 p. q. 14 ar. 13. Dur. 1. d. 38. q 3.

CIRCA tertiū, quod eſt de certitudine diuinæ ſcientiæ queritur. Vtrum cum determinata & infallibili, atque immutabili certitudine diuinæ ſcientiæ, ſtare poſſit eius contingentia circa obiecta creabilia, & cōtigētia ipſorū obiectorū.

1\. Ar. ꝙ Deus non determinate ſciat omnia creabilia, quia ſm philoſophum. De futuris contingentibus non eſt determinata veritas, ergo nec determinata ſcibilitas. igitur. *Liber. 1 Perhi ermen.*

2\. Secundo. Si in futuris eſſet determinata ueritas, & determinata ſcibilitas ſequitur ꝙ fruſtra fierent conſilia & negociationes.

3\. Tertio. Si Deus ſciat determinate vnam partem, & non aliam, ſequitur ꝙ eius ſcientia eſt limitata, quod eſt falſum, ergo in contingētibus non determinate nouit vnam partem.

4\. Quarto ar. ꝙ non cognoſcat contingentia infallibiliter: quia ſequitur, Deus nouit me ſeſſurum cras, ego nō ſedebo cras, ergo Deus fallitur, ergo etiam ſequitur, Deus nouit me ſeſſurū cras, & ego poſſum non ſedere cras: ergo Deus poteſt falli, patet conſequentia, quia ſicue lex ambab. de ineſſe, ita ex vna de ineſſe, & alia de poſſibili, ſequitur concluſio de poſſibili.

5\. Quinto. Deus nouit me ſeſſurum cras, & poſſibile eſt me nō eſſe ſeſſurū cras: ponatur ergo iſta de ineſſe dicendo, ego non ſedebo

cras

cras, ſequitur ex hoc Deum falli. Ex poſſibili autem poſitio ineſſe, nullum ſequitur impoſſibile, ergo non eſt impoſſibile Deum, ſiue ſcientiã diuinam falli.

6. Sexto arguitur, ꝙ Deus non cognoſcat contingentia immutabiliter, quia non eſt tranſitus de contradictorio in contradictorium, ſiue mutatione. Sed Deus ſciens a: poteſt non ſcire a: intelligendo per a, aliquod contingens: ergo in ſcientia Dei erit tranſitus, de contradictorio in contradictorium, & ſic mutatio.

7. Septimo Deus non ſciẽs b, poteſt ſcire b, ergo poteſt incipere ſcire b, & ſic erit mutatio.

8. Octauo arguitur, ꝙ Deus neceſſario cognoſcat cõtingentia, quia in Deo nulla eſt mutabilitas, ergo omnia immutabiliter cognoſcit, ſed in Deo eſt neceſſitas immutabilitatis. igitur.

9. Nono; Quicquid poteſt eſſe in Deo, poteſt eſſe idem Deo, & ipſe Deus, ſed quicquid poteſt eſſe in Deo, neceſſario eſt in Deo, ergo quicquid poteſt eſſe in Deo, neceſſario eſt Deus. Sed ſcire b, põt eſſe in Deo, ergo neceſſario eſt Deus & ſic Deus neceſſario ſcit b, & ita diceretur de aliis.

Decimo. Omnis perfectio ſimpliciter neceſſario eſt in Deo, ſed ſcire b, eſt perfectio ſimpliciter. Non enim eſſet Deus perfectus ſimpliciter, ſi neſciret b. igitur. 10.

Vndecimo arg. ꝙ cũ certitudine diuinę ſcientiæ non poſſit ſtare cõtingentia rei. Nã ſequitur. Deus ſcit hoc futurũ eſſe, ergo hoc neceſſario erit, patet cõſequẽtia, qa Dei ſcientia eſt ſimpliciter neceſſaria, nihil .n. cõtingẽs eſt formaliter in Deo. 11.

Duodecimo Omne ꝙ eſt ſcitum a Deo fore, neceſſario erit. At eſt ſcitum a Deo fore. ergo a neceſſario erit. Et ita argueretur de omnib. aliis a Deo ſcitis. 12.

Contra quantũ ad primas partes, quicquid eſt perfectionis in ſcientia eſt attribuendũ diuinæ ſciẽtiæ, ſed determinatio, infallibilitas & immutabilitas, ptinẽt ad perfectionẽ ſciẽtię. igit. Et quãtũ ad alias partes arguitur Multa ſunt poſſibilia aliter ſe habere, ergo talia nõ ſunt neceſſaria, ſed cõtingẽtia. Si autẽ aliter ſe haberent, Deus non ſic ea cognoſceret, ſicut nũc cognoſcit, ergo Deus aliter ea cognoſceret, quã cognoſcit

gnoſcit, & per conſequens nō cognoſcit ea neceſſario. Notanda ſunt quinque præambula. Primum eſt. Omne contingens etiam antequam ponatur in eſſe, eſt determinatum determinatione de ineſſe. uerbi gratia iſta eſt ſic determinate vera: Antichriſtus erit, ꝙ eius cōtradictoria eſt falſa: patet, quia oē determinate a Deo cognoſcibile eſt determinate verum. Cognitio.n.ſequitur veritatē, & entitatē, ſed oē futurū contingens, eſt a Deo determinate cognoſcibile, quia, vt dicit Augu. ſuper Geneſim. Deus non aliter nouit facta quā fienda. Cognoſcit autem facta determinate. igitur. Secundum eſt. Nullum contingens eſt determinatum determinatione de poſſibili, ſed in determinatū, patet, quia nihil quod poteſt eſſe, & non eſſe, eſt determinatū determinatiōe de poſſibili, ſed omne contingens poteſt eſſe, & nō eſſe, hęc enim eſt ratio contingentis. Tertium eſt. In ipſa indeterminatione de poſſibili, ſtat pręciſæ ratio contingentię: patet, quia contingens dicitur quod poteſt eſſe, & non eſſe. Item aliquid nō eſt formaliter contingens, niſi quando eſt, ſed contingens, quando eſt poteſt nō eſſe. igitur. Maior patet, quia contingentia rei præſupponit eius exiſtentiam, modificatio enim præſupponit modificabile: futurum ergo non eſt contingēs formaliter, ſed erit contingens quando erit. Et ſimiliter præteritum nō eſt cōtingens, ſed fuit. Minor patet, quia cōtingens quādo eſt, nō neceſſario eſt, immo in eodē inſtāti in quo eſt, poteſt eſſe ſuū oppoſitum, non quidem in ſenſu cōpoſitionis, ſed in ſenſu diuiſionis. Quartū eſt. Prima radix cōtingentię eſt voluntas diuina, patet, quia uoluntas diuina cū ſit prima & pfectiſſima cauſa ſi cauſaret neceſſario, nulla alia cauſa poſſet cauſare contingenter, hoc aūt ē falſum. igitur, patet illa cōſequentia, quia cauſa ſecunda eo modo cauſat quo mouetur a prima, ergo ſi a prima mouetur neceſſario, neceſſario cauſat. Itē prima pōt cauſare oēs effectus cauſæ ſecundę, ſed cauſa neceſſario agens egit quātū pōt ergo ſi prima neceſſario cauſat, ſequitur quòd neceſſario cauſat oēm effectum, & ſic nihil eſt contingens. Quintum eſt quod ad videndum qualiter cum certitudine

Aug. ſuper Gen.

dine diuinę ſcientiæ ſtat rerum contingentia, conſideranda ſunt quatuor ſigna. Primum eſt, in quo intellectus diuinus in diuina eſſentia videt quidditates, & terminos omnium complexionum tam neceſſarium quam contingentium. Secundum eſt in quo intellectus diuinus ex illis terminis format cōplexiones neceſſarias quidem, & impoſſibiles, ut determinatas contingens vero vt neutras. Tertium eſt in quo diuina voluntas complexiones cōtingētes ſibi ab intellectu pręſentatas, ut neutras determinat ad alteram partem. Quartum eſt in quo intellectus diuinus uidens determinationem voluntatis, & ſciens eſſe infallibilem determinate cognoſcit huiuſmodi ueritates contingētes ſic a voluntate determinatas. Vel aliter, & melius

1.d.39. q.5. vt dicit Scot. Præſuppoſita determinatione diuinæ voluntatis per quam contingens eſt determinate verū. Intellectus diuinus in eſſentia diuina cognoſcit illam veritatem, & hoc naturaliter quantum eſt ex parte ipſius eſſentiæ, quia naturaliter diuina eſſentia repreſentat omnia vera. Certitudo ergo diuinæ ſcientiæ eſt in quarto ſigno, in quo non poteſt res aliter ſe habere, quæ in tertio ſigno indifferens erat ad vtranque non quidem coniunctim, ſed diuiſim, & ſic in illo tertio ſigno eſt contingentia. Et ſi quæratur quomodo in eodem ſigno, ſiue inſtanti durationis, poteſt idem eſſe neceſſarium & contingens. Dicendum, quod ſicut neceſſarium eſt ſedentem non ambulare in ſenſu compoſitionis, quod eſt tamen contingens in ſenſu diuiſionis. Et eſt diligenter aduertendum quod ordo ſignorum naturalis præſuppoſitionis in eodem inſtanti durationis eſt imaginandus nunc omnino idē eſſe, ſicut fuit ab æterno, quia penitus eſt vnum, & idē inſtans ęternitatis.

His præmiſſis, ponuntur *Con. 1.* quinque concluſiones. Prima eſt. Intellectus diuinus determinatæ, certitudinaliter, ac infallibiliter, & immutabiliter cognoſcit omnia etiam contingentia: patet, quia quicquid eſt perfectionis in ſcientia, eſt attribuendum diuinę ſcientiæ, & quicquid eſt imperfectionis, eſt ab ea remouendum, ſed determinatio certitudo & i

fallibilitas, ac immutabilitas pertinent ad perfectionem ſcientię, oppoſita uero ad imperfectionem, igitur.

Con. 2. Secunda concluſio. Ideæ nõ ſunt rõ determinatæ, & certitudinaliter cognoſcendi veritates contingentes quemadmodum aliqui dixerunt, patet, quia nulla ratio repręſentatiua quidditatum ſiue terminorum neceſſario repręſentat ueritatem, niſi quæ nata eſt cognoſci ex terminis, ſed complexio contingens non eſt nata cognoſci ex terminis, igitur. Itẽ ideæ naturaliter repreſentãt quicquid repreſentant eo, ꝙ sũt in Deo ante omnem actum voluntatis, ſed complexiones contingentes non ſunt vere neceſſitate naturali, ſed per determinationem volũtatis, igitur.

Con 3. Tertia cõcl. Coexiſtẽtia totius tẽporis cũ ęternitate diuina non eſt ratio determinatę cognoſcẽdi contingentia, patet, quia coexiſtẽtia cũ ſic relatio realis præſupponit exiſtẽtia extremorũ, ſed tẽpus & ea, quæ ſunt in tẽpore non realiter exiſtunt ab ęterno, igitur. Itẽ Deus propter ſuã immenſitatẽ nõ põt dici coexiſtere loco, niſi actu exiſtenti, ergo neque ꝑ æternitatem coexiſtit tempori, niſi actualiter exiſtenti. Item dato, qđ eſſet talis coexiſtẽtia, nihil videtur poſſe facere ad certitudinem diuinę notitiæ, quia intellectus diuinus nullam certitudinem accipere poteſt ab obiectis ſecundariis, ſcilicet a creaturis. uileſceret enim ſi aliquo modo moueretur ab eis.

Quarta concluſio. Eſſentia diuina eſt ratio ſufficiens cognoſcendi determinate certitudinaliter & immutabiliter omnia, patet, quia eminentiſſime, & perfectiſſime omnia continet. Con. 4

Quinta cõcluſio. Cum certitudine diuinæ ſcientiæ ſtat rerum contingentia: patet, quia ſicut uoluntas poteſt nõ uelle aliquod contingens, ſic intellectus poteſt illo modo non ſcire, quia videlicet illud contingens, licet per diuinã uoluntatẽ ſit determinatum ad eſſe, tñ poteſt non eſſe, & ſic licet ſit determinatum de in eſſe eſt, tamen indeterminatum de poſsibili. Ratio autem contingentiæ præciſe ſtat in illa indeterminatiõe de poſsibili, vt patet ex tertio præambulo, igitur. Con. 5.

Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ antecedens eſt verũ de determinatione de poſsibili, ſed non

non de ineſſe.

2. Ad ſecundũ dicendũ,ꝙ ad conſiliandum ſufficit indeterminatio de poſsibili.

3. Ad tertiũ dicendũ, ꝙ antecedens eſt verũ, ſi intellectus ita ſciret determinate vnã partem,ꝙ non poſſet ſcire aliam, ſed non quando, ita ſcit vnam partem, ꝙ de facto non ſcit aliam.

4. Ad quartũ negatur conſequentia,quia ſemper eſt concomitantia ſcientię,& rei ſcitę,& ideo ſicut res poteſt nõ eſſe,ita Deus poteſt non ſcire,& ita nunquam contingere poteſt,ꝙ Deus aliter ſciat rem,quam res ſit,ideo nunquam poteſt falli.

5. Ad quintũ dicendũ, ꝙ ex poſsibili poſito ineſſe pręciſe ſũpto,nullũ ſequitᷓ impoſſibile,ſed ex illo cũ alio ſibi incõpoſsibili,ſequitᷓ impoſſibile,& ſic eſt in propoſito.

6. Ad ſextum negatur conſequentia,quia non eſt tranſitus,niſi per ſucceſsionem oppoſiti ad oppoſitum, quæ nõ eſt poſſibilis in propoſito,licet ſcientia Dei de ſe, ut prior naturaliter tendentia ad obiectum,ſit indifferens ad vtrunq; oppoſitum pro eodem inſtanti, non quidem coniunctim,ſed diuiſim,non tamen ſcientia Dei, vt iam reſpicit alterum oppoſitum.

7. Ad ſeptimum negatur conſequentia, quia non poteſt eſſe inceptio, nec mutatio, niſi per ſucceſſionem oppoſiti ad oppoſitum,quę non habet locum in propoſito.

8. Ad octauum negatur ſecũda conſequẽtia quia immutabilitas negat tantũ ſucceſſionem oppoſiti ad oppoſitũ neceſſitas vero ſimpliciter, & abſolute remouet poſſibilitatem oppoſiti.

9. Ad nonum dicendum, ꝙ maior eſt vera de eo, quod eſt in Deo formaliter, ſed non de eo, quod eſt in Deo tanquam relatio rationis, aut ſicut quodlibet logicaliter prædicatum dicitur in eſſe ſubiecto,ſecundum quem modum appellatio relatiua in Deo eſt,puta eſſe dñm, ꝙ ei conuenit ex tempore, & ideo non poteſt eſſe idẽ Deo quia nihil idem Deo eſt tẽporale.Scire autem b, inquãtum ſcire eſt formaliter in Deo,& ita idẽ Deo, ſed inquantum eſt talis terminĩ non conuenit Deo, niſi ſecũdo modo,inquãtũ videlicet illud obiectum, vt cognitũ, reſpectum habet ad Deum.

10. Ad decimũ dicendum ad minorem, quod ſcire b, inquãtũ ſcire ſimpliciter, eſt p

fectio ſimpliciter,ſed non in quantum eſt talis termini, ſed illo modo eſt perfectio, cum addito quod neceſſario concomitatur perfectionẽ illam, quia vt obiectũ illud,vt cognitum neceſſario habet reſpectum ad ſcientiã diuinam,tamen neq; ꝓpter illum reſpectum,neq; ꝓpter appellationem relatiuam in ſcientia Dei,ipſa ſcientia eſt perfectio ſimpliciter, ſed ex ſua ratione pręciſe ſumpta.

11. Ad vndecimũ negatur cõſequentia.Et ad probationẽ dicitur, ꝙ licet ſcientia Dei in ſe ſit neceſſaria,non tamẽ ſibi conuenit neceſſitas inquantum tranſit ſuper obiectum contingens.

12. Ad vltimum negatur conſequentia, quia minor non eſt de ineſſe ſimpliciter, ut requiritur in tali mõ arguẽdi,licet enim ſit ſemper vera,tamen non eſt neceſſaria.

PORTIO II.

De Dei prouidentia,& diſpoſitione.

SVPERIVS dictum eſt de intellectu diuino, & eius ſcientia.Conſequẽter dicendum eſt de diuina uoluntate,& de his,quæ ad eam pertinent.Vbi primo dicẽdum eſt de Dei prouidentia et diſpoſitione Secundo de diuinæ uoluntatis extẽſione Tertio de eius impletione.Quarto de promiſſione.Quinto de creatæ uoluntatis ad diuinam conformitate.Sexto de diuina dilectione.Septimo de iræ Dei, & odii cõditione.Octauo de diuinæ miſericordiæ,& iuſtitiæ ratione.

Vtrum diuinæ prouidentiæ omnia ſint immediate ſubiecta.

Tho.1.p.q.22.ar.2.Dur.1.d.39 q.3.

CIRCA primum,primo quęritur. Vtrum diuinę prouidentię omnia ſint immediate ſubiecta.

Primo arg. ꝙ in Deo nõ ſit prouidentia,quia ſm Tullium,prouidẽtia eſt pars prudentię, ſed in Deo non eſt prudẽtia,igitur. Minor,patet,quia ſm Philo. prudẽtia eſt bene conſiliatiua,ſed cõſiliari non pertinet Deo ,cũ nihil habeat dubium , igiť. 1. *Ethic. lib 6.*

Secundo arguitur,ꝙ non omnia ſub ſint diuinę prouidentię, quia nullum fortuitum eſt prouiſum,ſed multa ſunt fortuita,igitur.

Tertio

3. Tertio. Omnis ſapiens ꝓuiſor excludit oē malū, & defectum quantum poteſt a rebus, quibus habet prouidere, ſed Deus non excludit omnem defectum a creaturis, cum tamen poſſet, igitur.

4. Quarto. Nulla res, quę ſibiipſi derelinquitur ſubeſt prouidentię alterius, ſed homo ſibiipſi derelinquitur, iu *Ecc. 15.* xta illud Eccleſiaſtici, Deus ab initio conſtituit hominē, & reliquit eū in manu conſilii ſui. De malis.n. nominib. ſpecialiter dicit Pſa Dimiſit eos ſm dſideria cordis eorū.

5. Quinto Dicit Apoſt. quod *1. Cor. 9* nō eſt a Deo cura de bobus. Et idē diceret de aliis creaturis irrationabilibus, igit.

Sap. 9. Contra dicitur Sapientię. Tu autem pater gubernas omnia prouidentia. Et Gregorius in moralibus. Mundum per ſeipſum regit, quē per ſeipſum condidit. Notanda ſunt tria pręambula. Primum eſt, ꝙ prouidentia dupliciter accipi poteſt. Vno modo pro pręuiſione rerū, & ſic pertinet ad intellectū. Alio modo pro earum determinatione, aut pręordinationem, & ſic pertinet ad uoluntatem. Secundum eſt, quod circa prouidentiam duo ſunt conſideranda. Vnū eſt ipſa pręordinatio. Et aliud eſt ipſius ꝑordinationis executio. Primum eſt ęternum & ſecundum temporale. Tertium eſt, ꝙ prouidentia non dicit aliquē formalem reſpectum ad creaturas, ſed tantum appellationem relatiuam inquantum ipſe Deus ſub ratione abſoluta, terminat reſpectū creaturarum inquantum ſunt pręuiſę aut volitę a Deo. Et ſi quęratur. An reſpectus rei in eſſe uolito ad ipſam volitionem ſit reſpectus rationis. Dicendum, quod ſi ſumatur reſpectus rationis generaliter pro omni reſpectu non reali, illo modo eſt reſpectus rationis, ſed nō accipiēdo reſpectū rōnis ſpecialiter pro reſpectu, qui eſt in aliquo per actum rationis.

His pręmiſſis ponuntur *Con. 1.* tres concluſiones. Prima eſt. Sumendo prouidentiam ꝓ pręuiſione, omnia creata ſubduntur diuinę prouidentię, & ab ęterno: patet, quia Deus ab ęterno nouit omnia.

Secunda concluſio. Sumendo *Con. 2.* prouidentiam pro diuina pręordinatione in Deo eſt prouidentia reſpectu oīū creabiliū ēt ab ęterno. Patet, quia omnis potentia operatiua ꝑfecta, pōt ha

bere actũ operãdi reſpectu cuiuſcunq; obiecti, natũ eſt cadere ſub tali potẽtia, & diuina uoluntas eſt potentia operatiua perfecta, ergo poteſt habere actũ circa quodcunq; uolubile. Hoc aũt non põt ex tẽpore, quia ſic eſſet ibi nouitas, & mutatio, igit ab æterno hẽt illum actum uolitiuum, & præordinatiuũ omnium creabilium

Con.3. Tertia concluſio. Quantũ ad rationem præordinationis, omnia ſunt immediate ſubiecta diuinæ prouidẽtię quantum uero ad huius præordinationis executionem, quæ gubernatio dicitur aliquo modo Deus immediate omnibus prouidet, & aliquo modo mediate. Primum patet, quia Deus, ꝑ ſeipsũ omnia præordinauit Secundũ patet, quia ẽt per ſeipsũ omnia gubernat immediatius, quã cauſæ ſecundę, cũ etiam ipſe cauſas ſecũdas applicet propriis effectibus. Tertium patet, quia Deus inferiora gubernat per ſuperiora non quidẽ propter defectum ſuę poteſtatis, ſed propter abundantiã bonitatis, ꝑꝑ quam dignitatem cauſalitatis cõmunicat etiam creaturis in quantum ergo ſuperiora, quæ habent a Deo vim gubernatiuã, & cauſatiuã cauſant, & gubernãt iſeriora dĩcit Deus mediantibus ſuperiorib. gubernare inferiora.

Ad primũ arg. neganda eſt minor. Et ad probationẽ 1. dicendum primo, ꝙ prudentia præciſe ſumpta, excludẽdo Eubuliã ſibi annexã, non eſt conſiliatiua, ſed eſt præceptiua, quod maxime conuenit Deo. Secundum dicendũ, ꝙ licet conſilium, ſiue conſiliatio inquantum nominat inquiſitionem veritatis nõ ſit in Deo, bene tamen quantum ad rectitudinem, & certitudinem operandorũ, quæ eſt finis conſilii.

Ad ſecundum dicendũ ad minorem, ꝙ licet multa ſint 2. fortuita reſpectu cauſarum ſecundarum, nihil tamen eſt fortuitum reſpectu primę cauſæ, nihil enim fit pręter eius præordinationem.

Ad tertium dicendum, ꝙ maior eſt vera de prouiſore 3. particulari, ſed non de vniuerſali, qui ſi impediret omnia mala, multa bona deeſſent. Si.n. non fuiſſet perſecutio tyrannorum, non fuiſſet patientia martyrum.

Ad quartum dicendum ad minorem, quod homo 4. dicitur ſibiipſi relinqui, non per excluſionem diuinæ prouidentiæ

uidétiæ ab homine, ſed propter uſum liberum voluntatis proprie quam tamen habet diuina prouidentia. Quod autem dicitur de malis hominibus ꝙ a Deo dimittuntur, hoc non eſt intelligendum per excluſionem omnimodam diuinę prouidentiæ, ſed per excluſionem tantum illius ſpecialis curæ, quam habet Deus de electis, per q̃ non permittit eos finaliter impediri a conſecutione proprie ſalutis.

5. Ad quintum dicendum, ꝙ de irrationabilibus eo ꝙ non habent dominum ſui actus, non eſt Deo ſpecialis cura, per quam aliquid eis imputetur ad meritum, vel demeritũ, pęnam vel præmium, quemadmodum curam habet de hominibus, nõ tamẽ excludũt irrationabilia ab vniuerſali Dei ꝓuidétia.

Vtrum prædeſtinatio ſit actus diſtinctus a præſcientia.

Tho. 1 p q. 23. ar. 5. Dur 1. d. 41. q. 2.

SEcundo quęritur. Vtrum prædeſtinatio ſit actus diſtinctus a præſcientia Dei, habens rationem ex parte prędeſtinati, & neceſſitatem ſibi imponens.

Primo arg cõtra primũ, quia prædeſtinatio videtur eſſe quędam pręſcientia iuxta illud ad Roma. 6. quos pręſciuit, & prædeſtinauit &c. 1. *Rom. 6.*

Secundo arg. ꝙ prædeſtinationis, ſit aliqua ratio in prędeſtinato, quia nulla eſt perſonarũ acceptio in Deo, ergo non magis prędeſtinat unum, quam alium, niſi præſuppoſita aliqua inæqualitate in eis. 2.

Tertio, Deus eſt ſumme liberalis, & ſumme potés, ergo uniuerſaliter oibus vult daro gloriã, & gratiã, niſi ſit aliqua differentia & inęqualitas ex parte receptiuorum. 3.

Quarto argu. ꝙ prędeſtinatio imponat neceſſitaté, quia omne pręteritum eſt ſimpliciter neceſſarium. Vnde dicit Ariſtot. Hoc ſolò priuatur Deus, ĩgenita uidelicet facere quę facta ſunt; ſed prædeſtinatio alicuius eſt pręterita cum ſit ab æterno, ergo eſt ſimpliciter neceſſaria, & per conſequens, ille qui prædeſtinatus eſt, nõ poteſt, non prędeſtinari, ergo neceſſario ſaluabitur. 4. *6. Ethic.*

Quinto. Prædeſtinatus non poteſt damnari, niſi ꝑ 5.

actum

actum propriæ uoluntatis, ſiue actus propriæ uolūtatis, non poteſt impedire diuinā ordinationem:ergo non poteſt prædeſtinatus damnari, & ſic neceſſe eſt eum ſaluari.

Contra quantum ad primum, præſcientia pertinet ad intellectum, prędeſtinatio vero ad uoluntaté iuxta
Ephe. 1. illud ad Ephe. 1. Prædeſtinauit nos ſecundum propoſitū voluntatis ſuæ quantum ad ſecundum prædeſtinatio eſt æterna, quicquid aūt in creaturis eſt téporale, nihil tpale eſt ratio æterni, quantum ad tertium prædeſtinatus poteſt peccare mortaliter ergo damnari. Notanda ſunt tria præambula. Primum eſt. Prçſcientia poteſt accipi dupliciter. Vno modo pro præcognitione diuina de quibuſcunque futuris contingẽtibus, & ſic etiam prędeſtinati dicuntur præſciti. Secundo modo pro ſola præcognitione damnationis reproborum, & ſic ſoli reprobi dicūtur præſciti. Secundum eſt. Prædeſtinatio poteſt accipi dupliciter. Vno modo pro prçcognitione quam habet Deus de ſalute electorum, & ſic eſt actus ītellectus. Alio modo pro præordinatione, & determinatione, huiuſmodi ſalutis, & ſic eſt actus uoluntatis, & hoc modo proprie dicitur prędeſtinatio. Nam prędeſtinatio nominat ſentétiam diffinitiuam. Diffinire autem in contingentibus pertinet ad uoluntatem. Tertium eſt Actio diuina poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo inquantum eſt a Deo & ſic actionis diuinæ nulla eſt ratio, neq; vt finis, niſi ut ſua bonitas, aut iuſtitia manifeſtetur, neque vt efficiens, niſi ſua uoluntas. Alio modo inquantū tranſit, ſiue terminatur ad obiectum, & ſic ex parte receptiui bene poteſt eſſe aliqua rō propter quam actio diuina terminatur ad ipsū.

His prçmiſſis. ponuntur quinque concluſiones. Prima eſt. Prædeſtinatio proprie ſumpta, videlicet ſecundo modo, formaliter diſtinguitur a prçſcientia: patet, quia prædeſtinatio, eſt actus voluntatis: præſcientia vero, eſt actus intellectus. Con. 1.

Secunda concluſio. Prędeſtinatio, & reprobatio ſunt vnus, & idé actus voluntatis diuinæ: patet, quia ſicut diuinus intellectus omnia, tā bona quā mala vno & eodem intuitu videt, ſic diuina volūtas omnia quæcūque uult eodem Con. 2.

dem actu vult, & ſic eodem actu, vult ſalutem electorum & damnationem malorum. Vnde patet, quòd prædeſtinatio & reprobatio non differunt ex parte principalis ſignificati, ſed ex parte connotati, quia videlicet prædeſtinatio connotat ſalutem in obiecto, & reprobatio damnationem.

Con. 3. Tertia concluſio. Neque prædeſtinationis, neque reprobationis eſt aliqua ratio in obiecto in quãtum actus ille prędeſtinatiuus, aut reprobatiuus eſt, a Deo, patet, quia nihil temporale eſt ratio æterni, ſed quicquid eſt in obiecto prædeſtinato, aut reprobatio eſt temporale p̃deſtinatio vero, aut reprobatio eſt actus eternus, igitur.

Con. 4. Quarta cõcluſio Et ſi prędeſtinationis non ſit in prædeſtinato aliqua ratio propter quam actio illa diuina terminatur adhuc magis, q̃ ad illum tamen hoc modo eſt in reſprobato aliqua reprobationis ratio. Primũ, patet, quia omnis ordinate volens finem & ea quæ ſunt ad finem prius vult finem, q̃ ea quæ ſunt ad finem, ea.n. quæ ſunt ad finem inquantũ huiuſmodi nõ ſunt volenda, niſi propter finẽ. Sed beatitudo eſt vltimus finis creaturæ rationalis, ergo Deus prius vult creaturæ rationalis beatitudinem, q̃ ea quæ ordinatur ad beatitudinẽ, ergo non ſibi vult beatitudinem propter aliquod meritum præuiſum, Secundum, patet, quia damnatio nõ eſt bona, niſi quia iuſta. Vnde dicit Auguſtinus ſexto. ſuper Gene. quòd Deus non prius eſt ultor quam aliquis ſit peccator Vnde crudelitatis eſt, velle aliquem punire, nõ præcedente in eo culpa, ergo Deus non vult aliquẽ damnare niſi propter peccatũ mortale finale in eo præuiſum, & ſic nunquã reprobat ſine ratione ex parte reprobati. Et ſi inſtetur, quia quando Petrus & Iudas, vt æquales in naturalibus preſentati ſunt diuinæ voluntati. Et ſicut patet ex prędictis Deus primo voluit Petro beatitudinẽ. Quæritur quid tũc voluit Iudę ſi beatitudinem, ergo prędeſtinauit eũ. Si damnationẽ, ergo ſine ratione reprobauit. Dicendũ quòd in illo primo inſtanti nihil voluit Iudæ, ſed fuit ſola negatio volitionis ſalutis circa Iudam. In ſecundo autem inſtanti, quando Petro voluit gratiam finalẽ, nihil

Lib ii. ſuper Gen.

nihil etiam voluit Iudæ,ſed fuit tantum actus negatiuus circa Iudam.In tertio autem inſtanti voluit permittere Petrum eſſe de maſſa perditionis,& tunc ſimili modo, idem voluit de Iuda. Et iſte eſt primus actus poſitiuus circa Iudam: Ex quo ſequitur Iudam futurum eſſe finaliter peccatoré præſuppoſitis negationibus prædictis. In quarto ergo inſtanti quãdo Iudas, vt finaliter peccator offertur diuinæ voluntati, diuina voluntas vult eum damnare, & ſic eum reprobat. Nec mirum ſi alius eſt ordo prædeſtinationis, & alius reprobationis, quia omnia bona ſunt Deo attribuenda,mala vero nobis. Et ideo prædeſtinare aliqué ſine ratione congruit diuinę voluntati, ſed non videtur poſſe immediate velle damnationem alicui,vt præciſe cognito in puris naturalibus, ſed ut præuiſo in peccato mortali finali.

Con.5. Quinta concluſio. Hæc propoſitio prædeſtinatus poteſt damnari in ſenſu compoſito eſt falſa, ſed in ſenſu diuiſo vera Primum patet, quia diuina prędeſtinatio eſt infallibilis.Secũdum, patet, quia per prædeſtinationem non confirmatur aliquis in bono,ergo ille qui eſt prędeſtinatus poteſt peccare, & eadem ratione in peccato finaliter ſtare,& ſic damnari.

Ad primum argumétum, patet reſponſio ex dictis. 1.

Ad ſecundum negatur cõſequentia, quia non dicitur 2. eſſe perſonarum acceptio, niſi quãdo vna perſona præfertur alteri indebite. hoc autem non poteſt habere locum in Deo qui nulli eſt debitor. Vnde ſi dat vni & nõ alteri nemini facit iniuriã. Vnde non eligit aliquos, quia boni ſunt, ſed eos eligit,vt boni ſint,ita ꝙ in ipſis nõ eſt ratio propter quã ſic eliguntur a Deo,ſed eos eligit Deus ex mera voluntate.

Ad tertium negatur con 3. ſequentia,quia decens eſt,vt aliquibus gratiam & gloriã communicet, & non aliis,vt ſic oſtendat ſe libere, & non neceſſario bona ſua liberaliter communicare.

Ad quartum negatur mi- 4. nor, in Deo enim idem eſt prædeſtinaſſe,prędeſtinare, & prędeſtinatũ eſſe, actus enim prędeſtinandi nõ trãſit in præteritum cum ſit in nunc æternitatis qđ eſt ſimpliciſſimum Vnde ita nunc poteſt Deus in nunc æterni-

ni-

nitatis aliquid velle aut aliquem prædeſtinare, ſicut ſi ad nihil fuerit voluntas eius determinata.

5. Ad quintum negatur conſequentia, quia non poteſt ſtare determinatio voluntatis cum oppoſito eius quod determinauit. Nam ſicut prędeſtinatus põt peccare & dãnari, ita Deus põt eum non prædeſtinare. Hæc n. ſe inuicẽ neceſſario concomitãtur.

De diuinæ voluntatis extenſione.

Vtrum Deus cauſaliter ſe extendat ad alia a ſe.

Scot. 1. d. 45 q. 1. Tho. 1 p q 19. art. 2. Dur. 1. d. 45. q 1.

CIRCA ſecundum, ꝗ eſt de diuinæ voluntatis extẽſione quæritur Vtrũ diuina voluntas immediate cauſaliter ſe extẽdat ad oẽm effectũ? Arguitur quòd non.

1. Primo ſic. Sicut cauſa primaria plus influit in effectũ, quã ſecũdaria ita etiã prius. Sed quod eſt prius productum non poteſt poſtea produci, ergo ſi diuina volũtas, quę eſt prima cauſa producit omnem effectum, ſequitur quòd cauſa ſecũda, nihil producit, quod eſt falſum.

Secundo. Aut diuina volũtas totaliter producit effectum, & ſic cauſa ſecunda ſuperfluit. Aut partialiter tantũ, & ſic videtur eſſe in ſufficiẽs ꝙ incõueniẽs eſt dicere. 2.

Tertio. Si ſecũda cauſa nihil producit, niſi præſuppoſita influentia diuinę voluntatis ſequitur ꝙ nihil producit, niſi vt cauſa partialis, ergo non poſſet inferri perfectio cauſæ ex perfectione effectus, patet iſta conſequentia, quia non oportet cauſam partialem eſſe perfectiorem ſuo effectu. 3.

Quarto. Si diuina uoluntas concurrit ad quemcunq; actum, ſequitur quòd concurrit ad actum generandi, ſed hoc eſt falſum, quod patet, quia a quocunq; eſt actus generandi, illud generat, ſed Deus non dicitur generare, ea quę in iſtis inferioribus generantur, igitur. 4.

Quinto, Si Deus concurrit ad actum volendi in nobis, aut diuina voluntate aſſiſtente voluntas noſtra poteſt non agere, & ſic diuina uolũtas per noſtram eſt impedita, aut nõ poteſt nõ agere & 5.

re & ſic non plus libere, aut
contingenter agit, quàm ſol
qui aſſiſtente ſibi diuina vo
luntate radium cauſat.

6. Sexto. Deus non poteſt
cauſaliter cōcurrere ad actū
peccati, igitur.

Contra. Diuina voluntas
eſt prima cauſa ſimpliciter
omnium creabilium. Notan
dū ꝙ ſicut dicit benedictus
Bonau. in primo ſnīarū du-
plices ſunt effectus diuinę vo
luntatis. Quidā ſunt quorū
diuina voluntas eſt tota cau
ſa nō cōcurrēte aliqua cā ꝑ-
ticulari, cuiuſmodi ſunt illa
q̄ ſola creatione producunt.
Alii ſunt quorū diuina volū
tas eſt cā cū alia cā particula
ri cōcurrēte cuiuſmodi ſunt
eā, quæ producuntur cā natu
rali, quæ non requiritur pro
pter indigentia diuinę volū
tatis, ſed ꝓpter ſummā eius
liberalitatem, quæ dat crea-
turis nō ſolū eſſe, ſed etiam
virtutē & actū cauſandi pro
pter ordinem, & connexio-
nem vniuerſi, & ſic una cau-
ſa non derogat alteri, quia
totus effectus a diuina vo-
luntate, & totus a cauſa ſe-
cunda, licet alio, & alio mō.

Con.1. Hec præmiſſo ponūt duę
concluſiones. Prima eſt. Effe
ctus qui ſola creatione pro
ducūtur ſunt ſimpliciter im
mediate a diuina voluntate,
patet, quia ſola creatio eſt a
ſolo Deo ut alias dicetur.

Secunda concl. Effectus il Con.2.
li qui ſunt a diuina uolunta-
te concurrente cā ſecunda,
ſunt ab ipſa diuina uolunta
te, tā mediate quā immedia-
te: patet, quia diuina uolun-
tas, dat cauſis ſecundis uirtu
tē agendi per quā producūt
effectus ſuos, & ſm hoc tales
effectus ſunt a diuina uolun-
tate mediantibus cauſis ſe-
cundis. Ipſa etiam diuina uo
luntas concurrit cū cauſis ſe
cundis in productione ſuo-
rum effectum ſm ſeipſam, &
ſic tales effectus ſunt imme-
diate ab ipſa. Item effectus
cauſarum ſecundarū non ſo
lum dependentia diuina uo-
luntate mediantibus cauſis
ſecundis. Quod patet, quia
ſi ſic ceſſante dependentia ef
fectus permanentis ad cau-
ſam ſecundā, a qua nō depē
det, niſi in fieri, ſequeretur,
ꝙ ceſſaret etiā dependētia il
lius effectus ad cauſā primā,
ꝙ eſt falſum. Itē nulla cauſa
ſecunda agit independēter,
cauſa ergo ſecunda, & in eſ-
ſendo, & in agendo, depen-
det a diuina uoluntate. In
quātū ergo habet eſſe ab ip-
ſa effectus eius eſt ab ipſa di-
uina uoluntate, mediāte ipſa
cau-

cauſa ſecunda. Inquantū uero ipſa actio ſecundæ cauſæ eſt a diuina uolūtate effectus eius eſt immediate ab ipſa diuina uolūtate, a quo.n. eſt actio immediate, ab illo eſt immediate effectus per actionem productus.

1. Ad primum arg. dicendū, quòd minor eſt uera in ſignis ſucceſſiuis, ubi productio tranſit in preteritum, non autem in ſignis permanentibus.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ diuina uoluntas quamuis poſſet totaliter cauſare, tñ libere actionẽ ſuā moderat ne cauſæ ſecundæ ſubtrahat cauſalitatis dignitatẽ, quod non facit propter ſuam inſufficientiam, ſed propter ampliorem ſuæ bonitatis diffuſionem.

3. Ad tertium negatur conſequentia. Et ad probationem dicitur ꝙ illud aſſumptū eſt uerum de cauſa partiali in ordine cauſarū creatarum: ſed non de cauſa, quę dicitur partialis propter cōcurrentiam diuinæ uoluntatis. cauſa enim naturalis, quæ eſt totalis in ordine cauſarum naturalium: non obſtante generali influentia diuinæ uolūtatis ſemper eſt perfectior ſuo effectu.

Ad quartum conceditur, ꝙ diuina uoluntas concurrit ad actum generandi creaturarum: Et cum arg. a quocū que eſt actus generandi illud generat. Verum eſt a quo eſt actus generandi tāquam ab agente per ipſum, ſed non tanquam ab uniuerſaliter cauſante ipſum. 4.

Ad quintum dicendum, ꝙ diuina uoluntate aſſiſtente uoluntati noſtræ, & præcauſante, uoluntas noſtra, poteſt non agere: nō ſic autẽ poſſet ſol non cauſare radiū aſſiſtente ſibi uoluntate diuina. Ipſa uero uoluntate diuina aſſiſtente uoluntati noſtrę, & cōcauſante neceſſe eſt uoluntatem noſtrā agere eo modo quo dicit oẽ, quod eſt quādo eſt neceſſe eſt eſſe. Si autem præſcindatur illud ſignum naturæ, in quo diuina uolūtas dicit̃ pręcauſare in illo ſigno non eſt in poteſtate noſtrę uoluntatis agere, & non agere, quia pro tali ſigno nō ſibi competit poſſe agere, ſicut cauſæ uniuerſali. 5.

Ad ſextū dicēdū ad antecedēs, ꝙ diuina uolūtas cōcurrit ad id qđ ẽ poſitiuū ĩ actu peccati, ſed nō ad deformitatẽ in qua formaliter cōſiſtit rō peccati. Et ſi inſtet, qa aliqbus actibus inſeparabiliter 6.

eſt

4 eſt annexa deformitas a Deo, ut ſit de eis demonſtrabilis, ut paſſio de ſubiecto, ſicut patet de actu mentiendi, & de actu odiendi Deum, ſed a quocunque eſt ſubiectum, ab eodem eſt paſſio, ergo ſi diuina uoluntas eſt cauſa poſitiui in actu, erit eſſet cauſa deformitatis. Dicēdum ꝙ minor eſt uera tantum de paſſione poſitiua, quæ habet cauſam effectiuā, & non de paſſione primitiua, quę nullā habet cauſam effectiuam, ſed defectiuam tantum, cuiuſmodi eſt deformitas peccati.

De diuinæ uoluntatis impletione.

Vtrum diuina uoluntas ſemper impleatur.

Scot. 1. ſent. d. 46. q. 1. Tho. 1. p. q. 19. ar 6. Dur. 1. d. 46. q. 1.

CIRCA tertiū, quod eſt de diuinæ uolūtatis impletione quæritur.

Vtrum diuina uoluntas ſemper impleatur?

1. Arguitur quod non, quia
1. Thi. 2 dicit Apoſt. Deus uult omnes hoīes ſaluos fieri, & tamē nō omnes ſaluat igitur.

Secundo. Dicit Saluator 2.
loquens ad ciuitatem Hieru Matth.
ſalem. Quotiens uolui con- 23.
gregare filios tuos, &c. & tñ non omnes eos congregauit. igitur.

Tertio. Omnis cauſa cuius effectus cōtingenter euenit, poteſt impediri, ſed effectus diuinæ uoluntatis in creaturis contingenter euenit, ergo diuina uoluntas poteſt impediri, & ſic non ſemper impletur, Cōtra. Ad
Romanos. 9. Quis reſiſtet Rom. 9.
uoluntati eius? Et ṗs. Omnia quæcunque uoluit dominus, fecit. Notanda ſunt tria præambula Primum eſt, quod in Deo diſtinguitur uolūtas beneplaciti, & uolūtas ſigni. Voluntas beneplaciti dicitū uolitio Dei efficax reſpectu effectus producti, uel producibilis quando uidelicet effectus ille, ſic placet Deo quòd omnino determinatus eſt eum ponere in eſſe. Voluntas autem ſigni in Deo dicitur illud quod ſolet eſſe in nobis ſignum uolendi, ſicut cum aliquis aliquid pręcipit ſignum eſt, ꝙ ipſe uult id fieri. Et ideo pręceptum Dei dicitur eius uoluntas, quia eſt ſignum diuinæ uoluntatis.

tis. Secundum eſt, ꝙ ſecundũ doctores quinque ſunt huiuſmodi ſigna diuinæ voluntatis præcipua, quæ habẽtur in hoc verſu. Præcipit ac ꝓhibet, permittit, conſulit, implet, quorum ſufficientia ſic habetur, quia aut ſignum diuinæ voluntatis eſt reſpectu pręſentis, vel reſpectu futuri, nec oportet aſſignare, aliam differentiam reſpectu pręteriti, quia quantum ad hoc non eſt differentia præſentis, & præteriti, ſi ſic reſpectu pręſentis. Aut eſt reſpectu boni: & ſic eſt impletio, ſiue operatio. Aut reſpectu mali, & ſic eſt permiſſio. Et hæc duo ſigna pertinẽt etiã ad voluntatem beneplaciti. Si vero ſit reſpectu futuri, aut eſt reſpectu mali, & ſic eſt prohibitio, aut reſpectu boni neceſſarii, & ſic eſt præceptio. Aut reſpectu boni ſuper erogationis, & ſic eſt cõſilium. Et hęc tria diſtinguũtur contra voluntatem beneplaciti, niſi ſumeretur voluntas beneplaciti large ꝓ volitione diuina reſpectu cuiuſcunq; obiecti quod aut ſibi placet boni ineſſe, aut ſibi placet illud non impedire. iuxta quod dicit Aug. in Enchiridion. Nihil fit, niſi Deus uelit, aut faciendo, aut ſinendo vt fiat. Tertium eſt, ꝙ ſm Damaſc. diſtinguitur voluntas diuina per uoluntatẽ antecedentem & conſequentem. Voluntas antecedens dicitur uoluntas, qua Deus vult aliquid quantum in ſe eſt. Vnde hęc uoluntas reſpicit rem ſine circunſtantiis particularibus. Voluntas autem conſequens dicitur, quę reſpicit rem ſub certis circũſtantiis. Et dicitur cõſequẽs non, quia conſequitur merita, aut demerita. ſed qua eſt ſecundum præſcientiam meritorum. Ad voluntatem itaque antecedentem pertinẽt illa tria ſigna præceptum: prohibitio, & conſilium. quibus etiam oſtendit Deus ſe uelle omnes ſaluare. Alia vero duo ſigna, ſcilicet permiſſio, & impletio pertinet ad uoluntatem conſequentem.

Aug. in Enchiridion.

Con. 1. His pręmiſſis, ponuntur duę concluſiones. Prima eſt uoluntas ſigni in Deo non ſemper impletur. patet, quia multi tranſgrediuntur præceptum Dei, quod eſt ſignum uoluntatis eius.

Con. 2. Secunda cõcluſio. Voluntas beneplaciti, ſiue voluntas conſequens in Deo ſemper impletur. patet, quia quã do diuina voluntas eſt determinata vltima determinatio-

natione ad ponendum aliquid ineſſe īfallibiliter illud ponitur: cum diuina determinatio ſit infallibilis. Sed velle aliquid volūtate beneplaciti eſt vltima determinatio diuinæ volūtatis. igitur. Item cauſa determinata vltima determinatione ad ponendum effectum eſſe ſi non ponit illū ineſſe, hoc eſt, aut propter impotentiā, quia videlicet eſt inſufficiens, aut quia impeditur ab alio, aut quia eſt mutabilis antequā effectus ponatur in eſſe. Sed diuina voluntas, nec eſt impotens, nec impedibilis, nec mutabilis. igitur.

1. Ad primum argumentum dicendum, quòd Apoſtolus ibi loquitur de voluntate antecedente, qua Deus vult omnibus ſalutem inquantum dat oībus naturā ordinabilem ad ſalutem, & rectas leges, & alia adiutoria ſufficiētia ad ſalutē quātū eſt ex parte ſui. Vel dicendum ſecundum Aug. quòd ibi eſt diſtributio accommoda, quia videlicet nemo ſaluatur, niſi Deus velit, ideo vult omnes illos ſaluari qui ſaluantur. ſicut illa propoſitio. Omnis homo timet in mari. Vel aliter dicēdum, quòd ibi eſt diſtributio pro generibus ſingulorum, & non pro ſingulis generum, ſicut in iſta (omne animal ſunt in arca Noe) ita quòd ſenſus eſt ꝙ de omni natione hominum vult Deus aliquos ſaluos fieri. Prima tñ reſponſio videtur magis conueniens, & magis placet modernis theologis.

Ad ſm dicendū ſimiliter. 2.

Ad tertiū dicendū, ꝙ maior eſt vera, quando effectus non neceſſario ſequitur ad cauſam: ſed in creaturis, licet effectus diuinæ uoluntatis ſit contingens, tñ neceſſario ſequitur ad uoluntatem Dei efficacem, ſcilicet ad voluntatem beneplaciti, ita ꝙ licet non ſit ibi neceſſitas conſequentis: eſt tamen neceſſitas conſequentię. 3.

De diuina permiſſione.

QVAESTIO VNICA.

Vtrum Deus uelit mala fieri.

Scot. 1 ſen. d. 47. q. 1. Tho 1 p. q. 19. ar. 9. Dur. 1. d. 46. q. 2.

CIrca quartū, qđ eſt de diuina permiſſione q̄ritur.

ritur. Vtrũ diuina uoluntas debeat ꝑmittere mala fieri.

1. Arguitur ꝙ non, quia ſuper illo. Rom. 1. Digni ſunt morte non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui facientibus conſentiunt. Dicit gloſa. Cõſentire, eſt permittere qñ quis impedire poteſt. Sed Deus põt impedire malũ, ergo ſi ꝑmittit, cõſentit ꝙ ẽ falſum.

2. Secundo. Si Deus permittit iuſtũ peccare. Aut hoc eſt per viã miſericordiæ, aut ꝑ uiam iuſtitię. Et conſtat ꝙ non per uiam miſericordiæ. Nec uidetur poſſe dici, quòd hoc ſit per viam iuſtitiæ, cũ iuſtus hoc non meruerit.

3. Tertio. Si permiſſio ſit in Deo aut eſt actus poſitiuus, aut negatiuus: Nõ primum, quia non eſt actus poſitiuus uoluntatis, niſi uolitio, & nolitio. Sed Deus reſpectu peccati non habet uolitionem, neque nolitionẽ. Nec poteſt dici, quòd ſit actus negatiuus, quia ſi ſic, non uidetur quo modo Deus habeat certam ſcientiam de peccato futuro. Non enim cognoſcit futura cõtingentia, niſi per determinationẽ uoluntatis, quæ eſt per actum poſitiuũ.

Iob. 12: Contra, ſuper illo, Abundabunt tabernacula prædonũ. Dicit Gregorius: Omnipotens Deus, quod prohibet congruit vt fieri ſignat. Notanda ſunt tria præambula. Primum eſt, quod permiſſio dicitur tripliciter uno modo permittere, idem eſt ꝙ non punire, ſicut dicebat dominus. Ad duriciam cordis Matth. 19. veſtri permiſit uobis Moyſes libellum repudii, quia ſcilicet non puniebat. Secundo modo permittere idem eſt, quod non prohibere, ſicut ſuper illo pſal. Iraſcimini, Pſal. 4. & nolite peccare. Dicit gloſa. Permittit, quod neceſſitatis eſt. Tertio modo permittere, idem eſt quod non cohibere, ſiue non impedire, & ſic permiſſio dicitur ſignum diuinę uoluntatis, & hoc modo hic loquitur de permiſſione. Secundũ eſt, quod ad ꝑmiſſionẽ, prout dicitur eſſe in Deo tria concurrunt. Primum eſt ſcientia, nullus enim dicitur permittere, qđ ignorat. Secundum eſt non uelle malum fieri, aut non fieri, & iſtud non uelle cõtradicit uolitioni, nec eſt aliud quàm negatio actus poſitiui in uoluntate. Tertiũ eſt uelle reflexum inquantũ uidelicet diuina uolũtas uult ſe nõ uelle malũ fieri, aut nõ fieri. Et ratione huius dicit Deus uolens permittere: formaliter,

autem ipſa præmiſſio nominat ipſam non uolitionem. Alia vero duo concomitanter ſe habent. Tertium eſt, quòd triplex eſt malum. Primum eſt malum naturę, ſicut corruptio in reb. naturalib. Secũdũ eſt malũ pęnæ, quod uidelicet quis punitur. Tertiũ eſt malum culpæ, ꝑ quo videlicet quis iuſte punitur.

His pręmiſſis, ponuntur
Con.1. quattuor concluſiones. Prima eſt. Malum ſub ratione mali non eſt a Deo volitum. patet, quia malum ſub ratione mali formaliter eſt extra obiectum formale voluntatis. ideo non eſt nobile.

Secunda concluſio. Malũ
Con.2. naturæ, & malum pænæ ſunt a Deo uolita ſm accidẽs: patet, q̃a illud ẽ a Deo volitum ꝑ accidẽs, quod licet ſub rõne formali nõ habeat rõnẽ boni, tamen eſt occaſio, & mediũ maioris boni in uniuerſo, ſed malum naturæ, & malum pænę ſunt huiuſmodi. igitur. Minor patet, primo de malo naturæ, quia corruptio unius eſt generatio alterius, & ſic illa corruptio pertinet ad propagationem naturam. Patet ſecundo de malo pænæ, quia per illud fit declaratio diuinæ iuſtitiæ, & ſapientiæ.

Tertia concluſio. Deformitas mali culpæ, nullo modo eſt a Deo volita, patet, quod maxime odit Deus nõ eſt a Deo uolitum, ſed Deus maxime odit malum culpæ. Vnde dicitur. Altiſſimus odio habet peccatores, q̃ non eſt, niſi ratione culpæ. Con.3. Eccleſia. 12.

Quarta concluſio. Deus debet permittere malũ culpæ fieri: patet, quia decet ut gubernet creaturas ſecundũ conditiones, quas eis indidit. Vnde Auguſti. vii. de ciuitat. Dei. Deus creaturas quas condidit, ſic adminiſtrat ut eas proprios motus agere ſinat. Sed homini dedit uolũtatem liberam, quę peccare poteſt. igitur. Decet, ut permittat hominem peccare ſi uelit. Con.4.

Ad primum argumẽtum dicẽdum ad maiorem, quod illa gloſa loquitur quando quis ſic permittit, quòd non cohibet, uel impedit, nec tranſgreſſorem arguit, nec punit, cum tamen poſſit, talis enim conſenſit. Deus autem licet non cohibeat malum fieri: tamen peccantes arguit & punit. 1.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ illa permiſſio eſt per uiã iuſticiæ, non quæ ſit meritorium exigentia, ſed quæ eſt con- 2.

cõcedentia diuinæ ſapiẽtiæ.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ aliqui dicunt permiſſionem eſſe nolitionem non efficacem, videlicet quando ſic eſt nolitio reſpectu alicuius rei, quòd illa diſplicet, ſed tamen nolens non impedit eã efficaciter. Sed hoc non uidetur conuenienter dictum, ut dicit Sco. quia poſitio cuiuſcunque noliti videtur eſſe cum aliqua triſtitia, quæ non poteſt eſſe in Deo. Ideo cõuenientius dicendum eſt, quòd permiſſio nominat negationem uolitionis, ut dictum eſt. Et cum arguitur, quia ſi ſic, Deus non videretur poſſe habere certam notitiam de peccato futuro. Dicendum, quod Deus non cognoſcit de certo aliquem peccaturũ, ex eo quòd uidet ſe permiſſurum præciſe, ſed ex eo, quòd uidet ſe cooperaturum in poſitiuo peccati, ſi ſit peccatum commiſſionis, uel non cooperaturum in actu neceſſario, ſi ſit peccatum omiſſionis.

De creatæ uoluntatis ad diuinam conformationem.

Vtrum conformitas uoluntatis creatæ ad diuinam, faciat eam bonã moraliter.

Scot. 3. ſent d. 48 q 1. Dur. . . d. 48. q. 1. & 2.

Circa quintum quæritur. Vtrum conformitas uoluntatis creatæ ad diuinam uoluntatem faciat iuſtam & bonam moraliter.

Primo arguitur, ꝙ non ſit poſſibilis illa conformitas, quia finitum non poteſt conformari infinito, ſed uoluntas diuina eſt infinita, & uoluntas creata eſt finita. 1.

Secundo arguitur, ꝙ uolũtas creata nõ ſit bona ex cõformitate ad uoluntatem diuinam, quia dicit Auguſtinus, ꝙ Deus aliquando implet uoluntatem ſuam bonã ꝑ malas hoĩum uolũtates. ut patet in crucifixione Chriſti. 2.

Tertio. aliquando quis peccat, uolendo quod Deus uult, ſicut Aug. ponit exemplum de prauo filio, qui uult mortem patris quam etiam Deus uult. 3.

Quarto arg Quandoq; iuſti cõtraria uolunt, & ſic uolẽdo qlibet meret, ut patet, 4.

 quia

ut patet, quia Paulus volebat ligari in Hieruſalē, ſui autē diſcipuli hoc nolebāt vt pa-
Act.12. tet Act.12. Deus aūt nō volebat, niſi alterum ipſorum, quia non poteſt uelle oppoſita ſimul in eſſe eidem.

Quinto. Hieremias dolebat ſuper deſtructionem ciuitatis Hieruſalē, cum tamē ſciret Deum eam uelle: Chriſtus etiā flebat, & ſic dolebat, de deſtructione eiuſdem ci-
Lu.19. uitatis ut patet Lucę.19. Beata etiam virgo dolebat de morte Chriſti. cum tamē ſciret Deum eam uelle. Dolor autem ſiue triſtitia, ut dicit Auguſtinus, & de his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt: ergo neque Hieremias, neque Chriſtus uolebat deſtructionem ciuitatis Hieruſalem: neque beata virgo mortem Chriſti, & tamen eorum uoluntates erant iuſtæ, & bonæ. igitur.

Ps.9. Cōtra. Super illo pſal. Rectos decet collaudatio. Dicit gloſa. Rectum cor habet qui uoluntatem ſuam conformat diuinę uoluntati, quę ſemp eſt recta. Notāda ſunt quattuor præambula. Primū eſt, quòd creatæ voluntatis ad diuinam non poteſt eſſe conformitas æqualitatis, propter nimiam diſtātiam, neque proprie conformitas proportionis cum infiniti ad finitum nulla ſit propotio. Sed ibi poteſt eſſe cōformitas ſimilis comparationis, & cuiuſdam imitationis, quæ poteſt attendi dupliciter. Videlicet reſpectu voliti, quando idem eſt uolitum ab utraque uoluntate, & reſpectu rationis uolendi per quam intelligitur ipſe actus uolendi cum omnibus circūſtantiis debitis. Secundū eſt, quòd ad rationem uolendi recte, & iuſte maxime pertinet, quod uoluntas uelit ex charitate, & propter Deum. Poteſt autem quilibet ſic uelle de potentia quidem propinqua ſi habeat charitatē, & de potentia remota & diſpoſitiua, ſi ſit extra charitatem inquantum poteſt ſe diſponere ad charitatem habēdam, ad quod tenetur vnuſquiſque pro loco, & tempore. Tertium eſt, quòd ea quę ſunt a Deo uolitia, ſunt in multiplici differentia. Quædam ſunt nobis ignota. Alia vero ſūt nobis nota Et iſta iterū ſunt duplicia Quędam enim oſtendit Deus ſe uelle uoluntate abſoluta, & etiam quantum in ſe eſt, ſicut illa quæ facit. Alia uero oſtendit ſe uelle uoluntate abſo-

luta,

luta, ſed oppoſitum uellet quantum in ſe eſt cuiuſmodi ſunt pænæ quas infligit. non enim delectatur in pœnis.
Iſa. 1. Vnde dicitur Eſayæ. 1. Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis. Item inter illa, quæ Deus uult quantum in ſe eſt quędam ſunt noſtrę ſaluti neceſſaria, ſicut illa, quæ Deus pręcipit. Alia uero non neceſſaria, ſed tamẽ expediẽtia, ſicut illa quę conſulit. Quartũ eſt, ꝙ ſicut dicit Hugo in libro de diuerſis uolũtatibus in Chriſto triplex eſt uoluntas in nobis extendendo nomen uoluntatis. Videlicet uoluntas rationis pietatis & carnis. In Chriſto autem ponit quadruplicem uolũtatem. Vnde dicit, quòd uoluntas diuinitatis per iuſticiam ſententiam dictabat. Voluntas rationis ꝑ obedientiam veritatem acceptabat. Voluntas pietatis per compaſſionem in malo ſuſpirabat. Voluntas uero carnis per paſſionẽ in proprio malo murmurabat.

Con. 1. His præmiſſis, ponuntur ſex concluſiones. Prima eſt. Voluntas creata non tenetur conformari uoluntati diuinę uolitio ſibi ignoto. patet, quia hoc ẽ ĩpoſſibile.

Con. 2. Secunda concluſio. Volũtas creata, tenetur conformari diuinæ uoluntati in uolitio, quando Deus oſtendit ſe illud uelle abſolute, & quãtum in ſe eſt, patet, quia dicit Augu. quod iniquus eſt, cui non placet diuina prouidentia.

Tertia concluſio. Volũtas creata, & ſi teneatur uelle abſolute uoluntate deliberatiua pœnas a Deo inflictas uoluntate tamen condicionali poteſt oppoſitum uelle, uidelicet ſi Deo placeret. Prima pars patet, quia niſi ſic repugnaret diuinæ uoluntati, qđ nũquam licet. Secunda pars patet, quia etiam diuina uoluntas quantum in ſe, eſt uoluntate antecedente uellet huiuſmodi pœnas non infligere. *Con 3.*

Quarta concluſio. Voluntas creata tenetur ſimpliciter uelle quod Deus uult quã tum in ſe eſt, & quod oſtendit ſe uelle tanquam noſtræ ſaluti, neceſſarium, ſed non illud, quod ſolum eſt expediens noſtræ ſaluti. Primũ patet, quia tenetur quilibet implere, quod Deus uult, & præcipit. Vnde ſecũdũ hunc ſenſum eſt intelligenda gloſa, quæ dicit ſuper illo pſal. Nõ adhæſit mihi cor prauũ. &c. Prauum cor, atque diſtor *Con. 4.*

tum habet qui non uult, qđ Deus uult. Secundum patet, quia ad conſilia nullus abſolute obligatur.

Con.5. Quinta concluſio. Conformitas uoluntatis creatæ in uolitio præciſe ad diuinam uoluntatem, non facit uoluntatem creatam bonam, patet quia, ut dicit Dionyſius lib. de di. no. Bonum eſt ex integra cauſa, malum uero ex ſingularibus defectibus. Et Ariſto. dicit, quòd nõ eſt actus bonus moraliter, niſi concurrentibus omnibus debitis circunſtantiis. Poteſt autem eſſe conformitas in uolitio exiſtẽte deformitate in ratione uolendi. Et ſi inſtetur, quia quandocunq; intellectus creatus cõformatur intellectui diuino in obiecto cognito, tunc eſt ueritas, ergo etiam eſt bonitas in uoluntate creata quãdocunque conformatur diuinæ voluntatis volitio. Dicẽdũ, ꝙ nõ eſt ſimile: quia ueritas intellectus creati ꝑciſe depẽdet ab obiecto. Ita ꝙ ſi obiectũ ita eſt, ſicut ĩtelligiť ibi eſt veritas. Bonitas ãt uoluntatis nõ pręciſe depẽdet ab obiecto uolito, ſed etiã a circũſtantis, & pcipue a fine.

Diony. libr. de di. no.

Ariſto. 2. Ethi.

Con.6. Sexta cõcluſio. Quandocũque uoluntas creata diuinæ uoluntati cõformatur in uolito, & in ratione uolendi tã quã regulę ſuę. ita uidelicet ꝙ uult illud quod diuina uoluntas, uult eã uelle, & eo modo quo uult eã uelle, tunc eſt bonitas & rectitudo in uolũtate creata. Patet, qa rectitudo, & bonitas cuiuſcũq; regulabilis attẽdiť ꝑ cõformitatẽ ad regulã ſuã, maxime q̃do regula eſt inobliquabilis, cuiuſmodi eſt uolũtas diuina.

Ad primũ argumẽtũ patet reſpõſio ex primo ꝑambulo. 1.

Ad ſm dicendũ, ꝙ Augu. loquitur de uolũtatibus hominum, quę conformãtur diuinæ uoluntati in uolitio tãtum, ſed non in ratione uolendi: tales enim ſunt malæ. 2.

Ad tertium ſimiliter eſt reſpondendum. 3.

Ad quartum dicendum ꝙ iuſti aliquando uolunt contraria materialiter, ſed non formaliter. Licet enim ea quę uolunt in re ſunt contraria, ſiue repugnantia tamen formaliter ex intentione ſua quilibet uult honorẽ Dei, & ſalutem animarum, ut patet exemplo de Paulo, & diſcipulis ſuis. Vel dicẽdum quòd Paulus uoluntate deliberatiua uolebat ligari, diſcipuli ãt ſui voluntate pietatis uolebant oppoſitum. Et hoc poteſt 4.

poteſt eſſe meritorium & iuſtum. Vnde per idem reſpondendum eſt ad quintum.

De diuina dilectione.

Vtrum Deus ab æterna ex charitate omnia diligat.

Hoc idem Bonau. 3. ſent. diſt. 32. per totum.

Th. 1. p q. 20. ar. 1.

CIRCA ſextum, quod eſt de diuina delectione quæritur. Vtrū Deus ab æterno ex charitate ęqualiter omnia diligat.

1. Primo arguitur, quod nō ab æterno dilexerit creaturas, non enim poteſt eſſe dilectio, niſi reſpectu boni, ſed creaturæ non ſunt bonæ ab æterno cum ab æterno nihil ſint. igitur.

2. Secundo. Amor eſt quaſi quædam copula amantis & amati: ſed non poteſt eſſe copula aliquorum niſi exiſtāt, creaturæ autem non exiſtūt ab æterno. igitur.

3. Tertio arguitur, ꝙ Deus non diligat omnia, quia ſicut dicit Hugo de ſancto Victore. Amor transformat amantem in amatum, ſed Deus non poteſt transformari in creaturam, ergo nō diligit creaturas.

Quarto Deus odit peccatores, iuxta illud Eccleſiaſtici. Altiſſimus odio hẽt peccatores. Et Malachię. Eſau odio habui, igitur. 4. *Ecc. 12.* *Mal. 1.*

Quinto arguitur ꝙ non diligat omnia ex charitate, quia charitas eſt habitus pficiens potentiam, ergo præſupponit potentiam perfectibilem, & imperfectam, ꝙ non poteſt eſſe in Deo. 5.

Sexto ſecundum Aug. Tātum ſunt tria diligenda ex charitate videlicet Deus, ſpiritus rationalis, & corpus humanum, ergo Deus non omnia diligit ex charitate. 6.

Septimo. Si Deus omnia diligit, aut illa dilectio eſt fruitio, vel vſus Non primū quia ſic frueτur creaturis. Nec ſm, quia vteretur ſeipſo, ꝙ videtur inconueniēs. 7.

Octauo arguitur, ꝙ Deus omnia æqualiter diligat, quia Sap. dicitur, ꝙ ęqualiter eſt ei cura de omnibus. 8.

Nono, Deus vnico actu ſimpliciſſimo, ſemper eodē modo ſe habente omnia diligit, ergo æqualiter. 9.

Decimo

10. Decimo. Si Deus inæqualiter diligit creaturas, quæritur an plus diligat naturā angelicā, quam humanam. Et videtur, ꝙ plus diligit naturam angelicam, cum ei dederit meliora naturalia Et ad oppoſitū uidetur, ꝙ plus dilexerit naturam humanā quia eam aſſumpſit, & non naturam angelicam.

11. Vndecimo. Si Deus diligit creaturas inæqualiter, quæritur, an plus diligat iuſtum præſcitum, an peccatorem prædeſtinatum? Item quęritur, an plus dilexerit Ioanne, quam Petrum, cum Ioannes dicat ſe diſcipulū, quē dn̄s diligebat, & tamen *Ioa. ult.* apud Ioannē habetur, ꝙ Petrus plus Chriſtū diligebat.

Aug ſuper Ioa. Contra. Dicit Augu. Omnia diligit dominus, quę fecit, & inter ea magis creaturas rationales. Et ex illis illas amplius, quæ ſunt membra vnigeniti ſui, & multo magis vnicum ſuum. Notāda ſūt quatuor pręambula.

Primum eſt ꝙ verba, quę dicuntur de Deo reſpectu creaturarū ſunt ī triplici differētia. Quędā cōnotant effectū in actu, ut creare, quędā in habitu tantū, vt prędeſtinare, quædā indifferēter vtroq; modo, ut diligere. Secūdū eſt, ꝙ in Deo eſt vna voluntas tm̄, & vnū eius obiectum primum, & vnus tātū actus eius īfinitus, & adęquatus ſibi, qui eſt omniū diligibiliū non quaſi omnia diligibilia requirantur ad ꝑfectionē eius, ſed magis econuerſo ex perfectione illius actus, ſequitur, quoniā neceſſario tendit in terminū primum, ꝙ etiam neceſſario tēdat in omnia illa reſpectu, quorū primus ille terminus eſt ratio agendi. Sola autem diuina eſſentia poteſt eſſe ratio agēdi diuino intellectui ac etiam voluntati. Si enim aliquid aliud eſſet ibi ratio agendi videlicet potentia.

Tertiū eſt, quod diuina dilectio creaturarum, non eſt ſecundum rationē affectionis, ſed ſecundū rationem communicationis boni. Illa ergo dilectio non eſt ſecundum affectum, ſed ſecundum effectum. Poteſt autem communicatio diuinę bonitatis attendi tā in effectibus naturæ quā in effectib. gratiæ.

Quartum eſt, ꝙ actus diuinę dilectionis vno modo poteſt comparari ad ipsū Deū diligentē, & alio modo ad connotata, ſiue ad ipſa obiecta, ſuper quæ trāſit, vel ſub aliis verbis de dilectione

Dei poſſumus loqui dupliciter. Vno modo quantum ad eius eſſentiam quæ eſt ipſa diuina eſſentia. Alio modo quã tũ ad eius efficaciã, q̃ ſcilicet habet in obiectis dilectis, uel aliter, & in idẽ redit cũ diligere ſit uelle bonũ alicui, dupliciter, intelligi põt aliqua ęqualiter, aut inęqualiter, diligi. Vno modo ex parte actus diligendi, puta ſi vnum inteſius diligitur, quàm aliud. Alio modo ex parte boni uoliti.

Con. 1. His præmiſſis, ponũtur ſeptem concluſiones Prima eſt. Ab ęterno Deus diligit creaturas. Patet primo per Augu- *De Tri. lib. 6.* ſtinũ dicẽtẽ. Abſit vt Deũ aliquid tẽporaliter diligere dicamus. Itẽ probatur ratione, quia ſi Deus ab æterno fuerit non diligens creaturas, & ex tempore diligit eas, ſequitur ꝙ de non diligente factus eſt diligens, & ſic eſt iu eo mutatio, quod eſt falſum.

Con. 2. Secunda concluſio. Deus diligit omne poſitiuũ. Patet, quia dilectio eſt primum donum, in quo omnia dona donantur, ſed in omni poſitiuo relucet aliquod donum Dei, igitur. Item diuinus intellectus intelligit omne poſitiuũ, ergo & diuina uoluntas ſetiã omne poſitiuum diligit, cum in omni tali intelligatur aliqua ratio bonitatis, ſicut & cognoſcibilitatis. Eſt tamen notandum, ut dicit Scotus, quòd Deus aliqua diligit dilectione efficaci, uidelicet illa, quæ aliquando ponit in eſſe, & aliqua dilectione cuiuſdam complacentiæ non efficaci, quæ ſcilicet nunquã ponit in eſſe. Sed tamen præſentantur ab intellectu diuino voluntati, ut poſſibilia habere tãquam bonitatem, ſicut & illa, quæ diliguntur dilectione efficaci.

Tertia concluſio. Deus *Con. 3.* omnia, quę diligit ex charitate diligit. Patet, quia Deus eſt ſumma charitas, & ſe diligendo, omnia alia diligit, & omnia alia propter ſeipſum diligit, iuxta quod dicitur Prouerbiorum. Vniuer *Pro. 15.* ſa propter ſemetipſum operatus eſt dominus.

Quarta concluſio. Deus *Con. 4.* & ſi omnes creaturas diligat per communicatione effectuum naturalium, nõ tamẽ per communicationem effectuum gratię. Primum patet, quia omni creaturæ communicat ea, quæ ſibi ſunt naturalia. Secundum patet, quia reprobis non communicat dona glorię, neque gratiæ finalis.

Quin-

Con.5. Quinta cõcluſio. Deus omnia æqualiter, & vniformiter diligit ex parte actus diligendi conſiderati ſecundũ ſuam eſſentiam, & comparati ad diuinam voluntatem, ſed inæqualiter ex parte ipſius actus diligendi conſiderati quantum ad efficaciam, & comparati ad ipſas creaturas, & ex parte boni politi ipſis creaturis. Primum patet in Deo eſt vnicus diligẽdi actus ſemper in ſe vniformiter ſe habẽs quo diligit oĩa quæcunq; diligit. Secũdũ patet, quia nõ eadẽ, nec ęqualia omnibus diſpenſat.

Con.6. Sexta concluſio. Quantũ ad effectum conditionis & naturæ, Deus plus diligit naturam angelicam, quam humanam. Sed quantum ad effectum reparationis, & gratię, plus diligit naturam humanam, quam angelicã. Primum: patet, quia angelis dedit meliora naturalia, quam hominibus. Secundum patet, quia naturam humanã perſonaliter aſſumpſit, & eã reparauit, non autem naturam angelicam. Eſt tamen aduertendum, quod ſi loquamur de angelis & hominib. quãtum ad perſonas ſingulares, eadem eſt menſura hominis & angeli, quantũ ad aliqua, vt habetur Apocalipſis. Simpliciter tamen loquendo, natura humana eſt ſupra totam naturam angelicam eleuata per gratiam in perſona Chriſti, & beatę Virginis matris eius. Apoc. 12.

Con.7. Septima concluſio. Deus plus diligit Chriſtum hominem, quam totũ reliquum humanũ genus. Patet, quia in infinitum melius eſt eſſe Deum, quam habere Deum, ſed Deus voluit Chriſto homini hoc bonum quod eſt eſſe Deum, maius autem bonum, quod velit aliis hominibus eſt habere Deum, igitur. Et ſi obiiciatur, quia ſicut dicitur in Ioann. Sic Deus dilexit mundum, id eſt humanum genus vt filium ſuum vnigenitum daret, ſed nõ datur res magis dilecta pro re minus dilecta, ergo. Dicendum, quòd minor eſt vera, quando nõ eſt ſpes rehabendi eam, Deus autem Pater rehabuit ipsũ Chriſtum hominem in reſurrectione ſua. Et ſi iterũ inſtetur, quia vt dicit Philoſophus. Propter quod eſt vnumquodque tale, & illud magis, ſed Chriſtus homo fuit a Deo dilectus propter genus humanum, igitur. Dicendum, quòd illa maxima Ioan. 3. 1 Poſteriorum.

philoſophi

philoſophi eſt intelligenda de eo, quod eſt cauſa præciſa. Redemptio autem generis humani non fuit cauſa præciſa, & adęquata incarnationis filii Dei. Vnde non eſt concedendum, quod genus humanum ſit finis incarnationis filii Dei, ſic enim oporteret concedere ipſum eſſe nobilius, & a Deo magis dilectum Chriſto homine. Sed iterũ poſſet aliquis inſtare, quia non uidetur eſſe prudentia dare precium tam carum pro re viliori. Dicendum, ꝙ Deus non redemit genus humanum ad ſe ditandum, ſed ad oſtendẽdum liberalitatem ſuam, & vt nos ad ſui amore alliceret. Neque emit ab alio, ſed a ſeipſo. Manus quippe miſericordiæ emit a manu iuſtitię.

1. Ad primum argu. dicendum ad minorem, ꝙ licet creaturæ nõ fuerint ab æterno bone actualiter, bene tamen potentialiter in cauſa ſua, & in præuiſione diuina.

2. Ad ſecundum argumentum dicẽdum, quòd maior eſt vera de amore, qui èſt per modum affectionis, & non de amore, qui eſt per cõmunicationẽ effectus, maxime vbi ſufficit, quod effectus ſit potentialiter: licet non actualiter. Vel aliter dicendum ad minorem, quòd licet non poſſit eſſe copula realis, niſi eorum, quę exiſtunt, bene tamen copula, quę eſt cogniti ad cognoſcẽtem, & dilecti ad diligentẽ. Non.n ad hoc quod aliquid ſit cognitum, uel dilectum, oportet ꝙ habeat eſſe reale.

Ad tertium dicendum, ꝙ Hugo loquitur de amore, qui eſt per affectionem, ſicut eſt in creaturis, & non de amore, qui eſt per communicationem effectus, ſicut eſt amor Dei reſpectu creaturarũ. Vnde amor Dei ad creaturas non eſt transformatiuus Dei ad ipſas, ſed magis eſt transformatiuus creaturarum ad Deum. Ita, quòd quędam ad ipſum transformantur per ſimilitudinem imaginis: alię uero per ſimilitudinem veſtigii tantum. 3.

Ad quartum argumentũ dicendum, quod Deus dicitur odio habere peccatores quantum ad communicationem effectuum gratiæ, glorię, ſed non quantum ad cõmunicationem effectum naturalium. 4.

Ad quintum argumentũ dicendum, quod antecedẽs eſt verum, vbi potentia eſt perfe- 5.

perfectibilis, & vbi eſt realis diſtinctio potentiç ab habitu, quod non eſt in Deo, charitas enim identitatem per Dei eſt ipſa diuina voluntas.

6. Ad ſextum argumentum dicendũ, ꝙ licet ſint tantum tria diligenda ex charitate tanquam ea quibus competit beatitudo, vel actu, uel aptitudine, tamen omnia diligi poſſunt aliquo modo ex charitate, nõ quidẽ amore amicitiç, ſed tali amore, qualis eis cõpetit inquantũ iuuare poſſunt ad actũ diligendi Deum, & ad perueniẽdum in beatitudinem.

7. Ad ſeptimũ dicendum, ꝙ dilectio Dei reſpectu ſui dicitur fruitio, & reſpectu creaturarum dicitur vſus. diligit enim ſeipſum propter ſe, & creaturas etiam propter ſeipſum.

8. Ad octauum dicendum, quod dicitur, æqualiter eſſe cura Deo de omnib ex parte actus diligendi, quia non magis intenſe vnam rẽ diligit quam aliã, cũ omnia diligat vnico actu ſimpliciſſimo, ſed eſt inæqualitas ex parte bonornm volitorũ.

9. Ad nonum ſimiliter dicendum eſt.

10. Ad decimum patet reſpõſio ex ſexta concluſionem.

Ad vndecimum dicendũ quod ſimpliciter Deus plus diligit peccatorem prædeſtinatum, quia vult ei maius bonum. Sed vt nunc videlicet pro tẽpore, in quo præſcitus eſt iuſtus & prædeſtinatus eſt peccator, plus diligit iuſtum præſcitum. 11.

Ad aliud dicendũ, ꝙ licet diuerſi diuerſimode ſuper hoc loquãtur, tamẽ ꝓbabilius, & veriſimilius eſt dicẽdum incertũ nobis eſſe quis eorũ plus Chriſtum dilexerit amore charitate, & quẽ eorum plus Chriſtus dilexerit ad maiorem gloriã. Sed certum eſt, ꝙ Petrus plus Chriſtum diligebat quantũ ad oſtenſionem feruoris, & promptitudinis. Chriſtus vero plus dilexit Ioan. quantum ad quædã familiaritatis indicia, & hoc ut dicit Chriſoſtomus pp eius ingenitã manſuetudinẽ, ꝓpter eius iuuentutem, & propter eius virginitatem.

De ira & odio Dei.

Vtrũ Deus iraſcatur aliquib. creaturis et eas odio habeat.

Tho.1.2.q.33.ar.1.

Circa

CIRCA ſeptimum ꝙ eſt de ira,& odio Dei quæritur. Vtrum Deus iraſcatur aliquibus creaturis, & eas odio habeat?

1. Arguitur ꝙ non, quia ira, & odium ſunt quędam paſſiones quæ non conueniũt Deo,igitur.

Eccl.5. Contra Eccleſiaſtici v.dicitur. In peccatores reſpicit ira Dei. Et Pſ.di. Odiſti omnes qui operantur iniquitatem.

Notanda ſunt tria præãbula. Primũ eſt ꝙ quædam nomina dicũtur de Deo ꝓprie,uidelicet illa in quorũ ſignificato nulla ĩperfectio includit̃,cuiuſmodi ſunt bonus,iuſtus,ſapiens,& hmõi. Alia vero dñr deDeo Metaphorice,illa uidelicet ĩ quorum ſignificato includitur imꝑfectio cujuſmodi ſunt noĩa paſſionũ,ſicut ſunt ira & odiũ.Et hæc dñr de Deo ſm ſimilitudinẽ effectus, q̃ videlicet illud ꝙ in nobis eſt ſignum,vel effectus talis paſſionis noĩatur in Deo nomine paſſionis,ſicut vindicatio,& punitio eſt ſignũ effectus iræ in nobis. Et iõ ipſa vindicatio,vel punitio ſeu voluntas vindicãdi vel puniẽdi ĩ Deo noĩatur ira.

Secundũ eſt,ꝙ ira,&odiũ in Deo nõ nominãt aliquã paſſionem,aut tranſmutationem, ſed ſimplicem actũ uoluntatis ſemper vniformiter ſe habentem tamen per illam nomina ut attribuuntur Deo aliquid connotatur in creatura. Vnde ꝙ Deus nunc alicui iraſcatur cui prius non iraſcebat̃ nõ eſt ꝑꝑ aliquã nouitatẽ, aut mutationẽ in Deo, ſed in creatura tñ quę non sẽper eodẽ modo ſe habet ad Deum.Tertium eſt quod in creaturis odium dicitur dupliciter. Vno modo,quia aliquis uult alteri malum etiã ſub ratione mali. Alio modo,quia non vult ei bonum,ſiue nolendo,ſiue non volendo.

His pręmiſsis ponuntur tres cõcluſiones. Prima eſt. Ira & odium vt ſunt paſsiones non conueniunt Deo, patet,quia ira & odium vt nominant paſsiones,dicunt aliquam imperfectionem. Con.1.

Secũda concl. Odium ut ꝑtinet ad actũ uoluntatis, inquantũ dicit volitionem mali,non cõpetit Deo, patet,quia Deus cum ſit ſumme bonus nulli poteſt velle malũ ſub ratione mali. Vñ non uult reprobis dãnationem,niſi ſub ratione iuſti. Con.2.

Ter-

Con.3. Tertia concluſio. In Deo eſt odium prout dicit nolitionem, ſeu non uolitionem boni: patet, quia peccatoribus oſtinatis, non vult dare gratiam, & in peccato finaliter perſiſtentibus vult non dare gloriam.

1. Ad argumentum, patet reſponſio ex dictis.

De iuſtitia, & miſericordia Dei.

Vtrum in omni opere Dei, ſit iuſtitia, & miſericordia.

D. Tho. Hoc idem quærit. 1. p. q. 21. art. 4.

CIRCA octauum q eſt de iuſtitia, & miſericordia Dei quęritur. Vtrum in omni opere Dei concurrāt miſericordia, & iuſtitia.

1. Primo arguitur q non, quia in prędeſtinatione electorum nulla uidetur eſſe iuſtitia, cum fiat nullis pręuiis aut pręuiſis meritis. Et in reprobatione reproborum nulla uidetur eſſe miſericordia: immo neque iuſtitia, cū nullis pręuiis, aut præuiſis demeritis non velit eis Deus gloriam, aut gratiam.

Secundo. Iudex miſericors non punit, ultra condignum, ſed Deus punit reprobos vltra condignum, ergo ibi non eſt miſericordia. Minor patet, quia culpa eſt temporalis, & momentanea pęna autem eſt perpetua. Item quaſi ſine comparatione plus eſt acerbitatis in pęna quam fuerit delectationis in culpa. 2.

Tertio Iudex miſericors non punit aliquem, niſi ad correctionem eius, ſm Deus punit reprobos non ad correctionem eorum, ergo ibi non eſt miſericordia. Maior patet, quia non eſt miſericordia, niſi vbi eſt releuatio a miſeria. 3.

Quarto. Deus poſſet dānare Petrum, & ſaluare Iudam, ſed ſi damnare. Petrū nulla eſſe ibi miſericordia, immo neque iuſtitia, quia Petrus nō meruit damnari. Si vero ſaluaret Iudam, licet videretur eſſe ibi miſericordia, tamē nulla eſſet iuſtitia quia Iudas hoc nō meruit. 4.

Contra dicit Pſa. Vniuerſę vitę domini miſericordia & veritas id eſt iuſtitia. Et iterum. Miſericordiam, & iuditium cantabo tibi dn̄e. Pſa.24. Pſ. 100.

Primo notāda ſunt, quinq; præam-

præambula de iuſtitia. Primũ eſt, iuſtitia poteſt dupliciter ſumi. Vno modo cõmuniter prout diffinitur ab Anſel. vbi dicit quod iuſtitia eſt rectitudo voluntatis ꝓpter ſe ſeruata, & ſic omnis virtus rectificatiua. voluntatis diceretur iuſtitia. Alio modo ſpecialiter, prout accipitur a philo. & ſic iuſtitia eſt rectitudo voluntatis in operatione, quæ eſt ad alterum. In operatione inquam iuſta, & debita ex neceſſitate legis. Obiectum iniuſtitiæ propriæ dictum eſt iuſtum, & debitum. ſm eſt, ꝙ iuſtitia propria dicta eſt duplex, videlicet legalis, & particularis. Iuſtitia legalis dicitur rectitudo voluntatis ad reddendũ cõitati ſibi debitũ eſt ex obligatione legis Et hãc iuſtitiam pertinet ordinare actus omnium virtutum ad bonũ cõe, pp quod ẽt dicitur legalis, quia intentio legalis principaliter tendit ad bonum cõe. Aliquãdo tamen ſumitur iuſtitia legalis ꝓ virtute ordinabili ad bonum cõe, & ſic iuſtitia legalis prędicatur de qualiber virtute, ſicut ſuperius de inferiori. Iuſtitia vero particularis dicitur rectitudo uolũtatis ad reddendũ debitum

Li. de veritate.
Eth. lib. 5. c. de iuſtitia.

pſone particulari ẽt ex neceſsitate legis. Tertiũ eſt. Iuſtitia particularis põt intelligi dupliciter. Vno mõ ex ordine ad ſeipſum tanquam ad alterũ. & ſic pęnitentia dicitur iuſtitia inquantũ, videlicet aliquis punit in ſe ipſo ꝙ iniuſte cõmiſit, vnicuiq; .n. tanquam miniſtro legis conceſſa eſt ſui ipſius punitio. Alio modo in ordine ad alterum ſimpliciter.

Quartum eſt Iuſtitia particularis quæ eſt in ordine ad alterũ ſimpliciter eſt duplex, videlicet comutatiua, & diſtributiua. Debitum .n. alteri, aut eſt de bonis cõitatis, & circa hoc eſt iuſtitia diſtributiua. Aut de bõis ſingularis pſonę & circa hoc eſt iuſtitia cõmutatiua. Sumitur aũt medium iuſtitię diſtributiuæ, ſm proportionalitatẽ geometricã, quæ eſt ſm ęqualitatẽ ꝓportionis & non quantitatis. Mediũ vero iuſtitiæ cõmutatiuæ ſumitur, ſm proportionalitatẽ ariſmeticam, videlicet ſm æqualitatem quantitatis, vt patet. v. Eth. Quintũ eſt ꝙ iuſtitia retributiua, ſm quam videlicet bonis pręmia & malis redduntur ſupplicia poſſet aliquo modo reduci ad iuſtitiam diſtributiuam,

5. Ethi. Capi de iuſtitia.

ſecundum quam vnicuiq; diſtribuendum eſt, ſiue de bonis, ſiue de pœnis, ſm ſuam dignitatem & congruitatē. Poſſet etiā reduci ad iuſtitiā commutatiuam, quia videlicet in illa retributione pro bonis meritis commutant̄ præmia: & ꝓ demeritis ſupplicia, tamen proprie loquēdo talis iuſtitia retributiua, neq; eſt diſtributiua, neque commutatiua. Non.n. oportet, neq; conducens eſt, ꝙ tātum reddatur de pœna, quātum fuit de culpa, & ꝙ non amplius detur de præmio quā fuerit de merito, immo condecens, vt fiat punitio citra cōdignum, & remuneratio ultra condignum quemadmodum facit Deus iuſtiſſimus retributor. Secūdo notāda ſunt tria pręambula de miſericordia. Primū eſt, ꝙ miſericordia in nobis duo importat. Primū & principale eſt habitus, ſiue actus quo nolumus miſeriā alterius, & ideo cauſa repellimus ſi pręſens eſt, aut præcauemus ſi imminet ſi poſſumus. Aliud eſt ſecundarium & conſecutiuum, videlicet paſſio quędam triſtitiæ, ſm quam triſtamur de miſeria alterius ī quantum ei compatimur & ſm hoc dicitur miſericors quaſi miſerū cor habens. Secundū eſt. Duplex eſt miſericordia videlicet parcēs & liberans a tota miſeria, & parcēs aut liberās a parte miſeriæ. Tertiū eſt. Nolitio alienę miſerię, q̄ miſicordia dicit, pōt ītelligi antecedēter, aut cōſequēter iuxta ea quæ dicta sūt ſupra de volūtate antecedēte, & conſequēte.

His præmiſſis ponuntur tredecim concluſiones. Prima eſt. In Deo veriſſime iuſtitia generaliter ſumpta: patet, quia diuina uoluntas eſt regula inobliquabilis omnis rectitudinis. *Con.1.*

Secunda cōcluſio. In Deo non eſt iuſtitia proprie dicta, prout de ea loquit̄ Phil. nec legalis, nec commutatiua, nec diſtributiua: patet, quia Deus nulli debitor eſt ex neceſſitate alicuius legis. Non.n. ſimpliciter loquendo, ſubditus eſt alicui legi, licet cōcedi poſſet ipſum ſubditum eſſe legi, quæ eſt ordinatio ſua libera, inquantum videlicet ordinauit ea eſſe cōferēda vniuerſo & partib. eius, quæ ſibi congruunt. *Con.2.*

Tertia concluſio. In Deo eſt iuſtitiam ad ſeipſum quaſi ad alterum: patet, quia Deus uult & diligit bonitatem ſuam & omnia ſibi intrinſeca *Con.3.*

trinſeca

trinſeca ſecundum quod decet. Et iſta poteſt dici iuſtitia legalis pro quanto pręſupponit illam legem qua deus eſt ſuper omnia diligendus.

Con.4. Quarta concluſio. In Deo in ordine ad omnes creaturas eſt iuſtitia abſoluta ſm diuinæ bonitatis condecentiã: patet, quia creatura ex ſe nihil eſt & quicquid habet, ex Deo habet, ergo quicquid vult Deus circa creaturam iuſtum eſt.

Con.5. Quinta concluſio. In Deo eſt iuſtitia quæ attenditur ſecundum meritorum exigẽtiam, patet, quia reddit vnicuique iuxta opera ſua.

Con.6. Sexta concluſio. In Deo eſt miſericordia prout nominat nolitionẽ alienæ miſerię, ſed non prout nominat compaſſionem triſtitiæ. Primũ patet, quia ſicut nullũ bonũ poteſt euenire, niſi Deo volente, ita nulla miſeria põt tolli, aut præcaueri, niſi Deo illã nolẽte: ſed multæ miſeriæ a multis creaturis tolluntur, & multæ impediuntur ne eueniat, quæ tñ ſunt poſſibiles: igitur. Secũdũ patet, quia in Deo nulla eſt paſſio, miſericordia autẽ hoc modo sũpta notat paſſionem triſtitię: igitur.

Septima concluſio. Miſericordia & iuſtitia in Deo diſtinguuntur formaliter: patet, quia ratio formalis vnius non eſt de quidditate alterius: poſſet tamen ſuſtineri quod ſicut in Deo eſt vnicus actus voluntatis, concernens diuerſa obiecta, ita etiam miſericordia, & iuſtitia, & charitas, & huiuſmodi ſunt vnus, & idem habitus in Deo, licet differant penes connotata, ſiue obiecta.

Octaua concluſio. Vbicunq; eſt miſericordia Dei, ibi concurrit iuſtitia abſoluta: patet, quia ſiue liberet a tota miſeria, ſiue a patre miſeriæ, hoc facit ſecundum condecentiam bonitatis ſuę. Con.8.

Nona concluſio. In prædeſtinatione electorum cõcurrunt miſericordia, & iuſtitia abſoluta, ſed non iuſtitia, quę eſt ſecundum meritorum exigentiam. Primum patet de ſe. Secundũ patet, quia quicquid vult Deus circa creaturam iuſtũ eſt & condecens. Tertium patet, quia illa prędeſtinatio non eſt ex meritis præuiis, aut prȩuiſis. Con.9.

Decima concluſio. In reprobatione malorũ cõcurrunt Con. 10.

runt iuſtitia abſoluta, ac ẽt iuſtitia, quę eſt ſecundũ meritorum exigentiã, & miſericordia parcens a tanto, licet non a toto, ac ẽt miſericordia antecedens. Primum patet, quia quicquid vult, aut non vult Deus creaturę hoc abſolute iuſtũ eſt. Volũtas. n. diuina eſt prima regula iuſtitię circa contingentia. Secundũ patet, quia ſupra dictũ eſt Deus nõ reprobat aliquem, niſi ſuppoſita præuiſione demeritorũ. Tertium patet, quia Deus præuidens demerita alicuius nõ reprobat ipſum eũ condemnando ad pęnã condignam ſed citra condignũ. Itẽ, quãuis ipſum reprobet, tamen non annihilat, & ſic parcit ei a miſeria non eſſendi. Quartum patet, quia Deus dat ei naturam rationalẽ ſm quã ſi velit poteſt Deum diligere, & ſic ſaluus fieri.

Con. 11. Vndecima concluſio. In remuneratione electorũ ac etiam in punitione reproborum eſt miſericordia, & iuſtitia, nedũ abſoluta, ſed ẽt iuxta meritorũ exigentiam patet, quia præmiat bonos vltra condignũ, inquantum ergo præmiat eſt iuſtitia, & inquantũ vltra cõdignũ eſt miſericordia. Punit etiã reprobos citra condignum, & inquantum punit eſt iuſtitia, inquantum vero citra condignũ eſt miſericordia.

Duodecima cõcluſio. Cũ illa iuſtitia quã habet Deus ad ſeipſum non cõcurrit miſericordia: patet, quia nulla penitus ibi eſt, aut eſſe poteſt miſeria. **Con. 12.**

Decimatertia cõcluſio. In omni actu productiuo, & cõſeruatiuo Dei circa creaturas concurrunt mĩa & iuſtitia, nedũ abſoluta, ſed ẽt iuſtitia quę attendit̃ ſm exigentia naturę ipſius rei. Patet, primo, ꝙ ibi ſit miſericordia, quia omnis creatura aut in toto, aut in parte liberatur a miſeria oppoſita naturali conditioni ſuæ. Secũdum patet, quia vnicuique creaturę dat Deus proprietates ſuas iuxta exigẽtiã naturæ ſuę, puta igni eẽ calidũ & eſſe ſurſum, & huiuſmodi. **Con. 13.**

Ad primũ argumentũ dicendũ, ꝙ in prædeſtinatione non eſt iuſtitia, quę attenditur ſm meritorũ exigentiã, ſed tamen eſt ibi iuſtitiã abſoluta ſm diuinę bonitatis concedentiã. In reprobatione etiam reproborũ, eſt miſericordia & iuſtitia, vt dictum eſt in decima concluſione. Et vlterius dicendum **1.**

quod

ꝙ in eo ꝙ Deus non uult re probis dare gloriam, aut gratiam, licet non ſit iuſtitia ſm meritorum exigentiam, eſt tamen iuſtitia abſoluta. Et licet non ſit miſericordia parcens a toto, bene tamen parcens a tanto.

2. Ad ſecũdum negatur minor. Et ad primã probationem dicendum, ꝙ licet culpa ſit tẽporalis in ſe, & quã tum ad actum perpetrandi, illa tamẽ culpa pro qua dãnatur aliquis eſt perpetua in voluntate peccantis, quia vt dicit Gregorius. Iniqui ſemper vellet uiuere, vt ſemper poſſent in iniquitatibus permanere. Et ſi dicatur, ꝙ quandoq; aliquis mortaliter peccat cũ voluntate penitendi. Dicendum, quòd hoc non ſufficit ad propoſitum, quia peccando mortaliter ſe exponit periculo ꝑpetuo manendi in peccato. Non.n. poteſt a culpa reſurgere, niſi per Dei gratiam, qua ſe reddit indignũ. Et ad aliam probatione dicendũ, quod non ſolũ punitur aliquis in inferno pro delectatione, quam habuit in culpa committendo peccatũ, ſed pro obſtinatione ſua, quæ eſt perpetua, & pro auerſione ſua a bono infinito.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ maior eſt falſa, & ad probationem dicendum, ꝙ ad ad miſericordiam ſufficit relatiuo a miſeria pro parte.

Ad quartũ dicendum, ꝙ ſi Deus damnaret Petrum nõ eſſet iuſtitia ſecundum meritorum exigentiam, ſed tamen eſſet iuſtitia abſoluta, ac etiam miſericordia parcens a miſeria non eſſendi. & ſi ſaluaret Iudam eſſet ẽt iuſtitia abſoluta.

PORTIO TERTIA.

De his quæ ſpectant ad potentiam executiuam.

SVPERIVS dictum eſt de his, quæ pertinent ad diuinum intellectum & ad diuinam uoluntatem. Conſequenter dicendum eſt de his, quæ ſpectant ad potentiam executiuam, ſiue effectiuam.

Vtrum potentia Dei diſtinguatur a uoluntate.

D. Tho. 1. p. q. 25. ar. 3.

VBI primo quæritur. Vtrum potentia effe-ctiua ſiue executiua, quæ dicitur omnipotentia in Deo diſtinguatur ex natura rei a potentia volitiua.

1. Primo arguitur, quod in Deo non ſit omnipotentia, quia Deus non põt peccare nec etiã poteſt moueri, aut ambulare,& hmõi,ergo nõ poteſt omnia igitur.

2. Secundo arguitur, ꝙ potentia executiua in Deo diſtinguatur a voluntate,quia potentiæ diſtinguuntur per obiecta, ſed obiectum factibile eſt aliud ab obiecto volibili non enim omne volibile eſt factibile.igitur.

3. Tertio ſi potentia executiua in Deo eſt ipſa voluntas,aut executio, illa fit per actum volitionis, aut ꝑ aliũ actum executiuum non primum, quia actio immediate productiua alicuius termini,& ipſe terminus ſimul ſunt, & nõ ſunt in actu.Cauſa enim in actu,& eſſe actus in actu ſimul ſunt, vt patet, per philoſophum: ſed actu volendi in Deo,eſt formaliter ab æterno: creatura vero ex tempore: ergo creatura non producitur per actũ volendi. Nec poteſt dici ſecundum,quia potentia, quæ eſt actus purus, eſt realiter ſuus actus,ergo in tali potẽtia non ſunt plures actus.

2. *Phil.* 1.*com.*37 *&* 5. *Meth.* 1*c.*3.

Contra,ꝙ in Deo ſit omnipotentia: patet, per Simbolum fidei, ꝙ autẽ in Deo potentia effectiua nõ diſtinguatur a voluntate: patet, quia doctores, & ſancti ponunt Deũ eſſe cauſam effectiuã omniũ per ſuã volũtatẽ, notanda ſunt tria preambula.Primum eſt, ꝙ ſicut dicit beatus Bon. quędã ſunt quę poſſe,eſt poſſe ſimpliciter,ſicut intelligere,& diligenter & creare,& hęc poteſt Deus in ſe,& per ſe.Alia ſunt quæ poſſe,eſt poſſe tamen impꝑfecte,ut ambulare, & moueri.Et hæc quantum ad id ꝙ perfectionis eſt poteſt Deus per ſe,ſed propter id ꝙ impꝑfectionis eſt nõ poteſt hmõi habere in ſe.Alia vero ſunt quę poſſe non eſt poſſe, ſed magis defectus potentiæ, ut peccare, prout notat deformitatẽ,& hmõi non poteſt Deus nec in ſe,nec ꝑ ſe.Secũdũ eſt, ꝙ ops dicit, quia poteſt in omnẽ effectũ poſſibilem, in quo videlicet nõ eſt repugnãtia ex ratione formali terminorũ.& hæc omnipotẽtia põt ĩtelligi dupliciter.Vno mõ ĩmediate, vt intelligũt theologi,ita videlicet

1. *d.* 43. *c.* 1.

licet, ꝙ Deus ꝑ ſeipſum immediate,cauſare poteſt omnē effectū poſſibilem, cuius uidelicet productio nullam includit imperfectionē. Et hmōi omnipotētia in Deo eſt tm̄ credita.Vnde ad eius notitiā uon ꝑuenerunt philoſophi. Patet itaq; ꝙ illa Theologorū regula,qcquid pōt prima cauſa cū ſecunda cauſa,pōt ēt per ſe immediate,eſt ſolū credita. Alio modo iuxta morē philoſophorum pōt intelligi omnipotētia ſiue immediate, ſiue mediate.Et hæc oīpotentia naturali rōne probari pōt ſicut probatur eſſe vna cā prima ſimpliciter infinita.Et ſi inſtetur,quia di.Rich. ꝙ ad ea quæ ſunt fidei non deſūt rationes neceſſarię. Dicēdū ꝙ & ſi rōnes illæ ſint neceſſariæ,non ſunt tamen euidēter neceſſariæ. Tertium eſt, ꝙ aliquid dixerunt potētiā executiuā in Deo eſſe formaliter aliam a potentia volitiua, quia uidelicet voluntati aliquid conuenit ex natura rei puta eſſe productiuū ad intra ꝙ repugnat executiue ſiue effectiue. Sed hoc nō videtur conuenienter dictum quia in diuinis non eſt ponenda pluralitas, ſiue neceſſitas,ſed diuina uolantas videtur per ſe ſufficere ad omnes effectus, qui potentiæ executiuæ attribuūtur.Ideo dicunt alii, ꝙ potētia executiua in Deo nō eſt ex natura rei diſtincta a voluntate, ſed tantum ſm rationē diſtinctione videlicet accepta a creaturis, vbi voluntas diſtinguit ſm rē a potētia executiua,ſed tamē aliquid eorum dicunt,ꝙ Deus nō agit extra immediate ꝑ actū volēdi,ſed ꝑ aliquē alium actū executiuum.Quod probant quia per actionē immanentem, cuiuſmodi eſt uolitio, non delinquitur aliquid realiter extra agēs,vt habetur. 9 Meth. ſed hoc non videtur conuenienter dictū,quia ſicut in Deo potētia eſt infinita & illimitata ſimpliciter ita ēt actus cum autē arguūt ꝙ ꝑ actionem immanentē nō derelinquitur aliqd realiter,&c. Dicendum,ꝙ actio diuinæ voluntatis ꝓprie loquendo, nec eſt immanens nec tranſiens prout de ipſis loqtur philoſophus, ſed cōtinet eminenter vtranque.

De Tri. lib. 1.

9.c.16.

Con. 1.

His pręmiſſis, ponuntur quinq; concluſiones. Prima eſt. Potētia Dei eſt omnipotentia: patet, quia oīs alia potētia ab eadem dependet tā in eſſendo, quā in cauſando

do:& in ea continetur eminenter ſecundum omne id quod perfectionis eſt.

Con.2. Secunda concl. In hoĩbus potẽtia executiua diſtingui tur à voluntate, patet, quia in hoĩbus potentia executiua, alligatur organo corporeo, non aũt voluntas. Itẽ executiua poteſt impediri, ſed non uoluntas.

Con.3. Tertia concl. In angelis potẽtia executiua differt a uoluntate: patet, quia ſuperior ãgelus põt impedire motũ cœli cõtra voluẽdo, cum hẽat efficaciorẽ virtutũ quã tñ ad potentiã executiuã, & tñ non poſſet impedire voluntatẽ angeli mouẽtis, & cõfirmat ꝑ articulũ qui dãnat vt erroneũ ꝙ angelus mouet cœlũ ꝑ ſolũ uelle ſuum.

Con.4. Quarta concl. Potentia executiua, ſiue effectiua in Deo nõ diſtinguitur ex natura rei a potẽtia volitiua: patet, quia potẽtia executiua a voluntate diſtincta neceſſario includit impfectionem, licet.n. ſit actiua reſpũ ſui obiecti eſt tñ paſſiua reſpũ voluntatis imperãtis, & ei ſubiicit in agendo. Item nullũ pfectum ĩdiget ad ſui actionẽ aliquo inſtrumento a ſe diſtinctio ex natura rei: ſed uoluntas eſt principium pfectiſſimũ, & potẽtia executiua ſi eſt diſtincta a volũtate, eſt quaſi inſtrumentũ voluntatis quẽadmodum exequens imperium alicuius dicitur eius inſtrumentũ igit. Item ſi uoluntas diuina nõ poſſet ĩmediate in effectum ſed ſolum mediante alia potentia executiua non eſſet omnino perfecta.

Quinta concl. Actus efficiẽdi puta creandi, uel conſeruandi creaturas nõ diſtiguitur ex natura rei in Deo ab actu volendi: patet, quia qñcunq; aliquæ potentiæ ſunt ſubordinate, quicquid cadit ſub obiecto potẽtię inferioris, cadit & ſub obiecto potẽtiæ ſuperioris, ſed voluntas creata eſt inferior potẽtia Dei executiua cũ ſit eius effectus equiuocus, ergo oẽ, ꝙ cadit ſub obiecto voluntatis creatæ cadit ſub obiecto potentiæ executiuæ Dei. Et ꝑ cõſequens ẽt quicqd cadit ſub obiecto actus volẽdi in creatura ẽt cadit ſub obiecto actus potentiæ executiuę Dei, ſed Deus cadit ſub obiecto actus volẽdi ĩ creatura, ergo ẽt cadit ſub obiecto actus creãdi, & cõſeruãdi. Et ꝑ cõſequẽs actus creãdi in Deo nõ diſtinguit ex natura rei ab actu volendi Con.5.

lēdi,quod eſſet oīno impoſſibile ſi actus executiuus eſſet alius ab actu volendi.

1. Ad primū arg patet reſpōſio ex primo præambulo.

2. Ad 2ᵐ dicendū, ꝙ maior eſt vera qñ obiectū vnius potentię non continet eminenter obiectū alterius. In propoſito āt eſſētia diuina, quæ eſt obiectum adequatum voluntatis diuinę cōtinet eminenter obiectum potentiæ executiuæ, videlicet quodcūque factibile, & ideo etiam uoluntas continet eminenter potentiam executiuam.

Ad tertiū dicēdū, ꝙ maior eſt vera in actione naturali, ſed nō in actione libera, in qua nō oportet, ꝙ terminus ponatur in eſſe in eodē inſtāti, in quo eſt actio. Eſt.n. aduertēdū, ꝙ in tali actione aliud eſt inſtās, in quo eſt actio, & aliud ꝓ quo ponit̄ actio. Vnde in propoſito Deus uoluit ab æterno creaturā producere, non tñ pro æterno. Sed replicatur, quia ſi productionē diſtinguitur a uolitione, & Deus ab ęterno voluit creaturā producere pro tempore, ergo ab æterno producit. Dicendum, ꝙ illa volitio non habet rōnē productionis ab ęterno, ſed tantum in illo inſtanti, pro quo Deus uoluit ab ęterno rē eſſe. Sed iterū inſtatur, quia ſi uolitio fuit ab æterno, & non productio, ergo volitio ſeparatur a productione, & per conſequens diſtinguuntur. Dicendū, ꝙ actus diuinę voluntatis accipit̄ dupliciter. Vno modo quantū ad id, quod eſt in ſe formaliter, & ſic ille idem actus, qui eſt uolitio, ē etiā ꝓductio, nec eſt ibi aliqua ſeparatio. Alio modo quantū ad id quod connotat per volitionem, & productionē, & ſic eſt ibi diſtrictio, & ſeparatio. Ille enim actus, vt eſt volitio, connotat obiectum in eſſe volito præciſe. Ille autē idem actus, vt dicitur productio, connotat idem obiectum in eſſe reali.

Vtrū prima ratio poſſibilitatis, uel īpoſſibilitatis rei, ſit ex parte Dei, uel ex parte rei factibilis.

Scot. 1. ſent. d. 43. q. 1.

SEcundo quæritur. Vtrum prima ratio poſſibilitatis vel impoſſibilitatis rei ſit ex parte diuinæ potentiæ, vel ex parte rei factibilis.

Arg. ꝙ ex parte Dei, quia ſ. dicit

1.ſent. d.44. dicit Magiſter, quòd mũdus poſſet fieri melior, ſi daret ei Deus maiorem capacitatẽ.

Libr. de caſu Diaboli. Contra. Dicit Anſel. Quia Deus dedit perſonantiã bono angelo, & ideo eam habuit. Sed quia non dedit eã malo angelo, non ideo non habuit eam: ſed quia ipſe nõ accepit, ergo a ſimili defectus poſſibilitatis non eſt ex parte Dei, ſed ex patre rei. Notandæ ſunt quattuot propoſitiones circa poſſibilitatem rei. Prima eſt. Potentia actiua Dei, quæ dicitur omnipotentia, cuius obiectum eſt poſſibile proprie dictum nõ eſt intellectus diuinus formaliter, ſed quaſi præſupponit actionem diuini intellectus. Secũda. Res per diuinum intellectum producta in eſſe intelligibili in primo ſigno naturę ex ſe ipſo formaliter in ſecundo ſigno habet eſſe poſſibile, ſeu producibile. Ex ſeipſa enim formaliter ſibi non repugnat eſſe: & ei repugnat neceſſario eſſe, in quibus duobus cõſiſtit ratio poſſibilitatis. Tertia eſt. Licet poſſibilitas creatura non ſit prior omnipotentia in Deo, ſumendo omnipotentiã ꝑ perfectione abſoluta, tamẽ creatura intelligitur poſſibilis antequam per omnipotẽtiã producatur in eſſe. Quarta. Ante productionem rei nullus eſt reſpectus prior, nec ex parte cauſæ productiuæ, nec ex parte producibilis. Vnde cauſa ſub ratione abſoluta producit cauſatũ ſub ratione abſoluta. Et deinde ſequitur in cauſato reſpectus ad cauſam. Secundo notãdæ ſunt tres propoſitiones circa impoſſibilitatẽ rei. Prima eſt. Impoſſibile ſimpliciter ĩcludit aliqua incõpoſſibilia, quorũ incompoſſibilitas eſt ex ſuis rationibus formalibus formaliter, & quaſi principatiue ab eo, a quo habent ſuas rationes formales. Secũda eſt. Ex iſta incompoſſibilitate illorum plurium, ſequitur impoſſibilitas ipſius rei. puta chimera eſt impoſſibilis, quia partes eius ſunt incõpoſſibiles, & creatura neceſſaria eſt impoſſibilis, quia neceſſitas, & creatio ſunt incõpoſſibiles Vnde impoſſibilitas formaliter notat negationẽ reſpectus ad quodcũque agens. Tertia eſt, ꝙ non oportet ex natura rei eſſe aliquem reſpectum negatiuum in cauſa in ordine ad impoſſibile, ſed tamen poteſt intellectus comparare Deum, aut aliud agẽs ad ipſũ incõpoſſibile ſub negatione reſpectu.

His

Con. 1. His prẹmiſsis, ponuntur tres concluſiones. Prima eſt. Poſsibilitas rei non eſt a diuina oĩpotẽtia, patet, quia diuina omnipotentia nõ dat rei aliquod eſſe, niſi producẽdo ad extra, ſed ante productionẽ rei ad extra ipſa res eſt poſsibilis. igitur. Itẽ quicquid facit diuina omnipotẽtia, facit contingenter, ſed creatura habet neceſſario eſſe poſsibile cum non poſsit eſſe neceſſaria, aut impoſsibilis Igitur. Item in cauſis præciſis, ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio erit cauſa negationis, ut habetur id

1. Poſt. eſt. Poſteriorum. ergo ſi diuina potentia in Deo ſit cauſa poſsibilitatis rei, ſequiť, ꝙ negatio potentiæ in ipſo Deo erit cauſa ĩpoſsibilitatis rei ĩpoſsibilis, ꝙ eſt falſum.

Con. 2. Secunda concluſio. Poſsibilitas rei formaliter eſt ex ſua ratione formali, & quaſi principatiue ab intellectu diuino, patet, quia poſsibile, vt eſt obiectum omnipotentiæ, dicitur quod poteſt eſſe, & ſibi repugnat neceſſario eſſe, ſed creatura ab intellectu diuino producta in eſſe intelligibili habet hẹc duo ex ſua ratione formaliter, & quaſi principatiue ab intellectu diuino. igitur.

Con. 3. Tertia concluſio. Impoſsibilitas rei formaliter eſt ex formali ratione partium incõpaſsibilium, & quaſi principatiue ab itellectu diuino. Primũ patet, quia omnis repugnantia extremorũ eſt ex ſua ratione formali ſecluſo quocunq; reſpectu vtriuſq; extremi poſitiuo, vel negatiuo ad quodcũq; aliud, ſed impoſsibilitas rei cõſiſtit in tali repugnãtia. igitur. Secũdũ patet, quia repugnantia ẽ a formalibus rationibus extremorũ formaliter, vt patet ex præcedenti parte, ſed illa extrema hẽnt ſuas rõnes formales, quaſi principatiue ab intellectu diuino. igitur.

1. Ad argumentũ dicendũ, ꝙ Magiſter ſupponit, ꝙ mundus ſit capax maioris perfectionis, aut ſaltẽ ꝙ poſsit ſuſcipere capacitatẽ maioris ꝑfectionis. Nihil autẽ ſimpliciter, quod videlicet, neque eſt, neque poteſt eſſe repugnat recipere capacitatem cuiuſcunque perfectionis.

Vtrum diuina potentia ſe extendat ad impoſsibilia.

Th 1.p.q.25.ar.3. Dur. 1.d.13. q.2.

Ter-

Tertio queritur. Vtrum diuina potentia ſe extẽdat ad impoſſibilia.

1. Arguitur, ꝙ ſic, quia dicit Baſilius, ꝙ plus põt Deus facere, quã intellectus hoĩs intelligere, ſed intellectus noſter põt intelligere impoſſibile, puta chimeram. igitur.

2. Secundo. Nihil uidet Deo impoſſibilius, quã peccare cũ peccatum auertat a Deo, & tamen dicit philoſophus, ꝙ Deus & ſtudioſus poteſt praua facere. igitur.

3. Tertio. Præteritũ non fuiſſe, eſt impoſſibile, & tñ põt Deus facere præteritũ non fuiſſe. igiř. Minor patet, quia põt facere futurũ nõ eſſe futurũ. ergo etiã põt facere præteritũ non eſſe præteritum.

Contra, ſi Deus poſſit impoſſibile, ſequitur ꝙ impoſſibile erit poſſibile quod implicat cõtradictionẽ. Notandũ, ꝙ triplex eſt impoſſibile. Primũ eſt impoſſibile ſimpliciter, & per ſe cui, videlicet repugnat eſſe, vt chimera, & hominẽ eſſe equũ, & huiuſmodi. Aliud eſt impoſſibile per accidens, ꝙ ſcilicet ſm ſuam naturã ẽ impoſſibile, ſed ratione alicuius accidentis eſt impoſſibile, ſicut præteritũ, ſm id quod eſt impoſſibile, eſt nõ fuiſſe, cũ nõ fuerit neceſſario, ſed ratione præteritionis præteritum inquantũ prẹteritũ impoſſibile eſt nõ fuiſſe. Tertiũ eſt impoſſibile ſm quid, uidelicet, ꝙ nõ ſubeſt potẽtiæ limitatẹ, & finitẹ, vt virginẽ parere, mortuũ reſurgere, & hm̃di, quæ ſunt impoſſibilia naturæ creatæ.

Hoc prẹmiſſo, ponuntur tres cõcluſiones. Prima eſt. Diuina potentia non poteſt facere ipoſſibile ſimpliciter, & per ſe. Patet, quia Deus nõ poteſt facere contradictoria ſimul eſſe uera, ſic enim falſificaret primum principiũ, in quo omnis doctrina radicatur: ſed omne tale impoſſibile includit contradictionẽ. igitur. Minor patet, quia oẽ tale includit partes ſibi inuicé formaliter repugnantes, vt patet ex prẹcedenti qõne. *Con.1.*

Secunda concluſio. Diuina potentia non poteſt facere id quod eſt impoſſibile ꝑ accidens puta præteritũ nõ fuiſſe. patet, quia hoc etiã includit cõtradictionẽ, videlicet prẹteritũ fuiſſe, & nõ fuiſſe, prẹteritũ.n. vt prẹteritum includit fuiſſe. ideo vt ſic omnino ſibi repugnat non fuiſſe. ideo dicit philoſophus hoc ſolo priuatur Deus, ingenita facere q̃ genita ſunt. Et beatus Hieron. ad Euſto: dicit. *Con.2.* *Ethic. lib.5.*

dicit. Cũ Deus poſſit cætera, non pôt facere de corrupta uirginẽ. Quod ſic eſt intelligendum, ꝙ nõ pôt facere de corrupta quin fuerit corrupta, poteſt tamen reparare uirginitatem, ſeu integritatem tam carnis quam mentis.

Con.3. Tertia concluſio. Diuina potentia ſe extẽdit ad illud, quod eſt impoſſibile ſecũdũ quid patet, quia diuina potẽtia eſt infinita, & illimitata, ergo multa, quę ſunt impoſſibilia potentiæ limitatæ, ſunt poſſibilia.

1. Ad primũ argũ dicendum ad minorem ꝙ illa eſt uera tantũ de intellectu fantaſtico, & nõ de intellectu vero, de quo eſt maior intelligenda, ut patet, per uerbũ angeli dicentis. Non erit impoſſibile apud Deũ oẽ verbũ. Verbũ .n. notat intellectionem ueram in qua ſcilicet nulla implicatur contradictio.

2. Ad ſecundum dicendum ad minorem, ꝙ philoſophus loquitur conditionaliter, uidelicet ĩ hoc ſenſu: Deus poſſet praua facere ſi uellet, ſed utraq; pars eſt impoſſibilis, quemadmodũ ſi diceretur. Si cętum ſint minus q̃ quinque, ſunt minus quã decem.

3. Ad tertiũ negatur minor. Et ad probationẽ negatur conſequentia, quia Deus poteſt impedire futurũ ne fiat, nec in hoc implicatur cõtradictio, ſed nõ põt impedire præteritũ ne fuerit. Itẽ dicẽdũ, ꝙ ſicut eſt poſſibilis mutatio de ſubiecto i ſubiectũ, & de nõ ſubiecto in ſubiectũ, & de ſubiecto in non ſubiectũ, ſed non eſt poſſibilis de nõ ſubiecto in nõ ſubiectũ, hoc.n.nihil eſt, ita Deus pôt facere de ente ens, & de non ente ens, & de ente non ens, ſed non poteſt facere de nõ ente nõ ens, talis .n. factio nihil eſſet, præteritũ ãt eſt nõ ens. ideo nõ pôt annihilari. Sed tunc uidetur eſſe difficultas, quia ẽt futurũ ẽ nõ ens. Dicendum ſicut iã dictũ eſt, ꝙ Deus non pôt facere futurum non eſſe futurũ, ipſum annihilando, ſed ipſum non producendo, ſiue impediendo ne fiat, vt dictum eſt.

QVAESTIO QVARTA.

Vtrum Deus poſſit facere infinita.

Tho.1.p.q.7.art.3.& 4.Dur.1.d.43.q.2.

Quar-

QVarto quęritur. Vtrũ diuina potentia ſe extẽdat ad infinitum, ſiue ad infinita. Ar. quòd ſic.

1. Primo, quia maior potentia poteſt in maiorem actũ, ergo infinita potẽtia poteſt in actum infinitum.

2. Secundo. Potentia ſe tota agens producit effectum ſibi adęquatum, ſed diuina potẽtia cum ſit ſimpliciſsima ſe tota agit, ergo producit effectum ſibi adęquatum, & per conſequens cum illa ſit infinita, producit infinitum.

3. Tertio. Fruſtra eſt potentia, quę non reducitur ad actũ, ergo fruſtra diuina potentia eſſet infinita, niſi poſſet producere effectum infinitum.

4. Quarto arg. Omnis potẽtia actiua poteſt ſe manifeſtare in effectu ſuo, ſed potentia infinita non poteſt manifeſtari, niſi in effectu infinito. igitur.

5. Quinto. Diuina potentia poteſt creare animas infinitas, cum non determinetur ad certum numerum. igitur.

Contra. Diuina potentia nihil poteſt facere, niſi in numero pondere, & menſura, ergo nihil pôt facere infinitũ. Notandum, ꝙ triplex eſt infinitum. Primum eſt infinitũ extenſiue, ſiue in quantitate cõtinua, aut diſcreta. Et de hoc ĩfinito loquitur philoſo. cũ dicit, infinitum eſt cuius ꝗtitatẽ accipiẽtibus ſemper eſt aliquid extra ſumere. 3. Phyſ. t.c.62. Vñ hoc infinitũ ſolũ eſt ĩ potentia, accipiẽdo vnũ poſt aliud, & ſic conſiſtit in ſucceſsione quadã, & nõ in actu cõpleto. Potẽtia etiã ad infinita ſe extẽdens, vt potentia materiæ ad infinitas formas, & potentia actiua alicuius agẽtis ad infinitos effectus dicitur infinita extenſiue. Aliud eſt infinitũ intẽſiue, quod videlicet improportionaliter excedit quodcunq; finitũ. Aliud vero infinitum vtroq; mõ, vt potentia diuina, quæ eſt in ſe formaliter infinita, & ad infinitos effectus ſe extendit.

His præmiſsis, ponuntur quatuor cõcluſiones. Prima eſt. Con. 1. Diuina potẽtia non põt producere, aliquid actu infinitũ intẽſiue in creaturis patet, quia omne creatum eſt limitatũ cũ ſit in determinato genere, ſed oẽ quod ſit a diuina potentia eſt creatũ. igitur. Itẽ nihil a Deo factũ eſt ſimpliciter perfectiſsimum. igitur nihil tale eſt infinitũ, patet antecedens, quia nihil a Deo factum, habet formaliter oẽm ꝑfectionẽ ſimpliciter. Non.n. formaliter habet diui-

diuinam eſſentiã. Ex his ſequitur, ꝙ nihil poteſt eſſe in finitũ intenſiue præter Deũ.

Con. 2. Secunda cõcluſio. Diuina potentia non poteſt producere magnitudinem actu infinitam extenſiue, patet, quia uel illa cõſtaret ex partibus finitis, vel infinitis. Si primũ, ſequitur, ꝙ illa magnitudo non eſt infinita Ex partibus enim finitis, nõ poteſt cõſtitui, niſi finitum. Si autem dicatur, ꝙ conſtat ex partibus infinitis, aut ergo ex partibus infinitis ſecundum magnitudinem, & ſic ſequitur, ꝙ aliquid erit maius infinito, cum oporteat totum maius eſſe ſua parte. Nõ poteſt autem aliquid eſſe maius infinito. igitur. Aut ex partibus infinitis ſecundum multitudinem, & tunc ſi loquamur de partibus inexiſtentibus, non ſequitur propter hoc magnitudinem eſſe infinitam, cum in qualibet magnitudine ſint hoc modo partes infinitæ Notanter autem dictum eſt infinitum in actu, quia bene conceditur infinitum in potentia inquãtum quelibet magnitudo eſt diuiſibilis in infinitum. illa tamen diuiſibilitas nunquã poteſt tota ſimul reduci ad actum completum.

Tertia concluſio. Diuina potentia non poteſt producere multitudinẽ actu infinitã. patet, quia ſi produceret multitudinẽ infinitã, aut poſſet ꝓducere vlterius aliquã vnitatẽ, & ſic erit aliquid maius infinito, aut non, & ſic Deus per talẽ productionẽ fiet impotens, & erit exhauſta eius potẽtia. Item omni multitudine producta eſt dabilis maior, ſed infinito nihil põt ẽe maius, ergo nõ põt ẽe mul titudo actu infinita producta. Con. 3.

Quarta concluſio. Diuina potẽtia põt producere finita in infinitũ. patet, quia nũquã poteſt tot producere quin poſſit ampliora, & plura in infinitum producere, illa tñ plura nunquam poſſunt eſſe in actu producto infinita.

Ad primum arg. dicendũ, ꝙ antecedens eſt verum de actu accepto pro actione agẽtis, ſed non de actu accepto pro re acta, niſi vbi agens, & res acta vniuocantur. 1.

Ad ſecundum dicendum, quòd maior eſt vera de potẽtia naturaliter agente, ſed non de ea, quæ libere agit. 2.

Ad tertium dicendum, ꝙ antecedens eſt verũ de potẽtia, quæ cõplet in actu, ſiue ꝑ actum cuiuſmodi non eſt potentia dicta reſpectu poſſibilium. 3.

lium. Nec tñ oportet potentiã, quę complerur per actũ ſi ſit ad iſinita reduci ad actũ cõpletum ſimpliciter, ſed ſuf ficit, ꝙ pro parte reducat ad actũ remanẽte ſemper potẽtia ad vlteriora: talis.n.potẽtia nõ eſt ad infinitũ in actu.

4. Ad quartum dicẽdum ad minorẽ, ꝙ infinita Dei potẽtia, manifeſtatur in effectu infinito in potentia. Vbi eſt aduertendũ, ꝙ potentia Dei triplicem habet infinitatem. Prima eſt in durationis ęternitate. Secũda eſt in uigoris inmenſitate. Et tertia eſt in effectum numeroſitate. Prima manifeſtatur in infinito ſm durationem, quod eſt infinitum in potentia. Secunda manifeſtatur in rerum creatione, ubi eſt maxima improportio inter terminum a q̃, & ad quẽ. Tertia vero manifeſtatur partim in actu, quia videlicet tot fecit. partim in potentia, quia videlicet plura poteſt facere. partim uero in negatione, q̃a nõ tot, neq; tãta fecit, aut faciet qn ſemꝑ poſſit plura, & maiora facere

5. Ad quintum dicendum, ꝙ diuina potentia poteſt creare animas infinitas in hoc ſenſu, quia nunquã tot creabit in actu quin ſemper poſſit plures, & ita poteſt creare in infinitum, ſed nunquã poſſunt eſſe create actu iſinitæ.

Vtrum diuina potentia potuerit feciſſe mundum meliorem quam ſit.

Scot.3.ſent.d. 44.q.1.Dur.1.d. 43.q.3.Tho.1.p q.25.ar.6.

QVINTO quęritur. Vtrum diuina potentia potuerit feciſſe mundum meliorem quã ſit?

Argu. quòd nõ, quia dicit Aug. Quicquid tibi uera ratione melius occurrerit ſcias Deum feciſſe omnium bonorum conditorem, 1. *Lib de bero ar. Lib tiſ.*

Secundo. Dicit ipſe. Duo feciſti domine. Vnum prope te, ſ. naturam angelicam. Aliud prope nihil, ſ. materiam primam, ſed inter propinquitatem Dei, & nihil eſt maximus ambitus, ergo non potuit Deus facere mundum capaciorem, quam fecit, ſed capacitas eius non eſt uacua, ſic enim uniuerſum eſſet imperfectum, igitur, 2.

Tertio. Quicquid fecit Deus potentisſime, & ſapientiſſime fecit, ergo non potuit melius feciſſe, 3.

Quarto. Bonum ex natura ſua 4.

ra ſua eſt ſui diffuſiuum, ergo maximum bonum eſt maxime ſui ipſius diffuſiuum, ſed Deus eſt ſummum, & maximum bonum, ergo quicquid producit optimum, & ſic nõ poteſt melius facere.

5. Quinto. Super illo verbo *Gen.1.* Gen. Vidit Deus cũcta quę fecerat, & erãt valde bona. Dicit gloſa Aug. Singula quæq; bona in ſe, ſed in vniuerſo optima. optimo autem nihil poteſt eſſe melius, igitur.

Cõtra. Bonitas totius mũdi eſt finita, ergo poteſt produci aliqua bonitas maior. Notandũ, ꝙ mundũ poſſe fieri meliorem poteſt intelligi tripliciter. Primo quantũ ad ſubſtantiã partium Secundo quantũ ad earũ proprietates & accidentia. Tertio quantũ ad earũ ordinẽ. Primũ põt dupliciter intelligi. Vno mõ quantũ ad eſſe quidditatiuũ, & rõnẽ ſpecificã. Secũdo mõ quantum ad melioritatẽ quãtitatiuã, ſiue intẽſiuã, ſiue extenſiuam. Exemplum de primo, ſicut vna anima in naturalibus melior eſt altera Exẽplum de ſecundo, ſicut marcha auri melior eſt vncia. Secundum ẽt põt intelligi dupliciter. Aut de partibus mũdi in ſe, aut de ipſis in relatione ad inuicem, & ad finẽ. Tertium etiam poteſt intelligi dupliciter, quia duplex eſt ordo partium. Primus eſt ordo partium in toto. Et ſecundus eſt ordo in finẽ. Primus manifeſtat Dei ſapientiam, & ſecundus Dei bonitatem. Et iſti duo ordines autem inuicem connexi in uniuerſo: ſic enim ordinantur partes in toto uniuerſo, vt cõgruit earum ordini in finem.

His pręmiſſis ponuntur quatuor cõcluſiones. Prima eſt Deus potuit alium mundum iſto meliorẽ facere quãtum ad ſubſtãtiam partium melioritate quidditatiua, ſed non iſtum mundum iam productum. Prima pars patet, quia bonitas quidditatiua quaruncunque partiũ huiuſmodi eſt finita, ſed oĩ finito põt maius, & melius cogitari. Deus ãt plus poteſt facere, quã intellectus noſter cogitare, ergo põt facere alium mundum ex partibus melioribus, ſẽm ſuas rõnes quidditatiuas, q̃ ſit mundus iſte. Secunda pars, patet, quia quilibet gradus eſſentię, ſiue quidditatis, variat ſpeciẽ. Vñ dicit philoſophus, ꝙ ſpecies ſe habent ſicut numeri, quia videlicet ſicut q̃libet vnitas variat ſpeciẽ numeri, ita quilibet gradus quidditatis, uariat ſpe- *Con. 1.* *9. Met. t.c.13.*

at ſpeciẽ rei. Si ergo Deus fa cerer mundũ ex partibus ha bentibus aliã rationẽ quid-ditatiuam, quã partes huius mũdi, ille nõ poſſet eſſe eiuſ dem ſpeciei cum iſto mũdo.

Con.2. Secũda concl. Deus potuit facere iſtum mundum melio rẽ melioritate quãtitatiua, tã extẽſiua, quã intẽſiua. Pri mũ patet quia potuit facere cœlũ maioris amplitudinis, & maioris extenſionis, ac ẽt elementa. Poſſet etiam face-re omnia corpora humana magnitudinis, gygantex, & ita diceretur de aliis parti-bus mundi, illud enim nullã implicat contradictionem.

Secundum patet, quia po-tuit facere omnis animas ra tionales tãto perfectioni na turalis intenſiue, ſicut eſt aĩa Chriſti, de qua tenendũ eſt, ꝙ perfectior eſt in naturali-bus aliis animabus. Vnde ar ticulus cõdemnatus eſt dice re animã Chriſti non eſſe in naturalibus perfectiotẽ ani-ma Iudæ. Et ita conformiter dici poſſet de aliis formis tã coniunctis, quam ſeparatis, ſecundum gradus perfectio-nales in eadem ſpecie.

Con.3. Tertia concluſio, Deus po tuit hunc mundum ſimplici ter facere meliorẽ quãtũ ad proprietates, & accidentia partium ſcḋm ſe cõſideratarũ, patet, quia potuit facere Solẽ lucidiorẽ, ac etiã Lunam, & ita de aliis Nã dicitur Eſaiæ, Eſa. ꝙ erit lux Lunæ, ſicut lux So lis, & lux Solis ſeptupliciter, ſicut ſeptem dierum Et ita patet, quòd illud eſt poſſibi-le ergo hoc potuit Deus a principio facere.

Con.4. Quarta concluſio. Nõ po teſt Deus hunc mundũ melio rẽ facere quantum ad ordi-nem partiũ in toto, & quan-tum ad ordinem in finẽ: pa tet, quia vterq; iſtorum ordi num eſt optimus: optimo ãt nihil poteſt eſſe melius, igi-tur. Minor declarat primo de ordine in toto, quia ſicut dicit Aug. Vniuerſũ eſt ſicut pulcherrimum carmen, qḋ decurrit ſcḋm optimas conſo nantias. Vnde ſicut in verſu vnaqueq; ſyllaba ornatiſſi-me eſt in ſitu ſuo, nec poteſt melius ordinari: immo ſi ali bi poneretur deſtrueretur verſus. Ita in toto vniuerſo vnaqueque pars eſt ornatiſſi me in ſitu ſuo. Vnde Sol me lius, & ornatius ſituatur in orbe ſuo, q̃ in orbe Saturni, & homo pro nunc melius, & cõueniẽtius eſt in terra, q̃ in cœlo. Vnde dicit Aug. ſuper Ioannem. Sicut angelus op-time eſt in cœlo, ita vermicu

lus

lus optime eſt in terra. Secũdo declaratur de ordine partium ĩ finẽ quia nõ põt meli us ordinari, quàm ad gloriam Dei.

1. Ad primũ arg. dicendũ ꝙ Auguſt. loquitur de melioritate huius mundi quantum ad rationem quidditatiuam partium.

2. Ad ſm dicẽdũ, ꝙ licet angelus ſit prope Deum per im mediatã receptionẽ a Deo & immediatã cõuerſionem in Deũ, non tñ per ſummã aſſi miliationẽ ad Deum. immo inter ſeipſum angelũ, & Deũ eſt infinita diſtãtia, & ĩtelligi biles infiniti gradus eſſentia rũ ex quibus poſſet Deus facere nedũ vnũ alium mũdum: ĩmo infinitos mundos, intel ligendo tñ ſicut exponit in quæſtione præcedenti, ꝙ poſſet facere finitos infinitum. Vñ in mente diuina nõ ſolũ eſt vnus mundus archetipus, qui videlicet eſt exẽplar huius mundi producti, qui dici tur mundus ſenſibilis, accipi endo tñ ſenſibile, vt ſe extẽ dit ad ĩtelligibile, ſed ibi sũt infiniti mundi archetipi.

3. Ad tertium dicendum ad conſequens, ꝙ ſi ſumatur ly melius nominaliter falſum eſt. Si uero ſumatꝰ aduerbialiter, põt hoc intelligi dupliciter. Vel ex parte rei factæ, & ſic iterum falſum eſt conſequens, quia rei factæ potuit Deus dare meliorem modũ eſſendi. Vel ex parte faciẽtis, & ſic verum eſt conſequens, quia non potuit Deus res facere meliori potentia, aut ſapientia, quam fecit.

Ad quartum dicendum, ꝙ ſummum bonũ ſe libere diffundit in productione creaturarum, & non naturaliter. Et ideo nõ dat creaturis tãtã bonitatem, quantã poſſet. 4.

Ad quintũ dicendũ, ꝙ procedit de bonitate ordinis, & non de bonitate partiũ ſecundum ſe.

Vtrum Deus potuerit producere mundum priuſquam ordinaueris.

D.Tho. 1.p.q.25.art.5.

SEXTO quæritur. Vtrũ Deus de potentia abſoluta potuerit ante produxiſſe mundum, quàm ab eo ordinatum fuerit.

Arguitur ꝙ nõ, quia ſi ſic inordinate produxiſſet. Deus autem nihil poteſt facere inordinatæ. 1.

2\. Secundo. Ante principium mundi nõ fuit tẽpus, nec duratio aliqua præter æternitatẽ, ſed Deus nõ potuit facere mundũ in ęternitate hoc enĩ repugnat rei factæ, igitur.

3\. Tertio. Si Deus potuit facere mundum antequã fecerit ponatur in eſſe. & tunc iterum quæritur. An potuit ante, & ſic in infinitum, ſed infinitum a parte ante eſt æternum, ergo ſic mundus eſſet æternus, ꝙ eſt impoſſibile.

4\. Contra, Deus nõ erat minus potens ante productionẽ mundi, q̃ in mundi productionem. Primo notandum, ꝙ in oĩ agente per intellectũ & voluntatem potente agere conformiter legi rectæ, & tñ non neceſſario ſic agente, eſt diſtinguere potentiã abſolutam a potentia ordinata, dicitur enim potẽtia ordinata in quantum põt agere ſecundum ordinem præfixũ a lege. Potentia uero abſoluta pro quanto, põt etiã agere ꝑter, & contra illam legem. Agens autem, in cuius poteſtate non eſt rectitudo legis quotieſcunq; agit contra legẽ pręfixã inordinatæ agit, ſicut cũ hõ agit contra legẽ diuinã, ſed non ſic eſt de agẽte, in cuius poteſtate eſt lex, & rectitudo eius, cuiuſmodi eſt Deus. Nã ideo aliqua lex eſt recta, quia eſt a Deo ſtatuta, & ideo ſi ſtatuerit alias leges per voluntatem ſuã, ille leges eſſent rectæ, & quod faceret ſm ordinem illarũ legũ hoc mõ ordinatæ fieret, licet non ſm ordinem prioris legis. Secundo notandũ, ꝙ mũdum potuiſſe fieri antiquiorem, ſiue antequã Deus ordinauerit ipſum fieri, poteſt intelligi dupliciter. Vno mõ anterioritate ęternitatis, ita videlicet, ꝙ mundus fuerit ęternus. Alio modo anterioritate temporis, & hoc dupliciter. Vel temporis actu præexiſtentis. Vel temporis poſſibilis, ſeu productibilis.

His præmiſſis, ponuntur quattuor concluſiones. Prima eſt. Deus de potentia abſoluta potuit res aliter facere, q̃ ordinauerit; patet, quia potẽtia Dei abſoluta eſt ſimpliciter illimitata, & ſic non arctaĩ ad ſpecialẽ ordinem. Hoc tñ eſt intelligendum in ſenſu diuiſionis, & nõ in ſenſu compoſitionis, cum diuina ordinatio ſit inuariabilis. *Con.1.*

Secunda cõcluſio. Loquendo de anterioritate æternitatis non potuit Deus ante facere mundũ, quã ordinauerit. patet, quia hoc implicat contradictionem. In hoc ãt *Con.2.*

quod

ꝙ dicit̃ fieri intelligitur durationis principii. Inquãtum vero diceret æternus eſſet carens principio durationis.

Con. 3. Tertia concluſio. Loquendo de anterioritate temporis exiſtentis ꝙ præceſſerit, non potuit Deus ante mundũ facere q̃ fecerit, quia hoc etiam includit contradictionem, quia videlicet tempus nullo mõ præceſſit mũdum, ſed incepit cum mundo.

Con. 4. Quarta concluſio. Loquendo de anterioritate tpis poſſibilis, potuit Deus ante producere mundum, patet, quia non minus erat potens ante mundi productionem quam tũc, ergo ſi tũc ꝓduxit tẽpus cũ mũdo, ita etiã potuit ante.

1. Ad primum arg. negat illa conſequentia, quia potuiſſet Deus alium ordinẽm, & aliã legem præfixiſſe, ſecundum quam mundum produxiſſet.

2. Ad ſm dicendum ad maiorem, ꝙ licet ante principiũ mundi non fuit tempus in actu, erat tamen in potentia.

3. Ad tertium dicendum ꝙ infinitum in actu a parte ãnte eſt æternum, ſed non infinitum in potentia.

Vtrum diuinæ potentiæ ſemper poſſit idem.

D.Tho 1.p q.25 ar.5.

QVAESTIO VII.

Septimo quęritur. Vtrum diuina potẽtia, quicquid ſemel potuit, aut poteſt ſemper poſſit.

Arg. ꝙ ſic, q̃a diuina potẽ 1.
tia eſt omnino immutabilis.

Cõtra. Si Deus poteſt quicquid potuit & potuit Chriſtũ ſuſcitare, ergo nũc põt Chriſtũ ſuſcitare, ꝙ nihil eſt dicere. Notandũ ꝙ aliqui nominales ſimpliciter cõcedũt ꝙ Deus poteſt quicquid potuit. Dicũt.n. idem eſſe enunciabile Chriſtum ſuſcitare & Chriſtũ ſuſcitaſſe. Vñ dicunt ꝙ ſic arguendo Deus poteſt quicquid potuit, ſed potuit ſuſcitare Chriſtum, igit̃ põt nunc ſuſcitare Chriſtum, cõmittit̃ fallacia figuræ dictionis & fallacia accidentis, ac etiã conſequentis, ſed debet inferri ſic, ergo põt Chriſtũ ſuſcitare uel ſuſcitaſſe, quod idẽ eſt a parte rei, quia vtrunque ſignificat ſuſcitationem Chriſti, licet ſub alio modo. Et iſte modus dicendi eſt ſatis probabilis. Sed tamen uidetur conuenientius dicen-

dũ ꝙ Deus ſimpliciter loquẽdo, nõ ſemper põt quicquid ſemel potuit aut põt. Nam ſi Deus diceret poſſe quicquid potuit, eo ꝙ põt feciſſe ꝙ potuit facere, pari rõne, cecus põt videre quicquid potuit videre, quia põt vidiſſe quicquid videre potuit. Dicendũ igitur ꝙ ſicut ſciẽtia diuina immutabilis, tamen Deus deſinit ſcire aliquod enũciabile ratione cõnotati, eo quod illud deſinit eſſe ſcibile & verum. Scire enim connotat in obiecto ſcibilitatem & veritatem. Ita diuina potentia, licet ſit immutabilis, quia tñ in obiecto connotat poſſibilitatem ideo deſinit aliquid poſſe, quia illud deſinit eſſe poſſibile. Multa aũt poſſibilia ſm ſe fiunt impoſſibilia per accidens, vt præterita non fuiſſe. Multa enim poſſibilia actu fiunt, & ſic iam ſunt impoſſibilia fieri: facere.n. qđ nõ eſt, non eſſe nihil eſt facere. Et ſimiliter facere quod iam factũ eſt nihil eſt facere.

Con. 1. His præmiſſis, ponitur talis concluſio de vi ſermonis. Hæc non eſt concedenda: diuina potẽtia quicquid ſemel potuit, aut põt ſemper põt: patet ex dictis. Item ſic probat, quia ſi Deus ſemper põt quicquid potuit cũ antequã fecerit mundum potuit facere mundũ non fuiſſet, ergo et nũc poteſt facere mundũ non fuiſſe, quod eſt falſum.

1\. Ad argu. autẽ dicẽdum, ꝙ licet Dei potentia ſit immutabilis tamen eius obiectum eſt mutabile, & quod aliquãdo fuit poſſibile poteſt fieri impoſſibile, per accidens, vt patet ex dictis.

DECVRSIS utcunque his quæ in huius tractatus prĩcipio propoſita ſunt de diuina perfectione, quoniam in ſequenti tractatu dicendum eſt de rerum creatarum creatione, & conditione, ideo finem ponendo huic tractatui, & eum continuando ſequenti.

Vtrum in Deo, ſit aliqua relatio ad creaturas.

D. Tho. 1.p.q 28.ar.3.

QVæritur finaliter. Vtrum in Deo poſſit eſſe ex tempore aliqua relatiõ ad creaturas.

1\. Argu Primo ꝙ non, quia quicquid eſt in Deo eſt æter-

ęternum.

2. Secundo in re temporali eſt nihil ęternum, ergo nec econtra.

3. Tertio, qa ſi ſic, aut illa relatio eſt realis, uel rationis tm̄. Nō realis, quia oīs relatio realis depēdet a termino realiter exiſtente, nihil aūt pōt eſſe i Deo depēdēs a creatura. Nec videt poſſe dici ꝙ ſit relatio rationis tantū cū Deus ſit realiter creator, & realiter dn̄s creaturarum.

Cōtra. Relatiua poſita ſe ponunt, ſed creaturæ ex tp̄e relationē hn̄t ad Deū, igitur ēt ex tp̄e in Deo eſt relatio ad creaturas. Notandū ꝙ ad ſaluandum, ſiue ſuſtinendū aliqua dici de Deo ex tp̄e, ſine Dei mutatione ſunt tres vię quaſi contiguę. Ita ꝙ aliquis procedens per vnā earū ſi viderit eā aliquo paſſu difficile pōt ad alterā earū declinare, & ita iſtæ uiæ ſe inuicē iuuant. Prima eſt de connotatione, quia uidelicet iſta quę dicuntur de Deo ex tempore principaliter ſignificant aliquid formaliter exiſtens in Deo ab æterno ſed connotant aliquid tp̄ale in creatura, ſicut creatio actiua ſignificat actionem diuinam quæ eſt ipſa eterna diuina uolitio, ſed connotat creaturam de nouo fieri. Secunda via eſt de extrinſeca denominatione, quemadmodum opus aliquod dicitur humanum non quia ſibi inſit aliquid humanitatis, ſed quia eius cauſa effectiua eſt, aut fuit humana, & ſic cōformiter Deus dicitur creans a creatione paſſiua rei creare. Tertia uia eſt de relatiua appellatione, quia uidelicet Deus ſub ratione abſoluta terminat relatiōes creaturarum ad ipſum propter quam terminationem multa dicuntur de ipſo Deo ꝑ modum denominationis relatiue, quamuis in Deo non ſit talis relatio, ſicut quia Deus terminat relationem creationis paſſiue, ideo dicitur creato, & quia terminat relationem ſubiectionis creaturarum, ideo dicitur dominus. Omnes enim relationes creaturarum ad Deum, ſunt de tertio modo quē ponit Phil. 5. Metaph. in quo modo non eſt mutua relatio. Et ſi inſtetur quia ſm Phil. in relatiuis de primo modo quæ ſcilicet fundantur ſuper quantitatem, & ēt in relatiuis de ſecundo mō, q̄. ſ. fundantur ſuper actionē & paſſionē ē mutua relatio, ſed multæ ſūt hmōi relatio

5. Metaph. t.c.20.

tiones creaturarum ad Deũ puta relatio inęqualitatis & relatio creationis paſſiue,ac ẽt tranſmutationis cuiuſcunque factę a Deo igit̃,&c.Dicẽdũ,ꝙ dicta philoſophi ibidẽ ſunt,tantũmodo intelligenda qñ vtrunq; extremũ eſt finitũ, tunc.n.ordinat̃ ad aliud,& econtra, & hmõi ſunt oẽs creaturæ,q̃ inuicẽ mutuã ordinationẽ hñt inquãtum ſunt partes vniuerſi.Qñ vero alterũ extremũ ẽ infinitũ,tũc proprie nõ hẽt ordinabilitatem ad aliud extremũ finitũ. Infinitum .n. nullo mõ depẽdet a finito, ſed bene ecõtra. Nã finitum quicquid habet, habet ab eo,quod eſt, ſimpliciter infinitũ, ſcilicet a Deo. Deus vero nihil, habet, aut expectat a creaturis.

Con. 1. His pręmiſſis ponuntur quinque cõcluſiones. Prima eſt.In Deo nulla põt eſſe relatio realis ad creaturã.Probatur tripliciter. Primo ex infinitate. In eo .n. quod eſt ſimpliciter infinitum nihil põt eſſe quod nõ ſit idẽ ſibi. Nã ſi haberet aliquid nõ idẽ ſibi nõ eſſet perfectiſſimum ſimpliciter,ſed nulla relatio realis ad creaturã põt eſſe eadẽ Deo,quod patet,quia nihil idẽ Deo eſt corruptibile, ſed omnis talis relatio ad creaturam eſt corruptibilis, quia videlicet eius terminus eſt corruptibilis, ſ. creatura. Non.n. põt relatio remanere realiter ſuo termino deſinente eſſe realiter. ſecundo probatur ex ſumma ſimplicitate. In eo.n.quod eſt ſumme ſimplex nihil põt eſſe qđ nõ ſit idẽ ſibi, alias .n. eſſet ibi cõpoſitio.Sed ſicut patet ex p̃cedenti rõne, nulla relatio ad creaturã põt eſſe eadẽ Deo.Tertiũ patet ex ſumma neceſſitate.In eo.n. quod eſt ſummæ neceſſe eſſe,nihil poteſt eẽ niſi neceſſe eſſe, ſed relatio ad creaturam nõ põt eſſe neceſſe eſſe. Nõ.n.põt eſſe magis neceſſaria quã terminus a quo dependet.ſ. creatura quæ eſt cõtingens.Et ſi inſtet,quia eſſe poſſibile creaturę ẽ neceſſariũ cũ poſſibilitas creaturæ cõueniat in ſecũdo mõ dicendi ꝑ ſe. Dicendũ ꝙ eẽ poſſibile nõ eſt eſſe reale, ſed ſolũ ſm quid,ideo nõ ſufficit ad relationem realem.

Secunda cõcluſio. In creatura eſt noua relatio etiã realis ad Deum,patet de creatione paſſiua quæ dicit relationem creaturæ ad Deum. Con.2.

Tertia concluſio. In Deo nõ eſt aliqua noua relatio; neq;rei,neq;rationis quæ ſit ratio terminandi relationẽ Con.3.

creaturæ. De relatione rei iam patet ex prima concluſione. De relatione vero rationis ſic probatur, quia vel illa relatio eſſet per actum intellectus creati, uel per actum intellectus diuini. Nō primum, quia nullo exiſtente intellectus creato nihilo minus refertur creatura ad Deum. Nec ſm, quia ſi per impoſſibile Deus eſſet natura non intellectualis, ſicut aliqui poſuerunt ſolem eſſe primum principium adhuc creatura referetur ad ipsū.

Con. 4. Quarta concluſio. In Deo poteſt eſse aliqua noua relatio rationis per actum intellectus creati, ſed nulla noua per actum intellectus diuini. Primum patet, quia intellectus creatus poteſt de nouo cōparare Deum ad creaturas. Secundum patet, quia non poteſt eſse tranſitus de contradictorio in contradictorium ſine mutatione, ſed ſi itellectus diuinus nunc conſideraret voluntatem ſuam, ſub aliqua relatione, aut comparatione, ſub qua prius non cōſiderabat eſſet tranſitus de contradictorio in contradictorium, ergo eſſet ibi mutatio, quæ nō poſſet eſſe alibi, quàm in intellectu diuino, quia neque obiectum comparatum, neq; id cui comparatur in quantum huiuſmodi, habent eſſe niſi in intellectu comparante, non poteſt autem eſſe mutatio in Deo, igitur. Eſt ergo ſic intelligendum ꝙ ſicut intellectus diuinus ab ęterno comparauit voluntatem ſuam vt creatiuam ad animam Antichriſti, ut creabilem in aliquo tempore, ita etiam ab æterno comparauit voluntatē ſuam, vt creātem ad animam Antichriſti vt actu exiſtentem pro aliquo determinato nunc temporis, in quo determinauit creare eam, & ſic utraq; illa relatio eſt ęterna, licet non pro ęterno.

Quinta concluſio. Aliqua dicuntur de Deo ex tempore licet, ex tempore nihil ſit nouum in Deo. Primum patet, quia Deus dicitur creās, & gubernans creaturas, & hoc nō ab æterno, cum creaturæ non ſint ab ęterno, igitur ex tempore. Secundum patet, quia ſi ſic in Deo eſſet potentialitas & compoſitio quod eſt impoſſibile. Con. 5.

1\. Ad primum argumētum dicendum, ꝙ licet omne ꝙ eſt in Deo realiter & formaliter ſit æternum, nō tamē omne ꝙ dicitur eſſe in Deo tan-

tanquam relatio rationis, aut eo modo quo quodcunque logice prædicatum dicitur eſſe in ſubiecto, ſicut etiá ſupra dictum eſt, vbi quærebatur de immutabilitate, & īfallibilitate diuinę ſciétiæ.

2. Ad ſecundum dicendũ ꝙ non eſt ſimile ꝙ res téporalis non ſic poteſt terminare relationem æterni quemadmodum æternũ poteſt terminare relationem rei temporalis quamuis aliquo modo concedi poſſit quod aliquid ęternum dicitur de téporali. Lapis enim non ſolũ in eſſe ideali, ſed etiam in eſſe realis exiſtentię eſt a Deo ſcitus ab æterno.

Ad tertiũ dictũ eſt quod in Deo nulla poteſt eſſe relatio realis ad creaturas, & ꝙ nulla pōt eſſe noua relatio rationis per actum intellectus diuini, ſed bene poteſt eſſe noua per actum intellectus creati. Et cum arguitur quod Deus eſt realiter creator, & realiter dñs creaturarum. Dicendum, quod licet illa ſit appellatio, ſiue denominatio relatiua, nullam tamé relationem rei, aut rationis connotat in Deo, ſed in creatura tantum. Sed dicitur de nouo dominus, aut creator, pro quanto de nouo terminat relationes creaturarum, quas terminat ſub ratione abſoluta, videlicet per vim ſuam creatiuam & gubernatiuam, quæ eſt ipſa diuina poteſtas, & infinita maieſtas. Cui ſoli honor & gloria. Amen.

Finis primi tractatus.

SEQVITVR II. TRAC.

EXPEDITO per Dei gratiam tractatu primo, in quo de his dictum eſt, quæ diuinam concernunt perfectionem. Nunc in ſecundo tractatu dicendum eſt de his quæ ſpectant ad mundi conditionem. In quo tractatu erunt tres partes principales. In prima dicetur de rerum creaturarum productione. In ſecunda de earum diſtinctione. Et in tertia de earum gubernatione. In prima igitur parte in qua dicendum eſt de creaturarum productione.

Vtrum omnia cauſata ſint ab uno, &c.

Scot.2.d.1.q.1.

PRimo quæritur. Vtrum omnia cauſata ſint ab vno

vno primo principio, vt eſt in tribus perſonis vnũ, ita ꝙ productio cauſatorũ neceſſario præſupponat ꝓductioné diuinarũ ꝑſonarum.

1. Primo arguitur, ꝙ non omnia ſint ab vno principio, quia omnis effectus aſſimilatur aliquo modo ſuæ cauſæ, ſed Deus q eſt primũ principium ſimpliciter eſt purus actus nihil potentialitatis habens, materia vero prima eſt pura potentia nihil habens de actu, ergo materia non eſt a Deo.

2. Secundo arguitur. Omne quod eſt a Deo, ſiue primo principio eſt diligendũ, ſed mundus non eſt diligendus, vt patet Ioannes 2. Nolite diligere mundũ, &c. igitur.

3. Tertio arguitur. Contraria nõ ſunt ab codé principio, contrariorũ .n. contrariæ ſunt cauſæ, ſed in mũdo multa ſunt contraria, ergo non omnia ſunt ab uno principio.

4. Quarto arguit. Duo ſunt prima principia rerũ .ſ. ſummum bonum, & ſummũ malũ, ergo nõ oīa ſunt ab uno principio. Antecedẽs patet, quia ẜm philoſophũ. Si poſſibile eſt unum contrariorũ in natura reliquum eſt poſsibile: ſed ſummũ bonũ, & ſummum malum cõtrariantur, ergo ſi ſit ſummum bonũ, ſequitur, quòd poſſibile eſt ſummum malum. & ſi poſſibile eſt, ergo eſt in actu, quia oportet, quòd ſi a ſe, & non ab alio, alias non eſſet ſummum. Minor iſtius pro ſyllogiſmi, uidelicet, quòd ſummum bonum, & ſummum malum contrariãtur, patet, quia dicit regula Topica. Si ſimpliciter ad ſimpliciter, & magis ad magis, & maxime ad maxime: Sed bonum ſimpliciter contrariatur malo ſimpliciter, ergo magis bonum contrariatur magis malo, & maximum bonũ, maximo malo. *1. de cælo 1 c. 44. et in poſt p̃dicamentis.*

5. Quinto arguitur, quòd cauſalitas rerum non ſit neceſſario a tribus perſonis: quia dicit Richard. quòd ſi eſſet tantum una perſona i ea eſſet plenitudo ſapientiæ, & potentię. *Lib. de Trin.*

6. Sexto arguitur. Omne eſſentiale in diuinis prius ex perſonali. Sed productio actiua creaturarum eſt eſſentialis cum ſit communis tribus, ergo præcedit productionem perſonarum.

Contradicit Auguſtinus, quòd ſicut pater, & filius ſunt unum principium Spiritus ſancti, ita oẽs tres perſonæ *De Tri. lib 5. ca. 13.*

ſunt vnum principium creaturarum. Notãda ſunt tria præambula. Primum eſt, ꝙ diuini intellectus & voluntatis duplex eſt obiectũ. Vnũ eſt primarium & principale, quod eſt eſſentia diuina. Aliud eſt ſecũdarium, ꝙ videlicet ex ſe nõ eſt obiectũ, ſed producitur in eſſe obiecti per intellectum & voluntatem, & hoc eſt creatura. Secundum eſt, ꝙ iuxta illud duplex obiectum eſt aſſignare duplex ſignum naturæ. Primum eſt in quo primarium obiectum comparatur ad intellectum & uoluntatem, in quo intellectus & voluntas, vt habent obiectum illud ſibi præſens non ſolũ ſunt potentię operatiuę, ſed etiam productiuæ termini adæquati, videlicet perſonę diuinę. Aliud eſt in quo obiecta ſecundaria cõparãtur ipſi intellectui & voluntati diuinæ. Tertium eſt, ꝙ ſequitur ex præcedenti, videlicet ꝙ ꝓductio diuinarũ ꝑſonarũ in eſſe ꝑſonali cõpleta eſt antequam creaturę ſint præſentes per modũ obiecti diuino intellectui, aut voluntati. Vnde patet, quod in diuinis diuinarum perſonarum productio prior eſt natura quam creaturarum cognitio, & multo magis quàm earum productio in eſſe reali.

His præmiſſis, ponuntur ſex concluſiones. Prima eſt. *Con. 1.* Omnia cauſata ſunt ab vno principio patet, quia omnis multitudo eſt reducenda ad vnitatem. Vnde dicit philo. quod ſpecies rerũ ſunt ſicut numeri, qui omnes procedunt ab vnitate: ergo multitudo cauſatorum reducẽda eſt ad vnum principium. *5. Methaph.* Et cõfirmatur, quia multitudo cauſatorum in vniuerſo eſt admodum multitudinis partium in vno animali. Vnde tempore Pictagorę vniuerſum dicebatur vnum maximum animal. Sed ad compoſitionem animalis neceſſarium eſt aliquod vnum principium, nullum enim compoſitum poteſt ſeipſum cõponere. igitur.

Secunda concluſio. Deus *Con. 2.* eſt primum principium rerũ cauſatarum in triplici genere cauſę, in genere cauſę efficientis, exemplaris, & finalis. Primum patet, quia quicquid eſt perfectionis ſimpliciter eſt Deo attribuendum ſed eſſe primum prĩcipium effectiuum omnium dicit ꝑfectionem ſimpliciter. igitur &c. Vnde dicit Philoſophus

2. Me-

2\. *Met.* *2.c.4.* 2\. Metaphyſicæ, quod id, quod eſt ens ſimpliciter, & uerum ſimpliciter eſt cauſa omnis entis, & veri. Nam omne quòd eſt per participationem, cauſaliter dependet ab eo quod eſt per eſſentiam. Secundum patet, quia in Deo ſunt ideæ, ſiue formę exemplares omnium cauſabilium, vt dictum fuit in primo tractatu. Non eſt autem intelligendum, quod cauſa exemplaris ſit vnum ſpeciale genus cauſę aliud ab efficiente, ſic enim eſſent quinque genera cauſarum. Sed eſt quidam modus ſpecialis cauſę efficientis pertinens, videlicet ad cauſam efficientem per intellectum, & voluntatem, prout diſtinguuntur contra agens a natura. Tertium patet, quia *ca.16.* dicitur Prouer.16. quod vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt dominus. Item ſic probatur. Omne per ſe agens, agit propter finem, & prius agens propter priorem, ſiue vlteriorem finem: ergo primum agens, agit ꝓpter vltimum finem. Sed nihil poteſt eſſe principaliter & ultimate finis primi agentis niſi ipſum primum agens cum non ſit ordinabile ad aliud à ſe, ergo primum agens, quod eſt ipſe Deus, eſt vltimus omnium finis, cum omnia producantur ꝑ actionem eius.

Tertia concluſio. Cauſalitas rerum cauſarum in eſſe reali neceſſario eſt a tribus perſonis: patet, quia illud, quod eſt principium productionis neceſſariæ, & productionis contingentis, prius eſt principium neceſſariæ, quam contingentis. Neceſſarium enim non pręſupponit contigens, ſed magis econtra. Sed Deus eſt principium productionis neceſſarię, ſcilicet ad intra, & contingens, ſcilicet ad extra, ergo prius eſt principium productionis ad intra, quam ad extra. Sed in illa productione ad intra communicatur perſonis ꝓductis omnis fœcunditas, quæ ſibi non repugnat, ergo eis communicatur virtus productiua creaturarum. Et per conſequens illa uirtus productiua prius intelligitur eſſe in tribus ꝑſonis, quam intelligatur eſſe principium proximum productionis ad extra. Et ſic non poteſt vna perſona aliquid ad extra producere quin etiam alię producant cum i ſigno talis productionis, ac etiam in ſigno illo, *Con.3.*

in quo

in quo potentia productiua intelligitur, ut principium producendi ipſo intelligat una, & eadem eſſe in tribus.

Con. 4. Quarta concluſio. Productio creaturarum in eſſe intelligibili, aut uolibili etiã præſupponit productioné diuinarum perſonarum. Patet, quia productio diuinarum perſonarum, ſolum eſt ex obiecto primario, & non ex ſecundario. Verbum .n. non eſt uerbum creaturarum, ſed ſolius Dei. Et Spiritusſanctus non dicitur amor creaturarum, ſed amor Dei. Sed intellectus diuinus, & uoluntas prius natura habent actus ſuos circa obiectum primarium, quàm circa ſecundarium, ut patet ex dictis. igitur.

Con. 5. Quinta concluſio. Licet tres perſonę ſimul natura cauſent creaturas, non tamé ſimul origine. Primum patet, quia cauſant per eandé uim productiuam, & per eãdem productionem ſimpliciter Secundum patet, quia quòd filius cauſet creaturas, hoc habet a Patre, & Spiritusſanctus habet a Patre, & Filio. igitur.

Con. 6. Sexta concluſio. Licet productio creaturarum neceſſario a parte rei præſupponat productionem diuinarũ perſonarum, tamen ſi per impoſſibile tantum eſſet una perſona diuina, illa poſſet omnes creaturas producere. Prima pars, patet, quia ſi tantum eſſet una perſona diuina, illa eſſet omnipotens, & infinita: non enim pater accipit omnipotentiã a filio, & Spirituſſancto. Nõ eſt ergo ordo productionis intrinſecæ ad productioné extrinſecam, ſicut ordo cauſę ad effectum, ſed ſicut ordo multorum effectuũ, quorum unus alius præſupponit, ſed tamé unus non cauſatur ab alio.

1. Ad primum arg. dicendũ ad minorem, quòd licet materia nihil habeat ex ſua ratione de actu formali, habet tamen entitatiuum cũ ſit actu producta.

2. Ad ſecundum argumentum dicendum ad minorũ, quod Io. ibi prohibet dilectionem inordinatam, quę uidelicet impedit a Dei dilectione, ſed non prohibet dilectionem creaturarum propter Deum. Vel dicendum, quod loquitur de mundo, prout ſumitur pro uitioſa conuerſatione mundanoℛ, & non pro ipſis creaturis.

3. Ad tertium arg: dicẽdũ, quod

quod licet cõtraria nõ poſſint eſſe ab eodem principio naturaliter agente eodem modo ſe habente,& tã quam præciſa cauſa, & totali,poſſunt tamen eſſe ab eodem principio agente per uoluntatem , ſm diſtinctas rationes, quę tamen rationes non ſunt oppoſitę in ipſo ſicut ratio albedinis , & nigredinis non habet contrarietatem in intellectu .

4\. Ad quartum arg.negatur antecedens , & ad probationem negatur minor . Et ad probationem eius dicendũ, ꝙ illa regula Topica eſt intelligenda, quando prędicatum dicitur de ſubiecto uniuerſaliter, alias non . Non .n. ſequitur . Bibere eſt bonum,ergo magis bibere eſt magis bonum , & maxime bibere eſt maximum bonũ, quia uidelicet illa propoſitio bibere eſt bonum,ſi fieret uniuerſalis eſſet falſa . Ad propoſitum ergo,nõ ſequitur bonum cõtrariatur malo , ergo maximum bonum maximo malo , quia non omne bonum habet malum contrarium:ſummũ .n. bonum nulli cõtrariat.

5\. Ad quintum argu. patet ex ſexta concluſione.

6\. Ad ſextum arg.dicendũ, quòd maior eſt uera de eſſentiali ad ſe,& abſolute dicto,ſed nõ de eſſentiali ſub habitudine ad creaturas, ita quod illud abſolutum , ꝙ eſt principium productiuũ creaturarum in ſe, & abſolute ſumptum intelligitur prius quocunque notionali , ſed non ſub habitudiue ad creaturas producendas inquantum enim eſt principium proximum productionis extrinſecæ,pręſupponit productionem diuinarum perſonarum.

QVAESTIO II.

Vtrum Deus poſſit aliquid creare.

Hoc idem Scot.2.ſen d.1.q.2. Th.1.p q.45. ar.2. Du.2. d.1.q.1.

SEcundo q̃rit.Vtrũ Deus poſſit aliquid creare.

Primo argu. quod non : 1. quia ſi crearet aliquid , uel hoc eſſet actione æterna, uel noua non ęterna , quia ſic creatura eſſet æterna, nõ enim poteſt eſſe actio, & ꝙ nulla ſit res acta, nec actione noua,quia nihil nouum poteſt eſſe in Deo.

Secun-

Secundo arg. quia agens dat eſse, ideo productum accipit eſse, & non econtra, ergo oportet aliquam nouā habitudinem præcedere in producente. Sed nulla nouitas poteſt eſse in Deo, ergo nihil poteſt de nouo producere.

Tertio arg. Si Deus aliquid crearet, aut id ꝙ creatur aliquo modo præfuit, aut non. Si dicatur, quod prefuerit, ergo non producit de nihilo, & ſic non creatur, nec poteſt dici, ꝙ nullo modo præfuerit, quia quod fit de nouo, prius erat in eſſe, poſſibili ac etiam in eſſe cognitio, & volito.

Con. 1. Contra. Gene. i. In principio creauit Deus cœlum & terram. Notandum, quod creare eſt aliquid de nihilo producere. Circa quod notande ſunt quatuor diſtinctiones. Prima eſt, quod ſecundum Anſe tripliciter poteſt intelligi aliquid fieri de nihilo. *In Monologiō.* Vno modo, vt ly de dicit habitudinem cauſe materialis. Secundo modo, vt dicit habitudinem cauſæ effectiue: & his duobus modis ex nihilo nō poteſt aliquid fieri, quia nihil non poteſt eſse materia alicuius, aut cauſa effectiua. Tertio modo, ut ly de dicit habitudinem ordinis. Et hoc modo de nihilo dicitur aliquid fieri, id eſt poſt nihil aliquid fieri. Secunda diſtinctio. De nihilo aliquid fieri, ut ly de dicit ordinem, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo, vt dicit ordinem naturæ tātum. Et hoc modo philoſophi etiam concedunt mundum eſse creatum, licet dicant eum eſse æternum: ut patet per Auicennam. *Methaphy. 6.* Alio modo, vt dicit etiam ordinem durationis. Et hoc modo Theologi dicunt mundum eſse de nihilo productum, id eſt poſt nihil ſic ꝙ non ab æterno. Tertia diſtinctio. Prius natura dicitur dupliciter. Vno modo poſitiue, quando videlicet ambo extrema inſunt, videlicet tam prius, quam poſterius, ſed vnum preſupponit aliud, & non econtra, vt animal prius natura eſt in homine, quàm rationale. Alio modo priuatiue, quia videlicet id quod dicitur prius natura, non ineſt de facto, ſed ineſset, niſi impediretur a cauſa extrinſeca, ſicut priuatio dicitur natura precedere formam in materia, quia videlicet ſemper, materiæ priuatio ineſset, niſi in ea ponere-

poneretur forma ab agente extrinſeco. Hoc ergo modo in creatura, non eſſe, præcedit eſſe, quia creatura ex ſe formaliter non habet eſſe, & ſi non ſibi daretur eſſe ab agente extrinſeco, ſemper haberet nō eſſe. Non tamē proprie debet dici ꝙ creatura ex ſe habeat nō eſſe, quaſi nō eſſe ſic de ratione eius, ſed ſicut dictum eſt, ꝙ ex ſe nō habet eſſe nihil affirmādo. Quarta diſtinctio. Aliquid produci de nihilo, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo de nihilo omnimode, tam in eſſe ſimpliciter, quā in eſſe ſm quid. Et hoc modo non pōt aliquid creari de nihilo, quia quod creatur, præfuit in eſſe cognito & uolito, & ſic etiam in eſſe poſſibili, & ex tunc fuit obiectum proximū omnipotentię. Poteſt tamen aliquid ꝓduci hoc modo de nihilo, quia videlicet creatura producitur a Deo in eſſe intelligibili, nō præſuppoſito quocunq; eſſe, ſed talis productio nō eſt creatio, quia nō eſt productio in eſſe ſimpliciter, ſed ſm quid tātū. Alio modo pōt intelligi aliquid fieri de nihilo ſimpliciter, quod tamen eſt aliquid ſecundum quid. Et hoc modo creatio eſt de nihilo.

His præmiſſis, ponuntur tres cōcluſiones. Prima eſt. Deus poteſt aliquid creare, patet, quia Deus poteſt totaliter cauſare ſubſtantiā rei, cum ſit cā prima, & potētiſſima, ſed materia pertinet ad ſubſtātiā rei, ergo Deus poteſt etiā producere materiam: Sed materiā cū ſit primum fundamentū rei non poteſt de aliquo alio produci, ergo poteſt Deus aliquid de nihilo producere intelligendo, vt dictum eſt de nihilo. i. poſt nihil, & hoc dicimus creare. Item potentior & nobilior eſt cā, quę eſt ſufficiens & potens ad totalem productionē rei nihil prę-ſupponendo, ſed Deus eſt cauſa potentiſſima & nobiliſſima. igitur. Con. 1.

Secunda concluſio. Deus poteſt aliquid facere de nihilo, id eſt poſt nihil nedū ordine naturæ, ſed etiā ordine durationis. Primo probatur, quod poſſit aliquid facere poſt nihil, ut notatur ordo naturę, quia cum ſit Deus prima cauſa, poteſt aliquid immediate efficere abſque videlicet quacunq; cauſa ſecunda. Illud ergo quod ſic efficitur non habet ex ſe eſſe neceſſarium, & habet eſ- Con. 2.

ſe ab alio, & non de aliquo præſuppoſito. igitur. Secundo probatur, quod poſsit etiam facere aliquid poſt nihil, ut notat ordo durationis, ita uidelicet, quod illud factum ſit nouũ, quia ſi fiat aliquod nouum, quæritur a qua cauſa, & det quod ſit a. quæritur ergo aut a. eodẽ modo ſe habens, cauſat illud nouũ. & ſic habetur propoſitum, quia ſi aliqua cauſa eodem modo ſe habẽs, efficiat aliquod nouum. illa maxime uidet eſſe cauſa prima Si uero dicatur, quod a. aliter ſe habet in cauſando, q̃ prius quęritur a qua cauſa aliter ſe habet, & cum non ſit proceſſus ĩ infinitũ, oportet ſtare in aliqua cã, quæ in ſe eodẽ modo manens, cauſat aliquid nouum, & ſic patet, ꝙ Deus poteſt aliquid nouum de nihilo efficere.

Con. 3. Tertia concluſio. Nihil aliud a Deo poteſt aliquid creare. Patet primo ꝑ Auguſtinum dicentẽ: neq; boni angeli: neq; mali poſſunt eſſe creatores alicuius rei, & multominus hoc poſſent aliæ creaturę. Itẽ ſic probatur. Nullũ agẽs põt aliquid creare, niſi cuius uolũtas eſt ſua potẽtia: cum creatio ſit productio ſimpliciter nullo quocunq; pręſuppoſito ſubiecto, & ideo ꝙ creatur, uidetur fieri ſolo uoluntatis imperio. Sed nihil aliud a Deo eſt tale agens. igitur. *De Tri. lib. 3.*

1. Ad primum argu. dicendum, ꝙ Deus creaturã producit actione ęterna, nec tamen ſequitur, ꝙ res facta ſit æterna, quia licet actio illa ſcilicet, diuina uolitio ſit ęterna, nõ tamẽ eſt pro æterno, ſed pro certo nunc temporis. Et ſi quis quęrat, quare Deus magis uult hoc producere in hoc inſtanti, quã in alio. Dicendũ, quòd huius non eſt quærenda cauſa, ſiue ratio cum uolũtas Dei ſit prima cauſa. Et ideo inter contingentes propoſitiones, iſta eſt prima & immediata, Deus uoluit producere hoc in iſto inſtanti.

2. Ad ſm argumentũ dicendũ, ꝙ ad abſolutũ in cauſa, ſequitur abſolutum in effectu, & tunc prima in effectu eſt relatio ad cauſam, & ſi poſsit eſſe reſpectus in cã: reſpectus illæ cauſæ ad cauſatum eſt ultimus, uel nullus.

3. Ad tertium argumẽtum dicendũ, quod id ꝙ creatur non præfuit in eſſe ſimplici, ſiue reali, ſed tantum in eſſe ſecundum quid, ut patet ex quarto præambulo.

Vtrum poſsibile fuerit aliquã creaturam fuiſſe ab æterno.

Sco.2.diſt.1.quæſt.3. Henric. quodl.1.q.ſeptima. Thom. 1.p.q.46.ar.2.Dur.2.diſt. 1.q.2.

TErtio quęritur. Vtrum poſſibile ſit, aut fuerit mundum aut creaturam aliquam fuiſſe ab æterno productam abſque durationis principio.

1. Primo arguitur, quòd ſic per Auguſtinũ dicentem. Si ignis fuiſſet æternus, ſplendor etiã ab eo diffuſus fuiſſet æternus. igitur. *De Tri. lib.6.c.9*

2. Secundo arguitur. Dicit ipſe Auguſtinus. Si pes ab ęterno fuiſset in puluere, ſemper in puluere fuiſset, & veſtigium pedis, ꝙ ab aliquo calcante factum fuiſſet nemo dubitaret, nec tamẽ eſset prius illo, quãuis vnũ factum eſset ab alio. *De Ciui. Dei lib 11.c. 5.*

3. Tertio arguitur. Deus ab ęterno eſt omnipotens, ergo ab æterno potuit creare mundum.

4. Quarto arguitur. Dicit Ariſtoteles viii. Phiſicorum & xii. Metaphiſicę, ꝙ tempus non habet principium. Et hoc etiam ſic probatur, quia ſi tempus habet durationis principium potuit eſſe antequam eſset. Sed ante nominat differentiam tẽporis, ergo fuit tempus antequam eſſet tempus. *Phiſ. c.15. & 2. Meth. t. 29.*

5. Quinto arguitur. Omnis cauſa agens, quę non agit per motum, nec impediri poteſt habere ſuum effectũ ſibi coęuum, ſed Deus eſt huiuſmodi. igitur.

6. Sexto arguitur. Omnis entitas, quę nõ repugnat limitationi, nõ repugnat creaturæ, ſed quantacunque duratio non repugnat limitationi, non .n. perfectior eſt quę durauit per decem annos, quã quę ſolum durauit per annum, ergo infinita duratio non potuit maiorem perfectionem, quam minor, ergo non repugnat creaturæ fuiſſe ab ęterno, ſiue habuiſſe durationem infinitã.

Cõtra dicit Damaſ. Creatio, quę eſt opus in Dei uoluntate, non põt ipſi Deo eſſe coęterna. Non .n. poteſt coęuum eſſe ei quod ſemper eſt id quod ex non eſſe habet eſſe. Notandum, ꝙ circa hanc quęſtionem ſunt tres modi dicendi. Quidam concedunt, quod poſſibile fuit mundum eſſe productum ab æterno, & ꝙ nulla *Damaſc. lib. 2.*

ibi includitur contradictio
Alii autem dicunt, ꝙ neque
mundus, neque quæcunque
creatura potuit eſſe ab æter
no. Et huius opinionis eſt
beatus Bonauentura,& Hē
ricus de Gandauo. Dicunt
enim contradictionē eſſe, ꝙ
aliquid ſit factū, & quod nō
habeat, durationis princi-
pium.Alii uero dicunt,ꝙ li-
cet implicetur contradictio
dicendo ſucceſſiua, fuiſſe ab
æterno,non tamen loquen-
do de permanentibus. Et
huius opinionis uidetur eſ-
ſe Scotus,ſed tamen non ſe
plene determinat ad alte-
ram partem, ſed vtranque
partem diſputat.

Con.1. His pręmiſſis,ponitur cū
beato Bonauentura cōclu-
ſio talis.Impoſſibile eſt mū
dum,aut quancunque crea-
turā ab ęterno fuiſſe, proba
tur, quia impoſſibile eſt il-
lud ꝙ habet eſſe poſt nō eſ-
ſe,habere eſſe æternum, ſed
mundus neceſſario hēt eſſe
poſt non eſſe.igitur. Minor
patet, quia omne quod eſt
totaliter productū ab agen
te differente per eſſentiam,
habet eſſe poſt non eſſe, ſi-
ue eſſe de nihilo.Si.n.eſt to
taliter productum,nihil ei-
us præſupponitur ſuæ pro-
ductioni.Sed mundus eſt to
taliter a Deo producens.igi
tur.Item de omni producto
verū eſt dicere, ꝙ aliquādo
producitur.Aut ergo sēper
producitur quandiu eſt,aut
aliquando producitur & ali
quando non.Si dicatur ſm
tunc in illo inſtāti in quo ꝓ
ducitur primo capit eſſe, ꝙ
autē primo capit eſſe habet
principium. Si verò dicatur
primum,ſequitur,ꝙ ſemper
eſt in fieri,ꝙ eſt inconueni-
ens dicere.Sic enim idem eſ
ſet aliquid creari,& conuer
ſari,ꝙ eſt *falſum*,dicitur.n.
res creari cum primo habet
eſſe ex nihilo,cōſeruatio ve
ro reſpicit eſſe pręhabitum.
Item aliqua agentia produ
cunt effectum, & tamen nō
conſeruant ipſum,ergo vbi
productio &cōuerſatio ſunt
ab eodem agente,eſt aliqua
diſtinctio inter produci &
cōuerſari.Itē ſi mundus fue
rit ęternus,ergo iam preceſ
ſerunt infiniti anni,& infini
tę reuolutiones Solis.Sed ꝓ
una reuolutione ſolis ſunt
ad minus undecim reuolu-
tiones Lunæ,ergo eſſet da-
bile aliquid maius infinito
quod eſt impoſſibile.

Ad primum argumentū 1.
dicendum,ꝙ illa conſequen
tia Auguſtini eſt neceſſaria:
ſed tamē antecedens eſt im
poſſibile,

poſſibile,& ſimiliter conſequens,tenet autẽ illa conſequẽtia propter habitudinẽ producentis naturaliter ad productum ſm intentionẽ Auguſt.ibidem,vbi adducit eam ad probandũ coæternitatem filii cum patre . Non autẽ ualeret illa conſequentia arguendo ſm habitudinem cauſæ ad cauſatũ, quia dato,ꝙ cauſa ſit ęterna, nõ propter hoc ſequitur, ꝙ cauſatum ſit ęternum,ęternitas .n.repugnat factioni, & ecõtra. Vnde licet cauſæ,ut cauſę,nõ repugnet habere effectum coæuum,tñ ſibi repugnat inquantum eſt ęterna.

2. Ad ſm argumentum dicendum,quod Auguſt. non dicit hoc ſecundum intellectum ſuum,ſed ſecundum intellectum aliquorum philoſophorum . Vnde de ipſis præmiſit . Sicut inquiunt, ſi pes ab æterno fuiſset in puluere, &c. Vnde implicatur in illa conſequentia,contradictio.Non.n.poteſt eſse in puluere, & veſtigium pedis cauſari niſi per motum localem,talem autem motum ab æterno fuiſse includit cõtradictionem.

3. Ad tertium argumentum dicendum ad conſequens, quod hoc uerum eſt,ſi ly ab æterno determinet,hoc verbum potuit,ſed nõ ſi determinet hoc verbum creare.

Ad quartum argumentum dicendum , quod philoſophus in hoc errauit , ſi ſimpliciter intellexerit tempus,& mundum nõ habuiſſe durationis principium.Si autem intellexerit tempus, & mundum non incepiſse modo naturali,uerũ dicit. 4.
Ad probationem autem dicendum,ꝙ cum dicitur, ꝙ tempus potuit eſse antequã eſset,ly ante non dicit tempus,niſi imaginatum, & priuatiuum, ſicut cum dicitur, ęternitas eſt ante quod nihil eſt, & ſimile eſt cum dicitur, extra cœlum nihil eſt, ibi n.non affirmatur ly ante,uel ly extra, ut dicunt tẽpus,aut locum poſitiuũ , ſed imaginatum tantum.

Ad quintum arg.dicendũ ꝙ maior eſt uera,ubi cauſa, & effectus habent naturam vnigeneam.non autem ubi habẽt naturas diuerſas, ubi uidelicet prioritas naturæ in cauſa reſpectu effectus requirit etiam prioritatem durationis. 5.

Ad ſextum argu. dicendum, quod minor eſt uera de duratione finita,ſed non de infinita. 6.

Vtrum creatio diſtinguatur a creatura.

Sco.2.d.1.q.5.Tho.1.p q.46. art.3.

QVARTO quæritur. Vtrũ creatio diſtinguatur realiter a re creata. Et generaliter vtrũ relatio creaturę ad Deum diſtinguatur a creatura.

1. Primo arguitur quod ſic quia creatio rei eſt tantum in primo inſtãti ſui eſſe, ſed res creata manet etiã poſt illud primum inſtans. igitur.

2. Secũdo arg. Si creatio nõ diſtinguat realiter a re creata, ſequitur ꝙ impoſſibile eſſe Deum reparare angelum ãnnihilatum, cõſequens eſt falſum, igitur. Et patet conſequentia, quia impoſſibile eſt creationem eandem numero reparari, cũ ſit impoſſibile motũ eundẽ numero reparari, ut multi dicunt.

3. Tertio argui. Si relatio creaturę ad Deum ſit eadẽ realiter cum fundamento, ſequitur quod omnia ſunt ad aliquid, quod uidetur eſſe inconueniens.

4. Quarto arg. ſm philoſophũ. Prædicamenta ſunt entia ſimpliciter diuerſa, ergo nihil unius, & includit aliquid alterius, & per conſequẽs relatio non poteſt eſſe realiter eadem rebus aliorum generum. *12. Met. t.c.8.* *12. Met. t.c.19.*

Contra. Relatio creaturę ad Deum eſt dependencia eſſentialiſſima vnaqueque n. creatura maxime dependet a Deo, ſed relatio totius ad partes ex quibus cõponitur eſt eadem ſibi eum omnino non poſſit eſſe ſine ea, ergo multo magis relatio eius, aut cuiuſcunque creaturę ad Deum eſt eadẽ fundamẽto. Primo not. ꝙ de relationib. eſt præcipue triplex modus dicẽdi. Primus eſt quod nulla relatio dicit aliquid in re ſed tantum in actu intellectus. Sed iſte modus ẽ valde inconueniens tũ quia deſtruit vnitatẽ vniuerſi, quæ ſm philoſophũ. Cõſiſtit in ordine partiũ ad inuicem, & ad primũ ens. Vnde de illis qui ſic dicunt dici põt, illud philoſophi, quod inconnexam faciunt orbis ſubſtantiã, tũ quia deſtruit omnem cõpoſitionem realem. Cõpoſitio .n. requirit vnionem partiũ, quę ſi ſolũ eſſet in intellectu, nullũ eſſet cõpoſitũ reale, tũ quia deſtruit omnem cauſationem cauſarũ ſecundarũ, quæ non cauſant, niſi appropriate, & ſi approxi- *12. Metaphyſic. t.c.37.* *Ibidem.*

matio ſit tantũ in intellectu non poterit eſse ratio cauſandi aliquid realiter. Secũdus modus dicẽdi eſt, quod aliquę relationes ſunt aliquid in re, ſed nulla realiter diſtinguitur a fundamẽto. Et pro iſta opinione sic arguitur, quia si relatio sit res alia a fundamẽto, ꝙ quotieſcunq; aliqua relatio de nouo aduenit alicui fundamẽto illud mutatur, ꝙ uidetur eſse cõtra philoſophũ, ubi dicit, ꝙ in ad aliquid nõ eſt motus, neq; mutatio. Sꝫ cõtra hoc arguit̃, quia illud realiter diſtinguitur ab aliquo, ꝙ põt eſse realiter sine eo abſq; cõtradictione. Sed multæ relationes ſunt, sine quib. põt fundamentũ eſse realiter sine cõtradictione. vt patet in multis, igit̃. Ideo tenendus eſt tertius modus uidelicet, ꝙ multæ ſunt relationes reales, & realiter diſtinctæ a fundamento, licet aliquę ſunt relationes rationis, & aliquę ẽt reales, quæ a fundamẽto nõ diſtinguitur realiter. Ille videlicet, sine quib. nõ põt realiter fundamentũ eſse. Secundo notandũ, quod creatio non ſolum importat reſpectũ ad Deũ, vt ad cauſã, ſed ẽt importat reſpectum ad non eſse prę cedens, & hic ſecundũ ordinẽ durationis, vt proprie accipitur creatio. Poteſt autem hoc dupliciter intelligi. Vel ad non eſse prǫcedẽs immediate, & hoc modo res tantum dicitur creari in primo inſtanti ſui eſſe. Vel ad non eſſe præcedens indiſtincte, & hoc modo res dicitur creari quamdiu manet.

His prǫmiſſis, ponuntur quinque concluſiones.

Prima eſt. Multæ ſũt relationes reales realiter diſtinctæ a fundamento, patet ex primo notabili. *Con. 1.*

Secũda cõcluſio. Relatio ad Deũ cõmunis oĩ creaturæ, eſt eadẽ realiter fũdamẽto, ſed nõ eadẽ formaliter. Prima pars patet, qa illud ꝙ ꝓprie ineſt alicui, ꝙ uidelicet itelligit̃, ut natura poſterius eo, ſine quo tñ id, cui ineſt nõ põt eſſe ſine cõtradictione, eſt idẽ realiter ſibi. Sed relatio ad Deũ cõmunis oĩ creaturę, eſt huiuſmodi, igitur. Maior patet, qa nõ uidetur eſse cõtradictio. prius eſſe ſine poſteriori, ab eo realiter diſtincto. Secũda pars patet, qa ꝑ ſe rõ reſpectus nõ includit formaliter rationẽ abſoluti, nec ecõtra. *Con. 2.*

Tertia concluſio. Eadem eſt relatio creaturæ ad Deũ *Con. 3.*

 vt

vt creantem,& conſeruantẽ, patet,quia eiuſdem re, & ratione, ad idem re, & rõne ẽ vnica tantũ depẽdẽtia eſſentialis eiuſdẽ rõnis. Sed exiſtẽtia creaturæ permanẽtis eſt eadẽ re, & rõne in creatione, & cõſeruatione,& idẽ eſt terminus paſſiuę creationis, & conſeruationis, ſ.velle diuinum, & dependentia creaturæ ad Deũ tam ut creantem, quàm ut conſeruantẽ eſt eſsentialis, igitur. Maior patet, quia quando aliquid dependet ad aliud eſsentialiter,ſi illa dependẽtia fuerit ſufficienter terminata, non poteſt amplius dependere ad aliud eſsentiali dependentia eiuſdem rationis. Ex his ergo patet, quod creari, & conſeruari non differunt penes aliqd poſitiuũ abſolutũ.Creari.n.proprie dicitur nũc primo eſse ab alio non de aliquo. Conſeruari uero dicitur eſſe ab alio non de aliquo. Cõſeruari uero dicitur eſſe ab alio non de aliquo non nunc primo nulla præcedẽte interruptione eſſendi.

Con.4. Quarta concluſio. Creatio prout nominat reſpectũ creaturæ ad Deum non diſtinguitur realiter a creatura,ſed tantũ formaliter,patet ex ſecunda concluſione.

Quinta concluſio. Reſpectus rei createę ad non eſſe pręcedens non eſt idẽ realiter,cũ re creata:patet, quia nihil reale dicit,non enim poteſt eſſe reſpectus realis, niſi terminus ſit realis. Con.5.

1. Ad primũ arg. dicẽdũ,ꝙ creatio non prout cõnotat nũc primo eſſe tantũ in primo inſtãti,ſed prout nominat relationem ad Deum ſemper manet cũ re creata.

2. Ad ſm arg. negatur conſequentia,& ad probationẽ negatur aſſumptum, maxime loquendo de creatione, ut dicit relationem ad Deum,poteſt enim relatio eadem numero reparari. In beata enim Virgine fuit eadem maternitas poſt Chriſti reſurrectionem, quæ fuerat ante.De motu autem an poſſit idem numero reparari,dicetur alias, in materia de reſurrectione generali.

3. Ad tertium argumentum conceditur,quod omnia sũt ad aliquid per identitatem ſed non formaliter.

4. Ad quartum argu. dicendum, quod prædicamenta ſunt ſimpliciter diuerſa ſecundum rationes formales, tamen res vnius prędicamẽti poteſt per identitatẽ cõtinere

tinere aliquid alterius. Præterea dicendum, quòd relatio vt ẽ cõmunis omni creaturæ, eſt tranſcendens. Illud enim eſt trãſcendens, quod conuenit enti antequam di uidatur in decem genera, cuiuſmodi eſt relatio, quæ conuenit omni enti.

Vtrum creatio ſit mutatio.

Tho. 1. p. q. 46. art. 1.

Qvinto quæritur. Vtrũ creatio ſit mutatio.

1. *De Ciuit. Dei Lib. 12.* Primo arguitur, ꝙ ſic, quia dicit Auguſtinus, ꝙ omnia creata ſunt mutabilia ex eo, ꝙ de nihilo ſunt facta, ergo creabile eſt mutabile, & creabilitas eſt mutabilitas, & creatio eſt mutatio.

2. Secũdo Arg. Non eſt trãſitus de cõtradictorio in cõtradictoriũ ſine mutatione, ſed in creatione eſt huiuſmodi tranſitus, quia tunc habet eſſe, quod prius non habebat eſſe, & ſic eſt tranſitus de non eſſe ad eſſe.

6. Phyſ. tx. 56. Contra ſm philoſophũ. Mutari eſt aliquid aliter ſe habere nũc quàm prius. Sed quod creatur non aliter ſe habet nunc videlicet quando creatur quàm prius, quia prius nullo modo ſe habebat, igitur. Notandum, quòd mutatio poteſt tripliciter accipi. Vno modo generaliter pro quacunque noua acquiſitione cuiuſcunque eſſe, ſiue ſubſtantialis, ſiue accidentalis, ſiue ſit ibi aliquod potentiale receptiuũ formæ, ſicut in compoſitis, ſiue non ſicut in ſimplicibus. Et hoc modo omnis productio cuiuſcũque rei creatæ diceretur mutatio acquiſitiua: & per oppoſitũ omnis deperditio cuiuſcunq; eſſe diceretur mutatio deperditiua. Secũdo modo accipitur ſpecialiter pro noua actuatione alicuius potentialis, ſiue illud potentiale præceſſit duratione, ſiue natura tñ. Et hoc mõ in oĩ productione rei cõpoſitę eſt mutatio. Tertio modo ſumitur proprie, & ſtricte pro noua actuatione alicuius potẽtialis, quod duratione præceſſit talẽ actum. Et hoc modo mutatio ſolũ reperitur ubi manet idem ſubiectum, quod variatur de forma in formam, ſiue forma ſit ſubſtantialis, ſiue accidentalis. Et hoc mõ diffinit philoſophus mutari, cũ dicit, ꝙ mutare eſt aliquid aliter ſe habere nunc, quam prius. Poſſet tñ iſta diffinitio intelligi de mutatione primo, & ſecũdo modo dicta, ſi exponatur

tur negatiue, & non poſitiue, intelligendo, ꝙ aliquid nũc aliqualiter ſe hẽt, quod prius non ſic ſe habebat.

Con. 1. His præmiſſis ponuntur tres cõcluſiones. Prima eſt. In oĩ creatione ẽ mutatio primo mõ dicta: patet, quia ibi eſt noua acquiſitio eſſe.

Con. 2. Secũda cõcluſio. In creatione cõpoſitorũ ẽ mutatio ſecũdo modo dicta, ſed non ĩ creatione ſimpliciũ. Primũ patet, quia ĩ cõpoſitis eſt aliquid potentiale, ꝙ eſt prius natura, actu, ſiue forma, & ſic cũ creatur aliquod cõpoſitũ ſit noua actuatio illius potentialis. Secũdum patet, quia in ſimplicibus non eſt noua actuatio alicuius potentialis, cum in ipſis non ſit diuerſitas partium, quarum una eſt ſicut actus, & alia ſicut potentia.

Con. 3. Tertia concluſio. In nulla creatione concurrit neceſſario mutatio tertio modo dicta, patet, quia creatio non præſupponit aliquod ſubiectum, quod uarietur de forma in formam.

Ad arguméta patet reſpõſio ex dictis, procedũt n. de mutatione generaliter dicta pro quacunque noua acquiſitione.

Vtrum in creatura ſit veſtigiũ Trinitatis.

Tho. 1. p q 46 ar. 7.

Sexto quæritur. Vtrum omnis creatura ſit veſtigium Trinitatis.

Primo arguitur ꝙ non, quia per veſtigiũ poteſt naturaliter inueſtigari id cuius eſt. Sed diuina Trinitas non poteſt naturaliter cognoſci per creaturas, igitur. 1.

Secundo arguitur. In creatura intellectuali eſt imago Trinitatis, ergo non veſtigium: patet, conſequentia, quia imago, & veſtigium habent diuerſas rationes repræſentandi. 2.

Tertio arguitur. Veſtigiũ eſt medium cognoſcẽdi rẽ, cuius eſt, ſed in creaturis irrationalibus nihil eſt, quod poſſit nobis eſſe medium cognoſcẽdi Trinitatem, ergo in ipſis non eſt veſtigiũ Trinitatis. Minor patet, quia nihil ẽ ĩ creaturis irrõnabilib. ꝙ mediet inter Deũ, & nos. 3.

Contra. Dicit Aug. Oportet vt creatorem per ea, quę facta ſunt intellectu conſpicientes Trinitatem intelligamus, cuius ĩ creaturis quo modo dignum eſt apparet veſti- *De Tri. lib. 18. cap. 7.*

veſtigium. Primo notandũ, ꝙ imago, & veſtigium differunt, quia imago eſt ſimilitudo repræſentatiua totius, veſtigium vero eſt ſimilitudo partis, vnde impreſſio pedis, in puluere diceretur imago pedis, ſed nõ eſt imago totius animalis, ſed ueſtigium tantum Veſtigium ergo non repreſentat totum cuius eſt veſtigium, niſi ſecũdum partem, nec ex veſtigio poteſt immediate cognoſci totum, ſed arguitiue tantũ pro quãto illud quod repræſentatur per veſtigium cognoſcitur aliquid eẽ totius.

Secundo notãdum, quòd licet in trinitate non ſit proprie, nec totum, nec pars, tñ in intellectu noſtro conceptus trinitatis eſt quaſi totalis, & perſona eſt quaſi pars, & etiam appropriatum inq̃tum appropriatum eſt quaſi pars, quia ſumitur ꝓ eo cui appropriatur, ac etiã ipſum appropriabile acceptum, vt nondum appropriatum eſt quaſi pars, quia ratio huius ſaluatur in vnica perſona. Ratio ergo eius non ponit trinitatem, ſed concomitanter ponit vnitatem perſonę in qua ſit, licet ergo creatura communiter non repreſentet perſonam, vt perſonam, nec appropriatum, vt appropriatum, tamen repreſentat appropriabile, cuius ratio ſe habet admodũ partis reſpectu trinitatis in creaturis, ergo illud dicitur veſtigiũ quod eſt repreſentatiuum huiuſmodi appropriabilis. Tertio notando, notandum quòd vna eſt opinio, videlicet Henrici, qui dicit ꝙ in triplici reſpectu creaturę ad Deum conſiſtit ratio veſtigii, videlicet in reſpectu ad Deum, vt ad cauſam effectiuam, & in reſpectu, vt ad cauſam exemplarem, & in reſpectu vt ad cauſam finalem. Primus enim reſpectus repreſentat potentiam productiuam, quæ appropriatur patri. Secũdus repreſentat artem exemplarem, quę appropriatur filio. Tertius repreſentat diuinã bonitatẽ, quæ habet rationem finientis reſpectu cuiuſcunque creaturę. Sed hoc nõ videtur conuenienter dictũ, vt dicit Scotus, quia licet veſtigium de ratione ſua dicat reſpectum ad id cuius eſt, tamen non præciſe conſiſtit in reſpectu, ſed in aliquo abſoluto, in quo fundatur ſicut ſimilitudo non ſolum conſiſtit in reſpectu quem formaliter dicit, ſed fundamen

taliter

taliter cõſiſtit in aliquo abſoluto. Quarto notandum, quòd illa, quæ habent rationem veſtigii in creaturis reſpectu dei, ſunt in duplici differentia, quædã enim repreſentant ſecundum rationẽ ſimilitudinis cuiuſmodi sũt iſta tria vnicas veritas, & bonitas. Vnitas enim repreſentat vnitatẽ primi principii appropriatam patri. Veritas autẽ repreſentat veritatem appropriatam filio. Bonitas autem bonitatẽ appropriatam ſpirituiſancto. Et ſimiliter diceretur de aſſignatione quam ponit Auguſt. dicẽs. Omnia quæ ab arte Dei facta ſunt vnitatẽ in ſe quãdã oſtendunt, & ſpeciem, & ordinem, ſicut enim iam dictũ eſt vnitas repreſentat vnitatẽ primæ cauſæ, quæ appropriatur patri. Species autem repreſentat ſummã pulchritudinem, quæ appropriatur filio. Ordo vero non quidẽ ad finẽ vltimum, ſed ad operationem repreſentat Dei bonitatem a qua eſt talis ordo, quę appropriatur ſpiritui ſancto. Alia vero repreſentãt ſm rationem proportionabilis tm̃, ſicut in illa aſſignatione quã ponit Aug. in his tribus quæ ſunt modus ſpecies, & ordo quibus conſonant, & videntur eſſe eadem illa tria, quę ponuntur ſapientiæ vndecimo, vbi habetur quòd Deus omnia fecit in numero pondere & menſura. Modus quippe ſumitur pro limitatione rei & pro eodem accipitur menſura, & hęc repreſentat in Deo illimitationẽ principii actiui non per rationem ſimilitudinis, quia rõ modi, & mẽſuræ non inuenitur in Deo, ſed ſm rationẽ proportionabilitatis, quia limitationi creaturæ proportionabiliter correſpõdet illimitatio primæ cãæ. Sicut .n. limitatio, ſe hẽt ab creaturam ſic illimitatio ad primam cauſam. In vltima autẽ aſſignatione numerus ſumitur pro ſpecie, & põdus pro ordine, & ita de ipſis eſt dicendum, ſicuti iam ſupradictum eſt ĩ alia priori aſſignatione. Sap. 11.

His præmiſſis ponuntur tres concluſiones.

Con. 1. Prima eſt Veſtigium trinitatis in creatura non dicitur reſpũ proprii alicuius ꝑſonę, aut reſpectu appropriati, inquãtũ eſt appropriatũ, ſed reſpectu appropriabilis tantũ. Primum patet, quia ꝑ creaturã nullo modo poteſt inueſtigari proprium alicuius perſonę. Secundũ patet, quia

quia nõ poteſt cognoſci appropriatum inquantum appropriatũ niſi prius cognoſcatur proprium cui an propriatur. Tertium: patet, quia in creaturis reperiuntur aliqua quæ repreſentat ea, quę ſunt appropriabilia diuinis perſonis, ſed huiuſmodi appropriabilia habent modũ partis reſpectu totius trinitatis, ergo eorum repreſentatiua habent rõnẽ veſtigii. Maior patet ex quarto notabili. Minor patet ex ſecundo. Et cõſequẽtia ex primo.

Con.2. Secunda concluſio. Ratio ueſtigii nõ conſiſtit præciſe in reſpectu ad Deum: patet, quia ueſtigium repreſentat ueſtigatum, ita quod ipſo cognito, poteſt cognoſci id cuius eſt, ergo ueſtigium poteſt naturaliter pręcognoſci illi cuius eſt, ſed reſpectus nõ poteſt naturaliter prius cognoſci, q̃ terminus eius. igitur.

Con.3. Tertia cõcluſio. In omni creatura eſt ueſtigium trinitatis: patet, quia ĩ omni creatura reperiuntur aliqua tria repreſentatiua aliquorum, quæ ſunt appropriabilia tribus perſonis diuinis, ut patet ex quarto notabili.

1. Ad primum argumẽtum dicendum quòd maior eſt uera intelligẽdo indiſtincte, ſed nõ diſtincte & immediate. Et ad minorẽ dicendum quòd per creaturas non poteſt inueſtigari diuina trinitas quantũ ad propria, neq; quantum ad appropriata in quãtũ appropriata, ſed bene quãtum ad appropriabilia.

2. Ad ſecundum argumentũ negatur cõſequentia. Et ad probationem negatur etiã conſequentia, quia in creatura in intellectuali ſecundum aliud, & aliud dicitur eſſe ueſtigium & imago, dicitur .n. ueſtigium inquantũ eſt creata eſſentia ſimpliciter. Dicitur uero imago inquantum eſt una eſſentia habens multas operationes inter quas ẽ ordo originis ut alias dicet.

3. Ad tertiũ arg dicendum, quòd ueſtigium eſt iter nos, & Deum medium accidentale tantum & non eſſentiale. Ideo non ſufficit adducendum nos in cognitionem ipſius Dei niſi imperfecte & confuſe, ſicut ipſum ueſtigiũ eſt ſimilitudo imperfecta, & confuſa.

Explicit prima pars.

SE-

SECVNDA PARS.

POSTQVAM in prima parte huius tractatus dictum eſt de rerum creatione in communi. Nunc in ſecunda parte principali dicendum eſt de rerum creatarum diſtinctione. Vbi primo dicendum eſt de creatura mere ſpirituali. Secundo de creatura mere corporali. Tertio de creatura compoſita ex corporali & ſpirituali. De creatura autem ſpirituali uidelicet de Angelis ſex ſunt determinanda. Primum eſt Angelorum naturalis conditio. Secundum eſt localis tranſmutatio. Tertium eſt durationis relatio. Quartum eſt eorum potentia & operatio intellectiua. Quintum eſt eorum potentia & operatio uolitiua. Sextum eſt beatorum & malorum ſeparatio, bonorum beatificatiua, malorum damnatiua.

Vtrum Angelus & anima differant ſpecie.

Scot. 2. ſent. d. 1. q. 6. Tho. 1 p. q. 75. ar. 6.

QVAESTIO PRIMA.

CIRCA primũ primo quęritur. Vtrũ Angelus & anima ex ſua naturali conditione differant ſpecie.

1. Primo arguitur, ꝙ nõ, qa dicit Auguſtinus, quòd Angelus & anima ſunt natura pares, officio vero impares. *Lib. de li ber. arbi.*

2. Secundo arguitur. Operationes Angeli, & animę, puta intellectio & volitio ſunt eiuſdẽ ſpeciei cum ſint circa idẽ obiectum à quo ſumitur ſpecies actus ſecundum philoſophũ, ergo potentiæ Angeli & animæ nõ diſtinguũtur ſpecie, & per conſequẽs, neq; ſuæ eſſentiæ cum potentia non diſtinguatur ab eſſentia. *Ethic. lib. 6*

3. Tertio arguitur. Si Angelus & anima diſtinguuntur ſpecie & ſupponiẽ quod Angelus eſt nobilior anima, ſequitur quod quolibet indiuiduum Angeli eſt nobilius quacunque anima. Sed nobilior creatura maiorem habet capacitatem, & totam creaturę capacitatẽ neceſſe eſt impleri ad hoc vt ſit beata, ergo beatitudo Angeli cuiuſcunque, maior eſt beatitudine cuiuſcũq; animæ, ꝙ eſt falſum.

Con-

Contra, quãto forma creata ē nobilior, tãto multiplicatur per plures gradus ſpecificos. Vnde plures ſunt ſpecies mixtorum quàm elementorum, & plures animatorum quam inanimatorum.

Sed creatura intellectualis, eſt nobiliſſima, ergo plures habet ſpecies, quod non eſſet verum, ſi Angelus, & anima eſſēt eiuſdem ſpeciei. Notandum ꝙ concluſio quęſtionis eſt certa, uidelicet ꝙ angelus, & anima ſpecie differunt. Sed diuerſi diuerſimode aſſignat rationem huius diſtinctionis. Quidã dicunt ꝙ vnibilitas materiæ, & nō vnibilitas ſunt huius diſtinctionis ratio. Sed hoc nō videtur cōuenienter dictũ. Vnibilitas enim nominat aptitudinem, quæ naturaliter pręſupponit eſſentiam rei. Ideo non poteſt eſſe prima ratio ſpecifice diſtictionis, quãuis notificet diſtictionem illam à poſteriori quo ad nos. Alii dicunt ꝙ diuerſus modus intelligēdi maior & minor in angelo & anima ē ratio huius diſtinctionis, & dant exemplũ, ſicut anima ſenſitiua in diuerſis ſpeciebus animaliũ differt ſecundũ diuerſos gradus ſentiendi. Et dicit magiſter Alexander de Alis, ꝙ iſti gradus diuerſi ſunt intelligere ſine diſcurſu in angelo, & cũ diſcurſu in anima. Sed hoc nō videtur verum, quia anima intelligit principia ſine diſcurſu, licet intelligat concluſiones per diſcurſum, ergo ſi diuerſitas intelligēdi per diſcurſum, & ſine diſcurſu faciat intellectualitates ſpecie diſtinctas, ſequit ꝙ in anima erunt duæ intellectualitates ſpecie diſtinctę.

Alexan. Alis.

Dicēdum igitur ſecundũ Scotum, ꝙ angelus & anima in eſſentiis ſuis ſpecie differunt, etiam prout illæ eſſentiæ priores ſunt vnibilitate, ac etiam intellectualitate, in quantum intellectualitates ſunt ſuæ, tamen differentię ſpecificæ ſunt nobis ignotæ & innominatæ.

His p̄miſſis ponunt̄ tres cōcluſiones. Prima eſt, Angelus & anima ſpecie differũt, patet quia formę, q̄ sũt eiuſdē rationis ſpecifice habent eandē rationē perficiēdi materiam, & nō perficiēdi. Sed anima ex natura ſua eſt perfectiua corporis, angelus vero non, igit̄ differunt ſpecie quod eſt intelligendum nō tanquã diuerſę ſpecies cum anima non ſit ſpecies, ſed pars ſpeciei. Illa tamē eſt ratio diſtinctionis ſpecifice inter *Con. 1.*

ter angelũ & hominẽ cuius eſt pars.

Con.2. Secunda concluſio. Vnibilitas, vel non vnibilitas ad materiam, nõ eſt ratio ſpecificæ diſtinctionis inter angelũ & animam, patet ex dictis. Et iterum ſic probatur, quia materia eſt propter formam & non econtra, vt patet, ergo diſtinctio formarũ non eſt propter materiam, ſed magis econtra. Vnde membra cerui differunt à mebris leonis, quia anima differt ab anima. 2.Phyſ. 1 c.20. & 91.

Con.3. Tertia concluſio. Diuerſi gradus intelligendi eum diſcurſu & ſine diſcurſu, non ẽ ratio diſtinctionis ſpecificæ inter animam & angelũ, patet ex dictis. Et iterũ ſic probatur, quia anima beata intelligit Deũ ſine diſcurſu, & naturaliter intelligit alia obiecta cum diſcurſu, ergo in anima beata eſſet alius intellectus quo uidet Deũ & alius quo naturaliter intelligit alia à Deo.

1. Ad primũ argumentũ dicendũ, ꝙ Auguſtinus loquitũ non de paritate naturę ſecũdũ rationem ſpecificam, ſed de paritate quietationis in bono infinito. Sicut enim talis eſt natura angeli, ꝙ ſatiari non poteſt, niſi in bono infinito, ita & natura animę intellectualis.

Ad ſm argumentũ ſunt duo modi dicendi. Primus eſt ꝙ operationes angeli, & aię ſpecie diſtinguũtur, quia ſunt potẽtiis ſpecies diſtinctis. Sed tunc uidetur difficultas, quia ſic beatitudo angeli, & beatitudo aïæ erũt diſtinctæ ſpecie, ſed inter diſtinctas ſpecies ẽ ordo ſic, ꝙ quolibet indiuiduum unius perfectius ẽ, & nobilius quolibet indiuiduo alterius, ergo ꝗlibet beatitudo angeli erit perfectior qualibet beatitudine aïæ, uel econtra, quid eſt falſum. Ad hoc põt dici, ꝙ beatitudo cauſatur totaliter ab obiecto, & ideo non oportet, quod in diſtinctis ſpecie ſit ſpecie diſtincta, ſubiecta.n.receptiua nõ multiplicant formas ſm ſpeciẽ. Alius ẽ autẽ modus dicẽdi, uidelicet, quod operationes angeli, & animę, ac etiã intellectualitates & uoluntates, inquãtum huiuſmodi, nõ differunt formaliter ſecũdum ſpeciẽ, licet.n.eſſentia angeli, & eſſentia animę ĩ ſe diſtinguatur ſpecie, non tñ quantum ad illam perfectionẽ, quã unitiue naturaliter continent ſecundũ quã ſunt principia ſecũdorũ actuum, ſiue 2.

ſiue operationũ, licet huiuſmodi principia non diſtinguantur realiter ab ipſis eſſentiis. Non oportet ergo ſi cõtinẽtia ſpecie diſtinguantur, quòd etiã contẽta diſtinguant ſpecie, ſicut licet aquila, & homo ſpecie diſtinguãtur, non tamen uirtus uiſiua ĩ aquila, & homine, quemadmodum etiam lapis, & aſinus ſpecie diſtinguuntur, tamen unitas lapidis, quæ eſt eadem realiter lapidi, & unitas aſini nõ diſtinguunt formaliter ſecundum ſpeciem, ſed ſecundum numerum tantum.

3. Ad tertium totum conceditur pro nunc argumẽtum uſq; ibi, neceſſe eſt totam capacitatẽ naturalem impleri ad hoc, vt creatura intellectualis ſit beata. Dicendum enim, quod illud non eſt neceſſarium ſimpliciter, & abſolute, ſed ſufficit, quòd impleatur capacitas ſecundum proportionem ad merita, & per hoc ſufficienter ſatiatur appetitus deliberatiuus.

Vtrum poßint eſſe plures Angeli in eadem ſpecie.

Hoc idem Scot 2.d.3.q.7. Dur. 2 d.3.q.3 Tho. p.q.5.ar.4. Pet de Palude.4.d.45.q.3.

SEcũdo quæritur. Vtrum poſſint eſſe plures angeli in eadem ſpẽ.

Primo arguitur quod nõ, dicit .n. philoſophus.7.Meth. In his q̃ ſunt ſine materia, idẽ ẽ quod quid ẽ, & id cuius ẽ. Sed angeli ſunt ſine materia, ergo nõ poſſunt eſſe plures angeli manente ꝙ quid eſt, ſiue eadem ratione ſpecifica. 1.

Secundo arguitur. Omnis differentia formalis eſt ſpecifica, ſed inter omnes angelos eſt differentia formalis cum ſint formæ diſtinctæ, igitur. 2.

Tertio arguitur. In entibus perfectis cuiuſmodi ſunt angeli, nihil eſt, quòd non ꝑ ſe intendatur a natura. Sed multitudo numeralis non per ſe intenditur a natura. igitur. Minor patet, quia infinitas non per ſe intẽditur a natura, ſed multitudo numeralis ſub una ſpecie tendit in infinitum, igitur. 3.

Quarto arguit. Dicit phi- 4.
loſophus, quod multitudo *1.de ani-*
indiuiduorũ ſub vna ſpecie *ma.*
ẽ ꝑꝑ ſaluationẽ ſpeciei Sed *1.c.2.*
in angeli cũ ſint incorruptibiles, ſufficiẽter ſaluat ſpẽs ĩ uno indiuiduo, igit. Et confirmat, quia ſm philoſophũ.
In corporibus cœleſtibus, q̃ *1.de cœ*

Io,&mu. ſunt incorruptibilia, tñ eſt unũ indiuiduũ in una ſpecie, puta unus Sol, & una Luna.

Cõtra.dicit Damaſcenus. In eadẽ ſpecie Deus plures angelos fecit. Primo notandũ, quod de principio indiuiduatiõis multæ ſũt opiniones. Per principium intelligendo id quod eſt fundamẽtũ proximum indiuiſibilitatis in partes ſubiectiuas cui, uidelicet prĩcipio repugnat talis diuiſibilitas. Prima eſt opinio, quod quælibet natura de ſe eſt hæc, eo q̃ philoſophus dicit, quod ſubſtãtia uniuſcuiuſq; rei, eſt ſibi propria, & nulli alii conuenit. Sed cõtra hoc arguitur, quia cui per ſe cõuenit unum oppoſitũ ſibi per ſe repugnat aliud, ergo ſi unitas numeralis per ſe conuenit naturæ ſibi per ſe repugnat multitudo, numeralis, quod eſt falſũ. Ideo dicendum, quòd ipſa quidditas nõ eſt de ſe hęc, ſiue una numero, nec tamẽ eſt de ſe plures, quemadmodũ dicit Auicenna, quod æquitas nec eſt una, nec plures, quia uidelicet de ſua formali ratione, nec ſibi conuenit unitas, nec pluralitas. Vnde oportet dicere, quòd in ipſa natura, ſiue quidditate e aliqua unitas realis minor unitate numerali. Eſt enim conſiderandum, quòd natura ſortis eſt prior naturaliter ſingularitate ſortis, & in illo priori conuenit ei unitas ſibi proportionata non quidem in primo modo per ſe, ſed in ſecũdo tãquam paſſio eius. Et huiuſmodi unitas minor eſt unitate numerali eo, q̃ natura humana, q̃ eſt in ſorte, ut ſic prior ẽ ſorteitate, de ſe nõ eſt determinata ad ſorteitatẽ, immo non ſibi repugnat eſſe ſub alia ſingularitate. Et quod huiuſmodi unitas ſi realis probat, quia ſecluſo omni itellectu, ignis generaret ignem, & eſſet unitas generantis ad genitũ propter quod uniuoca eſſet illa generatio. Et ſi inſtetur, quia quicquid eſt in uno numero, eſt etiam unum numero, ſed natura humana in ſorte eſt in uno numero, ergo eſt una numero, & ſic eius unitas non eſt minor unitate numerali. Dicendũ, quod maior eſt uera, intelligendo ſiue primo, ſiue per ſe, ſiue denominatiue, primo quidem, ſicut id quod ẽ proximum fundamentum ĩdiuiduationis, ſiue unitatis numeralis eſt unum numero. Per ſe uero, ſicut ipſum totũ indiuiduum, cuius pars eſt id quod e primo unum.

Denominatiue autem, ſicut ipſa natura, ſiue quidditas, quæ eſt indiuiduo. Ipſa ergo licet per ſecundo ſit una unitate ſibi proportionata, tamen non eſt una unitate numerali, niſi denominatiue, & quaſi per accidens. Secunda opinio eſt quod natura, ſiue quidditas indiuiduatur per exiſtentiam. Dicit enim philoſophus, quòd actus eſt qui diſtinguit, exiſtentia autem eſt ultimus actus naturæ.

7. Met. 8.c.49.

Sed contra hoc arg. quia ꝙ non eſt ex ſe diſtinctum nõ eſt principium diſtinguendi. Sed exiſtentia non eſt ex ſe diſtincta, immo diſtinguitur ſecundum diſtinctionem eſſentiarum, ergo non poteſt eſſe principium diſtinctionis numeralis. Et cũ dicitur, quod actus diſtinguit uerũ eſt eo modo quo eſt actus. Vnde exiſtẽtia aliquo modo diſtinguit, ſed diſtinctio quam facit eſt extra totam coordinationẽ prædicamentalem, ideo illa ẽ quaſi accidẽtalis nõ pertinens, uidelicet ad ſubſtantiam rei. Tertia opinio, eſt quod natura indiuiduatur per negationem eo quòd unum negationem dicit, uidelicet indiuiſionem rei in ſe, & negationẽ identitatis ad aliã rem. Sed contra hoc arguit, quia ut dicit philoſophus. Prima ſubſtãtia per ſe generatur & 1. Metha. Prima ſubſtãtia per ſe operatur, & in hoc differt à ſecunda ſubſtãtia, cui neutrum conuenit, ergo generari, & operari cõueniunt primæ ſubſtantiæ per id quod addit ſupra ſecundam, ſed hæc non ſibi conueniunt per negationẽ. igitur. Item negatio non cõſtituit rem in maiori pfectione, quam ſit perfectio, quæ pręſupponit negationi, ſed prima ſubſtantia eſt magis ſubſtãtia, quàm ſecunda, & perfectior ea, ergo non conſtituitur in eſſe primę ſubſtantię, ſiue in eſſe indiuiduali per negationem, ſed per aliquã rationem poſitiuam.

7. Met. t.c.53.

Quarta opinio ẽ, quia pricipiũ indiuiduationis ẽ quantitas, iſtę enim ignis differt ab illo, quia alia ẽ forma illius & iſtius, ſed nõ ẽ alia, & alia forma huius & illius, niſi, quia eſt in alia & alia parte materię, & non uidetur eſſe alia, & alia pars materię, niſi quia eſt ſub alia & alia parte quãtitatis, igitur. Sed hæc opi. videtur multũ incõueniẽs, quia ſubſtãtia prior eſt quantitate, ergo quan-

titas nõ poteſt eſſe principium diſtinctiuũ ſubſtãtiæ, cũ enim quãtitas præſupponat ſubſtantiam partes quantitatis præſupponunt partes ſubſtãtiæ Et ideo eſt alia & alia quantitas, quia eſt alia & alia ſubſtantia, & non ecõtra. Quinta opin. eſt, ꝙ materia eſt indiuiduationis principium ex eo, quòd dicit philo. Illa ſunt unum numero, quorũ materia eſt una Sed contra hanc opinionem arguit, quia dicit philo. quòd in fundamento naturæ nihil eſt diſtinctum, ſed materia eſt fundamẽtum naturæ, ergo in ea nihil ẽ diſtinctũ, quod autem eſt de ſe indiſtinctum, & indeterminatũ, non poteſt eſſe principium diſtinctionis. igitur. Sexta opinio eſt præ cæteris uerior & tenẽda uidelicet quòd natura, ſiue quidditas indiuiduatur, & numeraliter diſtinguitur per aliquam entitatem poſitiuam, quæ dici poteſt hecceitas, ſiue differentia indiuidualis. Et probatur ſic, quia omne per ſe inferius, includit per ſe aliquid, quod nõ includit in ſuperiori. Sed indiuiduũ ẽ ꝑ ſe inferius reſpectu ſpeciei, ergo aliquid per ſe includit, quod non includit in ſpecie.

5. Met.

2. Met. c. c. 15.

Sed illud non eſt negatio tãtum, ut patet ex reprobatione tertiæ opinionis, nec eſt materia, neq; quantitas, neque rei exiſtentia, neq; uniuerſaliter quodcunque accidens, ut ſatis patet ex reprobatione ſecũdæ, quartæ, & quintę opinionis, ergo ẽ aliqua entitas poſitiua pertinens ad ſubſtãtiã rei ſingularis. Itẽ oĩs differẽtia differẽtiũ reducitur ad aliqua primo diuerſa, ſed indiuidua eiuſdem ſpeciei differunt, in aliquo enim conueniunt, & in aliquo diſtinguuntur, ergo habent i ſe aliqua primo diuerſa, quibus diſtĩguũtur. Sed illa primo diuerſa non ſunt natura in iſto, & natura in illo. Conueniunt enim in ipſa natura, & non poteſt eſſe idem quo aliqua conueniunt, & quo diſtinguũtur, ergo oportet, quòd indiuidua ultra naturã ſpecificã habeant aliquas entitates, ſiue realitates poſitiuas quibus adinuicẽ diſtinguũt. Secũdo notandum, quòd illi qui dicunt materiã, aut quãtitatẽ eſſe indiuiduationis principium habent dicere, conſequenter, quòd ĩ angelis nõ eſt indiuiduorũ pluralitas in eadẽ ſpecie, cũ ipſi dicant in angelis, nec quanti-

tatem eſſe, neque materiã. Et ideo dicũt, ꝙ tot ſunt ſpecies angelorum, quot ſunt angeli. Sed hęc opinio nunc eſt erronea, vt patet per tres articulos, quorum primus dicit: dicere, ꝙ quia angeli non habent materiam, ideo non poſſunt eſſe plures angeli in una ſpecie. Error: ſecũdus eſt: dicere, quòd Deus non põt multiplicare indiuidua ſub vna ſpecie, ſine materia, Error: tertius eſt dicere ꝙ formæ non poſſunt numeraliter multiplicari, niſi per materiam error, niſi intelligatur de formis eductis de potentia materiæ.

Con 1. His præmiſſis, ponitur talis concluſio. In angelis poteſt eſſe pluralitas perſonalis in eadem ſpecie probatur, qui omnis quidditas de ſe eſt communicabilis. Non enim ſibi repugnat propter ſuã perfectionẽ, vt patet in eſſentia diuina, neq; propter imperfectionẽ ſuã, ut patet in generalibus, & corruptibilibus, ergo quidditati angelicę non repugnat numeraliter multiplicari. Itẽ, omnis quidditas põt intelligi ſub rõne vniuerſali abſque cõtradictione. Sed ſi eſſet de ſe hæc ſibi repugnaret ſic intelligi. Itẽ ſi Deus annihilaret angelum alicuius ſpeciei poſſet reparare eandem ſpeciẽ creando angelum de nouo in illa ſpecie. Sed nõ illũ eundẽ in numero quẽ annihilauit ſecundũ eos, contra quos diſputauimus, qui tenẽt ꝙ nihil idem corruptũ poteſt idem numero reparari. Vnde dicunt, ꝙ nõ poſſet homo reſurgere idẽ numero, niſi anima ſemper incorrupta remaneret. Item ſunt diuerſæ animę ſolo numero diſtinctę, & tamen animæ ſunt formę quemadmodũ angeli. igitur. Poſſet aliquis reſpondere, ꝙ diuerſę aiæ habẽt diuerſam inclinationẽ ad diuerſa corpora, & ideo numeraliter diſtiguunt, ꝙ nõ põt ſic dici de angelis. Sed hoc nõ ualet, quia iclinatio nominat reſpectũ, qui ſemper poſterior ẽ ſuo fundamẽto, nihil n. inclinatur ad ſe. ergo diuerſæ inclinationes præſupponunt diſtincta fundamenta, & ſic nõ faciunt illam diſtinctionẽ.

Ad primum argumentũ dicendum, ꝙ philoſo. loquitur ibi de materia ſumpta pro differentia indiuiduali, quæ idcirco dicitur materia, quia conſtituit in eſſe ſimpliciter ſubiectiuo, quod dicitur materiale compa-

rando ipſum ad eſſe quidditatiuum, quod dicitur forma le. Non autem ibi loquitur de materia accepta pro parte cōpoſiti. Ad minorem autem cū dicitur quòd, angeli ſunt ſine materia, de hoc dicitur in quæſtione ſequenti.

2. Ad ſecundum arg. dicendum ad maiorem, ꝙ illa vera eſt de differentia formali, quę eſt differentia in forma, ſiue quidditate, ſed non de differentia formali, quæ eſt differentia plurium formarum. Et per oppoſitum dicitur ad minorem.

3. Ad tertiū arg: negatur minor. Et ad probationem negatur conſequentia, quia licet multitudo numeralis poſſit eſſe in infinitum: tamen etiam poſſet eſſe finita, ſic ibi committitur fallacia conſequentis.

4. Ad quartum argu. dicendum ad maiorem, quod ſaluatio ſpeciei, non eſt pręciſa ratio multitudinis īdiuiduorū ī una ſpecie, licet ſit ratio aliqualis ī generalibus & corruptibilibus. Et ad cōfirmationē dicēdū, quòd ideo philoſophus dicit, ꝙ in corporibus īcorruptibilibus, ſiue cœleſtibus, tantū eſt vnū īdiuiduū in una ſpecie, eo ꝙ illud conſtant ex tota ſua materia actuali, & potentiali. Sed Theologi non concordant cum eo ī hac propoſitione, & ideo diſcordant ab eo etiam in concluſione, ſi intelligatur nō ſolum de facto, ſed etiam de poſſibilitate.

QVESTIO TERTIA:

Vtrùm Angelus ſit compoſitus ex materia, & forma.

Hoc idem D.*Tho.* 1.*p q* 5.*ar.* 2. *Duran.* 2.*d.*3 *q.*1.

Tertio quęritur. Vtrum angelus ſit compoſitus 1.
ex materia & forma.

Primo arguitur, ꝙ non: quia dicit Boetius libro de duabus naturis, & unica perſona in Chriſto, ꝙ omnis natura incorporeę ſubſtantiæ nullo materiæ fundamento innititur. Sed angeli ſunt incorporei, ut expreſſe dicit Richar. igitur.

Secundo arguitur. Nullum materiale eſt ītellectuale: materiale enim impedit intellectione, ſed angeli ſūt intellectuales: ergo non habent materiam. 2. *Lib. de Trinit.*

Tertio arguitur. nullum incorporeum habet materiam: ſed angeli ſunt incorporei. igitur. 3.

Quar-

4 ¶ Quarto argu. Vniuerſum eſt perfectiſſimum ſecūdum ordinem naturarū: ita q̄ perfectius cogitari nō poteſt. Vnde dicitur Gen. 1. q̄ cuncta, quę fecerat Deus, erāt valde bona. Sed cogitari poteſt aliqua ſubſtātia ſimplex ſine cōpoſitione: hęc autē nō poteſt eſſe alia quam angelus. igitur. &c.

Gen. 1.

Cōtra dicit Augu. Omne mutabile informitatem quādam inſinuat qua forma capitur: angeli autem ſunt mutabiles: ergo habēt aliquam informitatem. Sed omne informe quod eſt aptum recipere formā, eſt materia. igitur. Itē dicit Boetius Nihil quod eſt mera forma, poteſt accidentibus ſubiici Et ibidem expreſſe dicit, quod forma non recipit accidentia, q̄ ipſa accidentia non recipit, niſi materia ſubiecta. Sed angeli recipiunt accidentia puta, intellectiones, & volitiones: ergo in ipſis eſt materia. Primo notandum, quod materia dicitur tripliciter. Vno modo dicitur materia hecceitas, ſiue differentia indiuidualis. vnde dicit philoſophus. Cum dico cœlum dico formā: cum vero dico hoc cœlum dico materiam. Secundo dicitur materia ētitas receptiua formæ quantitate extenſa, ſicut cum dicimus, q̄ homo groſſus eſt materialis. Tertio. materia dicitur principium potentiale conſtitutiuum rei, & ſic diffinitur materia a philoſopho in methaphyſica, quòd materia eſt ex qua cum aliquo fit aliquid cum inſit. Et hoc modo in quibuſcunque eſt aliqua compoſitio, in ipſis eſt materia: quia in compoſitione ſemper ſunt plura quorum vnum eſt potentiale reſpectu alterius: & omne tale potentiale dicitur materia. Et ſecundum aliquos ſequaces Scoti, hoc modo ſumendo materiam. Materia primo. prima dicitur ens limitatum formaliter & quiditatiue: materia tamen hoc modo ſumpta diuidi poteſt in materiam proximam remotam: primo primam. ità, quòd in homine humanitas diceret materia proxima, & animalitas materia remota, & ſic conſequenter. Ens vero limitatum formaliter dicitur materia primo prima eo quòd nihil aliud præſupponit, quod ſit intrinſecum rei. Et ſic hoc modo omne genus diceretur materia. Nō tāter autem dicitur ens limitatum formaliter, quia differētię vltimę, quę ſunt forma-

Confeſſionū li. 12.

De Tri. lib. 5.

2. de Cœlo. 1. c. 92.

tates ſimpliciter ſimplices, nihil potetiale includentes, licet ſint limitatæ denominatiuę, non tamen formaliter. Secundo notandũ quòd triplex eſt compoſitio. Quædã eſt compoſitio ex partibus quantitatiuus cuiuſmodi eſt compoſitio corporis humanis ex diuerſis membris. Secunda eſt compoſitio ex partibus eſſentialibus, ſicut phyſice loquẽdo compoſitio ex materia, & forma, & logice ex genere, & differentia, & methaphyſicę ex potentiali, & actuali. Tertia eſt compoſitio ex ſubiecto, & accidente, ſiue ſit accidens proprie dictum, quod realiter accidit, quia videlicet realiter a ſubiecto diſtinguitur, ſicut compoſitio ex pariete, & albedine ſua, ſiue ſit accidens generaliter dictum pro omni eo, quòd alicui cõuenit non per ſe, primo licet nõ diſtinguatur realiter ab eo, ſicut compoſitio ex ſubiecto, & paſſione, vel ex quiditate, & modo intrinſeco eius. Tertio nõtandũ, quòd ſi conſideretur angelus per comparationẽ ad ſuum principiũ in eo eſt aliqua cõpoſitio in quãtũ dependet id enim quod eſt omnino ſimplex, eſt abſolutum, & ideo omne dependens inquantum huiuſmodi compoſitionem habet, videlicet ex ipſa natura, & eius dependentia; ac etiam ex ipſa natura, & priuatione alicuius perfectionis nullum enim depẽdẽs eſt ſimpliciter perfectũ. Si vero cõſideretur angelus per comparationẽ ad ſuum effectum, ſic eſt ĩ eo compoſitio ex natura & operatione.

Si vero cõſidereẽ angelus in quãtum eſt ens in genere ſic eſt in eo compoſitio ex genere, & differentia ſecundũ logicum, vel ex actu, & potentia ſecundũ methaphyſicum. Si vero cõſideretur angelus ſecundum, quòd eſt ens in ſe & ſic eſt in eo compoſitio ex eſſentia & exiſtentia quantum ad eſſe ſubſtãtiale, & ex quiditate, & differentia indiuiduali quantum ad eſſe perſonale. Quarto notandum, quòd materia eſt ſcibilis dupliciter. Vno mòdo per priuationem Et alio modo per analogiam. Per priuationẽ autem cognoſcitur primo remouẽdo oẽs formas, & demũ omnes diſpoſitiones ad formã, & conſiderando ipsã materiã nudã in ſe. Per analogiã vero cognoſcitur materia ſecundum ſimilem habitudinem. Poteſt autem potentia materiæ comparari ad

ri ad formã dupliciter. Vno modo inquantũ prębet fulcimentum formæ ſub ratione entis. Alio modo inquã tum præbet fulcimentũ formæ ſub ratione mobilis.

Con. 1. His præmiſſis, ponuntur quattuor concluſiones. Prima eſt: In angelis nõ eſt cõpoſitio ex partibus quantitatiuis, ſed tñ non ſunt omnino ſimplices. Prima pars patet, quia omne compoſitum ex partibus quantitatiuis poteſt eſſe in loco circũſcriptiue. Sed angeli nõ poſſunt eſſe in loco circumſcriptiue, ut alias dicetur. Et confirmatur, quia omne cõpoſitum ex partibus quantitatiuis occupat locum, ſed angeli non occupant locũ. igitur. Minor patet, quia ut *Luc. 8.* habetur Lucæ viii. in quodã obſeſſo erat legio dęmonũ. Legio autem ſm Vegetium Flaccum in libro de re militari. continet ſex millia ſexcenta ſexaginta ſex, ſi ergo angeli occuparent locum, non uidetur poſſibile tantã multitudinem fuiſſe in eodẽ corpore. Secunda pars ſatis patet ex tertio notabili.

Con. 2. Secunda concluſio. In angelis eſt compoſitio ex ſubſtantia, & accidente, patet quia intellectio, & uolitio angeli eſt accidens in eo. Si .n. intellectio angeli eſſet ſua eſſentia, ſequeretur quòd illa eſſentia eſset infinita, tam intenſiue, quàm extenſiue. Et patet illa conſequentia, quia intellectus angeli poſſet intelligere infinita cum ens ſit eius obiectum adæquatum. Intelligere autem a, dicit aliquam perfectionem, & intelligere b, dicit etiam aliquam perfectionẽ, & ſic de aliis intelligibilibus quæ ſunt infinita.

Con. 3. Tertia concluſio. In angelis eſt compoſitio ex materia & forma patet, per auctoritates Auguſtini, & Boetii ſuperius adductas. Item ipſe Auguſtinus contra Manicheum, exponendo illud Geneſ. In principio creauit Deus cœlum, & terram. Dicit cœlum, & terram, id eſt quãdam materiã informẽ, ſiue quoddam chaos ex qua materia factum, eſt cœlum, facta eſt terra, & facti ſunt angeli. Ibi expreſſe dicit angelos eſſe factos ex materia. Item ſic probatur, nihil idem ſecundum idem agit, & patitur. Sed idem angelus agit, & patitur. Recipit enim illuminationes, & dat eas, & producit actum intelligendi, & ipſum recipit ergo

go in ipſo aliud eſt ſecundũ quod agit,& aliud ſecundũ quod patitur. Illud autem ſecundum quod agit eſt actuale,& dicitur forma. Illud vero ſm quod patitur eſt potentiale, & dicitur materia. Huius autem opinionis eſt doctor irrefragabilis,qui in ſua ſumma dicit expreſſe angelos eſſe compoſitos ex ma-

2.ſen d. 3.q.1. teria & forma.Huius etiam opinionis eſt doctor deuotus beatus Bonauen vbi et dicit,ꝙ illi qui materiã Metaphy. accipiunt, & eã attribuunt angelis multo ſubtilius loquuntur quam illi qui ſolum conſiderant materiã phyſicæ, prout videlicet eſt ſubiecta corporeitati, & eã negant ab angelis.Huius e-

In quæſtionibus de anima. tiam opinionis uidetur eſſe Scot. vbi attribuit animæ materiam methaphyſicæ, & eadem ratione angelis eſt attribuenda.

Con.4. Quarta concluſio,ſi conſideremus materia ſecundũ priuationem omnis formæ, ſic ſpiritualium,& corporalium eadem eſt materia ſecũdum eſſentiam.Si vero conſideremus materiam ſecundum analogiam, ſiue ſecundum potentiam ipſius materiæ ad formã aut tranſmutationem ſic ſpiritualium, & corporalium eadem eſt materia ſm analogiam tantũ. Prima pars probatur, quia ſi ab utraq; materia tam ſpiritualium,quàm corporaliũ auferatur omnis forma tam ſubſtantialis,quã accidentalis & omnis diſpoſitio ad formã nihil remanet ĩ quo appareat aliqua diſtinctio, ſiue diuerſitas. Concluſio tamen non eſt intelligẽda de identitate numerali, ſed de identitate in ratione cõmuni.Secunda pars probatur, quia vtrobique eſt conſimilis habitudo, ſicut enim in corporalib. materia ſubſtat formæ ſuę, ita & in ſpiritualibus,&ibi eſt ratio prioris, & poſterioris in ſubſtando. In corporibus enim inferiorib. materia ſubſtat formæ,& quantitati,atque contrarietati. In corporibus vero cœleſtibus ſubſtat formæ & quantitati, ſed non contrarietati. In creaturis vero ſpiritualib. eſt materia ſubſtans formę, ſed nõ quãtitati,nec contrarietati. Item ſicut in corporalibus materiã ſubiicitur transformationi ita,& in ſpiritualibus, & ibi eſt prius,aut poſterius,& magis,& minus in ſubiiciendo. In corporibus.n.inferiorib. videlicet generalibus & corruptibilibus

ruptibilib. materia ſubiicit transſmutationi ſecundum formam ſubſtantialem, & ſecundū ſitum ac etiam, videlicet formas accidentales. In corporibus uero cæleſtibus materia non ſubiicitur tráſmutationi ſm formā ſubſtātialé, ſed bene ſecundū ſitū, & aliquas formas accidentales, puta ſecundum aliquas illuminationes, & obtenebrationes. In creaturis uero ſpiritualibus, materia nō ſubiicitur tranſmutationé ſm formā ſubſtantialem neque ſm ſitum, ſed ſecundū aliquas formas accidentales, puta ſecundum intellectiones, & uolitiones.

Ad primum argumentū dicendum, ꝙ Boetius ibi loquitur de materia phyſica, quæ ſubſtat quantitati, & nō de materia methaphiſica.

Ad ſm argumentū negāda eſt maior loquendo de materia metaphyſica. Et cū dicitur, quod materia impedit intellectionem, materia ibi ſumitur pro differentia indiuiduali, quę in obiecto ſenſibili aliquo modo impedit intellectioné, ſed hoc nihil ualet ad propoſitum.

Ad tertium arguitur dicendum, quod maior eſt uera de materia phyſica, ſed non de metaphyſica.

Ad quartum arguitur dicendum, quod cum dicitur, quod cogitari poteſt aliqua ſubſtantia ſimplex ſine aliqua compoſitione, quod illud eſt falſum, loquendo de ſubſtantia creata. Nulla enim creatura poteſt ſine cōtradictione cogitari omnino ſimplex, nulla enim creatura eſt purus actus.

Verum Angeli habeant corpora naturaliter ſibi unita.

Hoc idem Tho. 1. p. quæſt. 51. ar. 1.

QVARTO quæritur. Verum angeli habeát corpora ſibi naturaliter unita.

Primo arguitur, quod ſic per beatum Auguſtinum dicentem, angelos eſſe animalia corpora aeria. 1. *Aug. ſuper Gen.*

Secūdo arguitur per beatum Gregorium in quadā omelia dicentem angelum eſſe rationale animal. 2.

Tertio arguitur per beatum Bernardum dicentem: Liquet omnem ſpiritū creatum corporeo prorſus indigere ſolatio. 3. *Omelia 6 ſuper Cantica Cant.*

Quarto arguitur. Subſtātia viuens & viuificans perfectior 4.

fectior eſt ea, quæ eſt vniens tantum, & non viuificans. Sed anima rationalis ē ſubſtantia vniens, & viuificans corpus, ergo a fortiori angelus qui eſt aīa perfectior.

Contra dicit Damaſcenus, ꝙ angelus eſt ſubſtantia incorporea ſimpliciter intellectualis. primo notandum ſecundū Bonauenturā, ꝙ angeli poſſunt intelligi habere corpora tripliciter. Primo modo naturaliter vnita. Secundo modo inuite inſeparabiliter alligata, quemadmodum dicunt aliqui dęmones habere corpora, in quibus torquentur. Tertio modo uoluntarie aſſumpta. Secundo notandū, ꝙ in angelis eſt duplex vis, ſcilicet vis contemplatiua, per quam in Deum conuertuntur, & uis adminiſtratiua, ſecundum quam nobis condeſcendunt.

Con.1. His præmiſſis ponuntur quatuor concluſiones. Prima eſt. Angeli non habent corpora ſibi naturaliter vnita, neque inſeparabiliter alligata. Primum: patet, quia ſubſtantia creata non unita corpori naturaliter perfectior eſt illa, quæ eſt naturaliter corpori vnita, cū ſit Deo ſimilior. Sed inter ſubſtātia creatas perfectior eſt natura angelica, igitur. Secundū patet, quia in vno, & eodē corpore humano, poſſūt habitare multi ſpiritus angelici, & in magna multitudine, ſicut legitur de legione dæmonū. Matth. viii. ſed non poteſt tanta multitudo corporū unum tā modicum corpus ſubintrare, igitur. Matt. 8.

Secunda concluſio Conuenit angelis ſecundū vim ſuam adminiſtratiuam habere corpora uoluntarie aſſumpta. Patet, quia hoc exigit indigentia noſtra, vt videlicet angeli in propria natura inuiſibiles appareant hominibus in corporibus aſſumptis ad homines confortandos, & inſtruēdos, & ad oſtendendā ſocietatem, quā habituri ſunt boni homines, cū angelis ī alia vita. Con.2.

Tertia concluſio. Conuenit angelis bonis non aliter apparere in corporibus aſſumptis quā in corporib. effigiatis effigia humana, patet, quia finis imponit neceſſitatem his, quæ ſunt ad finem, ſolum autē corpus effigiatum effigie humana videtur eſſe conueniens ad repræſentandum conditiones & proprietates naturæ intellectualis, igitur. Si autem quæra- Con.3.

quæratur ex quo formatur tale corpus aſſumptum, dicẽdum ſm cõmunem doctorum opinionẽ, ꝙ ex aere cõdenſato cũ aqua, & mixtione vaporis aquei, & terreſtris. Talis enim materia poteſt colorari, & figurari ſicut apparet in nube.

Con. 4. Quarta concluſio. Angeli in corporibus aſſumptis non exercent ſemper veritatem opera uitæ. Patet, quia opera vitæ non ſunt, niſi a principio vniente. Tale autẽ corpus nõ eſt vniens, igitur. Exercent tñ aliqua opera ſimilia operibus vitę. Angeli. n. in corporibus aſſumptis, licet proprie non loquantur, tñ formant ſonos in aere ſimiles vocibus humanis. Et ſi quæras quomodo vnitur tale corpus angelo, dicendum ꝙ vnitur ſicut inſtrumentum motori, & ſignum ſignato, & habitatori habitaculum.

1. Ad primum arg. dicendũ ꝙ Augu. ibi loquitur utens opinione Platonicorum.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ Gregorius uocat angelũ rationale animal propter ſimilitudinem, & apparentiam, quia videlicet homini apparet in ſpecie humana.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ Bernardus loquitur de indigentia propter nos, & nõ propter ipſos angelos, ideo non ſequitur, quod habeãt corpora naturaliter unita.

4. Ad quartum arg. dicendum, quod maior eſt uera de hoc, quod eſt viuificare effectiue, & non de viuificate formaliter. Natura enim formaliter viuificans, habet rationem partis, ideo imperfectionem includit.

QVESTIO I.

Vtrum Angeli ſint in loco.

Hoc idem Tho. 1. p. q. 52. ar. 1.

CIRCA ſecundum ſuperius propoſitum de angelis, quod eſt eorum localis tranſmutatio, primo quæritur, utrum angeli ſint in loco.

Primo arguitur, quod nõ per Boetium dicentem, cõmunis animi conceptio eſt incorporalia nõ eſſe i loco. 1. *Boet. lib. de ebdo.*

Secundo arguitur. Sicut habetur 4. phyſicorum. Locus eſt terminus corporis continentis, ſed nullum corpus poteſt eſſe continens reſpectu angeli, continens enim actualis eſt concẽto. igitur. 2. *t. c. 14.*

Tertio

3\. Tertio Argu: Omne locatum habet ſitum, ſed ſitus tantummodo conuenit rei quantæ, igitur.

In contrarium arguitur auctoritate Damaſceni. Primo notandum, quod aliqui dixerunt angelum eſſe in loco per operationem ſuam eo, quòd Damaſcen. dicit natura angelica ibi adeſt, vbi operatur. Sed contra hoc arguit Scotus, quia naturaliter prius eſt angelum eſſe in loco, quam operari in locum. 1. d. 2. q. 9. Vnde dicendum eſt, quod angelus formaliter eſt in loco per præſentialitatem ſui in loco. Secundo notandum, quod tripliciter contingit aliquid eſſe in loco. Primo modo præſentialiter tantum. Secundo modo præſentialiter, & diffinitiue. Tertio modo præſentialiter, diffinitiue, & circunſcriptiue, ſiue dimenſionaliter, & occupatiue. Primo modo Deus eſt in loco. Secundo modo angeli. Tertio modo res corporales.

Con. 1. His præmiſsis ſequendo Scotum ponuntur decẽ concluſiones. Prima eſt. Angelus non neceſſariò eſt in loco: patet, quia poteſt angelus fieri nullo exiſtente corpore continente, & poteſt fieri, & eſſe extra omnẽ corpoream creaturam. Et hoc idem tenendum eſt de re corporali, puta de lapide.

Con. 2. Secunda concluſio. Angelus poteſt eſſe in loco: patet, quia non ſibi repugnat, immo eſt potentialitas in eo eſſendi in aliquo corpore continente.

Con. 3. Tertia concluſio. Non oportet, quod angelus ſit in loco in actu patet, quia non facit diſtare latera continentis, nec facit ſuperficiem continentem in actu.

Con. 4. Quarta concluſio Angelus nõ põt eſſe in loco quantuncunque magno: patet, quia hoc arguit uirtutem infinitam, & ſoli Deo cõuenit.

Con. 5. Quinta concluſio. Angelus non poteſt eſſe in loco, quaſi continuo quantuncunque paruo. patet, quia quòd poſſit eſſe in loco minori, quã ſit locus adæquatus ſuæ virtuti naturali, hoc poſſe ẽ alicuius virtutis. Si ergo poſſit illa uirtute vti in infinitum ad eſſendũ in loco minori, & minori habebit potentiam infinitam, quod eſt falſum. Vtrũ aute poſſit angelus eſſe, uel non eſſe in pũcto tãquã in loco, hoc dubium eſt, quia non videtur ratio neceſſaria pro, vel cõtra.

Con. 6. Sexta concluſio. Angelus non

nō eſt in loco circunſcripti ue, ſiue dimēſionaliter, & oc cupatiue, patet, quia non habet partem, & partem in diuerſis partibus loci, immo totus eſt in toto loco, & to tus in qualibet parte.

Con. 7. Septima cōc. Angelus eſt in loco diffinitiue, patet, q̃a ſic determinate eſt in loco a liquo, quòd non eſt ubiq;.

Con. 8. Octaua concluſio. Angelus nō eſt in aliquo loco na turaliter, patet, quia ſic eſſet in aliquo loco uiolente. Itē ſi ſic eſſet aliquod corpus na turaliter conſeruatiuum an geli, quod eſt falsū. Ex quo ſequitur, quòd illa potētia, per quam angelus eſt in lo co non eſt naturali, neque uiolenta, ſed neutra.

Con. 9. Nona concluſio. Angelus non pōt eſſe ſimul in diuerſis locis ſibi adæquatis, patet, quia ſi ſit in iſto, & in il lo loco neuter illorum loco rum eſt adæquatus ſuę uirtuti naturali. Vtrum autem poſſit eſſe in diuerſis locis diſcontinuis, quorum neuter eſt ſibi adæquatus, dubiū eſt, quia non uidetur eſſe ra tio neceſſaria pro uel cōtra. De lege aūt cōī tenēdum eſt ꝙ de facto angelus ē tātū in uno loco. Dicit. n. Damaſce. ꝙ angeli qū ſunt i cœlo nō ſunt in terra, & econtra.

Con. 10 Decima cōcl. Angelus p̄ potētiā diuinā pōt ſimul eſſe in diuerſis locis, ſiue adęquatis, ſiue non, patet, quia i hoc nulla uidetur eſſe repu gnātia, ſiue cōtradictio. Et ſi dicat, quod ex hoc ſequeretur angelū diſtare a ſeipſo cum locus diſtat a loco. Dicendū, quod nō ſequitur, quia quātū ad hoc angelus, illo modo eſt illimitatus reſpectu illorum locorum, ſi cut diceretur, quod anima ē illimitata reſpectu membro rū totius corporis, unde cū aīa ſit i pede, & i capite quā uis pes diſtet a capite, tamē aīa non diſtat a ſeipſa. Vtrū aūt diuerſi angeli poſſint eſſe naturaliter in eodem loco. Hoc dubium eſt Certū ē tū, ꝑ potētiā diuinā p̄nt.

1. Ad primū arg dicendū, ꝙ Boetius loquitur ibi de eſſe in loco circunſcriptiue.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, quod minor eſt uera de eo, quod dicitur continens non ſolum ambiendo, ſiue circundando, ſed ēt influēdo huiuſmodi nō pōt eſſe corpus reſpectu angeli.

3. Ad tertium arg. dicēdum quod maior eſt uera de locato circunſcriptiue, & non de locato diffinitiue tantū.

Vtrum

Vtrum angelus poſſit ſe moueri localiter.

Sco.2.d.2 q.9.Tho.1.p. q.53. art.

SECVNDO quęritur. Vtrū angelus poſſit moueri localiter.

1. Primo arguitur, quod nō quia dicit philoſophus, ꝙ inuiſibile non poteſt moueri. Angelus autem eſt indiuiſibilis, igitur. *6.Phyſ. t.c.*

2. Secundo dicit philoſophus, ꝙ ſi vacuum eſſet, non eſſet in eo motus localis eo, quod nulla eſſet reſiſtentia medii Sed āgelo nulla creatura corporea reſiſtere poteſt, igitur. *4.Phyſ. t.c.66.*

3. Tertio arg. indiuiſibile non poteſt eſſe ſubiectum accidentis diuiſibilis, ſed angelus eſt indiuiſibilis, motus autem eſt diuiſibilis, igitur.

Contra. Dicit Damaſcenus, quod angeli non ſimul ſunt in cœlo, & in terra, & per ſcripturam apparet, ꝙ mittuntur in terram. Notāda ſunt tria pręambula. Primum eſt, quod duplex eſt motus localis, videlicet motus ſucceſſiuus, qui proprie videtur motus. Et motus inſtantaneus, qui proprie dicitur mutatio tantum. Secundum eſt motus inſtātaneus poteſt eſſe duplex, uel includens realitatem totam motus ſucceſſiui, uel præciſe includens realitatem termini ad quē exemplū de primo, vt ſi mobile moueatur ſubito ab a, ad b, & ſimul habeat omnia, ubi intermedia. Exēplum de ſecūdo, vt ſi mouetur ab a, ad b, & illa mutatione præciſe habeat realitatem termini ad quē. Tertium eſt. Contingit in ſpacio ſignare extrema dupliciter. Vno modo extrema immediata, inter quæ, videlicet non eſt medium, niſi mediū quod eſt aliquid extremorū. Alio modo extrema mediata, ſiue diſcontinua inter quæ uidelicet eſt medium aliud ab extremis.

His pręmiſſis ponuntur nouem concluſiones iuxta Scot. Prima eſt. Angelus poteſt moueri localiter, patet, quia omne receptiuum multarum formarū eiuſdē generis, quod uidelicet nō eſt ex ſe determinatum ad aliquā illarum nec illimitatum ad ipſas eſt mobile de una in aliā. Sed angelus eſt receptiuus diuerſorum ubi. Non.n. eſt ex ſe determinatus ad aliquod vbi nec etiā eſt illimitatus ad quodlibet vbi, *Con.1.*

cum

cum non ſit immenſus ergo poteſt moueri de uno vbi ad aliud.

Con.2. Secunda concluſio. Angelus põt ſeipſum mouere localiter: patet, quia in quocũque eſt potentia paſſiua ad aliquid habẽdum perfectionis eſt in ipſo, ꝙ ad hoc habeat potentiam actiuam. ſed in angelo eſt potentia paſſiua ad motum localem, vt patet ex præcedenti concluſione, ergo perfectionis eſt in ipſo ꝙ ad hoc habeat potentiã actiuam. Talis autẽ perfectio non eſt angelo neganda, cũ etiã concedatur ſeſe ſm Philoſophum in corporibus grauibus & leuibus.

Con.3. Tertia cõcluſio. Angelus poteſt moueri motu continuo ſiue ſuceſſiuo: patet, quia inter duo vbi ſunt infinita vbi intermedia, vt patet ex motu cõtinuo corporis ꝑ omnia illa vbi. Poteſt autẽ angelus omnia iſta vbi trãſire, & non niſi continue.

Con.4. Quarta concluſio. Angelus non poteſt moueri mutatione inſtantanea includente totam realitatem motus ſucceſſiui: patet, quia de potentia ſua naturali non poteſt ſimul habere plura vbi ſibi adęquata.

Con.5. Quinta cõcluſio. Angelus poteſt inſtantaneę moueri mutatione habente præciſe realitatem termini ad quẽ: patet, quia ꝙ terminus ad quem nõ ſtatim inducatur. hoc eſt ex imperfectione mouentis. talis ãt imperfectio nõ videt eẽ attribuẽda angelo.

Sexta concl. Non poteſt angelus moueri de extremo in extremũ immediatũ motu continuo, non tranſeundo ꝑ mediũ, quod videlicet eſt aliquid extremorum: patet, quia tale medium eſt ratio continuitatis in motu. *Con.6.*

Septima concluſio. Non poteſt angelus continue moueri de extremo in extremũ mediatum, niſi tranſeundo per medium: patet, quia ſi continue mouetur non eſt totaliter in termino a quo, nec totaliter in termino ad quẽ, ergo eſt partim ĩ termino a quo, & partim in termino ad quẽ, vel ĩ loco medio. Non enim poteſt eſſe in parte termini a quo, & in parte termini ad quem, & nullo modo eſſe in loco medio, qua ſic eſſet in duobus locis diſcõtinuis, qđ nõ videt cõpetere ſuæ uirtuti naturali. *Con.7.*

Con.8. Octaua concluſio. Poteſt angelus inſtãtaneæ moueri de extremo in extremũ immediatũ nõ tranſeundo per

ſarium.

mediū, immo hoc eſt neceſſariū. Patet, quia ſi trāſiret per medium moueretur continue, & non inſtantaneæ.

Con. 9. Nona cōcluſio. Non pōt angelus inſtantaneæ moueri naturaliter de extremo in extremum mediatū nō tranſeundo per medium. Patet, quia ordo prefixus ſuperiori agente neceſſarius eſt cuicunq; inferiori agēti quādo agit circa talia ſic ordinata.

1. Ad primum arg. dicendū, ꝙ phil. loquit de indiuiſibili de genere quantitatis, & non de genere ſubſtantiæ.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ ſucceſſiuo, ſiue continuitas cōtingit in motu nō ſolum ex reſiſtentia medii. Sed aliquando ex parte termini ad quem, qui non eſt natus ſimul totaliter acquiri, & aliquādo ex parte ſubiecti, quod nō eſt natū ſtatim habere terminum ad quem.

3. Ad tertium arg dicendū, ꝙ maior eſt uera de accidente diuiſibili permanenti, ſed non de ſucceſſiuo.

Vtrum omnium Angelorum ſit unum euum.

Sco. 2. d. 2. q. 3. Tho. 1. p. q arti. 6. Dur. 2. d. 2. q 5.

Circa tertium ſuperius propoſitū de Angelis, quod eſt de menſura ſuę durationis quæritur. Vtrum omnium angelorum ſit vnū euum menſurans durationem ipſorum.

Arguitur, ꝙ non quia ſi ſic illud eſſe in uno ſubiecto, quo deſtructo uel mutato, mutarentur omnia euiterna, quod uidetur inconueniens. 1.

Item, deſtructis aliis (videretur illud mutari) cum euum nominet reſpectum ad euiterna. 2.

Cōtra. Vnum eſt tempus omnium temporalium vt patet. per philoſoph. ergo etiam vnum eſt euum omnium euiternorum. 4. Phyſ.

Primo notandum, ꝙ aliqui dixerūt in exiſtentia angeli ſine duratione eſſe ſucceſſionem formaliter, quia videlicet oīs creatura in eſſe ſuo cōtinuè dependet a cauſa prima nō ſolum, quia dedit eſſe, & modo non deſtruit Sic.n. conſeruare nihil aliud eēt, niſi prius egiſſet mō non deſtruere, & ſic nō eſſet aliquid poſitiuum, quod eſt falſum. Sed contra hoc dicit Scotus, quòd nulla uidetur neceſſitas ponendi aliquid nouum, ſiue aliquam ſucceſſionem in angelo quod ſcilicet ſit in eo formaliter quia, 2. d. 2. q. 3.

quicquid eſt ibi poteſt manere idem ſicut exiſtentia manet eadem, etiam quilibet reſpectus conſequens abſolutum. Item, licet vnũ euum ſuccedat alteri euo, & exiſtẽtia vnius euiterni ſuccedat ſuo oppoſito, tamen ex hoc non concluditur aliqua ſucceſsio in aliqua exiſtentia euiterni: licet etiam in natura angeli prius fuerit innocentia, quam culpa, tamen exiſtentia angeli in ſua natura nõ habet aliquã ſucceſſionem, ſed tãtum eſt ſucceſsio in actibus, quia videlicet exiſtentia vnius eſt poſt exiſtentiã alterius. Ad rationem autem prius adductã concedendũ eſt, ꝙ nulla creatura eſt independens a prima cauſa, immo ſemper dependens non tñ dependẽtia cõtinua, nec alia, & alia, ſed eadem. Et pp iſtã eandẽ poteſt quęlibet creatura habere eſſet cũ una parte temporis, & nõ cum alia, & pro tãto poteſt quaſi cadere ſub tempore, hoc eſt ut coexiſtat vni parti temporis, & non alteri, & ſic dicatur fuiſſe, & non fore. Secundo notãdũ, quòd communiter aſsignãtur tres menſuræ durationis, videlicet æternitas, euũ, & tempus. Inter quas, eſt talis differentia, quia æternitas eſt menſura rei omnino indefectibilis. Euum vero eſt menſura rei permanentis, ſiue rei non deficientis, quandiu durat, defectibilis tamen. Tempus uero eſt mẽſura rei formaliter ſucceſſiuè cõtinuè deficientis. Tertio notandum ſecundum Scotum, ꝙ menſurare eſt quantitatem ignotam certificare per aliam magis notam. Talis autem certificatio aliquando fieri poteſt per quãtitatem exiſtentem in imaginatione tñ, ſicut artifex faciendo domum. Aliqñ vero per quantitatem exiſtentem in re Et hoc tripliciter. Vel excedentem: & hoc mõ ponitur menſura in quidditatibus rerum, & hæc menſura eſt perfectior, & naturaliter notior menſurato, ſicut albedo ponitᷣ menſura in genere colorũ, & Deus dicitur prima menſura oĩum, quę ſunt. Alio mõ fit menſura per quãtitatem exceſſam, qñ videlicet minor quãtitas eſt notior, & per eius replicationem menſuratur maior. Tertio modo per quantitatem æqualem, & hoc fit per applicationem, ſiue ſuppoſitionem, ſiue quãtitas illa menſurãs ſit naturaliter notior,

tior,ſiue quo ad nos. Dicendum igitur ad propoſitum, ꝙ in actuali exiſtentia angeli,non oportet quęrere aliquā menſurā intrinſecā aliā a natura rei menſuratę,quia nihil eſt ibi aliud realiter a natura rei menſuratę, quod ſit ea notius. Vnde non eſt neceſſarium ibi ponere aliquid abſolutū pro menſura, ſed nec etiā relationem aliquā,quia non eſt neceſſe ibi ponere relationem aliam,ꝗ illam quæ eſt ad cauſam efficientem uel conſeruantem. Illa autem nō eſt aliud a fundamento.Quarto notandū, ꝙ tempus aliquando dicitur duratio intrinſeca rei ſucceſſiue, & ſic in quolibet motu eſt ſuum tempus.Aliquando vero duratio menſuratiua rei ſucceſſiue, & ſic eſt tm̄ vnū tempus,quod eſt in primo motu. Ita euum poteſt dupliciter dici. Vno modo exiſtētia, ſiue duratio intrinſeca euiterni. Et alio modo duratio menſuratiua euiternorum, quę poteſt intelligi duplex. Vel duratio ſimpliciſſima,& notior ſimpliciter in genere euiternorum. Vel quęcunq; duratio ſimplicior, & notior reſpectu inferioris,& minus notæ.

Con.1. His præmiſſis, ponuntur quatuor cōcluſiones. Prima eſt. Si euū dicatur duratio, ſiue exiſtentia euiterni non eſt tm̄ vnū euum, immo tot Eua quot ſunt euiterna: patet,quia quodlibet euiternū habet ſuam propriam durationem,ſiue exiſtentiam.

Secunda concluſio.Tantū eſt vnū euum menſuratiuum ſimpliciſſimum: patet, quia tm̄ eſt vnum primum euiternum in quo eſt euum menſuratiuum omnium euiternorum, quod autem dicitur tm̄ vnum debet intelligi ſecundum ſpeciem.Nam & ratio menſuræ debet attendi ſm rationem ſpecificā, ſicut albedo ſm rationem ſpecificam eſt menſura colorum. Con.2.

Tertia concluſio. Plura ſunt eua menſuratiua non ſimpliciter ſimplicia:ſed reſpectu inferiorum,etiam minus ſimplicium: patet, quia hoc modo quęlibet exiſtentia euiterni ſuperioris dici poteſt euum menſuratiuum reſpectu inferioris. Con.3.

Quarta concluſio. Operationes angeli mēſurāt̄ euo, & vniuerſaliter quecūq; exiſtētia actuabilis inuariabilis .i. cui repugnat, vt ſm ipſā, ſit variatio, ſiue fluxus, vel acquiſitio partis, poſt partē menſuratur euo:patet, quia Con.4.

quæ

quæ habēt vniforme modū manendi, dum manent hūc menſurā eiuſdē rōnis in morando, licet vnū diutius maneat, quàm aliud. Sed operatio angeli, puta eius cognitio, ſiue volitio dum manet, habet modum manendi vniformem cum exiſtentia angeli, licet non habeat tantā durationem.

Ad primum argumentū
1. dicendū, ꝙ deſtructo primo euiterno non ſequitur aliqua mutatio in aliis, niſi ſecundum quandam relationem ipſis, puta, quia tunc non erunt menſurata ab illo primo, ſicut prius fuerūt, nec illud eſt inconueniens.

Ad ſecundum argumentū
2. dicendum, quòd non ſequitur illud mutari aliis deſtructis, quia prius ad illa alia nō habuit relationē realē, ſed rationis tantū, quia nō ſe habuit ad illa ſicut menſura dependens ad menſurata, ſed ſicut excedens.

Vtrum Angelus poßit ſeipſum cognoſcere.

Scot. 2. ſent d. 3 q. 8. Tho. 1. p. q. 56. art. 1.

CIrca quartum ſuperius propoſitum, quod eſt de intellectu, & intellectione angelorū. Primo quæritur, vtrum angelus poſſit ſeipſum intelligere per eſſentiā ſuam, ita, quòd ſua eſſentia ſit ratio cognoſcendi, ſine aliquo repreſentante precedente naturaliter actum.

Primo arg ꝙ non quia 1.
anima noſtra eſt equæ præſens intellectui noſtro, & etiā actu intelligibilis, ſicut & angelus ē actu intelligibilis, & præſens intellectui, & tamen anima non eſt ratio intelligendi ſeipſam igitur.

Secundo arg. Singulare 2.
non eſt per ſe intelligibile, ergo non ratio intelligendi, ſed eſſentia angeli eſt ſingularis. igitur.

Tertio arg. Nihil idem 3.
patiē a ſeipſo, quia idē eſſet in actu & potētia eſſentia āt angeli eſt idem ſibi. igitur.

Quarto argu. Si ita eſſet 4.
tunc intellectio eſſet idē cū angelo, qđ eſt falſum. Hoc .n. eſt proprium ſoli Deo, ꝙ ſua intellectio, ſit ſua eſſentia. Probatē cōſequētia, quia mediū inter extrema magis ineſt vtriq; extremo, q̄ alterū extremū alteri extremo, intelligere autem mediat inter potentiam & obiectum, ergo ſi idem eſt potentia & obiectum multo magis erit idem actus cum obiecto.

Cõtra. Aliqua forma materialis eſt rõ agẽdi ſm ſuã eſſẽtiã, ſicut calor i igne eſt rõ calefaciẽdi, aut ſaltem aliqua forma in cõi, aliter eſſet proceſſus in infinitũ in rõnibus agẽdi, ergo cum imaterialia magis ſint actiua, q̃ materialia : forma immaterialis erit ꝑ eſſentiã ſuam ratio agendi actionẽ ſibi cõpetẽtẽ, talis eſt ratio obiecti ad actũ cognoſcendi. Notandum, ꝙ ſicut dicit Aug. A cognoſcente, & cognito paritur notitia; potentia enim intellectiua, & obiectum ſibi præſens cauſant intellectionẽ. Obiectum autem poteſt eſſe dupliciter præſens potentiæ, uidelicet in ſe per propriã exiſtẽtiã, & in ſua ſpecie repræſentatiua, quę in uirtute obiecti mouet intellectum. Vnde obiectum in ſe preſens eſt fortius motiuum, quam ſua ſpecies.

Con. 1. Hoc p̃miſſo ponĩt talis cõcluſio. Angelus ſeipsũ cognoſcit per ſuam eſſentiam. Probatur quia ubi ſunt duo agẽtia unum perfectum, & aliud diminutum reſpectu eiuſdem actus ſi diminutum poteſt in actum etiam & perfectum. Sed eſſentia angeli eſt agens, ſiue mouens perfectius : ſpecies uero eius habet eſſe diminutum, ergo cum ſpecies angeli poſſit eſſe ratio cognoſcẽdi angelum, a fortiori eius eſſentia.

Ad primum argum. dicendum, quod anima eſt ſibi ipſi præſens quantum ad actum primum, propter quod etiã dicit Auguſtinus, quòd anima ſemꝑ nouit ſeipſam, ſed non quantum ad actum ſecundum, ſcilicet quantum ad intellectionem actualem. Eſt .n. ibi impedimentum, quod ipſa uincere non poteſt ex eo uidelicet, quod ĩtellectus noſter pro ſtatu iſto non poteſt immediate moueri, niſi ab aliquo imaginabili, & ſenſibili extra prius moueatur, non ſic autem intellectu angelicus habet ordinem ad imaginabilia, & ſenſibilia. 1.

2. Ad ſecundum argum. negatur maior. Et ſi probatur per philoſophum dicentem, quòd ſenſus eſt ſingularium intellectus uero uniuerſalium Dicendum, quòd philo. in prima parte loquitur cum ꝑciſione, ſed nõ in ſecunda. ita quòd ſenſus eſt. Senſus eſt ſingularium tantum : in tellectus uero etiam uniuerſalium.

3. Ad tertium argumentum dicendum, quod ſi ſumantur actus & potentia, prout ſunt differentiæ oppoſitę entis ſic

non

nõ poteſt idem eſſe in actu
& potentia. Sed tamen po-
teſt idem eſſe principiũ acti
uum,& principium paſſiuũ,
ſiue potentiale reſpectu ali
cuius actus.

4. Ad quartum argumentũ
dicendum ad probationem
conſequentiæ, quòd extre-
mum plus conuenit cum me
dio, quàm cum altero extre
mo ſi loquamur de medio,p
prie dicto, quòd .ſ. mediat
ſecundum naturam rei,cu-
iuſmodi eſt mediũ inter con
traria.nõ aũt loquendo de
medio im,pprie dicto, q.ſ.
licet aliquo modo habeat
rationem medii, tamen rea
liter habet rationem extre-
mi,cuiuſmodi eſt intellectio
reſpectu obiecti, & potẽtię,
a quibus cauſatur.

*Vtrum angelus naturaliter co
gnoſcat Deum.*

*Scot 2. d.3.q.9.Tho 1.p.q. 59.
art.3.*

SEcundo quęritur. Vtrum
angelus habeat natura-
lem notitiam diſtinctam di
1. uinæ eſſentiæ.

Primo arg. quòd nõ,quia
uel ratio talis notitiæ eſſet
eſſentia diuina, uel aliqua
ſpecies ipſam repręſentans.
Non primum, quia ſic an-
gelus eſſet naturaliter bea-
tus,quòd ẽ falſum. Nec põt
dici ſcđm quòd probatur tri-
pliciter. Primo ſic quia eſſen
tia diuina eſt intimior itel
lectui angelico, quàm quæ-
cunq; eius ſpecies, & poteſt
eſſe cauſa ſuę notitiæ,in tali
intellectu ergo ſuperfluæ po
nerentur talis ſpecies. 2.

Secundo. Omnis ratio di
ſtincte cognoſcẽdi aliquod
obiectũ eſt eius repręſenta
tiua per adæquationem. Sed
nulla ſpecies põt eſſe repręſ-
ſentatiua diuinæ eſſentiæ p
adæquationẽ cum diuina eſ
ſentia ſit infinita,& quæcũq;
ſpecies eius finita. igitur. 3.

Tertio. Quæcunq; ſpecies
in intellectu angelico prius
cõuenit cũ eſsentia creata,
quàm cum eſsentia diuina,
ergo magis erit ratio co-
gnoſcendi creaturam, quam
Dei eſsentiam.

Contra. Niſi ſic, ſequere-
tur, q̄ angelus nullam habe
ret naturalem notitiam de
Deo, & ſic non poſſet ipſum
naturaliter diligere, uel qđ
ſolũ haberet notitiã cõfuſã,
& ſic haberet diſcurrere de
notitia confuſa ad diſtinctã,
ſicut intellectus noſter qđ ẽ
falſum. Notãda sũt quatuor

præambula. Primum eſt, ꝙ rō cognoſcēdi rem aliquam diſtincte, oportet, quòd uel ſit aliquo modo adæquata il li rei, uel quòd ſit tranſcendens, & illimitata rem illam uirtualiter continens, cuiuſ modi ē eſſentia diuina reſpe ctu omnium creaturarū. Secundum eſt, quòd rationem eſſe adæquatam obiecto cognoſcibili tripliciter poteſt intelligi. vt di. Sco. Primo modo ꝑ adæquationem entitatis ad entitatem in eſſen do. Secundo modo per adęquationem ſecūdū proportionem repræſētantis ad re præſentatū ſimpliciter. Tertio modo per adęquationē ſecūdum proportionem repræſentantis ad repræſenta tū non ſimpliciter, ſed per cōparationem ad talē actū. Primo modo nulla eſt ratio creata adæquata obiecto co gnoſcibili, alia ab eſſentia obiecti. Omnis enim talis ratio habet eſſe diminutū. Secūdo modo perfectiſſima ſpecies albi repręſentat albū adęquate & perfecte Tertio modo quęcūq; ſpecies albi, licet imperfecta puta in ocu lo cecutiēte, perfecte, & adę quate repręſentat albū per comparationē, uidelicet ad actū uidendi quē habere po teſt talis oculus de albo, q̄a uidelicet tantum repræſentat album, quantū uideri po teſt à tali oculo, quemadmo dum diceremus, quòd mate ria eſt adęquata formæ ſecū dum proportionem, quia ui delicet intantum eſt perfectibilis, inquantū forma ē ꝑ fectiua. Tertium eſt quòd nulla pōt eſſe ratio creata adęquate repræſentans diui nā eſſentiā, primo modo, ut ſatis patet. Nec etiam ſecundo modo, quia diuina eſſentia eſt infinitę cognoſcibilis in ſe. Nulla aūt ratio creata pōt eam infinite repręſenta re, ſed bene tertio mō per comparationē, uidelicet ad actū intellectus creati, quia .ſ. talis ratio tantum eam re præſentat, quantum ē attin gibilis ab actu intellectus. Vnde ſicut actus intellectus creati, licet ſit finitus, attingit obiectum infinitum, & ē eius ſimilitudo etiam expreſ ſior, quàm ſpecies, ita etiam ſpecies creata repræſentare poteſt obiectum infinitum, licet non comprehenſiue. Quartum eſt, quòd duplex ē notitia, uidelicet abſtractiua, & intuitiua. Abſtractiua dicitur, q̄ ē de quidditate, ut abſtrahit ab actuali exiſtentia, & pręſētia. Intuitiua ue

ro dicitur, q̃ ē de q̄dditate, ut p̄ſens eſt ſm actualē exiſtentiā, unde non dicit hic ĩtuitiua, prout ſolum diſtinguitur contra diſcurſiuā, q̄a ſic aliqua abſtractiua eſſet intuitiua, ſed dicit hic intuitiua ſimpliciter, p̄ut dicimur intueri rē, prout eſt in ſe

His præmiſſis, ponitur talis concluſio. Poteſt angelus habere naturalem notitiam abſtractiua diuinæ eſſentię, patet, quia pōt habere ſpeciē diſtincte repræſentātem diuinam eſſentiam, licet, ut non in ſe præſentialiter exiſtentē. Et cōueniēs uidet dicere quod a principio creationis angelus habuit talē ſpeciē ſuo intellectui inditā. Nulla. n. uidetur in hoc eſſe repugnantia: Confirmatur, quia Paulus poſt raptum habuit memoriā obiecti prius uiſi, quod non uidetur poſſibile, niſi p̄ aliquā ſpēm talis obiecti⁹ repræſētatiuam.

1. Ad arg. dicendū, q̄d talis notitia haberē p̄ ſpēm, ut dictum eſt. Et ad primam probationē dicendū quod eſſētia ē ĩtimior, & poſſet cauſare notitiā. Sed ex hoc nō ſequit̄, quod ſpecies ſit ſuperflua, quia actus cauſatus ab eſſentia, nō eſſet ĩ ptāte operātis, immo ex mera uolūtate Dei. Ideo ponēda eēt ſpēs itellectui angelico ĩdita, qua poſſit vti pro uolūtate ſua.

Ad ſecundū patet reſponſio ex tertio præambulo.

Ad tertiū dicēdum, quòd añs eſt verū de cōueniētia ĩ eſſendo, ſed non de conuenientia proportionis ſecundum habitudinem repræſentantis ad repręſentatum.

Vtrum ad cognoſcendas res, oporteat Angelum habere rationes cognoſcendi.

Scot. 2. d. 3. q. x. Tho. 1. p. q. 57. ar. 1.

TErtio queritur. Vtrum ad cognoſcēdas diſtinctas quiditates rerum, oporteat angelum habere proprias & diſtinctas rationes cognoſcendi.

Primo arg. q̄ non, quia di. phil. quod ſpēs rerum ſūt ſicut numeri. Sed numerus maior ſic ĩcludit minorem, quod pōt eſſe diſtīcta rō cognoſcēdi ipſū, ergo etiā eſſētia perfectior pōt eſſe ratio cognoſcēdi imperfectiores. 1. 1. Met. 8. c. 22.

Secundo ar. Dicit phil. q̄ ſenſitiuum includitur in intellectiuo, ſicut trigonum in tetragono. Sed tetragonum poteſt eſſe rō diſtincta cognoſcēdi trigonū, ergo etiā 2. 2. de ani. t. c. 4.

in.

intellectiuum pôt eſſe ratio diſtincta cognoſcendi ſenſitiuum,&per conſequens a ſimili quælibet eſſentia perfectior,ſiue nobilior poteſt eſſe ratio cognoſcêdi eſſentiã imperfectiorem.

3. Tertio ar. Nihil imperfectius,re materiali poteſt eſſe pfectio angeli, & ſic nõ põt eſſe ſibi rõ cognoſcendi. Sed ſpecies rei materialis eſt im pfectior ipſa re materiali cũ ſe habeat ad ipsã ſecundum habitudinẽ mẽſurati ad mẽſuram, ergo talis ſpecies nõ poteſt eſſe intellectui angeli co ratio cognoſcendi.

4. Quarto argu. Angelus cognoſcit ſuam quidditatẽ per eſſentiam,ergo & alias quidditates. Patet conſequentia, quia ſua quidditas eſt eodem modo intelligibilis quo & aliæ quidditates.

Contra. Nulla rõ creata diſtincte, & proprie repræſentare poteſt obiecta diſtincta cum ſit finita & limitata. Primo notandum, quòd ratio cognoſcendi aliquando eſt ipſa eſſentia rei cognitæ, vt patet in cognitione intuitiua. Aliquãdo autem eſt alia ab eſſentia rei,& tunc vere& proprie dicitur ſpecies intelligibilis,&ſi aliquando dicatur habitus hoc ſolum eſt, quia habet modum formæ permanentis nõ de facili delebilis,& non proprie. Habitus.n. proprie dictus generatur ex actibus. Talis autem ratio intelligendi, naturaliter pręcedit actum. Secundo notandum, quòd opinio aliquorum eſt,quòd licet angeli inferiores cognoſcãt p diſtinctas ſpẽs diſtincta obiecta angeli,tamen ſuperiores per eadem ſpeciem cognoſcunt obiecta diſtincta. Et ſic per pauciores ſpecies itelligunt,q̃ inferiores:& videtur hæc opinio fundari ĩ verbis beati Diony.lib. de angelica ierarchia dicentis,quod angeli ſuperiores habẽt vniuerſaliorem ſcientiam, quã inferiores. Sed cõtra hoc arguitur. ſecundum Scotum: quia detur angelus perfectiſſimus,& ponatur, ꝙ omnia decem prædicamenta cognoſcat per decem ſpecies. Ponatur etiam ſicut poſſibile eſt ſecundum eos qui tenẽt opinionem prædictam, ꝙ Deus poſſit in infinitũ producere angelos perfectiores. Detur ergo pfectio in decuplo. Ille ergo intelliget omnia p vnicam ſpeciem,& cum infinita ſint cognoſcibilia, & cognitio vniuſcuiuſque dicit perfectionem aliquam ſequitur,

ꝙ

quòd illa ſpecies erit infinita, quod eſt impoſſibile cum ſit creata. Detur etiam ulterius angelus perfectior præcedēti, ille intelliget per minus, q̃ per unam ſpeciem, ꝙ nihil eſt dicere. Addictum autem beati Dionyſii dicendum, quod ipſe non intelligit angelos ſuperiores habere ſcientiam uniuerſaliorē, eo quod ſit ꝑ ſpecies uniuerſaliores īrepræſentādo, ſed quia plenius & limpidius cognoſcunt q̃ inferiores. Eminentia ergo angelorū nō eſt attēdenda in hoc, quòd eſt per pauciores ſpecies intelligere, immo regula generalis ē quod intellectus creatus, ſiue angelicus, ſiue humanus, non poteſt diſtincte intelligere obiecta diſtincta, niſi ꝑ rationes diſtīctas.

Con. 1. His pæmiſſis, ponuntur tres concluſiones. Prima eſt. Quidditates creatas intelligit angelus per rōnem intelligendi, aliam ab eſſentiam rei, patet, quia per illud intelligit angelus quidditates rerum per quod intelligeret ſi non eſſent actualiter, & præſentialiter exiſtentes. Hoc.n. ē pfectionis in intellectu, ut intelligat rem ipſā nō exiſtente. Sed nō poſſunt quidditates rerū itellegi ipſis non exiſtentibus, niſi ꝑ ſpecies intelligibile. igitur

Secunda cōcluſio. De propria quidditate habet etiā Angelus ſpeciem intelligibilem, patet, quia omnis cognito ex genere ſuo imperfecta conueniens ſuperiori, poteſt etiam de eodem obiecto conuenire inferiori, uel etiam ꝙ magis uidetur imperfectior. Sed angelus ſuperior habet cognitionem angeli inferioris per ſpeciem intelligibilem, ergo multo magis angelus inferior. Con. 2.

Tertia concluſio. Ad cognoſcendas diſtinctas quidditates, oportet angelum habere ꝓprias & diſtinctas rationes cognoſcendi, patet, quia omnis una ratio cognoſcēdi habet unum obiectum adęquatum ſibi ī quo continētur omnia cognoſcibilia ꝑ ipſam, ſi plura ſint talia. Sed in angelo nō poteſt eſſe ratio creata habēs obiectum unum adæquatum, in quo cōtineantur plures quiditates. igitur. Minor probat̃, quia ratio ītelligendi creata alia ab eſſentia rei realiter ſe habet ad rē ipſam, ſicut menſuratū ad menſura, ideo eius unitas ſumitur ab unitate ipſius rei cognitę. Con. 3.

Ad primū ar. dicedū, ꝙ ſi 1.

verbum illud philoſophi intelligatur, & ſpeciebus ſpecialiſſimis, ly ſicut, non dicit omnimodā ſimilitudinē. Nō enim ſpecies perfectior includit imperfectionem ſecundum ſuam totam entitatem, ſicut numerus maior minorem.

2. Ad ſecundum arg. conceditur totum argumentum vſque ad ultimam conſequētiam, quę nō ualet eo, quod non eſt ſimilis ratio in omnibus ſpeciebus uniuerſi. nō enim quælibet perfectior includit imperfectiorem ſecūdum totam entitatem eius, & intelligibilitatem, ſicut numerus, aut figura maior includit minorem.

3. Ad tertium arg. dicendū, quod maior eſt vera de perfectione eſſētialiter, ſed nō de accidentali.

4. Ad quartum argu. dicendum, quòd vniuerſaliter angelus intelligere poteſt quācunque quidditatem creatā ſiue ſuam, ſiue aliam per eſſentiam, ſi cognoſcat intuitiue, & per ſpeciem intelligibilem ſi cognoſcat abſtractiue. Et hoc etiam loquendo de cognitione naturali. Sola autem eſt eſſentia diuina quam non poteſt naturaliter cognoſcere per eſſentiam, ſed ſolum per ſpeciē.

Vtrum Angeli proficiant in ſcientia

Scot.2.d.3.q.11.

Quarto quęritur Vtrū angeli proficiant in ſciētia accipiendo aliquam noticiam a rebus?

Primo arguitur quod nō quia oportet receptiuum eſſe denudatum a toto genere receptibilis. ut dicit philoſophus. Sed angelus eſt plenus ſpeciebus. Dicitur.n. in lib. de cauſis, quod intelligentia eſt plena formis, ergo nullam poteſt accipere ſpeciem a rebus, neque noticiam. 1.

Secundo arguitur. Agens ſemper eſt præſtantius patiente, ſed corpus non eſt præſtantius ſpiritu, ergo nō poteſt agere in ſpiritū, & p conſequens angelus qui eſt ſpiritus nullam poteſt accipere noticiam a corporib. 2.

Contra. Quicquid cognoſcitur per aliquam ſimilitudinem cognoſcitur, ſed ſingulare cognoſcitur ab angelo, & hoc non poteſt eſſe per ſimilitudinem vniuerſalis, ergo cognoſcitur per ꝓpriam ſimilitudinem ſingularis, ſed angelus non habet

concreatas

concreatas ſpecies ſingularium, cum enim ſingularia poſſint eſſe infinita, oporteret angelum habere ſpecies infinitas concreatas, ergo accipit huiuſmodi ſpecies a rebus. Notāda ſunt tria preambula. Primū eſt, quod in angelis eſt duplex cognitio, ſcilicet ueſpertina, quæ eſt cognitio rerum in proprio genere, & matutina, quæ eſt cognitio rerū in uerbo, quę duplex cognitio ſecundum Augu. intelligitur per ueſpere & mane. Dicit enim ipſe Auguſt. ꝙ illi ſex dies, de quibus ibi loquitur ſcriptura, non intelligunt ī ſucceſsione temporis, ſed in angelica cognitione rerum naturalē ordinem habētiū. Ita quod angelus primo nouit creaturas in uerbo, ſecūdo in genere proprio, & nō ibi ſiſtendo rediit ad uerbū laudās ipſum ex opere ſuo. Ita ꝙ cum Deus dixit, fiat lux, nouit ſe angelus in uerbo Dei. Et cum facta eſt lux. Et factum eſt ueſpere, uidit ſe in genere proprio. Et cū factum eſt ueſpere, & mane dies vnus ex ſe exſurrexit in gloriam Dei Et uidit ibi ſequētē creaturā. Et iſta notitia ſequentis creaturę fuit conſummatio diei præcedētis, & ſic conſequēter diſtinguit Augu. ſingulos dies, vſque ad ſeptimum. Secundū eſt, ꝙ noticia matutina eſt duplex, uidelicet naturalis, quam uidelicet habuerunt angeli in uerbo cognito ꝑ ſpeciem ſibi a principio inditam. Et noticia beatifica quam habent angeli in uerbo intuitiue cognito. Iſta tamen noticia aliquādo vocatur meridiana propter excellentiam claritatis, & ardoris. Tertio eſt, quod in angelo eſt intellectus agēs, & poſſibilis de poſſibili: patet, quia ineſt potētia intellectiua receptiua, ſpeciei intelligibilis, & noticię actualis. De agente uero probat quia omnis potentia actiua importans perfectionē, quæ conuenit naturę inferiori, conuenit etiam ſuperiori. Sed intellectus agens eſt potentia actiua, quæ perfectionis eſt, & conuenit animę, quę eſt inferior angelo, ergo multo magis angelo. *Con 1a*

His premiſſis, ponuntur tres concluſiones. Prima eſt. Angelus non proficit in noticia matutina accipiēdo a rebus, ſed a ſolo Deo patet, quia talis noticia a ſolo Deo eſt. Vnde dicit Dionyſi. quod angeli diuinas il- *Diony. lib. de*

lum-

angelica hierar. luminationes non accipiũt a rebus,ſed a ſolo deo.

Con.2. Secũda concl.Angeli ꝑſi ciũt i noticia veſꝑtina, quæ eſt rerũ in genere ꝓprio ac cipiẽdo a reb. patet primo de cognitione ſingularis,vt eſt hoc quæ non põt haberi ꝑ ſpeciẽ vniuerſalis.Secũdo patet de cognitione actualis exiſtentiæ, & accidentiũ, quę conſequuntur exiſtentia. Per quidditates .n. vniuerſales,non poteſt cognoſci cõcluſio cõtingens,actualis autem exiſtentia creaturæ eſt contingens. Patet tertio de cognitione intuitiua, ad quã requirit obiectũ realiter prę́ſens in actuali exiſtẽtia.Talis autẽ noticia nõ põt haberi in uerbo. Angelus .n. non habet naturaliter intuitiuã noticiã verbi, ſed abſtractiuam tantum.

Con.3. Tertia cõcluſio.Si angelus non haberet ſpecies uniuerſales ſibi concreatas, poſſet eas accipere a rebus , patet, quia habet intellectum agẽtẽ & poſſibilem. Intellectus autẽ agentis eſt cauſare ſpecies intelligibiles.

1. Ad primũ arg. dicendum ad minorẽ, ꝙ licet angelus ſit plenus ſpeciebus uniuerſalibus,tamen nõ habet ſpecies ſingularium innatas.

Ad ſecũdũ arg.dicẽdũ, ꝙ maior eſt uera de agẽte totali,& pricipali Et bene cõcedit,ꝙ corpus nõ cauſat totaliter,neq; prĩcipaliter ſpeciẽ intelligibilẽ in itellectu angelico, immo prĩcipalior cã eſt ipſe ĩtellectus angeli. 2.

Vtrum in Angelis ſit liberum arbitrium.

Tho.1.p.q.59.ar.3.

Circa quintum ſuperius propoſitum de angelis,quod eſt eorum uoluntas,& operatio uolitiua.

Primo quęritur. Vtrum in angelis ſit liberum arbitrium ? Primo arguitur , ꝙ nõ, quia libero arbitrio repugnat neceſſitas, ſed boni angeli neceſſario volũt bonũ, & mali malum igitur. 1.

Secundo arg.In quibuſcũque eſt liberum arbitriũ ibi poteſt eſſe electio, ſed in angelis non poteſt eſſe electio, igitur.Minor patet, quia ſecundum philoſophum . Electio eſt appetitus prę conſiliati . conſilium aute fit per inquiſitionẽ, inquiſitio uero fit cum diſcurſu , diſcurſus uero non eſt in angelis. 2. *Ethic. lib.3*

Tertio argu.Ea quæ ſunt angelis naturalia cõueniũt eis ſecundũ magis & minus. 3.

Narura

Natura enim, intellecualis perfectior eſt ĩ angelis ſupe rioribus, quã inferioribus. Sed libertas arbitrii nõ põt dici ſm magis & minus: ergo in angelis non eſt libertas arbitrii. Minor patet, quia libertas arbitrii dicit negationem coactionis, ſed negationes non dicuntur ſecundum magis & minus.

Cõtra. Libertas arbitrii pertinet ad hominis dignitatem: angelus autem eſt dignior homine. Primo notã 1.p.q.
dum ſecundum Thomam, 59. ar. 3
ꝙ triplicia ſunt agẽtia. Quędam agunt abſque quocũq; iudicio, quaſi uidelicet ab alio acta, & mota, ſicut ſagitta mota a ſagitante tendit in ſignum, & ſic agentia mere naturalia mota a primo efficiente proprios effectus operantur. Alia ſunt, quæ agunt iudicio, ſed non libero cuiuſmodi ſunt animalia bruta, ſicut agnus fugit lupũ iudicãs eũ eſſe ſibi nociuum, ſed hoc indicium non eſt ei liberũ, ſed a natura inditũ. Alia uero ſunt, quæ agunt libero iudicio, quæ videlicet agunt per intellectum & uolũtatem. Per intellectum .n. cognoſcunt vniuerſalem rationem boni, ſecundum quã iudicant hoc, vel id eſſe ſibi bonum. Et per voluntatem illud appetunt. Et iſta dicuntur habere arbitrium. Vnde dicit Aug. ꝙ liberum arbitrium eſt facultas rationis & voluntatis. Secundo notandum, quòd libertas arbitrii eſt triplex. Prima eſt libertas a ſeruitute coactionis. Secũda eſt libertas a ſeruitute culpæ. Tertia eſt libertas a ſeruitute miſeriæ. Prima dici põt eſſentialis, & nec augeri, nec minui põt, qm̃ ſimpliciter excludit omnem coactionem. Alię uero duæ ſunt accidentales, & augeri poſſunt, & minui, ac etiã auferri.

His pręmiſsis ponuntur tres cõcluſiones. Prima eſt. Con. 1.
In angelis eſt liberum arbitrium, patet, quia in omni agente per liberum iudiciũ eſt liberum arbitrium. Sed omnis angelus eſt huiuſmodi cum habeat intellectum, & uoluntatem. igitur.

Secunda concluſio. Libertas eſſentialis æqualiter eſt in omnibus angelis, tam bonis, quam malis, patet ex ſecundo notabili Con. 2.

Tertia concl. Libertas accidentalis non eſt æqualiter in omnibus angelis, patet, quia non plus eſt in angelis malis cum ſint ſubiecti culpę & miſerię. Con. 3.

Ad

1. Ad primum argu. dicendum, ꝙ maior eſt uera de neceſſitate coactionis, & de hac neceſſitate minor eſt falſa, oppoſitum autem dicendum eſt de neceſſitate immutabilitatis. Non eſt tamen intelligendum, quod omnino immutabiliter ſimpliciter loquendo boni angeli uelint bonum, & mali malũ, ſed ex præſuppoſitione tantum diuini decreti, quo decreuit Deus non coagere ad actus oppoſitos.

2. Ad ſecundũ argu. dicendum ad probationẽ minoris, quod philo ibi loquitur de electione hominis, in angelis autem eſt electio abſq; inquiſitione per ſubitam acceptionem ueritatis.

3. Ad tertium arg. dicendũ ad probationem minoris, quod licet negationes ſecundum ſe non dicantur ſecundum magis & minus bene tñ ſm ſuã cauſam, aut ſecundũ aliã affirmationẽ adiunctã. Vnde dicendũ eſt, ꝙ liberũ arbitrium nobiliori modo eſt in angelis ſuperioribus, quàm inferioribus, ſicut in eis eſt perfectius iudicium intellectus.

Vtrum Ang. naturali dilectione dilexerint Deum ſuper omnia.

Hoc idem D. Th. 1. p. quæſt. 50. art 5.

SECVNDO quęritur. Vtrum angeli naturali dilectione dilexerint Deum ſuper omnia.

Arguitur quod non, quia nihil poteſt naturaliter eleuare ſe ſuper ſe. Sed ſi quis diligit aliquid aliud a ſe ſuꝑ omnia eleuat ſe ſuper ſe, ergo talis dilectio non eſt naturalis.

Contra, Dicit. Augu. Tales Deus angelos condidit, ut Deum propter ſe diligerent, & ſuper omnia. *De fide ad Petrum.* Primo notandũ, ꝙ diligere Deum ſuper omnia eſt ipſi Deo velle maius bonum, quàm cęteris omnibus, & circa ipſum magis affici dilectione, quã circa quæcunque alia. Secundo notandum quod duplex ẽ amor, uidelicet amor amicitię, quo alicui bonum uolumus propter ſe, & amor cõcupiſcentię, quo bonum aliquod volumus nobis, vel alteri.

His præmiſſis, ponitur talis conclusio Angeli naturali dilectione dilexerunt Deum ſuper omnia tam amore amicitię, quã concupiſcẽtię, quàm naturali dilectione, patet, quia Deus fecit an- *Conc. 1.*

gelum

gelum in naturalibus rectũ ſicut & hominem. Sed non poſſet eſſe rectus, niſi Deum diligeret ſuper oĩa, ergo angelus ex natura ſua eſt habilis ad diligendum Deũ ſup omnia Minor patet: quia rectitudo mẽtis eſt amor. Non põt autem amor eſſe rectus ſi aliquid ſupra Deũ, aut ęq; vt Deum diligunt. Item ſic
..d.3. probat Richar.in.ii.diſtinct.
..l.1. iii. Non eſt naturalis volitio recta, niſi conformetur recto dictamini naturalis rationis. Sed naturalis ratio dictat, Deum debere diligi ſuper omnia cum cognoſcat ipſum eſſe ſummum bonum. Quod autem amore amicitię probatur ſecundũ Bonauenturam, quia angelus bonus nullo commodo vel incõmodo Deũ offendere volebat: & ipſi Deo ſummũ bonũ volebat. Quod autem amore cõcupiſcentiæ ſic probatur: quia nullo cõmodo, vel incõmodo Deũ ꝑdere volebat.

1. Ad argumentũ autem dicendum, quòd licet nihil poſſit ſe naturaliter eleuare ſupra ſuum poſſet bene tamen ſupra ſuum eſſe. Creatura.n. rationalis habet naturalem potentiam per quam ſe poteſt eleuare ad Deum contemplando, & amando.

Vtrum Angeli plus diligant ſuperiores, quam inferiores.

Diuus Tho. 1.p.q.60.ar.4.

Tertio quęritur. Vtrum angeli plus diligant ſuperiores angelos, quàm inferiores?

Arguitur ꝗ ſic, q̃a ſuperio 1.
res plus appropinquat ſummo bono.

Contra, quia angeli plura beneficia exhibẽt iferioribus q̃ ſuperioribus. Notandum ſecundum Bonau. ꝗ ali *Bona. 2.*
quid magis diligi, põt intelli *d 3. q. 4.*
gi tripliciter. Vno modo ex parte boni optati, videlicet cũ aliquis alicui maius bonũ optat. Secundo mõ ex parte affectus intenſi: videlicet cũ aliquis alicui magis afficit, & libentius cũ eo conuerſatur, ſicut aliquis magis diligit cõpatriotas ſuos, qñ ſibi cõformantur in moribus. Tertio modo ex parte effectus impẽſi: uidelicet cum aliquis alicui maius beneficiũ, aut plura bona exhibet, & de eo ſollicitior eſt, ſicut mater ẽ magis ſollicita circa filiũ tenellum, quam adultum propter maiorem indigentiam.

Hoc p̃miſſo, ponunt tres *Conc. 1.*
cõcluſiones. Prima ẽ Angeli medii plus diligũt ſuꝑiores

ratione boni optati. patet, quia optant eis maius bonũ quemadmodum,& Deus dat eis maius bonum.

Con.2. Secũda concluſio. Ex parte affectus inteſi angeli plus diligunt eos, qui ſunt ſui ordinis. Patet, quia magis volunt cum eis cõuerſari quemadmodũ, & Deus ordinauit.

Con.3. Tertia concluſio. Ex parte effectus impenſi angeli plus diligunt inferiores. Patet, quia plura beneficia exhibẽt eis eos illuminando.

Et ex his prædictis: patet reſponſio ad argumentum.

Vtrum Angeli boni meruerint beatitudinem.

Scot.2.d.5.q. . Tho.1.p q.62. art.4. Dur 2.d.5.q 3.

CIrca ſextũ ſuperius propoſitũ de angelis, quod eſt bonorũ,& malorum ſeparatio, bonorũ præmiatiua,& malorũ reprobatiua. Primo dicendũ ẽ de beatitudine bonorũ, & demũ de dãnatione malorũ. Et de primo. Primo quæritur. Vtrum angeli boni meruerint beatitudinem antequam receperint eam?

1. Primo arg. quod non meruerint, quia meritum eſt in opere ratione difficultatis, ſed angelus nõ habet difficultatem ad bene operãdũ, igit.

2. Secundo argu. Naturalibus non meretur aliquis ſed naturale eſt angelis, ut in Deum conuertantur, igitur.

3. Tertio arguit, quod non meruerunt beatitudinẽ antequam eã receperint. Angelus .n. aliquid meretur per obſequium ĩpenſum homini, ſed non meretur aliquid, ꝙ expectet, quia ſpes quę differt affligit aiam, ergo meretur beatitudinem, q̃ prius accepit.

4. Quarto arguitur. Maior beatitudo requirit maius meritum. Sed in multis angelis eſt beatitudo maior, quã in multis hoibus electis, ergo ipſis eſt maius meritũ, ſed nõ poſſet eſſe maius meritũ, niſi mereantur poſt beatitudinẽ acceptam, quia ante beatitudinem non fuit tanta mora, quanta eſt in multis electis, qui lõgo tpe Deo ſeruiẽtes, multa merita accumulant.

Contra. Dicit Aug. Angeli, qui ſancti perſtiterunt uitę beatę mercedem accipere meruerunt, non autem meruerũt accipere poſtquam acceperant. Primo notandum quod Magiſter ſententiarũ approbat opinionem illorũ, qui dixerunt angelos accepiſſe beatitudinẽ, poſtmodum eã meruiſſe, & nũc mereri ĩ obſequiis hominibus *Lib. de correcti. & grat. Magiſt. 2.d.5.*

impen

impenſis. Sed in hoc non te netur. Magiſter, quia ſicut ar guit Scotus, ex hoc ſequeretur, quòd ſi homo conditus nõ fuiſſet, angelus non meru iſſet, quod eſt falſum, quia an gelus non dependet ab homine in merẽdo. Item actus intrinſecus poteſt eſſe meritorius, ſecluſo quocunque actu extrinſeco. Præterea ex hoc ſequeretur, quod homo poſſet ſibi mereri primã gra tiam, eo quòd a Deo dante ipſam præuidet bene uſurus ea. Secũdo notandum, quod ſicut tangit Scotus, duplex ẽ angelorum beatitudo. Prima naturalis, quæ conſiſtit in uiſione, ſiue in notitia Dei abſtractiua habita per ſpeci em cõcreatam, & in fruitione conſequente. Alia eſt ſuper naturalis, quæ conſiſtit in ui ſione intuitiua diuinæ eſſentiæ, & fruitione concomitan te. [Vel aliter ſecundum Bonauenturam ibidem, duplex eſt beatitudo angelorũ. Vna quæ eſt ſtatus perfectius plenitudine omnis boni, & hęc includit claram Dei uiſionem & ſecutam tenſionem. Alia, quę eſt ſtatus perfectus ex excluſione omnis mali tam pœnæ, quàm culpæ. Ter tio notandũ, quòd ad inqui rẽdũ, de mora ĩter creationẽ angelorũ, & bonorum præmiationem, ac malorum dã nationem ſecundum Scot. notandæ ſunt ſeptem propo ſitiones probabiles. Prima eſt. Merentes uſque ad nunc præmiationis in illo nunc præmiati ſunt. Probatur, quia in illo nunc non plus fuerunt in uia, cum illud ſit nunc præmii & ideo in il lo nunc non potuit angelus demereri, nec mereri. Secun da eſt in angelis meritum duratione præceſſit præmium, ſiue beatitudinem pro batur ſic. Omnis perfectio naturę ſuperaddita, quæ eſt finis ipsius naturę acquiritur per propriam naturæ operationem. Sed beatitudo eſt finis, & perfectio oĩs creaturæ rationalis, & ſoli Deo eſt naturalis, ergo acquirıtẽ per operationem creaturæ rationalis. Duplex autem eſt operatio ducens in finẽ. Vna uidelicet cauſatiua finis, quã do ſcilicet finis non excedit uirtutem agentis propter finem ſicut medicatio eſt factiua ſanitatis. Alia uero eſt meritoria finis, quando ſcilicet finis excidit uirtutẽ agentis propter finem, & tunc expectatur finis ex dono alterius. Beatitudo autem excedit omnem naturam creatam,

d.4. 1.

ergo nulla natura creata aſſequitur beatitudinem, niſi mereatur eã. Et quod prius mereatur, ꝙ recipiat, patet, quia non poteſt voluntas ſimul mutabiliter, & immutabiliter velle: quando autẽ præmiatur uult immutabiliter, quãdo uero meretur elicit actum cõtingenter. Itẽ ad hoc eſt talis cõgruentia, quia diſpoſitio pręcedit illud, ad quod eſt, vt via terminum ſed meritũ eſt diſpoſitio, & via reſpectu beatitudinis aſſequendæ. Tertia ꝓpoſitio. Tota mora viæ præfixe omnibus Angelis erat ęqualis, hoc quippe eſt veriſimile, quemadmodũ omnibus hominibus æqualiter præfixũ eſt tẽpus merendi vſq; ad inſtãs mortis. Quarta eſt In illo inſtãti, in quo boni Angeli ultimatę meruerunt, in eodẽ mali demeruerũt: patet, ſatis ex prædictis. Quinta eſt Omnes Angeli creati ſunt vniformes. Sexta eſt. Quilibet Angelus aliquãdo fuit in gratia, ſiue in inſtanti creationis, ſiue poſt. Et hoc dicit Anſel. Septima ẽ. Nõ prius diſcreuit Deus inter Angelos, quàm ipſi per actus ſuos ſe diſcreuerunt, ut enim dicit Augu. Non prius Deus eſt vltor, quã aliquis ſit peccator. Ex his propoſitionibus neceſſario ſequitur, qꝛ in Angelis ad minus sũt tres morę. In prima omnes fuerũt in gratia. In ſecunda boni meruerunt, & mali demeruerunt. In tertia fuerunt omnes in termino Si autẽ dicatur Angelos aliquando fuiſſe in puris naturalibus, oportet neceſſario ponere quattuor moras, ſed nõ uidet euidẽs neceſſitas huius pluralitatis. Quarto notãdum, quòd aliqui dicunt prędictas morulas eſſe diuerſa inſtantia temporis diſcreti. Sed contra hoc dicit Scotus nihil eſſe in Angelis propter quod oporteat ponere tempus diſcretũ, immo uidetur eſſe inconueniens. Quod ſic probari poteſt. Aut enim inſtãs illius tẽporis diſcreti correſpondet inſtanti tẽporis noſtri, & ſic tẽpus noſtrũ eſſet diſcretum, ſicut, & illud. Aut inſtans illius tẽporis diſcreti correſpondet alicui tempori continuo, & ſic oporteret, quod inter vnam operationem Angeli, & aliam neceſſario mediaret tẽpus continuum. Dicendum ergo iuxta doctrinam Scoti, quòd prædictæ morulæ, sũt diuerſa inſtantia, ſiue diuer-

Libr. de caſu diaboli.

Super Gen.

ſa nunc eſt. Et ſi quæratur de correſpondentia ad tempus continuum, Dicendum eſt ſecundum eundem Scotum, quòd prima mora correſpõdet inſtãti tẽporis noſtri. Secunda uero correſpõdet tẽpori habito, ſiue conſequenti inſtans prædictũ. Et quod oporteat dicere ſecundã morã correſpondere tempori continuo, & non tãtum inſtanti, ſic probari poteſt, quia mali angeli peccauerunt pluribus peccatis diuerſarum ſpecierum, ſed nõ habuerũt omnes illos actus peccatorũ ſimul, ſed unum poſt aliũ. In tota autem illa mora, illi, q habuerunt iſtos actus fuerunt in uia. alioqn poſteriores actus nõ eſſent eis demeritorii, ſed quaſi pœnę exiſtentium in termino. Item bonis Angelis attribuitur pro magno merito, quòd uicerunt prælium tentationis, de quo dicitur Apocalipſ. Factum eſt prę-liũ magnũ in cœlo, &c. Sed fuiſſet tantum vnum inſtãs, in quo boni meruerunt, & mali demeruerunt non potuiſſe eſſe neque prælium tẽtationis, neq; uictoria. Peccatum enim malorum, non potuit bonis eſſe tentatio, niſi poſtquam factum erat.

Apoal. 12.

Tertia autem mora correſpondet toti tempori conſequenti inſtans pręmiationis bonorum, & punitionis malorum.

His pręmiſſis, ponuntur quinque concluſiones. *Con. 1.*

Prima eſt. Angeli meruerunt ſuam beatitudinem, etiam prius quã receperint eam, patet, utraque pars ex tertio notabili in ſecunda propoſitione.

Secunda concluſio. Angeli a creatione ſua habuerũt beatitudinẽ naturalem, ſed nõ ſupernaturalem. Prima pars patet, qa angeli a creatione ſua habuerunt ſpeciẽ repræſentatiuã diuinę eſſentiæ, vt dictum fuit ſupra. Illa autem ſpecies fortius mouebat quã oẽs alię. ergo a principio per illam ſpeciẽ angeli habuerunt notitiã abſtractiuam Dei, & eius dilectionẽ conſequentẽ, quod maxime verũ eſt de bonis angelis. Talis autem cognitio, & dilectio Dei dicitur beatitudo naturalis, igitur. Secunda pars, patet, quia licet Deus potuerit eis dare ſui notitiam intuitiuam a creatione, tamen uidit hoc non eſſe conueniens, quia uidelicet glorioſus eſt habere beatitudinem ex merito, *Con. 2.*

quàm ſine merito.

Con. 3. Tertia concluſio. Angeli a ſua creatione habuerũt beatitudinẽ, quæ eſt ſtatus perfectus excluſione omnis mali. Sed nõ beatitudinẽ, quę eſt ſtatus perfectus plenitudine omnis boni. Primũ patet, quia angeli creati ſunt innocentes, & impaſſibiles. Et de hac beatitudine loquitur Auguſt. quando dicit, ꝙ angeli ſpiritus beatitudinis domũ a ſua creatione diuinitus acceperũt. Et in libro de Eccleſiaſticis dogmatib. quando dicit, quod angeli, qui in illa qua creati ſunt beatitudine perſeuerant nõ natura poſſident, ꝙ nõ mutentur. Secundũ patet, quia dicit Auguſt. ꝙ angelica natura primo in formis eſt creata, & cœlũ dicta, poſtea uero formata eſt lux dicta.

Lib de fi & ad Pe.

ſup Gen. ad lit.

Con. 4. Quarta concluſio. Angeli creati ſunt in gratia. probatur primo per auctoritatem Auguſtini dicentis. ꝙ Deus creauit angelos ſimul in eis condens naturam & largiens gratiam. Item ſecũdum eundem Augu. Res corporales a principio fuerunt productæ cum rationibus ſeminalibus ad producendos effectus naturales, ſed gratia Dei eſt quaſi ſemen, ut patet 1. Io. 3. Sic enim ſe habet ad effectum meritorũ, ſicut ratio ſeminalis ad effectum naturalem, igitur. 1. Io. 3.

De Ciu. Dei c. 11.

Con. 5. Quinta concluſio. Inter creationem angelorum, & eorum beatitudinẽ fuit aliqua mora, & cõuenienter ĩ angelis aſſignãtur tres more. patet, ex tertio notabili.

1. Ad primum arg. dicẽdũ ad maiorem, quod difficultas non eſt principalis ratio meriti, immo conatus uoluntatis, ſemper .n. ubi maior eſt conatus cæteris paribus maius eſt meritũ.

2. Ad ſm arg. dicendum, ꝙ licet aliquis non mereatur naturalibus, ideſt his, quæ a natura inſunt: bene tamẽ naturalibus, .i. his, ad q̃ habemus naturales potẽtias.

3. Ad tertium arg. dicendũ ad maiorem, ꝙ angelus per obſequium impẽſum hominum, licet nõ mereatur beatitudinem eſſentialem, ĩmo huiuſmodi obſequia ſunt actus reſultantes ex ſua beatitudine, tamen meretur aliquam beatitudinem accidentalem, nec tamẽ eius ex peccatio cauſat aliquam afflictionem in angelo eo, ꝙ iam pręhabet ſuam beatitudinem eſſentialem.

Ad quartum arg. dicẽdũ, quòd

quòd maior beatitudo non requirit maius meritum, ſi intelligatur illa maioritas ex pluralitate maiori meritorum, licet requirat maius meritũ ſecundũ maioritaté conatus uoluntatis, & intẽſionis actus. Vnicum autem meritum ualde intenſum aliquando maioris eſt ualoris, q̃ centum milia remiſſa.

Vtrum Angelis data ſit gratia ſuæ naturæ.

Th 1 p q.62.a.6.D.2.d.4.q.1.

QVEASTIO II.

SECVNDO quæritur. Vtrum angelis data ſit gratia ſecundum capacitatem ſuorum naturalium.

1. Arg. quod non, quia gratia nõ datur hominib ſm capacitaté ſuorũ naturaliũ, ergo neq; angelis. Antecedẽs: patet, qa multis hoibus data eſt gratia maior q̃ multis ãgelis, & tñ naturalia cuiuſcũq; ãgeli nobiliora, sũt naturalib. cuiuſcunq; hoĩs.

Contra. Angeli ſuperioris hierarchiæ maioré habent beatitudiné, ergo, & maioré gratiá. Diſtinctio autem hierarchiarũ, non ſolũ eſt ſecũdũ dona gratię, immo ẽt ſecundũ dignitaté naturaliũ, ergo angelis habentibus meliora naturalia data eſt melior gratia. Notandũ, ꝙ capacitas gratię põt attẽdi dupliciter. Vno modo ſm potentiã naturalem ſuſcipientis, ſic uidelicet intelligẽda, ꝙ naturalis potẽtia nobilior eſt capax maioris gratiæ. Alio modo ſecundũ potentiã obedientialem reſpectu ipſius Dei infundẽtis. Primo modo, nõ eſt in angelis æqualis gratiæ capacitas, quia nõ eſt æqualis potentię naturalis nobilitas. Secũdo modo uero eſt ęqualis, quia põt Deus cuiquæ angelo quantamcunque gratiam uoluerit fundere.

Hoc pręmiſſo ponitur talis concluſio. Veriſimile eſt angelis infuſam fuiſſe gratiã ſecundũ ſuã naturalem capacitatem, licet Deus aliter potuerit eis gratiã impertiri. Primũ probatur, quia diuina liberalitas quãtũ eſt ex ſe cuicunq; creaturæ ſua beneficia largit, ſecundũ cõditionẽ naturalem ipſius creaturæ, niſi ipſa creatura ponat obiicé, alias uideret eſſe acceptio quędam perſonarũ, ſed quãdo angelis eſt infuſa gratia in primo inſtãti creatiõis nullus erat obex ex parte ipſorũ ergo. Si vero ali- *Gen. 18*

quis teneret angelos creatos fuiſſe in puris naturalibus,& poſt modũ ſibi gratiã infuſam, ſic haberent probare cõcluſioné, quia uidelicet omnes angeli quib. gratia ẽ infuſa,ad Deum ſe conuerterunt ſecundum ſuam totam uirtutem naturalé, & ſic excellentior conuerſio fuit angelorũ habentium nobiliorẽ naturalem potentiã,ergo ipſis data eſt maior gratia. Secũdũ patet,quia Deus gratiã ſuam libere diſtribuit, nec aliqua uidetur contradictio, quòd creaturæ minus nobiles in naturalibus nobiliorem infundat gratiam.

2. Ad arg.dicendũ,ꝙ nõ ẽ ſimile de hominibus, & angelis. Non.n.oẽs homines, qui recipiunt gratiam ſm ſuã totam uirtuté naturalẽ, ad Deum ſe conuertunt, ſed alii plus, alii minus.Itẽ hominibus non ſemper dat̃ tota gratia, quã habituri ſunt ſimul, ſed ꝑ primã gratiam merent̃ eius augmentũ,& ſic ꝓꝑ longitudinem temporis merẽdi potuerunt multi homines obtinere gratiã maiorẽ,q̃ ſit gratia multorũ Ang. Præterea Deus ex liberalitate ſua potuit dare & de facto dedit maiorẽ gratiã quibuſdam hominibus, quam Angelis uidelicet homini Chriſto,& beatę uirgini, & forte quibuſdã aliis, ut manifeſtè oſtenderet dona gratię non eſſe a creatura, ſed a ſolo creatore.

Vtrum Angeli fuerint beati in primo inſtanti.

Scot. 2.d.5.q.2.Tho.1.p.q.62. ar.2.Dur 2.d 5.q.9.

QVAETIO III.

Tertio quærit̃. Vtrũ Angeli potuerũt eſſe beati a primo inſtanti creationis.

Primo arguit̃ ꝙ non,quia mali Angeli non potuerunt eſſe miſeri ab inſtanti creationis,ergo,neq; boni beati. Antecedens patet, quia mali Angeli non potuerunt peccare ab inſtanti creationis, ꝙ probatur tripliciter. 1.

Primo ſic. Omnis operatio conueniens rei a primo inſtanti ſui eſſe eſt a cauſa producente rem in eſſe, ergo ſi Angelus peccauerit a primo inſtanti ſui eſſe ſequitur,quod ſuum peccatũ fuit a Deo,quod eſt falſum.

Secundo arguitur.Si Angelus peccauit a primo inſtanti non potuit non peccare ergo neceſſario peccauit, ꝙ eſt falſum.Antecedens,patet,quia ſi potuit nõ peccare 2.

uel

uel hoc potuit potentia ante actum, uel potentia ſtãte ſub actu. Nõ primum, quia ante primum inſtans ſui eſſe nullam habuit potentiam, nec ſm quia quãdo fuit ſub actu peccati non potuit eſse ſub actu oppoſito.

3. Tertio argumentũ. Angelus in primo iſtãti nõ potuit habere deliberationem, cũ non potuit habere tunc plures itellectiones diſtinctas, ergo non potuit peccare.

Contra. Non minus erat potẽs deus dare Angelo beatitudinem in primo inſtãti, q̃ poſtea. Primo notandum, quòd Angelum potuiſſe eſſe beatũ ab inſtanti creationis põt intelligi dupliciter. Vel ſm potẽtiã Dei abſolutam, uel ſm potentiam eius ordinatã, prout uidelicet ordinauit dare beatitudinem pro meritis. Secundo notãdum, quod põt aſſignari duplex Angelorum beatitudo uidelicet beatitudo meritoria, quæ uidelicet conſiſtit in cognitione, & dilectione Dei p ſtatu uię. Et beatitudo p̃mia tiua q̃ cõſiſtit i clara uiſione & fruitione Dei. Et conformiter ad hoc duplex ẽ miſeria malorũ uidelicet miſeria pęnę, & miſeria culpæ.

Con 1. His p̃miſſis ponunt tres conclu. Prima eſt. Angeli a primo inſtanti potuerunt eſſe beati ſm potentiã Dei abſolutam licet non ſm potẽtiam Dei ordinatam. Primũ patet, quia ab iſtãti erant capaces beatitudinis, & Deus potẽs tũc beatitudinẽ eis dare. Secũdũ patet, quia conueniens eſt, & ſecundum legẽ Dei ordinatam, quod meritum pręcedat pręmium.

2. Secunda concluſio. Mali Angeli potuerunt ab inſtanti creationis, eſſe miſeri miſeria pæne, patet quia Deus de potentia abſoluta potuit eis a primo inſtãti infligere pęnam illam, quàm poſtea eis inflixit. Nulla enim in hoc uidetur contradictio.

3. Tertia concluſio. Angeli mali potuerunt eſse miſeri miſeria culpæ a primo inſtãti, patet, quia a primo iſtãti habuerũt liberũ arbitriũ, ergo potuerũt elicere uolitionẽ aliquã, & non neceſsario rectam ergo potuerunt habere nolitionẽ peruerſam.

1. Ad primum argumentum negatur antecedens. Et ad probationem ſimiliter negatur antecedens. Et ad ſecundã probationẽ dicendũ, quod licet talis operatio ſit a cauſa productiua rei, tanq̃ a cauſa priori, quantum ad

id

id quod eſt entitatis in ipſa operatione,nō tamen oportet,ꝙ ſit ab ea, quantum ad defectum, uel priuationem rectitudinis.

2. Ad ſecūdū arg.negaī antecedens. Et ad probationē dicitur,quòd hoc potuit potentia ante actum anterioritate naturæ,licet non anterioritate durationis.

3. Ad tertiū arg.dicendū, ꝙ ſi ſumaī deliberatio ꝓpriē, prout præſupponit collationē quandā inter actus diſtinctos vel obiecta diſtincta,ſic nō potuit Angelus a primo inſtanti habere deliberationem, ſed bene ſi ſummatur deliberatio præciſe pro uolitione plena. Ad ipſam enim non requirūtur plures intellectiones,ſed ſufficit una.

Vtrum malus Angelus,peccauerit appetendo æqualitatem Dei.

Sc.2.d.9.q 1 Th.1.p q.93.a.3.

DEmum dicendum ē de malorum Angelorum reprobatione ubi primo q̄ritur. Vtrum malus Angelus peccauerit appetendo

1. ęqualitatem Dei.

Primo arguitur, ꝙ non, quia intellectus intelligens ſummū uerū nō errat. ergo uoluntas appetens ſummum bonum non peccat. 2.

Secundo arguitur. Omne peccatum eſt per conuerſionem ad bonum cōmutabile, ſed Angelus appetens æqualitatē Dei appetebat bonum incōmutabile.igitur in hoc non peccauit. 3.

Tertio arguitur. Angelus non peccauit ex paſſione,ut patet,nec ex ignorātia,quia ſic pęna prçceſſiſſet culpā,ergo peccauit ex electione,ſed electio non eſt impoſſibiliū. ut habere.3.ethico. Angelū autem eſſe ęqualem Deo eſt impoſſibile.igitur. 4.

Quarto arg Angelū eſſe ęqualem Deo contradictionē includit,ergo non habet rationē entis.& ꝑ cōſequēs, neq; rationem uolibilis. 5.

Quinto arg. Nihil pōt uoluntas uelle,niſi fuerit ab intellectu præoſtēſum. Aut igiē Angelum,eſſe æqualem Deo prçoſtēſum eſt ab itellectu, errante, uel non errante. Non primum,quia, ſic pœna eſſet ante culpā. Nec ſm, quia intellectus non errans, non pōt oſtendere id quod contractionem includit. 6.

Sexto argu. Angelum eſſe æqualem Deo icludit Angelum nō eſſe Angelum. Nō.n. pōt eſſe Angelus, niſi ſub ſit Deo.

Deo. Sed ſm Anſel. Nihil pōt appetere ſe nō eſſe. igit.

lib. de ſimilit. *lib. de gradi. humilitat.* Cōtra. Di. Ber loquēs diabolo. Hæc iniquitas tua nō ira momentanea, ſed odio digna ē ſempiterno, ut altiſſimo Deo deſiderares ęquari. Notādū ſm Scotū, q̄ duplex eſt uolitio. ſ. ſimplex, & ſub conditione, uel ſub aliis terminis duplex eſt uolitio. Vna eſt uolitio efficax, q̄ eſt imperatiua mediorum inducētium ad finem uolitum. Et hoc mō infirmus ſperans ſanitaté uult ſanitatem. Alia ē uolitio complacentiæ tm̄, & hæc pōt eſſe rei ĩmpoſſibilis quēadmodū etiā di. philoſophus. *Ethic. lib. 3.* Et hęc ſufficit ad meritum, aut demeritum, quia licet uolitū, ſit impoſſibile, tn̄ pōt uoluntas ei conſentire pleno conſenſu. Hoc pręmiſſo ponuntur tres concluſiones.

Con. 1. Prima eſt. Angelus potuit peccare, & de facto peccauit. Quod peccauerit patet, quia dicitur Iob quarto. In Angelis ſuis reperit prauitaté. Quod potuerit peccare probatur. Omnis uoluntas, quæ non eſt ſua regula poteſt habere actū non rectū, & ſic peccare. Sed omnis uolūtas creata eſt huiuſmodi. Maior patet, quia omnis talis uoluntas, cum ſit libera, poteſt eſſe difformis regulæ ſuę, ꝑ affectioné inordinatā.

Con. 2. Secunda concl. Angelus malus appetiit æqualitaté Dei. patet auctoritate Bernardi prius adducta. Ite auctoritate Auguſtini li. de quæſtionis veteris teſtamenti, dicétis, quòd Diabolus elatione cecatus appetiit eſſe ut Deus. Item per illud, quòd ſcribitur. Iſa. in perſona Luciferi. *Iſa. 14* Aſcendam in cœlum, & ero ſimilis altiſſimo. Quod autem potuerit appetere æqualitatem Dei ſic ꝓbatur, quia uoluntas habet duplicem actū amoris uidelicet amorem amicitiæ, & concupiſcentiæ & quantum ad utrunque actum habet totū ens ꝓ obiecto. Sed æqualitas Dei eſt, aliquod ens cōcupiſcibile, ergo Angelus potuit ſibi illam æqualitaté appetere. Et hæc eſt ratio, quam adducit Scotus. Item ipſe ſic probat, quia ſecundū Aug. *lib. 83. Quæſt.* Voluntas poteſt frui utendis & uti fruendis, ergo uoluntas pōt frui ſeipſa, ergo poteſt ſibiipſi uelle tamé bonum, quantum poteſt, uel ſummo bono quo ſolo fruēdum eſt. Et hoc eſt appetere æqualitatem Dei.

Con. 3. Tertia conc. Malus Angelus

gelus non appetiit æqualitatem Dei volitione efficaci: ſed volitione cõplacẽtię tñ; ſiue nolitione cõditionata. Primũ patet, quia non ſic appetit, vt conaretur ad illam aſſequẽdã cum uideret illud eſſe impoſſibile. Secundum vero iam probatum eſt ſatis in ſecunda concluſione.

1. Ad primũ argumentũ dicendũ, ꝙ intellectus ſimplex intelligens ſummum verum nõ errat, neq; ẽt intellectus cõponens, & diuidens, quando ſummũ bonũ coniungit ei cui cõuenit. vel diuidit ab eo cui nõ cõuenit. Sed errat dũ cõponit ſummum verum cum eo cui nõ conuenit. Et ſic ẽt voluntas collatiua peccat quando ſummum bonũ appetit ei cui non conuenit.

2. Ad ſm argumentum dicẽdũ ad minorem, ꝙ Angelus appetens æqualitatem Dei, ſe conuertit ad Deũ inordinate, quia appetebat bonũ diuinũ, vt propriũ ſibi. Hoc ãt mõ cõuerti ad Deum ſm veritatem eſt auerti a Deo, & conuerti ad ſe finaliter.

3. Ad tertium arg dicendũ, ꝙ ſi ſumatur electio pro volitione plena, conſequente plenã apprehenſionẽ intellectus, peccauit Angelus ex electione, ſed non ſumendo electionem, prout dicitur volitio mediorum ad finem, conſequens concluſionẽ ſillogiſmi practici, prout ſumitur a philoſoph qñ dicit, ꝙ electio non eſt impoſſibilium. *Ethic. lib. 3.*

4. Ad quartũ argu. dicendũ, ꝙ Angelũ eſſe ęqualẽ Deo, licet nõ habeat rõnẽ entis, quantum ad cõplexionẽ extremorum, quę eſt impoſſibilis bene tñ quantũ ad extrema complexionis, q̃ ſunt ipſe Angelus, & ipſa Dei ęqualitas, & ſic ipſa ęqualitas Dei habet rõnem volibilis ſm ſe, ideo potuit Angelus eam velle ſibi modo ſupradicto.

5. Ad quintũ argu. dicendũ, ꝙ Angelum eſſe ęqualẽ Deo, fuit præoſtenſum uoluntati ab intellectu non errante, quia videlicet ab intellectu ſimplici cognoſcentẽ Angelũ & cognoſcente æqualitatẽ Dei, ĩ quo intellectui ſimplici nullus põt eſſe error. Non aũt fuit præoſtenſum ab intellectu componente, videlicet ab intellectu dictum, et Angelum poſſe æquari Deo, hoc enim dictamen non habuit intellectus Angelicus.

6. Ad ſextum argu dicendũ, ꝙ ſicut intellectus ſciens añs nõ propterea ſcit cõſequẽs, niſi ſciat conſequentiam neceſſariam, ſic uoluntas volẽs ante-

antecedens non propterea vult cōſequens, niſi velit cōſequentiam, quod eſt intelligendum de formali volitione, licet concedi poſſit, ꝙ velit conſequens quadam volitione conſecutiua. Præterea dicendum, ꝙ cum dicit Anſelmus, ꝙ nullus pōt velle ſe ipſum non eſſe, hoc verū eſt de uolitione ordinaria, nō ē āt uoluntas ordinata, volendo aliquid, & nolendo id qđ neceſſario ſequit̃ ad ipſum.

Vtrum primum peccatum Luciferi, & aliorum dæmonū fuerit ſuperbia.

Sco. 2. ſent. d. 6. q. 2.

SEcundo quęritur. Vtrum primum peccatum Luciferi, & aliorum dæmonum fuerit ſuperbia.

1. Primo arg. ꝙ non, quia primum peccatum Luciferi fuit grauiſſimum· tūc ex parte eius in quē peccauit, quia in Deum, tn̄ ex parte eius qui peccat quia nobiliſſimis naturalibus pręditus, tū ex parte ipſius peccati, quod erat irremediabile. Sed ſuperbia non eſt grauiſſimum peccatum. Minor patet, quia humilitas, quæ eſt uirtus oppoſita ſuperbiæ non eſt optima, ſiue excellentiſſima cum charitas ſit melior.

Secūdo arg. Superbia eſt appetitus immoderatus propriæ excellentiæ, ſed Diabolus non primo appetebat excellentiam ſuper alios. igit. Minor patet, quia nullus appetit aliquid in ordine ad aliud, niſi qa primo illud appetit ſibi. ergo Diabolus prius appetebat aliquid in ſe, quā excellentiā ſuper alios. 2.

Tertio arg. Superbia cōſiſtit in iraſcibili, ſed nullus actus iraſcibilis pōt eſſe primus ſimpliciter, quia uis iraſcibilis eſt propugnatrix cōcupiſcibilis, & ideo paſſiones iraſcibilis oriuntur ex paſsionibus concupiſcibilis. 3.

Quarto arg. Omnis ſuperbus appetit præeſſe, & non ſubeſſe, ſed demones inferiores appetebant ſubeſſe Lucifero, ergo non peccauerūt per ſuperbiam. 4.

Contra. Dicit Auguſt ſuper Gen. ad litteram Lucifero. Statim factus a luce ueritatis ſe auertit ſuperbia tumidus, & proprie poteſtatis dilectione correptus. Et de omnibus dæmonibus, dicit Gregorius 2. moralium. Tāto magis homines in cœleſtia aſcendere inuident, quāto ſe a cœleſtibus per immūditiam præſumptionis deſertos

ſertos uident. Primo notandum, ꝙ duplex eſt actus uoluntatis.ſ.uelle, quę acceptat obiectum conueniens,&nolle quo refugit diſconueniēs. Et ulterius duplex eſt uelle .ſ.uelle amicitiæ, quod eſt reſpectu obiecti cui uolumus bonum. Et uelle concupiſcētiæ, ꝙ eſt reſpectu obiecti, ꝙ uolumus alicui amato. Dicit itaque doctor ſubtilis, ꝙ oē nolle præſupponit aliquod uelle, a nullo.n refugit uolūtas, niſi quia illud non pōt ſtare cū aliquo, quod acceptatur a uoluntate, ut dicit ēt Anſelmus. Et ulterius dicit, quòd omne uelle concupiſcentię prēſupponit aliquod uelle amicitiæ, id enim quod eſt uolitum, ſiue amatum per amicitiam, cui uidelicet uolumus bonum eſt quaſi finis reſpectu concupiti. Finis autē habet primā rationem obiecti uoliti. Ex his ergo ſequitur ſecundum ipſumScotum quòd actus inordinatus uoluntatis ſimpliciter primus eſt uelle amicitiæ, & non cōcupiſcētię. Si enim uelle amicitiæ eſſet ordinatum uelle concupiſcentię, conſequens etiam eſſet ordinatum. Nam ſi ordinate amo, id cui uolo bonum, ordinate concupiſco ſibi bonum. Primum ergo peccatum Angeli fuit aliquod uelle amicitiæ, non reſpectu Dei, quia non potuit Deum nimis amare amore amicitię. Nec etiam eſt ueriſimile, quòd aliquid aliud a ſe nimis dilexerit amore amicitiæ, tum, quia inclinatio naturalis magis eſt ab ſe amandum quàm ad aliquid, aliud creatum. tum, quia nō uidetur, quòd aliquid creatum, aliud a ſe, ſic intellexerit ſicut ſe. Ideo primus actus inordinatus, fuit actus amicitiæ reſpectu ſuiipſius, & hoc eſt quod dicit Auguſt. Ciuitates duas fecerūt amores duo. Ciuitatē Dei, amor Dei uſque ad contemptum ſui, & ciuitatē diaboli amor ſui uſque ad contemptum Dei. Præterea dicit ipſe Scotus, quòd prima concupiſcētia inordinata in angelo fuit immoderata concupiſcentia beatitudinis, quod ſic ꝓbat, quia primo concupiſcentia inordinata non proceſſit ex affectione iuſtitiæ. ex ea enim nullum procedit peccatum, ergo proceſſit ex affectione commodi. Nam ſecundum Anſel Omnis actus uoluntatis elicitus aut elicitur ſecundum affectionem iuſtitiæ, aut ſecundum affectionem commodi. Maximum

Lib. de caſu diabo.li.

Con.2.

De Ciui. Dei lib. 14.c.ult.

mum igitur commodum maxime appetitur a uoluntate, non ſequente regulam iuſticiæ. maximum autem commodum eſt beatitudo. Et hæc ratio ſumitur ab Anſelmo libro de caſu diaboli.

Item ſic probatur. Primum peccatum in concupiſcendo fuit aliquod uelle. Aut ergo angelus concupiuit aliquid amore honeſti, uel utilis, uel dilectabilis. Non primum, quia tunc non peccaſſet. Nec ſecundum, quia amor utilis nõ eſt primus amor. Nullus enim prius concupiſcit utile, quam id ad quod eſt utile. ergo peccauit concupiſcẽdo aliquid exceſſiue tanquã delectabile ſummum. Summum autem delectabile eſt ipſa beatitudo. igitur. Et ſi inſtetur, quia ſecundum Auguſt. Beatitudo ab omnibus appetitur, ergo in tali appetitu non eſt peccatum. *De Tri. lib. 14.* Dicẽdum ſecũdum Scotum, quod uoluntas poteſt immoderate uelle beatitudinem, & ſic peccare. Et hoc tripliciter, uel quantum ad intenſionẽ, puta uolendo eam maiori conatu, quàm ſibi cõueniat, uel quantum ad acceleratio nem puta uolendo eam ſibi citius, quàm conueniat, uel quantum ad cauſam puta uolendo ſibi eam aliter, quã ſibi congruat, puta ſine meritis, uel forte aliis modis. Probabile eſt igitur, quòd exceſſerit uoluntas dęmonis plus appetendo beatitudinem inquantum eſt bonum ſibi, quam amando illud bonum in ſe, uel plus appetendo illud bonum, ut obiectum beatificum eſſe bonum ſuum, quam illud in eſſe Deo ſuo. Et in hoc eſt ſumma peruerſitas, quæ eſt uti fruendis, & frui utendis ſecundum Auguſtinum. *Lib. 83. Quæſt.* Vel ſecundo modo potuit appetere habere ſtatim eam, cum tamen Deus nollet eam dare, niſi poſt morulam uię. Vel tertio modo appetendo haberi eam ex naturalibus, & non per gratiam, cum tamen Deus uelit eam a creatura beatificabili haberi ex meritis. Secundo notandum, quòd aliqui dixerunt angelos peccaſſe multis generibus peccatorum in eodem inſtanti. Sed hoc non uidetur conuenienter dictum, quia ſicut intellectus non poteſt ſimul habere diuerſas cognitiones plenas, & diſtinctas, ſic nec uoluntas diuerſas affectiones. Vnde ſecundum beatum Bonauentu. malitia dia-

diaboli, proceſsit ſm̃ triplicem ſtatum, uidelicet initiũ, augmentum, & complementum. Habuit enim initium in prǫſumptione, quia ſtatĩ vt vidit pulchritudinẽ ſuã, prǫſumpſit. Cœpit augmentum in ambitione, quia præſumens appetiuit, quod omnino ſupra ſe fuit, & quod habere non potuit. Habuit aũt complementum in odii & inuidię affectione, quia videns ſe non poſſe habere, quod appetebat, cępit inuidere Deo, & affectu odii contraire. Sco. vero dicit, ꝙ malitia dæmonis cępit ab amore ſuiipſius, quod non erat maximum peccatum, & conſumata eſt in odio Dei, qđ maximum fuit peccatum. Sicut enim formaliter nullus actus eſt melior, quàm diligere Deum, ita nullus eſt peior quam odire Deum. Hoc autẽ odium ex hoc proceſſit in demone, quia uidit ſe nõ poſſe aſſequi, quod appetebat Deo manente, ideo voluit Deum non eſſe. Vnde patet, ꝙ ſicut in bonis eſt proceſſus a magis bono ad minus bonum, puta a dilectione Dei ad dilectionem fraternam. ſic ex oppoſito in malis eſt proceſſus a minus malo ad magis malum. Iuxta illud Auguſtini. Amor ſui uſq; ad contemptum Dei. Et ſi arguatur, ꝙ ex præcedentibus ſequitur, ꝙ primum peccatum diaboli fuerit remediabile cum de illo pœnitere potuerit in ſecundo inſtanti, in quo ſecundo peccauit. Dicit Sco ꝙ ſi tũc pœnituiſſet, inueniſſet miſericordiam. Vnde peccatũ primum diaboli non eſt ex ſe irremediabile, ſed ſolũ quia in illo perſeuerauit uſq; ad terminum. Omne enim peccatum uiatoris, de quo non pœnitet ante terminum uię, efficitur irremediabile. Tertio notandum, ꝙ ſecundum Bon. attẽditur triplex ordo inter peccatum luciferi, & peccatum aliorum dęmonũ. Primus eſt ordo in exceſſu grauitatis, quia uidelicet peccatum luciferi eſt grauius. Secundo eſt ordo cauſalitatis, large ſumendo cauſalitatem per occaſione, quia uidelicet præbuit altis uiam, & occaſionem peccandi. Tertius uero eſt ordo durationis Peccauerunt.n. alii aſpicientes ad id quod uolebat lucifer, & exinde aſpicientes ad commodum ſuum Veriſimile eſt itaque peccatum luciferi prǫceſſiſſe tam conuerſionem bonorum, quàm auer-

De Ciui. Dei li.14 cap. ult.

auerſionem malorum. Prius enim præſumpſit, & ambiuit, & uoluntatem ſuam expreſſit omnibus, & tunc quidam ſibi conſenſerunt. Alii uero ſibi reſtiterunt, & Deo adheſerunt. Et ſimul iſti lux, & alii tenebrę facti ſunt.

Quarto notandum, ꝙ ſuperbia pōt dupliciter dici. Vno mō proprie pro immoderato appetitu propriæ excellētiæ reſpectiue, videlicet cum aliquis uult cęteris ſupeſſe. Alio mō dicitur etiam ſuperbia immoderatus appetitus excellentiæ in ſe & abſolutæ ideſt alicuius magnitudinis.

Conc. 1. His præmiſſis, ponuntur ſex concluſiones. Prima eſt. Omnes dæmones per ſuperbiam a Deo auerſi ſunt. Probatur, quia certum eſt, quòd in ipſis oībus fuit inordinatus appetitus propriæ excellentiæ cum oēs appetierint propriam libertatem ſe ſubtrahentes a Dei obedientia. De lucifero autem ſpecialiter patet concluſio, qm̄ ſm Aug. appetiit eſſe ut Deus, & omnibus præeſſe. De aliis āt ſpecialiter ꝓbatur: quia oēs conſenſerunt ſuperbię luciferi, ac etiam in ſeipſis ſuperbierunt nimis appetentes propriam uoluntatem.

Con. 2. Secunda concluſio. Primum peccatum ſimpliciter in angelis fuit immoderatus amor ſui, ſiue immoderata ſui cōplacētia. Patet ſatis ex dictis in primo notabili.

Con. 3. Tertia concl. Illud primū Angelorum peccatū nō erat formaliter ſuperbia proprie dicta, ſed ſuperbia ſecundo modo dicta tantum. Prima pars patet, quia ſupbia proprie dicta eſt immoderatus appetitus excellentiæ per reſpectum ad alios. Complacētia autem ſiue amor ſui non reſpicit alios. Secunda pars patet, quia ut dicit Aug. Præſumptio eſt nimis ſibi placere, & ſuperbi dicuntur ſibi placentes. De Ciui. Dei li. 14

Con. 4. Quarta cōcl. Illud primū peccatū diaboli magis proprie reducendum eſt ad luxuriam, quam ad quodcunque aliud viciorum capitalium non quidem accipiendo ſtricte luxuriam, prout ſolet accipi pro appetitu immoderato uoluptatum carnaliū, quæ non habent locum in angelis, ſed pro immoderato appetitu cuiuſcunque delectationis. Cōcluſionem ſic probat Sco. quia ſi quis nimis immoderate diligit aliquē alium a ſe, non propter hoc dicit̄ ſuperbus, aut præſumptuoſus, ſed magis eſt hu

furioſus, ſeu libidinoſus. Sed eiuſdem rationis videtur eſſe amor ſui, & amor proximi.igitur.

Con. 5. Quinta conclu. Primum velle cõcupiſcẽtiæ inordinatũ in dæmonibus reducẽdũ eſt ẽt ad luxuriã. Patet, quia ad luxuriã generaliter dictã directe ꝑtinet oĩs immoderatus appetitus cuiuſcunque boni delectabilis, in quantũ delectabile eſt.

Con. 6. Sexta concluſio. Alii dæmones moti ſunt ad peccandũ ex peccato luciferi. patet per illud Apoca. Draco ſecũ traxit tertiã partẽ ſtellarũ. Hoc.n.conuenienter exponunt doctores de lucifero. Et ſi arguatur, quia ſi ſic ſequeretur, ꝙ peccatũ aliorũ dæmonum eſſet remiſſibile, ſicut & peccatum primorum parentũ. Dicẽdum primo, ꝙ peccatũ primorũ parentum erat remiſſibile quãdiu fuerunt uiatores, ſi pęnitere voluiſſent, non aũt eſt remiſſibile poſtquã ſunt ĩ termino. Nã ſicut dicit Damaſce. ꝙ in hoĩbus eſt mors, hoc ĩ angelis eſt caſus. Secũdo dicẽdũ, ꝙ non eſt ſimile de pctõ dæmonũ, & de pctõ primorũ parentũ. Diabolus.n.ĩduxit primos parẽtes ad peccãdũ ſuggerendo, & falſa promittendo. dæmones vero induxit ſolũ ſuum cõceptum inſinuando. Vnde nõ dicitur tẽtaſſe eos ſicut primos parentes. Et ſi quæratur de quo ordine angelorum fuerit lucifer. Dicendũ, qđ Aug. mouet hanc qõnem lib. ſuꝑ Gene. ad literã, ſed nõn ſoluit. Paulus.n. de angelis voluit diffinitiue tractare. Sed Grego. expreſſe dicit, ꝙ fuit de ſuprema hierarchia, & de ſupremo ordine primus. Vñ exponens illud Iob. Ipſe eſt principiũ viarum Dei. Dicit ꝙ Deus fecit cum cæteris omnibus eminentiorem.

Apoc. 12

Lib 11. Moraliũ

Iob. 40.

1\. Ad primum argu dicendum, ꝙ primũ pctm̃ luciferi nõ fuit grauiſſimum ꝓꝑ criminis magnitudinem, vt patet ex dictis in ſecundo notabili, licet dici poſſit grauiſſimum, quia fuit initium omnium peccatorum.

2\. Ad ſecundum argu. patet reſpõſio ex quarto notabili.

3\. Ad tertium patet rñſio ꝑ diſtinctionem ſupra poſitã in quarto notabili.

4\. Ad quartum dicẽdum ad minorem, quod dæmones, inferiores non appetebant principaliter ſubeſſe lucifero. Sed appetebant propriã libertatem, & quia videbãt ſe non poſſe habere libertatem

tem quam cupiebãt ſm æſtimationem ſuam ſub Deo. ideo volebant ſubeſſe lucifero, Sic enim aliqui ſuperbi magis volunt ſub eſſe inferiori domino, quàm ſuperiori. vt videlicet minus poſſint coerceri, & ſint magis propriæ voluntatis.

Vtrum mali Angeli neceſſario male velint.

Scot. 2. d. 7 q. 1. Tho. 1. p q. 64. artic. 2.

TERTIO quæritur, Vtrum mali angeli neceſſario male velint?

1. Primo arg. ꝙ nõ, quia dicit Iacobi. Dęmones credũt & contremiſcunt: iſti autem ſunt boni actus. igitur. *Iac. 2.*

2. Secundo arg. In dæmonibus eſt liberum arbitrium, & imago Dei. Nam vt dicit Diony. naturalia in dæmonibus remanſerunt integra. igitur. *De di. no. c. 4.*

Tertio argu. Intellectus dæmonis põt aliquod verũ intelligere: ergo & voluntas eius põt aliquod bonum velle: patet cõſequentia: q̃a dicit philoſophus. Oĩs malus ignorans: ergo non põt eſſe malitia in voluntate, niſi ſit error in intellectu. *Ethic. li. 3.*

4. Quarto arg. Si angeli ſemper male volunt, cõtinue augẽt eorũ malitia: ergo & eorum pœna, & ſic nũquã erũt in termino, qđ eſt falſum.

Quinto argu. Dicit Damaſce. ꝙ malitia eſt contra naturam, ergo non neceſſario conuenit alicui naturæ intellectuali. 5.

Contra. Super illo. Quæ conuẽtio Chriſti ad Belial. Dicit gloſa. Sicut Chriſtus ſemꝑ bene agit. ſic diabolus ſemper male. Et pſal. dicit, Superbia eorum qui te oderunt, aſcẽdit ſemper: qđ eſt intelligẽdũ nõ intenſiue, ſed extẽſiue. Primo notãdum, ꝙ B. Thomas aſſignat rõnem obſtinationis dęmonum ex eo, ꝙ intellectus angelicus immobiliter, & ſine diſcurſu apprehẽdit obiectum. Appetitus autẽ proportionari debet ſuę potẽtię apprehenſiuæ, ſicut mobile motori. ideo voluntas angeli ĩmobiliter adhęret obiecto volito. Henricus aũt aſſignat rõnẽ ex eo, ꝙ volũtas a corpore ſeparata, hẽt plenã libertatẽ: voluntas vero ĩ corpore diminutã. voluntas igĩ ſeparata ex toto conatu ſe immergit obiecto, ſic vt reſilire non poſſit: Sed, vt dicit Sco. Hęc nõ ſunt cõueniẽter dicta, q̃a ſm Aug. aſſignãda *2. Cor. 6. De fide ad Petrum.*

eſt communis ratio obſtinationis dæmonum, & animarũ damnatarum. Certum eſt autem ꝙ anima quamdiu eſt in corpore, nõ apprehendit obiectum immobiliter neq; obiecto uolito ſe immergit irretractabiliter. ergo non erit in anima corpori cõiuncta cauſa ſuæ obſtinationis. Et ſic quærenda eſt cauſa huius ĩ ea ſeparata. Aut ergo eſt obſtinata ante omnẽ actum elicitũ. Aut per aliquem actũ tunc elicitum. Si primum ſequitur, quòd neutra cauſarũ prędictarum eſt cauſa ſuę obſtinationis. Nec poteſt dici ſm, quia anima ſeparata nõ meretur, nec demeretur: ſed tantum recipit id quod quandiu erat in corpore meruit, vel demeruit. Item ſpecialiter arguit Sco. contra primã opinionem, quia ſi intellectus ſit ſufficiens motor uoluntatis vt ſupponit illa opinio, cum intellectus angelorum ante primum peccatum fuerit rectus in apprehendẽdo non enim pœnam præceſſit culpam, ſequitur, ꝙ mouit voluntatem ad recte appetendum, nec potuit aliter mouere cum moueat per modum naturæ, ergo uoluntas illa nunquam potuit peccare, quod eſt falſum Contra ſecundã uero ſic arguitur. Agens liberum, ſicut dominaẽ ſuæ actioni, ſic & modo agẽdi ergo in poteſtate eius eſt agere intenſæ, vel remiſſæ, ergo non oportet, ꝙ uoluntas perfectę libera cum ſummo conatu in obiectũ ſe immergat. Pręterea, eodem prĩcipio aliquid tendit in terminum, & quieſcit in termino, ergo ſicut uoluntas libertate ſua tẽdit in obiectum ita, & contingenter in illo quieſcit. Secundo notanda ſunt tria præambula de bonitatẽ, & malitia actus. Primum eſt, quod ultra bonitatem naturalẽ volitionis, quæ ſibi competit ratione ſuæ entitatis, eſt triplex bonitas moralis. Prima eſt bonitas ex genere, quæ competit uolitioni ex hoc quòd tranſit in obiectum ſibi conueniens ſecundum dictamen rectæ rationis. Et dicitur bonitas in genere, quia habet aliquid de genere moris, & eſt potentialis, & formabilis per quamcunq; aliam circunſtantiam moralem. Secunda eſt bonitas uirtuoſa, ſiue ex circunſtãtia, quæ cõpetit uolitioni ex hoc, ꝙ elicitur cũ omnibus circunſtantiis debitis ſm rectã rationem. Bonum .n. eſt ex integra cauſa ſecundum

Diony

Dionyſium. Tertia eſt bonitas meritoria, ſiue gratuita, quæ conuenit actui ex hoc, ꝙ præſuppoſita duplici bonitate iam dicta elicitur ſecundum inclinationẽ charitatis vel gratiæ. Exemplum de prima, vt dare elemoſinam. Exẽplum de ſecunda, vt dare elemoſinam pauperi indigenti de proprio, & propter amorem Dei. Exemplum de tertia, vt illud opus facere non ſolum ex pietate naturali, ſed ex charitate. Hęc autem triplex bonitas ſic ordinate ſe habet, quia prima pręſupponitur ſecundæ, & non econuerſo, & ſecũda tertiæ, & nõ econuerſo. Secundum eſt, ꝙ huic triplici bonitati opponitur triplex malitia. Prima eſt malitia ex genere quãdo ſcilicet actus trãſit ſuper obiectum diſconueniens, puta ſi odire tranſit ſuper Deum. Secũda eſt malitia ex aliqua circunſtantiã deordinante actum, licet trãſeat ſuper obiectum conueniens. Tertia eſt malicia demeritoria. Et põt quælibet iſtarum accipi contrarie, & priuatiue, reſpectu ſuæ bonitatis. Vt autem priuatiue accipitur, priuatur tantũ ipſam bonitatẽ. Vt autem contrarie accipitur, ponit aliquid ultra carentiam bonitatis repugnans tali bonitati. Tertium eſt, quod malicia ex genere contrarie accepta, & priuatiue, accepta in primo membro conuertuntur. ideo ſicut inter priuationem, & habitum non eſt medium reſpectu ſubiecti ſuſceptibilis: ita bonum ex genere, & malum ex genere ſunt contraria immediata. Ratio eſt, quia actus non poteſt eſſe quin tranſeat ſuper obiectũ, & id neceſſario eſt, aut conueniens, aut diſconueniens. In ſecũdo uero mẽbro malitia priuatiue accepta, & contrarie non cõuertuntur. Põt .n. aliquis actus carere aliqua circũſtantia debita, & tñ non elicitum circũſtantia repugnante, quę reddetet actũ uicioſum, puta ſi quis det eleemoſinã pauperi nõ propter Deũ quia non cõſiderat, nec tñ intendit aliquem finem indebitũ. In tertio etiam membro põt actus eẽ malus priuatiue, ita ꝙ nõ eliciatur ex gratia, & tñ non erit demeritorius quod patet, quia actus bonus ĩ genere moris, tantum non eſt meritorius, & tñ non omnis talis eſt demeritorius. Sic ergo in ſecundo, & tertio mẽbro põt eſſe actus indifferẽs, qui licet ſit malus priuatiue, non

tamen contrariè.

Con. 1. His prę̃miſſis, ponendæ ſunt quatuor concluſiones. Prima eſt. Poteſt malus angelus habere multas volitiones bonas ex genere patet, quia pōt habere multas uolitiones trāſeuntes ſuper obiectum conueniens puta amando ſe: odiendo penam, & ſic de multis aliis.

Con. 2. Secunda concluſio. Mali angeli non neceſſario habēt actum ex circunſtantia. probat Scot. quia uoluntas ex libertate ſua poteſt non uelle, & ita nullum actum habere. Retrac. lib. 1. Vnde dicit Auguſt. Nihil eſt tam in poteſtate uoluntatis, quàm ipſa uoluntas, id eſt, quàm ipſa uolitio. Probabile eſt tamē, quod mali angeli propter uehementem malitiam omnes ſuos actus, quando agūt deformāt ex aliqua circūſtātia inordinata referē do inordinate ad amorē ſui.

Con. 3. Tertia concluſio. Malus angelus in ſenſu compoſito nullam poteſt habere uolitionē bonam bonitate meritoria. Patet, quia non poſſunt ſimul ſtare, quod ſit malus, & quod habeat uolitionē ſic bonam.

Con. 4. Quarta concluſio. In ſenſu diuiſo, malus angelus poteſt habere uolitionem bonam bonitate meritoria loquendo de potētia remota, & diminuta, ſed non loquendo de potentia propinqua, & completa. Primum patet, quia habet uoluntatem, quæ eſt recceptiua uolitionis ſic bonæ, immo etiam eſt principium actiuum partiale talis volitionis, licet non totale Secūdum patet quia ſib deficit una cauſa partialis, requiſita ad bonū meritoriū, ſcillcet gratia, quę nunquam ſibi dabitur cum ſit extra ſtatum vię, ſed Deus poſſet eam dare ſibi đ potētia abſoluta ſʒ nō de potētia ordinata.

1. Ad primum argu. dicunt aliqui, quod licet dæmones credāt, tamen credere in eis eſt maius actus, quia odiunt creditum. Sed contra hoc arguit Scotus, quia actus intellectus, ut prior eſt actu uoluntatis, non habet deformitatem per actus uoluntatis ſequentes. Dicendum ergo, ꝙ dęmones habent aliquem actū diminutę bonum bonitate morali, quia non malum malitia contraria, quia uide, licet non habet circunſtantiam contrariā, circunſtantiæ debitæ, licet careat aliqua circunſtantia debita. Dęmones enim non credunt propter illum finem, propter quem credendum eſt.

Ad

Ad ſecundum Arg. ſatis patet ſolutio ex quarta cõcluſione

Ad tertium Arg. dicendum, quo ad præſens, quam cum dicitur omnis malus ignorans, poteſt capi ignorans, id eſt non approbans, ſicut illud Matth. Neſcio uos. Omnis enim peccans non approbat bonum. Præterea dicendum eſt, quòd non eſt ſimile de intellectu, & uolũtate. Intellectus enim cogi poteſt ad aſſentiendũ propter euidentem ueritatẽ cõplexionis, ſed uolũtas nõ cogitur ex bonitate obiecti.

Mat. 25.

Ad quartum argu dicendum, quòd ſemper augetur eorum culpa, & etiam eorum pœna extenſiue, ſed nõ intenſiue.

Ad quintum argu. dicendum, quod peccatum eſt contra naturam, id eſt contra illum actum, qui natus eſt elici conformiter inclinationi naturali, ſed ex hoc non oportet, quòd contrarietur voluntati ſecundum ſe, ſicut non oportet illud, quod contrariatur effectui, uel accidenti, contrariari cauſæ, vel ſubiecto, maxime quando talis cauſa non eſt cauſa naturalis effectus, ſed libera.

PORTIO SECVNDA.

SVperius dictum eſt de creatura mere ſpirituali, nunc dicendum eſt de creatura mere corporali, circa quam exprimit ſcriptura in principio Gen. triplex opus, uidelicet opus creationis, cum dicitur In principio creauit Deus cælum, & terram, &c. Et opus diſtinctionis cum dicitur. Diuiſit lucem a tenebris, & aquas, quæ erant ſub firmamento ab his, qui erant ſuper firmamentum & opus ornatus cum dicitur. Fecit Deus luminaria, &c. Primo ergo dicendum eſt de opere creationis.

Vtrum fuerit creata materia informis.

Scot. 2. d. 12. q. 1. & 2. Dur. 2. d. 11. q. 1. Tho. 1. p. q. 66. ar. 1. Henr. quodlibet. 1. q. 10.

CIRCA quod quęrit. Vtrũ materia informis vna omnium corporum fuerit creata ante omnem diẽ.

Primo argu. quòd materia non ſit facta informis a principio, quia dicit ſcriptura. In principio creauit Deus cœlum, & terram, ergo

ex tunc materia habuit formã cæleſtẽ,& elementarem.

2. Secũdo arg. quòd illa materia nõ ſit una oium corporum,quia ſecundum philoſophum:Quorum eſt una materia,illa ſunt adinuicẽ tranſmutabilia,igitur.

Philo. 1. de Gene. & c.23.

3. Tertio arg. Sicut dicit Beda. Simul facta ſunt cœlum empireum, & materia prima,ergo ex illa materia nõ ẽ factum cœlum empireum ex qua facta ſunt alia corpora,igitur non eſt vna omnium corporum.

4. Quarto arg.quòd non ſit facta ante omnem diem. quia Ge.2.dicitur. Hę ſunt generationes cæli & terrę,ĩ die,qñ fecit Deus cœlum & terram.Gloſa ibi dicit,id eſt omnium uiſibilium materiam,ergo materia creata eſt in die,& non ante diem.

Gene.2.

Contra,Gen. Poſt creationem terræ,per quam intelligitᵣ materia informis, cum poſtea dicatur. Terra autẽ erat inanis & uacua.Deſcribitᵣ productio lucis Dies autem non fuit ante lucem, ergo materia informis creata eſt ante diem.Primo notandum, quòd materia dupliciter ĩtelligi poteſt informis. Vno mõ per carẽtiam cuiuſcũque formæ Alio mõ per carentiam formæ cõpletiuæ & diſtinctiuæ. Secũdo notandum, quod materia poteſt ĩtelligi una omnium corporum tripliciter. Vno modo ſecũdum cõem rationem, ſm quã ſibi conuenit ſubiici formæ ſubſtantiali. Alio modo ſm ſpecialem rationem,ſm quam conuenit ſibi ſubiicit formę ſubſtantiali,ac etiam quãtitati. Tertio modo ſm rationem ſpecialiſſimam, ſm quam conuenit ſibi ſubiici formę ſubſtantiali quantitati, & contrarietati, ac priuationi. primo modo, una eſt materia omnium creaturarũ tam ſpiritualium, quàm corpalium,ut ſupra dictum fuit. Secundo modo,una eſt materia omnium corporum. Et tertio modo,vna eſt materia omnium generabilium, & corruptibilium. Tertio notandum, ꝙ una ẽ opinio ſolius Auguſtini dicẽtis, ꝙ materira præceſſit formam et diſtinctiuã ordine naturę tantum. Dicit enim ſuper Gen.ad literam in pluribus locis, omnia tã ſpiritualia, quàm corporalia, cœleſtia,& elemẽtaria,ac etiam alia generabilia,& corruptibilia ĩ ſuis primariis ſuppoſitis,ſimul à pricipio i eodẽ inſtanti

Ge.10.

ſtanti fuiſſe producta, & ex tūc etiam ipſis generalibus, & corruptibilibus inditas fuiſſe rationes ſeminales ad ea producenda, quæ poſtmodū producta ſunt, ita ꝙ ſm ipſum nulla fuit ibi prioritas, aut poſterioritas durationis, ſed naturę tantū, ratione cuius ordinis naturæ Moyſes prius expreſſit productionem eorum, quæ naturaliter aliis pręſupponuntur, ſicut prius poſuit productionē terræ, quam arborum, & huiuſmodi, & aquę, quam piſcium. Obſeruauit etiā Moyſes ordinē doctrinę, quia rudi populo loquēs, ea quæ ſimul facta ſunt, per partes diuiſit. Dicit ergo ipſe Auguſtinus, ꝙ illi ſex dies, de quibus loquitur Moyſes, ſunt tantū unus dies, ſexies replicatus, & ꝑ illos ſignificātur perfectio creaturarum ī mente angelica, in qua a pricipio cōcreatæ ſunt ſpecies omniū rerum, ac etiam ipſārū rerū creatarum notitia, ita quod in cognitione lucis fuit primus dies. In cognitione firmamēti ſecūdus. In cognitione diſtinctionis, maris & terræ, tertius. In cognitione Solis & Lunæ, & ſtellarum, quartus. In cognitione piſcium, & auium, quitus. In cognitione iumentorum, & hominis, ſextus dies. Alia autē eſt opinio aliorū ſanctorū dicentium, ꝙ a pricipio omnia creata ſunt in materia. Sed poſtea ex illa materia producta ſunt ſm diſtinctam formā & ſpeciem in ſucceſſionē ſex dierū. Et huius opinionis eſt Ambr. in Examerō. Ac etiam Gregorius, & Baſilius, & alii quā plurimi. vnde dicit Chryſoſt. Quod ſimul factum eſt ſm materiam, poſtea diſtinctum apparuit ſecūdum formam. *Super Ioan.* Hanc autem opinionē aliquando recitat Aug. & eā ueneratur, ſed tamen primā opinionem, dicit eſſe ſibi ueriſimiliorē ſiue probabiliorem, licet ſecunda ſit ſecurior. Nam, ut ipſe dicit, Maior eſt ſacrę ſcripturę auctoritas, quam quecunque humani ingenii perſpicacitas.

His pręmiſſis ponūt ſex cōcluſiones. *Con. 1.* Prima eſt. Materia nō fuit facta informis per carentiā cuiuſcunq; formę ſubſtantialis. Patet, quia materia in illo eſſe, in quo fuit primo producta erat in loco circunſcriptiue, uidelicet in cōcauo cœli empirei, ut dicūt cōiter Doctores. Eſſe autem in loco circūſcriptiue nō cōuenit, niſi habēti

ali-

aliquã formã corporeã,igit.

Con.2. Secunda concl. Deus potuit producere materiã abſque quacunque forma, patet,quia minus depẽdet materia a forma,quam accidẽs a ſubiecto,ſed Deus põt facere accidẽs ſine ſubiecto,igit.

Con.3. Tertia cõcluſio. Vna eſt materia corporum cœleſtiũ, & inferiorum, ſm rationẽ cõem,ac etiã ſpecialem ſuperius dictam,licet non ſm rationem ſpecialiſſimam. Primum patet,quia ubi eſt forma unius rõnis, ibi ẽ materia etiã unius rõnis,ſed forma corporeitatis ẽ eiuſdem rõnis in corporibus celęſtibus,& ĩferioribus,igit. Minor patet,qa eadẽ rõne prædicat corpus de cœlo,& elemẽtis.Secũdũ patet,qa materia corporũ cœleſtiũ nõ ẽ ſubiecta contrarietati, neque priuationi formæ ſubſtãtialis quemadmodum materia iſtorum inferiorum.

Con.4. Quarta cõcl. Deus potuit oĩa ſimul facere,q̃ dñr eẽ facta in ſex dieb.,patet qa ibi nulla implicat̃ cõtradctio.

Con.5. Quinta cõcluſio. Nõ oĩa ſimul facta ſunt,patet,ex textu ſacræ ſcripturę.Gen. .

Con.6. Sexta concl. Materia prima tã ordine naturę,q̃ ordine durationis,facta eſt ante oẽm diem.Primũ patet,quia illud eſt prius natura, quo poſito nõ ponit̃ aliud,& quo remoto remouet̃.Nam dicit philoſophus in poſt prædicamẽtis, ꝙ prius natura dicit̃, a quo nõ cõuertit̃ eſſẽdi cõſequẽtia. Sed materia prima, & huiuſmodi reſpectu eorũ,quę dicũt̃ facta fuiſſe ĩ prima die,& aliis diebus ſequẽtibus ſecũdũ cõmuniorẽ modum exponendi. Secundum patet,quia duratio materiæ informis fuit æqualis moræ, in qua dęmones fuerunt in cœlo empireo. Nã ẽt ſm Auguſt.cum dictũ eſt.Facta eſt lux,ceciderunt dęmones de ſedibus empireis.Mora autem prędicta correſpõdebat alicui tẽpori noſtro, ut ſuperius dictum fuit,igitur. Ex dictis itaque patet, quòd ante productionem rerum in eſſe diſtincto & completo,quæ deſcribitur facta in ſex diebus fuit materia informis a Deo ꝓducta. Vnde dicit Beda, & multi alii, ꝙ quatuor fuerunt primo concreata, uidelicet cœlum empireum, angeli materia prima, & tempus non quidem tẽpus illud, quod nũc eſt in motu primi mobilis, cũ tũc modum eſſet primũ mobile, ſed tempus exiſtens in motu

tu illius mobilis materię, q̃ prius dicta eſt materia prima,& materia informis

1. Ad primũ arg.dicendũ,ꝙ ibi per cœlum intelligitur tm̃ cœlum empireum,& per terram materia prima, non quia magis eſſet,tũc ſub forma terrę, q̃ ſub forma aliorũ elementorũ,cum careret. omnibus formis diſtinctis. Sed qa terra plus participat cõditionem materiæ,cum ſit maxime ſubiectiua.

2. Ad ſecundum arg patet, reſponſio ex ſecundo notabili,& tertia concluſione.

3. Ad tertium arg.dicendũ, ꝙ licet ſimul duratione factũ ſit cœlũ empireũ, & materia prima,prius tamẽ natura facta ẽ materia prima.

4. Ad quartum arg.dicẽdũ, ꝙ dies ibi accipitur generaliter pro quacunque duratione,uel aliter, quia modica fuit mora a creatione cœli empirei, & materię primæ, uſque ad productionem lucis,q̃ facta ẽ prima die.Ideo hoc totum computando ꝓ una die,dicitur Deus creaſſe cœlum & terram in die.

De opere primæ diei.

Vtrum lux cauſauerit diẽ.

Sc.2 d.13.q 1.T.1.p q.57.a.4.

DAemum dicendum eſt de ope diſtinctionis, ꝙ factũ eſt in primis tribus dieb. Et primo circa opus primæ diei.Quæritur. Vtrũ lux,q̃ prima die facta ẽ ſuo motu cauſauerit diem.

Primo arg.ꝙ lux non ſit
facta prima die. Lux.n.eſt 1.
qualitas accidẽtalis, quæ poſterior eſt ſuo ſubiecto,igit.

Secundo arg.ꝙ nõ cauſa- 2.
uerit diem ſuo motu.Motus .n localis ſit in ſpatio Sed tunc nullum erat ſpacium. Materia enim informis occupabat totum,igitur.

Tertio arg.Aut lux illa in 3.
cepit moueri ab Oriente, uel ab alia parte.Nõ primũ, quia ſic dies illa prima habuiſſet mane præcedẽs ꝙ eſt,
falſum,ut patet Gẽ.1.Nec ſe *Gene.1.*
cundum,qaia ſic dies illa nõ fuiſſet ęqualis aliis.

Contra,Gen.expreſſe ha *Ibidem.*
bet, ꝙ prima die facta ẽ lux, & diuiſio lucis a tenebris,& quod Deus appellauit lucẽ
diem. Et Magi ſenten.dicit, *2.d.13.*
quod facta lux illa uicem ſolis tenebat,& motu ſuo circumagitata diem,& noctem diuidebat. Notãda ſunt ſex præambula. Primum eſt, ꝙ
lux dicit uere,& ꝓprie in ſpi *Ioan.1.*
ritualib.Vñ Ioã.dicit, ꝙ De
us erat lux uera.Et.1.Io. *1.Io 1.*

Deus

Deus lux eſt, & tenebrę in eo non ſunt ullæ. Ideo etiã Aug. Gen. per lucẽ intelligit angelicã naturã. Dicitur ẽt lux proprie in corporibus. Et quia lux iſta corporalis notior eſt: iõ conuenienter ſm alios Doctores per lucẽ. Gen. 1. intelligitur principaliter lux corporalis, quãuis ſecundario ẽt intelligi debeat lux ſpiritualis, videlicet natura angelica inquantum habet ſignificari per lucem corporalem. Secundum eſt, ꝙ lux in corporalibus non eſt forma ſubſtantialis Nulla.n. forma ſubſtantialis eſt per ſe ſenſibilis. Lux autẽ eſt per ſe ſenſibilis. Item ſi lux eſt forma ſubſtantialis, aut eſt forma vltima, aut non vltima. Si primum ſequitur ꝙ omnia corpora lucida tam cœleſtia, quàm elementaria, ſunt eiuſdem ſpeciei, quod eſt falſum. Si ſm, ſequitur ꝙ in igne eſt aliqua forma ſubſtantialis perfectior luce: & ſic lux non poteſt eſſe forma ſubſtantialis alicuius corporis cęleſtis in quo nulla põt eſſe forma ſubſtantialis imperfectior forma elementari. Tertium eſt, ꝙ lumen nõ poteſt dici eſſe ſubſtãtia. Aut enim eſſe ſubſtantia ſpiritualis, aut corporalis. Non primum, quia lumen eſt extenſibile. Nec ſecundum, quia ſic duo corpora ſimul eſſent in eodem loco. Lumen enim eſt ſimul cum aere, aut alio medio illuminato. Item illud cui aduenit lumen manet vnum, & idem ſecundum ſubſtantiam ipſo lumine veniẽte, aut etiam recedente. vt patet de aere illuminato & tenebroſo. Quartum eſt, quòd lux propriæ dicitur qualitas ſenſibilis corporis lucidi. Lumen uero cauſatur a luce in medio diaphano: & eſt ſpecies ſenſibilis, ſiue intẽtio ipſius lucis prout intentio dicitur ſm Sco. non ſolum id in quo tendit potentia: ſed ẽt id per quod potentia tendit in obiectũ. Et hoc poteſt ſic probari, quia ſi lumen eſſet obiectum ſenſibile tantum, & non ſpecies ſenſibilis, ſiue intẽtio, aut rõ ſentiẽdi: ſequeretur ꝙ lumẽ poſitum ſupra viſum non faceret viſionem. Dicit.n. philoſophus, ꝙ ſenſibile, quod uidelicet eſt ſenſibile tantũ, & non rõ ſentiendi poſitum ſupra ſenſum nõ facit ſenſationẽ. Quintũ eſt, ꝙ dies dupliciter dicit. Vno mõ dicit lumẽ in aere uel in alio medio, & ſic dies nominat qualitatem, & dicitur dies artificialis.

Gen. 1. *Ibidem.* *2. de aĩa t.c. 136.*

cialis. Alio modo dies dicit tempus, ſiue ſpacium xxiiii. horarũ & ſic nominat quantitatem, & dicitur dies naturalis. Sextum eſt, quòd circa quæſitum aliter loquuntur greci, & aliter latini. Baſil.n. & Dam & alii græci dicunt, quòd lux illa facta prima die cauſabat diem & noctẽ per emiſſionem & retractionẽ luminis diuina voluntate factam. Doctores vero latini probabilius dicunt, ꝙ lux illa circulationem illam faciebat, quę nunc fit a ſole, & illuminabat hemiſperium, in quo erat. Fiebant ãt tenebrę in hemiſperio oppoſito ex obiectione materię groſſioris, & denſioris, q̃ erat in medio totius materię ĩformis.

Con.1. His præmiſſis ponendæ ſunt quattuor concl Prima eſt. cõuenienter facta eſt lux prima die patet, quia id ſine quo nõ poteſt eſſe dies oportuit fieri prima die, ſed ſine luce nõ poteſt eſſe dies. igit.

Con.2. Secunda concluſio. Lux illa cauſabat diẽ artificialem. Probatur, quia cauſa naturalis non impedita neceſſario producit effectum naturalẽ in proprio ſuſceptibili. Sed lux eſt cauſa naturalis luminis, ſiue illuminationis medii. Lux autem illa non erat impedita, & materia prima, ſiue in formis erat illuminabilis, ergo lux illa illuminabat medium, & ſic cauſabat diem artificialem.

Tertia concluſio. Lux illa motu ſuo cauſabat diem naturalem ante productionẽ ſolis, quę facta eſt quarta die. Patet quia ante productionẽ ſolis lux illa gerebat uicẽ ſolis. Sed ſol ſuo motu facit diẽ naturalẽ, ſcilicet diem artificalẽ & noctem. igit. *Con.3.*

Quarta concluſio. Conuenienter facta eſt lux illa cauſans diem in illo triduo antequã produceretur ſol. Patet, quia hoc apparet conueniens ordo diuinæ ſapiẽtię, in operibus ſuis in quibus ẽ proceſſus ab imperfecto ad perfectum. Lux enim illa erat imperfectior ſole. Vnde ꝑ hoc ĩſtruimur ne ſubito velimus aſcendere ad ſũma. *Con.4.*

Ad primum arg. dicendũ, ꝙ licet lux ſit poſterior ſuo ſubiecto, conuenienter tamen pręcedit alia, quæ poſterius producta ſunt. Præterea dicendum, quòd lux aliquando accipitur materialiter pro ipſa ſubſtantia lucida

Ad ſecundũ arg. dicendũ ꝙ materia prima, ſiue informis, tunc erat in illo ſpacio in quo lux illa mouebatur.

Ad

Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ aliqui vt Beda, dixerũt ꝙ lux illa incepit moueri ad meridiẽ Et tunc oportet in prima die naturali connumerare ſex horas, quę fuerũt ab opere creationis, vſque ad productionem lucis cum mundus, ſm cõmunẽ opinionem fuerit factus in equinoctio. Et ſic dies ille naturalis fuit æqualis cæteris, ꝙ autẽ dies artificialis fuerit breuior, nullũ apparet inconueniens. Alii ãt dicunt ꝙ incepit moueri ab orieute, nec pp hoc ſequit, ꝙ dies illa habuerit mane, quia, nulla fuit nox precedẽs. Mane ãt dicitur tẽpus inter noctem pręcedentem, & diẽ clarã ſequentem.

Vtrum firmamentum factum fuerit ſecunda die.

Tho.1 p.q.68.ar.1.

Circa opus ſecundę diei. Quærit. Vtrũ firmamẽtũ ꝙ vocatũ eſt cœlũ diuidẽs aquas ab aquis conueniẽter fuerit factum in ſecunda die.

1. Primo arguitur, ꝙ nõ, qa cœlum factum eſt ante omnem diem. Iuxta illud Geneſis. In principio creauit Deus cœlum & terram, &c. *Gen.1.*

2. Secundo arguitur, ꝙ firmamentũ nõ diuidat aquas ab aquis. Omnis.n. aqua eſt grauis, ergo nulla eſt naturaliter ſurſum, & ſic nulla eſt ſupra firmamentum.

Tertio arguitur. Aquę inferiores non attingunt ad firmamentum, ergo firmamentum non diuidit eas a ſuperioribus.

Gen.1. Contra Geneſis dicitur. Fiat firmamẽtum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis. Et ſequitur. Et uocauit Deus firmamentum cœlum, & factum eſt veſperę, & mane dies ſecundus. Notanda ſunt tria præambula. Primum eſt, quòd extenſio nomine cœli aliqñ aer uocatur cœlũ. Iuxta illud pſal. Volucres cœli &c. Vnde & Dam. dicit unũ cœlum eſſe aereũ, & ideo dixerunt aliqui *Gen.1.* ꝙ per firmamentum intelligit media regio aeris in qua condenſantur nubes, & per eã diuiduntur aquę per euaporationem ſuperius eleuatæ ab aquis inferioribus. Secundum eſt, ꝙ cœlũ propriæ dicitur corpus ſublime luminoſum actu, uel potentia, & incorruptibile. Eſt ãt huiuſmodi triplex cœlum. Primũ eſt ſimpliciter lucidũ, quod dicitur empireum. Aliud vero eſt ſimpliciter diaphanũ, ſiue perſpicuum, aut tranſparens,

rēs,& dicitur cœlum aquæū. Sicut .n. aquę elemētaris eſt perſpicua atq; frigida,formaliter,& effectiuè,ſic cœlum illud eſt perſpicuum, ac etiam frigidum effectiuè, licet non formaliter.Et quia cœlum illud non eſt fluidum,ut aqua elementaris,immo quaſi glaciali ſoliditate firmatum ad modum criſtalli,ideo etiam dicitur criſtallinum. Aliud vero eſt cœlū ſydereum continens ſperas ſeptem planetarum, & octauam ſperam, in qua ſunt ſtellę fixę,&iſtud ſecundum communiorem opinionem dicitur firmamētū. Aliquando tamen reſtringitur nomen firmamēti præciſe ad octauam ſperam.Ter-
Gen. 1. tium eſt, quòd nomen aqua tripliciter exponitur. Gen. Vno modo pro materia informi cum dicitur Spiritus domini ferebatur ſuper aquas.Secūdo modo pro omni corpore diaphano, ſiue tranſparenti cū dicitur.Fiat firmamentū in medio aquarum.Tertio modo pro elemento aqueo cum dicitur. Congregentur aquę,quę ſub cœlo ſunt in locum unum.

Con. 1. His præmiſſis ponitur talis concluſio.Firmamentum diuidens aquas ab aquis cōuenienter factum eſt ſecūda die,ꝙ firmamentum diuidat aquas ab aquis: patet, quia hic nomine aquarum intelliguntur omnia corpora diaphana. Firmamentum autē diuidit diaphana ſuperiora ab aquis inferioribus,ꝙ aūt hm̄i firmamentum conuenienter ſit factum ſecunda die patet,quia inter ea, quæ pertinent ad opus diſtinctionis nobiliſſimum eſt firmamentum,& cęlum aqueum,quod eſt ſupra firmamentum poſt illam lucem,quę facta eſt prima die.Vnde eſt aduertēdū, ꝙ triplex eſt opus diſtinctionis factum in tribus primis diebus. Prima eſt diſtinctio lucidi a tenebroſo, quæ facta eſt prima die. Secūda eſt diſtinctio perſpicui a perſpicuo,quę facta eſt ſecūda die. Tertia eſt diſtinctio perſpicui ab opaco, quæ facta eſt tertia die.

Ad primum argumētum 1.
dicendum,quòd licet cœlum empireum, ſit factum ante omnem diem non tamen cœlum ſydereum.

Ad ſecundum arg. dicen- 2.
dum,ꝙ licet aqua elementaris, ſit grauis, non tamen aqua illa cœleſtis, quæ dicitur cœlum aqueum.

Ad tertium arg. dicendū, 3.
ꝙ licet aqua ſtrictę ſūpta ꝓ ele-

elemento aqueo, nõ attingat ad firmamentũ, bene tñ ſumpta generalius pro oĩ corpore traſparẽti. Dicẽdũ præterea, ꝙ cũ dictũ eſt. Fiat firmamẽtũ in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis: aquę ibi ſumũtur pro materia prima, ſiue informi quæ erat ꝑ totũ diffuſa ĩtra concauum cœli empirei, ſm̃ cõem ſanctorũ expoſitionẽ.

Vtrum tertia die conuenienter facta fuerit congregatio aquarum.

Tho.1.p.q.69.art.1.

CIRCA opus tertiæ diei. Quęritur. Vtrũ in tertia die cõuenienter facta fuerit cõgregatio aquarũ, & productio plantarũ.

Primo arguitur, ꝙ non, quia tota terra erat coopta aquis, ergo nõ erat locus in quo congregarentur aquę.

Secundo arguitur. Id qđ factũ eſt in pœnã hoĩs peccantis, nõ eſt factũ antequã hõ peccauerit: ſed multæ plantæ, puta ſpinæ, & tribuli, & hmõi factæ ſunt in pœnam hoĩs peccantis. igitur.

3 Tertio arguitur. Plantæ viuunt queadmodũ, & animalia ſuper terrã, ſed aĩalia nõ fuerunt producta tertia die, nec pertinẽt ad opus diſtinctionis, ſed ad opus ornatus: ergo videt, ꝙ ſimiliter fieri debuit de plantis. 4.

Quarto arguitur. Mineralia adhęrent terrę quemadmodum, & plantæ, & tamen ſcriptura nullam facit mẽtionem de mineralibus: ergo nec deberet facere mẽtionem de plantis. *Gene.1.*

Contra. Eſt authoritas ſcripturæ. Gen. Notãdũ, ꝙ ſm̃ ſcripturam in principio Geneſis. duplex informitas cõueniebat terrę in ſuo primo ſtatu. Vna, quia erat inanis, ſiue inuiſibilis eo, videlicet, ꝙ erat aquis cooperta. Alia vero, quia erat vacua, ſiue incõpoſita carens, videlicet decore quẽ nũc habet ex plãtis quaſi ſuperueſtientibus eã. Et vtraque iſta informitas ablata fuit tertia die. Prima videlicet ꝑ hoc, ꝙ aquæ congregatæ ſunt in locũ vnũ, & apparuit arida. Secũda vero per hoc, ꝙ plãtę productæ ſunt actualiter ſm̃ ſpecies ſuas, vt cõiter dicũt doctores, vel ſaltem virtualiter inq̃tũ terra accepit virtutem producẽdi herbas & arbores vt exponit Aug.

Hoc præmiſſo ponitur talis concluſio. In tertia die cõuenienter facta eſt aquarum *Con.1.*

rum

rũ cõgregatio in locũ unũ, vt ſic appareret arida, ac etiam plantarũ productio. Primum patet, quia poſt diſtinctionem lucidi a tenebroſo, quæ facta ẽ prima die, & poſt diſtinctionẽ perſpicui a perſpicuo, quę facta ſecunda die conueniẽter fieri debuit die tertia diſtĩctio perſpicui ab opaco. ſ. aquæ a terra, & hæc facta eſt per congregationẽ aquarum ĩ locum vnũ. Non quidem in locum vnũ ſimpliciter, cum ſint multæ aquæ diſcontinuè: ſed in locũ vnũ reſpectu terræ ſiccæ. Secundum probatur, quia ad tertium diem pertinet formatio terrę, quę facta fuerat informis. In plantarũ autẽ productione eſt quaſi quædam formatio ipſius terræ. Plantę. n. inmobiliter, ſibi adhęrent. Eſt autem aduertendum, ꝙ eadem die facta ẽ formatio, & diſtinctio omnium elemẽtorum: ſed Moyſes loquitur tantummodo de manifeſtioribus ad ſenſum, ſcilicet de terra & aqua.

1\. Ad primum argumentum dicendum ſecundum Aug. ꝙ aquæ eleuatæ ſint in maiorem altitudinem in illo loco in quo ſunt congregatæ. Mare enim eſſe altius terra compertum eſt per experiẽtiam in mari rubro, ut dicit Baſilius. Prætereà etiã dicendum, quòd aqua erat rarior quaſi nebula tegens terrã, & in ipſa congregatione denſata eſt, & formata.

Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ maior eſt uera inquãtum, id eſt, hominis punitiuum, & ad maiorem dicendum, ꝙ tales plantæ abſolutè, & ſimpliciter non ſunt hominis punitiuè, ſed ſolum inquantum creſcunt in terra, ꝑ hominis laborem exulta. 2.

Ad tertium arg. dicendũ, quod plãtæ uiuunt, ſed tamen uita ſua non eſt ſic manifeſta, ut uita animalium eo quòd carent motu locali, & ſenſu in quibus manifeſte apparet uita. 3.

Ad quartum argu. dicendum, quòd mineralia non ſunt ſic manifeſta, ut plantæ eo quòd generantur in uiſceribus terrę, nec habent diſtĩctionem a terra ſic manifeſtam, ut plantę, ſed quaſi uidentur eſſe quædam ſpecies terrę, preſertim antequã per humanũ artificiũ purgẽtur. 4.

Vtrum conuenienter deſcripta ſint opera trium dierum.

D. Tho 1. p q. 70. 71. 72. per totum.

Demum dicẽdum eſt de opere ornatus quod factum eſt quarta, quinta, & ſexta die. Vbi quæritur an conuenienter deſcripta ſint opera illorũ trium dierum.

1. Primo ar. ꝙ non, quia luminaria cæli fixa ſunt cœlis queadmodũ plantę in terra, ergo ſicut productio plantarũ pertinet ad formationẽ, ſiue diſtinctionẽ terræ, ſic ꝓductio luminariũ ad formationẽ, ſiue diſtinctionem cœli, & non ad opus ornatus.

2. Secundo ar. Hier. dicitur, Hier. 12 A ſignis cœlorum nolite metuere quæ gentes timent, ergo non conuenienter dicitur, quod luminaria cœli facta ſint in ſigna.

3. Tertio argu. Diſtinctio diei, & noctis facta eſt a prima die, ergo non conuenienter dicitur in opere quartę diei, quod luminaria ſint facta in tempora, & dies & annos.

4. Quarto ar. Nihil fit, niſi propter maius ſe: finis enim eſt nobilior his, quæ ſunt ad finem. Sed terra non eſt nobilior luminaribus cœli, ergo non cõuenienter dicitur quòd luminaria cœli facta ſunt, ut illuminent terram.

5. Quinto arg. Piſces, & aues componuntur ex quatuor elementis, & in : is maxime dominatur terra. Corpora .n. eorum naturaliter mouentur ad terram, ergo non conuenienter dicuntur producti fuiſſe ex aquis.

Sexto ar Sicut piſces mouentur in aqua, ſic aues in aere, ergo ſicut piſces ſunt ex aquis, ſic aues ex aere, & ꝑ conſequens non conuenienter dicuntur producti ex aqua. 6.

Septimo arg. Multa ſunt animalia uenenoſa, & nocicua homini. Sed nihil homini nociuum produci debuit ante peccatum hominis, ergo non conuenienter producta ſunt huiuſmodi animalia ſexta die ante productionem hominis. 7.

Contra eſt auctoritas ſcripturæ. Primo notandũ, quod differẽtia eſt inter opus diſtĩctionis, & opus ornatus, quia opus diſtinctionis pertinet ad formationem rerum quãtum ad ea, quæ ſunt ſibi intrinſeca, aut immobiliter adhęrentia. Opus uero ornatus, reſpicit ea, quæ ſunt ab ipſis rebus diſtincta. Diſtinctio autem maxime manifeſtatur per motum localem per quem fit ſeparatio diſtinctorum. ideo opus ornatus reſpicit ea, quę localiter mouentur in partibus principalibus mundi, uidelicet in celo, & Gen. 1

lo,& in elementis.Eſt autem triplex opus ornatus ſecundum diſtinctionem trium dierum. primum pertinet ad productionem luminarium, quę mouentur in firmamento,& facta sũt die quarta.Secundũ pertinet ad productioné piſcium, & auium . quæ pertinet ad ornatũ aeris , & aquę, quę ſunt elementa perſpicua . Tertium uero reſpicit productioné animalium reptilium,& greſſibilium in terra,quæ producta ſunt ſexta die.Secundo notandũ, ꝙ in deſcriptione productionis luminariũ cœli,triplex tãgit utilitas ex ipſis prouenięns hominibus. Prima eſt q̃tum ad uiſum , uidelicet pro rebus cognoſcẽdus, & humanis operibus dirigendis, & quantum ad hoc dicitur, ꝙ huiuſmodi luminaria facta ſunt, ut illuminent terram. Secunda eſt quantam ad uiciſſitudinem temporum,quibus tollitur faſtidium & ſeruatur ualitudo, & neceſſaria uictui oriuntur. Hęc enim non eſſent ſi ſemper eſſet hyems, aut ſemper æſtas, & ſi ſemper eſſet nox,aut ſemper dies:& quantum ad hoc dicitur, quod luminaria facta ſunt, ut ſint in tempora, & dies,& noctes.Tertia eſt quãtum ad opportunitatem negociorum,inquãtum ex ipſis luminaribus ſumitur ſignificatio aeris pluuioſi, uel ſereni,& huiuſmodi,quę ſunt apta diuerſis negocius.Et quantum ad hoc dicitur,ut ſint in ſigna Tertio notandum circa opera quintæ,& ſextæ diei,quod eſt difficultas uidetur eſſe de productione animę brutarum animalium a primordio mũdi ꝓductorũ. Dicit .n. ſcriptura in operæ quintæ diei:producant aquę reptile animæ uiuentis &c. Et in opere ſextę diei:producat terra animam uiuentem Quęritur ergo.An animę huiuſmodi animaliũ a primordio productorum productæ ſunt ex nihilo,an ex aliquo. Non uidetur poſſe dici primum, quia ſi ſic pertinerent ad opus creationis, & non ad opus ornatus. Item ſi ſic non nideretur cõuenienter dictum,ꝙ aqua, & terra producerent ea.Nec uidetur poſſe diei ſecundum, quia ſi ſic uidetur, quòd huiuſmodi animæ poterant educi de potentia materiæ, & cum iam præceſſiſſent corpora cœleſtia agentia,& mouentia,ſequereẽ quod productio huiuſmodi animarum non eſſet proprium Dei, quod ui-

detur incõueniens, quia primaria oium rerum ꝓductio ſoli Deo pertinere videtur. Omiſſis auté diuerſorũ opinionibus qui ſuper hoc varie loquuntur dicendũ cum B. Auguſtino, ꝙ hmõi aię nõ ſunt productæ oĩno de nihilo, nec ſunt de rõne ſeminali, q̃ nõdum erat in elementis: ſed de rõne primordiali, & obedientiali inditis a Deo elementis mundi. Eſt quippe differẽtia inter rõné ſeminalẽ cauſalẽ primordialem, & obedientialẽ. Rõ.n. ſeminalis dicitur qualitas actiua exiſtẽs in ſemine. Rõ. vero cauſalis dicitur vir eius actiua agẽtis. Rõ autem primordialis dicitur potentia a primordio indita elementis mundi ad hoc, vt ex ipſis fierẽt corpora mixta. Rõ vero obediẽtialis dicit̃ potentia cuiuſcũq; creaturæ ad ſuſtinendum influxum diuinæ voluntatis, & potentiæ.

His præmiſſis, ponitur talis concluſio. Conuenienter deſcripta ſunt opera quartæ, & ſextæ diei, quæ ſunt opera ornatus. Primũ probatur, quia quæcunque a Deo fiunt conuenientiſſime fiunt cum ſint a ſapiẽtia infinita, quæ errare nõ poteſt: hmõi ſunt oĩa opera Dei. Secundum ſatis patet ex primo notabili.

1. Ad primũ argu. dicendũ, ꝙ ſm Ptolomęum luminaria nõ ſunt fixa in cœlo, ſed mouẽtur ſeorſum a motu ſui orbis: Si autẽ teneatur ſm Ariſtotelẽ, ꝙ nõ mouentur, niſi ad motum orbis tãquã fixa in determinata parte orbis, dicendũ, ꝙ motus luminarium eſt nobis manifeſtus, non autẽ motus ſuę ſperæ. Moyſes aũt, quia rudi populo loquebatur, ideo loquebatur de rebus, ſecundum ꝙ apparent ſenſui.

2. Ad ſecundũ argum. dicendũ, ꝙ procedit de ſigno eorum, quæ fiunt a libero arbitrio. Hæc.n nõ directe ſubſunt influentiæ cœleſti, nec efficaciter, licet aliquo modo inclinatiue ratione partis ſenſitiue, cuius inclinationem, & motionẽ plerunque ſequitur appetitus rõnalis. Non aũt procedit argumentum de trãſmutabilibus corporalibus, nec de his, quę ab ipſis dependent. Hæc enim ſubſunt influentię corporum cœleſtium.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ a prima die facta eſt diſtinctio diei, & noctis quãtũ ad rõnẽ cõem: ſed nõ quantum ad rationes ſpeciales,

puta

puta quãtum ad maiorem, & minorem longitudinem, & quantum ad caliditatem, & frigiditatem maiorẽ, vel minorem.

4. Ad quartum argu. dicendum, ꝙ nihil ſit, niſi propter maius ſe, tãquam pp finem vltimũ: ſic.n. oĩa facta ſunt propter dñm Sed nõ eſt inconueniens aliquid factum fuiſſe propter aliquid minus ſe, tanquã pp finem nõ vltimum, inquantũ videlicet illud minus ordinatur ad integritatẽ vniuerſi. Præterea dicendũ, ꝙ in illuminatione terrea luminaribus cœli, nõ attẽditur principaliter vtilitas terræ: ſed magis vtilitas hominis, qui ſecundum animam nobilior eſt luminaribus cœli.

5. Ad quintum argu. dicendum, ꝙ piſces, & aues cum dicuntur fieri ex aquis, intelliguntur fieri ex quatuor elementis. Aqua enim ibi ſumitur generaliter pro natura elementari.

6. Ad ſextum arg. patet ſolutio per idem.

7. Ad ſeptimũ arg. dicendũ, ꝙ ſi hõ nõ peccaſſet, nõ fuiſſent ſibi nociua animalia venenoſa, immo vtilia quamuis illa utilitas, ut in pluribus ſit nobis ignota.

De operum Dei cõſummatione.

Vtrum conſummatio operum Domini facta fuerit ſeptimo die.

Tho. 1. p. q. 73. art. 1. 2. 3.

DEMVM quæritur. Vtrum completio, ſiue conſummatio operũ domini conuenienter aſcribatur diei ſeptimo.

1. Primo arguit, ꝙ nõ, quia Deus cõtinue operatur in mũdo, iuxta illud Ioan 5. Pater *Ioan. 5.* meus vſque mõ operatur, & ego operor, ergo nondum completum eſt opus eius.

2. Secundo arguitur. Quicũque complet opus ſuum aliquid facit. Sed non legitur Deus aliquid feciſſe in die ſeptimo: ſed magis ab omni opere quieuiſſe. igitur.

3. Tertio argu. Tps incarnationis dicitur tps completionis, ſiue plenitudinis: vt patet ad Galatas. igitur. *Gal. 4.*

Contra. Gene. 2 dicitur. *Gene. 2.* Compleuit Deus die ſeptimo opus ſuũ, quod fecerat. Notandum ſm Thomã in prima parte, quod triplex intelligi põt conſummatio operum Dei in creaturis, videlicet conſummatio naturę, gratiæ, & gloriæ. Cõſummatio autem glorię, ſiue cõ-

pletio, erit in fine mundi. Conſummatio uero gratię, fuit in incarnationem Chriſti. Completio autem naturę eſt duplex. Vna per integritatem partium vniuerſi. Et hæc pertinet ad ſextam diem. Alia per operationem ipſarum partium uniuerſi. Et hęc pertinet ad ſeptimā diem. Ex tunc enim incœpit Deus gubernare creaturas, mouendo eas ad proprias operationes, licet quieuerit a nouis creaturis cōdendis, nihil enim omnino nouum ex tunc fecit, quod non præceſſerit aliquo mō in operibus primis, uel materialiter, uel etiam cauſaliter, vel in ſuo ſimili.

Con.1. Hoc pręmiſſo, ponitur talis concl. Conſummatio naturalis operū Dei aſcribi pōt diei ſexto, ac ēt ſeptimo, ſecundum diuerſas acceptiones, patet ex præcedenti notabili. Ad argumenta etiam ex eodē ſatis patet ſolutio.

PORTIO TERTIA.

POST conſiderationem creaturæ mere ſpiritualis, ac etiam mere corporalis, reſtat facienda conſideratio de homine, qui ex natura corporali, & ſpirituali cōponitur. Erit autem hac conſideratio triplex. Prima de naturali humanæ conditionis qualitate. Secunda de ſua productionis modalitate. Tertia de aſſimilationis, eius ad Deum ſublimitate, ſiue dignitate. Circa primum aduertendum, quòd Theologus habet tantummodo conſiderare naturam homini, quantum ad animam, non autem quantum ad corpus, niſi pro quanto corpus refertur ad animam. Erit igitur prima conſideratio de anima humana tam in ſe quàm in ſuis potentijs, & actibus naturalibus.

Vtrum anima rationalis ſit immortalis.

Diuus Tho. 1.p q.75.ar.6.

Circa quod primo quæritur. Vtrum anima rationalis ſit naturaliter immortalis, & incorruptibilis.

Primo arguitur ꝙ non, quia dicit Apoſt ꝙ ſolus Deus habet immortalitatem. 1. *1.Ti.6.*

Secundo arguitur. Dicit philoſo. quòd intellectus corrumpitur aliquo interius corrupto. 2. *de aīa li. c.10.*

Tertio arguitur. Omne quod eſt ex nihilo, eſt redigibile in nihilum. Sed anima rationalis eſt ex nihilo. igitē. 3.

Quarto

4. Quarto arguitur. Anima rationalis patitur & in corpore,& extra corpus. Sed ſecundum philoſo. paſſio magis facta abiicit a ſubſtantia. igitur.

De di. no. li. 4. Contra. Dicit Dionyſius. ꝙ animę humanæ habent vitam ſubſtantialem inconſumptibilem. Item dicit philoſo. 3. de aĩa. t. c 33. quòd intellectum ſeparatur ab aliis partibus animę, ſicut perpetuum a corruptibili.

Notanda ſunt duo pręambula. Primum eſt, ꝙ corruptio dupliciter accipi poteſt. Vno mõ pro quacunque deſitione eſſendi. Alio mõ pro deſitione eſſendi ꝑ tranſmutationẽ naturalem. Secundũ eſt, ꝙ aliquid eſſet redigibile in nihilum põt intelligi dupliciter. Vno mõ per potẽtiam phyſicã, ſiue naturalẽ. Alio mõ per potentiã obedientialem, ſecundum quam, omnia ſubſunt diuinę poteſtati, uel ſecundum potentiã metaphyſicam, quę dicitur eſſe ubicunque non eſt contradictionis implicatio.

Con. 1. His pręmiſſis, ponendæ ſunt duę cõcluſiones. Prima eſt ſumendo corruptionem primo modo, anima humana eſt corruptibilis per potentiam obediẽtialem, ſiue metaphyſicam. Patet, quia ſi ſicut nulla fuit contradictio animam, non eſſe antequã eſſet, ſic etiam nulla eſt contradictio ipſam nõ eſſe poſt quam fuit.

Secunda concl. Anima humana naturaliter eſt incorruptibilis, probatur ſic ſm Bona. quia anima humana naturaliter appetit beatitudinem. Sed appetitus naturalis non eſt fruſtra, ergo anima humana poteſt habere beatitudinem, ſed ubicunq; eſt beatitudo, ibi eſt ſecuritas, & ubi eſt ſecuritas, ibi eſt immortalitas, ſiue incorruptibilitas. Item anima rationalis habet operationẽ nõ dependentem ex corpore, ſ. intelligere, quod nullũ ſibi determinat organum, ergo duratio ſua non dependet ex corpore. Non poteſt ãt in ſe corrũpi, cũ in ſe non habeat contrarietatem. Itẽ omnis operatio ſubſtantia naturaliter corruptibilis antiquatur, & ſe neſcit in tempore. Sed operatio aĩæ rationalis nõ antiquatur in tempore, immo magis iuueneſcit. Iuxta quod dicit philo. In ſenibus uiget ſapiẽtia, & in multo tempore prudẽtia. Con. 2.

Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ Apoſt. accipit ibi immortalitatẽ ꝓ oĩmoda ĩmutabili-

tate, prout uidelicet negat omnem mutationem,& poſſibilitatem deſitionis eſſendi tam naturalem,quàm metaphyſicam.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, quòd philoſophus ibi loquitur de corruptione intellectus,quantum ad operationem ſuam. Impeditur.n. intellectus ab operatione ſua propter corruptionem, aut læſionem organi imaginatiue,uel fantaſtice.

3 Ad tertium arg.ſecundũ, quod procedit de potentia obedientiali,aut methaphyſica,quę tamen nunquam reducetur ad actum.Hoc enim eſſet, contra legem Dei ordinatam, qua decreuit nunquam annihilare ſubſtantiam ſpiritualem.

4. Ad quartum argu.dicendum,quod anima poteſt pati non per partis ademptionem,ſed per pacis,& quietis impeditionem. Philo. autem loquitur de paſſione rerum corporalium.

De anima humana.

Vtrum anima ſit compoſita ex materia,& forma.

D.Tho.1 p.q.75.ar 5.

SEcundo quęritur.Vtrum anima ſit compoſita ex materia & forma.

Primo argu.quòd non auctoritate Magiſtri dicentis, quòd ſubſtantiam animæ, creauit Deus,nõn de aliqua materia. 1. 1.d.17.

Secundo arg.Dicit philoſophus,quod intellectus eſt impermixtus, & impaſſibilis.Omne aũt habens materiam,ẽ paſſibile,ergo aĩa intellectiua nõ habet materiã. 2. c.de anima t.c.1

Tertio argu.quanto forma eſt nobilior, tanto ſimplicior.Sed anima eſt nobilior aliis formis, ergo eſt ſimplicior. Aliæ autem formæ non ſunt compoſitæ ex materia, & forma cum ſint formę tantum, & nõ res ſubſiſtentes.igitur nec anima. 3.

Quarto arg.Omne ens cõpoſitum ẽ complere ſpeciei maxime compoſitum ex materia,& forma,ſed ullam ens completæ ſpeciei uenit in cõſtitutionem alicuius tertii, anima uero uenit in conſtitutionem tertii, ſcilicet totius hominis, ergo non eſt compoſita ex materia,& forma. 4. Contra.Dicit phil.Sicut in omni natura eſt materia & efficiens, ſic in anima eſt intellectus, quo eſt omnia fieri,& itellectus, quo ẽ oĩa facere. Omnis aũt potentia paſſiua pertinet ad materi- 2.d.anima.t.c.18.

teriam. igitur. Itē dicit philoſoph. *9. Met. 8.c.11.* Sicut materia eſt ſubiectum formarum ſubſtantialium, ſic compoſitum eſt ſubiectum accidentium Sed anima eſt ſubiectum multorū accidentium, ſcilicet ſcientiarum, & uirtutum ergo eſt compoſita. Notanda ſunt ea, quæ ſuperius poſita ſunt cum quęrebatur utrum angelus ſit compoſitus ex materia, & forma. Eſt præterea notādum, ꝙ aliquid componi ex materia, poteſt intelligi dupliciter. Vno mō ex materia præiacente, ſiue præexiſtēte, quemadmodum generabilia, & corruptibilia ſunt ex materia. Alio mō ex materia nō pręexiſtēte, ſed ſic ꝙ totū ens ſimul producit ſecundum materiam, & formam, ita quòd materia non eſt prior duratione, ſed natura tātum, ſicut cœlū empireum eſt cōpoſitum ex materia, & forma, cum tamen fuerit ſimul totum productū per creationem.

Con.1. His præmiſſis, ponēda eſt tali concl. Anima eſt cōpoſita ex materia, & forma, non tñ ex materia præexiſtente. Prima pars patet, qa aīa nō ē ſimplicior angelo, immo minus, ſed angeli ſint cōpoſiti ex materia, & forma, ſicut ſuperius dictum fuit, ergo multo magis anima. Secundū patet, quia anima producitur per creationem, ut nūc ſupponitur. Creatio autem eſt ex nihilo, id eſt non de aliquo præexiſtente. 1.

Ad primum argu. dicendum, quòd magiſter loquitur de materia præiacente. 2.

Ad ſecundum argu. dicendum, quòd Phil negat ab intellectu non omnimodam paſſionem, ſed paſſionem tranſmutatiuam, ſecundum eſſe ſubſtātiale. Vnde in anima non eſt materia ſubiecta priuationi, aut tranſmutationi ſubſtantiali. 3.

Ad tertium argu. dicendum, quod anima intellectualis ē ſimplicior aliis formis per carentiam partium quantitatiuarum, non enim eſt extenſibilis nec per ſe, nec per acidens, nec ſecundum ſubſtantiam, nec ſecundum actum, ſed non eſt ſimplicior per carentiam partium conſtitutiuarum eſſentialiter. Tales enim partes pertinent ad complementum, & perfectionem rei. Ad quartū arg. dicendum, quòd maior non eſt uniuerſaliter de omni compoſito ex materia & forma, ſed ſolum de illo, cuius materia ſatiat to

tum

tũ appetitũ formæ,& forma ſatiat totum appetitum materiæ.

Vtrum anima uniatur corpori corruptibili.

Th.1.p.q 76.art.3.4.5.Duran. d.17.q.1.

TErtio quæritur. Vtrum anima intellectualis cõuenienter uniatur corpori fragili,& corruptibilis.

1. Primo arg.ꝙ non, quia materia debet ꝓportionari formæ, anima autem rationalis eſt incorruptibilis.

2. Secundo arg. Operatio itellectus non indigent corpore,ergo nec oportet aĩam ĩtellectiuã uniri corpori,aut ſaltem ſi debeat uniri uidet̃, ꝙ potius uniẽda ſit corpori ſubtili,q̃ corpori terreſtri.

3. Tertio arg.aliorũ animalium corpora hẽnt ſibi naturaliter infinita teguméta, & arma puta pilos, ungues,& cornua.Anima autẽ rõnalis .ẽ nobilior,q̃ ſint animę aliorũ animalium, ergo non cõuenienter unit corpori tegumentis,& armis priuato.

Cõtra,ꝙ a Deo fit cõuenienter,ſit talis ãt unio ẽ a Deo. Notanda ſunt quinq; præambula. Primum eſt, quòd ratio diſpoſitionis materiæ ſumẽda ẽ a forma· materia .n.ẽ ꝓpter formã tãq̃ ꝓpter finẽ.Secũdũ ẽ.Anima rationalis nõ ſolũ habet uirtutẽ ĩtelligẽdi, ſed ẽt uirtutẽ ſentiẽdi.Ratio ẽ,q̃a aĩa intellectiua ẽ infima ĩter naturas intellectuales,ſic ꝙ non habet rerum noticias ſibi concreatas,& naturaliter ĩditas,quẽadmodum habent angeli. Sed oportet,quòd huiuſmodi noticiam accipiant a rebus ſenſibilibus per miſterium ſenſuum.Tertium eſt, ꝙ oportet organum potentiæ ſenſitiuę denudari ad omni qualitate ſenſibili,quantum ad eſſe intenſum. Ratio ſi enim haberet in eſſe intẽſo aliquam qualitatem ab illa potentia ſenſitiua perceptibilẽ impediretur a receptione, & ſenſatione aliarum qualitatum. Et ex hoc ſequitur,quòd oportet organum ſenſus eſſe temperatum in qualitatibus, quarum ſenſus eſt preceptiuus. Oportet igitur organum tactus, quæ eſt prior omnium ſenſuum eſſe temperatũ in qualitatibus primis,quartum eſt perceptiuus,uidelicet in calido, frigido,humido,ſicco, & ſic eſſe reductum ad ęqualitatẽ, &;tẽperamentũ cõplexionis.

Quar

Quartū ē, quòd uirtus ſemi tiua nobilior eſt ī homine, ꝙ̄ in brutis. Nā, ut dicit Dionyſ. Ea ꝙ̄ ſunt in inferiorib. exiſtūt perfectius, in ſuperioribus. Ex his itaque oībus ſe quitur, quod oportet corpus humanum eſſe corpus mixtum, inter cętera maxime reductum ad æqualitatem cōplexionis. Quintum præambulum eſt, ꝙ ſecundum medicos, & naturales duplex poteſt attendi æqualitas, uidelicet ęqualitas a pōdere, & æqualitas a iuſtitia. Non poteſt autem in corpore humano eſſe qualitatum naturalium ęqualitas a pondere ſic. uidelicet, ꝙ tanta ſit uirtus, ſiue uigor unius, quanta alterius. Certum eſt enim, ꝙ ī corde & epate, maxime uiget caliditas. In quibuſdam autem aliis membris magis uiget frigiditas, ī quibus uidelicet magis uiget flegma, aut melancolia. Itē ſi tāta ē uirtus caliditatis, quāta frigiditatis, & econtra, quantū una ageret, tātū alia reſiſteret, & ſic nulla eēt alteratio, aut trāſmutatio. Item eſſet omnimoda ęqualitas grauitatis, & leuitatis in uirtute, corpus humanū eſſet indifferens ad motū ſurſum, & ad motū deorſum. Nō ergo eſt ibi omnimoda æqualitas qualitatū in uigore ſuo, ſiue ęqualitas a pondere. Et ergo ibi tātū æqualitas a iuſtitia, ꝙ̄ conſiſtit in cōtemperatione quadā qualitatū naturaliū ſecūdum debitam proportionem iuxta exigentiā formę, & operationis eius.

His præmiſſis, ponitur talis concluſio. Conuenienter unitur anima rationalis corpori corruptibili. Probatˀ, qa oportet ipſam uniri corpori mixto æqualiter cōplexionato, ſiue in qualitatibus temperato. Omne aūt tale corpus eſt corruptibile per actionem qualitatum primarum. igitur. Non eſt tamen corruptibilitas cōditio per ſe intenta in corpore humano, ſed conſequens ex quadam naturali neceſſitate ad conditionem per ſe intentam, id eſt ad æqualitatem complexionis, quæ eſt multipliciter uariabilis, & amiſſibilis. Poteſt etiam probari concluſio ſic, quia quod anima uniatur corpori corruptibili, hoc ſpecta ad bonū hominis, & hoc præcipue tripliciter Primo ꝓpter eius humiliationē ex cōſideratione, uidelicet miſeriæ ꝓprii corporis. Secūdo ad bonorū operū exercitatione, quorū uide- Con. 1.

licet corpus eſt inſtrumentum. Tertio ad quandam hominis dignificationem, vt videlicet in ipſo tanquam in complemento operum Dei per quandam participationem, & conuenientiam ſint omnia opera Dei propter ꝙ etiam homo dicitur microcoſmus, id eſt minor mūdus.

1. Ad primum argu. dicēdū, ꝙ materia debet proportionari formæ quantum ad cōditiones neceſſarias ad operationem formę, ſed non oportet, quòd ſibi proportionetur in aliis.

2. Ad ſm argumentum negatur cōſequentia, quia anima vnitur corpori, non ad hoc vt immediate ſit organum potentię intellectiuæ, ſed propter operationē uirtutis ſenſitiuæ, quę habet intellectui miniſtrare obiectū.

3. Ad tertium arg. negatur conſequentia, quia non ſic potuit natura inſufficienter homini prouidere de tegumentis, & armis, quemadmodum aliis animalibus. Bruta enim animalia tantum habent uirtutem ad aliqua determinata, homo uero ad multa, & uaria. Nec tantum natura deficit homini in neceſſariis, quia dedit ei rationem, & manus, quę ſunt organa organorum, quib. prouidere poteſt ſibi ſufficienter de indumentis, & armis, & aliis neceſſariis.

Vtrum intellectus intelligat abſque ſpeciali lumine.

D.Tho.1.p.q.74.ar.4.

Demum inquirendum ē de potentiis, & operationibus animę intellectiuę. Vbi primo quæritur de potētia intellectiua, & actu eius. Vtrum intellectus humanus poſſit habere certam notitiam alicuius ſinceræ ueritatis abſque lucis increatæ ſpeciali illuſtratione.

Primo arguitur, quòd nō, 1. per auctoritates Auguſtini *De Tri. in Lib.9. cap. 6.* dicentis. Intueamur inuiolabilem veritatem ex qua diffiniamus qualis eſſe mens hominis ſempiternis rationibus debeat. Et ibid.c.15. Aliis ſupra nos regulis manentibus, approbare, uel improbare conuincimur, quando aliquid rectè, uel non rectè probamus. Et ibidem. Artem ineffabiliter pulchrā ſupra mentis aciem ſimplici intelligentia capientes. Et lib.12.cap.2. Sublimioris eſt rationis iudicare de iſtis corporalibus per rationes ſempiternas. Et 12. lib. confeſſ.

ſic

ſic dicit. Si ambo viuemus veritatem, nec tu in me, nec ego in te, ſed ambo in ea quæ ſupra mentem incommutabili veritate.

2. Secundo arg. Nulla potentia poteſt attingere aliquid præſtantius ſe virtute propria. Sed intellectus humanus attingit aliquid præſtantius ſe, ſcilicet diuina & ęterna, ergo non virtute ſui, ſed uirtute lucis increatę, ſiue æternę.

3. Tertio arguitur. Omne iudicas de alio præeſt illi, de quo iudicat. Sed intellectus humanus iudicat de ſupernaturalibus, ergo præeſt illis, non autem uirtute ſui, ergo virtute lucis ſuperioris.

4. Quarto arguitur. Non poteſt potentia mutabilis habere certitudinem, & euidētia de aliquo immutabili, niſi per aliquod immutabile. Non enim poteſt aliquis certitudinaliter cognoſcere lucem immutabilem per lucem mutabilem, ergo patet, ꝙ hoc fiat uirtute alterius, ſcilicet lucis increatæ.

5. Quinto arguitur. Non poteſt aliquid idem numero eſſe in pluribus, niſi per aliquid commune ipſis, ſed eadem veritas numero a pluribus cognoſcitur, & iſta eſt in pluribus, ergo oportet, ꝙ hoc ſit ꝑ aliquid ipſis cōe, videlicet ꝑ lucē increatam.

Contra Ad Rom. Inuiſibilia Dei a creatura mūdi ꝑ ea, quę facta ſunt intellecta conſpiciuntur. Sed rationes æternæ ſunt inuiſibilia Dei, ergo habent cognoſci per ea, quæ facta ſunt, & ſic non econtra. *Rom. 1.* Primo notandum, ꝙ Auguſt. ex ſupradictis auctoritatibus non intendit aſſerere impoſſibilitatē certæ cognitionis naturalibus. Hæc eſt enim opinio falſa Achademicorum, qui negāt ſciētiam poſſe haberi ab homine. Quòd autem illa non fuerit Auguſtini intentio: *Li. ſoliloquiorū.* patet, quia ipſe dicit Spectamina diſciplinarum quiſque *Lib. de ebdom.* veriſſima eſſe nulla dubitatione concedit. Et Boe. dicit. *2. Met. t.c.14.* Communis animi cōceptio eſt, quam quiſq; probat auditam. Et philoſophus dicit. Prima principium ſunt omnibus nota, ſicut ianua in domo. Sicut.n. ianua neminem latet, licet interiora domus lateant, ſic prima prīcipia neminem latent. Scientia autem nō dependet, niſi ex euidentia principiorum, & euidentia illationis ſillogiſticę, quæ eſt per ſe nota in ſillogiſmo perfecto, vt pa-

tet

tet in primo priorum. Ex quo ſequitur quòd poteſt haberi naturaliter ſcientia, ſiue certa notitia cuiuſcunq; concluſionis demonſtrabilis ex primis principiis. Auguſt. etiam concedit certitudinem eorum, quæ per experientiam ſenſuum cognoſcũtur, vbi dicit. *De Tri. lib. 15. cap.2.* Abſit vt ea, q̃ didicimus per corporis ſenſus uera eſſe dubitemus per eos.n.didicimus cœlum eſſe, & terram,& mare,& ea,quę in eis ſunt. Concedit etiam ipſe Aug. ibidem certitudiné de actibus noſtris. Vnde dicit.Si quiſpiam dicat.Scio me ſcire, me uiuere non poteſt falli.Et ibidẽ. Si aliquis dicat. Volo beatus eſſe,quo modo non imprudenter reſpondeã,falleris.Et iterũ.Si quis dicat.Nolo errare,non ne eũ errare nolle verũ erit. Secundo notãdũ, ꝗ ut dicit Scot. propter auctoritates *2.d.3. c.1.* Auguſtini ſupradictas,oportet concedere, ꝗ veritates infallibiles uidentur in regulis ęternis. Sed tñ ad hoc nõ eſt neceſſaria aliqua illuſtratio ſpecialis,nec n. dicit Aug.omnes ueritates uideri in huiuſmodi regulis,ſed dũtaxat ueritates, quæ ſunt neceſſariæ ex vi terminorum. Ad huius igitur intelligẽtiã conſiderandum eſt iuxta ipſum Scotum,ꝗ obiecta intelligibilia producuntur in eſſe intelligibili per actum intellectus diuini,& in eis relucẽt oẽs ueritates de ipſis neceſſarię ſic, ꝗ ĩtellectus creatus intelligens huiuſmodi obiecta, & uirtute ipſorum intelligens ueritates neceſſarias de ipſis,uidet huiuſmodi ueritates in eis. Huiuſmodi ãt intelligibilia inquantũ ſunt obiecta ſecundaria intellectus diuini, conuenienter dicuntur ueritates, quia uidelicet ſunt cõformia exẽplari ſuo, ſ. intellectui diuino.Conuenienter ẽt dicuntur lux, & regula, quia ſunt manifeſtatiua,& directiua: ſunt autem in illo eſſe incõmutabilia, & ſic dici poſſunt neceſſaria, & æterna ſecundum quid. Aeternitas enim eſt conditio exiſtentis, & illa non habent eſſe, niſi ſecũdam quid.Intellectus igitur creatus uidens ueritates infallibiles in talibus obiectis, cõuenienter dici poteſt eas uidere in luce ęterna,ſiue in regulis ęternis,mõ iã expoſito.Et pręterea, quia huiuſmodi obiecta nõ habent eſſe ĩtelligibile, niſi ab intellectu diuino, nec mouere põt intellectũ creatũ uirtute ſui,

ſed

ſed uirtute intellectus diuini. Nulla.n.motio uera, & realis pōt eſſe ab ente, ſm quid uirtute ſui, ſed tm̄ uirtute illius, quod dat ei tale eſſe ſecundum quid, ideo conuenienter dici poteſt quòd intellectus creatus uidet huiuſmodi ueritates infallibiles in lumine intellectus increati, quia uidelicet uirtute intellectus icreati producta ſunt obiecta in eſſe intelligibili, & ipſa ſic producta non uirtute ſui, ſed uirtute intellectus diuini mouet ipſum intellectum creatum Tertio notandum, ꝙ alius eſt modus dicendi ſm Franc. de Maro. qui uidetur multum conueniens, nec uidetur multum prædictis derogare uidelicet, ꝙ infallibilitas propoſitionum neceſſariarum dependet ab incommutabilitate terminorum, ſm eſſe quiditas terminorū abſtrahit ab exiſtentia, & non exiſtentia ab eſſe in re, & ab eſſe in anima a loco, & tempore a creatione, & annihilatione, & ab omnibus aliis huiuſmodi. Habitudines ergo, ſiue ueritates cōuenientes ipſis terminis ex ſua ratione formali, ſunt incommutabiles, ſiue neceſſariæ, & huiuſmodi ueritates infallibiliter, & certitudinaliter uidētur ī illis quiditatibus, ſiue rationib. formalib. huiuſmodi āt rō formalis cōueniēter dicit lux, inquantū eſt manifeſtatiua taliū ueritatum. Eſt autem ęterna exponendo negatiuè, id eſt non habens principium durationis, neque finem, quia ſcilicet abſtrahit ab utroq;. Non tamen exponendo affirmatiuè, & propriè, quia æternitas hoc modo eſt conditio exiſtentiæ. Eſt etiam talis ratio formalis neceſſaria, id ē non poſſibilis aliter ſe habere, licet nō ſit neceſſaria ꝓpriè, & affirmatiuè inq̄tū, ſ. neceſſitas ē cōditio exiſtentię. Sic ergo patet, quòd ueritates neceſſariæ uidentur in ipſis terminis ſm eſſe quiditatiuum cognitis tanq̄ in luce æterna, & neceſſaria.

His pręmiſſis, ponenda ē talis concluſio. Veritates neceſſaria uidentur in regulis ęternis, ſiue ī luce ęterna, ſed tm̄ ad hoc non eſt neceſſaria ſpecialis illuſtratio præter influentiā generalem. Prima pars patet ex ſecundo notabili. Secunda patet, quia poteſt intellectus ex puris naturalibus habere certam noticiā de multis ueritatibus, vt patet ex primo notabili. Itē Con. 1.

ſic probatur,quia ſm regulā Auguſt.Deus res,quas condidit ſic adminiſtrat, vt eas ꝓprios motus agere ſinat.Sed Deus dedit intellectui, ſicut & aliis potentiis ea,quę ſufficiunt ad eius operationẽ, ergo poteſt habere ſuā operationem abſque ſpeciali illuſtratione.

1\. Ad primum arg. patet ex dictis quomodo debeant intelligi auctoritates Auguſt. Poſſet et dici,ꝙ Aug.nõ loquit aſſertiuæ,ſed inqſitiuæ.

2\. Ad ſecũdũ arg.dicendũ, quòd maior eſt vera de potentia productiua non autẽ de potentia operatiua.

3\. Ad tertium arg.dicendũ, quòd maior eſt uera quãdo ueritas obiecti dependet ex iudicio intellectus, quod nõ habet locum in propoſito.

4\. Ad quartum argu.dicendum, quòd talis certitudo habere ex formali ratione terminorum, quæ ſicut dictum eſt habet rationem lucis., & poſſet dici in creata negatiuæ,ſicut & ęterna.

5\. Ad quintum argumentũ dicendum, quòd maior eſt uera de eo, quod eſt in pluribus formaliter, nõ autem de eo, quod eſt in pluribus obiectiuę tantum.

Vtrum intellectus agens ſit tã quam lux.

D.Tho.1.p.q.85.per totum.

SEcundo quęritur. Vtrum in anima intellectiua pręter intellectum poſſibilem ſit intellectus agens tanquã lux quædam creata, & ratio cognoſcendi.

Primo arguitur,quòd nõ ſic.Intellectus poſſibilis eſt agens:patet, conſequentia, quia intellectio eſt actio,ergo intelligere eſt agere,&intelligens eſt agens. 1.

Secundo arguitur. Actio immanens eſt in agente.Sed intellectio eſt actio immanens,& eſt in intellectu poſſibili,igitur intellectus poſſibilis eſt agens. 2.

Tertio arguitur.Intellectus poſſibilis elicit intellectionem, ſicut uoluntas uolitionẽ Sed uoluntas eſt agẽs reſpectu uolitionis, ergo etiam intellectus poſſibilis reſpectu intellectionis. 3.

Contra.Eſt philoſophus. *3.de aĩa t.c.63.*
Notanda ſunt tria præambula Primũ eſt, quod ratio cognoſcendi ſecundum Frãciſcus de Maronis dicitur quadrupliciter. Vel ſicut prĩcipium actiuum,vel ut paſſiuum: uelut repreſentatiuũ, uel

vel ut determinatiuum. & utrumque iſtorum dicitur lux, & ratio cognoſcendi. Intellectus.n agens dicitur lux & ratio cognoſcendi, quia actiuè principiat cognitionem. Intellectus uero poſſibilis, quia paſſiuæ recipit eã. Species uero intelligibilis, quia repræſentat obiectum: Habitus uero, quia determinat potentiam ad certum actum. Magis aũt proprie dicitur lux de intellectu agente, quàm de quocunque aliorum. Secundum eſt, quod intellectus agens cauſat in intellectu poſſibili quatuor effectus eſſentialiter ordinatos, prout dicit ipſe Franciſ. de Maronis: Primo.n. cauſat ſpeciem intelligibilem cum fantaſmate concauſante. Nõn.n. poteſt ſolum fantaſma eam cauſare, quia oĩs cauſa ęquiuoca totalis, perfectior ẽ ſuo effectu, fantaſma autem non eſt perfectum, immo minus perfectum, quã ſpecies intelligibilis. Secundo cum ſpecies intelligibili cauſæ actũ intelligẽdi, quem cauſare non poteſt ſola ſpecies intelligibilis cum ſit imperfectior eo Tertio cauſat diſpoſitionem ad habitum, non quidem cum actu intelligendi, qui cum ſit immanens habẽt rationem finis, nec ẽ productiuus alicuius, ſed cum ſpecie intelligibili, quæ non poteſt eſſe totalis cauſa illius diſpoſitionis ꝓpter rationem prædictam. Quarto cum ipſa ſpecie intelligibili cauſat habitum. Hęc autem quatuor recipiũtur in intellęctu poſſibili, q eſt eorum totalis cauſa ſecũdum mod um ſuæ cauſalitatis, ſ. ſecũdum rationem cauſalitatis paſſiuæ, & receptiuæ. Tertium eſt, ꝙ intelligere non eſt agere intellectionem, ſic.n. obiectum intelligere, nec eſt idem ꝙ recipere intellectionem, ſic enim non eſset in Deo. Sed ut dicit Franciſcus de Maronis. Intelligere idem eſt, quòd habere i ſe formaliter intellectionẽ: & ſic eſt cõe Deo & creaturis, & abſtrahit ab actione, & paſſione.

His præmiſſis ponitur talis concluſio, In anima intellectiua præter intellectum poſſibilem ponẽdus eſt intellectus agens. probat philoſophus, quia niſi ſic, fruſtra eſſet principiũ paſſiuum, quia in omni natura in qua reperitur principium paſſiuum alicuius effectus naturalis, reperitur etiam principium actiuum. Sed intellectus poſ- *Con. 1.* *3. de an.*

ſibi-

ſibilis eſt principium paſſiuum intellectionis, q̃ eſt naturalis operatio animę intellectiuæ, ergo etiam ibi eſt intellectus agẽs, tanquam principium actiuum. Vnde dicit philoſophus, quòd ĩtellectus agens ſe hẽt ad poſſibilem, ſicut ars ad materiam.

1. Ad primum arg. negatur conſequentia. Et ad probationem dicendum, ꝙ intellectio non eſt actio de genere actionis, licet bene ſit actio de genere qualitatis prout uidelicet actio accipitur pro actu producto, & non pro tranſmutatione productiua.

2. Ad ſecundum ar. negatur conſequentia, quia non dicitur actio manens eo, ꝙ ſit in agente propriẽ loquẽdo de agente: ſed quia non terminatur ad aliquem terminum productum in eſſe reali.

3. Ad tertium ar. dicendum, quòd intellectus poſſibilis paſſiuè elicit intellectionem. Intellectus autem agens actiuè. Elicere enim cõuenit prĩcipio tam actiuo, q̃ paſſiuo, ſed diuerſimodè uidelicet vni actiue, & alteri paſſiuè.

Vtrum ſpecies intelligibilis ab ĩtellectionis cauſa prĩcipalis.

D. Tho. 1. p. q. 75. ar. 2:

TErtio quæritur. Vtrum in intellectu ponenda, ſit ſpecies intelligibilis tanq̃ cã principalis ĩtellectionis?

Primo arg. ꝙ non ſit ponẽda per auctoritates. Ariſtotelis ibi .n. dicit, quod nos ſpeculamur, quod quid eſt in fãtaſmatibus. Et, ꝙ ſicut ſe habẽt ſenſibilia ad ſenſum, ita fantaſmata ad intellectũ. Et nihil intelligimus, niſi cum fantaſmate, & conuertendo ad fãtaſmata. Sed, ſi eẽt ſpecies ĩtelligibilis, in intellectu in ipſa videreť quiditas rei, & ad intelligendum ſufficeret conuerſio ad ipſam, & non ad fantaſmata. igitur. 1.

Secundo arg. Pręſentia obiecti pręcedit pręſentiã ſpeciei. cum ſit cauſa eius: ergo prima repræſentatio obiecti non eſt per ſpeciem: ergo fruſtra poneretur ſpecies. 2.

Tertio arg. Si poneretur ſpecies intelligibilis, hoc maxime eſſet ad repręſentandũ obiectũ ſub ratione vniuerſali: ſed hoc non. igitur. Minor patet, qa ſpecies non poteſt repręſentare obiectum, niſi ſecundũ rationem, ſecundum quam imprimiť ab obiecto. Sed ſpecies intelligibilis imprimiť ab obiecto, ẽm rationẽ ſingularitatis, cũ actiones ſint ſingulariũ: ergo nõ poteſt 3.

poteſt repræſentare obiectum, ſub ratione uniuerſali.

4. Quarto arg. quod ſpecies intelligibilis, non ſit cauſa intellectionis, quia ſi ſic, ſequeretur quòd diuerſorum obiectorum, quę diuerſas habent ſpecies, non poſſet eſſe ſciẽtia una, quòd eſt falſum.

5. Quinto arg. quòd ſpecies intelligibilis, ſit cauſa principalis ĩtellectionis, quia illud eſt principalius agens quòd ſibi magis aſſimiliat effectũ: agentis enim eſt ſibi aſſimilare effectũ: ſed actus cognoſcendi magis aſſimilatur obiecto, aut ſpeciei eius intelligibili, quàm intellectui.

6. Sexto arg. Obiectũ in ſe, uel in ſpecie eſt moués non motum. Intellectus uero eſt mouens motũ, ergo obiectũ, uel eius ſpecies eſt prĩcipalis.

2. de an. 8. c. 6. Contra quãtum ad primã partẽ, dicit philoſophus. ꝙ anima intellectiua eſt locus ſpecierum, quòd nõ videtur poſſe intelligi, niſi de ſpeciebus intelligibilibus. Species enim ſenſibiles, ſunt in partem ſenſitiua. Et quantum ad ſecundam, ſic arg. quia intellectio magis dicitur eſſe actûs intellectus, quàm obiecti, aut ſpeciei intelligibilis.

Primo notandum, quod propter auctoritates philoſophi prius inductas aliqui, omnino negauerunt ſpecies intelligibiles. Sed contra iſtos, ſic arguit Sco. quia oportet obiectum intelligibile eſſe pręſens intellectui, ſub ratione qua eſt ĩtelligibile prius naturaliter, quàm actu intelligatur. intellectus autem intelligit obiectum, etiam ſub ratione uniuerſali. Sed, ſub ratione vniuerſali, non poteſt eſſe præſens intellectui per fantaſma, quod eſt ſimilitudo ſingularis, ut ſingulare eſt ergo oportet, ꝙ ſit præſens per ſpeciem intelligibilem, quæ eſt repreſentatiua rei ſub ratione vniuerſali. Secundo notandũ, quod ad cauſandũ actũ intelligendi non ſufficit obiectum præſens in ſe, vel in ſua ſpecie, nec etiam ſufficit ſola potẽtia intellectiua, ſed vtrũq; requiritur, ſicut declaratum fuit in primo tractatu in illa parte vbi quærebatur de his, q́ ſpectãt ſpecialiter ad ꝑſonã patris in illa videlicet q̃ſtione. Vtrũ eſſentia patre, ſit prĩcipium generatiuũ filii, in ſecundo notabili. Tertio notandum, qnod plures cauſas concurrere ad cauſandum vnũ effectum poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ex equo, ſicut qñ ſunt duo trahentes

naue, vel aliud corpus. Alio modo ordine quodam eſſentiali. Et hoc dupliciter. Vno modo ſic, ꝙ inferior moueatur a ſuperiori, & ab eo accipiat virtutem mouendi, ut patet de virtute motiua in brachio & manu & baculo & pila. Alio modo ſic, ꝙ inferior non moueatur a ſuperiori, nec ab ea accipiat virtutem mouẽdi, ſed tantũ quod ſuperior habet perfectiorem virtutẽ & rõnem motiuã, ſicut diceretur de viro, & muliere in gñatione prolis & dicat mulier ad hoc cõcurrere actiue.

Con. 1. His premiſſis ponẽdę ſunt tres concluſiones. Prima eſt, In parte intellectiua ponenda eſt ſpecies intelligibilis pro cognitione abſtractiua in qua non eſt obiectum in ſe pręſens, patet ex primo notabili. Item nimis vilificaretur pars intellectiua ſi ab ea auferretur, id quod perfectionis eſt in potentia cognoſcitiua, ſed perfectionis eſt impotentia cognoſcitiua habere obiectum in ſe præſens, vel in ſua ſpecie. igitur.

Con. 2. Secunda conc. Ad cauſandum actum intelligẽdi ſimul cõcurrunt obiectum, vel ſpecies intelligibilis eius, & potentia intellectiua, nõ tamẽ ex equo. Prima pars patet, quia neutrum eorum ſufficeret. ut alias dictum eſt in loco pręnotato in ſecundo notabili. Secũda pars patet, q2 ſi cõcurrerent ex equo, & ſecundũ potẽtiã eiuſdem rationis: poſſet uirtus motiua unius intantum intendi, ſiue augeri, ꝙ ſufficeret pro cauſa totali abſque alia partiali cã, quod eſt falſũ, igitur. Nec oportet, ꝙ totalis cauſa alicuius effectus habeat ſimpliciter unã rationẽ cauſandi, ſed ad hoc ſufficit unitas ordinis, inter cauſas partiales concurrentes, licet quęlibet illarum habeat propriam rationem ſpecialem.

Tertia concl. Intellectus eſt principalior cauſa q̃ obiectum uel ſpecies intelligibilis in cauſatione actus intelligendi. Nec tamen dat obiectum, uirtutem motiuam. Prima pars patet ex dictis in loco pręnotato in ſecundo notabili. Et ſecunda probatur, quia obiectum ex natura ſua, & non ab alio habent uirtutem motiuã ad producẽdũ actũ intelligẽdi ſeipsũ. Con. 3.

Ad 1. arg. dicendum ꝙ auctoritates philoſophi ſic sũt accipiẽdę, ꝙ ĩter ĩtellectũ, & fãtaſiã pro ſtatu iſto tãta eſt connexio, ꝙ qñcunq; intelligimus uniuerſale nos fãtaſiamur, 1.

mur, aliquod ſingulare eius. Non eſt ergo intelligendū, quod intellectus uideat quicquid eſt in ſantaſmate tanꝗ in ratione uidendi ſiue cognoſcendi. Sed qn̄ aliquis per intellectum ſpeculatur aliquam quiditatem aut naturam, tunc ēt per uirtutem fantaſticam aſpicit eius ſingulare. Et pp hoc dicit philoſophus intelligẽtem ſe cōuertere ad fantaſmata.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, quod antecedens eſt verum de præſentia realis approximationis agentis ad paſſum, ſed nō de præſentia obiecti, ſub ratione qua eſt intelligibile.

3. Tertium argum. dicendū ad probationem minoris, quòd in agēte ſiue imprimēte eſt cōſideranda duplex ratio. Vna eſt cōditio agentis, & hæc eſt ſingularitas. Alia ē ratio agendi, & hæc eſt ipſa natura exiſtens in ſingulari. Dicēdum ergo ad maiorem illius probationis, quod qn̄ ſpecies totaliter cauſatur ab obiecto: tunc repręſentat ipſum quantum ad rationē agendi concomitante etiā ratione agentis: uel ſaltem nō ſub ratione oppoſita cōditioni agentis. Et huiuſmodi eſt ſpecies ſenſibilis, quæ nunquam repræſentat obiectum, ſub ratione uniuerſalis, quando uero ſpecies nō totaliter, neque etiam principaliter cauſatur ab obiecto cuiuſmodi eſt ſpecies intelligibilis quæ principaliter cauſatur ab ītellectu agēte repræſentare poteſt obiectum quantum ad rationem agendi, ſub ratione oppoſita conditioni agentis, & ſub ratione uniuerſalis.

Ad quartum argu. dicendum, quòd illa conſequentia eſt concedenda, de ſcientiis habitis uirtute propria taliū obiectorum: non autem de ſcientia, quæ habetur de obiectis ſpecie diſtinctis uirtute alicuius primarii obiecti in quo uirtualiter continentur, uel tāquàm eius paſſiones, uel tanqūam cauſæ, uel aliquo alio modo. 4.

Ad quintū arg. dicēdū, ꝙ maior ē vera de illo, ꝙ magis aſſimilat effectiuè, & nō de illo, quod magis aſſimilat formaliter. Cauſa.n. principalis, ſemper magis agit ad aſſimilandum effectum, ſibi, aut alteri, ſed effectus magis aſſimilatur formaliter cauſæ minus principali. 5.

Ad ſextum arg. dicendū, quod intellectus, nec in productiōe ſpeciei ītelligibilis, 6.

nec in productione intellectionis, mouetur ab altera cauſa partiali, licet intellectus in ſecunda motione, quę eſt per actum intelligendi, iam ſit motus motione prima, videlicet per ſpeciem intelligibilem. Hæc tñ motio paſſiua, ſolum conuenit intellectui poſſibili, & nõ ĩtellectui agenti, cui nõ cõuenit moueri, ſed mouere tãtũ.

Vtrum portio ſuperior ſit diſtincta ab inferiori.

D. Thom. 1.*p.q.*79.*artic.*8.9.11.*Scot.*2.*d.*14.*q.*1. *Dur.*2.*d.*23.*q* 4.

QVarto quęritur. Vtrũ in parte intellectiua, ſit portio ſuperior, vt potentia diſtincta a portione inferiori?

Aug. 12. Primo arguitur, quod ſic ſm Aug. de Trinit. imago eſt in portione ſuperiori tantum, & non in inferiori.

Secundo arg. Obiectum portionis ſuperioris eſt ęternum, obiectũ vero inferioris eſt tẽporale. Sed diuerſitas obiectorũ arguit diuerſitatem potentiarum, igitur.

Tertio arguitur. Eadẽ potentia nõ eſt regulans & regulata. Sed portio inferior eſt regulata a ſuperiori. igit.

Contra dicit Aug. Aĩam in portionem ſuperiorem, & inferiorem nõ niſi ſm officia geminamus. *De Tri. lib.* 11. *c* 13. Primo notandum, quòd quẽamodum dicit Durandus. Ratio nominat potentiam diſcurſiuam, procedit autem aliquando ex principiis per reuelationem cognitis: huiuſmodi eſt illud: Deus eſt æternus, & unus in ſpeculabilibus. Et in practicis oẽ. i. fugiendũ, quò vita ęterna amittitur, qm̃ ergo principia per reuelationem cognita, ſunt ſuperiora principiis naturaliter cognitis, ideo ratio ex illis procedens dicitur ſuperior, inquãtum vero procedit ex naturaliter notis, dicitˀ inferior. Secundo notandum, quod ſicut dicit Aug. de Trin. Ratio ſuperior dicitˀ, eo quod intendit æternis conſpiciendis, & conſulendis. *Aug.* 12 Conſpiciendis quidem, inquãtum ea in ſeipſis ſpeculatur. Conſulendis uero, inquãtum ex eis accipit rationes agẽdorum. Ratio uero inferior dicitur, eo, quod intendit tẽporalibus. Hæc aũt duo. ſ. ęternũ, & temporale, ſic ſe habẽt, ꝙ unum põt accipi, ut medium cognoſcendi alterũ. Nã ſm uia inuentionis ex tẽporalibus deuenimus ad cognitionem

nem ęternorum. Iuxta illud ad Ro. Inuiſibilia Dei a creatura mundi per ea, quę facta ſunt intellecta conſpiciuntur, ſm uiam uero iudicii per æterna iam cognita de temporalibus iudicamus, & per rōnes ęternas tēporalia diſponimus. Tertio notandū quòd ſicut dicit doctor ſubtilis. Duplex eſt intellectus quæſtionis. Vnus eſt. Vtrum portio ſuperior, ſit una tm̄ potentia: & portio inferior una tantum alia potentia. Alia eſt. Vtrum data aliqua ſpeciali potētia, puta, potentia intellectiua, illa ſit alia formaliter in portione ſuperiori, & alia in inferiori, & ſic etiam de memoria, & uoluntate. His præmiſsis, ponēdę ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Non eſt tantum una potentia in portione ſuperiori. Patet, quia ſm Auguſt. imago eſt in portione ſuperiori. imago autem non conſiſtit in unica potentia, ſed in tribus. ut alias dicetur igitur, &c.

Rom. 1.

2. d. 14. q. 1.

Con. 1.

Con. 2. Secunda concluſio. Non ē alia formaliter potentia intellectiua portionis ſuperioris, & inferioris & idem intelligendū eſt de memoria, & uolūtate. Probat Scot. qa eiuſdē potētiæ ē cognoſcerę prīcipiū, & cōcluſionē, alias nulla potentia cognoſcere principiū, quia nulla potētia cognoſcit prīcipiū, niſi ſciat ex eo elicere concluſionē. Sed ratio inferior, habet ſcientiam de concluſione .ſ. de temporali agendo cuius prīcipium, & rationem æternā cognoſcit ratio ſuperior, puta, ꝙ diuina præcepta ſunt ex charitate implenda, igitur. Vel poſſet formari ratio iuxta ea, quæ dicta ſūt ī ſecūdo notabili, quia uidelicet eadē ē potētia, q̄ cognoſcit medium, & id ꝙ ꝑ mediū cognoſcit. Itē ſic probat ipſe Scot. qa quādocūq; ē idē habitus, eadē ē potentia, licet nō ecōtra. Sed eadem eſt charitas, perquam diligimus Deum, quod pertinet ad rationem ſuperiorem, & per quem diligimus proximum, quod pertinet ad rationem inferiorem, igitur.

Tertia concluſio. Ratio ſuperior, & inferior diſtinguuntur ſecundū officia diſtincta, patet ſatis ex dictis.

Ad primum arg. dicendū, ꝙ Auguſt. ibi loquitur tātū de imagine expreſſa, non. n. omnino negat imaginem eſſe in portione inferiori, ſed intelligit, quod in illa portione nō eſt tam expreſſa

ſa imago, ſicut in ſuperiori.

2. Ad ſecundum argumentũ dicendũ, quod nõ qualiſcũq; diſtinctio obiectorũ requirit diſtinctionem potentiarum Et hoc maxime uerum eſt, qñ diſtincta obiecta ſic ſe habent, quod unum põt eſſe medium cognoſcendi alterum.

3. Ad tertium argumentum dicendum, quod eadem potentia poteſt eſſe regulans, & regulata ſecũdum officia diſtincta.

De uoluntate humana.

Vtrum uoluntas ſit eminentior intellectu.

D.Tho.1.p.q.82.ar.3.

Con.1. CONſequenter inquirẽdum eſt de uoluntate, & actibus eius. Vbi primò q̃rit. Vtrũ uoluntas creaturæ ĩtellectualis ſit nobilior potentia, quàm intellectus.

1. Primo arg. quod ſint æqualis nobilitatis ſic: tam uoluntas, quàm intellectus eſt perfectio ſimpliciter. Sed una perfectio ſimpliciter nõ eſt alia nobilior: cum quælibet perfectio ſimpliciter habere poſſit infinitatem perfectionis, qua nihil poteſt eſſe perfectius.

Secundo argu. In Deo uoluntas nõ eſt nobilior intellectu, nec econtra, immo ſunt æqualis perfectionis, cũ utrũq; ſit ĩfinitũ formaliter, ſed intellectus, & uoluntas uniuoce dicũtur in Deo, & in creaturis: igitur. 2.

Tertio ar. Intellectus, & uoluntas ſunt idem eſſentialiter uni ſubſtantiæ ſimplici, ergo ſunt ęquales, ĩmo eiuſdem perfectionis. 4.

Quarto arguitur. Idem eſt obiectum oĩno intellectus, & uoluntatis, & quicquid cadit ſub actu unius cadit ſub actu alterius, ergo, &c. Demum arguitur. quia intellectus ſit nobilior ſimpliciter.

Primo ſic. Obiectũ intellectus eſt ſimpliciter, igitur. 1. Antecedens patet quia obiectum intellectus eſt uerum. Obiectum uero uoluntatis eſt bonum. Sed uerũ eſt ſimplicius, & prius quàm bonũ cũ ſit propinquius enti, igit.

Vel ſic arguit. Ens eſt obiectum intellectus, ſicut dicit Auicẽna, Bonum uero obiectũ uolũtatis. Ens aũt eſt ſimplicius, & abſtractius q̃ bonũ cũ bonũ ſe habeat ex additione ad ens. Secũdo arguit. Sapiẽtiæ, q̃ ẽ habitus intellectus, ẽ nobiliſſimus habitus ſm Ariſtot. Illa autẽ poten 2. *Etico. lib.6.* &

12.& 1. Met.c.1. potentia eſt ſimpliciter nobilior cuius habitus perfectiuus eſt nobilior ſimpliciter igitur.

3. Tertio ar. Actus intellectus ē ſimpliciter nobilior, q̄ actus uolũtatis, igitur &c. Antecedēs patet, quia actus uoluntatis dependet ex actu intellectus, & nō econuerſo. Item actus intellectus eſt regula, & menſura actu uoluntatis in ſua bonitate. Non.n. eſt actus uoluntatis bonus moraliter, niſi ſit conformis rōni rectę. Item actus intellectus reſpicit obiectum ſub maiori ſpiritualitate, uidelicet in quantum obiectum ē in ipſo intellectu. Actus uero uolũtatis ipſum reſpicit, ut eſt in re extra. Nam intelligere ē motus rei ad aiam. Velle uero ē motus animæ ad rē. Vnde uolũtas p actum circa malum obiectum inficitur, non autem intellectus. Item eligibilior eſt actus intellectus ſine actu uolũtatis, quàm econuerſo. Voluntas enim ſecluſo actu ītellectus, eſt ceca. Intellectus uero ē uidens.

4. Quarto arguitur. Voluntas eſt finaliter propter intellectum. Finis uero eſt nobilior his q̄ ſunt ad finē. igiť. Maior patet, quia ſecundum Commētatorem. Appetitus ſenſitiuus eſt propter ſenſũ.

Quinto arguitur Principalius differt creatura intellectualis a brutis per intellectum, quam per uolũtatem, igiť. Antecedens patet, quia in brutis eſt appetitus. Voluntas autē eſt appetitus quidam. In ipſis autem brutis nullo modo eſt intellectus. 5.

Sexto arguiť. Intellectus immediatus unitur obiecto beatifico, q̄ uoluntas, quæ ſibi non unitur, niſi mediāte intellectu, igitur. 6.

Septimo arguitur per auctoritates. Primo auctoritate Auguſtini, dicentis, quod in omnibus actibus animæ nobilior eſt contemplatio. Contemplatio aũt eſt actus intellectus. igitur. Secundo auctoritate philoſophi. dicētis, quod intellectus eſt optimum eorum, quæ ſunt in nobis. Tertio auctoritate eiuſdem. i. politice, dicentis q͡ intellectus principať appetitui tanq̄ ſciens, & ratione habēs, q͡ uidetur intelligi nedũ de appetitu ſenſitiuo, ſed etiam de appetitu intellectiuo, qui ē uolũtas, ipſa .n. nec ē ſciās, nec rationem habens. 7. Contra Fauſtum c. 11. 3. Ethic.

Contra Anſel libro de cōceptu uirginali. Totum dominiũ regni aīmæ attribuit uo-

uoluntati. Notandum. Supponendo, ꝙ intellectus, & uoluntas in creatura intellectiua ſunt potentiæ ex natura rei, & formaliter diſtinctæ, ꝙ circa quæſitum ſunt tres modi dicendi. Primus eſt, ꝙ ambæ potentię ſunt ęquales in nobilitate. Et huius fundamētum opinionis ſunt rationes tactæ in pede quæſtionis. Alius eſt modus dicēdi, ꝙ intellectus ſimpliciter, & abſolute loquendo, eſt nobilior q̃ voluntas, ſicut videtur probari p ſex rationes: & per auctoritates ſuperius adductas, cū argueretur ad titulum quæſtionis pro parte negatiua: tamen ſecundū quid uoluntas excedit intellectū reſpectu alicuius obiecti particularis puta reſpectu Dei. Actus enim uoluntatis nobilior eſt circa Deū, q̃ actus intellectus. Melius eſt enim diligere Deum, quàm ipſum cognoſcere. Sed hoc uidetur inconuenienter dictum, quòd volūtas dicatur duntaxat nobilior ſecundū quid eo, quòd habet nobiliorem actum circa Deum. Nobilitas enim ſimpliciter alicuius potentiæ eſt attendenda ex ratione ſui actus circa nobiliſſimum obiectū.

Con. 1. His præmiſſis, ponenda eſt concluſio cōtra duas præcedentes opiniones ſecundum tertium modum dicendi, videlicet, quòd uoluntas eſt nobilior ſimpliciter, quā intellectus.

Probatur primo auctoritate Richardi in illo libello, qui incipit. Omne caput languidum. Et Bern. in libr. de libero arbitrio. quaſi per totum, vbi expreſſe dicit, ꝙ ratio eſt pediſſequa uoluntatis, & ſibi ſubiecta: hoc etiā habetur ab Auguſtino in pluribus locis, & præcipue libr. de lib. arbi. 1.

Secundo probatur per rationem ſic. Illa potentia eſt nobilior ſimpliciter, cuius actus eſt nobilior ſimpliciter, ꝙ eſt intelligendum de actu ſecundo, qui eſt operatio ad excludendū potentiā materiæ, cuius actus cum ſit ſubſtantialis, eſt nobilior, & tñ nō eſt nobilior potentia materię, q̃ volūtas. Sed actus uoluntatis eſt nobilior, quā actus intellectus: igitur. Minor probatur, quia uoluntas per actum ſuum eſt prima regula, & menſura omnium actuum creaturę intellectualis, vt patet per philoſophum. vbi inquirens principia humanorum actuū dicit, ꝙ iſta ſunt duo uidelicet 2. *Ethic. li 6. c. 1.*

ap-

appetitus finis, & intelligentia practica habens conformitatẽ ad appetitum rectũ, qui eſt appetitus finis debiti. Talis enim appetitus eſt principium primum rationis practicę, ſicut dicitur.

3. *de aĩa.* Item uoluntas per actum ſuum determinat intellectũ ad alteram partem contradictionis, ſiue ad alterum cõtradictorium. Nec intellectus ſeipſum determinare poteſt, cũ agat naturaliter, & qua rõne ſe determinaret ad unum, eadẽ ratione ad oppoſitũ, ſicut dicit Ariſt. Et Commentator ſuus dicit, ꝙ appetitus determinãs qui eſt ipſa uoluntas eſt vere dñs & liber, & per conſequens intellectus per ipſum determinatus ẽ uere ſeruus eius. Item quia uoluntas per actum ſuum perfectius, & intimius attingit Deum, quàm actus intellectus. Vnde dicit Hugo, ꝙ dilectio pręeminet ſcientiæ: & vbi ſcientia foris ſtat, affectus penetrat amantis. Non quia aliquid diligatur, quod non cognoſcitur: ſed quia perfectius diligitur, q̃ cognoſcatur. Vnde & Dionyſius, virtutẽ vnitiuã attribuit amori, & non cognitioni. Item actus uoluntatis eſt per ſe finis actionis intellectus, bene enim intelligere appetitur, propter bene uelle, uel diligere, ſicut expreſſe determinat Anſel.

Super libro de angelica hierarchia.

De di. no. c. 4.

4. 1. Cor. 13.

Item oppoſitum actus optime uoluntatis eſt pius, ꝙ oppoſitum actus optimi intellectus, ſicut odire Deum, quam ignorare, uel errare circa ipſum. Peius etiam eſt nõ diligere Deũ, habitis omnibus, quę ad dilectionẽ requiruntur, quàm nõ cognoſcere habitis omnibus, quæ requiruntur ad cognitionẽ.

5. Itẽ actus amicitiæ ad Deum non poteſt eſſe malus, quilibet autem actus intellectus ad quem poteſt mouere voluntas, poteſt eſſe inordinatus ex peruerſitate actus uoluntatis. Præterea probatur concluſio ſic. Habitus charitatis, quæ perficit uolũtatem eſt nobiliſſimus: vt patet per Apoſt. Et per Aug. inſuper ſic probatur. Illud quod eſt prius generatione, eſt imperfectius. Et qnod eſt poſterius, hoc modo eſt perfectius, quod maxime, patet in perfectionibus eiuſdem generis. Sed actus itellectus eſt prior generatione, & actus uoluntatis poſterior, vt patet ergo uoluntas eſt prior

In Monologio.

or perfectione.

1. Ad primũ arg. adductum ad probandum æqualitatẽ nobilitatis in intellectu, & uoluntate dicendũ, ꝙ licet intellectus, & uoluntatis ex ſuis conceptibus quidditatiuis abſolute ſumptis in cõi prout videlicet ſunt cõmunes Deo & creaturis dicant perfectiones ſimpliciter quarum vna non eſt nobilior, alia tamen ex ſuperadditis inquantum. ſ. talis voluntas & talis intellectus non ſunt perfectiones ſimpliciter, prout uidelicet ſunt in creaturis. Ideo poteſt una eſſe nobilior, altera, quẽadmodum homo inquantum eſt animal, non eſt nobilior aſino, ſed inquantum rationalis.

2. Ad ſecundum arg. dicendũ, ꝙ intellectus, & uoluntas non habent differentiã nobilitatis ex eo quod habet vnuſquiſque in Deo, & creaturis, ſed ex eo quod eſt ſuperadditum in creatura.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ licet ſint idem eſſentialiter eidem eſſentiæ ſimplici ſunt tamen alterius, & alterius rationis.

4. Ad quartum dicendũ, ꝙ nobilitas maior, uel minor nõ ſemper ſumitur ex obiecto, ſed ex modo tendendi in obiectum. Deinde reſpõdendum eſt ad argumenta, quę uidentur probare præeminentia intellectus.

Ad primũ arg. dicendum ad probationẽ antecedẽtis, ꝙ uerũ non plus eſt obiectũ intellectus, quam bonũ, nec econuerſo. Nec etiã verum eſt ſimplicius, quã bonũ, ſed ſe habent ęqualiter. Et ſi haberent inæqualitatẽ dicendũ, ꝙ bonum eſſet nobilius, uerum .n. non eſt eligibile, niſi quia bonum. Ad aliam etiam probationẽ dicendũ, ꝙ ens ita eſt obiectum uoluntatis, ſicut intellectus. Et ſi eſſet diſtinctio in obiectis adhuc bonum eſſet nobilius, licet minus commune. 1.

Ad 2m dicendum, ꝙ nobilior eſt habitus uoluntatis, qui eſt charitas, quã ſit habitus ſapientię, de qua loquitur Ariſt. ſi intelligatur verbũ Ariſtotelis de ſapiẽtia, quę præciſe conſiſtit in intellectu. Dicendum tñ, ꝙ Ariſto. ignorauit habitũ caritatis, & ideo, quæ innituntur huic argumento innituntur ignorantię Ariſtoteli. 2.

Ad tertiũ negandum eſt antecedens. Actus enim voluntatis in genere naturæ, eſt 3.

eſt ſimpliciter loquendo nobiliores. Et ad primã probationem dicitur, ꝙ dato antecedens eſſe uerũ, non ualet conſequentia. Aliquãdo .n. nobilius depẽdet ex aliquo ignobiliori, ſaltẽ, ſicut a cã partiali, ſicut compoſitum a materia, uel a forma, & ſicut actus intellectus a fãtaſmate. Poteſt etiam negari antecedẽs; quia in ratione cauſæ, & cauſati nullo modo dependet actus uoluntatis ab actu intellectus, licet actus ĩtellectus ſit ibi primus ordine generationis uel originis. Ad ſecundã probationẽ dicendũ, ꝙ intellectus per actum ſuum non eſt prima regula humanorum actuum ſed magis uoluntas, quę per uolitionem finis eſt prima regula rationis practicæ, & conſequenter actuũ uoluntatis circa ea, quæ ſunt ad finẽ, ita ꝙ totũ principaliter dependet ex uoluntate. Et cum dicitur, ꝙ in actu uolũtatis non eſt bonitas formalis, niſi conformetur rationi Dicendum, ꝙ hoc nõ eſt ex pręeminẽtia rationis ad uoluntatem, ſed magis hoc reducendum eſt ad appetitũ finis, qui eſt principium etiã rationis practicæ, quæ ſubſeruit uoluntati circa ea quæ ſunt ad finẽ tanquã cõſiliaria cuius oppoſitum dictaminis poteſt uolũtas eligere, & ſic actus eius eſt nobilior ſimpliciter, quamuis etiam non ſit bonus bonitate morali. Ad tertiã probationẽ dicendũ, ꝙ obiectum intellectus non eſt immaterialius, quam obiectum uoluntatis, nec econuerſo. Et cũ dicitur, quod obiectum ĩtellectus non eſt res in ſeipſa, ſed aliquo modo apud intellectum Dicendum, quod hoc nihil ualet in actu perfectiſſimo intellectus, qui eſt noticia ĩtuitiua. Ita .n. intellectus intuetur rẽ in ſeipſa, ſicut uoluntas diligit eã. Vnde parabolicum dictum, & male intellectum eſt illud, quod intelligere eſt motus rei ad animam. Et uelle eſt motus animę ad rem. Nec uidetur ratio in hoc dicto, niſi quia magis ſufficit intellectui res apud ſe ipſum per actum intelligẽdi, quàm voluntati, quia uoluntas cum hoc proſequitur eam in eſſectu Nec etiã uidetur in noticia abſtractiua, quomodo plus moueatur res ad animam quã in actu uolendi, niſi forte, quia prius ſit præſens intellectui in aliquo repræſentatiuo, quã in intelligatu.

tur.Non ſic autem in uoluntate apud ſeipſam. ſed ſufficit preſentatio apud itellectum.Cum āt additur, ꝙ uoluntas per actum circa malum obiectum inficitur,non āt intellectus. Dicendum, ꝙ hoc arguit libertatem,& ita nobilitatem uoluntatis.Nō .n.ex imperfectione ꝓuenit ꝙ poſſit deficere culpabiliter in actu ſuo, ſed ex perfecutione,& libertate tali quaſi,puta creata.Ad aliam probationem dicendum, quod actus uoluntatis per ſe eligibilior.Et cū dicitur: ꝙ uoluntas per ſe eſt ceca.Dicendū, ꝙ hoc non eſt verum quia non eſt nata uidere. Vnde ita diceretur, ꝙ eſſentia aīæ, vt diſtincta eſt contra potētias ceca eſt uel non uidens.

4. Ad quartum dicendum, ꝙ maior eſt falſa. Et ad probationē dicendū, ꝙ non eſt ſimile:voluntas n. habet actū amicitiæ circa obiectum ſm quē amat obiectū in ſeipſo, nō ut uideatur uel huiuſmodi. Appetitus aūt ſenſitiuus nullū a..um habet niſi concupiſcentię.Poteſt ēt dici, ꝙ appetitus ſenſitiuus non eſt ultimate & finaliter propter ſenſum, nec appetit ſenſus actum, quicquid dicat Commentator, ſed magis appetit dilectari in re ſenſata. Vnde appetit, quòd ſenſus ſentiat pp ſuum delectari.

Ad quintum arg.negatur antecedens.|Et ad probationē dicitur, ꝙ licet brutis conueniet appetitus in cōi non tamen appetitus liber qui dicitur voluntas, ſicut etiam licet conueniat eis potentia cognoſcitiua,non tamen talis qualis eſt intellectus. 5.

Ad ſextum arg. Negatur antecedens tā.n. intellectus, ꝗ uoluntas immediate unitur obiecto beatifico, licet intellectus primus origine, & poſterius perfectione. Et hoc arguit in uoluntate maiorem perfectionem. 6.

Ad ſeptimum arg. dicendum primo, quod Auguſtinus accipit contemplationē pro uita contemplatiua, quę ptinet tam ad itellectū, quā ad uoluntatem,& ſimpliciter nobilior eſt actiua.Secundo dicendum, quod Ariſtotel. iii. Ethycorum accipit intellectum pro tota parte intellectiua animæ, quæ ſimul cōprehendit intellectum,& uoluntate.Hęc enim pars ſimpliciter eſt nobilior uegetatiua,& ſenſitiua.Tertio dicēdum, ꝙ primo politice ſimiliter accipit philoſophus intellectum pro tota parte intelle- 7.

tellectiua, quæ eſt ſciens ratione intellectus, & principans ſiue dominans ratione uoluntatis. Vel dicendum, q̃ ibi philoſophus ſolum mõ loquĩ de appetitu ſenſitiuo.

Vtrum Deus potuerit facere uoluntatem impeccabilẽ.

Scot.2.d.23.q.1.

SEcundo quæritur. Vtrũ Deus poſſit facere uolũtatẽ creaturæ intellectualis impeccabilem per naturam.

1. Primo arg. quòd ſic, quia Deus poteſt facere corpus, quod non poſſit deordinari in motu ſuo, ergo etiam poteſt facere ſpiritum, qui non poſſit deordinari in motu uoluntatis.

2. Secundo arg. Deus poteſt facere voluntatẽ, quæ neceſſario velit ſummum bonum ergo etiã poteſt facere, q̃ illa voluntas neceſſario uelit omnia quę ſunt ordinata in ſummũ bonum. Antecedens patet, quia dicit Augu. quòd omnes uolunt beatitudinẽ. Et patet conſequentia, quia qua neceſſitate tendit aliquid in finem, eadem tendit in ea, quę ſunt ad finem.

De Tri. lib. 15. cap.10.

3. Tertio argumentũ Deus põt facere uolũtatem creatam abſque eo quod nõ eſt ei eſſentiale. Sed potentia peccãdi, nõ ẽ eſſentialis creaturę rationali. Dicit enim Anſelmus, quòd poſſe peccare, non eſt libertas, neque pars libertatis, igitur, &c.

Quarto arg. Deus poteſt facere creaturam intellectualem impeccabilem per gratiam, ergo & per naturam, patet cõſequentia, quia quicquid non repugnat creaturæ intellectuali, poteſt ſibi concreari, & ita fieri ſibi naturale: gratia autem non repugnat creaturę ĩtellectuali. 4.

Contra. Anſelmus in libro. Cur Deus homo, diſcipulo quærenti, quare non potuit facere Deus creaturã rationalem impeccabilem. Reſpondit, quia non poteſt ipſam facere Deum. Item Aug. in lib. contra Maximũ dicit. Cuicunque creaturæ præſtantur, vt peccare non poſſit, non eſt hoc propriæ naturæ, ſed gratię. Item Hieronymus in tractatu de filio prodigo, dicit. Solus eſt Deus in quẽ peccatum cadere nõ poteſt. Notãdum, q̃ ſicut haberi poteſt ex prædictis auctoritatibus, creaturæ intellectuali non poteſt conueniре impeccabilitas, niſi per gratiam. Gratia autem non poteſt eſſe naturalis, aut coeſſen-

eſſentialis creaturæ intelle-ctuali. Nam etiam ſi ſibi con crearetur gratia. Tamen gratia ſemper eſſet gratia, & nũquam creaturę intellectuali naturalis, id eſt de natura ſua, uel neceſſario conſequés naturam, ꝙ ſic probat Scot. quia quandocunque aliqua duo ſic ſe habent, quòd vnũ eorũ de ratione ſua eſt perfectibile, & aliud eſt eius perfectiuum, nunquam poteſt alterum eorum ſic creſcere in ſua entitate eſſentiali ꝙ ſit alterum eſſentialiter, vel ipſum vnitiue includat. Patet de materia, & forma, & de ſubiecto, & accidente, ſtante .n. limitatione perfectibilis impoſſibile eſt ipſum eſſentialiter, & per idẽtitatem includere ſuam perfectionem. Si aũt poneretur ſubſtantia creata formaliter infinita, vt Deus includeret vnitiue, ſiue per identitatem omnes perfectiones ſuas, & eſſet eadem eſſentialiter ipſis. Sed hoc eſt impoſſibile, uidelicet creaturam eſſe infinitam formaliter. Cum ergo creatura rationalis ſit finita, & gratia etiam finita, nunquã poteſt creatura rationalis ſic creſcere in ſua entitate ſubſtantiali, quòd vnitiue, & per identitatem in ſe habeat perfectionem gratię.

2.d.23. q.1.

Hoc præmiſſo, ponitur talis conclu. Non poteſt Deus facere uoluntatem creatã impeccabilem per naturam, quia uidelicet hoc eſt omnino impoſſibile. Hanc cõcluſionem dicit Sco. magis eſſe tenendam propter auctoritates ſanctorum, quam propter rationes. Ratione tñ ſic probat eã, quia omnis uoluntas quæ non eſt ſua regula, nec neceſſario conformis ſuæ regulæ, ſi ſibi naturaliter derelinquatur, poteſt deficere a rectitudine. Sed oĩs uoluntas creata eſt huiuſmodi. Item ſic probat, quia oĩs uoluntas, quę appetendo nõ eſt quietata, nec põt quietari, niſi in bono infinito, qđ tamen non habet præſens, neq; in ipſum actualiter tendit, & ita in ipſo non immobiliatur, poteſt aliquid appetere non in ordine ad tale bonum, uel tendere in bonum apparens, & ſic peccare. Sed omnis uoluntas creata ſuę naturæ dimiſſa eſt huiuſmodi. igitur. Con.1.

1. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ nõ eſt ſimile de corpore, & ſpiritu intellectuali, quia cum corpus non habeat libertatem, non poteſt deordinari deordinatione culpabili,

bili,ſicut ſpiritus. Vlterius dicendum,ꝙ non poteſt eſſe corpus,cui repugnet ex aliquo intrinſeco difformiter moueri, licet hoc non ſit in ſua poteſtate naturali. Et ſic etiam nulla poteſt eſſe uolũtas libera,cui repugnet inordinate ſeipſam mouere.

2. Ad ſm dicendũ,ꝙ antecedens eſt falſum. Nulla.n.uoluntas neceſſario uult ſummum bonũ, ſiue in uniuerſali,ſiue in particulari apprehenſum,vt alias dicetur. Et cũ dicitur,ꝙ oẽs uolunt beatitudinẽ. Hoc eſt intelligendũ ratione naturalis inclinationis. In omnibus.n.creaturis intellectualibus eſt inclinatio naturalis ad uolendũ beatitudinẽ. Et uerum eſt,ꝙ vt in pluribus uolitione ẽt elicita,omnes uolunt beatitudinẽ ſaltem ſm rationem vniuerſalem. Pręterea dicendũ,quòd dato,quòd voluntas neceſſario vellet finem, non tamen ſequitur, quòd neceſſario velit ea, quę ſunt ad finem cum in eis non ſit tãta rõ bonitatis, vt in fine.

3. Ad tertiũ dicendũ ad minorem, ꝙ poſſe peccare,id ẽ poſſe pręciſe in deformitatẽ, ſiue carentiam rectitudinis in actu, non eſt pars libertatis. Sed poſſe peccare i.poſſe in actũ,cui eſt annexa deformitas pertinet ad libertatẽ, non quidem ad libertatem in communi, vt & eſt communis Deo,& creaturæ, ſed ad libertatem creatam.

Ad quartum ſatis, patet 4. reſponſio ex notabili.

Vtrum aliquid aliud a uoluntate cauſet actum uolitionis in ipſa uoluntate.

Sco.2.d.25.q.1.

Tertio quęritur. Vtrum aliquid aliud a volũtate cauſet actum uolitionis in ipſa uoluntate.

Primo arg.ꝙ ſic,quia ac- 1. cidens per accidens non eſt a per ſe principiis ſubiecti. Sed uolitio eſt accidens per accidens. Non enim ſemper ineſt, ergo non cauſatur a uoluntate,ſed ab aliquo alio.

Secundo arg. Quod eſt 2. ĩ potẽtia cõtradictionis ad aliqua,nõ ſeipſum determinat ad vnũ illorũ:ſed oportet,ꝙ ab alio determinetur, ſed uoluntas eſt in potẽtia contradictionis ad nolẽdũ, uel uolendum, ergo ab alio determinatur ad uolẽdum.

Tertio arg. Voluntas nõ 3. eſt potentia actiua, ergo nõ cauſat ſuã uolitionẽ, immo ali-

5. Met. aliquid aliud. Antecedens patet, quia ſm philoſophū. Potentia actiua eſt principium tranſmutandi aliud, inquantū aliud, per uolitionem autem nihil aliud a uoluntate tranſmutatur.

De ciui. Dei. lib. 12. c. 7. Contra. Dicit Aug. Si ſint duo æqualiter affecti animo, & corpore, & ambo tentantur eadem pulchritudine, uel alio obiecto. Vnde eſt, quòd unus cadit, & alius nō cadit? Et reſpondet, hoc eſſe a ſola uoluntate. Item dicit Augu. *De libe. arb. li. 2.* Si ea, quæ ſunt nobis uoluntaria, non eſſent poſita in poteſtate noſtræ uoluntatis, uoluntas nō eſſet laudanda, nec uituperanda, nec mouenda. Qui autem dicit uoluntatem non eſſe mouendam exterminandns eſt a numero hominum. Itē dicit Aug. *Retra. lib. 1.* Nihil eſt tam in poteſtate uoluntatis, quam ipſa uoluntas id eſt quàm ipſæ actus uolendi.

1 Primo notandū, ꝙ aliqui dixerunt fantaſma irradiatū lumine intellectus agentis eſſe cauſam totalē, & immediatā tam intellectionis, q̄ uolitionis loquēdo de immediatione cauſę, licet non immediatione effectus, quia uideli cet prius cauſāt intellectionē, q̄ uolitionē. Et ratio huius opinionis eſt, quia oportet, mouēs, & motū eſſe diſtincta ſubiecto. Nihil aūt eſt in parte intellectiua, quod ſit diſtictū ſubiecto ab intellectu, & uolūtate. Sed cōtra hoc arguit Scotus, quia oportet cauſam equiuocā totalē eſſe nobiliorē effectu. Fantaſma aūt non eſt nobilius īmo minus nobile intellectione, & uolitione. Item ex hoc ſequeretur, ꝙ anima ſeparata non intelligeret, neque uellet quia nō habet fātaſma. Ad rationem autem opinionis dicendum, quòd nō oportet mouens, & motū eſſe diſtincta ſubiecto immo, quod plus eſt unum, & idem poteſt eſſe mouens, & motum. Alia enim ſeparata poteſt ſeipſam mouere de uno ubi ad aliud.

2. Secundo notādum, quod aliqui alii dixerunt, obiectū cognitū ſiue intellectum eſſe cauſā totalem uolitionis. Et uidetur fundari hæc opinio in dictis Auerrois. dicentis, ꝙ balneū extra mouet uires ſenſitiuas, quas. ſ. mouet effectiuè Balneū uero intra animā mouet uoluntatem. *2. Met. t c. 30.* Item appetitus ſenſitiuus mouetur ab appetibili ſenſibili, ergo & appetitus intellectiuus ab appetibili intelligibili. Sed contra hoc arg. Sco. quia obiectū uoluntatis eſt finis ad

quem

1 de ge n.c.53. quem terminaẽ uolitio. Sed ſicut diciẽ de generaione. Finis, ut finis mouet methaphoricæ tm̃, & non effectiuè. Quòd.n.mouet effectiuè mouet propter finẽ Finis aũt ut finis nõ mouet propter finẽ. Item agens naturale nõ põt eſſe cauſa cõtrariorum in eo dẽ paſſo. Sed in poteſtate uoluntatis eſt uelle & nolle, quę reſpectu eiuſdẽ obiecti ſunt contraria, ergo non poſſunt cauſari ab agẽte naturali. Obiectũ ãt eſt agens naturale. igitur. Ad authoritatem aũt Auerrois dicendũ, quod balneum intra aĩam non mouet aliquo modo effectiuè de per ſe: ſed tantũmodo ſe habet ut cauſa, ſine qua non, uel poteſt cõcedi, quòd ſit mouens partiale, ſed non totale. Ad aliud ãt dicendũ, quod non eſt ſimile de appetitu ſenſitiuo, quę libertatẽ non habet & de appetitu intellectiuo cũ libertate. Vnde dicit Dam. ꝙ appetitus ſẽſitiuus ducitur, & non ducit, appetitus uero intellectiuus ducit, & nõ duciẽ.

Tertio notandum, quod titulus quæſtionis poteſt intelligi, vel de cauſatione totali, uel de partiali. Dicit autem Sco. quod nullo modo aliquid aliud a uoluntate poteſt eſſe cauſa totalis uolitionis. Poteſt tñ cõcedi, quod obiectũ cognitum, ſit cauſa partialis eius, licet probabilius uideatur dicere, quod ſola uoluntas eſt totalis cauſa uolitionis.

His pręmiſſis ponenda eſt talis concluſio. Nihil aliud a uoluntate poteſt eſſe cauſa totalis a uolitionis patet, qa nihil aliud a uolũtate poteſt eam cõtingẽter determinare ad aliquem actũ ſic uidelicet, quod poſſet etiã eã determinare ad oppoſitũ. Omnis.n. cauſa naturalis eſt determinata ad unũ effectũ, uel ſi eſt indeterminata non poteſt ſe ipſam, nec aliã determinare.

Ad primũ ar. dicendũ, ꝙ licet accidens per accidens nõ cauſet a ſuo ſubiecto, uel principiis eius neceſſario, bñ tñ contingenter. Ad ſm ar. dicẽdum, quod maior eſt uera de agente naturali, ſed non de agente libero. Ad tertiũ negatur antecedens. Et ad probationem dicendũ, ꝙ aliqui dixerũt illã eſſe diffinitionẽ potentię factiuè tantũ, & certũ eſt, ꝙ nihil facit ſeipſum. Sed hoc nõ ſufficit quia philoſ. ibi exẽplificat de medico qui ſanat ſeipſum qui uidelicet ſanat inquantum medicus etiam ſanatur inquantũ ęger. Et ſimiliter dicendum

ad propoſitum, ꝙ uoluntas ſm aliã ratioñé agit cauſando uolitioné, & ſm aliã rationé eſt receptiua uolitionis dicendum ergo, ꝙ in diffinitione potentiæ actiuę ly inquantũ reduplicat aliam & aliã ratioñé qñ idem eſt agens & paſſum. Quando uero agés, & paſſũ ſunt diſtincta ſubiecto reduplicat rem aliam, & ét aliam rationem.

Vtrum uoluntas uelit aliquid contra rationem.

Scot.2.d 43.q.2.

QVarto quęritur Vtrũ uoluntas poſſit velle contra, uel pręter iudicium rationis.

1. Primo arg. quòd nõ ſic. *Ethico. lib.3.* Dicit philoſophus, ꝙ omnis malus eſt ignorans, quę oportet operari, & a quib. eſt fugiẽdũ. Sed hoc nõ pót eſſe rõne ſtante recta uoluntas poſſet eſſe obliqua. igĩt.

2. Secundo argumentũ. *Ethico. lib.7.* Dicit philo. ꝙ habitis duabus præmiſſis ſillogiſmi una uniuerſali, & altera particulari neceſſe eſt operari etiam cõfeſtim, ergo uoluntas non poteſt uelle oppoſitum.

3. Tertio argumentũ. Oppoſitum eius quod eſt a ratione iudicatum, aut nõ eſt præſentatum uoluntati, uel ſi eſt præſentatum hoc eſt, ſub ratione mali. Sed uoluntas nõ poteſt uelle id quod nõ eſt ſibi præſentatum neque id quod ſibi pręſentatum eſt ſub ratione mali. igitur.

4. Quarto arg. Si ratione recta uoluntas poſſit eſſe mala ſequeretur, ꝙ poſſet eſſe prudentia in ratione non exiſtentẽ uirtute morali in uoluntate, ꝙ uidetur eſſe cõtra philoſophum. *Ethico. lib.6.* Contra. Dicit quidé articulus Pariſienſis, ꝙ error eſt dicere, ꝙ rõne ſtante recta uoluntas, non poſſit eſſe non recta.

1. Primo notãdũ, ꝙ appetitus ſenſitiuus, & appetitus ĩtellectiuus dicuntur appetitus cognoſcitiui nõ quia cognoſcant, quia præſupponunt in actu ſuo notitiã ſui obiecti. Et in hoc differunt ab appetitu naturali, q non pſupponit notitiã obiecti. Nõ eſt auté appetitus naturaliter aliquis actus elicitus ſed ſolũ naturalis ĩclinatio rei in id, ꝙ eſt ſibi cõueniés. Vñ uolitio naturalis nõ dicit aliqué actũ elicitũ a uolũtate, ſed naturalé inclinationé potentiæ uolitiuæ cui eſt eadem realiter. Et ſi inſtetur contra prędicta, quia volens finem, nec tamé cognoſcens

ſcens aliquod mediũ perue niendi in finẽ põt uelle tale medium,ergo uoluntas, poteſt ferri in incognitũ. Dicendũ,ꝙ in illo caſu uoluntas,non uult mediũ, ſub ratione particulari,quã ignorarat intellectus,ſed ſub cõtra tione medii. Vel dicendum, quòd in tali caſu uoluntas non directè fertur in mediũ ſed inuentionẽ medii, quã conſiderat intellectus.

2. Secundo notandũ, ꝙ ad actum uoluntatis non ſufficit qualiſcũq; cognitio obiecti,ſed oportet,quod cognoſcatur,ſub ratione boni,aut honeſti,aut delectabilis,aut utilis uel ſaltẽ nõ ſub ratione oppoſita ratione boni. Quod .n. ſimpliciter appræhenditur,ſub rõne mali non habet rationem uolibilis.

3. Tertio notandũ, quòd ſicut dicit philoſo. & etiã determinat ib. Illud eſt ſimpliciter,& ſm ueritatẽ uolibile, quod uere habet rõnem boni, & tñ ſecundum quid, & reſpectu alicuius illud eſt unicuique uolibile ꝙ ſibi videtur bonum, ſiue ſit in ſe uerũ bonum, ſiue apparens tãtũ. Et ſicut dictũ eſt đ bono quãtum ad hoc, ꝙ eſt eſſe uolibile cõformiter dicẽdum eſt de malo,quantũ ad *Ethico; lib. 3.* hoc, quod eſt eſſe nolibile. His præmiſſis ponẽdæ ſunt tres concluſiones.

Prima eſt. Voluntas põt nõ uelle,quod ſibi præſentatũ eſt,ſub rõne boni,& non nolle, quod ſibi præſentatũ eſt ſub ratione mali: patet, quia, reſpectu cuiuſcunque obiecti põt impẽdere actũ ſuum,alias non eſſet libera. *Con. 1.*

Secunda concl. uoluntas non põt uelle,ꝙ ſibi præſentatũ eſt ſimpliciter,ſub rõne mali,nec nolle, quod ſibi p̃ſentatum eſt ſimpliciter ſub ratione noui. Patet,quia primũ nullo modo hẽt rõnem uolibilis, nec ſm rationem nolibilis. Et eſt aduertendũ circa prædicta, ꝙ non ſunt idẽ nolle,& nõ uelle, qa nõ uelle ſolũ dicit negationem actus,nolle uero dicit actũ poſitiuũ,ſ. actũ refutatiuũ. Et prędictis autẽ apparet,ꝙ uoluntas nõ dicit libera,qꝛ poſſit actus cõtrarios.ſ. nolle,& uelle reſpectu eiuſdem obiecti, ſed ſimpliciter eſt libera libertate contradictionis,quia reſpectu cuiuſcunque obiecti poteſt habere actum,& non habere. *Con. 2.*

Tertia cõcl. uoluntas põt uelle præter, uel cõtra partiale iuditiũ rationis, licet nõ cõtra totale. ſecũda pars *Con. 3.*

ſequetur ex præcedenti cōcluſione. Et prima probat, quia pręſentato adulterio per rationem uoluntati ſub ratione inhoneſti, & ſub ratione delectabilis pōt uolūtas uelle adulteriū inquātū delectabile non obſtante ratione inhoneſti, ſm quam oſtenditur ut fugiendum.

1\. Ad primū arg dicendum ꝙ ſicut alias dictum eſt phi. ibi loquatur de ignorantia quę opponit ſcientiæ approbatiue. Vel aliter dicēdum, ꝙ quādocunq; voluntas male uult eſt in ratione aliquis defectus conſiderationis reſpectu alicuius circunſtantiæ, uel alicuius comparationis puta, cum uoluntas vult adulterium inquantum delectabile ratio non conſiderat actu, ꝙ ſemper honeſtū eſt præferendum delectabili. Aut forte ſi cōſiderat nō tñ ſatis intenſæ, aut attentę & ſic eſt ibi aliqualis defectus conſiderationis, qui dici poteſt ignorantia.

2\. Ad ſecundum argumētū dicendum quod illa auctoritas, ſic eſt intelligenda, ꝙ tunc nihil deeſt ex parte intellectus ad operandū, ſed tñ ſēper remanet uoluntas libera ad uelle, & non velle.

3\. Ad tertium ſatis, patet, rñſio ex dictis in tertio notabili, & tertia concluſione.

Ad quartum dicēdum, ꝙ qñ uoluntas eſt mala, ratio non poteſt eſſe omnino recta, cum ſit in ea aliquis defectus conſiderationis neceſſariæ ad bene agendum. 4.

Vtrum ignorantia cauſet peccatum, ſiue inuoluntarium.

D. Tho 1. p q. 176 art. 3. Dur. 2. d. 22. q. 4.

QVINTO quæritur. Vtrum in actibus humāis uiolētia & ignorātia cauſent inuoluntariū.

Primo arg. ꝙ nō ſic. Inuoluntariū dicit in ordine ad uoluntatē, ſed uolūtati non pōt inferri uiolentia. igitur. 1.

Secūndo arg. Inuoluntariū dicitur, ꝙ fit contra imperiū uoluntatis. Sed aliqua uiolenta fiunt ex imperio uoluntatis. igit. Minor: patet, quia poteſt aliquis ex imperio uoluntatis flectere mēbra ſua uiolente contra eorū inclinationē naturalē.

Tertio ar. de ignorantia quia inuoluntarium meretur ueniam ut dicit Ariſto. ſed multa fiunt per ignorantiam quæ non merentur veniā cum ignorantia aliquādo ſit culpabilis. igitur. 3. *Ethico. lib 3.*

Quarto

4. *Ethico. lib.3.*

Quarto arg. Inuolunta-
riū eſt cum triſtitia ut habe
tur. Sed quædā ignoranter
fiunt,quæ nō ſunt cū triſti-
tia puta , cum aliqs occidit
hoſtē putās occidere ſeruū.
igit.Contra eſt phil. Primo
notanda ſunt tria pābula
de uoluntario. Primum eſt,
ꝙ uoluntarium dicit dupli-
citer Vno mō eſſentialiter,
& quiditatiuè cuiuſmodi eſt
uolitio, quæ eſt actus elici-
tus a uoluntate.Alio mō de
nominatiuè, & accidentali-
ter , ſicut actus imperatus a
uoluntate,puta actus ſcribē
di legendi,&hmōi.Secundū
eſt,ꝙ uoluntarium denomi
natiuè dicit dupliciter Vno
mō formaliter cum uideli-
cet actus uolendi fertur in
illud,ſicut cum quis ſcribit
uolens.Alio mō uirtualiter
tm̄,ſicut id ꝙ ſequit ad uo-
luntarium formaliter, puta
cū quis uoluntariæ multum
bibit,& inebriatur,& alteri
iniuriat.Inebriari,& iniura
ri ſunt uirtualiter uolunta-
ria,quia uidelicet nata ſunt
ſequi ad nimium potū. Ter
tium eſt,ꝙ uoluntarium for
maliter dicitur duob.modis
uno mō a uolitione antece-
dente aut ēt concomitante
actualiter, uidelicet i exnte
anteq̄ res fiat,uel dū fit ſicut
cum quis voluit ābulare, &
ſtatī ambulat. Vel ēt dū actu
volens ambulat. Alio mō a
uolitione ſubſequente,&ac
ceptante ſicut cum quis fo-
diens puteū inuenit theſau
rū de quo prius nō cogita-
bat,ta is inuentio eſt uolū
taria a uoluntate acceptāte,
ſiue cōplacente, licet non a
uoluntate imperāte.Secūdo
notanda ſunt tria pābula
de inuoluntario.Primū ē,ꝙ
nō ſunt idē inuoluntarium
& nō uoluntarium,quia nō
uoluntarium dicit tantum
negationē uolitionis.Inuo-
luntariū uero ſuper hoc ad
dit repugnantiā ad uolitio-
nē,unde nō uoluntariū op-
ponitur cōtradictoriæ uo-
luntario.Inuoluntarium ve
ro,ut hoc ſumitur opponi-
tur ſibi cōtrariæ,ita ꝙ īuolū
tariū ꝓpoſito,idē eſt ꝙ uo-
luntariū, & ſic inuoluntariū
dicitur,ꝙ eſt a uoluntate no
litū.Poſſet tn̄ aliqn̄ accipi ī
uoluntariū priuatiuę, prout
dicit carentiā uolitionis cū
aptitudine non addendo re
pugnātia ad uolitionē. Secū
dum eſt,ꝙ aliquid pōt dici
tripliciter inuoluntarium,
ſiue uoluntarium, uno mo-
do a nolitione actualiter,&
formaliter inexiſtente uolū
tati,ſiue antecedēte,ſiue cō-

comitanté rem nolitam. Secũdo modo a nolitione uirtualiter inexiſtente. Puta cũ uoluntas quantum eſt ex ſe nollet aliquid agere ſi ſcientia omnium circunſtantiarũ adeſſet. Tertio modo a nolitione ſubſequente actu, uel aptitudine, puta cum poſt rẽ factam cognoſcit aliquis circunſtãtias particulares, quibus cognitis ſibi diſplicet res facta. Tertiũ eſt, ꝙ cum inuoluntarium opponatur uoluntario, & ad uoluntarium requiritur, q̃ aliquid fiat ſecundum motionem uoluntatis, & ſm præcognitionem obiecti, quę requiritur ad uolitionem. Ideo inuoluntariũ poteſt eſſe aliquid dupliciter. Vno modo, quia fit contra motionem uoluntatis, & hoc eſt inuoluntarium per uiolentiam. Alio modo, quia deeſt ibi cognitio obiecti, aut alicuius circunſtantiæ eius, & hoc dicitur inuoluntarium per ignorantiã. Tertio notanda ſunt tria pręambula de uiolento. Primum ẽ, ꝙ ſm philoſophum. Violentũ eſt, cuius principium eſt extra conferente uim paſſo. Ex qua diffinitione, patet, ꝙ principium effectiuum alicuius motionis uiolentæ eſt extrinſecũ ei, ꝙ uiolẽtiã patit, & ſic nõ ẽ natura, neque uoluntas, quę ſunt principia intrinſeca, nec ad talẽ motionẽ cõcurrit natura, aut uolũtas. Secundũ eſt, ꝙ uiolentum dicitur dupliciter. Vno modo ut opponitur naturali, ſicut cũ graue mouet ſurſũ. Secũdo mõ, ut opponitur uoluntario, ſicut cum aliquis uolẽte trahitũr deorſum contra ſuam uoluntatem. Tertium eſt, quod alio mõ violẽtũ dicitur dupliciter. Vno modo ex parte ſubiecti, ſicut ſi quis traheretur ſurſum de puteo. Alio modo ex parte agẽtis, ſicut cum quis trahit nauem ad unam partem, & ventus impellit ad aliã. Quarto notanda ſunt tria præambula de ignorantia. Primum eſt, quod duplex eſt ignorantia. Quædam eſt ignorantia inuincibilis, quæ nõ eſt in poteſtate hominis, ut euitari poſſit, & hoc omnino excuſare peccatum. Alia eſt uincibilis, quæ videlicet euitari poteſt. Secũdum ignorantia uincibilis eſt duplex. quædã eſt eorum, quæ tenetur aliquis ſcire cuiuſmodi ſunt cõmunia pręcepta iuris diuini. Alia eſt eorum, quæ non tenẽt aliquis ſcire cuiuſmodi ſunt, cõcluſiones geometrię. Prima ẽ culpabilis, ſecũda uero

Ethico. lib. 3. ca. de uolũt, & inuolunt.

ro non. Tertium eſt, quòd ignorantia poteſt tripliciter ſe habere ad actum uoluntatis. Vno modo concomitanter, quando ſcilicet id quod agitur ignoratur, & tamen ſi ſciretur, ſecundo modo conſequenter, quia uidelicet talis ignorantia eſt uoluntaria, aut propter actualem uolitionem, qua quis uult ignorare, vt uideatur excuſari, & hęc eſt ignorantia affectata, quæ aggrauat peccatum. Aut quia uoluntas negligit imperare laborem ſtudii ad ſciendum, quòd quiſque tenetur ſcire; & hęc ſi aliquo modo excuſet non tamen a toto. Tertio modo ignorãtia poteſt ſe habere antecedenter ad actum uoluntati, quando ſcilicet non eſt volita, & ſine ipſa non eſſet volitio. Puta cum quis ignorat aliquam circunſtantiam actus, quam ſi cognoſceret non ageret, & hoc loquendo de circunſtantia, quam non tenetur ſcire, ſicut autem quis adhibita diligẽtia proiicit ſagittam, quę interficit tranſeuntẽ.

Con. 1. His præmiſſis, ponenda ſunt quinque cõcl. Prima ẽ Violentia oppoſita naturalitati ſubiecti nõ facit inuolũtariũ. Patet, quia multa fiunt cõtra naturale inclinationẽ ſubiecti, quæ tamen uoluntariã ſũt, ut patet ex tertio notabili. Con. 2. Vnde etiam econtra aliquis motus naturalis ex parte ſubiecti poteſt eſſe inuolũtarius, patet de illo, qui cadit deorſum.

Secunda concluſio. Violẽtia prout attenditur ex parte agentis ſecundum uoluntatem facit inuoluntarium, patet, quia facit aliquid repugnans uolũtati. Con. 3.

Tertia concluſio. Ignorãtia concomitanter ſe habẽs ad actum uolendi non cauſat inuoluntarium. patet, quia nihil facit repugnans uolitioni. Verum eſt tamen, quòd facit non uoluntariũ, quod enim eſt ignoratum, non poteſt eſſe uolitum.

Con. 4. Quarta concluſio. Ignorantia cõſequens actum uoluntatis non facit inuoluntarium ſimpliciter, ſed ſolũ, ſecundum quid. Primum patet, quia talis ignorantia eſt uoluntaria, uel ſimpliciter, uel ſecundum quid. Secundũ patet, quia ſi adeſſet ſcientia oppoſita non eſſet uolitio ſaltem tam intenſa.

Con. 5. Quinta cõcl. Ignorantia antecedenter ſe hñs ad actũ uolendi cauſat inuoluntarium patet, quia illud eſt inuoluntariũ, de quo quis triſtat

cum

cum cognoſcit illud, ſed de eo, quòd ſit per ignorātiam antecedentem triſtatur agēs habita ſciētia, igitur. Maior
3. *Ethi.* patet per philoſophum. Itē etiā dicit Auguſtinus, quod triſticia eſt de his rebus, quę nobis nolentibus accidunt. Ad primum argumentum dicendum, quòd licet uolunta ti non poſſit inferri uiolentia quantum ad actum elicitum, bene tamen quantum ad actum imperatum. Ad ſecundum argumentum dicendum ad probationem minoris, quod tales flexiones mēbrorum, licet ſint uiolente uiolentia oppoſita naturali tati ſubiecti, non tñ uiolentia oppoſita motoris uoluntati. Ad tertium argumentū dicedū, ꝙ minor eſt uera de ignorantia uincibili, ſiue de ignorantia uoluntaria, non autem de ignorantia inuincibili antecedēte actū uoluntatis. Ad quartū argumentum dicendum, quod procedit de ignorantia concomitante.

Vtrum electio ſit actus Voluntatis.

D. Tho 1.p.q.85.art.3.12.q. 12.art.1. Dur.2.d.38.q.2. Scot.2 d.38.q.1.

SExto q̃rit. Vtrū electio, & intentio ſint actus ſolius uolūtatis? Primo arguit ꝙ non. Et primo de electione, ſic. Electio īportat collationem aliquorum. Sed conferre pertinet ad intellectu, igit. Secundo argu. Eiuſdem potentiæ eſt ſyllogizare, & cōcludere. Sed ſyllogizare ē 7. *Ethic.*
actus intellectus; ergo & cō *cap.de*
cludere. Electio autem per- *Elec.*
tinet ad cōcluſionē ſyllogiſmi opatiui, vt habeī 7. Ethicorum, igit. Tertio arguitur Ignorantia pertinet ad intellectum. Sed quędā ē igno 2. *Phi.*
rantia electionis, ut patet 3. Ethicorum, igitur. Quarto arguitur de intentione ſic ſecundum Philoſophum. Omne agens agit propter finē, ſi ſit per ſe agens, ergo omne agens intendit finem, & ſic ītentio non eſt ſolius uoluntatis, ſed cuiuſlibet potentię actiuę. Quinto arguit. Intē- *Luc.11.*
tio nominat relationē quādam, ſed referre ē actus rationis, ſiue intellectus. igit.

Sexto arguitur. Lucæ 11. ubi dicit: Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit, Et iterū. Vide ne lumen, quod in te eſt tenebræ ſint Dicit gloſa.

Quod

Quod per oculum, & lumen ſignat intẽtio, ſed oculus & lumẽ pertinet ad intellectũ, igitur. Contra eſt Philoſophus. quo ad primam partẽ, & quo ad ſecundam partem. Sic arguitur. Intentio eſt finis, finis autem maxime eſt obiectum uolũtatis, cum habeat rationem boni. Primo notanda ſunt tria preambula de electione. Primum eſt quòd electio ſe habet ad uoluntatem acceptam pro actu uolendi, ſicut inferius ad ſuperius. Eſt enim uolitio quędam, contrahit autem uolitionem, quia uolitio poteſt eſſe, ſiue de uno, ſiue de pluribus. Electio uero non eſt, niſi ſint plura bona propoſita, quorum unum alteri præfertur. Hoc enim uidetur ſonare nomen electionis. Oportet etiam, quòd illa plura ſint aliquo modo incompoſſibilia. Si enim poſſemus ea ſimul exequi, ita commodę, ſicut alterum illorum per ſe nulla caderet ibi electio. Et conformiter dicendum eſt de multis malis incompoſſibilibus, quo ad fugam. Præterea uolitio eſt tam poſſibilium, quã impoſſibilium, & tam operabilium per nos, quàm nõ operabilium. Electio uero, quia tendit in opus actuale, ideo non eſt, niſi de his, quæ uidentur nobis poſſibilia, & per nos operabilia. Secundum eſt, quòd electio præſupponit cõſilium, quod eſt actus rationis, ſiue intellectus inquirentis quid, & qualiter ſit agendum, ideo electio præſupponit actum intellectus. Tertium ẽ ꝙ electio conſequitur iudicium rationis. Iudicium autem in operalibus eſt de concluſione ſyllogiſmi operati, ideo illud cadit ſub electione, ꝙ ſe habet, ut concl. ſyllogiſmi operatiui. In operalibus autem finis ſe habet, ut principium media uero ordinata in finem, ſicut concluſiones, & ideo electio ſolum eſt mediorum ordinatorum in finem, & nõ finis inquantum ẽ finis. Poteſt itaq; ex dictis cõcludi talis diffini. electionis. Electio eſt uolitio unius, uel plurium præ aliis inter ordinabilia ad finem. Secundo notanda ſunt tria præambula de intentione. Primum eſt, quod intendere nihil aliud, eſt, quàm in aliquid tendere. Et hoc poteſt dupliciter intelligi ſecũdũ Scot. Vno modo generaliter, ſiue a ſe, ſiue ab alio tẽdat aliqd in aliud, & hoc mo

Ethico. lib. 3.

modo intentio conuenit cuicunque potentię. Alio modo ſpecialiter inquantũ uidelicet aliquid a ſeipſo tendit in aliud, quia uidelicet dicit,& non ducitur,& ſic intẽtio eſt tantummodo potentiæ libere. Secundum eſt, ꝙ aliter diſtingui poteſt de intentione. Poteſt. n. ſumi tripliciter. Vno modo pro quacunq; tẽdentia rei in aliud, & ſic conuenit omni potentiæ,& uniuerſaliter cuicunq; rei in aliud tendeti, ſiue in obiectum, ſiue in finem. Secundo modo dicitur intentio tendentia alicuius potentię cognoſcitiuæ in obiectum determinatum, ſecundum quem modum de aliquo aliquid inſpiciente dicimus. Iſte intendit in hoc. Vnde hoc modo Actuum. At ille intendebat in eos. Vnde ſm hunc modum hoc verbum intendo conſtruitur, cum caſuali ſignificante obiectum mediante illa præpoſitione ĩ. Tertio modo propriæ dicitur intentio tendentia potentię in finem que vult aſſequi, & ĩ eo quietari: & ſic intentio eſt ſolius uoluntatis. Alio modo ſecundũ Bonauenturam diſtinguitur de intentione. Quedã .n. eſt intentio, quæ eſt tendentia appetitus naturalis,& hæc eſt neceſſitas. Alia eſt tẽdentia appetitus ſenſitiui, & hęc eſt impetuoſitatis. Alia uero eſt intentio propriæ dicta, quę eſt tendentia appetitus intellectiui in finẽ, & hęc eſt libertatis. Tertium eſt, ꝙ ſm eundẽ Bonauẽturam. Intentio aliqñ dicitur potentia intendens. Aliqñ habitus ſm quem aliquis intendit: aliquando finis intentus. Aliquando uero, & magis propriæ actus intendendi, quĩ connotat præſuppoſitiue actum intellectus inſpicientis, ſed formaliter eſt actus uoluntatis in finẽ tendentis, & ratione connotatĩ dicĩ oculus & lumen, & quantum ad hęc duo habet intentio rectificari per fidẽ, & charitatẽ, per fidem, uidelicet clarificantem oculum intellectus, & per charitatem rectificantem pedem effectus.

2.d. 38. q. 1.

Act. 3.

His præmiſſis ponendæ ſunt duę cõcluſiones. Prima eſt. Electio eſt formaliter actus uoluntatis, licet prẽſupponat actũ intellectus, patet ſatis ex dictis in primo notabili. Con.1.

Secunda conc. Intentio ꝓprie dicta eſt formaliter actus uolũtatis, ꝑſupponit tñ actũ intellectus. Prima pars patet, qu a ſo itus potentię libere Con.2.

libere proprie loquendo eſt intendere finem, ſiue tendere in finem. Secunda pars patet, quia uoluntas non poteſt tendere in id quod eſt ſibi incognitum.

1. Ad primum argu. dicendum ad minorem, ꝙ conferre per modum iudicii eſt actus intellectus: ſed conferre vtendo, vel referre ordinando unum amabile ad aliud eſt actus uoluntatis, quæ ſicut eſt potentia reflexiua, inquantum eſt immaterialis, ita etiam eſt potentia collectiua

2. Ad ſecundum dicendum, quòd electio dicitur pertinere ad concluſione ſyllogiſmi operatiui, non quia ſit ipſa concluſio, aut iudicium concluſionis, ſed, quia ipſum præſupponit.

3. Ad tertium dicendum ad minorem, quòd quædam dicitur ignorantia electionis, nõ quia electio ſit ipſa ignorantia; ſed quia ignorantia eſt de aliquo eligibili.

4. Ad quartum dicendum ꝙ illa procedit de intentione generaliter ſumpta.

5. Ad quintum dicendum eſt ſicut ad primum.

6. Ad ſextum, patet reſpõſio ex ſecundo notabili in tertio preambulo.

Vtrum omne opus quod fit bona intentione, ſit bonum.

Tho. 1. p q 12 art. 1. Dur. 2. d. 38 q. 2.

SEptimo quęritur. Vtrũ omne opus, quod fit bona intentione, ſit bonum.

Primo arg. quòd ſic per 1. Ambr. dicentem. Affectus, ſiue intentio operi tuo nomen imponit.

Secundo arg. per Aug. dicentem 2. . In tertio bonum opus facit.

Tertio arg. His arbor bo 3. na, quę operatur inquantũ bona, fructũ bonum facit. Sed uoluntas eſt arbor, & quando cum bona intentione operatur, operatur inquantum bona, ergo ſemper facit opus bonum.

Quarto arg. Bonum eſt 4. potentius quàm malum. Sed mala intentio quandocũq; bonum opus facit malum, ergo à fortiori bona intentio malum opus facit bonũ.

Quinto arg. Bonitas vna eſt a cauſa una, ſed bonitas operationis humanæ eſt vna, ergo habet cauſam vi á quæ nõ uidetur eſſe alia qua bonitas finis intenti.

Contra Aug. di. quòd ea, 5. quę de ſe ſunt mala non poſ ſunt

ſunt per bonam intentioné bene fieri. Iuxta ꝙ ét dicit Apoſtolus, quòd nõ ſunt facienda mala, vt inde veniãt bona. Primo notandum, ꝙ ſecundum intentionem Sco. triplex eſt conſideranda bonitas in actu humano. Prima eſt bonitas entitatiua, quę eſt ipſa rei entitas. Alia eſt bonitas naturalis, quæ ẽ perfectio, ſecunda habens maliciam oppoſitam, quę cõſiſtit in aggregatione oĩum quæ naturaliter conueniunt actui qñ videlicet actus habet efficiens & obiectum, finem & formã, ſiue modum, prout conueniens eſt actui ex natura actus, quemadmodum in corpore pulchritudo conſiſtit in aggregatione conuenientium ſibi, & inter ſe: puta quantitatis, coloris, & figuræ, & huiuſmodi, ut di. Aug. Alia vero eſt bonitas moralis, quę reſultat ex aggregatione eorum, quę ſunt conuenientia actui nõ abſolutę naturæ ex natura actus, ſed ſm dictamẽ rectę rõnis. Recta autẽ rõ dictat, ꝙ actus humanus debet habere obiectum conueniens, & determinatum modum, & ſic de aliis circunſtantiis. Ex quo ſequi᷑, ꝙ talis bonitas nõ eſt a ſolo fine. Prima ãt rõ huius bonitatis eſt efficiens, a quo hẽt actus, ꝙ ſit mortalis, qñ videlicet libere elicit, & hoc eſt cõe bono & malo. Nihil.n. eſt laudabile, aut vituperabile, niſi fiat a uoluntate. Secunda uero ratio bonitatis moralis eſt ex cõuenientia ad obiectum & huiuſmodi eſt bonitas ex genere, quæ habet contrahi ꝑ bonitatem ſpecialem, quæ eſt ex aliis ſpecialibus circunſtantiis, cuiuſmodi ſunt finis intentus, & forma, ſiue modus agendi vbi, & qñ, & huiuſmodi. Vlterius ãt eſt bonitas meritoria, quę videlicet pręſuppoſita cõpleta morali bonitate ſuperadditur ex relatione operis in finẽ, ꝗ tũc bene fit qñ ex charitate ꝓcedit. Secundo not. ꝙ intentio põt dici bona duplic. Vno mõ bonitate finis ĩtẽti tm̃. Alio mõ bonitate finis & bonitate ordinatiõis mediorũ in finẽ. Hęc.n. duo ſimul requirunt ad hoc, ꝙ oculus mentis ſit ſimplex, uidelicet ꝙ uoluntas intendat debitũ finem, & ꝙ per rectam uiam ad ipſum incedat. Tertio notandum, ꝙ quantitatem meriti menſurari ſm quantitatem intentionis poteſt intelligi dupliciter. Vno modo attendendo quantitatem bonitatis

2.d.7.q.1.

nitatis in intentione ex parte finis, ſiue boni intenti, ſic uidelicet, quòd tm̄ mereat aliquis, quantum intendit mereri. alio mō attendendo quãtitatem bonitatis in intẽtione ex parte ipſius actus intendendi, ſit uidelicet ꝙ tm̄ ſit bonitatis, & meriti in opere exteriori, quantum bonitatis in intentione, quæ eſt ſm charitatem. Quarto notandum, ꝙ ſm doctor. tã vis eſt in intentionem finis, vt ſine ea nihil meritorium eſſe poſſit propter quod di. Ber ꝙ ſola intentio meritũ facit, & non requirit actualis intentio in tota continuatione operis, ſed uirtute intẽtionis habitæ in inchoatione operis, uel ante tota operatio ſit meritoria, dum tñ non interueniat intentio cõtraria. Puta cũ quis peregrinaturus incipit viam ſuam actualiter cogitans de Deo, & ad ipſum per actualem intentionem referens peregrinationem ſuam tota peregrinatio ſequens eſt meritoria uirtute illius primæ intẽtionis, quamuis peregrinando non actualiter referat laborem ſuum ad gloriã Dei. Et hoc ſequiẽ quod religioſus uirtute voti ſui in ſua ꝓfeſſione explicite facti meretur exequendo ea ad quæ aſtringitur per illud uotum, licet non ſemper actualiter referat in Deum, dum tamẽ nõ interueniat in intentio cõtraria. Quãuis at intentio ſit tanti ualoris, non tñ ſola ſufficeret abſque exteriori opere, niſi quando facultas, & opportunitas deeſſent.

In lib. de liber. arb.

His præmiſſis, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Omne opus factum intentione bona bonitate finis, & ordinis ſimul eſt bonum. Sed ad hoc non ſufficeret bonitas finis intenti. Prima pars patet, quia intentio illo mõ bona includit omnes circunſtantias, quæ req̄rũtur ad bonitatem operis. Vnde uoluntas habens intẽtionem ſic bonã dicit a Saluatore. Arbor bona, quæ ſẽper fructus bonos facit. Secũda pars, patet ex primo notabili. Item ſic probat. Intentio boni finis nõ abſoluit a Dei ꝑcepto, ergo nõ põt facere, ꝙ trãſgreſſio diuini ꝑcepti ſit bona, puta ſi qs furetur ad nutriẽdũ pauperẽ nõ excuſat a trãſgreſſio de ꝑcepti. *Con. 1.* *Mat. c. 7*

Secunda concl Attendendo quantitatem bonitatis in intenſione ex parte finis, ſiue boni intenti nõ eſt menſuranda quãtitas bonitatis me- *Con. 2.*

meritorie, neque etiam bonitatis moralis ſimpliciter ex quãtitate ipſius intentionis: ſed bene attendendo quãtitatem ex parte actus intendẽdi. Prima pars patet, quoniam aliquãdo ſuperbus intendit facere multũ bonum, & multum mereri in opere ſuo, q̃ tñ apud Deũ parũ, aut nihil meret, vbi di. Bon. Et hoc ſępius contingit, quod quanto quis plus exiſtimat opus ſuũ valere ad meritũ, tanto minus ualet. Secus ãt dicendum eſſet de mala intẽtione quo ad malũ, tñ enim quis malũ facit, & tñ demeretur, quantũ malũ uult, & intendit facere. Vnde ẽt ſola intentio mali finis, reddit totũ opus malũ. Etiã ſi ſint oẽs alię circunſtantię bonę.

De di. Ideo dicit Diony. quòd bonum eſt ex integra cauſa malum vero ex ſingularibus defectibus. Secũda pars patet, quia omne meritũ in opere exteriori, reducendum eſt ad radicem intentionis interioris per charitatẽ habitę.

Con. 3. Tertia concl. ſola intentio ſine opere exteriori non ſufficit ad meritũ, ſi facultas aſſit operandi. Patet quia p̃cepta diuina non ſolũ ſunt de intendendo, vel volendo bonum, ſed de faciendo. Ad duo prima argumenta dicẽdum, quod per illas auctoritates intelligi debet, ꝙ intẽtio finis, eſt principalior in bonitate operis: ſed tñ non eſt ſimpliciter ſufficiens. Põt ẽt dici, quòd loquuntur de intentione bona bonitate finis, & ordinis ſimul. Poſſet ẽt intelligi p̃ciſe de bonitate meritoria: iuxta id quod dictum eſt in fine primi notabilis. Ad tertium, patet ſolutio ex ſecundo notabili, & prima concl. Ad quartum dicendum, quòd licet bonum ſit potentius ad bonum, quã malum, ad malum: tñ plura requiruntur ad bonum, quã ad malum. Bonũ .n. conſiſtit in cõſtruendo. Malũ vero in deſtruendo. Facilius ãt eſt deſtruere, q̃ cõſtruere. Ad quintum dicendũ, ꝙ bonitas humanę operationis, nõ ẽ vna unitate ſimpliciter dicta, ſed vnitate cõgregationis particulariũ bonitatũ ſm plures particulares circunſtatias.

QVAESTIO VIII.

Vtrum bonæ uoluntatis ſit tantum unius.

D. Tho. 1. p q. 1 ar 1 & q. 18. art. 2. 3. 4. Dur. 2 d. 38. q. 4.

Octa-

OCtauo q̃ritur. Vtrum bonę uoluntatis ſit tã tum unus finis, ergo intentus, uel poſſint eſſe plures? Primo argum. quod poſſunt eſſe plures, quia malæ uoluntatis poſſunt eſſe plures fines, ergo a ſimili & bonæ. Secundo arg. Bonum additum, bono facit ipſum melius. Sed bonus finis facit bonam uoluntatẽ, ergo ſi ſint plures boni fines intenti ex hoc erit uoluntas melior. Tertio arguitur. Poteſt aliquis ex bona uoluntate ire ad eccleſiam, ut audiat ſermonem & ut adoret Deum, ſed illi ſunt fines diſtiũti igitur. Contra ſuper illud Deuteronomii. Diliges dominum Deum ex toto corde tuo. Dicit gloſa. Non uult Deus amorẽ ſuum partiri, ut ſimul aliquid cum eo diligamus. Primo notandum, ꝙ finis dicitur dupliciter, videlicet finis in quo quieſcitur, & finis quo quieſcitur. Et hoc dupliciter. Vel ſimpliciter, uel ut nunc. Finis in quo quieſcitur, eſt ipſe Deus. Finis uero quo quieſcitur eſt charitas creata, charitas quidem conſummata ẽ finis, quæ ſimpliciter quieſcitur, & charitas uitæ eſt finis quo quieſcitur in Deo ut nunc. Sicut. n. locatum nõ quieſcit in loco, niſi mediante pondere, ſic anima in Deo qui eſt quaſi locus eius non quieſcit niſi mediante dilectione. Secundo notandum, ꝙ ſicut dicit B. Bonau. Contingit ſtatuere plures fines tripliciter. Primo modo ita, quòd ſit finis ſub fine, & propter finem. Secundo modo, quod unus ſit principalis, & aliter non principalis, ſed non actualiter relatus in principalem. Tertio modo ſic, quod uterque ſit principalis. Exemplum de primo mõ, ut ſi quis vadat ad eccleſiam intendens dicere laudes diuinas, & ſimul cum hoc pecuniam pro diſtributionibus accipere quã intendit expendere ad gloriam Dei. Exemplum de ſecundo, vt ſi quis uadat ad eccleſiam intendens laudare Deum, & cum hoc accipere pecuniam de qua non cogitat actualiter quid facturus ſit, nec tamen diligit eã propter ſe. Exemplum de tertio, vt ſi quis uadat ad eccleſiam dublicata intenſione intendens, uidelicet placere Deo, & ſimul cum hoc recipere pecuniam, quã ſicut auarus diligit ad ampliandum theſaurum, & in

Deutero. c.6.

ea delectandum. Primo modo ſtatuere plures fines eſt bonę uoluntatis. Secundo modo non eſt bonæ voluntatis formaliter, nec tamen ita ſibi repugnare non poſſit eſſe cum ea, quia non eſt mortale peccatũ, ſed uenia le tantum. Et quantum ad hoc dicit Aug. Minus domine te amat qui tecum aliquid amat, quod non ꝑpter te amat. Tertio mõ ſtatuere plures fines, eſt contra bonã voluntatem, talis enim vult duob. dominis ſeruire. Tertio notandũ ſecundũ eundẽ

Confeſſ. lib.1.

Bona. ꝙ nõ eſt ſimile de bona voluntate, & de mala uoluntate. Bona. n. voluntas tẽdit in bonũ incommutabile, quod eſt tm̃ unũ in quo eſt ratio omnis boni. Mala uero voluntas tendit in bonũ cõmutabile, ꝙ eſt multiplex nec in aliquo tali eſt plena ratio bonitatis.

Con.1. His pręmiſſis, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Conuenienter dicitur charitas finis cuiuslibet bonę uoluntatis, patet, quia charitas increata, quę eſt ipſe Deus eſt finis in quo quieſcit bona uoluntas, charitas vero creata eſt finis quo quieſcit, vt patet ex primo notabili. Item ſic prob.... quia i. ad Thi. i. c. dicitur. Finis pręcepti charitas, ſed ad illum finem tendit bona uoluntas ad quam ordinatur Dei pręceptum. igitur.

Secunda concluſio. Bonę uoluntatis eſt tantum vnus finis principalis: patet, quia eſt tantum unum ſummum bonũ, quod ſolum eſt quietatiuum bonę voluntatis, vt alias dicetur. *Con.2.*

Tertia concl. Malæ uoluntatis poſſunt eſſe uniuerſi fines principales, patet ſatis ex iii. notabili. Ad primum arg patet ſolutio ex iii. notabili. Ad ſecundum dicendum, ꝙ maior eſt uera quando ſeruatur ordo debitus, cum autem quis intẽdit plures fines, ut principales, licet ſint ambo boni peruertitũ ordo debitus, ſecundũ quẽ omnia debent referri ad vnum ultimum finem. Ad tertium, patet reſponſio ex iii. nota. *Con.3.*

Vtrum aliquis actus uoluntatis ſit indifferens.

D Th. 1.2.q.18 ar.8.& 9. Sc. 2.d.41.q.1. Dur. 2 d.4.q.1.

NOno quæritũ. Vtrũ aliquis actus uoluntatis poſſit eſſe indifferẽs Primo arg ꝙ non. Bonũ & malum priuatiue

priuatiue opponuntur,pri-
uatiue autẽ oppoſita circa
ſubiectū ꝓprium ſunt con·
tradictoria, vt habetur xii.
metha. Inter cõtradictoria
uero nõ eſt dare mediũ, ut
habetur iiii.metha igit.Se
cũdo arguitur. Si poſſunt eſ
ſe actus indifferentes, ſequi-
tur,ꝙ etiã poterit eſſe habi
tus indifferens, quod patet,
quia ex talibus actibus fre
quentatis generabitur habi
tus inclinans ad conſimile
actus.Tertio arguitur. Om
nis actus uoluntatis,aut ha
bet ea quæ ſibi conueniunt,
& ſic eſt bonus, uel non ha
bet,& ſic uidetur eſſe malus,
ergo nullus eſt indifferens.
Contra.dicit Ambro. Affe-
ctus operi tuo nomen impo
nit. Si autẽ non poſſet eſſe
actus indifferens, de ſe non
uideť,ꝙ ex alio affectu poſ-
ſet eſſe bonus & ex alio ma
lus. Primo notandũ, quod
duplex eſt actus hominis,
quidam eſt ex ſola imagina
tione ꝓcedens,puta moue-
re pede fricare barbã, & hu
iuſmodi & tales non dicun
tur humani, quia non ſunt
a uoluntate imperati. Alii
ſunt ex deliberatione ꝓce-
dẽtes, & iſti proprie dicunt
humani.Præterea poſſumus
loqui de actu humano dupli
citer, uel ſecundũ rõnẽ ſuæ
ſpeciei in communi, uel de
actu in eſſe ſingulari,& indi
uiduo. Secundo notandum,
quòd quadruplex bonitas
conuenire poteſt actui hu-
mano,ſcilicet entitatiua na
turalis, moralis, & pluſquã
moralis,ſcilicet meritoria.
Bonitas entitatiua,uniuerſa
liter conuenit omnia actu,
immo etiam loquendo de
hac bonitate, omne ens eſt
bonum, & ideo talis boni
tas nullam habet malitiam
oppoſitam.Bonitas uero na
turalis,ut dictum eſt, conue
nit actui ex eo, quòd habet
omnia quæ conueniunt ſi-
bi ex natura ſua. Malitia
uero oppoſita erit ſi in actu
ſit aliquid ſibi diſconueni-
ens ex natura ſua, puta mo
dus diſconueniens,uel finis.
Loquendo itaque de hac
bonitate uel malitia,proba
bile uidetur dicere, quod
omnis actus eſt bonus uel
malus maxime loquẽdo de
actu ſingulari, aut enim ha
bet omnia, quæ ex natura
ſua ſibi conueniunt, &ſic eſt
bonus, aut non habet om-
nia ex natura ſibi conueni-
entia, & ſic in eo eſt aliqua
ĩperfectio naturę ſuę diſcõ-
ueniens, & ſic eſt malus.Ter
tio notandum, ꝙ bonitas

moralis poteſt dici dupliciter. Vno modo ſtricte, pro ut actus dicitur bonus moraliter, quia cauſatur ab habitu uirtutis, & ex oppoſito dicitur malus quia cauſatur ex habitu uicioſo. Alio modo dicitur bonitas moralis ex eo, ꝙ actus habet ea, quæ ſibi conueniunt ſm dictamē recte rationis. Et hæc bonitas eſt duplex, uidelicet ex genere, & ex circūſtantia ut patet ex his, quę dicta ſunt quando quærebatur, utrum malus angelus neceſſario velit male, & quando quęrebatur utrum omne opus, quod fit bona intentione ſic bonum. Quarto notandum ſecundum Sco. quod bonitas meritoria cōuenit actui bene circunſtantionato ex relatione eius ad finem debitum per habitū charitatis.

2.d.7 q. 1.

Contingit autem actū per charitatem referri tripliciter. Primo modo actualiter puta cum quis actualiter cogitans de Deo uult aliquid ꝑpter Deum. Secundo modo uirtualiter puta cum aliquis ex cognitione, & dilectione Dei deuenit in cognitionem, & uolitionem alicuius operis, & tñ exequēdo opus illud nō actualiter cogitat de Deo. Tertio modo habitualiter tm̄, puta ſi oīs actus referibilis in finē ultimū productus ab habente charitatem dicatur referri. Tripliciter etiam dici poteſt actus nō referri. Primo modo priuatiue, quia ſ. non refertur actualiter, nec uirtualiter, licet ſit natus referri. Secundo modo negatiue per negationē, uidelicet nō ſolum relationis actualis, & uirtualis, ſed etiā per negationem referribilitatis ſicut peccatū ueniale. Tertio modo contrarie, quia uidelicet corrumpit principium referendi. ſ. charitatem cuiuſmodi eſt peccatū mortale. Certum eſt autem, ꝙ actus qui refertur actualiter eſt meritorius, & hoc etiam eſt ualde probabile de relato uirtualiter. Certum eſt etiā, ꝙ actus qui negatiue non refertur per negationem tam relationis quàm referibilitatis, licet ſit cum charitate ē demeritorius. Et hoc certius eſt de actu non relato cōtrarie. De actu autem quæ refertur habitualiter tantū, aut etiam de actu qui non refertur nec actualiter, nec uirtualiter, probabile eſt, ꝙ talis eſt indifferens, quia poſſibile eſt nullam deordinationem eſſe in eo, quę ſuffi-

ciat

ciat ad rationem peccati, ſiue demeriti, quia non tenetur homo referre quęcunq; actum ſuum in Deum, nec uidetur eſſe ibi ſufficiens ratio bonitatis meritorię, qa non uidetur ad meritum ſufficere relatio minor, quam uirtualis. Dicit autem Bon. in eadem diſ. ꝙ ſufficit relatio habitualis: ſed tamen ex intentione di idem cũ Sco. ſic.n.dicit. Habitualem auté reſolutionem uoco non ſolũ, quia aliquis habeat charitatem, per quam ſit habilis ad referendum, ſed quia in principio operationis illius, uel alterius ad quam illa conſequenter ſe habet intentioné, hét ad Deum directam. Vnde ſi quis intendit dare pro Deo centum marchas, licet poſtea non actu cogitet de Deo in ſingulis donationibus, nihilominus tñ oés illę ſunt memorię ex uirtute primæ intentionis, ad quam cõſequenter ſe habent. Secus autẽ eſſet ſi opus alterius gñis inciperet, quia oporteret intentionem renouari. Dicit præterea Bon. Habitualem ét intentioné, ſiue relationem uoco qñ nõ præcogitato in actu tũc ſine ultimo ex ſola boni operis conſideratione ipſa charitas prompta, uel alia uirtus charitate informata ad bonũ opus iclinat, ſicut obediens meretur ét ſi nihil tũc cogitet de Deo, ſed ſolũ cõſideret, ꝙ bonũ eſt obedire.

His pręmiſſis, ponendæ ſunt ſeptem concluſiones. *Con. 1.*

Prima eſt loquendo de bonitate entitatiua, aut ét de bonitate naturali nullus actus eſt indifferens ad bonitatem, & maliciam, maxime loquendo de actu ſm rationẽ ſingularẽ. Patet, quia oís actus eſt bonus bonitate entitatiua, & nullus eſt q non ſit bõus, aut malus bonitate natural, patet ex ii. notab.

Con. 2. Secunda conclu. Actus ex ſola imaginatione procedens, nõ eſt bonus neq; malus moraliter, patet quia nõ eſt uoluntarie elicitus.

Con. 3. Tertia concl. Actus ex deliberatione procedens ſm ſuam rationem ſpecificam poteſt eſſe indifferens ad bonitatem, & maliciam moralem. Patet, quia contingit duos actus eſſe eiuſdẽ ſpeciei, quorũ unus eſt bonus moraliter, non aũt alius.

Con. 4. *2. Ethi.* Quarta conclu. probabile eſt dicere ſecundum Sco. actus humanus poſſit eſſe indifferens ad bonitatem, & maliciã moralẽ ſtricte ſumptã

ptam loquendo et de actu, ut ſingularis ē. Probat Sco. quia ſm philo. Iuſticia generatur ex operibus iuſtis, ſed non iuſte factis. Illa ergo opera non ſunt mala moraliter cū ſint iuſta, nec tñ hēt illā bonitatē, quæ ē ex habitu uirtutis. Ite ut dicit Sco. Nulla uideť neceſsitas, quod homo habēs habitū uirtutis, utať eo ī oī actu, ſed ſolū qñ iminet paſſio tā uehemēs q̄ poſſet ſubuertere rōne.

Con. 5. Quinta cōcl. Nullus eſt actus indifferēs ad bonitatē, & maliciam ex genere, patet ex dictis ſupra in illa qōne. Vtrum mali angeli neceſſario male uelint.

Con. 6. Sexta concluſio. Pōt eſſe actus aliquis indifferens ad bonitatem, & maliciam ex circunſtancia, patet ex dictis ibidem.

Con. 7. Septima cōcl. Pōt eſſe aliqs actus uolūtatis indifferēs ad bonitatem meritoriā, & malitiam demeritoriam, patet ex iiii. notab. Ad primū ar. dicendum, ꝙ bonum & malū, nō opponunť priuatiue circa actum humanū, loquēdo uniuerſaliter, ſed ſolum qñ actus dēt habere bonitatē, non .n. ſꝑ diciť actus malus moraliter, aut ēt demeritorie, qñ nō habet bonitatem moralē, aut ēt meritoriam, ſed tunc dicitur malus priuatiue, quando nō habet bonitatem, quam debet habere. Ad ſecūdum dicendum, ꝙ illud totum eſt concedendum, nec eſt incōueniens. Ad tertium dicendum, quod actus non ſemper eſt malus moraliter, aut demeritorie, quia nō habet omnia, quæ ſibi eſſent cōuenientia, ſed ſolū quando nō habet, & deberet habere.

Vtrum fruitio ſit actus uoluntatis.

Dur. 1. d. 1. q. 1. Sco 1. d 1. q. 3. Thom. 1. 2. q. 11. art. 1. & q. 25 arg. 1.

Decimo quęritur. Vtrū fruitio cōtra uſum diſtincta ſit actus uoluntatis circa ultimum finem apprehenſum per intellectum, neceſſario elicitus. Primo arguiť, quod fruitio nō diſtinguatur ab vſu. Deus enim eodem actu uoluntatis fruitur ſeipſo, & utiť creaturis, beati ēt eodē actu Deo fruūť, & utūtur creaturis uiſis in Deo uniuerſaliter eodē actu poteſt diligi finis, & id ꝙ eſt ad finem, dilectio autem finis eſt fruitio, dilectio uero eius, ꝙ ē ad finē dicit uſus, igiť. Secūdo ar. ꝙ fruitio nō ſit

actus uoluntatis. Dicit etiã Augu. lib. de doct. chriſtiana. Summa merces eſt, ut Deo perfruamur. Et ſm eũdem lib. de tri. Sola uiſio eſt tota merces, ergo fruitio eſt uiſio, uiſio autem eſt actus ĩtellectus. ergo &c. Tertio arg. ꝙ fruitio non ſit circa ultimum finẽ, quia in motu in infinitum nõ eſt quietatio, & ſic neque fruitio. Sed circa obiectum infinitum, põt potẽtia in ĩfinitũ ꝑficere ꝑfectius cognoſcendo, & perfectius appetẽdo, igitur. Quarto ar. Capacitas uoluntatis creatæ ẽ finita, ergo ſatiari põt bono finito. Quinto argu. Aliquid eſt excedẽs capacitatẽ animæ rationalis, ut Deus, & aliquid ab ipſa deficiens, ut ſenſibilia, ergo aliquid eſt ſibi æqualem in quo ſatiari poteſt & id eſt minus Deo. Sexto arg. Quælibet forma naturalis ſatiat potentiam materię, ergo ẽt quolibet obiectum ſatiat capacitatem potentiæ fruitiuę. Antecedẽs patet, quia niſi ſic ſtante tali forma, materia naturaliter inclinaretur ad aliam formam, & ſic uiolẽter quieſceret ſub tali forma Septimo arg. quod uolũtas fruatur neceſſario ultimo, ſiue apprehenſo ꝑ intellectum, quia ſecundum Augu. xiii. de tri. Certum eſt, ꝙ omnes uolũt beatitudinem, quòd nõ poſſet eſſe uerum, ſi poſſent non uelle beatitudinem. Octauo argum. ſecundum Auicen. viii meth. dilectio eſt ex coniunctione conuenientis, ſed finis ultimus neceſſario cõuenit uoluntati, ergo ex coniunctione eius cum uoluntate neceſſario cauſatur dilectio, & ſic fruitio. Nono arguitur. Non poteſt uoluntas nolle id in quæ nulla eſt ratio mali, & nullus defectus boni, igitur &c. Et ſi dicat̃, quòd licet uoluntas, nõ poſſit nolle, tamen poteſt non uelle. Contra, quòd uoluntas non poteſt nolle, nulla ratio eſt, niſi quia habet aliquid cui repugnat neceſſario ipſum nolle. Sed id non poteſt eſſe aliud, quàm ipſum uelle, ergo ſi non poteſt nolle, ſequitur, ꝙ etiam non põt non uelle.

Decimo argu. quando ratio obiectiua eſt talis, ꝙ intenſa inducit difficultatẽ ſi in infinitũ intendat̃ auferret oĩno facultatẽ, ut patet in aggrauatione oneris reſpectu potentię executiuę. ſed experimur, quòd pręſentata ratione boni itẽſi, uolũ

tas uix poteſt reſilire, ſiue refutare aut etiam non uelle: ergo non poteſt non uelle bonum infinitum. Contra quantum ad primam partē, quia ſm Auguſt. fruitio eſt finis, & uſus mediorum ad finem, quantum ad ſm dicit Aug. ꝙ frui eſt amore inhærere alicui propter ſeipſum. Amor āt pertinet ad uoluntatem quantum ad tertium ſic arg. quia ſolus ultimus finis eſt ſimpliciter propter ſe diligendus q̄tum ad quartum, quia uoluntas libere diligit quicquid diligit. Primo notādum, ꝙ ſicut dicit Bon. Vſus pōt accipi quinq; modis. Primo mō communiſſimæ pro naturali operatione ad quā res ordinatur, ſm quem modū dicitur. Cuius uſus eſt bonus, ipſum quoq; bonum eſt. Secundo modo minus cōmuniter pro operatione frequenti prout dicit Victorinus, quòd uſus eſt actus a potentia frequenter elicitus. Primo mō uſus opponitur ocioſitati: & ſecundo mō diſſuetudini. Et iſtis duobus modis uſus nominat operationem cuiuſcunque potentiæ etiā reſpectu cuiuſcunque obiecti. Tertio modo ſumitur uſus propriè, & operatione potentiæ liberè: prout dicit Augu. quòd uti eſt aſſumere aliquid in facultatem voluntatis. Quarto modo propriæ pro actu uoluntatis referētis aliquid in finem, & diſtinguitur contra fruitionem. Quinto mō propriiſſimæ prout diſtinguitur contra abuſum: videlicet pro actu ordinato uoluntatis aliquid referentis in finem, ſm quem modum dicit Aug. ꝙ uti eſt id, quod in vſum uenerit ad id quo fruendum eſt referre. Secundo notandum, ꝙ frui poteſt accipi dupliciter. Vno mō generaliter pro omni actu delectatiuo, ſm quem modū di. Aug. ꝙ frui eſt uti cū gaudio. Alio modo ſpecialiter, & propriè pro actu delectatiuo, & quietatiuo, ſm quem modū, dicit Aug. ꝙ fruimur cognitis, in quibus uoluntas propter, ſed delectata conquieſcit. Et cum non poſſit eſſe quies, niſi in fine ultimo, ſequitur ꝙ nihil pōt eſſe obiectum fruitionis, niſi finis ultimus, ſiue uerus, ſiue apparens per rōnem videlicet erroneā, ſiue perfixus, aut præſtitus cui uidelicet uoluntas ex libertate ſua adhæret tanquā fini vltimo. Non eſt tamen intelligendum, ꝙ ratio finis ſit ratio obiectiua frui-

De doct. chriſt & 12. de trini. lib. 2.

In 1. ſententiarum d. 1.

fruitionis, cum dicat ſolum reſpectum rationis, ſed in fruitione, queſt reſpectu ueri finis ultimi, ratio finis cōcomitatus ſecundū veritatē obiectum fruibile. Et in fruitione finis apparentis ratio finis concomitatur apparenter ipſum obiectū. In fruitiōne uero finis præfixi ratio finis conſequitur ipſum actū uoluntatis circa obiectum, quia uidelicet uoluntas per actum ſuum ex libertate ſua adhærens tali obiecto propter ſeipſum irreferibiliter tribuit ei rationem finis.

Tertio notanda, ſunt quattuor dicta de comparatione fruitionis ad vſum. Primum eſt, ꝙ uſus ſe habet ad fruitionem, ſicut actus imꝑfectus ad perfectum. Vſus n. eſt actus voluntatis quo diligimus bonum propter aliud, fruitio uero eſt actus voluntatis, quo diligimus bonū propter ſe, quod eſt intelligendum propter ſe finaliter & non formaliter tantum. vnde quamuis uirtutes ſm Ambroſium, ſint diligendæ propter ſe formaliter nō tn finaliter, iō nō eſt eis fruédum. Et ſi quæratur. En fruitio, & uſus ſufficienter diuidant actum uoluntatis, tanq membra immediata. Dicendum eſt, ꝙ non, eſt n. dare actum neutrum, qui videlicet nec eſt uſus nec fruitio: puta cū quis diligit aliquod bonū non referendo ipſum actualiter in finē nec tamen in eo ſiſtendo, vt in fine, qđ pōt fieri abſque inordinatione, alias quandocunque aliquod bonum creatū diligimus, nō cogitantes actualiter de Deo, ſemper peccaremus. Secundum eſt, ꝙ aliquis actus fruendi realiter differt ab omni actu utēdi. patet, quia poſſumus Deum concipere nihil aliud cogitando, & ita frui eo non vtēdo aliquo alio. Tertium eſt. Aliquis actus utendi realiter differt ab oī actu fruendi: patet, cum aliquis diligit aliquod bonū propter finē non ultimum. Eſt enim ibi actus utendi per quem illud bonum refertur ad finem, & tñ non eſt ibi actus fruendi reſpectu finis, cū in illo fine non ſe quietet uoluntas, nec in eo ſiſtit, ut in ultimo fine. Quartū eſt. Aliquis actus utēdi eſt idē realiter cū aliquo actu fruendi, puta cū quis vtitur creatura, propter Deū. In tali tñ actu ſunt rationes uſus, & fruitionis formaliter diſtinctæ, uidelicet pœnes diuerſa obiecta. Quarta notan-

tandum, ꝙ fruitio aliquando ſumitur abuſiuè tantum pro quietatione appetitus ſenſiti ui in obiecto ſuo, ſecundum quem modum dicit Auguſti. Frui quidẽ cibo, & qualibet corporali voluptate non ab ſurde exiſtimatur, & beſtiæ, quia uidelicet adhęrent obie cto delectabili non referendo illud in finem, quãuis non ſibi adhærent irreferibiliter contrariæ appreciando, uidelicet id tanquam irreferibile, ſed non referendo negatiue tantum. Aliquando uero dicitur fruitio proprię prout uidelicet eſt actus voluntatis irreferibilitet adhęrentis obiecto, & ſe in eo libere quietantis. Eſt autem fruitio proprię dicta duplex. Quædam eſt formaliter infinita, quæ videlicet diuina uoluntas fruitur eſſentia diuina. Alia uero eſt finita formaliter. Et hæc eſt duplex. Quædam eſt inordinata, quam uidelicet uoluntas peccatoris ſe liberè quietat in bono commutabili non quidem in bono, quod ſibi concupiſcit, quia omnis amor concupiſcentiæ prę ſupponit amorem amicitię. ſed magis in ſeipſo quem inordinatæ amat. Ideo ut cõ muniter dicitur peccator fruitur ſeipſo. Et hoc uidet dicere Auguſtinus quando dicit, ꝙ amor ſui ędificat ciuitatẽ Babylonis. Alia vero eſt fruitio ordinata, qua videlicet uoluntas creata fruitur bono ifinito. Et hęc eſt duplex, uidelicet imperfecta, quæ eſt uia totum iuſtorum. Et perfecta, quę eſt beatorum. Quinto notandum, quòd titulus quæſtionis poteſt intelligi quadrupliciter. Primo mõ de fine obſcurè in uniuerſali apprehenſo, ſicut dum concipimus beatitudinem ſub communi ratione. Secundo modo de fine in particulari obſcurè apprehenſo, ut dum concipimus beatitudinẽ in Deo trino, uno. Tertio modo de fine clarè uiſo in uoluntate ſupernaturaliter eleuata per habitum charitatis. Quarto modo de fine clarè uiſo in uoluntate non eleuata ſupernaturaliter.

Lib.83. Quæſt. | *De ciui. Dei lib. 18.*

His præmiſſis ponendæ ſunt quindecim cõcluſiones. *Con. 1.* Prima eſt. Vſus, & fruitio ſemper formaliter diſtinguũtur, & aliquando realiter patet ex tertio notabili.

Secũda conc. Fruitio eſt actus uoluntatis patet, ꝗa fruitio nominat actũ quietatiuũ. *Con. 2.* quietatio autem pertinet ad uoluntatem. Itẽ dicit Aug in libro de quęſtionũ, ꝙ omnis *Lib.83. Quæſt.*

peruerſitas, quæ uitium dicitur, eſt vti fruendis, & frui utendis. peruerſitas autem formaliter eſt in uoluntate.

Con. 3 Tertia cōc. Peior eſt actus vti fruendis, q̃ frui utendis: patet, quia peior eſt deordinatio circa Deum, quàm circa creatu.as. Sed vti fruēdis nominat actū inordinatum circa Deū. Frui uero vtendis circa creaturas. Ad maiorē huius intelligentiā notandū eſt, ſecundum magiſtrū Frāciſcum de Maronis, ꝙ quattuor ſunt genera virtutum. Quædam n. ſunt ad actū meritorum regulandum cuiuſmodi eſt prudentia, quę eſt directiua tantū, & non motiua. Alię ſunt ad actum remittendū, cuiuſmodi eſt temperātia eo, quod circa delecta bilia nimia eſt pronitas ad intēdendum. Alię ſunt ad actum inſendēdum, cuiuſmodi eſt fortitudo eo, ꝙ potentia ſæpius refugit id, ꝙ eſt arduum circa, quod eſt fortitudo. Alię ſunt partim ad intēdēdū, & partim ad remittendū cuiuſmodi eſt iuſtitia, q̃ ī quantum eſt punitiua habet remittere actū, & inqnantū remuneratiua habet intēdere eo, ꝙ homines ex natura proni ſunt ad puniendnm, & ex cupiditate parci ſunt ad remunerandū. De his ergo datur generalis regula. Quandocūq; virtus ordinatur ad intendendū actū, uitium ꝙ ſe tenet ex parte defectus eſt peius, quia magis cōtra tendit virtutis Quando uero uirtus ordinatur ad remittendum actum, uitium quod ſe tenet ex parte ſuper abundantiæ ē peius propter eādem cauſam. Nunc autem ad propoſitum amicitia ordinatur ad intendendum actum amandi eo, quod homines proni ſun: ad diſcordiā: Ideo uitium, quod importat defectum amoris cuiuſmodi eſt uti fruendis peius eſt, q̃ uitium, quod nominat ſup abundantiā ſiue exceſſū amādi cuiuſmodi eſt frui utēdis. Et ſi inſtetur, quia optimo opponitur peſſimū. Fruitio autem circa Deum eſt optimus actus, ergo uidetur, ꝙ inordinata fruitio, quæ eſt circa creaturas eſt actus peſſimus. Dicendū, ꝙ uti Deo magis, & formalius repugnat fruitioni ordinatę, quæ eſt de Deo, q̃ fruitio; quæ eſt circa creaturas, quia uidelicet eſt circa idem obiectum.

Quarta cōc. Nulla creatura pōt eſſe obiectū ordinatę fruitionis, patet quia oīs uoluntas ordinata diligit bo- Con. 4.

bonum, ſm naturam ſuę diligibilitatis. Nulla autē creatura eſt bona, & diligibilis propter ſe finaliter, ſed propter ultimū finē. Itē ultra bonitatē cuiuſcunq; creaturæ, cū ſit finita pōt intellectus concipere maiorem, & uolūtas eā appetere, ergo nunq̄ uere quietari pōt in creatura Et ſi arguatur, quia quod eſt bonum ꝑ eſſentiam eſt propter ſe diligendū, uirtutes ſunt huiuſmodi. igit. Dicendū, ꝙ uirtutes ſunt bonę ꝑ eſſentiā, ut ꝑ eſſentiā opponit ad ꝑ accidens, ſed nō ut opponit ad per aliud. ſiue huic, quod eſt eſſe ab alio.

Con.5. Quinta concl. Solum bonum īfinitum eſt obiectum ordinatæ fruitionis, patet, qa non pōt potentia quietari, niſi ubi eſt obiectū ſuum perfectiſſime, & in ſummo. Sed obiectum potentiæ fruentis eſt ens in cōi, ut dicit Met.2. Auicenna. ergo nō pōt quietari niſi in bono perfectiſſimo, & ſummo ente, quod includit omnia alia entia eminenter, quātum includi poſſunt in aliquo uno.

Con.6. Sexta cōcluſio. Et ſi ſolus ultimus finis, ſit obiectū fruitionis nō tamen ſub ratione finis. Prima pars patet ex dictis. Item ſic, probatur, quia ſicut primo uero eſt aſſentiendum tātum propter ſe, ita etiam primo bono eſt tantum adhęrendū propter ſe. Secunda pars patet, quia ratio finis non includitur in per ſe obiecto beatifico cū ſit reſpectꝰ rationis tātum. Item ſi diligeremus Deum inquantum eſt finis noſter, diligeremus eum propter nos. & ſic non frueremur Deo imo uteremur. Ratio ergo obiectiua fruibilis non ē ipſa ratio finis, ſed ē ratio illius boni abſoluti, ſiue fundamenti cui conuenit ratio finis illud .ſ. eſt, quod habet rationem optimi.

Con.7. Septima concl. Voluntas non neceſſario fruitur ultimo fine in uniuerſali obſcuræ apprehenſo, patet, quia omne mobile, quod naturali neceſſitate quieſcit in aliquo termino eadem neceſſitate ſe tenet in illo. Sed uoluntas non neceſſario ſe tenet in dilectione ultimi finis, cū quandocunq; diuertat intellectū ad alia cōſiderāda. igit. Itē oē agēs neceſſitate neceſſario agit quantū poteſt. Sicut enim non eſt in eius poteſtate actio, ſic nec ītenſio actionis. Sed uoluntas non neceſſario diligit Deum, quantū poteſt igitur.

Octaua

Con.8. Octaua concluſio. Voluntas non neceſſario fruitur vltimo fine in particulari obſcurè appræhenſio. Patet ſicut concl. præcedens. Item ſic probatur, quia poteſt uoluntas frui aliquo, quod eſt incompoſſibile tali fini, ut patet in peccãte mortaliter.

Con.9. Nona concluſio. Si actus fruitionis beatificæ cauſetur totaliter a Deo non eſt in poteſtate uoluntatis, nõ frui ultimo, fine clare uiſo. Si vero cauſet totaliter, aut partiali à uoluntate creata ipſa non neceſſario fruitur. Prima pars patet, quia nullum mobile inquantum mobile habet in ſua poteſtate illud moueri, quod in eo cauſatur totaliter ab agente extrinſeco fortiori. Sed in hoc caſu uoluntas creata eſt huiuſmodi mobile. igitur. Item potẽtia obedientialis, non eſt in poteſtate creaturæ ſm Aug. ſuper Gene. Sed in hoc caſu uoluntas creata eſt in potentia obedientiali reſpectu fruitionis ſicut, & reſpectu gratiæ. igitur Item in hoc caſu uoluntas eſt tãtum receptiua. potentia autem receptiua eſt mere naturalis, & neceſſaria. igitur. Eſt itaque aduertendum, quod uoluntas vt eſt paſſiua, & receptiua neceſſitari poteſt. non autem ut eſt actiua, & productiua. Secunda pars concluſionis probatur, quia ſicut omnis cauſalitas diuinę uoluntatis eſt contingens. ita & omnis cauſalitas uoluntatis creatę, cũ ſint uniformis rationis.

Decima concluſio. Voluntas non habens habitum ſupernaturalem, ſ. charitatem põt frui vltimo fine in particulari clarè uiſo patet, quia ſi uoluntas in puris naturalibus, non poſſet illo frui: habens autem charitatẽ poſſet. Sequeretur, quòd charitas eſſet potentia volitiua, uel pars eius circa ultimum finem clarè viſum, quod eſt falſum, & patet cõſequentia, quia id eſt potentia quo aliquid eſt ſimpliciter potens agere. Si ergo aliquis clarè videret vltimũ finẽ dato ẽt, quod uoluntas non eſſet eleuata per charitatem poſſet tñ frui, & non frui. Illa tamẽ fruitio non eſſet ſupernaturalis, quia per naturalem virtute potentiæ eliceretur, nec eſſet beatifica, quia ad illam requirit̃ charitas, vt ſit operatio perfectiſſima. Et ſi arguatur, quia talis ſic fruens vltimo fine habet quicquid uult. Auguſt. autẽ dicit, quia beatus eſt, qui habet quicquid

Con. 10. — De Tri. lib. 13.

vult,

vult,& nihil mali vult. Dicendū, q illud Auguſtini, ſic debet intelligi. beatus eſt, qui habet quicquid ordinatæ pōt velle. pōt autem talis ordinatę uelle habere charitatem, vt ſua fruitio ſic accepta Deo.

Con. 11. Vndecima concl. Et ſi fruitione actuali poſſit viator ordinatę frui eſſentia diuina, & non perſona, & una perſona nō fruēdo alia tñ fruitio habitualis ordinata neceſſario ſimul ē triū perſonarū in eſſentia vna. Prima pars probat, quia poteſt eſſentia cōcipi nō cōcipiendo perſonā, quæ nō eſt de eius intellectu, ſic ãt concepta habet rōnem ſummi boni, & ſic eſt obiectū fruibile. Secunda pars patet, qa cū ſint tres diſtincti articuli fidei de tribus perſonis, pōt una cōcipi non concipiēdo alia, & in illa eſt rō ſummi boni. Et ſi dicatur quia perſonę sūt relatiuè: ergo vna nō concipit, ſine alia. Dicendū, q quāuis cōcipiētē vnū relatiuum, oporteat concipere reliquum non tñ oportet fruentē vnum relatiuorum frui reliquo. Et prætera licet pater, & filius relatiuè dicantur ad inuicē, nec poſſit unus cōcipi, ſine alio tamen poſſunt concipi, ſine Spirituſancto ad quem non referuntur inquantum pater, & filius Tertia pars patet, quia non poteſt aliquis ordinatæ frui una perſona, niſi ſit in diſpoſitione proxima fruendi alia ſi ab eo concipiatur diſtinctę. ideo nō poteſt eſſe fruitio unius, perſonæ cum odio alterius ideo dicebat ſaluator. Qui me odit, & patrē meū odit.

Duodecima concl. Beatus de potentia Dei abſoluta poteſt frui eſſentia non fruendo attributis nec fruēdo perſonis, & frui una perſona non fruendo alia. Probatur quia de potentia Dei abſoluta poteſt beatus videre eſſentiam non uidendo attributa, neque perſonas, & uidere vnam perſonā nō videndo aliam. Nullus autē frui pōt eo, quod eſt ſibi incognitū, igitur. Prima pars maioris probatur, quia quādocunque actus aliquis habet obiectum primariū, & ſecūdarium pōt terminari ad primarium abſque hoc, quòd terminetur ad ſecundarium. Primū.n. nō depen det a ſecundo in cognoſcendo, ſed econuerſo. Sed eſſentia diuina eſt primariū obiectū viſionis, attributa autē ſunt Con. 12

ſunt obiectum ſecundariũ, igitur. Itẽ licet actio trãſiẽs nõ poſſit terminari ad vnũ eorum, quæ ſunt realiter idẽ quinetiam terminetur ad aliud, bene tamen actio immanens, ſicut ſcire philoſophorum terminabatur ad diuinam vnitatem, ſed non ad communicabilitatẽ tribus perſonis. ſecunda pars probatur, quia patet in primo ſigno originis, in quo eſt prior filio, eſt beatus, cum a ſe habeat omnẽ perfectionẽ ſimpliciter, ergo in illo primo ſigno habet obiectum beatificũ. non autẽ vt ĩ tribus perſonis q̃a tunc nondum eſt cõmunicata eſſentia filio & ſpirtuſan cto. Item quælibet res prius intelligitur ſm ſe, quã ſm proprietatem reſpectiuam, ergo beatus prius videt eſsẽtiam ſecũdum rationem abſolutam, quàm ſecudũ proprietates reſpectiuas. In illo autem priori eſt beatus: habet enim obiectum beatificum primo infinitum, nec enim beatificatur aliquis in perſona, niſi ratione eſſentię, & ideo remanente notitia eſſentiæ, & ſecluſa notitia perſonæ quantum ad ꝓprietatem perſonalem, nihilominus eſſet beatitudo.

Tertia pars probatur, quia pater & filius inquãtũ tales non referuntur ad ſpiritum ſanctũ, ſed ſolũ per relationem ſpirationis actiuæ, quæ ẽ eis aduẽticia, ergo poſſunt intelligi ſine ea, & per cõſequens ſine relatione oppoſita. Licet ergo pater nõ poſſet videri ſine filio, poſſunt tñ ab eo videri ſine ſpiritu ſancto. Iuxta prædicta dubitari põt, an fruitio, aut adoratio terminari poſſet directæ ad attributa, & ad relationes pſonales, vt pręſcindunt ab eſſentia. Dicendũ breuiter, ꝙ ſic, quia oĩa illa ſunt diuina, nullus tñ põt beatificari, niſi in eſſentia, ut ĩ formali obiecto primo.

Decimatertia concl. Non eſt in poteſtate uoluntatis creatæ ordinatæ frui eſſentia clarę viſa nõ fruẽdo perſona, aut una perſona, ne fruẽdo alia. Patet, quia ſicut nõ ẽ in poteſtate volũtatis creatæ ordinatæ manentis frui, & ñ frui ſine clarę viſo, ſi.n nõ fruereẽ, nõ impedita peccaret, & mereret nõ frui, ita nõ eſt in poteſtate eius, ut ordinate fruatur, & non fruat quomõcunq; frui põt. *Con. 13.*

Decimaquarta cõc. Non eſt ẽt in poteſtate abſoluta uolũtatis creatæ frui eſsẽtia *Con. 14.*

non

non fruendo perſonis. Probat, quia licet actus aliquis ſit in poteſtatis, voluntatis, vt ponatur, vel non ponatur in eſſe, tñ nõ eſt in eius poteſtate, vt actus ille poſitus in eſſe habeat, vel non habeat conditionem, quæ naturaliter ei competit ex ratione obiecti. Exemplum in poteſtate uoluntatis eſt ponere, vel nõ ponere in eſſe actũ peccati, cui eſt neceſſario annexa deformitas, ſed non eſt in eius poteſtate, vt actus ille poſitus in eſſe habeat, vel non habeat deformitatem. Actus aũt fruitionis ex natura obiecti natus eſt eſſe triũ perſonarum in eſſentia. Et ſi quęratur de intellectu creato, An de potentia ſua poſſit videre eſſentiã non uidendo perſonas. Dicẽdum eſt ꝙ nõ. Intellectus .n. eſt potentia naturalis, & jõ obiecto agente naturaliter agit. ſi ergo obiectũ agat quantum eſt ex ſe ad manifeſtationem eſſentiæ. & triũ perſonarum. Non eſt in poteſtate intellectus videre eſſentiam, ſine perſonis, nec vnã perſonã ſine alia. Non eſt tñ intelligendum, quòd obiectum beatificum moueat obiectiue. Aliud .n. eſt mouere obiectiue, & eſſe obiectum, ſiue aliud eſt eſſe obiectum motiuum, & aliud eſt eſſe obiectum terminatiuum. Vnde dicit Petrus de nongento : ꝙ licet eſſentia diuina terminet uiſionem animę beatæ, non tñ cauſat eam concurrendo obiectiue. Concurſus .n. obiectiuus eſt mere naturalis. Deus ãt non põt extra concurrere naturaliter. Ideo oportet dicere, quòd Deus cauſat viſionem in intellectu creato cõcurrendo mere libere eo modo quo cauſaret in aliquo notitiam intuitiuam materię primæ, quę tunc eſſet obiectum terminatiuũ talis notitiæ, ſed nõ notiuũ.

Decima quinta cõcluſio. *Con. 15.* De facto vna eſt viſio, & vna fruitio diuinę eſſentiæ in tribus perſonis. Patet, per Aug. lib. de Tri. dicentem. Neuter oſtendi poteſt ſine alio. Quod eſt intelligendũ de potentia ordinata. Et loquitur de patre, & filio. Et ibidem tractat uerba Philippi petentis patrem ſibi oſtendi, & reſponſionem Chriſti ad ptitionem eius. Ad primũ arg. patet ex tertio notabili in dicto. Ad ſecundum dicendum, ꝙ cum Aug. dicit, quòd ſola viſio eſt tota merces, hoc nõ ẽ intelli-

telligendum de viſione præciſe ſumpta, ſed cum ſuis cõcomitantibus, quæ ſunt fruitio & tentio. Vel aliter dicẽdum, quòd uiſio dicitur tota merces, quantum ad intellectum, ſed non quantum ad totam animam. Ad tertium dicẽdum, quod potẽtiæ ſufficit gradus ſuę ſpecificę perfectionis. In eo .n. ſaluatur tota natura ſpeciei & ideo ultra non appetit, & ſi appeteret Deo permittente diceretur nõ perfecte ꝗetari, & eadem ratione poſſet quietari increatur a Deo nõ concurrente ad ulteriorem appetitum. Dicendum tamẽ quod quietatio attenditur in ordine ad appetitum ſpecifice perfectionis, & nõ modi intrinſeci. Ad quartũ dicendum, ꝙ licet capacitas uoluntati creatæ ſit finita ſubiectiue, nec perfici poſſit interficere, niſi aliquo finito, eſt tamen infinita obiectiue, & terminatiue, quia videlicet actus eius terminari poteſt ad obiectum infinitum, cuius eſt capax extrinſece. Ad quintum dicendũ, quod nihil eſt excedens capacitatẽ animæ rationalis in ratione obiecti, licet ſit aliquid excedens ex natura rei & ex conditione ſuę entitatis. Ad ſextũ dicendũ, ꝙ nõ quęlibet forma ſatiat potentiã, ſiue appetitum materiæ. Tot .n. ſunt potentialitates, & appetitus materiæ ad formas, quot ſunt formæ in ea receptibiles. Et ideo una forma ſatiat tãtũ unũ appetitum eius, nulla ergo ſatiat totum eius appetitum extẽſiue, niſi eſſet aliqua forma aliqua modo in ſe includẽs oẽs tales formas. Ad probationẽ autẽ antecedentis dicendũ, ꝙ non eſt quies uiolenta, niſi qñ quieſcens inclinatur determinate ad oppoſitum, ſicut diceretur, de graui quieſcente ſupra trabem, materia autem non inclinatur determinate ad aliquã unam formam. Et ideo nõ quieſcit uiolente ſub aliqua. Ad ſeptimum dicẽdũ, quod Augu. ibi loquitur de uolitione appetitudinali ſecundum quam uidelicet uoluntas eſt prompta ad uolendũ actualiter beatitudinem ſi ei pręſentetur ab intellectu. Præterea ipſe loquitur de uolitione concupiſcentię, & non amicitiæ. Neutra autẽ iſtarum uolitionum poteſt eſſe fruitio, ſed ſola uolitio amicitiæ. Ad octauum dicẽdum, quod finis ultimus licet neceſſario conueniat uo

luntati aptitudinaliter, non tamen actualiter. Nihil enī actualiter cònuenit uoluntati niſi quia uoluntas actualiter uult illud. Sola autem conuenientia aptitudinalis non ſufficit ad fruitionem quæ nominat actum, licet ſecundum aliquos ſufficiat ad delectationem. Ad nonum dicendum, quod licet uoluntas non poſſit nolle finem ultimum, poteſt tamen nō uelle Et ad id quod adducitur, dicendum, ꝙ illud repugnat, eſt ipſa uoluntas quæ non eſt receptiua, niſi uelle, uel nolle poſſibilis. Nolle autē finē includit cōtradictionē, id.n. nō eſt obiectū poſſibile talis actus, quēadmodū ſi diceretur, ꝙ nō eſt poſſibile ſonum uideri. Rèpugnat .n. ex rōne actus, & obiecti. Non eſt itaq; inconueniēs dicere, ꝙ impoſſibile eſt finē eſſe obiectum odii, & beatitudinem fugæ, ſicut etiā impoſſibile eſt, ꝙ miſeria ſit obiectum deſiderii. Vnde dicit Augu. Miſeri non ſolum eſſe uolumus, ſed & nequaquam uelle poſſumus, licet ergo uoluntas non poſſit nolle finem, poteſt tamē nō uelle ſuſpendendo, uidelicet omnē actum circa tale obiectum quod ſit per aliquem actum illicitum. Verbi gratia, volo non elicere actum, vel nolo elicere actum circa tale obiectum. Eſt autem illud velle uel nolle actus elicitus quaſi reflexus ſupra velle obiecti non ꝙ in eſt, ſed ꝙ in eſſe poteſt, & quod oſtenditur non in ſe, ſed in obiecto oſtenſo, ꝙ natū eſt eſſe cauſa eius in aliquo genere principii. Ad decimum arg. dicendū, ꝙ in potentiis ſeparatis nulla eſt per ſe difficultas, ſed eſſe eis difficile, eſt eſſe eis impoſſibile. Et iō dicendum, quod uoluntas æque faciliter ſuſpēdit actū, & elicit licet ex parte viriū ſenſitiuarum ſint multæ difficultates propter habitus, & paſſiones, quę faciunt difficultatem homini, ſed non voluntati, & inde triſtatur homo in appetitu ſenſitiuo ſed non in uoluntate. Et ſi dicatur, ꝙ habitus datur ad facilius ſecundum, ergo fruſtra ponerentur habitus in uoluntate ſi nullam habeat difficultatem. Dicendum, ꝙ habitus facit perfectius operari, ſed non facilius in potentiis ſeparatis, quemadmodum ſi motori cœli aderetur alius conmotor, ille mouere uelocius, ſed tamen non facilius. Vtrum eſt tamen

men, quòd in potentiis cõiunctis habitus facit facilius operari.

QVAESTIO XI.

Vtrum conſcientia, & Sinderesis pertinent ad intellectum, an ad uoluntatem.

Dur 2.d 39.q.4.Sc.2.d.39.q.1.2.Th.1.p.q 79.ar.12.13.

VNdecimo quæritur. Vtrum ſinderesis, & cõſcientia ſint in intellectu, uel in uoluntate obligantes ad omne id quod dictant. Primo arguitur, quòd ſint in uoluntate. Sinderesis enim dicitur remurmurare contra malum, & conſcientia remordere de malo: ſed iſti ſunt actus uoluntatis igitur. Secundo arguitur, quod conſcientia obliget ſemper ad omne id, ꝙ dictat, quia ſuper illo ad Ro. xiii. Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt di. gloſa. Omne, quod non eſt ex fide ideſt omne, quòd eſt contra conſcientiam. Vnde uidetur ſuũ dictũ illud eſſe omne quod eſt contra conſcientiam ædificat ad gehennam. Hoc autem non eſſet niſi omne illud quod dictat conſcientia eſſet obligatorium igitur. Tertio arguitur. Lex obligat ad omne id quod dictat. Lex enim dicitur a ligãdo, ſed ſecundum Damaſc. conſcientia eſt lex intellectus noſtri. igitur. Quarto arguitur. Conſcientia eſt quaſi iudex noſter. Tenetur autem ſubditus facere, quod iudex dictat. igitur. Contrà. Sinderesis dicitur ſcintilla conſcientiæ. Conſcientia autem nominat ſcientiam. Vnde dicitur Eccleſiaſtes. Scit enim conſcientia tua, quia crebro maledixiſti aliis. *Eccl.7.* Scientia autem pertinet ad intellectum, ergo tam ſynderesis, q̃ conſcientia eſt in intellectu. Et ꝙ conſcientia non ſemper obliget. Arguitur, quia conſcientia poteſt aliquando dictare aliquid contra legem Dei. Nullus autem obligatur aliquid agere contra legem Dei. Primo notandum, quod ſynderesis dicitur habere actũ neceſſario tendenté in bonũ, & reſiſtenté malo. Ideo conuenienter dicis Scot. quòd ſynderesis eſt habitus principiorũ operabilium, qui ſé per eſt rectus, quia ex ratió- *2.d.39 q.1.2.*

ne terminorum uirtute luminis naturalis, intellectus ſtatim aſſentit huiuſmodi principiis, & tunc liberum arbitrium quantum eſt ex parte intellectus eſt ſufficiẽter diſpoſitum ad uolendũ cõcorditer huiuſmodi principiis. Et licet non uelit libere, hoc eſt ratione alterius cauſæ partialis, ſcilicet uolũtatis. Conſcientia vero eſt habitus proprius concluſionis practicę, ſecũdum cuius actum nata eſt conformari electio recta in agibilibus, & ita dicitur ſtimulare ad bonum inquantũ liberũ arbitriũ, tunc habet vnã cauſam partialem bene diſpoſitam, & ſequeretur ſemper recta volitio, niſi eſſet defectus ex parte alterius cauſę partialis, id eſt, uoluntatis. Secundo notandum, ꝙ conſcientia formatur ex aliqua ꝓpoſitione particulari ſumpta ſub uniuerſali regula agendorũ, cuius eſt ſynderesis. Verbi gratia. Synderesis ponit maiorẽ, puta nullũ illicitũ eſt faciẽdũ. Ratio uero, aut ſuperior, aut inferior ſubſumit minorẽ, puta fornicatio eſt illicita, quia videlicet eſt à Deo prohibita ſecundum rationem ſuperiorẽ, & quia inhoneſta ſm rationem inferiorem. Et deinde ſequitur concluſio, quæ ſpectat ad conſcientiã, videlicet, quòd fornicatio non eſt facienda. Tertio notãdũ, quòd in ſynderesi nõ poteſt eſſe error cum ſit de principiis per ſe notis. In cõſcientia vero contingit error. Minor enim propoſitio ſub ſumpta, ex qua formatur cõſcientia nõ eſt per ſe nota, ſed habet notificari per fidem, vel rationem inquirentem, ideo circa ipſam contingit error aliquãdo, quia ratio deficit in inquirendo, vel conferendo ex conſideratione eorum, quæ conſideranda ſunt uel ex paſſione, quę abducit iudicium rationis. Aliquando etiam, quia fidei non aſſentitur, nõ enim omnium eſt fides 2. ad Theſſalonicen tertio. *2. Theſ. 3.* Verbigratia. Synderesis dicit nunquam eſt faciendum illicitum, ratio uero errans dicit iuramentum ſemper eſſe illicitum eo, quod dominus dicit Matth. quinto. Ego autem dico vobis, *Mat. 5.* non iurare omnino, & tunc ſequitur concluſio erronea, videlicet, ꝙ nunquam eſt iuramentum faciendum, & tunc hæc conſideratio ſpectat ad conſcientiam errantem.

rantem. Quarto notādum, ꝙ ſm Bonauenturam conſcientiam pōt dictare aliq̄d agendū tripliciter. Vno mō ſm legem Dei, vt cū dictat, non eſſe furandum. Secūdo modo dictat aliquid præter legem Dei, vt ſi dictet neceſſarium eſſe ad ſalutem leuare feſtucam de terra. Tertio modo dictare pōt aliquid contra legem Dei, vt ſi dictet furandum eſſe pro dando eleemoſinā. Quinto notandum, ꝙ ſicut dicit Durādus, aliud eſt obligari, & aliud iurari. Qui enim obligatur, tenetur, & debet facere id ad quod obligatur. Nullus autem tenetur facere illicitum, aut non debitū, & ideo obligatio non pōt eſſe alicuius illiciti: nec etiā propriè loquendo, eſt obligatio ſimpliciter dicta liciti non debiti. Ille autem ligatur moraliter, qui ſic eſt diſpoſitus circa aliquod agibile, quòd non poteſt licitè procedere ad opus quemadmodum ille, qui eſt ligatus corporaliter, nō poteſt incedere ēt ī recta, & plena uia.

Con. 1. His præmiſſis, ponendæ ſunt ſemptem cōcluſiones. Prima eſt. Synderesis & conſcientia non pertinent ad voluntatem, ſed ad intellectum. Probatur primo de ſynderesi, quia habet actū neceſſario tendentem in bonum nihil autē tale poteſt eſſe in uoluntate, quæ contingenter operatur. Secūdo probatur de cōſciētia quia actus eius, qui ſunt teſtificare, accuſare, & iudicare pertinent ad intellectum.

Con. 2. Secunda concluſio. Synderesis ſimpliciter obligat ad id quod dictat. Patet ex diffinitione ſua in primo notabili. Eſt autem hoc ſic intelligendum, quod ſynderesis obligationem oſtēdit. eſt enim quaſi nuncius pręceptorum iuris naturalis.

Con. 3. Tertia concl. Recta conſcientia, quæ ſcilicet dictat aliquid ſm legem Dei ſimpliciter obligat. Patet, quia eſt uera nuncia legis diuinę, q̄ eſt ſimpliciter obligatoria.

Con. 4. Quarta concl. Conſcientia erronea, quæ dictat aliquid præter legem Dei obligat ſecūdū quid, ſcilicet manente illa conſcientia, ſed non ſimpliciter. Prima pars patet, quia conſcientia ſic dictans, offert ſuum dictamen voluntati, ac ſi eſſet de pręcepto legis diuinę, ergo ſi quis faciat oppoſitū ſic culpabilis eſt, ac ſi ageret contra pręceptum Dei. Illud .n.

potentiarum. Nunc dicendum eſt de ſua productionis modalitate. Vbi primo dicendum eſt de modo primariæ productionis. Secundo de modo primariæ diſpoſitionis Et tertio de modo primariæ locationis.

Vtrum anima primi hominis fuerit creata in corpore.

D.Tho.1.2.q 18.ar.3:Dur.2.d.17.q.2.Sco.2.d.17.q.1.

CIrca primum primo q̃ritur. Vtrũ anima primi hominis fuerit creatã in corpore? Primo arg. q̃ non fuerit creata, quia eadẽ productione qua producit compoſitum, producitur & forma eius. *7.Meth.* Sicut .n. dicit philoſophus. Materia non fit, neq; forma. Sed primus homo nõ fuit productus ꝑ creationẽ, quia formauit eũ Deus de limo terræ, vt habetur Gene ii. ergo neque anima Secundo arguitur, ꝙ nõ fuerit creata in corpore, qa opus creationis ꝑceſſit omnẽ diem. Corpus autẽ primi hominis factũ eſt ſexta die: ergo ſi anima fuerit creata, non tñ in corpore. Tertio arg. Prius eſt animam eſſe, quã corpori ineſſe, igiť anima primi hominis, prius fuit creata, q̃ eſſet in corpore.

Contra eſt Magiſter ſententiarũ, exponens illud Gen. ii. *2.ſent. d.17.* Inſpirauit in eo ſpiraculum uitę, id eſt animã in corpore creauit. Notandum, ꝙ Origenes dicit omnes animas ſimul cũ angelis a principio mundi fuiſſe creatas. Aug autẽ de anima Adæ loquitur dubitatiue, ſic dicẽs. *Super Gen.li.7* Si nõ inueniatur ſcriptura, quæ contradicat, videtur dicendũ, ꝙ anima Adæ fuerit a principio cũ angelis creata, & poſtmodum voluntarie ad corpus acceſſiſſe ad ipſum adminiſtrandum. Sed in lib. de eccleſiaſticis dogmatibus expreſſe dicit animã in corpore fuiſſe creatã. Vñ dicit, ꝙ aĩa creãdo ĩfunditur, & infundẽdo creatur.

His præmiſſis, ponenda *Con.1* eſt talis cõcluſio. Potuit Deus animam hominis creare, anteq̃ eſſet corpus formatum, ſed tamẽ creata eſt de facto ĩ corpore. Prima pars patet, quia oẽ habens eſſe abſolutũ quo per ſe exiſtit, poteſt ab omni potente per ſe creari, ſed aĩa ẽ huiuſmodi, vt patet quando eſt a corpore ſeparata. Secũda pars probatur, quia Dei perfecta ſunt opera, ut habetur Deuteron. *Deu. 32.* Sed anima extra corpus eſt imperfecta.

omnis .n.pars ſeparata a toto eſt imperfecta: ergo anima non eſt creata extra corpus. Item ſi anima fuerit creata antequã eſset in corpore, cũ tunc habuerit liberum arbitrium potuit mereri, aut demereri: ergo fuiſſet cũ bonis angelis beatificata, vel cum aliis damnata. Non .n. uidetur eſſe alia ratio de angelis, & de anima, quantũ ad hoc & ſic nõ fuiſſet corpori vnita. Ad primũ argum. dicendum, ꝙ maior eſt vera de forma, quæ non habet propriam productionem, anima vero propriam productionem habet per q̄ habet eſſe ſibi propriũ, quo ſm naturã præcedit compoſitum. Ad ſm argumentum dicendum, ꝙ maior eſt uera quantum ad entia creata, q̄ ſunt completæ ſpeciei, cuiuſmodi ſunt angeli, & cœlum empireum, & etiam quantũ ad ipſam materiam, quæ eſt fundamentum, ſiue receptiuum formarũ. Sed nõ oportuit animam, quę nõ eſt ens completæ ſpeciei, neque materiale principium rei completæ, immo pars formalis naturæ humanę, ſic a principio produci. Ad tertium argumentum dicẽdum, quòd procedit de prioritate naturę, & non temporis.

QVAESTIO II.

Vtrum corpus Adæ communiter factum fuerit de limo terræ.

D.Tho. 1.p.q.91.ar.1.

SEcundo quæritur. Vtrũ corpus Adę conuenienter factũ fuerit de limo terrę? Primo arg. quòd nõ, ſic. Corpus hominis eſt nobiliſſimum cum informetur nobiliſſima forma. Sed corpus cœleſte eſt nobilius, quã terra, ergo potius fieri debuit corpus hominis ex corpore cœleſti, quam ex terra. Secundo arguitur. Corpus hominis eſt compoſitum ex quattuor elementis, ergo non eſt magis ex limo terre, quã ex aere, & igne. Tertio argum. Inter elementa nobiliora ſunt ignis, & aer, quæ ſunt elementa ſuperiora, ergo ex ipſis fieri debuit corpus hominis magis, quã ex terra. Contra. Formauit Deus hominem de limo terrę. Et Eccle. 17. Creauit Deus hoĩem ex terra. Notãda *Gen.2.* ſunt quinq; præãbula iuxta doctrinã Scot. in ii. ſentẽtiarum

rũ diſt. 15. Primũ eſt, ꝙ elementa nõ manent formaliter in mixto ſm ſubſtãtias, ſiue formas ſubſtãtiales. Patet, quia forma elementaris nata eſt conſtituere ſuppoſitũ per ſe ſubſiſtens in genere ſubſtãtię, ergo ſi in eodẽ mixto eſſent elementa ſm formas ſuas ſubſtantiales in ipſo eſſent plura ſuppoſita, ſ. ſuppoſitũ terrę ſuppoſitum aquæ, & ignis, & aeris, quod uidetur abſurdum dicere. Secundũ eſt, ꝙ corpus mixtum cuiuſmodi eſt corpus humanũ dicitur eſſe cõpoſitũ ex elementis, non tã quam ex partibus ſui, ſed vt cõpoſitio dicitur naturalis conuenientia mixti cũ ipſis elementis, quę quidem conuenientia nõ eſt elemẽti ad elementũ quemadmodũ color medius, puta rubor, dicitur cõponi ex extremis, qa naturalem habet cõuenientiã cum ipſis extremis, quæ conuenientia non eſt extremi ad extremum, ſed nõ eſt compoſitio proprie dicta, ut tanqua ex partibus ſui, immo rubor eſt ęque ſimplex qualitas, ſicut colores extremi. Tertium eſt, ꝙ nõ oportet quattuor elementa cõcurrere ad cõpoſitionem mixti, immo fieri põt mixtum ex unico elemento, aut ex duobus tantum. Nã Gen. i. dicitur. Producant aquę reptile. &c. Et Gen ii. Formauit Deus hominem de limo terrę. Et tamen nihilo minus tale corpus dicitur cõpoſitum ex quattuor elementis mõ prædicto, licet dici poſſit, vt alias dictũ eſt, ꝙ in auctoritatibus prędictis ſumitur aqua & terra generaliter pro corpore elementari, ut alias dictũ fuit, ſed tamen modus dicendi præcedens videtur conuenientior Quartũ eſt. Elemẽta non manent in mixto ſecundum ſuas qualitates. Nõ .n. poteſt manere accidens naturaliter ſine proprio ſubiecto, manent tamen ſm qualitates conſimiles ſecundum dominum alicuius talis qualitatis. Dicitur aliquod elementum prędominari in mixto, ſicut in corpore humano dicitur terra dominari, quia ibi dominatur grauitas, quæ eſt qualitas motiua localiter conueniens terræ. Quintum eſt, ꝙ in corpore mixto dicunt virtualiter manere, uel eſſe elementa eo ꝙ forma ſubſtatialis mixti i uirtute ſua, cõtinet formas elemẽtares, quemadmodum anima intelle-

tellectiua uirtualiter continet animam uegetatiuam, & ſenſitiuam. His præmiſſis, ponenda eſt talis conclusio. Conuenienter factum eſſe corpus Adæ de limo terræ Probat magiſter Alexander de Balis, quia hoc maxime fuit conueniens ad hominis humiliationem, & reprimědum elationem, vt fieret ex viliſſima materia, cuiuſmodi eſt limus terræ. Ad primũ argumentum dicendum, ꝙ licet corpus cœleſte ſit nobilius quam terra, non eſt tamen ita cõueniens propter actus animæ rationalis. Anima enim noticiam rerum accipit per ſenſus, quorum organa nõ poſſunt eſſe ex corpore cœleſti cum ſit naturæ impaſſibilis, & oportet organa ſenſuum pati ab obiectis. Ad ſecundum, & tertium, ſatis patet, reſpõſio ex dictis.

Vtrum corpus Euæ factum fuerit de coſta viri.

D. Tho. 1.p.q.92.ar. 3. Henr. quodl.7 q.9. Du.2.d.44.q.1.

TErtio quęritur. Vtrum corpus Euę fuerit factũ de coſta Adæ ſm rationem ſeminalem. Primo ar. quod nõ ſit factum de coſta Adę, ꝗa nihil erit ſuperfluum in Adam. Inconueniens enim eſt dicere, ꝙ in primis operibus Dei fuerit aliquid ſuperfluũ, ergo ſi fuerit illa coſta ſeparata de Adam, ſequitur, quòd manſit imperfectus, ꝙ eſt inconueniens dicere Secũdo argum. Aut factum eſt corpus Euę de coſta Adæ ꝑ additionem, alterius materiæ, uel ſine. Si dicatur primum ſequitur, quod corpus Euę magis deberet dici factum ex illa alia materia, q̄ de coſta. Nec poteſt dici ſecundum, quia illa coſta erat, multo minor quàm corpus Euæ. Tertio arguitur, quod fuerit factum ſecundum rationum ſeminalem, quia dicit Aug.6. ſuper Geneſ. quando omnia creata ſunt ſimul, tunc corpora Adę, & Euę facta fuerunt ſecundum potentiam tanquam ſeminaliter mũdo inditã. Contra. Quòd fit per rationem ſeminalem de aliquo naturaliter fit. Sed corpus Euę non potuit naturaliter fieri de coſta Adę. igitur. Notanda ſunt quattuor præambula. Primum eſt, quòd ratio ſeminalis non eſt ipſa materia, aut potentia paſſiua eius. Probat Sco. quia dicit Auguſti. quod Leui fuit in Abraham, & ſimiliter Chriſtus fuit in Abraham, ſecundum Apoſtolum *Super Gene. li. 10.*

lum ad Hebręos.vii. Sed diuerſimode, quia Leui fuit in Abrahā ſm rōnem ſeminalē. Et iō dicit̃ fuiſſe in lumbis paternis, ſm Apoſtolū ibidē. Chriſtus vero nō fuit in Abrahā ſm rōnem ſeminalē, ſed tm̃ ſm corpulentā ſubſtantiā. Vterq; tñ fuit in Abraham ſecundum materiam, ſiue potentiam paſſiuam materiæ. Secundū eſt, ꝙ ſemen dicitur corpus imperfectum productum a generante nō intentum a natura propter ſe, ſed tantum propter aliud, vt videlicet ſit uia aſcendēdi ad formas perfectiores, & tandem generetur ex ipſo aliquid ſimile agenti. Ratio uero ſeminalis dicitur forma ſubſtantialis ſeminis, vel qualitas neceſſario conſequens formam ſeminis. Tertium eſt, quòd ſemen non poteſt dici principium actiuum formæ geniti, cum forma geniti ſit perfectior forma ſeminis, & aliquādo ante generationē talis formæ iā eſt corruptū ſemen. Poteſt tñ dici, ꝙ ſemen ſe habet in ratione principii diſpoſitiui materiæ, quod pertinet ad genus principii effectiui. Sed tunc dubium eſt cum enim ſemen ſit vniforme, & vnigeneū, & materia etiam ex qua fit genitum ſit vniformis a principio, quomodo cauſari poteſt diuerſitas, organorum in corpore animalis. Dicit āt Scotus, hic recurrendum eſſe ad virtutem diuinam, ſicut etiam recurrit Auerrois in ſecundo cœli, & mundi. Et ideo etiam Galienus dicit virtutes ſeminū eſſe diuinas. Virtus itaque, quę cauſat diuerſitatem organorum in corpore animalis eſt agens diforme, & videtur eſſe virtus corporis cęleſtis cōſone agentis diuinæ uoluntati. Nec tñ dici pōt, vt videtur, quòd cœlū poſſit eſse cauſa productiua formę animalis cum multę formę animalium uideantur eſse nobiliores forma cęli propter quod, ut dictū eſt recurrendū eſt ad virtutē Dei. Quartū eſt, ꝙ differētia eſt inter rationem primordialem, obedietialem, naturalem, & ſeminaturalē. Ratio .n. primordialis, eſt rō ydealis in mente primi. Ratio uero obedientialis, eſt potentia paſſiua creaturę reſpectu Dei. Ratio vero naturalis eſt potentia actiua, uel paſſiua ſecundum quā aliquid naturaliter fit. ratio uero ſeminalis cōtrā-hit.

hit rationẽ naturalem. Omnis enim ratio ſeminalis, eſt naturali, ſed non econtra, immo illa ſola, quæ eſt in ſemine.

Con. 1. His præmiſſis, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt cõuenienter facta eſt mulier de uiro. Probat Doctor ſanctus in prima parte, quæſtione nonageſima ſexta, tum qui hoc fuit conueniens ad ſeruandam dignitatem uiri, ut uidelicet eſſe principium totius ſuæ ſpeciei, ſicut Deus eſt principiu totius uniuerſi, tũ quia hoc fuit conueniens ad ſeruãdam mutuam dilectionẽ inter uirum & mulierem, tũ etiam quia per hoc conuenienter ſignificatur, quòd eccleſia originatur a Chriſto. Iuxta q̃ dicit Apoſ. Sacramẽtum hoc magnum ẽ ſcilicet matrimonium, ergo aũt dico in Chriſto, & in eccleſia. *1.p.q. 96.arg. 3.* *Eph.5.*

Con.2. Secunda concl. Conuenienter facta eſt mulier de coſta uiri. Probat doctor ſanctus ibidem, quia per hoc conuenienter deſignatur amicabilis, & ſocialis cõmunicatio inter uirũ & mulierẽ. Nõ enim debuit mulier dominari uiro, ideo non eſt facta d̃ capite. Nec deſpici a uiro tã̄ ſeruiliter ſubiecta, ideo nõ ẽ facta de pedibus:

Con. 3. Tertia concl. Corpus mulieris non eſt factũ de coſta Adæ ſecundum rationem ſeminalem. Patet, quia ſecundũ philoſophum, ratio ſeminalis non attenditur ſecundum quamcunq; potentiam, ſed ſolum ſecundum potẽtiam proximam quando uidelicet ex aliquo proxime, & per unum proceſſum poteſt res formari. Nihil autẽ tale erit in coſta Adę, reſpectu corporis Euę, neque enim per quamcunq; tranſmutationem, neque per plures potuit illa coſta naturaliter cõuerti in corpus Euę, ſed ſola diuina uirtute. Ad primum argumentum dicẽdũ, quod illa coſta non erat ſuperflua Adæ ſecundum rationem ſpeciei, licet ſecundũ rationem indiuidui. Ad ſecundum argumentum dici poteſt, quòd ex ſola coſta per diuinã uirtutem fieri potuit totum corpus Euæ, quemadmodum per diuinam uirtutem modica panis portio conuertitur in totum corpus Chriſti. Aliqui autem dicunt, quod hoc factum fuit per additionẽ materię, uel tunc, uel prius creatæ. Ad tertium argumentum dicendum, quod Auguſtinus *5.Met.*

ſtinus loquit de potētia obe dientiali, tātū quæ nō pōt ꝓ prie dici ratio ſeminalis.

De modo primariæ diſpoſitionis.

Vtrum in ſtatu Innocentiæ fuiſſent omnes homines æquales.

D.Tho.1 p.q 96.ar.2.3.4.

Circa ſecūdū, uidelicet, quod eſt de modo primariç diſpoſitionis in natura humana. Primo querit. Vtrū in ſtatu innocētię fuiſſent omnes homines æquales dominantes omnibus cęteris creaturis. Primo arguitur, ꝙ fuiſſent æquales, quia dicit Gregorius. Vbi nō delinquimus omnes pares ſumus Secundo arguitur. Similitudo, & æqualitas eſt cauſa amicitiæ. Iuxta illud Eccleſiaſ Omne animal diligit ſibi ſimile, ſed in ſtatu innocētiæ fuiſſet maxima amicitia, ergo & æqualitas. Tertio arguit, ꝙ homo nō habuiſſet dominiū ſuper omnes alias creaturas quia nō potuiſſet immutare curſum corporū cœleſtium Hoc enim ſolus Dei eſt, ut dicit Auguſt. i epiſtola ad Policarp. Nō potuiſſet ēt tranſmutare materiā

Eccle. 13.

de forma in formam. Nam ſicut dicit Auguſti. Materia etiam nō ſubiicitur angelis ad nutū, ergo nec hominū. Cōtra dicit Auguſti. Noluit Deus a principio hominē, niſi irrationabilius dominari non hominē homini, ſed hominem pecori. quod autem non fuiſſent omnes æquales, ſic arguitur, quia inter eos fuiſſet ordo. Nam ut dicit Apo. Ad Roma. quæ a Deo ſunt ordinata ſunt. ubi autem eſt omnimoda paritas non eſt ordo. Primo notandum, quod in ſtatu innocētiæ potuit eſſe diſparitas, tam ex parte animæ, quàm ex parte corporis. Patet dę primo, quia tunc operati fuiſſent homines ex libero arbitrio, & non ex neceſſitate. ideo plus ꝓfeciſſet unus, quàm alius in ſcientia & iuſtitia. De ſecūdo, patet, quia nihil prohibet dicere, quod ꝑpter diuerſam diſpoſitionē acris, aut diuerſum aſpectum ſiderum generari fuiſſent aliqui robuſtiores aliis, & maiores, atque pulcriores. In nullis tamē fuiſſet aliquis defectus uitioſus, aut uituperabilis, neque uitioſitate naturæ, neque culpæ. Secundo notandum, quod duplex eſt dominium.

De Tri. lib. 3.

ad Ro. 13.

Vnum eſt dominium coerci uè poteſtatis, quo uidelicet dominatur aliquis alicui, ut ſeruo quo uidelicet utitur ad utilitatem ſui, ſcilicet dominantis. Aliud eſt dñium dilectiuè benignitatis, ſiue gubernatiuè auctoritatis, quo uidelicet dñat aliquis alicui, ut libero ipſum, uidelicet gubernando ad utilitatem ipſius liberi. Sicut.n.habetur. Liber dicitur, qui eſt gratia ſui, uel etiam ordinando gubernationem illã ad bonum communem. Tertio notandum, quod in homine eſt quatuor conſiderare, uidelicet rationem ĩ qua cõuenit cum Angelus, & potentias ſenſitiuas in quibus conuenit cum brutis, uires naturales in quibus conuenit cum plãtis, & corpus in quo cõuenit cum rebus inanimatis. Ratio autem habet modum dominatis, nec alicui ſubiicit in homine, ideo in ſtatu innocentiæ, non habuiſſet homo dominium ſuper Angelos. Vnde quod dicitur. Preſit uniuerſæ creaturę. Intelligendum eſt, quę non eſt ad imaginem Dei. Vires autem ſenſitiuæ, puta uis iraſcibilis, & concupiſcibilis natæ ſunt obedire rationi, & eis habet ratio imperare, ideo in ſtatu innocẽtiæ homo dominatus fuiſſet cæteris animalibus imperando. Viribus autem naturalibus ac etiam corporis non dominatur ratio imperando, ſed utendo, ideo dñatus fuiſſet homo plantis, & rebus inanimatis non per imperium & inmutationẽ, ſed abſq; difficultate in eis utendo in bonum ſuum.

1.Met. 1.c.15. Gene.1.

Con. 1. His pręmiſſis, ponendæ sũt tres concluſiones. Prima eſt. In ſtatu innocentię, non fuiſſent omnes æquales. Patet, ex primo notabili.

Con. 2. Secunda concluſio. In illo ſtatu, nõ habuiſſet homo dominium coerciuè poteſtatis ſuper hominem, ſed bene dominium gubernatiuè directionis. Primum patet quia quòd aliquis ſubiiciatur, ut ſeruus hoc pertinet ad pænam, quæ non debuit eſſe ante culpam. Secundum patet, quia in illo ſtatu fuiſſet ſocialis communicatio. Homo enim eſt naturaliter animal ſociale, ergo tũc fuiſſet aliquis pręſidens, qui haberet alios dirigere ad bonum communitatis.

Con. 3. Tertia cõcl. in ſtatu innocẽtię habuiſset homo dominium ſuper omnes creturas irrationales. Patet ſatis ex

tertio

tertio notabili.

1. Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ Greg. intendit ſolũ excludere diſparitaté, q̃ é ex diuerſitate iuſtitię, et iniuſtitię ex qua cõtingit, ꝙ aliq ſint ſub aliis pœnaliter coercendi.

2. Ad ſecundum arg dicendum, quod æqualitas eſt cã, ꝙ amicitia ſit ęqualis. Sed tñ poteſt eſſe amicitia maior inter inæquales q̃ inter æquales. licet inæqualiter exhibeatur, ſicut pater plus diligit filiũ naturaliter, q̃ fratrem. Filius tñ nõ tm̃ diligit patrem naturaliter quãtum diligitur a patre.

3 Ad tertiũ arg. ſatis, patet reſpõſio, ex tertio notabili.

Vtrum in ſtatu innocentiæ, corpora hominum fuiſſent paſſibilia.

D. Tho. 1. p q 97. ar. 2. Sco. 2. d. 19. q. 1. Dur. 2. d. 19. q. 2.

SEcũdo quęritur. Vtrum in ſtatu innocentiæ fuiſſent corpora hominum immortalia, & impaſſibilia?

1. Primo arg quod non. ſic. *1. de cæ. t. c. 131.* Omne generabile eſt corruptibile, ut habetur. Sed in illo ſtatu fuiſſent hõies gñabiles, & incorruptibiles. igit.

2. Secundo ar. Oẽ nutribile eſt corruptibile. Nutritio. n. ordinatur ad reparationem deperditi, ſed corpus hominis tunc fuiſſet nutribile: Vnde primo homini dictũ *Gene. 2.* eſt. De omni ligno paradiſi comede. igitur.

3. Tertio arg. ſm philoſophũ. *2. de ani. t c. 118.* Sẽtire eſt, quoddã pati. Sed in ſtatu innocentiæ, fuiſſet corpus hominis ſenſitiuum, ergo & paſſibile.

Contra. Ad Ro. dicitur, *ad Ro. 5* quod per peccatum mors intrauit in mundum. Primo notandum eſt, quod mortale dicitur quod é aptum natum, ſiue potens mori. Immortale uero dicitur per negationem mortalitatis. Sed illa negatio poteſt dupliciter intelligi. Vno modo negando aptitudinem, ſiue potentiam moriendi, & ſic immortale idem eſt, quod nõ potẽs mori. Alio mõ negando actũ moriẽdi tm̃, & ſic ĩmortale idẽ é, ꝙ potẽs non mori. Secũdo notãdũ, ꝙ homo ſm diuerſos ſtatus diuerſimodè ſe habet ad poſſe mori, & nõ poſſe. Eſt. n. triplex ſtatus naturæ humanę, ut dicit Hugo. *Liber de ſacramẽtis.* Primus é ſtatus naturę iſtitutę ĩ quo poterat hõ mori, et non mori. Secũdus é ſtatus naturę lapſę, ĩ quo hõ põt mori, ſ; nõ põt nõmori. Tertius é ſtatus na-

naturę glorificatę, in quo homo non poteſt mori. Tertio notandum, ꝙ triplex eſt paſſiuo. Quædam eſt paſſio immutatiua tm̃, quę.ſ.eſt perfectiua, ſed non abiectiua conuenientis, neque læſiua ſubiecti cuiuſmodi eſt receptio ſpeciei ſenſibilis in organo. Secunda eſt paſſio immutatiua, & abiectiua conuenientis, ſed non læſiua ſubiecti, aut afflictiua cuiuſmodi eſt aliqualis conſumptio humidi radicalis. Tertia eſt paſſio immutatiua, & abiectiua conuenientis ac etiã læſiua, ſiue afflictiua ſubiecti cuiuſmodi eſſet notabilis cõſumptio humidi radicalis, aut exceſſiua minutio ſãguinis.

Con.1. His pręmiſſis ponẽdę ſunt ſeptem concluſiones. Prima eſt. Homo in ſtatu innocentiæ ex natura ſua erat mortalis. Patet, quia calor naturalis poterat agendo in humidum radicale id conſummere ad cuius conſumptionem ſequeretur etiam extinctio caloris, & mors. Patet per exẽplum de igne & oleo. Item omne agens phyſicum in agendo repatitur, & ſic p continuam actionem debilitatur, & tandem cõſumitur, ergo calor naturalis agẽdo in humidum radicale ac etiam agendo in nutrimentum ſuperadditum conuertendo illud in ſubſtantiam aliti tãdem fuiſſet debilitatus, & conſumptus. Et ſi dicatur, ꝙ fuiſſet facta reſtauratio p æſum ligni uitæ. Contra Arguitur, quia non poterat fieri talis reſtauratio, niſi per conuerſionem illius ligni vitæ in ſubſtantiam aliti. Sed id conuerſum non poteſt eſſe fortius, immo debilius, q̃ conuertens, ergo tãdẽ oporteret ipſum corpus alitum deficere, quia uidelicet tandem alteraretur alteratione ĩproportionata formę quẽadmodum ſi aqua infundatur uino, uinum quidem conuertit aquam in prima uice põt etiam conuertere ſecunda & tertia, ſed tamẽ continuẽ debilitatur uirtus uini, & tã dem adeo erit debilis uirtus uini, ut tandem non poſſit amplius aquam conuertere in uinũ ĩmo corrũpet uinũ.

Secunda concl. In ſtatu innocentiæ corpus hominis non erat immortale .i. non potens mori Patet per experientiam, quia mortuum eſt. Hæc.n. immortalitas eſt immortalitas glorię, quæ non poteſt competere uiatori. Con.2.

Tertia concl. In ſtatu innocentiæ corpus hominis erat Con.3.

erat immortale, ideſt potẽs non mori. Patet quia poterat non peccare, & ſi non peccaſſet non fuiſſet mortuus. Vnde dicit dñs Adæ. In quacunque die comederis, morte morieris, ideſt morti obnoxius eris. Ex quo ſequitur, quòd ſi non comediſſet non mortuus nõ fuiſſet. Vnde credendũ eſt, ut dicit Scotus, quod antequam corpus hominis fuiſſet alteratum alteratione importãtionata animę trãſlatus fuiſſet homo in paradiſum cœleſtem, & tunc factus fuiſſet omnino immortalis, ideſt nõ potens mori.

Con.4. Quarta cõcluſio. Immortalitas in ſtatu innocentiæ non erat per naturam, ſed per gratiam. Patet per Aug. ſuper Geneſis dicentẽ Creauit Deus hominem immortalẽ non ex conditione naturę, ſed ex beneficio conditoris. Item ſi probatur. Omnis proprietas naturalis sẽper conſequitur ſuum ſubiectum, ſed iſta immortalitas non remanſit in homine poſt peccatum, ergo non erat ei naturalis.

Con.5. Quinta conclu. Corpus hominis in illo ſtatu erat poſſibile paſſione immutatiua. Patet per tertium argumentum adductum in pede quæſtionis.

Sexta concluſio. Corpus hominis tunc erat paſſibile paſſione imutatiua, & abiectiua conuenientis. Patet, quia per actionẽ caloris naturalis fiebat in eo aliqua conſumptio humidi radicalis. Con.6.

Septima concluſio. Corpus hominis tunc non erat paſſibile paſſione lęſiua, aut afflictiua: patet, quia poterat ipſæ homo, & debebat ĩ illo ſtatu cauere a lęſiuis, & afflictiuis, & Deus etiam præſeruaſſet eum ab omnibus nociuis. vnde non fuiſſet in eo tanta conſumptio humidi radicalis, vt exinde ſequeretur fames, aut ſitis. Con.7.

Ad primum arg. conceditur, ꝙ corpus hominis tunc erat corruptibile, ſed illa potentia nõ fuiſſet reducta ad actum, quia tandem trãſlatus fuiſſet in paradiſum antequam ueniret ad mortem. Aliqui autem dicunt, ꝙ preſeruatus fuiſſet a morte per fructum ligni uitæ, ſed non uidetur, quod in perpetuum potuiſſet præſeruari per illum, fructum quamuis potuiſſet diu uiuere. 1.

Ad ſecundum arg. dicendum eſt ſimiliter. 2.

3. Ad tertium arg. patet, ex tertio notabili.

Vtrum in ſtatu innocentiæ fi lij nati fuiſſent in iuſtitia confirmati, & omnes electi.

Tho. 1. p. q. 100. ar. 1. Sco 2. d. 20. q. 1. Dur. 2. d. 20. q. 5.

TErtió quæritur. Vtrum in ſtatu innocentię filii nati fuiſſent in iuſtitia cō firmati, & omnes electi: Arguitur, ꝙ omnes nati fuiſſent cōfirmati ī iuſtitia quia dicit Anſel. Si primi parentes, ſic vixiſſent, & primo tē tati non peccaſſent, ſic in iuſtitia cum ſua progenie con firmati fuiſſent, ut iam ulterius peccare non poſſent. (li. Cur. Deus ho mo.)

Contra. Filii nati fuiſſent pro tempore uiatores, ergo non fuiſſent confirmati. Notandum ut di. Sco. ꝙ aliquis pōt dici confirmatus in iuſtitia dupliciter. Vno mō, quia nō pōt peccare eo mō quo non poſſet peccare cōpetit beatis de quo alias dicetur. Alio modo, quia de facto nō peccat, nec peccabit.

Con. 1. Hoc breuiter præmiſſo ponendę ſunt quinq; concluſiones. Prima eſt. In ſtatu innocentiæ non fuiſſent filii cōfirmati primo modo. Patet, quia ſi ſic certi fuiſſent, & ſecuri de ſua beatitudine, quod non poteſt competere uiatori. Maxima enī pars beatitudinis eſt certitudo, ſiue ſecuritas. Et probatur conſequentia, quia ſi ſic fuiſſent confirmati, quod nō poſſent peccare hoc fuiſſet ab eis ſcibile quemadmodum ex oppoſito nunc ſcimus nos poſſe peccare.

Secunda conclu. Filii nati fuiſſent, cū iuſtitia originali. Probatur, quia iuſtitia originalis non erat donum perſonale, ſed erat donum naturę ſpecificé primo datū ipſi Adæ pro ſe, & ſua poſteritate, niſi eam per culpam ſuam amiſiſſet. Con. 2.

Tertia concl. Filii non habuiſſent iuſtitiā originalē ꝑ transfuſionē parētis, neque ex eius merito. Probat quia quod eſt commune toti ſpeciei non conuenit uni indiuiduo per medium alterius. Huiuſmodi autē iuſtitia erat donū cōe ipſius naturæ humanæ nō quidē ſibi naturaliter cōueniēs, ſed ex gratuito bñficio cōditoris, vnicuique ergo filiorū data fuiſset ex mera liberalitate Dei. Con. 3.

Quarta concl. Filii nati non ſtatim fuiſſent in iuſtitia cōfirmati, ſed poſtquam Con. 4.

uixiſſent

uiciſſent primam tentatio nẽ. Patet, quia non habuiſſent perfectionẽ iuſtitiam, q̃ Adam. Adam autẽ non ſtatim fuit in iuſtitia confirmatus, ſed confirmatus fuiſſet ſi primę tentationi reſtitiſſet. Confirmatus in q̃ non ſic, ꝙ nõ poſſet peccare, ſed quia nunquam poſtea peccaſſet. Et ſic dicendum eſt de filiis. Et ſi quęratur. An filii mox nati fuiſſent perfecti in quantitate in uſu membrorum, & in ſcientia. Licet multi multipliciter loquantur, tñ veriſimilius uidetur, ꝙ mox nati non habuiſſent perfectam quantitatem corporis, ſed proceſſu tẽporis ad eam perueniſſent. Hæc eſt n. naturæ conditio, ut ꝓcedat de imperfecto ad perfectum. Non habuiſſent ẽt uſum mẽbrorũ quantum ad oẽs actus, ſed ſolũ quantum ad actus conuenientes, & neceſſarios infãtili ætati. Nec habuiſſent ẽt perfectum rationis uſus quãtũ ad omnia, ſed cognouiſſent quid eſſet conueniens, uel nociuum eis pro tunc. nam & agniculus ſtatim natus, cognoſcit matrem, & fugit lupum. Non habuiſſent ergo ſcientiam perfectam, ſed eam ꝓceſſu temporis, ſine difficultate acquiſiuiſſent inueniendo, & addiſcendo. Licet autẽ a primordio habuiſſent iuſtitiam quantam ad habitũ, non tamen quãtũ ad plenum executionis actum.

Quinta concluſio. In ſtatu innocentiæ illi ſoli nati fuiſſent, qui modo ſunt electi. Patet per Grego. dicentem. Si primum parentem nulla peccati putredo corrupiſſet, nequaquam ex ſe filios gehennæ generaſſe. Hoc autem ſic declarat Sco. quia omnis ordinatè uolẽs primo uult finem, & deinde ea, quæ ſunt ad finem, ſecundum quod magis uel minus ſunt propinqua fini, ergo Deus qui eſt ordinatè uolens, primo vult ſeipſum, tã quam ultimum finem. Dein de vult communicationem beatificam ſuę bonitatis rationali creaturę, tanquam eius optimum bonum, & deinde gratiam per quam habet peruenire ad tale bonum. Minus autem principaliter uult talem electum, naſciturum eſſe ex tali parte: licet ergo nunc multi electi naſcantur ex parentibus reprobis, tamẽ idem numero nati fuiſſẽt ex aliis parentibus, ſcilicet electis. Idem enim homo in nume

Con. 5.

Moral. lib. 4.

ro non ſolum, ſecũdum ani mam, ſed etiam ſecundum corpus, poteſt eſſe a diuerſis generantibus, corpus.n. organicũ ad hoc, ꝙ ſi idẽ numero non requirit, ꝙ ſit idẽ agens in numero, ſed ſufficit, quòd ſit eadem materia in numero. Præterea etiã dicit Sco. ꝙ forte tunc perſonæ humanæ, quę nunc ſunt fœminæ fuiſſet uiri, aut ecõtra & tamen eſſet eadẽ perſona in numero. Nam ſm philoſophũ. Mas & fœmina differunt tantum accidentaliter, & non ſm ſpeciem Si cut ergo ſexus nõ facit differentiam in ſpecie, ſic neque hic ſexus facit differentiam in perſona.

Ad arg. dicendum, quod ideo Anſelm. dicit, ꝙ ulterius peccare non poſſent, quia non haberent potentiam proximam ad peccandum, habuiſſent enim multa impedimenta nè peccarent uidelicet ſollicitã doctrinam parentum, & iuſtitiam originalem & ſpecialẽ quãdã Dei prouidentiã. Sed tamen ſimpliciter loquendo peccare potuiſſent occurrente inductiuo.

De modo primariæ locationis.

Vtrum primus homo conuenienter locatus fuerit in paradiſo.

D.Th 1 p q.102 ar.1.& 2.Du. 2 d 17.q 3.Sco.2.d.17.q.1.

CIRCA tertium, ꝙ eſt de modo primariæ locationis. Quæritur. Vtrũ primus homo cõuenienter locatus fuerit in paradiſo terreſtri: Arguit quod nõ, quia non fuit ibi factus Cõtra Gen.ii. Tulit Dominus Deus hominem & pọſuit eum in paradiſo. Primo notandum, quod de paradiſo terreſtri multi multa dicũt, & quantum ad altitudinem, & quantum ad latitudinem, & quantum ad ſituationem, ſed hęc omnia multum ſũt nobis incerta & dubia Hoc autem pro certo tenendum ẽ quod paradiſus terreſtris locus eſt ameniſſimus ĩ terra fructiferis arboribus cõſitus conueniens habitationi humanę, tã pro ſtatu naturæ iſtitutę, quam pro ſtatu naturę lapſæ. De primo patet in Adam & Eua. Gen. ii. De ſecundo patet in Enoch Gen 4. & Eccleſiaſtici 44. & in Helya 4. Regũ ii. nec enim hic oportet recurrere ad miraculum cum nulla

nulla uideatur neceſſitas, q̃ aũt ſit ratio, uel cauſa conuenientiæ talis, uel temperamenti loci, melius uidetur ſilentio prætereundum, quã aliquid diffinitiuę aſſerendum, cum de hoc, aut etiam de ſitu, uel latitudine, aut altitudine paradiſi terreſtris nihil ſit in ſpirituali reuelatũ, nec aliquid per experientiã cognitum, nec etiã aliq̃d ratione naturali diiudicandũ. Secundo notãdum ꝙ ſecundum Augu. ſuper Gen id ꝙ dicitur Gene. ii. Tulit Deus hominẽ, & poſuit eum in paradiſo, ut operaretur & cuſtodiret illum Poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ſic, ut ipſe Deus operaretur illum, ſ hominem, operaretur inquantum hominem ſemper iuſtificando. Sicut n. ceſſante influentia luminis ſtatim aer obtenebratur, ſic ceſſante Dei operatione ſtatim homo amitteret iuſtitiã & gratiam, & cuſtodiret ipſum hominem a malo. Alio modo ſic, ut ipſe homo operaretur, nec tamen eſſet ipſa operatio laborioſa, ſed iocunda propter experientiã uirtutis naturæ, & cuſtodiret illum, ſcilicet paradiſum non ab inſultu inimicorum ſed ſibi ipſi cuſtodiret illum ne peccãdo amitteret. His præmiſſis, ponenda eſt talis concluſio. Conuenienter factus eſt primus homo extra paradiſum, & conuenienter ibi locatus, & poſt peccatũ conuenienter inde eiectus. Prima pars probatur, quia per hoc magis inducitur homo ad cognoſcendum beneficium Dei gratuitum. ſi enim in paradiſo factus fuiſset poterat ei uideri, ꝙ locus ille ſibi debebatur ex naturæ ſuę conditione. Item per hoc inducebatur ad cognoſcendum quod ibi non poſitus eſt ad perpetuo manendum, ſed ad temporaliter peregrinandum. Secunda pars probatur, quia homini puro & innocenti, debetur locus purus, & innocuus, cuiuſmodi erat paradiſus ille. Tertia pars patet, quia per hoc inducitur homo ad recognoſcendum quanta ſpiritualia bona per peccatum perdiderit. Ad argu. patet ex dictis.

De aſsimilatione hominis ad Deum.

Vtrum in homine ſit imago Trinitatis.

D. Tho. 1. p. q. 93. arti. 1. Scot. 2. d. 16. q. 1.

DIcto de hominis qualitate maxime ſecūdum animam,& de primariæ ꝓductionis modalite. Reſtat ī hac parte dicendum, de aſſimilationis eius ad Deū ſublimitate, ſiue dignitate, quæ maxime ī hoc cōſiſtit, ꝙ hō factus ad imaginē Dei. ubi. Queritur. Vtrum in hoīe ſecundum animam ſit diſtincte imago Trinitatis.

1. Primo arg quod non, q̄a ſi ſic cum imago repræſentet diſtincte, id cuius eſt imago, ſequeret, quod ex anima naturaliter cognita, poſſet naturaliter cognoſci myſterium Trin. quod eſt falſum.

2. Secundo arg. Nihil eſt in anima, quod magis repræſentet totam Trinitatem. Antecedens patet, quia pater eſt memoria, intelligentia, & uoluntas, & filius, ſimiliter, & Spiritusſanctus.

3. Tertio arg: Tres perſonę diuinæ realiter diſtinguuntur, ſꝫ in aīa nō ſunt aliqua tria realiter diſtincta. igiť. Minor probatur, quia dicit Augu. x. de Trin. quod iſta tria, memoria, intelligētia, & uoluntas, ſunt una ſubſtātia. Et ſi dicatur, quod ī anima ſunt actus realiter diſtincti, hoc nō uidetur ſufficere, Cum .n. imago Trinitatis in anima ſit, perpetua, non poteſt conſiſtere in actibus, qui non ſemper inſunt.

Contra, dicit dn̄s. Faciamus hominem ad imaginē, & ſimilitudinem noſtram. *Gene.* 1.

Primo notandum, quod ad imaginem tria requirūtur. Primum eſt, quod ſit ſimilitudo repræſentatiua rei, cuius eſt imago. Secūdum eſt, quod repræſentet ſm totū, & ī hoc differt a veſtigio, vt alias dictum eſt cum de veſtigio quæreret. Tertiū eſt imitatio, ſiue eſſentialis ordo, reſpectu rei, cuius eſt imago. Vnde unum ouum quantūcunq; ſit alteri ſimile, nō tñ dicit eius imago. Secūdo notandum, quod conceptus alicuius perſonæ, eſt quaſi partialis. Cōceptus vero totius Trinitatis, quaſi totalis. Oportet igitur, ꝙ id quod eſt imago Trinitatis, repręſentet eam ſm totalem conceptum. Oportet igitur, vt repræſentet diſtinctionē ꝑſonarum, & unitatem eſſentię, ac etiam perſonarū originem, per quam ſit diſtinctio realis ipſarū. Et præter ea requiritur imitatio quædam reſpectu ipſius Trinitatis. Tertio notandum, quod in nobis experimur eſſe actum intellectionis, & actum

actum uolitionis, & iſtos actus eſſe in poteſtate noſtra qñ obiectum eſt preſens. Vnde ſecundo de anima dicitur, quod intelligimus quã do uolumus. Oportet igitur in nobis eſſe potentias, quæ ſint principia actiua iſtorũ actuum. Nec põt idẽ ſub eadem ratione eſſe pricipium iſtorũ actuũ cũ ſint diuerſæ rationis. Quarto notãdum, quòd in anima noſtra eſt ali quid, quod eſt actus primus, reſpectu actuum ſecundorum, qui ſunt intellectio, & uolitio, & illud eſt ipſa anima, ſiue potẽtia intellectiua eius habens obiectum ſibi præſens. Eſt etiam aliquid, quod eſt receptiuum intelle ctionis, & habens ipſam intellectionẽ, & etiã aliqd habens actualẽ uolitionẽ. Primũ dicit memoria. Secundũ intelligentia. Tertium uolũtas, prout aſſignat Aug. ubi debet ſumi memoria pro ipſa anima, ut habet duplicem fœcunditatem, ſcilicet intel lectiuam, & uolitiuam, prout, uidelicet eſt ĩ actu primo perfecto reſpectu utriuſque actus ſecundi, & ſic habet ꝑfecte rationem parentis. Intelligentia uero nominat intellectum ſub actu intelligẽdi. Et uoluntas ibi ſumitur pro potentia uolitiua ſub actu uolẽdi. Ponit etiã Aug. ix. de Trin. aliam aſſignationem, uidelicet in his tribus mens, noticia, & amor, quæ ſunt accipienda, & exponenda ſicut prædicta tria. Quinto notandũ, quod aĩa poteſt cõparari ad triplex obiectum, uidelicet ad ipſum Deum ad ſeipſam, uel etiam ad angelum, & ad id, quòd eſt ea inferius.

14 His præmiſſis ponendę ſunt tres concluſiones. Prima eſt, neque in actibus primis, neque in actibus ſecundis præciſe conſiſtit in anima imago Trinitatis, patet qa actus primi ſunt duo tantum, uidelicet potentia intellectiua, & potentia uolitiua. Actus etiã ſecundi ſunt duo tantum, ſcilicet intellectio, & uolitio, ergo non eſt ibi Trinitas, ſed dualitas tãtũ. Item, licet in actibus primis ſit conſubſtantialitas, tamen non eſt realis diſtinctio, & ordo, & licet in actibus ſecundis ſit diſtinctio, & ordo, non eſt tamen conſubſtantialitas.

2. Secunda conc. In actibus primis prout ſunt ſub actibus ſecundis cõſiſtit imago Trinitatis. Patet, quia ẽ ibi cõſubſtãtialitas quãtum ad

realitates actuũ primorum, quæ ſunt ex parte aiæ: & eſt realis diſtinctio, & ordo ex parte actuum ſecundorum.

Con. 3. Tertia conclu. Perfectiſſima, & maxime exp̃ſſiua imago Trinitatis eſt in anima reſpectu Dei, vt obiecti: minus autẽ perfecta imago eſt reſpectu ipſius animę, uel angeli. Quando vero anima habet aliquid ſeipſa inferius pro obiecto, non eſt ibi propriæ, & expreſſe imago diuinæ Trinitatis, licet ſit aliqualis imago, & imperfecta. Prima pars patet, quia quando anima habet Deum pro obiecto, tunc eſt ſimilitudo ad Deũ non ſolum propter tria prædicta quantum ad rõnes eorum ĩ ſe, ſed etiam ea parte, quia ipſi actus aſſimilãtur obiecto, actus enim eſt vere ſimilitudo obiecti. Secunda pars patet, qa tunc ſimilitudo illa, licet non ſit a Deo tanquam ab obiecto proximo, eſt tamen ab eius imagine in qua cognoſcitur Deus. Tertia pars patet, qa nullum obiectum inferius anima eſt imago diuinę Trinitatis reſpectu cuius principaliter, & reſpectu imaginis eius ſecundario eſt illa ſimilitudo, quæ eſt in imaginę ab obiecto. Ideo quantum ad illam ſimilitudinem, quę eſt in actibus ab obiecto, non eſt imago Trinitatis in anima, quando habet obiectum inferius ſeipſa. Vnde Aug. non ponit imaginem aliquam eſſe. Et tamen, quia tunc reperiuntur illa tria ſuperius dicta in quibus eſt realis diſtinctio, & etiam conſubſtantialitas modo ſuperius dicto, ideo eſt ibi aliqualis imago, licet non quantum ad illam ſimilitudinem quæ eſt ex obiecto.

Ad primum arg. negatur conſequentia, quia omnia illa in quibus cõſiſtit imago, poſſunt eſſe, & ſunt una perſona. Et ideo licet ualeant ad perſuadendum Trinitatem credenti, tamen non ualent ad concludendum eam non credenti.

Ad ſm arg. Negatur antecedens. Et ad probationem negatur conſequentia, quia licet pater ſit memoria intelligentia, & uoluntas, & ſimiliter filius, & Spirituſſanctus, tamen pater gignit inquantum habet rationem memoriæ, non autem inquãtum habet rationem intelligentię, aut uoluntatis.

Ad tertium argum. dicendum primo concedendo, ꝙ memoria, intelligẽtia & uolun

luntas, quantum ad realitates, q̃ ſunt ex parte animæ ſunt eadem ſubſtantia, ſed diſtinctio realis, eſt in actibus ſecundis. Secundo dicẽdum eſt, quòd in anima abſolute conſiderata, ſecluſis actibus ſecundis, non eſt cõpletæ ratio imaginis, ſed ut in radice tantum. Eſt ergo imago Trinitatis in realitatibus potentiarum radicaliter, & uirtualiter. Et quo ad hoc eſt perpetua, ſed nõ eſt formaliter, & completæ in illis realitatibus, niſi pro ut ſunt ſub actibus ſecundis.

INCIPIT TERTIA PARS.

Vtrum omnia gubernentur à Deo.

D. Tho. 1 p q. 103. & per totũ, ſpecialiter tamen art. 6.

SEquitur tertia pars principalis huius tractatus in qua dicendum eſt de rerum gubernatione. Vbi primo quæritur. Vtrum omnia a Deo gubernentur, ſine cauſis medijs.

1. Primo ar. ꝙ non. Omnia gubernantur a Deo, quia multa neceſſitate naturali tẽdunt in fines ſuos igitur.

Secundo arg. Dicit Apoſtolus primæ ad Corint. ix. quod non eſt Deo cura de bobus, igitur. 2. 1. Cor. 9.

Tertio arg. Creatura rationalis ſeipſam gubernat cum habeat dominium ſui actus, igitur. 3.

Quarto arg. quod omnia gubernantur a Deo abſq; cauſis ſecundis, quia melius eſt aliquid fieri per unum, quam p multa ſi ſit poſsibile. Sed Deus poteſt per ſeipſum omnia gubernare. Igit. 4.

Contra. Sapientiæ iiii dicitur, Tu autem pater gubernas omnia prouidentia. Et quantum ad ſecundam partem, dicit Auguſt. Quemadmodum corpora craſsiora, & inferiora per ſubtiliora, & potentiora quodam ordine reguntur. Ita omnia corpora per ſpiritum uitæ rõnalium. Et ſpiritus uitæ rõnalis deſertor, atq; peccator p ſpũm uitæ rõnalẽ iuſtum, & piũ. Et ille per ipſum Deum. Notandum, quod in gubernatione rerũ, duo ſunt conſideranda. Primũ eſt p̃ordinatio, aut p̃uiſio eorũ, q̃ ad rerũ gubernationẽ ſpectãt. Secũdũ ẽ executio huius p̃uiſionis, ſiue p̃ordinationis. Sap. 4. De Tri. li. 3. c. 5.

Con. 1. Hoc breuiter p̄miſſo ponendæ ſunt quinque concluſiones. Prima ē. Omnia ſub ſunt diuinę gubernationis. Probatur, quia eiuſdem eſt rem in eſſe producere, & eā in finem, ſiue perfectionem adducere. Sed Deus eſt cauſa uniuerſalis oīum rerum, ergo etiam eius eſt omnia creata ī finem ſiue perfectionem adducere, quod pertinet ad gubernationem.

Con. 2. Secunda concluſio. Si loquamur de gubernatione quantum ad præuiſionē, aut pręordinationem eorum, q̄ ad gubernationem ſpectāt. Sic Deus omnia īmediate gubernat. Patet, quia immediate p̄ eſſentiā ſuā oīa cognoſcit, & ex libertate uolūtatis ſuę oia prout uult ordinat.

Con. 3. Tertia concluſio. Si loquamur de gubernatione quantū ad executionem præuiſionis, aut præordinationis diuinæ. Sic Deus multa gubernat mediantibus cauſis ſecūdis. Patet, quia multę ſunt cauſæ ſecūdæ, quæ ſicut ſunt productiuę rerum aliquarū, ita ſunt earū conſeruatiuæ, & motiuę in proprios fines. Et hoc ē maxime cōueniens ad maiorē manifeſtationē diuinę bonitatis, quę magis manifeſtatur ex hoc, quod Deus nō ſolum tribuit creaturis bonitatem. Sed etiam eis hoc tribuit, ut ſint aliis cauſa bonitatis, quàm ſi ſolum eis tribueret bonitatē.

Con. 4. Quarta concluſio. Nihil cōtigere poteſt, propter ordinem diuinæ gubernationis. Patet, quia nihil impedire pōt ordinem cāæ uniuerſalis ad omnia, & ſuper oīa ſe potentiſſime extendētis.

Con. 5. Quinta cōcluſio. Deus gubernādo mundū, pōt multa facere p̄ter ſolitū, & naturalem ordinē rebus inditum. Probaꝛ primo p̄ Aug. cōtra Fauſtum dicētē, ꝙ Deus aliquādo facit præter ſolitum curſū naturæ. Et, quod hoc poſſit patet, quia Deus non eſt ſubiectus ordini cārū ſecundarū, īmo talis ordo ei ſubiicitꝛ quaſi ab eo p̄cedens nō p̄ neceſſitatē naturæ ſ҄d p̄ arbitriū uolūtatis. Pōt.n. aliū ordinē inſtituere, & ſecundum illū ordinē agere. Et ſic facere pręter hūc ordinem inſtitutum. Quæ autē ſic fiūt, præter ſolitū ordinē naturę mirabilia dicunꝛ. Vn̄ dicit Aug. contra Fauſtū. Cū Deus aliquid facit cōtra nobis cognitū, & ſolitū curſū naturę, tūc mirabilia nominanꝛ. Ad primum arg. negatur conſequentia, quia ne- 1.

ceſſitas

ceſsitas illa naturalis eſt a Deo gubernante.

2. Ad ſecūdum dicēdū, ꝙ Apoſtolus nō excludit boues, & huiuſmodi animalia omnino a diuina gubernatione. Sed ſolum quantum ad modum ſpecialem qui cōpetit rationali creaturę, quam ſic ſpecialiter gubernat Deus, quòd eam inducit ad bonum, & retrahit a malo per præcepta, & prohibitiones per comminationes, & promisſiones. Intendit ergo dicere Apoſtolus, q̀ Deus nō curat remunerare, aut punire opera brutorū animaliū.

3. Ad tertiū dicēdū, ꝙ creatura rationalis non habet a ſe, ꝙ ſeipsā gubernet. Sed hoc habet a Deo primo gubernante. Vnde creatura rationalis non eſt prima regula ſuorum actuum.

4. Ad quartum dicēdum ad maiorem, ꝙ hoc eſt intelligendum quando aliquid ęque conuenienter fieri pōt per unū ſicut ſit per multa, quod nō habet locum in ꝓpoſito, qa ſi ſolus Deus gubernaret, ſubtraheret perfectio cauſalis a rebus creatis.

De rei corporalis per Angelum tranſmutatione.

Eide omisſis multis minus neceſſariis, q̄ circa materiā hanc tractari poſſent ſpecialiter cōſiderādum ē quo modo per myſterium, ſiue medium angelorum fiat mūdi gubernatio. Vbi ſunt tria conſideranda. Primum ē de rei corporalis per angelum tranſmutatione. Secundum eſt de angeli ī angelū actione. Tertium eſt de hominū per angelos directione.

Vtrum creatura corporalis obediat Angelis ad nutum.

D. Thom. 1. p q. 110 ar. 2. Dur. 2. d. 7. q. 4.

Circa primū quæritur. Vtrū creatura corporalis obediat angelis ad nutū. Arg. ſic, qa quicquid pōt uirtus iferior, pōt uirtus ſuperior. Sed uirtus angeli eſt ſuperior, q̄ uirtus corporalis. Virtus autē corporalis, pōt tranſmutare corpus, ſiue materiā corporalem ad formam aliquam. igitur.

Cōtra. Dicit Auguſt. Nō eſt putandum his tranſgreſſoribus angelis ad nutum, ſeruire hanc viſibilium rerū materiā ſed ſoli Deo. Notādum q̀ quæſtio poteſt intelligi uel uniuerſaliter de qua cun

cunque ſpecie trāſmutationis, vel ſpecialiter de motu locali.

Con.1. Hoc autem breuiter pręmiſſo, ponitur talis concluſio. Materia corporalis non obedit angelis ad nutum, quantum ad tranſmutationem de formæ in formam, ſed bene quantum ad motū localem. Prima pars probatur, quia omne agens agit ſibi ſimile, id autē quod agitur in rebus corporalibus, non eſt materia, neque forma, ſed ipſum compoſitū, vt dicit Ariſtotel. id ergo ꝙ facit res corpales, habet ſimilitudinem cū cōpoſito. Et hoc pōt eſſe dupliciter. Vno mō, quia ipſum eſt cōpoſitum, ſicut ignis generat ignem. Alio mō, quia totū cōpoſitum quantū ad materiam, & formā eſt in uirtute ipſius. Et hoc eſt proprium Dei. Omnis ergo informatio materię, vel eſt a Deo immediate, uel ab aliquo agente corporali. Non āt immediate ab angelo. Secunda pars probatur, quia ſm Dionyſium Diuina ſapientia cōiungit fines primorum principiis ſecundorum. Ex quo ſequitur, quōd natura inferior in ſupremo attingitur a ſuperiori. Natura autē corporalis eſt inferior ſpirituali. inter autem omnes motus corporeos perfectior eſt motus, localis, vt probat philoſophus. Mobile enim ſm locū inquantum huiuſmodi nō eſt in potentia ad aliquid intrinſecum, ſed ſolū ad aliud extrinſecū. Natura igitur corporalis nata ē moueri localiter a natura ſpirituali. Vnde & philoſophi poſuerunt ſuprema corpora localiter moueri a ſpiritualibus ſubſtantiis.

7. Met. t.c.3.

De Di. nin. nu. c.7.

Ad argumentum dicendum, quōd uirtus ſuperior pōt illud quod uirtus inferior non quidem eodē mō, ſed excellentiori mō. Sicut intellectus excellētiori mō cognoſcit ſenſibilia, ꝙ ſenſus Et ſic angelus excellētiori modo tranſmutat materiam corporalem, quā agentia corporalia, ſcilicet mouendo ipſa agentia corporalia tanquā ſuperior ipſis.

QVAESTIO II.

Vtrum unus Angelus poſſit loqui alteri.

Scot.2.d.9.q.1. D Tho.1 p.q. 107.art.3. Du 2.d.11.q.2.

Circa ſecundum primo quę-

quæritur de angelorum locutione. Vtrum vnus angelus poſſit intellectualiter loqui alteri. Arguitur, ꝙ non.

1. Primo ſic. Eſſentia angeli eſt ſibi intimior, quã ſua intellectio. Et tamen non obſtãte illa intimitate vnus angelus uidet eſſentiã alterius, ergo & ſuam intellectionem. Sed fruſtra fit locutio de eo quod ante locutionẽ fuit manifeſtũ. igitur.

2. Secundo arguitur. Si angelus poſſit loqui ita põt loqui diſtanti, ſicut præſenti, quia & hoc conuenit in quibus hominibus eſt imperfectior uirtus. Sed conſequẽs eſt falſum propter duo. Primo, quia tunc oporteret, ꝙ primo immutaret medium, & poſtea angelũ, quia oĩa actione in extremũ prior eſt actio in mediũ, ſed hoc eſt inconueniens, quia nec ab intelligẽte gignitur aliquid in medio corpali, nec a medio corporali põt aliquid gigni in angelo. Secundo, quia tunc oporteret eũ loq omnibus angelis æque præſentibus, & prius ꝓpinquiori, quàm diſtantiori in eadem linea recta. Quorũ vtrũque videtur inconueniens

3. Tertio Arg. Angelus nõ intelligit, niſi per ſpecies innatas. Sed illas habet quilibet angelus de quocunque ſibi intelligibili, ergo quilibet angelus quodcũq; intelligibile habet ſibi pſẽs, eo mõ quo põt eſſe ſibi pſẽs, ergo ſuperflua eſt locutio.

Contra Eſt Damaſc. Primo notandum, ꝙ locutio ẽ actio per quã unus intelligens alteri intelligenti libere cõmunicat conceptum ſuum. Vnde in intelligẽtibus ad hoc eſt potiſſime locutio, vt liberaliter & libere communicent ſibi inuicem conceptus ſuos. Si autem videret conceptus alterius in ipſo non eſſet ibi locutio, quia non eſſet libera cõmunicatio. Vnde nec in ipſo uidente eſſet auditio. Sed tũc eſt locutio quando vnus libere conceptum ſuum exprimit alteri. Vnde patet, ꝙ poteſt eſſe locutio de eo quod prius erat notum audienti. Quod etiam patet, quia angeli cõceduntur loqui Deo, & tamen non poſſunt aliquid ſibi facere manifeſtius, quàm prius, vel aliud, aut alio modo manifeſtum quã prius. Sed tantum ex liberalitate poſſunt uelle hoc eſſe patens Deo. Secundo notandum, ꝙ angelus aliquis præter viſionem rei alicuius in *Libr. 2 c. 17. & 16.*

verbo pōt eā quadrupliciter intelligere, videlicet intuitiue in ſe, & intuitiue in intellectu alterius angeli cognoſcentis rē illā Et abſtractiue per ſpeciē habitualē cōcreatā, vel acquiſitā Et nulla iſtarum intellectionū eſt auditio, quia nulla per ſe expreſſa ab intelligente inquantū intelligens eſt. Tertio pōt iſte cognoſcere rem aliquā, ſic qꝫ intellectio fiat in eo ꝑ intellectum aliū exprimētē, & intellectus iſtius nullā habeat cauſalitatē reſpectu huius actus, ſed tm̄ ſit paſſiuus. Et iſta ſola intellectio eſt auditio, quæ videlicet eſt expreſſa ab intelligente inquā tum intelligens eſt. Quarto notandū, qꝫ voluntas loquētis facit ad ipſam locutionē, quia ſicut ipſa uoluntas poſt primā intellectionem facit ad copulationē memoriæ, & intelligentiæ ad quēcunque actū ſm habendum in ipſo angelo loquente, ita pōt facere ad actum illū poſteriorem habendum in angelo audiente. Si. n. effectus prior, ſine quo nō cauſatur poſterior, eſt in poteſtate alicuius. Si prior nō ſit, nec poſterior erit. Et ex hoc apparet queſtio actualis intellectio in ipſo angelo loquēte, non eſt rō agendi ſibi in quātū loquitur, ſed aliquid pertinens ad memoriam loquētis, quia in effectibus ordinatis, quaſi eiuſdem rationis, quorum uterque natus eſt gigni a cauſa ęquiuoca, non oportet priorem eſſe cauſam poſterioris.

Hjs pręmiſsis, ponendæ ſunt quinque concluſiones. *Con. 1.*
Prima eſt. Angelus loquitur angelo cauſando in eo conceptum immediate illius obiecti, de quo loquit. Probat co. quia omnis loquēs intellectualiter cauſaret immediate in eo, cui loquitur conceptum de eo, de quo loquitur ſi poſſet. Angelus autem hoc poteſt reſpectu alterius angeli. igitur. Maior patet, quia quodlibet agens naturale, ſtatim īduceret ſi poſſet illud quod principaliter intendit. Loquens autē principaliter intēdit exprimere conceptum ſuum illi intellectui cui loquitur. Minor probatur, quia illud qđ eſt ſufficienter in actu primo reſpectu alicuius effectus poteſt illū cauſare in receptiuo proportionato, & approximato. Angelus autē habens notitiā habitualem alicuius obiecti eſt ſufficienter *2. d. 9. q. 2.*

ter in actu primo ad cauſan dũ intellectionẽ actualem il lius obiecti. Intellectus autẽ alterius angeli. eſt receptiuus talis intellectionis igit. Et ſi inſtetur, quia rõ nõ ui detur concludere niſi de angelo,& angelo approximatis, quia ſi diſtant abinuicẽ diſtantia, erit impedimentum,propter quod non põt vnus agere in aliũ. Non em̃ põt diſtans agere in diſtãs, niſi prius agat in medium, Mediũ ãt nõ eſt locutionis angeli receptiuũ. Cõfirmat hoc per Ariſtot. vbi dicit, ꝙ ſi eſſet uacuum,nihil videretur,quia ſpecies viſibilis nõ poſſet pertingere ad oculũ. Itẽ Ariſt. dicit ꝙ mouens,& motũ ſimul ſunt. Ad iſta ex cludenda dicit Scot. ꝙ actio in mediũ nõ præcedit natu raliter actionẽ in terminũ, niſi duplici ex cauſa, aut qa eſt eiuſde rõnis medium, & terminus ãt ſi eſt alterius rationis agẽs, habet duas formas actiuas, quarũ una ẽ prior naturaliter reliqua,&ſm priorẽ natũ eſt agere in medium, & ſm aliam in terminum Exemplũ primi, vt qñ ſol illuminat partes medii. Exemplũ ſecundi, vt quãdo obiectum viſibile cauſat ſpeciem in medio,& viſionẽ in organo. Excluſa autem utraque harum cauſarum nullo mõ prçcedit actio in mediũ actionem in terminum. Sic autem eſt in propoſito. Medium enim corporale, quod eſt inter angelos diſtantes, neque natum eſt recipere actionem eiuſdẽ rationis cũ angelo diſtante audiente, nec aliam alterius rationis priorem illa. Quemadmodum etiam in primo tractatu dictum eſt, quòd ſi Deus eſſet omnipotens, & tamen non eſſet vbique poſset ſuo omnipotentisſimo uelle aliquid agere vbi non eſset. Dicendum ergo ad inſtantiam de ii. de anima, quòd non uideretur aliquid niſi eſset medium, nõ ꝙ de per ſe ratione coloris viſibilis ſit aliquid cauſare in medio ad hoc, ꝙ videatur. Sed quia ſpecies viſibilis,& viſio ſunt effectus ordinati eiuſdem obiecti, ita ꝙ ſpecies prius nata eſt gigni quàm uiſio, ſicut actus primus, quàm ſecundus. Et prius eſt ſpecies in medio, uel organo propinquiori, q̃ diſtantiori. Ad illud autẽ de ſeptimo phyſ. dicendũ, ꝙ oportet agens eſſe immediatũ paſſo proximo immediatione correſpõdente tactui mathemati co

2. de aĩa 2 c. 8.

7. Phyſ. 8. c. 9.

eo quando medium eſt receptiuum actionis eiuſdem rationis, vel alterius rationis reſpectu, cuius agens habet formam, vel immediatione correſpondente tactui uirtuali, licet agẽs, & paſſum diſtent mathematice. Dicitur autem agens eſſe p̄ſens paſſo preſentia uirtuali, non quia ſua uirtus, aut potentia ſit ibi, ſed quia potentia ſua poteſt ibi cauſare effectum, ac ſi ibi eſſet. Et ſi inſtetur contra, quia ſi diſtantia localis nõ impediat locationẽ angeli, ſequitur, quòd unus angelus poterit loqui alteri quantumcunq; diſtanti. Dicendum, ꝙ cum virtus angeli ſit finita, oportet dare terminũ vltra quẽ non poterit loqui nec ab alio audiri.

Con.2. Secunda concl. Angelus loquens quandoq; in angelo audiente, cauſat tantum actum, & non ſpeciem. Patet, quia quandoque contingit eum loqui de his, quæ prius erat habitualiter nota angelo audienti, & tunc ſi cauſaret ſpeciem, eſſent duę ſpecies eiuſdem obiecti in eodem, quod eſt inconueniens dicere. Item locutiones, vt plurimũ ſunt de cõplexionibus. Cõplexiones autem contingentes, nõ cognoſcuntur ex terminis. Et ideo, dato quòd angelus audiens, habeat ſpecies terminorũ, tñ adhuc intellectus ſuus eſt capax cognitionis complete, quam poteſt in eo cauſare angelus loquens.

Tertia concl. Angelus loquens, quandoque cauſat in audiente actum ſimul & ſpeciem. Patet, quia quandoq; contingit eum loqui de aliquo ſingulari, cuius ſpeciem non præhabuit angelus audiens. Intellectus ergo audiens, tunc eſt capax tam actus, quã ſpeciei. Et eſt carens vtroque. Angelus autẽ loquens eſt in ſufficienti diſpoſitione proxima ad cauſandum tam actum, quã ſpeciẽ in intellectu receptiuo. Con.3.

Quarta conclu. Angelus loquens quandoque in audiente cauſat ſpeciem tãtũ, & non actum. Patet, quia cũ inferior angelus loquitur ſuperiori actu conſideranti aliud intelligibile, non poteſt ipſum impedire ab actu ſuo. Virtus enim inferior, non poteſt impedire ſuperiorem, ergo non poteſt in eo cauſare intellectionẽ obiecti, de quo loquitur, quia non poſſunt duę intellectiones actuales eſſe ſimul in eo- Con 4.

dem. Et tamen aliquid cauſat quia vult exprimere conceptum ſuum alteri, quantũ poteſt, ergo tunc cauſat ſpeciem, ſinon præfuerit.

Con.5. Quinta concl. Angelus loquens quandoq; in audiente, neque cauſat ſpeciem, neque actum. Patet, quia contingit eum loqui de eo, ꝙ actualiter conſiderabat audiens. Et confirmatur, quia legimus angelos loqui Deo & tamen certum eſt, quòd nihil cauſant in Deo.

1. Ad primũ argumentũ dicendum, quòd licet unus angelus uidere poſſit intellectionẽ alterius in eo, illa tñ uiſio non eſt auditio, ſed illa ſola intellectio, quæ exprimitur a loquente.

2. Ad ſecundum argumentũ patet, ex prima concluſione quomodo põt angelus loq angelo diſtanti abſq; eo, ꝙ aliquid cauſet in medio. Qđ autem poſſit loqui uni angelo, & nõ alteri ęquæ diſtãti, aut etiam propinquiori, rõ eſt, quia libere loquitur, & ſic libere cõmunicat ſuum conceptum cui vult.

3. Ad tertium arg. negatur maior. Dato enim, ꝙ intellectus angelicus non haberet ſpecies innatas, poſset tamen ea acquirere, cũ hoc poſſit intellectus humanus, qui eſt imperfectior. Itẽ quãuis habeat ſpecies omnium quidditatum, non tamẽ habet ſpecies omnium ſingularium. Præterea ſicut dictum eſt, locutiones fiunt, ut plurimum de complexis. Complexiones autem contingentes non cognoſcuntur per ſpecies extremorum.

De angelorum illuminatione.

Vtrum vnus Angelus illuminet alium.

D.Th.1.p.q.106.ar.1. Scot.2.d.9.q.1. Dur.2.d.12.q.3.

SEcundo quæritur de angelorum illuminatione. Vtrum unus angelus illuminet alium.

Arguitur ꝙ non, quia omnis mutatio eſt de oppoſito in oppoſitum, ergo quod illuminatur prius erat tenebroſum: ſed in bonis angelis nulla eſt tenebroſitas, ergo nec illuminatio. 1.

Contra. Eſt Damaſcenus. *De Angel. libr. 2. c. 17. 18.* Notandum, quod illuminatio in ãgelis eſt locutio quædam, ſcilicet de ſingulari reuelatio, ubi primo intelligitur purgatio a neſcientia. Et deinde ĩtelligitur diſpoſitio angeli illuminati ad vi-

dendum illud reuelatum in angelo illuminante, & exinde ad idem uidendũ in Deo & ſic perfecte illuminatur, & perficitur. Perfectiue quidem a Deo, diſpoſitiue uero ab angelo.

Con. 1. Hoc præmiſſo, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. De longe communi angelus ſuperior illuminat inferiorem. Patet, quia de communi lege relationes primo fiunt ſuperioribus, & per ſuperiores inferioribus. Vt patet per Dionyſ. libr. de angel. ierarchia.

Con. 2. Secunda cõcluſio. De potentia Dei abſoluta fieri poteſt, ut angelus inferior illuminet ſuperiorem. Patet, quia Deus de potẽtia abſoluta poſtea aliquid ignotũ angelo ſuperiori, primo reuelare angelo inferiori, & tũc ille angelus inferior poteſt illud reuelare ſuperiori. Non tñ habet tantã efficaciã ſupra intellectũ ſuperioris ad cauſandũ in eo auditionem, ſicut ecõtra, ut patet ex dictis in pcedẽti quæſtione in quarta cõcluſione.

Con. 3. Tertia cõcluſio. Licet bonus angelus poſſit aliquid reuelare malo, non tamen proprie dicitur ipſum illuminare. Prima pars patet, quia nulla in hoc uidetur repugnantia. Secunda probatur, quia malus angelus ſic eſt malicia obſcuratus, quod non poteſt relationem recipere in illa limpiditate qua bonus recipit eã. Et ideo nõ proprie dici poteſt illuminatio. Et ex hoc etiã ſequitur, quod unus malus angelus non põt aliũ illuminare, qa ex peruerſitate ſua nunquã uult alium in Deũ ordine, ſed magis a Deo ſubtrahere. Non eſt autem proprie illuminatio, niſi ſecundum ordinationem in Deũ, qui eſt lux ſumma illuminans omnem intellectum.

Ad argumentũ: dicendũ, q licet in bonis angelis nõ ſit aliqua tenebroſitas malitiæ, aut etiã ignorantiæ, prauę diſpoſitionis, tamen eſt ibi tenebroſitas neſcientiæ, ſiue ignorantię puræ negationis ad aliqua ſingularia ſibi ignota.

De angelorum ierarchijs.

Vtrũ in Angelis ſit prælatio.

D. Tho. 1. p. q. 109 ar. 1. Dur. 2. diſt. 6. quæſt. 3.

Tertio quæritur de ierarchiis & ordinibus angelorũ. Vtrum in angelis ſecundum

ſm diſtinctas ierarchias, & ordines ſit prælatio euacuã da completo finali iudicio.

1. Primo ar. quod in angelis nõ ſint plures ierarchię. Ierarchia enim idem eſt, ꝙ ſacer principatus, ſed tantũ eſt unus ſummus princeps omnium.igitur.

2. Secundo arg. Tantum eſt una ierarchia humana, ergo etiam tantum eſt una ierarchia angelica.

3. Tertio arg. Quilibet ordo angelorum eſt ſacer principatus, ergo quilibet ordo eſt ierarchia, ergo nõ cõuenienter asſignantur pauciores ierarchię, quã ordines.

4. Quarto arg. ꝙ in angelis non ſit prælatio, quia oẽs angeli ęque immediate uident diuinam eſſentiam, & fruuntur ea, ergo eſt in eis æqualitas, & nulla prelatio.

5. Quinto arg. ꝙ prælatio angelorum non ſit euacuanda, quia nõ euacuabit niſi illud quod ẽ ex parte, patet ꝑ Apoſtol. Sed in angelis bonis nihil eſt ex parte cum ſint beati & ĩ termino ergo nihil eſt in eis euacuandũ.

Contra. Eſt beatus Dion. ĩn libro de cœleſti ierarchia. Primo notandum, ꝙ ierarchia dicitur a iera, ꝙ eſt ſacrum, & archos quod eſt principatus quaſi ſacer prĩcipatus ierarchia, igitur non eſt niſi in rebus ſacris. Res autem ſacrę propriæ loquendo non ſunt niſi intellectuales. Sunt autem triplicia genera rerum intellectualium & ſacrarum. uidelicet perſonarum diuinarũ, angelorum, & hominum. Et ideo conuenienter diſtiguitur triplex ierarchia, videlicet ierarchia ſuper cœleſtis, quę eſt diuinarum ꝑſonarum, non quod in diuinis perſonis, ſit ordo præcipiendi, ſed ordo principiandi, quo videlicet pater eſt a nullo, filius a patre, & Spiritusſãctus ab utroque. Alia eſt ierarchia cęleſtis, ſiue angelica. Tertia uero eſt ierarchia ſub cœleſtis, ſiue humana. Secundo notandũ, quod ſm Greg. ordo angelicus dicĩ multitudo cœleſtiũ ſpirituũ, qui ĩter ſe aliquo munere gratiæ ſimulãt ſicut, & naturaliũ donorũ participatione cõueniunt. Vbi eſt cõſiderãdũ, ꝙ ordinũ diſtincto fundamentũ habet ex natura, diſpoſitionẽ ex gratia, & cõplementũ ex gloria. Vnde ĩ dæmonibus eſt ordo quantum ad naturã, quia ut dicit Dioniſius libro de diuinis nominibus. Naturalia in dę

monibus remanſerūt inte gra, ſed obſcurata ꝑ malitiā. Nō tñ inuenitur in ſcriptura dęmonē dici ſeraphī aut thronū, quia hmōi noīa ſunt pure gratuita. Homines autē aſſumunt ad ordines angelorū, ſm rōnem & gradū gratiæ & glorię, licet non ſm dignitatem naturę. Tertio notandū, ꝙ de donis quibus fit diſtinctio ordinum, tria ſunt conſiderāda. Primum eſt, ꝙ unum donū eſt excellentius alio. Secundum eſt, ꝙ omnia huiuſmodi dona ſunt omnibus angelis communia. Sunt tamē excellentiora in ſuperiorib. quā in inferioribus. Tertiū eſt, quod denominatio debet fieri a principaliori nobiliori dono. Vnde ſupremus ordo denominat̄ a ſuper abundantia & feruore charitatis. Et ſi dicat̄ ꝙ ēt in ſecūdo ordine principalius donū eſt charitas, ergo debet ab illo denominari, nō valet cōſequentia, quia ordo ſuperior iam ab illo dono pręcellētiori nomen accepit. Sed ſecundus ordo nomen ſumit a plenitudine ſcientiæ, quæ eſt donum præcellens poſt charitatem. Et ſic dicendum eſt de aliis ꝑ ordinem. Quarto notandū eſt, ꝙ ſi conſideremus vnitatem prīcipis cui habent obtemperare tā angelis, ꝙ homines, ſic diceretur eſſe tm̄ una ierarchia angelorum, & hominū ſub Deo, quemadmodū dicit Aug. ꝙ in patria erit tantū una ſocietas angelorū & hominū. Sed ſi conſideretur multitudo ſacra obtemperans principi ſummo, ſic aſſignandæ ſunt plures ierarchiæ, ſm diuerſos ſtatus & modos recipiēdi gubernationem ſūmi prīcipis. Vnde hoc modo ponuntur tres ierarchiæ angelorū. Prima ē angelorū Deo familiariter aſſiſtentium, & cum eo conquieſcientiū. Secunda eſt quaſi perfectorum de maioribus ſe intromittēdum. Tertia eſt angelorum nobis in hoc mundo miniſtrantium. Prima igit̄ ierarchia comparatur ſtatui contemplatiuorum, & in ea ſunt tres gradus ſiue ordines, ſecundum tres actus contemplationis. Primus eſt, tenere quo perficit̄ memoria. Et ſecundum hunc accipitur ordo thronorum in quibus Deus ſedere dicitur familiariter, & quieſcere. Secundus eſt, uidere quo perficitur intelligentia. Et ſecundum hunc accipitur ordo

do cherubin, quod interpretatur plenitudo ſciẽtię. Tertius eſt amare quo perficitur uoluntas. Et ſecundum hunc accipitur ordo ſeraphin, quod interpretatur ardor, uel incendium charitatis. Et quia amare eſt nobiliſſimus actus per quem fit vnio perfectiſſima creaturæ intellectualis cum Deo. Ideo ſecundum ordinem dignitatis primus ordo eſt ſeraphim: ſecundus cherubin & tertius thronorum. Secũda autem ierarchia comparatur ſtatu prælatorum. Et in ea ſunt tres ordines ſecũdum tres actus pręlationis. Primus eſt imperare ſiue sẽtentiare. & ſm hunc ſumitur ordo dominationũ, ad quẽ ſpectat ordinare de omnibus, quæ ſpectant ad generale regimen uniuerſi. Secũdus eſt exequi. Et ſm hunc ſumitur ordo uirtutẽ. Exequi enim eſt habentis uirtute. Tertius eſt amouere impedimenta executionis. Et ſm hunc ſumitur ordo poteſtatum. Poteſtates enim habent amouere impedimẽta bonorũ arcendo, uidelicet malignos ſpiritus, ne tãtum noceant, quantum uellent. Et quia nobilior eſt actus ſententiare, ſiue imperare deĩde exequi & ultimo tollere impedimenta. Ideo primus ordo huius ierarchię eſt ordo dominationũ. Secundus uirtutum. Tertius poteſtatum. Tertia vero ierarchia comparatur ſtatui actiuorum. Angeli enim huius ierarchię agunt circa regimen ſpeciale aliquarum partium mundi uel perſonarum. In hac itaque ierarchia ſunt tres ordines ſm tres actus ad huiuſmodi regimen pertinentes. Primus eſt actus pręſidere principi ipſum dirigendo. Et ſecundum hũc actum ſumitur ordo principatuum. Secundus eſt regere prouinciam uel gentem. Et ſecundum hunc ſumitur ordo archangelorum, quorum eſt procurare & nunciare bonum communitatis. Tertius eſt gubernare ſiue cuſtodire ſingularem perſonam. Et ſm hũc ſumitur ordo angelorum. Vnde quia nobilior actus eſt pręſidere pricipi, deinde regere gentem ſiue cõmunitatem, & ultimo regere ſingularem perſonã. Ideo in hac ierarchia primus eſt ordo principatũ. Secundus archangelorũ, & infimus angelorum. Quinto notandum, ꝙ prędicta aſſignatio ordinũ ſu-

mitur a Dioniſio i libro de ierarchia angelica. Gregorius autem uidet aliquo modo ad ipſo diſcordare. Ponit .n. principatus, vbi Dioniſius ponit virtutes & ecõtra. Si autem queras cui ſit magis aſſentiendum. Dicendum, ꝙ Dioniſio; quia fuit a Paulo edoctus. Poteſt tamen dici, quod non contra dicunt ĩ re, ſed vtunẽ alia & alia nominis ratione. ita, ꝙ illos eoſdem angelos quos Dioniſius, uocat virtutes Gregorius vocat pricipatus & econtra. Virtus enim eſt vltimum de potentia. Summa aũt potentia in regimine multitudinis eſt potentia principis. Sexto notandum, quod prælatio unius rei ad aliã põt eſſe tripliciter, ut dicit beatus Bonauen. Primo mõ per modum excedentis, ut̃ ſicut aurum præferẽ argẽto. Secundo mõ per modum excedẽtis, & influentis, ſicut cœlum præfertur terræ. Tertio modo per modum excedẽtis influentis, & imperantis, ſicut dñs præfertur miniſtro. Et ſecundum hæc tria eſt prelatio in angelis. Superiores .n. ſunt excellẽtiores inferioribus, & ipſis influũt illuminationes, & eis imperant. Vnde Zachariæ habeẽ, quòd ſuperior angelus dicit inferiori: Egredere curre, & loquere ad puerum iſtum abſque muro habitabitur Hieruſalem &c.

Zach.2.

His præmiſſis ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. In angelis ſunt tres ierarchiæ, & nouẽ ordines: patet, per beatum Dioniſiũ i lib. de angelica ierarchia. Con. I.

Secunda concl. Sic ſunt homines aſſumendi ad ordines angelorum, ꝙ tñ erunt aliqui faciẽtes ordinem decimum. Prima pars patet, ꝑ uerbum ſaluatoris dicẽtis, quòd homines erunt æquales angelis Dei. Secunda pars probatur, quia multi ſunt, & erunt non habentes tãtã excellentiã meriti, ut ꝑtingant ad aliquem ordinẽ angelorum. Et hoc maxime uidetur de pueris ab originali purgatis decedentibus abſq; merito proprio, qui ſaluanẽ tm̃ in merito Chriſti. Oẽs ãt angeli etiã infimi hñt ſpeciale meritum proprium, & excellentiã aliquã in merito proprio. Hanc ãt poſitionẽ, ut dic beatus Bõ. reddit probabilem inuẽtio dragmæ decime & denarii perfectio, & Chriſti ueri ſolis iuſtitię per decẽ gradus deſcenſio, quod ſignatũ eſt Con.2.

per

per deſcenſionem ſolis, de qua habetur quarti Regum.

on. 3. Tertia concl. Prælatio in ãgelis ſemper manebit quã tum ad rõnem excedentiæ, ſed euacuabitur cõpleto iudicio, quantũ ad relationẽ influentię & imperii. Prima pars patet, quia angeli ſuperiorũ ordinũ ſemper erunt excellentiores tã in donis naturę q̃ in donis gratię. Secũda pars patet, quia cõpleto finali iudicio ceſſabũt actus ãgelici, qui ſunt purgarei, illuminare, & pficere. Et ſic ceſſabit influẽtia, atq; imperiũ ſupiorũ ad iferiores.

1. Ad primum arg. dicendũ ꝙ bene probat tñ eſſe vnã ierarchiã ſi attendatur unitas ſummi principis, ſed nõ ſequit, quin ſint plures, ẽm diſtinctas multitudines alio & alio modo gubernationem principis recipientes.

2. Ad ẽm arg. negatur conſequentia, quia omnes homines, ſunt eiuſdem ſpeciei & ſimili modo recipiunt gubernationem ſummi principis nõ ſic aũt eſt de angelis.

3. Ad tertium argumẽtũ dicendum, ꝙ cum ierarchia interpretatur ſacer principatus nõ eſt interpretatio cõuertibilis, immo excedens ĩterpretatũ. Si autem ſumeretur ierarchia ſic generaliter pro quocunq; ſacro principatu, ideſt pro quacunq; ſacra multitudine ſub principe. hoc modo quilibet ordo eſſet ierarchia, ſed nomẽ ierarchiæ hic tantummodo ſumitur pro ſacra multitudine, ſub principe ĩ qua ſũt gradus, ſiue ordines diſtĩcti ẽm alios & alios actus.

4. Ad quartum argu. dicenduni, ꝙ licet omnes angeli ęque immediatæ uideant diuinam eſſentiam non tamen æque perfectæ.

5. Ad quintũ arg. dicendum ꝙ licet angeli ſint beati, & ĩ termino quantum ad uim cõtemplatiuã. Et ẽm hoc nihil fit in eis ex parte. Sunt tñ aliqualiter uiatores quãtum ad uim miniſtratiuam, ſecundum quam etiam merentur pręmiũ accidentale.

De hominum per Angelos directione.

Vtrum Angeli mittantur ad homines illuminandos.

D. Tho. 1. p. q. 112. ar. 1. Sco. 2. d. 10. q. 1. Dur. 2. d. 10. q. 1.

Circa tertiũ ſuperius ꝑpoſitũ, ꝙ eſt hominũ per angelos directione. Primo quęritur. Vtrum angeli mittantur ad homines illuminan

minandos,& inflammãdos.

1. Primo arg. quod nõ mittantur. Fruſtra .n. mittit nũcium, qui præſens eſt, & per ſeipſum poteſt facere. Sed Deus unicuique homini prę ſens eſt, põt per ſeipsũ unũquemque dirigere. igitur.

2. Secundo arg. ꝙ non illuminant homines, quia facilius eſt peoducere formam corporalem, q̃ facere illuminationem ſpiritualem. Sed angeli non poſſunt producere formam corporalem, ſed ſolum modo ad eã producẽdam diſpoſitionem. igitur.

3. Tertio arg. quod non inflãmant, quia per inflammationem amoris efficitur homo deiformis, ſ;d ſolius Dei eſt facere deiformẽ. igitur.

Contra quantum ad primũ, quia luce primo dicitur. Miſſus ẽ Angelus Gabriel, &c. Et quantũ ad ſecũdũ & tertiũ, ſic arguitur. Oẽs angeli habent iſtos actus qui sũt purgare, illuminare, & pficere, ut patet per Dionyſiũ ĩ lib. de cœleſti ierarchia. Angeli autẽ infimi ordinis non exercent iſtos actus in alios Angelos cum nullos habeant inferiores, ergo illos exercent in homines. Quicquid autem pñt inferiores Angeli, poſsũt & ſuperiores; ergo omnes Angeli pñt purgare, illuminare, & perficere homines. Primo notãdum, ꝙ duplex eſt miſsio Angelorũ. ſ. intra, & extra. Diuina enim myſteria primo reuelantur ex cõi lege ſuperioribus Angeli, & ſupiores mittuntur ad inferiores ad illuminandũ eos interius. Inferiores uero mittuntur ad hmõi reuelata nunciãda iterius hominibus, aut ad iplẽda. Secũdo notãdũ ꝙ ſimpliciter loquẽdo uniuerſaliter oẽs Angeli sũt aſſiſtentes, cum omnes immediatæ sẽper uideant diuinam eſſentiam, & oẽs etiam ſunt miniſtrantes, ſiue mediatæ, ſiue immædiatæ. Tamẽ ſecundũ cõem uſum loquẽdi p quandã appropriationẽ illi Angeli dñr aſſiſtẽtes, qui de cõi lege & ex officio non mittunẽ exterius. Alii uero, qui ex officio mittũtur exterius dñr miniſtrantes. Tertio notandum, ſecundum Doctorem ſubtilem quod Angelus põt hominẽ docere quadrupliciter. 2.d.10 q.1. Primo modo vtendo ſignis ſenſibilibus ad placitũ inſtitutis. puta cum apparet in corpore aſſumpto, aut cũ alio modo format hmõi ſigna, uel utendo ſignis naturalibus, uidelicet rebus ipſis

ſis faciẽdo eas pręſentes ſen ſui ſic, quod eis ſenſus ordi nate immutantur, & fantaſ mata ordinatè generantur, & exinde ex eis ſpẽs intelli- gibiles ordinatè abſtrahun tur. Secundo modo agendo circa uirtutem fantaſticam, vel cauſando nouum fantaſ ma, quod tamen non conce ditur angelum poſſe facere, ſine cauſa naturali uideli- cet, ſine obiecto nato cauſa re tale fantaſma, uel trans ferendo fantaſma de orga- no unius hominis in orga- num alterius, uel in eodem homine transferendo fan- taſma per motum localem humorũ & ſpirituũ. Dicit tñ Sco. ꝙ non ẽ ſatis certũ, ꝙ Angelus poſſit ſic transferre fantaſma, ẽ tñ apparẽtia ad hoc eo, ꝙ fantaſmata ſunt ſubiectiuè in aliquo humo- re, vel ſpiritu corporeo, qui ſubeſt Angelo quantum ad motum localẽ. Tertio mõ a- mouendo impedimentum, puta ſi impedimentum ordi natę imutationis ſit pturba tio humorum, vel ſpirituũ Angelus põt eã ſedare qua ſedata fantaſmata ordinatę occurent. Quarto mõ agẽdo circa intellectũ poſſibile nõ quidẽ imediatę cauſãdo ſpe ciem intelligibilem, ut cauſa totalis, ſed coagendo, intelle ctu agenti hominis. Duo.n. intellectus agẽtes, ſ. Angeli, & hominis, q ſunt eiuſdẽ ra tionis perfectius poſſunt age re, q̃ ſolus intellectus agens hoĩs, & ſic poſſunt ꝑduce- re ꝑfectiorẽ ſpeciẽ, & expreſ ſius repræſentatiuam. Et per conſequens perfectiorem a- ctum intelligendi. Poteſt au tẽ ulterius dici, quod Ange- lus docet, ſiue illuminat ho minem diſpoſitiue conſeruã do à uitiis per q. diſponit ho mo ad diuinas illuminatio- nes. Quarto notãdum, ꝙ ho minẽ inflammari ab Ange- lo põt intelligi dupliciter. Vno mõ tanq̃ ab agente pri cipali. Alio modo tanquam ab excitante, & adiuuante.

His præmiſſis ponendæ ſunt ſex cõcl. Prima ẽ. Cõue niẽter Angeli mittuntur ad homines. Ratio autẽ huius concluſionis præcipue ſumitẽ ex charitate, ut dicit beatus Bonau. Primo .n. hoc ẽ con ueniẽs charitati diuinæ, quæ intantum homines diligit, quod pro ſalute ipſorum nõ biliſſimos ſpiritus tranſmit tit. Secundo hoc eſt conue- niens charitati Angelicæ, quæ ſic feruens eſt, quod An geli noſtram ſalutem deſide rant procurare. Tertio hoc *Con. 1.*

eſt

eſt conueniens charitati humanæ, quæ paruula eſt,& debilis, & indiget per Angelos roborari, & foueri.

Con.2. Secunda concl. Omnes angeli tam ſuperiores, quam inferiores mittuntur, ſiue intra, ſiue extra. Patet, quia omnino uera eſt propoſitio apoſtoli ad hebręos.1. dicentis. Omnes ſunt adminiſtratorii Spiritus ĩ miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Vnde etiam ſequitur, quod licet nõ oẽs angeli mittantur ĩmediate ad nos, tamen omnes mittunt̃ propter nos.

Con.3. Tertia cõcluſio. Licet ſoli angeli quinque inferiorũ ordinum mittãtur extra ex officio,& de communi lege, tamen quinque cõtingit ex ſpeciali diuina diſpẽſatione aliquẽ ex ſuperioribus mitti. Prima pars patet, quia illorum quinq; ordinum inferiorum officium eſt aliquid exequi circa creaturas, ſiue quantum ad regimẽ generale vniuerſi, ſiue quantum ad regimẽ ſpeciale aliquarum partium vniuerſi, vel perſonarum. Quatuor autẽ ordinum ſuperiorum non eſt tale officiũ, vt patet ex dictis ĩ pręcedẽti quęſtione in quarto notabili Secunda pars patet, quia multi angelorum neſcierunt incarnationem Chriſti ante tempus incarnationis & paſſionis. Vnde dicit Apoſtolus ad Epheſeos. Vt innoteſcat principatibus,& poteſtatibus per Eccleſiam,&c. Vbi gloſa Hier. dicit angelicas poteſtates ſiue dignitates ad plenum neſciſſe incarnationem Chriſti antequã paſſio eius eſſet completa, & Apoſtolorum prędicatio gentibus dilata. Quod tamen non uſque tũc latuit omnes angelos quẽad modum dicit gloſa Auguſtini, ibidem. Conſtat enim, quod hoc non latuit angelum miſſum ad hoc nunciandũ beatæ Virgini glorioſæ Marię. Ideo oportet dicere, ꝙ ille fuit de ſupremis angelis. Quod etiã ſic perſuadet, ꝙa ſi ipſemet filius Dei miſſus eſt, vt incarnetur, qd mirum ſi vnus de ſuperioribus angelis, & forte ſupremus miſſus eſt ad id nunciandũ.

Con.4. Quarta cõcluſio. Nullam intellectionẽ actualem, aut ſpeciem intelligibilem poteſt angelus miſſus cauſare ĩ homine immediate tanquã cauſa totalis. Ratio autem huius concluſionis, vt dicit Scotus, non eſt ex defectu virtutis actiuę in angelo. Intelle-

tellectus enim eius ſufficienter eſt in actu primo, & poſſet in alia angelo cauſare actum ſecundum. Nec etiam ratio huius eſt ex impotẽtia virtutis receptiuæ in intellectu hominis abſolutæ, cũ de ſe ſit receptiuus ſpeciei & intellectionis cuiuſcunq; obiecti. Sed ratio eſt ex parte ſtatus preſentis vitę intellectus enim hominis pro ſtatu iſto eſt determinatum paſſiuum reſpectu determinati actiui, ſcilicet intellectus agentis & fantaſmatis.

Con. 5. Quinta concl. Poteſt angelus hominem docere & illuminare. Patet, quia nõ minoris ẽ virtutis angelus, quã homo. Homo autẽ põt hominem docere, ergo & angelus. De modo autem dictum eſt in tertio notabili.

Con. 6. Sexta cõcl. Licet angelus poſſit inflammare uoluntatem hominis diſpoſitiuẽ, & excitatiuẽ, non tamen tanquam cauſa principalis Prima pars patet quia Eſaię 6. dicit Eſa. Volauit ad me unus de ſeraphin, &c. Dicit aũt Dion. in lib. de cæleſti Hierarchia, ꝙ angelus ille dicit ſeraph, nõ qa eſſet de ordine ſeraphico, ſed quia ueniebat ad incendendum prophetam. Itẽ angelus põt hominẽ docere, ſed doctrina eſt diſpoſitio ad inflammationem, igitur. Secunda pars patet, quia non fit inflammatio, niſi per charitatem, ſolius autẽ Dei eſt principaliter cauſare charitatẽ, igitur.

1. Ad primum ar. dicendũ, ꝙ licet Deus ſit nobis præſens, tamẽ propter imbecillitatem intellectus noſtri cognoſcit a nobis, vt abſẽns. Ideo cõueniens eſt ut nobis mittantur angeli, vt per eos excitemur ad cognitionem, & dilectionem Dei. Quod utiq; non eſt neceſſariũ propter inſufficientiam Dei, ad id agẽdum per ſeipſum, ſed propter ordinem diuinæ ſapientiæ conſeruandum, & propter creaturæ bonum, tam illius cui miniſtratur, quàm illius, qui miniſterium impendit.

2. Ad ſecundũ arg. dicendũ, ꝙ bene probat, ꝙ angelus nõ põt illuminare hominẽ immediate cauſando in ipſo actum intelligendi, aut ſpeciem tanq̃ cauſa totalis.

3. Ad tertium arg. dicẽdum, ꝙ bene probat, quod angelus non eſt agens principale in inflammatione uoluntatis humanæ, ſed excitatiuum tantum, & diſpoſitiuũ.

Vtrum

pectando diuinā ſententiā. Contingit .n. qñq; vt dicit Thomas in prima parte, ꝙ in diuerſis Regnis, uel hominibus conſequentia merita, vel demerita inueniuntur, vt unus alteri ſubdatur, uel præſit. Quid autem ſup hoc habeat diuina ſentētia ſcire non poſſunt, niſi Deo reuelāte. Ideo neceſſe hēnt ſup hoc cōſulere diuinā ſapietiam. Qñ ergo diuinā ſapientiam conſulunt de meritis cōtrariis, & repugnātibus dicuntur ſibi inuicē reſiſtere Nō, quia ſint eorū cōtrarię volūtates, quia uterq; vult, ꝙ diuina uoluntas impleatur. Sed, quia contraria ſunt de quibus cōſulūt. Tertio notādū, ꝙ duplex eſt angelorū gaudiū ſ. ſubſtātiale. quod habet de Deo. Et accidentale, ꝙ habet de creaturis. Præterea gaudium pōt augeri dupliciter, uidelicet extenſiue, quando quis de pluribus gaudet. Et intēſiue quando perfectius gaudet.

Con. 1. His pręmiſſis, ponendæ ſunt quinq; concluſiones. prima eſt. Dempto Chriſto, unuſquiſq; homo ſpecialē hēt angelum cuſtodē a natiuitate ſua in utero. Prima pars patet, quia Chriſtus nō indigebat angelo cuſtode, cum eſſet compræhenſor, nec dicebat eum habere cuſtodem angelum. Cuſtoditus .n. obligatur cuſtodi, & cuſtos pręſidentiā habet ſuper cuſtoditum. Non dicebat autē Chriſtū aliquo mō obligari angelo. Nec angelum pręſidentem habere ſuper ſe. Et ſi inſtetur, quia Chriſtus habuit malum angelum tētatorē, ergo, & bonum angelum cuſtodē. Item Luce 22. dicitur, quòd Chriſto apparuit angelus cōfortans eum. *Luce 22* Ad primum dicēdum, ꝙ cōſequentia non ualet, quia tentatio illa ſolum fuit exterius, & pp nos, ut diabolum uinceret, & ad ipſum uincendum nos informaret. Cuſtodia āt angelica effectum habet interius in homine cuſtodito. Ad aliud dicendum, ꝙ illa confortatio non fuit poteſtatiua, ſed miniſterialis tm̄, ſicut ſi bonus miles confortaret regem Habuit itaq; Chriſtus oēs angelos miniſtros, ſed nullum cuſtodem. Secunda pars cōcluſionis probatur, quia diuina bonitas nō deficit in neceſſariis ad ſalutē, ſed angelica cuſtodia eſt cuilibet homini neceſſaria, ut patet ex primo notabili, igitur. Vnde dicit Diony-

lib.

lib. de cœleſti hierarchia, q lex diuinæ prouidentiæ eſt, vt īferiora reducant in Deum p ſuperiora. Tertia pars probatur, quia ex tunc incipit neceſſitas, ſiue indigētia angelicę cuſtodię, ne uideli cet paruulus in utero exiſtēs ſuffocet, aut operatione dia boli complexio eius deterio retur. Et forte propter mul ta alia pericula uitanda. Vn de dicit Hier. ſuper Matth. Magna dignitas animarum, vt unaquęque ab ortu natiuitatis ſuæ ſpecialē habeat angelū ad ſui cuſtodiā delegatum. Et ſi inſtetur, quia di cit Dama: q Antichriſtus carebit Angelico preſidio dicendū, q uerum eſt quantū ad procurationem ſalutis, ſed nō omnino carebit quātum ad repreſſionem mali, quia angelus bonus eum im pediet ne tantum mali faciat quantum uellet.

Con.2. Secunda conc. Angelus cu ſtos non relinquit hoiem quādiu uiuit. Nec tñ ex hac cuſtodia minuitur ſua contēplatio. Prima pars patet, quia quandiu uiuit hō ſemper ſubiicitur multis pericu lis. Et ſic ſemper indiget an gelica cuſtodia. Et ſi forte quandoq; angelus ille ſit in cœlo, & ſic relinquat hoiem quantū ad locū, nō tñ oīno relinquit, quantū ad effectū cuſtodię, quia ſemper uidet quid agatur circa hoiem, & abſque notabili mora temporis poteſt ad eum uenire. Et ſi inſtet, quia id q habetur Hier.51. Curauimus Babi lonem & non eſt curata. Re linquamus eam. Dicitur eſſe uox angelorū cuſtodientiū Babilonē. Item propter pec catum mortale Deus relinquit hominem cū tamen ſit maioris miſericordię, quam angelus, igitur. Ad primum dicēdum, quod angeli relin quunt obſtinatos quo ad p curationem ſuæ ſalutis, & etiam, quia iuſto Dei iudicio relinquūt eos cadere in culpas grauiores. Et præterea relinquunt ſubiici multis tribulationibus a quibus eos antea præſeruabant, ſed tamen non oīno relinquūt eos, quin præſeruent ne in peius labantur. Ad ſecundū negatur conſequentia, quia habitatio Dei requirit ī ho mine habitato dignitatem, quæ tollitur per peccatum mortale. Cuſtodia uero angeli nō reſpicit ī cuſtodito dignitatē, ſed indigentiā. Secunda pars concl. patet per illud Matth.18. Angeli eorū ſemper uident faciem patris. *Hier.51*

tris. Et probatur ſic ſecundum Richar. quia qn̄ duę cognitiones ſic ſe habēt, quod vna regulatur per aliam, & ad eam ordinatur illæ duæ poſſunt ſimul eſſe in eodem abſque hoc, quòd vna minuat alteram. Et hoc maxime certum eſſe debet de intellectu beato, cuiuſmodi eſt intellectus angeli. Sed cognitio qua angelus cognoſcit etiam in proprio genere ea, quæ ſpectant ad miniſteriū ſuum, regulatur per contemplationem qua contemplatur Deum, & ad eam ordinatur, igitur. Vnde dicit Beda, quòd angeli nobis miniſtrātes in tali miniſterio ſemper intra Deum diſcurrunt.

Con. 3. Tertia conclu. In angelis nulla eſt pugna propter abſolutam contrarietatem voluntatum, ſed dūtaxat ꝑpter cōtrarietatem cauſarū quas habent ſuſtinere & defendere, quemadmodum diceretur eſſe pugna īter duos fideles aduocatos, & iuſtos, quorum quilibet defendit partem ſuam, ſed tamen vterq; quęrit ſolam veritatis manifeſtationem, patet, ſatis iſta cōcluſio pro vtraq; parte ex ſecundo notabili Vnde ſup illo. Princeps regni Perſarum &c. Dicit Hiero. quod princeps regni Perſarū, ibi dicitur angelus, qui ſe oppoſuit liberationi populi Iſraelitica, pro quo orabat Daniel Cabriele preces eius Deo offerente.

Con. 4. Quarta conc. Gaudiū ſubſtantiale in angelis creſcere nō pōt. Gaudiū vero accidētale creſcere pōt extenſiue, ac etiā intenſiue. Prima pars patet, qa beatitudo ſubſtantialis angelorum eſt cōpleta, & ſm̄ eam ſunt in termino. Secunda pars patet, quia ſecundū, quod plures ſaluantur. de pluribus gaudēt. Tertia pars probatur, quia cum angelus gaudiū habuerit de peccatore penitente, poſtea magis, ac perfectius gaudet de ipſo perſeuerante, & adhuc magis de ipſo ad beatitudinem perueniente.

Con. 5. Quinta concl. Licet angeli gaudeant de cuſtoditorū ſalute, tamen non dolent de eorū perditione. Prima pars patet ex præcedenti conclu. Secunda probatur, quia oīs dolor ē pœna. In angelis āt beatis nulla debet eſſe pœna, quia ī eīs nulla eſt culpa, igitur. Item beatitudo excludit oēm miſeriā. Omnis aūt dolor pertinet ad miſeriam, ergo in angelis beatis nullus eſt dolor. Sed inſtatur,

tur, quia dicit philoſophus in topicis. Sic propoſitum in propoſito, & oppoſitum in oppoſito, ergo ſi angeli gaudent de ſalute cuſtoditorum uidetur, quod doleant de ꝑditione eorum. Item Eſaiæ. 33. dicitur. Angeli pacis amare flebunt.

1. Ad primum dicendum, ꝙ illa maxima topica debet intelligi quando alterum oppoſitorum non ineſt ad modum naturę, ſiue inſeparabiliter: gaudium autem inſeparabiliter ineſt beatis.

2. Ad ſecundum dicendū ꝙ angeli pacis ibi dicuntur nūtii ab Ezechia pro pace habenda miſſi, qui multum ingemuerunt propter uerba Rapſaſis in Deum blaſphemantis, vt patet Eſaię. Item dicit pōt, ꝙ per angelos pacis ibi ſignificantur apo. qui multū ingemuerunt de paſſione Chriſti, & de obſtinatione malorum. Si aūt per angelos pacis velit aliquis intelligere ſpiritus angelicos. Dicendū, ꝙ illa locutio eſt figuratiua ſm quandam figurā, quę dicit Antropopatos, qū videlicet paſſiones humanę per quandam ſimilitudinem Deo, aut āgelis attribuuntur ſecundum quam figuram dicitur de Deo. Tactus dolore cordis intrinſecus. Poteſt etiam dici, ꝙ licet in angelis nō ſit dolor, aut triſtitia, prout dicit paſſio afflictiua. bene tamen prout dolor, aut triſtitia dicit priuatio alicuius gaudii. Boni .n. angeli per obſtinationē malorum, & perditionē priuantur illo ſpeciali gaudio, quòd haberent de eorū pœnitentia, & ſalute Sed tamē ex alia parte recompenſant per gaudium, quòd habent de diuinæ iuſtitiæ impletione in dānatione obſtinatorū. Iuxta illud pſal. Lætabit iuſtus cū uiderit uindictam.

Iſa.36.

Gen.6.

Ad primum arg. dicendū, ꝙ angelus miniſtrat homini .i. ad utilitatē hoīs, ſed nō in reuerētiā ipſius hominis ipſi homini ſe ſubiiciendo. Vnde illa cuſtodia angelica nō ponit aliquā ſubiectionē in angelo reſpectu hoīs, ſed præſidentiā, & auctoritatē. In hoc ergo nō eſt angelus miniſter hoīs, ſed Dei quēadmodum ſi qs magnus dn̄s ad imperiū Regis miniſtraret pauperibus, non diceretur miniſter pauperum, ſed miniſter regis. 1.

Ad ſecundum arg. patet, ex ii. notab & iii. conclu. Ad tertium argumentum, patet ex iiii. concluſione. 2.

Vtrum

Vtrum Diabolus ſit cauſa peccati in homine.

Tho. 1. p. q. 114. art. 3.

TErtio queritur. Vtrum dæmones hominũ impugnatores per ſuam tentationem ſint i hominib, cauſa omnium peccatorum quãdoque ſenſus illudendo, & decipiendo quandoque illabendo, quandoque cogitationes, & affectiones malas immittendo.

1. Primo arg. quod dæmones non impugnant homines, qa ſi ſic, aut ſunt ad hoc a Deo miſſi uel non. Nõ primum, quia intentio Dei eſt ſaluare hominem. Intentio uero dęmonis eſt ipſum perdere. Nec ſecundum, quia omnia ſubſunt diuinæ gubernationi, ergo in gubernatione creaturarum, nihil fit niſi ex ordinatione Dei.

2. Secundo arg. ꝙ dęmon ꝑ tentationem non ſit cauſa peccati, quia non poteſt immutare uoluntatem humanam in quæ ſola conſiſtit peccatum. igitur.

3. Tertio arguitur, ꝙ ex tentatione dæmonum procedant omnia peccata, quia dicit Diony. quod multitudo dęmonum ſibi, & aliis eſt cauſa omnium malorum. *De di. no. lib. 1.*

4. Quarto arg. ꝙ demon nõ poſſit ſenſum hominis illudere, quia dicit philo. ꝙ ſenſus particularis errare non poteſt citra proprium ſenſibile. Illuſio autem non poteſt eſſe ſine errore, igitur. *1. de anima t. c. 63.*

5. Quinto arg. ꝙ dęmõ poſſit illabi menti humanæ, qa ſicut anima eſt templũ Dei per gratiam, ita ſit templũ diaboli per culpã, ſed Deus ꝑ gratiã illabit aĩæ igitur.

6. Sexto arg. ꝙ diabolus poſſit immittere cogitationes, quia dicitur Io. Cum diabolus miſiſſet in cor eius. Dicit etiam Gregor. in moralib. ꝙ maligni ſpiritus, malignis hominib. cogitationes malas immittere nõ deſiſtunt.

7. Septimo arg. ꝙ diabolus poſſit immittere prauas affectiones, quia ſuper illo. Omnes adulterantes ſicut clibanus ſuccenſus coquente. Dicit glo. Raba. Clibanus eſt fornicator. Coquens vero eſt diabolus, ergo diabolus poteſt ſuccedere, ſine incedere prauas affectiones, & per conſequens immittere.

Contra, quantũ ad primũ dicit Paul. Nõ eſt nobis colluctatio aduerſus carnẽ, & ſanguinẽ, ſed aduerſus pricipes & poteſtates aduerſus mundi

mundi rectores tenebrarũ harum,&c. Et ꝙ nõ oĩa pec cata procedant ex tentatio ne diaboli. Patet per Aug. lib. de eccleſ. dogmat. di. Nõ oẽs malæ cogitationes ĩ no bis a diabolo excitãtur, ſed multotiens ex noſtri arbi- trii motu emergunt. Quia autẽ dæmones ſenſus huma nos illudãt patet, quia dicit̃ Exo. vii. ꝙ magi per incãta- tiones fecerunt quędã ſimili ter, vbi dicit gl. Rabani dia bolicis figmentis ſenſus hu- manos illudebãt ita ut res ĩ eadẽ ſpecie remanentes aliẹ uiderentur. Quia autẽ dęmõ non poſſit illabi homini. Pa tet per Auguſt. libro de fide ad Petrum, dicentẽ: Ineſt ſin gulis ſpiritibus naturalis terminus quo a ſe inuicem diſtinguuntur, & vnus non eſt in altero. Quod autẽ dia bolus non immittat cogita tiones, aut affectionem. Pa- tet per Bernardum dicentẽ, quod diabolus non eſt im- miſſor cogitationum, nec per conſequens affectionũ. Primo notandum, quod in impugnatione hominum a dæmonibus duo ſunt conſi deranda. Primum eſt: Ipſa impugnatio ſecundũ ꝙ eſt a malitia dæmonum, qui per inuidiam nituntur impedire profectum hominis. Et ſm hoc impugnatio illa nõ eſt a Deo mittente, ſed permit tente tantum. Aliud eſt or- dinatiõ talis impugnatiõis, quæ eſt quandoque ad bonũ impugnat, uidelicet ad eius exercitationem, & merito- rũ augmentationẽ. Quando que uero eſt ad punitionem maxime in obſtinatis. Et quantũ ad hoc talis impu- gnatio eſt a Deo non ſolum permittere, ſed etiã mitten te. Vnde dicitur, quã a Deo miſſus eſt ſpiritus mendax ad decipiendum Achab per falſos prophetas. Secũdo no tandum, quod tentare eſt ex perimentum de aliquo quæ rere. Ad hoc autem, quærit aliquis experimẽtum de ali quo, vt circa ipſum aliquid ſciat. Ideo omnis tentatio ex parte tentationis ordina tur ad ſcire. Multipliciter itaq; fit tẽtatio. Deus enim tentat, non ut ſciat, ſed ut a- lios ſcire faciat. Vnde dici- tur Deutero. xiii. Tẽtat vos dominus Deus, ut palã ſciat an diligatis eum. Homo ve ro aliquando tentat ut iu- uet, puta qñ uult ſcire qualis eſt aliquis, vt eũ promoueat. Quandoque uero ut noceat puta quando uult ſcire qua lis

3. Reg. ult.

lis eſt aliquis, ut decipiat, quandoque uero, ut ſimpliciter ſciat, & ſecundum hoc tentare Deum dicitur eſſe peccatum, quando uidelicet aliquis præſumit experiri diuinam potentiam. Diabolus autem ſemper tentat, ut noceat Et ideo tentare dicitur eſſe proprium eius officium.

Theſ. 3. Vnde. Ne forte tentauerit vos is qui tentat. Glo. i. diabolus, cuius officium eſt tentare. Mundus autem & caro dicũtur tentare nõ ꝓprie, & formaliter, ſed improprie, & materialiter, pro quanto cognoſci poteſt qualis eſt aliquis, ex eo ꝙ ſequitur cõcupiſcentiã mundi, & carnis uel ei repugnat. Tertio notandum, quod diabolũ eſſe cauſam peccati poteſt intelligi dupliciter, uel per modũ principalis agentis, & neceſſitantis, uel per modum incitantis, & impellentis. Præterea omne peccatum hominis procedere ex diabolica tentatione dupliciter intelligi poteſt. Vel directe, & immediate, uel occaſionaliter,

2.d.1.q. 1. & conſecutiue. Quarto notandum, ꝙ ſicut dicit beatus Bonauent. Dæmon poteſt tripliciter illudere ſenſus humanos. Primo mõ oſtendendo aliquid eſſe pręſens quod non eſt. Quod quãdoque facit offerendo rerũ fantaſmata fortiter, & uehementer uirtuti fantaſtice. uel fortiter detinendo uirtutẽ fantaſticam in imaginatione alicuius rei, propter huiuſmodi enim uidetur homini, quod aſpiciat exterius illud quod tantummodo imaginatur interius, ut patet in freneticis. Vnde etiam narrat Aug. in libr. de Trin. de quodam qui tam forti imaginatione cogitabat de quadam, quòd ipſa abſente etiam ipſe uigilans crederet ei carnaliter commiſceri. Dicunt etiam aliqui, quod dæmon poteſt modo prędicto illudere condenſando aerem, & poliendo ſic, quod fiat admodũ ſpeculi, in quo imprimit ſpecies rerum abſentium & eas aliquibus p̄ſentat, quibus p̄ hoc videtur, ꝙ res ipſas uideant. Secundo modo illudit oſtẽdẽdo rem pręſentẽ aliter eſſe quã ſit, & hęc facit aliquam variationẽ faciendo circa organũ, uel circa mediũ, aut obiectũ. De organo patet, quia ſi fuerit abundãtia humoris ſanguinei in oculis, oĩa p̄ſentia uidentur rubea. Patet etiam ex parte medii, & obiecti, quia qñque pro-

pter uariam poſitionẽ obiecti, & diſpoſitionem medii res apparent eſſe aliæ quam ſint. Vnde dicunt aliqui, ꝙ ſi accendatur in domo candela facta de pinguedine ſerpẽtis feſtucæ videbunt eſſe ſerpentes. Hæc autem, & ſimilia nouerunt dæmones. Tertio modo impediẽdo, ne videatur, ꝙ præſens eſt quandoque obſtaculum ponẽdo ex parte potentiæ, & qñque impediendo ne obiectũ diffundat ſpeciem ſuam. Et ſecundum hoc poteſt dæmon aliquem reddere inuiſibilẽ. Dicunt etiam aliqui, quod hoc fieri poteſt virtute alicuius lapidis, & forte aliquarũ herbarum. Hęc autem omnia non ſunt dęmonibus ignota. Præterea etiam poſſunt dæmones ſeducere aliqua mirabiliter faciendo in rei ueritate, quę licet dici poſſint mirabilia eo ꝙ ĩ admirationẽ ducunt, & eorum cauſa eſt occulta. Non tamẽ ſunt proprie miracula, quia miraculum proprie dicitur tantummodo illud, quod fit per ſolã diuinã potentiã ſupra ſolitum curſum, & præter ordinem totius naturæ creatę. Dæmones autẽ talia faciunt per uirtutem actiuã naturalẽ aliquorum corporum. Quorũ uirtutẽ cognoſcẽtes ea ſubito trãſportãt, & applicant aliquibus paſſiuis ad aliquas tranſmutationes faciendas. Et hoc modo ſecundum Augu. Magi Pharaonis per operationem dęmonum tranſmutauerunt uirgas in ueros ſerpentes, & ranas. Vnde dicit ipſe Aug. lib. octogintatrium quæſtionum. Talia faciunt Magi qualia fiunt a ſanctis, ſed alio iure, & alio fine. Sãcti. n. hæc faciunt iuſſa Dei, cui omnis creatura ſubiecta eſt. Magi uero per aliqua priuata commercia cum dæmonibus. Sancti etiam hęc faciũt propter gloriam Dei. Magi uero propter gloriam ſuã. Et quia hæc non faciunt ꝓpter ueritatis manifeſtationem, ſed magis ad ſecundũ alios, ideo quamuis talia fiant in rei veritate, tamẽ dicuntur ſigna, & prodigia mendacia, quemadmodum ſecundę ad Theſſalonicẽſes ſecundo dicitur de Antichriſto, ꝙ erit aduentus eius in ſignis, & prodigiis mendacibus. Quinto notandũ, quod aliquid alteri illabi eſt ipſũ ei intimum eſſe, & intime opari in eo, & reſpectu creaturę intellectualis illi ſoli cõuenit, qui ex nihilo eam produxit,

produxit,& eam ineſſe con ſeruat. Præterea notandum, quod dæmonum cogitaciones, aut effectiones immittere, poteſt ĩtelligi dupliciter. Vno modo immediate,& ꝑ modum cauſę principaliter agentis. Alio modo diſpoſitiue,& per modũ incitãtis.

Con.1. His præmiſſis, ponendæ ſunt ſex cõcluſiones. Prima eſt. Conueniens eſt hominẽ impugnari, & tentari a diabolo. patet, qa hoc ualet ad exercitationem electorum.

Con.2. Secunda concl. Licet diabolus non poſſit eſſe cauſa principalis,& ĩmediata pec cati in homine, põt tñ eſſe cã incitatiuã. Prima pars patet, quia ſi diabolus eſſet cã principalis,& ĩmediata pec cati in homine ſequereĩ, ꝙ non eſſet in poteſtate hominis non peccare, ꝙ eſt falsũ. Secunda pars patet, quia poteſt diabolus ĩſtigare hominẽ ad peccãdũ, offerendo ſibi fantaſmata delectabiliũ, vel ẽt ipſa delectabilia, qb. allicitur homo ad peccatũ. Et multis ẽt aliis modis incitare poteſt hominẽ ad aliquid inordinate uolendum.

Con.3. Tertia concl. Licet nõ oĩa peccata in hominib. ſint directe,& immediate a tentatione diaboli, bene tñ indirecte & conſecutiue. Prima pars patet, quia põt homo ex libera uoluntate abſque quacunque diaboli inſtigatione multa inordinata uelle,& facere. Non.n. neceſſario bene uult. Secunda pars patet, quia diabolus iſtigauit primos parẽtes ad peccãdũ. Ex quorum peccato ſub ſecuta eſt oĩbus aliis de cõi lege pronitas ad peccandũ.

Quarta concl. Dæmones pñt multipliciter ſenſus humanos illudere. Patet ex quarto notabili. Con.4.

Quinta conclu. Non poſſunt dæmones illabi animę humanæ. Patet, quia ſi dęmon illaberetur animę, nihil eſſet ipſi animæ magis intimum, & tunc poſſet dęmon ſupra totam animã, ergo quemadmodum Deus illabens animę ipſam conſeruat,& rectificat ut uult. Sic etiam dęmon poſſet pro uoluntate ſua eam deordinare, quod eſt falſum. Con.5.

Sexta concl. Licet dęmones dici poſſint immittere cogitationes, & affectiones per modũ incitantis, & diſponentis, non tñ per modum cauſę principalis, & neceſſitãtis. Prima pars patet, qã poſſunt dęmomes mouẽdo humores, & ſpiritũs ĩteriores Con.6.

riores in corpore humano. cauſare aliquas immoderatas paſſiones, per quas inclinatur anima ad cogitationes, & affectiones inordinatas. Secunda pars probatur. quia ſi poſſet dæmon immediate immittere malas cogitationes, & affectiones in anima cum ſemper nobis optet malum, ſequeretur, ꝙ nunquam nos permitteret malis cogitationibus, & affectionibus carere, ſic enim non poſſemus ei reſiſtere, ꝙ eſt falſum. Et ſi quęrat aliquis. An diabolus uideat cogitationes, & affectiones in anima noſtra. Dicendũ breuiter, quod de facto non uidet. Vnde dicit Augu. Internas cogitationes noſtras diabolum non uidere certũ eſt. Vnde iii. Reg viii. dicebat Salomon ad Deum loquens. Tu ſolus noſti corda filiorum hominum. Hoc tamen uidetur principaliter prouenire ex ſpeciali quadam diſpenſatione. Cum n. angelus tam bonus quã malus uideat ipſam animę eſſentiam, & eius potentias nõ uidetur, quin etiam poſſit uidere actus ibi exiſtentes, niſi diuina diſpenſatio aliter ordinaſſet Quod autem dictum eſt, uidelicet, ꝙ dæmones non uident cogitationes, & affectiones noſtras, hoc eſt intelligendum quando omnino interius latent. Si enim oſtendãtur aliqua ſigna, vel iudicia talium cogitationum, tunc a dęmonibus cognoſcuntur.

De Eccl. Dogma li. 1. *3. Re. 8.*

1. Ad primum arg. patet ex primo notabili

2. Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ licet dæmon nõ poſſit immutare uoluntatem, põt tñ immutare organa uirium ſenſitiuarum, per quã immutationem, licet nõ cogatur voluntas, tñ inducit, & incitatur ad malum.

3. Ad tertium arg patet ſolutio ex iii. notabili.

4. Ad quartum arg. dicendũ, ꝙ philo. loquitur quãdo eſt debita diſpoſitio ex parte organi, ac etiam debita approximatio obiecti, & conueniens poſitio ipſius obiecti, ac diſpoſitio medii.

5. Ad quintũ arg. dicendũ, ꝙ non eſt ſimile. Aliter enĩ ẽ Deus cã gratię, & aliter diabolus cã culpę Deus. n. ẽ prĩcipalis, & ĩmediata cã gratię effectiua, & cõſeruatiua, diabolus aũt nõ põt eſſe imme diata cauſa culpæ in anima.

6. Ad ſextum arg. patet ex v. notab.

7. Ad ſeptimũ arg dicẽdũ, quod

licet diabolus dicat incẽdere ſiue ſuccendere cogitationes, & affectiones diſpoſitiue eo mõ quo ille dicitur ſuccendere fornacẽ, qui ligna ſicca applicat igni, vel econtra. Non tñ põt immediate & vt cauſa principalis incendere eo mõ quo ignis incendit imprimendo calorẽ, & formã ignis in combuſtibilibus. Nõ ergo põt diabolus imprimere ardorem concupiſcentię in aĩa, licet poſſit ad hm̃odi ardorẽ icitare. Vel admodum exſufflantis, vel admodum pabulum miniſtrantis offerẽdo, videlicet fantaſmata concupiſcibilium, quibus allicitur voluntas ad cõcupiſcendũ, ſiue ad cauſandũ in ſe ignẽ concupiſcentiæ. Ex quo conſequenter omnia oriuntur mala. Et omnia bona conſumũtur, ille enim eſt ignis vſque ad conſumptionem deuorans, hunc igitur ignẽ ſtatim a principio debet vnuſquiſque pro viribus extinguere, & ignem charitatis a Deo deuote poſtulare, quem in terram venit mittere, & voluit uehementer accendi Chriſtus filius Dei, qui eſt benedictus in ſecula.

Finis ſecundi tractatus.

SEQVITVR TERtius tractatus.

Determinatis aliquibus quæſtionibus circa Dei perfectionem in primo tractatu. & circa mundi conditionem in ſecundo. Nunc in tertio tractatu determinandæ ſunt aliquæ quæſtiones circa hominis præuaricationem. Poteſt autem tractatus iſte conuenienter diſtingui in tres partes principales. In prima facienda eſt peccati cõſideratio generalis. In ſecunda videnda eſt peccati originatio primordialis. In tertia ſubiungenda eſt peccati determinatio, ſiue diſtinctio ſpecialis. In prima igitur parte vidẽdũ eſt de peccato in generali. Vbi ſunt tria conſideranda. Primum eſt peccati diffinitio. Secundum eſt peccati cauſatio. Tertium vero eſt peccati conſecutio.

Vtrum peccatum ſit corruptio boni.

Scot. 2. d. 35 q. 1.

Circa primũ primo quęritur. Vtrum peccatũ formaliter, & per ſe ſit corruptio boni. Arg. quòd nõ. Primo ſic di. Aug. Peccatũ 1. eſt

Contra Fauſt. eſt dictum, vel factum, uel cõcupitum contra legem Dei. Hæc autem tria dicunt aliquid poſitiuum.

2. Secundo argu. Si peccatũ eſt corruptio boni, aut ẽ corruptio boni, in quo eſt, aut alterius boni. Nõ primum, quia accidens non corrũpit ſuum ſubiectum, immo naturaliter præſupponit ipſum. Nec ſecundũ; quia dicit Aug. li. de ciui. Dei. Peccatum corrũpit illud bonũ cui nocet. Nõ ãt nocet, niſi ei ĩ quo eſt.

3. Tertio arg. Puræ priuationes non recipiunt magis, & minus; vt dicit Anſel lib. de conceptu virginali, ergo ſi peccatũ ſit formaliter corruptio boni videt̃, ꝙ unum peccatũ nõ erit grauius alio.

Ioan. 1. Contra ſuper illo verbo, ſine ipſo factum eſt nihil Dicit Aug. quod peccatũ nihil eſt. & idem dicit in li. de natura boni, ꝙ peccatũ eſt priuatio modi ſpeciei. & ordinis. Primo notandum, quod ſicut dicit Scot. in peccato duo ſunt conſideranda. Vnũ quaſi materiale, uidelicet cõuerſio ad bonum commutabile. Et aliud quaſi formale, uidelicet auerſio a bono incommutabili. Eſt autem aduertendum, quod triplex eſt auerſio a fine, ſiue a bono in commutabili, videlicet formalis, & virtualis. Formalis autẽ auerſio eſt duplex. Quædam poſitiua, & contraria conuerſioni. Puta ſi quis nolit finem Et hæc auerſio ſecundum ſe ſemper eſt eiuſdẽ rationis, nec inuenitur in omni peccato, immo eſt ſpeciale peccatum, ſcilicet odium Dei, quod contrariatur dilectioni. Alia autem eſt auerſio formalis negatiua, & priuatiue oppoſita cõuerſioni; & hęc etiam eſt ſpeciale peccatum omiſſionis contra illud præceptum. Diliges dominũ Deum tuum &c. Tunc enim eſt huiuſmodi auerſio, ſi quis non velit, aut non diligat Deum quando debet diligere. Virtualis autẽ auerſio eſt, quando quis formaliter auertitur ab aliquo neceſſario ad finem conſequẽdum, tunc enim virtualiter auertitur a fine. Et hæc auerſio cõmunis eſt in omni peccato, quia in omni peccato voluntas in ordinate ſe habet reſpectu alicuius neceſſarii ad finem. Vnde autẽ eſt aliquid neceſſariũ ad finem. Dicendũ, ꝙ ex diuina uoluntate pręcipiẽte. Secundo notandum, ꝙ cum quæritur an peccatum ſit formaliter corruptio boni. Hoc autem poteſt

teſt intelligi dupliciter. Vel de corruptione, quę eſt trāſmutatio de eſſe ad non eſſe, vel de corruptione, quæ eſt formaliter priuatio, quæ videlicet opponitur ei ꝙ corrupit, ſicut priuatio habitui. Cuius autem boni ſit priuatio peccatū, multi multipliciter loquūtur. Dicūt enim aliqui, ꝙ ē priuatio boni naturæ; & poteſt hoc ſuaderi, quia Lucę x. ſuper illo. Plagis impoſitis &c. Dicit gloſa. Peccatum vulnerat hominem in naturalibus. Sed contra hoc arguit Scotus, quia ſi peccatum corrumperet bonum naturæ, per corruptionē alicuius partis finitę multotiens factam, tandem conſumeretur tota natura. Et ſic peccatorum multiplicatio totaliter naturam destrueret, quod eſt falſū. Nec valet, quod aliqui reſpondent, videlicet, quod talis cōſumptio ſit ſecundum partes eiuſdē proportionis, & nō eiuſdem quantitatis, & ſic ꝓcedit in infinitum, quia ſecundum peccatum pōt eſſe æque graue vel grauius. Primo ergo auferet ęqualē partem naturæ, aut maior ē q̄ primum. Itē ſic argu. Sco. contra prædictam opinionem, quia natura intellectualis eſt a ſolo Deo creabilis; ergo per nullum actum creaturæ poteſt corrumpi. Item priuatio boni naturalis, ſm ſe eſt eiuſdem rationis, ergo ſi peccatum formaliter eſt talis priuatio, ſequitur ꝙ in peccatis nulla erit diuerſitas ſpecifica. Ad arg. autem prædictum dicendum cum Sco. ꝙ qui uulneratur nihil ſui amittit, ſed tantum continuitas ſoluit, & per hoc redditur minus habilis ad operationes ſuas. Natura igitur integra manes, ut dicit Dionifius in libro de diuinis nominibus. uulnerari dicitur quando fit in habilis ad actum rectum, qualis facta eſt per peccatum ꝑ quod ſoluta eſt rationis & ſenſualitatis continuitas. Tunc enim ratio tendit in unum & ſenſualitas in aliud. Alii autem dicunt, quod peccatum eſt corruptio boni gratiæ, quia uidelicet peccatum deſtruit gratiam. Iri & ſuper Lucam dicit gloſa, quod peccatum ſpoliat hominem gratuitis. *Luc. 13.* Sed cōtra hoc argui poteſt per ſecundam & tertiam rationem contra primum modum dicendi adductam. Itē primum peccatum totaliter aufert gratiam, ergo ſi peccatum ſit formaliter priuatio

tio gratæ, ſequitur quòd ſecundum peccatum non erit peccatum. Ad rationem autem huius opinionis dicendum, quòd peccatum non corrumpit gratiam effectiuè, ſed demeritoriè. Vnde prius naturaliter uoluntas ſe auertit a Deo, quàm Deus ceſſet conſeruare gratiã. Peccatum igitur non eſt formaliter priuatio gratię, quã non deſtruit ex incompoſſibilitate: ſed per modum demeriti. Alii vero dicunt, ꝙ peccatum eſt priuatio habitus acquiſiti. Sed cõtra hoc argui poteſt per illas duas rationes contra modos pręcedentes adductas. Itèm habitus acquiſitus manere poteſt poſt primum peccatũ, ac etiã aliqñ poſt ſecundum
2. d.35. & tertium. Dicendum cum
q. 1. Scot. ꝙ peccatum eſt priuatio rectitudinis debitæ in actu ſecundo. Tertio notandum, quòd huiuſmodi priuatio rectitudinis dicitur ab Aug. priuatio modi, ſpeciei, & ordinis. Pro cuius intelligentia conſiderandum eſt, ꝙ modus eſt in re, ſecundum ꝙ eſt a Deo efficiente, ſic enim eſt menſurata debitè, ſiue modificata. Species autem eſt i re, ſecundum ꝙ eſt a Deo, ut a cauſa exemplari, ſic enim eſt ſpecioſa. Ordo uero eſt in re, prout reſpicit Deum pro cauſa finali, ſic enim dicitur ordinata. Et, quia omne bonum reſpicit Deum ſub hac triplici beatitudine, ideo quælibet res quantum habet de bonitate, tantum habet de modo, ſpecie, & ordine. Peccatũ igitur, ſiue malitia priuat hæc tria in actu humano, ſic ꝙ primo & directæ priuat ordinẽ, & deinde modum, & ſpeciem quantũ.n. res ordinatur in finem ultimum, tantũ reſpicit Deum pro cauſa efficiente, & exemplari. Hęc itaq; tria in quibus ſunt æqualia ſunt. Vbi uero minuitur, & corrũpũtur ęqualiter minuuntur, & corrumpuntur. Actus igitur non rectus, ſiue obliquus, & uitioſus eſt inordinatus ꝑ priuationẽ ordinis, Eſt ẽt immoderatus ꝑ priuationẽ modi, ſiue mẽſuræ. Eſt.n. ibi ſupabundãtia, uel defectus, eſt ẽt deformis per carentiã ſpecioſitatis. Vñ ſequitur, ꝙ malitia ſiue peccatũ formaliter eſt priuatio rectitudinis, ſiue obliquitas quædã. eſt etiam inordinatio immoderantia & deformitas.

Con.1. His ꝑmiſſis ponẽdæ ſunt tres conclu. Prima eſt. Peccatum

catum formaliter, & per ſe eſt priuatio boni. Probat Sco. quia quando ſunt duo agentia vnum ſuperius,&aliud iferius,& inferius poteſt & tenetur concordare ſuperiori,ſi diſcordat peccat.Peccatum autem non eſt in actu poſitiuo formaliter,&per ſe quia ſi actus ille eſſet cõcors agenti ſuperiori, non eſſet peccatum, ergo formaliter peccatum conſiſtit in carentia cõcordiæ ad regulam ſuperiorem. Et ſic eſt formaliter priuatio boni.

Con.2. Secunda concl Peccatum non eſt formaliter, & per ſe priuatio ſiue corruptio boni naturalis, nec boni gratiæ,nec etiam alicuius habitus acquiſiti. Patet, ex ſecundo notabili.

Con.3. Tertia cõc. Peccatum formaliter, & per ſe eſt priuatio rectitudinis in actu ſecũdo. Non quidẽ rectitudinis, quę ineſt aut quę prius infuit.ſed,quæ deberet ĩeſſe.Prima pars probat̃, quia dicit Anſel. ꝙ peccatum eſt carentia iuſtitię. Peccatum igitur actuale eſt carentia iuſtitiæ actualis,quæ eſt rectitudo actus.Item dicit Augu in lib. de duabus animabus, quod peccatum eſt uoluntas aſſequendi uel retinendi, quod *Libr. de duabus aĩabus.* iuſtitia uetat,& a quo liberũ eſt abſtinere,quod poteſt dici breuius, ſic peccatum eſt velle vetitũ vbi velle eſt quaſi materiale uetitum vero dat intelligere formale uidelicet diſcordiam a regula ſuperiori. Item hoc patet,per diffinitionem Ambroſii dicentis. *Libr de Paradiſo.* Peccatum eſt præuaricatio legis diuinę,& cœleſtium inobedientia mandatorũ.Item dicit Aug lib.de ciuitate Dei. *Libr. de ciu. Dei.* In hoc eſt uolũtas mala,non quia deficit ad naturas malas, ſed male.Iõ uidelicet, quia contra ordinem naturalem ab eo,quod ſumme eſt,ĩ id, quod minus eſt deficit.Quaſi diceret,ꝙ actus poſitiuus uolendi creaturã, non eſt formaliter peccatum ſed carẽtia debiti ordinis in actu illo,quo deberet diligere bonũ creatũ ꝓpter Deum,a quo ordine deficit uolũtas quieſcens in bono creato.Ex prædictis autẽ verbis Aug.concludi poteſt, quòd omne peccatũ eſt contra naturam,quod etiam ex alia ratione probatur, quia videlicet omne peccatũ eſt contra regulam rationis, ꝓpria autem hominis natura eſt eſſe rationale. Secunda pars cõcluſionis patet,quia ſi peccatum eſſet priuatio recti-

rectitudinis, q̄ tunc in eſt ſe queretur, quod duo oppoſita ſimul eſſēt. Tertia pars cōclusionis probaṫ, quia actus non manet, vt variari poſſit de oppoſito in oppoſitū. Quarta pars ꝓbaṫ, quia voluntas eſt debitrix ad eliciēdū actum ſuum concorditer regulæ ſuperiori, & ſic tenetur, & debet dare rectitudinē actui ſuo elicito, & mediāte elicito actui imperato. Ex dictis patet, quod ſpecifica diſtinctio, aut numeralis peccatorum ſumitur ex diſtinctione ſpecifica, aut numerali rectitudinū, quę deberent ineſſe actibus. Priuationes .n. sūt ſpecie diſtinctę, q̄ priuant habitus ſpecie diſtinctos, & illæ ſolo numero diſtinguuntur, quæ ſunt priuationes habituū ſolo numero diſtinctorum.

1. Ad primum ar. dicendū, quod dictum factū, & concupitum ponuntur ibi tanquā materiale uidelicet dictum, & factū, vt materiale remotum. Concupitum vero, vt materiale proximū. Illud uero, quod ſubditur contra legē Dei ponit tanq̄, formale.

2. Ad ſecūdū ar. dicēdum, ꝙ peccatū ē corruptio, ſiue priuatio nō illius boni i quo ē, & cū dici: ꝙ nocet illi i quo ē. Dicendum, ꝙ nō nocet ei auferēdo aliquid de ſua ſubſtātia, uel natura, ſed ſolū in q̄tū priuat rectitudinem in actu ſecundo voluntatis.

Ad tertium arg. dicēdum, quod licet priuationes inquantum priuationes nō recipiāt magis, & minus quia uidelicet una nō magis priuat habitum, q̄ alia tn̄ ex cōparatione ad habitus una priuatio ē peior alia, quę uidelicet priuat meliorem habitum. Generaliter ergo loquēdo illud peccatū grauius eſt, quod eſt priuatio melioris rectitudinis. Illa autem rectitudo eſt melior, quę eſt fini propinquior. In eodem aūt genere uel ſpecie peccati, ille grauius peccat, qui ex maiori libidine peccat quāto .n. uolūtas ex maiori conatu agit tanto actum perfectiorem producit, & teneṫ ei dare maiorem rectitudinē. Ex iſtis primo ſequiṫ, ꝙ peccatū, ꝙ directe cōmittiṫ in Deum, grauius eſt, quam peccatum commiſſum in hominem puta infidelitas, aut blaſphemia, quàm homicidium. Secundo ſequiṫ, quod grauius eſt peccatum cōmiſſum in ſeipſum, quam in alium, puta homicidiū ſui ipſius, q̄ alterius, cū plus tenea 3.

tur

tur homo diligere ſe, propter Deum, quam alium. Tertio ſequitur quod grauius eſt peccatum commiſsũ in perſonam proximi, quam in eius famã, aut rem tẽporalé, puta homicidiũ, quàm detractio aut furtũ. Quarto ſequitur, quod quanto perſona ĩ quam peccatur eſt Deo cõiunctior, aut ratio virtutis, aut ratione officii ac ẽt quanto coniunctior eſt ſibi ipſi, tanto plus peccatum eſt grauius. Quĩto ſequiť, quod quanto quis eſt maior, uel ĩ uirtute, uel in ſcientia, vel in officio tanto grauius peccat cũ plus teneatur dare rectitudinem actui ſuo. Sexto ſequitur, quod grauius peccat, qui ex induſtria peccat, quã qui peccat ex ignorãtia, vel ĩfirmitate. Qui enim peccat ex induſtria, ſiue certa ſcientia, eſt magis diſpoſitus ad dãdũ rectitudinem actui, q̃ ignorans, uel paſſionatus. Septimo ſequitur, ꝙ grauius eſt peccatum ĩ quo ſunt priuationes plurium rectitudinum, vt adulterium, quam fornicatio, immo in hoc caſu non ſolum eſt peccatum unum formaliter, ſed plura. Hæc autem ſupradicta ſemper intelligenda ſunt cæteris paribus.

Vtrum diffinitio peccati ſit recta aſsignata ab Aug.

Sco. 2. d. 42. q. 1. 2. 3.

QVETIO II.

Secundo queritur. Vtrũ illa diffinitio peccati, q̃ ponit Aug. ſit cõueniens in qua dicitur. Peccatum eſt dictum, uel factum, uel concupitum, cõtra legem Dei. Et iuxta hoc etiam quæritur. Vtrum peccatum conſiſtat in ſermone, in exteriori opere, & in cognitione. *Lib. contra Fauſtum.*

1. Primo arg ſic. Peccatum nón habet quiditatem, cum ſit pura priuatio, ergo non poteſt diffiniri.

2. Secundo arg. peccatum omiſsionis non eſt dictum, nec factũ, nec concupitũ &c. ergo illa diffinitio non cõuenit oĩ peccato.

3. Tertio arg. quod peccatum nõ ſit in ſermone, quia nullus peccat ĩſtrmẽto ad finem ad quem eſt ordinatũ. Sed ſermo ſiue vox ſignificatiua ordinať ad loquendũ, ſiue exprimẽdũ cõceptum, ergo nullus loquendo peccat.

4. Quarto arg. quod in opere

re exteriori non ſit peccatum, quia in his, quę pertinent ad opus extriſecum cōuenienius cum brutis. Bruta autē peccare nō poſſunt.

Con.5. Quinto argu. quod in cogitatione nō ſit peccatum; quia cogitatio nō eſt in poteſtate uoluntatis. Vnde dicit Aug. arbitrio non eſt in poteſtate noſtra quin uiſis tangamur. igitur.

Con.6. Sexto ar Si voluntas poſſit imperare aliquam cogitationem, aut illam ad quam auertit, aut illam ad quam conuertit, non primum, qa ſic non auerteret ab ea. Nec ſecundum, quia uolitio p̄ſupponit cogitationē ſimul duratione, & naturaliter priorē. Sed cogitatio ad quā uolūtas cōuertit, nō ē naturaliter prior, imo poſterior uolitione cōuertēte, & iperāte.

Con.3. Contra arg. auctoritate Aug. & Hier. Primo notandū, quod nihil poteſt habere rationem peccati, niſi ſit in poteſtate uoluntatis. Dicit .n. Aug. lib. de uera religione. Peccatum a Deo ē uoluntarium, quod ſi non eſt uoluntarium non eſt peccatum. Certū ē aūt nobis per experiētiā, ꝙ ſermo, & operationes exteriores ſubsūt uoluntati noſtræ, niſi fuerit indiſpoſitio i inſtrumentis, ſiue organis talium operationum. Oportet ēt cōcedere actū intellectus, ſiue cogitationem eſſe in poteſtate uolūtatis, ſic quod uoluntas pōt auertere intellectum ab uno intelligibili, & conuertere ad aliud, quia niſi ſic oporteret intellectum ſemꝑ detineri in intellectione perfectiſſimi intelligibilis habitualiter noti. Agens .n. naturale p̄fectius circa idem ſubiectum perfectus agit, & impedit agens minus p̄fectum. Obiecta aūt intelligibilia, & intellectus agēs sūt cauſę naturales actiue reſpectu intellectionis. Itē dicit Aug. lib. de trin. quod uoluntas hēt copulare parentem cū prole. Item dicit philoſophus, ꝙ intelligimus cū uolumus ea ſ. quæ nobis sūt habitualiter nota. uñ ēt ipſę dicit in lib. Ethy. ꝙ habitus ē quo quis utitur dū uoluerit. Secundo notandum, ꝙ duplex ē cogitatio, ſ. prima, & ſecūda, ſiue ſubſequens. De prima, certum ꝙ non eſt in poteſtate uoluntatis. Quia uidelicet p̄cedit naturaliter actum uolūtatis. Eſt autem ſēper prima cogitatio quotiens de nouo occurrunt diuerſa obiecta, & quotiens ali-

L. b. de libero arb.

2. de ani.

aliquis ſurgit a ſomno, ſiue excitatur. De ſecūda ait cogitatione, difficultas uidetur eſſe quō ſubſit imperio uolūtatis. Non .n. uidet, ꝙ poſſit eſſe uolita niſi ſit ꝑcognita, nec uidetur ꝑcognita niſi præexiſtēs. Ad declarandū igit, quō talis cogitatio īperari pōt a uoluntate. Ponit doctor ſubtilis tres propoſitiones. Prima eſt, ꝙ una intellectione in intellectu exiſtēte diſtincta, & ꝑfecta pñt ſimul in eſſe multę aliæ indiſtinctę, & imꝑfectæ, niſi forte illa diſtincta à Deo eſſet ꝑfecta, & fortis vt nullā aliā ſecū permitteret. Patet per ſimile in uiſu, quia pōt uiſus ſiue oculus uidere in aliqua piramide diſtinctæ aliquid punctum, & ſimul uidere in eadem piramide multa alia pūcta indiſtinctæ, & imꝑfectæ, ergo multo fortius hoc poteſt eſſe intellectus. Secūda propoſitio. Intellectione inexiſtente intellectui ꝑ modum actus præſentis, licet nō cognita per modū obiecti conſiderati, nec directæ, nec flexæ pōt uoluntas complacere ī illa cogitatione, & non complacere. Patet, quia niſi ſic uoluntas non poſſet coniungere parentem cum prole, quod eſt cōtra Augu.

Tertia propoſitio. Voluntate complacente alicui intellectioni illa intenditur. voluntate vero non complacēte intellectioni, immo eam nolente illa remittitur, aut deſinit eſſe. Hoc patet ꝑ experientiam in nobis. Et rō huius eſt, quia cum anima ſcḋm ambas potētias agit circa idem obiectum, tunc intenſior eſt eius operatio. virtus .n. unita fortior eſt. Dicendum igitur cum Scotus, quod quando uoluntas acceptat aliquam cogitationem remiſſam ſumens in ea complacentiam tunc illa cogitatio intenditur, & perficitur. & ſecūdum hoc dicitur a uoluntate imperari pro quanto uoluntas ad eam intellectum conuertit. Cum uero non acceptat cogitationem perfectam iam prius exiſtētem, neque complacet in ea tunc illa remittitur, & deſinit eſſe, & ſic dicitur uoluntas ab ea auertere. Tertio notādū, ꝙ uoluntas pōt dupliciter imperare cogitationē alicuius illiciti. Vno mō ut habeat obiectum illicitum præſens & ī eo delectetur. Et hoc modo ſancti deteſtantur cogitationes illicitorum. Alio mō, ut ꝑ talem cogitationem pertingat ad ali-

2.d.42. q.1.

aliquẽ bonum finẽ. Et hoc modo uiri ſancti, quandoq; laudabiliter cogitant de illicitis, uidelicet ut ea deteſtẽtur, & aliis deteſtãda pdicẽt.

Con. 1. His præmiſſis ponendæ ſunt quinque concluſiones. Prima eſt. Non põt eſſe peccatum formaliter primo, & immediate, niſi in actu uolũtatis elicito, patet, quia peccatum eſt carentia debitę iuſtitiæ, Iuſtitia autẽ eſt in ſola uoluntate, habitus aũt, & priuatio habent eſſe in eodem ſubiecto, igitur. Itẽ nihil poteſt eſſe peccatum, niſi ſit in poteſtate uoluntatis, ergo non poteſt eſſe peccatum primo & immediate, niſi in aliquo uelle, uel nolle & eo mediante in aliis. Item omnis alia cauſa actiua pręter uoluntatem eſt naturaliter agens & non libere, ergo ſolius uoluntatis actus eſt imputabilis.

Con. 2. Secunda concl. Licet in ſermone & opere exteriori, ac etiam cogitatione nõ ſit peccatum primo & immediate, ęſt tamen in eis peccatum participatiue & imme diate. Prima pars patet ex precędenti concluſiones. Secunda probatur, quia uolũtas eſt ut motor principalis in toto regno animæ, & oĩa ſibi obediunt, ſicut ergo uoluntas tenetur in actu ſuo, ꝓprio cauſare rectitudinẽ debitam, ita etiam tenetur dare rectitudinẽ debitam actibus aliarum potẽtiarum inquantum eis ſubduntur. Sicut ergo uoluntas recte mouendo potentias inferiores facit ut eorum actu ſint recti rectitudine participata, ita non recte mouendo cauſa ẽ ut earum actus ſint non recti, ſiue carentes rectitudine ſibi debita, ergo in illis actibus eſt peccatũ pro quãto ſubſunt imperio uoluntatis. Ex dictis ſequit̃, quod nullo modo poteſt eſſe peccatum, niſi in actu uoluntatis elicito, uel imperato.

Tertia concluſio. Neque ĩ primis motibus cogitationum, neque in primis motibus delectationum in parte ſenſitiua præciſe exiſtentiũ poteſt eſſe peccatum, ſed tamen poteſt eſſe peccatum ĩ primis motibus delectationis in uoluntate exiſtentis. Con. 3.
Prima pars probatur, quod tales primi motus non preſupponunt aliquem actum uoluntatis, & ſic non poſſunt ſubeſſe eius ĩperio, igitur. Secunda pars probatur, quia illi primi motus in uolũtate non ſunt ſine actu ratio-

tio-

tionis & uoluntatis.

Con.4. Quarta conc. Non omnis cogitatio, nec etiam delectatio uoluntatis in cogitatione circa obiectum illicitum eſt peccatum. patet, quia poteſt aliquis laudabiliter cogitare de illicitis, & in illa cogitatione delectari, dum tamen non delectatur in obiecto illicito, quod patet ſatis ex tertio notabili.

Con. 5. Quinta concl. Cogitatio de obiecto illicito procedēs ex cōplacētia uoluntatis in illo obiecto poſt deliberationem, eſt peccatum mortale. Patet, quia uoluntatis peccatum eſt mortale concupiſcere ſibi talem delectationem, uel etiam potentiis inferioribus, ergo etiam cogitatio, quæ ad hoc impera tur a uoluntate eſt peccatū mortale. Et hęc eſt ſententia Auguſt. Ex quo ſequitur, ꝙ ſola delectatio uoluntatis de obiecto illicito cogitato ſiue etiam conſenſus uoluntatis in delectationem appetitus ſenſitiui circa obiectū illicitum, licet non cōcurrat conſenſus in actum eſt tamē peccatum mortale in quocū que gn̄e peccati mortalis.

1. Ad primum argumentū dicendum, quod licet peccatum formaliter, ſumptum non habeat quid rei, bene tamen quid nominis.

Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ negatio reducitur ad idem genus, cum affirmatiōe illa, ergo diffinitio peccati quantum ad illa tria dictum, factum, & concupitum debet exponi poſitiuè pro peccatum commiſſionis. Negatiuè verò pro peccato omiſſionis. Poteſt etiam dici, quod peccatum omiſſionis eſt, quid concupitum nō formaliter & actualiter. ſed interpretatiuè, & virtualiter pro quanto omiſſio eſt in poteſtate uoluntatis. 2.

Ad tertium arg. dicendū, ꝙ in uſu ſermonis, non eſt peccatum formaliter, & primo, aut immediatè, ſed ſecū dario, & mediatè ac participatiuè pro quanto imperatur a uoluntate cuius actus eſt primo, & imediatę malus, puta intendens malum finem. 3.

Ad quartum arg. dicendū ꝙ appetitus ſenſitiuus ī quo conuenimus, cum brutis eſt in nobis aliquo modo rationalis, & liber .ſ. per participationem non quidem ꝓ actum proprium, ſed per actum uoluntatis cuius imperio ſubditur, & idem conformiter dici poteſt etiā de 4.

membris humanis prout ſunt inſtrumenta operũ exteriorum.

5. Ad quintum arg. patet ex 2. nota.

6. Ad ſextũ arg. dicendum, ꝙ ad hoc, ꝙ uoluntas cõplaceat in cogitatione, & eam imperet, & acceptet ſufficit, ꝙ ſm naturam uolitionem pręcedat in eſſe imperfecto & remiſſo, ut patet ſatis ex tertio notabili.

Vtrum peccatum conſiſtat in aliquo actu.

Th.1.2.q 71.a.5. Hen. quodl. 12.q.14. Dur.2.d.35.q.2.

TErtio quęritur. Vtrum omne peccatum, aliud ab originali conſiſtat in aliquo actu.

1. Primo argumentum, ꝙ ſic, quia omne peccatum aliud ab originali dicitur actuale peccatum. igitur.

2. Secundo arg. Omne peccatũ eſt uoluntarium, ergo in omni peccato concurrit aliquis actus uoluntatis.

3. Tertio arg. Amor ſui cauſa eſt omnis peccati alterius ab originali, ut patet per Aug. lib. de ciuitate.

Contra argu. de peccato omiſſionis ꝙ eſt carentia actus debiti. Notandũ quod peccatum conſiſtere in aliquo actu poteſt intelligi tripliciter. Vel per ſe, & formaliter, uel materialiter, uel p̄ſuppoſitiuè, quia uidelicet præſupponit actũ aliquem, ſiue quo non poſſet eſſe.

Hoc præmiſſo ponendæ ſunt quinq; concluſiones. Con. 1.
Prima eſt. Nullũ peccatum conſiſtit formaliter, & per ſe, ſiue quiditatiuè, in actu aliquo: patet, quia peccatũ formaliter ſumptum, nõ eſt aliquid poſitiuũ, ſed tãtum carẽtia iuſtitiæ debitę.

Secunda concluſio. Peccatum commiſſionis conſiſtit materialiter in quo actu, patet, quia dicitur peccatũ cõmiſſionis cum hõ aliquid facit contra diuinum præceptum. Eſt ergo ibi aliquis actus in quo tanquam in ſubiecto, & materia in quã eſt peccatum formaliter ſumptum, ſcilicet carentia debitę rectitudinis. Con. 2.

Tertia concluſio. Peccatum omiſſionis non conſiſtit materialiter in aliquo actu: patet, qa peccatũ omiſſionis eſt carentia actus debiti, quando uidelicet aliquis non facit, quod teneẽ facere, ubi, & quãdo tenetur facere. Eſt autem peccatum omiſſionis traſgreſſio præ Con. 3.

cepti

cepti affirmatiui. Peccatum vero commiſsionis eſt trāſgreſsio pręcepti negatiui.

Con.4. Quarta conc. Pctm̄ omiſsionis, q̄n̄q;, & ſępius hēt aliquē actū pręmium. Patet, quia, ut in plurib. aliqui omittit facere, ꝙ tenet, quia hēt molitionē actus debiti quia uidelicet uult non facere, quod tenet. Vel, quia hēt volitionē alicuius actus cui eſt incompoſsibilis actus debitus. Primo autem modo omiſsio eſt uoluntaria directe, quia uidelicet imperata a uoluntate. Secundo autem mō licet non ſit directe, & formaliter uoluntaria eſt tn̄ uirtualiter, & conſecutiue.

Con.5. Quinta concl. Peccatum omiſsionis non neceſſario hēt aliquē actus præmium, immo poteſt eſſe ſine quocū que actum præuio. Patet, qa peccatum omiſsionis non ē a cauſa aliquid agēte, ut ſic, ſed a cauſa non agente. Itē cum quis omittit agere, ꝙ tenetur non eſt neceſſarium quod uoluntas uelit non agere. quin, & ſi quandoque uelit non agere. illa tamen uolitio eſt contingens, & idem diceretur de uolitione actus incompoſsibilis actui debito. igitur &c. Talis autem omiſsio licet non ſit uoluntaria formaliter, & directe, neq; etiam uirtualiter & conſecutiue, eſt tamen uoluntaria interpretatiue, & poteſtatiue, quia uidelicet in poteſtate uoluntatis eſt talis omiſsio, quia uidelicet uoluntas pōt, & debet cauere illam omiſsionē, ideo ſibi imputatur. Ex quo ſequitur, ꝙ ſi quis omittat aliqd facere, ꝙ non ſit in ptāte uoluntatis, ita uidelicet, quod uoluntas non poſsit cauere talem omiſsionem, illa omiſſio eſt culpabilis cum nullo modo ſit uoluntaria.

Ad primum argumentum dicendum, quod peccatum omiſsionis dicitur actuale non per poſitione actus, ſed per negationem. 1.

Ad ſecundum argumentum patet ex quarta, & quinta concluſione, quod peccatum omiſsionis eſt uoluntarium. 2.

Ad tertium arg. dicendū ꝙ licet in peccato commiſsionis concurrat amor ſui actualiter, non tamen eſt neceſſarium in peccato omiſsionis, ꝙ concurrat talis amor actualis, licet ſit habitualis, cū .n. quos omittit ꝙ tenetur facere, ſic eſt habitualiter diſpoſitus, quod ſi de ſe, & de diuino præcepto 3.

cogitaret, ſe ipſum diuino præcepto præferret.

QVAESTIO II.

Vtrum potentia peccandi ſit a Deo.

D.Th.1.2.q.79.ar.1.Sco.2.d.44.q.1.Dur.2.q.71.

CIrca ſecundum, quòd ſuperius proponebatur de peccato in communi, uidelicet, circa cauſam peccati. Primo quæritur de potentia peccandi. An uidelicet ſit a Deo. Arguitur quod nõ.

1. Primo ſic. Dicit Boetius in topicis. Cuius uſus eſt malus, ipſum quoque malũ eſt. Sed peccare eſt malum, ergo potentia peccandi eſt mala, & per conſequens non eſt a Deo.

2. Secundo arg. Dicit Anſel. quod poſſe peccare, non eſt libertas neque pars libertatis, ſed poſſe peccare nõ poteſt eſſe a Deo, quia aliquod aliud poſitiuum quam libertas ſit a Deo. igitur.

3. Tertio arg. Voluntas poteſt deficere eo, quod eſt ex nihilo, ergo non habet poſſe peccare per aliquid, quod ſit a Deo.

4. Qnarto arg. Ab illo eſt actus, a quo eſt potentia, ergo ſi potentia peccandi a Deo, ſequitur quòd peccatum eſt a Deo.

Contra. Potentia peccandi eſt uoluntas creata. igitur eſt a Deo. Notandum, quod potentia peccandi ſumi poteſt tripliciter. Vno modo pro fundamento ipſius ordinis, ſiue reſpectu ad peccatum, pro eo, uidelicet, ſecundum quod habens eſt potẽs peccare. Secũdo mõ pro ordine, ſiue reſpectu ad actũ ſubſtractũ peccati. Tertio mõ pro reſpectu ad deformitatẽ.

Hoc præmiſſo, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Potentia peccandi, prout nominat fundamentum ordinis, ſiue reſpectus ad peccatũ, ſiue materialiter, ſiue formaliter ſumptũ eſt a Deo patet, quia omne poſitiuũ eſt a Deo, ſed potẽtia peccandi hoc modo, eſt aliquid poſitiuũ. igitur. Minor declaratur, quia ſicut in potentiis paſſiuis idem eſt ſubiectum proximũ priuationis, & habitus, ita & eadẽ cã actiua libera defectibilis, eſt fundamentum proximum oppoſitorum agendo .ſ. & deficiendo, agendo quidẽ ipſius actus, & rectitudinis eius. Deficiendo uero carentię Con.1.

ſentiæ rectitudinis debitæ.

Secunda cõcl. Potẽtia peccandi prout nominat reſpectum ad peccatũ materialiter ſumptũ pro actu ſubtracto eſt a Deo: patet, quia talis reſpectus eſt poſitiuus cũ habeat ambo extrema poſitiua. Omne autem poſitiuũ eſt a Deo.

Con. 3. Tertia concl. Potẽtia peccandi prout nominat reſpectum ad deformitatem, ſiue carentiam rectitudinis debitæ, quæ eſt peccatũ formaliter dictũ non eſt a Deo, patet, qa talis reſpectus nõ eſt aliqua eſſentia poſitiua, cum terminus ad quẽ eſt, nihil ſit. Quod aũt nihil eſt, non eſt a Deo. Talis.n. negationes, & priuationes non ſunt a cã efficiente, ſed deficiẽte. Deus aũt nullo modo poteſt eſſe cauſa deficiens.

1. Ad primum arg: dicendũ ꝙ Boetius loquitur de uſu, qui exercetur in re ad finem ad quem ordinatur. Voluntas autem creata non ordinatur ad peccandum, ſed ad bene agendum.

2. Ad ẑm arg dicendũ, ꝙ libertas abſolute, eſt pfectio ſimpliciter, in creatura eſt perfectio limitata, poteſt, ergo libertas conſiderari ſecũdum ſuam formalem rationem præciſe, & poteſt conſiderari, prout eſt ſub limitatione, ratione primi non ſibi conuenit poſſe peccare, neque illo mõ eſt fundamẽtũ proximũ ordinis, ſiue reſpectus ad deformitatẽ peccati, ſed ratione ſecundi.

Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ eſſe defectibile, id eſt uertibile in nihil conſequitur omnem creaturam inquantum eſt ex nihilo. Sed eſſe ſic defectibile, ſcilicet peccando proprium eſt uoluntati creatæ ea ratione qua põt eſſe cã oppoſitorum efficiendo, & deficiendo. 3

Ad quartum argumentũ dicendum, quod peccatum quantum ad entitatẽ actus, bene cõceditur eſſe a Deo, ſed non quantũ ad deformitatem illam, ergo deformitas non eſt a potentia peccandi ratione entitatis illius, quę iam eſt a Deo ſed inquantum illa potentia defectibilis. 4

Vtrum peccato ſit a bono, ſicut a cauſa.

D.Th.1.2.q 49.ar.1.Sco.2.d. 34.q.1.Dur.2.d.34.q.3.

Secũdo quęritur. Vtrum peccatum ſit a bono ſicut a cauſa arg. quod non.

1\. Primo ſic.Mat 7. dicitur. *Mat.7.* Non poteſt arbor bona,fru ctus malos facere.

2\. Secundo arguitur. Agens ſibi aſſimilat effectum , ſed peccatum non aſſimilatur bono,igitur.

3\. Tertio ar. Quod eſt a bo no,ut ab efficiente eſt ad bo num,ut ad finem, quia effi ciens,& finis ſunt ſibi inui cem cauſæ,ut habetur ii phi ſicorum,& v.methaphyſicę, ſed peccatum non eſt ad bo num,ut ad finem,quia deor dinat a fine igitur.

De nuptijs, & concupiſcentia lib.2. Contra eſt Aug.ii.de nu ptiis,& concupiſcentia.No. tandū ſm Sco. ſecundo ſen tentiarū diſt.xxiiii. ꝙ i pec cato mortali duo cōcurrūt. Vnum poſitiuum,ut mate riale,& aliquid priuatiuum ut formale. Huiuſmodi aūt priuationis nulla eſt cauſā effectiua , ſed defectiua tm̄. uoluntas n quæ eſt debitrix rectitudinis dādæ actui ſuo, & non dat deficiendo pec cat.Ipſa autem uoluntas ef ficiendo cauſat actum poſiti uum cui eſt annexa illa pri uatio quam tamen priuatio nem per ſe non intēdit uo luntas.Vnde dicit Dion.iiii. *De di. no.c.4.* capitu. de diui nominibus. Nemo agit ad malum aſpi ciens . Ideo uoluntas bene dicitur cauſa per accidens il lius priuationis, attendēdo accidentalitatem ex parte effectus.Eſt etiam accidenta litas ex parte cauſę nō pro prie ſicut album dicitur eſſe cauſa per accidens ædifica tionis,& uniuerſaliter oe,ꝙ accidit cauſę ꝑ ſe, ita quod facit unum per accidens cū illa,ſed extendendo accidēs a quodlibet,quod eſt extra per ſe ratione alicuius, quo modo differentia dicitur ac cidere generi. Hoc eni mo do uoluntas contracta per aliquā differentiā ad uolun tatem creatam,quā differen tiā circum loquimur ꝑ hoc, quod dicitur eſſe limitatum uel defectibile eſt proxima cauſa defectiua reſpectu pec cati,& hoc accidentaliter ſi ue per accidens ex parte cau ſæ accipiendo uolūtatē ſm ſe pro cauſa,quia per prędi ctam differentiam ſibi per accidens conuenit eſſe cau ſam reſpectu peccati.

His præmiſſis ponendæ ſunt tres concluſiones Pri ma eſt. Peccatum eo modo quo pōt habere cauſam eſt a bono: patet,quia,uel a bo no,ut a cauſa,uel ab aliquo malo ſimpliciter primo,ſed nō eſt malū ſimpliciter pri mū a quo ſit peccatum,ergo eſt *Con.1.*

ē a bono. Minor patet, quia ſi eſſet malũ ſimpliciter primum eſſet neceſſe eſſe, & im participatum, & impedens, ſed iſta non conueniunt niſi enti perfectiſſimo, ergo malum eſſet ens perfectiſſimum, quod eſt falſum.

Con.2 Secunda concl. Bonũ eſt cauſa mali formaliter ſumpti non effectiua, ſed obiectiua. Primum patet, quia ꝙ nihil eſt non habet cauſam effectiuam, ſed malũ formaliter ſumptũ nihil eſt, ut patet per Auguſtinus pertractantem illud Iohannis.i. Sine ipſo factum eſt nihil. igitur. Secundum patet ex dictis in præcedenti notabili.

Con.3 Tertia concl. bonum ſcilicet uoluntas creata eſt cauſa per accidens peccati formaliter ſumpti. patet ſatis ex dictis.

1. Ad primum argumentũ dicendum, quod Saluator per arborem intelligit actũ interiorem, & per fructum actum exteriorem, qui non eſt bonus, niſi actus interior bonus ſit.

2. Ad ſecundum argumentum dicendum, quòd maior eſt intelligenda de cauſa efficiente, licet in cauſa æquiuocationis ſit remota ſimilitudo inter cauſam, & cauſatum, non autem eſt uera de cauſa defectiua.

Ad tertium argumentum dicendum, quod maior eſt uera de eo quod ab efficiendo, & non deficiendo. bonum autem eſt cauſa deformitatis peccati deficiendo. 3.

QVAESTIO TERTIA.

Vtrum peccatum poſſit eſſe a Deo.

D.Tho.3.2.q.79.ar.2. Sco.2. diſt.2.q.1. Dur.2.diſt.37.q.1.& diſt.44. q.1.

Tertio quæritur. Vtrũ peccatum poſſit eſſe a Deo?

Arg. quod ſic, quia quicquid eſt cauſa cauſę, eſt cauſa cauſati, ſed Deus eſt cauſa uolũtatis creatę quæ eſt cauſa peccati, igitur. 1.

Secundo arguitur: Actus ſubſtratus peccato eſt a Deo, ergo Deus ē cauſa peccati, patet antecedens, quia eſt ens poſitiuum: & patet conſequẽtia, quia uoluntas creata nõ ab alio eſt cauſa peccati, niſi quia cauſat actũ ſubſtratũ deformitati. 2.

Tertio arguit. Deus põt

 anni-

annihilare gratiam in anima, ergo per actionem Dei poteſt non eſſe grata Deo, ergo eodẽ modo poteſt eſſe cauſa peccati.

Quarto arg. Deus eſt cauſa excecationis, & indurationis. Dicitur enim ad Rom. Cuius vult miſeretur, & quẽ vult indurat. Et Exod. Indurabo cor Pharaonis, igitur.

Ro. 9.

Exo. 4.

Cõtra. Auguſtinus ſuper illo verbo Ioannis primo. Sine ipſo factum ẽ nihil. Dicit, ꝙ per verbũ, nõ ẽ factũ peccatũ. Primo notãdum, ꝙ aliquorum ẽ opinio, ꝙ uolũtas ẽ totalis cauſa reſpectu ſuę volitionis. Ita, quod Deus reſpectu illius non habet aliquam efficientiam immediatam, ſed tantum mediatã. Tum quia aliter ipſa uoluntas non eſſet libera, cum ĩ eius poteſtate nõ eſſet ſuus actus. Tum, quia uoluntas nihil contingenter cauſaret eo, ꝙ haberet neceſſariã habitudinẽ ad primã cauſam reſpectu effectus. Tum qa uoluntas peccare nõ poſſet, qa cũ Deus ſit prior cauſa ĩ primo inſtãti naturæ cauſaret rectitudinẽ in actu. Tum qa dicit Auguſt. ꝙ Deus ſic res quas cõdidit adminiſtrat vt eas agere proprios motus ſinat. Tũ quia eccleſiaſ. dicit. Ab initio Deus creauit hominem, & reliquit eum ĩ manu conſilii ſui. Secundo notãdum, ꝙ ſi prędicta opinio eſſet uera, faciliter aſſignari poſſet quomodo Deus non ſit cauſa peccati. Loquendo enim, ſiue de materiali, ſiue de formali in peccato totũ eſſet cauſatũ a uoluntate, ſicut a cauſa totalis. Et ita nullo modo a Deo, niſi mediate, inquantũ Deus produxit uoluntatem talem, quæ põt ſic & ſic velle. Sed cõtra iſtã opinionẽ obiicitur, quia ex ea uidet́ ſequi, Deũ non eſſe cauſam meriti. Itẽ illa opinio deſtruit ordinem cauſarũ, ſecũdum quẽ omnis cauſa primaria plus inſtruit ĩ effectum, q̃ ſecũda, vt patet ex prima propoſitione de cauſis. Sed ſm illã opinionẽ, cauſa prima non influeret in effectum. Ad primũ autẽ iſtorũ dici põt, ꝙ Deus aliquo mõ eſt cauſa meriti, quo mõ non eſt cauſa peccati, quia immediate cauſat in anima gratiam, uel charitatẽ, quæ ꝑ modum naturæ inclinat ad merendum, & quandocũque forma actiua per modũ naturę eſt ab aliquo agente, etiam actio formę illius eſt ab eo, ꝙ ab ipſo talis forma habet inclinationem, & neceſſita-

De ciu. Dei. lib. 8.

Ecc. 15.

a.d.37. q.1.

ceſſitatem ad talem effectū. Ad ſecundū dici pōt, ꝙ ſēp manet ordo eſſētialis inter cauſas ſm ſuū eſſe, quia prima cauſat ſecundum. Sed cōtra iſtam opinionem iterū arguit Sc. ſic, qa ex ea ſequit̄ ꝙ Deus non ſit naturaliter preſcius futurorū, & ſecūdo, ꝙ non ſit omnipotens, patet prima cōſequētia, qa ſm illam opinionem quātūcūq; uoluntas diuina ponatur determinata ad unam partem eorū, q̄ dependent a uoluntate creata poterit uoluntas creata aliter uelle, & ita nō ē ibi certitudo ex cognitione determinationis uoluntatis diuinę. Patet ſecunda conſequentia, quia quicquid vult omnipotens, hoc fit, ſed ſm prædictam opinionē uoluntas ex ſe poſſet eſſe determinate ad partem oppoſitam eius, quod eſt a Deo uolitū, nec poſſet uoluntas diuina impedire uoluntatem creatam ex ſe ſic determinatam niſi uiolenter, uoluntatem autem uiolētari includit cōtradictionem. Propter igitur iſtas duas rationes recedit Scotus ab opinione prædicta. Tertio notandum, ꝙ quando duę cauſę partiales cōcurrunt ad effectum communem ambarū, pōt eſſe defectus ex parte unius cauſę tantum, licet non ex parte alterius, ſicut in claudicatione, defectus eſt a tibia curua & nōn a uirtute motiua, a qua tamen cauſatur qcquid eſt motionis in claudicatione. Ita igitur ſi a uelle uoluntatis creatæ, concurrit etiam uoluntas diuina poteſt eſſe defectus in ipſo uelle ex parte uoluntatis creatę, quę poſſet dare rectitudinem actui quam tenetur dare, & tamē non dat, nec tamen eſt defectus ex parte uoluntatis diuinæ, quæ licet non teneat̄ dare rectitudinē, tamen quātum eſt de ſe daret, ſi uoluntas creata cooperaret̄. Vniuerſaliter .n. quicquid Deus dat antecedenter daret illud conſequenter quantum eſt ex ſe, niſi eſſet impedimentum, dando autem uoluntatem liberam, dedit antecedenter opera recta, q̄ ſunt in poteſtate uoluntatis, & conſequenter dare rectitudinem illam, ſi ipſa uoluntas ſecundum ſuam cauſalitatem eam cauſaret. Et ſi inſtetur quia accipiendo tēpus in quo uoluntas peccat, & diuidendo in duo inſtantia naturæ A & B. In a comparatur Deus ad uoluntatem, vt cauſa prior. In b ue

ro

ro uoluntas comparatur ad ſe, vt cauſa poſterior. Tunc quæro an in a cauſat rectitudinem. Et ſequitur, quod uoluntas etiam cauſat eam in b, alioquin ſi uoluntas cauſaret in b, peccatũ oppoſitũ rectitudinis, ſimul erũt in uoluntate peccatum, & rectitudo oppoſita, quod eſt impoſſibile. Igitur oportet dicere, quod Deus non cauſat rectitudinem in a. Et ſic per conſequens uolũtas nõ cauſat in b præexigendo naturaliter Deum nõ cauſare in a, ergo videtur quod nõ ſit defectus ex parte uoluntatis creatæ, niſi præexigendo defectũ ex parte diuinæ uoluntatis. Ad hoc reſpondet Scotus, quod prioritas, quæ includit poſſe eſſe ſine ſe inuicem abſque contradictione non eſt in ordine cauſarum, vt cauſant effectum cõmunem, ſed ſimul cauſant, ſicut enim loquẽdo de diuerſis generibus cauſarum, non prius natura materia materiat, quam efficiens efficiat quaſi ſine cõtradictione poſſet eſſe materiarum, & non effectum, vel econuerſo, ſed tantum prius natura hoc eſt perfectius una cauſa cauſat quam alia. Ita in eodem genere cauſæ diuerſæ, cauſę ordinatæ, licet habeant ordinem ſecundum perfectius, & imperfectius cauſare, nõ tñ habeant prioritatẽ naturę, quæ dicat poſſe eſſe ſine ſe inuicẽ reſpectu terii, immo in eodẽ inſtanti naturæ cauſãt effectũ cõmunẽ, ita quod neutra tunc cauſat ſine altera, ſed ꝙ effectus non rectus cauſet, hoc nõ ẽ, tunc ꝓpter cauſam priorem, quæ quantũ ẽ ex ſe recte cauſaret ſi ſecunda cauſaret, vt tenetur.

His pręmiſſis, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Actus peccati quantum ad ſubſtratũ eſt a Deo, probatˢ, quia ens & bonum conuertũtur, & bonũ eſt in omni genere, ſicut & ens ex primo Ethycorũ, ergo ꝙ habet propriam entitatem, habet & propriã bonitatem, ſed actus peccati quantũ ad ſubſtratum habet propriã entitatem, ergo & propriã bonitatẽ. Omne autẽ tale eſt a Deo, igitur. Sed inſtatˢ, quia tunc Deus faceret contra ſuam prohibitionẽ. Prohibuit enim Adæ comedere, nec aliqua delectatio in actu eſt peccatum, niſi quia prohibetur, ergo ſi feciſſet illum actum poſitiuum, immediate feciſſet contra ſuã prohibitionem. Item actus Con. i.

Dei ẽ ordinatiſſimus, actus autem uoluntatis peccantis eſt inordinatus, ergo idem actus erit ordinatus,& inordinatus.Item liberum arbitrium non errat quando in agendo concordat ſuę regulæ. Regula autem eius in agendo eſt diuina uoluntas, ergo ſi Deus uult,quod liberũ arbitrium peccans, uult tunc illud liberum arbitrium quando peccat non peccat. Ad primum dicendum, quod multa uult Deus uolũtate bene placiti,quæ prohibuit uoluntate ſigni, & noluit omnia fieri, quæ præcepit,ſicut noluit Iſaac immolari, quod tamen præcepit, eius aũt quod uult uoluntate bene placiti, oppoſitum aliquod præcepit. Ad ſecundum dicendum, quod illud quod ẽ formaliter actus uo. luntatis creatę, nõ eſt actus uoluntatis diuinę, ſed effectus eius,quia uoluntas diuina ſẽp ẽ ordinata,& actus eius rectus. Iſte autem actus uoluntatis creatę eſt inordinatus, quia caret rectitudine debita. Iſte vero actus a Deo cauſatẽ eſt ordinate uolitus, quẽadmodum ĩ nobis actus noſter eſt materialiter bonus,qa põt eſſe a charitate elicitus. Sequitur ergo, quod uelle diuinum eſt ſimpliciter bonum,quia ex charitate eſt quaſi elicitum, & ita opus exterius iſtius uelle ꝙ eſt uelle uoluntatis creatæ,eſt ordinatum materialiter,ſiue ſecundum qd, inordinatum autem ſimpliciter, inquãtum eſt actus quo uolũtas creata formaliter uult. Ad tertium dicendum,ꝙ uoluntas diuina non eſt regula uoluntatis creatæ quantum ad rectitudinem, quo ad ipſum volitum,vt ſcilicet uolũtas creata diuinæ uoluntati correſpondens, in uolitõ ſit recta,ſed inquãtum uulẽ voluntatem creatam ſic, vel ſic uelle.Et hoc volendo uoluntate ſigni, & antecedente,nõ aũt ſemper uoluntate beneplaciti, & cõſequente.

Secunda concluſio. Deus in ſe peccare nõ põt. Patet; qa non põt a ſe auerti, nec formaliter,qa nõ põt ſe nõ ſummè diligere,nec uirtualiter, quia nihil aliud a ſe eſt ſibi neceſſarium ad uolendum ſe. Con. 2.

Tertia concl. Voluntas diuina non põt eſſe cauſa peccati,quãtum ad deformitatem,patet,qa dicit Aug. ꝑ nullo homine ſapiente autore fit homo deterior. Deus autẽ eſt omni homine ſa Con. 3.

pientior

piente prçſtātior, ergo Deo autore non fit homo deterior, vt uult Aug. ibidē. Item Aug. ī eodem li. quod eſt cauſa oi enti, ut ſit nō eſt cauſa nō eſſendi, ſed Deus eſt cauſa eſſendi omni enti, ergo non eſt cauſa non eſſendi alicui, ergo nec cauſa peccata, ꝙ formaliter eſt nō eſſe. Sed inſtatur, quia ſicut Deus prius naturaliter agit ad actionem rectā, q̄ uolūtas creata, ita uidet, ꝙ prius non agit, q̄ uoluntas creata non agat, qñ actio eſt nō recta. Dicendū, ꝙ ſi Deus nō cauſat libere rectitudinem, q̄ deberet eſſe ī actu uoluntatis creatç, & hoc pp libertatē uoluntatis ſuç, nō autē pp defectum uoluntatis creatç, nō uoluntarie cooperātis, nō eſt tunc eā peccati in uoluntate creata, quia nō eſt ibi carētia iuſtitiç debitç, non.n eſt iuſtitia debita a uolūtate creata, niſi inquātū in eius poteſtate eſt recte agere. ſi ergo Deus eſſet prima cauſa nō agēs rectitudinē in actu, actus nō rectus, non eſſet peccatū. Ad primum argum. dicendum, quod maior eſt intelligenda de cauſa efficiente, & non de cauſa deficiente.

Ad ſecundū arg. dicendū ad probationē cōſequētię, ꝙ nō propter hoc ſolum imputatur peccatum voluntati creatæ, quia ipſa per accidēs cauſat defectum, ſed quia ipſa tenetur agere recte inquātum effectus eſt in poteſtatę ſua, & non agit recte, non ſic autem tenetur voluntas diuina.

3. Ad tertium argumentum dicendum, quòd ſi Deus annihilet gratiam ſine defectu voluntatis creatæ in operando iſta carētia non eſſet peccatum, quia non eſſet carentia iuſtitię debitę, voluntas enim non eſt debitrix illius iuſtitię, niſi inquantum in eius poteſtate, eſt conſeruare eam, ne ſcilicet demeritorie eam corrumpat.

4. Ad quartum arg. dicendum, quod Deus dicitur eſſe cauſa excecationis, & obdurationis, non quantum ad aduerſionem a diuino lumine, ſed ad ſubſtractionē gratiæ, ex qua ſequitur, ꝙ mens diuinitus nō illuminatur ad recte videndum, & cor hominis non emoliatur ad recte uiuendum, ſed hanc gratiam nō ſubſtrahit Deus niſi ꝓpter hominis demeritū.

Vtrum Diabolus directe induçat hominem ad peccandum.

Tho. 1.2.q.8.ar.1.

Quar

QVarto quęritur, Vtrũ diabolus poſſit directe eſſe homini cauſa peccandi neceſſitatem inferens ad peccandum?

1. Arguitur, quod ſic, quia dicit Beda, quòd diabolus animam in affectum malitię trahit.

2. Secundo arg. Maior poteſtas poteſt neceſſitatem inferre minori. Sed de diabolo dicitur Iob. 41. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari, igitur. *Iob. 41*

3. Tertio arg. ſecundũ Aug. non nullum peccatum eſt cum caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſed concupiſcentiam carnis poteſt diabolus cauſare ſicut & cæteras paſſiones, igitur.

Contra. Dicit' Aug. libro de liber arbitrio. Nulla alia re fit mens hominis ſerua libidinis, niſi propria uoluntate. Primo notandũ, quòd uoluntas a duobus moueri poteſt Vno modo ab obiecto, ſicut appetibile apprehenſum mouet appetitum. Alio modo ab eo, quod interius inclinat uoluntatem ad uolendum. Hoc autem non poteſt eſſe niſi uel ipſa uolũtas, uel Deus qui poteſt uolũtatem immutare. Secundo notandum, ꝙ ex parte obiecti tripliciter poteſt ĩtelligi, quod aliquid moueat uoluntatẽ Vno modo ipſum obiectum propoſitum, ꝙ dicitur mouere ut cauſa partialis uolitionis. Alio modo ille qui ꝓponit, uel offert huiuſmodi obiectũ. Tertio modo, ille qui perſuadet obiectũ propoſitũ habere rationem bòni. Primo igitur modo res ſenſibiles, aut etiam ſpirituales, apprehenſæ per intellectum, mouent uoluntatem. Secũdo autem, & tertio modo diabolus, uel etiã homò poteſt dici moueri uoluntatem alterius hominis.

His præmiſſis, ponenda eſt talis concl. Diabolus nõ põt eſſe homini directe, uel ſufficienter cauſa peccati, ſed ſolum per modum perſuadentis, uel ꝓponentis appetibile, prima pars patet, quia uoluntas nõ ex neceſſitate mouet̃ ab aliquo obiecto, ergo nec neceſſario mouetur ab eo, qui ꝓponit vel qui perſuadet. Diabolus autem non põt mouere, niſi proponendo obiectum, vel perſuadendo ipſum habere rationem boni. Secunda pars probatur, quia natura corporalis obedit ſpirituali ad motũ localẽ, ergo diabolus põt illa cauſare, quę *Con. 1.*

ex

ex motu locali corporũ pro uenire poſſunt, niſi virtute diuina reprimatur. Sed quã doq; ad motum localem cõ ſequitur repræſentatio aliquarum formarũ imaginabiliũ. Dicit.n.philoſophus, quod cum animal dormierit deſcedente plurimo ſan guine ad principium ſenſitiuum ſimul deſcendunt motus, ſiue impreſſiones relictæ ex ſenſibilium motionibus, quæ ſpeciebus ſenſibilibus reſeruantur,& mouẽt principium apprehẽſiuum, ac ſi rebus ipſis exterioribus immutaretur. Vnde talis motus localis ſpirituum, vel humorum procreari poteſt a dęmonib. ſiue dormiant, ſiue uigilent homines. Et ſic ſequitur, ꝙ homo aliqua imaginatur, quæ conſequenter intellectui præſentãtur, & per intellectum uoluntati. Certum eſt etiã, ꝙ põt diabolus aliqua ſenſibilia exterius offerre ſenſui, q̃ per ſenſum offeruntur intellectui,&etiam per intellectum uoluntati. Item ꝑ motum cordis, & ſpirituum cõcitatur appetitus ſenſitiuus ad aliquas paſſiones, cõtingat ãt ex paſſione concitata, ut id quod proponitur imaginationi iudicetur proſequendum, quia ei qui a paſſione detinetur, uidetur eſſe bonum id ad quod per paſſioné inclinatur, igitur per hunc modum diabolus perſuadet aliquid habere rationem boni.

Libr. de ſomno, & vig.

Ad primum arg. dicendũ, ꝙ auctoritas Bedę eſt intelligenda ſic, ꝙ diabolus trahit in affectum maliciæ ſuggerendo, vel ꝓponẽdo.

Ad ſecundum arg dicendum, ꝙ illud uerbum Iob. eſt intelligendum de potentia executiua & non de potentia volitiua.

Ad tertium argu. dicendum, quòd concupiſcentia carnis, qñ ei uoluntas actualiter reſiſtit, nõ eſt peccatũ, ſed materia exercẽdæ uirtutis. Non eſt ãt in poteſtate diaboli, quòd uoluntas nõ reſiſtat, & ideo non poteſt neceſſitatem inferre peccandi.

QVAESTIO V.

Vtrum peccatum ſit cauſa peccati.

D.Tho.1.2.q.75.art.4. Dur. 2.d.36 q.1.

Qvinto quæritur. Vtrum peccatum ſit

cauſa peccati.

1\. Arguitur quòd non, quia uel eſſet cauſa uoluntaria, uel neceſſaria. Non primũ, quia nihil uoluntarie operatur, niſi quod cognoſcit, & appetit, quod non competit peccato. Nec ſecundũ, quia qui peccat uno peccato, nõ eſt neceſſe, quod peccet alio.

Contra dicit Greg. ſuper Eze. Peccatum, ꝙ per pænitentiam citius non deletur peccatum eſt & cauſa peccati. Notandæ ſunt tres diſtinctiones. Prima eſt aliquid poteſt eſſe cauſa alicuius dupliciter. Vno modo per ſe & directę agendo & mouendo. Alio modo per accidẽs, & indirectæ admodum remouentis prohibens. Secũda eſt, remotio prohibẽtis poteſt fieri dupliciter. Vno modo aliquid efficiendo, aut mouendo, ut cum quis frangit, uel amouet trabem prohibentem lapidem ne cadat. Alio mõ per modum demeriti, quemadmodum ille, qui peccat dicitur a ſe remouere gratiam, quia demeretur eius ablationem, quę quidem gratia impediebat peccatum. Tertia ẽ, aliquid poteſt dici cauſa alicuius dupliciter. Vno modo propri: cauſando uidelicet in al[iq]uo genere quatuor cau[ſa]rum. Alio modo impropriè, quia uidelicet ſine illo non cauſaretur effectus, cum tamen ad hoc non concurrat in aliquo genere quatuor cauſarum, & tale dici ſolet cauſa, ſine qua non.

His præmiſſis ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Loquendo de peccato formaliter, peccatum nõ eſt per ſe cauſa peccati, patet, quia peccatum illo mõ nihil eſt, nec habet cauſam, niſi defectiuam, & per accidens, ut ſupra dictum eſt. *Con. 1.*

Secunda concl. Loquendo de peccato tam formaliter, quàm materialiter, peccatum aliquando eſt cauſa per accidens peccati ad modum remouẽtis prohibẽs. Patet, quia peccatum eſt demeritum, quo uoluntas priuatur gratia qua ablata uoluntas eſt debilior ad bonum, & procliuior ad malum. *Con. 2.*

Tertia concluſio. Loquẽdo de peccato, quo ad materiale, peccatum aliquãdo eſt cauſa peccati impropriè. Prima pars patet, quia niſi eſſet actus inordinatus, ſiue culpabilis in aliis potẽtiis, ergo *Con. 3.*

ergo peccatum in uolunta-
te eſt cauſa,ſine qua non,re
ſpectu peccati exiſtẽtis ĩ ali
is potẽtiis.Nõ eſt tñ ĩtelli
gendũ, ꝙ actus elicitus a uo
luntate.& actus imperatus,
ſint duo peccatã ĩ eſſe mor
tali,& teologico.Licet ſint
duo actus in eſſe naturæ. Itẽ
ſiç probatur prima pars cõ
cluſionis, quia poſt priora
peccata relinquitur in uo-
luntate diſpoſitio quædam
aut habituatio inclinãs ad
cõſimiles actus,quę quidem
diſpoſitio nõ eſſet,niſi pec-
cata præceſſiſſent. Secunda
pars probatur,quia uolitio
nes in quibus eſt principali
ter & formaliter peccatum,
ſunt actus ĩmanentes. actus
ãt immanentes non ſunt ꝓ
ductiui alicuius ĩ eſſe reali.

1\. Ad arg. dicendum, quod peccatum non eſt cauſa uoluntaria,nec etiam neceſſaria peccati,nõ enim eſt cauſa propriæ dicta,nec per ſe, ut dictum eſt.

Vtrum ignorantia poſſit eſſe cauſa peccati.

Tho.1.2.q.76.ar.2, Dur.2.d. 22 q.3.& 4.

SExto quæritur. Vtrum ignorantia poſſit eſſe cauſa peccati.

Arg. quod non,quia ens 1.
nullius eſt cauſa,ſed ignorã
tia eſt non ens cum ſit pri-
uatio ſcientię.igitur.

Secundo arg. Ignorãtia
excuſat a peccato, cum cau
ſet inuoluntarium.ut patet.
igitur. Tertio argu. Pecca- 3. Ethic.
tum eſt in uoluntate,uolun
tas ãt nõ fertur in id, quod
eſt ignoratum.igitur.Con-
tra. Dicit Auguſt. ꝙ quędã Libr. de
per ignorantiam peccatur. natura
Notandę ſunt hic aliquę di & gratia
ſtinctiones de ignorantia,
quæ in præcedenti tractatu
poſitę ſunt,ubi quęrebatur.
An ignorantia cauſet inuo-
luntarium. Præter quas nõ
tandę ſuu etiã alię duę diſtĩ
ctiones.Prima ſumit a phi- Ethic.
loſopho.uidelicet. quod du lib. 5
plex eſt ignorantia. Vna eſt
tam in actu,quam in habi-
tu, quæ uidelicet eſt pri-
uatio ſcientię,tam actualis,
quam habitualis. Alia uero
eſt in actu, ſed non in ha-
bitu,ſicut contingit in eo,
qui uincitur a paſſione, ra-
tione cuius non conſiderat
ea,quę conſideranda ſunt.
Secunda ponitur a Ricar-
do.uidelicet, ꝙ triplex eſt
ignorantia.Prima eſt igno
rantia inuincibilis ſimplĩci
ter.Alia eſt affectata,ut cum
quis uult ignorare propter
mino-

minorem remorſum conſcientiæ. Tertia eſt ignorantia craſſa, quę partim eſt uoluntaria, & partim inuoluntaria, ut cum quis propter negligentiam nõ uult laborare, ut ſciat, quod tenetur ſcire, quamuis illud ſcire vellet ſine labore. Præterea notandum ꝙ ignorantia, ſcḿ ꝙ diuerſimodè ſe habet ad uoluntatem faciendo uoluntarium, uel inuoluntarium iuxta ea, quæ dicta ſunt ĩ ſecũdo tractatu tractatui, ubi ſupra, ſecundum hoc dici poteſt cauſare, uel non cauſare peccatum, & excuſare uel minuere, aut aggrauare.

Con.1. His pręmiſsis ponendę ſunt quinque concluſiones. Prima eſt. Ignorantia antecedenter ſe habẽs ad actum volendi non eſt peccatũ, nec cã peccati. Patet, quia illa ignorantia facit ſimpliciter inuoluntarium queádmodũ dictũ eſt, ubi ſupra nõ ẽ aũt peccatũ, niſi ſit uoluntariũ.

Con.2. Secunda concluſio. Ignorantia in actu, quæ eſt priuatio actualis conſiderationis eorũ quę conſideranda ſunt aliquando eſt cauſa peccati per accidens. Patet, quia eſt priuatio ſcientiæ, quæ quidem ſciētia ſi præſens eſset prohiberet peccatum.

Tertia concluſio Ignorã tia inuincibilis ſimpliciter, ſiue in actu, ſiue in habitu totaliter excuſat a peccato, patet, quia tollit rationem uoluntarii. Con.3.

Quarta concl. Ignorãtia affectata aggrauat peccatũ, & eſt cauſa peccati, modo ſũ pradicto in ſecunda concluſione. Prima pars patet ex eo, quod talis ignorantia ẽ uoluntaria. Secũda pars probatur, ut ſecunda concluſio. Con.4.

Quinta concl. Ignorãtia craſſa aliqualiter diminuit peccatum, & tñ aliqualiter eſt cauſa peccati. Patet, quia talis ignorantia, ut dictum eſt partim eſt uoluntaria, & partim inuolũtaria. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ ignorãtia non eſt per ſe cauſa peccati, ſed per accidens tantũ admodum remouentis prohibens, ſiue potius ut ipſa remotio prohibentis. Ad ſcḿ argumentum dicendum, ꝙ ſatis patet ex dictis. Ad tertium arg. dicendum, ꝙ ignorantia nõ ex hoc dicitur cã peccati, quia uoluntas fertur ad aliquid ignotum, ſed quia inordinatæ fertur in aliquid in quod non ferretur, niſi ignorantia aliqua eſset in intellectu. Con.5.

Vtrum amor ſui ſit prima cau ſa peccati.

Tho.1.2.q.84 ar.1. Dur.2.di. 24.q 4.

SEptimo quæritur. Vtrũ inter paſſiones, quæ ſunt cauſa peccati prima & principalis ſit amor ſui?

1. Primo arguitur, ꝙ paſſiones nõ poſsit eſſe cauſa peccati, quia paſsio excuſat a peccato cum cauſet inuoluntariũ, ut patet de concupiſcẽtia carnis, de qua dicitur ad
Galat.5. Galathas. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum, ut non quæcũq; uultis illa faciatis.

2. Secundo arg. quod amor ſui non ſit prima cauſa peccati, quia amor ſui bonus ē cum pręcipiatur homini, ut diligat proximum, ſicut ſeipſum.

3. Tertio argu. Dicit Apo-
Leu. 19. ſtolus: Occaſione accepta
Rom. 7. peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. vbi dicit gloſa. Bona eſt lex, quæ dũ concupiſcentiam prohibet, omne malum prohibet, ergo uidetur, quod concupiſcentia eſt cauſa omnis peccati concupiſcentia autem eſt alia paſsio, quam amor ſui, igitur.

4. Quarto argu. Auguſtinus ſuper illud pſalmi. Incenſa igni, & ſuffoſa. Dicit, quòd omne peccatum eſt ex amore male inflammante, uel ex timore male humiliante, ergo non ſolus amor ſui eſt cauſa peccati.

Contra Apoſt. ad Ro. vocat paſsiones peccatorum, & non niſi, quia cauſant peccata. Rom. 7
Et quo ad ſm arg. per Aug. libro de ciuitate Dei dicentem, quod amor ſui, vſque ad contemptum Dei facit ciuitatem Babilonis. Notandæ ſunt tres diſtinctiones. Prima ponitur a beato Bon. uidelicet, quod quædã eſt paſsio illata ab extrinſeco, & circa hãc nõ eſt meritũ, nec demeritũ niſi inquãtũ a uoluntate reſpuit, uel acceptatur. 2. diſ. 77. ar.
Vnde propriè loquẽdo, in talib. pœna non eſt meritoria, ſed ſufferẽtia paſſionis. Alia eſt paſsio, ꝙ orit ex corruptione naturę, vt fames & ſitis, & aliæ huiuſmodi paſſiones. Paſsiones ẽt irę, & triſtitię, ut pręueniunt iudicium rationis. Et in talibus ẽt nõ eſt meritum, nec demeritũ niſi pro quanto acceptãtur, & reſpuuntur a uoluntate. Alię vero ſunt paſsiones, quæ ꝓueniunt ex iperio uoluntatis liberè. Et

in

in talibus eſt meritũ aut demeritũ. Secunda diſtinctio etiã ſumitur a beato Bonauent.ubi ſupra, quia uidelicet dupliciter poteſt eſſe paſſio proueniens ex imperio uolũtatis. Vno modo ex imperio uoluntatis ſe conuertentis ad bonũ ſimpliciter, & tunc deteſtatur id, quod aduerſatur illi bono, uidelicet peccatum. Vnde paſsio inde cõſurgens eſt meritoria. Alio modo ex imperio uoluntatis ſe conuertentis ad bonum proprium, & priuatum, & ad bonum, ut tunc & tunc paſsio inde conſurgens culpabilis eſt, non tamen habet plenam rationẽ culpæ, niſi quando in uoluntate conſummatur, utpote cum quis uult iraſci, aut inuidere, aut contriſtari. Tertia diſtinctio ponitur a beato Thoma, quia uidelicet quędam eſt paſsio totaliter auferens uſum rationis, ut patet in his, qui propter amorẽ, uel iram inſaniunt, & tunc ſi talis paſsio a principio fuerit uoluntaria, imputatur actus ad peccatũ, quia eſt uoluntarius in ſua cauſa. Si uero cauſa non fuerit uoluntaria, ſed naturalis, puta cũ quis ex ægritudine uel aliqua huiuſmodi cã incidit in paſsionem, quę totaliter uſum rõnis aufert Actus omnino redditur inuoluntarius, & a peccato totaliter excuſatur. Alia vero eſt paſsio quæ non totalem intercipit uſum rationis, & tunc ratio poteſt paſsionem excludere, diuertẽdo ad alias cogitationes, vel impedire ne ſuũ cõſequatur effectũ, quia mẽbra non applicantur opi niſi per cõſenſum rationis, unde talis paſsio non totaliter excuſat a peccato.

His pręmiſsis ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Paſsio appetitus ſenſitiui poteſt eſse cauſa peccati per accidens admodum remouentis prohibens. Patet, quia conſtat, quod paſſionem appetitus ſenſitiui ſequitur imaginationis, & æſtimatiuę appræhẽſio. Vñ videmus, ꝙ homines in aliqua exiſtentes paſsione nõ facile imaginationem auertunt ab his circa, quæ afficiuntur, ergo per conſequens iudiciũ rationis plerũq; ſequitur paſsionẽ appetitus ſenſitiui, & per cõſequẽs motus uolũtatis, qui natus eſt ſequi iudiciũ rõnis Paſsio igit appetitus ſenſitiui aufert, uel ĩpedit iudiciũ rationis rectum, ꝙ ſi adeſſet pro Con.I.

hiberet peccatũ. In tali ergo caſu uideẽ cõmittit peccatum ex paſsione,ꝙ etiam aliqñ dicitur peccatum ex infirmitate. Ipſe.n. paſsiones,ut dicit Tulius li. de tuſculanis quæſtionibus.Aegritudines animæ uocantur.

Tull lib. de tuſcu. queſt.

Con.2. Secunda concl. Paſsio appetitus ſenſitiui aliquando alleuiat peccatum, & aliqñ totaliter excuſat. Patet,qa aliqñ talis paſsio minuit uoluntarium,& aliqñ ẽt totaliter aufert voluntariũ,& ſimpliciter facit ĩuoluntarium, ut patere poteſt ex dictis.

Con.3. Tertia concl. Amor ſui ẽ prima radix,& cauſa omnis peccati,& hoc intelligendo de cauſa,ſine qua non,patet quia omnis actus peccati ꝓcedit ex aliquo inordinato appetitu alicuius temporalis boni,uel eſt ipſæ inordinatus appetitus. Sed, quid aliquis appetat inordinatæ aliquod temporale bonum, hoc ex hoc procedit,ꝙ inordinatę amat ſeipſum.igitur. Eſt tñ aduertendũ, quod amor ſui põt eſſe dupliciter. Vno modo in appetitu ſenſitiuo, & talis de ſe non eſt peccatum,nec cauſa peccati, niſi pro quanto acceptatur a uoluntate. Alio mõ in ipſa uoluntate rationali. Et ſic põt ſumi dupliciter. Vno mõ, quaſi habitualiter pro naturali inclinatione uoluntatis ad bonũ proprium cõmodi, & iſte amor ſui non eſt peccatũ,poteſt tñ dici cã peccati quodam modo diſpoſitiue,& inclinatiue. Alio modo actualiter pro actuali dilectione ſui, ſm affectionẽ commodi proprii ſecluſo affectu iuſtitię. Et talis amor eſt peccatũ, & cauſa cuiuſcũque alterius peccati, loquẽdo de cauſa peccati eo modo quo dictum eſt in multis queſtionibus præcedentibus.

1. Ad primum argum.dicendum,ꝙ illud, quod dicitur, vt non quęcunque uultis illa faciatis non eſt referendum ad ea, quę fiunt per exteriorem actum,ſed ad interiorem concupiſcentiæ motum, uellet enim hõ iuſtus nunquam concupiſcere malum,& hoc modo ẽt exponitur illud, quod dicit ad Ro. vii. Quod odi malum illud facio. Vel poteſt ẽt illud referri ad uoluntatẽ præcedẽtẽ paſſionem,ut patet in incontinentibus, qui contra ſuum propoſitum agunt propter ſuam concupiſcentiã. *Rom.7*

2. Ad ſecundum arg. dicendum,ꝙ hic ſolũ eſt ſermo de amore

amore inordinato ſui, qui perducit ad contemptum Dei, non autem de amore debito quo quis ſibi uult bonum, quod ei ſecundum rationem congruit.

3. Ad tertium argu. dicendum, ꝙ concupiſcentia, qua quis appetit ſibi bonum, reducitur ad amorem ſui ſicut ad priorem afflictioné.

4. Ad quartum arg. dicendum, ꝙ aliquis dicitur amare aliquid dupliciter, videlicet amore concupiſcentiæ bonum illud, quod ſibi optat, vel alteri, & amore amicitiæ ſeipſum, vel alterum cui bonum optat Amor igitur concupiſcentiæ qui eſt eius, quod optatur hēt cōcomitantem, uel ēt antecedentem timorem qui pertinet ad fugam mali, ut puta qm̄ quis nimis timet paupertatem, iō tunc inordinate cōcupiſcit diuitias. Sed tamē utrumque iſtorum, timor uidelicet, & amor concupiſcētię reducuntur ad amorem ſui. Propter hoc enim hō uel appetit ſibi bona, uel fugit mala, qa amat ſeipſum.

Vtrum peccans ex malitia grauius peccet, quàm is qui peccat ex paſſione.

D. Tho. 1.2.q 78.ar.4.Sco.2. d.43.quæſt.1.

OCtauo quęrit. Vtrum peccas ex certa malitia grauius peccet, quā ille qui peccat ex paſſione.

Primo arg. ꝙ nullus peccet ex induſtria ſiue certa malicia, quia ignorātia opponitur induſtrię. Sed omnis malus eſt ignorās, ut habetur. iii. Ethycorum. & Prouerbiorum xiiii. dicitur. Errant qui operantur malum. 1. *Pro. 14.*

Secūdo arg. Dicit Dion. quòd nullus tendens ad malum operatur. 2.

Tertio arg. ꝙ peccans ex certa malitia non grauius peccet, q̄ peccas ex paſſione, quia peccare ex certa malitia eſt peccare ex electione mali. Sed ille qui peccat ex paſſione etiam eligit malū ergo non minus peccat q̄ ille q peccat ex certa malitia. 3. *De diu. no. c. 4.*

Quarto argu. quāto quis habet maius impellens ad peccādum, tanto minus peccat. Sed ille, qui peccat ex malicia impellitur ab habitu cuius eſt fortior impulſio, quàm paſſionis igitur. 4.

Contrà peccatū, quod ex induſtria cōmittitur grauiorem pęnam meretur. ſecundū illud Iob. xxxiiii. Quaſi *Iob. 34*

impios percusſit eo in loco uidentiũ qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, & uias eius ĩtelligere noluerũt. Hic notanda ſunt tria pręambula. Primũ eſt, ꝙ ſicut dicit Sco. Voluntas, quia coniuncta eſt appetitui ſenſitiuo nata eſt ſibi condelectari. Et ideo peccans occaſionaliter ex inclinatione appetitus ſenſitiui ad ſuũ delectabile, peccat ex paſſione, ꝙ dicit, peccatũ ex infirmitate, & eſt appropriare in patrẽ, cui aꝑpriaẽ potentia. Quia vero ipſa uolũtas agit ꝑ cognitionẽ intellectualẽ. Ideo ratione errãte ipſa nõ rectę vult. Et tunc dicit pec catum ex ignorantia, & eſt appropriate contra filium. Cum uero uoluntas ex libertate ſua abſq; paſsione in appetitu ſenſitiuo, aut errore in ratione peccat. Tunc dicitur peccatũ ex malitia. Et eſt ibi pleniſsima ratio peccati, quia nihil aliud a uoluntate eſt alliciens eam ad peccatũ. Et tale peccatũ appropriate dicit eſſe contra ſpiritũ ſanctum, cui appropriaẽ bonitas. Secũdũ eſt, ꝙ malitia ex qua aliq̃s dicitur peccare, dupliciter põt intelligi. Vno mõ malitia habitualis, prout habitus malus a philoſopho uocatur malitia, ſicut habitus bonus dicitur uirtus, & ſecundum hoc dicitur ex malitia peccare, qui peccat ex inclinatione habitus. Alio modo malitia actualis, ſ. ipſa mali electio. Et dicitur ex malitia peccare qui ex libertate uoluntatis abſq; paſſione, aut ignorantia malum eligit. Tertiũ eſt, quod non eſt idem peccare habentem habitum, & ex habitu peccare. Vt enim habitu non eſt neceſſarium ſed ſubiacet uoluntati habentis. Sicut ergo poteſt cõtingere, quod habens habitum uitioſum aliquid operetur de genere bonorum, ita etiam contingere poteſt quod interdum operetur non ex habitu, ſed ex paſſione inſurgẽte, vel ex ignorantia. Quandocunq; uero utitur habitu uitioſo, dicitẽ peccare ex certa malitia, qa unicuiq; habenti habitum eſt diligibile id, ꝙ eſt cõueniẽs ſm talem habitũ, quia ſic ſit ei quodammodo connaturale, ſm ꝙ conſuetudo & habitus inclinat admodum naturæ. Hoc autem, ꝙ eſt alicui conueniens ſecundum habitum uitioſum eſt id, quod excludit bonum ſpirituale. Ex quo ſequitur, quod

quòd homo eligat malum
ſpirituale,vt adipiſcatur bo
num apparens, quod eſt ei
conueniens ſm habitum.
Et hoc dicitur ex certa ma
litia peccare, quia uidelicet
talis ſcienter malũ eligit,pu
ta detrimẽtũ boni ſpiritua
lis,ut bono tẽporali potiatˉ
cuius amorẽ pfert inordina
ta volũtas ſpirituali bono.

3. His præmiſsis ponendæ
ſunt tres concl. Prima eſt.
Poteſt uoluntas quandoq;
ex induſtria, ſiue certa mali
tia peccare: patet ex dictis.

Con.2. Secunda concl. Omnis,
qui peccat ex habitu peccat
ex certa malitia, licet non
econtra. Prima pars patet
ex tertio preãbulo. Secũda
probatur, quia quandoque
aliquis non habens habitu
uitioſum põt eligere malũ
ex libertate uoluntatis ſine
alia occaſione extrinſeca.

Con.3. Tertia concl. Peccans ex
malitia grauius peccat, quã
ille, qui peccat ex paſsione,
patet, quia cum peccatũ ſit
in uoluntate,quanto motus
ad peccandũ eſt magis pro
prius uolũtati,tãto peccatũ
ẽ grauius cæteris partibus.
Sed cum uoluntas peccat ex
certa malitia motus pecca-
ti, eſt ei magis proprius cũ
ex ſeipſa in malum moueatˉ,
quã quãdo ex paſsione pec-
cat,quaſi ex quodam extrin
ſeco impulſa ad peccandum
igitur,&c. Vnde tanto pec-
catum eſt grauius,quãto fue
rit uehementior malitia. Ex
oppoſito vero tanto pecca-
tum ex paſsione, minuitur,
quanto fuerit paſsio uehe-
mentior, ſi tamen illa uehe
mentia paſsionis non ſit im
perata a uoluntate.

Ad primum arg. dicen- 1.
dum,quòd omnis malus eſt
ignorans ignorantia con-
comitante, aut ſubſequen-
te. Sed non oportet, quòd
ſit ignorantia pręcedens,
ex qua peccatum procedat.

Ad ſecundum argumen- 2.
tum dicendum,ꝙ non dicitˉ
peccatum ex malitia, quia
uoluntas tendat in malum,
inquãtum malum, ſed quia
libere eligit malum, ut di-
ctum eſt in primo præãbu-
lo. Vel ſic dicendum,ꝙ ma-
lum non poteſt eſſe ſm ſe
intentum ab aliquo. Poteſt
tñ eſſe intentum ad uitãdũ,
aliud malum, uel ad conſe-
quendum aliquod bonum.
Et in tali caſu, aliquis elige
ret conſequi bonum per ſe
intentũ abſq; hoc, ꝙ incur
reret malũ, aut pateretˉ de-
trimẽtũ alterius boni, ſicut
luxurioſus uellet delectatio

ne potiri abſque offenſa Dei, ſed duobus propoſitis, magis vult peccando incurrere offenſam Dei, quàm delectatione priuari.

3. Ad tertium arg. dicendum, ꝙ aliud eſt peccare eligentem, & aliud peccare ex electione. Vnde ille qui peccat ex paſſione peccat quidē eligens, nō tñ ex electione, quia electio non eſt in eo primū peccati pricipiū, ſed īducitur ex paſſione ad eligendū id qđ extra paſſionem exiſtens, non eligeret.

4. Ad quartum argu. dicendum, quòd impulſio, quæ eſt ex paſſione, eſt quaſi ab intrinſeco reſpectu uolūtatis. Impulſio uero, quæ eſt per habitum, eſt quaſi ab intrinſeco, immo etiā eſt ab ipſa uoluntate, quę ex libertate ſua tunc utitur habitu impellente ad malum, cum tamen poſſet non uti.

Vtrum ſint quatuor uulnera naturæ.

D. Thomas. 1.2.q.77. per totum.

Circa tertium, quod a principio huius tractatus propoſitū eſt de peccato in communi, uidelicet circa conſecutionem, & effectum peccati. Primo quæritur. Vtrum cōuenienter ponantur quatuor uulnera naturæ ex peccato conſequentia, ſcilicet infirmitas, ignorantia, malitia, & concupiſcentia.

Primo arguitur, ꝙ non, quia malicia notat peccatū, ergo non debet poni inter effectus peccati. 1.

Secundo arguitur. Concupiſcentia eſt naturalis cū ſit actus uirtutis concupiſcibilis ſed quod eſt naturale non debet poni vulnus naturæ. 2.

Tertio arguitur. Idem ē peccare ex infirmitate ex paſſione. Sed cōcupiſcētia ē quędā paſſio; ergo nō debet cōtra infirmitatem diuidi. 3.

Contra eſt auctoritas Bedę Lucę.x. Notādum, ꝙ per iuſtitiam originalem omnes inferiores animę vires erant rationi ſubditę & ipſa ratio Deo cum ergo per peccatum ſubſtracta eſt originalis iuſtitia omnes uires animæ remanſerunt quodā modo deſtitutæ proprio ordine quo naturaliter ordinantur ad uirtutem, & ipſa deſtitutio dicit naturę uulneratio. Inquātum ergo rō deſtituitur a ſuo ordine ad verum eſt uulnus ignorātiæ *Beda ſuper Luc.*

vbi ſumitur ignorantia nõ pro carentia ſcientię, ſed pro difficultate ad ſcientiã acquirendã. Inquantum vero voluntas deſtituitur ab ordine ad bonũ eſt uulnus malitiæ prout notat pronitatem ad malum. Inquantũ vero uis iraſcibilis deſtituit̃ ſuo ordine ad arduũ eſt vulnus infirmitatis, quæ notat debilitatẽ ad bene agendũ. Inquãtũ vero vis cõcupiſcibilis deſtituitur ſuo ordine ad delectabile moderatũ ẽ uulnus concupiſcentiæ, quæ notat pronitatẽ ad cõcupiſcendum immoderate id, ꝙ eſt delectabile ſenſui. Et, qa inclinatio ad bonũ virtutis ĩpedit̃ in unoquoq; per peccatũ actuale, iõ iſta quatuor vulnera nõ ſolũ ex peccato originali, ſed ẽt ex aliis peccatis ſunt cõſequentia inq̃tũ.ſ. per peccatũ rõ habeat̃ præcipue in agendis. Et uoluntas induratur ad malũ, & maior difficultas bene agendi accreſcit, & concupiſcentia magis exarceſcit.

Con.1. His præmiſſis, ponenda eſt talis concl. Conueniẽter dicuntur eſſe quatuor uulnera naturæ ex peccato, cõſequentia, patet ex dictis.

1. Ad primum argu. dicendum, quòd malitia non ſumitur hic ꝓ malitia actuali, neque etiam pro habitu malo, ſed pro quadam pronitate uoluntatis ad malũ.

Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ cõcupiſcentia in tãtum eſt naturalis homini, inquantũ ſubditur rationi. Quod ãt excedat limites rationis hoc eſt contra naturam hominis inquantũ hõ, & ideo pronitas ad actum immoderatum cõcupiſcentiæ dicitur vulnus naturę. 2.

Ad tertium arg. dicendũ ꝙ infirmitas communiter dici poteſt omnis paſſio, in quantum debilitat, ſiue impedit robur animæ. Sed Beda accipit infirmitatem ſtricte, prout notat debilitatem naturę, ſiue difficultatem ad bene agendum. 3.

QVAESTIO II.

Vtrum mors, & alij defectus corporales ſint effectus peccati.

D.Th.1.2.q.109.ar.2.u.deCaieta.ibi. Dur.2.d.30.q.1.

SEcundo quęritur. Vtrũ mors, & alii corporales defectus ſint effectus pcti.

Arg. ꝙ non, quia remota cauſa, remouet effectus, ſed 1.

re

remoto omni peccato per baptiſmum, uel pœnitentiã non remouentur huiuſmo di defectus. igitur.

Rom. 5. Contra. Ad Romanos v. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & peccatum mors. Notandum, quòd aliquid poteſt eſſe cauſa alterius dupliciter. Vno modo per ſe, quod uidelicet per uirtutem ſuę naturę, uel formæ producit effectum. Alio modo per accidens ad modum remouentis prohibens, ſicut dicitur in 8. Phyſicorum, quòd diuellens columnam per accidens mouet lapidem columnæ ſuppoſitum.

Con. 1. Hoc præmiſſo, ponenda eſt talis concluſio. Peccatum non eſt per ſe cauſa mortis, & aliorum huiuſmodi defectum, ſed per accidens tantum. Prima pars patet, quia mors, & huiuſmodi defectus ſunt præter intentionem peccantis. Effectus autem per ſe eſt intentus a ſua cauſa. Secunda pars patet, quia peccatum primi parentis ſublata eſt originalis iuſtitia, quæ mortem, & alios defectus huiuſmodi prohibeat.

Ad argumentum dicendum, quòd remoto peccato, remouentur etiam huiuſmodi defectus. Non quidem in præſenti uita, ſed congruo tempore ſecundum ordinem diuinæ ſapientiæ. Oportet enim, quod ad immortalitatem, & impasſibilitatem gloriæ, quæ in Chriſto inchoata eſt, & per Chriſtum nobis acquiſita perueniamus, conformari prius pasſionibus eius. Vnde oportet, quòd ad tempus maneat in noſtris corporibus pasſibilitas, ad impasſibilitatem glorię promerendam conformiter Chriſto. 1.

Vtrum

Vtrum peccatum cauſet maculam in anima.

Diuus Tho. 1.2. *queſt*.86.*ar*. 1.& 2.

TERTIO quæritur. Vtrum peccatum cauſet maculam in anima.

1. Arguitur quòd non, quia uel illa macula eſt aliquid poſitiuum, uel eſt priuatio pura. Non primum, quia tranſeunte actu peccati, nihil poſitiuum uidetur manere in anima ex peccato, niſi diſpoſitio, uel habitus. Sed huiuſmodi diſpoſitio non poteſt dici macula peccati. Remota, enim diſpoſitione huiuſmodi, contingit adhuc maculam remanere, ut patet in eo qui peccat mortaliter prodigalitate, & poſtea tranſmutatur in habitum uicii oppoſiti, nec etiam uidetur dici poſſe, quòd illa macula ſit priuatio pura, quia omnia peccata conueniunt ex parte auerſionis, & priuationis gratię, & ſic ſequeretur, quod omnium peccatorum eſſet una macula.

Contra Eccleſ 47. dicitur Salomoni. Dediſti maculam in gloria tua, & ad Ephe. v. vt exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam non habentem maculam, neque rugam, &c. Notandum, quòd ſecundum ſanctum Thom. prima 2. quæſt. 86. Macula peccati notat detrimentum nitoris, quòd anima incurrit per contactum amoris quo inhæret rebus aliquibus contra lumen rationis, & diuinæ legis, quemadmodum corpus nitidum maculari dicitur ex contractu luti, huiuſmodi autem detrimentum nitoris in anima, non cauſatur à rebus ipſis quaſi agentibus in animam, ſed ipſa anima ſeipſa illud incurrit inordinate adhærendo rebus. Scot. autem, quòd tranſeunte actu peccati in peccatore ſolum remanet relatio rationis, quę eſt obligatio ad pœnam, quæ quidem obligatio eſt a diuino intellectu, & diuina uoluntate ſic obligante, & habent tria nomina. Dicitur enim macula, quia diſconuenit animę, dicitur offenſa, quia Deus uult eam vindicare, & dicitur reatus formaliter, inquantum

Ecc. 47.

Eph. 5.

4. *d.* 14. *q.* 1.

tum talis obligatio, ſi ab illa dicit peccator formaliter.

Con.1. His præmiſſis, ponenda ē talis conc. Ex peccato cōſequit in anima macula quædam in ipſa manens poſt actum peccati, patet ex dictis.

1. Ad arg dicendum, quod patet etiā ex dictis, quia ſm Thom. macula nō ē aliquid poſitiuum in aīa, nec tñ dicit priuationem præciſe, & abſolute, ſed in ordine ad peccatū quod conſequitur. Et ideo diuerſa peccata, diuerſas maculas inducunt. Secundum Scot. vero macula non dicit aliquid reale, ſed relationem rationis.

Vtrum peccatum mortale inducat reatum pœnæ.

D.Tho.1.2.q.87.arti.1.Dur.2.ſent.d.42.q.3.

QVarto quęritur. Vtrū peccatū mortale īducat reatum pœnæ ęternę.

Primo arguit, quod peccatū nō iducat reatū pœnę, quia dicit Aug. Iuſſiſti domine, & ſic eſt vt ſibiipſi pœna ſit inordinatus animus, ſed pœna nō cauſat reatum alterius pœnæ, quia ſic iretur in infinitum. igitur. &c. Confeſſ. lib.1.

2. Secundo arguitur, quòd nullū peccatū inducat pœnę æternæ. qa nullu ſapiēs facit aliquid niſi in ipſo delectet, ſed Deus nō delectat in pditione hominū, vt habetur Sa.i. ergo Deus no punit homines pœna ſempiterna.

Tertio arg. Pœna ęterna differt a temporali in infinitum ſed nullū peccatum differt ab altero in infinitum, cū omne peccatum ſit actus humanus, qui infinitus eſſe non poteſt, ergo ſi aliquod peccatum inducat reatū pœnæ ęternæ, ſequitur, quod omne peccatum talem reatum inducit, quod ē falſum. 3.

Cōtra. Matthæ. Ibunt ſcɫ licet impii in ſuppliciū ęternum. Primo notandum ſecūdū Thom. prima ſecundę. q. nonageſima ſeptima, ꝙ quicunque contra ordinem aliquem inſurgit iuſtum eſt, ut ab ipſo principe ordinis deprimatur. Omne autē peccatum ē actus inordinatus, & ſic quicunque peccat contra ordinem aliquem agit, ideo iuſtum eſt, vt ipſo ordine deprimatur. Quę quidem depſſio pœna eſt. Vnde ſecūdum tres ordines quibus ſubditur humana uoluntas, triplici pœna poteſt homo puniri. Primo enim ſubditur ordini proprię rationis. Secundo ordini exteriori guber- Mat.25

bernantis, uel ſpiritualiter, vel temporaliter ; polytice, vel yconomice. Tertio ſub ditur vniuerſali ordini diui ni regiminis. Quilibet autẽ horum ordinum per pecca tũ peruertitur, ille enim qui peccat, agit contra rationẽ, & contra legem humanam, & contra legem diuinam. Vnde triplicem pœnam incurrit. Vnam quidem a ſeipſo, quę eſt cõſcientiæ remorſus. Aliam uero ab homine,
2. d. 36. q. 1. & aliam a Deo. Secundo notãdum, ꝙ beatus Bonauent. quadruplici ratione oſtendit, ꝙ ad culpam ſequitur inſeparabiliter pœna Prima ratio ſumitur ex perfectione diuinæ æquitatis, tantæ .n. ęquitatis eſt Deus, vt nõ patiatur ad modicum dedecus peccati eſſe ſine dedecore iuſtitiæ. Omni enim debet mõ iniuſtitiã ſuperare. Secunda ratio ſumit̃ ex pulchritudine vniuerſitatis. Vniuerſum enim ex ordine pulchritudinem habet, quæ talis eſt qualem decet ad oſtenſionẽ ſummæ ſapientię. Et ideo nullo modo fœdari põt, nõ poteſt igitur ad momentum eẽ in vniuerſo aliquid inordinatum, ergo nõ põt eſſe peccatũ a pœna ſeparatũ. Tertia ratio ſumit̃ ex corruptione culpę, dũ .n. uoluntas in actu ſuo ſe uoluntarie deordinat, ſemetipsũ incuruat, & mõ ſpecie, & ordine priuat Talis aũt priuatio magna ẽ damnificatio, & læſio. Quarta ratio ſumit̃ ex cõditione peccantis naturę, quia uoluntas rationalis, q̃ ẽ cauſa peccati, eſt quaſi media inter ſenſualitatẽ, & ſinderesim Senſualitas .n. omnino inclinat ad id ꝙ eſt delectabile ſenſui. Syndereſis autem omnino declinat ad bonum rationis, vel oſtenſiue, prout dictum eſt in ſecundo tractatu, ponendo ſyndereſim in intellectu, vel inclinatiue, trahendo determinate ad bonum rationis, licet nõ neceſſario, ſecundum quem modum ponẽda eſſet ſyndereſis in uoluntate. uoluntas .n. rationalis de ſe ĩdifferens eſt, vt tẽdat ad bonum ſenſus, vel ad bonum rationis. Eſt etiã media ĩter Deum, & creaturas alias a ſe. Cũ ergo ſe cõuertit ad hęc inferiora ab eo recedit, qui ſurſum eſt, & dum acquirit paruum bonum, amittit magnum bonum, quia dum acquirit bonum, vt nunc amittit bonum ſimpliciter, & q̃ erat media, facit ſe infimã, & cum peccando cõcordat ſen

ſua

ſualitati, diſcordat a ſynde reſi,& diſcordando a ſynde reſi ex illa repugnantia incurrit remorſum quędã, & afflictionẽ internam. Et ita peccando, perdit magnum bonum, perdit honorem ꝓprium, perdit ſolatium, & ĩcurrit remorſum. Et ſic patet, ꝙ ad culpam inſeparabiliter ſequitur pœna, tam pœna damni, quàm pœna afflictionis inuoluntariæ. Pœna aũt damni ſemper ſequit̃ in actu, quia nunquam homo ẽ in culpa, quin ſit ſemper in damno. Pœna vero afflictionis, ſiue remorſio, ſemper ſequit̃ in habitu, quamuis propter delectationem inteſã, vel in conſiderationem, aut diſtractionem animi, nõ ſẽper ſentiatur. Tertio notandum, quod pœna poteſt accipi dupliciter. Vno mõ generaliter pro quacunque afflictione dolorem, aut triſtitiã ingerente, & ſic manifeſtum eſt, ꝙ non omnis pœna præſupponit culpã. Hoc enim modo in brutis ẽ pœna, in quibus tamen nulla eſt culpam. Alio modo ſumitur pœna proprie, prout dicitur a puniendo. Et hoc modo omnis pœna aliquo modo reſpicit culpam. Et hoc multipliciter. vt dicit Beatus Bonauen. Quædam enim reſpicit culpam, ut pręſentem in ſe, vt pena infernalis. Quædam vt præteritã in ſe, ſed pręſentẽ in reatu, & ſequela, ſicut pœna purgatoria. Quædam vero ſolum vt pręteritam, & hoc in eo qui punit̃, cuiuſmodi eſt pœna iuſtorum, excepto Chriſto. Quędã vero reſpicit culpam non in ſe, ſed in alio, ſicut patet in Chriſto. Quarto notandum, ꝙ ſicut patet ex primo notabili. peccatũ ex hoc inducit reatum pœnæ, quia peruertit aliquẽ ordinẽ. manẽte aũt cauſa, manet effectus. Vnde quãdiu manet puerſitas ordinis, manet etiam reatus pœnæ. Quandoq; aũt aliquis peruertit ordinẽ reparabiliter, & quandoq; irreparabiliter, defectus .n. quo tollitur principium ordinis ẽ irreparabilis. Si aũt ſaluetur principium ordinis virtute eius fieri põt reparatio, ſicut ſi corrumpat̃ principium viſiuum nõ põt fieri viſionis reparatio, niſi ſola uirtute diuina. Si vero ſaluo principio viſiuo aliqua impedimenta adueniant viſioni reparari poſſunt per naturã vel ꝑ artẽ. Si ergo per peccatum corrumpatur principium ordinis, quo uoluntas 2.d.39. q.1

tas

tas hominis ſubditur Deo, & in Deum tendit, vt in finem vltimũ ordinatio quã tũ eſt de ſe irreparabilis ẽ, licet reparari poſſit diuina uirtute. Principium autem huius ordinis eſt ipſe ultimus finis, cui homo inhęret per charitatem. Et ideo quę cunque peccata auertunt, a Deo charitatem auferentia quantum eſt de ſe inducunt reatum pœnæ æternæ.

Con.1. His præmiſſis, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Reatus pœnæ neceſſario conſequitur peccatũ, patet ex primo notabili.

Con.2. Secunda concluſio. Pęna tam damni quàm ſenſus inſeparabiliter concomitatur peccatum patet ex ſecundo notabili.

Con.3. Tertia cõcl. Peccatũ mortale ĩducit reatũ pœnæ æternę, patet exquarto notabili.

1. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ illa pœna inordinatæ animi debetur peccato ex eo, ꝙ peruertit ordinem rationi. Fit autem reus peccator alterius pœna, ex eo quod peruertit ordinem legis diuinæ, uel humanæ.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, quod Deus non delectat in pœnis propter ipſæ, ſed delectatur in ordine ſuę iuſtitiæ, quę hoc requirit.

3. Ad tertium argu. dicendum, ꝙ peccatũ ex hoc inducit reatũ pœnę æternæ, quia auertit a principio ordinis, ꝙ ẽ ultimus finis. In quibuſ dã autẽ peccatis ẽ inordinatio, non tamen auertens ab ultimo fine, ſed ſolũ ẽ inordinatio circa ea q̃ ad finem ſunt, inquantum plus uel minus debite eis intendiť, ſaluo tamen ordine ad ultimũ finem, puta cũ homo nimis afficiť ad rem temporalem. Nec tamen uellet pro ea aliquid agere, diuinum pręceptum. Vnde huiuſmodi peccatis nõ debetur pœna æterna, ſed temporalis. Et licet huiuſmodi peccata non differant in infinitũ a mortalibus ex parte cõuerſionis ad bonum cõmutabile, differſit tñ in infinitũ ex parte auerſionis. Finis enim ultimus a quo auertit peccatũ mortale ĩ infinitum differt ab his quæ ſunt ad finem, circa quę in ordinatione importat peccatum ueniale.

QVAESTIO V.

Vtrum peccatum ſit pœna peccati.

D.Tho.1.2.q.87 ar.2 Dur.2. d.36.q.2. Sco.2.d.36.q.1.

Quin-

QVito quęrit. Vtrū peccatū ſit pœna peccati.

1. Arguitur ꝙ non, quia dicit Aug. quod omnis pœna eſt iuſta. Omne autem iuſtū eſt a Deo ergo culpa eſt pœna peccati. *Retra. lib. 1.*

2. Secundo. Omne aūt iuſtum eſt a Deo, ergo culpa eſt pœna peccati. Secundo: Omne peccatum eſt uoluntarium, pœna aūt eſt iuoluntaria. ſecundum Anſel.

3. Tertio pœna nō excedit culpā, quia Deus ſemper punit citra condignū, ſed qñque ſequens peccatū eſt maius ꝑcedente. Item cū ſit ſtatus in peccatis deueniendū eſt ad vnum peccatū, quod non punitur ꝑ aliquod peccatum, ergo non ita punit̄, ſicut aliquod præcedens & tñ vltimum pōt eſſe maius præcedente, ergo maius peccatum minori pœna punitur, quod eſt inconueniens. *Lib. de concep. uirg.*

4. Quarto. Si culpa ſequens eſt pęna ꝑcedētis, ergo a relatiuis culpa ꝑcedens eſt meritū ſequentis, & pari rōne illa culpa ſequēs eſt meritū alterius, & ſic deinceps. Si ergo nullum peccatum debet remanere impunitū, videt̄, ꝙ homo debeat peccare in ęternum, quod in conueniens eſt & indignum.

Cōtra. Dicit Aug. ꝙ quædam peccata ſunt pœnę peccati. Notandum ſecundum Magiſtrum, ꝙ priuatio boni poteſt intelligi actiue, uel paſſiue. Primo modo eſt culpa, & ſecundo modo pœna. Et hoc ſecundum Scot. ibidem poteſt ſic exponi, quod ipſa culpa eſt a uoluntate, ut a cauſa actiua, ſed tñ deficiēte, & ipſa pœna eſt in uoluntate, ſicut in ſubiecto, ꝙ per culpam priuatur bono conueniente, quod quidem bonum erat debitum inquātum uoluntas potuit, & debuit agere ad rectitudinem actus, & tñ non egit. Primo itaque modo eſt culpa. Secūdo modo formaliter eſt pœna, quia uidelicet corruptio, ſiue priuatio boni ſibi maxime conuenientis, & ut ſic non eſt formaliter uoluntaria, quia uoluntas inquantum ſubiectum non habet formam ſibi inhęrentem in ſua poteſtate.

Hoc pręmiſſo, ponenda eſt talis concl. Omne peccatum eſt pœna, & unum peccatum poteſt eſſe pœna alterius. Prima pars ſatis patet ex precedēti quæſtione, ſed tamen iterum ſic probatur ſecundum Scot. quia pœna formaliter eſt carentia boni conueni *Con. 1.*

ni conuenientis uoluntati, & volenti. Sed ſi diſtinguamus in uoluntate affectionē boni iuſti, & boni commodi, patet, quia ablatio boni commodi eſt pœna, ergo ēt ablatio boni iuſtitiæ. Patet conſequentia, quia bonum iuſtitię eſt magis conueniēs uoluntati, quam bonum cō modi. quod patet, quia quā to perfectibile eſt nobilius, & per conſequens perfectus correſpondens nobilior tā to eorum eſt melior conuenientia, & priuatio peior, ſed uoluntas inquantum habet affectionem iuſtitiæ, uidelicet inquātum libera eſt loquendo de iuſtitia innata eſt ſimpliciter nobilior ſeipſa inquantum habet affectionem commodo, igitur melior eſt conuenientia iuſtitiæ ad uoluntatem, quam boni cōmodi, ergo eius ablatio peior, & pœna maior, quam ablatio cuiuſcunque commodi a iuſticia. Secūda pars probatur, quia Apocalipſis vltimo dicitur. Qui in ſordibus ē ſordeſcat adhuc. Vbi dicit gloſa. Qui in ſordibus eſt hoc meret, vt ſordeſcat adhuc. Sed in ſordibus eſſe non eſt aliud, quam eſſe in peccatis, & ſordeſcere nihil aliud eſt quam peccare, ergo peccatū eſt meritum alterius peccati, ergo a relatiuis peccatū ſequens eſt retributio precedentis, ſed retributio peccati eſt pęna. igit. Item ſic probat Sco. vbi ſupra quia ſicut ablatio gratię ē pęna peccati ex eo, ꝙ Deus ex demerito peccati ſuā manutenētiā, ſubſtrahit ne gratia conſeruet. Ita ēt demerito peccati præcedētis pōt Deus ſe ſubſtrahere a uoluntate ne agat ad rectitudinē ſecundi actus ſicut age. et ſi nullū demeritū p̄ceſſiſſet, illa ergo carentia rectitudinis in ſecūdo actu eſt pœna peccati precedentis, & tñ ēt habet rōnem peccati, quia licet non ſit in poteſtate uoluntatis dare rectitudinē, fuit tñ in eius poteſtate prius. ſ. ante primū peccatū, eo ꝙ priuauit ſe illa aſſiſtentia diuina, q̃ Deus paratus erat ſibi cooperari ad rectitudinem, & iō imputatʼ ſibi ad peccatum, ſicut etiā imputat ei, ꝙ non gratuite agit in ſecūdo actu poſt gratiam corruptā. In hanc enī impotentiam ex ſe incidit. Potuit .n. cuſtodiſſe gratiā. Iſte tñ modus, ut dicit Sco. uidetʼ difficilis, cum enim uoluntas ſemel peccauit, ſi Deus in ſecundo actu non aſſiſtat

ſtat ad cauſandum rectitudi
nem in eo, uidetur, ꝙ illud
peccatum ex tunc non ſit in
poteſtate uoluntatis, ꝙ vide
tur inconueniens, ideo poſ-
ſet aliter dici, ꝙ licet Deus ĩ
actu ſecundo quantum ẽ ex
ſe aſſiſtat uoluntati, ſicut in
primo, & ĩ quolibet actu pri
ma cauſa deficiens, ideſt nõ
recte agẽs eſt voluntas crea
ta. Tamen defectus ſecũdus
eſt pœna peccati primi pro
quanto eſt ibi priuatio bo-
ni animæ conuenientis uo-
luntati, nec eſt ſimile de pri
uatione gratię, & rectitudi-
nis in actu ſecundo puta, ꝙ
Deus ſicut propter demeri-
tum non aſſiſtit ad cauſan-
dum gratiam in anima, ita
nec ad cauſandum rectitudi
nem in uoluntate. Ipſe enĩ
non dedit gratiam antece-
denter, ſicut dedit rectitudi
nem, & ideo poteſt eã non
dare conſequenter. Carẽtia
etiam gratiæ eſt una iniuſti
cia habitualis in anima, nõ
propter aliud, & aliud pec-
catũ. In actibus autẽ malis
ſibi inuicem ſuccedentibus,
ſemper eſt nouum malum &
ideo oportet illorũ quem
libet eſſe in poteſtate uolun
tatis creatæ. Non ſic autem
carentiã gratiæ poſt inſtans
annihilationis oportet eſſe
in poteſtate uolũtatis, quia
non eſt noua iniuſtitia.

Ad primum arg. di. Bona 1.
uentura, quod & ſi non ſem
ꝑ illud ꝙ eſt pœna ſit a Deo,
tamen in quantum eſt ordi-
natiuum culpæ ſic & a Deo,
quia ipſe ordo eſt a Deo.
Sed hanc reſponſionem im
probat Scotus, quia ſi pœna
non eſt aliquod ens, quod
poſſit eſſe a Deo, nec etiam
culpa põt eſſe a Deo, ergo
nec relatio fundata in alte-
ro extremorum, & ita nul-
lus eſt ordo qui poſſit eſſe a
Deo, ideo poteſt aliter dici,
quod aliqua pęna eſt ſolum
modo carentia boni conue
nientis naturæ intellectuali
ſicut eſt carentia viſioni, &
fruitionis Dei. Alia eſt pę
na, quæ eſt aliquid poſitiuũ
diſcõueniens tali naturę, &
omnes pœnæ hoc modo di
ctę, poſſunt dici eſſe a Deo.
Et de iſtis intelligendũ eſt
illud Aug. lib. retractationũ.
In bonis operibus Dei bo-
na opera ſunt iſta punitiua,
licet ſint mala ipſius punitis
quia diſconueniunt eis. Sed
pęnæ primo modo dictę nõ
ſunt a Deo efficiente, quia
non ſunt aliquid effectibile
nec deficiente primo, ſed tã
tum propter demeritum vo
luntatis in actu peccati non

coagendo uoluntati ad rectitudinem habēda, ad quā operatus fuiſſet quantum eſt ex ſe. Talis ergo pœna eſt a Deo non infligente, uel efficiente, nec deficiente primo, ſed deſerente naturam, quæ deficit, & relinquente eam in ſuo defectu, & in omnibus defectibus cōſequentibus ad illum defectum, in quos incidit ratione primi demeriti deſerta a Deo.

2. Ad ſecundum argu. patet reſponſio ex dictis.

3. Ad tertium argu. dicendum, quod ſi eſſet pœna inflicta a Deo, nō eſset maius malum, ſed minus, ſed ſicut dictum eſt ſecundum peccatum non eſt pœna inflicta a Deo, ſed eſt tantummodo a Deo deſerente.

4. Ad quartum arg. dicendū ꝙ culpa præcedens reſpectu ſequentis non eſt meritum condigni, ſed congrui. Quæ quidem cōgruitas in alia pęna de facili recōpenſari poteſt per aliam congruitatē. Sicut enim congruū eſt, ꝙ Deus peccatorē deſerat, permittēdo eū labi in aliud peccatum ſic ēt cōgruum eſt, qa male uſus eſt vita, ut uitā ſibi auferat, & ī infernum demergat. Et præterea ſicut cōgruum eſt, ut dimittat eum cadere in aliud peccatum. Sic etiam congruum eſt, ut ſi velit pœnitere, & abſtinere det ei auxilium, ut in aliā culpam non corruat.

Explicit prima pars.

SEQVITVR SECVNDA PARS.

DICTO in prima parte huius tractatus de peccato in generali cōſequenter in hac ſecunda parte iuxta diuiſionem a principio poſitam, dicendum eſt de peccatorum primordiali originatione. Vbi ſunt tria conſideranda. Primum eſt primorum paren tum tranſgreſſio. Secundum eſt originalis peccati transfuſio. Et tertium eſt ipſius originalis culpæ conſecutio.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum peccatum primi hominis potuit eſſe ueniale.

Tho. 1.2.q.89.arti.3. Dur. 2. diſt. 21. quæſt.4. Scot.2.di. 21.quæſt.1.

CIrca primum primo quæritur. Vtrum peccatū primi hominis potuit eſſe ueniale.

Ar.quod non quia omni peccato debetur aliqua pœna,ſed pœna non potuit eſſe in ſtatu innocentiæ,ergo tunc non potuit eſſe peccatũ niſi auferens rectitudinem innocentiæ, & ſic mortale.

2. Secundo arguitur. Nulla obliquitas ſtat cum rectitudine ſumma,ergo in ſtatu ĩnocentiæ nõ potuit eſſe peccatum, niſi corrumpens rectitudinem, & ſic mortale.

3. Tertio arg. Nulla poteſt eſſe obliquitas in uiribus inferioribus,quandiu uires ſuperiores ſunt ordinatæ ad Deum,ergo primum peccatum non potuit eſſe niſi in uiribus ſuperioribus,ſed oẽ tale eſt mortale.igitur.

Contra.Magis repugnat rectitudini innocentiæ mortale quã ueniale,ſed nõ obſtante illa rectitudine, potuit peccare mortaliter, ergo & uenialiter.Primo notandũ,ꝗ aliqui dixerunt,ꝗ primũ peccatũ non potuit eſſe ueniale.Et huius opinionis ſit Alexander de Alis doctor ſanctus,& beatus Bon. propter rationes adductas in principio quæſtionis.Sed contra hanc opinionem ſic arguit Sc.quia nõ perfectius coniungebat ultimo fini iuſtitia originalis, quam gratia gratũ faciens.Sed cũ gratia quantacunq; cõceſſa uiatori, poteſt ſtare peccatum ueniale. Vnde Iohannes in ſua canonica. Si dixerimus, quod peccatum non habemus noſipſos ſeducimus. igitur.Item potuit Adam dicere uerbum ocioſum in ſtatu innocentiæ,tale autem non eſt mortale.igitur.Secundo notãdũ, quod peccatũ mortale non differt a ueniali in hoc præciſe,quod vnum eſt reſpectu finis ut mortale, & aliud reſpectu eorum quę ſunt ad finem,ſ. ueniale, immo utrunque poteſt eſſe & circa finem, & circa ea quæ ſunt ad finem.Sed in hoc diſtinguuntur, quia peccatum mortale auertit a fine,nõ autẽ ueniale.Peccatum.n mortale eſt deordinatio oppoſita ordinationi ſine qua finis conſequi non poteſt, & illa eſt ordinatio,quæ cadit ſub præcepto.Peccatum uero veniale eſt deordinatio oppoſita ordinationi,quæ non ẽ ſimpliciter neceſſaria ad cõſequendum finem,eſt tamen utilis, & talis eſt ordinatio, quę eſt de conſilio.

His præmiſſis, ponẽda ẽ talis concl.Adã potuit prius peccare uenialiter patet, qa potuit habere actum deordinatum Con.1.

dinatū cōtra cōſiliū abſque hoc, ꝙ haberet actū deordinatū contra præceptū. Item patet concluſio ex rationib. poſitis in primo notabili.

1. Ad primum argumentū dicendum, quod alia pœna, quam mors poteſt reſpondere ueniali puta diſplicentia aliqua. Nec obſtat innocentiæ Adæ habuiſſe pœnā debitā ueniali præter mortem, uel poteſt dici, ꝙ pœnę proprie non correſpondēt ueniali. Sed committens ueniale eſt debitor feruentioris actus uoluntatis, quā prius qui feruor conſumeret peccatūm ueniale.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ uenialis obliquitas potuit ſtare cum ſumma rectitudine habituali. tunc poſſibili uiatori, nec ſibi repugnabat. Et forte ēt, ut dicit Sco. non repugnabat rectitudini actuali, ſicut ēt nunc actum maxime meritorium pōt ſequi aliqua vana gloria quæ eſt peccatum ueniale, nec tñ tollit meritum illius actus. Et ſi obiiciatur, ꝙ eadē ratione poſſet ſtare ueniale peccatum cū beatitudine dicendū, ꝙ ſi beatus dimitteretur ſibi poſſet in illū actum, ſed non eſſet ſibi ueniialis tranſgreſſio præcepti ꝙ habet de ſemper elicēdo ſiue continuādo actum fruitionis. Non diuertendo nō ſolum ad oppoſitū, ſed nec etiam ad actum diſparatum uiatori autem nullum pręceptum tale datur ad minus quantum ad actum diſparatum.

3. Ad tertium argumentum dicendum, quòd dato etiam quod in inferioribus uirib. non potuerit fuiſſe deordinato, niſi præfuiſſet in ſuperioribus, non tamen omnis deordinatio in uirtute ſuperiori eſt peccatum mortale. Leuis enim motus per ſurreptionem circa articulum fidei eſt deordinatio in portione, uel uirtute ſuperiori, & tamen non eſt mortale peccatum.

Vtrum peccatum Adæ fuerit grauiſſimum.

Tho. 1. 2. q 63. ar. 3. Sco. 2. d. 21. q. 2. Dur. 2 d. 21 q. 3.

QVAESTIO II.

Secundo quæritur. Vtrū peccatum Adę fuerit grauiſſimum.

1. Arg quòd ſic, quia ademit maximū bonū, ſcilicet iuſtitiam originalem.

Secūdo arg. Peccato Adę ma-

maxima fuit pœna inflicta, ſcilicet mors.

3. Tertio argu. dicit Gloſ. ſuper illud pſal. Quæ non rapuit tunc quòd ex ſoluebatur Eua, & Adam rapere voluerunt fęlicitatem, ſed hoc eſt maximũ malũ in Angelo, ergo multo magis in hĩne q̃ magis diſtat a Deo.

Sup. Ge. a12 Contra Aug. dicit ꝙ Adã non carnali concupiſcentia victus, ſed amicabili quadã compulſus beniuolẽtia qua pleruncq; fit, vt offendatur Deus, ne offendatur amicus peccauit. Eua autem ſecundum eũ multum magis peccauit, quia appetiuit æqualitatem diuinam. Primo notãdũ, quod duplex eſt actus uoluntatis, ſcilicet uelle & nolle. In nolle ãt nõ poteſt primo conſiſtere peccatũ, vt dictum eſt in ſecũdo tractatu vbi quærebatur de primo peccato angeli. Velle ãt eſt duplex, ſcilicet amicitiæ & concupiſcentiæ, ſiue commodi. Quod autẽ amatẽ amore amicitiæ magis amatur, q̃ quod amatur amore commodi, quia ut habetur primo poſteriorũ. propter quod eſt vnumquodque tale & illud magis. Primũ aũt peccatum Adæ non fuit ex immoderato amore ſui, ſicut fuit primum peccatum angeli. Angelus enim ſe per eſſentiam intelligit, primus homo vero prius intelligit aliã, quàm ſe & vtitur obiecto ſenſibili in ſui cognitione. Primum itaque peccatũ Adæ, ſecundum quod dicit Aug. ſuper Gen. fuit immoderatus amor amicitiæ uxoris ſuę. Propter quã noluit eam contriſtare, quia credebat eam ſine ſuo ſolatio cõtabeſcere. vt dicit ipſe Aug. Non erat autem amor ille libidinis, quia nõdum erat talis. Ex hoc autem amore mortale peccatum grauius ſequebatur, ſcilicet uoluntas explendi illud quod nõ licuit, puta præceptũ de eſu pomi uiolare. Quod quidẽ præceptũ nõ erat de lege naturę; ſicut sũt ꝑcepta decalogi. Eſus.n. illius pomi in ſe nõ erat de gñe mali, ſed ſolum fuit malũ, quia prohibitum ad experiendam eorũ obedientiã. Secundo notandum, ꝙ grauitas peccati attenditur ex hoc, quod opponitur magis intenſæ bonitati, vel quia bonitas cui opponitur eſt magis neceſſaria, quia uidelicet peccatum eſt contra plura pręcepta, & magis ardua. Poteſt tamen aggrauari peccatum ratio-

2.d.39. q.1 ratione ſequelę, aut etiam propter excellentiam perſonę,& dignitatem.

Con.1. His pręmiſſis ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Peccatum Adæ, ſm formalem rationem nõ fuit maximum, patet, quia nõ fuit directę contra maximũ bonum diuinum, ſed ſimpliciter circa bonum creatum quamuis indirectæ priuaret maximum bonum. Nec etiã fuit directæ cõtra arduiſſimum pceptum, quod eſt. Diliges dñm &c. Nec etiam cõtra pręceptum de dilectione proximi, immo ſolum contra præceptum poſitiuum de eſu ligni boni, & mali. Peccata autem contra decem præcepta decalogi ſunt contra illud, quod etiã eſt tenendũ ex lege naturę.

Con.2. Secunda conclu. Peccatũ adfuit maximũ peccatũ rõne ſequelę, & ſpeciale habuit grauitatem ex conditione perſonæ. Primũ patet, quia ex ea conſecuta eſt iuſtitię originalis amiſſio tã in eo, q̃ in ſua tota poſteritate. Secundum patet, quia non habebat inclinationem impulſiuã ad cadẽdum, immo fortitudinẽ ad reſiſtendum. Habebat.n. illam iuſtitiam originalẽ p quã facile poterat omne peccatum vitare, quæ ſibi tradita fuit tali pacto, quam ſi eam perderet pro ſe, & ſua poſteritate pderet.

Tertia concl. Eua ſimpliciter, & per ſe plus peccauit quã Adã, licet ex circunſtantia accidentali peccatũ Adę fuerit ſm quid grauius. Primum patet quia Eua voluit uſurpare ſibi diuinitatẽ, ut dicit Aug. Vñ habẽs auiditatem diuinę ſciẽtię fuit ſeducta. Adam vero nõ fuit ſeductus, ut dicit Apoſt. iõ nõ appetit qualitatẽ Dei. Itẽ Eua fuit cã peccati uiri. Secũda pars pbatur, quia excellentior & dignior, & ad reſiſtẽdũ fortior erat, Adã q̃ Eua. Con.3. 1.Tim.2.

1. Ad primũ arg. dicendũ: ꝙ peccatũ Adę non ademit formaliter maximum bonum, nec directę, ut dictum eſt, nec etiam ademit formaliter originalem iuſtitiam, ſed ſolum demeritorię.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ peccato Adæ non debebatur maxima pœna, immo ſi ipſæ damnatus fuiſſet pro peccato illo nõ fuiſſet ita grauiter punitus ſicut multi alii. Et cum dicitur, quòd pro illo peccato inflicta eſt mors, dicendũ, ꝙ non erat immortalis hõ ante culpam per aliqua naturalia,

turalia,ſed per gratuita ſibi collata.Videmus autem quã doq; ꝙ ex una culpa ſubſtrahuntur maxima beneficia,licet pro illa non infligatur niſi modica pœna. Vnde poteſt dici,ꝙ mors quę debeẽ peccato Adę,licet ſit pœna generalior,quam alia quæcunque pœna hominis pro quocunq; peccato data, nõ eſt tamen maior pęna, aut grauior ſimpliciter.

3. Ad tertium arg.dicendũ, ꝙ Adam nõ appetebat ęqualitatẽ Dei directe,& formaliter,ſed interprętatiuè tm̃, & ſic omnis peccans, ſm ꝙ dicit Anſel.de caſu diaboli, uult reparare ęqualitatem Dei, immo vult eſse maior Deo in eo,ꝙ uoluntatẽ ſuã præfert uoluntati diuinæ.

Vtrum peccatum primi hominis fuerit ignorantia.

Sco.2.d.22.quæſt.1.

QVAESTIO III.

Tertio quæritur.Vtrum peccatum primi hominis fuerit ex ignorantia?

1. Arg.quod ſic. Dicit Aug. de ciuitate Dei.Adam inexpertus diuinę ſeueritatis falli potuit ut crederet ueniale quod erat mortale.

Secundo arg. Peccatum primorum parentum non fuit ex infirmitate, quia nulla inordinata paſſio fuit in eis añ peccatum, nec fuit ex induſtria, ſiue certa ſciẽtia. Non enim fuit peccatum in ſpiritum ſanctum. ergo uidetur,ꝙ fuerit ex ignorãtia. 2.

Tertio argu.Dicit philoſophus. iii.Eth. Omnis malus ignorans. Sed Adam factus eſt malus per peccatũ. igitur. Contra. Ignorantia eſt pęna peccati, ergo non pręceſsit peccatum. Notandum,quod ſecundum Rich. ignorantia dupliciter accipitur. Vno mõ pro ſimplici neſcientia,&talis non eſt pęna ſed defectus naturalis cõſequens naturam creatam cuius non eſt oĩa ſcire. Alio modo pro neſcientia eorũ, quæ quis tenetur ſcire pro illo tempore quo debet ea ſcire.Aliter ſic diſtĩguit Sc. quædã eſt ignorantia precedens peccatũ, & diſponens ad ipſum. Alia eſt ignorantia concomitans peccatum. Alia vero eſt ignorãtia,quę ſequiẽ ex peccato tãquã pęna eius.Vel aliter ſic.Ignorãtia põt,vel ꝓ sĩplici neſcientia,vel ꝓ ignorãtia erronea accipi. Ite ignorãtia põt eẽ ipſius facti in ſe, uel quo ad

quas circunſtantias, uel ẽt
quo ad aliquid cõſequens.

Con.1. His præmiſſis ponenda
eſt talis cõcl. Primus homo
non peccauit ex ignorantia
erronea, nec ex ignorantia
eorum, q̃ quis tenetur ſcire,
neq; ex ignorantia facti, li-
cet peccauerit ex ignorãtia
circunſtantiarum conſequẽ
tium. Primum patet, quia er
ror non præceſſit peccatũ.
4. Approbare.n. falſa pro ue-
ris eſt naturę lapſæ non in-
ſtitutæ. ut dicit Aug.iii.de
libero arbitr. Secunda pars
probatur, quia talis ignorã
tia eſt culpabilis, quę nõ po
teſt pręcedere prima culpã.
Tertia pars patet, qa ſciuit
hoc eſſe contra præceptum
Dei, ſcilicet comedere de li
gno. Quarta probatur, quia
neſciebat ante peccatum, u-
trum tanta pœna ſequeretur.
Ignorantia tñ aliqua erro
nea ſecuta eſt primum pec
catum, inquantum ex imo-
derato appetitu complacẽ-
di uxori ſuæ credidit eſſe
ueniale, qđ erat mortale.

1. Ad primum arg. dicendũ
ꝙ illa credulitas erroris nõ
præceſſit primum peccatũ
quis ſequeretur, ut dictum
eſt, uel concomitaretur.

2. Ad ſecundum argum. pa
tet ex dictis, quomodo i-
gnorantia circunſtantiarũ
conſequantium preceſſit
peccatum Adæ.

Ad tertium arg. dicendũ 3.
ꝙ illud dictum philoſophi
eſt intelligendum de igno-
rantia concomitante, aut
ſubſequente.

Vtrum peccatum originale transfundatur ad poſteros.

Th. 1.2.q.81.ar.1. Hen. quodl. 2 & 11. Dur. 2.d.31.q 1. Sco.2.d.30.q.1.

QVAESTIO II.

Circa ſecundum ſuperi
us propoſitum, quod
ẽ de peccati originalis trãſ
fuſione. Quęritur. Vtrum
quilibet, ſm legẽ cõmunem
propagatus ab Adam con-
trahat peccatum originale.

Ar. ꝙ nõ, quia dicit Aug. 1.
lib. de uera religione. Pecca
tum a Deo eſt uoluntariũ,
ꝙ ſi non eſt uoluntariũ, nõ
eſt peccatum. Sed in paruu-
lis, qui non habẽt uſũ ratio
nis nihil ẽ uolũtariũ, igitur. 2.

Secundo arg. Nullus pec
cat in eo, quod uitare non *De lib.*
poteſt. ut dicit Aug. Sed par *arb.li.3.*
uulus hoc uitare nõ poteſt
cum ſibi contingat a ſua
conceptione. igitur.

Ter-

3. Tertio arg.quia non peccat iſtę,qui naſcitur nec peccat iſtę,q̃ generat, ergo nō videtur, ꝙ ibi ſit peccatum.

4. Quarto ar.vt dicitur.Cæco nato nullus improperabit', ſed magis miſerebitur, ergo defectus naturalis non eſt culpabilis, iſtæ autem eſt huiuſmodi. *Ethic.l.*

5. Quito arg.Adam fuit minus bonum, quam tota natura humana, ergo propter eius peccatum tota natura nō debet originaliter īfici.

Ephe.2. Contra. Dicit Apoſtolus ad Epheſios.Omnes natura ſumus filii iræ.Item Aug.li. de baptiſmo paruulorum.Adam tabeficauit in ſe omnes de ſua ſtirpe uenturos. Primo notandum, ꝙ diuerſi diuerſimodę de peccato originali locuti sūt. Coueniētior tñ modus loquendi uideť eſſe,qui ponitur ab Anſel.lib. de cōceptu virginali vbi dicit.Hoc peccatū, quod originale dico aliud intelligere nequeo in ipſis īfantibus niſi factā per inobedientiā Adę iuſtitiæ debitæ nuditatē,per q̃ ſunt oēs filii irę.Ex quo concludit Sco. ꝙ peccatū originale nō eſt aliud,q̃ carentia iuſtitię originalis debitę, & nō qualitercunq; debitæ, ſed debitæ quia acceptę in primo parente,& ī ipſo amiſſæ. Et iō Adā non habuit pecm̄ originale, qa illud debitum nō fuit ad ipsū traductum per aliquem parentum, ſed in ſeipſo accipit illā iuſtitiam,& actu proprio amiſit.Et ſi obiiciatur, quia multi ſancti videntur dicere, ꝙ peccatū originali eſt concupiſcentia.Reſpondet Scot. ꝙ concnpiſcentia dupliciter pōt accipi. Vno modo prout eſt actus,uel habitus,vel pronitas in appetitu ſenſitiuo, & nullū iſtorum eſt formaliter peccatū. Alio modo prout eſt pronitas in appetitu rōnali,ſideſt in uoluntate ad concupiſcēdū delectabilia īmoderatæ eo, quod uoluntas nata eſt condelectari appetitui ſenſitiuo cui coniungitur.Et hoc mō concupiſcentia eſt materiale pctī originalis, quia per carentiam iuſtitię originalis,q̃ erat quædam habitualis qualitas a Deo data & conſeruata, q̃ cohibebat ipſam ab omni īmoderata delectatione, & triſtitia ipſa non poſitiuè,ſed per priuationē fit prona ad concupiſcendū immoderatæ delectabilia ſicut exemplificat Anſel.li. de caſu diaboli. de naui fracto gubernaculo,&

de

de æquo, qui ſibi dimittitur fracto freno. Et ſi obiiciat, ꝙ angelus caret iuſtitia originali, & tamen nō hēt peccatum originale, ergo peccatū originale nō eſt. formaliter carentia iuſtitię originalis. Item paruulus baptizatus caret iuſtitia originali, & tñ non habet peccatum originale, igit. Si āt dicat, ꝙ illud per gratiā eſt dimiſſum. Contra. Baptizatus relapſus, nō hēt gratiā nec habet iuſtitiā originalē, ergo peccatum originale redit ī eum Ad primum dicendum ꝙ Angelus non eſt capax iuſtitiæ originalis, vel ſi ſit capax habet eam. Si .n. non reſpicit per ſe, niſi uoluntatē & non appetitum ſenſitiuū, non eſt inconueniens ponere aliquod tale donū in angelo. Ad ſm dicendum, ꝙ in baptiſmo ſoluitur debitum habendi illud donum in ſe, & commutatu indebitum habendi donum æquiualēs, ſcilicet gratiam, & iſtud ſecundum debitum ſemper extunc manet, nec primum redit, & qui caret ſecundo dono debito grauius peccat, quàm qui caret primo. Ex hac autem ratione patet, ꝙ in baptiſmo iuſtitia originalis nō reſtituit in ſe formaliter, & ita non deletur peccatum originale per ſuum oppoſitum formaliter ſed tantum reſtituitur ipſa iuſtitia originalis in ſuo æquiualēti, immo ēt præeminēti, ſimpliciter enim perfectius & conuenientius cōiūgit gratia fini, ſub ratione finis, quam iuſtitia originalis. Et ideo cum dat gratia in baptiſmo ſimpliciter dimittitur illud peccatū eminētius, quàm remitteretur per poſitiuum formaliter oppoſitū, & licet remaneat carentia illius poſitiui, ſcilicet originalis iuſtitię nō tñ eſt culpa, quia illud poſitiuum non plus eſt debitum, ſoluitur enim debitum habendi illud, & cōmutatur ī debitū habēdi aliud donū. Pręterea dicēdū ꝙ licet nō repugnent abſolutę loquendo carentia iuſtitię originalis, & gratia pro ſtatu iſto, tamen repugnant inquantū illa carentia eſt culpa auertens a fine ultimo, & cōuerſio illi oppoſita nata eſt in eſſe per gratiā. Secūdo notādum, ꝙ Durandus addit ad prędictā diffinitionē peccati originalis unā particulā, ſcilicet indignitatē habēdi & ꝙ illa particula ſit neceſſaria ſic probari poteſt, qa poſito

poſito caſu, ꝙ primi parentes non peccaſſent poterat Deus nõ dare iuſtitiã originalẽ alicui paruulo ex eis propagato, in illo ergo paruulo fuiſſet carentia iuſtitiæ originalis debitę, & tñ tũc non fuiſſet culpabilis. Cõuenienter itaq; diffinit Durãdus peccatum originale ſic. Peccatum originale eſt carentia iuſtitiæ originalis debitæ ineſſe cũ ĩdignitate habendi Hęc tñ indignitas ſatis intelligi põt ex eo, ꝙ in prædicta diffinitione a Sco. poſita dicitur non qualiter cũq; debitę, ſed debitę quia in primo parente acceptæ, & in eo amiſſæ.iõ enim indigni ſunt filii Adæ habere iuſtitiã originalẽ, quia Adã per peccatum ſuum amiſit eam pro ſe & ſuis poſteris.

Con.1. His pręmiſſis ponenda eſt talis concl. Nulla tamen pro nunc facta mẽtione de Virgine Maria, de qua dicetur in ſequẽti tractatu. Quilibet ſm legem cõmunem propagatus ad Adam cõtraxit peccatum originale. Probatur per Augu. dicentem. Firmiſſime tene, nullatenus dubites omnem, qui ꝑ concubitũ hominis, & mulieris naſcitur in peccato originali naſci. Item ſic probat Scotus. Quilibet ſic propagatus habet carentiã iuſtitiæ originalis, ut patet ex effectibus illius iuſtitię, qui bus carent & quorum oppoſitum habẽt, vt experientia docet. Eſt ãt quilibet ſic ꝓpagatus debitor iſtius iuſtitię, quia accepit eã in primo parente, & per eius actũ amiſit eã, igitur. Sed contra hoc obiicitur, quia hæc natura numero, quę eſt in iſto non fuit in Adã, licet ibi fuerit natura eiuſdem ſpeciei. Reſpondet Scotus, quod oẽ donum iõ eſt debitum haberi, quia datur ab ipſo dãte uoluntate antecedente, ideſt q̃tum eſt ex parte ſui, licet non uoluntate cõſequente, ſed Adã accipiente iuſtitiã data eſt ẽt a Deo filio eius iuſtitia uoluntate Dei antecedente, id eſt quãtũ erat ex parte Dei, quia ſine ſpeciali dono cõfereẽ filio, niſi ad eſſet impedimentum, ergo ex illa collatione facta patri, filius eſt debitor iuſtitiæ ſic datæ. Rõnẽ ergo ꝓdictã, ſic cõfirmat Scot. quia rõ debiti tã ex parte doni, qđ debetur, quã ex parte, uoluntatis quæ debet illud habere eſt ipſa datio dãtis, ergo datio eiuſdẽ rõnis ſufficit ad hoc, ꝙ uoluntas ſit debitrix qualis

lis ſufficit ad hoc, ꝙ donum ſit debitũ. Sed ad hoc, ꝙ donũ ſit debitũ, ſufficit datio uolũtate ãtecedẽte, ſiue uirtualiter dare, licet nõ in ſe formaliter, ergo ad hoc, ꝙ uolũtas ſit debitrix, ſufficit ſimilis datio facta illi uoluntati, ſed quando facta eſt datio uoluntati Adæ, facta eſt tali mõ, ꝙ quaſi eadẽ datione quantum erat ex parte Dei dabatur ſimiliter oĩ uoluntati cuiuſcunq; filii ſui ſi nõ poneretur obex, ergo ex tali datione ſi uoluntas cuiuſcũq; filii Adæ debitrix illius iuſtitiæ. Propter ſolutionem ãt aliquorum argumentorum, quę fieri poſſent notat Sco. ꝙ dupliciter põt eẽ iuſtitia debita Vno mõ, quia in ſe accepta, & actione accipientis amiſſa. Alio mõ, quia accepta in alio, & actione alterius amiſſa. Primo mõ peccatum actuale eſt in iuſtitia, & carentia iuſtitię. Secundo mõ originale. Vñ magis comparatur peccato, quaſi quieſcenti in anima poſt actum tranſeuntem, q̃ peccato actuali, quod elicitur a uoluntate peccante.

1. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ ſi dicatur uolũtarium cõmuniter pro eo, quod in uoluntate ſic peccatum originale eſt uoluntarium. Eſt .n. in uoluntate, in qua nata eſt eſſe iuſtitia ſibi oppoſita Si uero dicatur voluntarium, quod eſt in poteſtate uoluntatis, vt eſt potentia actiua, non oportet peccatum eſſe uoluntarium ipſi habenti, ſed uel ipſi, uel alii, a quo contrahitur. Iſtud ãt fuit uoluntarium Adæ, a quo contrahitur.

Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ nullus peccat in eo, ꝙ vitare non poteſt, prout peccare dicitur elicere actũ peccãdi. Hoc autem modo paruuli non peccant, ſed prout peccare idem eſt q̃d habere peccatum, aliquis dicitur peccare in eo, quòd in ſe uitare non poteſt, quia potuit hoc uitare in alio, ſicut in propoſito, quia Adã potuit hoc peccatũ vitare. 2.

Ad tertium argu. dicendum, ꝙ debitum habendi iuſtitiam originalem eſt a Deo, ſtatuente legem, & a patre propagante, per cuius actionem iſte eſt naturalis filius Adæ. Carentia autem non habet cauſam poſitiuam, ſed negatiue tantum eſt a Deo non dante iuſtitiam originalem, cuius non eſt alia cauſa, niſi demeritoria, quę eſt Adam peccans. 3.

Ad

4. Ad quartũ argu. dicendũ, ꝙ defectus naturalis nihil habens de uoluntario, nõ ẽ imputabilis, ſed iſte aliquid habet de voluntario, q̃a ex voluntate primi parentis ẽ. Non eſt ergo ſimile de ceco nato. non .n. ex volũtate patris eſt ſic natus, vt dicit Magiſter. 2. ſententiarum.

5. Ad quintum argu. dicendum, ꝙ Adam non corrupit naturam hanc in numero, ſicut nec perſonam hanc in numero, ſed corrupit ſe peccato perſonali, & ꝑ hoc demeritorie, corrupit ſe totã poſteritatem ſuam, & iuſtitiam originalem amiſit pro ſe, & ſuis poſteris.

Vtrum peccatum originale cõtrahatur ab anima.

Thom. 1.2.q.83.arti 5.2.*Du.* 2.d.31.q.3.*Scot* 2.d.31.q.1.

QVAESTIO II.

Secundo quæritur. Vtrũ aĩa contrahat peccatum originale a carne iniecta cõcupiſcibiliter ſeminata.

1. Arg. quod nõ, quia materia non agit in formam.

2. Secundo arg. agens eſt pſtantius patiente ex primo de generatione. ſ̑d ſm Aug. nullum corpus eſt pſtantius ſpũm, ergo nullũ corpus agit in ſpiritum.

Aug. ſup Gen.

Tertio ar. Si a carne infecta cõtrahitur, ergo contrahit a proximo parente, quia ab ipſo ſeminat talis caro. conſequens eſt falſum, quia cum plura agentia eiuſdem rationis poſſunt infectũ pfectiorem, primus parens cũ parẽtibus inter mediis poſſet intendere peccatum originale, vltra id quod egit in filio primo ĩmediate primo parẽte genito, ꝙ eſt falſum. 3.

Cõtra. Quia non uidetur poſſe aſſignari alia cã, vnum pc̃m illud cauſetur ĩ aĩa nõ cãtur .n. per actus aĩę, quia ſic eſſet pecm̃ actuale, nec a Deo, vt patet nec ab ipſo Adam, quia dato, quod Adam eſſet annihilatus, adhuc aĩa hẽret originale pc̃m. Item Adam nunc eſt btũs, ergo nunc non poteſt eſſe cauſa peccati. pterea nos contraximus iſtud pecm̃ inquantum fuimus in Adã ſm rõnem ſeminalẽ ſm Aug. ſuper Gen. hoc autem fui ſm corpus, & non ſm aĩam cum aĩa non ſit extra duce. Notandum, quod hoc ſunt duo modi dicẽdi. Vnus eſt, quod ſicut leproſus generat quandã qualitatem infectum in ſemine, ita caro noſtra infecta, generat

nerat ĩ ſemine quãdã qualitaté morbidã,&ſic ĩ iſtãti īfuſionis aĩę ipſa maculaṫ carne infecta,ita ꝙ licet illa ĩfectio carnis nõ ſi formaliter culpa,cũ ſit ĩ re irrõnali,é tñ occaſio culpę ĩ aĩa carni vnita.Exemplũ de pãnõ mũdo dato, & fedato a manu recipientis,& iſte modus dicẽdi habere ex dictis Magiſtri ĩ 2.diſtin.31. Sed contra hũc modũ arguit Scot.qa ſemen nũquã fuit animatũ aĩa patris,ergo nũq̃ cõtraxit infectionẽ ab aĩa. Cõfirmaṫ per Anſel.de cõceptu virginali, vbi dicit,ꝙ ſemẽ nõ ẽ magis infectũ, q̃ ſputũ uel ſanguis. Si aũt de iſtis formeṫ corpus organicũ,non uideṫ,ꝙ ex eius infectione inficereṫ anima.Itẽ ſi ſemẽ fuit ĩfectũ cũ tñ trãſeat ꝑ multas formas ſubſtantiales, antequam de ipſo fiat corpus organicũ, & forma ſubſtãtialis prior, q̃ cõſtituebat ſubiectũ huius qualitatis morbidę non manet, ergo nec illa qualitas morbida.Itẽ ſi oporteat de ſemine ĩfecto generari infectũ,ſeqṫ,ꝙ leo comedens cadauer hominis mortui con traheret fomitẽ, quod ẽ falſum.Et patet conſequẽtia, quia illud cadauer ẽ infectũ fomite,ꝙ patet,quia ſi reſuſciteṫ mortuus aĩa reunita carni, inuenient carnem rebellem ſpiritui , ergo uideṫ, ꝙ fomes remanſit in cadauere. Ad iſta poſſet reſponderi,ꝙ uirtus actiua ſeminis infecti generat de infecto infectũ,&ẽt de non infecto infectum. Et ideo ad primũ iſtorum dicendum,ꝙ nutrimento non infecto uirtus actiua patris infecta generat ſemẽ infectum,& culpã originalẽ transfundit. Ad ꝫm autẽ diceretur quod uirtus illa infecta de infecto ſemine generat carnem infectam. Et tũc non valet tertia inſtãtia de leone,quia uirtus actiua leonis conuerſiua cadaueris in corpus ſuum non eſt infecta . Sed iterum contra modum predictum ſic arguit Scot. quia ex illo ſequeretur, quod miraculoſe formatus de carne digiti mei contraheret peccatum originale , quod eſt contra Anſel.li.de conceptu virginali,vbi dicit , quod duæ ſunt rationes quare Chriſtus nõ cõtraxit peccatũ originale, quarũ etiam una ꝑ ſe ſufficeret ſine alia.Prima ẽ , qa pura fuit caro eius ĩ beata V̇gine.Secũda,quia nõ eras filius naturalis Adę,& ideo nõ obligatur in Adã. Alius eſt

modus dicendi quem magis approbar Sc. ſ.ꝙ anima contrahit peccatum originale, mediante carne, non ita quòd caro per qualitatem aliquam cauſet illud, ſed ex hoc, quod caro cōcupiſcibiliter ſeminatur, & ex ipſa formatur corpus organicum infundit anima cōſtituens perſonam, quæ eſt naturalis filius Adæ, & ideo debitrix originalis iuſtitiæ, & tñ caret ea. Sed hic ē dubiū ꝓpter auctoritate Augu. li. de fide ad Petrum vbi dicit, quod iſtam maculam nō transfundit propagatio, ſed libido. Reſpondet Scot. ꝙ ī ſtatu innocentiæ fuiſſet propagatio ſine libidine. quia propagantes habuiſſent iuſtitiam originalem, nunc autem quæcūq; propagatio communis libidinoſa eſt, & ideo maculat prolē, nō quia propagatio, ſed ex carentia originalis iuſtitiæ in propagantibus quam carentiam ſequitur libido, ita quod illa auctoritas Auguſtini debet exponi, vt libido accipiatur pro carentia illa quia eſt cauſa libidinis.

Con.1. His præmiſſis ponenda ē talis concluſio, anima contrahit peccatum originale ex vnione ad carnem cōcupiſcibiliter ſeminatam, patet ex dictis.

1. 2. Ad primum, & ſecundum argumenta dicendū, quod hoc non eſt a carne in aīam agente, & per idem reſpondetur ad ſecundum, tantummodo, n. eſt a carne illa relatio ī producto, ſecundum q̃ dicit filius naturalis Adæ, & hanc conſequitur debitū ex lege diuina, & carentia ē ibi ex negatione cauſæ. Nō eſt ergo neceſſarium ponere aliquam infectionem in carne ſecundum iſtam uiā. Si tamen ponatur, poteſt dici, quod ipſa eſt non principalis, ſed quaſi inſtrumentalis cauſa culpæ, aut etiam poſito, quod nulla ſit ibi infectio, adhuc pōt eſſe, vt cauſa inſtrumentalis inquantū in ipſo ſemine eſt vis actiua producendi filium Adę, qui per hoc eſt debitor.

Ad tertium argumentum dicendum, quod quicunque accepiſſet iuſtitiam originalem in ſe formaliter fuiſſet debitor pro ſe, & pro ſua poſteritate, pro qua accepiſſet uirtualiter. Et ita ſi Adam non peccaſſet, ſed Cayn, filii Cayn cōtraxiſſent originale, non ab Adā, ſed a Cayn. Nunc autem nullus accepit formaliter, niſi Adā, & ideo om-

omnes alię habuerunt eandem rationē debiti habendi iuſtitiā,& eandem rōnem carentię ipſius,quia p actum alterius.Et ideo modo a nullo parente proximo contrahitur,& ſic non poteſt per ipſum intendi.

Vtrum peccatum originale ſit unum uel multa.

Thom.1.2.q.82.art.2. Dur.2.d.33.q.2.

TErtio quęritur. Vtrum peccatum originale ſit vnum,vel plura.

2. Arguitur,q̃ plura, quia dicit p̄s. Ecce enim in inquitatibus cōceptus ſum, & in peccatis cōcepit me mater mea. Sed peccatum in quo concipitur hō eſt originale,igitur.

Contra.Ioannis i.dicitur. Ecce agnus Dei,ecce qui tollit peccatum mūdi, quod ſingulariter dicitur, quia peccatum mundi, quod eſt peccatum originale eſt vnum, ut gloſa ibi exponit. Notandū, q̃ qō poteſt intelligi, uel de unitate ſm ſpeciē, vel de vnitate ſecundum numerum.

*Con.*1. Hoc præmiſſo, ponenda eſt talis concluſio. Peccatū originale in omnibus eſt vnū ſpecie,& in uno indiuiduo eſt unū numero. Prima pars patet,qa iuſtitia originalis,cuius peccatū originale ē priuatio, eſt una ſm ſpeciem.Secunda pars patet, qa formæ,& priuationes formarum numerantur ad numerationem ſubiecti.

Ad argu. dicendum, quia pſal.Ideo loquitur pluraliter,quia in peccato originali radicaliter prę exiſtunt omnia peccata actualia.

QVAESTIO QVARTA.

Vtrum peccatum original e ſit æqualiter omnibus.

D.Tho.1.2.q.82.ar.4.

QVarto quęritur. Vtrū pctm̄ originale ſit æqualiter in omnibus.

Arguitur,quod non, quia peccatum originale eſt ægritudo,quædam aię. Egritudo aūt recipit magis,& minus.

Contra peccatum originale eſt pctm̄ naturæ. Natura autē eſt ęqualiter in oībus. Notandum, q̃ nō eſt ſimile de pctō actuali & originali. Peccatum.n. actuale ēt ſi ſit eiuſdē ſpeciei,nō ſemper habet æqualē cām in omnibus. Peccatū autē originale hēt æqualē cauſam in omnibus, vt patet ex ſupradictis.

Hoc præmiſſo,ponitur talis concluſio.Pctm̄ originale *Con.* 1.

eſt ęqualiter in omnibus, patet, quia eſt in omnibus per hoc, quod ſunt filii naturales Adæ, & debitores originalis iuſtitiæ. Hoc autem eſt æqualiter in omnibus.

2\. Ad argu. dicendum, ꝙ nõ eſt ſimile de ęgritudine corporali, quæ nõ habet in omnibus æqualem cauſam etiã ſi ſit eiuſdem ſpeciei.

QVAESTIO V.

Vtrum peccata parentum redũdent in filios.

Th.1.2.q.81.ar.2.Dur.2.diſt 33 q.1.

QVinto quæritur. Vtrũ peccata actualia parẽtũ trãſeant in filios.

Arguitur, ꝙ ſic, quia puni-
1\. untur aliqui diuino iudicio pro pctõ parentum, ſm illud Exod.xx. Ego ſum Deus zelotes viſitans iniquitatem patrum in filios in tertiam, & quartam generationem.

Item magis poteſt homo traducere in alterum illud, ꝙ hẽt a ſe, q̃ illud, ꝙ hẽt ab alio, ſicut ignis magis poteſt calefacere, quã aqua calefacta, ſed homo transfert ĩ ꝑlẽ peccatum originale, ꝙ hẽt ab Adam, ergo multo magis peccatum, ꝙ ipſe commiſit.

Contra. bonum eſt magis diffuſiuum ſui, quam malum, ſed merita parentum nõ trãſeunt ad poſteros igitur. Notandum, ꝙ queſtio põt intelligi dupliciter. Vel quantum ad culpã, uel quantum ad pœnã. Et iterum dupliciter. Vel quãtũ ad pænã tꝑalem, uel quantum ad pęnam æternã. Et de pęna temporali poteſt intelligi dupliciter. Vel ſpirituali, uel corporali.

Hoc p̃miſſo, ponẽdæ ſunt tres concl. Prima eſt. Peccata actualia parentũ nõ trãſeunt in filios quantum ad culpã. Probat̃ quia hmõi peccata ſunt ꝑſonales actus, qui ptinent ad indiuiduum. Hõ autem non generat filium eundẽ ſibi ſecundum indiuiduum, licet eundẽ ſecundum rõnem naturę. Confirmatur per Anſel. lib. de cõceptu virginali dicentem, quòd iniuſti non addunt ſuis infantibus iniuſtitiam. Con. 1.

Secunda concl. Peccata parentum aliqñ tranſeunt in filios quantum ad pęnã tẽporalẽ, & corporalem. Probatur, quia filius ſecundum corpus eſt aliquid patris, & ideo eum punitur filius temporaliter, & corporaliter punitur quædam portio ipſius patris quæ peccauit. Con. 2.

Tertia concl. Peccata parentum

rentum nõ tranſeunt ĩ filios, quantum ad pœnam æternã. Patet,quia talis pœna directe & primo reſpicit animam, quæ eſt immediate a Deo non a patre carnali.

1. Ad ar.dicẽdũ,ꝙ ſicut Aug. nunquam puniuntur filii pœna ſpirituali,pro peccatis parentum niſi communicent ĩ culpa, uel per originem uel per imitationem, & tunc adhuc non proprie puniuntur pro peccatis parentum, ſed pro peccatis propriis.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ maior eſt intelligenda ſi illud,quod habet aliquis a ſe ſit traducibile, peccata autẽ actualia nõ ſũt traducibilia, quia ſunt pure perſonalia.

QVAESTIO III.

Vtrũ peccato originali debeatur carentia diuina viſionis.

Tho.3.q.1 art.3.Hen.quodl.6. q.21.Dur.2.d.33.q.3.Scot. 2.d.33.q 1.

CIrca tertium ſuperius propoſitũ,uidelicet circa punitionẽ originalis culpæ.Quæritur.Vtrum peccato originali debeatur ſola carentia diuinæ viſionis,& fruitionis pro pœna.

1. Primo arg.quod nõ,quia dicit Aug. Firmiſſime tene, & nullatenus dubites eos q ſine baptiſmi ſacramẽto trãſeunt æterni ignis ſupplicio puniendos.

Secundo ar.Paruuli habebunt corpora paſſibilia,ergo pati poterũt ab igne uel alio actiuo ac etiam pati poterunt pœna interiori ſcilicet famis,& ſitis. 2.

Tertio arg. Fomes erit in eis non extinctus, ergo poterunt habere concupiſcentias inordinatas,& appetere delectabilia propter quorũ ſubſtractionẽ poterũt triſtari,& ſic puniri pœna ĩteriori. 3.

Quarto argum. habebunt uſum rationis, & poterunt cognoſcere naturam ſuam ordinatam ad uitam æternã, ergo ex carentia illius poterunt triſtari. 4.

Quinto argum. Exiſtens in puris naturalibus haberet iſtud damnum,ergo exiſtens in culpa debet habere aliquam aliam pœnam, alioquin culpa eſſet impunita. Contra.Dicit Auguſtinus libro de baptiſmo paruulorum,ꝙ pœna illorũ paruulorum ſine baptiſmo decedentium eſt mitiſſima.Notandum, quod Aureolus dicit, quod decedentes in originali,habebunt aliquẽ dolorem 5.

lorē interiorē. Sed aduertendū, q̄ duplex eſt dolor. Vnus a Deo inflictus ꝓpter peccatū, & hunc nō habebunt. Alius voluntariæ aſſumptus, & hunc habebunt licet nō ſemper, ſed aliquando puta, cum recordabuntur, q̄ amiſerunt tātum bonum. Alii uero oēs doctores, quibus eſt magis aſſentiendum, generaliter dicunt, quod non puniuntur niſi pœna damni.

Con. 1. Hoc pmiſſo, ponēda eſt talis concl. Damnati pro ſolo originali, nullā habebunt pœnā ſenſus exteriorē, nec etiā interiorē. Prima pars patet, quia nullā delectionē ſenſualē habuerunt, cui delectatio ni correſpōdet acerbitas pœnæ ſenſus exterioris. Secūda pars patet, quia ſm Aug. triſtitia eſt de his rebus, quę nobis inuitis accidunt; ſed iſti non inuitę, aut inuoluntarię ſubſtinetur ſtatum ſuū, tunc .n. murmurarēt cōtra diſpoſitionē diuinā, & ita haberēt inordinatam uoluntatem, q̄ videtur abſurdū. Nā ſentētia diuina eſt diſpoſitum, q̄ ubi cunq; ceciderit lignum, ibi erit, ut habet Eccl. Itē ſi triſtarentur ꝑ carentia beatitudinis, cum nō habeant ſpē ꝑtingendi ad eā, ergo haberēt pœnā grauiſſimā inter pœnas omnium dānatorū, ſ. triſtitiā, & deſperationē. Et ſi q̄rat aliquis q̄ cognitionē habebunt. Dicit Sco. q̄ cōcedi pōt ſine aſſertione tn̄, q̄ cum nō habeant intellectū impeditum carne corruptibili, quemadmodū impedit intellectus ī corpore mortali, nec ēt īpeditum ꝑ tormēta, ſicut forte habebūt dānati pn̄t habere cognitionē naturalē rerū, q̄ acquirere pn̄t naturaliter ēt excellentius, q̄ aliqui philoſo. habuerunt, ꝓ ſtatu iſto, & ita aliqualē beatitudinē naturalē de Deo cognitionē naturalē rerū q̄ acquirere pn̄t naturaliter ēt excellentius, q̄ aliqui philoſo. habuerint pro ſtatu iſto, & ita aliqualem beatitudinem naturalē dė Deo cognito in vniuerſali potuerunt attingere.

Aug. de ciui. Dei.

Eccl. 11.

Ad primū ar. reſpōdet Bonauentura. q̄ Aug loquiť exceſſiue ad deſtruēdū hæreſī Pelagianorum, quę dicebant paruulos illos nullā habere culpam, & ita nullā pœnā, qa ſicut ſm philo. Via deueniendi ad medium eſt aliqualiter procedere vltra medium uerſus extremū. Et ponit exēplum de uirga curua dirigēda, ſic frequenter ſancti diſputādo cōtra hæreſes exceſſiue locuti ſunt deuiātes ad illud extremum

2. Ethi. in moralium.

mum, ut reducerent hæreticos ad medium, & ita multũ põderãdum eſt contra quos hæreticos ſancti ſunt locuti ſunt Augu. loquens contra Arrium uidetur quaſi declinare ad Sabellium, & cõtra. Aliter autem poſſet dici, ꝙ æterni ignis ſupplicio in ſenſu diuiſionis, id eſt in illo ſupplicio, quod eſt in igne æterno ſunt puniendi.

2. Ad ſm arg. dicendũ, quod ſicut corpora dãnatorũ ab igne patientur, & non diſſoluentur, ita corpora iſtorum erunt impaſſibilia ex diuina diſpoſitione ſic, quod non patientur nec intus, nec extra, nõ tñ hoc habebunt ex dote impoſſibilitatis.

3. Ad tertiũ ar dicẽdũ, ꝙ ſicut fomes nullũ motum inordinatũ ſuſcitauit eis ĩ uita iſta, ita nec ibi aliquẽ ſuſcitauit.

4. Ad quartum ar. dicẽdum, ꝙ cognitio beatitudinis in particulari nõ ẽ homini poſſibilis, niſi ſupernaturaliter eleuet, uel ergo nõ dabit ne ſit ad triſtitia, ꝗ̃ nõ meruerunt habere, ſicut meruit paganus, ꝓpter ꝙ ſibi cedit cognitio beatitudinis in particulari ad pœnã grauiſſimam, ut .ſ. triſtetur deſperans ſe poſſe ad illã beatitudinẽ peruenire, uel ſi iſtã cognitionẽ in particulari habeant, non tñ triſtabuntur, quia erunt contenti de ſtatu ſuo ſcientes Deum de ſe ita diſpoſuiſſe, nec ſe ſuo actu illam beatitudinem demeruiſſe.

5. Ad quintum arg. dicendũ, ꝙ deſiderium naturale non cauſat triſtitiam, niſi ſit electiuum, ſed hoc non uidetur ponere per ſe iſtum mag.s punitum, q illum, ĩdeo dici poteſt ꝙ alter punitur, & alter non. Alter.n.eſt debitor iuſtitiæ, & alter non, & ideo alter priuatur uiſione Dei, quia demeruit, alter uero nõ tñ de facto nunquam erit aliquis in puris naturalibus, quia Deus naturam rationalem quam fecit ſemper perducit ad finem, ſi non fuerit ex parte illius impedimentum, uel defectus.

Finis ſecundæ partis.

INCIPIT TERTIA PARS.

Poſtquam dictum eſt de peccato in generali in prima parte huius tractatus, & in ſecunda de peccatis primordiali originatione in natura humana. Reſtat, quod in tertia parte fiat ſpecialis determinatio peccatorum.

Vbi primo ponenda eſt multiplex peccati diuiſio. Secundo peccatorum capitalium ramificatio,ſiue pullulatio. Et tertio erit facienda aliquorum ſpecialium peccatorum ſpecialior cõſideratio.

Vtrum diuiſio peccati in mortale,& ueniale ſit conueniẽs.

D.Tho.1.2.q 88.ar.1. Dur. 2.d.42.q.3.Sco.2.d.42.q.4.

Circa primũ primo q̃rit de diuiſione peccati in ueniale, & mortale. Vtrum ſit conueniens.

1. Primo arg.ꝙ non,quia dicit Augu. quòd peccatum eſt dictum,uel factum, vel cõcupitum contra legem Dei,ſed omne quod eſt contra legẽ Dei eſt peccatum mortale, ergo omne peccatũ eſt mortale.

2. Secundo arg Dicit Apoſt. Siue mãducatis, ſiue bibitis, ſiue quicquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite,ſed cõtra hoc præceptum facit quicũq; peccat, non enim peccatum fieri poteſt, propter gloriam Dei, ergo cum facere cõtra pręceptum ſit peccatum mortale, uidetur,quod quicunque peccat, mortaliter peccat.

3. Tertio arg. Quicunque amore alicui inhæret, ĩhæret ei vel vt fruẽs,uel vt utẽs, ut patet Augu. primo de doct. christiana,ſed nullus peccatus,inhæret bono cõmutabili,quaſi vtẽs,nõ.n.refert ipſum ad bonũ, quod nos beatos facit, quod ꝓprie eſt vti vt di.Aug ibidem ergo quicunq; peccat, fruitur bono cõmutabili,ſed frui utendis, eſt magna puerſitas, ut dicit Aug.ergo cum puerſitas nominet peccatum mortale, uidetur,quòd quicunque peccat,mortaliter peccat.

Contra dicit Aug. Homelia.vii. ſuper Iohann. quod crimen eſt,quod damnationem meretur. Veniale eſt, quod non meretur damnationem, ſed crimen nominat peccatum mortale,ergo ueniale peccatum conueniẽter diuiditur contra mortale. Primo notandum, quod ſicut dictum eſt ſupra, ubi q̃rebaĩ de primo peccato hominis,an potuerit eſſe veniale. Veniale & mortale ĩ hoc principaliter differunt,quia mortale auertit a fine vltimo. Eſt enim deordinatio circa aliquid,quod ẽ neceſſarium ad finẽ ultimũ attingẽdũ. Veniale ãt nõ ſic auertit quamuis retardet, uel aliquo modo impediat.Secũdo

notandũ,ꝙ pecm̃ põt dici ve
niale tripliciter.Vno mõ,qa
eſt veniã cõſecutũ, quéadmo
dum dicit Amb.ꝙ oẽ pecm̃
per pœnitentiam ſit veniale.
Alio mõ,quia habet aliquid,
vnde cõſequatur veniã, quia
videlicet hẽt aliquid diminu
ens culpã ſicut cũ ſit ex infir-
mitate,vel ex ignorantia,li-
cet auertat a fine vltimo, &
hoc mõ ẽt peccatum morta
le qđ nõ ſit ex certa malitia,
diceretur veniale,quia videli
cet nõ ſic eſt irremiſsibile,vt
peccatum ex malitia,de quo
in ſequentibus dicetur. Ter
tio mõ dicetur ꝓprie uenia-
le,qđ eſt venia dignum,quia
videlicet nihil habet, quod
repugnet veniæ conſequen-
de,eo ꝙ non auertit a Deo,
põt aũt veniale hoc mõ dici
dupliciter. Quoddã.n.eſt ve-
niale ex genere, puta verbũ
ocioſum,& vniuerſaliter om
nis actus, qui ex ratione ſui
generis non auertit ab vlti-
mo fine, nec formaliter,nec
virtualiter,quia videlicet nõ
eſt contra aliquod ꝑceptum
diuinum.Alio mõ dicitur ve
niale ꝑp impfectiõe actus,
quãdo videlicet actus qui ex
genere ſuo eſſet mortalis,nõ
prouenit a voluntate delibe
ratiua,ſed ex quadam ſurre-
ptione,talis .n. actus non eſt
plene voluntarius,& ſic non
habet rationem peccati mor
talis. Vnde hoc mõ in quo-
cunque genere pecm̃ quantũ
cunq; ſit mortale ex genere,
põt eſſe aliqui motus imper
fecti,uidelicet non delibera
ti, qui non attingunt ad rõ-
nem peccati mortalis,ſed ve
nialis tantum. Tertio notan
dum, ꝙ pro declaratione di
ſtinctionis inter veniale, &
mortale in eodem genere a-
ctus,ꝙ cum percipitur dele-
ctatio in illis generibus pec-
catorum, quorum actus ſunt
prohibiti, aut ſtatim illa de-
lectatio repellitur, aut reti-
netur. Si ſtatim repellitur,
tunc nullum eſt pecm̃, aut le-
ue. Si uero tenetur, hoc põt
eſſe tripliciter. Aut placet de
lectatio,& etiam operis con
ſumatio ſi facultas adeſſet,
& tunc eſt ibi plenus conſen
ſus,& peccatum mortale.Aut
placet uoluntati delectatio
de actu prohibito, ſed tamẽ
diſplicet peccati conſumatio
& tunc etiam peccat mortali
ter,quia eſt ibi verus conſen
ſus,licet non ita plenus. Aut
vtrunque diſplicet.ſ. ipſa in-
terior delectatio & operis
conſumatio, & tunc aut ad-
uertit periculum delectatio
nis,aut nõ aduertit. Si uero
nec aduertit,nec repellit dele

ctationē, peccat, ſed nō mortaliter, aut aduertit periculū, & delectationē illā nō repellit, ſed mentem in talibus cogitationibus reuolui ſinit, & tunc dicunt multi, ꝙ peccat mortaliter, quia quāuis ibi non ſit conſenſus verus, eſt tñ ibi conſenſus interpretatiuus. Voluntas.n.cum debuiſſet compeſcere delectationem, non compeſcuit. Dicunt tamen aliqui, non eſſe mortale in illa negligentia reprimendi quando eſt diſplicentia quantumcunq; periculum quis aduertat, ſed tamen ſecurior uia tenenda eſt, & ideo ſi alicui hoc cōtingat, ſanum eſt cōſilium, ꝙ tāquam de mortali pœniteat.

Con.1. His præmiſſis, ponenda eſt talis concl. Licet ueniale duobus modis primis dictū non diſtinguatur cōtra mortale, bene tñ veniale tertio modo dictum patet ſatis ex dictis Et ſi quærat aliquis an ueniale poſſit fieri mortale. Dicendū, ꝙ hoc poteſt tripliciter intelligi. Vno mō ſic, ꝙ idem actus numero primo ſit uenialis & poſtea mortalis, & hoc non eſt poſſibile, peccatum.n. principaliter eſt in actu uoluntatis. Et ideo ſi mutetur uoluntas, nō erit idē actus in eſſe moris, quis ēt eſſet idem actus cōtinuus in eſſe naturæ. Secundo poteſt intelligi, vt id quod ē ueniale ex genere, ſiue rōne obiecti fiat mortale ex parte agentis, quia uidelicet in eo cōſtituit finem ultimum, vel ordinat ipſum ad aliquid, quod eſt mortale peccatum ex genere, & hoc ē poſſibile. Tertio mō pōt intelligi, ꝙ multa venialia conſtituant unū mortale, & hoc non eſt poſſibile, non .n. poſſunt tot eē uenialia, ut tm̄ habeat de reatu, q̄tum vnum mortale, mortale .n. reatū hēt pænæ æternæ, veniale vero tpalis. Itē mortale reatū habet carentiæ diuinæ viſionis, nō āt veniale. Verū eſt tñ, ꝙ multa uenialia diſponunt ad mortale inquantū paulatim feruorem charitatis diminuūt.

Ad primum arg. dicendū, ꝙ Aug. ibi diffinit tantū peccatum ſecundum perfectam rationem peccati, & omne tale eſt mortale. 1.

Ad ſm arg. dicendum, ꝙ illud præceptum apoſtoli eſt affrmatiuum, ideo non obligat ad ſemper. non .n. eſt neceſſariū, ꝙ homo ſuper actualiter referat in Deun oē qđ agit. Ad tertiū āt dicendum, ꝙ peccans uenialiter inhæret bono tpali, vt vtens, licet 2.

non

non referat actualiter ĩ Deũ.

Vtrum peccatum ſint carnalia, & ſpiritualia.

D. Tho. 1. 2. q. 8. ar. 1. Scot. 2. d. 42. q. 4.

SEcundo q̃ritur de diuiſione peccatorũ in ſpũalia & carnalia. An ſit conueniẽs. Arg. quod non, quia dicit.

1. Apoſtolus. Manifeſta ſunt *Gal. 5.* opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, idolorum ſeruitus, veneficia, contentiones, emulationes, &c. Ex quo videtur, quòd omnia peccatorum genera ſunt opera carnis. Sed peccata carnalia dicuntur opera carnis. ergo non ſunt diſtinguenda carnalia a ſpiritualibus.

2. Secundo arg. Omne peccatũ, ꝙ ſm carnem committitur, a ratione deriuatur per conſenſum, vt dicit gl. ſuper illud ad Eph. iiii. Renouamini in ſpiritu mentis ueſtrę, &c. ergo eadem peccata ſunt carnalia & ſpiritualia.

3. Tertio arg. Apoſtolus ad Epheſ. 5. Auaritiam annumerat peccatis carnalibus, Et tñ Greg. ponit eam eſſe ſpirituale peccatum. igitur.

Greg. 31 Moral. Contra, Greg ibidem dicit, ꝙ ſeptem capitalium vitiorum quinque ſunt ſpiritualia, & duo carnalia. Notãdum, ꝙ peccatum non dicitur carnale, quia ſit formaliter in actu carnis, non .n. eſt peccatum formaliter, & primo niſi in actu voluntatis, ſed dicitur carnale ratione obiecti, quod tendit actus uoluntatis, uidelicet ratione delectationis carnalis, quam intendit. Peccatum vero ſpirituale dicitur cum uoluntas intendit delectationem, quę non in carne, ſed magis in ſpiritu conſiſtit. Ex quibus patet quod gula, & luxuria cõuenienter dicitur peccata carnalia. Alia uero ſpiritualia.

Hoc prænotato, ponenda ẽ *Con. 1* talis concluſio. Conuenienter diſtinguuntur peccata carnalia a ſpiritualibus, patet ex dictis.

Ad primum arg. dicendũ, 1. ꝙ ſicut glo. di. ibidem illa vitia dicuntur opera carnis, ſumẽdo carnem pro homine, qui dũ ſm ſe viuit, ſm carnẽ viuere dicitur, vt dicit etiam Auguſtinus. Et huius ratio *Aug. li. 14. de ci. Dei* eſt, quia omnis rationis humanæ defectus ex ſenſu carnali aliquo modo initiũ hẽt.

Ad ſecundum arg dicendum, 2. ꝙ in peccatis carnalibus etiam eſt aliquis actus ſpiritualis. ſ. actus volũtatis, ſed finis, ſiue obiectum eſt de-

delectatio carnis.

3. Ad tertium arg. dicendū, ꝙ res, in qua delectatur auarus corporalis, eſt & quantū ad hoc quodammodo cōnumerari pōt peccatis carnalibus. Sed ipſa delectatio non pertinet ad carnem, ſed ad ſpiritum. ideo dicit Greg. ꝙ eſt ſpirituale peccatum.

QVAESTIO III.

Vtrum peccatum in ſpiritum ſanctū ſit genus peccati &c.

D. Th. 2 2. q. 14. ar. 1. & 3. Duran. 2. d 42. q. 1. & 2. Sco. 2. diſt. 43. q. 1.

TErtio quęritur de diuiſione peccati in peccatum in patrem, peccatum in filium, & peccatum in ſpiritū ſanctum. Vtrū, uidelicet peccatum in ſpiritū ſanctum ſit genus peccati ab aliis generibus peccatorum diſtinctum grauisſimū, & irremisſibile?

1. Primo arg. ꝙ peccatum in ſpiritum ſanctum non ſit diſtinctum, quia una eſt maieſtas patris, & filii, & ſpiritus ſancti, ergo omne peccatū, ꝙ eſt in ſpiritum ſanctum eſt etiam in patrem, & econtra.

2. Secundo arg. Omne, ꝙ ſit ex ignorantia poteſt fieri ex certa ſcientia ſiue ex malitia, ergo videtur, ꝙ peccatū in. ſſ. quod eſt ex malitia circueat oīa gnra peccatorū.

Tertio arg. ꝙ pecc̄m in ſſ. nō ſit grauisſimum, quia ſup illo pſ. Cōuertātur ad veſpā. Di. glo. Nemo inſanabilior eſt eo qui ſibi ſanus videt̄, ergo videt̄, ꝙ pec̄m ex ignorantia magis elongata ſanitate, quàm peccatum in. ſſ. quo quis ſcienter peccat. 3.

Quarto arg. Aequaliter honorandus eſt pater, vt ſpiritusſanctus, ergo non grauior eſt contemptus ſpiritus ſancti, qui cōtemptus patris. 4.

Quinto ar. Peccatū ē grauius in quo magis dominat̄ libido, ſed in peccato ex paſſione maior eſt libido, quā in peccato in. ſſ. puta in fornicatione, q̄ ī diſperatione. 5.

Sexto arg. ꝙ peccatum illud nō ſit irremisſibile, quia ſuper illud. Conuertam in ꝓfundum maris. Dicit glo. i. in profundum pænitentiæ cōuertā eos, qui erant deſperati deſperatio eſt remisſibilis, & per conſequens ēt alia peccata in ſpiritum ſanctū. 6.

Septimo ar. Pec̄m in. ſſ nō aufert uertibilitatem liberi arbitrii, ergo ille qui peccauit in ſpiritumſanctum pōt 7.

pœ-

pœnitere,& ſic veniam obtinere. Contra dicit magiſter ſententiarum. in 2. diſt. 43. Eſt quodam peccati genus cæteris grauius,& abominabilius, quod dicitur peccatũ in ſpiritumſanctum. Et, ꝙ ſit irremiſſibile probatur, quia Mat.12. dicitur. Qui dixerit uerbum contra ſpiritumſanctum nõ remittetur ei, neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro,& de hoc dicit Aug. in lib. de ſermone dñi in mõte. Tãta eſt labes huiuſmodi peccati, ꝙ humilitatem deprecãdi ſubire non poteſt. Primo notandũ, ꝙ ſicut ſuperius dictũ fuit peccatũ formaliter cõſiſtit in auerſione a Deo, iſta ãt auerſio poteſt intelligi, uel habitualis, vel actualis. Si intelligatur habitualis dicendum, ꝙ nõ põt quis ſe auertere ab una perſona quin ſe auertat ab alia, & ita nõ põt peccare in vnam perſonã nõ peccando in aliã. Si vero intelligatur auerſio actualis, ſic dicendũ eſt, ꝙ põt eſſe auerſio ab vna perſona, & nõ ab alia. Eadem.n. uidetur ratio quantũ ad hoc de auerſione, & conuerſione. Poteſt ãt eſſe actualis conuerſio ad vnam perſonam, & non ad aliam, ſicut, patet ex dictis in ſecundo tractatu, vbi quærebatur de fruitione. Secundo notandum, ꝙ de peccato in ſpiritũ ſanctum tripliciter loquuntur doctores. Athanaſius .n. Hylarius. Ambro. Ieron. & Chriſoſto dicunt eſſe peccatum in ſpiritumſanctum qñ ad literam aliquid blaſphemium dicitur contra ſpiritũ, ſiue ſpiritusſanctus accipiat, vt nomen eſſentiale commune toti trinitati, ſiue prout ẽ nomen perſonale vnius perſonę. Et ſm hoc Mat. 12. diſtinguitur blaſphemia, ideſt ſpiritumſanctum contra blaſphemiã in filium hominis. Aug. ãt in lib. de verbis dñi. Blaſphemiam, ſiue peccatum in ſpiritumſanctum dicit eſſe finalem impœnitentiam, qñ .ſ. quis in peccato mortali perſeuerat, vſque ad mortem, tale.n. peccatum eſt contra ſpiritumſanctum eo, ꝙ eſt contra remiſſionem peccatorũ, quæ fit per ſpiritumſanctum appropriate. Alii vero aliter accipiũt peccatũ, uel blaſphemiam in ſpiritumſanctum dicentes illud eſſe, q̃do quis directę peccat contra bonitatẽ appropriatã ſpiritusſancto. Quemadmodum .n. peccatũ dicitur in patrem quando peccatur ex infirmitate,& peccatum in filium quando peccatur ex ignorantia. Sic dicit

pecca-

peccatũ in ſpiritum ſanctũ, quando peccat ex certa malitia.i. ex ipſa electione mali queadmodũ ſuperius dictum fuit. Eſt tñ aduertendum, ꝙ dupliciter contingit peccare ex certa malitia. Vno mõ ex inclinatione habitus uitioſi, qui dicit malitia, & hoc modo peccatũ ex malitia nõ eſt idem, ꝙ peccatum in ſpiritũ ſanctũ, neq; nominat diſtinctũ genus peccati. Alio mõ ex eo, ꝙ ꝑ contemptum abiicit, & remouetur id quod electionem peccati poterat impedire, ſicut ſpes abiicitur per deſperationẽ, & timor per præſumptionem, & ſic peccare ex malitia eſt peccare in ſpiritumſanctum, quia uidelicet illa, quæ peccati electionem impediũt ſunt effectus ſpiritusſancti in nobis per appropriationem. Tertio notandum, quod communiter enumerantur ſex ſpecies peccati in ſpiritusanctum uidelicet deſperatio, & prçſumptio, ĩpugnatio ueritatis agnitæ, inuidentia fraternę gratiæ, finalis impœnitentia, & obſtinatio. Dicit .n. Aug. lib. de fide ad Petrũ. quod illi, qui deſperant de indulgentia peccatorum, uel qui ſine meritis pręſumunt de Dei miſericordia, peccant in ſpiritumſanctũ. Poteſt tñ deſperatio aliquãdo eſſe ex infirmitate puta cũ quis dolet de ipſa deſperatione, & remittit contra ipsã, & illo mõ nõ dicit peccatũ ĩ ſpiritumſanctũ, ſed qñ quis deſperat diffinitiuè, & electiuè, quaſi ſe abſcondẽs a facie diuinę miſericordię quemadmodũ Cayn qui dixit. Ecce a facie tua eiicis me &c. Tunc ẽ peccatum in ſpiritũſanctum, quia eſt in contumeliam diuinę miſericordię, quia uidelicet eſtimat Deum miſereri nolle, quis etiam credat ipsũ miſereri poſſe. Preſumptio autem qua quis præſumit de meritis ſuis non ẽ peccatum in ſpiritumſanctum. Magis enim prouenit ex audacia, q̃ ex malitia. Sed præſumptio qua quis pręſumit de impunitate totum dans diuinę miſericordiæ, & omnino auferens rigorem iuſtitię eſt peccatum in ſpiritumſanctum, quia claudit uiam ad gratiã, & uiam ampliat ad peccatũ. De impœnitentia autẽ loquitur Aug. lib. de uerbis domini. dicens eam eſſe peccatum in ſpiritumſanctum non quidem ſumendo impœnitentiã priuatiuè, & negatiuè, hoc enim modo nominat tantũ modo circunſtãtia peccati ꝓcedentis, uidelicet permanẽtiam

tiã in peccato uſque ad mortem. Sed contrariȩ ut nominat propoſitum non pœnitẽdi De obſtinatione autẽ loquit Aug. in Enchiridion. Dicit aũt obſtinatio peccatũ in ſpiritumſanctum, qñ quis firmat propoſitum ſuum ad ꝑſeuerandum in peccato. Si autẽ ſumeretur obſtinatio pro continua permanſione in culpa diceretur tantum circunſtantia peccati. De impugnatione autem ueritatis agnitȩ loquitur Aug in li. de. unico baptiſmo, qui dicit. Qui ueritatem contemnit circa Deũ ingratus eſt cuius inſpiratione eccleſia inſtruitur. Dicitur autem impugnatio ueritatis agnitȩ peccatum in ſpiritum ſanctum cum quis impugnat pertinaciter & ex malitia ueritatem ad ſalutem pertinentẽ. Si autem quis reſiſtat non pertinaciter tunc poteſt hoc procedere ex quadam infirmitate. De inuidentia uero fraternæ gratiæ di. Aug. in li. de ſermone dñi in monte. ꝙ inuidiæ facibus impugnare fraternitatem eſt peccare in ſpiritũſanctum. Vbi eſt aduertendum, ꝙ poteſt quis dupliciter inuidere fraternȩ gratiȩ. Vno modo, quia ex hoc uidet minui bonum proprium cuius promotionẽ appetit ſingulariter, & ſic dicitur peccatum capitale. Alio modo, quia uiſus animȩ ſic eſt deprauatus, quod ſicut non uidet bonũ in ſe ſic ẽt non uult uidere bonum in alio, & tũc eſt peccatum in ſpiritumſan. ꝙ non procedit, niſi ex magna corruptione, & malitia uoluntatis. Quarto notandũ prædictæ ſpecies peccati in ſpirituſſancti diſtinguũt, ſm cõtẽptum eorũ, ꝑ q̃ põt hõ ab electione peccati impediri, & a peccato iã cõmiſſo cõtrahit per pœnitẽtiam. Hȩc autem ſunt in triplici differentia. Quædam ſe tenent ex parte diuini iudicii, q̃dã autem ſunt dona Dei. Alia uero ſe tenent ex parte peccati. Ex conſideratione quippe diuini iudicii impeditur hõ ab electione peccati, & á peccato retrahitur conſiderando duo, q̃ concurrunt in Dei iudicio, ſcilicet miſericordiã, & iuſtitiã. Hoc autem fit ꝑ ſpeciem, q̃ conſurgit ex conſideratione diuinæ miſericordiȩ, q̃ quidem ſpes tollitur per deſperationem. Et iterum per timorem, qui cõſurgit ex cõſideratione diuinæ iuſtitiæ, & tollitur per præſumptionem. Dona autem Dei, quibus impediẽ peccati electio, & retrahunt a peccato ſunt q̃

pue duo. Vnum eſt cognitio veritatis contra,quod eſt impugnatio ueritatis agnitę dũ ſcilicet aliquis veritatẽ fidei agnitam. impugnat,vt licentius peccet, & ſub hac ſpecie cōphẽdit blaſphemia. Aliud ẽ auxiliũ interioris gratię cõtra,ꝙ ponitur inuidentia fraternę gratiæ dũ ſcilicet aliqs non ſolum inuidet perſonæ fratris,ſed etiam inuidet gratiæ Dei creſcenti in mundo. Ex parte vero peccati duo ſunt, quæ peccati electionem impediũt,& a peccato retrahũt. Vnum eſt inordinatio, & turpitudo actus cuius conſideratio inducere debet diſplicentiam, ſiue pœnitentiã de peccato cõmiſſo, & cõtra hoc ponitur impœnitentia. Aliud autem eſt paruitas, & breuitas boni apparentis, ꝙ quis quęrit in peccato cuius cõſideratio debet hominẽ inducere ad hoc, ꝙ eius uoluntas nõ firmetur in peccato.& hoc tollitur per obſtinationem. De his duobus ultimis dicitur Hiere.8. Nullus eſt, qui pœnitẽtiã agat ſuper peccato dicẽs quid feci q̃tum ad primum oẽs conuerſi ſunt ad curſum, quaſi equus impetu vadens ad prælium. Quantũ, ad ſecũdũ. Quinto notan ꝙ peccatũ põt dici irremiſſibile dupliciter. Vno modo ſimpliciter, quia impoſſibile eſt, ipſum remitti. Alio modo dicitur irremiſſibile,quia ẽ ineptũ ad remiſſionẽ eo,videlicet,ꝙ aufert viã ad gratiã pœnitẽtialẽ.Vel alio mõ ſm Alexãdrũ in tertia parte ſummę, Peccatũ dicĩ irremiſibile tripliciter. Primo mõ negatiue,ꝙ videlicet.nũq̃ remittẽ, nec remitti põt de lege Dei ordinata,& ſic ẽ irremiſſibile peccatũ luciferi,& aliorum dãnatorũ.Secũdo mõ priuatiuẽ,ꝙ ſcilicet nõ habet aliqd dignum,vt remittaĩ,& ſic oẽ peccatum mortale diciĩ irremiſſibile,qa nõ habet aliqd, ꝑ ꝙ ſit remiſſionem dignum cum oẽ peccatum mortale auferat gratiã.Tertio mõ cõtrariæ,qa hẽt diſpoſitionem cõtrariam ueniæ conſequendę, &ſic dicitur irremiſſibile peccatum in ſpiritumſanc.

His ꝑmiſſis ponendæ sũt quatuor cõcluſiones. Prima eſt, Peccatum ĩ ſpiritumſan. eſt genus peccati ab aliis diſtinctum ſumendo diſtinctionẽ peccati ex parte cauſę,patet,quia diſtinguitur contra peccatũ ex ignorãtia, & peccatũ ex ĩfirmitate ex eo,uidelicet ꝙ conmittitur ex certa malitia. vt patet ex dictis. Con.1.

Secũda cõcl. Conudniẽter Con.2. enu-

enumerantur ſex ſpecies peccati in ſpirituſſanc. patet ex quarto notabili.

Con.3. Tertia conc. Peccatum in ſpiritumſan.eſt grauiſſimum quia naturam maximæ lędit. Aufert ei non ſolum ſanitatē, ſed etiā præcludit uiā ad ſanitatem abiiciendo, uidelicet ſpiritualem medicinam, quæ eſt gratia pœnitentialis ac etiam oculos Dei maximę offendit, quia nullum habet colorem excuſationis, cum ex malitia procedat.

Con.4. Quarta conc. Peccatum in ſpirituſanct.non eſt irremiſſibile ſimpliciter ſed dicitur inremiſſibile contrariæ. Primum patet, quia Deus poteſt illud remittere, ſecūdū patet ſatis ex dictis. Ad primum ar. dicendū, quod non dicitˀ peccatum in ſpiritūſanc. quia ſit cōtra perſonā ſpirituſancti, ſed quia eſt contra officium, uel effectum appropriatum ſpirituſancto, uidelicet cōtra impeditiuum, & retractiuum a peccato. Impedire enim ab electione peccati, & a peccato retrahere eſt effectus diuinæ bonitatis, quę appropriatur ſpirituiſancto. Ad ſecundū argu. dicendū, quod licet malitia concurrere poſſit ad omne peccatum, tamen non omne peccatū ſemper ſit ex malitia. Vnde ſi quis ſenex excitaret carnē ſuam ad fornicandum non propter hoc diceretˀ peccare in ſpiritumſanctum, quamuis peccatum illud committeret ex induſtria, & malitia quadā. Vñ ꝓpriæ loquendo cum dicitur, quod peccatū ex malitia eſt peccatū in ſpiritumſanc. hoc intelligitur ſolum de illis generibus peccatorū, q̄ proprię ex ratione ſua ortū habent ex malitia. Ad tertium ar. dicendū, quod maior inſanibilitas pōt intelligi dupliciter. Vno mō ex conditione infirmi, & ſic eſt intelligenda illa gloſ. ille .n. qui non ſe ſentit infirmum, non quærit medicū. Alio modo ex cōditione morbi, & ſic non hēt veritatem illa gloſa. peccans .n. ex ignorantia ſi erudiatˀ de facili curatur. Peccās uero in ſpiritusāncto rebellis ē eruditioni ex ipſa cōditione morbi. Ad quartum ar. dicendum, q̄ illud peccatum non dicitur eſſe grauius aliis, qa in ipſo cōtemnitˀ ꝑſona ſpirituiſſancti magis, q̄ patris. In omni .n. peccato cōtemnitˀ vna maieſtas trium perſonarum, ſed ex hoc grauis dicitur quia in ipſo magis cōtēnitur Dei bonitas, quā in aliis generibus peccatorum. Magis enim impu-

impugnat gratiã, quę eſt effe ctus totius trinitatis, ſed tñ appropriatus ſpirituiſancto.

Ad quintum arg. dicendũ, ꝙ maior eſt intelligenda de maioritate libidinis, q̃ atten ditur ſm maiorem improbi tatem uoluntatis, & non rõ ne maioris uoluptatis, ſeu de lectationis. Grauius enĩ pec cat ſenex fornicator, quàm iuuenis ſi ex improbiori uo lũtate moueatur, quamuis iu uenis amplios delectetur. In peccato autem in ſpiritũſan. maxime damnatur improbi tas uoluntatis. Ad ſextum & ſeptimum argumentum, pa tet reſponſio ex dictis.

Vtrum rectæ aſſignentur ſeptem uitia capitalia.

Dur.2.d.41.q.5. Sco.2.d.42.q.5. Tho.1.2.q.87.art.1.

QVAESTIO IIII.

QVarto quæritur. Vtrũ conuenienter aſſignen tur ſeptem uitia capitalia.

Arg ꝙ non, quia ita ſe ui det habere caput ad anima lia, ſicut radix ad plantas, vt dicit in ſecundo de aĩa. Nam radices ſum ori ſimiles. ſed cu piditas dicitur radix omni um malorum primę ad Thi motheum.vi. ergo ipſa ſola eſt uitium capitale.

Secundo arg. Caput ordi nem habet ad alia membra, ſed peccatum dicitur per pri uationẽ ordinis, ergo pecca tum non hẽt rationẽ capitis.

Tertio arg. Eccle.x. dicit, quod initium omnis peccati eſt ſuperbia, in capite autem eſt initium ſenſus, & motus aĩalis, ergo ſola ſuperbia eſt peccatum capitale. Cõtra eſt Grego.xxi.moraliũ ubi enu merat ſeptem uitia capitalia, quę ſunt inanis gloria, inui dia, ira, accidia, auaritia, gu la, & luxuria. Primo notãdũ, quod capitale dicitur a capi te, caput autem propriæ eſt quoddam membrum anima lis, quod eſt principiũ, & dire ctiuũ totius animalis. Vnde methaphoricę omne princi piũ uocatur caput. Dicitur er go quandoque uitium capita le a capite ꝓpriæ dicto illud uidelicet, quod capitis pœna punitur. Quandoque dicitur capitale metaphoricæ illud peccatum ex quo alia oriunt præcipue ſecundũ rationem cauſæ finalis. Vnde capitale uitium eſt quodam modo du ctiuum aliorum, propter ꝙ Grego.xxxi.mora. Huiuſmo di uitia capitalia ducibus ex ercituum comparat. Secundo notandum, quod ſicut dicit

Sco.in ii. diſt.xliii. Voluntas noſtra propter coniunctionem ſui cum appetitu ſenſitiuo nata eſt tendere in delectabilia tali appetitui, & ſm iſta delectabilia aſsignantur peccata capitalia carnalia. Spiritualia autem ſm illud, ꝙ eſt delectabile uoluntati i ſe non propter appetitum ſenſitiuum. Peccatum autem auaritiæ nō uidetur eſſe, niſi circa appetibile altero dictorū modorum, ſ. ad voluptatem uel honorem. Secundum tamen formalem rationē peccatorum diuiſio iſta ſeptimembris, quæ communiter aſsignatur non eſt ſufficiens, immo eſſet per ſe accipienda diſtinctio peccatorum, uel ex carentia rectitudinis, uel ex obliquitate prę ceptorum, ita quod ſicut ſunt decem præcepta ita ſunt decē peccata capitalia. Poſſet etiam ſumi peccatorum diſtinc. ex oppoſitione ad uirtutes. Tertio notandum, quòd ſuſtinendo & exponendo aſsignationē vitiorum capitalium, quę eſt in uſu cōi, & poſita eſt a Gregorio, ubi ſupra dicit Doctor ſanctus, quòd capitalia uitia dnr ex quibus alia oriuntur, vt frequentius ſecundum rōnem cauſę finalis, nihil tñ ꝓhibet aliqua peccata interdū ex aliis cauſis oriri huiuſmodi aūt origo pōt attendi dupliciter. Vno mō ſecundū conditionē peccantis, q ſic eſt diſpoſitus, ut maxime afficiant ad unū finem ex quo, ut plurimum in alia peccata labitur. Sed iſte modus non cadit ſub arte eo, ꝙ infinitę ſunt particulares hominum diſpoſitiones. Alio modo ſecundum naturalem habitudinē ipſorum finium ad inuicem ſecundum hoc, ergo capitalia uitia dicuntur quorum fines habent quaſdam primarias rationes mouendi appetitum. Et ſecundum harum diſtinctionē rationum diſtinguuntur capitalia uitia. Mouet autem aliquid appetitum dupliciter. Vno mō directè & per ſe, & hoc modo bonum mouet appetitum ad proſequendum, malum autem ad fugiendū: Alio mō indirectè, & quaſi ꝑ aliud, ſicut aliquis aliquod malum proſequitur propter aliquod bonum adiunctum, vel aliquod bonum fugit ꝓpter aliquod malum adiunctum. Bonum autem hominis eſt triplex. Quoddam eſt bonum animale, quod ex ſola apprehēſione rationē appetibilitatis habet ſicut excellentia laudis, uel honoris,

& hoc bonum inordinatæ proſequitur inanis gloria. Aliud eſt bonum corporis, & hoc uel pertinet ad conſeruationem indiuidui, ſicut cibus, & potus. Et hoc bonum inordinatæ proſequit̃ gula. Aut ad conſeruationẽ ſpeciei, ſicut coitus, & hoc inordinatæ ſequitur luxuria. Tertium autem eſt bonum exterius, ſcilicet diuitiæ, & hoc inordinatæ proſequitur auaritia. Et iſta quatuor vitia prædicta inordinatę fugiunt quatuor mala contraria. Quod autem aliquis fugiant bonum propter aliquod malum coniunctũ hoc contingit dupliciter. Quia aut hoc eſt reſpectu boni ꝓprii, & ſic eſt accidia, quæ triſtat̃ de bono ſpirituali propter laborẽ corporalem adiunctum. Aut eſt reſpectu boni alienis, & hoc ſi ſit ſine inſurrectione pertinet ad inuidiam, quę triſtatur de bono alieno inquantũ eſt impeditiuum propriæ excellentię. Aut eſt cũ inſurrectione animi ad uindictã, & ſic eſt ira. Et ad eadem etiam uitia pertinet proſecutio mali oppoſiti propter aliquod bonum adiunctũ. Quarto notandũ ſecundum Tom. in ſecunda ſecundæ, queſt. 163. Quod ſuperbia poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo ſm propriam rationem, ut videlicet dicitur amor inordinatus ꝓpriæ excellentię, & hoc modo eſt peccatũ ſpeciale. Alio modo ſecundum quandam redundantiam in alia peccata, & hoc modo habet quandam generalitatem, & principalitatem inquantũ .ſ. ex ea oriri poſſunt oĩa peccata, licet quinq; ex aliis cauſis oriantur. Hęc aũt origo peccatorum ex ſuperbia cõtingit dupliciter. Vno modo per ſe inquantũ .ſ. alia peccata ordinantur ad finem ſuperbis, q̃ eſt propria excellentia, ad q̃ ordinari poteſt omne, quod inordinatæ appetit homo. Alio modo indirectę, & quaſi per accidens, ſcilicet remouendo prohibens inquantũ, ſcilicet per ſuperbiam homo contemnit diuinam legem, per quam prohiberet̃ a peccato, ſecundum illud Hieremiæ ii. Confregiſti iugum, & rupiſti vincula, dixiſti non ſeruiam Poſuerunt, ergo aliqui ſicut Iſidorus, & Caſſianus ſuperbiam inter uitia capitalia, ſed Greg. ut conuenientiua uidetur conſiderãs uniuerſalem eius influentiã, quam habet in omnia uitia, ponit eam reginam omniũ

ponit

uiciorum, & matrem. Vnde dicit Greg. ipſa uitiorum regina ſuperbia, cum deuictum plene concepit mox illud principalibus, ſiue capitalibus uitiis, quaſi quibuſdam ſuis ducibus deuaſtandũ tradit. Ex quibus uitiorum multitudines oriuntur. Et ꝓpter eandẽ cauſam prędictam dicitur ſuperbia initium oĩs peccati. Ex dictis autem ſequuntur duo notanda de ſuperbia. Primũ eſt, ꝙ ſuperbia ex genere ſuo eſt peccatum mortale. In hoc .n. formaliter conſiſtit ſuperbia, ꝙ hõ ſic inordinate appetit excellentiam, ꝙ non uult ſubdi Deo, & regulæ eius, ſicut tamẽ ex illis, quę ex genere ſuo ſunt mortalia, ſunt aliqui motus ueniales propter eorum imperfectionem, quia, ſ. præueniunt rationis iudiciũ & ſunt præter uoluntatis cõſenſum, ita etiam contingit in ſuperbia. Secundum ꝙ ex parte auerſionis ſuperbia maximam habet grauitatẽ? licet non ex parte conuerſionis. Primum patet, quia in aliis peccatis auertitur homo a Deo propter deſiderium alicuius boni ſed ſuperbia auertit a Deo ex eo, ꝙ non uult Deo, & eius regulę ſubiici. Vnde dicit Boetius, quòd cum omnia uitia fugiant a Deo ſola ſuperbia ſe opponit Deo. Propter quod dicitur Iacobi iiii. quod ſuperbis Deus reſiſtit: Secundum probatur, quia celſitudo quam ſuperbus appetit inordinate ſecundum ſuam rationem non habet maximam repugnantiam ad bonum uirtutis.

His pręmiſſis, ponẽdę sũt duę concluſiones. Prima eſt. Couenienter enumerantur ſeptem uitia capitalia, patet ex tertio notabili. **Con. i.**

Secunda concl. Superbia dicitur oĩum uitiorum regina cõuenientius, q̃ capitale uitium: patet ex dictis ĩ quarto notabili. Eſt enĩ oĩum uitiorum principaliſſima, cuius principalitas ad oẽ uitiũ ſe extendit. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ cupiditas aliqñ nominat inordinatum appetitum cuiuſcunq; boni temporalis, & ſic eſt quaſi genus ad omne peccatum, in quo eſt inordinata conuerſio ad commutabile bonum, & ſic conuenienter dicitur radix omnium peccatorum ad ſimilitudinem radicis, quę ex terra trahit alimentum, ſic enim ex amore commutabilis boni omne peccatũ procedit. Aliqñ uero cupiditas **Con. 2.**

dicitur inordinatus appetitus diuitiarum, & ſic eſt ſpeciale peccatum, & hoc modo etiam dicitur ab Apoſtolo, radix omnium malorū.
1.Tim.6
Manifeſte enim contra eos ibi loquitur qui uolunt diuites fieri. Cupiditas enim ſimilitudinem habet radicis arboris, quæ alimentum pręſtat toti arbori, per diuitias enim acquirit homo facultatem perpetrandi quodcunq; peccatum, & adipiſcendi deſiderium cuiuſcunq; peccati iuxta quod dicitur Ecclſi.x. Pecuniæ obediunt omnia. Cupiditas autem hoc modo ſumpta numeratur inter capitalia uitia: licet enim mō prædicto habeat admodum radicis quodāmodo rōnem principii reſpectu omnium uitiorum, tñ ſecundum rationem finis eſt principium originatiuum ſpecialis multitudinis peccatorum, & non omnium, ut poſtea dicetur, & ideo non ſequitur, ꝙ ipſa ſola ſit capitale uitium Ad ſecundum ar. dicendum, ꝙ peccatum caret ordine ex parte auerſionis, ſed ex parte conuerſionis reſpicit aliquod bonum, & ideo ex hac parte dicitur habere ordinem. Ad tertium ar. patet reſponſio ex iiii nota.

QVAESTIO II.

Vtrum inanis gloria ſit uitium capitale.

D. Tho 1.2.q. 101.ar.5.uide etiam totam quæſt.

CIrca ſm ſupius in hac tertia parte propoſitū, ꝙ eſt uitiorū capitaliū ramificatio, ſeu pullulatio. Primo ɋrit. Vtrum inanis gloria, ꝗ eſt peccatū primum capitale conuenienter aſſignantur rami, ſiue filiæ, ꝗ ſunt inobedientia, iactantia, ypocriſis, cōtentio, pertinacia, diſcordia, nouitarum præſumptio.

Primo ar. ꝙ inanis gloria nō ſit uiciū capitale, qa ſemper ex ſuperbia naſcitur. 1.

Secūdo arg. Inanis gloria nō ſēper eſt peccatū mortale. Dicit.n. Chriſo. ſup Mat. ꝙ inanis gloria etiam locum habet in ſeruis Chriſti. 2.

Tertio ar. Iactātia pōnit a Greg xxii.moraliū, inter ſpecies ſupbiæ, ſuperbia aūt non orit ex inani gloria, ſed ecōtra, ut Gre. dicit xxxi. moraliū, ergo iactantia nō debet poni filia inanis gloriæ. 3.

Quarto ar. Cōtētiones, & diſcordię vr̄r maxime ex ira procedere, ergo nō ſūt filię ianis glorię. Cōtra. Eſt auctoritas Grę.31.moraliū enumerantis

rãtis inanẽ gloriã inter uitia capitalia,& aſſignatis ei præ dictas filias. Primo notandũ, ꝙ gloria dici pôt vana tripli citer. Vno mõ ex parte rei, de qua quis gloriam quærit, puta,quia quęrit gloriam de eo,ꝙ non eſt vel de eo,quod non eſt gloria dignum.Et ãt gloria, vt dicit Tullius frequens de aliquo fama cum laude,&ad illud pertinet,qđ dicit Ambroſius, ꝙ gloria eſt clara cum laude notitia. Secundo modo poteſt dici. vana ex parte eius a quo qs gloriam quærit,puta, quia q̃ rit gloriam ab homine, cuius non eſt iudicium certum. Tertio modo ex parte ipſius qui gloriam appetit, qui videlicet appetitum gloriæ nõ refert idebitum finem, puta ad honorem Dei, vel proxi mi ſalutem. Et quolibet iſto rum modorum appetitus va nę glorię vitioſus eſt, non tñ eſt peccatum mortale ex genere ſuo. Et hoc.n.eſt peccatum mortale, quia charitati repugnat. Peccatum autem inanis glorię ſm ſe nõ repu gnat charitati quantum ad dilectionem proximi, quantum vero ad dilectione Dei poteſt, charitati repugnare dupliciter, & ſic eſſe peccatũ mortale. Vno modo ratione materiæ, de qua quis gloriatur,puta cum quis gloriatur de aliquo falſo,quod contra riatur diuinę reuerẽtię illud Ezech. 28. Eleuatum eſt cor tuũ, & dixiſti Deus ego ſum, & illud 1. ad Corin. 4. Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti,quid gloriaris quaſi non acceperis, vel etiã cum quis bonum tpale, de quo gloriatur pręfert Deo, qđ prohibetur Hiere. 9. Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua &c. aut ẽt cum quis prefert teſtimonium ho minum teſtimonium Dei,ſicut contra quoſdam dicitur Ioan. 12. Qui dilexerunt ma gis gloriam hominis, quàm Dei. Alio modo ex parte glo riantis qui intentionem ſuã refert ad gloriam propriã, tanquàm ad finem vltimum, ad quem ſ. ordinat uirtutis opera,& pro quo conſequen do non prętermittit etiam facere ea, quæ ſunt contra Deum. Secundo notandum, ꝙ hęc eſt differentia inter ſu perbia, & inanem gloriam, quia ſuperbia dicitur appeti tus inordinatus proprie excellentię. Inanis vero gloria dicitur appetitus inordinatus manifeſtationis,ſeu decla rationis illius excellentiæ, vñ patet ꝙ inanis gloria ma

gnam propinquitatē habet ad ſuperbiam ,& ideo ponitur inanis gloria primum vicium capitale, tanquā videlicet propinquius reginæ vitiorum,quę eſt ſuperbia. Nā propter propinquitatem ad excellētiā quam maxime appetunt homines , ipſa etiam inanis gloria multum eſt appetibilis,&quia ex eius inordinato appetitu multa vitia oriuntur,ideo vitium capitale dicitur. Tertio notādum , quòd illa vitia,quæ de ſe nata ſunt ordinari ad finem alicuius vitii capitalis,dicuntur eius filiæ,vel rami,licet quādoq; etiam ex alia cauſa procedant, finis autem inanis glorię eſt manifeſtatio proprix excellentię, ad quod poteſt homo tendere dupliciter. Vno modo directe , ſiue per uerba,ſiue per facta . Si per verba,vel hoc fit per verba ſimpliciter prolata in laudē propriam,& ſic eſt iactantia , uel per uerba habentia aliquam admirationē , & ſic eſt pręſumptio nouitatum, quas homines ſolent magis admirari.Si autem per facta, ſic eſt ypocriſis . Alio modo quis inordinate appetit manifeſtare excellentiam ſuā indirecte oſtēdēdo ſe nō eē,alio minorē,& hoc quadrupliciter . Primo quo ad intellectum,& ſic eſt pertinatia per quā homo nimis innititur propriæ ſentētiæ, nolens cędere ſententiæ meliori.Secūdo quantum ad voluntatem & ſic eſt diſcordia dum non vult homo a propria voluntate recedere,vt aliis concordet. Tertio quantum ad locutionem,& ſic eſt contentio, dum aliquis clamoroſe cōtra alium litigat . Quarto quantum ad factum,&ſic eſt inobedientia , dum ſcilicet aliquis renuit exequi ſuperioris præceptum . His præmiſſis,ponendę ſunt tres cōcluſiones. Prima eſt. Inanis gloria ex genere ſuo non eſt peccatum mortale , poteſt tamen eſſe mortale ex cōditione materiæ , & ēt ex conditione gloriantis : patet ex primo notabili . Secunda cōcluſio. Inani gloriæ cōueniēter aſſignantur ſeptem filiæ: patet ex tertio notabili. Nō eſt tamen iſta aſſignatio ſic præciſe intelligēda,quòd huiuſmodi uitia præciſe oriantur ex inani gloria , immo,ut dictum eſt,quandoq; aliunde oriunt̄, ac ēt quædā alia uitia a prędictis oriri poſſunt,etiā ex inani gloria, ſed prędicta ſunt,quæ,ut plurimum ex inani gloria oriū

tur

tur,& hoc eſt ẽt intelligendũ ſimiliter de aſſignatione filiarum aliorum vitiorũ capitalium,de quibus infra dicetur. Ad primum ar. negatur conſequentia, quia ſuperbia non numeratur inter capitalia vitia,ſed eſt regina omnium ſub qua ſunt capitalia, tã q̃ capitanei, vel duces ſub rege. Ad ſm arg negatur cõſequentia, quia nõ requiritur ad vitium capitale,ꝙ ſemper ſit mortale,ex veniali .n. põt quandoq; mortale oriri. Ad tertinm arg. dicendum, ꝙ iactantia ponitur ſpecies ſupbiæ,quantum ad interiorem cauſam eius, quę eſt arrogantia,ipſa ãt iactantia exterior quandoque quidem ordinatur ad lucrũ ut dicitur in 4. Ethicorum. Sed frequentius ad gloriã. Ad quartum arg. dicendum, quòd ira nõ cauſat contentionem, & diſcordiam, niſi cum adiunctione inanis gloriæ per hoc ſcilicet,ꝙ aliquis ſibi glorioſum reputat, quòd non cedat voluntati uel verbis aliorum.

Vtrum inuidiæ aſſignentur recte ſeptem filiæ.

D.Tho.2.2.q.36.per totum,ſed præſertim ar. 4.

QVAESTIO II.

SEcundo quęritur. Vtrũ inuidię, quæ eſt peccatũ capitale conuenienter aſſignãtur iſtæ filię,quę ſunt odium, ſuſurratio,detractio,exultatio in aduerſis proximi,afflictio in proſperis.

Primo arg.ꝙ inuidia nõ ſit 1.
peccatũ,qa ĩ oĩ peccato, ſicut dicit Aug. regnat libido, ſed vbicunq; regnat libido eſt ĩpba delectatio,in inuidia aũt nulla uidet̃ eſſe delectatio cũ ſit triſtitia quædam, igitur.

Secundo arg. Inuidia cũ ſit 2.
triſtitia eſt paſſio appetitus ſenſitiui,ſed paſſio de ſe non habet rationem peccati.

Tertio arg. In infantibus 3.
non põt eſſe peccatum.tñ in eis põt eſſe inuidia. Dicit .n: Augu. primo confeſſionum. Vidi ego,& expertus ſum zelantem puerum, qui nondum loquebatur,& intuebatur pallidus amaro aſpectu collactaneum ſuum.

Quarto arg. Inuidia eſt 4.
filia inanis gloriæ. Dicit .n. philoſophus 2. Rethorica, quòd amatores honoris, & gloriæ magis inuident,ergo non eſt uitium capitale.

Quinto argu. Afflictio in 5.
proſperis proximi videtur eſſe idem, quod inuidia, ergo non dẽt poni filia inuidię. Contra eſt Gregorius.

31. moralium, ponens inuidiã vitiũ capitale, & ei filias pdictas aſſignans Primo notandum, ꝙ inuidia, vt dicit Damaſ. eſt triſtitia, de bonis alienis. Põt aũt hæc triſtitia contingere quadrupliciter. Primo mõ cum quis dolet de bonis alicuius inquantũ ex eis timet nocumentũ ſibi, vel aliis & talis triſtitia põt eẽ ſine peccato, vt dicit Gre. 20. moralium. Secundo aliquis triſtatur de bono alterius nõ ex eo, quòd ille alter bonũ hẽt, ſed ex eo, ꝙ bonũ illud ei qui triſtatur deeſt, & hæc triſtitia proprie dicitur zelus, vt dicit philoſophus. ii. Reth. Et ſi ſit circa bona honeſta laudabilis ẽ, ſecũdũ illud primæ ad Corinth. xii. Emulamini cariſmata meliora. Si vero ſit de bonis tꝑalibus põt eſſe cũ peccato, & ſine peccato ſm diuerſitatem intentionis. Tertio modo triſtatur aliquis de bono alterius ex eo, quòd credit eũ tali bono eſſe indignum, & hæc triſtitia non poteſt eſſe de bonis honeſtis quibus aliquis efficitur iuſtus, ſed, vt dicit philoſophus. ii. Reth. eſt de diuitiis, & de talibus, quę poſſunt prouenire dignis, & indignis, & hæc triſtitia ſecundum philoſophũ uocatur nemeſis, & dicit eã pertinere ad bonos mores, ſed hoc ideo dicit, quia conſiderabat temporalia ſecundũ ſe, prout poſſunt magna, videri non aſpicientibus ad ęterna, ſed ſecundum doctrinam fidei temporalia bona, quę indignis proueniunt ex iuxta Dei ordinatione diſponuntur, vel ad eorum correctionem, uel ad eorum dominationẽ, & ideo huiuſmodi triſtitia prohibetur. pſal. dicente. Noli æmulari in malignantibus, neque zelaueris &c. Quarto, aliquis triſtatur de bonis alterius inquantũ alter excedit ipſum in bonis, & hoc proprie eſt inuidia, quę, vt dicit philoſophus, dolet de eo de quo gaudendũ eſt, & ideo ſemper eſt mala, & uitioſa. Secundo notandũ, quòd inuidia ſecundum rationem ſui obiecti repugnat charitati, per quam eſt uita ſpiritualis animæ. Charitas enim gaudet de bono proximi, de quo inuidia triſtatur, vnde patet, ꝙ inuidia ex genere ſuo eſt peccatum mortale, tamen ſicut ſupra dictum eſt in quolibet genere peccati mortalis, inueniuntur aliqui motus imperfecti, qui ſunt ueniales, & ſic in genere inuidiæ inueniuntur aliqui pri-

primi motus, quandoque ét in uiris perfectis, vt tractat Thomas in ſecunda ſecundæ queſtione trigeſima ſexta. Tertio notandum, quòd ſicut homines multa operantur propter delectationem. Tũ ut ipſam conſequantur, tum ex eius impetu ad aliqd agẽdum moti. Ita etiam propter triſtitiam multa faciũt, uel ut ipſam euitent, vel ex eius pondere in aliqua agenda prorumpentes, vt triſtitię ſatisfaciant. Ideo cum in uidia ſit triſtitia quędam, cõuenienter ponitur uitium capitale. Numerus autem filiarum eius, ſicut poteſt ſumi, quia in conatu inuidiæ eſt aliquid tanquam pricipium, aliquid tanquam medium, & aliquid tanquam terminus. Principium eſt, vt aliquis diminuat gloriam alterius, vel in occulto, & ſic eſt ſuſurratio, uel manifeſte, & ſic eſt detractio. Medium autem eſt, quia aliquis intẽdens minuere gloriam alterius, aut hoc poteſt, & ſic ſequitur exultatio in aduerſis, aut non põt, & ſic eſt afflictio in proſperis. Terminus autem eſt in ipſo odio, quia ſicut bonum delectans cauſat amorem, ita triſtitia cauſat odium.

His præmiſſis; ponendę ſunt tres cõcluſiones. Prima eſt. Inuidia ex genere ſuo eſt peccatum mortale, ſumẽdo inuidiam, prout dicit triſtitiam de bono alieno inquantum apprehenditur vt impeditiuum propriæ excellentiæ, patet ex ſecundo notabili. Secunda concluſio. Inuidia eſt peccatum capitale. patet ex tertio notabili. Tertia concluſio. Inuidiæ conuenienter aſſignatę ſunt quinque prædictæ filię, patet ibidem. Ad primum argumentum dicendum, quòd Augu. ſumit ibi libidem pro improba voluntate, & non pro delectatione immoderata. Poteſt tamen dici, quòd inuidus delectatur in boni ſui ſingularitate, ſicut & iracundus in adeptione vindictæ, immo quod plus eſt, ſicut iuſtus ex rectitudine uoluntatis delectatur dolẽdo de malo culpæ, ſic etiam inuidus quodã modo delectatur dolendo de aliena proſperitate, illa tñ delectatio multum reſperſa eſt amaritudine. Ad ſm arg. dicendum, quod triſtitia prout eſt in appetitu ſenſitiuo pręciſe, non habet rationem peccati ſed ſolum inquantum acceptatur a voluntate; & ideo inuidia omnino prępeniẽs iudicium rõ

nis

nis non habet rationem pec cati,& ex hoc,patet reſponſio ad tertium. Primi autem motus inuidiæ etiam in volũtate, dum tñ nõ ſit ibi conſenſus deliberatus, puta motus ſurreptitii rationem habent peccati venialis. Ad quartum argumentum dicendum, quod ſicut dicit Greg. Capitalia vitia ſic inuicem coniunguntur, vt non niſi unũ de altero profertur. Prima nãque ſuperbiæ ſoles eſt inanis gloria,quę dum mentem corrumpit mox inuidiam gignit,quia dum vani nominis potentiam appetit, ne quis hanc alius adipiſci valeat, tabeſcit non eſt, ergo cõtra rationẽ vitii capitalis, ꝙ oriatur ex alio,ſed ſufficit,ꝙ habeat aliquam principalem rationem originandi multa genera peccatorum, forte tamen propter hoc, quod inuidia manifeſte ex inani gloria oritur non ponitur vitium capitale ab Iſidoro li.de ſummo bono, neque a Caſſiano lib. de inſtitutis cœnobiorũ. Ad quintum argumentum dicendum, ꝙ afflictio in proſperis proximi, pro quanto aliquis triſtatur de eis ſecundum ꝙ habent quandam gloriam ẽ ipſa inuidia, ipſa vero afflictio in proſperis ſecundum quòd proſpera proximi eueniunt contra conatum inuidentis, dicitur filia inuidiæ.

Gregor. 31.mor.

QVAESTIO III.

Vtrum iræ,quæ eſt vitium capitale,conuenienter aſſignentur ſex filiæ?

D.Tho.1.2.q.46.art.1.

Tertio quæritur.Vtrũ irę, ꝗ eſt uitiũ capitale conuenienter aſſignentur ſex filiæ, quę ſunt rixa, humor mentis,contumelia, clamor, indignatio, & blaſphemia.

1 Primo arguitur, quòd ira non ſit peccatum, quia paſſionibus non demeretur, ſicut nec uituperamur,vt dicitur in iii.ethycor.ſed ira eſt paſſio quędam, igitur.

2 Secundo arg. Super illud Prouerbior. Vir iracundus prouocat rixas.Dicit gl. Ianua ẽ omnium vitiorũ iracũdia,qua clauſa,virtutibus intrinſecus,dabitur quies, & qua aperta ad omne facinus armabitur animus.Sed nullum vitium capitale eſt principium omniũ peccatorum, ſed quorundam determinate, ergo ira non eſt vitium capitale.

3 Tertio arguitur. Blaſphemia ponitur ab Iſidoro filia ſuper-

ſuperbiæ,ergo nō ē filia iræ.
4. Quarto arguitur. Odium
orit ex ira,vt dicit Aug.in re
gula.ergo debet numerari in
ter filias irę. Contra eſt Gre
Gregor. gor.ponens ira vitium capi-
31. mo- tale, & ſibi aſſignans ſex prę
ral. dictas filias.Primo notandū,
ꝙ circa paſſiones animę, du
pliciter contingit malū.Vno
modo ex ipſa ratione paſſio
nis , quæ conſideratur ex o-
biecto, ſicut inuidia , ſm̄ ſuā
ſpeciem eſt mala,eſt enim tri
ſtitia de bono aliorum,quod
ſm̄ ſe rationi impugnat, &
ideo inuidia mox nominata
ſonat aliquid mali. vt dicit
philoſophus. Hoc autem nō
2.Ethi. conuenit iræ,quæ eſt appeti
tus vindictæ. Vindicta enim
poteſt & bene & male appe-
ti.Alio modo inuenitur ma-
lum in paſſione , ſecundum
ſuam quantitatem , puta ra-
tione ſuperabundantiæ , uel
defectus, & ſic malum inueni
tur in ira quando aliquis ira
ſcitur plus vel minus, pręter
rectam rationem. Cum autē
iraſcitur ſecūdum rectam ra
tionem , tunc iraſci eſt lauda
bile , puta ſi quis vindictam
appetit ſecundum ordinem
rationis,talis ira eſt laudabi
lis,& uocatur ira per zelum.
Si uero aliquis appetat uindi
ctā fieri de eo,qui nō meruit,
uel ultra q̄ meruit, uel ēt nō
ſm̄ legitimū ordinē,uel non
propter debitum finem qui
eſt cōſeruatio iuſtitiæ,& cor
rectio culpę,aut etiam ſi appe
tendo iuſtam uindictam legi
timo modo, & propter debi
tum finem fieri mouetur ali-
quis immoderate in animo,
aut etiā exterius, talis ira eſt
vitioſa, & vocatur ira per vi
tium.Secundo notandum,ꝙ
motus iræ poteſt eſſe inordi
natus dupliciter. Vno modo
ex parte appetibilis, vtpote
cum quis appetit iniuſtā uin
dictam , vel iniuſto ordine,
vel propter indebitum finē;
& ſic ira eſt peccatum morta
le,quia contrariatur iuſtitię,
& charitati,poteſt tñ contin
gere,ꝙ talis appetitus uindi
ctæ ſit peccatum veniale pro
pter imperfectionem actus ,
q̄ quidem imperfectio atten
ditur , vel ex parte appeten-
tis,puta cum motus iræ prę-
uenit iudicium rationis , uel
ex parte appetibilis , puta cū
quis appetit in aliquo modi
co ſe vindicare , quod nihil
eſt reputandum , ita quod ēt
ſi actualiter inferatur,non eſ
ſet peccatum mortale , puta
ſi quis paruum trahat aliquē
puerū ꝑ aurē , vel ꝑ capillos
aut aliquid huiuſmodi. Alio
mō pōt eē motus irę inordi
na-

natus ex modo iraſcendi, qa ſcilicet nimis ardenter iraſcitur interius, vel nimis manifeſtat irã ſuam exterius, & ſic ira ſecundũ ſe non habet rationem peccati mortalis. Poteſt tñ contingere, ꝙ ſit peccatũ mortale, puta ſi quis ex vehemẽtia iræ excidat a dilectione Dei, vel proximi. Tertio notandum, quod ira hoc habet, quod ex ea multa vitia nata ſunt oriri duplici ratione. Primo ratione appetibilis inquantum uindicta appetit ſub ratione iuſti, & honeſti quod ſua dignitate allicit. Alio modo ex ſuo impetu quo præcipitant mentem ad multa inordinata per agẽda. Vnde patet, qđ ira eſt vitiũ capitale. Poteſt ãt huiuſmodi ira tripliciter conſiderari. Vno modo, ſecundum quod eſt in corde, & ſic ex ea naſcuntur duo uitia Primũ eſt indignatio, inquantum quis reputat eum contra quẽ iraſcitur i dignum eſſe, vt ſibi tale qui fecerit. Aliud eſt tumor mentis, inquantum quis animum ſuum implet diuerſis cogitationibus excogitando diuerſas vias uindictę. Secũdo modo conſideratur ira, ſecũdum quod eſt in ore, & ſic ex ira duplex vitium ꝓcedit Primum dicitur clamor inquantum aliquis inordinate, & confuſe loquendo, iram ſuam demõſtrat. Aliud autem uitium eſt ſecundum, quod quis prorũpit in verba iniurioſa, quæ quidem ſi ſint contra proximum vitium, illud dicitur contumelia. Si uero ſint contra Deum dicitur blaſphemia, quæ opponitur confeſſioni fidei, & importat derogationem alicuius pertinentis ad diuinam maieſtatem, puta cum quis vel negat aliquid de Deo, quod ei conuenit, vel de Deo aſſerit, ꝙ ei non conuenit, vel alteri attribuit, quod ſoli Deo conuenit, ſi autem hoc fiat ſecundum opinionem intellectus tantum, aut etiam cum quadam affectus deteſtatione dicitur blaſphemia cordis. Si autem exterius procedat per locutionem omnis blaſphemia. Tertio modo conſideratur ira ſecundum quod procedit uſque in factum, & ſic ex ira oriuntur rixe. per quas intelliguntur omnia nocumenta, quę facto proximis inferuntur ex ira.

His præmiſſis, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Ira prout dicitur appetitus inordinatus vindictę, quandoque eſt peccatum mortale, & quandoq; Con. I.

veniale, patet ex ſecundo notabili.

Con.2. Secunda concluſio. Ira eſt peccatum capitale, patet ex tertio notabili.

Con 3. Tertia conclu. Conuenienter aſſignantur ſex filię irę, patet ibidem. Ad primum argum. dicendum, quod ibi philoſophus loquitur de paſſionibus ſm abſolutam rationē paſſionis, & non ſecundum quod a ratione regulãtur uel regulam tranſgrediũtur. Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ ira dicitur ianua omnium uitiorum per accidens, ſcilicet remouēdo prohibens inquātum impedit iudicium rationis per quod homo retrahitͤ a malis, directe autem, & quaſi per ſe eſt cauſa aliquorum ſpecialium peccatorum, quæ dicuntur filiæ eius. Ad tertium argum. dicendum, quod blaſphemia in quam quis ꝓrumpit mēte deliberata procedit ex ſuperbia hominis cō tra Deum ſe erigentis. Blaſphemia vero in quam quis prorumpit ex commotione animi procedit ex ira. Ad quartum argu. dicendum, quod odium, & aliquando naſcatur ex ira, habet tamen aliquam priorem cauſam ex qua directius oritur, ſcilicet triſtitia.

Vtrum Accidia ſit peccatum mortale.

Diuus Thomas 2.2. queſ.35. art.1.2.3.4.

QVAESTIO IIII.

Qvarto quæritur. Vtrū accidia ſit peccatū mortale capitale, cui conuenienter aſſignatur ſex filię, quę ſunt malitia, rancor, puſillanimitas, deſperatio, torpor circa pręcepta, uagatio mentis circa illicita.

Primo argu. quod accidia non ſit peccatum, quia accidia eſt quædam paſſio, eſt enim ſpecies triſtitię, ut dicit Damaſcenus. 1.

Secūdo arg. Accidia inuenitur in uiris perfectis. Dicit enim Caſſianus lib. de inſtitutis cænobiorum, quod accidia ē ſolitariis magis experta, & ī heremo cōmorãtibus infeſtior hoſtis, ac frequens, ergo nō ē peccatū mortale. 2.

Tertio arguitur. Malitia ē genus ad omnia uitia, & ſimiliter uagatio mentis circa illicita in omnibus uitiis inuenitur. Torpor autē circa præcepta idē uidetur eſſe, quod accidia, ergo huiuſmodi nō ſunt filiæ accidiæ. Contra eſt Greg. 3.

Greg. ponens accidiam eſſe vitium capitale & habere prędictas filias. Primo notandū, ꝙ accidia, vt hic ſumitur, nominat triſtitiam, ſiue faſtidiū ſpiritualis boni, & ideo directe repugnat effectui charitatis, qui eſt gaudere de ſpirituali bono. Vnde patet, ꝙ accidia ſecundum ſuum genus eſt peccatum mortale. Eſt tamen conſiderandum ſicut ē ante dictum eſt, ꝙ peccata, quę ſecundum ſuum genus ſunt mortalia, non ſunt mortalia, niſi quando ſuam perfectionem conſequuntur. Eſt autem cōſumatio peccati in conſenſu rationis, vnde ſi deſit conſenſus rationis, tunc propter imperfectionē actus peccatum eſt veniale. Eſt ergo regula generalis, quòd in quocunque genere peccati ſenſus inordinati motus abſque conſenſu rationis expreſſo, aut interpretatiuo non poteſt habere rationem peccati mortalis, motus ergo accidię quando eſt propter repugnantiam carnis ad ſpiritum ſi ratio ſibi non conſentit, eſt peccatum veniale, immo ſi ratio uiriliter deteſteī, nullum pœnitus eſt peccatū, ſed materia exercendæ virtutis, quod etiam eſt intelligēdum in omni genere peccati.

Si vero motus accidiæ habeat conſenſum rationis ita ꝙ uoluntas deliberate fugiat & horreat, & quaſi deteſtetur bonum diuinum, & ſpirituale carne omnino contra ſpiritum præualente, tūc manifeſtum eſt quòd accidia eſt peccatum mortale. Secundo notādum, quòd ſicut prædictum eſt inuidia, quæ eſt triſtitia de bono proximi eſt vitium capitale, eo quòd ex inuidia homo impellitur ad aliqua facienda, vt fugiat triſtitiam, vel vt triſtitiæ ſatiſfaciat, & ſic eadem ratione accidia, quę eſt triſtitia de bono diuino, ponitur uitium capitale, cui Gregorius aſſignat ſex p̄dictas alias Quia enim, vt dicit philoſophus octauo ethycorum, malus poteſt diu abſque delectatione manere cum triſtitia, ideo ex triſtitia contingit aliquid dupliciter oriri. Vno modo, vt homo recedat a contriſtantibus. Alio modo, vt tranſeat ad delectantia, ſic enim illi qui non poſſunt gaudere ſpiritualibus delectationibus ſe transferunt ad corporales, ut dicit philoſo. In fuga autem triſtitiæ primo fugit homo cōtriſtantia, & ſecundo etiā impugnat ea, quę triſtitiā ingerūt, ſpiri- 8.Ethic.

ſpiritualia autem bona, de quibus accidia triſtatur ſunt finis, & id quod eſt ad finem, fuga autem finis fit per deſperationem, fuga vero eorum, quę ſunt ad finem, quantum ad ardua, quæ ſubſunt conſiliis fit per puſillanimitatem, quantum vero ad ea,quę pertinent ad communem iuſtitiam fit per torporẽ circa præcepta. Impugnatio autẽ bonorum ſpiritualium contriſtantiũ,quandoq; quidem eſt cõtra homines, qui ad bona ſpiritualia inducũt, & hęc dicitur rancor. Quandoque eſt contra ipſa ſpiritualia bona, quæ deteſtatur aliquis,& hęc proprie eſt malitia. Inquantum vero propter triſtitiam aliquis ſe trãsfert ad delectabilia exteriora, ponitur filia accidię euagatio circa illicita patet, itaque, quòd malitia hic non ſumitur ſecundum ꝙ eſt genus omnium vitiorum, neque etiam rãcor accipitur hic communiter pro odio, ſed pro quadam indignatione contra eũ qui ad ſpiritualia bona inducit, neque etiã hic accipitur uagatio mentis circa illicita, prout generaliter reperitur in omni peccato,ſed modo, quo dictum eſt ex his,patet reſponſio ad tertium argumentum.

His premiſſis,ponenda eſt talis concl. accidia ex genere ſuo eſt peccatum mortale capitale cui conuenienter aſſignãtur ſex rami, ſiue filiæ, patet ex dictis tam in primo, quam in ſecundo notabili. *Con. 1.*

Ad primum arg. dicendũ, quòd conſequentia non ualet, quia licet paſſio ſecundũ ſe non habeat rationem peccati, tamen in paſſione imoderata,materialiter conſiſtit peccatum pro quanto noluntas debet moderari, ſiue regulare talem paſſionem,& tamen non regulat.

Ad ſecundum arg. patet reſponſio ex primo notabili.

Ad tertium arg. ex tertio.

Vtrum Auaritia ſit peccatum mortale.

Tho.1.2.q.118.art.1.&8.

QVAESTIO V.

Qvinto quęritur. Vtrum auaritia ſit peccatum mortale capitale, cui conuenienter aſſignantur ſeptem filię,ſcilicet proditio, fraus, fallacia, periurium,inquietudo,violentia, & contra miſericordiam obduratio.

Primo arg. quòd auaritia non ſit peccatum, quia quæ

natu

naturaliter adueniunt, non ſunt peccata, ſed auaritia na turaliter cōſequitur ſenectutem,& quem libet defectum, vt dicit philoſophus. igitur.

Secundo arg. quòd auaritia nón ſit peccatum capitale, vitia enim capitalia, vt ſupra dictū eſt habent fines prĩcipales ad quos ordinantur fines aliorum vitiorum, ſed hoc non competit auaritiæ, quia diuitię quas auaritia appetit, non habent rationem finis, vt dicitur primo ethi. igitur. Tertio ar. Auaritia opponitur liberalitati. proditio aut fraus, & fallacia opponũtur iuſtitiæ. ergo nō pertinẽt ad auaritiam. Quarto ar. Iſidorus ponit nouem filias auaritiæ, q̃ ſunt mendatiū, fraus, furtum, periurium, turpis lucri appetitus, falſa teſtimonia, violentia, inhumanitas, rapacitas. ergo prędicta aſſignatio non eſt conueniens. Contra eſt Grego moraliū.

Primo notandum, quòd eà, quę ſunt ad finem neceſſe eſt commenſurari fini ſicùt medicinam ſanitati, vt patet ꝑ philoſophū primo Politicorum bona autem exteriora habent rationem vtilium ad finẽ, ideo non ſunt optanda, niſi ſecundum menſuram ꝑ ut videlicet sūt neceſſaria ad vitam: Dum ergo aliquis im moderatæ vult ea acquirere vel retinere peccat quod pertinet ad rationem auaritiæ, q̃ diffinitur eſſe ĩmoderatus appetitus habẽdi Et ſi ſumatur generaliter auaritia non ſolum eſt pecuniæ, ſed etiam ſciẽtiæ & altitudinis, vt dicit Greg. in quadam omelia & ſecundum hoc non eſt ſpeciale peccatum. Si vero ſumatur ſpecialiter pro immoderato appetitu habendi vel retinẽdi poſſeſſiones, quæ nomine pecuniæ cōmuniter deſignantur, ſic auaritia ẽ ſpeciale peccatum. Secundo notandum, ꝙ auaritia ſpecialiter ſumpta dupliciter dicitur. Vno modo prout dicit immoderãtiam immediatę circa acceptionem, & conſeruationem diuitiarum inquantum .ſ aliquis accipit, vel retinet vltra debitum, & ſic opponitur iuſtitiæ, & hoc modo ex genere ſuo eſt peccatum mortalẽ. Alio modo prout nominat ĩmoderantiã circa interiores affectiones diuitiarum, puta cū quis nimis amat vel deſiderat diuitias, aut nimis delectatur in eis. etiam ſi nolit rapere aliena, & hoc modo auaritia opponitur liberalitati. & ſi tantum excreſcat, ꝙ præferatur charitati Dei,

vel proximi eſt peccatũ mortale.alias aũt eſt peccatum ueniale. Tertio notandum, ꝙ ex auaritia nata ſunt oriri multa vitia ſecundum rõnem finis.Diuitiæ enim quas appetit auaritia maximę promittunt ſufficientiã,ut dicit Boetius iii.de conſolatione cuius ratio eſt,quia ſicut dicit philoſophus quinto Ethicorũ. Denario utimur quaſi fideiuſſore ad habenda oĩa. Et ſapiẽs dicit, quod pecunię obediũt omnia. ideo auaritia eſt uitium capitale ex quo oriuntur ſupradictę ſeptem filię quia auaritia,q̃ eſt ſuperfluus amor habendi diuitias ĩ duobus excedit. Primo in retinẽdo, & ſic ex ea oritur obduratio cordis contra miſericordiam,quia ſcilicet cor auari, miſericordia nõ emollit, ut de ſuis diuitiis ſubueniat miſeris.Secundo ſuperabundat in accipiendo, & ſecundum hoc auaritia poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum,ꝙ eſt in affectu. & ſic ex ea oritur inquietudo inquantum homini ingerit ſollicitudinem & curas ſuperfluas. Auarus enim non impletur pecunia,ut dicit Eccleſiaſtes. *Eccl. 7.* Alio modo conſiderari in effectu,& ſic in accipiendo ultra debitum quandoq; utitur ui,quod pertinet ad uiolentiam, quãdoq; autem de dolo, quæ ſi fiat in uerbo ſic erit fallacia quantũ ad ſimplex uerbum.periurium autẽ ſi addatur cõfirmatio iuramẽti. Si autem dolus committitur in opere,ſic quantum autem ad perſonas proditio,ut patet de Iuda,qui ex auaritia prodidit Chriſtum.

His pręmiſſis ponenda eſt talis conc. *Con. 1.* Auaritia eſt peccatũ capitale cui cõuenienter aſſignãtur ſeptẽ prędictę filię ut patet ex tertio notabili.

Ad primum ar. dicendũ,ꝙ naturales inclinationes ſunt regulandę, ſm rationem, & ideo quãuis ſenes ꝓꝑ naturæ defectũ auidius rerum tẽporalium requirant ſubſidia, ſicut & oĩs ĩdigens quęrit ſuæ indigentię ſupplementũ non tamen a peccato excuſantur ſi ĩmoderatę diuitias amẽt.

Ad ſm arg.dicendum,ꝙ licet pecunia ordinetur ad finem,& habeat rationem medii,&utilis,quia tñ uirtute ipſius conquiri pñt omnia ſenſibilia, ideo ſpecialẽ rationẽ appetibilitatis habet, & ſecundum hoc habet quodam modo rationem finis.

Ad tertium arg. dicendũ ꝙ non oportet filias alicuius uitii capitalis ad idem genus

vitii pertinere, quia ad finē vnius vitii poſſunt ordinari etiā peccata alterius generis. Aliud.n.eſt peccatū habere filias, & habere ſpecies.

Ad quartum arg. dicendū ꝙ illa nouem reducuntur ad iſta ſeptem. Nam mendaciū & falſum teſtimonium continentur ſub fallacia, & furtū ſub fraude. appetitus autem turpis lucri pertinet ad inquietudinem, rapacitas ad violentiam, & inhumanitas ad obdurationem cōtra miſericordiam.

Vtrum gula ſit peccatum mortale.

Th.2.2.q.148.ar.1.2.3.4.5.6.

QVAESTIO VI.

SExto quæritur. Vtrū gula ſit pc̄tm̄ mortale capitale Cui cōuenienter aſſignentur quinq; aliæ, ſ. inepta lętitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquiū, ebetudo mētis circa ſpiritualiū intelligētiā. Primo ar. ꝙ gula non ſit peccatū mortale, quia oē peccatum mortale cōtrariat alicui pcepto decalogi, & charitati, ꝙ de gula non uidetur. Secūdo arg. quòd non ſit uitium capitale, quia uidetur eſſe minimum peccatorum ſm genus ſuum, utpote plus approquinquans ad id, quod eſt ſm naturam. igitur. Tertio arg. Inepta lętitia cōcomitatur omne peccatum, ergo nō cōuenienter ponitur filia gulæ. Contra eſt Greg. xxxi. moralium. Primo notādum ꝙ gula nominat appetitum inordinatum edendi, & bibendi. Poteſt eſſe autem illę appetitus inordinatus dupliciter. Vno modo per carentiā ordinis debiti circa finem ultimum, quia uidelicet ab eo auertit: puta cum quis delectationi gulę inhęret tanquā fini, & eam præfert diuinæ dilectioni, & ſic eſt peccatum mortale. Vnde etiā illæ peccat mortaliter, qui ſcienter uult ſe inebriare, qa p ebrietatem tollitur uſus rationis, qui neceſſarius eſt ad peccata declinanda, & opera uirtutum exercenda. Alio modo poteſt eſſe talis appetitus inordinatus, per carentiam ordinis in modo apparendi tātum, puta, cum quis nimis ardenter concupiſcit delectationem ciborum, aut etiam aliquem exceſſum ſic tamen quod propter hoc nihil agere uellet contra legem Dei, tunc eſt peccatū ueniale. Et ibi aduertendum eſt, quòd uitium gulæ nō conſiſtit in

ſubſtantia cibi,& potus, ſed in concupiſcentia immoderata,& nõ regulata ratione, ideo ſi quis excedat in quantitate cibi non propter cibi cõcupiſcentiam, ſed æſtimãs id ſibi neceſſarium eſſe hoc non pertinet ad gulam, ſed ad aliquã imperitiã. Secũdo notandum,ꝙ ex gula multa ſolent oriri uitia ex eo,ꝙ finis eius eſt multũ appetibilis ex eo ꝙ cibus eſt ordinatus ad cõſeruationẽ uitæ: gula tamen magis eſt circa delectatiões cibi,q̃ circa cibos, vt dictũ eſt. ideo inter filias gulæ ponuntur illa uia, quæ ex immoderata delectationes cibi,& potus,ut plurimũ conſequuntur, quæ quidem uitia poſſũt accipi,uel ex parte animæ,uel ex parte corporis. Ex parte autem animæ quadrupliciter. Primo quantum ad rationem cuius acies per gulam ebetatu,& ſic ponitur filia gulæ ebetudo ſenſus,circa intelligentiã ꝓpter fumoſitates ciborum perturbantium caput. Secundo q̃tum ad appetitum, qui ꝑ gulam deordinatur quaſi ſopito rationis gubernaculo, & quantum ad hoc ponitur inepta lętitia, oẽs.n. aliæ inordinatę paſſiones ad lętitiã,& triſtitiã ordinant. vt habet. Tertiò quantũ ad inordinatũ verbũ,& ſic ponitur multiloquiũ. Quarto quantũ ad inordinatũ actũ, & ſic ponit̃ ſcurrilitas, ideſt modus, ſiue geſtus exterior incõpoſitus. Ex parte aũt corporis ponit̃ ĩmunditia,quæ attendit̃ ſm inordinatam emiſſionẽ quarumcunq; ſuperfluitatum.

His pręmiſſis ponenda ẽ talis cõcluſio. Gula eſt peccatum capitale,& ſibi conuenienter aſſignãtur prædictæ filiæ patet ex dictis. Con.

Ad primum arg. dicendũ, ꝙ gula eſt peccatum mortale inquantum auertit a Deo, & ita repugnat pręcepto diuinę dilectionis.

Ad ſm arg. dicendum, ꝙ non oportet uitium capitale habere maximam grauitatem,ſed ſufficit,ꝙ habeat finem maximæ appetibilem, finis autem ut hic loquimur attenditur in peccato ex parte conuerſionis. grauitas autem principalius attenditur ex parte auerſionis.

Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ lętitia de actu, uel fine peccati concomitatur,aut conſequitur omne peccatum maximę quando procedit ex habitu, ſed lętitia uaga incompoſita,quę hic dicitur inepta præcipuè oritur ex gula.

Vtrum luxuria ſit peccatum capitale.

D. Tho. 2. 2. q 153 ar. 1. 2. 3. 4.

QVAESTIO VII.

SEptimo quęritur. Vtrum luxuria ſit peccatum capitale cuius conuenienter aſſignantur octo filię, ſ. cęcitas mentis, inconſideratio, pręcipitatio, inconſtantia, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſæculi, hortor uel deſperatio futuri.

1. Primo arg. ꝙ luxuria non ſit peccatū, quia quilibet poteſt licitæ uti ut libet eo, ꝙ ſuum eſt, ſed in actu luxuriæ homo utitur eo, quod ſuum eſt. igitur.

2. Secundo arg. Luxuria cauſatur ex deſperatione, ſecundum illud ad Ephe. iiii. Qui deſperantes ſeipſos tradunt impudicitiæ, ſed deſperatio non eſt uitium capitale, ergo multominus luxuria.

3. Tertio ar. Amor ſui eſt prĩcipiū oĩs peccati, ut patet ꝑ Aug. de ciuitate Dei ergo nō eſt filia luxurię. Cōtra ẽ Gre. xxi. moralium. Primo notandum, ꝙ finis luxurię proprię dictæ, ut hic ſumitur, uidelicet pro appetitu immodera to uenereorum eſt delectatio ipſorum venereorum quę eſt maxima & maximè appetibilis, ſecundum appetitū ſenſitiuū. Tū propter eius vehementiā, tū propter con naturalitatem huiuſmodi cōcupiſcentiæ. ideo manifeſtum eſt, ꝙ luxuria eſt uitium capitale ex quo multa uitiā oriuntur pro quanto uideli cet per luxuriam deordinan tur uires ſuperiores. ſ. ratio & uoluntas per hoc, quod uoluntas nimis condeſcēdit appetitui ſenſitiuo uehementer intendenti obiecto delectabili. Sunt autē quatuor actus rationis in agendis. Primus eſt intelligentia finis, q̃ impedit ꝑ luxuriā ſm illud Dan. Species decepit te, &cō cupiſcētia ſubuertit cor tuū. Et ſm hoc ponitur cæcitas mentis. Secundus eſt cōſiliū de agendis ꝑꝑ finē, ꝙ etiam impeditur per cōcupiſcentiā luxuriæ. Vnde Terentius dicit, de amore libidinoſo, quę res in ſe, neq; conſiliū, neq; modum habet. Et quantum ad hoc ponitur præcipitatio quæ nominat ſubtractionē conſilii. Tertius actus eſt iudicium de agendis, quod etiam impeditur ꝑ luxuriā iuxta illud, quod dicitur Dan. de ſenibus impudicis auertunt ſenſū, ut nō recordarentur iudiciorum iuſtorū, & quantum

Marginal notes: Aug. 14 — Dan. 13. — Dan. 13.

tũ ad hoc ponit incõſideratio. Quartus eſt præceptũ rõnis de agendo, ꝙ ẽt impedit ꝑ luxuriã, quæ ex ſuo impetu retrahit hoĩem ne exequatur illud, ꝙ decreuit eſſe faciendum, & quantũ ad hoc ponitur incõſtãtia mentis. Ex parte aũt uoluntatis conſequitur duplex actus inordinatus, vnus eſt appetitus finis, & quantũ ad hoc ponit amor ſui inquanrum, ſ. tendit ad propriã delectationẽ, &per oppoſitum ponit odiũ Dei inquantum, ſ. ipſe Deus prohibet talẽ delectationũ. Alius autẽ eſt appetitus eorũ, quę ſunt ad finem, & quãtum ad hoc ponitur effectus præſentis ſeculi in quo uult aliquis frui uoluptate, & per oppoſitum ponitur deſperatio futuri ſeculi, quia dum quis adhæret carnalibus delectationibus non curat peruenire ad ſpirituales, ſed faſtidit eas. Secundo notandũ, ꝙ in decretis trigeſimoſexto quæſtione prima aſſignant ſex ſpecies luxuriæ, ſ. fornicatio ſimplex, quæ videlicet eſt ſoluti cum ſoluta, adulteriũ in quo uiolatur lex matrimonii, inceſtus, qui eſt concubitus conſanguineorum, uel affinium, raptus quando uidelicet rapitur mulier per violentiam, quæ poteſt quãdoque inferri tam mulieri, quam eius patri uel marito, quandoque uero ſit talis violentia patri tantum uel marito ipſa muliere conſentiente. Stuprum, quod eſt illicita defloratio uirginis, ſub cura parentum exiſtentis, per quã deflorationem ponitur ĩ uia meretricandi. Et uitium cõtra naturam in quo homo tranſgreditur circa uſum venerem illud, quod eſt ſecuñdum naturam determinatũ. Vnde inter omnes ſpecies luxuriæ hoc eſt uitium grauiſſimum. Fornicatio autẽ ſimplex habet minorem grauitatem inter omnes luxuriæ ſpecies, & tamen certum eſt, ꝙ ipſa eſt peccatum mortale, cum excludat regno Dei, ut patet per apoſtolũ. Vbi præmiſſa fornicatione cum quibuſdam aliis uitiis ſubdit, ꝙ talia agunt regnum Dei nõ poſſidebunt. Et primo ad Corinth. Sic dicit, neque fornicarii, neque idolis ſeruientes regnum Dei poſſidebunt *1. ad Corin. 6.* *Eph. 5.* &ad Eph Omnis fornicator aut immundus, non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei. Vnde etiam dicit beatus Tho. vbi ẽt tractantur oĩa, quę ſupra dicta ſunt *Tho. in 2.2.* de capitalibus uitiis, & ea-

Vtrum luxuria ſit peccatum capitale.

D. Tho. 2. 2. q 153 ar. 1. 2. 3. 4.

QVAESTIO VII.

SEptimo queritur. Vtrum luxuria ſit peccatum capitale cuius conuenienter aſſignantur octo filię, ſ. cęcitas mentis, inconſideratio, pręcipitatio, inconſtantia, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſæculi, hortor uel deſperatio futuri.

1. Primo arg. ꝙ luxuria non ſit peccatū, quia quilibet poteſt licitæ uti ut libet eo, ꝙ ſuum eſt, ſed in actu luxuriæ homo utitur eo, quod ſuum eſt. igitur.

2. Secundo arg. Luxuria cauſatur ex deſperatione, ſecundum illud ad Ephe. iiii. Qui deſperantes ſeipſos tradunt impudicitiæ, ſed deſperatio non eſt uitium capitale, ergo multominus luxuria.

3. Tertio ar. Amor ſui eſt prīcipiū oīs peccati, ut patet ꝑ Aug. de ciuitate Dei ergo nō eſt filia luxurię. Cōtra ē Gre. xxi. moralium. Primo notandum, ꝙ finis luxurię proprię dictæ, ut hic ſumitur, uidelicet pro appetitu immoderato uenereorum eſt delectatio ipſorum venereorum quę eſt maxima & maxime appetibilis, ſecundum appeti tū ſenſitiuū. Tū propter eius vehementiā, tū propter con naturalitatem huiuſmodi cō cupiſcentiæ. ideo manifeſtum eſt, ꝙ luxuria eſt uitium capitale ex quo multa uitiā oriuntur pro quanto uideli cet per luxuriam deordinātur uires ſuperiores. ſ. ratio & uoluntas per hoc, quod uoluntas nimis condeſcēdit appetitui ſenſitiuo uehementer intendenti obiecto delectabili. Sunt autē quattuor actus rationis in agendis. Primus eſt intelligentia finis, q̄ impedit ꝑ luxuriā ſm illud Dan. Species decepit te, & cō cupiſcētia ſubuertit cor tuū. Et ſm hoc ponitur cæcitas mentis. Secundus eſt cōſiliū de agendis ꝑꝑ finē, ꝙ etiam impeditur per cōcupiſcentiā luxuriæ. Vnde Terentius dicit, de amore libidinoſo, quę res in ſe, neq; conſiliū, neq; modum habet. Et quantum ad hoc ponitur præcipitatio quæ nominat ſubtractionē conſilii. Tertius actus eſt iudicium de agendis, quod etiam impeditur ꝑ luxuriā iuxta illud, quod dicitur Dan. de ſenibus impudicis auerterunt ſenſū, ut nō recordarentur iudiciorum iuſtorū, & quantum

Marginalia: Aug. 14 — Dan. 13 — Dan. 13

tũ ad hoc ponit incõſideratio. Quartus eſt præceptũ rõnis de agendo, ꝙ ẽt impedit ꝑ luxuriã, quæ ex ſuo impetu retrahit hoĩem ne exequatur illud, ꝙ decreuit eſſe faciendum, & quantũ ad hoc ponitur incõſtãtia mentis. Ex parte aũt uoluntatis conſequitur duplex actus inordinatus, vnus eſt appetitus finis, & quantũ ad hoc ponit amor ſui inquanrum,ſ. tendit ad propriã delectationẽ, &per oppoſitum ponit odiũ Dei inquantum,ſ.ipſe Deus prohibet talẽ delectationũ. Alius autẽ eſt appetitus eorũ,quę ſunt ad finem, & quãtum ad hoc ponitur effectus præſentis ſeculi in quo uult aliquis frui uoluptate, & per oppoſitum ponitur deſperatio futuri ſeculi, quia dum quis adhæret carnalibus delectationibus non curat peruenire ad ſpirituales,ſed faſtidit eas. Secundo notandũ, ꝙ in decretis trigeſimoſexto quæſtione prima aſſignant ſex ſpecies luxuriæ,ſ. fornicatio ſimplex,quæ videlicet eſt ſoluti cum ſoluta, adulteriũ in quo uiolatur lex matrimonii,inceſtus, qui eſt concubitus conſanguineorum, uel affinium,raptus quando uidelicet rapitur mulier per violentiam, quæ poteſt quãdoque inferri tam mulieri, quam eius patri uel marito, quandoque uero fit talis violentia patri tantum uel marito ipſa muliere conſentiente. Stuprum,quod eſt illicita defloratio uirginis,ſub cura parentum exiſtentis,per quã deflorationem ponitur ĩ uia meretricandi. Et uitium cõtra naturam in quo homo tranſgreditur circa uſum venerem illud, quod eſt ſecundum naturam determinatũ. Vnde inter omnes ſpecies luxuriæ hoc eſt uitium grauiſſimum. Fornicatio autẽ ſimplex habet minorem grauitatem inter omnes luxuriæ ſpecies, & tamen certum eſt, ꝙ ipſa eſt peccatum mortale, cum excludat regno Dei, ut patet per apoſtolũ. Vbi præmiſſa fornicatione cum quibuſdam aliis uitiis ſubdit, q talia agunt regnum Dei nõ poſſidebunt. Et primo ad Corinth. Sic dicit, neque fornicarii, neque idolis ſeruientes regnum Dei poſſidebunt & ad Eph Omnis fornicator aut immundus, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. Vnde etiam dicit beatus Tho. vbi ẽt tractantur oĩa, quę ſupra dicta ſunt de capitalibus uitiis, & earum

1. ad Corin.6.
Eph.5.
Tho. in 2.2.

nes,cui opponitur,& non in uoluntate,igitur.

3. Tertio arg. ꝙ infidelitas non ſit maximũ peccatorũ, quia infidelitas diminuit peccatũ.dicit.n. Apoſt. ad Tim. 1.Ti.1. Fui blaſphemus & perſecutor, ſed miſericordiã cõſecutus ſum,quia ignorans, hęc feci in incredulitate mea.

4. Quarto arguitur. Maior pœna debetur fidelibus peccantibus,q̃ infidelibus, ſm illud ad Heb. 10. quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei cõculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſantificatus eſt.igitur. Contra. Auguſt. exponens illud Ioannis. Si non ueniſſem,&locutus eis nõ fuiſſem peccatum non haberent.Magnum inquit quoddam peccatum ſub generali nomine uult intelligi,ſcilicet peccatũ infidelitatis Primo notãdũ, ꝙ infidelitas poteſt dupliciter accipi, vt dicit Thom. 2.2.q.10 ar.3. Vno modo ſecundum purã negationem, quia .ſ. aliquis non habet fidem eo, ꝙ nihil audiuit de fide. Alio mõ ſm contrarietatem ad fidẽ,quia ſcilicet aliquis contemnit fidem, uel ei repugnat.Primo modo infidelitas non habet rõnẽ peccati,ſed pœnę inquãtum talis ignorantia diuinorũ ex peccato primi parẽtis eſt conſecuta, qui autem ſic ſunt infideles damnatur nõ propter infidelitatis peccatũ,ſed propter alia peccata, quę ſine fide remitti nõ poſſunt.Infidelitas uero ſecũdo modo dicta peccatum eſt,& oritur ex ſuperbia, & inani gloria inquantum, uidelicet homo nõ vult intellectũ ſuũ ſubiicere regulis fidei, & ſano intellectui patrũ. Secũdo notandũ,ꝙ peccatũ infidelitatis,põt cõtingere dupliciter. Vno mõ,quia aliquis renititur fidei iã ſuſceptæ. Et hoc dupliciter. Vel in figura, & ſic eſt infidelitas Iudęorũ. Vel in ipſa manifeſtatione veritatis,& ſic eſt infidelitas hæreticorum & apoſtatãdo a fide.|alio mõ nondum ſuſcepte,vt infidelitas paganorum. Hęreſis enim pertinet ad eos,qui fidẽ Chriſti profitẽtur, ſed eius dogmata corrumpunt. Apoſtaſia autẽ ſimpliciter,& abſolutæ dicta eſt infidelitas,per quam aliquis diſcedit a fide.Tertio notandum,ꝙ omne peccatum formaliter conſiſtit in auerſione a Deo. Vnde tanto peccatũ grauius eſt,quanto per ipſum magis ſeparatur homo a Deo, Per infidelitatẽ autẽ

maxime elongatur bono a Deo quia veram Dei cognitionem non habet, nec pôt eſſe, ꝙ quantum ad aliud cognoſcat Deum, qui aliquã falſam opinionem de ipſo habet, quia id quod ipſe opinatur, non eſt Deus. Vnde manifeſtum eſt, ꝙ peccatum infidelitatiſ grauius eſt, quàm quæcunq; peccata, quæ contingunt in peruerſitate morum. Secus ãt eſt de peccatis, quę opponunt aliis uirtutib. theologicis. ſ. de diſperatione, & odio Dei, de quibus poſtea dicit. His pręmiſſis ponẽda eſt talis concl. Infidelitas, quæ importat contrarietatẽ ad fidẽ eſt grauius peccatum, q̃ quæcunque peccata oppoſita virtutibus moralibus, patet ex dictis. Ad primum ar. patet ſolutio ex primo notabili. Ad ſm ar. dicendum, ꝙ licet oẽ pecm̃ quãtum ad formale ſit in uoluntate, non tñ quantum ad materiale remotum, cuiuſmodi eſt actus infidelitatis, qui ex hoc eſt culpabilis, quia imperatur a uoluntate. Ad tertium arg. dicẽdũ, ꝙ ĩ infidelitate duo ſunt cõſiderãda, uidelicet reuiſus ad ea, quę ſunt fidei, & ignorantia adiuncta. Ex parte primi habet rõnem grauisſimi peccati. Ex parte autem ſecundi habet aliquam rõnem excuſationis, maxime qñ quis ex malitia non peccat, ſicut fuit in Apoſtolo. Ad quartum ar. dicendũ, ꝙ infidelis pro peccato infidelitatis grauius punitur, quã quicunq; alius prò alio peccato uirtutibus moralibus oppoſito, ſed pro eodem peccato commiſſo a fideli, & infideli cæteris paribus grauius punitur, & grauius peccat fidelis, quàm infidelis. Tum propter notitiam veritatis, quæ reddit eum in excuſabilem. Tum etiam propter ſacramenta fidei, quibus eſt imbutus, quibus contumeliam facit in peccando.

Vtrum diſperatio ſit grauisſimum peccatum.

Tho. 2.2. q. 20. ar. 1. & 3.

QVAESTIO II.

SEcundo quęritur de deſperatione. Vtrum ſit grauiſſimum peccatum?

Primo arg. ꝙ nõ ſit peccatum, quia in omni peccato ẽ cõuerſio ad bonum commutabile, & auerſio a bono incommutabili, vt dicit Augu. lib. de libe. arb. ſed deſperatio non habet conuerſionẽ ad bonum commutabile. 1.

Se-

2. Secundo arg. In dannatis eſt deſperatio continua, ergo ſi deſperatio ſit peccatũ, ſequitur, ꝙ continue peccãt, & cum creſcente peccato, creſcere debeat pœna, ſequeretur, ꝙ eorum pœna continue aggrauaretur, quod eſt falſum.

3. Tertio arg. ꝙ deſperatio non ſit grauiſſimum pecm̃, quia maiori bono, maius malum opponitur, vt patet per philoſo.8. ethic. ſed charitas eſt maius bonum ſpe, ergo odium Dei eſt maius peccatum, quam deſperatio.

Cõtra. Peccatum inſanabile uidetur eſſe grauiſſimũ ſm illud. Hier. 30. Inſanabilis fractura tua pesſima plaga tua, ſed pecm̃ diſperationis eſt inſanabile ſm illud Hier. 15. Plaga mea deſperabilis tenuit curari igitur. Primo notãdum ꝙ ſm philoſ. in 6. ethicorum. Illud quod eſt in intellectu affirmatio, vel negatio, eſt in appetitu proſecutio uel fuga, & quod eſt in intellectu verũ, vel falſum eſt in appetitu bonũ, uel malũ, & ideo motus appetitiuus cõformiter ſe habẽs intellectui falſo eſt ſm ſe, malus, falſa ãt opinio eſt, quod peccatori pœnitenti veniã deneget Deus. Vñ patet ꝙ motus deſperationis eſt uitioſus. No eſt tñ intelligendum per prædicta, ꝙ deſperatio ſemper prę ſupponat infidelitatẽ, immo deſperans poteſt qñque habere rectã fidem in uniuerſali, ſicut n. ille qui fornicatur eligendo fornicationem, vt bonum ſibi, vt tunc licet habeat exiſtimationẽ corruptã in particulari, tñ retinet ĩ vniuerſali exiſtimationẽ verã ſm fidẽ, ſcilicet, quòd fornicatio ſit peccatum mortale, ita ſimul aliquis retinens in uniuerſali illam verã exiſtimationem fidei, quòd peccata remittuntur cuilibet vere pœnitenti põt pati motũ deſperationis, quaſi ſibi in tali ſtatu exiſtenti nõ ſit ſperandũ de venia corrupta exiſtimatione eius circa particulare. Secundo notãdum, qđ, vt dicit Tho. in ſecunda ſecũ dę. Peccata, quæ opponũtur virtutibus theologicis, ſunt ſm genus ſuum aliis peccatis grauiora, eo quod directius, & magis auertunt a Deo, in quo conſiſtit rõ prauitatis uirtutibus autẽ theologicis opponuntur infidelitas, deſperatio, & odium Dei. Si autem odium Dei, & infidelitas comparentur deſperationi, inueniuntur ſecundum ſe, ideſt ſm rationẽ proprie ſpeciei grauiora. Infidelitas

litas ei prouenit ex hoc, ꝙ homo Dei ueritatem nõ credit. Odium uero Dei ex eo, ꝙ uoluntas hominis diuinã bonitatẽ deteſtať. Deſperatio uero ex hoc, ꝙ hõ nõ ſperat ſe Dei bonitatẽ participare. Ex quo patet, ꝙ infidelitas, & odiũ Dei ſunt contra Deũ, ſecũdũ, ꝙ in ſe eſt: deſperatio uero ſm, ꝙ eius bonũ participať a nobis. Si uero cõpareť deſperatio ad alia duo ex parte noſtra, ſic deſperatio eſt periculoſior, quia per ſpẽ reuocamur a malo, ideo ſublata ſpe irrefrenare labuntur homines in uitia. Vnde ſuper illud Prouerbiorũ. Si deſperaueris lapſus in die anguſtię, minuetur fortitudo tua. Dicit glo. Nihil eſt execrabilius deſperatione. Et Iſid. di li. de ſum bono. Perpetrare flagitiũ aliquod mors eſt animę, ſed deſperare, ẽ deſcendere in infernũ. His præmiſſis, ponenda eſt talis concluſio. Deſperatio eſt peccatum grauiſſimum, periculoſſimum, & inſanabiliſſimum ex parte peccantis, patet ex dictis. Ad primum argumentum dicendum, ꝙ in peccatis oppoſitis virtutibus theologicis peccans primo, & principaliter ſe auertit a Deo: ex conſequenti autem ſe conuertit ad bonum commutabile. In aliis autem peccatis primo, & principaliter vult ſe conuertere ad bonum commutabile. Ex conſequenti autem recedit ab incommutabili bono. Non enim qui fornicatur intendit a Deo recedere, ſed carnali delectationi inhærere. Ad ſecundum argu. dicendũ, quod deſperatio in damnatis non imputatur ad culpã, quia impoſſibilis eſt eis reditus ad gratiam, quẽadmodum ſi quis in ſtatu vię deſperat de aliquo, quòd non eſt natus adipiſci non eſt peccatũ deſperatio, ergo damnatorum non eſt peccatum, ſed pars damnationis ipſorum. Ad tertium arg. patet reſpõſio ex ſecũdo notabili.

Vtrum odium Dei ſit maximũ peccatorum.

Diuus Thomas 2.2.q.24.ar.2.

QVAESTIO III.

TErtio q̃riť de odio Dei. Vtrum ſit ſimpliciter maximum peccatorum. Arguitur, quod nõ, quia grauiſſimum peccatum eſt peccatũ in Spiritũ. quod eſt irremiſſibile, vt dicitur Mat. 12. ſed Mat. 12. odi-

odium Dei nõ cõputat inter peccata in ſpũm ſanctũ.igit. Secũdo arg. Infidelitas plus elongat a Deo cũ auferat cognitionem Dei, quam odiũ Dei, quod pſupponit eius cognitionẽ. Contra. Optimo opponitur pesſimum, vt patet p philoſophum, ſed odium Dei opponit dilectioni Dei, in qua conſiſtit optimũ hominis.igitur. Notandum, ꝙ Deus cum p eſſentiã ſuã ſit ipſa bonitas, nõ põt in ſe odio haberi, vt cõuenientius, & veriſimilius tenetur, ſed põt odio haberi ratione aliquorũ effectuũ ſuorũ q repugnant inordinate voluntati cuiuſmodi ſunt inflictio pœnę, & cohibitio peccatorum. In tali autem odio Dei per ſe includitur auerſio a Deo q̃ in aliis peccatis videtur eſſe ſm aliud, cũ ergo grauitas peccati conſiſtat in ipſa auerſione, ſequitur, ꝙ odium Dei eſt oĩum peccatorum grauiſſimũ. Et ſi quærat de odio ꝓximi. An ſit peccatum grauiſſimum ĩter peccata, q̃ comittuntur in proximum. Dicendum, quod grauitas in peccato commiſſo in proximum poteſt attendi dupliciter. Vno modo ex deordinatione peccatorum. Alio modo ex nocumento illato proximo. Primo modo odium ꝓximi eſt peccatum grauisſimum inter peccata in proximum, quia per illud maxime deordinatur voluntas homini. Secundo autem modo peiora ſunt peccatu exteriora, puta homicidium, aut membri mutilatio, & huiuſmodi quàm interius odium.

Ethico. lib.8.

Con. 1.

His præmisſis, ponenda ẽ talis concl. Odiũ Dei ſimpliciter eſt peccatum grauisſimum: patet ex dictis. Non eſt tñ intelligendum, ꝙ præciſe aliquis odiat Deũ, eo ꝙ odit pœnas iflictas a Deo, aut cohibitione peccatorũ, multi .n. odiũt pœnas, qui tñ eas patienter ferunt ex reuerentia diuinæ maieſtatis: ſed, quia odit ipſum Deum, non ſecundum ſe abſolute, ſed in quantum eſt afflictor pœnarum, & cohibitor vitiorum. Ad primum argumentum dicendum, ꝙ ſicut dicit Gregorius. Aliud ẽ bona nõ facere: & aliud bonorum odiſſe datorem, ſicut aliud eſt ex pręcipitatione: & aliud ex deliberatione peccare. Ex quo datur intelligi, ꝙ odiare Deum ſit cum deliberatione peccare, quod eſt peccatum ĩ Spiritũ ſanctum: iõ autẽ nõ cõputatur inter ſpecies peccati in Spũm ſanctũ, qa generali

Greg. 25 moral.

taliter inuenit in omni ſpecie talis peccati. Ad ſecundū arg. dicendum, ꝙ infidelitas non hēt rōnem culpæ, niſi in quātum ē uoluntaria. Quod aūt ſit uoluntaria, ex hoc prouenit, ꝙ aliquis odio hēt ueritatē q̄ proponit. Vnde patet, ꝙ ratio peccati in infidelitate ſic ex odio Dei, circa cuius ueritatem eſt fides.

Vtrum negligentia ſit peccatū mortale.

D. Tho. 2 2. q. 54. art. 3.

QVAESTIO IIII.

QVarto quæritur de negligētia Vtrum ſit peccatū mortale. Arg, ꝙ non, qa ſup illud Iob. Verebar opera mea, &c. Dicit gl. Gregorii, ꝙ negligentiam minor amor Dei exagerat, ſed ubicunq; eſt pcm̄ mortale, totaliter tollit amor Dei. igit. Contra. Prou. Qui negligit uitā ſuā mortificabit. Notandū, quod ſicut dicit Thm. Negligentia pertinet ad imprudētiam, ſicut ſollicitudo ad prudentiam. Vnde etiam ſecundum Iſid. lib. ethimol Negligens dicitur quaſi nec eligens. Electio aūt recta eorum, q̄ ſunt ad finem, pertinet ad prudentiam, ideo negligentia oppoſita pertinet ad imprudentiam. Ex prudētia .n. prouenit, quod ratio ſollicitatur, ut præcipiat quę debet, uel eo modo, quo debet. Si ergo per negligentiā prætermittatur illud, quod eſt de neceſſitate ſalutis, uel ſi uoluntas intātum ſit remiſſa circa ea, quæ Dei ſunt, ut omnino a Dei charitate deficiat, ſic negligentia eſt peccatū mortale. Et hoc precipue contingit, quando negligentia eſt contemptum. Si autē negligentia proueniat ex aliquo defectu feruoris in prætermiſſione alicuius actus, uel circunſtantię, q̄ non ſit neceſſitate ſalutis, ſic negligentia eſt peccatum ueniale tm̄. His præmiſſis, ponenda eſt talis cōcluſio. Negligentia quandoq; eſt peccatum mortale, & quandoque ueniale tantū, patet ex dictis. Ad arg. dicendum, quod minor amor Dei poteſt intelligi dupliciter. Vno mō per defectum feruoris charitatis, & ſic ex eo prouenit negligentia uenialis. Alio modo pro defectu ipſius charitatis, ſicut dicitur minor amor Dei, quando quis diligit Deum amore naturali tantum, & ſic ex eo procedit negligentia mortalis.

[margin: Iob. 10. / Pro. 29. / 2. 2. q. 54.]

Vtrum

Vtrum omne mendacium ſit peccatum.

Tho.2.2.q.100.art.3.4.Duran. 3.d.38.q.1.&.2.

QVAESTIO V.

QVinto quæritur de mẽdacio. Vtrũ omne mendacium ſit peccatum. *Gen.32.* Argu.quòd non, dicit Abraham, ego, & puer illuc uſque properãtes, poſtquam adorauerimus reuertemur ad uos. ipſe autem intendebat occidere puerum, ergo mentiebatur, dicẽdo puerum reuerſurum ſecum. Nec tamen eſt ueriſimile, quod tunc peccauerit. *Geneſ. 27.* Secundo arguitur Gene. dicit Iacob ſe eſſe primogenitum, quod tamẽ ſciebat falſum. *Geneſ. 42.* Tertio arguitur. Gene. Dicit Ioſeph fratribus ſuis. Exploratores eſtis, & tñ ſciebat oppoſitum eſſe uerũ. Quarto arguitur. Itẽ dicit de cipho inuento in ſacco Beniamin ſe augurari cum eo, cum tamen non eſſet augurator, quia non licebat augurari habentibus legem Dei. *Ioſ.2.* Quinto arguitur Raab mentiebatur de illis exploratoribus. Et Iudith ſimiliter, & Rachel ſternens ſibi ſtramenta cameli ſuper Deos patri ſuo, dicens ſibi accidere ſecundum conſuetudinem mulierum. Sexto arguitur. Obſtetrices mentiebãtur, dicentes, de mulieribus hebræis, quod haberent artem obſtetricandi, nec videntur peccaſſe in hoc, quia benefecit eis Deus. *Exo.5.* Præterea non eſt maius peccatũ ſimulatio in uerbis, q̃ in factis, ſed ſimulatio in facto, non ſemper eſt peccatum, ſicut patet in illo facto Dauid, qui corã Achis ſimulabat ſe furere. *1.Reg. 21.* Iehu etiã ſimalabat ſe colere Baal, nec tamen ex hoc uituperatur. *4.Reg.* igitur. Contra eſt Aug. *Liber. de mend.* Item mentiri eſt abuti uoce, & ad hæc .n. uoces inuentę ſunt ſecundum Platonem in Thimeo, ut præſto ſiant uoluntãtis indicia. Mentientes autẽ non utuntur uocibus tanquam indiciis uoluntatis, ſed oppoſiti. Primo notandum, quòd mẽtiri ex ratione ſuã dicit intentionem malam, ſcilicet intentionem decipiendi, ideo formaliter includit malũ uelle, & ſic nõ poteſt eſſe actus bonus. Hoc ãt ſic exponit Scotus, *3.diſt. 38.* quia licet poſitiuus, et malitia non ſint unum per ſe, nec in conceptu, poteſt tamen aliquod nomen imponi ad ſignificandũ

non

non actum ſolum, nec defor mitatem ſolam, ſed totum ſi mul, ſicut hoc nomen furtũ ſignificat nõ ſolum acceptio nem rei alienę, ſed etiam cõ tra uoluntatem eius, cuius ẽ, & cuiuſcunque alterius ſuperioris domini. Non poteſt, ergo totum illud quod importat nomine furti bene fieri, ſed tñ actum accipiendi rem alienã poſſibile eſt eſſe ſine deformitate,ita in propoſito prolatio quorumcunque verborũ poteſt eſſe ſine peccato, ſed prolatio eorum cum conſcientia oppoſiti, & per conſequens cum intentione fallendi nõ poteſt eſſe ſine peccato.Secundo notandũ, ꝙ ſicut di. Sco. vbi ſupra triplex eſt mendacium ſ. perniciosũ,officioſum,& iocoſum. Pernicioſum eſt, quod vel eſt nociuum ex ſe, vel nocet cui mentior, vel de quo mentior, & ſi nocumentum eſt circa fidem,vel mores,tũc eſt graue peccatum mortale. Si vero quantum ad vitam corporalem, vel quãtum ad fidem coniugalem non ſeruãdam,vel quantum ad prolẽ, uel perſonas qualitercunque ſibi coniunctas auferendas, vel quãtũ ad alia bona tẽporalia,ſecundũ quam plus, & minus nocet, quod penſatur ex bono, cuius eſt ablatiuũ, ſecundum hoc penſatur grauius, & minus graue, & vniuerſaliter omne tale mendacium ex deliberatione dictũ eſt peccatum mortale.Prohibetur .n. ſimpliciter illo prę cepto.Non dices contra proximũ tuũ falſum teſtimoniũ. Non .n. falſum teſtimonium eſt præciſe in iudicio,ſed quã docunq; aliquis ex certa deliberatione aſſerit,quod ignorat,vel cuius oppoſitum ſcit. Officioſum ãt eſt mendaciũ, quod nulli nocet,& alicui vtile eſt.Iocoſum autem mendacium non eſt narrare fabulam, de qua omnes audiẽtes faciunt, quòd nõ eſt verum, nec narratur tanquã uerum, vbi nec loquens intendit decipere,nec ſermo de ſe eſt deceptiuus, quia non eſt talis, qui ſit natus credi ab audientibus. Sed mẽdaciũ iocoſum eſt qñ aliquis iocando intendit decipere,nõ tamen intendens magnum nocumentum inferre, quemadmodũ dicit Aug. fuiſſe de mendacio Ioſeph,qui veraciter uoluit decipere,fratres ſuos in uerbis ſuis dicẽs,exploratores eſtis, &c. tamen ipſe ſciebat veritatem, ſed iocari potuit de ipſorum deceptione, & de timore quem incurrebunt decepti.

cepti. Et ſi qui alii hoc ſciuiſſent, percepiſſent tandem ipſum nō ſerioſe, ſed iocoſe, fuiſſe locutum. De iſtis autē duobus, ſcilicet officioſo, & iocoſo, cōmuniter conceditˀ, quia neutrum eſt peccatum mortale in viris imperfectis, quia neutrum eſt ex ſe cōtra charitatem, nec contra aliquid de ſe requiſitum ad ſtatum talium perſonarum. Sed in viris perfectis dicitur a quibuſdā vtrumq; eſſe peccatum mortale, quia auferunt eis auctoritatem ne credatˀ eius, & in hoc faciunt ſtatum ſuum vileſcere, & etiā obſunt audientibus propter ſcandalum. Sed contra hoc arguit Scotus, quia nulla circunſtātia facit quod eſt veniale in vno, eſſe mortale in aliō, niſi ille alius neceſſario obligetˀ ad id quod alter non obligatur, ſed vir perfectus non obligauit ſe ad ueritatē ſeruandam in verbis aliquo voto, vel iuramento pluſquam quicunque chriſtianus, ergo circunſtantia perſonę, quæ non eſt ſpecialiter obligata, nō transfert veniale in mortale. Tertio notādū ſm Sco. ibidem, ꝙ dupliciter intelligi pōt aliquā perſonā eſſe in ſtatu perfectionis. Vno mō in ſtatu perfectionis exercēdæ ut prælatus. Alio modo in ſtatu perfectionis acquirēdę, vt religioſus. De primo concedi poteſt, quòd exercēdo actus ſibi competentes ratione talis ſtatus, puta docere, iudicare, prædicare vtrunque mendacium eſſet in eo peccatum mortale, quia aufert auctoritatem doctrinæ, quā prędicat iuxta illud Aug. Si ad ſcripturas ſacras admiſſa fuerint quantūmcunq; iocoſa mendacia nihil in eis remanet ſoliditatis. Et ſimiliter ſi prælatus prędicans intermiſceat aliquod mendacium iocoſum nihil ſoliditatis remanet in doctrina illa, poteſt enim quilibet dubitare de quocunque dicto ab eo, ſicut de mendacio, & ita peribit auctoritas doctorum in docendo, & vtilitas populi audientis. Conſimiliter etiam peribit auctoritas in iudicio ſolenni & intelligendum eſt hoc, qñ ſic profertur mendacium, ꝙ nō percipitur eſſe dictum ſeorſum ab actu docendi, vel iudicandi, dum .n. aliquis ſedet ad iudicandum contingere pōt cū aliquā truffam miſcere, quę ex mō loquēdi ſciˀ nō eſſe de iudicio. videˀ tñ ꝙ vni cū mēdaciū iocoſum, uel offi ciosū nō īpediat auctoritatē do-

Auguſt. in epiſt ad Hieronym.

docentis,uel iudicâtis,ſed ta le mendaciũ frequentatũ,uel cõſuetudo ſic mentiendi,ſed tunc cum ſm iura. Secundus actus conſuetudinẽ inducit, ſequitur quod actus ſecundus ſit peccatum mortale,& non primus, cum tñ ſecundus ſit omnino ſimilis primo, ut ui detur ſm omnes circunſtan tias. Quicquid autem fit de uno, uel de pluribus ſaltem uti talibus mendaciis in acti bus aliis a prędicando,& iu dicando non eſſet eis pecca tum mortale,excluſa ratio ne ſcandali. Sed de illo ꝙ qui eſt in ſtatu perfectionis acq rendæ non exercendę uidet aliud dicendum uidelicet, ꝙ non ſit obligatus pluſquam cæteri,niſi ad illa quæ uouit, ideo ſi talis non exerceat actus perfectionis, cuiuſmodi ſunt docere, & prædicare, & huiuſmodi,non uidetur plus peccare mortaliter in mendacio officioſo,uel iocoſo,q̃ alius chriſtianus, niſi forte propter ſcandalum, quia im perfecti poſſunt magis ſcan dalizari de medio talis perſonæ,quam perſonę commu nis,ſed facta non debent iudicari eſſe talia qualia ſunt ex ſcandalo conſequẽte, uel non conſequente,uniuerſali ter enim ſecundum legẽ euã gelicam uitanda ſunt quęcũ que ſcandala puſillorum, ſecundum illud Mat. Veh homini illi ꝑ quem ſcandalum uenit Scandala autem phari ſęorum non data, ſed accepta non ſunt uitanda. iuxta illud Mat. dicentibus diſcipulis.Scis,quia phariſei audi to hoc uerbo, ſcandalizati ſunt. Reſpondit Chriſtus.Si nite eos,ceci ſunt & duces cę corum.Siue igitur in factis,q̃ habent aliquã malitiam,puta uenialem,ſiue in factis in differentibus ex ſe cuiuſmodi eſt comedere carnes, de quo dicitur Apoſtolus Si frater meus ſcandalizatur, non manducabo carnes in æternum.Si talia facta nata ſunt ſcandalizare occaſionaliter puſillos pręſentes, uitanda ſunt propter ſcandalum, ſed per hoc non poſſumus iudicare quale ſit iſtud factum ex natura facti in ſe. Quantum eſt igitur ex natura mendacii officioſi,& iocoſi in factis ſecundo modo dictis non ui detur,ꝙ exiſtens in ſtatu perfectionis acquirẽdæ plus ob ligetur ad uitandum tale peccatum,q̃ quicunq; chriſtianus. Verumtamen ſi recta ratio dictet, quod actus eius unicus,uel frequentatus ſit ſcan dalum audientibus,quamuis

Mat.18.

Mat.15.

cōſimilis actus ī alio nō eſſet
ſcādalizatiuus ille tenetur ex
charitate proximi uitare ſcā
dalum, ſicut tempore perſe-
cutionis tenetur paſtor nō fu
gere, qn̄ videlicet ex tali fu-
ga alii ſcandalizātur & etiam
qn̄ in ſubditis propter eius
abſentiam eſſet detrimentū
ſalutis. Alius autem qui eſt in
ſtatu perfectionis acquirēdę,
& qui non eſt paſtor non ſic
tenetur ex neceſſitate nō fu
gere, ſed tamen tenetur non
ſcandalizare proximum fugi
endo. Et quandoque eius fu-
ga eſſet ſcādalizatiua, vbi fu-
ga infirmi nō eſſet ſcādaliza
tiua. Iudicarēt enim alii ex fu
ga eius, ex quo talis qui talē
vitam elegit non exponit ui
tam ſuam pro fide defenden
da, quod non eſt vita expo-
nēda pro tali cauſa, vel quod
non bene ſentit de fide.

Con. 1. His premiſſis, ponēdę ſūt
tres conclu. Prima eſt Om-
ne mendacium eſt peccatum,
patet ex primo notabili.

Con. 2. Secunda concl. Mendaciū
pernicioſū eſt peccatū morta
le, patet ex ſecūdo notabili.

Con. 3. Tertia conc. Mēdaciū offi
cioſū, & iocoſum, cōiter ſunt
peccata venialia, in viris tn̄
perfectis quandoq; poſſunt
eſſe mortalia, patet ex tertio
notabili. Ad primum arg. di
cendum, ꝙ Abraham non di
cit contra illud, quod habuit
in mente. Nā ſicut refert Io
ſephus lib antiquitatū, dum
iret ſolus cū filio informauit
eum qualiter fuerit miracu-
loſe conceptus, & ꝙ ſi immo
laretur Deus eum reſuſcita-
ret, & hoc creditur firmiter
expectaſſe, quia nō dubitauit
de promiſſione Dei: In Iſaac
vocabitur tibi ſemen, crede-
bat igitur Iſaac ſecum reuer
ſurum. Ad ſecundū arg. licet
aliqui conentur ſaluare Ia-
cob, & aliquos patres veteris
teſtamenti non fuiſſe menti-
tos, nulla tamen uidetur ne-
ceſſitas aſſerendi eos, nunꝗ
fuiſſe mentitos, poſſunt ta-
men dici tales ſermones figu
ratiuæ intellectu, quam uer-
ba primo exprimant. Vnde
dici poteſt, ꝙ Iacob miſtice
dicit ſe Eſau eſſe primogeni
tum Iſaac, quia videlicet pri
mogenita illi de iure debe-
bantur. Ad tertium argū. di-
cendum, quod mēdacium Io
ſeph contra fratres nō fuit,
niſi iocoſum, in fine enim a-
peruit fratribus veritatem,
& interim dum terruit eos
puniuit ipſos de proditione
qua uendiderāt eū. Ad quar
tum arg. ſimiliter dicendum
eſt. Ad quintum, & ſextum di
cendum, quod non oportet

excuſare Raab Rachelem, & obſtetrices, non enim in ſcriptura commendatur factum earum quantum ad mendacium, licet commẽdetur prudentia Raab qua ſibi, & ſuis procurauit ſalutem. De obſtetricibus autem ſunt opiniones diuerſę, & forte illa ẽ probabilior, quę dicit eas habuiſſe bonum motum pietatis propter quæ remunerauit eas Deus temporaliter. Vel probabilius dici poteſt, quòd mendacium illud fuit officioſum, quia nulli nociuũ & utile ad ſalutem paruulorum, & Deum remuneraſſe eas pro bono motu, nec tamen eis abnegaſſe uitã æternã pro peccato ueniali. Sed tunc eſt dubium ſi quando ſit eligendum peccatum ueniale cum magno motu pietatis, aut ſimul utrunque fugiendum, dicendum, ꝙ nunquam eſt licitum mendaciũ dicere ad hoc, quod aliquis alium a quocunque periculo liberet, licet tamen veritatẽ occultare prudenter ſub aliqua diſſimulatione, vt Auguſtinus dicit. Ad illud autem, quod dicitur de Iudith, dicunt aliqui, quòd illa verba exceſſiua, quæ dixit non dicebat Oloferni, ſed Deo. Nõ enim tenebatur loqui extra neo ſecundum intentionem audientis. Aliis autem dicũt, quod non eſt magnum incõueniens concedere eam fuiſſe mentitam officioſe gratiſæ, licet pernicioſe illi cuius mortem intendebat Iſta tamen officioſitas præfertur illi pernicioſitati, quia bonũ reipublicæ populi colentis Deum, pręferendum eſt bono temporali perſonę infidelis. Sed huic obuiat, quia in bellando contra quæcunq; oportet ſeruare fidem, ita ꝙ infidelitas, uel mendacium cuiuſcunq; chriſtiani in bello contra infidelem damnat: licet poſſit uti aliquibus cautelis belli, quę non per ſe repugnant veritati. Non videtur, ergo omnino certum, ꝙ ipſa ſit omnino excuſanda a peccato licet factum eius narretur in ſcriptura tanquam laudabile quantum ad aliqua. Ad ſeptimum argum. dicit Sco. quod aliqs poteſt ſimulare per aliqua ſigna ſe habere aliqua bona, quæ nõ habet, & talis ſimulatio eſt ypocriſis, & peccatum mortale, quidem quando ypocrita non curat ſanctitatem habęre, ſed ſolum ſanctus apparęre. Si vero intendat ſolum modo apparentiam ſanctitatis non contemnendo illam tunc

tunc eſt peccatum veniale, niſi ordinet talem ſimulationẽ ad aliquẽ finem contrarium charitati Dei, uel proximi, puta ad ſeminandum falſam doctrinam, vel ad adipiſcendum eccleſiaſticam dignitatem indigne, tunc enim eſſet peccatum mortale. Alio modo poteſt, aliquis ſimulare mala nõ ineſſe ſibi, & hoc dupliciter, vel oſtendendo ſigna oppoſita illis malis, vel non oſtendendo ſigna, quæ conſueuerunt ſequi mala illa. Primum iſtorum videtur pertinere ad ypocriſim, puta ſi lubricus audiens loqui de mulieribus ſpuat in ſignum caſtitatis. Secundũ vero non eſt malũ, immo aliquo modo laudabile cum ex oppoſito vituperabile ſit prędicare, propriũ peccatum. In indifferentibus autem põt aliquis facere aliqua, quę ex natura ſua ſunt ſigna alicuius, ſicut ſudare ſignum eſt fatigationis, & aliqua quæ ex natura rei non ſunt ſigna, ſed ſcit ea concipi a circunſtantibus tanquam ſigna, ſicut ſpumare ex natura ſua non eſt ſignũ inſane mẽtis, tñ poteſt ſcire aliquis illud iudicari a circunſtantibus tanquam furiæ ſignum. Vniuerſaliter ergo de prima, & ſecunda ſimulatione, dicendũ, ꝙ ſunt peccata, & frequenter mortalia quia ypocriſis. Simulatio autem tertia, dummodo malũ aliud non committatur, eſt laudabilis. In differentibus vero ſimulatio prima, licet quãq; eſſet mala, non tamen grauiter, ſimulatio autẽ quĩta, quæ eſt ſecunda in indifferentib. nullũ peccatũ eſt & talis fuit ſimulatio Dauid. Simulationem vero Iehu, non oportet excuſare, quia præter illam ſimulationem adduxit mendacia dicens. Sacrificium mihi magnum eſt Baal: quod mendacium, licet ſm intentionem ſuam eſſet quodam modo officioſum, quia deſtructiuũ cultus Baal. Tamen ex ratione ſua erat pernicioſum, non ſolum, qa procuratiuum mortis eorum ſed etiam, quia procuratiuũ mortis quantum erat ex ſe ad cultum Baal. Et licet commendetur in quantum deteſtabatur, & perſequebatᷣ cultum Baal vituperatur, tamẽ. quia non receſſit a cultu Ieroboam, nec fuit verus cultor de Iſrael.

Vtrum periurium ſit peccatũ mortale.

Tho.1.2.q.98.ar.2.& 3. Dur. 3.d.39.q.5.

QVAESTIO VI.

SExto quæritur de periurio. Vtrum omne periurīū ſit peccatū mortale? Arguitur ꝙ non, quia pōt quis iure, quod eſt illicitum imple re, ergo non implendo, illud nō eſt peccatū. Et tñ ille qui iurauit, non implendo quod iurauit, periurat. igitur. Secundo arguitur. Grauius eſt iurare per Deum, quam per euangelium, ergo periurare per Deum eſt grauiſſimū, ergo cōmunes perſonæ tota die peccant mortaliter; quia pro nihilo habēt iurare per Deū, ēt aſſerendo falſum. Tertio arguitur Nō oē iuramentum promiſſorium obligat neceſſario: igiť, nec oē periurium eſt peccatum mortale. Antecedens, patet primo de iuramento coacto. extra de iureiurando: ſecundo de iuramento doloſo, in quo iurans, non intendit ſe obligare, nullus autem obligatur, niſi intendat ſe obli-
Exo. 31. gare. Contra. Non periurabis, reddes autem dño Deo iuramenta tua. Primo notādum, quòd iuramentū eſt aſſertio dicti humani, quod ipſum ſit uerùm, & hoc ultima
Heb. 11. ta iuxta illud ad Hebræos. Omnis cōtrouerſiæ finis eſt iuramentum, homo. n ſciens hominem eſſe mendacem, & ignorantem, & percōſequēs poſſe fallere, & falli non pōt certam fidem adhibere dictis humanis, & ideo inuentus eſt modus aſſerēdi dicta humana, adducendo aliuni in teſtē, qui eſt uerax, & ſciēs qui nec fallere, nec falli pōt quod ſit, dum in iurando adducitur ipſe Deus in teſtem. Ex hoc ergo ſequitur, ꝙ in periurio eſt irreuerētia imēdiate cōtra Deū, quia adducere Deum tanq̃ teſtem falſi, eſt facere irreuerentiā Deo. Secnndo notandum, quod communiter conceditur, ꝙ vnicum periurium leue non eſt peccatum mortale ex eo; ꝙ habitus generatus ex multis actibus inclinat ad grauiorem actum quàm ſint prę cedentes. Sed contra hoc ſic arguit Scot. quia habitus inclinans non poteſt facere grauiorem culpā. Nā ſi quis acquiſiuit magnum habitū incontinentię, & poſtea pœnitet, ſi poſt pœnitentiā habeat aliquem motum incōtinentię, licet ad illum inclinet magnus habitus, non tamen eſt in eo peccatum mortale. Videtur ergo dicendū, ꝙ habitus, uel conſuetudo nihil facit ad propoſitū, ſed periurium

periurium ex pleno conſenſu eſt contra præceptum primæ tabulæ,& per conſequẽs immediate auertens a fine vltimo,& ſic eſt peccatum mortale.Si autem fiat periurium indeliberate quantuncunq; frequenter fiat, non eſt pec. catum mortale,cum n. actus meritorius requirat ꝙ ſit plene humanus,quod eſt eſſe ex plena deliberatione , ſequitur,ꝙ actus demeritorius ẽt hoc requirat. Nõ.n. pronior eſt Deus ad condemnãdum quàm ad parcendũ. Aduertẽdum tñ,ꝙ ſicut uirtuoſus aliquando breuẽ deliberationẽ hẽt de bono opere , quia promptus eſt ad deliberandum, quaſi in tempore impceptibili,ita poſſet aliquis ex habitu oppoſito prõpte deliberare de oppoſito. Tertio notandum , ſm Sco vbi ſupra.ꝙ ille cui iuratur ſi concipit ex lege poſitiua , uel ex conſuetudine iuramentum, tanquã ſimpliciter aſſertiuũ iurati, tunc iurans quodcunque dubium, quod videlicet non eſt ſimpliciter certũ peccat mortaliter , quia inducit Deum in teſtem aſſerendo, aliquid eſſe ſimpliciter certum,quod non eſt certum Et hoc modo debent intelligi omnia iuramenta, quę ſiunt in iudicio pro quorum teſtimonio cõſueuit ferri ſententia,quę non debet ferri, niſi pro certo . Vnde quicunque ſic periurat peccat mortaliter.Nec tantum ſic ibi irreuerentia diuino nomini , ſed etiam eſt quid pernitioſum proximo . Et ſi dicas, ꝙ illud eſt vtile reipublicę alioquin mali nimis multiplicaretur dicendum, ꝙ quędam ſunt mala,quæ non ſunt punienda per homines,ſed relinquenda diuinæ ultioni , puta omnia , quæ homo ut homo non poteſt ſufficienter ſcire,& de quibus nõ poteſt ſufficienter doceri ueritas,ut oportet ad hoc, quòd iuſtè feratur ſententia Si autẽ illę cui iuratur ſciat , quod ex conſuetudine teſtes non teſtificantur ſub iuramento niſi de crudelitate tunc non debet ferre ſententiam qualis eſſet ferenda , ſi culpa eſſet ſimpliciter probata. Si autem ex lege poſitiua , uel ex conſuetudine habeatur , quòd iurans non tenetur deponere de certitudine, ſed de crudelitate tunc iurans non peccat , dummodo ex ſignis probabilib. cõiecturet magis partem iſtam,q̃ illã ſicut habetur extra de teſtimonio,& ſcrutinio ĩ ordine

faciendo. c. vnico, vbi dicit Papa, quod in tali teſtificatione aliquem peccare non credimus in promotionib. igitur talibus ſiue etiam ad dignitates, per electionem fiendũ, ſi ſit conſuetudo, ꝙ tales teſtificationes, aut electiones fiant ſub iuramento pręſtititio, vel ſub fide data, uel ſub obediẽtia promiſſa non debent intelligi, niſi de credulitate q̃tum finit humana fragilitas noſcere. Qui enim nõ nouit aliquẽ indignũ, debet eũ æſtimare dignum, nec teſtificans hoc modo peccat, quamuis ſi promotus nõ ſit dignus, nec etiam promouẽs talẽ peccat, quia cõſuetudo ẽ vt talis teſtificatio de credulitate ſufficiat. Hic enim fauor ampliatur, & odium reſtringitur, iuxta regulam iuris. In condemnationibus, ergo oportet teſtem iurantem ſtrictę dicere ueritatem certam, aliter non eſſet propter talem teſtificationem ſententia condẽnationis ferenda. Ad ſententiam uero, quæ fertur in fauorem ſufficit iuramentum de credulitate, vniuerſaliter autem, ſiue in fauoribus, ſiue in odiis iurans de illo cuius oppoſitum magis credit, vel de illo de quo eſt dubius ſic quod magis non aſſentit uni parti quã alteri peccat mortaliter, quia adducit Deũ tanquã teſtem alicuius, ꝙ neutro modo eſt ſibi certum. Quarto notandum, quod in periurio eſt, quandoque duplex peccatum, ſcilicet mendacium, quod pertinet ad præceptum ſecundæ tabulę, & aſſumptio nominis Dei in uanum, quæ pertinet ad pręceptum primæ tabulę. Poteſt autem quandoque eſſe periurium, abſque mendacio puta ſi ſimpliciter dubitans iurat partẽ de qua dubitat, q̃ tamẽ dicendo nõ mẽtitur, quia non habet oppoſitum in mente, aut ſaltẽ in aliquo caſu vbi iurans tenetur eſſe certus, periurat ſi nõ eſt ita certus, & tamen ſi illud aſſereret, ſine iuramento credens, illud pluſquã oppoſitũ non mentiretur. Quinto notandum, ſm Scot. vbi ſupra, quòd duplex eſt iuramentũ, ſcilicet aſſertorium, & promiſſorium. Aſſertoriũ autem obligat iurantẽ ad dicendũ verum. Promiſſorium vero obligat iurãtẽ, vt faciat illud eſſe verum, quod iurat. Vnde hoc manet ſemper obligatus donec impleat illud ſi poſſet. Iuramentum aũt promiſſorium, põt eſſe quadruplex. ſ. dolosũ, incautũ, coa-

ctum

ctum,& carens iſtis tribus cõditionibus idebitis doloſum eſt quãdo iurans ſe aliquid eſſe facturum in ipſo actu iurandi intendit oppoſitũ,nec intendit ſe obligare, & talis iurãdo peccat mortaliter,qa adducit Deum tãquã teſtem ſui propoſiti de aliquo implẽdo,cũm tamen intendat oppoſitum, tamẽ poſt iuramentum non remanet obligatus, quia ĩ obligationibus priuatis nullus obligatur,non intendẽs ſe obligare. nec ſequitur, quod ex dolo reportet cõmodũ ſi nõ eſt obligatus, quia reportat peccatũ mortale, quod non haberet ſi non iuraſſet doloſæ, licet teneretur implere iuramẽtum, quæ tñ tentio nõn ſic eſt damnoſa,ut pctm̃ mortale.Iuramentum ãt incautum põt eſſe dupliciter. Vno modo,quia trãſit ſuper illicitum. vt cũ quis iurat ſe occiſurum aliquẽ, & talis ſic iurans nõ obligatur implere,quod iurat,quia nullus obligari põt ad illicitum, vnde ſi impleret adderet peccatum peccato. Si.n.iurando non habuit intentionem implẽdi, iã peccauit mortaliter adducẽdo Deum, in teſtimonium falſi.Si ãt habuerit intẽtionem implendi, etiã peccauit mortaliter uolendo illicitũ & prohibitum. Alio modo eſt iuramentũ incautum, quod tranſit per aliquid, ꝙ eſſet de ſe licitum, ſed nõ eſt licita materia iuramenti, ut cum quis iurat ſe non facere opera perfectionis.In hoc.n. ponit obicem motioni ſpiritui ſancti, tale ergo iuramentum non eſt ſeruandum,licet enim abſolutè liceat non facere opera perfectionis,tamẽ non licet habere uelle fixum nunquam faciendi.Poſſet etiã poni iuramentũ incautũ, quando quis iurat ſe facturũ, quod non poteſt facere,licet quando iurat putet ſe poſſe illud facere, & de hoc dicendum eſt,quod ſi poſſet implere in futurũ tenetur, ſi autem non poſſit excuſatur in fauorẽ.Iuramẽtum autem coactũ dicitur, quod fit propter metum. & de hoc dicit Doctor ſanctus in 2.2.q. nonageſima ſeptima. ꝙ actio non aufert iuramento promiſſorio uim obligãdi reſpectu eius, quod licitæ fieri poteſt. & ideo ſi quis non impleat,quod coactus iurauit nihilominus periurium incurrit, & mortaliter peccat. poteſt tamen per auctoritatem ſummi pontificis, ab obligatione iuramenti abſolui pręſertĩ, ſi coactus fuerit tali metu, qui poſſet 2.2.q. 97.

cadere in cōſtantem virum. Iuramentum autem promiſſorium carens prædictis tribus conditionibus, ſcilicet dolo in cautela,& coactione obligat iurantem ad nunquā habendum oppoſitam voluntatem eius, quod iurauit. Si tamen differat implere illud ꝓp circunſtantias, propter quas videtur rationabiliter differendum non peccat,nec tunc vult Deum eſſe teſtē falſi. His præmiſſis ponenda ē talis concluſio. Omnem periurium cum deliberatione factū ē peccatū mortale. patet ex primo notabili.Ad primū argu.dicendū, ꝙ talis iurando peccat mortaliter, vt patet ex dictis. Ad ſecundum argu.dicēdum, quòd cæteris paribus maximum eſt iurare per Deum.quadā tamen alia iuramenta cum maiori ſolēnitate fiunt de quibus pręſumitur, quod nunquam fiant ſine deliberatione, per Deū autem frequenter iuratur,ſine dliberatione. Et ſi quæratur quare periurans per euāgelia eſt infamis non autem iurans ꝑ Deum. Dicendum, quia infamatio non ſemper ſequitur qualitatem culpæ, ſed crimen publicum. Statutum eſt autem,ꝙ iuramentū publicū, & cū deliberatione eſt quando iuratur ſuper euāgelia,ideo talis ſic periurans rationabiliter habet iſamis. Ad tertiū ar.patet reſponſio, ex dictis in vltimo notabili.

Vtrum ſacrilegium ſit ſpeciale peccatum.

D.Th.2.2.q.99.art.2.

QVAESTIO VII.

SEptimo quæritur. Vtrum ſacrilegium, ſit ſpeciale peccatū.Ar.ꝙ non,quia cōtinet ſub diuerſis generibns peccatorum.puta ſub homicidio,ſi qs occidat ſacerdotē ſub luxuria,ſi quis virginem ſacratā violet, vel quamcūq; mulierem in loco ſacro,ſub furto ſi quis rem ſacram furatus fuerit,igit. Contra.ſacrilegium opponit ſpeciali virtuti,ad quam pertinent reuereri diuina. Primo notandū ſecundum Tho.in ſecunda ſecundæ, quod ſacrum dicitur aliquid ex eo, quod ad diuinum cultum ordinat, & ideo rei ſacræ debet reuerentia ꝗ refertur in Deum.Omne igitur illud quod pertinet ad irreuerētiam rei ſacræ ad iniuriam Dei pertinet,& dicitur ſacrilegium.Et,quia ibi inuenitur ſpecialis ratio deformi- *Th.in 2.2.q.98.*

ta-

tatis,ſcilicet priuatio reuerē tiæ debitæ, ideo eſt ſpeciale peccatum. Secundo notandū ſm Tho. vbi ſupra, quod tanto ſacrilegium grauius eſt. quãto res ſacra in quem peccatur maiorem obtinet ſanctitatē. Attribuit autem ſanctitas pſonis ſacris, locis ſacris, & quibuſdam aliis rebus ſacris. Sanctitas autem loci ordinatur ad ſanctitatem hominis, qui in loco ſacro cultum exhibet Deo. dicitur .n. ſecundi Machã. Nō propter locum gentem, ſed propter gentem locum dominus elegit. Grauius ergo eſt ſacrilegium contra perſonam ſacram, quam contra locum ſacrum. In vtraque autem iſtarum ſpecierum ſacrilegii ſūt diuerſi gradus, ſecundum differentiam perſonarum, & locorū. Similiter ēt alia ſpecies ſacrilegii, quæ circa alias res ſacras committitur habet diuerſos gradus, ſm differentiā rerum ſacrarum inter quas primum gradum obtinet ſacramenta quibus hō ſanctificat quorum præcipuum eſt euchariſtia, ideo ſacrilegium cōtra ipſam ē grauiſſimum. Secundum autem locum tenent uaſa conſecrata ad ſacramentorum diſpenſationem, & ſanctorum reliquiæ, ac ēt imagines ſacræ in qb. quodam modo ſancti uenerantur, uel dehonorantur. Et deinde ea, quæ pertinent ad ornatum eccleſiæ, & miniſtrorum, deinde ea, quæ ſūt deputata ad ſubſtentationē miniſtrorum, ſiue mobilia, ſiue immobilia. Quicunque autem contra quodcunque prędictorum peccat crimen ſacrilegii incurrit. Tertio notandum, ſecundum eundem Thom. vbi ſupra, quod omne peccatum, quod ſacra pſōna cōmittit, pōt aliquo mō dici ſacrilegium, quia p hoc fit irreuerentia ſanctitati pſonæ, & violentia, ſiue derogatio: Vnde dicit Hieron. ꝙ oē peccatum ſacerdotis ſacrilegium eſt. tñ formaliter loquendo, & proprie illud ſolū peccatum ſacræ perſonæ eſt ſacrilegiū, ꝙ directe cōmittit cōtra ſanctitatē eius puta cū perſona, quæ caſtitatem ſuā Deo dedicauit fornicat.

Mac.5.

His præmiſſis ponenda ē talis concluſio. Sacrilegium eſt ſpeciale peccatum, ſub ſe habens multas ſpecies patet, ex dictis. Ad arg. dicendum, quod nihil prohibet vnam ſpeciem peccati inuenire in pluribus peccatorum generibus. Plerunque enim in eodem actu inueniuntur diſtin- *Con.1.*

diſtinctæ deformitates, in quibus formaliter ſunt rationes diuerſorũ peccatorũ. Vnde hoc mõ ĩ quocũq; genere actus aliqs facit cõtra reuerẽtiã debitã rebus ſacris ſacrilegiũ cõmittit. Inuenit tñ iterdũ ſacrilegiũ, ſine aliis peccatis, quia videlicet in actu nulla ẽ alia deformitas. niſi quia res ſacra uiolat. puta ſi ĩudex rapiat aliquẽ de loco ſacro, quem in aliis locis licitæ capere poſſet.

Vtrum Simonia committatur pro ſacramentis &c.
D.Tho.2.2.q.100.ar.2.

QVAESTIO VIII.

Octauo quæritur. Vtrũ Simonia committatur quandoq; pro ſacramentis, aut pro actib. ſpiritualibus, aut ꝑ his, q̃ sũt ſpiritualibus annexa datur, uel ſumitur pecunia. Primo argu. ꝙ non qa ſi ſacerdos puerũ moriẽtem, ſine pretio baptizare nõ vellet uidet ꝙ in illo caſu licitũ ſit ei dare pecuniã ne videlicet paruulis moriatur, ſine baptiſmo. Secundo arg. Pro miſſis cantandis quibus cõſecrat̃ ſacramentũ euchariſtię. ſacerdotes pecuniam accipiunt. & ſimiliter pro ſacramẽto pœnitentię igitur. Tertio arg. Licet vnicuique redimere ſuam vexationẽ, ergo põt aliqs dare alicui pecuniã nẽ ipsũ impediat ab eſpiſcopatu obtinendo vel alia dignitate. Quarto argu. ad impetrãdũ orationũ ſuffragia datur pecunia ſanctis uiris pdicantibus, etiam ſpiritualia ſeminãtibus tẽporalia debẽtur, vt dicit Paulus primæ ad Corin. igitur. Quinto arguit. Scientia non eſt minus ſpiritualis, q̃ poteſtas, ſed pro uſu ſcientiæ, licet accipere pecuniam, igit etiam pro uſu ſpiritualis poteſtatis. Sexto arg. Religio eſt ſtatus ſpiritualis perfectionis, ſed in aliquibus monaſteriis aliquid exigitur ab his, q̃ recipiũtur. ergo. Septimo arg. Licet vẽdere calicem, pro redemptione captiuorum, vt dicit Ambroſi. & tamen eſt aliquid ſpiritualibus annexum. igitur. Octauo argu. Spiritualibus annexa videntur eſſe ius ſepulturę ius patronatus, & primogeniturę, qa primogeniti ante legem ſacerdotis officio fungebantur, & etiam ius accipiendi decimas. Sed Abrahã, ſicut habetur Geneſ. emit ab Ephron ſpeluncam duplicẽ pro ſepultura. Iacob autem emitius primogeniturę. vt habe-

Cor.9.

Gen.23.

Gen.25. habet Gene. Ius autẽ patronatus, cũ re vendita tranſit ĩ feudum decimę etiam cõceſſæ ſunt aliquãdo quibuſdam militibus, & redimi poſſunt prçlati etiam interdum, ſibi retinent ad tempus fructus prębendarum, quas conferũt cũ tñ prębendę, ſint ſpiritualibus annexæ. Contra. Prima

Quæ.1. dicit. Qui per pecuniam quẽquam conſecrauerit alienus, ſit a ſacerdotio. Et ibidem dicit. Quicquid per inuiſibilis gratię collationem tribuitur nunquam quibuſlibet uenundari debet. Et prima quæſt.i.

1.q.1.c. cap. Si quis obiecerit dicitur, quiſquis eorum vendidit alterum ſine quo, nec alterum prouenit neutrum in uenditum derelinquit. Ex quo ſequitur quòd ſi uenditur annexum ſpirituali uendit ẽt, & ſpirituale. & ſic eſt Simonia. Primo notandum, ꝙ aliquis actus eſt malus ex genere eo, ꝙ cadit ſuper materiam indebitã, ſicut autẽ dicit Tho. in

Tho.in 2.2.q.99. ſecũda ſecundæ. Res ſpiritualis ẽ materia ĩdebita emptionis, & venditionis triplici ratione Primo quia nõ poteſt temporali pretio compenſari. Secundo, quia prçlatus eccleſię non eſt dominus rerum ſpiritualium, ſed diſpenſator. Tertio, quia venditio repugnat ſpiritualium origini prouenjunt enim ex gratuita Dei voluntate. Vnde, & dominus dicit Math. Gratis accepiſtis, gratis date. Ex quibus ſequitur, ꝙ aliquis uendendo, uel emendo rem ſpiritualem irreuerentiam facit Deo. tale autem vitium Simonia dicitur, quod nomen ſumptum eſt a Simone mago, de quo legit Actuũ octauo, ꝙ apoſtolis obtulit pecuniã ad ſpiritualem poteſtatẽ emendã. Et ſicut dicitur prima, ad hoc uoluit emere ſpiritualem poteſtatem, vt deinde ex uenditione ſignorum, quæ per eum fierent multam pecuniã lucraretur, iõ tã uenditores, quã emptores ſpiritualium Simoniaci dicũtur, uenditores tamen ẽt vocantur giezite a giezi, de quo legitur, ꝙ pecuniam accepit a leproſo mundato, nomine ãt emptionis, & venditionis in propoſito intelligĩ oĩs actus non gratuitus, vnde nec permutatio præbendarũ, vel etiam aliorum beneficiorum eccleſiaſticorum fieri poteſt auctoritate partium abſque peccato ſymoniæ, ſicut nec tranſactio, vt iura determinant. poteſt tamen prælatus ex officio ſuo huiuſmodi permutationes facere pro cauſa neceſ-

Marginal notes (right): Mat.9. — Act.8. — Quæſt.1. — 5.Re.5.

neceſſaria, vel vtili. Ex prædictis ergo ſequitur, quod accipere pecuniam pro ſpirituali ſacramentorum gratia, eſt crimen ſymonię, quod nulla conſuetudine excuſari pōt. Conſuetudo enim non præiudicat iuri naturali, uel diuino. Per pecuniam aūt intelligitur omne illud, cuius pretium poteſt ꝑ pecuniā iſtimari, ut dicit philoſophus. 4. Ethic. Accipere tamen aliquid ad ſuſtētationem miniſtrorum ſm ordinationem eccleſię, & cōſuetudines approbatas non eſt peccatum. Vnde ſuper illud ad Timotheum. 1. Ti 5. Qui bene præſunt preſbyteri &c. Dicit gloſa Auguſt. Accipiāt ſuſtentationem neceſſitatis a populo, mercedem autem diſpenſationis a domino. Et ſimiliter dicendum eſt, quòd in actibus, qui ex ſpirituali gratia procedunt, & ad eam diſponunt vendere, quod ſpirituale eſt, aut emere, ſymoniacum eſt. Sed dare, vel accipere ꝓ ſuſtentatione miniſtrantium ſecundum ordinationes, conſuetudines approbatas, licitum eſt. Ita tamen, ꝙ in omnibus huiuſmodi deſit intentio venditionis, & emptionis, & quòd ab inuitis non exigatur aliquid per ſubſtractionem ſpiritualium hæc enim haberēt quādam venditionis ſpeciem, ſpiritualibus āt ipſis iā prius exhibitis licite poſſūt cōſuete oblationes, aut alii cōuentus exigit ēt a nolentibus auctoritate ſuperioris interueniente. Secundo notandum, ꝙ ſicut dicit Tho. vbi ſupra aliquid poteſt eſſe ſpiritualibus annexū dupliciter. Vno mō ſicut ex ſpiritualibus dependens ſicut habere eccleſiaſticū beneficiū. Hoc .n. nō competit niſi habēti officiū clericale. vnde huiuſmodi nullo modo vendere licet, quia eis uenditis, intelliguntur ſpiritualia ſubiici venditioni. Alio mō aliquid eſt ſpirituali annexum inquantum ſpirituale ordinatur, ſicut ius patronatus, qđ ordinatū ad pręſentādum clericos ad eccleſiaſtica beneficia, & vaſa ſacra, quę ordinatur ad ſacramentorum vſum. Vnde huiuſmodi non præſupponunt ſpiritualia, ſed magis ea præcedunt, ideo aliquo mō vendi poſſunt, ſed non inquantū ſunt ſpiritualibus annexa.

Tertio notādum ſecundū Tho. ubi ſupra, ꝙ cum obſequium hominis ordinetur ad aliquē utilitatē, quæ pōt precio pecuniæ ęſtimari idē eſt, ꝙ aliquis det rē ſpiritualem

lem pro temporali obſequio exhibito, uel exhibẽdo ac ſi daret pro pecunia Et ſimiliter, ꝙ aliquis ſatiſfaciat precibus alicuius ad temporalẽ gratiam quærendam,hoc ordinatur ad utilitatem, quæ poteſt per pecuniam æſtimari & ideo ſicut committitur ſimonia accipiendo pecuniã, uel aliam rem exteriorẽ, qđ pertinent ad munus a manu,ita etiã committitur per munus a lingua, & ab obſequio. Dicitur aut manus a lĩgua laus pertinens ad fauorẽ humanum,qui ſub precio cadit,uel etiam preces, quibus fauor acquiritur, uel contrarium euitatur, & ideo ſi quis prĩcipaliter ad hoc intẽdit. puta cũ porriguntur preces pro indigno, ſymonia eſt.Si uero prꝫces porrigãtur pro digno, ipſum factum nõ ẽ ſymoniacum,quia ſubeſt cauſa debita,pro qua ſpirituale cõferatur,põt tñ ibi eſſe ſymonia in intentione,ſi nõ attẽdatur ad dignitatẽ perſonꝫ, ſed ad fauorem humanũ, ꝑ munus ãt ab obſequio in ꝓpoſito, intelligitur obſequium inhoneſtũ,uel ad carnalia, & terrena ordinatum,puta ſi quis ſeruit ꝑlato ad utilitatẽ cõſanguineorũ ſuorũ, uel ſui patrimonii. Si uero quis impendat prælato obſequium ordinatum ad ſpiritualia, puta ad Eccleſiꝫ utilitatẽ, uel ad auxilium miniſtrorum eius, ex hoc nõ redditur indignus Eccleſiaſtico beneficio,nec in hoc cõmittitur ſymonia. His prꝫmiſſis, ponenda eſt talis concluſio. Quandocunq; pro ſacramentis,aut actibus ſpiritualibus, aut pro his, quæ ſunt ſpiritualib. annexa inq̃tum hm̃i dat,uel ſumit pecunia,cõmittitur crimen ſymoniæ,patet ex dictis. Ad primum arg. dicendum,ꝙ in caſu neceſſitatis põt quilibet baptizare,& iõ ſi ſacerdos abſq; precio baptizare nõ uelit cum nullo modo peccãdum ſit, & ſic in illo caſu idem eſt, ac ſi nõ eſſet qui baptizaret.Tunc ille qui curam pueri gerit, uel alius quicunque licite poteſt eum baptizare, põt tamen a ſacerdote,uel ab alio,emi aqua,quæ eſt pure elementaris,& corporalis, de qua poſtea baptizetur aliquis: Si quis autem adultus uolens baptizari, neminem habere poſset,qui ſine precio uelit eum baptizare,debet potius eligere mori ſine baptiſmo, quia in tali caſu ſufficere ei baptiſmus flaminis. Ad ſecũdũ ar.patet ſolutio ex primo nota.

notabili. Ad tertium arg. dicendum, ꝙ antequam acquiratur ius in Eccleſiaſtico beneficio ſymonia cum eſſet aduerſantium obſtacula pecunia redimere, ſic enim per pecuniam pararet aliquis ſibi viam ad rem ſpiritualem obtinendam, ſed poſtquã ius habet acquiſitum, licet pro pecunia impedimenta iniuſta remouere. Ad quartũ ar. patet reſponſio ex primo notabili. Ad quintum ar. dicendum, ꝙ ille, cui committitur ſpiritualis poteſtas obligatᵉ ex officio ad eius vſum, & ꝓ ſua ſuſtentatione habet ſtatuta ſtipendia, ideo ſi quid acciperet, intelligeretur vendere ipſum ſpiritualis gratię vſum, licet tamen prælatis accipere procurationes quando ſubditos viſitant, non quaſi precium correctionis, ſed quaſi ſtipendium debitũ pro ſuſtentatione ſua: ille uero, qui ſcientiam habet, nõ propter hoc habet officium, ex quo obligetur aliis uſum ſcientiæ impendere, & ideo licite poteſt pro vſu ſcientiæ precium accipere, non quaſi veritatem, aut ſcientiam vendens, ſed quaſi operas ſuas locans, ſi autem ad hoc ex officio teneretur intelligeretur ipſum ueritatem uendere, & ſic peccaret. Ad ſextum arg. dicendum, ꝙ pro ingreſſu monaſterii non licet aliquibus exigere, vel accipere quaſi pretium, ſi tamen monaſterium ſic tenue ſit, quod non ſufficiat ad tot perſonas nutriendas, licet accipere aliquid pro victu perſonæ, quę fuerit in monaſterio nutrienda. Similiter etiam licitum eſt, quòd propter deuotionem, quã oſtendit aliquis ad monaſteriũ largas eleemoſinas faciẽdo, facilius in monaſterio recipiatur, ſicut ecõtra etiam licitum eſt aliquẽ prouocare ad deuotionem monaſterii per temporalia beneficia, vt ex hoc inclinetᵉ ad monaſterii ingreſſum, licet non ſit licitum ex pacto aliquid dare, vel accipere ꝓ ingreſſu monaſterii, quinimmo ĩgreſſus monaſterii ſemper gratis exhibendus eſt. ut patet prima quæſt. 2. c. quàm pio. Ad ſeptimum arg. dicendum, quòd conſecratio vaſorum uendi nõ poteſt, ſed tñ pro neceſſitate Eccleſię, & pauperum materia vendi poteſt. Ad octauum argu. dicendum, quòd Abraham non emit terrã conſecratam, quãuis etiam nunc terram vbi fuit Eccleſia, licet uendere, uel emere in caſu neceſſitatis,

tis,ſicut,& de materia vaſorum ſacrorum dictum eſt. Ius aũt primogenituræ debebatur Iacob ex diuina electione,ideo peccauit Eſau primo genita vendens, Iacob autẽ non peccauit emendo, quia intelligitur ſuam vexationẽ redemiſſe. Ius autem patronatus per ſe uendi non põt, nec in feudum dari, ſed tranſit cum agro, qui venditur, uel conceditur. Ius autem ſpirituale accipiendi decimas, non conceditur laicis, ſed tãtummodo res temporales, quæ nomine decimæ dãtur. Circa collationem vero beneficiorum notandum,quòd ſi Epiſcopus antequam beneficium cõferat, ob cauſam aliquam ordinauerit,aliquid ſubſtrahendum de fructibus beneficii conferendi, & impi os vſus expendendũ non eſt illicitum. Si uero ab eo cui beneficium confert,requirat ſibi aliquid exhiberi de fructibus beneficii, idem eſt, ac ſi aliud munus ab eo exigeret,nec caret uitio ſymonię.

Vtrum ſuperſtitio ſit uitium religioni contrarium.

D.Tho.2.2.q.91.art 1.

QVAESTIO IX.

NOno quęritur. Vtrum ſuperſtitio ſit uitium religioni contrarium. Arguit, ꝙ non, quia religio ponitur in diffinitione ſuperſtitionis, dicitur enim ſuperſtitio eſt religio ſupra modum ſeruata, vt patet in gloſ. ad Coloſſen. 2. ſuper illud rationẽ habentia ſapientiæ in ſuperſtitione. Contra dicit Auguſtinus. Tangis prima chordã qua colitur vnus Deus, & cecidit beſtia ſuperſtitionis, ſed cultus vnius Dei pertinet ad religionem, ergo ſupeſtitio opponitur religioni. Primo notandum, quòd religio dicitur virtus moralis, pertinens ad iuſtitiam, ſecundum quam homo reddit honorẽ Deo debitum. Omnis autem virtus moralis in medio cõſiſtit, vt habetur. Si ergo in cultu diuino qui eſt religionis actus ſit aliquis exceſſus, inquantum videlicet exhibetur cultus diuinus, vel cui nõ debetur, uel eo modo quo non debetur, illud eſt vicioſum, & dicitur ſuperſticioſum. Sicut autem dicit Thomas, diuerſificantur ſuperſtitionis ſpecies. Primo quidem ex parte obiecti, po-

Auguſt. libr. de decem chordis.

2. Ethicorum.

Thom. 2.2.q. 91.

poteſt.n.diuinus cultus exhiberi uno modo cui exhibẽdus eſt, ſcilicet Deo uero modo tñ indebito, & ſic eſt prima ſuperſtitionis ſpecies q̃ uidelicet in cultu diuino fit aliquid, quod de ſe non pertinet ad gloriam Dei, neque ad hoc, ꝙ mẽs hominis feratur in Deum, neque ad refrenationem cõcupiſcentiæ carnis, aut ẽt q̃n fit aliquid præter Dei, & eccleſiæ inſtitutionem, uel contra communem conſuetudinem, quæ ſm Augu. pro lege eſt habẽda. Alio modo poteſt cultus diuinus exhiberi cui non eſt exhibẽdus, & ſm hoc eſt aliud ſupſtitionis genus, quod in multas ſpecies ſubdiuiditur ſm diuerſos fines diuini cultus, ordinatur enim primo diuinus cultus ad reuerentiam Deo exhibendam. Eſt ergo prima ſpecies huius generis ſuperſtitionis idolatria, quæ diuinam reuerentiam creaturæ tribuit, & quantum in ſe eſt alium Deum ponit minuens diuinum principatum, ex quo patet maxima eius grauitas. Secundo ordinatur cultus diuinus ad hoc, quod homo inſtruatur à Deo quẽ colit, eſt ergo ſecũda ſpecies ſuperſtitionis prædictę. Supſtitio diuinatiua, quæ dæmones conſulit per aliqua pacta cum eis inita tacita, vel expſſa, ſi quis autem aliter prænunciet ea quæ neceſſario eueniunt, vel, vt in pluribus, & quæ ratione humana prę noſci poſſunt; aut ſi futura cõtingentia Deo reuelante cognoſcat talis non dicitur diuinare, id eſt quod diuinũ eſt vſurpare. Tertio ordinatur cultus diuinus ad quādã directionẽ humanorũ actuũ ſm inſtituta Dei, qui colitur. Eſt ergo tertia ſpecies ſuperſtitionis prędictæ. Superſtitio quarundam obſeruationum, quæ dependent ex operationibus dæmonum, ſiue ordinentur ad ſcientiæ acquiſitionem, ſiue ad corporũ immutationẽ, ſiue ad eufortuniorum, vel infortuniorũ præcognitionem. His præmiſſis, ponenda eſt talis conclu. Superſtitio eſt uitiũ religioni contrarium, patet ex dictis. Ad argumentum dicẽdum, quod ſicut bonum metaphorice dicitur ĩ malis, prout dicimus bonum latronem, ita etiam nomina virtutum quandoque tranſumpti uæ dicuntur in malis, ſicut prudentia, quandoque ponitur pro aſtutia, & per hunc modum ſuperſtitio dicitur eſſe religio.

Vtrum

Vtrum ingratitudo ſit peccatū mortale.

D.Tho.2.2.q.107.ar.1.2.3.

QVAESTIO X.

DEcimo q̄ritur. Vtrū ingratitudo ſit peccatum mortale. Ar.ꝙ ſic, quia cōtrariatur charitati ex qua ꝓcedit debitū gratitudinis. Contra. Q̄ñq; non eſt in poteſtate hominis ingratitudinem vitare. puta cum non habet vnde reddat. Primo notādū, quod debitum gratitudinis eſt quoddam debitum honeſtatis quam virtus requirit. Vnde patet, quod ingratitudo repugnat uirtuti, tamen ad reddendum gratitudinis debitum ſufficit ſola voluntas ſi potentia deſit. Obliuio autē beneficii ſi ex negligentia prōueniat, pertinet ad ingratitudinem. Vnde di. Seneca. Apparet illum non ſæpe de reddendo cogi taſſe cui beneficium obtexit óbliuio. Secundo notandum quod ingratus dicitur aliqs dupliciter. Vno modo per ſolam omiſſionem, quia videlicet non recognoſcit nec laudat, nec retribuit vices ꝓ beneficio accepto, & hoc nō ſemper eſt peccatum mortale, quia debitum gratitudinis eſt, vt homo aliquid etiā ſpecialiter tribuat ad quod nō tenetur. Si ergo illud prętermittit non peccat mortaliter, licet venialiter propter negligentia. Poſſet tamen contingere, quod etiam talis ingratitudo eſſet peccatum mortale, vel propter interiorem contemptum, uel ꝓpter conditionem eius, quod ſubſtrahitur, quod ex neceſſitate debetur beneficio, vel ſimpliciter, vel in aliquo neceſſitatis caſu. Alio modo dicitur aliquis ingratus, quia non ſolum prętermittit implere gratitudinis debitum, ſed etiam contrarium agit, & hoc etiam ſecundum conditionem eius, quod agitur quandoq; eſt peccatum mortale, & quandoque veniale. His præmiſſis, ponenda eſt talis concluſio. Ingratitudo quandoque eſt peccatum mortale, & quandoque veniale, patet ex dictis. Ad argu. dicendum, quòd ingratitudo venialis nòn eſt contraria charitati. non enim tollit habitum charitatis, ſed eſt præter ipſam inquantum aliquem actum ipſius excludit.

Senec. 3. de beneficijs.

Vtrum uendendũ rem pluſquã ualeat, commit tatur peccatum uſuræ.

Tho.2.2.q.77.ar.1.& 4.& q. 78.ar.4.

QVAESTIO XI.

VNdecimo q̃ritur. Vtrũ vẽdendo rem pluſquã valeat, ſemper committatur peccatum fraudulentiæ, & accipiẽda aliquid pro pecunia mutuata peccatum vſuræ. Primo arg. contra primam partẽ, quia ſecundum leges ciuiles licitum eſt emptori, & vẽditori ſe inuicẽ decipere, ꝙ fit quando venditor rem vẽdit pluſquam valeat. Secundo arg. contra ſecundum, qa nullus peccat, qui ſequitur exemplum Chriſti, ſed dominus de ſeipſo dicit Ego veniens cum vſuris exegiſſem illã ſcilicet pecuniam mutuatam. igitur. Tertio arg. In lege diuina conceditur aliqua vſura, vt patet Deuter. Quarto ar. ſecundum leges ciuiles conceditur vſuras accipere. igitur &c. Quinto arg. Prętermittere conſilia non obligat ad peccatum, ſed Luc. vi. Inter alia conſilia ponit, da te mutuum nihil inde ſperãtes. Sexto arg. Pecuniam accipere ꝓ eo, ꝙ quis facere non tenetur non uidetur eſſe ſẽper ſm ſe peccatum, ſed non in quolibet caſu tenetur pecuniam habens eam proximo mutuare. igitur. Septimo arg. Argẽtũ monetarum, & ĩ argentum in vaſa formatũ non differunt ſpecie, ſed licet accipere preciũ pro vaſis argenteis accomodatis. igitur. Octauo ar. Quilibet põt licite accipere rẽ quã ei dñs rei uoluntarię tradit, ſed ille, qui accipit mutuũ, voluntarię tradit vſuram, ergo ille, q dat mutuũ licitę accipit eam. Contra quantũ ad primum dicitur Mat. Omnia quęcũq; vultis, vt faciãt uobis homines, & vos facite illis, ſed nullus vult rem ſibi vẽdi carius, q̃ valeat. igiẽ. Et quantũ ad ſm dicitur Exo. Si pecuniam mutuam dederis pauperi nõ vrgebis eum nec vſuris opprimes. Primo notãdũ, ꝙ de lege naturæ, uel diuina non ſunt rerũ diſtincta dominia pro ſtatu innocentię, vt patet in decretis. Vnde dicit Aug. ſuꝑ Io. ꝙ iure humano, hęc domus mea eſt, & hęc villa mea eſt. Ratio autẽ prædictorũ eſt, quia in ſtatu innocentiæ communis vſus plus valebat ad pacificam cõuerſationem, & neceſſariam ſubſtenta-

Luc. 19. *Deu 23. & 28.* *Mat. 7.* *Exo. 22.* *d.8. c.1.*

ſtentationem. Nullus .n. tūc occupaſſet, quod fuiſſet alteri neceſſariū, nec oporteret illud ab ipſo per uiolentiam extorqueri, poſt lapſum vero naturę humanę communitas omniū rerum eſſet cōtra pacificam cōuerſationē. Cupidus .n. occuparet ultra, q̄ eſſet ſibi neceſſarium, eſſet etiā cōtra neceſſariā ſubſtentationē, quia fortiores priuarēt alios neceſſariis. Secūdo notandū ſm Sco. ꝙ translatio rerū poteſt fieri dupliciter. Vno modo quantum ad dominium. Alio modo quantum ad vſum ſiue ius vtendi manēte dominio apud trāſferentem. Translatio autem dominii ſi fiat auctoritate legis iuſtæ, iuſta eſt. Probatur, quia lex iuſta potuit iuſte determinare prima dominia, & non minor eſt auctoritas legis poſt diuiſionem dñiorum, quam ante. Ex hoc autem ſequitur, ꝙ pręſcriptio in immobilibus, & vſucapio in mobilibus eſt iuſta tranſlatio, vt habetur extra de p̄ſcrip. c. Vigilāti. In glo. ſup illud. Aliena. Ratio autē huius eſt, quia illud neceſſariū eſt ad pacificam cōuerſationē hoīum. Si n. ī præſcriptione, & vſucapione, nō trāsferretur dñium in occupantem, ſed remaneret apud primū poſt quantuncunq; tp̄s eſſet lites immortales, quas impoſſibile eſſet decidere, & ſic turbaret tota pax reip. Item ex hoc iuſte punit ille, qui rē ſuam tanto tempore neglexit, cuius negligentia vergit in detrimentū reip. Translatio etiam poteſt iuſte fieri p actum priuatæ perſonę immediate habētis dñium rei ſiue ſit actus mere liberalis, ſiue ſm quid liberalis. Primus eſt quando transferens nullam expectat redditionē. Secundus eſt quādo pro eo, quod transfert expectat aliquid ſibi reddi. Probat hoc, quantum ad primum actum qui eſt actus donationis, qa aliquis eſt dominus rei ſuæ per actum ſuæ uoluntatis, ergo pro voluntate, poteſt ceſſare eſſe dominus, ergo ſi alius vult recipere, poteſt incipere eſſe dominus. Ex hoc patet, quod ad iuſtam donationem requiritur liberalis translatio ex parte donationis, & voluntas recipiēdi ex parte illius cui fit donatio, & libertas ex parte amborum huius donandi. & illius recipiēdi. Vnde propter defectū huius tertii nō poteſt monachus dare ſine licētia abbatis, nec filiusfamilias ſine vo

luntate parentis, nec clericus ſine voluntate, uel ſaltẽ con tra uoluntatẽ Papę, vt habetũ extra de caſibus. cap. Romana. Huic autem translationi, quæ eſt donatio, correſpondet in translatione vſus liberalis accõmodatio, & hõc ſimiles leges ad hoc ꝙ ſit iuſta. Alia aũt translatio, vel accõmodatio, quæ nõ eſt mere liberalis, vbi videlicet trãsfe rẽs expectat aliquid ęquiualẽs ei ꝙ transfert, ꝓprie dicitur cõtractus, quia ſimul trahuntur voluntates partium. huiuſmodi aũtẽ contractus ĩ quibus dominia transferunt ſunt in multiplici differẽtia. Quidam ſunt rei vtilis ꝓ re vtili immediate, ſicut vini ꝓ blado, & huiuſmodi: & tales dicuntur rerũ tranſmutationes. Alius eſt contractus rei vtilis, pro numiſmate, vel econuerſo, quia .n. difficilẽ erat res uſuales immediate cõmutare. Ideo inuentũ eſt medium, per quod talis commutatio faciliter fieret. Dicit aũt commutatio numiſmatis pro re vtili emptio econuerſo vero vẽditio. Alius eſt numiſmatis pro numiſmate, & dicit mutui datio, & mutui acceptio. In cõtractibus aũt, in quib. transfertur vſus vel ius vtẽdi retento, dominio rerũ permutationi correſpondet mutua accõmodatio, emptioni cõductio, & vẽditioni locatio, mutationi vero nõ cõreſpõdet ꝓprie aliquid in translatione vſus rei. Tertio notãdũ, ꝙ de prima translatione, ſ. rerũ ꝑmutatione ſm Sc. vbi ſupra notanda eſt talis regula. Permutatio iuſta eſt, qñ fit a dominis rerum ſine fraude ſeruando æqualitatem valoris in commutatis ſm rectã rationem, intelligendo etiã hic conditiones prius poſitas ad iuſtam donationem. Per hoc autem quod dicitur ſine fraude, excluditur fraus in ſubſtantia quantitate & qualitate. Exemplum de primo, vt ſi commutetur auriculam pro auro. De ſecundo, vt ſi menſuretur res iniuſta menſura, vel pondere. De tertio, vt ſi detur vinum corruptum pro vino puro. Quod autem dicitur de æqualitate valoris, intelligendũ eſt quantũ ad vſũ hominis, quia frequẽter res in ſe nobilior ſecundum naturã, minus eſt utilis vſui hominum, & per hoc minus præcioſa, ſicut ſecundũ Aug. Melior eſt in domo panis, ꝙ muſca, cum tamẽ omne viuũ nobilius ſit ſimpliciter nõ viuo. Et propter hoc in

Auguſt. lib.9. de ci.Dei.

in prædicta regula additur ſecundũ rectam rõnem attẽdentem, ſcilicet naturam rei in cõparatione ad vſum humanum, propter quẽ fit iſta cõmutatio. Iſta autem ęqualitas ſecundum rectam rationem, non conſiſtit in indiuiſibili puncto ęquiualentiæ rei, & rei qđ quaſi impoſſibile eſſet attingere, ſed habet latitudinem, quę poteſt perpendi quandoque ex lege poſitiua. Lex enim reſcindit cõtractum, vni contrahens, decipitur vltra medietatem iuſti pretii, tamen etiam infra illud, ſi ex alio appareret iniuſtitia, deberet reſtitutio fieri correſpõdens, quãdoq; autem relinquitur ipſis commutantibus, vt penſata mutua neceſſitate, reputent ſibi mutuo dare æquiualẽs hinc inde, & accipere, & probabile eſt, ꝙ qui ſunt mutuo contenti, volunt ſibi inuicem remittere, ſi ſm aliquid deficiunt ab omnimoda ęqualitate iuſtitię. Conſimilis ãt regula omnino ẽ de iuſta emptione, & venditione quia ibi oportet ex vna parte cõſiderare numiſma, ſicut hic rem permutatam. Aduertendũ ẽ autẽ, ꝙ in iſtis contractibus, licet permutantem, vel vendentem, penſare damnum ſuum in carius uendendo, vel permutando, non autem cõmodum ipſius ementis, vel eius cũ quo ꝑmutat. Si quis enim multũ indiget re ſua, & inſtãter inducitur ab alio, vt vendat, vel permutet, poteſt carius vendere, vt ſe præſeruet indemnẽ. Sed ſi emẽs, magnũ cõmodum conſequitꝰ ex re uẽdita, uel permutata, nõ propter hoc põt carius vendi, uel permutari. Ex hoc .n. res mea nec ẽ in ſe precioſior, nec mihi melior. Quod ãt dictũ eſt de permutatione emptione, & venditione, q̃tũ ad dominium, idem ĩtelligẽdum eſt de accõmodatione, conductione, & locatione q̃tum ad uſum. De ultimo aũt contractu, ſcilicet de mutui datione notãda ẽ talis regula ſm eundẽ Scotum ad iuſte contrahendũ mutuum, oportet ſeruare æqualitatẽ ſimpliciter in numero, & pondere. Ratio eſt, quia in mutuatione trãsfertur dñiũ hoc .n. ſonat vocabulũ mutuo, id eſt, do tibi meũ. Ille ergo q dat mutuũ, non manet dñs pecuniæ mutuatæ, & per cõſequẽs ſi ꝓ illa recipit aliquid ultra ſortẽ pro non ſuo recipit. Itẽ eſto, quòd pecunia maneret ſua, tamen ex natura ſua nõ habet aliquem fructum, ſed tan-

tantum prouenit fructus ex induſtria vtentis. Excipiunt autẽ duo caſus in genere, quãque enim licet accipere vltra capitale ex pacto, quãque enim non ex pacto. Primum tripliciter. Primo modo, vel ratione pœnæ conuentionalis, dum tamen non fiat in fraudem vſurarum, verbigratia. Ego ĩdigeo pecunia mea ad mercandum. Concedo tamen tibi ad certum diẽ tali pacto, quod niſi tali die ſoluas, dabis decem ultra capitale, quia multum damnificabor hæc pœna adiecta licita eſt, quia licet me ſeruare indemnem ſic præmouendo illum cum quo cõtraho, ſignũ autem, qđ non eſt in fraude vſurarum, eſt qñ mercator magis vellet pecuniam ſibi ſolui die prefixo, quã in craſtino pœna adiecta, & per oppoſitum eſt in fraudẽ qñ vult diem tranſiri potius quàm pecuniam ipſo die ſolui. Secundo modo rõne intereſſe, debitor enim ex cuius non ſolutione creditor notabiliter damnificatur, tenetur ex iuſtitia ſatisfacere creditori de ĩtereſſe, licet creditor nõ poſſit habere contra eum actionem in foro exteriori. Tertio modo quando vtrunque, ſcilicet capitale, & illud ſuperfluum ponitur in certo quod probatur extra de vſuris nauiganti. Arguendo per locum a ſimili, quia ſicut hic incertitudo excuſat, ita ibi ſine pacto etiam quandoque licet accipere vltra capitale, ſolus.n.animus ſine omni pacto verbali, vel alio ſigno equalenti oſtendẽte debitori, q̃ mutuans non mutaret ſine ſpe lucri, nõ facit illum recipientem ultra ſortem habere alienum. Intelligendũ ẽt præterea, quod pecunia hẽt aliquem vſum ex propria natura, puta ad orandũ, vel oſtendendum aliquẽ tanquã diuitẽ, & ad illum finem locari, & pro uſu tali retento dominio pecunia recipi, tunc .n.eſt contractus locationis, vel cõductionis, non autem mutuationis. Hæ regulæ prædictæ oſtẽdunt quid iuſtum, & ꝙ iniuſtũ in cõmutationibus ſtatim factis, qñ ſcilicet vterq; cõmutãs, ſtatim dat, vel recipit illud, pro quo cõmutat. Quando autem differtur huiuſmodi datio, vel receptio ꝑter regulas ꝑdictas addẽdæ ſũt iſtæ duę. Prima ẽ ꝙ cõmutans, nõ commutet, vel vendat tempus, quia tempus non eſt ſuum. Secunda, quod nõ ponat ſe in tuto de lucrando, & illum cum quo

contrahit

contrahit de damno, intelligendum eſt autẽ in tuto ſemper, uel ut in pluribus. Quarto notandum, quòd dictæ regulę de iuſto, & iniuſto datę, ſunt pro commutatione iconomica, quæ eſt quando cõmutans intendit rem accipere, nõ ut mercetur ea, ſed vt ea utatur, de cõmutatione ãt negociatiua, ſiue lucratiua, vbi commutãs intendit mercari, & lucrari de re quã accipit. Vltra prædictas regulas addendæ ſunt duę neceſſarię conditiones ad hoc, vt iuſte fiat, ſm Scotum, vbi ſupra. Prima eſt, quòd talis cõmutatio ſit vtilis reipublicę, vtile eſt.n. reipublicæ habere cõſeruatores rerum uenalium, ut prompte poſſint inueniri ab indigentibus, utile eſt etiam afferentes res neceſſarias, quibus illa patria non abundat. Ex his ſequitur, quòd mercator qui affert rẽ de patria in qua abundat, ad patriam ubi deficit, uel qui illã emptam conſeruat, ut prõpte inueniatur venialis a uolentibus emere, habet actum utilem reipublicæ. Secunda eſt, ꝙ commutans iuxta diligentiam ſuam & prudentiã, & pericula accipiat in commutatione precium correſpondens, oportet.n. unumquenq; in opere honeſto reipublicę ſeruientem de ſuo labore viuere. Notanter autẽ dicitur honeſto propter meretrices, & hyſtriones inhoneſtæ uiuentes. Poteſt ergo vnuſquiſq; induſtriam ſuã, & ſolicitudinẽ transferendi res de patria in patriam iuſte vendere. Et prętерea ex quo periculo ſuo transfert, aut ẽt cuſtodit propter hoc periculũ licite põt accipere aliquid correſpõdens, & maxime ſi quandoq; ſine culpa ſua in tali ſeruitio cõmunitatis damnificatus eſt. Ex iſtis duabus conditionibus patet, quàm vituperandi ſunt illi negotiatores, qui nec transferunt, nec cõſeruant, nec eorũ induſtria meliorãt res venialis, ſed modo emunt, vt ſtatĩ ſine prædictis cõditionibus vendat, & eſſent tales exterminandi a republica, q̃a prohibent immediata cõmutationẽ volentium emere, uel cõmutare iconomice, & ſic faciunt res venales cariores emẽti, q̃ deberent eſſe, & viliores vendenti, & ſic dãnificãt vtranq; partẽ. Quinto notãdum, quod ex iuſtitia determinata in regulis, & cõditionibus prædictis apparet iniuſtitia, quæ accidit in talib. rectũ.n.ẽ iudex ſui, & obliqui,

vt dicitur primo de aïa.Hoc aũt ſic exponit Scotus,vbi ſupra.In donatione .n. eſt iniuſtitia,ſi donans nõ mere,liberaliter donat,vel contra voluntatem alicuius, a quo depẽdet in donãdo, nõ aũt mere liberaliter donat deceptus vel quaſi ex neceſſitate tractus,quia ignorantia,& coactio excludunt volũtariũ, vt patet 3.Ethicorum. Ex quo ſequit,ꝙ deceptus de eo, cui donat quantum ad rõné, ꝑꝑ quam donat, nõ ſimpliciter donat,puta ſi dat alicui, vt egeno qui tamen non eſt egenus.Conſimiliter ſi neceſſitate attractus,vt in vſuris dandis non eſt mere donatio liberalis. Conſimiliter dicendũ eſt de accõmodante, licet nõ ſit ibi ęqualis defectus,qa tranſlatio vſus ad tempus nõ requirit tantam liberalitatem,quantam tranſlatio dominii.In permutatione autẽ eſt iniuſtitia ex eiſdem cauſis, ſcilicet ex deceptione,& ĩ uoluntario, & prohibitione ſuperioris, cui cõmutans ſub ẽ in commutando. Et ex hoc poteſt dici iniuſta commutatio,quæ ſit in ludis alearum, & huiuſmodi iuxta illud, ꝙ habetur.ff.de aleatoribus l.fi. & extra de vi. & hon. cle. c. Clerici, ſuper illud. Officia in glo.Tamen iſta lex non ligat niſi illos, quæ uiuẽdo politice ſubſunt legi imperiali. In emptione autem,& venditione qualiter ſit iniuſtitia, ſatis patet ex tertio notabili, iuxta hoc de locatione,& cõductione In commutuatione autem iniuſtitia præcipua ẽ vſura, cuius vituperatio habet extra de vſuris ſuper eo Vſuræ crimen. Vtraq; pagina deteſtat:patet in veteri teſtamento per Ezechielẽ. Ad vſuram non accommodabis, &c.;Et in nouo teſtamento. Date mutuum nihil ĩde ſperantes.Et ſi inſtetur,ꝙ vbicũq; licet in contractibus ſe ſeruare indẽ nem,ergo licet mutuanti aliquid accipere ultra ſortem, vt ſe ſeruet indemnem. Ad hoc dicẽdũ, ꝙ ſi nõ vult damnificari pecuniam ſibi neceſſariam reſeruet. Si autem vult miſericordiã facere, neceſſitatur ex lege diuina, vt non faciat eam vitiatam. Conſimiliter poteſt dici de iniuſtitiis. vbi ẽ dilatio recipiẽdi.Eſt enim iniuſtitia vendendo tempus, vel ponẽdo in ſe certo de lucrando, vel ſimpliciter, vel vt in pluribus. Conſimiliter in cõmutatione negociatiua eſt iniuſtitia ſi officit reipublicæ actus eius, vel ſi ĩmoderate recipit

Ezech. 18.

Luce 6.

cipit vltra induſtriam,diligẽ
tiam,ſolicitudinem, & peri-
2.2.q. cula. Sexto notandum ſecun
78. dum Tho.quod ſi quis igno
ret,in re vendita defectum in
ſubſtãtia quantitate, vel qua
litate,vendendo non peccat
niſi aliunde fraudem cõmit-
tat. Et licet tunc faciat iniu-
ſtũ materialiter, nõ tñ ẽ eius
actio iniuſta , tenet tñ cũ ad
eius notitiam ꝑuenerit dam
nũ recõpenſare emptori.Si-
cut aũt dictũ eſt de vendito-
re,qui ſcienter rem ſuã cari-
us vẽdit,quam rei ualor exi-
git iniuſte agit,ſic ẽt intelli-
gendũ eſt de emptore, ſi.n.
cognoſcat rem quã emit eſ
ſe magis ꝓcioſam quantũ
ad ſpeciem , quam venditor
credat,tũc iniuſte emit, puta
ſi emat aurũ loco auricalci .
Si aũt quærat aliquis. An vẽ
ditor teneat dicere vitiũ rei
vẽditę?Dicit ipſe Tho.ꝙ ſi ẽ
ptor ex uitio rei damnũ, vel
ꝑiculũ ĩcurrere poſſit, tenet
manifeſtare, alias eſt illicita
venditio, & tenet venditor
ad dãni recõpenſationem,
maxime ſi fuerit vitium rei
occultum. Si vero vitium ſit
manifeſtum,aut ſi vſus rei,&
ſi nõ cõpetit vẽditori,põt tñ
aliis eſſe conueniens, & ipſe
venditor pp huiuſmodi uiti
um ſubſtrahit quãtum opor
tet de precio,nõ tenet ad ma
nifeſtandum vitium rei,quia
forte pp huius vitium , em-
ptor vellet plus ſubſthrahi
de precio,quàm eſſet ſubſtra
hendum. Ideo põt venditor
licite indẽnitati ſuæ conſulę
re vitium rei cælando. His p̃
miſſis , ponendę ſunt tres cõ
cluſiones.Prima eſt.In cõmu
tationibus ſiue contractibus
rerũ tpaliũ multipliciter põt
contingere peccatum , patet
ſatis ex dictis.Secũda cõc.Po
teſt aliquid vendi pluſquam
valeat ſecundum ſe , ſed non
pluſquam valeat habenti,pa
tet ex tertio notabili.Tertia
concluſio.In cõtractu mutua
tioni accipere aliquid vltra
ſortem vitioſum eſt,& vſura
rium certis exceptis caſibus
patet ex tertio notabili. Ad
primum argumentum dicen
dum,quod lex humana non
potuit prohibere quicquid
eſt contra virtutem, ſed ſuffi
cit ei prohibere ea, quę de-
ſtruunt humanum cõuictum,
aliqua vero vitioſa permit-
tit non approbando, ſed nõ
puniendo, & hoc eſt ſi abſ-
que fraude venditorem ſu-
peruendat, aut emptor vi-
lius emat, niſi ſit nimius ex
ceſſus, quia tunc cogi ad re-
ſtituendum, puta ſi quis ſit
deceptus vltra mediam iuſti

precii quantitatem. Lex autem diuina nihil impunitum relinquit, quod ſit virtuti contrarium. Vnde ſecundum legem diuinam non licet in emptione, & venditione aliquē damnificare maxime damno notabili tollēdo æqualitatē iuſtitiæ, dicitur aūt notabili, qa iuſtū precium rerum quandoq; nō ē punctaliter determinatum. Ad ſecundū argumentum dicendum, ꝙ vſura ibi ſumitur methaphorice pro ſuper excreſcētia bonorum ſpiritualium quā exigit Deus volens, vt ſemp proficiamus non ad eius vtilitatem, ſed noſtrā. Ad tertium argumentū dicendum, ꝙ iudæis prohibitum fuit accipere vſuram a fratribus ſuis. In ſtatu aūt euangelii ad quem omnes vocantur omnem hominem habere debemus, vt fratrem. Ab extraneis autem nō fuit eis conceſſum vſuram accipere quaſi licitum, ſed ꝑmiſſum ad maius malum euitandum ne.ſ.a iudæis Deum colentibus vſuras acciperent ꝑp auaritiā cui dediti erāt. Ad quartum dicendum, ꝙ leges humanæ, vt dictum eſt dimittunt aliqua peccata impunita. Ad quintū dicendum, ꝙ dare mutuum non ſemper tenetur homo, & ideo quātum ad hoc ponitur inter concilia, ſed quòd hō de mutuo lucrum non quærat hoc cadit, ſub ratione præcepti. Ad ſextum dicendum, quòd ille qui mutuare non tenetur, & mutuat recompenſatur, ſecundū æqualitatem iuſtitiæ, ſi tantū ei reddatur quantum dedit, ſi enim amplius exigat iniuſta eſt exactio, quod eſt intelligendum de eo, cuius preciū pecunia menſurari poteſt. Si .n. pro mutuo exigat beniuolentiam, & amorem eius cui mutuauit, vel aliqd huiuſmodi non videtur illicitum Si autem accipiat aliquid cuius precium pecunia menſurari poteſt, non quidem quaſi exigens, nec quaſi ex aliqua obligatione tacita, vel expreſſa, ſed ſicut donum gratuitū nō peccat, quia etiam antequam pecuniā mutuaſſet licite poterat aliquod donum accipere, nec peioris conditionis efficitur ꝑ hoc ꝙ mutuauit. Ad ſeptimum arg. dicendum, ꝙ vaſa argentea vſum habent pro quo licitè aliquid accipi poteſt, non ſic autem eſt de principali vſu pecunię. Ad vltimū dicēdū, ꝙ qui dat vſurā nō ſimpliciter volūtariæ dat. ſed cum quadā neceſſitate ꝓpter indigentiam. Vnde & ſi transferat dñium tamen recipiens

piens tenetur reſtituere, ſicut i mutui datione trásfertur, & tamen debitor teneť tandem reſtituere creditori. Et ſi quęrat aliquis, an liceat pecuniá accipere mutuo ſub vſura, dicendum ſecundum Thomá, ꝙ nullo mõ licet inducere aliqué ad mutuandum ſub vſuris, tñ licet ab eo, qui vſuras exercet mutuũ accipere, ſub vſuris propter ſubuentioné ſuæ neceſſitatis, vel alterius non quidé conſentiendo in peccatum vſurarii, ſed vtẽdo peccato illius ad bonum.

Vtrum furtum ſit peccatum grauius quam rapina.

D.Tho.2.2.q.66.ar.4.6.9.

QVAESTIO XII.

Dvodecimo quęritur. Vtrum furtum ſit peccatum grauius quàm rapina?

1. Primo argumentũ ꝙ furtum nó ſit peccatũ: Deus .n. inuenit p̃cepiſſe furtum. Dicit.n. Exod. Fecerũt filii Iſrael, ſicut p̃ceperat dominus, & expoliauerunt Aegyptios. igiť. *Exo.12.*

2. Secundo arguitur. Ille, qui inuenit rem non ſuam, & accipit eam, videtur furtum cõmittere, quia accipit ré alienam, ſed hoc videť licitum eſſe, ſecundum naturalem æqualitatem, vt iuriſtæ dicunt. igitur.

Tertio ar. Nullus peccat accipiendo, ꝙ ſuum eſt, ſed furtum etiam committit ſi quis occulte accipiat rem ſuam ab alio cuſtoditam igitur. 3.

Quarto arg. quod rapina non ſit peccatum, quia prædá accipere ab hoſtibus videtur pertinere ad rapinam: & tamen hoc licitum eſt, igitur. 3.

Quinto arg. Dicit Aug. i. epiſtola ad Vincentium Donatiſtam. Res falſo appellatis ueſtras quas nec iuſte poſſideris, & ſecundum leges terrænorum regum animittere iuſſi eſtis, ergo licet ab infidelibus res quas habẽt rapere. 5.

Sexto arg. Terrarum principes multa a ſubditis violenter extorquẽt quod uidetur ad rapinam pertinere, graue autem videtur dicere ꝙ in hoc peccent, ergo rapina in hoc caſu eſt licita. 6.

Septimo arg. quod furtũ, & rapina non ſunt peccata differentia ſpecie, quia ſicut rapitur aliquid ad posſidendum, ita rapitur mulier ad fornicandũ, ſed raptus dicit, ſiue mulier auferat publicè, ſiue occultè, ergo & res poſſeſſa rapi dicit, ſiue publicè, ſiue occultè capiat, ergo nó dif- 7.

fe-

ferunt furtum & rapina.

8. Octauo arg. ꝙ furtum ſit grauius, q̃ rapina, quia ꝑ furtũ pōt inferri nocumentum magnis,& paruis,per rapinā āt ſolum in potentibus quibus,poteſt inferri violentia, igitur . Contra, ꝙ furtum ſit peccatum , quia prohibetur Exod. Non furtum facies.Et

Eſa.31. de rapina dicitur Eſa. Ego dominus odio habens rapinam.Et , ꝙ furtum differat a rapina habet ex philoſopho in v. Ethicorum , ubi ponit furtum occultum,&rapinam violentam . Et,quòd rapina ſit grauior furto , arguitur , quia ſecundum leges grauius punitur. Primo notandum , ſecundum Tho. ſecunda ſecũdæ.q.lxv. ꝙ ſicut dicit phi

Polit.7. loſophus. Poſſeſſio rerum exteriorum eſt hominis naturalis, ſemper .n. imperfectiora ſunt naturaliter propter perfectiora. Hoc āt exigit iuſtitia & pax reipublicę, ꝙ hō propriam habeat poſſeſſionem quantum ad poteſtatem procurandi,& diſpēſandi. Si ergo contra uolũtatem eius auferatur ab eo,qđ poſſidet,talis acceptio ē iniuſta,quia iuſtitiæ oppoſita.Poteſt autē eſſe contra uoluntatem poſſidentis dupliciter , ſm ꝙ inuolũtarium dicitur ꝑ ignorantiā & ꝑ violentiā, vt habet.3.Ethic. Et ſm hæc duo ponit differentiā inter furtum & rapinā.Secũdo notādũ,ꝙ in furto occurrit duplex ratio peccati.vt di. Th. vbi ſupra, Prima pp contrarietatē ad iuſtitiam.Secūda rōne doli ſeu fraudis , quia fur occultē, & quaſi ex inſidiis rem alienā uſurpat . Et ex his ſequitur,ꝙ furtũ eſt peccatum mortale,cōtrariat .n. charitati proximi . Eſt tñ aduertendũ , ꝙ cũ ius humanũ nō poſſit derogare iuri naturali uel diuino. iō per appropriationē rerũ , q̃ eſt de iure humano nō impedit,quin ſit ſubueniēdũ neceſſitati hoīs de hmōi rebus,&iō res,quas aliqui ſup abundanter hēnt ex naturali iure debent pauperũ ſuſtentationi.Vñ Amb. dicit & habet in decretis diſtin. Eſurientiũ panis eſt quē Diſt.47. tu detines nudorum indumētum,ꝙ tu recludis miſerorũ redemptio eſt pecunia quem tu defodis,quia tñ multi ſunt neceſſitatem patientes,&nō pōt ex eadem re oibus ſubueniri , iō cōmittit arbitrio vniuſcuiuſq; diſpēratio propriarum rerum, ut ex eis ſubueniat indigentibus.Si āt ſit aDeo urgens, & euidens neceſſitas , q̃ requirat in dilatā ſubuen-

ſubuentionem puta cum imi net uitę periculum, & aliter ſubueniri nõ põt, tunc licitę põt aliquis ex rebus alienis ſuæ neceſſitati, uel alterius ſubuenire accipiendo manifeſte, aut occulte, nec talis acceptio ꝓpriæ habet rõnem furti, uel rapinę, quia per talem neceſſitatem efficitur ſuum id qđ accipit. Tertio no tandum qđ rapina uiolentiã quandã importat, & coactionem. Nullus ãt coactionem habet ſuper alium niſi ꝑ publicam poteſtatem, ideo per ſona priuata non vtens publica poteſtate ſi aliquid alteri auferi, iniuſte agit. Illi ẽt quibus eſt commiſſa publica poteſtas ſi uiolentia, & coactione vtuntur aliquid auferendo aliter, quã ſm iuſtitiæ tenorem, iniuſtæ agunt. Vnde patet, ꝙ rapina eſt peccatum mortale, quia eſt contraria iuſtitiæ Si autem illi quibus eſt commiſſa publica poteſtas per uiolentiam aliquid auferunt ad iuſtitię cuſtodiam, puta contra hoſtes pugnando, uel malefactores puniendo, illud non habet

Con. I. rationem rapinæ cum nõ ſit contra iuſtitiam.

His p̃miſſis ponendę ſunt tres concl. Prima eſt. Furtũ, & rapina ſunt peccata diſtincta, patet ex primo notabili. Eſt tñ aduertendũ, ꝙ furtũ quãdoq; generaliter accipitur pro quacunque iniuſta uſurpatione rei alienæ, & ſic eſt genus ad rapinam.

Secunda concl. Tam furtum, quã rapina eſt peccatũ mortale, patet ex ſecundo, & tertio notabili. Con. 2.

Tertia concl. Rapina eſt peccatum grauius, quam furtum, probat Tho. vbi ſupra, quia furtum, & rapina rationem habẽt peccati ꝓpt inuoluntarium, quod eſt ex parte eius cui aliquid aufertur, ſed magis eſt inuoluntarium aliquid per uiolẽtiam cuiuſmodi eſt rãpina, quã ꝑ ignorantiam cuiuſmodi eſt in furto, quia uiolentia directiuis opponitur uoluntati, q̃ ignorãtia, igitur. Itẽ per rapinã nõ ſolũ infert alicui damnum in rebus, ſed ẽt hoc uergit in q̃dam perſonæ ignominiã, vel iniuriam, & hoc præpõderat fraudi, uel dolo, qui pertinet ad furtum. Ad primum arg. dicendum, quòd accipere rẽ alienam auctoritate iudicis hoc decernẽtis, nõ ẽ iniuſtũ. Filii ergo Iſrael auferẽtes bona ęgyptiorũ de ꝑcepto Dñi hoc decernẽtis pro afflictionibus, quas ab ęgyptiis paſſi erãt nõ cõmiſerunt furtum. Con. 3.

Ad

Ad ſm arg. dicendum, ꝙ illa quę nunquam fuerunt in domino alicuius, puta gemme inuente in littore maris cõceduntur primo occupanti: & eadẽ rõne de theſauris antiquo tpe ſub terra occultatis quorũ nõ eſt aliquis poſſeſſor, niſi ꝙ ſm leges ciuiles medietatem tenet inuentor dare Dño agri ſi id alieno agro inueniuntur, ꝑ quod
Mat. 13 dicitur Matth. de inuentore theſauri abſconditi in agro ꝙ emit agrum, ut quaſi habere ius poſſidendi totum theſaurum. Res uero inuentas, q̃ de propinquo fuerunt in bonis alicuius ſi quis accipiat aĩo reſtituendi Dño qui eas pro derelictis non habebat non committit furtum. Et ſimiliter ſi pro derelictis habeantur, & hæc credat inuentor, licet ſibi retineat nõ cõmittit furtum, alias ãt cõmittitur peccatum furti. Vñ dicit Aug. in quadã omelia,
14. q. 5. & habetur cã. Si quid inueniſti, & non reddidiſti, rapuiſti. Poſſet aliquis quęrere de minimis rebus inuentis, aut ẽt aliter furtiue ſumptis, an accipiens peccet mortaliter. Dicendum, quòd quia illud, qđ modicũ eſt rõ appræhendi quaſi nihil, iõ ille, qui accipit hmõi res ſi pſumat hoc nõ eſſe cõtra voluntatẽ eius cuius res eſt, excuſari põt a peccato mortali, ſi tñ habeat animum furandi, & credit ſe inferre nocumentum proximo faciendo cõtra eius voluntatem; etiam in talibus minimis põt eſſe peccatum mortale. Nam ẽt in ſolo cogitatu per cõſẽſum peccare põt hõ mortaliter. Ad tertium arg. dicendum, ꝙ qui furtiuè accipit rem ſuã apud alium depoſitã grauat depoſitarium, qui tenetur reſtituere, vel ſe oſtendere innoxiũ. Qui uero furtim accipit rem ſuã apud alium iniuſtę detentam, peccat quidem, nõ quia grauat eum qui detinet, & iõ non tenet reſtituere, ſed peccat contra cõmunem iuſtitiã vſurpando, ſibi ſuæ rei iudicium iuris ordine prętermiſſo, & ideo tenetur ſatisfacere Deo, & dare operam ut ſcandalum proximorum ſi inde fuerit exortum ſedetur. Ad quartum arg. dicendum, ꝙ deprædari hoſtes per uiolentiam in bello iuſto licitum eſt, nec habet rationem rapinæ. Poſſunt tamen ſi deprędantes peccare per cupiditatem, quando uidelicet non propter iuſtitiam, ſed propter prędam principaliter pugnant. Vnde di. Auguſt.

guſt.lib de verbis dñi. Propter prędam militare, peccatũ eſt. Deprædãtes vero ſi habeant bellum iniuſtum rapinam committunt, & reſtituere tenẽtur. Ad quintum arg. concedendũ eſt, ꝙ ab infidelibus poſſunt res ab eis poſſeſſe ꝑ violẽtiã ſubſtrahi nõ priuata auctoritate, ſed publica videlicet, ſecundum leges terrenorum principum. Ad ſextum argu. dicendum, ꝙ ſi principes a ſubditis exigant ẽt cum uiolẽtia, quod ſecundum iuſtitiam debetur propter bonum cõmune conſeruandũ nõ eſt rapina. Si uero extorqueãt ꝑ uiolentiã indebitam, rapina eſt. Vnde dicit Aug.iiii.de ciui.Dei. Remota iuſtitia, quid ſunt regna niſi magna latrocinia qa & latrocinia quid ſunt niſi parua regna. Principes in medio eius quaſi lupi rapientes prędam. Vnde ad reſtitutionẽ teneñ & grauius peccãt, quàm latrones quanto magis contra iuſtitiam publicam agunt, cuius cuſtodes eſſe debẽt. Ad ſeptimũ ar. dicẽdum ꝙ raptus mulieris non põt eſſe occultus ex parte mulieris, quæ rapitur & cui uiolentia fertur. ideo ſemper ibi eſt ratio rapinæ. Ad octauum arg. dicendum, ꝙ licet pluribus poſſit noceri per furtum, quàm per rapinam, tamẽ grauiora nocumẽta inferũtur ꝑ rapinã.

Vtrum detractio ſit peccatum mortale.

D.Tho.2.2.q.73 ar.2.&q.74. ar.1.& 2.& q.75.ar.1.& q.75 ar.2.

QVAESTIO XIII.

Decimotertio quęritur. Vtrũ detractio ſit peccatum mortale grauius, quã contumelia, ſuſurratio, deriſio aut maledictio.

1\. Primo ar. quod detractio non ſit peccatum mortale, quia reuelare peccatum occultum ad detractionem pertinet, & tamen hoc poteſt bene fieri denunciando, uel accuſando ad emendationem, aut correctionem fratris, igitur.

2\. Secundo argu. ſuper illud prouer. Cum detractoribus non cõmiſcearis dicit gloſa. Pro.32. Hoc ſpecialiter peccato periclitatur pœnę totũ genus humanum, ſed nullum peccatũ mortale inuenitur ĩ toto genere humano, multi enim abſtinent a mortali. igitur.

3\. Tertio arg. ꝙ contumelia nõ ſit peccatum mortale, qa legitur

legitur apoſtolus contumeliā dixiſſe ad Gal. O inſenſati Galathæ Et dñs Luc. O ſtulti & tardi corde ad credendum.igitur.

Gal.3. *Luc.vlt.*

4. Quarto arg. ꝙ ſuſurratio non ſit peccatum diſtinctum a detractione, quia Eccleſia. dicitur. Suſurro, & bilinguis maledictus. Bilinguis āt videtur eſſe idē, quod detractor. Detractor.n. duplici ligua loquitur, aliter videlicet in abſentia, & aliter in preſentia.

Eccl.18.

5. Quinto arg. ꝙ deriſio non ſit peccatum mortale, quia non videtur contrariari charitati. agitur enim quandoq; ludo inter amicos.igitur.

6. Sexto argu. ꝙ maledicere non ſit peccatū mortale, qa Aug. in omelia de igne purgatorio. numerat maledictionem inter peccata leuia.

7. Septimo argu ꝙ detractio ſit grauius peccatū, q̄ contumelia, quia cōtumeliā poteſt homo repellere non autem detractionem latentem.

8. Octauo argu. ꝙ detractio ſit grauius peccatum, q̄ ſuſurratio, quia plus nocet proximo, quicunq; enim aufert famam alici aufert ei non ſolū vnum amicū, ſed multos. Detractor autem aufert famā. Suſurratio uero aufert unum ſolum amicum.

Nono argu. ꝙ maledictio ſit grauius peccatum, q̄ detractio. Maledictio enim uidetē eſſe, quædā blaſphemia Dicitur enim ī canonica Iudę, ꝙ cum Angelus cū diabolo diſputās altercaretur, de Moyſi corpore non eſt auſus inferre iudicium blaſphemiæ: & accipitur ibi blaſphemia ꝑ maledictione, ſm Gloſ. Blaſphemia autē eſt grauius peccatum, quam detractio. igitē. 9.

Contra. quod detractio ſit peccatū mortale, quia ad Ro. dicitur. Detractores Deo odibiles. Et de contumelia dicit. Quid dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis. Et de ſuſurratione ad Ro. ſuper illud. Suſurrones. Dicit gl. Suſurrones inter amicos diſcordiam ſeminātes. Et de deriſione dicitē prouer. Ipſe deridet illuſores. i. æternaliter punit. Et de maledictione dicitur. Neque maledici regnū Dei poſſidebunt.

Rom.1. *Mat.5.* *Rom.1.* *Pro.3.* *1.ad Corint.6.*

Primo notandum, quod peccata uerborum, ſicut dicit Th. Pēſanda ſunt præcipuè, ſm intentionē proferentis, & ideo diſtinguuntur ſecundum diuerſas intentiones loquētis. Vnde dicitur contumelia cū aliquis per uerba ſua intendit derogare honori alicuius, quod proprie fit ibi imperan

Th.2.2.

properãdo defectum culpę. Si autem improperet ei defectum aliquem corporalem, puta dicendo eum eſſe cæcũ, tunc proprie dicitur conuicium. Quando vero aliquis alicui dicit defectum indigentiæ, qui etiam quodammodo derogat honori, tunc ꝓprie dicitur improperiũ, puta cum aliquis iniurioſe alteri ad memoriam reducit auxilium, quod ei contulit neceſſitatem patienti, quandoque tamen vnum iſtorũ pro alio ponitur. Dicitur autem detractio derogatio famæ alienę per verba occulta, videlicet in abſentia eius, contra quem loquitur, & in hoc differt contumelia. Suſurratio autem dicitur, cum quis per verba occulta intendit inimicitiam inter aliquos ſeminare. Deriſio autem dicitur cum quis propter verbum aliquod in pręſentia alicuius intendens eum confundere, ſiue in eo erubeſcentiã generare. Maledictio vero dicitur pronunciatio alicuius mali contra aliquem impręcando uel optando. Secundo notandum ſecundum Thom. quod

Tho.2. q.72.

ſi proferens verbum contumelioſum intendat auferre honorẽ alterius, hoc eſt peccatum mortale nõ minus, q̃ furtũ, vel rapina. Non.n. homo minus amat honorem ſuum, q̃ rem poſſeſſam. Si vero verbum conuicii, vel contumeliæ dixerit, non tamen animo dehonorãdi, ſed propter correctionem, vel aliud huiuſmodi non dicit contumeliam, vel conuiciũ formaliter & per ſe, ſed ꝑ accidẽs, & materialiter. ideo põt hoc eſſe peccatum veniale, & qñque ſine peccato. Neceſſaria eſt tamen diſcretio utendo talibus verbis, ne incautè proferendo auferat homo honorẽ alterius. Si quis autẽ quęrat an debeat aliquis illatas ſibi contumelias ſuſtinere. Dicit Thom vbi ſupra, ꝙ tenemur habere animum ad contumelias tolerãdas ſi expediens fuerit, quandoq; tamen oportet, vt contumeliã illatã repellamus. Tum propter eius bonum, qui infert, ut videlicet eius reprimat audacia. Tum propter bonum multorum, quorũ profectus impediretur per contumelias nobis illatas. puta propter contumeliam prędicatori illatã cõtẽnet eius ꝑdicatio. Tertio notandum, quod inter res temporales videtur fama eſſe precioſior per cuius defectum impeditur homo a multis bene agendis,

ideo detractio per ſe loquendo eſt peccatum mortale, & grauius, quam ſit furtum, & rapina minus tñ graue, quã homicidium, per quod tollitur vita proximi, & quã adulterium, quod eſt cõtra debitum ordinem generationis humanæ, per quam eſt ĩtroitus ad vitam. Eſt etiã minus graue, quã contumelia. Cõtumelia. n. maiorem habet contemptũ proximi paruipendẽdo ipſum. Detractor autẽ videtur veteri proximum, & non paruipendere. Contingit tñ qñq; ꝙ dicens verba diminutiua famę non intendit hoc, ſed aliquid aliud, & tunc non eſt detractio ꝑ ſe, & formaliter, ſed ſolũ materialiter. Et ſi quidẽ hæc verba proferanĩ ꝑꝑ aliquod bonum vtile, vel neceſſarium, obſeruatis debitis circunſtãtiis, non eſt peccatum, nec dici debet detractio. Si autem proferanĩ ex animi leuitate, non propter aliquod neceſſarium peccatum eſt veniale niſi forte verbum, ꝙ dicitur ſit a Deo graue, ꝙ notabiliter famã alicuius lędat prę cipue in his, quę ſpectant ad honeſtatem vitę, hoc. n. ex ipſo genere verborum pertinet ad rationẽ peccati mortalis, & tenetur ad reſtitutionem famæ. Si quis autẽ quærat de auditorib. qui tolerãt detractores, dicendum ſm Tho. vbi ſupra, ꝙ ſi quis audiat detractiones abſq; reſiſtentia videĩ detractori conſentire, & ſit particeps ſui peccati. Et ſi inducit eum ad detrahendũ, vel ſi placeat ei detractio, non minus peccat, q̃ detrahens, ſed qñq; magis. Si vero nõ placeat ei detractio, ſed ex timore vel negligentia, aut verecundia quadam omittit repellere, peccat quidem, ſed multominus quam detrahens, & plerunq; venialiter. Qñq; tñ põt eſſe peccatũ mortale, uel ex hoc, ꝙ alicui ex officio incumbit detrahentem corripere, uel propter aliquod periculum conſequens, vel ꝑꝑ radicem quia timor humanus qñque poteſt eſſe peccatum mortale, ſi excludat charitatẽ Dei, aut proximi. Quarto notandum, ꝙ ſicut dicit Tho. vbi ſupra. Tanto peccatum in ꝓximum grauius eſt, quanto ꝑ ipſum maius nocumentum ĩfertur proximo. Nocumentũ autẽ maius eſt, per quod maius bonum tollitur inter cætera vero bona exteriora præeminet amicus, quia ſine amicis nullus viuere põt, ut dicit phil. Vnde dicitur Ecc. 2. *Ethi.* *Eccl. 6.*

Amico

Amico fideli nulla eſt cōparatio, quia & bona fama, q̄ tollit per detractionem, ad hoc maxime neceſſaria eſt, vt hō idoneus ſit amari, iō ſuſurratio grauius eſt peccatū, q̄ detractio, & ēt q̄ contumelia, quia amicus eſt melior quam honor, & amari, q̄ honorari, vt dicit phil. Quinto notandum, quod ſicut di. Tho. Irriſio nō fit, niſi de aliquo malo, vel defectu. Malū autē ſi ſit magnum, non pro ludo accipitur, ſed serioſe, vnde ſi in riſum vertitur, hoc eſt, quia accipitur vt paruum quod pōt eſſ dupliciter. Vno modo ſm ſe, & ſic eſt peccatum veniale, & leue, qn̄ vide licet, quod eſt malum paruū in ſe vertitur in ludum. Alio modo ratione perſonæ, ſicut defectus puerorum, & ſtultorum parum ponderamus. ſic ergo aliquem irridere eſt eū ſic paruipendere, vt de malo eius non ſit curandū, ſed quaſi pro ludo habendum, & ſic deriſio eſt peccatū mortale etiam grauius eſt, quam contumelia, quia contumelioſus videtur accipere malum alterius ſerioſe illuſor autē in ludū. Sexto notanda ſunt quatuor dicta de maledictione, ſeceundum Thomam in ſecunda ſecundę quęſt. 76.

8. Ethi.

2.2.q.75

2.2.q. 76.

Primum eſt, quod male dicere, vt hic ſumitur, eſt malum dicere imprecando, uel optādo, & hoc eſt omnino illicitum, loquendo de malo ſub ratione mali. Si quis autem imperet, uel optet malum alterius ſub ratione boni ſic eſt licitum, nec eſt maledictio per ſe, & formaliter loquendo. Intentio enim dicētis fertur ad bonum, puta ad bonum iuſtitiæ, ſicut cum ecclesia maledicit anathematizando, vel etiam ac bonum vtile, ſicut ſi quis optet peccatórem pati ægritudinem, vt melior efficiatur, vel ab aliorum nocumento ceſſet. Secūdum ē, ꝙ benedictio, vel maledictio ad illam rem pertinet cui pōt aliquid bene, vel male contingere, ſ. rationali creaturæ irrationalibus autem bonum, uel malum dicitur contingere in ordine ad creaturam rationalem propter quam ſunt, quod poteſt contingere multipliciter. Primo modo per modum ſubuentionis, & hoc modo dixit dominus homini. Maledicta terra in opere tuo, vt ſcilicet per eius ſterilitatē puniretur homo. Alio modo per modū ſignationis, & ſic maledicit dominus ficulneam. Tertio modo per mo

Gen. 3.

Mat. 21.

dum continentis, ſ. temporis vel loci, & ſic maledixit Iob, diem natiuitatis ſuę, propter culpam originalem, & ſequētes pœnalitates, quas naſcendo contraxit. Hoc etiam intelligi poteſt maledixiſſe Dauid motibus Gelboe, ſcilicet propter cedem populi, quę ibi contigerat. Maledicere autem rebus irrationalibus in quantū ſunt creaturæ Dei eſt peccatū blaſphemię. Maledicere autem eis ſ̄m ſe cōſideratis eſt ociosum & vanū & per conſequens illicitum. Tertium eſt, quòd velle malum alteri ſecundum ſe repugnat charitati, & ideo maledictio creaturæ rationalis ex genere ſuo eſt peccatum mortale, licet quandoque ſit veniale propter paruitatem mali, quod quis maledicendo imprecatur. Et quandoque propter affectum maledicentis, dum ex leui motu, vel ex ludo, aut ſurreptione aliqua talia verba profert, quia peccata verborum, maxime ſunt ex effectu penſanda. Quartum eſt, quod cum malum culpæ ſit peius, quam malum pœnę, ſequitur, quod dicere malum culpę peius eſt quam dicere malum pœnæ, ſi tamen ſit idem modus dicendi. Ad cōtumelioſum autem, & ſuſurronem, & detractorem, & irriſorē ꝑtinet dicere malum culpæ. Ad maledicentem vero, prout hic loquimur ꝑtinet dicere malū pœnę, non autem malū culpę, niſi forte ſub rōne pœnę. Non eſt tñ idem modus dicendi, quia ad prædicta quatuor vitia pertinet dicere malum culpę ſolum enunciādo, per maledictionem vero dicitur malum pœnæ, cauſando per modum imperii, vel optando, ipſa autem enūciatio culpę, peccatum eſt, in quantum ex hoc aliquod nocumētum infertur proximo, grauius autem eſt nocumentum inferre, quam deſiderare cæteris paribus. Vnde ſequitur, quod detractio ſecūdum communem rationem grauius peccatum eſt, quàm maledictio ſimpliciter optatiua. maledictio vero imperatiua cum habeat rationem cauſæ poteſt eſſe detractione grauior, ſi maius nocumētum inferat, quā ſit denigratio famæ, vel leuior ſi minus & hæc quidem accipienda ſunt ſecundum ea, quę per ſe pertinent ad rationem horum vitiorum, poſſunt enim alia in prædictis vitiis conſiderari, quę vel augent culpā vel minuunt.

2.Reg.1

His

Con.1. His præmiſſis, ponendę ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Tam contumelia, quã detractio, ſuſurratio, & maledictio ex ſuo genere eſt pcm̃ mortale, patet ex dictis.

Con.2. Secunda concluſio. Deriſio quandoque eſt peccatum mortale; & qñque veniale, patet ex quinto notabili.

Con.3. Tertia concluſio. Suſurratio grauius eſt peccatum, q̃ contumelia, & contumelia, quàm detractio, & detractio, quam maledictio ſimpliciter optatiua, deriſio autem qñque eſt peccatum grauius, q̃ contumelia. Hęc omnia patent ex dictis. Ad primũ arg. dicendum, ꝙ reuelare peccatum alicuius propter eius emẽdationem denunciãdo, vel propter bonum publicæ iuſtitię, accuſando non eſt detrahere. Ad ſecundum ar. dicendũ, ꝙ illa gloſa eſt intelligenda, non omnino vniuerſaliter: ſed, quia pauci ſũt, qui non quandoque animi leuitate aliquid dicant, quo fama alterius in aliquo minoretur. Ad tertium argumentum dicendum, quod ſicut licitum eſt aliquem verberare cauſa diſciplinæ, ita & verbum conuiciofum dicere. Tamen ſicut dicit Auguſtinus in libro de ſermone domini in monte. Raro, & ex magna neceſſitate obiurgationes ſunt adhibendæ, in quibus non, vt nobis, ſed, vt domino ſeruiatur inſtemus. Ad quartum argumentum dicendum, ꝙ bilinguis propriæ dicitur, ſuſurro, cum enim amicitia ſit inter duos nititur ſuſurro ex vtraque parte amicitiã rumpere. Et ideo duabus linguis vtitur ad duos vni dicẽs malum de alio. Ad quintum arg. dicendum, ꝙ ludus propter contẽptum annexum eius cum vel de quo luditur repugnat charitati. Ad ſextum arg. patet reſponſio ex ſexto notabili. Ad ſeptimum arg. negatur conſequentia, quia in cõtumelia, maior eſt contemptus proximi, quàm in detractione. Ad octauum arg. dicendũ quod fama eſt diſpoſitio ad amicitiam, & infamia ad inimicitiã, diſpoſitio autem deficit ab eo, ad quod diſponit. Et ideo ille, qui operatur diſponẽdo ad inimicitiã minus peccat, q̃ ille, qui directe operatur ad inimicitiam cauſando. Ad nonum argu. dicẽdum, quod maledictio creaturę inquantum creatura eſt redũdat in Deum, & ſic per accidẽs habet rationẽ blaſphemię, non autem ſi male

Mcat creaturã propter culpã.

Vtrum ſcandalum ſit peccatum mortale.

D.Tho.2.2.q.43.art.2.3.4.

QVAESTIO XIIII.

Decimoquarto quęrit. Vtrum ſcandalũ ſit ſpeciale peccatũ mortale, ꝑ ꝗ euitandum omittenda ſint interdum bona tam temporalia, quàm ſpiritualia.

1. Primo arguitur, ꝙ ſcãdalũ ſit peccatum, q̃a nullũ peccatum neceſſario euenit cũ ſit uoluntarium, ſed Matth.18.

Matt.18 dicitur. Neceſſe eſt, ut ueniant ſcandala. igitur.

2. Secundo arg. Dicit dominus Petro. Scandalum mihi es, nec tamen uidetur peccaſſe Petrus. igitur. *Matt.16*

3. Tertio arguit, ꝙ ſcãdalum nõ ſit ſpeciale peccatũ, quia ſcandalum nõ uidetur ſeparatum ab aliis peccatis. igiť.

4. Quarto arg. quod ſcandalũ ſemper ſit peccatum mortale, quia contrariať charitati fraternę. igitur.

5. Quinto argu quòd bona temporalia ſint dimittenda propter ſcandalum, quia magis ſunt diligenda ſpiritualia, quæ concernunt ſalutem proximi, quàm temporalia ã bona, igitur. Sexto arg. Apoſtolus. Noli cibo tuo illum ꝑdere pro quo Chriſtus mortuus eſt, ergo cibus eſt prętermittendus propter ſcandalum. Vnde ẽt, ſicut habeť primæ ad Corin.9. Apoſtolus ſeminans ſpiritualia, non accepit temporalia ſtipendia, ne offendiculum daret euangelio. Septimo arg. ꝙ ſpiritualia ſint propter ſcandalum dimittenda, quia dicit Aug. lib. de Ciu. Dei, quòd correctio fraterna interdũ ex charitate dimittitur propter uitandum aliorum ſcandalum. Itém ceſſandum eſt a doctrina acra, propter ſcandalum, ſecundum illud Matt.18. Nolite ſanctum dare canibus. igiť. Contra ſcandalum dicit dictum, uel factum minus rectum, ergo ſcandalũ eſt peccatũ. Et quia ſpeciali uirtuti opponitur. ſ. charitati, ideo eſt peccatũ ſpeciale, quia uero dictũ, uel factũ minus rectũ nõ ſemꝑ eſt mortale peccatum, ideo nec ſcandalum, ꝙ autem propter ſcandalum non ſint temporalia dimittenda, patet, q̃a beatus Tho. Cãtuarien. repetiit tres eccleſias cũ ſcandalo regis, & quo ad bona ſpiritualia, dicit Greg. ſuper Ezech. Si de ueritate *Rom.14* *1.Cor.9* *Aug.lib. de ci.Dei* *Matt.18*

tate ſcandalum ſumitur, utilius naſci permittitur ſcandalum, q̃ ueritas relinquatur. Primo notandum ſecundum
2.2.q.43 Th.oꝙ ſicut Hieron.dicit ſuper Matth quod Grecę ſcandalum dicitur nos offenſionē, uel ruinam, aut impactionem pedis poſſumus dicere. Vnde obex cui aliquis impingit in via corporali dicitur ſcandalum. In uia, aut ſpirituali contingit aliquem diſponi ad ruinam ſpiritualem per dictum, uel factū alterius inductione, uidelicet, aut exēplo, & hoc proprię dicitᷓ ſcandalum. Nihil autem diſponit ad ſpiritualem ruinā, niſi ꝙ habet aliquē defectus rectitudinis, & ideo conuenienter dicitᷓ ſcandalum eſſe dictum, uel factum minus rectum prębens alteri occaſionē ruinæ. Secundo notadū ſecundum Tho.ubi ſupra, quod duplex eſt ſcandalum.ſ. paſſiuum in eo, qui ſcandalizatur, & actiuum i eo qui ſcandalizat dās occaſionē ruinæ, quia uidelicet uerbo, uel facto intendit alium ad peccatum īducere, aut ſi ipſe hoc non intendit, tamen dictum, uel factum eſt tale, quod de ratione ſui inductiuum eſt ad peccandum. Si uero aliquis ſcandalizetur ex dicto, uel facto alterius præter intentionem dicentis, & facientis, aut etiam pręter conditionem operis, tunc eſt ibi ſcandalum paſſiuum acceptum, & non datum. Vnde eſt ibi ſcandalum paſſiuum ſine actiuo inquātum, uidelicet ruit aliquis ſpiritualiter ſumens occaſionē ex dictis, uel factis alterius, qui tamen hoc non intēdit. Tertio notādum, quòd cum omnis ſpiritualis ruina pertineat ad peccatum, oportet dicere omne ſcandalum paſſiuum eſſe peccatum, & p conſequens ſcandalum actiuum in eo qui intendit ſcandalizare, paſſiuum autem ſcandalum non poteſt dici ſpeciale peccatum, quia ex dicto, uel facto alterius contingit aliquem ruere ſecundum omne genus peccati. Scādalum uero actiuum, qđ eſt per ſe, & formaliter ſcandalum, quando uidelicet aliqui ſuo inordinato dicto, uel facto intendit aliū trahere ad peccatū, ſortitur rationē ſpecialis peccati ex intētione ſpecialis finis inordinati, & quādoque quidem eſt peccatum mortale, uidelicet ſi intendat inducere ad peccādū mortaliter, aut ſi intendat inducere ēt ad peccandum uenialiter per actum peccati mortalis, ue-

niale autem peccatum eſt ſi ĩ tendat inducere ad peccandũ venialiter per actum peccati venialis.Scãdalum autẽ actiuum,quod eſt per accidẽs tã tum, quando videlicet ex dicto, vel facto alicuius pręter eius intentionem,aliquis ſcã dalizatur,quandoque eſt peccatum veniale,puta cum quis per actũ peccati venialis, vel per actum, qui non eſt ſm ſe peccatum, ſed tamen habet aliquam ſpeciem mali cũ aliqua leui indiſcretione ſcandalizat alios, quandoque vero eſt peccatum mortale quã do videlicet ſit per actũ peccati mortalis,aut quia ſit cõtemnit ſalutem proximi, vt pro ea conſeruanda non prętermittat facere quodcũque libuerit.Ex prædictis aũt inferri poteſt,ꝙ in his qui perfecte Deo adhęrent per amorem, ſcandalum non inueniatur, quantumcunque enim videant alios inordinate ſe habere in dictis,vel factis ipſi a ſua rectitudine non recedunt,& ſic non ſcandalizantur paſſiuè, tales etiam in dictis ſuis,vel factis non in tantum deficiũt,vt ex hoc rationabiliter poſſit ab alio ſumi peccandi occaſio.Quarto notãdum, quòd cum duplex ſit ſcandalum, ſcilicet actiuum, & paſſiuum cum quærit. An propter ſcandalum euitandũ ſint bona temporalia,aut ſpiritualia dimittenda,q̃ſtio nõ habet locũ de ſcandalo actiuo,quia cum ſcandalũ actiuũ ſit dictum, vel factum minus rectum nihil eſt faciendum cum ſcandalo actiuo : habet autem locum quæſtio ſi intelligatur de ſcandalo paſſiuo. Pro cuius declaratione ſecũdum Thomã,vbi ſupra. Notandæ ſunt tres diſtinctiones. Prima eſt de bonis temporalibus, aut enim ſunt nõſtra, ita quod ſumus eorum domini, aut ſunt nobis ad conſeruandum pro aliis cõmiſſa, ſicut bona eccleſiæ cõmittuntur prælatis, & bona communia quibuſcunq; rei publice rectoribus. Secunda diſtinctio eſt de bonis ſpiritualibus , quædam enim ſunt de neceſſitate ſalutis, alia vero non. Tertia diſtinctio eſt de ſcandalo, quoddã enim eſt ſcandalum phariſęorum, quod ſcilicet oritur ex malitia, queamdmodum phariſæi de doctrina domini ſcandalizabãtur volentes eam impedire. Aliud vero eſt ſcandalum puſillorum, quod ſcilicet prouenit ex infirmitate,vel ignorantia.

His p̃miſſis,ponendę ſunt quinq; Con. 1.

quinque cõcluſiones. Prima eſt. Scãdalũ actiuũ eſt ſpeciale peccatũ, nõ aũt ſcãdalũ paſſiuũ, patet ex ſecũdo notabili.

Con. 2. Secunda cõclu. Scandalum quandoq; eſt peccatum mortale, & quandoque veniale, patet ex ſecundo notabili.

Con. 3. Tertia concl. Propter ſcã dalum phariſeorum nõ ſunt bona dimittendo, nec tẽporalia, nec ſpiritualia. Probať, quia dominus docuit tale ſcã dalum eſſe contemnendum. *Math. 15.* Item ſic probatur, quia ſi ꝓpter tale ſcandalum dimitterentur bona ſiue ſpiritualia, ſiue temporalia hoc nulli ꝓdeſſe poſſet, ſed obeſſe etiam his qui ſcandalizantur, quia ex hoc etiam efficerenť peiores. Si enim dimitterẽtur eis bona tẽporalia, dareť eis occaſio ſemper remanendi in peccato, alienum retinendo, ac etiam occaſio vlterius rapiẽdi. Si autẽ omitterenť bona ſpiritualia, puta doctrina, vel exhoratio ex hoc malitioſi fierent obſtinatiores.

Con. 4. Quarta concl. Propter euitandum ſcãdalum puſillorũ, non ſunt dimittenda bona tẽporalia nobis cõmiſſa, ſed tẽporalia quorum ſumus domini ſunt totaliter dimittẽda, vel aliter ſcandalum ſedã dum. Primũ patet, qa talium bonorum conſeruatio imminet, his quibus ſunt cõmiſſa ex neceſſitate ſalutis. Secundum patet, qa ſalus animarũ pręferenda eſt quibuſcunque temporalibus bonis, ideo nũquam debemus aut retinere, aut repetere temporalia bona in pręiudicium ſalutis animarum. igitur. &c.

Con. 5. Quinta concl. Propter ſcã dalũ puſillorum occultanda ſunt, vel interdum ẽt differẽda opera ſpiritualia, quę nõ ſunt đ neceſſitate ſalutis. Primum patet, quia ex charitatẽ tenemur non dare impedimẽtum ſaluti proximorum, ergo vbi non imminet periculũ propriæ ſalutis ſunt ſpiritualia occultanda, vel differenda ne uergãt ĩ detrimẽtũ ſalutis proximorum, quod ẽ intelligendum quouſque reddita ratione huiuſmodi ſcandalum ceſſet. Si autem poſt redditã rationẽ huiuſmodi ſcandalum duret, iã uideť eſſe malitia. & ſic propter ipſũ non ſunt huiuſmodi ſpiritualia dimittenda. Secunda pars probatur, quia ſecundũ ordinem charitatis plus tenetur homo diligere ſalutem ſuã, quãm alterius, ergo nullus debet mortaliter peccare, ut peccatũ alterius impediat. Peccaret autem mortaliter

docendi de neceſſitate ſalutis. Ex dictis itaque patet, quod in omnibus ſic eſt agendum, quòd nullum fiat præiudiciũ ſaluti proximorum principalius, tamen ex charitate attendendum eſt, & prouidendum ſaluti propriæ, ad quod neceſſarium eſt ſuper omnia principaliſſime intẽdere ad Dei laudem & gloriã, qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

Finis tertii tractatus.

SEQVITVR QVARtus tractatus.

Superius dictum eſt de Dei perfectione in primo tractatu. Et deinde in ſecundo de mundi conditione. Et præterea in tertio de hominis præuaricatione. Conſequenter dicendum eſt in hoc quarto tractatu de uerbi Dei reparatiua incarnatione Et diuidendus eſt tractatus iſte in tres partes principales Prima eſt de ipſa uerbi incarnatione. Secunda eſt de incarnati peregrinatione. Tertia eſt de peregrinationis conſumatione. In prima parte primo dicendum eſt de naturæ humanæ ad uerbum unione. Secundo de unionis modificatione. Tertio de natura aſſumptæ perfectione. Quarto de quarundam ueritatum hanc union[em] *conſequentium declaratione. Et quinto de ipſius incarnati uerbi temporali conceptione.*

QVAESTIO I.

Vtrum poſſibile fuerit naturã humanam uniri uerbo in unitate ſuppoſiti.

Sco. 3. diſt. 1. queſt. 1.

Circa ultimum, Primo quęritur. Vtrum poſſibile fuerit naturam hamanã uniri uerbo in vnitate ſuppoſiti. Arg. quòd non, primo ſic. Actus purus, & infinitus non eſt alicui componibilis, cum non poſſit habere rationem partis, verbum eſt huiuſmodi. igitur. 1.

2. Secundo arg. Inter vnibilia eſt aliqua proportio, ſed finiti ad infinitum nulla eſt proportio, verbum autem eſt infinitum, & natura humana eſt finita. igitur.

3. Tertio arg. Contraria nõ poſſunt eſſe ſimul, ſed natura creata, & increata plus diſtant, quàm contraria. igitur.

4. Quarto arg. Incarnare eſt agere, ergo incarnari eſt pati, ſed uerbum diuinum non patitur, ergo nõ incarnatur.

Quinos

Quinto arg. Omnis depẽdentia eſt ad impendens, & ad abſolutũ, ſed perſona diuinæ inquantum talis nõ eſt abſoluta. igitur natura humana nõ depẽdet ad pſonã, inquantũ per ſonã, ergo non
Iob.1. vnitur pſonæ. Cõtra Verbũ caro factum eſt. Vbi, ſm Auguſt. caro ſumitur pro homine. Primo notandum, quòd iſta tria ſe habent per ordinem diſtinctio, vnio, & cõpoſitio. Vbicunque.n. eſt cõpoſitio eſt vnio, ſed nõ econtra ad cõpoſitionem.n. exigit, ꝙ vtrunq; cõponens ſit finitum cum habeat rõnem partis, non ãt ad vnionem. Vñ diuinũ uerbum, quod carni unitur eſt infinitum. Et præterea vbicunq; eſt vnio, eſt ẽt diſtinctio, ſed nõ econtra. Secundo notandum, ꝙ ſicut
Scot.2. dicit Scot. Vnio perſonalis, ſiue ypoſtatica, eſt relatio diſquiparantię realis quidem in vno extremo, cui in altero nulla realis relatio correſpondet, eo ꝙ uerbum relatione reali nõ põt referri ad extra. Iſta eſt ergo relatio ordinis in extremo relato, ſcilicet in natura aſſumpta. Et ex hac parte tres ſunt vniones. Prima, animę. Secunda, corporis. Tertia coniuncti, ſ. humanitatis. Et patet, quòd diſtinguantur, quia fundamẽta diſtinguuntur. Vñ propriẽ iſta vnio eſt relatio extrinſecus adueniens, terminata ad verbum diuinum, & fundatã in aſſumpto. Nec debet dici relatio quaſi dependentis ad cauſam effectiuam, quia tunc omnis creatura eſſet uerbo vnita. Et præterea, quia talis relatio eſt cõmunis ad totã trinitatem: neq; eſt relatio quaſi effectus poſterioris ad priorem, quia uerbum non eſt effectum, ſed eſt relatio ſuſtentificati ad ſuſtentificans. Et apparet exemplum in ſubiecto reſpectu accidentis. Accidens.n. põt comparari ad ſubiectũ dupliciter. Vno modo per modũ informantis, & hoc eſt imperfectionis tam in accidente, quã in ſubiecto. Alio mõ per modum ſuſtentificati ad ſuſtentificãs, ſiue per modum poſterioris naturaliter ad prius a quo dependet, nõ ut ab aliqua cã ſi.n. habet ſubiectum pro aliqua cauſa, habet ipſum pro cauſa materiali, & hoc eſt in quantum informat ipſum. Hæc ãt habitudo notat imperfectionem in ſubiecto. Relinquatur ergo primum, qđ eſt imperfectionis, & capiatẽ ſm, & tunc habetur exemplũ ad propoſitum. Dicitur autẽ iſta

iſta unio ypoſtatica, quia fit in unitate ſuppoſiti, & perſonæ. Tertio notandum, quòd ſecundum Scot. perſonalitas creata dicit negationem dependentię actualis ad aliud, vt ad ſuppoſitum illius naturæ, & etiā dependentiæ aptitudinalis, quæ quantum eſt de ſe ſemper eſſet in actu, ſicut anima ſeparata ſemper dependeret ad corpus, quantum eſt ex naturali aptitudine eius, nō pōt autem poni ī natura creata negatio dependentię potentialis ad uerbū, quia nulla eſt entitas creata, cui repugnet contradictorie dependere ad uerbum. Negatio tñ dependentię aptitudinalis ad uerbum, bene eſt in natura creata, nec tamē hęc independentia aptitudinalis ponit repugnantiam ad dependentiam actualem. natura enim creata eſt ī perfecta obedientia ad dependentiā per actionem agentis ſupernaturalis: & quando datur ſibi talis dependentia, perſonatur perſonalitate illa ad quem dependet. Quando āt non datur, perſonatur in ſe iſta negatione formaliter, & non aliquo poſitiuo addito vltra illam entitatem poſitiuā, quę eſt hæc natura Quarto notandum, ſm eundem Scotum, ꝙ non eſt ponenda aliqua entitas abſoluta, quæ ſit proprium fundamentum huius dependentiæ, & vnionis ad verbum, ita ꝙ ipſa poſita, neceſſario eam cōſequatur talis relatio, illud enim abſolutum eſſet neceſſario unitum uerbo, nulla autem talis entitas abſoluta uidet̄ eſſe ī creatura. Et ſi inſtetur, quia niſi ponatur talis entitas abſoluta, ſequitur, quòd mutatio eſſet primo ad relationem, & a relatione. Si n. aſſumeret verbum naturam modo perſonatam in Petro, primus terminus huius mutationis eſſet relatio noua, & ſi dimitteret naturā aſſumptam mutatio primo eſſet a relatione. Hoc āt eſt contra philoſophum. v. phyſ. dicentem, ꝙ in ad aliquid nō eſt motus, nec mutatio, Ad hoc reſpōdet Scot. ꝙ relatio pōt tripliciter ſe habere ad fundamētum. Vno mō ſic, ꝙ fundamentum non poteſt poni ſine relatione illa abſque cōtradictione, quia uidelicet neceſſario requirit terminū talis relationis ad ſui eſſe, & huiuſmodi eſt relatio creaturæ ad creatorem, & talis relatio eſt idem realiter fundamēto. Alio modo ſic, quia fundamentū pōt eſſe ſine relatio-

pendentiā propter rationes prędictas, ſed ꝓpter ſubſiſtē tiam indepēdentem.i. verbi.

Con.1. His pręmiſſis,ponēdę ſunt quinque conc. Prima eſt. Poſſibile fuit naturam humanā vniri verbo Dei in vnitate ſuppoſiti Patet, quia nulla ē in hoc repugnantia, neq; ex parte naturæ aſſumptæ, neq; ex parte verbi aſſumētis. Primum patet, qa natura illa eſt in plena obedientia ad depē dendum ad verbum per actionem agentis ſuper naturalis. Et ſm ꝓbatur ſm Sco. qa ſi eſſet repugnantia ex parte verbi, aut hoc eſſet inquantū eſt perſona diuina, vel inq̄tum eſt hæc perſona. Nō primum, quia terminare dependentiā naturæ aſſumptæ, nō infert aliquid repugnans perſonę diuinæ, quia nec cōpoſitionem, nec potētiā, nec limitationem, nec etiā dependentiam in perſona diuina. Non enim oportet, niſi quod terminans hanc depedentiā ſit in ſe aliqd independens. Nec ſecundū, quia licet reſpectus conſequens naturam, vel terminare talem reſpectum ſit cōe tribus, non tamen oportet, quod terminare iſtū reſpectum dependentiæ ſit commune tribus, imo omnis entitas perſonalis indepēdēs poteſt illam dependentiam ſufficienter terminare. Talis autem eſt entitas propria cuiuſcunq; perſonæ, etiam, vt diſtinguitur ab alia.

Secunda cōcluſio. Non eſt poſſibile perſonam creatam aſſumi a perſona diuina, patet, quia contradictio eſt naturā actualiter dependere ad ꝑſonā extrinſecam, & nō dependere. naturā aūt aliquam aſſumi eſt ipſam actualiter dependere hac depēdentia ſpeciali, ergo contradictio eſt ipſam aſſumi, & ſimul habere perſonalitatē ꝓpriam, q̄ vt dictum eſt conſiſtit in negatione dependentiæ, tam actualis, quam aptitudinalis. Et ſi arguatur, quia omne ꝑtinens ad dignitatem in creatura eſt aliquid poſitiuum, & ſic aſſumptibile, perſona aūt ē huiuſmodi. igitur Dicendū ſecundum Sco. quod perſona in creaturis non dicit dignitatem generaliter, ſed tantum ratione naturæ intellectualis, quam connotat, non autem formaliter ratione incommunicabilitatis. Con.2.

Tertia conc. Licet eſſentia diuina ſit rō faciēdi aſſumptionem, ſiue vnionē naturę humanę ad verbum, non eſt tamen ratio terminandi eam, ſed proprietas perſonalis. Con.3.

Pri-

Primum patet, qa potentia effectiua,& illius potētię operatio in Deo cōmunis eſt tribus perſonis. Indiuiſa sūt.n. opa trinitatis ad extra. Illud autem, quod eſt cōmune tribus perſonis eſt eſſētiale. igitur. Secunda pars probatur, quia vt dicit Sco. In quocunque ſuppoſito eſt formalis ratio terminandi iſtam vnionē prius naturaliter, quam iſta vnio ſit facta ipſum terminat eā, ſed certum eſt, quod eſſentia diuina habet a tribus naturaliter prius q̄ iſta unio ſit facta, ergo oporteret, quod patet terminaret illam vnionem, ſicut & uerbum. Et ſi arguatur, quia aſſumens cōmunicat eſſe naturæ aſſumptæ, ſed eſſe in diuinis eſt eſſentia le ergo aliquid eſſē, quod pręciſe eſt ratio eſſendi eſt ēt ratio terminandi. Dicendum ſecundū Sco. quod aſſumens dicit cōicare eſſe naturæ aſſumptæ non per informationem, neque ēt per efficientiam. ut ſic, ſed terminando dependentiam exiſtentiæ actualis naturæ aſſumptæ, q̄ ſit per exiſtentiam incōmunicabilē aſſumentis tanquàm per rōnem formalem terminandi huiuſmodi dependentiam.

Con.4. Quarta concl. Congruum fuit, & decens diuinam perſonam incarnari. probatur ſm Th & Bon. quia hoc maximæ pertinet ad manifeſtationem diuinæ bonitatis, & ſapientiæ iuſtitiæ & potētiæ. Vnde dicit Dama. in principio tertii. Per incarnationis miſterium mōſtratur ſimul bonitas, & ſapientia, & iuſtitia, & potētia Dei uel uirtus. Bonitas quidem, quoniā nō deſpexit proprii plaſmatis infirmitatem. Iuſtitia uero, quoniam hoīe uicto non alium fecit uincere tyrannum, neq; ui eripuit ex morte hominem. Sapientia uero, quoniam inuenit difficillimi decentiſſimam ſolutionem. Potentia uero, ſiue uirtus infinita, quia nihil eſt maius quàm Deum fieri hominem, ergo conueniens fuit Deum incarnari. Et ſi quęratur An hoc fuerit neceſſarium dicendū, quòd certum eſt illud nō eſſe neceſſarium neceſſ tate abſoluta, cū oppoſitum non implicet cōtradictionem, neq; etiam fuit neceſſariū ſimpliciter propter humani generis ſalutem, quā poterat Deus aliter facere. Sed ſecundū Tho. in tertia parte hoc neceſſarium fuit ad conuenientiorem conſecutionem humanæ ſalutis, quia non erat alius conuenientior modus.

Quin-

Con.5. Quinta concl. Magis congruum fuit perſonam uerbi incarnari, quam aliam perſonam diuinam probat bea. *Bon. in 3 d.1.* Bon. dupliciter. Primo ſic, quia verbum eſt imago patris, verbum, & filius, inquantum eſt imago congruit ei aſſumere naturam humanam, quæ facta eſt ad imaginem Dei inquãtum autem eſt verbum conuenit ei vniri carni ſenſibili ad manifeſtationẽ patris quemadmodum verbum intelligibile copulatur voci ſenſibili ad manifeſtationem intentionis. Inquantum autem eſt filius magis ei congruit filium hominis fieri, quàm patri vel ſpiritui ſancto. Et pręter ea, qa verbum eſt media perſona in trinitate, ideo magis decebat vt mediator fieret inter Deum & hominem, quam alia perſona. Secundo probat ex parte humanæ reparationis, quia enim homo peccauerat appetendo ſcientiã & æqualitatem Dei. Ideo continenter facta eſt reparatio per filium cui appropriatur ſcientia & æqualitas. Præterea, quia reparatio facta eſt per obedientiã & ſupplicationem mediatoris, & magis congruit filium ſupplicare patri, & obedire. ideo &c. Poſtremo, quia icarnatio ad hoc ordinãda erat, ut efficeremur filii Dei congruũ fuit, ut filius naturalis incarnaretur per quem efficeremur filii adoptiui. Ad primum arg. dicẽdum, quod infinitum licet non ſit componibile, ut pars eſt tamen unibile i. potens terminare dependentiam alterius ad ipſum. Et ſi dicatur, quod infinito non poteſt fieri additio dicendum quod infinitũ nõ habet in ſe quocũq; ens formaliter, licet uirtualiter uel eminenter, & ita uerbum eo mõ, quo nõ habet in ſe naturã humanã illa põt ſibi addi, hoc eſt dependere ad ipſum. Ad ſecũdum ar. dicẽdũ, quod inter unibilia requirit̃ ꝓportio, ideſt determinata habitudo non quantitatiua qualis dicit̃ eſſe dupli ad dimidiũ, ſed ꝓportio ordinis qualis dicit̃ eſſe generaliter paſſiui ad actiuum & ecõtra. Ad tertium argumentum, dicendum quod contraria ſunt incompoſſibilia non quia diuerſa, ſed quia repugnantia, licet in multis conueniant, qualis repugnantia non eſt in illis, quę in nullo uel paucis conueniunt. Natura igitur diuina, & humana, licet ſint magis diuerſa, quam cõ-

traria nõ tñ magis repugnãtia. Exemplum, ſuperficies,& albedo cum ſint diuerſorũ generum ſunt magis diuerſa, quam album & nigrũ, & tamẽ ſuperficies põt eſſe alba. album autem nõ põt eſſe nigrum formaliter. Ad quartũ arg. dicendum, ꝙ incarnationi cum ſit actio tráſiens correſpondet aliqua paſſio. ſed illa non ſignificatur per hoc, quod eſt incarnari, ſed per hoc, ꝙ eſt vniri, uel aſſumi. Iſta.n.actio, vt tráſit in obiectum tranſit in natura humana,& non in verbũ. Licet igitur vocaliter & grãmaticè incarnari videatur ſignificare paſſionẽ huius actionis, ĩcarnare, tñ realiter ſignificatur per hoc, ꝙ eſt vniri vel aſſumi,& verum eſt, ꝙ natura aſſumpta patitur,& eſt in potentia. Ad quintum arg. concedendũ eſt, ꝙ oĩs dependentia eſt ad indepẽdẽs, ſed non oportet, ꝙ ſit ad abſolutum, licet enim relatiuum inquantum tale non poſſit terminarẽ dependentiam cauſati ad cauſam, poteſt tamen terminare dependentiam, quę eſt naturę ad ſuppoſitum inquã tum ſuppoſitum.

Vtrum tres perſonæ poſſit aſſumere eandem naturam.

Tho.3.p.q.3.ar.6.Henr. quodl. 6.q 7. Dur. 3.d 1.q.3.

QVAESTIO II.

SEcundo q̃rit. Vtrũ tres ꝑſonę poſſint aſſumere eã dem naturã numero, & vna perſona plures naturas?

Primo arg. ꝙ plures perſonę poſſint aſſumere eandẽ naturam, quia hæc natura antequam aſſumatur ab aliqua perſona eſt aſſumptibilis a quacunque diuiſim, ſed poſſunt omnes ſimul in eodem inſtanti agere ad aſſumptionem eius igitur. 1

Secundo arg. Ante aſſumptionem huius naturę illa fuit aſſũptib. a patre ꝑ hoc, ꝙ fuit in potentia obediẽtiali ad perſonã patris, ſed illã potẽtiam non euacuat aſſũptio ad perſonam filii. igitur. 2

Tertio arg. Natura aſſumpta a uerbo habet ĩclinationem ad proprium ſuppoſitũ, quia illa ĩclinatio eſt ſibi naturalis, ergo habet inclinationem ad quodcunq; potẽs ſupplere uicẽ proprii ſuppoſiti huiuſmodi autem eſt ꝑſona patris. igitur. 3

Quarto ar. Idem accidẽs poteſt eſſe in duobus ſubiectis ergo, & eadem natura ĩ duobus ſuppoſitis. Antecedens patet, quia ſimul poſſunt 4

ſunt eſſe corpus glorioſum, & non glorioſum, ergo habent idem vbi.

5. Quinto ar ꝙ eadē pſona nō poſſit aſsumere plures naturas, qa aut eſſet vnus hō, aut plures non vnus, quia nō vna natura tantum, nec plures, quia non plura ſuppoſita. non.n. habens plures ſciētias dicitur plures ſcientes, ſed vnus propter vnitatem ſuppoſiti.

6. Sexto ar. Natura hēt numerationē & vnitatē a ſuppoſito, qa natura ut abſtracta ab indiuiduis nō numerat̄, igit̄ ſi unum ſuppoſitū & vna natura. Contra. Multiplicato ſuppoſito creato multiplicat̄ natura, ergo ſimiliter & increato, ꝙ ſupplet vicē creati. Vnde dicit Anſel. de incarnatione verbi. Et ii. Cur Deus hō. c. 9. Plures perſonę eūdem hominem aſſumere omnino nequeunt. Et quo ad ſecundam partem arguitur, qa alia natura potuit aſſumi iſta non aſſumpta. Illa autē potētia non eſt ad actū reducta ꝑ hoc, ꝙ iſta eſt aſsumpta. igit̄. Primo notandum, ꝙ opinio Guilermi Varronis ē, ꝙ tres perſonæ poſsent aſsumere eandem naturā, ꝙ ſic probat quia ſicut prius poteſt eſse ſine poſteriore abſque contradictione, ita poteſt manere idem plurificato poſteriore. Prior eſt autem ratio ſingularitatis in natura creata, q̄ ratio perſonæ. quod patet, quia verbum aſsumpſit naturā athomam non tamen perſonatā, ergo poteſt manere eadem indiuidua natura, licet plurificent̄ perſonalitates extrinſecę. Contra hoc autem ſic obiici pōt, quia eſſentia diuina concludit̄ eſse infinita ex hoc, ꝙ ipſa eadē pōt eſse in tribus perſonis, igit̄ etiā iſta natura eſset infinita, ſiue illimitata ſi poſſet eſse in tribus perſonis. Item ſi poſſit aliqua natura ſimul habere plures pſonalitates increatas, igitur poteſt habere perſonalitatem creatam, & increatam, vel plures creatas, quia non magis repugnat ſimul eſse perſonalitas creata & increata in natura una, quam duę pſonalitates increatę quarum vtraque perfectè ſupplet vicem perſonalitatis creatæ. Ad rationem autem opinionis dicit Sco. quia licet indiuiduatio, poſsit eſse ſine perſonatione non tñ ſequitur, quòd poſsit eadem eſse cū pluribus perſonalitatibus. Vnde non quodcunque prius pōt manere indiſtinctum cū diſtin-

ctione cuiuſcũq; poſterioris maximæ quando diſtinctio poſterioris concludit in prio re aliquid ſibi repugnans ſi ſit idẽ. Nec valet ſi arguatur, quod diſtinctio relationis non eſt cauſa ſufficiens diſtinguendi abſolutum, ergo cũ diuinæ perſonę, ſint relatiuè non oportet pp hoc naturã ab ipſis aſſumptam diſtingui quia licet diſtinctio relatiuã non cauſet diſtinctionem abſoluti fundantis relationem põt tñ cauſare diſtinctionẽ abſoluti ſequentis naturaliter relationẽ, & dependentiã ab ea. Iſta aũt natura abſoluta aſſumpta non pręcederet relationes, ſed ſequeretur.

Secundo notandum ſecundum Scotũ, ꝙ tres perſonas aſſumere poſſe eandem naturam, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo mediante natura videlicet, quod natura diuina ſubſiſtens communis tribus, ſit formalis ratio terminandi vnionẽ Alio modo immediate uidelicet, quod proprietates perſonales ſint immediata formalis ratio terminandi. Tertio notandum ſm Scot. ꝙ nulla eſt repugnantia in diſtinctis naturis, ꝙ habeant dependentiã eiuſdem rationis, actualis enim dependentia vnius naturę non repugnat depẽdentiæ alterius, nec etiam eſt repugnantia ex parte perſonę aſſumentis, quia per hoc nõ ponuntur in ea, niſi plures relationes rationis, licet ſint plures relationes reales ad ipſam, hoc autem non eſt impoſſibile. Tota enim trinitas terminat relationes reales creaturarum inquantum sũt creaturę. Patet ergo, quod nulla eſt impoſſibilitas, uel ĩcompoſſibilitas aſſumptionis plurium naturarum ab eadem perſona.

His pręmiſſis, ponendę ſunt tres concluſiones ſm Sco. Prima eſt. Si terminus vnionis ſit perſona non põ teſt eadem naturã ſimul aſſumi a trib. pſonis, licet hoc ſit poſſibile ſi prius terminus vnionis ſit ipſa natura ĩ tribus perſonis ſubſiſtẽs. Prima pars probatur, quia vnũ dependens nõ dependẽt pręciſe dependentia eſſentiali, niſi ad vnũ, quod totaliter terminat eius dependentiã, cum enim dependentia alicuius fuerit totaliter terminat ad vnũ ipsũ nõ põt depẽdẽtia eiuſdẽ rõnis ad illud đpendere, ſed in iſta vnione ẽ depẽdentia eſſentialis vnius naturæ & vna pſona terminat totaliter eam. igitur. Secunda Con.i.

cunda pars probat,quia ſic ī natura humana non poneretur, niſi una dependentia. Quod autē eſſentia poſſit eſſe proximus terminus illius vnionis,patet,quia ipſa nullum eſſe habet a perſona,immo eſt prior naturaliter, & dat eſſe perſonę.eſt.n.eſſentia de ſe,& per ſe hæc ſubſiſtens,licet nō incōmunicabiliter,ad rationem autē propriam terminandi iſtam dependētiam ſufficit ſubſiſtentia ſingularis, nec neceſſario requiritur incōmutabilitas. Sed tunc quęritur ad quam vnitatē eſſet talis aſſūptio: non.n.ad vnitatem naturæ, quia non pōt eſſe eadē natura aſſumpta,cum aſſumente, nec ad vnitatē perſonæ,quia perſona non eſt terminus illius vnionis. Dicendum, ꝙ hęc eſſet ad unitatem nō idētitatis, vel cōpoſitionis, ſed vnionis naturæ huius ad illam, nec eſt concedendum, quod ſit ad vnitatē naturæ, quia cum dicitur vnitas naturæ accipitur ibi vnitas naturæ ex ui cōſtructionis pro vnitate identitatis,uel compoſitionis,natura autem eſt ibi.Cum autem dicitur vnitas perſonæ ibi ex vi cōſtructionis accipitur vnitas pro vnitate vnionis.

Secunda concl. Potuit verbum incarnari,ſine aliis perſonis,patet,quia verbum habet propriam rationem formalem,quam non habet pater uidelicet ſuam proprietatem perſonalem,quæ eſt entitas indepēdens potens terminare dependentiam naturę humanæ: igitur. *Con.2.*

Tertia conc. Vna perſona pōt aſſūere plures naturas, patet,quia ibi nulla apparet repugnantia, vt patet ex tertio notabili. Ad primū argu. dicendum, quod ſi tres agerent in aſſumptione vnius naturæ nō poſsēt agere, niſi ad aſsumptionē eius ab aliqua vna,ꝗ terminet vnionē, ita,ꝙ licet tres agāt, vna tn̄ tm̄ terminat,nec poſſunt ſimul agere,ꝗlibet perſona ad vniendum eā ſibi,quia hoc ē impoſſibile.Ad ſecundum & tertiū argumentum dicēdū, ꝙ ſi vna potentia obediētialis eſt in natura, quę poteſt vniri tribus, hoc eſt cuique trium diſiunctim illa reducta eſt ad actum per hoc, ꝙ verbum eam ſuſtentat. Si autem ſint tres potentię dicendum,ꝙ per hoc, ꝙ una reducta eſt ad actum non reducitur alia,&licet poſſit reduci, non tamen cum actum alterius potentiæ propter incō *Con.3.*

poſſibilitaté actuũ. Ad quartum arg.negandum eſt antecedens. Et ad probationem dicẽdum,quod ſunt duo ubi & tñ ab uno loco circunſcribente,licet ſint duæ locationes formaliter tã actiuè,quã paſſiuè.Ad quintum arg.dicendum, ꝙ ſicut pater & filius,ſunt vnus ſpirator, & tñ dicuntur duo ſpirantes, ſic i propoſito eſsent duo homines ratione diuerſarum proprietatum indiuidualium eſſent autem unum ſuppoſitũ, & vna perſona, quia ſolum perſonarentur aliç naturç vna & eadem ꝑſona. Ad ſextum ar.dicendũ,ꝙ sicut singularitas p̃cedit rõné ſuppoſiti,ita põt pluralitas naturarũ ſtare i eodem ſuppoſito.

Vtrum ſuppoſitum creatũ poſſit ſubſtantificare aliam naturam creata.

Sco.3.d.1.q 4.Dur.3. d.1.q.5. Tho.3.q.3.ar.1.ad.2.

QVAESTIO III.

Tertio quæritur. Vtrum ſuppositum creatũ poſſit ſubſtantificare aliam na-
1. turam creatam.

Arguitur ꝙ sic, quia maior eſt ꝓportio naturæ creatæ ad ſuppositum creatũ, q̃ ad increatũ,ſed ſuppoſitum increatũ põt ſubſtantificare aliam naturam,igitur,&c.

2. Secũdo arg. Oẽm pfectionem limitatã,q̃ nõ repugnat creaturæ,põt Deus ſibi dare ſed ſuppoſitũ vnius naturæ poſse aliã naturã creatã ſubſtãtificare nõ ponit ĩfinitaté in eo, finitũ.n. additũ finito non facit ĩfinitum, ergo nec ponit repugnantiam.

3. Tertio arg.Superius, siue eminentius continet inferius, ergo pfectio ſupioris cõtinet pfectioné iferioris:igitur põt ſupplere vicẽ ſuppoſiti inferioris. Contra.Natura creata & ſuppositũ creatũ ſunt adæquatæ ꝓportionabilia,ergo ſicut natura nõ põt eſſe eadem plurium ſuppoſitorum ſic nec econuerſo.Nõtandum ſecundum Scotum. quòd ſuſtẽtare naturam põt intelligi dupliciter,ſcilicet effectiuę,& formaliter,ſiue terminatiuę.Primo modo, tota trinitas ſubſtantificat naturam humanam in Chriſto,id eſt,facit eam ſubſtantificatã. Secundo modo ſolum uerbũ ſubſtantificat.Hoc præmiſſò ponenda eſt talis concluſio ſecundum Scotum. Suppoſitum creatum non poteſt ſubſtãtificare effectiuè aliq̃ aliã naturam a ſua. Dubium eſt aũt.An poſſit ſubſtantificare termi-

terminatiue? Prima pars patet, quia alia natura ad talē vnionem cū ſuppoſito creato non eſt in potentia, niſi tm̄ obedientiali, quia aliter eſſet violenter cum proprio ſuppoſito, ſicut graue rurſū. Potentia aūt obedientialis in creatura reſpicit efficientiam primi efficientis tantū, & non aliam potentiam actiuam. Secūda pars probatur, quia ad neutram partem videtur eſſe ratio ſufficiens, videlicet nec ad probandū poſſibilitatē, nec ipoſſibilitatē.

Ad primum arg. dicendū, ꝙ non requiritur proportio conuenientię ad hanc vnionem, ſed proportio naturæ dependentis, & ſuppoſiti independentis, qualis forte nō eſt in natura creata ad ſuppoſitum creatum alterius naturæ, ſed ſolum ad ſuppoſitum increatum, quod eſt ſimpliciter independens non natum eſſe actus, uel potentia reſpectu alterius vnibilis. Ad ſm argu. dicendum, ꝙ licet vtrū que oppoſitum ſit limitatū, ſunt tn̄ incōpoſſibilia, & ita in propoſito vna natura exiſtēte in ſuppoſito per ſe repugnat alii eſſe in eodem ꝑ accidens ꝓꝑ incōpoſſibilitatē eorum in eodem. Ad tertiū arg. dicendum, ꝙ licet vnum finitum ſit eminentius altero, tamen nō continet totam perfectionem alterius. Ad arg. in oppoſitū dici pōt, ꝙ nō eſt ibi ita pręciſa proportio, quin ſuppoſitū creatum poſſit terminare dependentiam alterius naturę, licet natura non poſſit ſimul dependere ad plura ſuppoſita terminantia, quia uniuerſaliter in dependētiis cauſæ & cauſati, licet una cā poſſit terminare dependentias plurium cauſatorum non tñ plures cauſæ in eodem genere & ordine cauſandi, poſſunt terminare dependentiā vnius cauſati, quia pluralitas priorum arguit pluralitatē poſteriorum, non autem cōuerſo.

Vtrum uerbum aſſumpſit totā naturam humanam.

Scot. 3. diſt. in 4. quæſt. 1.

QVAESTIO IIII.

QVarto quæritur. Vtrū verbum aſſumpſit uerani, & totam naturā humanam.

Arg. quòd nō. Primo ſic. 1.
Quia dicit Damaſce. ꝙ in domino Ieſu Chriſto non eſt cōmunem ſpeciem accipere.
Secūdo ar. Verbū nō aſſū 2.

 pſit

pſit ueram, carnem humanã, igit. Antecedens patet, quia ad Gal. 5. Caro cõcupiſcit ad uerſus ſpiritum, ſed in Chriſto non fuit aliqua concupiſcentia. Itẽ vnio facit cõicationem idiomatum, ſed caro non recipit cõicationem idiomatum, quãtum ad proprietates diuinas; caro enim non eſt Deus, igitur.

3. Tertio arg. Verbũ non aſſumpſit aĩam rõnalem, igit. Antecedẽs patet, quia Ioã. 1. dicit. Verbum caro factũ eſt, nulla facta mentione de aĩa. Contra ad Philip 2. dicitur. In ſimilitudinem hoĩm factus eſt. Et in ſimbolo Niceno, & hõ factus eſt. Primo notandum, ꝙ quidã dxerunt uerbum non aſſumpſiſſe carnem ueram, ſed fantaſticam, quia indecens eis uidebatur Deũ vniri naturæ corporeę, ſed hoc eſt hereticũ, ex hoc .n. ſequitur, ꝙ Chriſtus non fuit verus homo, neque uere paſſus. Alii ãt dixerunt verbũ aſſumpſiſſe uerã carnem, ſed illam de cœlo attuliſſe muniẽtes errorem ſuum per illud. Primus homo de terra terrenus. Secundus de cœlo cœleſtis. Et per illud. Qui de cœlo venit ſup omnes eſt. Sed hic error peſſimus repugnat ueritati incarnationis. Dicit

Io. 3.

enim Apoſtolus ad Romanos primo, quod Chriſtus factus eſt ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Item ſi habuerit carnem cœleſtem, nõ habuit carnem paſſibilem. Eſt ergò alius modus dicendi uerus, & catholicus, quòd Chriſtus ueram carnem humanam habuit Secundo notãdum, ꝙ quidam dixerunt, ſicut Eunomius, ꝙ uerbum aſſumpſit carnẽ, ſiue aĩa, quia diuinitas erat ei loco animę, ſed hoc eſt erroneum, quia diuinitas nullius eſſe poteſt forma perfectiua, ſiue conſtitutiua. Item ex hoc ſequeretur, ꝙ Chriſtus non habuiſſet paſſiones triſtitiæ. Alii ãt dixerunt, ꝙ verbũ aſſumpſit aĩam viuificantem, & ſenſificãtem, ſed non rationalem, quia ad actus partis ĩtellectiuæ ſufficit virtus perſonæ increatæ. Sed hoc eſt erroneũ, quia ex hoc ſequeretur, quod Chriſtus non ſit uerus homo. Eſt ergo tertius modus dicendi verus, & catholicus, quòd Chriſtus aſſumpſit ueram carnem, uerũ corpus, & ueram animam cum omnibus ſuis potentiis uegetatiua, ſenſitiua, & intellectiua, alias non eſſet perfectus homo. Tertio notandum quod Chriſtum habere

bere cōem ſpeciem cum aliis hominibus, pōt duplicer intelligi. Vno mō rōne naturæ aſſumptæ,& ſic eſt verum. Sicut.n. in aliis hominibus ex coniunctione aīę ad carnem per modum perficientis, & informantis reſultat forma humanitatis, ſic & in Chriſto alio modo ratione utriuſque naturę .ſ. diuinæ, & humanæ,& ſic in Chriſto non ē accipere cōem ſpeciem,ut dicit beatus Bonauentura poſt Dama. quia ex coniunctione humanitatis ad diuinitatem nulla in Chriſto reſultat forma cōis in qua poſſit aliis aſſimilari. His pręmiſſis, ponēda eſt talis concluſio. Verbū aſſumpſit uerā carnem, & ueram aīam rationalem, & ſic veram,& totam naturam humanam. Primum patet, quia uera caro neceſſario eſt de uera conſtitutione hominis. Item non naſcitur homo ex homine, niſi ſecundum carnē, ſed Chriſtus natus eſt ex Maria virgine, ergo ex ea ueram carnem traxit. Secundū probatur per Athanaſium dicentem. Perfectus Deus ex anima rationali, &c. Tertiū probatur, quia genitus eſt eiuſdem ſpeciei cum generante uniuoco, ſed Chriſtus genitus fuit ex beata uirgine, ergo fuit eiuſdem ſpeciei cū ea. Ad primum arg. patet ex primo notabili Ad ſm arg. negatur antecedens. Et ad ꝓbationem dicendum, quòd Apoſtolus loquitur de carne in qua uiget fomes concupiſcentiæ qualis non fuit caro Chriſti, & pro tanto dicitur cęleſtis,& uenire de ſurſum, quia ſimilis eſt altitudini naturę humanæ, quę fuit in Adā quantum ad priuationem omnis immundicię, & quia caro illa formata eſt cœleſti, & diuina operatione. Et ad aliam probationem dicēdū, quod idiomata non communicantur ipſi naturæ aſſumptæ, vel partibus eius, ſed habēti naturam. Hæc enim eſt falſa. Filius Dei eſt caro, uel anima rationalis. Illa autem eſt uera. Filius Dei eſt homo. Ad tertium argumentum negatur antecedens. Et ad probationem dicendum, quod, ut dicit Auguſtinus ibi per ſinecdochem, caro accipitur pro toto homine Et ſi quæras quare in uſus eſt illo ſinodochico ſermone,& quare talis aſſumptio magis dicitur incarnatio, quàm animatio. Dicendum ſecundum Bonauēturam in breuiloquio, quòd hoc ideo ſit, quia corporalis ſubſtātia notior eſt, quàm

quàm ſpiritualis, & per hoc etiam exprimitur maior dignatio, & humiliatio verbi Dei propter nos.

Vtrum conuenientius fuerit verbum aſſumere naturam humanã, quàm angelicã.

Diuus Thomas 3 p q.4.art.1.

QVAESTIO V.

QVinto quæritur. Vtrũ cõueniẽtius fuerit uerbũ aſſumere naturã humanã, quàm angelicam, & aſſumere humanitatem de genere Adę, quàm aliunde.

1. Primo ar. ꝙ magis fuit cõgruum angelũ aſſumi, qa natura angelica eſt excellẽtior, ergo magis idonea exaltari.

2. Secundo arg ꝙ magis decuiſſet uerbum aſſumere naturam humanã aliunde, quã de genere Adæ, quia alterius qualitatis, & naturę debet eſſe morbus, & medicina, ſed Chriſtus ratione naturę aſſumptæ fuit humani generis medicina, igitur.

3. Tertio ar. Improperium parentum, & debitũ imputatur proli, ſiue redundat in ꝑlem, ſed Chriſtus debuit eſſe immunis ab omnis peccati ĩproperio, & debito, igiẽ. Contra. quãtum ad primũ ad Hebræos.2. dicĩ. Deus nuſquã angelos apprehendit. Et quãtum ad ſecundum ibidem. 1.Cor.8.

Qui ſanctificat, & qui ſanctificatur ex uno omnes. Primo notandum, ꝙ licet angelus plus conueniat intenſiue cũ Deo, q̃ hõ, tñ hõ plus conuenit extenſiue. Conuenit.n.in ſpiritualitate ratione: corpus autem ſuper additum facit ad conformitatis maioritatem, & ſic utroque, uidelicet ſpiritu, & corpore ſit maior repræſentatio exemplaritatis diuinę. Et præterea cum homo ſit compoſitus ex natura ſpirituali, & corporali quodam modo communicat cum omni creatura, ut dicit Gregor. ideo cum humana natura aſſumitur quodã modo omnis natura exaltatũ dum in ſuo ſimili deitati unitur. Et ideo ad perfectionem uniuerſi plus facit aſſumptio humanæ naturæ, quàm angelicæ Secundo notandũ, ꝙ nõ eſt dubium aĩam Chriſti eſſe nobiliſſimam, & ideo debet hẽre nobiliſſimam materiã, quod eſt intelligendum, ut dicit beatus Bonauentura de materia proxima, ſiue diſpoſita ultima diſpoſitione, & nõ de materia remota. Maſſa aũt humani generis, non fuit ma-

materia proxima reſpectu aia Chriſti, ſed caro organizata, & perfecta complexione diſpoſita, & hæc fuit nobiliſſima, quia optime complexionata, & ab omni corruptione, & fœditate concupiſcentię aliena. Tertio notandum, quòd ſicut dicit beatus Bon. abſque dubio filius Dei poterat carnem aliunde aſſumere, quàm de maſſa corrupta, ſed ex mera benignitate ſua naturã ſumpſit de genere Adę in qua ſuſtinuit im,p perium Adę, ex eius debitum ſoluit, non ut debitor, ſed, ut liberalis perſolutor ut ſit ſuſtinendo pro alio, quod ex ſe non meruit alius liberarẽtur ab improperio, & debito, quod ex ſua culpa incurrit.

Con. 1. His pręmiſſis, ponendæ ſunt tres cõcluſiones. Prima eſt. Magis decuit uerbum aſſumere naturam humanam, q̃ angelicam, patet ex. 1. notabili. Item ſic probat beatus Bona. quia hõ magis indigebat, eo quod totus lapſus fuẽrat, & minus indignus erat, qa per aliũ corruerat, & plus ei proderat, quia notandũ in malo obſtinatus erat, igitur.

Con. 2. Secunda concluſio: Magis decebat uerbũ aſſumere naturã humanã ex genere Adę, q̃ aliũde, probat beatus Bon. quia ſi hõ ſtetiſſet nulli aliĩ generi creaturę obnoxius eſſet, & hõ per Christum reuocatur in priſtinã libertatem, & dignitatem, ergo decuit, vt eiuſdem generis cũ aliis hominibus eſſet Chriſtus. Alioquin ex reparatione fuiſſet alteri, quã Deo obnoxius, videlicet illi naturæ aſſumptę. Item ualde cõgruum erat, vt eiuſdem eſſet ſpeciei, qui peccauit, & qui ſatisfecit, & ĩ hoc maxime relucet iuſtitia Dei, apparet etiam, & Dei miſericordia in hoc, quòd Deus illi naturę vnitur, qui in Adam eum contempſerat. Manifeſtatur etiam diuina ſapiẽtia, quę ordinauerat ex vno homine totum procreandum eſſe genus humanum.

Con. 3. Tertia concl. Et ſi decuerit verbum Dei carnem aſſumere ex ſola muliere, non tñ decuit ipſum carnem aſſumere in ſexu muliebri, ſed uirili, nec tamen decuit ipſum aſſumere ipſum Adam. Prima pars probatur, quia per hoc completur omnis diuerſitas humanæ productionis: Nam primus homo productus eſt ſine viro, & fęmina. Eua vero producta ex viro ſine fęmina. Cęteri vero ex viro, & fęmina Reſtabat ergo quartus modus, ut uidelicet ꝑducere

tur

tur ſine uiro de fœmina, & hoc completum eſt in Chriſto, hoc etiã cedit in honorẽ Dei patris, ut, ſ Chriſtus nõ haberet aliũ patrẽ. Cedit ẽt hoc in honorem Mariæ matris, ut uidelicet inuiolata maneret. Et ſi inſtet aliquis dicẽdo, ꝙ uir eſt nobilius principiũ generationis, q̃ mulier, dicendũ, ꝙ illud nobiliſſime ſuppletum eſt, quia uirtute ſpiritusſancti. Secunda pars patet, q a ſexus uirilis nobilior ẽ ſexu muliebri. Decuit aute Chriſtum aſſumere naturã humanam in ſexu nobiliori, quia decuit ipſum habere auctoritatem in præſidendo, & eminentiam habere ſimpliciter ſuper omnes. Nec obuiat, quòd decuit uincere per infirmitatẽ, muliebris autẽ ſexus eſt infirmior, dicẽdum eſt .n. ad hoc, ꝙ infirmitatẽ aſſumpſit ſalua congruentia. Tertia pars probatur, quia non decuit illũ, qui habet omnes peccatores iudicare, eſſe peccatorem, ſed ille homo qui ẽ Chriſtus habet omnes iudicare: ergo non decuit ipſum eſſe peccatorẽ, ſed Adam erat peccator, igitur. Ad primum arg. dicendum ſecundum Bona. quod licet angelus ſit altior per naturã quàm homo, tamen decuit hominem magis, quàm angelum exaltari per gratiam unionis. Cum ad confutandam ſuperbiam luciferi, qui Deo uoluit æquari, tum ad commendandam gratiam Dei, ut appareat, quod ſublimatio ĩ gloria non ſit ex natura, ſed ex Dei gratia. Ad ſecundum argu. dicendum, quòd maior eſt uera de medicina, cuius operatio eſt per uim naturæ non per actum uoluntatis deliberatiue. Ad tertium argum. dicendũ, ꝙ maior ẽ uera qñ filius eſt imitator paterni ſceleris.

Vtrum Chriſtus oblationibus, atque primitiis in patribus deſignatus fuerit in Abraham, ſicut Leui decimatus.

QVAESTIO VI.

SExto quæritur. Vtrum Chriſtus oblationibus atque primitiis ĩ patribus, deſignatus fuerit in Abraham ſicut Leui decimatus.

1 Primo arg. quòd Chriſtus non fuerit deſignatus oblationibus aut primitiis, quia nullum infinitum poteſt per finitum deſignari. Debet enim eſſe proportio ſigni ad ſignatũ, ſed omnes oblationes patrum fuerunt finitæ, Chri-

Chriſtus vero ē īfinitus.igiť.
2. Secundo arg. ꝙ fuit decimatus in Abrahā, quia tota caro Chriſti ſumpta ē ex puriſſimis Mariæ ſanguinibus, vt dicit Damaſce. ſed tota caro virginis fuit ī Abrahā decimata, cum fuerit in eo ſm rationem ſeminalem.igitur.
3. Tertio ar. Omne quod deſcendit ab Adam in Seth, a Seth in alios parentes deſcēdit ſm corporalem ſubſtantiam,& etiam ſm rationem ſeminalem, ſed oē quod ſic deſcendit ab Abraham, decimatum eſt in Abraham.igiť.

Contra. De Chriſto dicitur Eſa.iiii. Oblatus eſt,quia ipſe uoluit.Etiam Apoca.i.Ego ſum primogenitus mortuorum &c. Ergo conuenienter deſignatus eſt oblationibus, & primitiis patrum.Et quātum ad aliam partem dicit Aug.x.ſuper Geneſim ad litterā.Ille non eſt decimatus, cuius caro nō feruorem vulneris, ſed materiā medicaminis traxit, cuiuſmodi ē Chriſtus.Primo notandū, ꝙ primitiæ dicebantur primi fructus tā animati, q̄ inanimati qui erant offerendi Deo.Vñ Exo dicit.Primitias tuas nō tardabis offerre. Dicit autē Hieronymus,ꝙ maiorum introductione traditum eſt, vt qui multum habebant ſoluerent quadrageſimā partem Sacerdotibus, qui vero minimū ſexageſimā, inter vtranque autem partem licebat offerre. Nunc āt de talibus primitiis ſeruanda eſt bona cōſuetudo. Secundo notandū, ꝙ oblatio pōt accipi tripliciter. Primo modo generaliſſime,& ſic quicquid Deo recte offertur, oblatio nūcupatur, iuxta illud. Si offers munus tuum ad altare. Secundo mō cōiter,ut ſcilicet habetur diuidi contra primitiam,& decimam, ita ꝙ videlicet illud ꝙ Deo offertur, nec eſt primitia,nec decima, ſed oblatio dicitur.Tertio mō accipitur proprie, prout etiam diuiditur contra,id quod Deo offerri ex aīalibus, & hoc mō ſumitur in pſalmo,ubi dicit. Tunc acceptabis ſacrificiū iuſtitiæ oblationes,& holocauſta.Vbi tria noīat Dauid .ſ. ſacrificium, oblationem, & holocauſtum, quæ differunt hoc mō Sacrificium .n.extat de animalibus non in toto, ſed in parte incenſis. Oblationes vero de reliquis, ſiue ſint arida ueluti granū, ſiue liquida ut oleum. Tertio notandum, quòd in his tribus in antiquis patribus figuratus eſt Chriſtus.ſ.primitia,ſa

crificio,

crificio, & decima. Primitia denotabat, quòd noſter libe rator debebat eſſe primum ens, & principium oīs creatu rę Sacrificiū āt ſignificabat, quod eū pro nobis mori do cebat Decima vero oſtende bat, quòd ille eſſet finis omni um, denarius .n. eſt primus limes, & quaſi finis numerorum. Significabat etiā, quòd in decima dragma, id eſt in humana natura nouem cōpu tatis angelorum ordinibus li berator noſter eſſet uenturus. Eſt āt notandum, vt dicit Bonau. quòd decimatio fuit actus moralis, ſacramentalis, & figuralis, ſm, ꝙ fuit actus moralis dicitur decimæ partis donatio ad ſuſtentationē ſeruientium Deo, & hoc mo do decimatio manet in nouo teſtamento. Inquantum uero actus ſacramentalis di. citur certę partis donatio in remedium contra originale peccatum, niſi circuncíſio ſecuta fuiſſet. Inquantum vero actus figuralis, ſic decimatio dicitur decimę partis donatio ad prefigurationem curationis vniuerſalis, & perfectę, quę futura erat per oblationem Chriſti. Duobus primis modis accepta decimatio, reſpicit tm̄ præſens tem pus, quia nō dat, niſi ꝙ habe

3 d.3.q. 2.

tur, & nō curatur, niſi qđ iā hēt morbū. Tertio autē mō nō tm̄ eſt præſentis, ſed etiā futuri. Hoc ergo mō dicitur filii Abrahæ decimati ī Abra hā, quia per illam decimatio nem præfigurati ſunt curandi eſſe per eum qui figurabatur per Melchiſedech, .i. per verum ſacerdotem Chriſtum, ut patet per Auguſt.

His pręmiſſis, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Oblationes, & primitię fuerunt Chriſti incarnandi, deſignatiue, patet ex prin cipio tertii notabilis. Con.1. Auguſt. x. ſuper geneſ. ad litteram.

Secūda cōc. Et ſi caro Chriſti nō fuerit in Abraham, & aliis patribus diſtincta ſm qualitatē a carne aliorum filiorum, tanquā videlicet portio quædā materiæ in Adā reſeruata, & præſeruata ab omni infectione, tn̄ aliter fuit in parentibus, q̄ caro aliorum. Prima pars ſic ꝓbaī a beato Bonau. quia ſi ſic, non eſſet Chriſtus vere de ſemine Dauid, & Abrahę, ſed ſolū Adæ, quoniā illa portio materię ad nullū aliorū pertineret, niſi ſicut ad deferēs, quemadmodum aqua cōparatur ad canale. Patet ēt pars illa per Hugonem libro de ſacramētis, & per Damaſ. doctorem grecum. Ex his ergo patet, ꝙ non. Con.2.

nō eſt imaginandum, ꝙ ſola veritas corporis humani ſit ex ſubſtantia corporis Adæ, ita ꝙ cibus nō conuertatur ī ſubſtātiam aliti, quemadmodum dicit Magiſter. Non .n. ſuffeciſſet corpus Adę ad procurandū tot homines. Vnde dicēdū, ꝙ corpus Chriſti formatū eſt de ſanguinibus ex alimento in Maria procreatis, quēadmodū dicit Damaſ. Secunda, pars conclu. patet, q̄a caro Chriſti fuit in Adā, & aliis patribus ſecundum corpulentam ſubſtantiā tantum, & non ſecundum ſeminalem rationem, quia videlicet caro Chriſti non eſt naturaliter formata ſecundum communem modum propagationis humanæ. Alii uero omnes fuerunt vtrunque modo in Adam.

2.d. 30.

Con 3. Tertia cōcl. Licet in Abraham tribuente decimas Melchiſedech Leui fuerit decimatus, non tñ Chriſtus. Prima pars probatur ſecundū Bonauent. quia proles in parentibus poteſt liberari, & in ſeruitutem redigi, quia a ſerua natus ſecundū leges, eſt ſeruilis conditionis, partus enim ſequitur ventrē, ergo etiam in parentibus pōt proles decimari, id eſt per dicimatione prętigurari, vt curanda & libertatem gratię habitura. Vnde aduertēdū eſt, ꝙ decimatio nō dicit hic a morbo curatio, nec decimę obligatio cū Leui, nō ſoluerit decimas, ſed ei fuerint ſolutę, nec ſimpliciter dicitur præfiguratio, quia ſic Chriſtus eſſet decimatus cū ſignificet per decimā. Vnde dicendū, ꝙ decimatio nō eſt hic aliud, niſi p̄figuratio curationis paſſiuę poſſibilis. Ex hac aūt prima parte concl. infert apoſtolus, ꝙ maius ſit ſacerdotium Melchiſedech, q̄ Leui, quia videlicet Abrahā, q fuit pater Leui obtulit decimas Melchiſedech, & ab eo benedictus eſt. Sed cōtra hoc poteſt inſtari, quia ex hoc ſequeretur, ꝙ maior eēt dignitas vnius ſacerdotis pauperis, q̄ Papę, dato, ꝙ pater Pa ę dederit decimas ſimplici ſacerdoti Dicēdū, quod Apoſtolus arguit ex ſignificatione decimationis, quia videlicet decimatio pro illo tēpore, ſignificabat curatiōnē, cum ergo Abraham obtulit decimas Melchiſedech, & ab eo ſit benedictus, ſignificauit ſe indigere curatione, & benedictione per illum ſacerdotem qui figurabatur per Melchiſedech. Ille autem qui curat, & benedicit, maior eſt. Nec eſt ſimile de ſacerdote ſim-

Heb. 7.

te ſimplici,& de patre Papæ, qa ibi nulla eſt ratio figuræ. Ratio ergo apoſtoli fundat ſup decimatione, ſecundũ ꝙ eſt actus figuralis. Nam ſecundum, ꝙ eſt actus moralis, nihil facit ad ꝓpoſitum, quia nec Abrahã, nec eius poſteri obligati fuerunt ad dãdas decimas Melchiſedech, maxime illi qui fuerunt de ſtirpe Leui ad decimas dãdas non fuerunt aſtricti. Et ulterius ẽt ſecundũ, ꝙ decimatio erat actus ſacramentalis in remedium cõtra originale peccatũ ante inſtitutionem circuncifionis, nõ facit ad propoſitũ, quia Leui illo modo non fuit decimatus in Abrahã, id ẽ ab originali purgatus. Secunda pars concl. probatur, quia ficut patet ex dictis illi ſoli, ſunt decimati in Abrahã, q curatione indigebant, cuiuſmodi fuerunt illi ſoli, qui ab eo proceſſerunt ſecundũ rõnem ſeminalẽ, Chriſtus autẽ non ſic erat in lumbis Abrahæ, ut patet ex dictis. Ad primum arg. dicendum, quod licet inter finitum, & infinitum non ſit proportio comprehẽſionis, eſt tamen proportio attingentię, finitũ enim poteſt eſſe uia ad cognoſcendũ infinitum, licet non complete. Ad ſecundum arg. dicẽdũ, ꝙ ibi eſt fallacia accidentis. Alio.n. modo fuit beata uirgo in lumbis Abrahæ, uideli cet ſm rationem ſeminalẽ, & alio modo Chriſtus in uirgine, uidelicet ſecundum rationẽ materialẽ tantum. Ad tertium arg. dicendum, quòd maior eſt uera per cõparationem ad eos, qui producendi erant ſecundũ propagationẽ naturalem. Et preterea, ut dicit beatus Bonau. Licet in aliquo ſemine ſit ratio ſeminalis, ut ex eo poſſit aliquid fieri naturaliter, tamẽ ſi Deus aliquid faciat ex illo ad quod non habebat ordinationem ſecundum naturã, illud ſic factũ dicitur fuiſſe in illo ſemine ſecundum corpulentã ſubſtantiã tantum, & non ſecundũ rationem ſeminalem, qa ſemen reſpectu illius non habet uim ſufficiẽter actiuam.

Vtrum ſi homo non peccaſſet, Deus incarnatus fuiſſet.

D.Tho 3.p.q.1.art 3.

Septimo quęritur. Vtrum ſi homo non peccaſſet Deus incarnatus fuiſſet.

Arguitur quod non, quia Galat dicitur, quod Deus miſit filium ſuum, ut eos qui ſub lege erant redimerẽt: ſed ſi non Gal.4.

non fuiſſet peccatum, non fuiſſet redemptio. igitur.

2. Secūdo arg. Doctores ſancti puta Auguſt.& Anſelmus, dicunt Deum incarnatum eſſe pro hominis redemptione,& quòd ſi homo non peccaſſet, filius Dei non incarnatus fuiſſet, & quòd nulla fuit cauſa Chriſto dn̄o ueniēdi, niſi pctōres ſaluos facere.

3. Tertio argu Si non exiſtēte peccato Deus fuiſſet incarnatus, aut hoc fuiſſet pp naturę humanę dignitatē, aut propter neceſſitatē. Nō primum, quia nō aſſumpſit naturā angelicā, quæ tn̄ dignior eſt humana. Nec ſm, quia ſi non fuiſſet peccatum, nulla fuiſſet miſia, nec neceſſitas.

4. Quarto arg. Vbi non eſt infirmitas, nō oportet ponerē medicum, ſi ergo homo non peccaſſet, nō ueniſſet filius Dei, qui ad hoc incarnatus eſt, vt eſſet medicus noſter. Contra Chriſtus prędeſtinatus eſt ab ęterno ſecundum Apoſtolum. *Rom.1.* Peccatum autem eſt tpale, ſed nullum tpale eſt cauſa æterni. igitur. Notandum, ꝙ opinio beati Thomę in tertia parte ſuę ſummæ,& multorū ſequētiū cum eſt, ꝙ ſi hō nō peccaſſet, Deus non fuiſſet incarnatus, & hoc probat per rōnes adductas in pede quęſtionis. Alia autem opinio tenet oppoſitum, ſcilicet, ꝙ ſi homo non peccaſſet, nihilominus Deus, incarnatus fuiſſet. Eſt tn̄ aduertendum, ꝙ de incarnatione poſſumus loqui dupliciter. Vel quantum ad ſubſtātiam incarnationis in ſe, vel q̄tum ad illum finem, qui ē redēptio humani generis.

His pręmiſſis, ponitur talis concl. *Con.1.* Si homo non peccaſſet, licet Deus non fuiſſet incarnatus, ut redemptor ſumendo carnem paſſibilem, nihilominus tamē fuiſſet incarnatus, loquendo de ſubſtantia incarnationis in ſe ſumendo carnem impaſſibilē. Prima pars, patet per rōnes ante oppoſitū. Secunda pars ꝓbatur, quia gloria Bernardi ſuper illud Ionæ. Si ꝓpter me tempeſtas hęc orta eſt, dicit ꝙ diabolus uidit naturam humanam debere aſſumi a Deo. *Bern. ſuper Ioan.3.* Et ideo ex inuidia incitauit hoīem ad peccādū, vt Deus carnem peccato infectam nō aſſumeret. Et Aug. *De Trini li.3.* dicit, ꝙ cū multi eſſent modi redimēdi genus humanū, tn̄ uoluit redimere iſto mō, vt magis alliceret hominem ad amorem ſui, ſed magis allicebatur ad amorem Dei ſi fuiſſet natura humana aſſū

pta in ſtatu innocentię. Item ſic probatur Summum bonũ in natura humana nõ debet eſſe occaſionatum, ſed incarnatio Dei eſt ſummum bonũ in natura humana, ergo nõ debet eſſe occaſionata, ſed incarnatio Dei eſſet occaſionata, ſi facta eſſet ꝑpter peccatum, ergo. Pręterea, homo eſt cõpoſitus ex duplici ſubſtantia, ſ. intelligibili, & ſenſibili, & ſm utrãq; ẽ beatificabilis, ſed non põt ſm partẽ ſenſitiuam beatificari in uidendo diuinam eſſentiam, ſed bene uidendo Chriſti humanitatem, ergo ſi Deus nõ fuiſſet incarnatus homo, nõ fuiſſet pfecte beatus. Et hoc eſt, ꝙ dicit Augu. de ſpiritu & anima. Deus factus ẽ homo, vt totum hominem ĩ ſe beatificaret, & paſcua inueniret intus & foris, foris in carne Saluatoris, intus in diuinitate creatoris. Ad primum argumentum, patet reſponſio ex dictis. Ad ſm argumentũ ſimiliter patet reſponſio. Bene enim probant, ꝙ nõ fuiſſet Deus incarnatus, ut redẽptor. Ad tertium argumentum dicendum, quòd Deus naturam humanam aſſumpſiſſet, non propter neceſſitatem miſeriæ, quæ ex peccato oritur, ſed propter neceſſitatem pfectæ beatitudinis. Ad quartum arg. dicendum, quòd non fuiſſet medicus curans infirmitatem, ſed pręſeruans ab infirmitate, & largiens perfectam fœlicitatẽ.

Vtrum Deus poſſet aſſumere naturam irrationalem.

Tho. 3. p. q. 4. ar. 1. Hen. quodl. 13. q. 5. Dur. 3. d. 2. q. 1.

QVAESTIO VIII.

OCtauo quæritur. Vtrũ Deus poſſet aſſumere naturam irrationalem.

Primo ar. ꝙ non, quia nobiliſſimum ꝙ ponitur in natura rationali eſt, ꝙ ſit vnita Deo, ſed natura irrationalis nõ põt attingere nobilitatẽ naturæ rationalis. igitur. 1.

Secũdo ar. Maior vnio requirit maiorẽ diſpoſitionẽ, ſed iſta aſſũptio eſt maxima vnio, ergo requirit maximã diſpoſitionẽ, ſed iſta diſpoſitio uidetur fieri per gratiam cuius natura, irrationalis nõ eſt capax. igitur. 2.

Tertio arg. Aug. de ſpiritu & anima dicit, ꝙ Deus aſſumpſit hominem, qa eſt ad imaginem Dei, ſed natura irrationalis nõ ẽ ad imaginẽ Dei, ergo non poteſt aſſumi. 3.

Quarto ar. Cui repugnat, ꝙ minus eſt, ei repugnat, ꝙ 4.

maius

maius eſt, ſed unio beatifica, quę eſt minor unitate hypoſtatica repugnat naturæ irrationali.igitur.

5. Quinto arg. Propter vnionē naturę humanæ dicimus ꝑ cōmunicationē idiomatū, ꝙ Deus eſt hō, & econtra, ergo ſi Deus aſſumeret lapidē, poſſet dici Deus eſt lapis, & e cōtra, ꝙ uidet̄ incōueniens. Cōtra. Deus potuit aſſumere naturā rationalem, quia eſt in potentia obedientiali, ſed in potentia obedientiali eſt natura irrationalis, ſicut rationalis. igitur. Notandū, ꝙ

ſen.d: 2. opinio Henrici eſt, ꝙ Deus non poteſt aſſumere naturā irrationalem, quia tunc natura non perſonabilis perſonaretur, quod implicat contradictionem. Alia autem eſt opinio Guillermi Varronis, quod Deus poteſt aſſumere naturam irrationalem per vnionem hypoſtaticam, & non perſonalem propter diſtinctionem hypoſtaſis, & ꝑſonæ in ſuppoſito diuino. ſed contra hoc arguit Scot. quia in Deo nō eſt ordo aliquarum realitatum, quarum vna contrahat aliam, quia tunc non eſſet perfecte ſimplex, ergo non eſt in eo realitas, a qua ſit hypoſtaſis determinabilis a realitate, a qua eſt perſona, immo nulla omnino alia, & alia eſt realitas ex parte rei, a qua ſit hypoſtaſis. Omnis autem vnio realis eſt ad terminum realē & ſm quòd realis, ergo non poteſt eſſe vnio realis ad hypoſtaſim, & non ad perſonā. Tertia eſt opinio Scoti dicentis naturam irrationalem poſſe vniri hypoſtatice verbo, nec tamen perſonari non propter aliquam diſtinctionem realem hypoſtaſis, & perſonæ in termino dependentiæ, ſed quia talis natura non eſt perſonabilis. Probat autē ſic Sco. opinionē ſuam, quia natura irrationalis non habet aliquam entitatem poſitiuam per quam ſibi repugnet dependere illa ſpirituali dependētia ad verbum non.n. habet perfectiorem rationē ſuppoſiti, quam natura intellectualis, ergo ipſa ex parte ſui eſt aſſumptibilis. Verbū aūt ex parte ſua poteſt terminare iſtā dependentiā cum ſit in dependens in ratione ſuppoſiti. Itē ſic probari poteſt, quia corpus mortuum non eſt natura rationalis, & tñ in triduo mortis Chriſti corpus mortuū erat vnitum verbo, quia ſm Dama. quod ſemel aſſumpſit nunquam dimiſit. igitur.

Con.1. His premiſſis, ponenda ē talis concl. Natura irrationalis pōt vniri uerbo hypoſtatice de potentia Dei abſoluta, licet nō poſſit perſonari, patet, utraque pars ex dictis. Poſſet tamen dici, ꝙ licet repugnet naturā irrationalem pſonari intraneè in ſeipſa poſſet tñ concedi eam perſonari extraneè per vnionem ad perſonā. Ad primū argumentū dicendū, ꝙ nobilior natura eſt in potētia ad nobiliorem perfectionē loquēdo de potentia naturali, ſed tñ natura ignobilior bene ē in potentia obedientiali ad talem perfectionem. Ad ſm arg. dicendū quod unio per inhærentiam requirit diſpoſitionem, ſed talis nō eſt iſta vnio, ſed eſt per quendā illapſum ſpecialem. Ad tertium arg. dicendum, ꝙ Auguſt loquitur de congruo, ſed non negat per hoc potentiam aſſumendi quancunq; naturā.

Ad quartum ar. dicēdum, quod maior eſt intelligenda ſi illa ſint eiuſdem rationis. Ad quintum arg. dicendum, ꝙ non eſt inconueniens illo caſu poſito dicere Deum eſſe lapidem non formaliter, & per ſe, ſed communicatione idiomatis. Alii autem dicunt, ꝙ nō oportet hoc dicere, qa corpus mortuū in triduo mortis Chriſti erat vnitū Deo, nec tū dicebat Deus eſt corpus, & corpus ē Deus.

Vtrum Deus poſſit aſſumere naturam rationalem abſolui hoc quod fruatur.

Sco.3.d.2.q.1.

CIRCA ſecundum ſuperius pro prima parte huius tractatus propoſitum, vbi inquirendum eſt de mō vnionis hypoſtatice.

Primo ǭritur. Vtrū Deus poſſit aſſumere naturā rationalē abſq; hoc ꝙ fruatur eo. 1.

Primo argu. ꝙ non, quia vnio hypoſtatica maior eſt vnione, quæ eſt per habitum gloriȩ, quia ſm Aug. In rebus per tempus ortis ſumma gratia eſt, quod Deus ſit homo, ſed contradictio eſt naturā vnitam per habitum gloriæ non frui, ergo multomagis de iſta vnione. 1. *Aug lib. 13. de Trin.*

Secundo arg. Aug. xiii. de trinitate, ſic arguit per locū a minori. Si filius Dei naturalis factus eſt filius hominis, ergo magis credibile eſt, ꝙ filius hominis naturalis ſit per gratiam filius dei, ergo in Chriſto poſito antecedente neceſſario, ponitur conſequens, & per conſequens, 2. *Ibidem.*

quod neceſſario fruatur.

3\. Tertio ar. Si talis natura non neceſſario frueret poſſe peccare, ergo Deus diceretur peccare, & per conſequēs poſſe damnari.

4\. Quarto arg Dicit Anſ. ſecundo, Cur Deus homo? Primus homo erat peccabilis, quia non erat Deus, ergo ex iſta vnione ſecundus hō, ex quo erat Deus, erat impeccabilis, qa non erat impeccabilis, niſi quia beatus. igitur.

5\. Quinto arg. Vbi eſt obiectum beatitudinis perfectæ præſens, & potentia diſpoſita neceſſario ſequitur fruitio ſed in tali vnione obiectum beatitudinis eſt præſens, & potētia diſpoſita per iſtā.n. vnionem lux increata fit pręſens intellectui in ſe.

6\. Sexto arg. Potentia animę fundatur in eſſentia, ergo beatitudo eſſentię redundat in potentias, ſed per illum illapſum ſpecialem eſſentia animę beatificatur quantum beatificabilis eſt, qa fit vnum aliquid cum Deo. igitur &c.

7\. Septimo ar. Beatitudo prius eſt in eſſentia, quam ī potentiis. Eſt enim prius in ſupmo naturæ beatificabilis, ſed in eſſentia non poteſt poni beatitudo, niſi quidam illapſus ſpecialis obiecti fruibilis. iſte autem illapſus, qui eſt in vnione, eſt ſupremus, & p hunc natura ſumme eleuat.

Contra. Deus poteſt aſſumere naturam irrationalem, ut patet ex pręcedenti quęſtione Natura autem irrationalis non poteſt frui, ergo ex vi unionis nō oportet quod natura rationalis aſſumpta fruatur. Notandum, quod opinio Henrici fuit, quod non poteſt natura humana uniri uerbo abſque fruitione, quod probat maxime p quintam rationem prius poſitam in pede quæſtionis.

Arguit autem Scotus contra prædictam opinionem. Primo ſic. Prius poteſt eſſe ſine poſteriori, quando nulla eſt neceſſaria connexio ipſorū, ſed natura perſonabilis, prius naturaliter perſonatur, q̄ operetur, quando uidelicet perſonatur in ſe, operatiō enim eſt ſuppoſiti, ergo quādo perſonatur in alio, prius etiam naturaliter perſonat̄ in eo, quam operetur. Probatur cōſequentia, quia natura in eodem inſtanti naturę, in quo pſonaret in ſe, ſi ſibi dimitteretur, in eodem perſonat in perſona aſſumente, ergo poteſt ſic perſonari, & tamen non operari fruendo.

Deinde arguit Sco. ducendo

rationem opinionis ad oppoſitũ, quia nulla natura neceſſario fruitur obiecto, niſi quæ neceſſario immutatur ab eo ut præſente: Deus n. nihil cauſat extra, niſi contingenter. Item uoluntas ex puris naturalibus non neceſſario fruitur fine, ſed nihil hic ponitur naturæ ſuperadditũ formaliter in uoluntate per iſtam unionem, ſed tantum ponitur quædam dependentia ad verbum. igitur. Et ſi obiiciatur, quia Deus per ſe ſine quacũque alia cauſa mediate poteſt cauſare fruitioné in anima Dicendum, ꝙ hoc verum eſt, ſed tunc reſpectu fruitionis, voluntas non habet rationem cauſę actiuę, quia non habet ex ſe quo agat. Et præter ea hoc nō arguit neceſſitaté fruitionis, quia ſecundum hoc voluntas ſe habens paſſiue tantũ eſt in potentia contradictionis ad fruitionem, ergo ex parte eius non eſt neceſſitas, nec etiam ex parte Dei, quia nihil agit neceſſario extra ſe. Nec ualet ſi dicatur, quod præſuppoſita immutatione intellectus, neceſſario cauſat illud vt concomitans.

Cum enim intellectio, & fruitio ſint duo abſoluta, non eſt contradictio prius cauſari ſine poſteriori. Prętereà ex ui unionis ſolum verbum eſt præſens animæ aſſumptæ, & hoc ſecundum eſſe perſonale, ergo ſi tali unioni ſit præſens ĩ ratione obiecti immutantis, non plus habetur, niſi quod ex ui vnionis ſolum verbum immutet intellectum creatum, & non tota trinitas, quod eſt falſũ, quia opera trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. His præmiſſis ponenda eſt talis concluſio Deus de potentia abſoluta poſſet aſſumere naturam rationalem, quę non frueretur eo, patet ex dictis. Ad primum argumentum dicit Scotus, ꝙ iſta vnio eſt maior, quantum ad actũ primum, quia per eam communicatur eſſe perſonæ aſſumentis naturæ aſſumptæ, & etiam nunc de facto iſta ĩcludit aliam vnionem, quę ē ad actum ſecundum ſiue operari, ſed de poſſibili ſi ſeparentur illa alia eſſet maior, quantum ad operationé, vel magis ꝓprie loquendo, dicendũ, quod neutra eſt maior alia, quia sũt alterius rõnis, & neutra neceſſario ĩcludit aliam. Cum autem dicit Auguſt. quod ſumma gratia eſt in iſta unione, ſumit gratiã pro sũma gratuita cõ

deſcenſione

deſcenſione diuinę voluntatis, & non pro gratia habituali, quę non eſt neceſſaria ex ui vnionis. vel dicendum, quòd Auguſtinus loquitur de facto, quia loquitur de rebus poſt tempus ortis.

Ad ſecundum argumentũ dicendum, quòd ex argumeto Auguſtini bene concluditur, quòd ſi illud eſt poſſibile, multo magis. & iſtud non tamen eſt neceſſe:

Ad tertium argumentum dicendum, q; ſicut habens lumen glorię, & charitate conſummatam non põt peccare, non quia iſta formaliter repugnent peccato, ſicut nec actus primus repugnat oppoſito actus ſecundi cotingenter cauſabilis, ſed quia de potentia ordinata Deus non põt non coagere ad actus ſecundos perpetuę viſionis, & fruitionis. q; actus repugnat peccato, ſic Deus naturæ ſibi perſonaliter vnitæ, nõ poteſt de potentia ordinata non dare ſummam charitatem, & vlterius ſummã fruitionem, quę excludit peccatũ, & ſic ex iſta vnione eſt impeccabilis non formaliter, ſed virtualiter, & diſpoſitiue diſpoſitiõe remota, licet neceſſario reſpectu Dei agentis, ſicut neceſſariũ ẽ aliquẽ beatum nõ peccare.

Ad quartum argum. dicendum, quòd ſecundum homo, quia Deus repletur ſumma gratia de congruo, per quã eſt impeccabilis. Hęc autem congruitas non erat in primo Domino, quia non erat Deus, non igitur ex ui vnionis ponit Anſelmus impeccabilitatem, niſi de congruo.

Ad quintum argu. negatur maior, quia nec obiectum neceſſario immutat, nec uoluntas neceſſario fruitur.

Ad ſextum argumẽtum dicendum, quòd creatura non poteſt beatificari, niſi in bono infinito, vt in obiecto, qđ attingitur per operationes potentiarum, non ut tale bonum eſt perficiens eſſentiam eius quantum ad actum primum. Ideo ergo beatitudo potentię redundat in eſſentiam, quia quando eſt in potẽtia eſt in eſſentia, ſicut nata eſt eſſe ibi, uidelicet mediante potentia. Nec formaliter eſt ibi redundãtia, quaſi realiter ſit ibi alia beatitudo ab illa, quæ eſt in potentiis Cõcedit igitur Scot quòd eſſentia beatificari, non poteſt vt diſtinguitur a potentiis.

Ad ſeptimum argu neganda eſt maior. & cum dicitur, quod beatitudo prius eſt in ſupmo naturę beatificabilis,

dicendum, ꝙ inter animam, & potentias non eſt ordo ex cedentię in re: Et licet eſſentia ſit ſupremum ratione actus primi, non tamen eſt nata habere actum ſecũdum ſupremum, nec attingere bonũ ſupremum extrinſecum, niſi mediante potẽtia, quia illud nullo modo attingitur, niſi per operationem potentiæ. Eſt igitur beatitudo in ſupremo naturæ beatificabilis, ſicut nata eſt eſſe in ea, uidelicet mediante potentia. Et ſi dicas, quòd uerbum illabitur eſſentiæ, ergo & potẽtiis dicẽdum, ꝙ uerum eſt quantũ ad actuum primum, uidelicet ad dandum eis eſſe, ſed non oportet, ꝙ illabatur ad dandã operationem ſupernaturalẽ.

Vtrum natura humana fuerit aſſumpta per aliquod mediũ.

Th.3.p.q.6.art.6.Dur.3.d.1.q.3.Scot.3.d.2.q.2.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrum fuerit aliquod medium intrinſecũ, aut extrinſecũ i illa unione naturę humanę ad verbũ. Primo arg. ꝙ ſic qa dicit Dam. lib. iii. & Aug. lib de agone Chriſtiano: ꝙ uerbũ aſſumpſit carnem mediante anima. Secundo argu. Pars ẽ prior toto in uia generationis, ergo & in aſſumptione. Tertio argu. Prius eſt a quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia, ſed ſequitur, aſſumpſit totũ, ergo partẽ, & non econuerſo. igit. Quarto ar. Si aſſũpſiſſet primo totũ, ergo aliquando dimiſiſſet, ꝙ ſemel aſſumpſit, uidelicet in morte, conſequens uidetur falſum, & contra Damaſcenum: igitur. Quinto ar. Natura humana non poteſt uniri uerbo unione beatifica ſine habitu gratię uniõis, & hoc, quia tam ipſa unio, quàm terminus unionis excedit facultatẽ naturę creatę, ergo cum unius ypoſtatica magis excedat, ſequit quod non poteſt fieri ſine gratia. Contra. Si hæc unio primo fieret ꝑ partem, uel partes ſequeretur, quod non eſſet unica aſſumptio. Item tunc prius fuiſſet animal, q̃ homo. Itẽ ipſa natura ĩ qua ẽ gratia perſonat, & omne accidẽs eius, mediãte illa natura unit perſonæ, ergo gratia, quę eſt accidens, non poteſt eſſe medium in illa unione. Primo notandũ, quòd i titulo quęſtionis per medium intrinſecum intelligitur pars, uel partes, quæ ſunt

ſunt aliqd totius. Circa hoc ergo notandum ſecundum Sco.ꝙ totum eſt ens aliud ab omnibus patribus cõiũctim, & diuiſim patet, qa alias non eſſet differentia totius, ꝙ eſt ꝑ ſe unum a toto, quod eſt unum aggregatione, ut cumulus, uel aceruus lapidum, quia iſtud totum ſecundum ē ſuæ partes, ut patet vii. metaphyſice. Conſequens autem uidetur incõueniens, quia ēt unũ per accidens, puta homo albus eſt magis unum, quã q̇ ē aggregatione unum, & tñ eſt minus, quàm totũ unum per ſe. Itē ꝑ ſe terminus ad quē generationis eſt aliquid habens entitatem propriã, ſed totum eſt primus terminus ad quem generationis nõ altera pars, unde ſi utraq; pars præexiſtat, & de nouo uniatur nihilominꝰ eſset generatio, ſiue productio compoſiti. Itē niſi nihil eſset per ſe cauſatũ a cauſis itrinſecis. ſ. materia, & forma. Iſtæ .n. cauſæ cauſant totum compoſitum. Et ſi quæras an totum ſit aliud ens a partibus aliqua entitate abſoluta. Dicit Scot. quod ſic, quia reſpectus non ſuffice ret ad hoc, quod totum diceretur per ſe unum. Item quiditates omnium abſolutorũ, ut includentes materiam, & formam, ut diffinibiles non ſunt tãtum formaliter entia reſpectiua, quod tamen oporteret ſi entitas ꝓpria totius eſset reſpectus. Et iterum q̃ri poteſt de illa entitate totius. An ſit aliqua forma alia a forma, quæ eſt pars totius. Dicit ipſe Sco ꝙ ultra formam, q̃ perficit materiam ultimare, & dicitur forma partis, non oportet ponere aliquam formam, quaſi perficientem tã materiam, quàm formam, & ideo formam totius non debet poni aliud cõſtituens totum, ſed ipſa tota natura, q̃ dicitur forma totius compoſiti non quidem informans, ſed forma qua compoſitum eſt ens quiditatiue, ita quod totum eſt ens formaliter forma totius, ſicut album dicitur album albedine, non quidem quòd forma totius ſit quaſi cauſa ipſius totius cum materia, & forma partis, ſed eſt ipſum totum præciſe conſideratum Secundo notandum, quod opinio Guillermi Varronis fuit quòd anima primo ē aſsumpta a uerbo, & in ſecundo inſtanti naturæ unita eſt corpori, & per hoc in eodē ſecundo inſtanti uerbum uniuit ſibi corpus perſonaliter, mediante anima quã primo ſibi uniuit, & de partibus

bus comparatis ad totum di cit,quod prius sũt aſſumptæ ordine executionis, ſed to tum primo ordine intentio nis.Cõtra primũ arguit Sco quia ex hoc uidet ſequi,quod Chriſtus non ſit primo hõ, quia aſſumptum primo nõ ẽ natura humana, ſed pars tã tum. Item corpus natum eſt in ſe ſubſiſtere, & non præ ciſe ex hoc quòd anima in formans ipſum ſubſiſtit in ſe, ergo non ſuppletur illud in corpore,niſi ipſum immedia te aſſumatur Pręterea,tunc i morte fuiſſet noua aſſũptio, quia tunc corpus fuit imme diate unitum uerbo, & nõ ꝑ animam. Contra ſecundum autẽ ſic poteſt argui, quia to ta natura eſt primo, & ſecun dum ſe perſonabilis non aũt partes. Tertio notandum, ꝙ ſicut inter agens & effectum poteſt dupliciter poni medi um, uel ut quod ſicut agens proximum inter agens remo tum,& effectum, uel ut quo, ſicut forma agentis,ita inter recipiens,& receptum poteſt poni duplex medium,ſcilicet, quod & quo, ſicut enim ali quid poteſt eſſe alicui ratio agendi, ita aliquid poteſt eſſe alicui ratio recipiendi. Quarto notandum, quòd in titulo quæſtionis per mediũ extrinſecum intelligitur aliquid, quod non eſt de ratione totius,puta gratia,uel charitas.Et dicit beatus Bonau. quod in iſta unione gratia fuit medium congruitatis. Sed contra hoc arguit Sco'. quia prius naturaliter perſo naret in ſe natura humana, quàm haberet habitum gra tiæ,habitus enim eſt princi pium operandi,operari autẽ eſt ſuppoſiti,ergo etiam quã do aſſumitur,prius naturali ter unĩt,quàm gratia dei.Itẽ quod eſt alicuius in ſe prius eſt,quàm quod eſt eius per ac cidens, ſed perſonari natura liter conuenit humanitati ſi ſibi relinquatur habitus autẽ gratię ſibi conuenit per acci dens.Item Ioã.1.dicitur.Vi dimus gloriam eius gloriam quaſi unigeniti a patre.in quo uerbo innuitur,ꝙ ratio quare naturę humanæ data eſt tan ta gratię plenitudo hæc eſt, qa ipſe homo Chriſtus erat unigenitus Dei, ergo prius erat natura ſubſiſtens in uer bo, quàm illa gratia ſibi da ta.Vnde ad omnes auctorita tes,quæ dicunt, ꝙ mediante gratia unita ẽ natura huma na Deo. Dicendũ eſt, quod ibi ſumitur gratia,non pro habitu creato,ſed ꝑ gratuita cõdeſcenſione diuinę uolũta

tis,

tis, quæ poteſt dici medium in hac vnione non quidem formale ſed effectiuum. His prœmiſſis ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Tota natura humana fuit immediate aſſumpta, ita ꝙ nullum fuit medium quod inter verbum, & ipſam naturam. Probatur, quia quod eſt ĩ ſe primo perſonabile ſi ſibi dimittetur, hoc etiam in alio primo perſonatur quando aſſumitur, quia perſonalis diuina ſupplet perſonalitatem propriam, ſed tota natura primo, & immediate eſt perſonabilis, neutra.n. partium nata eſt eſſe perſona. igitur. Secunda concl. Anima dici põt medium quo, reſpectu totius in iſta aſſumptione. patet, quia ẽ rõ formalis huius naturę, quo hæc natura eſt vnibilis, ſicut ipſa eſt, quo formaliter hõ eſt riſibilis. Hoc ãt eſt intelligendum non de medio effectiuo, neq; de medio, ad qđ primo terminetur iſta vnio. Tertia concl. Gratia habitualis non poteſt uere dici mediũ in hac unione. patet ex quarto notabili.

Ad primum arg. dicendũ, ꝙ omnes auctoritates ponẽtes carnem vnitam mediante anima ſunt intelligendæ de medio quo, & non quod.

Ad ſm arg. dicendũ, ꝙ licet partes ſint priores toto ĩ ſe, non tñ in comparatione ad perſonari. Ad tertiũ arg. dicendum, ꝙ ibi eſt tantum prius ſm conſequentiã, & nõ ſm cauſalitatem quemadmodum etiã bene ſequitur. Ignis ergo calidum, & non econtra & tamen parte rei caliditas eſt igne poſterior. Ad quartum arg. dicendum, quòd quando Chriſtus fuit mortuus aliquam entitatem non habuit, quàm habuit viuus, nec tamen depoſuit naturam, quam aſſumpſit quantum ad partes eſſentiales naturæ, & ita intelligit Damaſc. Dicit.n. ibidem, ꝙ aĩa, & corpus tunc non erant in propria hypoſtaſi, ſed in hypoſtaſi verbi. Ad quintum arg. negatur conſequentia, quia vnio beatifica eſt per operationem ad quã nõ poteſt anima niſi habeat formã. Iſta ãt vnio eſt ad actum primũ ad quẽ non prœſupponitur aliquod accidẽs ĩ natura unita.

Vtrum unionem hypoſtaticam præceſſerit corporis organizatio.

Th. 3 p. q. 2 a. 6. Du. 3. d. 9. q. 4.

QVAESTIO III.

Ter-

Tertio q̄rit̄. Vtrū vnionem hypoſtaticam præceſſerit corporis organizatio. Primo ar. ꝙ ſic, quia corpus Chriſti generatum eſt ex puriſſimis ſanguinibus Beatæ Mariæ Virginis ſm Dam. lib. iii. ſed corpus generatum eſt denſius ſanguinibus ex quibus generatur ſm eundē Damaſc. ergo minorem locū occupat, & per conſequēs corporis formationem comitatur neceſſario motus localis, qui non eſt in inſtanti, ergo non fuit cum incarnatione, quæ fuit in inſtanti, nec poſt, ut patet igit ante. Secundo arg. Corpus organizatū erat alterius figuræ, quam ſanguis ex quo generabatur, ergo occupauit aliū locum, igit illa formatio req rebat motum localem, ergo in tēpore. Tertio arg Natura aſſumpta cū formata fuerit, ex ſanguinibus producta eſt p mutationem, ergo pars potentialis illius totius mutabatur ad formam eiuſdem totius, ergo prius fuit ſub priuatione oppoſita illi formæ, & hoc prius tempore, quia oppoſita priuatiuæ non poſſunt ſimul tpe eſſe ī eodem, ergo prius tpe erat corpus non animatum, quàm aīatū. Quarto arg. Dicit Paulus in Epiſtolā ad Heb. ꝙ Chriſtus debuit per omnia fratribus aſſimilari, ſed corpora aliorum non formantur in inſtā ti. Contra eſt Dam. in 3. lib. Notandum, quòd in incarnatione quatuor fuerūt, videlicet materiæ puriſſimæ ad lo cum debitum tranſlatio, ſilius materiæ alteratio, ſiue tranformatio, animæ ad carnem unio, & totius naturæ à verbo aſsumptio Cum ergo quęritur. An tria prima præceſſerint incarnationē, quęſtio poteſt intelligi de prioritate temporis vel naturæ. Hoc præmiſſo, ponēdę ſunt tres concl. Prima eſt, animatio nō precesſit tempore incarnationem, probat Scot. quia tunc natura iſta fuiſſet aliquando in ſe perſonata, & non in verbo, & tunc beata virgo nō fuiſſet uera mater Dei, quia genuiſſet puerū hominem, cuius natura fuiſſet poſtea unita Deo tota, ergo ratio maternitatis Marię fuiſſet terminata in productione illius naturę Secunda concl. Siue organizatio dicatur inductio vltimæ formæ diſponentis immediate ad animationem, ut ponit Henricus, ſiue dicat̄ inductio ipſius animę, ſm Tho. ſiue etiā dicatur tranſmutatio præcedens

Damaſ. Lib.3.

Damaſ. Lib.3.

dens iſtam vltima inductio-nem formæ organicę nō pręcedit tpe animationem. Prima pars probatur ſic a Sco. quia etiam in nobis ſi talis organizatio tpe præcederet animationem. Tunc pater nullo modo generaret hominē, completa n. eſſet tota actio prius tpe q̄ aīa eſſet, ille āt non generat hominem, cuius actio tota completa eſt prius tempore q̄ ſit homo. Secunda pars patet, quia ipſa organizatio ſm illum modū eſt ipſa animatio, & dato ēt, ꝙ multæ eſſent formæ ſubſtātiales partiales, omnes tamē in eodem inſtanti erant, qa nulla pars eſt prior tempore alia. Pars.n quę aſſumebatur a uerbo nunquam præfuit in proprio ſuppoſito, quod tñ cōtigiſſet ſi fuiſſet prior tpe. Tertia pars ſic ꝓbatur, quia talis trāſmutatio pręcedens ultimā inductionem formæ organicæ ſit per tranſlationem materiæ ad locum cōuenientem generationi, & per alterationem præuiam generationi totius, vel generationi partium, ſed huiuſmodi uidetur fuiſſe in inſtanti, qđ patet, quia in ultimo inſtanti conſenſus uirginis expreſſi fuit in utero virginis uerbum homo, & ante illud inſtans non videtur fuiſſe aliqua operatio ſpecialis ad incarnationem, immo ı iſto uidetur tota incarnatio fuiſſe completa. Tertia concluſio. Animatio præceſſit natura incarnationem, probat Sco. quia fundamentum relationis naturaliter præcedit relationem, ſed totalis natura eſt fundamentum illius unionis, ut patet ex quęſtione pręcedenti, ergo entitas totalis naturæ naturaliter præcedit incarnationem, illa autē entitas formaliter eſt per animationem. Et ſimiliter dicēdum, quòd animationem naturaliter præcedit organizatio totius. Ad primum arg. dicendum, ꝙ occupatio minoris loci erat ſubita, & hoc per diuinā potentiā. Ad ſm arg. patet reſponſio per idē. Ad tertium arg. dicendum, ꝙ mutatio proprie dicta eſt inter priuationem, & formā, ſicut patet in 5. phyſicorum, non autem inter negationē, & formam. Quādo ergo forma ſimul producitur cum ſuſceptiuo, non eſt proprie mutatio ad illam formam, quia ſuſceptiuum non prius fuit ſub priuatione, q̄ ſub forma, ſed tñ eſt mutatio ad ſuſceptiuum, cū igitur aīa intellectiua ſimul inducatur cum

eſſe

eſſe corporis etiam in nobis proprie non eſt mutatio corporis ad animam, ſed tantũ ad eſſe corporis organici,& illius mutationis ſubiectum eſt materia, quæ præfuit ſub forma ſanguinis. Ad quartũ arg. dicendum, ꝙ Chriſtus debuit per omnia fratribus aſſimilare in ueritate, corporis,& animę, ſed non quantum ad modum formationis corporis.

Vtrum anima Chriſti uideat in Deo omnia.

D.Tho.3.p.q.10.art.2. Dur.3. d.14.q.2.

CIrca tertium ſuperius propoſitum,vbi inquirendum eſt de perfectione accidentali naturæ aſſumptæ.Primo quęritur. Vtrum perfectiſſime intellectus animæChriſti videant in uerbo oĩa,quæ uerbũ uidet? Primo arg. ꝙ nõ videat perfectius, quàm intellectus aliorum, quia quiſquis rem aliquam intelligit aliter q̃ res illa eſt fallitur.ergo non põt quicq̃ intelligi, niſi quomodo eſt, & per cõſequens non põt intellectus animę Chriſti videre uerbum, aut creaturas in verbo perfectius, q̃ alia aĩa. Secundo arg. Anima Chriſti non uidet verbum ſub ratione infiniti, quia ſic cõprehẽdere ipſum. igitur. Tertio arg. quia tunc videret infinita,quod eſt falſum, quia infinita non contingit pertranſire,ut habetur.2.Meth.Quarto arg. Superior angelus prius illuminatur, quàm inferior,ergo etiã priuſquam anima Chriſti quę eſt inferior angelis, ergo poteſt anima Chriſti aliquid de nouo videre in uerbo,ſicut & angelus illuminans.Contra dicit Magiſter ſententiarum.in 3. diſtin.14.Inquantum intellectus habet rationem receptiui reſpectu viſionis omnia uidet anima Chriſti,quæ verbum uidet.Primo notandũ, quòd ſicut dicit Scotus. Inquantum intellectus habet rationem receptiui reſpectu viſionis non eſt aliqua forma neceſſario prius recipiẽda ante receptionem uiſionis,quia per illam formã nõ aliter eſſe obiectum prçſens, quàm poſſet eſſe ſine ea,obiecto autem eodem modo prçſente poteſt intellectus eodem modo recipere viſionem obiecti. igitur. Maior probatur, quia poſita illa alia forma,etiam non eſt obiectum præſens, niſi abſolute volun-

uoluntarie ſe repręſentet Illa etiam non poſita,poteſt obiectum uoluntarie ſe repreſentare intellectui actualiter cauſando ĩ ipſo uiſionem. Si ãt intellectus poſſit ſe habere actiue reſpectu uiſionis uerbi,ſicut & actiue ſe hẽt reſpectu intellectionis naturalis,dici poteſt, quod de poté tia ordinata nõ poſſet intellectus ſummę uidere uerbum ſine habitu , uel lumine glorię,qa ordinatum eſt,ut cauſa prima quę nata eſt habere aliquã cãm ſecundam nõ poſſit in effectum ſummũ illarũ cauſarum ſine actione cauſæ ſecundę . Similiter ordinatũ eſt, ut nulla potentia ſummæ perficiatur actu ſecũdo , ſummo ẽt ut recipiens, niſi habeat actum primũ ſummũ Hoc .n.uidet magis congruũ. Poſſet tñ Deus de potentia abſoluta ſupplere actionem illius cauſę ſecundę Secundo notãdum,quod opinio beati Th. in prima parte ſummæ eſt,ꝙ nullus intellectus creatus poteſt uidere omnia, quæ uidet uerbum,& hoc idem dicit expreſſe de intellectu aiæ Chriſti,in tertia parte ſummæ , ꝙ probat, ꝗa quanto cauſa pfectius uidet, tanto plures effectus poſſunt uideri in ea , & ecõtra ſicut ẽt patet de pĩ ĩ.i pio,& concluſione ergo potens uidere oẽs effectus ĩ cauſa prima, põt ipſam cõprehédere , ſed nullus intellectus creatus poteſt ſecundum, ergo nec primum . Diſtinguit ãt beatus Thom de ſcientia Dei, quia quædam eſt ſimplicis notitiæ , quæ eſt reſpectu poſſibilium , & actualium,& quędam eſt ſcientia viſionis, quæ eſt tantum reſpectu habentium exiſtentiam in aliqua parte temporis. Dicit ergo, quòd anima Chriſti cognoſcit ĩ verbo omnia, ꝙ cognoſcit verbum ſciẽtia uiſionis,non autem omnia cognita ſcientia ſimplicis intelligétiæ . Contra rationem huius poſitionis ſic arguit Scotus qa reſpectu Dei eſſe infantiũ inteſiue, prius eſt quam eſſe, in quo infinita poſſibilia relucét , ſed cognoſcens ipſum ſub ratione infin itatis intenſiue, non propter hoc comprehédit ipſum,ergo multomagis cognoſcens infinita poſſibilia,ꝗ relucét in eo nõ comprehendit eum . Minor patet, quia ſolus ille intellectus comprehendit aliquid intelligibile , cuius eſt tanta perfectio in intellectualitate quanta eſt perfectio intelligibilis in intelligibilitate , te , ita quod neutrum eſt

excede

excedens reſpectu alterius. Nullus ãt intellectus creatus poteſt habere tantam intellectualitatem, neque in actu, primo, neque ſecundo, quanta eſt intelligibilitas Dei, vt obiecti, immo in infinitũ eſt exceſſus. Item cognoſcens vnum effectum in verbo non comprehendit illum, nec verbũ, vt eſt cauſa eius, ergo quocunq; effectus cognoſcat nullũ eorũ cõprehendet, nec verbum, vt eſt cauſa alicuius eorum. Ad arg. autẽ opinionis dicendũ, quòd ibi eſt fallacia conſequentis, licet .n. perfectius cognoſcens cauſam poſſit plures effectus cognoſcere, non tamen ecõuerſo, quia poteſt ſtare cognitio principii in ſe non aucta concluſionibus pluribus ex ipſo elicitis, & ita de cauſa, & effectibus pluribus cognitis. Cõtra vero diſtinctionem prædictã de duplici ſcientia, ſic arguit ipſe Scot. quia poſſet anima Chriſti cognoſcere in verbo aliquod futurũ poſſibile, ergo non præciſe ponit ei terminus in cognitione eorũ, quæ Deus nouit ſcientia viſionis. Tertio notãdum, quod alia eſt opinio Herici, quod intellectus animæ Chriſti videt omnia in verbo habitualiter, non autem actualiter, probat, quia virtus infinita non poteſt in plura, quàm in ĩfinita obiecta, ergo ſi virtus finita poſſet in infinita, æquaretur virtuti infinitæ quod eſt falſum. Item virtus finita diſtinctius videt duo quàm tria, & tria quàm quatuor, & ſic aſcendendo, ergo in infinitum plura, in infinitum indiſtinctius videt quod eſſet non videre. Item infinitas extenſiua præſupponit infinitatem intenſiuã, ſecundũ Auerroym de ſubſtãtia orbis, ſed anima Chriſti nõ poteſt habere infinitatem intẽſiuam, igitur, &c. Contra hanc opinionem arguit Scot. Et primo contra primam partem, quia non eſt poſſibile, ꝙ habitus vnus ſit rõ intelligẽdi ĩfinita obiecta ſub ꝓpriis rõnibus, ſic .n. ſequeret talẽ habitũ eſſe intenſiue infinitum, vt probatũ eſt in ſecũdo tractatu, cum de ĩtellectione angelorum tractaret. Si ãt dicas ſuper iſtum habitum fundari tantum infinitos reſpectus ad infinita obiecta, & hoc poteſt eſſe ſine infinitate fundamenti. Contra hoc arg. quia tunc ſecundum hoc, ſecundũ membrum opinionis contra diceret primo propter hoc enim ponitur fundare infinitos reſpectus, vt non ſequatur

tur aliqua infinitas fundamẽti in ſe, ergo a ſimili non eſt inconueniens, quòd aliquis actus ſit infinitorum actualiter per infinitos reſpectus ad infinita, & tamen ꝙ actus non ſit in ſe infinitus. Præterea probat Sco. ꝙ ſm membrum contradicat primo, quia omnis habitus vnũ poteſt habere actum adęquatũ, vel actus adequatos, oĩs .n. cauſa totalis finita põt habere effectum adæquatũ, uel effectus adæquatos, ſi autem ponatur vnus actus adæquatus erit vnus omnium obiectorũ, ſicut & habitus ponit eſſe vnus oĩum in actu primo, vel ergo iſte habitus eſt infinitus, quod negat prima pars opiñóis, vel actus vnus qui eſſet infinitorum, non eſſet infinitus, vel etiã plures q eſſent reſpectu infinitorum obiectorum nõ eſſent infiniti, quod tamen vult dicere ſecunda pars opinionis. Non .n. ex totali cã finita põt ꝓcedere effectus adęquatus infinitus, vel effectus adæquati infiniti. Quarto notandum, ꝙ alia eſt opinio multorum, q̃ etiam Sco. nõ omnino reprobat, videlicet, ꝙ anima Chriſti actualiter videt oĩa in uerbo, quæ videt verbum quod ſic probatur, quia quicunq; intellectus eſt receptiuus notitię cuiuſcunq; obiecti, quia eſt totius entis, & ꝑ conſequens ad quodcunque intelligibile habet deſideriũ naturale. Perfectiſſima autẽ notitia poſſibilis haberi eſt viſio in verbo, quilibet ergo ĩtellectus eſt receptiuus cuiuſlibet viſionis ĩ verbo, & hoc loquendo diuiſim, ergo & cõiunctim eſt receptiuus ſimul viſionum in uerbo reſpectu omnium obiectorum. Probatio conſequentię, quia cuicũque poteſt quodlibet aliquorum ineſſe ſi ei poſſunt duo ineſſe ſimul, quia non opponuntur, et infinita talia ſimul poſſunt eidem ineſſe, quia ex pluralitate inexiſtentiũ nõn ſequitur noua impoſſibilitas. Nec iſta infinitas eſt incõpoſſibilis intellectui creato, quia ex hoc non concludiţ eſſe perfectior ſi eſt in actu ſm oẽs ſuas potentias paſſiuas, q̃ qñ eſt in potentia ad illos actus, quod eſt intelligendũ de perfectione eſſentiali, ſed intellectus ſimul eſt ĩ potẽtia ad infinitas viſiones, ergo ſi eſſet in actu ſm oẽs nõ ſequereť maior infinitas, q̃ modo, ꝙ autẽ intellectus animæ Chriſti de facto habeat huiuſmodi ĩfinitã viſionem, patet ꝑ illud Aug. Fortaſſis non

non erunt ibi cogitationes volubiles, ꝙ licet ſit dubium de ſanctis, uidetur tn̄ probabile de illa beatiſſima a'a, ergo quęcūque nouit habitualiter nouit actualiter. Hoc cōfirmatur per Dama dicentē, ꝙ iſta anima a principio habuit p̄ſentiā futurorum. Hęc autē nō uidet ſcietia habitualis, quia futura cōtingētia non ſunt nata cognoſci, ſiue in ſe, ſiue in uerbo, niſi intuitiuæ. Prętereа actus ſecundus eſt pf. ctior actu primo, & ita eſſet pfectior aia Chriſti cognoſcendo actualiter oia, q̄ habitualiter tm̄. Si ergo rōnes adductæ ad ꝓbandū huiuſmodi impoſſibilitatē ſunt ſolubiles, videtur ꝙ oppoſitum tanquā probabilius ſit tenendum. Ad primā ergo rōnem Henrici dicendū, ꝙ antecedēs eſt verū intelligendo extenſiuæ, non autē intenſiuæ, poſſet enim virtus infinita intēſiori actu in illa obiecta. Ad ſm dicendum, ꝙ videre indiſtinctius reſpectu pluriū non eſt neceſſario ex parte intellectus, ut eſt receptiuus, ſed ſolū, vt eſt actiuæ elicitus, poſſet enim recipere viſiones ęque diſtinctos plurium ſicut paucorū. Poteſt etiam dici, ꝙ neque hoc concludit de intellectu ut eſt actiuus, quia & ſi de facto intellectus noſter indiſtinctius intelligit plura quā pauca, hoc tamen non conuenit ſibi neceſſario ex ratione ſua, qua ē prior actu elicito, ſed ex aliquo concomitante quod non eſt neceſſe ponere in intellectu Chriſti. Ad tertium dicendū, ꝙ infinitas extenſiua ad aliqua, vt ad formas recipiendas non concludit infinitam entitatem receptiui, ſicut patet de materia ſi eſſet receptiua infinitarum formarū, immo magis concludit imperfectionem, ſed infinitas extenſiua ad effectus ſimul cauſabiles, concludit infinitatem intenſiuā. Dicendū tn̄ ſi intellectus ponitur actiuè elicitiuus infinitorum, ꝙ nec illa infinitas extenſiua concludit infinitatē intenſiuam intellectus, ſed obiecti, ꝙ eſt ei principalis actiua reſpectu illarū viſionum. Quinto notandū, quod p̄cedēs poſitio, ut dicit Sco. poteſt poni duobus modis. Vno modo, ꝙ anima Chriſti habet vnam viſionem reſpectu uerbi, & omniū obiectorum ſecundariorum relucentium in verbo ad quę habet reſpectus diſtinctos, nec ſequitur infinitas actus fundantis huiuſmodi reſpectus,

quia

quia obiecta non habent eſſe in actu: Alio modo, quod reſpectu cuiuſcũque obiecti eſt propria uiſio, ita ꝙ eſſent ſimul infinitæ viſiones Hoc autẽ uidet contradicere mul tis auctoritatib. philoſophorũ, & ſanctorum dicentium, quod nõ poſſunt eſſe aliqua infinita ſimul. Et præterea anima Chriſti cum ſit infinita nõ uidet eſſe capax infinitarũ uiſionum Si autẽ primus modus ponit, non propter hoc, ſequitur illam uiſionẽ eſſe formaliter infinitã ſicut necͤ viſio obiecti infiniti in intellectu animę eſt infinita. Licet autẽ poſſet intellectus creatus recipere unam uiſionem infinitorũ, uel infinitas uiſiones, tñ ut dicit Sco. non uidetur, ꝙ poſſit elicere actiuè uiſiones infinitas quod ẽ intelligendũ uirtute ꝓpria, quia hoc poteſt fieri uirtute, diuina principaliter agente. Sexto notandum, ſicut dicit Sco. ꝙ ſi prædicta tertia uia in ꝑcedẽtibus notabilib. nõ placet, neq; ſimul recipiẽdo uiſiones infinitorũ, neq; unã uiſionem infinitorum poteſt dici, quod uidet omnia habitualiter nõ tñ actualiter exponendo hoc modo quod per aliquem actum uidet uerbum, & per illum actum omnia relucentia in uerbo ſunt ſibi præſentia in actu primo & per hoc habitualiter nota. generaliter enim loquendo illud dicitur habitualiter notum cuius eſt actus primus ſufficienter oſtenſiuus. Anima ergo Chriſti habitualiter omnia uidet, non tamẽ per habitum inhærentem. vt ponebat ſecunda opinio, ſed quia per actum quo uidet uerbum ipſum uerbum eſt ſibi manifeſtum. ut ſpeculum uoluntarium repræſentans omnia, quod autem non uideat omnia actualiter probatur, quia attẽtio circa plura obiecta eſt minus ꝑfecta, ergo non uidetur poſſibile potentiam finitam perfecta attentione uidere infinita ſimul. Præterea ſi actualiter uideret infinita, perfectio eius in infinitum excederet ꝑfectionẽ alterius animę beatę Licet ergo uerbum, ut uoluntariè oſtẽdens oĩa ſit uoluntariæ præſens illi animę, ipſa tamen non poteſt ſimul omnia recipere, ſed quodlibet ſigillatim, & ita põt uidere quodlibet de numero infinitorũ. Et ſi dicat, ꝙ ita poteſt quilibet beatus dicendũ, quod cuilibet alii beato uerbum eſt ſpeculum repræſentans determinata ultra, quæ

non poſſunt uelle ordinatè uidere alia, ſed animæ Chriſti eſt ſpeculū repręſentatiuū oia, & ideo ipſa poteſt ordinatè uelle uidere oia. His p̄miſſis ponendæ ſunt tres cōcluſiones. Prima eſt. Pōt itellectus animæ Chriſti perfici viſione perfectiſſima verbi primo, & immediate abſque alia forma prius pficiéte Tñ de facto nō ſic pfecit, niſi mediante lumine gloriæ. Prima pars pbatur. Primo per Iſidorum lib. de ſummo bono dicentē. Trinitas ſibi ſoli nota eſt, & homini aſſum, to, q: non poteſt intelligi, niſi de notitia in termino, uel ſimpliciter, uel poſſibili creaturę. Item ſub ectum receptiuū formæ habentis gradus, cui nullus repugnat pōt quēmlibet recipere, ſed anima ſic ſe habet reſpectu uiſionis uerbi, igiť. Minor patet, quia ſi alicui ſuſceptiuo inquantum ſuſceptiuum repugnat aliquis gradus uiſionis Dei, repugnat ēt cuilibet eiuſdē rōnis, ſed nullus gradus talis viſionis repugnat cuilibet ſuſceptiuo, ergo nec alicui. Secunda pars. ſ. quod primo & immediate, patet ex primo notabili Et iterum ſic probat co. Tum quia ipſa uiſio eſt lumē perfectum. Tū, quia in intellectione naturali lumen præcedens viſionem requirit propter imperfectionem obiecti, quod non ē de ſe actu intelligibile, ſed p lumen intellectus agentis, uel ſi eſt actu intelligibile, non ē per ſe ſufficiens ad mouendū intellectū ad actum ſm, ſed diuina eſſentia eſt lux de ſe ſummę intelligibilis, & de ſe perfectiſſime motiua intellectus. igitur &c Nec ex hoc ſequit, q poſſit intellectus ex puris naturalibus uidere uerbū, uidelicet ſic, q ex cauſa naturali poſſit ei ineſſe ta'is uiſio, licet bene ſequat, q intellectus poſſit naturaliter ī viſionē. Tertia pars patet, ex fine primi notabili. Secunda concluſio. Non pōt dici animā Chriſti videre oia in verbo habitualiter per habitū inhærentem, & non actualiter, patet ex tertio notabili. Tertia concl. Dici pōt, q anima Chriſti, actualiter uidet oia in uerbo, ſiue per unā uiſionē, ſiue plures, uel q uidet oia habitualiter per aliquē actum, quo uidet uerbum, p quem actum oia in uerbo relucentia, ſunt ſibi præſentia in actu primo, Prima pars patet ex quarto, & quinto notabilibus, & ſecunda pars ex ſexto Ad primum arg. dicendum

cendum, ꝙ antecedens eſt uerum, qñ aliquis intelligit rē aliter eſſe, q̃ ſit, nō autē ſi intelligat aliter ideſt ſub alio modo intelligendi, quam ſit modus obiecti. Poteſt.n. infinitum verè intelligi per intellectione finitā. Ad ſm ar. dicendum, ꝙ licet aliqui negent obiectum ſub rōne infiniti videri ab intellectu creato, licet concedant infinitatē videri non formaliter, ſed concomitanter Sco. tñ cōcedit, quod nihil niſi ſub rōne infiniti formaliter, pōt quietare intellectum, itaꝗ ſi infinitas tm̄ uideretur cōcomitāter, non plus quietaret potētiam obiectum infinitum q̃ aliud sic enim accideret ſibi infinitas, ut comparatur ad potentiam illam. et cum dicitur quod intellectus comprænderet illud obiectum non ſequitur ut patet ex ſecundo notabili. Ad tertium arg. patet reſponſio ex quarto & quinto notabilibus Ad quartum argu dicendum, ꝙ conſequentia non ualet, qa illæ illuminationes ſunt ordinatę, ſecundum ordinem non naturarum, ſed gratiarum. Et ideo primo fit reuelatio huic animæ, & ab ea illuminantur angeli.

Vtrum anima Chriſti nouerit omnia perfectiſſimè in ſuo genere.

Tho. 3. p. q 11. ar. 1. 2. & q 12. ar. 1. Dur. 3. d. 14. q. 3.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrum anima Chriſti nouerit omnia perfectiſſimè in genere proprio. Primo arg. ꝙ nō quia Lucę ii. dicit. Ieſus proficiebat gratia & ſapientia. Secundo arg. ad Heb. v. dicitur. Didicit ex his, quę paſſus eſt obedientiam. Tertio ar. Chriſtus fuit uiator, ergo habuit cognitionem competentem viatori, ſed illa eſt ex multis actibus, vt patet per philoſophum i. Metaph. & ii. Poſte. Quarto ar. Chriſtus fuit rationalis, ergo habuit actum competentem rationali, uidelicet diſcurſum a notis ad ignota. Contra. Nulla imperfectio ponenda eſt in anima Chriſti, ſed ignorantia eſt imperfectio: igitur. Item angeli nouerunt omnia in proprio genere, ergo multo magis iſta anima, quæ fuit perfecta ſumma perfectione ſupernaturali, & pari ratione ſumma perfectione naturali. Primo notandum, quod

opinio beati Thomæ in tertia parte eſt, ꝙ cognitione infuſa nouit omnia per ſpecies, videlicet intelligibiles infuſas, & quo ad hoc nõ potuit perficere, ſed quantũ ad notitiam acquiſitã proficere potuit. Quod probatur, quia habuit intellectum agenté, & paſſibilem quorũ propria operatio eſt abſtrahere ſpecies intelligibiles, & eas recipere. Contra hanc opinioné arguit Sc. quia duæ perfectę cognitiones eiuſdem obiecti, & ſm eandem rõnem, nõ poſſunt ſimul eſſe in eodem, quia aut utraque illarum cognoſcitur obiectum perfectè quantum eſt cognoſcibile, & tunc altera ſuperfluit, aut nõ & tunc neutra eſt perfecta. Contra rõnem uero ſic arguit, quia tunc beatus, cum habeat intellectum agentem, & poſſibilẽ poterit acquirere ſcientiam, & potentia augmentatiua, & aliæ potentiæ, quæ erunt in beatis eiuſdem rationis, cum noſtris poterũt habere actus ſuos, & etiam Adam in ſtatu innocétię potuit argumentari, quod ẽ falſum. Ex his autem inſtantiis patet, quòd potentiæ perfectæ non ſemper poſſunt in actus ſuos, qn videlicet iam ſunt inducti termini talium actionũ, ꝙ ãt tũc nõ poſſunt agere, nõ eſt ꝑꝑ imperfectionem ſui, ſed ꝑꝑ poſitionem termini ab alio agente. Nec ꝑꝑ hoc ſunt negandæ tales potentiæ eſſe in natura, quia ſimpliciter ſunt perfectiones naturę. Alia eſt opinio Henrici, ꝙ aĩa Chriſti oĩa nouit habitualiter nõ actualiter. Sed contra hãc opinionem argutũ eſt in quęſtione pręcedẽti. Secundo notandũ, ꝙ duplex eſt cognitio .ſ. abſtractiua & intuitiua, & vtraq; cognitione cognoſci põt tam natura, vt præcedit ſingularitaté, q̃ ſingulare vt hoc. De cognitione ãt abſtractiua dici põt, ſm Scot. ꝙ aĩa Chriſti nouit omnia vniuerſalia, ſiue quiditates ꝑ ſpecies infuſas, cũ illa notitia, ſit perfectionis in intellectu creato, qui paſſiuus eſt reſpectu cuiuſcunque obiecti intelligibilis. Nec ét humĩ cognitio eſt in cõpoſſibilis cognitioni in verbo, qa ſm Aug. Simul ſtãt cognitio in verbo, & cognitio in proprio genere, hoc ãt mõ .ſ. abſtractiuè, & habitualiter, vel nõ nouit oĩa ſingularia, ſub ꝓpriis rõnibus puta, ſi non hẽt ſpecies infuſas, niſi quiditatum, quę nõ ſunt rationes cognoſcendi ſingularia, ſub ꝓpriis rationib. Vel ſi ponitur Gen.4.

tur cognoſcere habitualiter, & abſtractiue ſingularia quãtum ſunt cognoſcibilia ab intellectu creato cõcedẽdũ eſt cuiuslibet ſingularis propriam eſſe ſpeciem in intellectu illo. Et ſi hoc nõ placet dici põt, ꝙ anima illa nouit habitualiter, & abſtractiue aliqua ſingularia ꝑ proprias ſpecies infuſas, & alia põt noſcere habitualiter, ſi fiant in exiſtẽtia reali eo modo quo dictum eſt in ii tractatu. Angelum poſſe acquirere notitiã aliquorum obiectorũ ꝑ actionem illorum in intellectu ſuo. Nec tñ oportet ponere animam illã cognoſcere actualiter quiditates, aut ſingularia, quia notitia actualis in genere proprio eſt ſm virtute naturalem ipſius intellectus in ſe. Non autẽ põt intellectus finitus ad quæcunque obiecta ſimul diſtincte percipienda conuerti virtute naturali. Loquendo vero de cognitione intuitiua quę eſt de natura uel ſingulari, vt concernit actualem exiſtẽtiã. Diſtinguit ipſe Scot. quia vel illa eſt perfecta præſentia, qualis eſt de obiecto, ut eſt aliter exiſtens, vel imperfecta qualis eſt opinio de futuro, vel memoria de præterito, primo mõ nõ nouit oĩa in genere proprio, quia obiectum illo mõ non eſt cognoſcibile, niſi vt præſens in ſe, multa at non fuerunt, nec eſſe poterunt pręſentia illi intellectui, ſm exiſtẽtiã actualem ipſorum. Similiter quantum ad intuitiuam imperfectam, quę relinquitur ex iſta perfecta oportet dicere, ꝙ profecit, quia de talibus ꝑfectę intuitiue cognitis derelictę ſunt plures memorię quibus cognoſcuntur illa obiecta, quãtum ad conditiones exiſtentiæ non ut præſentia, ſed vt præterita. Hoc itaque modo Chriſtus per experientiam dicitur multa didiciſſe per cognitionem intuitiuã obiectorum quantum ad exiſtentiã, & ꝑ memorias ab eis derelictas. Sed circa ꝑdicta ẽ vnũ dubiũ, quia ea, quę repręſentantur in repñtatiuo ſu pereminẽti nobiliori mõ repręſentãtur, q̃ in ſeipſis, ergo anima Chriſti uidens diuinã eſſentiam omnia videbat in ea intuitiue, & ſic videtur, ꝙ non perfecit quantum ad notitiam intuitiuã, dicendum, quod habuit intuitiuam perfectam in verbo, ſed non extra verbum, ſiue in proprio genere obiectorum. Tertio notãdũ, quod ſicut dicit Scotus. Animã Chriſti cognoſcere omnia perfectiſſime in ge-

 nere

nere proprio, poteſt intelligi dupliciter.uel de cognitione actuali uel habituali. Loquẽdo de habituali pfectiſſimè nouit,quia probabile eſt illam animã habere ſpecies intelligibiles perfectiſſimas, & ſummam notitiam poſſibilem conferri creaturæ. Si autem loquamur de actuali.tũc diſtinguendum eſt,uel abſtractiuè,uel ituitiuè. Primo mõ non poteſt perfectiſſimæ noſcere ex ea parte qua intellectus eſt cauſa partialis reſpectu intellectionis, quia intellectus ſuus non eſt perfectiſſimus intellectus creatus,ſecũdo mõ ſcilicet intuitiuę cum ibi obiectum,ut in ſe pręſens operetur. Similiter dicendũ, quod intellectus cuius intellectualitas eſt imperfectior, habet illum actum imperfectiorem His præmiſſis ponẽda eſt talis concluſio. Intellectus animæ Chriſti omnia nouit habitualiter perfectiſſime in genere ꝓprio, loquẽdo de notitia abſtractiua nõ autem loquendo de notitia intuitiua,patet ex dictis. Ad primũ arg. dicendum, quod Chriſtus perficiebat ętate,& ſapientia non quidem in ſe, ſed in aliis, qui de eius ſapientia proficiebant,uel dicendum, quòd profecit non acquirendo cognitionem abſtractiuam aliquorum,ſed intuitiuam tam actualem, quã habitualem. Ad ſecundũ arg. patet reſponſio ex ſolutione primi. Ad tertium argu.dicẽdũ,quòd proceſſus ille,quem ponit philoſophus primo Metaphyſicè, nõ eſt neceſſarius in cognitione abſtractiua quando habetur per ſpecies infuſas, ſicut fuit in anima Chriſti. Ad quartum arg. dicendum, ꝙ diſcurſus non ſemper facit acquirere cognitionem de concluſione ad q̄ diſcurritur, ſed uel ſic,uel cognitione uti præ habita.

Vtrum Chriſto fuerit collata ſumma gratia

Tho.3 p.q.7.art.9.Scot.3.d.13. q.1.Duran.3.d.13.q.1.

QVAESTIO III.

Tertio quæritur. Vtrum Chriſto fuerit collata ſumma gratia,& ſumma fruitio poſſibilis naturæ creatæ. Primo arg.quod non, quia anima Chriſti nõ eſt ſummũ gratificabile,cum nõ ſit ſumma natura intellectualis. Secundo argu Gratia, q̃ eſt in aĩa Chriſti eſt finita,ergo fieri poteſt maior. Tertio ar. Si non

non poſſit dari maior gratia, aut hoc eſt propter rationem formę in ſe, aut propter aliquid ex parte efficientis, aut ex parte ſuſceptiui. Non primũ, quia eſt participatio charitatis infinitæ, ergo põt creſcere in infinitũ. Nec ſecũdum quia efficiens eſt infinitum. Nec tertiũ, quia forma recepta ſemper ampliat capacitatem recipientis, quia charitas dilatat. Quarto argum. ſecundum Auguſtinus libro de trinitate. Beatus eſt, qui habet quicquid uult & nihil mali uult. Quod ſic eſt intelligendum, ut ſcilicet habeat quicquid poteſt recte uelle alias aliquis ſanctus in uia poſſet eſſe beatus pro aliquo inſtanti, quo põt habere quicquid uult, & nihil mali uelle ſed põt Michael recte uelle habere tantam gratiam, quãtam natura eius eſt capax, uelle.n. liberum ſemper eſt rectum quando conformatur uoluntati naturali, quæ ſemper eſt recta, uoluntas autem naturalis Michaelis eſt ad tantã gratiam, quantã natura eius eſt capax. Natura aũt animæ Chriſti nõ eſt, ita excellens, nec per cõſequens tantæ gratię capax, ſicut natura Michaelis, ergo anima Chriſti de facto non habet tantam gratiam, quãtã habet Michael, ſi Michael eſt beatus. Quinto arguit, Anima Chriſti nõ habet ſummã inclinationẽ, ad gratiã cũ nõ habeat ſummã naturam, igit. Sexto arguit. Voluntas animæ Chriſti, nõ põt habere ſummã rationem actus in eliciendo, actum fruendi, ergo nõ habet ſummã fruitionem. Contra Anima Chriſti aſſumpta eſt ad ſummã unionem quantũ ad eſſe, ergo ẽt quantum ad operari, ſumma autem unio, quantum ad operari non eſt niſi per ſummam gratiam & ſummam fruitionem.

Primo notandum, ꝙ ſicut dicit Sco. ſummũ dicit dupliciter. Vno modo poſitiuè ꝑ excedentiam ad omnia alia. Secundo modo, negatiuè per non excedit ab aliquo alio. 1.

Secundo notãdum, ꝙ ſumma gratia exponendo negatiuè potuit creari, ſimul unica creatione, ꝙ probat Sco. quia data aliqua gratia infima, quæro aſcendo aũt ſtatus ad aliq̃ ſupremã. & ſic habet propoſitum, aut procedi põt in infinitum, & tunc gratia illa, quæ tunc in infinitum excedit gratiam infimam, eſt in infinitũ perfectior, & ita erit in ſe inteſiuè infinita, ergo cũ ipſa uideatur ab intellectu diuino 2.

uino

uino, ſicut unū creabile, pōt una creatione creari, & ita ꝑ hoc impoſſibile, quod infert ſcilicet, quod ſit gratia, ſic infinita habet propoſitum uidelicet, quod iſta gratia poſſit unica creatione creari. ꝓbat etiā . cot. quod talis gratia, ſumma poſſit conferri creatū: ꝗ, quia ſubiectū receptiuum accidentis conueniētis habētis gradus, quod nō determinatur ex ſe ad aliquē gradum po. eſt, quantum eſt ex ſe recipere illud accidens, ſecundum quemcunq; illorū graduum anima eſt tale ſubiectum reſpectu gratiæ igit.

3. Tertio notandum, quod animam poſſe ſumme frui, poteſt itelligi dupliciter. Vel formaliter habendo uidelicet fruitionem a quocunque cauſetur, uel actiuè elicien do ſummam fruitionem. Poſſet autem Deus dare ſummā fruitionem, ſine ſumma gratia, quia gratia reſpectu fruitionis, habet tantum rationem cauſę efficientis ſecundę, & quicquid Deus poteſt facere per eam efficientem mediā, poteſt facere ſine ea. Poteſt etiam dici, quod ſine gratia Deo ſupplento, actionem gratiæ poſſet uoluntas ſecundum ſuam cauſalitatem agere ad tantam fruitionem, quanta [illegible] a uoluntate, cum gratia in hoc nō poſſet, de potentia ordinata, quēadmodū dictum eſt de intellectu, & uiſione in quæſtione præcedenti. Et ſi inſtetur ꝙ gratia requiritur, cum uoluntate ad actum meriti, ergo multo magis ad actum fruitionis, qui ē excellentior. Itē niſi ſic poſſet aliquis eſſe beatus, ſine charitate qua poſſet frui. Ad primum dicendū ; ꝙ meritum requiritur, ut actus liberè, & actiuè eliciatur a uoluntate, & ita etiam requiritū gratia ad fruitionem, ut eliciendam actiuè a uoluntate. ſed ad habēdum formaliter a Deo hunc actum, qui dicitū meritum, ſiue illū, qui dicitur fruitio, non neceſsario requiri gratia, quia gratia non ē ratio recipiendi tale formā, ſed ipſamet uoluntas. Ad alī ud dicendū, quod cōſequētia nō ualet, quia illa fruitio nō eſse ſummæ laudabilis, ſi immediate a Deo cauſaretur, & nō a uoluntate eo, quod nō eſset in poteſtate uoluntatis fruentis. & dato ꝙ eſset effectiuæ a uolūtate, tñ nō eſſet fruitio beatifica, qa ſic fruēs non hēt quicquid pōt rectè uelle, quia poteſt rectè uelle habere charitatem perfectā, ut ſit eius operatio Deo accepti-

ptiſſima,ut dici Fran.de Maro Vel dicendum, ꝙ concludit argu de potentia Dei abſoluta, & non ordinata. ſed prima reſpõſio uidet melior. Quarto notandum, ꝙ in anima Christi poteſt diſtingui triplex gratia. uidelicet gratia unionis, gratia ſingularis perſonæ & gratia capitis gratia unionis põt intelligi tripliciter, ut D. Bonau. Primo mõ ipſa gratuita Dei uoluntas uniẽs ſibi naturam humanã. Secundo ipſa unio quæ ẽ relatio fundata in natura humana, quam uerbum terminat. Tertio modo habitus ſup naturalis uidelicet gratia, ſiue charitas ſumma, quæ de congruo ſequit hanc unionẽ. gratia autem ſingularis pſonę, dicit ipſa gratia ſumma, pro quanto pficit ipſam animam Chriſti, per quam aĩa illa ẽ deiformis, quantũ eſt poſſibile, gratia uero capitis ĩtelligi põt, uel ipſa unio gratuita, uel ipſa habitualis gratia ſumma pro quãto, ſm talem gratiam Chriſtus hõ dicit caput Eccleſię, ubi cõſiderãdũ eſt, ſm Bon. ꝙ in ſpiritualibus dicitur caput tranſumptiuẽ ad ſimilitudinẽ materialis capitis. in capite aũt materiali reperiuntur. hæc tria. ſ. quod eſt membrum cõforme, eſt membrorum principium, eſt etiam influxiuum ſenſus, & motus. Chriſtus autẽ ratione naturę aſſumptę ẽ nobis cõformis, eſt aũt principium electorum principaliter quidem ratione diuinitatis, & meritoriẽ ratione humanitatis, influit aũt motum & ſenſum, tam ratione diuinitatis, quam humanitatis.

His premiſſis ponendæ sũt tres concluſiones. Prima eſt. Exponendo ſummũ poſitiuę nõ potuit Deus conferre aię Chriſti ſummã gratiam poſſibilem, ſed bene exponendo negatiuẽ. Prima pars probaẽ a Sco quia Deus põt creare æqualem, poteſt n. aliã naturam ęqualem iſti aſſumere, & ęqualem gratiam, & fruitionem ſibi dare. Secunda pars patet, ex ſecundo notabili.

Secunda concl. Probabile eſt, ꝙ de facto collata fuit aię Chriſti ſumma gratia, & ſumma fruitio creabilis, probat Sco. quia ꝓbabile ẽ, ꝙ Deus ei tãtam gratiam contulerit, quantam potuerit conferre. Potuit aũt, ut patet, ex dictis conferre ſummã gratiã creabilem, & per conſequens ſũmam fruitionem, igit. Et addit Scotus, quòd in cõmendãdo Chriſtũ magis uult excedẽre, q̃ deficere ſi pp ignorãtiã opor

oporteat in alterum incidere. Confirmatur autẽ rõ per illud Aug. lib. de libero arb. Quicquid vera rõne occurreret, ſcias hoc Deũ magis feciſſe, q̃ non feciſſe Videtur autẽ ſimpliciter melius, ſm rectã rõnem ſummã gratiã eſſe alicui collatã, q̃ nõ eſſe collatã, quia i hoc manifeſtatur ſumma Dei miſericordia dando ſummum bonum gratiæ, & fruitionis, ſine meritis. Et ſi quęratur, quare Deus fecit ſummã gloriam, & non ſummam naturam. Dicit Scotus, quod dubium eſt an Deus fecerit, aut non fecerit ſummã naturam. Et dicere, q̄ non fecerit videtur eſſe contra auctoritatem Aug. nuper allegatam, ſed etiam dato, q̄ nõ fecerit ſummam naturã non tñ ſequitur quin fecerit ſummam gratiam. Et ratio eſt, quia in quocunque opere naturæ ſumme manifeſtatur diuina potentia, & ſapientia in producendo res de nihilo, & eas gubernando, & hæc ſunt, quę pertinent ad ierarchiã totius vniuerſi, quantum ad eſſe naturæ, ſed miſericordia & iuſtitia, quę pertinẽt ad ierarchiam naturarum intellectualiũ, tum ad eſſe mortale non ſumme manifeſtat in quocunq; opere gratiæ imo videtur, q̄ ſumma miſericordia non manifeſtatur, niſi ſine meritis ſumma gratia, & gloria detur.

Tertia concl. ſm gratiã capitis Chriſtus conuenienter dicitur caput hoĩum ac ẽt Angelorũ. Prima pars patet, ex quarto notabili Vñ dicit Paulus ad Ephe. Ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam. Aduertendũ eſt ãt queãdmodum ſatis ſequitur ex dictis, & doctor ſanctus determinat in tertia parte, q̄ Chriſtus non dicitur caput hoĩum dãnatorum, nec actu, nec potẽtia. Dicitur ãt caput infideliũ potentia ſolum, quia poſſunt effici membra Chriſti, dicit ãt caput fidelium non habentiũ charitatem, ex parte ſenſus, ſiue cognitionis, ſed non ex parte motus charitatis, bonorũ uero, tã ex parte ſenſus, quã ex parte motus imperfecte tñ in uia, quæ poſſunt labi, ſed cõplete in patria Ex quo intelligitur Chriſtum eſſe caput vtriuſque teſtamenti. Et licet in veteri teſtamento non haberent Chriſtũ, iã natum in actu, habebant tñ in fide. Secunda pars concluſionis eſt intelligenda, non ſm conformitatem naturæ, ſed propter influentiam probatur, per illud ad Eph. Pro poſuit

Con. I.

Ephe. I.

Ephe. I.

poſuit omnia reſtaurare in Chriſto, quę in cœlis, & ēt q̄ in terra ſunt. Vbi glo in cœlis Ang lorum numerum diminutū implendo, & in terra ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam. ſ. tā triumphātem, quā militantem Nec mirum cum Lucifer dicatur caput non ſolum dæmonum, ſed ēt hominum peruerſorū. Ad primum arg dicendum, ſecundum Scot. quòd quodcunque gratificabile capax eſt in potentia obedientiali, quantęcunq; gratiæ, ut patet ſatis ex ſecūdo notabili. Nō oportet ergo, quòd ſm præciſam proportionem perfectionis, & perfectibilis perfectus pfectibile, ſit capax maioris perfectionis, immo totū perfectibile in communi reſpicit totā perfectionem in communi, & quodlibet q̄libet. Licet hoc habeat probabilitatem de ſubiectis, & accidentibus naturalibus, q̄ cauſantur ex eis. Ad ſecundū argu. dicit Scot. quod intelligi poteſt ultra iſtam gratiam poſſe fieri aliquis alius gradus gratiæ, autem aliquis gradus in alia ſpecie ſuperiori perfectionis ſupernaturalis, aut abſolute, aliquis gradus ſuperior. Si primo modo dicendum, ꝙ non pōt immo includit contradictionem, quia gratia iſta eſt in termino, ideo nullus alius gradus, gratię eſt ei compoſſibilis. Secundo modo tunc ponendo gratiam eſſe ſummā perfectionem, eodem modo diceretur. Si autem non ſit ſumma perfectio ſupernaturalis ſed fruitio, concedi poteſt, ꝙ vltra ſummum gradum charitatis & gratię dari pōt gradus ſuperior vltra illam ſpeciem, ſ. gradus fruendi. Si tertio modo, dici pōt, quòd extra totum genus qualitatum nobiliſſimarum, pōt dari gradus ſuperior in genere ſubſtantię, totum .n. genus ſubſtantiæ excedit totam genus qualitatis, nec eſt inconueniens, ꝙ minima ſubſtantia in perfectione naturali excedat quodcunq; accidens, licet aliquod accidens in perfectione ſupernaturali, hoc eſt in coniungendo ſubiecto ſupernaturali excedat ſubſtantiā, tale. n. accidens nō dicitur ex ſe perfecum, ſed ex hoc, ꝙ cōiūgit immediate cū obiecto perfecto. Ad tertium arg di. Scot. ꝙ rō eſt ex parte illorū triū charitas. n. creata ē quędam participatio Dei, iō neceſſe, ꝙ ſm aliquē gradū determinatū participet īfinitā pfectionē. Efficiens āt, licet

ſu

ſit infinitum tñ efficit de nihilo natura limitatã. Capacitas,n alicuius finiti, non eſt ad formam infinitam. Et cum dicatur, ꝙ forma auget capacitatem, dicit Scot. qđ in natura rei eſt ſumma capacitas, vel minorante omnem formam receptam, nec illa augetur aut minuitur, quancũque formã recipiat, quia poſſe habere gratiã, ſm Aug. in eſt homini a natura. Ad quartum arg. dicẽdum, ſm Scot. quod beatus habet quicquid põt velle recte, non de potẽtia abſoluta, ſed de potentia ordinata, vel habet quicquid Deus vult eum uelle: & ideo non poteſt aliam gloriã recte velle. Et cũ probatur per voluntatem naturalem, quæ ſemper eſt recta, dicendum, ꝙ appetitus naturalis cuiuſlibet uoluntatis eſt ad ſummã gloriam i. voluntas poſſet naturaliter perfici tanta gloria, nec tñ eſt ibi tanta naturalis inclinatio ad ſummã gloriã, quod oppoſitum violenter inſit, immo põt quietari in minima. & rõ eſt, quia non habet principium intrinſecũ determinans eum ad aliquẽ gradum determinatum. Et cum dicitur, quod voluntas libera erit recta ſi conſonet voluntati naturali, dicendũ, quòd nõ ſemper, ſed tantum quando cum hoc conſonat voluntati diuinę. Ad quintũ argu. dicit Scot. quod licet iſta anima non habeat ſummam inclinationem ad ſummã gratiã, q̃tum eſt ex parte fundamenti inclinationis, tñ habet inclinationem ad ſummã gratiam, qua poſſit ſummæ coniungi obiecto. & ita, licet poſſet quietari ꝑ quamcunque gratiam, non tamen ſummę quietatur, ſine ſumma gratia. Ad ſextum argumentum, patet reſponſio, ex tertio notabili.

Vtrum Chriſtus meruerit nobis gratiam.

Scot.3.d 19 q.1.

QVarto quæritur. Vtrũ Chriſtus in anima ſua gratia ſumma informatus, meruerit nobis gratiam, & gloriam etiam a primo inſtanti incarnationis.

Primo arg. ꝙ non potuit mereri, quia voluntas eius fuit ꝑfectè coniuncta fini vltimo, ergo nõ potuit peccare, & per conſequẽs nec mereri.

Secũdo ar. Voluntas Chriſti ſemꝑ fruebatur, ergo nũq̃ meruit. conſequẽtia patet, quia aut fruitio, & meritũ eſſent

ſent duo actus, aut vnus. Non primũ, quia voluntas creata fruitur ĩtum poteſt, ſed vna potentia circa idem obiectũ nõ põt habere niſi vnũ actũ adæquatũ. Primũ ãt obiectũ meriti eſt ipſe Deus, & ſimiliter obiectũ fruitionis, nec poteſt dici, ꝙ ſit vnus actus, a de rõne actus meritorii e, ꝙ contingenter eliciatur, fruitio vero neceſſario elicitur.

3. Tertio arg. ꝙ non meruerit in primo inſtanti, quia oẽ quod eſt qñ eſt, neceſſe eſt eſſe, ergo ſi Chriſtus meruerit in primo inſtanti tunc pro illo inſtanti actus ille erat neceſſarius, ſed nullum neceſſarium eſt meritorium igitur.

4. Quarto arg. Duę mutationes quarum terminus vnius præcedit terminũ alterius nõ ſunt ſimul duratione, ſed creatio voluntatis in eſſe primo & motio uoluntatis ad proprium actũ ſunt duę tales mutationes, ergo non potuit uoluntas ſimul eſſe, & operari.

5. Quinto arg. ſi ſic, ergo Angelus potuit peccare i primo inſtanti. probatio conſequentie patet, quia ſm philoſophum eadem eſt menſura oppoſitorum, conſequens autẽ eſt falſum, ſm Anſelm. lib de caſu diaboli Angelus nõ potuit habere a ſe primum velle, ſic .n. ante primũ velle haberet velle, ergo primũ velle habet a Deo, igitur item in primo inſtãti fuit in Angelo motus naturalis rectiſſimus voluntatis, ergo non potuit habere velle deordinatum.

4. Phil. 8. c. 6.

6. Sexto arg. quòd non meruerit nobis gratiam, & gloriam, quia præmium excedit meritum, ſed præmium omnium aliorum non excedit meritum Chriſti, igitur.

7. Septimo arg. Peccatũ aliorum fuit infinitum malum, quia videlicet contra bonum infinitum, ſed meritum Chriſti fuit finitum, ergo meritũ Chriſti nõ potuit delere peccatum aliorum igitur.

8. Octauo arg. Poſſent eſſe infiniti homines, ſi mũdus ſemper duraret, ergo tunc foret in mũdo infinita culpa, ergo cum meritum Chriſti, fuerit finitum non ſufficeret pro remiſſione offenſæ, & collatione gratiæ & glorię oium. Cõtra. Ad actũ meritoriũ ſufficiunt potẽtia, & diſpoſitio gratuita. ſ. gratia pręſentia obiecti, & vſus potẽtię circa illud, ſed oia iſta fuerunt in Chriſto a primo inſtãti. igitur. Et quantum ad ſecundum arg. p illud Leonis Papę di. Sicut a reatu nullum liberum reperit ſic liberandis omnibus uenit.

uenit. Primo notandum ſm Sco. quòd meritū eſt aliquid acceptatum i aliquo pro quo ab acceptāte eſt aliquid retribuendum illi, in quo eſt quaſi debitum, vel alteri ꝓ quo meruit conſiſtit autem radix meriti, propriè loquendo. de merito in affectione iuſtitiæ non autem in affectione commodi, nec et in affectione iuſtitiæ, vt ordinat affectioné commodi. Primū enim obiectum circa quod aliquis meretur primo eſt ipſe Deus ſecundum ꝙ affectione iuſtitiæ vult Deo bonum, vt eſſe, & bene eſſe, ſcilicet iuſtū, ſapiétem, &c. uoluntas āt affectione cōmodi reſpicit bonū ꝓprium, & aliquando inordinate niſi reguleť affectione iuſtitię. Secundo notandum, quod licet beati de cōmuni lege ſint in termino, tam ſecundum affectionem iuſtitię, quàm ſecundū affectioné cōmodi eo, quod habent ſummum cōmodum, nec poſſent aliquid uelle, quod ſit eis incōmodum. Chriſtus tamen ſecundū aliquid fuit viator, & paſſibilis, ideo multa potuit libere velle contra affectionem cōmodi, & ſic mereri ieiunādo, vigilando, orando, & multis aliis vel exercendo talia exterius, vel uolendo interius propter Deum, quia quantum ad illos actus fuit viator, non enim radicaliter includnntur ī ſua beatitudine. Meruit itaque Chriſtus actibus partis ſenſitiuę imperantis a uoluntate, poteſt etiam dici, quod quantum ad omnes actus portionis īferioris meruerit, & ſi portio ſuperior fuerit perfectè coniuncta Deo, quia eadé uoluntas erat paſſibilis ſecūdum portionem iferiorem, Poteſt eſſe concedi, quod meruerit ſecundum portionem ſuperiorem & ſecundum omnem actum eius. Omis enim actus Chriſti ſm naturā humanā bonus erat, & laudabilis & Deo acceptus ad retribuēdum aliquid illi, vel alteri ꝓ quo meruit, quia enim nō erat ſimpliciter in termino, ideo potuit Deus omné actum eius ſic acceptare. Et ſi inſtetur, quod fuit extra viam ſecundum portionem ſuperiorem. Dicendum ꝙ acceptatio diuina non ſolum reſpicit actum, ſed etiam conditiones accidentales ſuppoſiti elicientis. ꝙ ergo Chriſtus ſecundum aliquid non fuerit i termino ſimpliciter poteſt eſſe ratio, quia actus eius etiam beatificus eſt meritorius, & nō actus alterius beatificū

talia

3.d.18. q.8.

talia dependeāt ex liberalitate acceptantis. Tertio notandū, ꝙ opinio Thomę in tertia parte eſt, ꝙ quantū ad ſufficientiā Chriſtus oībus meruit delectione culpæ, & collationē gratiæ, & gloriæ, nō autē ſm efficaciā. Nā ꝑpter excellētiā uitæ Chriſti mors eius fuit ſufficiens pro redēptione omniū, ſed tn̄ nō oēs ſe diſponunt ad recipiendū redēptionis effectū. Sed contra hoc arguit Scot. quia ſi velle Chriſti infinite fuit acceptum, uel pro infinitis, ergo illud velle cum relatione ad ſuppoſitum uerbi fuit formaliter infinitū, igitur anima Chriſti potuit ita pfectè frui Deo tali uelle cū tali reſpectu, ſicut verbum ſuo nelle proprio, quod eſt falſum. Itē principiū illius uelle cū oībus ſrepectibus ad uerbū eſt finitū, ergo, & uelle fuit formaliter finitū, & per conſequens finite acceptatum. Nec habuit uerbū cauſalitatē aliquam ſuper illud uelle, quā non habuit tota Trinitas. Contra ſm verò partem ſic arguitur ſecundū Sco. qa ex hoc ſequereť, ꝙ Chriſtus non meruerit nobis primā gratiā, quia reſpectu illius nō eramus diſpoſiti, hoc aūt eſt falſū. Meruit.n. ut nō coniuncti coniungerenť ſibi, & in hoc potiſsime cōſiſtebat meritum. Quarto notandū ſecundum Sco. ꝙ incarnatio Chriſti non fuit occaſionaliter præuiſa, prius enim prędeſtinatus eſt Chriſtus tanquā fini propiquior cęteris. Primo itaq; Deus intellexit ſe ſub ratione ſummi boni. In ſecundo signo intellexit omnes creaturas. In tertio prędeſtinauit aliquos ad gloriā & gratiā, & circa alios habuit actum negatiuum non prędeſtinando. In quarto ꝓuidit omnes caſuros in Adā. In quinto prǫuidit remediū ,ſ ꝙ redimerētur per paſsionem patri offerendā pro electis, sic.n. efficaciter obtulit & tota Trinitas efficaciter acceptauit, & pro nullis aliis licet autem tantum potuerit acceptari paſsiue, quantum Trinitas potuit acceptare actiue, tn̄ ex ſua formali rōne nō potuit acceptari in infinitū, & pro ifinitis, ſed pro finitis tantum, licet ex circumſtantia ſuppoſiti habuit quādam extrinſecam rationē acceptabilitatis pro infinitis. 3 diſt. 19. c. 1.

His præmiſsis, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Chriſtus i primo inſtāti potuit mereri, probat Sco. quia omne habens actū Con. 1.

primũ perfectũ, & obiectum prçſens in rõne obiecti,ſi nõ impediretur, & non ſit actus eius ſucceſſiuus, ſed permanens,põt agere pro quocunque inſtanti,qa nõ plura requiruntur ad actũ, ſed hæc omnia fuerunt in Chriſto in primo inſtãti.igit. Et ſi obiiciaẽ,quod omnibus iſtis poſitis adhuc requiriẽ ad meritũ deliberatio,& electio, electio autem præſupponit ſyllogiſmum practicũ, & diſcurſum,diſcurſus autẽ morã, dicẽdum,quòd ĩ nobis ad mœrendum requiritur diſcurſus cuius rõ eſt noſtra ignorantia,oportet enim quod inquiramus quid ſit agendũ antequam ſententiemus. Chriſtus autẽ a principio habuit omnẽ cognitionẽ,ideo potuit ſine ſyllogizatione eligere.

Con.2. Secunda cõcl. Chriſtus nõ ſibi meruit fruitionem, nec ẽt directe impaſſibilitatẽ, licet indirecte. Prima pars ſic probatur a Sc. quia ſi ſic, aut operatione elicitur circa ea, quę ſunt ad finẽ aut circa ipſum finẽ. Non primũ,qa primũ actũ habuit circa finem fruendo. Nec ẽm,quia operatio illi circa finẽ eſt ipſa fruitio. Et ſi arguaẽ,quia glorioſius eſt habere premiũ pro merito,q̃ ſine merito, dicendũ, ꝙ illud verũ eſt de premio,ꝙ hẽt haberi ex meritis ſed coniunctio illa aiæ Chriſti cũ Deo ꝑ actũ fruitionis fuit tã excellens, ꝙ ad ipſum nõ potuit ꝑcedere meritum. Vel aliter dici põt, licet aĩa Chriſti potuiſſet mereri illã fruitionẽ,niſi fuiſſet prçuẽta actu beatifico non tñ fuit inglorioſior,quia non meruit, quia ſic prçueniri ex liberalitate dãtis eſt maioris nobilitatis,& magis eſt ad decorẽ ſtatus beatorũ, ut uidelicet illic inueniantur oẽs gradus pricipales beatitudinis. Secunda pars cõcluſionis ꝓbaẽ a Sco. qa illud, ꝙ infuiſſet ſi nõ fuiſſet per miraculũ impeditum quantũ eſt ex rõne ſui ante oẽm actum cauſatum illius ꝑſonæ,non cadit ſub merito illius ꝑſonæ,ſed impaſſibilitas corporis infuiſſet in primo inſtãti vnionis,niſi per miraculum fuiſſet prohibita. Tertia pars patet,quia bene concedi põt,ꝙ meruit amotionem impedimenti,ſ. deſitionem miraculi prohibentis redundantiam glorię in portionem inferiorem, & in corpus.

Tertia concl. Chriſtus meruit gratiam,& gloriã oĩbus electis,patet ex dictis in quarto notabili. Et circa hoc notandum **Con.3.**

eandū ſm Sco.ꝙ primā gratiā ſic nobis non cooperatur voluntas noſtra, niſi in adultis baptizatis, vbi requiritur aliqua diſpoſitio uolūtatis, ſed quātum ad gratiā pœnitētialē poſt lapſum in mortale actuale, licet meritū Chriſti ſit principale in merendo & totalis cauſa, de cōdigno tñ requiriť aliquid ex parte recipientis, ut cōpunctio de peccato. De congruo, meruit etiā Chriſtus, ut totalis cā, ut oibus in gratia decedentib. ianua paradiſi aperireť, nec ad amotionē huius obſtaculi cooperamur ei, ſiue illud obſtaculum fuerit originale pctm̄, ſiue aliquid aliud, nullus tñ actu ingrediť cœlū, nī ſi cooperet, & vtatur prima gratia, quā ſibi meruit Chriſtus. Vnde ēt patres antiqui cooperabanť paſſioni Chriſti prçuiſæ ad habitualem ingreſſum, ut uidelicet amoto obſtaculo ingredi poſſent. Nos autem cooperamur paſſioni exhibitæ ad actalem ingreſſum, niſi impotentia excuſet, ſicut in paruulis quib. Deus immediate dat introitum in cœlum, & ideo habēt minimā gloriā. Et ſi inſtetur quia ſi omnibus electis meruit Chiſtus primā gratiam, ſequitur, quod meruit eam primis parentibus, & ita premium præceſſit meritum, ꝙ videtur falſum, quia eadem ratione dici poſſet, ꝙ angeli nunc mererentur premium, quod receperunt. Item ſi paſſio Chriſti præuiſa fuit ratio conferendi gratiā patribus, eadem ratione poſſet eſſe ratio prędeſtinandi, quod eſt falſum. igitur. Ad primam inſtantiam dicendum, ꝙ ſummum premium, ad quod eſt ordinatum meritum non debet conferri ante meritum exhibitum. Vnde etiam actualis ingreſſus in paradiſum non dabatur ante paſſionem Chriſti, licet pro paſſione præuiſa remitteretur offenſa, & daretur gratia credentibus paſſionem exhibendam. Non eſt, ergo ſimile de premio angelorum, quia ſummum premium ipſorum eſt gloria, quæ dari non debuit ante merita exhibita. Ad ſecundum negan da eſt conſequentia, quia patres prius natura erant prædeſtinati, quā paſſio Chriſti prçuiſa, ut patet ex quarto notabili. Ad primum argumentū neganda eſt ſecunda conſequentia, licet .n. perfecta cōiunctio quietās ſecundum omnem modū.ſ. ſecundū affectionem iuſtitię, & ſecundum

cundũ affectionem cõmodi,
ſm quod affectione iuſticię
uult primo bonum Deo,&ſe
cundari ſibi,& affectione cõ
modi vult ſibi ſemper bonũ:
quomodo alii beati coniun-
guntur Deo,quia ſunt totali
ter ĩ termino prohibeat me
reri,ſicut & peccare, tñ con
iunctio perfecta ſm affectio-
nem iuſticiæ tantum, & non
ſm affectionem cõmodi , li-
cet faciat, ut homo peccare
non poſſit non tñ impedit
quin mereri poſſit. Ad ſm
argumentum dicendum, ꝙ
tenendo,quòd meruit ſecun
dum portionem inferiorem
dicendum eſt cum Sco.quod
actus beatificus, & meritori-
us ſunt duo actus quorum v-
nus reſpiciebat ęternum , &
alius temporale ĩ ordine ad
finem ultimum,nec oportet,
quod omnis actus meritori-
us ſit primo ĩ executione cir
ca Deum , ſed ſufficit, quod
ſit in intentione . Tenendo
vero,quod meruit ſm por-
tionem ſuperiorẽ &c.dici po
teſt, quod meritum fuit cir-
ca obiecta relucentia in uer-
bo,ſicut diligendo electos,&
volendo eis bonum. Et cum
arguitur,quod portio ſupe-
rior habet actum beatificũ
adæquatum,uerum eſt inten
ſiuę,ita,vt perfectiorem ha-
bere non poſſet, non tñ ex-
tenſiue,quin ſimul alium im
perfectiorẽ habere poſſet.
Alioqn nullus beatus poſſet
cognoſcere res in proprio
genere. Concedunt etiã ali-
qui,quod potuerit eſſe me-
ritum reſpectu Dei , & ſic o-
portet dicere, quod fuit idẽ
actus cum fruitione alia tñ,
& alia ratione. Nec ualet, ꝙ
obiicitur de contingentia,
quia actus meriti poteſt elici
neceſſario eo mõ quo actus
fruendi,ſed non naturaliter
nec etiã eſt ibi neceſſitas ſim
pliciter dicta. Ad tertium ar.
dicendũ , quod actus fuit in
primo inſtanti contingens.
Contingens.n. nunquam eſt
formaliter contingens niſi
qñ eſt. Cum autem dicitur,
omne quod eſt quando eſt
neceſſe eſt eſſe,illa propoſi-
tio vera eſt ſm cõpoſitionẽ,
& non ſecundum diuiſionẽ.
Ad quartum arg.dicendum,
ꝙ maior eſt uera ſi terminus
pręcedit terminũ duratione
licet autẽ tñ eſt ordo natu-
ræ inter mutationes, & talis
ẽt eſt inter terminos. Ad qn
tum arg dicendum,quod An
gelus potuit peccare in pri-
mo inſtanti. Et cum dicit, ꝙ
Angelus nõ potuit habere a
ſe primũ uelle falſum eſt, ha
bet.n. primũ uelle elicitum a
uolun-

volũtate perfecta in eſſe primo, licet nõ ab alio velle elicito. Dicendum etiã ad illam auctoritatem Anſel. quod ipſe uidetur fingere vnum Angelum factum in affectione cõmodi ſine affectione iuſticię, talis autem Angelus ſi fieret non plus poſſet mereri, quam bos, quia ſequeretur effrenate apprehenſionem, ſicut in nobis appetitus ſenſitiuus, & hoc affectione cõmodi. Dicendum igitur, quod in Angelo, & homine ipſa uolũtas ſm affectionem iuſticiæ, & cõmodi eſt totale principium perfectum in eſſe primo reſpectu actus uolendi. Ad aliud autem cum dicitur in primo inſtanti in Angelo fuit motus naturalis rectiſſimus, dicendum, quòd motus naturalis non eſt actus eliciti tum, ſed ſolum dicit naturalem inclinationem uoluntatis in bonum, & nihil reale dicit aliud a voluntate, & ideo etiam in dæmonib. manet ille motus ſic rectiſſimus ſicut & natura. Si autẽ ſumatẽ motus naturalis pro actu elicito conformi tali inclinationi, illic poteſt eſſe malus remanente natura integra. Ad ſextum arg. dici poteſt, ꝙ præmium, quod alii recipiũt pro merito Chriſti ſit formaliter melius, ꝙ̃ actus meritorius portionis inferioris. Tenendo autẽ quod Chriſtus omni actu ſuo meruit, dicendũ, ꝙ non oportet ſemper premium excedere meritũ, ſed ſolum quando idem meretur pro ſeipſo, tunc enim Deus cõmuniter præmiat ultra condignum. Ad ſeptimũ arg. dicendum, quod peccatũ non eſt infinitum formaliter intenſiue, licet per quandam denominationem extrinſecam propter infinitatem termini a quo auertit dici poſſit infinitum, & ſic etiam poteſt dici amor Dei in creatura infinitus. Si autem argueretur de pœna debita mortali, quia illa eſt infinita, verum eſt extenſiue ex ordinatione diuina, poſſet tamen Deus aliter punire, puta annihilando animam ſi uellet. Ad octauum arg. dicendum, quod licet meritum Chriſti ſit finitum in ſe, tamẽ Deus p̃miat ultra condignum, ideo poteſt ratione alicuius conditionis perſonę patientis acceptare paſſionem Chriſti pro infinitis, quia tantum & pro tot ualet, & quantum pro quot acceptatur a Deo, quamuis autem poſſet acceptare Deus paſſionem illam pro infinitis non tamen in-

 finite

finite,quia nihil infinitũ põt ex parte diligibilis diligi in finite,tamen de facto nõ fuit acceptata,niſi pro electis

Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam.

Tho.3 p.q.13.ar.1. Dur.3 d.14 q.5.

QVinto quæritur. Vtrũ anima Christi habuerit omnipotentiam.

1. Primo arguitur,quod sic, quia dicit Amb. ſuper Lucã, quod potentia quam Dei filius naturaliter habet hõ, erat ex tempore accepturus.

2. Secundo arg. Anima Christi habet omnem ſcientiam, ergo,& omnipotentiam.

3. Tertio ar. Dicit Christus *Mat.vlt.* Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo,& in terra. Contra. Quod proprium eſt Dei,non poteſt alicui creaturæ conuenire, ſed proprium eſt Dei eſſe omnipotentem, *Exo.15.* ſecundum illud Exod.xv.Iſte Deus meus,&glorificabo eũ. Et poſtea ſubditur. oṗs nomen eius. Notandum, ſecundum Tho.in iii.parte, quod *3.p.q.13. ar.1.* anima Christi poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo ſecundum propriam naturam,& uirtutem,ſiue naturalem,ſiue gratuitam, & sic potentiam habuit ad illos effectus faciendos, quæ ſunt animæ conuenientes, puta ad gubernandum corpus, uel ad diſponedum actus humanos,& ad illuminandum per gratiæ, & ſcientiæ plenitudinem omnes creaturas rationales ab eius perfectione deficientes,eo modo quo hoc conuenire põt creaturæ rõnali.Alio modo prout eſt inſtrumentum verbi Dei ſibi perſonaliter uniti, & sic habuit virtutem iſtrumẽtalẽ ad omnes mutationis mira- culoſas faciendas ordinabiles ad incarnationis finem, immutationes vero creaturarum prout ſunt vertibiles in nihil, nõ pnt eſſe niſi a ſolo Deo, qui ſicut ſolus poteſt creare, ita ſolus poteſt creaturas in nihilum redigere,& ſolus eas in eſſe conſeruat ne in nihilum decidant.

His prẽmiſſis,ponenda eſt talis concluſio. Anima Christi nõ habuit omnipotentiã ſimpliciter patet ex dictis Et ſi quis quærat An habuerit potentiam ad exequendum propria voluntatem Dicẽdũ ẽm Thom.vbi ſupra, ꝙ anima Christi voluit aliquid dupliciter.Vno modo,vt per ſe implendũ,& ſic nihil uoluit, niſi quod potuit.Alio modo, *Con. 1.*

vt

vt impēdiū virtute diuina,& ſic propria uirtute nō potuit quicquid voluit. Conceditur tñ, ꝙ eius poteſtati ſubdebatur totaliter omnis diſpoſitio proprii corporis, non vt principali agenti · ſed vt inſtrumento. Ad primum arg. dicendum, ꝙ Ambro. loquit de acceptione omnipotentię per vnionem perſonalem, & idiomatū cōicationem, & nō de acceptione formalis, ſic videlicet ꝙ homo habuerit ī ſe formaliter omnipotentiā. Ad ſecundum argu. negatur conſequentia, quia ſcire omnia eo mō quo anima Chriſti dicitur omnia ſcire, ſed non per omnem modum nō arguit virtutem infinitam, poſſe autem omnia facere virtutem arguit infinitam. Ad tertium arg. dici poteſt, ſicut ad primum, uel reſpondendum eſt ſecūdum ea, quæ ſunt in notabili dicta.

Vtrum iſtæ præpoſitiones ſint uera, Deus eſt homo, &c.

Tho 3. p q. 16 ar. 6 & q. 24. ar. 1. & 2. Dur. 3. d. 7. q. 1. 2. 3. Sco. 3. d. 7. q. 1. & 2.

Circa quartum, quòd ſuperius in prima parte huius tractatus propoſitum eſt vbi videndum eſt de quarundam ueritatū vnionē pſonalē ſequētiū declaratione.

Primo queritur. Verū iſtę propoſitiones ſint veræ, Deus eſt homo, & Chriſtus prædeſtinatus eſt eſſe filius Dei. 1.

Primo arg ꝙ prima non ſit vera, quia Deus, & homo cum ſe habeant, vt finitum & infinitum, ſunt maximæ diuerſa, ergo non poſſunt prædicari de ſe inuicem. 1.

Secūdo ar. Maior eſt vnio diuinarū perſonarum in eſſentia q̄ naturarum in ſuppoſito Chriſti, ſed pp primam vna perſona non prædicatur de alia, ergo, pp ſecundā nō bene dicitur Deus eſt homo. 2.

Tertio ar. Si Deus ē hō, aut hō p̄dicat relationem, aut aliqd ad ſe. Nō primū, quia hō nō dicitur relatiue. Si autem prædicat aliquid ad ſe, ergo dicitur de tribus ſm Aug. ergo tres perſonæ erūt homo. 3.

Quarto argu. Dicit Athanaſ. ꝙ ſicut caro, & aīa vnus eſt hō, ita Deus, & hō, vnus ē Chriſtus, ſed aīa nō p̄dicatē de carne, nec ecōrrario. igiť. 4.

Quinto arg. ꝙ hæc non ſit uera Deus factus eſt homo, quia ſi ſic ſequeretur, ꝙ Deus eſſet factus, & mutatus, factio enim eſt mutatio. 5.

Sexto ar. Si Deus ē factus hō, ergo 6.

ergo Deus eſt factus Deus,cõ ſequentia probatur, quia ꝓpter unionem naturarum eſt communicatio idiomatum.

Septimo arg.ꝙ iſta nõ ſit uera:Chriſtus ꝑdeſtinatus ẽ eſſe filius Dei, quia ſi ſic etiã iſta erit uera Deus eſt prædeſtinatus filius Dei ꝓpter cõmunicationem idiomatum.

Aug.lib. 3.deTri. Contra. Dicit Auguſt. Talis fuit illa unio,quę Deum face ret hominem, & hominem *Rom.1.* Deũ Et ad Ro.1. Qui prædeſtinatus eſt eſſe filius Dei in uirtute. Primo notandũ,ꝙ ſicut dicit Scot.cauſa ueritatis iſtius Deus eſt homo,hc eſt, quia uerbum eſt homo, ueritas autem huius,uerbũ eſt homo,eſt tantum credita, aut ex aliquo credito oſtendenda hoc modo, ſuppoſitũ ſub ſiſtens in aliqua natura dicĩ tale formaliter ſm illã naturã,creditum eſt autem,ꝙ per talem unionem uerbum ſub ſiſtit ĩ natura humana,ut ſuppoſitum eius, ergo per eam uerbũ formaliter eſt homo. Secundo notandum, ꝙ ſicut aliud eſt uniuocum prædicatum,& aliud uniuoce prędicari ſtricte loquendo,album.n. eſt uniuocum ꝑdicatum de ligno & lapide, proprie aũt illud ſolum dicĩ uniuoce prædicari cuius ratio includitur in ratione ſubiecti Ita,aliud ẽ prędicatum eſſe quid,& prędicari in quid.In omni enim genere ẽ inuenire qd ex primo thopicorum, nec tamen quodlibet cuiuſcunque generis prædicatur ĩ quid de quo cunque,ſed tantum de ſuo ꝑ ſe inferiori,ſic ergo cum nulla ſit unio iſti ſimili, nullum eſt prędicatum ſimiliter dictũ de ſubiecto,quod enim ꝑdicatur eſt ſpecies tãtum,ſed quantum eſt ex parte modi ſe habendi reſpectu ſubiecti, uidetur habere habitudinẽ accidentis, quia temporale ẽ ex parte modi ſe habendi reſpectu ſubiecti, & contingenter aduenit ſubiecto. Tertio notandum ſm eundem Scotum,ꝙ iſta unio non conceditur eſſe accidẽtalis, qa neutrum extremum eſt accidẽs, nec tamen ſequitur, ꝙ iſta ꝓpoſitio ſit per ſe, Deus ẽ hõ, quia prędicatum eſt extra ꝑ ſe intellectum ſubiecti, unio enim illa non eſt eſſentialis, dici tñ poteſt ſubſtantialis,ſecundum Damaſce.dicentem. Subſtantialem dicimus unionem.ſ.ueram,& non ſecundũ fantaſiam,ſequiĩ ergo, quod hæc propoſitio(Deus eſt homõ)nõn eſt uera per ſe, nec etiam proprie loquendo per accidens,licet generaliter loquen

quẽdo de p accidẽs concedi poſſit eſſe per accidens Si autem quæratur de iſta (Chriſtus eſt homo) dicit Scot. q̃a hęc non eſt omnino per accidens, quia ſubiectum includit pręgdicatum, nec omnino per ſe, quia ſubiectum nõ habet omnino per ſe unum cõceptum in ſe, Et ſimiliter diceretur de iſta, homo albus eſt coloratus. Quarto notandum ẜm Sco. quòd in incarnatione fuit una factio realis actiua totius trinitatis, cui correſpondebat factio paſſiua realis, qua ſcilicet homo factus eſt Deus, quę fuit unio paſſiua naturæ humanæ ad uerbum, fuit ergo mutatio ĩ natura humana, & nõ in uerbo, nec oportet, mutationem fuiſſe in quolibet, quod dicitͬ factum tale, ſed tantum in illo, propter cuius paſſionem aliquid dicitͬ factũ tale. Quinto notandum, quod licet in omnibus aliis prædeſtinatio reſpiciat perſonam, eo quòd ĩ alio pręordinauit Deus bonum natnræ non perſonatæ perſonalitate creata. Tamen in Chriſto prædeſtinatio reſpicit naturam aſſumptam, cui conuenit præordinari ad tantam gloriam & gratiam.

Con. 1. His præmiſſis, ponẽdę sũt tres concluſiones Prima eſt Hæc propoſitio eſt uera (Deus eſt homo) patet ex dictis.

[S]ecũda eſt concl. Hæc propoſitio eſt vera conuertibiliter (Deus factus eſt hõ), pbatur, q̃a Deus non ſemp fuit hõ, nec econtra per actionẽ ãt alicuius facientis Deus eſt homo, & econtra. igitur. Vbi eſt attendendũ, q̃ factio, quã do prædicat ſecundum adiacens, dicit factionem ſimpliciter, quando autem prædicat tertium adiacens, dicit factionem ſecundũ illud, quod ſpecificatur per tertium, ſicut etiam dicitur de eſſe.

Con. 3. Tertia cõclu. Licet iſta ſit uera (Chriſtus p̃deſtinatus eſt eſſe filius Dei) non tamẽ iſta (Deus p̃deſtinatus ẽ eſſe filius Dei.) Primam partẽ pbat Scotus, quia prædeſtinatio dicitͬ præordinatio alicuius ad gloriam principaliter, & ad alia in ordine ad gloriam. Nõ enim tanta gloria fibi fuiſſet conferenda ſi non eſſet unita uerbo, ergo queamdmodũ merita cadũt ſub prędeſtinatione, ita iſta unio, q̃ de congruo ordinat ad tantam gloriam, cadit ſub prędeſtinatione, licet non tanquam meritum, ſed ut p̃uia de congruo. Sic ergo prædeſtinatum eſt uerbum eſſe hominem, & tunc hominem eſſe

perſonalē. Ad ſextum argum. dicendum, quòd ab illa regula de communicatione idiomatum excipiuntur illa, quæ exprimunt unionem naturæ ad perſonam. Et ratio huius eſt, quia illa communicatio fit per unionem, & ita eam præſupponit, ideo non tenet in his, quæ uel unionem præcedunt, uel cum ipſa cointelliguntur. Ad ſeptimū argum. negatur conſequentia, quia prędeſtinatio conuenit Chriſto ſecundum naturam humanam tantum. Et cum arguitur de communicatione idiomatum, ad hoc dicendum eſt, ſicut ad præcedens.

Vtrum in Chriſto ſit aliud eſſe verbi, & aliud eſſe creatū.

Tho 3.p.q.35.ar.2. Scot.3.d.6. q.1. Duran.3 d.6.q.1.2.

QVAESTIO III.

SEcundo quęritur. Vtrum in Chriſto ſit aliud eſſe uerbi, & aliud eſſe creatum?

1. Primo arg. quòd nō, quia ſi ſic, Chriſtus eſſet duo ētia, aut non eſſet niſi unū ꝑ accidens, quod eſt inconueniens, ſecundum Bernar. ad Eugenium. Hæc eſt, inquit, maxima unitas poſt illā, q̄ ē ī trinitate.

Secundo arguitur. Natura humana non unitur uerbo, ut forma materiæ ſiue ut actus potentiæ, ſed magis ecōuerſo, ergo non unit, ut dans eſſe, ſed ut recipiens. igitur. 2.

Tertio arg. Infinitum non poteſt recipere eſſe a creatura, ergo non habet aliquid eſſe creatū a natura aſſumptū. 3.

Contra. Dicit Auguſtinus Sicut ab eo, quod eſt ſapere dicta eſt ſapientia, ita ab eo ꝙ eſt eſſe, dicta eſt eſsentia, ſed non poſſunt eſſe plures ſapiētiæ, quin ſint plura ſapere igitur &c. Notandum, quod ſicut dicit Sc. certum eſt de eſſe eſsentię, quod tantum differt ab eſsentia in modo cōcipiēdi, ꝙ i Chriſto tot ſunt talia, quot ſunt eſsentiæ, certum ē etiam de eſſe ſubſiſtentiæ, ꝙ eſt eſſe actualis exiſtentiæ in ſeipſo nō depēdētis in ſubſiſtēdo ad aliud ut ad ſuppoſitū, ꝙ nō ē niſi unicū tale eſſe ī Chriſto. De eſſe ēt, ꝙ ſignat compoſitionē intellectus unientis prędicatū cū ſubiecto, ꝙ eſt ſincathegoreuma, de quo dicit philoſophus v. methaphiſicę ꝙ eſſe ſignat uerū, & nō eſſe falſum, patet, quia tot poſsūt eſſe ibi talia eſſe, quot poſſunt prędicari de ſubiecto. Sed de eſſe reali actualis

exi-

exiſtétię, prout diſtinguítur eſſe exiſtetię ab eſſe eſſentię, & ab eſſe ſubſiſtentiæ dubitatio eſt vtrum ſit aliquod eſſe tale in Chriſto aliud ab eſſe increato. Et dicit doctor ſanctus in tertia parte ꝙ non: quia ſi hæc natura eſſet in ſuppoſito proprio, idē eſſet eſſe naturæ, & perſonę, igiť, & nunc. Ité accidens nō dat aliquod eē ſubiecto, quia tūc tot eſſent eſſe in Petro, quot accidentia. Natura aūtem humana quaſi accidentaliter aduenit verbo. Contra hāc aūt opinionem argui pōt multipliciter. Primo ſic. Generationis terminus eſt eſſe exiſtentię, vel aliquid habens tale eſſe ex quinto Phyſicorū, ſed Chriſtus vere fuit temporaliter genitus ex matre, ſm Damaſce. non āt ſm eſt increatum, igitur. Itém anima Chriſti fuit creata, & creatio terminatur ad exiſtentiā nō increatum, ergo creatam. Ité ſecundo de anima. Viuere in viuētibus eſt eſſe, ſed in Chriſto eſt alia vita āb increata, alioquin nō fuiſſet vere mortuus, igitur. Ad primam aūt rationem opinionis dicendum, ꝙ perſona diuina ſupplet, perſonalitatem propriā terminando dependentiam naturę ad ſuppoſitū, ſed non ponendo identitatem inter eſſe naturæ, & perſonæ. Præterea dicendū, ꝙ perſona nō dicit niſi duplicem negationem vltra eſſe naturę, ergo q̄tuncunque perſona tollatur, eſſe naturę non tolleť. Ad aliud ēt dicendum, ꝙ falſum accipit, accidens .n. habet propriū eſſe actualis exiſtentię, pōt .n. per ſe exiſtere, & terminat generationem ſecundum quid. Habent ergo accidentia in ſubiecto, propriā exiſtentiā, licet non perfectā quemadmodū etiam partes ī toto propriā habent exiſtentiam, licet non ſubſiſtentiā.

His p̄miſſis, ponendę ſunt tres conc Prima eſt. Licet in Chriſto ſit vnicum eſſe ſubſiſtentiæ, ſunt tñ plura eſſe exiſtentiæ. Prima pars pātet, quia Chriſtus eſt vnicum ſuppoſitum, eſſe autem ſubſiſtentiæ eſt eſſe ſuppoſiti. Secunda pars ſatis patet ex dictis. *Con. 1.*

Secunda conclu. Perſona Chriſti non eſt cōpoſita per aſſumptionem naturę humanæ, patet, quia vbicunque eſt cōpoſitio, ibi in vtroq; extremorum eſt imperfectio, quia oportet vtrunq; extremorū eſſe in potentia ad reliquū, ſed talis imperfectio nō pōt eſſe in verbo, igitur. Et ſi arguatur per illud Dam. In domino *Con. 2.*

mino Ieſu Chriſto duas naturas eſse cognoſcimus;& vnam hypoſtaſim ex vtriſque cōpoſitā. Dicendum ꝙ Dam. large accipit cōpoſitionem, vt ſe extendit ad vnionem illo modo quo loquitur Dion. vocans iſtam ſacratiſſimam vnionem mirabilem compoſitionem dñi Ieſu. Licet ergo perſona ibi ſubſiſtat in duabus naturis tñ proprie dici nō debet ex illis compoſita.

Cm. 3. ¶ Tertia cōc. Chriſtus nō poteſt dici duo entia; patet, quia non eſt duo maſculinè cum nō ſit duæ perſonæ, nec duo neutraliter, quia non eſt natura humana, habet tñ in ſe duo neutraliter; id eſt duas

.8.b naturas. Et ſi inſtet, ꝙ Chriſtus ſm ꝙ homo, eſt aliquid ſm illud extra de hæreticis, Cum Chriſtus, & ſm ꝙ Deus eſt aliquid, ſed non aliquid idem qđ homo, ergo aliud. Dicendum ſm Scotum, ꝙ licet inquantum Deus non ſit idem aliquid quod eſt hō, nō tamen ſequitur, ergo aliquid aliud: quia neutrum oppoſitorum oportet ineſse cum inquantum, neque.n. deitas eſt ratio eſsendi idem homini, quia tunc in parte eſset talis ratio eſsendi, nec eſt ratio eſsendi aliud ab homine, quia tunc repugnaret ei qđ eſt eſse hominem. Et conformiter diceretur de humanitate. Si tamen ly inquantum, non acciperetur proprie; prout notat rationem inhærentiæ p̄dicati, ſed tantum prout ſpecificat rationē illam ſecundum quam accipitur in ſe, poſſet cōcedi, quòd inquantum homo eſt idem aliquid, ꝙ eſt Deus. Ad primum arg dicendum, ꝙ concretum nō numeratur abſq; numeratione ſuppoſiti, habens .n. duas ſcientias non dicitur duo ſcientes, neganda eſt, ergo ibi cōſequentia; & committitur ibi fallacia cōſequentis. Et cum dicitur, quòd ſi eſset vnum, non eſset niſi vnum per accidens, dicēdum, quòd non eſt ibi ens per accidens ſumendo propria per accidens. Natura .n. humana nulli accidit, quia vere eſt. Et ad illud Bernardi dicendum, quod vnitas illa poſt unitatem trinitatis eſt maxima ex perfectione unicorum, non autem ex priuatione diſtinctionis. Ad ſm arg. dicendum, quod natura humana eſt poſſibilis, ſicut effectus eſt poſſibilis reſpectu cauſæ, ſed non vt perfectibile ab ipſo verbo, quia verbū nullius poteſt eſse forma, e conuerſo etiam natura humana

mana non eſt forma verbi, ideo non dat eſſe per informationem, ſed per vnionem, ſicut enim ex iſta vnione verbum hac natura eſt homo, ita hac naturaeſt exiſtens exiſtentia huius naturæ. Ad tertium arg patet per idem, quia infinitum nullam perfectionem recipit, quæ informet ipſum, tamen ſicut iſta vnitur ſibi ſine receptione paſſiua alicuius perfectionis in uerbo, ita verbum ex tali vnione eſt exiſtens exiſtentia huius naturæ.

Vtrum in Chriſto ſint duas filiationes.

Tho.3.p.q.35.ar.5.Sco.3.d.8. q.2.Dur.3.d.8.q.3.

QVAESTIO. III.

TErtio quæritur. Vtrum in Chriſto ſint duæ filiationes.

1. Primo arguitur, quòd nō: quia filiatio cōſtituit filium, ſed Chriſtus non eſt duo filii, igitur.

2. Secundo arg. Si Chriſtus habuit relationem realē ad Mariam diſtinctam a filiatione, quam habet ad patrem certum eſt, q in morte deſiit, velut humanitas, quę eſt eius fundamentum, aut ergo in reſurrectione illam habuit, aut non. Non poteſt dici primum, quia reſurrectio fuit alia acceptio eſſe quam generatio, & ita aliud eſſe acceptum. Nec ſecundum, quia non eſſet modo Mariæ filius, ſicut ante mortem.

Contra. Si pater fuiſſet incarnatus, fuiſſet filius non filiatione æterna, ergo temporali, igitur &c. Notandum quod aliquid dicunt, quod in Chriſto non ſunt duæ filiationes reales, quia filiatio eſt per ſe ſuppoſiti, non naturæ: Chriſtus autem eſt vnicum ſuppoſitum, igitur. Hęc eſt ergo ratio Bon. contra quam, ſic arguit Sco. quia ſi filiatio 3.d.8. tantum eſt perſonę, ſic, q nō poſſit plurificari, licet fundamentum plurificetur, aut hoc ſibi conuenit inquantum relatio abſolutè, aut inquātū relatio talis ſcilicet originis: Non primo modo, quia ſi Chriſtus fuiſſet albus, fuiſſet realiter ſimilis alii albo. Nec ſecundo modo, quia nō magis repugnat relationem originis plurificari in ſuppoſito, quam ipſam originationem, quę pręcedit eam, vt proxima ratio fundandi eā, ſed origines plurificantur in eodem ſuppoſito, ſecundum Dama.

Dam.di.duas Chriſti generationes veneramur. Item Deus pater duas habet relationes originis. Item ſecundum Dam. Chriſtus hēt duas operationes, relatio autem non magis reſpicit ſuppoſitum, q̄ operatio, quia ſuppoſiti eſt operari. Alia autē ratio pro prima opinione ponit a Th. in tertia parte, quia videlicet duæ diſpoſitiones eiuſdē ſpeciei, non poſſunt poni in eodem, duæ āt filiationes ſunt duę diſpoſitiones eiuſdē ſpeciei, igitur. Contra hanc rōnem, ſic arguit Scot. Primo contra maiorem, quia plures fantaſticæ ſpecies ſunt in eodem organo fantaſiæ, & ſunt eiuſdē ſpeciei ſicut & obiecta a quibus generantur, & ſunt in eadem parte organi, quia non poſſet organū in tot minimas partes diuidi, q̄ poſſet per ſe informari tot ſpeciebus imaginabilibus ſeparatī exiſtentibus, quot poſſunt ſimul eſſe in toto organo. Itē ſubiectum habens potentialitatem ad plures formas, eiuſdem ſpeciei eſt illimitatum ad illas illimitatū āt ad aliqua, non oportet illis commultiplicari. Non eſt ergo cōtradictio, plura etiam abſoluta eiuſdem rationis, per accidens ineſſe eidē. De relationibus autem eiuſdem ſpeciei facilius probatur. Primo ſic, quia ſicut paternitas fundatur ſup genuiſſe, ita hæc paternitas, ſuper hoc genuiſſe, & hæc filiatio ſuper hoc genitum eſſe, ergo pater hac paternitate primo reſpicit filium hac filiatione Item correlatiua ſunt ſimul natura, quia destructo vno deſtruitur & reliquum, ergo deſtructa hac filiatione in hoc filio, deſtruitur paternitas in hoc patre, & tamen manet pater reſpectu alterius filii, ergo fuit alia paternitas. Item diſtinctio prioris naturaliter cōcludit diſtictionem poſterioris, ſed non tantum ſuppoſitū relatum pręcedit relationem, ſed etiam fundamentū, ergo multiplicato fundamento multiplicatur relatio, ſed in ꝓpoſito duo ſunt fundaméta, ergo duæ relationes. Præterea dicendū, quod minor illius rationis e falſa, qa filiatio æterna, & filiatio temporalis non ſunt eiuſdē rationis, q̄ maxime verum eſt, ſm eos qui illi rationi innituntur. Ipſi .n. negāt aliquid eiuſdē rōnis poſſe dici de æterno, & tēporali.

His pmiſſis ponēdę ſūt tres cōc. Prima ē. In Chriſto alia eſt filiatio ad patrē, & alia ad matrē. probat Scot. quia filiatio

1. Met. *Con. 1.*

tio eſt, habitudo producti na
turaliter ſimilis producenti
in natura itellectuali, vel ſen
ſitiua In hac autē deſcriptio
ne, nihil per ſe, & primo reſpi
cit ſuppoſitum, niſi rōne pro
ductionis paſſiuè. omnia .n.
alia reſpiciunt naturam, vel
in producto, vel in producen
te. ſed productio paſſiua plu
rificatur ad plurificationem
naturarum actualiter exiſten
tium acceptarum per ipſas
productiones, igitur. Item ad
duos terminos non pōt eſſe
eadē relatio, tunc enim bis re
5. Met. latio diceretur, ꝙ eſt contra
philoſophum ca. ad aliquid.
Co. c. 2. Secunda concl. Vtraque il
larum filiationum eſt realis,
patet primo de æterna, quia
realiter eſt filius æternus. Et
de tēporali probat Sco. quia
illa relatio eſt realis, quę con
ſequitur extrema ex natura
extremorum, ſine actu intel
lectus. poſita autem matre ge
nerante, & ſuppoſito iam ha
bente naturam per genera
tionem ex natura extremo
rum, ſine actu inllectus, ſequi
tur hic filiatio, ſicut ibi ma
ternitas, igitur. Itē ſi Maria
genuiſſet purum hominem,
ille fuiſſet filius relatione rea
li, ſed Chriſtus vt homo non
minus realiter accepit natu
ram a matre, quam purus ho
mo accepiſſe, igitur.
Tertia concl Vtraque fili Con 3.
atione Chriſtus eſt filius na
turalis, patet primo de filia
tione æterna, quia memoria
fœcunda eſt principium na
turale reſpectu filii, de tēpo
rali autē patet, quia accepit
de Maria naturam conſimi
lem, licet modus concipien
di fuerit ſupernaturalis.
Ad primum arg. dicendum 1.
quod ſola plurificatio formę
non ſufficit ad plurificatio
nem concretorū. vnde ī argu
mento eſt fallacia cōſequētis.
Ad ſecundum ar. dicendū, 2.
ꝙ poſt reſurrectionem Chri
ſtus eſt filius Mariæ eadem fi
liatione qua erat prius, quia
filiatio fundatur ſuper eſſen
tiam naturæ acceptæ per ge
nerationem, vel ſuper ipſam
naturam acceptam, ſic actua
liter exiſtentem. Cū ergo ſit
idem terminus, & idem fun
damentum, ſequitur, quod ſit
eadem relatio. Et cū dicitur,
quod alia productione acce
pit eſſe in reſurrectione, di
cendum, quod illa non tollit
filiationem, quæ fundatur ſu
per eſſe acceptum primo p
generationem, & tunc ſunt
ibi duæ relationes cōſequen
tes duas productiones paſſi
uas, quæ fuerūt ad idem eſſe,
& vna fuit interrupta, ſicut

& eſſe fundamenti, alterá vero tunc primo eſt noua.

Vtrum Chriſtus poßit dici filius ſpiritusſancti.

Th.3.p.q.32.a.3.Du.3.d.4.q.1

QVarto quæritur. Vtrũ Chriſtus poſſit dici filius ſpiritusſancti?

Ar. ꝙ ſic, quia conceptionem filii perfectius operatus eſt ſpiritusſanctus, q̃ Maria, ſed Maria eſt mater Chriſti, ergo ſpiritusſanctus, eſt eius pater. igitur.

Cõtra eſt Aug. dicẽs. Quis dicere audeat Chriſtũ eſſe filiũ ſpiritusſancti? Primo notandũ, ꝙ totá rõ paternitatis in patre nõ eſt productio filii ad eſſe, ſed oportet, ꝙ cõueniant in natura, ſm q̃ fit productio. Cũ ergo ſpiritusſanctus nõ cõueniat cũ Chriſto in natura humana, ſm q̃ ſpiritusſanctus ipſum produxerit, ideo patet, ꝙ nõ debet dici pater Chriſti, nec Chriſtus filius eius. Secundo notádum, ꝙ licet de aliis hominibus cõcedatur, quòd ſint filii ſpiritusſancti per gratiam tñ hoc in Chriſto non hẽt locum, propter vnionẽ, quæ non tm̃ facit illum hominem eſſe filium Dei per gratiãm, ſed filium Dei per naturam. Tertio notandũ, ꝙ licet humana natura in Chriſto ſit facta a tota trinitate, ratione cuius factionis dicitᷣ Deus pater creaturarum, iuxta illud. Nunquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit te, & fecit & creauit te? tamen nõ admittitur iſte locutio, Chriſtus eſt filius trinitatis, ut dicit beatus Bon. quia appropinquat errori Arrii, qui poſuit Chriſtum eſſe purã creaturam. In hoc igitur eſt differentiá inter Chriſtum, & alios hoĩes, quia trinitas fecit ſimpliciter alios hoĩes, ſm oẽm ſui naturã, Chriſtũ autem non ſimpliciter ſm omnem ſui naturam fecit. *Deu. 32.*

His pręmiſſis ponẽda eſt talis conc. Non eſt dicendus Chriſtus filius ſpiritusſancti, aut trinitatis. Prima pars probatur, quia ſi Chriſtus dĩceretur filius ſpiritusſa. quia ſpiritusſan. operatus eſt eius conceptionem ergo pari ratione Chriſtus eſſet filius ſui ipſius; quod eſt inconueniens. Secunda pars probatur per Auguſt ii. de trini. dicentem. Ieſus trinitatis filius dĩci non poteſt. *Con.1.*

Ad argu. dicendum, quòd nõ eſt ſimile, quia inter Chriſtum, & matrem eſt conformitas in natura, ſecundum quam

quam conceptus eſt ex tempore, non ſic autem dici poteſt de ſpirituſancto.

Vtrum Chriſtus ſit filius Dei adoptiuus.

Tho. 3. p. q. 23. ar. 1 & 2. Sco. 3. d. 10. q. 1. Dur. 3. d. 11. q. 2.

QVAESTIO V.

QVinto quęritur. Vtrũ Chriſtus ſit filius Dei adoptiuus.

1. Primo ar. ꝙ ſic, q̃a Chriſtus eſt p̃deſtinatus eſſe filius Dei, ſed p̃deſtinare eſt ad hæreditatem adoptare; igitur. Rom. 1.

2. Secundo ar. Dignitatis eſt in homine eſſe filium Dei adoptiuum, ergo hoc Chriſto conuenit.

3. Tertio arg. Charitas Dei facit filios adoptiuos, ut patet p apoſtolũ ad Roma. ſed Chriſtus habuit maximam charitatẽ. igit. Item dicit Hyla. i. de trin. Poteſtatis digni tas nõ perditur dum carnis humanitas adoptatur. Rom. 8.

Cõtra, ſi ſic, tũc eſſet filius trinitatis, quia tota trinitas adoptat, & ita eſſet filius ſui. Item dicit beatus Amb ſup illud ad Ro. Qui prædeſtinatus eſt &c. Legi, & relegi ſcripturas, & nunquam Chriſtũ filium Dei adoptiuum inueni. Item gloſa in epiſtolá ad Philip. Chriſtus inq̃ hõ aſſũpſit nomen Dei, nõ per gratiãm adoptionis, ſed per gratiam unionis. Notandum, ꝙ ſicut di. Sco. Nomen adoptionis translatum eſt a iuriſtis, apud quos dicitur filius adoptiuus, qui nõ eſt naturaliter genitus ab aliquo, nec ex generatione naturali habẽs ius ſuccedendi in hæreditatem, ſed ex gratia pręordinaꝛ, ut habeat ius ſuccedendi, ita ꝙ tria ibi concurrunt, ſ. extraneitas ex generatione naturali, & gratia, quæ eſt gratuita uoluntas ipſius adoptãtis, & bonum ad quod pręordinatur, ſcilicet hæreditas. Rom. 1.

Hoc præmiſſo ponẽda eſt talis concl. Chriſtus non dicitur filius adoptiuus, & tñ p ipſũ adoptamur. Prima pars probatur. Chriſtus eſt naturalis Dei filius, ſed ex oppoſito diuiduntur filius naturalis & adoptiuus: igitur. Itẽ quicunq; adoptatur, de non filio, fit filius, ſed Chriſtus nũquã fuit, quin eſſet filius Dei. igitur. Et ſi dicatur, quod eſſe Chriſti inquantum homo pręintelligitur ipſi gratiæ, dicendũ, quod licet pręintelligatꝛ eſſe exiſtentiæ in Chriſto rõne humanitatis, nõ tñ ſubſiſtetię, immo vnicum eſt Con. 1.

tale eſſe in Chriſto, ſ. rōne diuinæ pſonæ. Secunda pars concluſionis probatur, quia oē quod eſt tale per participationē, reducit ad aliquod tale per eſſenciam, ex ſecundo Meta. ſed Chriſtus eſt naturalis Dei filius, & ita maxime talis, nos uero adoptiui, & per participationem, igiť &c. Ideo ad Gala. Miſit Deus filiū ſuum &c. ut adoptionē filiorū reciperemus Iſta itaque adoptio appropriatur patri tanquam autori, filio ſicut mediatori, ſpiritui ſancto ſicut illi cui attribuitur charitas per quam adoptamur

Galat. 4.

1. Ad primū ar. dicendū, ꝙ hō adoptat per nouum actū uoluntatis, & ita hominem adoptare eſt aliquem ad hæreditatē optare per nouum velle. Deus autē nō adoptat per nouum velle, ſed producendo nouū effectum, ſ. gratiā prędeſtinare ergo diuinū licet ſit præordinare aliquē per actū uoluntatis ad hæreditatē, & quodammodo adoptare ad illam, non tñ ꝓprie dicitur adoptatio, ſed tantū ipſa noua collatio gratiæ dicit adoptatio. Non ergo ſequtur Deus prędeſtinat, ergo adoptat, ſed oportet addere ꝙ illi prædeſtinato, ut qñq; extraneo conferat gratiam.

Ad ſm ar. dicendū ꝙ illud eſt dignitatis ſupplentis i dignitate, qa extraneus nō pōt dignificari, niſi adoptetur. indignitatis autem eſt quando que eum eſſe extraneum. 2.

Ad tertiū ar. dicendum, ꝙ charitas facit filios adoptionis in his, qui habent extraneitatem in hęreditate. cuiuſmodi non eſt Chriſtus. 3.

Ad quartum ar. dicendum quod humanitas dicitur adoptari non ratione illius ſingularis naturæ, quæ fuit aſsūpta a uerbo, ſed ratione conſimilium, quia per illā vnionē adoptātur alii homines. 4.

Vtrum Chriſtus poßit dici creatura.

Tho. 3. p. q. 16. ar. 5. 8. Du 3 d. 11. q. 1. 2. Sco. 3. d 11 q. 2. & 3.

QVAESTIO VI.

SExto q̄ritur. Vtrum Chriſtus ſm, quod homo ſit creatura, & inceperit eſſe.

Primo ar. quod ſic, quia ī Chiſto eſt natura humana ſicut diuina, & per conſequēs proprietates utriuſque naturæ, ſecundum Damaſc. ergo ita dicitur creatura, ſecundū vnam naturam, ſicut creator propter aliam. 1.

 Secun-

2. Secundo arg. Chriſtus eſt hõ prædicatione ĩ quid, ſm illud, extra de hereticis. Cũ Chriſtus, quero ergo quid prędica: hoc prędicatũ hõ, aut aliquid increatũ, aut aliquid creatũ, nõ aliqd increatũ, quia ſic prædicaret idẽ, ꝙ Deus, & tunc idẽ formaliter eſſet dicere, Chriſtus eſt hõ, & Chriſtus eſt Deus, ergo ꝑdicat aliquid creatum.

3. Tertio ar. Chriſtus ẽ hõ, aut ergo creatus, aut increatus, nõ increatus, qa ſic eſſet hõ æternus, ergo creatus.

4. Quarto ar. de quo ꝑdicaẽ iſerius & ſupius, ſed creatura eſt ſupius, ad oẽ aliud a Deo, ergo de Chriſto de quo dicit homo, dicitur creatura.

5. Quinto ar. Chriſtus rõne corporis ẽ cõceptus, ergo ratione animæ eſt creatus.

6. Sexto arg. quod conuenit toti, ſecundum partem, dicit de toto, ſed naturæ humanæ cõuenit eſſe creaturam, ergo hoc dicitur de Chriſto, maxime ſecundũ quòd homo.

7. Septimo argu. Quod generatur incipit eſſe ſimpliciter, ſed Chriſtus genitus eſt, ergo incipit eſſe.

Cõtra. Dicit Amb. lib. de ĩcarnatione. Quid ꝑfidius, q̃ dicere, ꝙ Chriſtus eſt creatura? Et Aug in lib. de religione Chriſtiana. Non audiamus eos, qui dicunt ꝙ Chriſtus eſt creatura. Et Damaſ. dicit. Hõ ille fuit sine principio. Primo notandũ, omiſſis multis modis dicendi, quòd illud denominatiuum, quod natum eſt denominare generaliter multa, puta, totũ, partẽ, accidens, & ſubiectum, nec denominat totũ ꝑ partẽ, nec ſubiectũ ꝑ accidẽs, ſicut unũ, ꝙ natũ eſt dici de ſubiecto, & accidente nõ denominat formaliter ſubiectũ ꝑ accñs. Nõ .n. dicit Sortes vnus ꝑ vnitatem accidentis, puta albedinis Hoc aũt ꝙ eſt creari, natum eſt dici generaliter de oibus aliis a Deo, tam de ſuppoſito, q̃ de natura, ideo nõ denominat ſuppoſitũ rõne naturæ, niſi cõueniat ſuppoſito propria denominatione. Nullo autem mõ cõuenit huic ſuppoſito, nisi quia denominat ipſam naturã, ergo nõ põt denominare ſuppoſitum. Secundo notandũ, quòd cũ dicit Chriſtus, ſm quod homo eſt creatura, si ly, ſecundum quod hõ, proprie accipiaẽ, & reduplicatiuè, non magis eſt iſta uera, Chriſtus ſecundũ ꝙ hõ eſt creatura, q̃ iſta, Chriſtus eſt creatura, reduplicatio .n. addita, nõ tollit repugnãtiam extre-

extremorum, quia eſt determinatio extremi ad extremū, ſed ſi addatur illa determinatio, ſm ꝙ hō alteri extremo, puta prædicato, vt diſtrahat ipſum repugnātia ſubiecti, tolleret illa repugnantia prędicati ad ſubiectum, q̄ fuit prædicati ſimpliciter ſū pti ad ſubiectum, & ſic pōt cōcedi, q̄uis tñ ſit impropria & exponenda per iſtam, Chriſtus, ſecundū humanitatem eſt creatura. Exēplum huius ſicut iſta eſt falſa, ethiops, ſecundū ꝙ habens dentes eſt albus, pro ut illa propoſitio eſt proprie reduplicatiua iſta tñ eſt uera ethiops eſt albus, ſm dentes, & ēt iſta Ethiops eſt albus ſm ꝙ habens dentes, prout ly ſm quod diſtrahit pdicatum, ſed tñ ſic non eſt propria. Tertio notandū, ꝙ circa iſtā propoſitionem, Chriſtus icepit eſſe, ſunt multi modi dicēdi. Vnus ē Tho. dicentis, quod illa eſt ſimpliciter falſa, quia terminus in ſubiecto poſitus, ſtat pro ſuppoſito, & incipere eſſe repugnat perſonis diuinis. Sed cōtra ex iiſdem rōnibus ſequeretur, quod iſta ſit falſa, Chriſtus eſt mortuus, quia terminus in ſubiecto poſitus ſtat ꝓ ſuppoſito ꝙ non eſt mortuū. Præterea mors repugnat perſonis diuinis, iō aliter dicendū eſt ſm Sco. ꝙ ſi incipere eſſe dicat inceptionē ſm eſſe eius de quo dicit, ſic iſta propoſitio eſt falſa, ſicut & illa Chriſtus eſt creatura. Si uero dicat inceptionem ſm quodcunque eſſe ſimpliciter illius, i. ſm quodlibet eſſe ſubſtantiæ, ſic iſta propoſitio ē vera de uirtute ſermonis, & eſt ſenſus, ꝙ Chriſtus habet aliquod eſſe ſimpliciter, qd prius non habuit, vnde ibi Chriſtus ſupponit propoſitio, vt eſt ſuppoſitum in natura humana, ſicut ſortes albus ſupponit pro ſuppoſito ſubſtantiæ, vt eſt in albedine exiſtens. Sancti tñ noluerunt concedere iſtam propoſitionem propter hęreticos, qui dixerunt Chriſtum ſimpliciter incepiſſe quantum ad primum eſſe. ponentes eum eſſe puram creatam.

Thom. 3. par.

His pmiſſis ponendę ſunt tres cōcl. Prima eſt. Hęc ē falſa. Chriſtus eſt creatura patet ex primo notabili. Item ſi Chriſtus ſit creatura, quæro an rōne pſonę, & hoc nō, quia perſona nō eſt creata, aut ratione naturæ humanæ, & hoc non, quia natura humana non pdicatur de Chriſto, niſi in cōcreto. Cū ergo nihil creatum dicat de Chriſto, Con. 1.

ſto, cum nihil creatum ſit in eo, niſi humana natura, quæ non dicitur de ipſo, iō Chriſtus non dicit creatura Si ergo aliq̄ auctoritates ſanctorum videant dicere Chriſtū eſſe creaturam pie ſunt exponendę ſic Chriſtus eſt creatura, id eſt habens naturam humanam quæ eſt creatura

Con. 2 Secunda concl. iſta propoſitio Chriſtus ſm quod hō ē creatura ſi ſecundum ꝙ hō ſumatur propriè,& reduplicatiue,eſt falſa. ſi uero ſpecificatiue,&diſtractiue,eſt vera, patet ex ſecundo notabili.

Con. 3. Tertia concl. iſta propoſitio,Chriſtus incipit eſſe , in vno ſenſu eſt neganda, & in alio concedēda,patet ex tertio notabili.

1. Ad primum ar.patet reſpōſio ex primo notabili,poteſt ēt aliter dici , quòd creator non dicit aliquid repugnans huic ſuppoſito, ſicut creatura,creatoris .n. eſt dare eſſe prima cauſalitate poſt non eſſe,hoc autem Chriſto repugnat Creari vero eſt accipere primum eſſe a primo efficiente poſt non eſſe , hoc autem Chriſto non repugnat.

2. Ad ſm ar.concedēdum ē, ꝙ homo prędicat aliquid de Chriſto,& illud eſt creatū & creatura, ita ꝙ de illa natura vere dicitur creatura,ſed nō ſequitur, ergo de Chriſto,ſi .n. medium accipitur in maiori in abſtracto, & in minori dicatur de Chriſto in concreto erūt quatuor termini.

Ad tertium arg. pōt dici,ꝙ eſt hō creatus, ita ꝙ ly creatus , diſtrahatur ibi p̄ hoc ꝙ eſt hō,vt dicatur,creatus hō, & tunc non ſequitur, ergo ē creatura , ſed eſt fallacia ſm quid ad ſimpliciter,ſicut hic, ſortes eſt factus albus,ergo ē factus. Aliter dici pōt, ꝙ diuiſio eſt in ſufficiens . Et licet quodcunque vnum in ſe diuidatur per alterum iſtorum , non tamen ꝙ in ſe implicat duo .ſ. naturam , & ſuppoſitum,quia ratione naturę ſibi repugnat vnum , & ratione ſuppoſiti ſibi repunat aliud. 3.

Ad quartū ar.dicendum,ꝙ quæcunque quidditas in abſtracto,pertinens ad quodcūque genus , hēt creaturam p̄ ſuperiori denominatione . ſed nō omne concretū cuiuſcunque generis hēt creatum pro ſuperiori,ſed tm̄ illud cōcretum,cuius primum eſſe eſt creatum, primum autem eſſe Chriſti non eſt creatum . 4.

Ad quintū arg. dicendū,ꝙ genitū, & conceptū,nata ſūt denominare totū rōne naturæ, non ſic āt eſſe creaturam. 5.

Ad

6\. Ad ſextum arg. dicendum, ꝙ ſi oppoſita poſſunt ineſſe ſm diuerſas partes, neutrum denominat totum ex vi ſermonis, patet de ſcuto, cuius vna medietas eſt alba, & alia nigra, falſum eſt .n. dicere illud ſiue album, ſiue nigrum ſimpliciter, qn tñ prędicatũ natum eſt ineſſe toti per partem, cui pręciſe ineſt, tunc ex hoc, quòd denominat partẽ, ſequitur, ꝙ denominat totũ, quia denominat ipſum, ſicut natum eſt ipſum denominare, quemadmodum viſio nata eſt ineſſe aĩali præciſe ſecundum oculos. Ad propoſitum ar. dicẽdum, ꝙ creatura non ẽ nata enũciari de toto ratione partis, niſi forte illius partis a qua hẽt eẽ primũ, vel ratione totalis eſſe totius.

7\. Ad ſeptimum ar. patet ſolutio ex tertio notabili.

Vtrum Chriſtus ſecundũ quod homo ſit perſona, & Deus.

Tho. 3. p. q. 16. ar. 11. Dur. 3. d. 10. q. 1.

QVAESTIO VII.

SEptimo quæritur. Vtrum Chriſtus ſecundum ꝙ homo ſit perſona, & Deus.

1\. Primo ar. ꝙ ſic. quia Chriſtus non eſt homo, niſi quia iſte hõ, ſed Chriſtus ſm ꝙ iſte homo eſt perſona: illud .n. pronomen iſte deſignat certam perſonam. igitur.

2\. Secundo arg. Dicit Boet. quòd perſona eſt rationalis naturę indiuidua ſubſtantia, ſed huiuſmodi eſt Chriſtus ſecundum quòd homo.

3\. Tertio arg. Perſonalitas eſt ꝓprietas nobilitatis, ſed Chriſtus ſm quod homo habet quicquid nobilitatis eſt in natura humana. igitur.

4\. Quarto ar. quòd Chriſtus ſm ꝙ hõ ſit Deus, quia Chriſtus ſm gratiam vnionis eſt Deus, & homo, ſed gratia competit Chriſto ſecũdum humanam naturam igitur.

5\. Quinto arg. Chriſtus ſm ꝙ homo dimittebat peccata. iuxta illud. Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet in terra poteſtatem dimittendi peccata &c. ſed ſolius Dei eſt dimittere peccatum igitur.

Contra. Si Chriſtus ſm ꝙ hõ ſit perſona, tunc in Chriſto ſunt duę perſonæ, quod eſt falſum. Et ſi ſm ꝙ hõ eſſet Deus, ſequeretur ꝙ ſi nõ eẽt hõ, nõ eſſet Deus. Primo notãdũ ſm Bon. ꝙ in iſtis ꝓpoſitionibus (Chriſtus, ſm quod homo eſt perſona, & Chriſtus, ſecundum ꝙ hõ eſt

 Deus)

Deus) ly ſecundum ꝙ; pōt accipi dupliciter. Vno modo proprie, & reduplicatiue, ut dicit habitudinem cauſæ, uel rationem inhęrentiæ prædicati ad ſubiectum. Alio mō ſpecificatiue, aut concomitatiue, prout, uidelicet, notat in diuiſionem, ſiue unitatem cō comitantiæ.

Con. 1. Hoc ꝑmiſſo, ponenda ē talis concl. Iſtæ propoſitiones (Chriſtus, ſecundū ꝙ homo eſt perſonæ, & Chriſtus, ſecūdū ꝙ hō eſt Deus) ſunt negandę in uno ſenſu, uidelicet ſi teneatur ly, ſecundū quod, reduplicatiuę, & in alio ſenſu cōcedendę, uidelicet ſi teneatur ly, ſecundum quòd concomitatiue. Prima pars patet, quia eſſe hominem non ē ratio ſecundum quā, aut per q̄ Chriſtus ē pſona, aut Deus, quod tamen per illas propoſitiones ſignificatur ī illo ſenſu. Secunda pars patet, quia illo modo dicere, quod Chriſtus ſit Deus, ſm ꝙ hō, aut pſona, ſecundum ꝙ hō non eſt aliud, quàm dicere, ꝙ eſſe perſonā, & eſſe Deum competit Chriſto habētis humanā naturā concomitante diuinitatē in eadē perſona. Et ſi quęratur de iſta (Chriſtus, ſm ꝙ homo, eſt indiuiduum) dicendum ſecundum Bonau. ꝙ indiuiduum poteſt ſumi, ut ſolum nominat eſſe in ſe indiſum, & ſic illa eſt uera, quia teſte Damaſce. a uerbo Dei natura humana aſſumpta ē ī anthomo, aut poteſt ſumi, ut nominat eſſe in ſe indiuiſum diuiſum a quocunque alio, & ſic non eſt uera propoſitio, qa eſſe humanitatis in Chriſto, non eſt diuiſum a uerbo. Vnde quaſi medium tenet inter naturā primę ſubſtantiæ, & accidentis, accidens quippe ihęret, & exiſtit ſubſtātia prima per ſe exiſtit, ſed nō inhæret, humanitas autē Chriſti exiſtit quidem, ut accidens, & prima ſubſtantia, ſed nec inhęret, ut accidens, nec per ſe exiſtit, ut prima ſubſtantia.

Ad primū arg. dicēdum, ꝙ iſta propoſitio, Chriſtus ſecūdū ꝙ ē iſte hō, eſt concedēda, ſi ly iſte demonſtraret perſona, & eſt ſenſus, Chriſtus, ſm quod eſt iſte, qui eſt homo, eſt perſona, ſed tunc non ſeq tur, ergo ſecundum ꝙ hō, immo eſt ſophiſma ſecundū accidens. Si uero ly iſte demonſtraret naturam humanā in anthomo, ſic propoſitio eſt falſa, niſi ly, ſecundum quòd teneatur concomitatiuæ. 11

Ad ſecundum arg. dicēdū, ꝙ in illa diffinitione Boetii, debet accipi indiuiduum pro in- 12

incõcomitabili, qđ uidelicet nõ concomitatur, ut quo, nec ut quod, & ſubſtãtia, pro ſubſiſtentia Vnde Richar quaſi corrigens diffinitionem Boetii, dicit quòd perſona eſt intellectualis naturæ incommunicabilis ſubſiſtentia.

3. Ad tertium ar. dicendum, quod perſona dicit nobilitatem antecedenter, & fundamentaliter rõne, uidelicet naturæ intellectualis in qua ſola reperit perſonalitas. Hac autem naturã perfectiſſimã aſſumpſit uerbum, & multo notabilius eſt eam eſſe perſona tam perſonalitate uerbi, quàm perſonalitate propria.

4. Ad quartum ar. dicẽdum, quod Chriſtus non eſt Deus per gratiam unionis, ſed per naturam, ſed quod ſimul Deus, & hõ hoc ẽ ꝑ gratiã unionis, ſed ex hoc non ſequitur, quod ſi Deus ẽm quod ho, niſi prout ly, ẽm quòd, dicit concomitantiam tantum.

5. Ad quintũ ar. dicẽdũ, ꝙ ſi ꝓprie loquamur de dimiſſione peccati, maior ẽ falſa, niſi ut ly, ſecundũ ꝙ, dicit concomitatiã, poſſet tñ cõcedi, ꝓut peccati dimiſſio attribui ali cui quantum ad meritum, ſed ex hoc non ſequitur, quòd ſit Deus inquantum homo, quia mereri non conuenit Deo.

Vtrum in Chriſto ſint duæ uoluntates tantum.

Scot. 3. diſt. 17. q. 1. Thom. 3. p. q. 18 art. 1. 3.

OCtauo quæritur. Vtrũ in Chriſto ſunt duę uoluntates tantum.

Primo ar. quòd non ſunt duæ, quia ois uoluntas eſt domina ſui actus, ſed ſi in Chriſto eſſent duæ uoluntates, altera ſequer motum alterius, & ſibi ſubderetur, & ſic non eſſet domina ſui actus. 1.

Secundo ar. quòd non ſint tantum duæ, quia in Chriſto eſt uoluntas libera ſequens intellectum creatum, & præter hanc uoluntas naturalis, & in ipſo etiam eſt uoluntas increata. igitur. 2.

Contra. Habuit tñ duos intellectus. ſ. creatũ, & increatũ, ergo & tantũ duas uoluntates. Primo notandum ẽm Scot. quod uoluntas poteſt accipi ſub ꝓpria ratione, uel ſub rõne generali. ſ. pro appetitu, & hoc ſecundo mõ ſumendo uol'itate, tot ſunt uoluntates in nobis diſtinctę, quot ſunt potẽtiæ apprehẽſiuę, quia ſicut alia apprehẽſio guſtus, & uiſus, & tactus, ita eſt alia inclinatio, & delectatio conſe- 3. d. 17. q. 1.

conſequens apprehenſioné. Cōiter tñ loquimur de appetitu ſenſitiuo, ſicut de uno,& ille eſt qui ſequitur uirtutem imaginatiuā,& ſicut illa uirt' imaginatiua imaginat obiecta oium ſenſuum, tā in illorum præſentia, quàm in abſentia, ita ſuo appetitu delectat in illis ſi ſint conuenientia. Vel dolet de illis,ſi ſint diſconuenientia Loquendo autem de uoluntate ſub ꝓpria rōne,dubium eſt de naturali uolūtate.&libera an ſint duæ potentiæ. Vbi dicendū,quòd uoluntas naturalis dici pōt tripliciter. Vno mō ipſa potētia libera ſub relatione ad propriam perfectionem,quæ quidem relatio neceſſario ipſam concomitatur, & ſic accipit Damaſc. quando diuidit uoluntatem in heliſim.i.naturalem,& buliſim.i.deliberatiuam, prout, uidelicet libere elicit actum. Secundo modo dicitur uoluntas naturalis,ut diuiditur contra ſupernaturalem,& ſic habet diuidi uoluntas in puris naturalibus contra ſeipſam informatam donis gratuitis. Tertio modo dicitur uolūtas naturalis, inquantum elicit actus conformes inclinationi naturali,quę ſemp ē ad commodū. Libera aūt diciē inquātū ſic poteſt,uel oppoſito modo,& prout poteſt elicere, & non elicere. Secūdo notandū ſm Bon.ꝙ uolūtas pōt ī Chriſto tripliciter conſiderari. Vnꝰ mō ſm cōparationē ad naturam,& hoc mō ſūt i Chriſto duæ uoluntates ſm duplicē naturā Secundo mō ſm potētiā,qua qs uult,& hoc mō Magiſter ſenten.ponit in Chriſto triplicē uoluntatē.ſ.uolūtatē diuinā,uolūtatē rōnis,& uoluntatē carnis, ſiue ſenſualitatis,ſed ī hoc 3.mēbro ſumit uoluntas large pro appetitu. Tertio mō ſm modū uolendi,& hoc mō Hugo de S. Victore ponit ī Chriſto quatuor uoluntates.ſ.uoluntatē diuinitatis, uoluntatē rōnis, uoluntatem pietatis, & uolūtatem carnis. Voluntas autē diuinitatis per iuſtitiā ſnīam dictabat, uoluntas rōnis per obedientiam dictamē approbabat, uoluntas pietatis per compaſſionem in malo alieno ſuſpirabat,uoluntas uero carnis per paſſionem in proprio malo murmurabat. Tertio notādum ſm Bona quòd diſſenſio poteſt eſſe inter uoluntatem rationis,& uoluntatem carnis, & quātum ad uolitum, & quantum ad rationē uolendi, & hoc pertinet ad naturam lapſam per pęnā,

Li de uoluntate Christi.

& culpã. Pôt etiã eſſe conſenſus q̃tũ ad utrunq;, ſicut fuit in ſtatu innocentiæ, & erit ĩ ſtatu gloriæ. Pôt etiã eſſe tertius ſtatus medius.ſ.cõſenſus in rõne uolendi & nõ in uolito, & hoc pertinet ad naturã habentẽ pęnã ſine culpa qualis fuit in Chriſto. Vñ ſequitur, ꝙ in Chriſto uolũtas rõnis, uoluntati carnis conſentiebat, & diſſentiebat diuerſis tñ reſpectib. & poterat in Chriſto eſſe dolor ĩ una, & gaudium in alia, dũ de dolore in uoluntate carnis, uoluntas gaudebat rõnis. Ex q̃bus et ſequit, quod in Chriſto caro nõ c.cupiſcebat aduerſus ſpiritũ, qa q̃uis aliud uellet ſpũs, & aliud caro, caro tamen nõ uolebat, niſi ꝙ ſpiritus uolebat eam uelle.

Con.1. His pręmiſſis, ponendæ ſunt tres concl. Prima eſt. In Chriſto ſunt duæ uolũtates, patet, quia in Chriſto ſunt duę naturę intellectuales ſcilicet diuina, & humana.

Con.2. Secunda concl. proprie loq̃uendo, non ſunt ponendę in Chriſto plures uoluntates, quã duę, licet in eo ſint plures appetitus. Prima pars patet, quia non ſunt in eo, niſi duę naturę intellectuales. Dicit autẽ philoſ quod uolũtas ſolum reperitur, in natura intellectuali. Secũda pars probat ex primo notabili.

Tertia cõcl. Volũtas creata in Chriſto ſemper fuit cõformis diuinæ in ratione uolendi, ſed non in uolito. Primũ patet, quia uoluntas humana in Chriſto ſẽp uoluit ꝙ uoluntas diuina uolebat eam uelle. Secundũ ꝓbatur, quia deſtructionẽ Hieruſalẽ, quam Deus uolebat, uolũtas pietatis in Chriſto flebat. Con.3.

1. Ad primũ arg dicendũ, ꝙ ideo uoluntas dicitur domina ſui actus quia cogi non pôt, nõ ergo admittit dominiũ, ex eo, ꝙ ſubditur diuinæ voluntati, hoc.n. oĩ creatę uoluntati cõueniens eſt, nec hẽt verbũ cauſalitatẽ aliquã ſuper actum uoluntatis creatæ in Chriſto, quam non habeat tota trinitas, ideo uolũtas creata in Chriſto, non plus priuat dominio, quàm ſi non eſſet unita uerbo, determinat tñ uerbũ, & non tota Trinitas ab operatione uoluntatis creatæ propter vnionẽ, quæ facit cõmunicationẽ idiomatũ, licet ergo in uoluntate creata, in Chriſto nõ ſit prima libertas, & dominiũ, ſicut nec ĩ quacũq; uoluntate creata, ſed in uoluntate Dei, quæ non hẽt aliam cauſam operantẽ cum ea ad

actue

actum ſuum Eſt tamen ibi tãta libertas, quanta poteſt eſſe in creatura

2. Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ voluntas naturalis vt ſic, non eſt voluntas, neq; potentia, vt dicit Sco. ſed tñ dicit inclinationem potentiæ ad recipiendũ, nõ ad agẽdũ, & ideo, vt ſic eſt imperfecta, niſi ſit ſub illa perfectione ad quam potentia inclinatur. Vñ naturalis voluntas non tendit, ſed eſt ipſa tẽdentia, a qua uoluntas abſolute tendit, & hoc paſſiue ad recipiẽdum, ſed eſt alia tendentia in eadem potentia, vt libere, & actiue agat, & tendat el c ẽdo actum Tunc ad formam argumenti dicendum, quod voluntas naturalis ſecundũ ſuam formalem rationem non eſt potentialis, voluntatis, ſed inclinatio voluntatis qua tendit in perfectionem.

Vtrum Chriſtus potuerit peccare.

Sco.3.d.12.q.1. Th.3.p.q.15. ar.1. Dur.3.d.12.q.1.

NOno õritur. Vtrũ Chriſtus potuerit peccare.

1. Primo arg ꝙ ſic. Ipſe.n. dicit Iohan.viij. Si dixero, ꝙ nõ noui eũ, ero ſimilis vobis mendax, ſed potuit dicere, & dixit totam illam propoſitionem, ergo potuit dicere partem, potuit ergo dicere non noui patrem, & ſic mentiri. igitur.

Secundo arg Dicit Aug. Melior eſt natura creata, ꝗ peccare poteſt, quã illa quæ peccare non poteſt, ſed Chriſtus aſſumpſit naturam noſtram optimam. igitur. 2. *De libe. arb. li.3*

Tertio argu. ꝙ quis poteſt, ſi vult, poteſt ſimpliciter, ſed Chriſtus potuit peccare, ſi uoluit, quia uelle peccare, eſt peccare igitur. 3.

Cõtra. Si potuit peccare, ergo potuit damnari, quod eſt falſum. Item Chriſtus ſemper fuit beatus, ergo non potuit peccare. Notandum, ꝙ impeccabilitas dicitur tripliciter. Primo mõ ſolum negatiue, & hoc mõ intellectu carentia dicuntur impeccabilia. Secundo mõ non ſolũ negatiue, ſed cõtrarie ſe habẽs in perpetuum ad peccatum, & ſi hoc ſit per naturam, ſolus Deus eſt impeccabilis, ſi ãt ſit per habitum, ſic beati ſunt impeccabiles, & ſic forſan Maria ĩ via, maxime poſt conceptionem Chriſti fuit impeccabilis. Tertio modo dicitur impeccabilitas, vt ſit idem ꝙ uix peccabilitas, & hoc

hec modo . dicitur aliquis
impeccabilis,quia vix ad pec
candum ſe inclinat. Vlterius
notandum,ꝙ in natura intel
lectuali, iſta tria ſe habent ꝑ
ordinem,impotentia peccan
di,impeccabilitas,& nō pec-
cans. Dicitur .n. impotentia
peccandi , ſolum in Deo per
naturam, quia ſcilicet habet
liberum arbitrium nō potēs
deficere ex naturali conditio
ne,non ſic autem eſt in qua-
cunque creatura intellectua-
li,habet .n. liberum arbitriū
de ſe flexibile . Impeccabili-
tas autem negat ordinem ad
peccandū. Nō peccās autē ſo
lum negat actum peccandi.

Con.1. His præmiſsis, ponenda ē
talis concl. Chriſtus peccare
non potuit,patet,quia a pri-
mo inſtanti fuit beatus,& ſic
beatitudo ſibi abſtulit omnē
peccabilitatem Sanctus autē
Thomas ponit fundamentū
3.ſen. d. huius veritatis.Erat enim do
12.q.1. minus Ieſus ūiator, cōprehē
ſor,& Deus.Inquātū viator
erat regula aliorū viatorū,iō
non debuit ei ineſſe obliqui
tas.Inquantum comprehen-
ſor , fuit immutabiliter vlti-
mo fini coniunctus , ideo ab
eo auerti nō potuit. Inquan
tū vero erat Deus,ſic eius hu
manitas erat organum deita
tis,&ita peccatum in eo locū
habere non potuit. Beatus tñ
Bona cōcedit in Chriſto po
tentiā peccandi, ſed valde re
motā , qa videlicet habuit li
berū arbitriū creatū ꝙ de ſe
ē flexibile ad bonū, & malū .
Et ſi iſtet , qa dicit philoſ. ꝙ *Topic.*
Deus & ſtudioſus pōt praua *lib.4.*
agere. Dicit Tho. allegando
Rabi Moyſem, ꝙ illa aucto-
ritas ſic eſt gloſanda poteſt
ſupple ſi vellit,eſt autem im-
poſſibile,ꝙ velit.Vel dicēdū,
ꝙ illā propoſitionem ponit
philoſophus per modum e-
xempli, exemplorum autem
non requiritur veritas.

Ad primum argum. dicen 1.
dum , quòd licet Chriſtus
potuerit dicere materialiter,
tantum illam orationem,nō
tamen ſignificatiue aſſeren-
do,videlicet illam partem.

Ad ſm arg. dicendum ſm 2.
Scotum , quod naturam quā
aſſumpſit, erat de ſe poſſibi-
lis peccare , quia non erat
beata ex vi viſionis.

Ad tertium dicendum , ꝙ 3.
illa maior eſt falſa de vi ſer-
monis,quia notat vnam ca-
thegoricam ſequi ad vnam
conditionalem, quæ cōditio
nalis eſt neceſſaria,& cathe-
gorica,ſequens eſt cōtingēs;
velle .n. reſpectu huius,quod
eſt peccare includit neceſſa-
rio poſſe,quia uelle peccare ,
eſt

eſt iam peccare, conſequens autem, ſcilicet poſſe hoc ſimpliciter eſt contingens, quia alicui naturæ conuenit, alicui non. Si tamen illa maior debeat aliquo modo verificari, ſic eſt exponenda, quod quis poteſt ſi vult, & debet, vel ſi poteſt illud velle, poteſt ſimpliciter, quia ſine illa determinatione, non ſequitur, conſequens, puta ſi non poteſt hoc velle, niſi ex ſuppoſitione impoſſibilis, non eſt poſſibile ſimpliciter, ſicut aut ſumpta maiore, minor eſt falſa, ſ. Chriſtus potuit uelle peccare, quia ſicut nō potuit peccare, ita, nec velle peccare.

Vtrum latria, vel dulia ſit Chriſti humanitas adoranda.

Sco.3. d 9 q.1. Tho.3 p q.25. & 2.2.q.84. Du.3. d 9 .q.1.

DEcimo q̄ritur. Vtrū latria, vel dulia ſit Chriſti humanitas adoranda.

1. Primo arg. quod non ſit adorāda adoratione latriæ, quia latria eſt cultus, debitus ſoli ſummo domino, ratione ſummi dominii, ſed Chriſtus non eſt ſummus dominus, ſm naturam humanā igitur.

2. Secundo argu. Chriſtus ſecundum naturam humanam adorauit, quia orauit, ergo ſecundum ipſam habuit ſuperiorem igitur.

Tertio arg quantumcūq; humanitas ſit unita uerbo, nō excedit limites creaturę, ergo non eſt adoranda, niſi cultu debito creaturæ. 3.

Quarto ar. ſup illud pſal. Adorate ſcabellum pedum eius. Dicit gloſa. Non adoratione latriæ, quę ſoli Deo debetur. 4.

Quinto arg. Solum illud ē latria adorandum, quòd eſt ſuper omnia diligendum, ſed Chriſtus tantum ſecundum naturam diuinam eſt, ſummè diligendus. igitur.

Cōtra. Dicit Dam. in ſuis ſententiis. Chriſtus eſt perfectus Deus, & perfectus homo, quem adoramus vna adoratione cū patre, & ſpiritu ſancto, & incōtaminata carne eius. Primo notandū, q ſecundum Rabanū adorare eſt eū, qui adorādus eſt tota mētis intentione q̄rere. Eſt aūt duplex adoratio. ſ. adoratio latriæ & duliæ. Dulia āt nominat reuerentiā debitā creaturę intellectuali. Latria uero eſt cultus ſoli Deo debitus, & hēt tria nomina in gręco. Primo. n dicit̄ latria, & interpretatur religio. Secūdo modo dicitur theoſebia i. diuinus cultus. Tertio dicit euſebia 5.

Bia i.bonus cultus.In latino ēt tria habet noīa. Primo.n. dicit religio. Vñ dicit Tulli-
Reto.l.3 us,ꝙ religio eſt, quæ ſuperiori naturę, q̄ diuinā uocāt cui tñ,cerimoniāq; affert.Secundo modo dicitur ſeruitus, loquēdo ſimpliciter, quia ſic loquēdo, ſoli Deo debet,iuxta illud.Dominū Deū tuū adorabis, & illi ſoli ſeruies.Tertio dicit pietas,inq̄tum.ſ.ten
De ci.dei dit in diuina,ut patet ꝑ Aug.
lib. 10. Secundo notandū, ꝙ ſicut di
3.d.9.q.1 cit Sco.Hoc nomē latria pōt accipi ęquiuoce.Vno mō pro cultu,ſiue reuerētia exhibita Deo in interiori actu,uel exteriori rōne ſummi dominii, uel ſummi boni . Alio modo pro habitu inclināte ad talē actū & talis habitus,cū ſit recte rōni conſonus uirtus eſt, non quidē theologica,qa nō habet pro obiecto immediato bonū increatū, ſed honorē deferendū domino increato.Eſt ergo uirtus moralis,& potiſſime cōtinetur ſub iuſtitia,qua reddit ſuperiori, ꝙ ſibi debet. Quæſtio āt iſta nō eſt de latria uirtute,ſed de actu,quia tentio,uel debitum, non proprie pertinēt ad habitum , ſed ad actum,qui eſt īmediate ī poteſtate noſtra. De iſto āt actu eſt pręceptum affirmatiuum, quod licet obliget ſemper , non tñ ad ſemper . pro tempore autē legis Moſaycæ uidetur determinatio facta fuiſſe ad actum huius pręcepti per tertium præceptum decalogi.Tēpore uero legis Euangelicę,determinatio facta eſt ad diē dominicā & alias feſtiuitates ſub eccleſiaſtico præcepto cadentes . Si alio tempore tenetur aliquis ad actum adorationis latriæ, dubiū eſt, ſed hoc eſt certum, quod tenetur creatura intellectualis recognoſcere,& reuereri ſummum dñm ſuum aliquando, & præcipue temporibus ſupradictis Tertio notandum, ꝙ cum quærit . An Chriſto debeat latria, ſolummodo ſecundum naturā diuinā , ſicut dicit Scot. ly ſolūmodo pōt accipi dupliciter.ſ. cathegoreumaticè , vel ſincathegoreumaticè.Primo modo dicēdum eſt , ꝙ ſic qa ſufficiēs ratio ſummi adorabilis,eſt in Chriſto cōſiderato ſm ſolam diuinā naturā. Si vero teneatur ſincathegoreumaticè, tunc notat excluſionem ab vno extremo reſpectu alterius , & hoc modo iterum diſtinguit Scotum quia poteſt excludere aliquid,vel a termino adorationis, vel a ratione adorandi. Secundo autem modo di-

ci poteſt

ci poteſt, quod Chriſtus ſolũ
modo ſecundum naturam di
uina eſt adorandus, quia nul
la eſt alia ratio debitę adora
tionis ſummo domino. Pri-
mo modo vero dicendum, ꝙ
non ſolum modo ſecundum
naturam diuinã eſt Chriſtus
ſit adorandus, quia a termi-
no adorationis non debet
excludi natura humana, qua
ſi ipſam includendo non poſ
ſet totũ adorari. Vnde dicit
Damaſ. ꝙ adoramus verbum
cum carne. vbi ly, cum accipi
tur aſſociatiuę, non ãt copu-
latiuę, vt ſit ſeſus. Adoramus
verbum cum carne, id eſt ha
bens carnem ſibi vnitã, non
autem, cum carne quaſi ado
rantes verbum, & carnem, ita
quod ſit propoſitio copulati
ua, & hoc conſiderando car-
nem, vt caro eſt, & nõ vt eſt
vnita diuinitati. Exemplũ ad
hoc eſt de toto, & partibus. Si
enim reuereor hominẽ pro
pter ſapientiã, & virtutes to-
tum reuereor corpus, ſcilicet
& animam, non animam ex-
cludẽdo corpus ab ipſo reue
rito. Similiter cum totum ho
minem adoro, non honoro
præciſe caput excludendo ali
as partes ab illa adoratione.
Et ſi arguatur contra prędi-
cta, quia ſummũ dñium non
conſequitur immediate na-
tura diuina, quia ſecundum
Aug. Nõ fuit dominus niſi ex *De Tri. Lib. 7.*
tẽpore ſicut creatura fuit ſer
ua, ſummũ ergo dominiũ eſt
ratione creationis, ſed tanta
ratio dominii videtur cõpe-
tere Deo propter beneficiũ
redemptionis, ſicut creatio-
nis, quia vt dicit Greg. Nihil
naſci profuit niſi redimi pro
fuiſſet. Et prętereà per crea-
tionem confertur tantũ bo-
num naturę, per redemptio-
nem vero bonum gratiæ, &
gloriæ Chriſtus ãt fuit redẽ-
ptor ſecundum humanã na-
turam, ergo etiam ſecundũ
illam vt ſecundum rationem
adorandi non abſolute, ſed
vt ipſa fuit ratio redimendi
debetur Chriſto adoratio,
quæ & creatori. Reſpondet
Scot quod & ſi ad maius ſum
mo non poſſit aliquis obliga
ri, poteſt tamen ad idẽ mul-
tipliciter obligari. Si ergo
tantam ſeruitutem in nobis
exigit opus redemptionis ſi
cut opus creationis, tunc ei,
qui principaliter effecit redẽ
ptionẽ, debetur ſumma ado-
ratio ex alia ratione, quã ex
creatione, ſed non maior, &
iſtud eſt uerum ſi non tantũ
bonitas intrinſeca ſit ratio
adorandi, ſed ipſa, ut commu
nicatiua maximi boni in no
bis; & hoc primarie ex ſe, &
propter

propter ſe: Chriſtus autem, & ſi fuit redemptor ſecundū naturam humanam, non tamen ſecundum eam principaliter effecit redemptionē, ſed tota trinitas. Chriſtus autem ſecundum naturam humanam meritorie tantum. Si autem dicatur, quod ſumma bonitas intrinſeca Deo eſt ratio adorandi cum iſta non ſit alia, & alia pp alium & alium effectum collatum creaturæ, tunc non ſunt plures rationes adorandi quocunque beneficia nobis conferat, Sed reſtat dubitatio. Quę adoratio debeat Chriſto, ſecundum quod homo, ita quod natura illa in quo exercuit opera redemptionis noſtræ, ut meritoria noſtrę ſalutis, ſit alia ratio huius adorationis. Dicendum ſecundum Sco. quod ſicut latriæ exhibendæ ratio poteſt poni bonitas, intrinſeca rei adorandę abſolute, uel bonitas illa, ut communicans ſe adorandi primo, & principaliter ſecundum maximū bonum adorantis, ita etiam poteſt poni ratio adorationis yperdulię, uel bonitas intrinſeca rei adoratę abſolute, uel prout per ipſam tanquam p cauſam ſecundam communicatur adoranti magnum bonum. Si prima uia teneatur nō debet Chriſto ſm naturā humanam, adoratio maior, uel ex alia ratione ex hoc, ꝙ eſt redemptor, quam ſi non eſſet redemptor ſicut, nec ſecundum illam uiam debetur Deo adoratio maior ex hoc quod eſt creator. Si autem alia uia teneatur, poteſt hic dici de yperdulia, ſicut de latria dictum eſt reſpectu Dei, ſcilicet, quod Chriſto, quia redemptor eſt, debetur maior reuerentia, quam ſi non eſſet redemptor, & hoc ſi illa quæ debetur & tunc non eſſet maxima, vel ſi illa eſſet maxima, deberetur ſibi modo eodem ex alia ratione.

His pręmiſſis, ponenda ē talis conc. Humanitati Chriſti, inquantum eſt deitati cōiuncta, debetur adoratio latriæ, ipſi uero abſolute conſiderate non debetur latria, ſed nobilior ſpecies duliæ, ſcilicet yperdulia: patet ſatis ex dictis. Eſt tamen prima pars ſic intelligenda, quod naturę humanę in Chriſto debetur latria, non tanquā rationi adorationis, ſed tanquam termino. Con. 1.

Ad primum, ſecundum, & tertium argum dicendum, ꝙ probant, quod Chriſtus ſolum modo eſt latria adorā- 1.2.3.

dus ſecundum naturam diui nã,prout ly ſolum modo ex cludit omne aliud natura di uina, vt rationem adorãdi.

4. Ad quartum ar.dicendum quod auctoritas illa intelligenda eſt de carne Chriſti ut termino totali adorationis, conſiderando uidelicet eam ſecundum ſe, uel ſi gloſa loquatur de carne,inquantum eſt unita.Reſpondendum eſt modo ſuperius diſtincto de ratione adorandi.

5. Ad quintum ar. dicendũ, ꝙ ponendo bonitatẽ intrin ſecã ſummæ ſecundũ ſe rõnẽ adorationis concedenda eſt maior,& minor diſtigui põt mõ ſuperius dicto. Si aũt te neaĩ,ꝙ ratio adorationis ſit bonitas ſumma, vt ſe ſũme cõĩcans ipſi adorãti, tunc di cendũ,ꝙ licet illud ſolum,ꝙ ſumme eſt adorandũ ſit ſup oĩa diligendum, non tñ ecõ uerſo.Sed dubium uidetꝗ̃uo Chriſtus totus,nõ excluſa ui delicet natura humana,non ſit ſũme diligendus, ſicut to tus ponit adorandus,non ex cludendo naturã a termino adorationis. Cũ.n. illa vnio non ſit ſumme diligẽda,quia eſt bonũ creatum,iõ nec ipſum totũ,ꝙ hẽt totalitatem ſuã ꝑ iſtã unionem põt dici, quod actus diligendi diſtincte reſpuit naturã diligibilẽ, ſicut obiectum,& ita totum ſumme diligitur, quod tñ ſũma adoratione adoratur,q̃ adoratio confuſe, exhibetur toti,dilectio autem reſpicit diſtincte naturã in termino dilectionis. Sed ſi dilectio tẽdere poteſt ęque confuſe in obiectum,ſicut adoratio põt concedi,quod totus Chriſtus habens naturam humanam, ſit ſumme diligendus, licet natura humana nõ ſit ratio ſumme diligibilitatis,nec etiam vnio naturæ humanæ ad verbum. Qualitercunque autem ſi ſicut trinitatem ado ramus una adoratione,& di ligimus una dilectione, non excludendo proprietates ꝑſonales ab eſſentia, quæ tamen proprietates non ſunt formaliter infinitæ, ita etiã tantum eſt in duabus naturis adorare.& diligere,&ita uerbum habẽs naturam hu manam, poteſt ſumme dili gi,licet ipſa natura non ſum me diligatur, nec etiam ipſa vnio naturæ ad uerbum, cũ ſit creata.

Vtrum uirgo Maria fuerit exẽpta ab originali peccato.

Tho.3.p q 27.a.1.Sco.3.d.3 q.1.Dura.3.d.3.q.2.

Circa

CIrca quintum ſuperius in prima parte huius quarti tractatus propoſitum vbi dicendum eſt de Chriſti conceptione in uirgine matre. Primo inquirendũ de puritate uirginis concipientis, uidelicet. Vtrum fuerit exépta ab originali peccato.

1. Primo arg. ꝙ non, quia ad Ro.v. dicitur. Omnes in Adã peccauerunt, & non niſi, quia fuerunt in eo ſecundum rationem ſeminalem, ita autẽ fuit in eo beata uirgo

Roas. 5.

2. Secundo arg. dicit Dama. ſpirituſſanctus purgauit eã, purgatio autem non eſt, niſi a peccato. igitur.

Liber. de concep. uirg.

Tertio arg. Dicit Bernar.
3. quod fuit in peccato originali concepta, & hoc probat in quadam epiſtola, quia nõ fuit ſanctificata ante conceptum, cum tunc nõ eſſet nec ĩ cõceptu, qa ibi fuit libido.

4. Quarto arg. Si beata uirgo non contraxiſſet peccatũ originale, non indiguiſſet redemptore, nec redemptor aperuiſſet ſibi ianuam, quia non fuiſſet ſibi clauſa, ergo Chriſtus non eſſet vniuerſalis redemptor.

5. Quinto arg. Maria habuit pœnas cõmunes humanę naturę, vt ſitim, famẽ, & huiuſmodi, quæ nobis inſunt, propter peccatum originale.

De natura, et gratia, li. 1.

Cõtra Ar. dicit. Cũ de peccatis agitur, de Maria, nullã prorſus volumus habere q̃ſtionẽ. Et Anſ. de cõceptu virginali. Decuit, vt ea puritate virgo niteret, qua maior ſub Deo nequit intelligi, põt autẽ intelligi puta innocentia ſub Deo Primo notandum, ꝙ opinio multorum fuit, beatã uirginẽ fuiſſe conceptã in peccato originali, ꝑ rõnes, & auctoritates prius adductas, & alias cõſimiles. Sed cõtra illas opiniones, ſic arguit Sco. Quia ꝑfecta eſt excellentia Chriſti, inquantum eſt redemptor recõciliator, & mediator. Ex hac uia arguit sic Sco. Perfectiſſimus.n. redemptor & mediator habet ꝑfectiſſimũ actũ mediãdi, reſpũ alicuius ꝑſonę pro qua mediat, ſed Chriſtus eſt ꝑfectiſſimus mediator, & nõ habuit excellẽtiorẽ gradũ mediãdi, reſpũ alicuius ꝑſonę, q̃ reſpũ Mariæ, ergo reſpũ eius habuit ꝑfectiſſimũ gradum mediãdi, ſed hoc nõ eſſet, niſi meruiſſet eã ꝑ̃ſeruari a peccato originalis, qđ probat Sco. tripliciter. Primo ꝑ cõparationem ad Deũ, cui recõciliat. Secundo ꝑ comparationem ad malum a quo liberat. Tertio per cõparationẽ ad

ad obligationem perſonæ, quam reconciliat. Ex prima via ſic arguit. Nullus perfectiſſimè placat aliquem pro offenſa alicuius cõtrahenda, niſi præuenit ne ille offendatur. Nã ſi iã offenſum placat, vt remittat non pfectiſſimè placat, ergo Chriſtus non pfectiſſime placaſſet trinitatẽ reſpectu Mariç, niſi prçueniſſet, vt ei trinitas nõ offenderet: & ſic, vt ipſa non haberet culpã originalem Ex ſecũda via arguit dupliciter. Primo ſic Perfectiſſimus mediator meretur amotionem omnis pœnæ ab eo, quã reconciliat, ſed culpa originalis eſt maior pœna, quam ipſa carentia diuinç viſionis, peccatum enim eſt maxima pœna naturæ intellectualis. Nobilior enim eſt uoluntas inquantũ eſt habens affectionem iuſtitię, q̃ commodi, ſed viſio Dei eſt ſm affectionem commodi, igitur non tãta pœna eſt carentia diuinæ viſionis, ſicut iuſtitiæ originalis, ergo ſi Chriſtus perfectiſſime reconciliauit Mariam, meruit culpam originalem ab ea auferri. Secundo ſic. Chriſtus immediatius videtur fuiſſe reconciliator noſter a peccato originali, quàm actuali, neceſſitas enim incarnationis, & paſſionis, communiter aſſignatẽ ex peccato originali, ſed ſupponitur communiter, quod Mariam præſeruauit ab omni peccato actuali, ergo, & ab originali. Ex tertia via ſic arguit. Perſona recõciliata, non ſummè obligatur mediator, niſi ab eo ſummum bonum habeat, ꝙ poteſt per mediarorem haberi, ſed innocentia illa, ſcilicet præſeruatio a culpa contrahenda, poteſt haberi per mediatorem Chriſtũ, & hoc eſt excellentius beneficium, ſic præſeruari, quàm poſt lapſum reparari, ergo nulla perſona ſummè tenebitur Chriſto, ut mediatori, ſi nullam pręſeruauit a peccato originali. Secundo notandum, ꝙ conceptio alicuius, poteſt dici tripliciter. Primo modo dicitur virilis ſeminis ſuſceptio in muliere, & eius cum ſemine mulieris commixtio. Secũdum modo dicitur corporis formatio. Tertio modo dicitur ipſius animæ infuſio & hoc modo in propoſito loquimur de conceptione. tunc enim incipit aliquis eſſe filius Adę & Euæ, & non ante, tunc ergo, & non ante peccatum incurrit originale. Vnde hoc modò ſumitur conceptio, quando dicimus conce-

ꝯceptionem virginis fuiſſe ſancta & immaculata. Nō.n. intendit eccleſia celebrare feſtum conceptionis acceptæ, pro ſeminum commixtione, tunc.n.nondum erat Maria, & ideo nedum erat ſantifica ta. Tertio notanda ſunt tria pręambula, ſm Sco. Primum eſt, quod Deus potuit facere, quòd Maria nunquam fuiſſet i peccato originali. quod declarat Sc. quia gratiā æquiualet originali iuſtitię, quantum ad acceptionem diuinā. Poteſt autem Deus in primo inſtanti animæ infundere ſibi gratiam. Secundum eſt. Potuit Deus feciſſe, vt Maria tātum eſſet in peccato in uno inſtanti. probat Sco quia potuit eſſe tempore illo quo fuit concepta in peccato, ergo ſimiliter potuit eſse in gratia; nec neceſse fuit tunc ꝙ fuiſset in gratia in primo inſtanti illius temporis, cum n. Deus uoluntarie agat, & nō neceſsario, poteſt agere in tēpore, in cuius primo inſtanti non egit. Tertium eſt. Potuit Deus facere, vt per aliquod tempus Maria eſset in peccato, & in ultimo inſtanti illius temporis purgaretur, & hoc eſt ſatis manifeſtum. Quod autem horum trium, quæ oſtenſa ſunt eſse poſſibilia factum ſit probabile uidetur quod excellentius eſt attribuere Mariæ.

His præmiſſis ponenda eſt talis concluſio. Beata uirgo fuit totaliter immunis ab originali peccato, patet ſatis ex dictis. Con. 1.

1. Ad primum ar. & ad oēs auctoritates, quæ videt ſonare Mariā habuiſse originalē culpam dicendum, ſm Scot. quod quilibet filius Adę naturaliter eſt debitor originalis iuſtitiæ, & ideo omnis talis habet, vnde contrahat peccatum originale, ſed alicui primo i inſtanti creationis animæ detur gratia, ille, licet careat originali iuſtitia nunquam eſt debitor eius, quia merito alicuius pręuenientis peccatum; datur ſibi gratia, quæ ęquiualet illi iuſtitiæ quantū ad acceptionē diuinā, immo excedit omnes ergo tales auctoritates intelligedæ ſunt de lege cōmuni. Maria autem exempta fuit per priuilegium, quia ei primo inſtāti collata ē gratia.

2. Ad ſm ar. dicendū, ꝙ Damaſ. loquit, non de purgatione a peccato, ſ. de purgatione a minus perfecto ad magis perfectum, ſicut in multis capitulis cęleſtis ierarchię legitur in angelis bea-

tis eſſe purgatio.

3. Ad tertium arg.dicendũ, quòd in inſtanti conceptionis fuit ſanctificata non a culpa, quæ tunc infuit, quia nulla fuit, ſed a culpa, quę tunc infuiſſet, niſi tunc gratia illi animæ infuſa fuiſſet Et cum dicitur ibi fuit libido, dicendum, quòd licet fuerit libido in conceptione, quę dicitur ſeminum commixtio, nõ tñ in conceptione, quę eſt coniunctio naturarum, ſcilicet animę & corporis, & dato, ꝙ in conceptione ſeminũ fuiſſet creatio animę, nõ fuiſſet inconueniens aliquod gratiam tunc fuiſſe infuſam, propter quam anima non contraxiſſet aliquã infectioné a carne cũ libidine ſeminata.

4. Ad quartum arg.dicendũ, quòd conſequentia non ualet, ex mõ .n. purgationis cõtraxiſſet originale, niſi fuiſſet præuenta per gratiam. Et ſi arguat, quia prius fuit naturaliter filia Adę, quam habuerit gratiam, in ille autẽ priori tenebatur ad iuſtitiam originalem, & non habuit, ergo cõtraxit originale. Dicẽdũ, ſm Sco. ꝙ natura animæ pręcedit naturaliter carentiam originalis iuſtitię, & iuſtitiã illam originalem, quia quantum eſt ex parte ſubiecti, qđ eſt prius naturaliter vtroq; oppoſito prius naturaliter priuatio ineſſet, nec oportet prius eſſe ſub priuatione, q̃ ſub oppoſito. Exẽplum, ſi materia cõparatur ad formã, & ad priuationem, prius naturaliter eſt materia non habens formã, q̃ habens, nõ ꝙ in illo inſtanti, in quo habet formam realiter, nõ habeat eã; quia tunc contradictoria eſſent ſimul, ſed quia tũc materia, q̃tum ex ſe dimiſſa, ſibi non haberet formã, ſi aliud habens non daret. Similiter ſubiectum eſt prius naturaliter vtroq; oppoſito, quia prius naturaliter eſt vnũquodque illud, quod eſt in ſe, q̃ ſit, vel non ſit aliquod, quod eſt ab aliquo. & ita licet materia prius ſit priuata q̃ formata, non tamen ſequitur, ꝙ ipſa aliqñ ſit, nõ ſub forma. Similiter licet prius natura, ſit aliqd in ſe q̃ priuata, vel formata, nõ tñ ſequitur, ꝙ ipſa aliqñ ſit in ſe, ita quod nec ſub priuatione, nec ſub forma, quia hoc mõ non eſt prius, niſi ſm propriã rõné eius, ꝙ dicitur prius. Cõcedendum eſt igitur, ꝙ prius naturaliter Maria fuit filia Adæ, quã iuſtificata. ſed non ſequitur ergo in illo inſtanti fuit priuata, quia natura animæ, ita natu-

naturaliter præceſſit priuationē iuſtitiæ, ſicut ipſam iuſtitiā,ſed tm̄ hoc pōt inferri, ꝙ in rōne naturæ, quæ ē fundamentū filiationis Adę,nec includitur iuſtitia, nec eius carentia,quod eſt verum. Et ſi dicas ipſa prius naturaliter eſt carens iuſtitiæ, q̄ habens eam. dicendū, ꝙ hęc prius natura nunquàm ineſt ſibi, ſed tātum ineſſet ſi cauſa extrinſeca, non poneret oppoſitū eius ineſſe. Licet enim in ordine naturę, qui eſt inter poſitiua,id quod eſt prius natura ſit prius in eſſendo,tamen quando eſt inter oppoſita priuatiuè prioritas per cōparationem ad tertium, non oportet,ꝙ prius primo inſit, quanuis ineſſet ſi aliud non impediret. Sed iterum argui pōt,quia Maria nō fuit iuſta, in primo inſtanti naturæ, ergo tunc fuit iniuſta, vel non iuxta, ex ſecundo periarmenias.Dicendum, ꝙ talis conſequentia non valet in prędicatis cōpoſitis. Vnde nō ſequtur.Non eſt albū lignū,ergo eſt nō album lignum. Ita nō ſequitur.Maria non eſt iuſta in primo inſtanti .i. ratione ſui, ergo eſt nō iuſta ratione ſui:quia neutrum illorū eſſētialiter includit. Et ſi dicas ī primo inſtanti naturę, verè intelligitur non iuxta. dicendum,quòd non, ſed verè nō intelligitur iuſta,quia abſtrahentium non eſt mendaciū. ſecundo phyſicorum.

Ad illud autem, quod dicitur de apertione ianuæ, patet,quia ianua fuit ſibi aperta per meritū paſſionis Chriſti præuiſæ,& ſpecialiter acceptatę, in ordine ad hanc perſonam, ſic vt ei ianua nūquàm clauderetur. Si autem inferas ſi mortua fuiſſet, añ paſſionem filii vtrum fuiſſet beata. Dicendum,quòd ſicut patribus iam ab originali purgatis, non patuit ianua quouſque paſſio Chriſti fuit exhibita,ita probabile eſt,ꝙ nec beatæ virgini, & ꝙ ad limbum patrum deſcēdiſſet. 1.c.17.

5. Ad quintum argu. dicendū,quod non concludit. poteſt enim mediator reconciliare aliquem, vt auferantur ab eo pœnæ ſibi inutiles, & relinquatur in pęnis vtilibus. Originales autem culpa,non fuiſſet vtilis Mariæ, pœnæ vero temporales fuerunt vtiles, quia in eis meruit.

Vtrum Beatisſima virgo Maria Chriſtum concipiens, uerè fuerit mater Dei & hominis.

Scot.3.d.4 q.1. Tho.3.p.q.35. ar.3.& 4. Duran.3.d.4.q.2.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrum Beatiſſima Virgo Maria Chriſtum concipiens, verè fuerit mater Dei & hominis.

1. Primo arg. quòd nõ, quia contraria non pñt eidem ſimul ineſſe, ẽt per potentiam diuinam, quia tunc eſſent cõtradictoria ſimul vera de eodem. vt patet p philoſophũ (*4. Met. t.c.51.*) ſed virginitas & maternitas opponunt contrarię. igitur.

2. Secundo arg. Mater ſe hẽt actiuè ĩ gñatione prolis, ſi. n. paſſiue tm̃ Adam eſſet mater Eue, & limus eſſet mater Adę, ſed Beatá virgo, nõ ſe habuit actiuè in generatione Chriſti, quia hæc generatio fuit in inſtanti. virtus autem creata non operatur in inſtanti ad id ꝙ natũ ẽ fieri ĩ tẽpore. igiť.

3. Tertio arg. dicit Chriſtũ non deſcendiſſe a parẽtibus, ſecundum ſeminalem rationem (*Au. 10. ſuper ge.*) ſed ſi beata virgo ſe habuiſſet actiuè reſpũ formationis corporis Chriſti, videretur corpus illud formatum fuiſſe, ſecundum rationem ſeminalem. igitur.

Contra (*Luc 15.*) Concipies in vtero, & pariés filium. Primo notandum, quòd opinio aliquorum eſt, quòd ſolus pater rationem actiui, & mater rationem paſſiui, ita ꝙ ipſa tantũ miniſtrat materiam prolis, & in ſolo ſemine patris, eſt vis actiua, & formatiua. Et hęc uidet eſſe opinio philoſophi, (*De animalib. li. 15.*) comparantis uirtutem ſeminis patris artificis, & materiã miniſtratam a matre, ligno de quo artifex facit ſcamnũ. Sed contra hoc arguitur, qa formas eiuſdem ſpeciei conſequuntur potentiæ naturales eiuſdem ſpeciei, ſed mas, & fœmina, ſunt eiuſdem ſpeciei. ergo formas eorum conſequitur potentia eiuſdem rationis. igitur. Vnde etiam dicit Damaſ. ꝙ beata virgo, ſimul habuit uirtutem ſuſceptiuam, & virtutem generatiuã. (*1. Met. t.c 78.*) Ad philoſophum autem dicẽdum eſt, quod intendit dicere, quod agens principalius ẽ pater, & minus prĩcipale mater, ipſa tamen principalius miniſtrat materiam. Vnde dicit Auicen. in primo canone Galenum fuiſſe huius opinionis. Secundo notãdum, quòd opinio bona eſt, quod Maria miniſtrauit materiam in qua erat uis actiua, ſed illa uis non habuit actionem aliquam; quia eius actionem p̃ ue-

uenit ſpiritusſ.ſubito formās corpus de miniſtrata materia. Dicit ergo virgo mater Chriſti, pro eo quod prebuit materiam illam, inquantum .n. ex parte ſui erat vñ agerer. Sed contra. Si quis ẽt perfectiſſime actiuus haberet lignum approximatum, & tñ præueniret ab agente fortiori calefaciente lignum, nullo mõ ignis eſſet cã agens reſpectu illius caloris, ergo ſimiliter in propoſito. Eſt aũt alia opinio Guillermi Varro. ꝙ Mariæ collata fuit vis ſupernaturalis, ſm q potuit cooperari ſpirituiſancto in inſtanti. Sed cõtra hoc arguit Scot. quia ex hoc ſequeret, quòd nõ per ſe, & verè egit ad formationem corporis Chriſti, ſed ſolum per accñs. Itẽ non uidet, ꝙ potentia vegetatiua ſit capax accidetis ſupnaturalis. Itẽ qũo erit accidentis formalis, rõ ꝓducendi ſubſtãtiam, quæ ſit terminus generationis. Dicẽdum ergo breuiter, ſecũdum cotum quòd Maria potuit cooperari ſpirituiſancto, ſecundum cauſalitatem ſuam, quod probat, qa nihil ab ea aufertur per hoc, quòd ſpiritusſanctus præueniendo cauſalitatem alterius cauſæ, ſ. patris. ſupplet uicem ipſius patris. Eſt tamen aduertendum, quod potentia actiua cauſę inferioris, nunquã eſt in potentia propinqua ad effectum, niſi cauſa ſuperiore agente, ſi inferior ſit cauſa naturalis. Et ideo di Damaſ. ꝙ ſpiritusſanctus dedit Marię uim generatiuam. i. potentia generandi propinquam, ſecũdum vim ſuam naturalẽ qua erat naturaliter fœcunda. i. potens naturaliter generare, cooperando patri naturali, non .n. naturaliter erat ſterilis Tertio notãdum, quòd Anſel. dicit hanc generationẽ fuiſſe miraculoſam, & hoc quidẽ uerum eſt, vt dic. Scot. quantum ad modum reducendi potentiam naturalem, actiuã Marię ad actum, quæ natura liter non reducitur ad actũ, niſi a cã actiua, determinata naturali .ſ. a vi actiua patris naturalis. Fuit etiam miraculoſa, quantũ ad modum producendi in illa generatione, quia uel fuit omnino ſubito, qualis non eſt proceſſus naturalis ĩ generatio hominis, vel ſi fuerit ſucceſſiuę, illi motus qui prçceſſerunt generationem iſtam, breui tempore fuerunt, in quãtũ nõ ſunt nati fieri naturaliter. Ex parte uero ipſius potẽtię actiuæ Mariæ erat naturalis, quia iſta potẽtia erat ei naturalis, *Lib de cõceptu virginali.*

ſe

ſm quam erat naturaliter fę cunda, & potuiſſet concepiſ ſe a patre naturali. Et quo ad hoc pōt dici naturalis ma ter Chriſti. Et tñ ꝑp modū exequendi, non naturalem, poteſt dici non naturaliter.ſ. miraculoſę genuiſſe.

Con.1. His præmiſſis ponendæ sūt tres cōc. Prima eſt. Beata uir go, vere eſt mater Chriſti ho minis, patet, quia fecit in ge neratione Chriſti hominis, quicqd alię matres faciūt in generatione filiorum ſuorū.

Con.2. Secūda concl. Beata vir go, verè diceda ē mater Dei, patet per Dam. dic. tem Dei genitricem uerè ſanctā Ma riam prędicamus Sicut.n. ue rus Deus, ex ipſa genitus ē, ita ipſa uerè Dei genitrix di citur Deum enim dicimus ex ipſa genitum eſſe, non vt dei tate uerbi pricipium eſſendi accipiete ex ipſa, ſed Dei uer bo ex ipſa incarnato, & geni to. Non.n. hominem nudū genuit, ſed Deum verum nō nudum, ſed incarnatum, uel uidetur dicere, quod genuit poſtea ſicut ipſe etiā poſtea determinat. Genuit autem il lud ſuppoſitum, non ſm natu ram diuinam ſed humanam.

Con.3. Tertia cōcl. Beata virgo di ci pōt, quodam mō mater na turalis Chriſti, & quodā mō nō, patet ex tertio notabili.

Ad primum ar. dicendū, ꝙ 1. virgo & mater non opponū tur aliqua oppoſitione for mali Virginitas.n.tm̄ priuat actionem cauſę ſuperioris na turalis. non autem virtutem actiuam matris. Maternitas .n. nō neceſſario ponit actio nem illius cauſæ ſuperioris. Ideo ſi aliquis ſuppleat actio nem illam cauſæ naturalis, poteſt eſſe maternitas ſm ra tionem ſui, & tñ cū priuatiō ne actionis cauſę naturalis ſu perioris, & ita cū virginitate.

Ad ſecundum arg. negatur 2. minor, & ad ꝓbationem di cendum, quòd ſi in toto tem pore præcedente cooperata fuiſſet, bene concederetur in ultimo inſtanti potuiſſet coo perari ad formam inducibi lem in illo inſtanti, ſed non fuiſſet tunc cooperata in iſtā ti per illam operationem fa ctam in tempore, quia illa tūc non fuiſſet, igitur tantum ꝑ virtutem actiuam, quam tunc habuiſſet eandē quam prius.

Ad tertium arg dicendū, 3. quod ſolus ille effectus pro ducitur ſecundum rationem ſeminalem, ad cuius ꝓductio nem vis actiua creata cōcur rit, ut totalis cauſa. non ſic au tem erat in propoſito, quia & ſi Maria per uim naturalē

egerit,

egerit, non tamen totalis cauſa erat naturalis, ſed pricipalior erat ſpirituſſanctus.

Vtrum conueniens fuerit filij Dei conceptionem Virgini Mariæ nunciari p angelum corporaliter apparentem.

D.Tho.3.p.q.30.ar.2.

QVAESTIO III.

TErtio quæritur. Vtrum conueniens fuerit filij Dei conceptionem Virgini Mariæ nunciari per angelũ corporaliter apparentem.

1. Primo arg. quòd non. Annunciatio.n.ad hoc ſolum uidebatur neceſſaria. vt virginis conſenſus haberetur, ſed conſenſus eius nõ videt fuiſſe neceſſarius, quia prænũciatio conceptionis Chriſti, fuit ꝓphetia prædeſtinationis, quę ſine noſtro cõplet arbitrio, vt dicit quędã glosa Matth. Matt. 2.

2. Secũdo arg. Supremis Angelis fit reuelatio imediate a Deo, vt dicit Dion. ſed mater Dei ſuperior eſt omnibus angelis, ergo conceptio Chriſti ſibi debuit nũciari inmediate a Deo, & non per Angelũ. Cęle. hierar. ca. 7

3. Tertio arg. Viſio imaginaria videtur eſſe nobilior, quã corporalis, ſicut imaginatiua eſt altior potẽtia q̃ ſenſus, ſed Angelus apparuit Ioſeph in ſomnis ſm imaginariã uiſionẽ, vt patet Matt. 1. & 2. ergo videt, ꝙ ſic apparere debuit virgini, & nõ viſionẽ corpali. Matt. 1. & 2.

Contra. Augu. in quodam ſermone iducit virginem ſic dicentẽ. Venit ad me Gabriel Archangelus facie rutilans, veſte choruſcãs inceſsu mirabilis, &c. Notandum, quòd iſima cõuenienter habent reduci ad ſuprema per media, vt docet Dionyſ. Angeli autẽ medii ſunt inter nos & Deũ, ideo cõuenientiſſimum fuit, vt in miniſterio conceptionis Chriſti, per quam in Deum reducimur Angeli eſsent medii. In lib ce leſt. hier.

Hoc pręmiſso ponenda eſt talis concl. Conueniens fuit conceptionem uerbi nunciari beatæ virgini per Angelũ corporaliter apparẽtem. Prima pars ſic probat a B. Tho. quia dicebat vt mens virginis prius de Chriſto inſtrueretur, quam carnem cum conciperet. Vnde dicit Auguſtin, libro de virginitate, Beatior fuit Maria concipiendo fidẽ Chriſti, q̃ cõcipiendo carnẽ Chriſti, igit, &c. Secũda pars videlicet, ꝙ per angelum; ꝓbatur ibidem, quia hoc erat conueniens, vt eſset correſpon- Con. 1.

ſpondentia humanæ reparationis ad p̃uaricationem, iuxta illud Bedę in omelia. Aptũ profecto eſt humanę reparationis principiũ, vt angelus a Deo mitteretur ad virginẽ partu conſecrãdam diuino, quia prima ꝑditionis humanę cauſa fuit cũ ſerpens a diabolo, mittebatur ad mulierẽ ſpiritu ſuperbiæ decipiendã. Tertia pars ſic ꝓbatur, quia veniebat angelus nũciare incarnationem inuiſibilis Dei, per quam fieret nobis uiſibilis, ideo conueniens fuit, vt hæc nunciatio fieret per inuiſibilem creaturam apparentem in forma viſibili.

Ad primum ar. dicendum, 1. quod prophetia prędeſtinationis impletur ſine noſtro arbitrio cauſante, non tamẽ conſentiente.

Ad ſecundũ arg. dicendũ, 2. ꝙ licet quantum ad diuinam prępuiſionẽ Maria eſſet ſuperior angelis, tñ pro tunc erat inferior ſecundum ſtatũ. Nec ab angelo docetur, ꝙ incarnatio eſſet facienda, cum illã jam ex prophetis accepiſſet, ſed quod in ea actu compleretur. Vnde dicunt aliqui, ꝙ dũ apparuit ei angelus, legebat illud Eſayę. 7. Ecce virgo concipiet, & pariet, &c. Et optabat ancillã eius fieri, qui dominũ portare mereretur.

Ad tertium arg. dicẽdũ, ꝙ 3. licet imaginatiua ſit altior potentia, quàm ſenſus exterior, quia tamen principiũ humanæ cognitionis eſt ſenſus exterior, ideo in eo conſiſtit maxima certitudo, ſemper n. oportet, quod principia cognitionis ſint certiora, ideo Ioſeph non tam excellentem apparitionem habuit, ſicut virgo Maria.

Vtrum beata Virgo meruerit Chriſtum concipere.

QVAESTIO IIII.

Qvarto quęritur. Vtrũ beata virgo meruerit Chriſtum concipere?

Arg. quod ſic, quia Beata, 1. quę credidiſti, &c. Sed conſtat, quod fides non fuit cauſa efficiens conceptionis, ergo fuit cauſa meritoria. *Luc. 1.*

Contra Incarnatio Chriſti ꝑtinet ad maximã gratiã, ſm Aug. ergo non eſt ex merito. Notandũ ſecundũ Bon. quod poſſumus loqui de merito ſecundum triplicem gradum. Eſt enim meritum congrui, quo aliq̃d alicui eſt conferendum ex cõdecẽtia, licet nõdũ ſit dignus, hoc mõ peccator dicitur mereri ſibi gratia, *3. d. 4.*

tia, cum ad gratiam ſe diſponit. Eſt ēt meritū digni, quo .ſ. aliquis dignus eſt, vt ei aliquid conferat, vel alteri pro quo meretur hoc mō iuſtus orans pro alio, meretur exaudiri. Eſt præterea meritum cōdigni, quo .ſ. ille qui mereť, ius habet ad receptionem eius, quod meretur, & hoc merito aliquis ex tanta charitate meretur tantam gloriam.

Con. 1. Hoc præmiſſo, ponenda ē talis conclu. Beata virgo meruit concipere filiumDei merito cōgrui, & merito digni, ſed nō merito condigni. Prima pars probatur, quoniam præ nimia ſua puritate, humilitate, & benignitate idonea erat, vt efficeretur mater Dei. Secunda pars probatur, quia poſt annunciationé angelicam tanta copioſitas gratiæ Spiritusſancti in eam deſcendit, vt non ſolum cōgruitatem, ſed etiam dignitatem habere ad concipiendum filium Dei. Tertia pars probatur, quia mulierem fieri matrem Dei excedit omne meritum, ideo fuit ex mera Dei benignitate, & gratia.

1. Ad arg. dicēdū quod procedit de merito ſm primā, & ſecundam acceptionem.

Vtrum Chriſti conceptio fuerit ex merito patrum ſanctorū.

Bon. 3. diſt. 4. quæſt. 1.

QVinto quæritur. Vtrū Chriſti conceptio fuerit ex merito ſāctorū patrū?

Arg. quod ſic, quia qui meretur principale meretur, & acceſſorium, ſed incarnatio filii Dei fuit ordinata ad noſtram glorificationem, ſicut acceſſorium ad principale, glorificationem autem meruerunt ſancti. igitur. 1.

Contra. Dicit Apoſtolus. Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris noſtri Dei, nō ex operibus iuſtitię, quæ fecimus, &c. Notandum ſm Bon. ꝙ de beneficio incarnationis loqui poſſumus tripliciter. Vno modo, quantum ad eius ſubſtantiam. Secundo modo quantum ad eius efficaciam, quę eſt liberatio a ſeruitute culpę, & a reatu carentiæ viſionis diuinæ. Tertio modo quātum ad tēporis circunſtantiam vt .ſ. ꝙ acceleraretur, & fieret tempore nobis opportuno. Tit. 3. 3. d. 4. q. 1.

His præmiſſis, ponenda ē talis concluſio. Licet antiqui patres non meruerint conceptionem, ſiue incarnationem filii Dei, quantum ad eius ſubſtantiam, tñ meruerūt eius efficaciā, & temporis accelera- Con. 1.

celerationem. Prima pars ꝓbatur, quia illud non cadit ſub merito quod eſt rō omnis meriti, ſed incarnatio ſecundū eius ſubſtantiā, videlicet ipſa vnio hypoſtatica eſt huiuſmodi. Nemo n. meruit, niſi i fide mediatoris, aut explicita, aut implicita, igitur. Vnde ſuper illud ps. Reſpice in teſtamentū ſanctū tuū. Dicit gloſa. Recordare promiſſionis, qa merita defecerunt, & loquitur de promiſſione incarnationis. Secunda pars probatur, quia ſancti patres meruerunt liberari a reatu carentię diuinæ viſionis, & captiuationis diaboli. Tertia pars patet, quia ſuper illud pſal. Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus. gloſ. Exurgam, ideſt mittam filium propter gemitum pauperum, qui pro peccatis cōteruntur, & gemunt.

1. Ad argum. dicendum, ꝙ maior habet i[illegible]ſtantiā quando acceſſorium non ſolum prępara ad præmium, ſed et præparat ad meritum. Incarnatio autem præbebat ſanctis patribus vitam merendi per fidem ſcilicet ipſius. Præterea illa maior non habet veritatem, quando illud acceſſorium non neceſſario adhęret principali, & huiuſmodi eſt incarnatio, quoniam aliter potuit nos Deus glorificare, poteſt etiam concedi, ꝙ quantum ad efficaciam liberationis ſancti patres meruerunt beneficium incarnationis, non tamen ſimpliciter, vt dictum eſt.

Finis primę partis.

SEQVITVR SECVNDA PARS.

Expedita prima parte huius quarti tractatus, in qua dictum eſt de uerbis incarnatione, & de his, quæ concernunt incarnationem. Nunc in hac ſecunda parte dicendum eſt de incarnati uerbi peregrinatione. Vbi fienda eſt triplex conſideratio. Prima quomodo per natiuitatem hanc peregrinationem inchoauit. Secunda quomodo in hac peregrinatione ſe nobis conformauit. Tertia quo ſic peregrinando nos multipliciter informauit.

Vtrū Chriſto ſit attribuēda alia natiuitas præter æternam

Circa primum, primo quæritur. Vtrum Chriſto ſit attribuenda, alia natiuitas præter ęternam.

Pri-

1. Primo arg. quod non. Naſci enim eſt quaſi quidã motus quo res prius nõ exiſtẽs accipit eſſe, ſed Chriſtus fuit ab æterno, ergo non potuit temporaliter naſci.

2. Secundo arg. Illud quod eſt in ſe perfectum, natiuitate non indiget, ſed perſona filii Dei ab æterno eſt perfecta, igitur.

3. Tertio arg. Quod duabus natiuitatibus naſcitur bis naſcitur, ſed hęc videt eſſe falſa (Chriſtus eſt bis natus) quia natiuitas qua de patre natus eſt interruptionem non patitur cum æterna, q tñ requiritur ad hoc aduerbium bis, ille enim dicitur bis currere, qui cum ĩterruptione currit.

Contra. di. Dam. in 3 Confitemur Chriſti duas natiuitates, unã, q eſt ex parte ęternã; & unã quæ eſt in ultimis tẽporibus propter nos. Notãdum, q ſicut dicit Tho. Natiuitas põt attribui alicui dupliciter. Vno mõ ſicut obiecto. Alio modo ſicut termino. Primo mõ attribuitur ei, quod naſcitur, quod eſt proprie hypoſtaſis, & nõ naturę. Secundo modo attribuitur naturæ, quæ eſt terminus generationis, poſſibile eſt autẽ omni ſubiecto plures trãſmutationes in eſſe, quis tamen neceſſe eſt ſecundum terminos uariari Non eſt tamen per hoc intelligẽdum, quod natiuitas æterna ſit mutatio, ſed quia ſignatur per modum mutationis.

3 p. q. 35. ar. 1.

His pmiſſis, ponendæ ſunt tres concl. Prima eſt. Præter natiuitatẽ æternã Chriſto attribuenda ẽ natiuitas temporalis, patet, quia natura comparatur ad natiuitatem, ſicut terminus ad motum, ſed motus diuerſificatur ſecundũ diuerſitatem terminorum, ut patet i 5. phyſicorũ In Chriſto autem duplex eſt natura, uidelicet æterna, & temporalis, quarum primam accepit a patre ab æterno. Aliam uero temporaliter a matre. *Con. 1.*

Secunda conc. Concedendũ eſt Chriſtũ bis eſſe natũ, probat bea. Bon quia hoc aduerbiũ bis improbat numerum actus ex parte menſuræ. Dicitur .n. aliquis bis comediſſe, quia in alio, & alio tempore comedit, ſed alia, & alia eſt menſura natiuitatis æternæ, & temporalis. Item dicit Aug. Vnigenitus Dei primo, & ſecũdo natus eſt ſemel ex patre, ſemel ex matre, ſed primo, & ſecundo, & ſimiliter ſemel, & ſemel faciunt bis igitur. Et ſi obiiciatur, quod ſemel, & bis dicũt uiciſſitudinem, & *Con. 2.* *De fide ad Petr.*

nem, & ſucceſſionis ordiné; ſed circa Chriſti generationem æternam nulla eſt viciſſitudo, aut ſucceſſio. igitur. Reſpondet Bon. ꝙ ſemel, & bis de ſignificatione generali nõ dicunt viciſſitudinem, neque ſucceſſionis ordinem, ſed ſemel tãtum notat actus complexionem. Verum eſt tñ, ꝙ quando adiacent actui temporali, geminationem actus ſignificant, & ſucceſſionem quando actus illi ſunt ab eodem principio.

C r.3. Tertia concluſio. Et ſi natura humana vere dici poſſit ex uirgine nata, non tñ natura diuina, probat beatus Bona quia humana natura in Chriſto incepit eſſe, & nõ ꝑ aliquod aliud genus mutationis, quàm generationis, ſiue natiuitatis, igitur. Secunda pars patet, quia diuina natura non dicitur eſſe natura ꝓpter natiuitatem æternam, ergo multo minus propter natiuitatem temporalem. Item cuicũque competit naſci, competit eſſe ab alio, ſed diuinæ naturæ non competit eſſe ab alio. igitur.

1. Ad primum ar. dicit Tho. ꝙ fuit obiectio Feliciani hæretici quam Aug. ſic ſoluit. *Lib contra Felicianum.* Natus eſt filius Dei ſm hominem, eo pacto quo cũ corpore naſci dicitur, & animus. Non quia vtriuſque ſit vna ſubſtantia, ſed quia ex vtroque ſit una perſona. Non tamen ob hoc incepiſſe dicimus Dei filiũ, ne temporalẽ credat aliquis diuinitatem, nec ab ęterno filii Dei nouerimus eſſe carnem.

Ad ſecundũ arg. dicit beatus Thom. ꝙ hæc fuit ratio Neſtorii quã ſoluit Cyrillus in quadam epiſtola dicens. Nõ dicimus, ꝙ Dei filius indiguerit propter ſe ſecunda natiuitate, ſed propter nos humanam naturã ſibi vniens ꝓceſſit ex muliere, ex qua dicitᷣ natus carnaliter ꝑꝑ humanam carnem ex ea aſſumptã. 2.

Ad tertium arg. patet reſpõſio ex ſecũda cõcluſione. 3.

Vtrum Chriſti natiuitas fuerit manifeſtata ordine conuenienti.

D.Tho.3.p q.36.art.1.2.6.

QVAESTIO II.

Secundo quæritur. Vtrum Chriſti natiuitas fuit manifeſtata ordine conueniẽti.

Primo arg. ꝙ nõ decuerit Chriſti natiuitatem manifeſtari. Nullus .n. ſapiens manifeſtat id ex quo turbatio naſcitur, 1.

ſcitur, ſed manifeſtata Chriſti natiuitate, ſubſecuta ē turbatio, ut patet Matt.2 igitur.
Mat.2.
2. Secundo ar. quod non debuerit manifeſtari Gentilibus, quia Math.x. dicit dominus diſcipulis. In uiam gentium ne abieritis, &c.
Mat x.
3. Tertio argu quòd prius debuerit manifeſtari Symeoni, & Annæ, quàm Gentilibus, quia illi erant iuſti, & Chriſto propinquiores.
4. Quarto ar. quòd prius debuerit manifeſtari Magis, q̄ Paſtoribus, quia Magi fuerūt primitiæ gentium in Chriſtum crediturarum, ſed plenitudo gentium primo intrauit ad finem, & poſtmodum omnis Iſrael ſaluus fiet, vt dicitur ad Rom.x.igitur.
Ro.10

Contra. Quæ a Deo fiunt ordinatiſſimè fiunt, ſed illa manifeſtatio fuit a Deo. igit. &c. Notãdum, quòd ſicut di. Tho. Ad diuinæ ſapiētiæ ordinem pertinet, vt Dei dona, & ſecreta ſapientiæ eius non æqualiter ad oēs, ſed immediate ad quoſdam perueniãt, & per eos ad alios deriuetur. Salus autem, quæ erat futura per Chriſtum ad omnium hominum diuerſitatē pertinebat, ideo ipſa Chriſti natiuitas debuit manifeſtari, cuilibet ſtatui hominū. Vnde dic. Auguſt. in ſermone de epiphania. Paſtores erant Iſraelitæ, Magis gentiles, illi prope, iſti longe. Vtrique tñ ad angularem lapidem currerūt. Fuit ét inter illas alia diuerſitas, quia Magi fuerunt ſapientes, & potentes, Paſtores uero ſimplices, & viles. Manifeſtatur etiam iuſtis. ſ. Symeoni, & Annæ, & peccatoribus. ſ. Magis, ut per hoc oſtenderetur nullam conditionem hominum excludi a Chriſti ſalute.
3.p.q.36 ar.1.2. 6

His pręmiſſis, ponēdę ſunt tres concl. Prima eſt. Natiuitas Chriſti a pricipio debuit aliquibus manifeſtari nō tamen omnibus. Prima pars patet ex notabili. Item ſic ꝓbatur, q̄a ſi omnibus eſset occulta nulli fuiſset proficua. Secunda pars probatur, quia ſi fuiſset omnibus manifeſta, per hoc impedita fuiſset humana redemptio, quę per crucem eius peracta eſt. Vnde dicit primæ ad Corin.2. Si cognouiſſent, nunquam dominum glorię crucifixiſſent. Itē hoc diminuiſſet meritum fidei, & etiam per hoc ueniſſet in dubium ueritas humanitatis eius. Con.1. 1.Cor.2.

Secunda concl. Non ſolū iudæis, ſed etiam Gentilibus erat manifeſtãda Chriſti na- Con.2.

tiuitas, patuit ſatis ex notabili.

Con.3. Tertia conc. Conuenienti ordine manifeſtata eſt Chriſti natiuitas, primo Paſtorib. ſecundo Magis, tertio Iuſtis, probat Beat. Tho. quia per paſtores ſignantur Apoſtoli, & alii, qui crediderunt ex iudęis, quibus primo manifeſtata eſt fides Chriſti, inter quos nō fuerunt multi potētes nec multi nobiles, ut dicitur. i. ad. Cor. ii. Secundo autē fides Chriſti ꝑuenit ad plenitudinē gentium, quę præfigurata eſt ꝑ Magos. Tertio peruenit ad plenitudinē iudæorum, quę præfigurata eſt per iudęos. Vnde etiam in tēplo iudęorum eſt eis Chriſtus manifeſtatus. (1. Cor. 2.)

1. Ad primum ar. dicendum ꝙ ex manifeſtatione natiuitatis Chriſti, ſubſecuta eſt turbatio non cauſaliter, & directe, ſed occaſionaliter tm̄ occaſione quidē nō data, ſed accepta, in quo tn̄ pręfigurabatur iuditiaria Chriſti poteſtas, & delectio regni diaboli.

2. Ad 2m ar. dicendū ꝙ primo annunciata eſt natiuitas Chriſti ꝑ Chriſtū, & Apoſtolos iudęis, & poſtea Gētilib. idō cōuenienter primo ꝑueniunt ad Chriſtū paſtores, qui erunt primitiæ iudæorum,

3. Ad tertium arg. dicendū, ꝙ conuenienter Gentiles in iuſtitia Dei pręueniunt iudæos, & ideo in figurā huius Symeon, qui expectabat conſolationē Iſrael ultimo Chriſtum natum cognouit.

4. Ad quartum arg. dicendū ꝙ licet plenitudo gentiū prius intrauerit, tamen primitiæ Iudæorum præuenerunt in fide plenitudinē gentium.

Vtrum conueniens fuerit Magos ueniſſe ad Chriſtum.

D.Tho.3.p.q.36.ar.7 & .8.

Tertio q̄rit Vtrū cōueniens fuerit Magos veniſſe ad Chriſtum adorandum.

1. Ar quod non, quia Magi non erant de regno Iudæorum, ſed ex viſione ſtelle cognouerunt natum eſſe regē Iudæorum. igitur.

Contra. Ambulabunt gētes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui. Notandum, ut dicit Tho. ꝙ in iſtis Magis apparuit, ſicut in quodam præſagio, fides, & deuotio gentium venientium a remotis ad Chriſtum. Sicut ergo fides gentium eſt abſque errore per iſpirationem ſpiritus ſancti. ita etiam credendum eſt Magos diuinitus inſpiratos ſapienter Chriſto reueren- (Eſa. 60. 3.p.q.36 ar.7.)

reuerentiam exhibuiſſe. Nō enim eum adoraſſent, nec numera obtuliſſent, niſi cū cœleſtem eſſe regem credidiſſent, cum nihil regalis excellentiæ in eo uiderent extrinſecus.

Con.1. Hoc præmiſſo, ponenda ē talis concl. Conuenienter uenerunt Magi ad Chriſtū adorandum, patet ex dictis.

1. Ad argu. dicendum, quòd non ſolum eum cognouerūt eſſe regem Iudæorum præciſe, ſed talem eſſe cognouerūt in quo adorando ſalutem, quæ ſecundum Deum eſt ſe conſecuturos minime dubitarent, ut dicit Augu. in ſermone de Epiphania.

Vtrum Chriſtus conuenienter fuerit baptizatus.

D.Tho.3.p.q 39 ar 1 & 2.

CIrca ſecundum, ubi dicendum eſt, quomodo Chriſtus uoluit aliis ſe conformare. Primo quæritur. Vtrum Chriſtus conuenienter fuerit circuncifus, & in templo oblatus

1. Primo ar. ꝙ non debuerit circuncidi, quia ueniente ueritate, ceſſat figura, ſed circūciſio fuit præcepta Abrahæ in ſignum fœderis, quod erat de Chriſto naſcituro, ut patet Gene. xvii. hoc autem fœdus in Chriſti natiuitate completum eſt. igitur. Gen. 17.

Secundo arguitur. Circunciſio erat in remedium originalis peccati, ſed Chriſtus non contraxit originale peccatum igitur. 2.

Tertio arguit. quod non debuerit offerri in templo. Dicit enim Exodi xiii. Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperuit uuluā, ſed Chriſtus exiuit de clauſo uirginis utero, ergo. 3.

Cōtra eſt auctoritas Eccleſię. Primo notandū, ꝙ ſm ſanctum Thomā, ꝙ ſicut Chriſtus propria uoluntate mortem noſtrā ſuſcepit, quæ eſt effectus peccati, ut nos a morte liberet, & ſpiritualiter nos faceret mori peccato, ita ēt circunciſionē, q̄ ē remediū originalis peccati, ad hoc ſuſcepit, ut aboleret originale peccatū, & nos a legis iugo liberaret, & in nobis circunciſionē ſpiritualē efficeret, vt, .ſ. ſuſcipiendo figurā impleret ueritatē. Secundo notandum ſecūdum eundem Thomam, quod ſicut filius Dei non propter ſe factus eſt hō, & circuncifus in carne, ſed ut nos per gratiā faceret filios Dei, & doceret ſpiritualiter circūcidi, ſic ēt propter Luc. 2. 3. p. q. 37. ar. 1.

nos præſentatus eſt in tẽplo, ut diſcamus noſipſos Deo præſentare, quod utiq; poſt circuncisionem eius factum eſt, ut oſtendat neminem, niſi circunciſum a uitiis dignũ eſſe diuinis conſpectibus, uoluit enim legales hoſtias ꝑ ſe offerri, q erat uera hoſtia, ut figura coniungeretur ueritati. Tertio notandum, quod ſicut ſatis ſequitur ex prædictis, Chriſtus circũcidi, & offerri uoluit, non ex præcepti neceſſitate, ſed ex ſua humilitate, ut obedientiæ uirtutem nobis ſuo commendaret exemplo.

Con. 1. His præmiſſis, ponendæ ſunt tres cõc. Prima eſt. Conueniens fuit Chriſtum circũcidi, probat beatus Tho. qa per hoc oſtendit ueritatem carnis humanę contra Manicheum, qui dixit eum habuiſſe corpus fantaſticum, & contra Apollinaré, qui dixit corpus Chriſti diuinitati eſſe conſubſtantiale, & cõtra Valẽtinum, qui dicit Chriſtum corpus de cœlo attuliſſe. Itẽ per hoc approbauit circuncisionem, & probauit ſe eſſe de genere Abrahæ, & a Iudæis excuſationem abſtulit, ſi eũ non reciperent dum eſſet incircunciſus.

Con. 2. Secunda concl. Cõuenienter fuit Chriſtus in tẽplo oblatus cum legalibus hoſtiis, patet ex ſecundo notabili.

Tertia concl. Cũ Chriſtus impleuit legẽ oblationis conueniens fuit matrem eius implere legem purgationis, probat beatus Thom. quia ſicut plenitudo gratiæ a Chriſto deriuatur in matrem ita decuit, ut mater humilitati filii conformaretur. Humilibus enim dat gratiam, ut dicit Iacob. iiii. Con. 3. Iac. 4.

1. Ad primũ arg. dicendum, quod circũciſio ſignabat ſpoliationem uetuſtę generationis, a qua liberãdi eramus ꝑ paſſionem Chriſti, ideo ueritas huius figuræ non fuit plenæ ipleta in natiuitate Chriſti; ſed in eius paſſione ante quã circunciſio habuit ſuum curſum, & uirtutem, & ideo decuit Chriſtum ante ſuam paſſionem, tanquam filium Abrahę circuncidi.

Ad ſecundum argu. patet ſolutio ex primo notabili. 2.

Ad tertium arg. patet ſolutio ex tertio notabili. 3.

Vtrum Chriſtus conuenienter fuerit circunciſus.

D. Tho: 3. p. q. 37. ar. 1.

QVAESTIO II.

Secun-

SEcundo quęritur. Vtrum Chriſtus cõuenienter fuerit baptizatus baptiſmo Ioãnis in Iordane.

1. Primo arguitur, quod nõ debuerit Chriſtus baptizari, quia Chriſtus circuncisionẽ ſuſcepit, vt impleret legem, ſed baptiſmus non pertinebat ad legem. igitur.

2. Secundo arguitur, Baptiſmus Ioannis fuit baptiſmus pœnitentię, ſed pœnitentia Chriſto nõ conuenit. igitur.

3. Tertio arguitur. Veritas debet reſpondere figurę, ſed baptiſmi figura præceſſit in trãſitu maris rubri, ubi ſubmerſi ſunt Aegyptii, ſicut peccata delentur in baptiſmo, ergo magis docuit Chriſtũ baptizari in mari, q̃ in Iordane.

Contra eſt, quod habetur *Mat. 3.* Matth. iii. Primo notãdum, quod baptiſmo Ioannis dicitur hic ille baptiſmus, in quo Ioannes præfigurabat baptiſmum Chriſti baptizabat enim in nomine Chriſti venturi, vt patet Actuum xix.

Act. 19. Dicitur autem iſte baptiſmus, proprie baptiſmus Ioãnis triplici ratione ſm Tho. in iiii. Prima eſt, quia Ioannes aliqualiter fuit illius baptiſmi inſtitutor, licet non pricipaliter ſed a Deo, qui familiari reuelatione miſit Ioanné ad baptizandum. Secunda eſt, quia in illo baptiſmo nihil efficiebatur, quod Ioãnes non faceret, quia ſolum erat ablutio exterior. Vnde Ioannes fuit illius baptiſmi adminiſtrator plenarius. Tertia eſt, quod ſoli Ioanni datum eſt huius baptiſmi miniſterium. Secundo notãdũ, q̃ ſicut dicit beatus Bonauẽt. *4. diſt. 2. q. 1.* Baptiſmus Ioãnis inquantũ ſignificabat baptiſmũ Chriſti poteſt quodam modo dici ſacramentum. Inquantũ autem erat inſtitutum ad aſſuefaciendum ad baptiſmum Chriſti nõ erat ſacramentũ, ſed ſacramẽtale, ſicut torneamentum, in quo milites aſſueſcunt ad bellandũ, nõ eſt bellum. Inquãtum vero inſtitutum erat ad nunciationẽ Chriſti, quia ſic baptizando, denunciabat Chriſti aduentum, fuit initium nouæ legis. Patet itaque quòd aliqualiter, ſcilicet figuratiuè poteſt dici ſacramentũ nouę legis, non tamen, quia conferret gratiam, ſed quia erat præparatiuũ ad baptiſmũ Chriſti, ĩ quo cõfert gratia. Vnde baptizati baptiſmo Ioannis, erant etiam baptizandi baptiſmo Chriſti. Quod probat Scotus. *4. d. 2. q. 2.* Tum propter præceptũ generale, quo om-

nes obligantur ad baptiſmũ Chriſti. Tum, quia medicina preparatiua ſuſcepta oportet recipere medicinã curatiuã, & inducta diſpoſitione adhuc reſtat formã principalem induci. Et ſi arguatur in receptione ſacramentorũ, quod dat, non eſt iterandum, ſed ſi aliquid omitta, caute eſt ſupplendũ. extra de clerico per ſaltũ promoto.c.Pro cle. Et de ſacramentis non iterandis cap.i. Sed in baptiſmo Ioã. dabat ablutio exterior, ergo ſi defuit interior illa fuit ſupplẽda. Reſpondet Sco. quod illa maior eſt intelligenda quando aliquid ſacramenti confer[illegible]. In baptiſmo autẽ Ioã nihil ſacramenti baptiſmi Chriſti conferebat, illa ergo maxima ubi omiſſum eſt aliquid caute, ſupplendũ eſt, eſt exponenda de diuerſis ſacramentis ordinatis, cuiuſmodi ſunt ordinatio in diaconatum, ſubdiaconatũ, & huiuſmodi, & ẽt in ſacramẽto uere uno, cuius una pars põt eſſe ſine alia, puta ĩ euchariſtia. Non eſt ergo tenendus Magiſter ſentẽtiarum, ubi dicit, quod qui ſpem poſuerunt baptiſmo Ioã. & patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum credebant, non erant rebaptizandi. Tertio notandũ ſm Thomã, quod hæc fuit differentiã inter baptiſmum Ioã. & baptiſmum Chriſti. Quia primus erat ſolũ figuralis, ſecundus erat aliqualiter realis, inquantum inducebat homines ad abſtinendum a peccatis. Tertius autẽ habet efficaciã mũdandi a peccatis, & conferendi gratiã. Chriſtus autem cũ eſſet ipſa ueritas, non competebat ei, id quod in ſola figura gerebat, & cum eſſet ſine peccato, non indigebat percipere remiſſionem peccatorum, iõ nõ decuit eum baptizari baptiſmate Iudæorum, nec etiam baptiſmate ſuo.

His prẽmiſſis, ponẽda eſt talis cõc. Cõuenienter Chriſtus baptizatus eſt baptiſmo Ioannis in Iordane. Prima pars probatur, quia ut dicit Auguſtinus in ſermone de Epiphania. Voluit Chriſtus facere, quod omnibus faciendum imperauit. Et hoc eſt, quod ipſe dicit. Sic decet nos implere omnem iuſtitiam, ergo decuit Chriſtum baptizari. Secunda pars patet, ſ. quod baptiſmo Ioannis, quia dicit Beda, quod baptizatus eſt baptiſmo Ioannis, ne baptiſmũ Ioannis reprobaret. Item baptiſmus Ioannis ad hoc fiebat, ut induceretur oẽs ad baptiſmũ Chriſti

ſti. Vt ergo eſſet efficacior inductio, voluit Chriſtus baptizari baptiſmo Ioannis. Tertia pars, videlicet, ꝙ in Iordane, ſic probatur, quia per Iordane intrauerunt filii Iſrael in terram promiſſionis. Baptiſmus āt Chriſti introducit in regnum Dei, quod per terrā promiſſionis ſignatur. igitur. Ad hoc ēt ē, quod Helyas diuiſit aquas Iordanis, quando erat in curſu igneo rapiendus in cœlum, ut habetur quarti Regum. ii.

1. Ad primum arg. dicendū, quod Chriſtus non ſoli debuit implere ea quæ ſunt ueteris legis, ſed etiam inchoare ea, quæ ſunt nouæ legis.

2. Ad ſecundum ar. dicendū, quòd Chriſtus ſic baptizatus eſt non propter indigentiā ſui, ſed propter exemplum.

3. Ad tertium arg. dicendum, ꝙ trāſitus maris ſignificauit baptiſmum, quantum ad illū effectum, qui eſt delere peccata. tranſitus vero Iordanis quantū ad illum effectū, qui eſt aperire ianuam regni cœleſtis. iſte āt eſt effectus principalior, & per ſolum Chriſtū impletus, in cuius etiam myſterium Chriſto baptizato apertum eſt cœlū, ut habetur
Luc 3. Lucę iii. & Matthęi iii. vbi di
Mat. 3. cit Hieronymus. Cœli aperti ſunt Chriſto baptizato, non reſeratione elementorum, ſed ſpiritualibus oculis, ſicut etiam Ezechiel in principio ſui voluminis, cœlos apertos eſſe commemorat.

Vtrum Chriſtus debuerit inter homines conuerſari.

D. Tho. 3. p. q 40. art. 1.

TErtio quęritur. Vtrum Chriſtus debuerit inter homines conuerſari, pauperem uitam ducendo, & ſecūdum legem viuendo.

Primo arg. quod nō, quia 1.
Chriſtus debuit pfectiſſimā vitam ducere, cuiuſmodi eſt contemplatiua, ſed uitę contemplatiuę maxime cōpetit ſolitudo, iuxta illud. Ducam eam in ſolitudinē, & loquar ad cor eius, ergo Chriſtus debuit ſolitariam uitam ducere, & non inter homines conuerſari.

Secūdo arg. Chriſtus ma 2.
xime nos inuitauit ad exemplū humilitatis, ſed humilitas maxime cōmendatur in diuitibus, ergo videt̄, quod conuenientius fuiſſet, Chriſtum habuiſſe diuitias, quàm pauperem uitam ducere.

Tertio ar. Lex pcipiebat, ut 3.
nihil operis fieret i ſabbato,

Chriſtus autẽ curauit hominem i ſabbato,& ei mãdauit ut tolleret lectum ſuum, ergo uidetur, ꝙ non fuerit ſecundum legem conuerſatus.

Bar. 3. Contra. Baruch. iii.dicit. Poſt hęc in terris uiſus eſt,& cum hominib. cõuerſatus ẽ.
Mat. 8. Et Mat.viii.dicitur.Filius hominis non hẽt vbi reclinet
Mat. 5. caput ſuum.Et Math.v.Non ueni ſoluere legem,ſed adimplere.Quod exponẽs Chriſ. dicit,legem impleuit, primo quidẽ nihil tranſgrediendo legalium. Secundo iuſtificando per fidem quod lex per literam facere nõ ualebat. Notandum quod Chriſtus ſic debuit cum hominib. conuerſari,ut ueritatem ſuę humanitatis manifeſtaret,quod fieri non poterat niſi cum hominibus conuerſando,& ſe eis conformando. Debuit etiã ſuam diuinitatem manifeſtare,quod & fecit prædicando, & miracula faciendo.

Con.1. His pręmiſſo,ponẽdę sũt tres concl.Prima eſt. Magis decuit Chriſtum inter homines conuerſari, ꝙ ſolitariam uitam ducere. Probat bea. Tho. quia conuerſatio Chriſti, conueniens eſſe debuit fini incarnationis, incarnatus eſt autẽ filius Dei, & ad hoc uenit in mũdum,vt teſtimonium perhiberet ueritati, vt habetur Io. xix.ideo debuit in publicum procedere publice pręedicando.Item uenit ut peccatores ſaluos facere, ut habetur i ad Thimot.i iõ peccatores debuit requirere, & cũ eis cõuerſari.Itẽ venit, ut acceſſum habeamus ꝑ eũ ad Deum. Vt dicitur ad Ro. v.ideo familiariter debuit cũ hominibus cõuerſari,ut omnibus hominibus fiduciã daret ad ſe accedenti. Ioã. 19. 1.Ti. 1.

Con.2. Secunda concl. Et ſi Chriſtũ decuerit auſterã vitã ducere,tñ decuit eũ in paupertate uiuere. Primã partẽ ſic probat beatus Thomas.quia conuenientiſſimum eſt,ut q cum aliquibus conuerſatẽ ſe ĩ conuerſatione eis cõformet, ſed decuit Chriſtum cõuerſari cũ hominib.ut dictũ eſt,ergo decuit,vt in cibo & potu cõiter ſe haberet,ut alii. Secundã partẽ probat ipſe beatus Thomas,qa hoc erat cõgruũ pręedicationis officio, ꝑꝑ ꝙ uenerat,vt diuitias nõ poſſideret, qa diuitiarũ poſſeſſio curis ſæcularib. implicat a quib omnino abſoluti eſſe debẽt,qui prædicationi vacãt.Itẽ,ſicut mortẽ corporalẽ aſſumpſit, vt vitã nobis largiretẽ ſpiritualẽ,ita corporalẽ paupertatẽ ſubſtinuit, vt

vt nobis diuitias ſpirituales daret, ut patet. ii ad Co. viii.

Con. 3. Tertia conc. Chriſtum de cuit conuerſari ſecundum le gẽ. Probat beatus Thomas. Tum ut ueterem legem approbaret. Tum ut eam conſummaret, oſtendens, quod ad ipſum erat ordinata. Tũ vt a Iudæis occaſionẽ calũni andi auferret. Tum ẽt, ut homines a ſeruitute legis liberaret, ut dicitur ad Gal. iiii. Gal. 4.

1. Ad primum arg. dicit beatus Tho ꝙ licet uita contemplatiua ſimpliciter ſit melior quam actiua, quę occupatur circa corporales actus, tñ uita actiua, quę eſt circa actus ſpirituales, puta prędicationis, & doctrinæ, perfectior eſt, quam illa, quę ſolummodo contemplatur, talis enim uita non pręſupponit abundantiam contemplationis.

2. Ad ſecundum ar. dicendũ, ꝙ licet in eo, qui ex neceſſitate pauper eſt humilitas non multũ cõmendetur, bene tñ in eo qui ex neceſſitate pauper, eſt humilitas non multũ cõmendatur, bene tñ in eo qui uoluntarie pauper eſt. Ipſa .n. paupertas eſt maxime humilitatis indicium.

3. Ad tertiũ ar. dicendũ, ꝙ ĩ lege, non erat in die ſabbati interdictum opus diuinum, ſed humanum, facere autẽ miraculum, eſt opus diuinum, non erant ẽt interdicta opera, quæ erant de neceſſitate ſalutis corporalis, ut patet Luc. xiii. & xiiii. Non erant .n. prohibita opera, quę pertinet ad cultum Dei, ꝙ autẽ Chriſtus paralitico mundauit, ut ſabbato lectũ ſuũ portare, ad cultũ Dei ꝑtinebat, & ad laudẽ uirtutis diuinæ. Luc. 13. & 14.

Vtrum Chriſtus debuerit ſolis Iudæis prædicare.

D. Tho. 3. p q. 42. ar. 1.

Circa tertium ſuperius propoſitum in hac ſecũda parte huius tractatus, uidendũ eſt qũo Chriſtus nobiſcum peregrinãdo nos informauit. Vbi primo quęritur Vtrum Chriſtus debuerit ſolis Iudæis prædicare, & ſine eorum ſcandalo.

Primo arg. ꝙ non ſolum Iudęis, quia dicitur Eſa. 49. Dedite in lucem gentium, vt ſis ſalus mea uſque ad extremum terrę. 1. Eſa. 49.

Secundo arg. Chriſtus venit ad hoc, ut nobis eſſet exẽplum vitę, ſed ſine offenſione debemus eſſe ad omnes, vt habetur i. ad Cor ii ergo debuit Chriſtus prædicare ſine offenſione iudæorum. 2. 1. Cor. 1.

Tertio

3. Tertio arg. Dicit Apoſt.
1.Ti.5. Seniorem non increpaueris, ſed obſecra ut patrem. Sed principes iudęorum erant illius populi ſeniores, ergo videtur, ꝙ nō fuerint duris increpationibus arguendi.
Mat.15. Contradicit dns. Nō ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. Et E ſa. 8. Fuit prophetatum, ꝙ eſſet
3.p q.42 in lapidem offenſionis, & ad petram ſcandali domibus Iſrael. Notandum ꝙ a principio, ſicut dicit B. Thomas. Nō decuit Chriſtū indifferenter prędicare gentibus, & ſuam doctrinam cōicare, ſed tantū modo Iudæis tanquā primogenito populo. cui principaliter facta fuerat promiſſio de Chriſto, nō debuit tamē oīno gentiles repellere, ne ſpes ſalutis eis ꝓcluderetur.
Con. 1. Hoc præmiſſo, ponendæ ſunt tres cōcluſiones. Prima eſt. Conueniens fuit prædicatione doctrinæ Chriſti tā p ipſum, q̄ per Apoſtolos a prīcipio fieri ſolis Iudæis. Pro-
3. p q.4. bat B. Tho. Tū vt oſtenderet
47... per aduentū ſuū impleri promiſſiones antiquitus factas Iudeis, nō a ī gentibus. Tū qm̄ Iudæi propinquiores erant Deo per fidem, & cultū vnius Dei. Tum vt auferret Iudęis materiam calumniandi.

Con. 2. Secunda concl. Non obſtāte offenſione Iudæorū, Chriſtus publice veritatem prędicare debuit probat Thomas, quia ſalus multitudinis præferenda eſt paci ſingularium hominum, ſed Scribę, & Phariſęi, & Principes Iudęorum, ſua malitia plurimū impediebāt ſalutem populi repudiando, videlicet doctrinā Chriſti, & ſuis prauis moribus vitam populi corrūpēdo: igit.

Con 3. Tertia concl. Non decuit Chriſtum doctrinam ſuam ſcripto tradere, probat Beatus Tho. quia excellētiori doctori debetur excellentior modus doctrinæ, ſed Chriſtus eſt excellentiſſimus doctor, ergo decuit ut doctrinā ſuā auditorum cordibus imprimeret, & non ſcripto traderet, hoc etiā atteſtatur excellentię doctrinæ Chriſti, q̄ literis comprehēdi nō pōt.

1. Ad primū arg. dicendū, ꝙ Chriſtus fuit in ſalutem gentium per diſcipulos, quos ad ꝑdicandum gentibus miſit.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, quòd hoc ſi debet eſſe ſine offenſione omnibus, vt nulli det ſuo, facto vel dicto minus recto, occaſionem ruinæ. Si tamen de ueritate ſcādalum oriatur, magis eſt ſuſtinendum ſcandalum, quàm

vt veritas relinquatur, vt dicit Gregorius.

3. Ad tertium argumentum dicendum, ꝙ illud verbum Apoſtoli eſt intelligendum de illis ſenioribus, qui non ſolum ætate, vel auctoritate, ſed etiam honeſtate ſunt ſenes. Si autem auctoritatem ſenectutis in inſtrumentum malitiæ vertant publice peccãdo, ſunt acriter arguendi, ſicut & Daniel dicit. Inueterate dierum malorum. &c.

Dan. 13.

Vtrum Christus fecerit miracula ſufficientia ad oſtendẽdã eius diuinitatẽ.

D. Tho. 3. p. q. 43. ar. 1. & 4.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrum Chriſtus fecerit miracula ſufficientia ad oſtendendam eius diuinitatem.

1. Primo arg. ꝙ Chriſtus nõ debuerit facere miracula, quia factum Chriſti debuit cõcordare verbo ipſius, ſed ipſe dicit Matth. Generatio mala, & adultera ſignũ quæri. &c.

Mat. 12.

2. Secundo arg. Chriſtus venit, vt per fidem homines ſaluaret, ſed miracula diminuunt meritum fidei. igitur.

3. Tertio ar. ꝙ illa miracula nõ fuerunt ſufficientia ad oſtendendum diuinitatem eius. quia ex particulari nõ põt ſufficienter oſtendi vniuerſale, ſed quodlibet miraculorũ. Chriſti fuit quoddã particulare opus, ergo ex nullo ipſorũ potuit ſufficienter manifeſtari diuinitas Chriſti, ad quã ptinet vniuerſalé virtutẽ habere de omnibus.

Contra. Dicit dominus. Opera quæ dedit mihi pater vt faciã, ipſa teſtimoniũ phibent de me. Io. 5. Notandum, vt dicit bea. Thom. ꝙ licet Chriſtus venerit in infirmitate carnis, quod manifeſtandũ erat per paſſiones, tñ in virtute Dei venit, quod erat manifeſtandum per miracula.

3 p q. 43 ar. 1 et 4

Con. 1. Hoc præmiſſo, ponenda eſt talis concluſio. Conueniens fuit Chriſtum facere miracula, quę ſufficientia fuerint ad manifeſtandum diuinitatẽ ipſius Primam partem pbat B. Th. in iii. parte qu. eſt. xliii. quia ea, quæ ſunt fidei rationem humanã excedũt, iõ non poſſunt per rationes humanas pbari, ergo oportet, ꝙ probetur per argumẽtum diuinæ virtutis, faciẽdo videlicet opera, quæ ſolus Deus facere põt. Secunda pars probatur a beato Thõ. Tum propter ipſam ſpeciem operum,

rum, quæ tranſcendebat omnem poteſtatem creatæ virtutis. tum ꝑ modum faciendi miracula, quia ſcilicet nõ orando, ſed imperando miracula faciebat. Tum ex ipſa doctrina, qua ſe Deum eſſe dicebat, quę niſi uera eſſet, nõ confirmaretur miraculis virtute diuina factis.

1. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ illud uerbum Chriſti. Signum non dabitur &c. intelligendum eſt, ut Chriſoſtomus dicit, ꝙ nõ acciperẽt tale ſignum, quale petebant, .ſ. de cœlo: nõ autem, ꝙ nullum ſignum daturus eſſet eis.

2. Ad ſecundum argumentũ dicendum, quòd miracula in tantum diminuunt meritũ fidei, inquantum per hæc oſtẽditur duricia eorum, qui nolunt credere niſi per miracula, & tamen melius eſt eis, ut per miracula cõuertantur ad fidem, quàm quòd omnino in infidelitate permaneant.

3. Ad tertium argumentum dicendum, quòd quando aliquod particulare opus eſt proprium alicuius agentis: tunc per illud probari poteſt tota uirtus agentis, facere autem miracula uirtute propria eſt ſolius Dei, ideo hoc ſufficienter oſtendit Chriſtum eſſe Deum.

Vtrũ in trãſfiguratione Chriſti fuerit cõueniẽs teſtes adeſſe.

D.Tho 3.p.q.45.art.1.3.4.

QVAESTIO III.

TErtio quæritur. Vtrum in Chriſti transfiguratione conueniens fuerit teſtes veteris teſtamenti induci, & teſtimonium paternæ uocis audiri?

Primo arguitur, ꝙ nõ fuerit conueniens Chriſtũ trãſfigurari. Vero enim corpori non conuenit in diuerſas figuras mutari, ſed corpus Chriſti fuit verũ corpus igiť. 1.

Secundo ar. Teſtes veritatis nõ decet aliqua fictio, ſed ueritas, ſed Moy. & Hely. ibi non vere fuerunt, ſed imaginarie, vt dicit quædam gloſa ſuper illud Lucę ix. Erant át ibi Moyſes, & Helyas, igitur. 2.

Tertio arguitur, quia dicitur Iob xxxiii. Semel loquitur Deus, & ſecundo ad populum non repetit, ſed in baptiſmo audita fuerat vox patris, videlicet. Hic eſt filius meus dilectus, ergo non fuit cõueniẽs in trãſfiguratione iterũ illud teſtimoniũ audiri. 3. *Iob.33.*

Contra eſt, quod habetur Lucæ ix. & Math. xvii. Notã
dum

3.p.q.45 ar.1.3.4 dum ſm Thom ꝙ Hiero.dicit ſuper Math. Nemo putet Chriſtum per hoc, ꝙ transfiguratus dicitur priſtinā formam,& faciem perdidiſſe, & amiſiſſe corporis veritatē, & aſſumpſiſſe corpus ſpirituale, vel aereum, ſed transfiguratus ē ꝑ aſumptionē ſplendoris faciei & cādoris veſtium, quia vero figura circa extremitatem corporis conſideratur,& ſimiliter color, & caritas corporis non tranſparētis in ſuperficie attenditur, iō illa claritatis aſſumptio, transfiguratio dicitur. Tunc ergo aſſumpſit dotem claritatis,& oſtendit. Alias autē dotes,quę nō percipiuntur niſi aliquo actu,vel paſſione,oſtēdit .n. Chriſtus in ſeipſo per aliqua indicia, puta agilitatem cum ſuper undas maris ambulauit, ſubtilitatem quādo de clauſo virginis vtero exiuit, impaſſibilitatem uero quando de manibus iudęorū uel lapidare, uel pręcipitare eū uolētiū illæſus euaſit.Nec tñ ꝑꝑ iſtas dotes trāſfiguratus dicitur,ſed ꝑꝑ ſolā claritatem, quę pertinet ad aſpectum illius perſonæ. Secundo notandum, ꝙ ſicut dicit Tho. Claritas illa fuit claritas glorię quantum ad eſſētiam, non tamen quantum ad modum eſſendi. Deriuata.n erat ab animę claritate, & a diuinitate,vt dicit Dam. non tñ per modum qualitatis immanentis,ſed magis ꝑ modum paſſionis tranſeuntis,ſicut cum aer illuminatur a ſole.Vnde ſplendor ille miraculoſus fuit,quemadmodū hoc ipſum,ꝙ ambulauit ſuꝑ undas maris, licet in corpore glorificato fulgere corporaliter non ſit miraculoſum. Tertio notandum, ꝙ Chriſtus transfigurari uoluit, vt dicit Thom. vt gloriam ſuā oſtenderet,& ad eam deſiderandā omnes inuitaret, per Chriſtum āt inducuntur homines ad gloriam, non ſolū qui poſt eum fuerunt, ſed ēt qui pręceſſerunt,ideo,conueniens fuit, vt de pręcedentibus aliqui teſtes adeſſent .ſ. Moiſes,& Helias,& etiam de ſequentibus .ſ. Petrus Iacobus, & Ioannes, vt in orē duorum, uel trium teſtium ſtaret oē uerbū. Quarto notandum ſm eundem Thom. ꝙ adoptio filiorum Dei eſt ꝑ quandā conformitatem imaginis ad filium Dei naturalē. Hæc āt conformitas ſit dupliciter. Primo per gratiam, & ſecūdo per gloriam,per baptiſmum autem conſequimur gratiā. In trāſfiguratione āt

præ.

præmōſtrata eſt claritas glo
riæ, ideo tam in baptiſmo, q̃
in transfiguratione conueni
ens fuit naturalem Chriſti fi
liationem patris teſtimonio
manifeſtari.

Con.1. His præmiſſis, ponendæ
ſunt tres concl. Prima eſt. Cō
ueniens fuit Chriſtum trans
figurari probat Beat. Tho. q̃a
quando via eſt difficilis, & a-
ſpera, finis vero iocundus
multum neceſſaria eſt præco
gnitio finis. Chriſtus autem
per paſſionem aſperam per-
uenit ad gloriã corporis, ad
quam etiam perducitur eos,
qui veſtigia ſuæ paſſionis ſe-
Act.14. quuntur, iuxta illud Act. xiiii.
Per multas tribulationes o-
portet nos intrare in regnũ
cælorũ, ergo cōueniens fuit,
vt diſcipulis claritatem ſui
corporis oſtenderet, quòd
ipſum transfigurari.

Con.2. Secunda concl. Conueni-
enter inducti ſunt teſtes trãſ
figurationis tam de veteri te-
ſtamento, quam de nouo, pa
tet ex tertio notabili.

Con 3. Tertia concl. In transfigu
ratione conuenienter audi-
tũ eſt teſtimoniũ paterne uo
cis, patet ex quarto notabili.

1. Ad primum arg. patet re-
ſponſio ex primo notabili.

2. Ad ſecundum ar. dicendũ,
ꝙ illa gloſa dicitur eſſe ſum-
pta, vt dicit Th. ex libro, qui
intitulatur de mirabilibus ſa
cræ ſcripturæ, qui non eſt au
thenticus, quæ falſæ aſcribit
Aug. & illis gloſæ nō ē ſtãdũ,
vt ponit Hiero. ſup Matt. Di
cit .n Hiero ſup Matt. Con
ſiderandum eſt, ꝙ Scribis, &
phariſęis de cœlo ſigna po-
ſcentibus dare noluit. Hic ue
ro, vt apoſtolorum augeat fi
dem dat ſignũ de cœlo Helia
inde deſcendente quod con
ſcenderat, & Moyſe ab infe
ris reſurgente, quod non ſic
eſt intelligendum, ꝙ anima
Moyſi ſuum corpus reſump
ſerit, vt dic. Tho. ſed ꝙ ani-
ma eius apparuit per aliquod
corpus aſſumptũ Helyas aũt
apparuit in proprio corpo-
re, non quidem de cœlo em-
pireo allatus, ſed de aliquo
eminenti loco in quo fuerat
in curru igneo raptus. Appa
ruerunt itaque iſti duo pro-
phetę tanquam principalio
res inter prophetas, vt dicit
Chryſo. Et ſimiliter Petrus,
Iacobus, & Ioannes tanquã
potiores inter apoſtolos Pe
trus vero pp. excellẽtiam fer
uoris. Ioannes propter priui
legium amoris, quo a Chri-
ſto diligebat. Iacobus vero
pp p̄rogatiuã martyrii, quia
primus īter apoſt. paſſus eſt.

Ad tertium arg. dicendũ, 3.
quod

ꝙ uerbum illud referendū e ad ęternam Dei locutionem. Loquēdo vero de corporali locutione cōuenienter, idem bis prolatum eſt, non tn̄ ꝑ p nos, ſed ad oſtendendum diuerſum modū, quo homines participare poſſunt ſimilitudinem filiationis ęternę Et quia Chriſtus venerat gratiā actualiter dare, gloriā uero verbo promittere, iō cōuenienter in uoce paterna, quę audita eſt in transfiguratione additū eſt, illud ipſum audire, non autem in baptiſmo.

Vtrum Chriſtus in omni oratione ſua fuerit exauditus.

D.Tho.3 p q.21.ar.4.

QVarto quæritur. Vtrū Chriſtus in omni oratione ſua fuerit exauditus.

1. Primo arg. ꝙ Chriſtus nō debuerit orare, quia oratio eſt aſcenſus mētis in Deum, ſed mēs Chriſti ſemper erat ſurſum Deo unita. igitur.

2. Secundo arg ꝙ non ſempꝑ fuerit exauditus, quia Chriſtus orauit, ut calix tranſiret ab eo, & tamen nō tranſiuit.

3. Tertio ar Chriſtus orauit ꝓ ſuis crucifixoribus, & tamē nō oēs ſaluati fuerunt. igitur

Ioan.11 Contra. dicit. Chriſtus Io. 11. Ego aūt ſciebam qm̄ ſemꝑ me audis. Primo notandū, ꝙ ſm̄ Theologos, oratio dicit pius mētis affectus i Deū directus, ubi ſumit pietas pro uero cultu Dei, qui ſm̄ Aug. cōſiſtit in fide, ſpe, & charitate. Secūdo notandum ſm̄ Bonauen. ꝙ cum oratio ſit petitio procedens ex uoluntate, ſm̄ ꝙ uoluntas humana fuit in Chriſto, ſecundum triplicem differentiā, ſic & oratio. Quædam n. fuit oratio ꝓcedens a uoluntate rationis, quædā a uolūtate carnis, ſiue ſenſualitatis. Tertio notadū ſm̄ Bon. ibidem, ꝙ de oratione cōtigit loqui dupliciter. ſ. quantū ad materiam, & quātum ad formam. Materia autem orationis reſpicit deſiderium petentis, & ideo oratio, qua Chriſtus petebat calicē a ſe tranferri, quantum ad materiam fuit petitio ſenſualitatis tantum, cuius deſiderium erat ad nō moriendum, quantum uero ad formam petitionis, quę reſpicit diſcretionem proponetis, fuit petitio rationis. Fuit ergo illa oratio ſenſualitatis, ut monentis, ſed rationem ut proponentis. Item fuit ſenſualitatis, ut ꝓ quo, ſed rationis ut à quo. Vnde recte dicitur, quòd ibi ratio fuit aduocata ſenſualitatis. Sed forte *3.d.17.*

te quęreret aliquis cum ratio ſciret ſenſualitatem petere, quod erat contrariū propoſito Dei, quare petitioné propoſuit. Dicit Bon. ꝙ huius fuit ratio duplex. Prima ad manifeſtationem veritatis naturæ humanæ, quæ naturaliter refugit paſſioné. Secunda rō ad confirmandā noſtra imbecillitaté, vt non diffidamus, ſi paſſionis pericula exhorreamus. Tertia eſt, vt oſtenderet volūtaté noſtram diuinę uoluntati eſſe per oīa ſubiiciendā, quod oñdit conditione appoſita. Nō ſicut ego uolo.

Con.1. His pręmiſſis ponēdæ ſunt tres concl. Prima eſt. Dicens fuit Chriſtum orare, probat Bea. Bona. vbi ſupra quadruplici ratione. Prima propter meritum, quia orando merebatur nobis. Secūda propter exemplum, vt nos inuitaret ad orationis ſtudium, quo maxime ſuperatur aduerſarius. Tertia propter ueritatis argumentum, ut eſt oſtenderet uerum hominem, & uere a Deo miſſum. Quarta propter officium, explendū, quia Chriſtus habebat dignitaté Pontificis, ad quem pertinet pro peccatoribus orare, ſicut & ſacrificium offerre.

Con.2. Secunda conc. Omnis oratio Chriſti a uolūtate rōnis procedens fuit exaudita, probat Bon. Tum quia ipſa voluntas per omnia erat conformis diuinę uoluntati. Tū quia a Deo petebat tā digne, & ſanɫe, ꝙ in omnibus erat exaudiendus pro ſua reuerentia

Con.3. Tertia cōcl. Oratio Chriſti procedens a voluntate pietatis, aut a uoluntate carnis, nō fuit exaudita per oīa, probat Bonau. quia talis uoluntas non conformabatur diuinæ uoluntati in uolitio, ſicut ſuperius dicɫū fuit. Ité tali oratione petebat, non ad hoc vt exaudiretur, ſed ut nos erudiremur, ſicut ex uoluntate carnis petiit calicem transferri ad oſtenſionem naturę aſſumptę. Ex uoluntate uero pietatis petiit ſuis crucifixoribus condonari ad oſtenſionem benignitatis, & miſericordiæ.

1. Ad primum arg. dicendū, ꝙ licet in Chriſto non fuerit innouatio aſcenſionis per nouam Dei conſideratio nem, fuit tamen aſcenſus nouus per nouam miſericordiæ implorationem a Deo.

2. 3. Ad ſecundum & tertium argumentum patet, reſponſio ex tertia concluſione.

Vtrum

Vtrum Chriſtus ſit mediator Dei,& hominum.

D.Tho 3.p.q.26.ar 3.& 2.

QVAESTIO V.

QVinto quæritur. Vtrũ Chriſtus ſit mediator Dei & hominum, ſecũdum quod homo?

Argu.quod non. Chriſtus dicitur mediator ſm q nos reconciliauit Deo, quod quidem fecit auferendo peccatũ, quod non ſeparabat a Deo, ſed auferre peccatum conuenit Chriſto, non inquantũ eſt homo, ſed inquantum eſt Deus,igitur.

De ciuit. Dei li.9. Contra eſt, q dicit Augu: nõ ob hoc ẽ mediator Chriſtus,quia eſt verbum, ſed mediator ſecundũ quod homo.

3.p q. 27.arti. 1.2. Primo notandũ ſm Tho. quod mediatoris officiũ eſt coniũgere eos,inter quos eſt mediator.Vnire ãt homines Deo, perfecte quidem conuenit Chriſto.iuxta illud. *2.Cor.5.* Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi. Ideo ſolus Chriſtus eſt perfectus Dei,& hominum mediator;nihil tamen prohibet aliquos ſecundum quid dici mediatores inter Deum,& hominem,prout cooperantur ad unionem hominum cum Deo diſpoſitiue,vel miniſterialiter. Secũdo notandum, q ſicut dicit Tho. in mediatore ſunt duo conſideranda,uidelicet ratio medii,&officium coniungendi.De rõne autem medii eſt, quod diſtet ab vtroq; extremorum. Ad officium ãt coniungendi pertinet, quod ea,q̃ vnius ſunt deferat ad alterũ. Chriſtus autem ſecundum quod Deus,non differt a patre; & ſpirituſancto in natura,& poteſtate, nec pater, & ſpirituſanctu aliquid habet quod non ſit filii, & ſic non poteſt illud quod eſt Patris, & Spirituſancti, quaſi q eſt aliorũ ad alios deferri. Vtrũque ãt ſibi conuenit,inquantum eſt homo,ſic .n diſtat a Deo in natura, & ab hoĩbus in dignitate gratię,& glorię. Inquantum etiam homo cõpetit ei coniungere homines Deo pro hominibus ſatiſfaciendo,& interpellando.

His præmiſſis, ponenda eſt talis concluſio Chriſtus eſt mediator Dei, & hominum,ſecundum quod homo, patet ex dictis. *Con.1.*

Ad argu. dicendum. quod licet auctoritatiue conueniat Chriſto peccatum auferre,ſecundum quod Deus,tamen *1.*

men ſatisfacere pro peccato humani generis conuenit ei ſecundum quod homo.

Finis ſecundæ partis.

SEQVITVR TERTIA PARS.

Dicto in prima parte huius tractatus de uerbi incarnatione. In ſecunda de incarnati peregrinatione. Nunc reſtat dicendum in hac tertia parte de peregrinationis conſumatione. Vbi facunda eſt triplex conſideratio. Prima de Chriſti paßione. Secunda de eius reſurrectione. Et tertia de ipſius Aſcenſione.

Vtrum in anima Chriſti ſecundum ſuperiorem portionem fuerit verus dolor.

Sco. 3.d.15.q.1.Tho.3.p.q.46. ar.6.7.

Circa primũ primo quęritur. Vtrum in anima Chriſti ſecundũ portionẽ ſuperiorẽ fuerit verus dolor?

1. Primo arg. quod non, qa contraria non poſſunt eſſe in eodem, ſed in anima Chriſti ſecundum portionẽ ſuperiorem erat maximum gaudium, ergo nulla triſtitia.

2. Secũdo ar. Dicit phil. ꝙ de- 8.*Ethic.* lectatio uehemẽs expellit triſtitiã, nõ tantũ appoſitã, ſed etiam contingentem. igitur.

Tertio ar. Dicit Hylar. ꝙ 3. uirtus corporis, ſine ſẽſu pœnę vi pœnę in ſe deſeuientis *De Tri. lib. 3.* excepit, ſed uerus dolor non eſt ſine ſenſu pœnę. igitur.

Item dicit Dionyſius. Abſit, ut ego ita inſaniã, ut credã ſanctos aliquid pati ſecundum corporis paſſiones, ſed ſolum iudicare ipſos ſentire credo. ergo multo magis oportet dicere, ꝙ Chriſtus non ſenſit paſſionem, & ſic non habuit dolorem.

Contra. Eſa. 53. Vere dolores noſtros ipſe portauit. *Eſa. 53.* Peccauit ãt Adam ſecundum portionẽ ſuperiorẽ, ergo ſm illam ſatisfecit Chriſtus. Itẽ ſup illud ps. Repleta eſt malis aĩa mea. Dicit Aug. nõ viciis, ſed pœnis. Primo notandũ, ꝙ aliquid dixerunt, quod portio ſuperior doluit, vt natura, qa fundat in aĩa dolẽte, nõ ãt, vt ratio ſuperior, videlicet p cõparationẽ ad obiectum, ꝙ reſpicit. Sed contra hanc diſtinctionẽ arguit Sco. qa eodẽ modo poſſet dici aĩa intelligere ſm voluntatem, vt natura, non ut uoluntas, qa ipſa natura in qua eſt uoluntas intelligit. Secundo notandum, quod ſicut dicit Aug. dolor carnis tantum *De ciui.* modo

Dei lib. 14 c.7. modo offenſio eſt animæ ex carne, & quædam ab eius paſſione diſſenſio, ſicut animi dolor, qui triſtitia nuncupatur, eſt eius diſſẽſio ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt. Poteſt autẽ aliquid eſſe nolitum quadrupliciter ſm Scot. in 3. diſtin. 15. Vno modo per nolle liberum ab ſolutum. Secũdo modo, quia eſt diſcõueniens naturaliter quemadmodum miſeria eſt diſconueniens voluntati ex eo, ꝙ naturaliter vult beatitudinem, ideo non põt gaudere de miſeria, immo triſtatur de ea. Tertio, quia illud eſt diſconueniens appetitui ſenſitiuo, & ſibi triſtæ, & per conſequens etiã uoluntati ſi ſibi oſtendatur per intellectum, & hoc eſt propter colligantiam uolũtatis cum appetitu ſenſitiuo, ſic enim ponitur aliqua delectatio ſurreptitia præcedere in uoluntatem omnem actum liberum uoluntatis, & ſic etiam poni poteſt in triſtitiis reſpectu obiectorum triſtabilium, ut ſicut intellectus cooperatur ſenſui forțiter immutatio ſi non circa alia ſit diſtractus. Ita ponet aliquis uolũtatem nõ neceſſario cooperari ſed vniuerſaliter cõpati appetitui ſenſitiuo patienti, & hoc circa idem obiectum ſi non impediatur uoluntas per nõ cõſiderationem intellectus, vel per aliquod impedimentum. Quarto modo poteſt eſſe nolitum conditionaliter, quãdo ſcilicet aliquis nollet aliquid quantum in ſe eſſet, tamen in aliquo caſu uult. Exemplum de periclitante, qui nollet proiicere merces ſi poſſet effugere periculum. Sic ergo quadrupliciter põt cõtingere triſtitia. Vno modo de ſimpliciter nolito actualiter, & habitualiter. Secundo modo de habitualiter nolitio, & actu conditionaliter, licet tamen abſolutã uolito contra inclinationẽ habitualem. Tertio, quia diſcõueniens uoluntati, ut natura. Quarto, quia diſcõueniẽs appetitui ſenſitiuo cui coniũgitur uoluntas non habituata ad oppoſitũ uehemẽtius, ꝙ ſit inclinatio eius ad appetitum ſenſitiuum. Tertio notandum ſm Sco. ꝙ portio ſuperior dupliciter accipiť. Vno mõ ſtricte, ut reſpicit æterna. Alio modo large, prout iudicat per intellectũ de quibuſcunque ſm regulas æternas, & per uolũtatem refert ad æterna, & hoc ſecundo mõ loquitur Aug. Primo mõ non põt portio ſuperior vo- *De Tri. lib. 12.*

luntatis ordinare triſtari, qa talis triſtitia ſequit ad nolle Deum in ſe, uel ad nolle aliqua perfectionẽ intrinſecam ſibi ineſſe. Secundo mō poſſe de tribus triſtari talis portio. Primo, uidelicet de carẽtia fruitionis, & obiecti ęterni. Secundo de peccato ſuo, vel alterius. Tertio de aliis ſuo ſuppoſito conuenientib. uel aliis perſonis dilectis.

Con.1. His pręmiſſis, ponendæ ſunt tres concl. Prima eſt. In Chriſto fuit verus dolor in parte ſenſitiua, probat Scot. quia obiectum approximatū tactui ſuo, & appetiuit ſenſitiuo erat diſconueniens illi ſẽſui, & ille ſenſus perfecte pręceptiuus, quia ſm proportionem bonæ diſpoſitionis corporis, eſt diſpoſitio tactus ut habetur ii. de Anima corpus autem Chriſti fuit optime complexionatum. igitur.

Con.2. Secunda conc. In uoluntate rōnali Chriſtus triſticiam habuit, probat Scot. duplici uia. Prima eſt, quia dolor excellens in parte ſenſitiua natus eſt impedire vſum rōnis, & ſi maneat rō in uſu ſuo naturali, videtur, ut uolũtas cõpatiatur appetitui ſenſitiuo, in Chriſto aũt ratio permanſit in vſu ſuo, & uoluntas nõ abſorpta cum intellectus dolorem illum apprehendit, & uoluntati oſtenditur uoluntas ipſa condoluit, quia naturaliter iclinabatur ad oppoſitum. Secunda eſt, quia uolũtas neceſſario colligat appetitui ſenſitiuo, & illa colligatio fuit pfectiſſima in Chriſto. Intellectus autem apprehendit obiectum illud triſtabile, quia nõ fuit impeditus, ergo in uoluntate fuit dolor ſiue paſſio triſtitiæ.

Con.3. Tertia concl. Licet portio ſuperior in Chriſto nõ triſtaret de carentia fruitionis nec de peccato ꝓprio triſtabat tñ de peccato alieno, & de paſſionib. ſibi, & ſuis dilectis diſconuenientib. Prima pars patet, quia nunq̃ caruit fruitione Dei. Secũda patet, quia nullum pec͠tm habuit. Tertia patet per illud Amb. ſuper Lucam. Doles domine non tua vulnera, ſed mea. i. doles de peccatis meis, natũram meã vulnerantib. nõ de tuis. Quarta pars patet, quia tales paſſiones erant naturaliter nolite, ac etiam nolitione cõditionata ſiue habitnali, & dicit habitualis in cuius actum uoluntas pœna eſt exſe exire, niſi aliud obſtet. Ad primum ar. dicendũ, ꝙ gaudium, & triſtitia, non habebant contrarietatẽ, quia nõ erant

erât reſpectu eiuſdē obiecti.

2. Ad ſecundum ar.dicendū, quod illud intelligitur de triſticia, quæ non dat occaſionem gaudendi, Chriſtus autem hoc ipſo gaudebat ī domino quo ſentiebat ſe pati, & dolere pro domino.

3. Ad tertium ar.dicunt aliq Hylarium uerba illa retractaſſe. Vnde dicit Bonaue. ꝙ audiuit Guillermū Pariſien. eṗm referentem ſe illam retractationem legiſſe. Aliter dici poteſt, quod Hylarius excludit ſenſum doloris a Chriſto ſecundum diuinam naturam, uoluit enim excludere errorem Arrii, qui dicebat Chriſtum ſecundum ſe totum paſſum fuiſſe.

4. Ad quartū ar. dicendum, ꝙ Dionyſius non uoluit dicere, ꝙ ſancti non experirentur dolorem in tormentis, ſed uult commendare conſtātiam mentis, quia uidelicet non magis commouebantur ex experientiā ſenſus q̄ ex ſola conſideratione mentis:

Vtrum Chriſtus habuerit neceſſitatem moriendi, &c.

Sco.3.d 16.q.1.Tho. 3 p.q. 14. art.2.& q.50.art 1.

QVAESTIO II.

Secundo q̄rit. Vtrū Chriſtus habuerit neceſſitatē moriēdi, & alios defectus naturales noſtræ humanitatis.

1. Primo ar. ꝙ nō aſſumpſit defectus noſtros, qa ſicut ſūmæ iuſticiæ repugnat defectus culpæ, ſic ſummæ potentiæ repugnat defectus fragilitatis, & impotenciç, ſed Deū ſumme iuſtum nō decuit defectū habere culpæ, ergo, nec ipſum oīpotente decuit aſſumere defectum fragilitatis.

2. Secundo ar. ſpecialiter, ꝙ non habuit neceſſitatem moriendi, quia dicitur ad Romanos viii. Corpus mortuū eſt propter peccatum.i. habuit neceſſitatem moriendi, ſed Chriſtus nullum habuit peccatum, igitur. *Rom. 8.*

3. Tertio ar. Aīa Chriſti fuit pfectiſſima forma, ergo per perfectiſſime perficiebat materiā, & per conſequens abſtulit omnē priuationem ab illa materia, cum hoc poſſit forma imperfectior, ſ forma cœli, ita quod cœlum eſt naturaliter incorruptibile.

4. Quarto ar. Ioann. x. dicit Chriſtus. Poteſtatem habeo ponendi animam meam &c. ergo mori erat in libertate ſuæ uoluntatis. *Io.10.*

Contra Ad Heb.ix Quēadmodum ſtatutum eſt homini. *Heb.9.*

minib. ſemel mori, ſic & Chriſtus ſemel oblatus eſt. Gloſa eadem neceſſitate, & iure naturæ.

Heb.2. Ité ad Heb.ii. Debuit per oia fratrib. aſſimilari. Primo notandū ſm Richar. ꝙ defe-

3.Sent. d.15.q.1 ctuū naturæ humanę qdam ſunt culpabiles, & qdā pœnales. Pœnales aūt ſunt in multiplici differētia, quidā ſunt ex peccato pſonæ in qua ſūt conſequentes, quidā autē ad peccatū diſponētes, & quidā pfectioni gratiæ repugnātes & oēs iſti non ſunt purè pœnales. Alii autē ſunt purè pœnales, & iſti iterū ſunt dupli ces, quidā ſunt pſonales, qui videlicet reſpiciunt aliquas perſonas ſpecialiter. Alii autē ſunt naturales, & cōes totā uidelicet naturā humanā

3.d.16. q.1. reſpicientes. Secūdo notan. ſm Sco. ꝙ verbum cōparari pōt ad naturā aſſumendā tripliciter. Primo mō cōparando verbū ad naturā glorioſā aſſumenda, quia potuit accepiſſe naturā ſimpliciter glorioſā, & ſic nullo mō habuiſſet cauſam corruptionis. Secundo ad naturā innocentē aſſumendā cum iuſtitia originali, & ſic adhuc non fuiſſet hic aliqua cauſa mortis. Tertio modo ad naturā glorioſam, ſic ꝙ gloria non redundaret in corpus, & facto iſto miraculo, ſequebatur cauſa neceſſitatis, diſſolutionis illius corporis, licet aūt hoc fuerit ſpeciale miraculum, quod gloria animę non redundaret in corpus, tamen facto illo miraculo habuit illud corpus neceſſitatem moriendi, vt dicit Augu.

His pmiſſis ponendę ſunt tres cōcl. Prima eſt. Chriſtus nō aſſumpſit defectus culpabiles, nec pœnales, culpā conſequentes ex peccato perſonę, in qua ſunt, aut ad culpā diſponentes, aut perfectioni gratię repugnantes. Sed aſſumpſit defectus pœnales nō quidem perſonales, ſed naturales. Primū patet, quia hoc non decuit propter ſummā rectitudinē, quę eſt in Chriſto. Secundum patet, quia tales defectus aſſumerę nec ipſum decebat, nec ad opus noſtræ redemptionis expediebat. Vnde non aſſumpſit difficultatem ad bonum, nec pronitatem ad malum, nec ignorantiæ defectum. Tertium probatur, quia Chriſtus venerat naturám humanam redimere ſine perſonarum diſtinctione. *Con.1. Libr. de Baptiſmo paruulorū.*

Secunda concl. In Chriſto fuit neceſſitas moriendi: probat Scotus, quia corpus Chriſti *Con.ij.*

ſti ſibi dimiſſum per priuationem redundantiæ gloriæ fuit animale, ergo in eo fuit corruptio, & reſtauratio per ſumptionem alimenti, ſed nõ potuit fieri reſtauratio: ita ꝑfecta, vt corpus ſemper maneret, niſi aduenisset aliud: cum enim virtus nutritiua Chriſti ſic ſibi de relicta tandem fuiſſet debilitata, non potuiſſet amplius reparare: impuritas etiam alimenti extrinſeci cauſam dediſſet mortis naturalis.

Con. 3. Tertia cõcluſio. Nõ fuit in poteſtate animæ Chriſti nõ mori ex violentia paſſionis: probat Scotus, quia ex prima inſtitutione naturę aliqua actiua nata ſunt dominari aliquibus paſſiuis. Tunc ſic arguit Omne corpus alterabile, & corruptibile ꝑ approximationẽ actiui dominãtis, põt corrũpi. Corpus Chriſti fuit tale a primo inſtãti vnionis uſq; ad mortẽ, ergo per actiuũ approximatũ, potuit in corpus illud induci diſpoſitio, incõpoſſibilis animationi paſſiuę. Si aũt arguatur, q̃a videtur ſequi ex hoc, ꝙ mors Chriſti non fuit voluntaria, nec per conſequens meritoria. Reſpondet Scotus, ꝙ voluntas mereri põt circa obiectũ, quod non eſt in poteſtate ſua: immo quod eſt impoſſibile aliter ſe habere, puta amãdo Deũ amore amicitiæ, volẽdo ſibi bonũ: puta volendo ipſum eſſe iuſtũ ſapiẽtẽ & huiuſmodi: & tñ velit nolit, Deus eſt iuſtus, & ſapiẽs ergo mereri potuit volũtas Chriſti de paſſione & morte, acceptando ipſam quis in eius poteſtate nõ fuerit ipſam impedire. Prężerea dicẽdũ, ꝙ licet paſſio & mors Chriſti fuerit violenta animę Chriſti, vt naturaliter inclinatur ad perficiendum corpus, & hoc ſumendo uiolentum, ut opponitur naturali: nõ tamẽ fuit uiolẽta, ut violẽtũ opponitur uolũtario, vt volũtariũ dicitur a volũtate acceptãte.

1. Ad primũ ar. dicẽdum, ꝙ nõ eſt omnino ſimile de infirmitate, & culpa ſi cõparentur ad naturam aſſũptã. Infirmitas. n. põt eſſe materia exercẽdæ virtutis: culpa vero omnino aduerſatur iuſtitię: ideo nullo modo decebat Chriſtum culpã aſſumere: ſed infirmitatẽ naturę humanæ aſſumpſit. Iſtę tamẽ infirmitates, ſiue defectus naturales, nõ fuerunt in eo ex neceſſitate contracti, vt dicit Bona. ſed voluntarie aſſumpti, ex diſpẽſatiõe ipſius aſſumẽtis, cõcurrente ſimul acceptatiõe illius ani-

animę rationalis, q̄ in primo inſtāti habuit vſū cognitionis & ſibi placuit vniri tali corpori, in ſalutē generis humani.

2. Ad ſecundum ar. dicendū, ꝙ corpus mortuum eſt propter peccatum demeritoriè, & ex hoc ſequit͛, ꝙ in Chriſto non erat cā demeritoria mortis, ſ͡d erat cā naturalis.

3. Ad tertium ar. dicēdū, ſ͡m Sco. ꝙ ſi cœlum ſit icorruptibile diceretur, ꝙ vel eſt forma ſimplex, vel ꝙ ſi habeat materiam, illa eſt alterius rationis ab iſta materia, & de ſe eſt tantum in potentia ad formam, quam habet.

4. Ad quartum ar. dicit Sco. quòd ly ego, in ſuppoſito, & appoſito, ſtat pro eadem perſona, ſed non ſecundum eandem naturam, quia ego ſcilicet ſuppoſitum verbi, ſecundum naturā diuinā pono, animam meam a meipſo, ſecundum naturam humanam, q͡a animam ſeparauit a corpore, non a verbo, ita, quòd ponere, uel ſeparare effectiuè attribuitur verbo, ſed terminatiuè, vt à quo ſeparetur anima. ſ. a corpore, ſibi conuenit ratione humanę naturę.

Vtrum Chriſti paſſione fuerit deletum peccatum.

D. Tho 3 p. q. 49. ar. 1.

QVAESTIO III.

Tertio quæritur. Vtrum Chriſti paſſione deletū fuerit decretū chirographi.

Primo ar. ꝙ non, nullū finitum pōt infinitum delere, ſed meritum Chriſti fuit finitum, culpæ vero decreti chirographi infinitæ. Ille enim in quē commiſſę fuerunt ē infinitus, ſcilicet Deus, igitur. 1.

Secundo ar. Omne pręmium excedit meritum, ſed deletio contentorum in decreto chirographi non excedit meritum paſſionis Chriſti illud enim meritum quandam infinitatem habebat, ex infinitate ſuppoſiti merentis. 2.

Tertio ar. Si merito paſſionis Chriſti deletum eſſet decretum chirographi, aut hoc fuit, quo ad ſufficientiam, vel quo ad efficaciā. Nō primū, quia paſſio illa fuit actus trāſiens. Poteſt aūt mundus ꝑpetuari in infinitum, finitum autem non videtur ſufficiens pro infinito. Nec ſecundum, quia multi damnantur. 3.

Contra. Ad Coloſſen. Donans nobis delicta, & delēs, ꝙ aduerſū nos erat chirographū decreti. Notādū, ꝙ chiro- Col 2.

gra-

graphum dicitur a chiros, ꝙ eſt manus & graphos ſcriptu
a.d. 19. ra, ſm Tho. in expoſitione literali. Vnde chirographum propriè dicitur littera debitoris manu propria ſcripta, & data creditori. In propoſito autem dicitur ſecundum triplicem reſpectum. Comparando enim ad Deũ dicit chirographũ decreti, vel decretũ chirographi, quia iſta obligatio ex diuina ſententia facta eſt tanquàm ex decreto. Comparando autem ad peccatum dicitur chirographũ delicti, ſiue culpę, quia ꝓpter culpam hæc obligatio facta eſt. Comparando vero ad punitionem dicitur chirographum pœnarum, quia ex eo ad pœnam obligamur.

Con. 1. Hoc præmiſſo ponenda ẽ talis cõcluſio. Chriſti paſſione deletum eſt chirographũ decreti. patet, quia Augu. dicit, fuſo ſanguine, ſiue culpa omnium culparum chirographa deleta ſunt. Item uirtute illius chirographi, ante Chriſti mortẽ erant patres in limbo detenti, & tamen mõ non ſunt, igitur. Sed forte quęris, quis habebat illud chirographũ. Dicit Bonau. ꝙ Deus habebat, vt iudex, hõ vt reus, diabolus vt accuſator. Dicit enim chirographum memoriale, ergo peccatum manet quantum ad reatum.

Ad primum ar. dicẽdũ, ꝙ 1.
licet finitum ex parte ſui nõ habeat, ꝙ poſſit delere infinitum, tamen põt pro infinitis a Deo acceptari. Et cum dicitur ꝙ culpa eſt infinita, quia eſt in Deum, dicendũ, ꝙ et illo modo Chriſti paſſio ẽ infinita, quia videlicet propter Deum tolerata.

Ad ſecundum ar. dicendũ, 2.
quod maior eſt vera de merito proprio, & principali, nõ autẽ de merito, quo quis pro alio meretur. Et cum dicitur in minori, quod meritũ Chriſti, quandam habet infinitatem falſum eſt, niſi intelligatur de extrinſeca infinitate.

Ad tertium ar. dicendum, 3.
ꝙ per paſſionem Chriſti deletum eſt chirographũ, quo ad ſufficiẽtiam ex parte Dei acceptantis, qui potuit hanc paſſionem acceptare pro infinitis, licet non ex parte paſſionis, quo ad efficaciam vẽro deletum eſt quantum ad illos pro quibus illa paſſio efficaciter eſt oblata, ſcilicet pro electis.

Vtrum neceſſarium fuerit per paſſionem Chriſti reparari.

Scot. 3. d. 20. q. Tho. 3. p. q. 1. ar. 2. Dur. 3. d. 20. q.

QVAE-

nis, & ſi ad præcedens, dicit neceſsitas conſequentiæ.

Con.1. His pmiſsis ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Licet hominem reparari neceſſarium fuerit neceſsitate ſuppoſitionis, nō tñ neceſsitate abſoluta. Prima pars patet, quia hoc erat a Deo præordinatum. Prǫordinatio autem Dei eſt infallibilis. Secūda pars, patet, quia illud prę ordinari nō fuit neceſſariū, ſed contingens.

Con.2. Secunda concl. Licet pura creatura de ſe nō habeat, unde ſatisfaciat, poteſt tñ eius ſatisfactio a Deo acceptari, prima pars patet, quia nullus pōt ſatisfacere de peccato, niſi dono gratię, quam ex nobis nō habemus, ſed ex Deo. Itē nullus pōt ſatisfacere, niſi de inimico fiat amicus, vel ad minus non inimicus, ſed hoc nequit hō ex ſe, igiẗ. Et ſi inſtet, quia potuit vnus hō per ſe totum genus humanū inficere, ſcilicet Adam peccādo, ergo etiam, poteſt purus homo per ſeipſūm hominem reparare cum bonum ſit fortius malo Dicendum, quod licet ſimpliciter loquēdo fortius, ſit bonū malo, tamen difficilius eſt facere bonum, quā facere malum. Præterea, ꝙ alia creatura ab homine, putą Angelus non potuiſſet de ſe pro homine ſatisfacere, probat Bon quia ad illud genus ſpectat ſatisfactio, ad quod ſpectat tranſgreſſio. Item ex hoc eſſet homo ſubiectus alteri generi creaturę, & ſic nō eſſet reparatus ad priſtinam dignitatem. Secunda pars cōcluſionis probatur a doctore ſubtili, quia tātum valet omne creatū oblatū, ꝑ quāto Deus acceptat illud, ergo potuit oblatio unius boni Angeli, uel unius hominis ſine peccato concepti acceptari a Deo pro toto humano genere. 3di. 10. q.1.

Con.3. Tertia concl. Licet ſatisfactio facta ꝑ Chriſti paſſionē fuerit Deo acceptiſsima, tñ erat alius modus poſsibilis. Prima pars patet, quia nihil videtur poſſe fieri acceptius Deo, quā innocentiſſimā nocētibus, ex obediētia ad Deū ſe morti offerre. Secūda pars patet, quia Aug. lib de trini. dicit. Oſtendimus enim aliū modum poſsibilem Deo fuiſſe, &c. Et per Gregorium in moralibus dicente. Qui nos fecit exiſtere, ex nihilo etiā nos renouare, ſine ſua morte potuit. Ad arg. dicendum, ꝙ antecedēs verum eſt de actu uirtutis diſtinctio contra paſſionem, quæ non accidit ex uirtute, tamen paſſio-

ſiones pœnales,quæ per actũ uirtutis acceptantur laudabiliores ſunt,quàm actus uirtutis circa delectabile.

Vtrum propter mortem carnis, ſit mors perſonæ uerbi attribuenda.

D.Tho.3.p q.50.ar.2.

QVAESTIO V.

QVinto quęritur Vtrũ propter mortem carnis,ſit mors perſonę uerbi attribuenda.

1. Primo argu. ꝙ non, quia dicit Aug.& habetur in 3.ſententiarum.Si quis dixerit, atque crediderit Deum paſſum,anathema ſit. *Diſtin.*

2. Secundo ar. idiomata partis non communicantur perſonæ uerbi, quamuis enim caro fuerit ſeparata ab anima; non tamen filius Dei dicitur ſeparatus ab illa, ſed ꝑ Chriſti paſſionem non eſt mortua,niſi ſola caro , quia anima ſemper uixit,ergo nõ uidetur , quòd filio Dei uere poſſit attribui mors.

3. Tertio arg. propter repugnantiam idiomatum , hæc non recipitur communiter filius Dei ẽ creatura,ſed multo magis repugnat uitæ mors, quàm intentio creaturę,intentioni creatoris.ergo filio Dei,qui eſt ipſa uita,nõ eſt mors attribuenda .

Contra Dicit Ambro. expreſſe,& habetur in iii. ſententiarum diſt.xviii. Tantũ fuit peccatum noſtrum,vt ſaluari non poſſemus niſi vnigenitus filius Dei moreretur pro nobis debitoribus mortis.Primo notandum , quod licet in morte Chriſti fuerit anima ſeparata a corpore , nõ tamen fuerit ſeparata a uerbo. probat Bona.Tũ qa , nec Deum decebat, ſicut nec decet virum relinquere uxorem.Tum quia,nec nobis expediebat, quia tunc anima illa non habuiſſet mediatoris officium ad recõciliandum . Tum etiam, quia filii animæ non congruebat, cum eſſet innocẽtiſſima & beatiſſima, ſemper .n. fuit diuinitas unita illi animę. Similiter etiã , nec fuit diuinitas ſeparata a carne.Quod probat Bon.triplici ratione.Prima eſt, quia hoc exigit liberalitas a parte aſſumentis, nõ enim ſubſtrahit Deus donum ſuum , ſiue culpa Secunda, quia hoc requirit dignitas ex parte naturę aſſumptæ.Tertia eſt , qa hoc exigit vtilitas,ex parte aſſumptionis . Talis .n. ſeparatio , nihil

3.d.21 q.1.

nihil omnino faceret ad ſalutem noſtra, diuinitas ergo ſemper manſit vnita tam carni, quàm animę quæ ſunt partes humanitatis, ſed tñ tunc non remanſit unita humanitati, quia tunc humanitas deſiit eſſe, quando deſiit unio animę & corporis. Secundo notandum, ꝙ in illa ſeparatione animæ a corpore, anima facta eſt impaſſibilis, ut ponit Bon. immo etiã dicit hoc probabile de qualibet anima viri ſancti, in qua nõ reperitur reatus alicuius peccati. probat, quia nihil patit, niſi ſm ordinẽ naturæ, ſicut cõtrariũ a contrario, uel ſm ordinẽ diuinæ iuſtitiæ ad puniendũ peccatũ, vel ſm diſpẽſationem diuinæ miſericordiæ, ſicut Chriſtus paſſus eſt, pro ſanando morbo noſtro, ſed nullo illorum modorũ, poſt inſtans mortis potuit anima Chriſti pati non etiã habuit cõtrariũ, nec habuit peccatum, & iam conſumma tum erat noſtrę redemptiònis miſterium. Tertio notandũ, ꝙ abſq; dubio caro Chriſti, poſt ſeparationem animę mortua fuit, caruit .n. uſu & cõplemento vitę. Sicut .n. dicit Bon. res corporalis, non eſt nata uiuificari, niſi ab aliqua forma ſpirituali ipſam uiuificante, & ſibi proportionabili. In ipſa autem ſeparatione animæ caro Chriſti caruit huiuſmodi forma iõ fuit mortua Et quãuis haberet diuinitatem, nõ tamẽ ab ea uiuificabatur, nõ propter defectũ a parte uiuificantis, ſed propter improportionẽ uiuificabilis. non enim erat caro unita diuinitati, ſicut perfectibile ſuę perfectioni.

3.d.21.

His pręmiſſis ponitur talis conclu Propter mortem carnis concedendum eſt filiũ Dei uerè fuiſſe mortuũ. probat Bon. quia carne naſcẽte, & concepta filius Dei dicitur natus, & conceptus, ergo pari rõne carne mortua uerè dicitur mortuus, non ſm diuinã naturam, ſed ſm humanam, non per eſſentiam, aut per inhęrentiam, ſed per communicationem idiomatum & in nullo derogat diuinæ maieſtati, & multum conſonat pietati. Nullum enim uerbũ maioris dignationis reſonare poteſt in auribus cordis hominis, quàm quòd vnigenitus Dei mortuus fuerit, pro nobis debitoribus mortis. Con. 1.

Ad primum arg. dicendũ, ꝙ Augu. intendit remouere paſsionem a perſona verbi, ſecundum naturam diuinã, & non ſimpliciter. 1.

Ad

tionem eius,uſque ad reſurrectionem generalē differri. Oportebat.n.ꝙ manifeſtaretur ueritas mortis & ꝙ manifeſta eſſet ueritas iteratæ coniunctionis carnis,& animæ.Propter primū oportuit ipſum non ſtatim reſurgere. Propter ſm oportuit ipſum reſurrectionem ſuam,nō diu differre,alias fides.Apoſtolis defeciſſet,diſtulit ergo côuenienter,uſque in diem tertium,& requieuit in ſepulchro per triduum, non quidem ꝑ tres diescompletos, ſed per vltimam partem diei ueneris,& per primam partē dominicæ diei,&per totam diē ſabbati, ita ꝙ illud triduum intelligendum eſt per ſynodochen, & in hoc oēs ſancti côcordant, licet de hora reſurrectionis aliter, & aliter dicant.Quidam.n dicunt,ꝙ reſurrexerit in aurora. Alii uero nocte media, ueraciter āt potius dicitur, ꝙ reſurrectio fuit inter horam mediæ noctis,& mane diei dominicæ. Secundo notādum ꝙ realiter loquendo dicit Hugo, ꝙChriſtus fuit hō in triduo, quia habuit animā ſibi vnitam.Nam ſm ipſum, homo dicit tm̄ animā utentem corpore, ſed ꝙ vtatur hoc accidit ad hoc,ꝙ ſit hō.Magiſter āt ſententiarū aliter motus, poſuitChriſtū eſſe hoīem in triduo,quia habuit corpus & aīa,licet nō unirētur mutuo, ſed ſufficit unio eorū in ſuppoſito. Aliqui āt conneniunt in côcluſione cum Hugone, tamen generalius loquuntur dicentes,ꝙ nihil eſt de rōne quidditatis rei, niſi forma, ex eo,ꝙ philoſoph. dicit, ꝙ aīa eſt ſubſtantia animati, & quicquid erat eſſe.Sed côtra concluſionem,in qua iſti côueniunt cum Hugone, ſic ar. Sco. quia dicit Aug. nō totus hō, ſed pars melior eſt aīa. nec totus hō corpus,ſed pars inferior hoīs.Et ſequitur cō tra Magiſtrū ſentētiarum,ſed tm̄ vtrunque coniunctū ſolū hēt hominis nomē. Ad auctoritatem autē philoſophi dicentis,quòd anima ſubſtātia eſt animalium dicit ipſe Scot.quòd philoſoph. accipit ſubſtātiam, & quod quid erat eſſe pro notiori parte diffinitionis, nō autem pro tota diffinitione quemadmodum ipſe philo. conſequenter exponit. Tertio notandū,ſm eūdem Sco.ꝙ hoc nomen Chriſtus hēt duos conceptus,ſ.Deum & hominem, qn̄ autem ſubiectum duplicē habet conceptum oportet rationem illius obiecti eſſe

Hug.li.1

7.Met. t.c.31.

De Tri. lib.13.

ueram in ſe,&non includere repugnantiam ad hoc,quòd propoſitio ſit uera, alioquin hęc eſſet uera(maius Deo ē) quia eſſe eſt de intellectu ſubiecti, ſed quia hoc ſubiectū maius Deo includit in ſe repugnantiam. iō non eſt uerū de aliquo,nec aliquid de ipſo. Cum igitur hoc nomen Chriſtus ſignificet ſuppoſitū exiſtens in duabus naturis,& in triduo nō exiſtebat in natura humana,iō hęc eſt falſa (Chriſtus fuit hō in illo t. iduo)licet iſta,ſit concedenda(Ceſar, eſt hō nullo homine exiſtente,) quia Cęſar dicit vnum conceptum

Con..1. His præmiſſis, ponendæ ſunt tres cōcluſiones. Prima eſt. Corpus Chriſti per triduum fuit in ſepulcho ſynodochæ loquendo, patet ex primo notabili.

Con.2. Secūda cōcl Realiter hęc propoſitio eſt falſa(Chriſtus fuit hō in triduo)ac ēt logicaliter.Prima pars probatur a Scot.quia licet tunc habuiſſet Chriſtus partes naturæ humanæ,ſibi unitas, non tn̄ naturam humanam. natura .n. dicit entitatem abſolutā vltra partes ut alias dictū ē, Item Chriſtus in triduo fuit hō mortuus, ergo non fuit hō,patet conſequentia,quia mortuum diſtrahit de ratione hominis Itē remoto ſuperiori, remouetur inferius, Chriſtus āt ī triduo nō erat uiuens,ſm humanitatē.Secūda pars patet, ex ſecundo notabili Et ſi inſtetur Chriſtus in triduo fuit ſacerdos iuxta illud ps̄. Tu es ſacerdos in æternum, ſm ordinē Melchiſedech.Eſt āt ſacerdos,ſm ꝙ homo igitur. Dicendum,ſm Bon. quòd ſacerdotium dicitur ſempiternum, non quia ſemper fuit ſacerdos in actu, ſed quia illi ſacerdotio nullum aliud ſucceſſit.

Tertia concl. Chriſtus vt hō ſiue ſm naturā humanā, non ſemper eſt nec ubiq; patet, quia Chriſtus aſſumpſit naturā humanā in athomo, ſed natura humana in athomo,ſiue in indiuiduo eſt hic, & nūc.igitur.Nec ualet ſi dicatur, ꝙ humanitas vnitur verbo, quod eſt ubiq;, licet .n. ſim cum Deo,non tamen ſequitur,ꝙ ſi Deus ē Romę, quòd & ego Notat autē bea. Bon. quòd Chriſtus dicitur eſſe alicubi tripliciter. Perſonaliter enim eſt ubique. Sacramentaliter autem eſt in multis locis. Localiter uero in cœlo empireo,ratione humanitatis aſſumptæ. Con.3.

Ad primum ar.dicendū,ꝙ licet

licet in morte Chriſti conſummatũ fuerit redemptionis miſterium, ſecundum ueritatem non tamen nobis innotuerat.

2\. Ad ſecundum arg. reſpondet Sco. primo negando conſequentiã, ſicut nec ſequitur, homo albus, eſt homo albus, ergo homo albus eſt homo, quia ſequeret, quod aliquis homo eſſet albus, nullo homine exiſtẽte Secundo dicit, quod hæc eſt falſa, Chriſtus fuit Chriſtus in triduo, quia Chriſtus includit duos conceptus, quorum alter non fuit in triduo.

3\. Ad tertiũ arg. dicendum, ꝙ maior eſt uera intelligẽdo denominationẽ illã eo modo, ſicut ſuppoſitũ ſubſiſtit in illa natura, ſed non ſic ſubſiſtebat in natura humanitatis ĩ triduo, ut poſſet dici hõ, niſi cum determinatione diſtrahente, puta hõ mortuus poterat tñ tunc denominari, ſiue dici habens corpus, & etiam habens animam.

Vtrum Chriſtus deſcendit ad inferos.

D.Tho.3.p.q.52.ar.1.& 5.

QVAESTIO VII.

Reſol. Theolog.

Septimo quæritur. Vtrum tempore mortis Chriſti, anima eius deſcenderit ad inferos, ad liberandas animas in inferno detentas.

1\. Primo arg. quod nõ, quia optimo detur optimus locus ſcilicet anima Chriſti erat optima, & infernus locus uiliſſimus. igitur.

2\. Secundo ar. Maioris ẽ poteſtatis liberare ſubditos, de manu aduerſarii ſola uoluntate, & uirtute ꝙ̃ præſentia corporali, ergo non oportebat Chriſtum ad infernũ deſcendere ad liberãdum ſuos.

3\. Tertio ar. Si Chriſtus tempore mortis liberauit aĩas de inferno, aut ſtatim introduxit eas in cœlum aut non. Nõ primũ, quia reſurrectio debuit pręcedere aſcenſionẽ. nulla ãt anima debuit in cœlum aſcendere ante Chriſtũ. Nec uidetur poſſe dici ſecundũ, quia per Chriſti mortem aperta fuit ianua, & nihil fuit retardans. Vnde etiam latroni dicit dominus. Hodie mecum eris in paradiſo. Luc. 23.

Cõtra. Dicit Da. Deſcẽdit ad inferna aĩa deificata, vt luceret his, q in tenebris ſedebant Notandũ, ꝙ ſicut dicit B.Bon. Nomine inferni aliquando intelligitur pœna, & aliquando locus pœnæ. 3. d.22.

Con.1. Hoc præmiſſo, ponendæ ſunt tres concl. Prima eſt Licet aĩa Chriſti non deſcẽderit ad infernum, ut nominat pęnam, tñ ex ſua benignitate deſcendit ad locũ, vbi detinebãt iuſti captiui. Prima pars patet, quia in anima Chriſti poſt mortem eius, nec fuit pęna dãni, nec pœna ſenſus. Secunda pars probaẽ, quia fuit ualde cõueniens, vt di. Bona. Tum propter cõſolationem vinctorum. Tum propter cõfuſionem aduerſariorum.

Con. 2. Secunda conclu. Chriſtus non omnes aĩas liberauit de inferno: ſed dũtaxat aĩas illorum, qui erant membra ipſius per fidem, & charitatẽ. Prima pars patet, quia pro illis tantum efficaciter paſſus eſt. Et ſi quæras de exiſtentib. in purgatorio. Diu. Tho. quod ſi q tales fuerũt quales ſunt, q nũc uirtute paſſionis Chriſti a purgatorio liberantur, illi fuerunt per Chriſti deſcẽſum liberati, non autem illi, qui tales fuerunt, quales nũc ſunt, qui adhuc i purgatorio ſunt, detinendi, non.n.tunc habuit maiorẽ virtutem paſſio Chriſti, q̃ nũc. Virtus .n. paſſionis Chriſti eſt ſempiterna, & non tranſitoria iuxta illud ad Hebrę.x. Vna oblatione conſummauit ſanctificatos in ſempiternum.

3. p. q. 52. art. 1.5.

Con.3. Tertia conclu. Animæ per Chriſti deſcẽſum ad inferos, inde eductæ, non ſtatim perductæ ſunt in cęlum empireũ ſtatim tñ poſt mortem Chriſti, viderunt lumen æternũ, & beatificatæ ſunt. Prima pars probatur, quia Chriſtus debuit in omnibus primatum tenere, tanquàm caput omnium electorum, & oportuit Chriſti aſcenſionem ꝓpter ſalutem noſtram differri. Secunda pars patet, quia per mortem Chriſti amotum fuit obſtaculum diuinæ viſionis, & facta eſt apertio ianuæ cœleſtis paradiſi, ideo ex tunc fuerunt in paradiſo, quantum ad præmium, licet non quantum ad locum.

1. Ad primũ arg. dicendum, quod maior ẽ vera de loco, qui debetur alicui pro remuneratione. Chriſtus aũt non deſcendit ad infernum, vt ad locum remunerationis, ſed ad ipſum expoliandum.

2. Ad ſecũdum arg. dicendũ, ad antecedẽs, quod licet forte, hoc non ſit oſtenſiuũ tantæ virtutis, tamen eſt oſtenſiuum maioris dignationis. Chriſtus autẽ nobis pot us intendebat oſtendere dignationis affectum, quã virtutis imperium malebat enim melius

lius; ꝙ haberemus ſpiritum dilectionis quam timoris.

3. Ad tertium arg. patet, ex tertia concluſione.

Vtrum corpus Chriſti putrefactum eſſet, niſi eius reſurrectio, fuiſſet accelerata.

Sco. 3. d. 21. q. 1. Th. 3. p. q. 51. ar. 3. Dur. 3. d. 21. q. 2.

OCtauo queritur. Vtrũ ſi reſurrectio Chriſti, non fuiſſet accelerata, fuiſſet tandem corpus Chriſti putrefactum.

1. Primo argu. quòd ſic. Natura non incipit motum, quẽ terminare non poteſt, ſecundum philoſophum, ſed terminus corruptionis uiuentis eſt putrefactio, ſm philoſophũ in libro metheororũ. In morte autem Chriſti inchoata eſt huiuſmodi mutatio, quæ dicĩ corruptio. igiĩ. *3. Met. t. c. 19. 6. Phyſ. t. c. 18.*

2. Secundo arg. Chriſtus aſſumpſit paſſiones humanæ naturæ uiuentis, ergo etiam aſſumpſit paſſiones naturæ mortuę, quę naturaliter omnibus inſunt cuiuſmodi, ſunt putrefactio, & reſolutio.

3. Tertio ar. Minus repugnat plenitudini ſapientię & bonitatis poſſe ĩcinerari, & putrefieri, q̃ timor, aut triſtitia, ſed Chriſtus timuit, & contriſtatus eſt ut patet ex euãgelio.

4. Quarto argui. Humilitas eſt cauſa exaltationis. ſed Chriſtus ſuper omnes fuit exaltatus, ergo & infra oẽs humiliatus, ſed maior uideĩ humilitas poſſe putrefieri, & mori ſimul, q̃ ſolũ poſſe mori

5. Quinto arg. Ad Heb. dicitur. Docebat eum per omnia fratribus aſſimilari, ſed omnes communiter putrefiunt, igitur. *Heb. 1.*

Contra. Dicit p̃s. Non dabis ſanctũ tuũ videre corruptionẽ. Vbi dicit glo. Sãctum tuum, ideſt corpus a te ſanctificatũ. Notandũ ꝙ Henricus in quolibetis dicit, ꝙ corpus Chriſti fuiſſet præſeruatum a corruptione, & reſolutione per miraculũ, non quidẽ nouũ, ſed antiquũ quo ſcilicet illud corpus Chriſti, primo fuit verbo unitum indiſſolubiliter, ſecundum Dama. libro iii. Sed contra hoc arguit Scotus diſtictione. xxii. quia verbum antiquo miraculo unionis, non impediuit paſſionem ſui corporis, neq; mortem, immo ſi impediuiſſet, neceſſario fuiſſet nouum miraculum, ex quo corpus illud erat paſſibile. *Diſt. 22.*

Hoc p̃miſſo ponẽda ẽ talis concl. Corpus Chriſti ſibi di- *Con. 1.*

nouo tamen miraculo fuiſſet a putrefactione præſeruatum. Primam partem probat Scot. quia naturali actiuo ſufficienti diſpoſito approximato, & non impedito per cauſam naturalem, actiuum naturaliter agit in paſſiuū, & paſſiuum naturaliter patitur. Sed ſi impediatur eius actio, per cauſam ſupernaturalem hoc erit per miraculū, ſicut patet de igne trium puerorum; ſed corpus Chriſti in morte fuit naturaliter paſſibile, & reſolubile, quia non fuit glorioſum, nec illa unguēta, ſcilicet mirra & aloes prohibuiſſent reſolutionē, quin aliquando fuiſſet alteratio inchoata, & terminata, licet non ita cito, ſed caro Chriſti poſt mortem erat paſſiuum naturaliter diſpoſitum ad putrefactionem, & habuiſſet ſibi approximatum actiuum naturale, ſcilicet intrinſecum & extrinſecum, nō impedita per aliā cauſam igitur. Secunda pars ſatis, patet per eādem rationem, & per rationē poſitā in notabili.

1 Ad primum argumentum dicendum, ꝙ maior eſt uera, ſi natura non prohibeatur a fortiori agente. Deus autem voluit inchoare illum motū, per ſeparationē animæ, quia conſonabat effectui redemptionis, ſed nō uoluit eū terminari, per putrefactionem, quia talis putrefactio nullo modo fuiſſet nobis proficua, nec meritoria.

Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ non eſt ſimile, quia paſſionibus naturæ viuentis nobis meruit, paſſionibus aūt naturę mortuæ, mereri non potuit: putrefactio ergo illa fuiſſet inutilis & indecēs, immo etiam fuiſſet cauſa erroris, & incredulitatis diuinitatis eius. 2.

Ad tertium arg. dicendū, ꝙ maior eſt vera de timore & triſtitia, ex naturali neceſſitate prouenientibus, & rationem impedientibus, non aūt quando timor & triſtitia libere capiuntur, & diſpenſatiuè, & rationi ſubduntur. 3.

Ad quartum arg. dicēdū, ꝙ humilitas decenter accepta eſt cauſa exaltationis. VndeChriſtus aſſumpſit ſummam humilitatem quam decebat, nō autem decebat carnem eius incinerari. 4.

Ad quintum arg. dicendū, quòd apoſtolus loquitur de aſſimilatione in omnibus, quæ ſunt decentia, & ad redēptionē noſtrā pertinentia. 5.

Ad illud autē quod adducitur in oppoſitum, dicendū, quòd

quòd uerum eſt de facto Sicut.n. volũtate æterna Deus voluit corpus illudi vniri verbo, quid fuit nouũ miraculũ, ita ẽt voluit illud non putrefieri, etiã ſi reſurrectio fuiſſet ꝓlõgata, fuiſſet tñ illa reſolutio, niſi fuiſſet nouum miraculum.

Vtrum conueniens fuerit Chriſtum reſurgere die tertia.

D.Tho.3.p q.53.ar.2. & 51. art.4.Dur.3.d.22.q.5.

Circa ſecũdum ſuperius propoſitum in hac tertia parte huius tractatus, vbi dicendum eſt, de Chriſti reſurrectione. Primo quærit. Vtrũ conueniens fuerit Chriſtum reſurgere die tertia.

1. Primo arguitur, ꝙ non reſurrexit, quia reſurgere eſt ſurſum promoueri, ſed corpus Chriſti ſemper fuit diuinitati vnitum, & ſic non potuit in aliquid altius promoueri, igitur.

2. Secundo arguitur. Ad ſalutem noſtram ſufficiebat paſſio Chriſti, ergo non oportuit, quod reſurgeret.

3. Tertio argui. Chriſtus reſurrexit ante ortum ſolis, vt

Ioh. 21. patet Ioh. 21. ſed dies incipit ab ortu Solis, ergo non reſurrexit tertia die.

4. Quarto arguitur. Actum 2. dicit Petrus. Impoſſibile erat Chriſtum detineri ab inferno ex morte, ſed quandiu aliquis eſt mortuus detinetur a morte, ergo non debuit reſurrectio Chriſti differri vſque ad tertium diem.

Contra. Dicitur in ſymbolo Apoſ. tertia die reſurrexit a mortuis Notandũ vt dicit Thom. ꝙ reſurrectio eſt reparatio a morte in vitã, & hoc poteſt fieri dupliciter, vel ad vitam mortalem quemadmodũ reſurrexerunt illi, qui per Helyã, & Helyſeum ſuſcitati ſunt, vel ad vitam immortalẽ, & hæc eſt uera, & perfecta reſurrectio, per quã fit, vt iã mors vlterius non dominetur, & hac reſurrectione reſurrexit Chriſtus. iuxta illud ad Rom. 6. Chriſtus reſurgẽs ex mortuis iam nõ moritur. Ro. 6.

3.p.q. 53.ar.2.

Hoc præmiſſo ponendæ ſunt tres concl. Prima eſt Cõueniens fuit Chriſtum reſurgere die tertia. Prima pars ſcilicet, ꝙ cõueniens fuerit ipſum reſurgere. probatur a B. Thom. in tertia parte Tum quia hoc valet ad cõmendationem diuinæ iuſtitiæ, cuius eſt exaltare eos, qui ſe propter Deum humiliãt. Tum ad inſtructionem noſtræ fidei; quia per reſurrectionem confirmata eſt fides diuinitatis Con. 1.

 Chri-

Chriſti. Tum ad noſtrę ſpei ſubleuationem. vt videlicet ſperemus nos reſurrecturos cũ capite noſtro. Tũ ad vitæ noſtrę informationem. iuxta illud ad Rom 6. Quemadmodum Chriſtus reſurrexit a mortuis per gloriam patris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Tum ad noſtræ ſalutis complementum. ſicut enim mala ſuſtinuit moriendo, vt nos liberaret a malis, ita glorificatus eſt reſurgendo, vt nos promoueret ad bona, iuxta illud ad Rom. 4. Traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationẽ noſtram. Secunda pars videlicet, quòd die tertia, ꝓbatur a beato Tho. quia per hoc oſtenditur, ꝙ Chriſtus vna ſua morte, quę fuit quaſi lux propter iuſtitiã, duas noſtras mortes deſtruxit, ſcilicet corporis & animæ, quę ſunt tenebroſę propter peccatum. Et ideo vna die integra, & duabus noctibus manſit in morte, vt Auguſtinus dicit. Per hoc etiam ſignatur, ꝙ tunc incœpit tertius ſtatus ſanctorum: primus fuit ſub figuris legis: ſecundus ſub expreſſa veritate fidei: tertius autem erit in æternitate gloriæ, quã Chriſtus reſurgendo inchoauit.

Ibidem. *Rom. 4.* *De Tr. lib. 3.*

Secunda cõcluſio. Chriſtus fuit ſimpliciter primus reſurgẽtium ad uitam immortalẽ: patet ꝑ illud Apoſtoli. Chriſtus reſurrexit a mortuis primitię dormientium. Vbi dicit gloſa: ꝙ prius tẽpore, & dignitate ſurrexit. Et ſi inſtetur, quia Math. 2 2. dicitur, ꝙ in paſſione Chriſti monumẽta aperta ſunt, & multa corpora ſanctorum, qui dormierunt ſurrexerunt. Dicendũ ꝙ de illis duplex eſt opinio, vt recitat beatus Thomas ĩ tertia parte. Quidã dicũt, ꝙ reſurrexerunt iterũ morituri. Alii aũt dicũt, & ꝓbabilius, ꝙ reſurrexerunt ad vitã immortalem: maius enim detrimentum illis fuiſſet, ſi iterũ morerẽtur quàm ſi nõ reſurrexiſſent. Et tunc oportet dicere, quẽadmodũ Hieronymus dicit ſuper Math. ꝙ non ante reſurrexerunt, q̃ Chriſtus reſurrexiſſet, licet monumẽta prius aperta fuerint.

Con. 2. *1. Cor. 15.* *Mat. 22*

Tertia cõcl. Chriſtus ſecũdum rationẽ ſuæ diuinitatis fuit cauſa ſuæ reſurrectionis, nõ autem ſm uirtutem naturę creatæ. Primum patet per illud. Et ſi Chriſtus crucifixus eſt ex infirmitate noſtra: ſed reſurrexit nunc viuens virtute Dei. Secundũ patet, quia non potuit corpus vni-

2. Cor. vlt.

re ſibi animam, nec econtra.

1 Ad primũ arg. dicendum, ꝙ diuinitas erat vnita carni vnione perſonale, non autẽ vnione naturæ quemadmodum anima vnitur corpori, vt forma ad conſtituendũ naturã humanã. Per hoc ergo, ꝙ corpus iterum vnitũ eſt animę, promotum eſt in altiorẽ ſtatũ naturę, licet non in altiorẽ ſtatum perſonæ.

2 Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ paſſio Chriſti operata eſt ſalutem noſtram, proprie loquendo quantum ad remotionem malorum: reſurrectio autem quantum ad inchoationem, & exemplationem bonorum.

3 Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ dicit bea. Thomas in tertia parte, ſicut primi dies, ꝑꝑ futurum hominis lapſum a luce in noctẽ cõputati ſunt, ita iſti dies noui teſtamenti ꝑꝑ hominis reparationem a tenebris ad lucem cõputantur: ideo quamuis Chriſtus reſurrexerit ante ortum ſolis, & forte etiã auroram vere tamẽ dicitur ſurrexiſſe tertia die loquendo de naturali, & ſynodoche intelligẽdo.

Vtrum corpus Chriſti cõuenienter ſurrexerit cũ cicatricibus.

D. Tho. 3. p. q. 53. ar. 5. & 6. Dur. 3 d. 22. q. 6.

SEcundo quęritur. Vtrum corpus Chriſti conueniẽter ſurrexerit cũ cicatricib.

1 Arguitur quòd non, quia dicitur primæ ad Cor. 15. Mortui reſurgent incorrupti, ſed cicatrices videntur ad quandam corruptionem pertinere. igitur. *1. Cor. 15.*

Contra. Dicit dñs Tho. Ioan. 20. Infer digitum tuũ huc, & vide manus meas, &c. *Io. 20.* Notandum, quòd certum ẽ, ꝙ in reſurrectione corpus Chriſti factũ eſt glorioſum, diſpenſatiuẽ enim factũ fuit, vt ab aĩa nõ redundare gloria in corpus, donec myſteriũ redẽptionis impleretur, & ideo hoc peracto, ſtatim ad gloriã ſuã deriuauit ĩ corpus ĩ reſurrectione reſũptũ.

Hoc pręmiſſo, ponenda eſt talis cõcluſio. Licet corpus Chriſti reſurrexerit glorioſum, tñ decuit ipsũ reſurgere cũ cicatricibus. Primũ patet ex dictis. Secundũ probat Tho. quia hoc ꝑtinet ad gloriã ipſius Chriſti, ut uidelicet in ꝑpetuũ uictorię circũferat triũphũ, vt dicit Beda ſup Lucã. Itẽ hoc valuit ad cõfirmãda corda diſcipulorũ circa fidẽ reſurrectionis ꝑterea ut electis quãtũ miſericorditer ſint ſaluati ꝑ indicia mortis oſtẽdat, & reꝓbis quã- *Con. ij.* *3. p. q. 53. ar. 5.*

tum iuſte dãnantur, qui per morté eius ſaluari poterant.

Ad arg. dicendũ, ꝙ in corpore Chriſti cicatrices non pertinét ad corruptioné, ſed ad maioré gloriæ cumulum, īnq̃tum ſunt quędã ueritatis īnſignia. Et in illis locis vulnerũ eſt quidam ſpecialis decor; licet itaq; apertura vulnerũ ſic cũ quadã ſolutione cótinuitatis, hoc tñ recópenſatur per maioré decoré gloriæ, vt corpus non ſit minus integrũ, ſed magis perfectũ.

Vtrum Chriſtus decuerit reſurrectionem ſuam diſcipulis manifeſtare.

D.Tho.3.p.q.55.ar.1.

TErtio quæritur. Vtrum Chriſtus debuerit diſcipulis ſuis ueritatem reſurrectionis argumétis declarare.

Primo arg. ꝙ non, dicit Amb. Tolle argumenta vbi fides quæritur. Secundo arguitur. Fides nõ hét meritũ, vbi ratio humana præbet experimentum: igitur.

Contra dicitur, ꝙ apparuit diſcipulis per dies quadraginta in multis argumentis. Notandum, quòd ſicut accipi põt ex doctrina Thom. circa manifeſtationem reſurrectionis Chriſti attédenda ſunt quinque documenta. Primum, quòd non fuit conueniens diſcipulos videre Chriſtũ reſurgere: patet, quia ſecundum Dionyſium libro de cœleſti hierarchia, ea quæ ſunt ſupra homines, ſunt hominibus per angelos reuelãda, ſed Chriſtus reſurgens, rediit ad vitam immortalem, & deiformé: ideo ipſa reſurrectio debuit hominibus per angelos manifeſtari: igitur. Secundum eſt, ꝙ circa reſurrectioné duo erant declarãda, ſcilicet veritas reſurrectionis, & gloria reſurgentis. Propter primum oportebat, quòd Chriſtus appareret diſcipulis, & cum eis familiariter loqueretur. Propter ſm oportebat, ꝙ nõ cõtinue cõuerſaretur cũ eis ſicut prius fecerat, ne videretur ad talé vitã reſurrexiſſe, qualem prius habuerat. Tertiũ eſt, ꝙ diuina manifeſtãtur hominibus ſecundũ ꝙ diuerſimode ſunt affecti. Ideo Chriſtus quibuſdã diſcipulis ad credendum diſpoſitis, poſt reſurrectionem apparuit in ſua effigie, illis aũt in alia effigie apparuit, qui iã circa fidé videbãtur tepeſcere. Vnde dicebãt. Nos ſperabamus, ꝙ ipſe eſſet redempturus Iſtael: vt dicitur.

3.p.q. 55.ar.5.

dicitur. Non eſt tamen intelligendum, ꝙ in Chriſto tunc fuerit realiter alia effigies, ſed ita diſcipulis uidebat. Vnde dicitur, ꝙ oculi eorum tenebantur ne eum agnoſcerent. Quartum eſt, ꝙ argumētũ dupliciter dicitur. Primo modo dicitur ratio rei dubię faciens fidē. Alio mō dicitur aliquod ſenſibile ſignũ, ꝙ inducitur ad alicuius veritatis manifeſtationē. Quintũ eſt, ꝙ Chriſtus ſuā reſurrectionem dupliciter manifeſtauit, videlicet teſtimonio angelorũ, & ſacrę ſcripturæ, & argumēto, ſiue ſigno cũ oſtendit ſe habere corpus ſolidum idē numero, ꝙ prius habuerat, & manducādo, & bibēdo, & familiariter loquendo cũ diſcipulis.

Con.1. His pręmiſſis, ponenda eſt talis concluſio. Non decebat reſurrectionēChriſti manifeſtari argumēto primo mō dicto ſed bene ſecũdo mō. Prima pars patet, quia talis argumentatiua probatio procedit ex aliquibus pricipiis, aut ergo illa pricipia eſſent ignota diſcipulis, & ſic per ea nihil manifeſtaretur, aut eſſent nota, & ſic non tranſcenderet rationē humanā, & ideo non eſſent efficacia ad fidem reſurrectionis aſtruēdam. Secunda pars probatur a Thoma, quia cum non eſſent corda diſcipulorũ diſpoſita ad credendum de facili reſurrectionem, cōueniens fuit eam ipſis manifeſtari ꝑ ſigna ſenſibilia, ut etiam per huiuſmodi ſigna eis oſtenſa redderet efficacius ipſorũ teſtimoniũ.

1. Ad primum argumentum dicendum, quod Ambroſius loquitur de argumentum primo modo dicto, & non ſecundo modo.

2. Ad ſecundum ar. dicendũ, ꝙ meritum fidei eſt ex hoc, ꝙ homo ex mandato Dei credit, ꝙ non uidet. Vnde illa ſola ratio meritũ excludit, quæ facit videri per ſcientiam, id quod credendũ proponitur, qualis eſt ratio demonſtratiua, huiuſmodi autem rationes non induxit Chriſtus ad ſuam reſurrectionem manifeſtandam.

Vtrum reſurrectio Chriſti, ſit cauſa reſurrectionis corporũ.

D. Thom. 3. p. 53. ar. 4.

Quarto quęritur. Vtrũ reſurrectio Chriſti ſit cā reſurrectionis corporum, ac etiam animarum.

1. Primo arguitur, quòd nō, qa ſi eſſet cā reſurrectionis corporum, præcipue uideretur eſſe

eſſe cauſa exemplaris, ſed reſurrectionem corporũ Deus operabitur. qui non indiget reſpicere ad aliquod exẽplar extra ſe, igitur.

2. Secundo argu. Corpus nõ agit in ſpiritum, ſed reſurrectio Chriſti pertinet ad corpus, ergo non eſt cauſa reſurrectionis animarum.

3. Tertio arg. Reſurrectio animarum fit per remiſſione peccatorum, hæc autem fit ꝑ Chriſti paſſionẽ non ergo ꝑ reſurrectionem.

Cõtra ſuper illud pſalmus. Ad veſperum demorabit fletus. Dicit gloſa, quòd reſurrectio Chriſti eſt cauſa reſurrectionis, & animę in præſenti, & corporis in futuro. Notandum, quòd ſicut dicit Thomas. (3. p. q. 56. ar. 4.) Reſurrectio Chriſti proprie loquendo, non poteſt dici cauſa meritoria noſtræ reſurrectionis, quia Chriſtus reſurgens iam non erat ĩ ſtatu merendi. Poteſt autem dici cã efficiens indirecte, tamẽ quia uidelicet ipſe Chriſtus, qui reſurrexit noſtram reſurrectionem cauſauit, & reſurgendo eã inchoauit Põt aũt dici noſtræ reſurrectionis exemplar, non quidẽ neceſſarium ex parte reſuſcitantis. ſed multũ cõueniens ex parte reſuſcitatorum, quos oportet reſurrectionis Chriſti cõformari, ſm illud. Reformabit corpus humilitatis noſtrę cõfiguratũ corpori claritatis ſuæ. (Phil. 3.) Cõuenienter. n. dici põt Chriſti reſurrectio exemplar reſurrectionis aĩę, quia uidelicet eſt exemplar cõueniens nouitatis vitæ, quę ẽ per gratiam iuſtificantem.

His præmiſſis, ponenda ẽ talis concluſio. (Con. 1.) Reſurrectio Chriſti eſt cauſa exemplaris reſurrectionis corporum, & animarũ, patet ſatis ex dictis.

1. Ad primum argumentum patet ſolutio ex dictis.

2. Ad ſecundum ar. dicẽdum, ꝙ neque corpus Chriſti, neque reſurrectio eius agit in animas, ſed virtus diuinitatis, cui perſonaliter unitur.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ Chriſti paſſio eſt cauſa meritoria remiſſionis culpæ, ac etiam exemplaris quantum ad hoc, ꝙ cũ remittit culpa, nos morimur pectõ. Reſurrectio aũt ẽ cã exẽplaris, ac ẽt ĩductiua, ſiue incitatiua reſpectu nouitatis nouæ vitæ, q̃ eſt per gratiam iuſtificantem.

Vtrum Chriſtus ſecundum quòd homo aſcenderit ſuper omnes cælos.

D. Thom. 3. p q. 57. art 2.

Cir-

Circa tertium, quod ſuperius proponebatur ĩ hac tertia parte huius tractatus, videlicet circa aſcenſionẽ Chriſti. Primo quęritur. Vtrum Chriſtus ſecundum quòd homo aſcẽderit ſuper omnes cœlos?

1. Primo arguitur, quòd nõ aſcenderit ſecundum ꝙ hõ, immo ſecundum, quòd Deus, quia dicit pſalm. Aſcendit Deus in iubilatione.

2. Secundo ar. quòd nõ aſcẽderit ſuper omnes cœlos, dicitur enim in pſalmo. Dominus in cœlo ſedes eius.

3. Tertio arg. dicitur, quòd nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum, ſed nubes nõ potuit eleuari ſupra cœlum.

Act.1.

4. Quarto arg. cõtra naturã corporis terreni eſt eſſe ſupra cœlũ, ſed corpus Chriſti erat hmõdi. igitur.

Eph.4. Contra dicitur. Chriſtus aſcẽdit ſup omnes cœlos, vt adimpleret omnia. Notanda sũt quatuor documenta, q̃ ſumunt ex beato Th. Primũ ẽ ꝑ

3.p.q. 57.ar.1. reſurrectionem inchoauit uitã incorruptibilem, ideo nõ fuit conueniens, ꝙ remaneret ĩ terra, quæ eſt locus corruptionis. Secundum eſt, ꝙ in hac propoſitione (Chriſtus aſcendit ſm quòd hõ) ly ſm quod hõ, põt teneri dupliciter. Vno mõ reduplicatiue, & ſic eſt falſa, vt patere poteſt per eius expoſitionem. Alio mõ ſpecificatiue, & hoc dupliciter, quia poteſt ſpecificare conditionem aſcendentis, & ſic illa propoſitio eſt vera. Aſcenſio enim eſt motus conueniens Chriſto ſecundũ naturam humanam, & nõ ſecundum diuinam. Vel põt notare cauſam aſcenſionis, & ſic dicendum eſt, quòd Chriſtus aſcendit ſecundum Deus, qa ex uirtute diuinitatis aſcendit, & non ex virtute naturę humanæ. Tertium eſt, quod ĩ Chriſto ſecundum naturam humanam eſt duplex virtus. Vna naturalis, & manifeſtũ eſt, quòd tali uirtute nõ aſcẽdit. Alia autẽ ẽ uirtus gloriæ, & hac virtute etiã Chriſtus aſcendit, & non ſolũ virtute diuina, quia uidelicet ex virtute animæ violentis corpus Chriſti aſcendit in cœlum, iuxta illud Auguſtini. Vbi uolet ſpiritus ibi protinus erit, & corpus. Quartum eſt, quòd licet motus ille non eſſet naturalis proprie loquendo, tamen non debet dici uiolentus dum ſit a uirtute animæ beatæ, & ideo neq; quies corporis illius in cælo eſt uiolenta, ideo nihil prohibet eam eſſe ſempiternam.

His

Con.1. His præmiſſis ponenda ẽ talis concluſio. Chriſtus ſm ꝙ homo, prout ly ſm ꝙ ſpecificat conditionem aſcendẽtis, aſcendit ſuper omnes cœlos. Prima pars patet ex ſecũdo preambulo Secundo probatur a beato Tho ſic, quia corpora nobiliora, debent eſſe ſuperiora ordine locali. Sed corpus glorioſum nobilius eſt quocunque corpore ineſſe puro naturali, cũ plus participet de diuina bonitate, & inter corpora glorioſa, certũ eſt, ꝙ corpus Chriſti eſt nobilius, ergo conuenientiſſimum eſt, ꝙ ſit ſuper omnia corpora conſtitutum in alto, & iõ ſuper illud Apoſto. Epiph.4 Aſcendam in altum &c. Dicit gloſa loco & dignitate.

1. Ad primum ar dicendũ, ꝙ pſal. loquitur de Deo incarnato inquãtum huiuſmodi.

2. Ad ſm arg. dicit Thomas, ꝙ ſedes Dei dicitur eſſe in cœlo, non ſicut in continente, ſed magis ſicut in contento, poſſit tamen dici, quòd corpus Chriſti, licet ſit ſuper omnes cœlos mobiles, eſt tamen in cœlo empireo.

3. Ad tertiũ arg. dicendum, quòd maior eſt uera de corpore non glorificato.

Vtrum aſcenſio Chriſti ſit cauſa noſtra ſalutis.

D.Tho.3.p q 57.ar.6.

QVAESTIO II.

Secundo quæritur. Vtrum aſcenſio Chriſti ſit cauſa noſtræ ſalutis.

Arg. quòd non, quia Chriſtus per aſcenſionem nihil nobis meruit. 1.

Cõtra dicit dominus Ioh. xiiii. Vado parare uobis locum. Notandum, quòd ſicut dicit Tho. dupliciter intelligi poteſt aſcenſionem Chriſti eſſe cauſam noſtræ ſalutis. Vno modo ex parte noſtra inquantum per Chriſti aſcenſionem mens noſtra moneẽ in Chriſtum. Alio modo ex parte ipſius inquantum aſcẽdens in cœlum, & ſedens ad dexteram patris, diuina dona mittit hominibus. Io. 14. 3. p. q. 57. ar. 6.

His pręmiſſis ponenda eſt talis concluſio. Aſcenſio Chriſti dici põt cauſam noſtrę ſalutis intelligendo in hoc ſenſu, quòd ipſe Chriſtus, ut aſcendens procurat, & efficit noſtram ſalutem. Non enim proprie loquendo dici poteſt, quòd ille motus aſcenſionis ſit cauſa noſtrę ſalutis, patet ſatis concluſio ex dictis. Con.1.

Ad argum. dicendum, ꝙ 1, aſcen-

aſcenſio Chriſti non dicitur cauſę noſtræ ſalutis per modum meriti, ſed magis per modum efficientiæ

Vtrum ſedere ad dexteram patris conueniat Chriſto.

D.Tho.3.p.q.58.ar.1.2.3.

QVAESTIO III.

TErtio quæritur. Vtrum ſedere ad dexteram patris conueniat Chriſto, ſm ꝙ Deus, uel ſm quod homo.

1. Primo arg. ꝙ non ſedeat ad dexteram patris, quia ex hoc uideretur ſequi patrē eſſe ad ſiniſtrā filii, ꝙ eſt falſum.

2. Secundo argu. ꝙ hoc non ſibi conueniat inquantū Deus, quia Chriſtus, ſecundum ꝙ Deus dicitur dextera patris, ſed nō idem eſt eſſe dexteram patris, & ſedere ad dexteram patris. igitur.

3. Tertio arg. Chriſtus, ſecūdum quod Deus eſt ęqualis patri, & ſpirituiſancto, ergo ſi Chriſtus, ſm ꝙ Deus, ſedet ad dexteram patris, pari ratione ſpiritusſanctus ad dexteram patris, & filii, & ipſe pater ad dexteram filii, qđ nuſquam inuenitur.

4. Quarto argu. ꝙ Chriſtus, ſm ꝙ homo non ſedeat ad dexteram patris, quia Chriſtus ſecundum, quòd homo eſt ſubiectus patri, vt dicitur. i. ad Corinth.xv. 1.Cor.15

Contra. Marci ulti.dicit, ꝙ Chriſtus ſedet a dextris Dei. Dicit āt Dama. Dexteram patris dicimus gloriam patris & honorem diuinitatis in qua Dei filius exiſtit ante ſecula, ut Deus Et Aug. dicit in ſermone de ſymbolo. Ipſam dexteram intelligite poteſtatem, quam accepit homo ille ſuſceptus a Deo, ut ueniat iudicaturus, qui prius uenerat iudicandus. Marc. ult.

Primo notandum ſecundum Thomā, quòd nomine ſeſſionis, poſſumus intelligere, vel quietem, uel regiam, & iudiciariam poteſtatem. Chriſtum ergo ſedere ad dexterā patris, eſt ipſum æternaliter manere in beatitudine patris, quæ dicit dextera eius, iuxta illud pſ. Delectationes in dextera tua uſque in finē, & ipſum patri conregnare, & ab eo iudiciariam poteſtatem habere. Vnde patet, qđ per dexterā patris, uno modo intelligitur gloria diuinitatis, & alio modo iudiciaria poteſtas. Secundo notandum, ꝙ cum dicitur Chriſtus ſedere ad dexterā patris, hęc ꝓpoſitio ad, vt dicit Tho. quē- 3. p. q. 58. arti. 2.3.

dam

dam ad dexteram aſcenſum deſignat, in quo ſignificatur conuenientia cum quadam diſtinctione, quod pōt eſſe tripliciter. Vno modo, ut ſit conuenientia in natura, & diſtinctio in perſona, & ſic Chriſtus, ſm q filius Dei, ſedet ad dexteram patris, id eſt manet in ęqualitate patris. Secundo modo, ſecūdū gratiam vnionis, quæ notat econuerſo diſtinctionem naturæ, & vnitatem perſonæ, & ſecundum hoc Chriſtus, ſecundū quòd homo eſt filius Dei, & per cōſequens ſedens ad dexteram patris. Ita tamen, q ly, ſecundum quòd, non ſpecificet cōditionem naturæ, ſed vnitatem ſuppoſiti. Tertio modo poteſt prędictus aſcenſus intelligi ſecundū gratiam habitualē, quæ maior eſt in Chriſto præ omnibus creaturis. Et ita, q humanitatis Chriſti beatior, eſt omnibus aliis creaturis, & ſuper eas habens regiam poteſtatem, & ſic dicitur ſedere ad dexteram patris, id eſt eſſe in potioribus bonis, & maiori beatitudine prę ceteris creaturis.

Con.1. His pmiſſis, ponendę ſunt tres conclu. Prima eſt. Chriſtus conuenienter dicitur ſedere ad dexteram patris, patet ſatis ex primo notabili.

Secunda concl. Sedere ad dexteram patris, conuenit Chriſto non ſolum, inquantum eſt Deus, ſed etiā inquantum homo, ſecundum tamē diuerſas expoſitiones, patet ſatis ex dictis. *Con.2.*

Tertia concluſio. Sedere ad dexteram patris eſt proprium Chriſti, patet, quia ſoli Chriſto conuenit eſſe in æqualitate patris, non excludendo tamen ſpiritum ſanctum, & ſoli humanitati Chriſti conuenit eſſe in potiori beatitudine creata, igitur. Et ſi arguatur, q Chriſtus dicit Apo. iii. Qui vicerit, dabo ei ſedere in throno meo, ſicut & ego uici, & ſedi cum patre meo in throno eius. Sed idē videtur eſſe Chriſtum ſedere in throno eius. igitur. Reſpōdet Tho. quòd per thronum ſignificatur iudiciaria poteſtas, quam Chriſtus habet a patre, & ſecundum hoc dicitē ſedere in throno patris. Alii autem ſancti habent eam a Chriſto, & ſecundum hoc dicuntur in throno Chriſti ſedere. Eſt tamen aduertendū, q aliquādo dextera Dei ſumitur gnāliter, ut ſignificat beatitudinē, ſiue creatā, ſiue increatā in quocunq; gradu, & hoc modo omnes ſancti dicuntur eſſe ad dexteram Dei. *Con.3.* *Apo.3.*

Vnde

Mat.25. Vnde Matth.xxv.dicitur.Statuet oues a dextris.

1. Ad primum arg. negatur illa conſequentia quia ſedere non intelligitur, hic corporaliter.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, quòd filius Dei dicitur dextera patris appropriate, eo modo quo dicitur virtus patris,& nõ per proprietatẽ.

3. Ad tertium arg dicendũ, ꝙ nullo mõ poteſt dici patrẽ ſedere ad dexterã filii,vel ſpiritusſancti, quia ab eis non procedit, ſed ſpiritusſanctus bene poteſt dici ſedere ad dexteram patris,vel filii,licet ſecũdum quandã appropriationem attribuatur filio, cui appropriatur æqualitas.

4. Ad quartum arg.dicendũ, ꝙ Chriſtus, ſecundum ꝙ homo eſt ſubiectus,prout ly, ſecundum ꝙ homo, deſignat conditionem naturæ,quia ſecundum, hoc non eſt ad dexteram patris ratione ęqualitatis inquantum homo, ſed propter excellentiam beatitudinis.Cuius nos participes efficiat ipſe Chriſtus in ſæcula benedictus. Amen.

Finis huius quarti tractatus,

SEQVITVR QVINTVS.

Conſummatio per Dei gratiam quarto huius operis tractatu,in quo dictum eſt de diuini uerbi incarnatione Conſequenter in hoc quinto dicendnm eſt de gratiarum, & uirtutum informatione . Et quia præcepta diuinæ legis ſunt de actibus uirtutum,ideo ſunt hic tria conſideranda.Primum legalis præceptio hominis regulatiua . Secundum eſt ſpecialis gratiæ perfectio hominis reformatiua, & in Deum tranſmutatiua. Tertium eſt qualificatio in bonum inductiua,& a malo reductiua, & ſic erunt tres partes principales huius tractatus.In prima igitur parte dicendum eſt de præceptis legalibus, ubi facienda eſt triplex conſideratio . Prima eſt de communi legis ratione. Secunda eſt de ſpeciali legũ diuerſarum conditione. Et tertia eſt de præceptorum diuinæ legis diſtinctione.

Vtrum lex ſit conuenienter diffinita.

D.Tho. 1.2.*q.*199.*ar.*1.

Circa primũ primo q̃rit. Vtrum lex conuenienter

ter

ter diffiniatur ſic? Lex eſt q̄
dā rationis ordinatio ad bo
nū cōmune, ab eo,q curā cō
munitatis habet ꝓmulgata.

1. Primo ar.quòd non,quia
dicit Paulus ad Roma.vii. Vi
Rom. 7. deo aliā legem in membris
meis.&c.ergo lex non ſemꝑ
eſt ordinatio rationis:

Secundo arg. Ad legem ꝑ
2. tinet pręcipere, & prohibe-
re,ſed talia reſpiciunt ſingu-
laria bona, ergo lex nō ſem
ꝑ ordinat ad bonū cōmune.

3. Tertio argu.Dicit Apoſto
Rom.2. lus ad Rom.ii.Cum gentes,
quæ legem non habēt natu
raliter ea, quę legis ſunt fa-
ciunt, ipſi ſibi ſunt lex, hoc
aūt communiter dicit de om
nibus, ergo lex non tantum
habet inſtitui ab eo qui curā
communitatis habet.

4. Quarto ar.Dicit philoſo.
ii.Ethycorū,quòd intētio le
giſlatoris ē inducere homi-
nē ad virtutem, ſed quilibet
hoc pōt facere.igiť, ut prius.

Quinto arguitur.Lex na-
5. turalis maximè habet ratio-
nem legis,& tamen non indi
get promulgatione, ergo nō
ē de ratione legis, quòd pro
mulgetur.

Contra eſt auctoritas do-
ctorum. Primo notandum,
1.2.q. quod ſicut dicit Tho.lex dici
99.ar.1. tur a ligando, quia obligat
ad agendum actuum autem humanorū regula eſt ratio. Ex quo ſequitur, quod lex pertinet ad rationem,practicā, cuius eſt ordinare ad finē vltimum,qui eſt primum prīcipium in agendis, ſecūdum philoſophum. Et quia omnis pars ordinatur ad totū, & unus homo eſt pars communitatis ꝑfectę, ideo oportet,quòd lex proprie reſpiciat ordinem ad ultimum finem, non prout habetur ſingulariter ab vno, ſed prout habet rationem boni communis ulterius,cum ordinare aliquid in bonum commune ſit, uel totius multitudinis,uel alicuius partis gerentis vicem multitudinis,iō cōdere legē pertinet, uel ad totā multitudinem,uel ad perſonā publicā,quæ totius multitudinis curā habeat. Et,q̄a lex aliis imponitur per modum regulæ,& menſurę ideo tunc habet vim obligandi, quando applicatur omnibus regulandis,ſicut oportet regulam applicari regulabili, talis autem applicatio legis ſit per hoc, quòd ī noticiam hominum deducitur ex mul
gatione.Vnde patet,quòd ꝓ Diſt.4.
mulgatio eſt neceſſaria ad hoc, quod aliquid habeat uī legis. Vnde dicitur in decretis,

tis, quòd leges inſtituuntur cum promulgantur. Secundò notandum, quod ut dicit Tho ad hoc ordinatur unaquæque lex, ut obediatur & a ſubditis, ſubditorum auté virtus eſt vt bene ſubiiciãtur principanti, ut dicit philóſo. vnde patet, quòd legis eſt inducere ſubditos ad propriã ipſorum virtutem, uirtus autem facit bonum habentem, ut patet per philoſ. unde patet, quod effectus legis eſt, vt faciat homines bonos, ut di. philoſophus in iii. Ethic. Et ſi arguatur, quia quędã leges ſunt tyrannicè, ut philoſ. dicit, ſed tyrannis non intẽdit ad bonitatem ſubditorum, ſed ad propriã utilitatem, dicendum quod lex tyrannica, cum non ſit ſecundum rationem, magis eſt peruerſitas legis, quàm lex. Tertio notandum, quod quadruplex eſt actus legis, uidelicet imperare prohibere, permittaẽ, & punire, ut patet per Iſidorum, præcipit.n. lex actus uirtutũ, ut habetur.v. Ethicorũ, prohibet autem actus uicioſos, permittit uero actus indifferentes ex genere ſuo, ac etiã actus quæ parum habent bonitatis, vel parum malitiæ, & quoniam lex habet inducere ad obediendum ſibi per timorem pœnæ, ideo alius effectus legis eſt punire.

Politi. libr.1. *Ethic.2.* *Politi. libr.1.* *Ethim. libr.2.*

His pręmiſſis, ponenda eſt talis concluſio. Conuenienter diffinitur lex, q eſt quædam rationis ordinatio &c. patet declaratio ſingulariũ partium ex primo notabili. Vbi notandum, quod ordinatio non ſumitur ibi pro actione ordinantis, neque etiã pro paſſione oppoſita, ſed quaſi materialiter pro eo quod eſt ordinatum. *Con.1.*

1. Ad primũ arg. dicendũ, q lex dicitur eſſe in aliquo dupliciter. Vno mõ, ut in regnante, & ſic eſt ĩ ratione ſola. Alio modo ſicut ĩ regulatio, & ſic eſt in omnibns quæ inclinãtur in aliquid ex aliqua lege, ita q quælibet ĩclinatio proueniẽs ex aliqua lege poteſt dici lex non eſſentialiter, ſ'd quaſi participatiue & hoc modo ipſa inclinatio membrorum ad concupiſcendum lex membrorum uocatur.

2. Ad ſecundũ arg. dicendũ, q præceptũ importat applicationem legis ad ea, quę ex lege regulantur. Ordo ãt ad bonũ commune, qui pertinet ad legem, eſt applicabilis, ad ſingulares fines, & ſecundum hoc de particularibus, quibuſdam præcepta habentur.

3. Ad tertium argumen. dicendum

cendum, quod ideo dicitur aliquis eſſe ſibi lex, inquantum participat ordinem alicuius regulantis.

4. Ad quartum arg. dicendũ, quod perſona priuata licet poſſit inducere ad uirtutem per uiam monitionis, non tamen per uim coactiuã quam debet habere lex. ut dicit philoſophus.iiii. ethicorum. Hanc autem uim coactiuam habet multitudo, uel perſona publica ad quam pertinet pœnas infligere.

5. Ad quintũ arg. dicendum, ꝙ promulgatio legis naturæ eſt ex hoc ipſo, ꝙ Deus eam mentibus hominum inſeruit naturaliter cognoſcendam.

Vtrum præter legem æternam, naturalem, & humanam, requiratur lex diuina.

D.Thom.1.2.q.91.ar.2.

CIrca ſecundum. Primo quęritur. Vtrum pręter legem æternam, & legem naturalem atque humanam, neceſſarium fuerit eſſe aliquam legem diuinam?

1. Primo arg quod nõ ſit aliqua lex ęterna, q̃a oĩs lex aliquibus imponitur, ſed non fuit ab æterno aliquis cui lex poſſet imponi, igitur.

Secundo arg. quod non ſit in nobis aliqua lex naturalis, ſic, quanto enim aliquis eſt liberior tanto minus eſt ſub lege, ſed homo eſt liberior aliis animalibus, quæ nõ ſubduntur legi naturali. 2.

Tertio argu. quod non ſit aliqua lex humana, quia mẽſura debet eſſe certiſſima; vt dicitur i. Methaphyſicę, ſed dictamen humanæ rationis de rebus gerendis eſt incertum, ſecundum illud Sap.ix. Cogitationes mortalium timidę, & incertæ prouidentię noſtræ, igitur. 3. *Sap.9.*

Quarto arg. quod non fuerit neceſſarium eſſe aliquam legem a Deo datam, quia lex naturalis eſt quędam, participatio legis æternæ in nobis, ſed lex æterna eſt lex diuina, ergo non oportet pręter legem naturalem, & leges humanas ab ea deriuatas eſſe aliam legem diuinam. 4.

Contra. Data fuit lex uetus a Deo ꝑ Moyſem, & lex noua ĩmediate a Christo, vnde utraq; illarũ dicit̃ lex diuina. Primo notandũ ſ̃m Tho. ꝙ lex nihil aliud eſt, quam dictamen practicè rationis in Prĩcipe, qui gubernat aliquã communitatem ꝑfectam, ita quod propoſitiones vniuerſales rationis practice, dictã- *1.2.q.91.ar.1.*

tis

tis quid agendum, & quid fugiendum, habent rationem legis, ſiue actualiter conſiderentur, ſiue habitualiter tm̃ a rõne teneãtur. Certum eſt ãt, ꝙ mundus diuina prouidẽtia regitur, iõ dictamẽ gubernationis rerũ in Deo, habet rõnem legis, illud ãt dictamẽ eſt æternum, ideo lex æterna dicitur ſm Scot. oportet aũt dicere, ꝙ lex ęterna in Deo, nõ eſt a rõne practica, immo magis a diuina uoluntate, q̃ prius natura habet ordinare de rebus agendis, quã intellectus intelligat, & ideo notitia quã habet intellectus diuinus de talibus, eſt ſpeculatiua, & non practica, niſi ſumeretur practicum ſatis large. Secundo notandum, ꝙ creatura rationalis excellentiori quodam modo diuinæ prouidentiæ ſubiacet quam aliæ creaturę, inquantum ipſa eſt prouidentię particeps ſibi, & aliis prouidens, ideo ut dicit beatus Thom. Participatio legis æternæ in creatura rationali dicitur lex naturalis. Vnde dicit pſal. Signatum eſt ſuper nos lumẽ uultus tui domine, quia uidelicet in nobis eſt participatio diuini luminis, uidelicet lumen rationis naturalis, quo diſcimus quid bonum, & quid malũ, quod pertinet ad legem naturalem. Tertio notandũ, ꝙ ſicut dicit Thom. Neceſſe eſt, ꝙ tam ex præceptis legis naturalis, quã ex principiis cõmunibus ratio humana procedat ad aliqua magis particulariter diſponenda, & iſtæ particulares diſpoſitiones humanitus inuente dicuntur leges humanæ obſeruatis aliis conditionibus, quæ pertinẽt ad rationem legis, ut dictum eſt in quæſtione pręcedenti. Quarto notandum, quòd cũ homo ordinetur diuinitus in finem ſupernaturalem homini naturaliter ignotum, ac etiam media, quibus in illum finem peruenitur non poſſunt eſſe naturaliter homini plane cognita, ideo oportuit homini legem aliquam a Deo dari, per quam dirigetur in illum finem, & iſta dicitur lex diuina.

Pſa.4.

His præmiſſis ponenda ẽ talis concl. Pręter legẽ æternã naturalẽ, & humanã, neceſſaria fuit homini lex diuina. Probat doctor ſanctus per quatuor rõnes. Prima iam tacta eſt in quarto notabili. Secunda eſt, quia de contingentibus, & particularibus, cuiuſmodi ſunt actus humani diuerſorum ſolent eſſe diuerſa iudicia, ex quibus cõtrarię le- Con.

ges procedunt, in quibus poteſt eſſe multiplex error, igitur, vt homo abſque dubitatione ſcire poſſit quid agendum, & quid fugiẽdum oportuit ipſum dirigi per legem diuinitus datam, de qua conſtat, quòd non poteſt errare. Tertia eſt, quia lex humana non poteſt ſufficienter ordinare motus interiores, qui latent, ergo neceſſe fuit hoc fieri per legem diuinam Quarta eſt, quia lex humana non poteſt omnia mala punire, aut etiã efficaciter prohibere: ideo neceſſaria fuit lex diuina, per quam omnia peccata prohibentur, & iſtę quatuor cauſæ videntur tangi in Pſalm. vbi dicitur. Lex domini immaculata, id eſt nullam peccati turpitudinem pertinẽs cõuertens animas, quia ſcilicet non ſolum exteriores actus, ſed actus interiores dirigit: teſtimonium dñi fidele, ſcilicet propter certitudinem veritatis, & rectitudinis ſapientiam pręſtãs paruulis, inquantũ ſcilicet ordinat ad ſupernaturalem finem. Et ſi quæratur de lege fomitis, de qua dicit Apoſtolus ad
Rom.7. Ro.7. Video aliam legem in membris meis repugnante legi mentis meæ. An cõtineatur ſub aliqua legũ ꝓdictarũ, uel ſit alia ab ipſis, & quomodo habeat vim legis, cum nõ ſit obligatoria. Dicit Thom. quod ipſa ſenſualitatis inclinatio, quæ fomes dicitur: in aliis quidem animalibus habet rationem legis, non quidem eſſentialiter admodum regulantis, ſed participatiue, admodum regulati, eo modo quo, inclinatio, quæ inuenitur in his, quæ ſubiecta ſunt legi perticipatiue, dicitur lex. In hominibus autem talis inclinatio ſenſualitatis nõ habet directe rationẽ legis, ſed magis eſt deuiatio a lege ratio. Sed inquantum per diuinam iuſtitiam homo deſtituitur ab originali iuſtitia, & uigore rationis ipſe impetus ſenſualitatis, qui eum ducit habet rationẽ legis inquantum eſt pœnalis, & ex lege æterna cõſequens hominẽ deſtitutũ ꝓpria dignitate.

Ad primum ar. dicendũ, ꝙ ab æterno omnia ſunt a Deo cognita, & præordinata & ideo præordinatio eorum habet rõnem legis æternę, licet aũt promulgatio legis illius ex parte audiẽtis, aut inſpicientis nõ ſit æterna, bene tñ ex parte Dei ꝓmulgãtis. 1.

Ad ſecundum arg. dicẽdũ ꝙ etiam animalia irrationalia participant rationẽ ætęr 2.

nam

nam ſuo modo,ſicut & rationalis creatura,ſed quia rationalis creatura participat eam intellectualiter,& rationaliter,ideo participatio legis æternę in creatura rationali, proprie lex uocatur. In creatura aūt irrationali nō pōt dici lex niſi per ſimilitudinē.

3. Ad tertium arg. dicendū, quod non oportet omnem menſurā eſſe omnino infallibilem,& certā·ſed ſecundum, ꝗ eſt poſſibile in genere ſuo.

4. Ad quartum argumen. dicendum,ꝗ per naturalē legē participatur lex æterna ſecūdum naturalem conditionē hominis,ſed oportet, ut altiori modo dirigatur homo in ultimū finē ſupernaturalē.

Vtrum omnis lex deriuatur a lege æterna.

D.Tho.1.2 q 93.ar.3.

SEcundo quæritur. Vtrū omnis lex deriuetur a lege ęterna.

1. Arg. ꝗ non,quia nihil iniquum procedit a lege æterna,ſed quędā leges ſunt iniquę,ſm illud Eſaiæ x.Vę qui cōdunt leges iniquas:igitur. *Eſa.10.*

Item dicit Auguſt. quod lex,quę populo regendo ſcribitur recte multa permittit, *De libe. arb. li 1.* quæ per diuinam prouidentiam uindicantur,ſed diuina prouidentia eſt lex ęterna, ergo nec etiā omnis lex recta procedit a lege æterna.

Contra.Prouerb.viii. dicit diuina ſapientia. Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt. Lex autem æterna pertinet ad diuinam ſapientiam.Primo notandum ſm Tho. ꝗ lex ęterna eſt ipſa diuina ſapientia ſm, quod eſt directiua omnium actuum & motuum. Vnde dicit Auguſti.quòd lex æterna eſt ſumma ratio cui ſemper obtemperādum eſt. hāc igitur legem ęternā nullus cognoſcit, ſecūdum ꝗ in ſeipſa eſt,niſi ſolus Deus, & beati.Omnis tamen creatura rationalis ī ipſam cognoſcit,ſm aliquā eius irradiationē.Omnis.n.cognitio ueritatis eſt quædam irradiatio legis æternæ, quæ eſt ueritas incommutabilis. ut dicit Auguſtinus in libro de uera religione. Secundo notādū ſecūdum eundem Thomam, quod legi æternæ ſubduntur omnia, quæ ſunt in rebus a Deo creatis,ſiue ſint neceſſaria,ſiue contingentia. Vnde dicit Auguſtinus de ciuitate Dei. Nullo modo aliquid legibus ſūmi creatoris ordina- *Pro.8.* *1.ij.q.93 ar.ij.* *De libe. arb. li. 1* *Aug. in lib.de uera relig.* *Aug. de Ci. Dei.*

tioniq; ſubtrahit a quo pax vniuerſitatis adminiſtratur.

Tertio notandum, ꝙ ſicut dic. Thom. lex æterna dupliciter participatur a creaturis. Vno modo per modum cognitionis. Alio modo per modũ actionis, & paſſionis inquantum participatur per modum principii interioris motiui, & hoc ſecũdo modo legi æternæ ſubduntur creaturæ irrationales. Creatura vero rationalis modo utroque legi æternæ ſubditur, qa & cognitione legis ęternæ aliquo modo habet, & ſibi ineſt naturalis inclinatio ad illud, quod eſt conſonum legi æternæ. Eſt tñ differentia, quo ad bonos & malos, quia boni perfectius ſubſint legi ęternæ tanq̃ ſemper ſm eã agentes. mali vero imperfecte quantum ad actiones, qa imperfecte cognoſcuntur, & imperfecte tẽdunt ad bonũ, ſed quantum deficit ex parte actionis, ſuppletur ex parte paſſionis, quia intantũ patiũtur ſm dictamen legis æternę, quãtum deficiunt facere, quod legi æternę conuenit.

Con. 1. His p̃miſſis, ponenda ẽ talis conc. Omnis lex a lege ęterna deriuaẽ, patet per Aug. *De libe. arb. li.* 1. dicentem, quòd in temporali lege nihil eſt iuſtum, ac legitimum, quod non ex æterna lege homines ſibi deriuauerunt. Item ſic probat Tho. quia virtus ſecundi mouenti deriuatur a uirtute primi, ſed lex æterna eſt ratio gubernationis in primo gubernãte, ergo omnes rationes gubernationis in ſecundis gubernantibus, a lege æterna deriũantur, huiuſmodi ãt gubernationes ĩferiorũ gubernãtiũ ſunt quęcunquu aliæ leges p̃ter legẽ ęternã, igitur.

Ad primum arg. dicẽdũ, ꝙ lex iniqua nõ habet rõnem legis, recedit enim a ratione. 1.

Ad ſecũdum arg. dicendũ, ꝙ lex humana aliqua permittit non ea approbando, ſed quia ea dirigere non poteſtædæ, hoc ipſum, quod ſe nõ intromittit de his, quę dirigere non poteſt, ex ordine legis ęternæ prouenit. 2.

Vtrum lex naturæ poſſit a corde hominis aboleri.

D.Tho. 1.2.*q*.94.*ar* 1.

QVAESTIO III.

Tertio quæritur. Vtrum lex naturæ poſſit a corde hominis aboleri.

Arg. ꝙ ſic, quia lex gratię eſt efficacior, quàm lex naturæ,

ræ,ſed lex gratię deletur per culpam,igitur.

Lib. 2. Confeſſ. Contra.Dicit Aug.loquēs ad Deum.Lex tua ſcripta eſt in cordibus hominum, quā nec ulla delet iniquitas, ſed lex ſcripta in cordibus hominum eſt lex naturalis, ergo lex naturalis deleri nō poteſt.Primo notandum ſecundum Thom. ꝙ præcepta legis naturæ hoc mō ſe habēt ad rōnem practicā,ſicut principia prima demonſtrationū ad rōnem ſpeculatiuam,vtraque enim ſunt per ſe nota.Sicut autem ens primū, quod cadit in apprehenſione ſimpliciter, ita bonum eſt primū,ꝙ cadit in apprehenſione practicę rōnis. Omne enī agens agit propter finē, qui habet rationem boni, & iō primum principium in ratione practica eſt,quòd bonum eſt proſequendum,& malum fugiendum, & ſuper hoc fundantur alia præcepta legis naturę,quia uidelicet omnia illa facienda, uel uitanda pertinent ad legem naturæ,quæ ratio apprehendit naturaliter eſſe bona,aut mala.Secundo notandum, quòd ut dicit Thom. ſecundum ordinem inclinationum naturalium ē ordo pręceptorū legis naturæ. Primo eīn ineſt homini inclinatio ad bonum ſm naturam, ī qua communicat cū omnibus ſubſtantiis, prout .ſ. quælibet ſubſtantia appetit naturaliter conſeruationem ſui eſſe, & ſecundū hoc ad legem naturę pertinēt ea, per quę uita hominis conſeruatus,& contrarium impeditur. Secundo ineſt hominī inclinatio ad aliqua magis ſpecialia ſecundum naturā, in qua communicat cum cæteris animalibus, & ſecundū hoc dicuntur ea eſſe de lege naturæ, quæ natura omnia animalia docuit,ſicut eſt cōmixtio maris, & fœminæ, & educatio liberorum,& ſimilia. Tertio ineſt homini inclinatio ad bonum ſm naturam rōnis,ſicut ad hoc,quod ueritatē cognoſcat de Deo, & ꝙ in ſocietate uiuat, & ꝙ nec Deum, nec homines offendat,& cætera huiuſmodi. Ex quo ſequitur, ꝙ oēs actus uirtuoſi inquātū huiuſmodi ſunt de lege naturæ, licet nō ſecūdum proprias ſpeciales rationes. Sequitur etiam ex dictis,quod lex naturæ quantum ad principia eſt eadem apud omnes, licet quantum ad concluſiones principiorum communium non ſemper ſit eadem apud omnes, quamuis hoc ut in paucio-

1. 2. q. 5. ar. 1.

cioribus contingat Sequitur vlterius, quòd lex naturæ mutari nõ põt quantum ad prima principia legis naturę, licet in ſecundariis, quæ ſunt quaſi quædam concluſiones propinq; primis principiis, contingere poſſit mutatio, licet raro, & hoc propter aliquas ſpeciales cauſas impedientes obſeruantiam talium præceptorum, puta propter malam conſuetudinẽ, aut malam habitudinem naturæ. ſicut olim apud Germanos latrocinium non reputabatur iniquum, cum tamẽ ſit expreſſe contra legem naturę, ut refert Iulius Cęſar de bello Gallicano, magis tamen proprie in tali caſu dici debere lex naturę in aliquo obfuſcari, quam mutari.

Con.1. His præmiſſis, ponenda ẽ talis concluſio. Lex naturæ quantum ad pręcepta communiſſima, non poteſt a cordibus hominum deleri, licet quantum ad præcepta ſecundaria aliqualiter deleri poſſit, patet ſatis ex dictis.

1. Ad argumentum dicendũ, ꝙ licet gratia ſit efficacior quam natura, tamen natura eſt eſſentialior homini, & ideo magis permanens.

Vtrum lex humana debeat præcipere uirtutes, & cohibere uitia.
D.Thom.1.2.q.95.ar.1.

QVAESTIO IIII.

QVarto quærit. Vtrum ad legem humanam pertineat omnia uitia cohibere, & actus omniũ uirtutum præcipere?

Primo arguitur, ꝙ ipſam pertineat omnia uitia cohibere, qa dicit Yſid.lib. Eth.ꝙ leges ad hoc ſunt factę, ut earum metu coerceatur humana audatia non autẽ ſufficienter coerceretur, niſi omnia mala cohiberenť ꝑ legẽ, igiť. 1. *Yſid li. Ethic.*

Secundo ar. quod lex humana nõ præcipiat actus omniũ uirtutum. Actibus enim uirtutum opponuntur actus uitioſi, ſed lex humana non cohibet omnia uitia, ut patet per Augu. igitur. 2.

Tertio argui. Actus uirtutis a uirtute procedit, ſed uirtus ẽ finis legis, & ita, ꝙ illud ꝙ eſt ex uirtute ſub pręcepto legis cadere non põt. igitur. 3. *De libe. arb. li.1.*

Contra. Quantũ ad primã partẽ dicit Augu. ꝙ lex humana recte ꝑmittit aliqua, ꝗ diuina ꝓuidẽtia habet uindicare, diuina autẽ ꝓuidentia non *Ibidem.*

nõ uindicat, niſi uitia. Et quã tum ad ſm dicit Philo. Quòd lex pręcepit forti opera facere, & q̃ teperati, & quæ manſueti. Similiter autẽ ſm alias virtutes, malitias hęc quidẽ iubens, hęc autem prohibẽs.

Ethic. lib. 5.

Primo notandum ſecundum Tho. quòd quia inueniuntur quidam pro terui, & ad uitia proni, qui uerbis de facili moueri nõ poſſunt, neceſſarium fuit, ut per uim, uel metum cohiberent a malo, ut ſaltem ſic male facere deſiſtens aliorum quietam uitam non impedirent, & tandem perducerent ad uirtutem, ideo oportuit leges humanas iſtitui, q bus in ipſis improbis refrenaret nocendi facultas. Et ſicut Philoſophus dicit. Melius eſt omnia ordinari lege, quã dimittere iudicium arbitrio, & hoc propter tria. Primo, q̃a facilius eſt inuenire paucos ſapientes, qui ſufficiant ad rectas leges cõcedendas, quàm multos, qui requirerentur ad recte iudicãdum de ſingulis. Secũdo, quia illi, qui ponunt leges ex multo tempore, conſideratur quid lege ferẽdum ſit. Iudicia autem ſingularia fiunt de cauſis ſubito exortis, facilius autem ex multis conſideratis poteſt homo quid uidere rectum, quàm ex uno ſolo facto. Tertio quia legiſlatores iudicant in uniuerſali, & de futuris, ſed homines iudiciis pręſidetibus iudicãt de pręſentibus, atque afficiũtur amore, uel odio, uel aliqua cupiditate, & ſic eorum deprauatur iudicium, ideo neceſſarium fuit, ut quantum poſſibile eſt, per legem determinaret quid, uel qualiter iudicandum ſit, licet oporteat quædam ſingularia, quæ non poſſunt lege comprehendi, cõmittere iudicibus, ut phil. ibidem dicit. Secundo notandũ, quòd ſicut dicit Tho ubi ſupra. Omnis lex humanitus poſita in tantum habet de rationes legis inquantum a lege naturæ deriuatur. Si uero a lege naturali diſcordet, iã non erit lex, ſed legis corruptio Poteſt autem a lege naturali dupliciter aliquid deriuari. Vno modo, ſicut concluſio ex principiis. Alio modo ſicut determinatio alicuius ordinationis. Exemplum de primo, ſicut hoc, quod eſt non eſſe occidendum, deriuatus ab eo, quod eſt, nulli eſt faciendum malum. Exẽplum de ſecundo ſicut quod tali pœna, uel tali puniatur aliquis, eſt determinatio legis naturæ, quæ dicta illum eſſe puniendum, qui peccat.

1.2.q. 95.ar.1.

Retor. lib. 1.

Ea autem,quę ſunt primi modi,ſic ſunt leges humanæ, ꝙ etiam aliquid vigoris habet ex lege naturali.Ea vero,quę ſunt ſecundi modi ex ſola lege humana vigorem habēt. Prima autem dicuntur pertinere ad ius gentium,cuiuſmodi ſunt iuſtæ emptiones, uenditiones,& alia huiuſmodi,ſine quibus homines non poſſunt conuenire. Vnde dic.Iſidorus,quòd ius gentium eſt, quo fere omnes gentes vtuntur.Vnde tale ius aliquo mō eſt naturale homini,ſecundū quod eſt animal rationale. iuxta quod etiam dicit Iſidorus,ꝙ ius naturale eſt quod ē cōe oīum nationum. Alia uero, quæ dantur per modum particularis determinationis, & quæ ſolum habent vigorem ex lege humana dicuntur pertinere ad ius ciuile,ſecundum quod quęlibet ciuitas ſibi aliquid accommode determinat. Tertio notandū ſecundum Tho.vbi ſupra, ꝙ leges humanæ ſi iuſtæ ſint habent uim obligandi in foro cōſcientiæ a lege æterna, a qua deriuantur, dicūt autē leges iuſtę,& ex fine,quādo ſ. ordinantur ad bonum commune,& ex auctoritate quando ſcilicet lex lata non excedit poteſtatem ferentis,& ex forma quando ſcilicet ſecundum æqualitatem proportionis imponūtur ſubditis onera in ordine ad bonum commune. Lex autem iniuſta nō obligat in foro conſcientię, niſi forte,quādoque propter ſcandalum euitandum, propter quod etiam homo aliquādo iuri ſuo cedere debet.

Li. Ethimolog.

His pręmiſſis ponendę sūt tres concluſiones. Prima eſt. *Con.I.* Ad legem humanam non ꝑtinet omnia uitia cohibere, probat Tho.quia ut dicit Iſido.Lex dēt eſſe poſſibilis ſecundùm naturam,& ſecundū cōſuetudinem patriæ, & pro communi utilitate eorum, quibus imponitur.Sed lex humana imponitur multitudini hominum, in qua maior pars eſt imperfectorum, qui non poſſunt ſtatim,& ſubito induci ad uirtutē,& ad hoc, ut ab omnibus malis abſtineant,ergo non oportet, quod lege humana prohibeantur omnia uitia, ſed ſolū grauiora, a quibus poſſibile eſt maiorem partem multitudinis abſtinere,& præcipue quę sūt in nocumentū aliorum.Si autem lex humana daret præcepta cohibētia oīa uitia hmōi ꝑcepta ferre non ualētes, in deteriora mala prorūperent.

Con.2. Secunda concl.Lex humauir-

na hēt pcipere actus omniū uirtutum. probat Tho ubi ſupra, quia omnium uirtutum obiecta referri poſsūt ad bonum cōe, ergo nulla ē uirtus, de cuius actibus lex præcipere non poſſit, non tñ de omnibus actibus omnium uirtutū præcipit lex humana, ſed ſolum de illis, qui ſunt ordinabiles ad bonum commune, uel īmediate, uel mediate.

Con. 3. Tertia concl. Licet lex humana neceſſitate imponat ī foro conſcientiæ, tamen quādoq; licet eum, qui ſubditur legi prțter verba legis agere. Prima pars, patet ex 3. notabili. Secunda ſic probatur a bea. Tho. quia lex proponitur ſecundū ea, quæ vt in pluribus accidere poſſunt, habēdo intentionem ad communem vtilitatem, ergo ſi emergat caſus particularis, in quo legis obſeruantia ſit damnoſa communi utilitati non eſt obſeruantia, magis .n. attendendum eſt ad intentionem legiſlatoris, quàm ad verba legis. Eſt tamen conſiderandum, quòd ſi obſeruatio legis ſecundum verba non habeat ſubitum periculum, cui oporteat ſtatim occurri nō pertinet ad quemlibet interpretari qd ſit utile cōi tati, uel inutile, ſed ad ſolos principes. Si vero ſit ſubitum periculū, nō patiens tantam morā, ut ad ſuperiorem recurri poſſit, ipſa neceſſitas diſpenſationem habent annexam, quia neceſſitas non ſubditur legi. 1.

Ad primum arg. dicendū, q audacia uidetur pertinere ad inuaſionem aliorum. Vnde prçcipue pertinet ad illa peccata, quibus iniuria proximis irrogatur. 2.

Ad ſecundum ar. dicendū, q lex humana non prohibet omnes actus vitioſos, prohibet autem aliquos actus ſingulorum uitiorum. 3.

Ad tertium arg. dicendū, q lex non præcipit actum virtuoſum, inquantum a virtute procedit, ſed præcipit actum ſimilem, qui uirtutem antecedit. Vnde homines virtuoſi dicuntur non ſubdi legi, eo quòd lege non coguntur, ſed tamen uoluntate conſonant legi, & lege regūtur.

Vtrum lex humana ſit mutabilis, &c.

D. Tho. 1. 2. q. 97. ar. 3.

QVAESTIO V.

QVinto quæritur. Vtrū lex humana ſit mutabilis, & diſpenſabilis per rectores multitudinis.

Pri-

1. Primo arguitur, ꝙ mutari non debeat, quia lex humana deriuatur a lege naturali, q̄ imobilis permanet. igitur.

2. Secundo arg. ꝙ non ſit diſpenſabilis, quia lex eſt ſtatuta pro communi vtilitate, vt dicit Iſidorus, ſed commune bonum nō dēt intermitti ꝑ priuatio bono alicuius perſonæ, quia vt dicit Philoſ. Bonum gentis diuinius eſt quā bonum vnius hominis, ergo nō debet diſpenſari cum ali quo, vt prętermittat legem. *8. Ethi.*

3. Tertio arg. Lex humana ſi ſit recta, conſonat legi naturali, & legi diuinę, aliter enim non congrueret religioni, & diſciplinę, quod requirit ad legē, vt dicit Iſidorus, ſed in lege naturali nullus diſpenſare pōt, nec i lege diuina, ergo nec in humana.

Auguſt. lib. 1. de lib. arb. Contra. Dicit Aug. Lex tēporalis quamuis iuſta ſit, cōmutari tñ per tempora iuſte poteſt. Primo notandū ſm Tho. ꝙ duplex pōt eſſe cauſa mutationis legis humanæ. *1. 2 q. 97. ar. 3.* Vna ē ex parte rōnis, cui naturale eſt ab imperfecto ad ꝑfectum procedere. Vnde primi, qui ſtatuerunt aliquid vtilitati hominum, nō ualentes oīa conſiderare, inſtituerūt quædā imperfecta in multis deficientia, quæ poſteriores mutauerunt, inſtituentes ꝑfectiora. Secunda cauſa eſt ex parte hominum, quorum actus leges regulantur, mutatis. n. hoīum conditionibus, qñq; mutādę ſunt leges, quia ſm diuerſas hoīum cōditiones, diuerſa eis expediunt. Secundo notādum ſm Tho. ibidem, ꝙ lex humana intantū recte mutatur, inquātum per eius mutationē cōi vtilitati prouidetur, videlicet cum aliqua maxima, & euidētiſſima vtilitas ex nouo ſtatuto ꝓuenit, vel cū maxima neceſſitas ad hoc impellit, eo ꝙ lex cōſuetam, aut manifeſtam iniquitatē continet, aut eius obſeruatio eſt plurimū nociua. Tertio notandū ſm Thom. ibidem, ꝙ diſpenſatio proprie importat cōmēſurationem alicuius cōis ad ſingula. Vnde etiam gubernator familiæ dicitur diſpenſator, in quātum unicuiq; de familia cum menſura diſtribuit. Sic igitur in quacuuq; multitudine dicitur aliquis diſpēſare, cum ordinat aliquod cōmune præceptum, ſic a ſingulis adimplendū. Contingit autē qñq; aliquod pręceptum ad cōmodum multitudinis inſtitutum, non eſſe conueniens huic perſonæ, uel in hoc caſu, quia. ſ. per hoc impediret ali-

aliquid melius, vel ét induceretur ad malũ. Periculoſum tñ eſſet, vt hoc cõmitteretur iudicio cuiuſlibet, niſi forte propter euidens, & ſubitum periculum. Ideo ſolus ille, qui habet regere multitudinem, poteſtatem habet diſpenſandi in lege humana. Si autem abſque ratione prędicta, pro ſola uoluntate licentiam tribuat, non erit fidelis, in diſpẽſatione autem erit imprudens infidelis quidem, ſi non habeat intentionem ad bonum commune. Imprudens uero ſi rõnem diſpenſationis ignoret, pro-
Luc. 12. pter quod dominus dicit, quis putas eſt fidelis ſeruus, & prudens, quem conſtituit ſuper familiam ſuam.

Con. 1. His præmiſſis, ponẽda eſt talis concluſio. Lex humana qñque eſt mutanda, & in ea quandoque diſpenſandum eſt, patet ex dictis.

1. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ lex naturalis immobilitatem habet ab immobilitate legis ęternæ naturam inſtituentis, ipſa uero ratio humana, quę inſtituit legem humanam, mutabilitatem habet in actibus ſuis.

2. Ad 2m arg dicẽdum, ꝙ diſpenſatio nunquã debet fieri in præiudicium boni cõmunis, ſed ea intentione, vel ad bonum commune proficiat.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ lex naturalis q̃tum ad cõmunia pręcepta diſpenſationẽ nõ recipit. In aliis vero, quę ſunt quaſi concluſiones pręceptorũ communiũ qñq; per hominem diſpenſatur, puta, ꝙ non reddatur mutuũ proditori patriæ, uel aliquid huiuſmodi. Ad legem ãt diuinam ita ſe habet quilibet homo, ſicut perſona priuata ad legem publicam, cui ſubiicitur. Vnde ſicut in lege humana publica non põt diſpenſare, niſi ille a quo lex inchoationem habet, vel is cui ipſe cõmiſerit. Ita in præceptis iuris diuini, nullus poteſt diſpenſare, niſi Deus, uel is, cui ipſe ſpecialiter commiſerit.

Vtrum cõſuetudo poſsit obtinere uim leges, & amouere legẽ.

D.Tho.1.2.q.98.ar.1.

QVAESTIO VI.

SExto quęritur. Verũ conſuetudo poſſit obtinere uim legis, & amouere legem.

Arguitur ꝙ non, quia ex multis malis non põt fieri vnum bonum, ſed ille qui primo incipit agere cõtra legẽ male. 1

maleſacit,ergo multiplicatis ſingulis actibus non efficietur aliquod bonum: lex aūt eſt quoddam bonum. igitur.

Contra. Dicit Aug. in quadā epiſtola. Mos populi Dei, & inſtituta maiorū pro lege ſunt tenenda. Et ſicut præuaricatores legum diuinarum, ita & contēptores conſuetudinum eccleſiaſticarum coercendi ſunt. Primo notandū, ꝙ lex naturalis, & lex diuina, eo ꝙ procedūt a diuina voluntate, nunquam mutari poſſunt per conſuetudinem procedentē a volūtatē hoīs, ſed ſolum per auctoritatem diuinā mutari poſſent,& inde eſt,ꝙ nulla cōſuetudo pōt obtinere vim legis cōtra legē diuinā, vel naturalem. Vnde dicit Iſidorus. Vſus aucto-
Lib. Synonim.
ritati cedat, paruū vſum lex, & ratio uincat, leges aūt humanę, qm̄ ſunt a uoluntate humana, ſunt mutabiles per humanā uoluntatē, quæ manifeſtatur per conſuetudinē, ſicut & per uerbū manifeſtari poſſet, cum .n. aliquid mul totiens fit, videtur ex deliberato rationis iudicio prouenire. Secūdo notādum, ꝙ ſi multitudo ſit libera, quæ poſſit legem facere, tunc ſufficit cōſenſus multitudinis ad aliquid obſeruandum. Conſuetudo autem manifeſtat illum conſenſum Si uero multitudo non habeat liberam poteſtatem condendi legem ſibi, uel remouendi legem iam poſitam, tn̄ inquantum conſuetudo in tali multitudine præualens per eos toleratur, ad quos pertinet legē imponere,& ſic videntur approbare etiā obtinet uim legis. Tertio notādum, ꝙ ſicut di. Th. non eſt intelligendum generaliter, quod ſemper conſuetudo vincat legem, ſed ſolum qn̄ lex prius poſita uidetur inutilis, aut quia non impoſſibilis, ſiue nimis difficilis ſeruari ſecundum conſuetudinē patriæ. Si autem maneat ea ratio propter quam prima lex utilis erat tunc non conſuetudo, ſed lex conſuetudinem uincit.

His præmiſſis, ponenda ē talis concluſio. Conſuetudo quandoq; vincit legem humanā, & obtinet uim legis patet ex dictis. *Con. 1.*

1. Ad argu. dicendum, ꝙ leges humanæ in aliquibus caſibus deficiunt, ideo quandoque poteſt quis præter legē agere, nec tamen erit actus malus, & cū tales actus multiplicātur propter aliquam mutationem in hominibus, tunc manifeſtatur per cōſuetu-

tudinem, quia lex præcedens vlterius non eſt vtilis, ſicut etiã manifeſtaretur ſi lex contraria uerbo ꝓmulgaretur.

Vtrum lex diuina ſit una tantum.

D.Tho.1.2.q.107 art.1.

QVAESTIO. VII.

SEptimo quæritur de lege diuina. Vtrum ſit vna tantum.

1. Primo quod ſic, quia lex diuina videtur eſſe propinquior legi æternæ, quæ eſt vna, q̃ lex naturalis, ſed lex naturalis eſt una oĩum, igit.

2. Secundo ar. Eadẽ eſt fides antiquorũ & modernorũ, vt dicitur in gloſa, ergo etiã eadẽ lex. Tertio ar. Apoſt. videtur diſtinguere vtranq; legẽ: veterẽ appellans legẽ factorũ, legẽ vero nouã legẽ fidei, ſed lex vetus fuit etiã fidei ſm illud. Omnes teſtimonio fidei probati, quod dicitur de patribus veteris teſtamẽti. Similiter ẽt lex noua ẽ lex factorũ. Dicitur.n. benefacite his qui oderunt uos. *Mat.21.* *Rom.4.* *Heb.11.* *Math.5.*

Cõtra dicit Apoſt. Trãſlato ſacerdotio, neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat, ſed aliud eſt ſacerdotium noui, & veteris teſtamẽti, vt ibi probat Apoſt. igit, & alia lex. Primo notandũ, ꝙ ſicut dicit Tho. dupliciter diuerſificari poſſunt leges. Vno mõ ſm diuerſitatẽ finiũ ad quos fiunt, & ordinantur. Alio mõ ſm ꝓpinquitatẽ, vel diſtantiam reſpectu eiuſdẽ finis, puta in eadem ciuitate. Dicit̃ alia lex, q̃ imponitur uiris pfectis, qui ſtatim poſſunt exequi ea, q̃ pertinent ad bonum cõmune, & alia lex, q̃ datur de diſciplina puerorũ. Secũdo notandũ, quòd Apoſt. Comparat ſtatũ veteris legis ſtatui pueri exiſtentis ſub pædagogo. Statum autẽ nouæ legis cõparat ſtatui uiri perfecti, qui iam non eſt ſub pædagogo. Sicut aũt dicit Tho. Perfectio nouę legis reſpectu veteris attenditur ſm tria, quę pertinent ad legẽ. Primum ẽ ad bonũ cõe ordinatio. Lex .n. vetus directe ordinabat ad bonum terrenum. Vnde Exodi. 3. In principio legis inuitatur populus ad regnũ Chananęorum. Lex uero noua directe ordinat ad bonũ cœleſte, & ſpirituale. Vnde Chriſtus in principio ſuæ p̃dicationis inuitat ad regnũ cœlorũ, ut patet Math. 4. Vnde dicit Aug. ꝙ rerũ temporaliũ promiſsiones teſtamẽ to ueteri continẽtur, ſed ęternę uitę promiſsio ad nouum *Heb.7.* *1.2.q.107.artic.1.* *Gal.3.* *1.ij.q.91.ar.1.* *Exod.3.* *Math.4.* *Contra Fauſt. lib.4.*

per-

pertinet.Secũdum eſt humano,tum actuum directio, in quo ſupereminet lex noua, legi ueteri interiores actus animi ordinando,ſm illud, Mat. 5. Math.v. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam ſcribarum,& phariſeorum, non intrabitis in Regnum cœlorum,&c.&ideo dicitur,ꝙ lex vetus cohibet manum, & lex noua animum. Tertium eſt hominum ad mandatorum obſeruantiã inductio.Lex.n. uetus inducebat timore pœnali,lex autem noua inducit per amorem, iõ dicit Augu. contra Adamantium Manichęi diſcipulum. Breuis differentia eſt legis, & euangelii, timor,&amor. Fuerunt tñ in ueteri teſtamento aliqui ex amore Deo ſeruientes,&promiſſiones ſpirituales,principaliter expectantes, & ſecundum hoc pertinebant ad legem nouam, quę eſt lex charitatis,& gratię quamuis aũt lex uetus daret præcepta charitatis,tamen per eam nõ dabatur ſpiritusſanctus per quẽ diffunditur charitas in cordibus noſtris.Tertio notandũ, quòd ſicut dicit Tho.Lex noua implet ueterem,inquantũ ſupplet illud,quod veteri legi deerat.Finis enim veteris legis erat iuſtificatio hominum,quam lex efficere non poterat,ſed figurabat.Lex ãt noua iuſtificat per uirtutem paſſionis Chriſti, ut oſtendit Apoſtolus ad Rom.viii. Rom. 8. Vnde lex noua dicitur lex ueritatis. Lex autem uetus vmbræ, vel figurę perfectis autem his, quæ figurabantur figura non ulterius obſeruãda eſt,& ideo cerimoniæ legis tolluntur cum implentur. Præcepta uero moralia in lege noua ex hoc dicũtur impleri, quia Chriſtus uerũ intellectum ipſorum expreſſit,ut patet Math.v.Et eis ſu- Mat. 5. peraddit quædam perfectionis concilia, ut patet Math. Mat. 19 xix. Et dictis itaque patet, quòd lex noua radicaliter,& virtualiter continetur in ueteri.Vnde Chriſo. exponens illud quod Marc.iiii.dicitur. Mar. 4. Terra fructificat primã herbam Dei de ſpicam, deinde plenum fructum in ſpica ſic dicit. Primo fructificat herbam in lege naturæ,poſtmodum ſpicas in lege Moyſi, poſtea fructum in euãgelio, ſic igitur eſt lex noua in ueteri,ſicut fructus ĩ ſpica.Omnia enim, quæ credenda, & agenda traduntur in nouo teſtamento explicite,& aperte in ueteri habentur implicite,& ſub figura.

Con.1. His præmiſſis, ponēda eſt talis concl. Lex noua non eſt alia a lege ueteri, attendēdo diuerſitatem ex parte finis; ſed attendendo diuerſitatē ſecundum propinquitatem, & diſtantiam reſpectu eiuſdē finis. Prima pars patet, quia utriuſque eſt unus finis, ſcilicet vt homines ſubdantur Deo. Secūda pars patet, quia lex uetus imperfectius ducit ad illum finem, quàm lex noua, ut patet ex dictis

1. Ad primum arg. dicendū, ꝙ lex naturalis dirigit hominem ad quędam præcepta cōmunia, in quibus conueniunt tā pfecti, q̄ imperfecti, & iō eſt una oīum. Sed lex diuina dirigit hominem etiā in particularibus quibuſdam, ad q̄ non ſimiliter ſe habent perfecti, & imperfecti, & ideo oportuit legem diuinam eſſe duplicem.

2. Ad ſecundū ar. dicendū, ꝙ unitas fidei atteſtatur unitati finis vtriuſque legis, ſed tñ fides alium habet ſtatū ī ueteri, & in noua lege, nam quod illi credebant futurum, nos credimus factum.

3. Ad tertiū arg. dicēdum, ꝙ lex noua dicitur lex fidei, & gratiæ inquantum principalitas eius cōſiſtit in ipſa gratia q̄ interius datur credētibus, hēt āt ſecūdario aliqua facta. Illi aūt qui in ueteri teſtamēto fuerunt Deo accepti per fidem, ſecundum hoc ad nouū teſtamentum pertinebant, non enim iuſtificabantur niſi per fidem Chriſti. Vnde de Moyſe dicit Apoſt. quod maiores diuitias exiſtimabat theſauro Egyptiorum improperium Chriſti. Heb. 11.

Vtrum lex noua ſit grauior veteri.

Sco. 3. d. 40. q. 1.

QVAESTIO VIII.

Octauo q̄rit. Vtrum lex noua ſit grauior ueteri. Primo arg. quod ſic, quia lex noua multa ſuperaddit legi ueteri, vt patet Matth. v. ergo habet totam grauitatem ipſius, & addit ultra aliquam grauitatem. igitur. 1. Mat. 5.

Secundo arg. Status ſub lege gratię eſt perfectior, & uirtuoſior, quàm ſub lege Moyſi, ergo difficilior conſequētia patet, quia uirtus eſt circa bonum, & difficile. 2.

Tertio arg. Difficilius eſt cohibere manū, & animum, quàm manum tantum, ſed euangeliū cohibet manum, & animū, lex autem uetus cohibet manum tantum. igitur. 3.

Math. 11. Cõtra Matt. xi. Venite ad me oẽs.&c.Et ſequitur.Iugũ enim meum ſuaue eſt &c.Primo notandum ſecundũ Sco. *3.d. 40. q.1.* quòd ex duobus pendet grauitas legis alicuius in compa paratione ad aliã ſcilicet ex onere impoſito,& ex defectu ad portandũ onus impoſitũ. Onera autem impoſita in lege veteri erãt pręcepta moralia,cęrimonialia,&iudicialia ad q̃ omnia tenebantur. De moralibus patet, & de cerimonialibus ẽt patet, quia licet tangere poſſent mortuũ, & huiuſmodi incurrebãt tñ ex hoc multas immũdicias. Ad quarum purgationem ſi non faciebãt,quod lege mandabat, peccabãt mortaliter, ſicut explicatur ibi.Anima,q̃ fecerit, vel quę nõ fecerit ſic, & ſic morte morietur,& peribit de populo ſuo, quę eſt cõminatio damnationis æternæ.Ad omnia ẽt iudicialia tenebantur,vel per ſe,vel quãdo decernebatur per iudices eorum,& maxime per ſacerdotes leuitici generis, iuxta illud Deuter.Omnis anima, quæ contempſerit iudicium ſacerdotis, morte moriatur. In lege ãt noua ſunt eadem p̃cepta moralia,quę tunc,ſed magis explicita.Cerimonialia uero ſunt multo pauciora & leuiora, quæ impoſita ſunt per Chriſtum.Iudicialia vero nulla ſunt impoſita ꝑ Chriſtum ſed magis eſt lex Chriſti,lex mititatis,& humanitatis,in qua non oportet habere iudicialia, iuxta illud primæ ad Corin. vi. Iam quidẽ *1.Cor. 6.* delictum eſt in uobis, quia iudicia habetis inter uos,quare non magis iniuriam accipitis, quare non magis fraudem patimini?

His p̃miſſis, ponẽdæ ſunt *Con.1.* quatuor concl. Prima eſt.Ex parte oneris impoſiti quantum ad præcepta moralia, lex noua quodam modo grauior eſt ueteri, patet quia in noua lege ꝓhibẽtur interiores motus animi, quæ expreſſe in ueteri non prohibebantur ſalutem in omnibus.

Secunda concl.eſt,quantũ *Con.2.* ad p̃cepta cerimonialia ſimpliciter grauior fuit lex ue-tus,q̃ noua,patet per Aug.Et *Ad in-* habetur in decretis diſt.xii. *quiſitiones Ianuarij.* c.Omnia uniuerſaliter; dicẽtem,quod Rabi Moyſes enumerauit pluſquam ſexcenta p̃cepta in lege,ad quæ oĩa tenebantur quorũ q̃dam erãt ualde difficilia,puta oẽm maſculum ĩ Hieruſalẽ ter in anno apparere quantũcunquę diſtaret,& multa talia.Lex ãt noua ſecundum Aug. ibidẽ, paucis

paucis, & manifeſtis ſacramẽtorum ritibus eſt contenta, non enim habet niſi ſeptem ſacramenta, quæ tamen non ſunt omnia omnibus neceſſaria, tamen, ſicut dicit Augu. ubi ſupra, ipſam religionem chriſtianam, quã uoluit Dei miſericordia eſſe liberã quidam ſeruilibus, prẹmunt oneribus ad eo, ut tolerabilior ſit conditio iudæorum, q legalibus ſacramentis non humanis præſumptionibus ſubiiciuntur.

Con. 3. Tertia concl. quantum ad præcepta iudicialia noua lex eſt leuiſſima, quia nulla iudicialia Chriſtus impoſuit, licitum eſt tñ iudicibus ſtatuere leges ac pacem ſeruandam, ſiue illas q̃ fuerũt in lege Moyſi, ſiue alias, dum tamẽ non repugnat legi diuinæ. Et quo ad hoc poſſet poni maior grauitas in lege chriſtiana, quia tunc non licuit ſacerdotibus, uel iudicibus condere quaſcunque leges ſicut nunc licet.

Con. 4. Quarta concl. Attendẽdo grauitatẽ legis ex defectu remedii ad portandũ onus impoſitũ, multo grauior eſt lex uetus q̃ noua. Plura enim & efficaciora adiutoria habemus in lege noua q̃ erant in ueteri, ꝙ probat Scot. Tum, quia ſacramenta nouæ legis, quę habent efficaciã a paſſione Chriſti iam exhibita plus conferunt de gratia, q̃ ſacramenta veteris legis. Tũ, quia plura ſacramenta habemus. In veteri enim lege pter matrimonium, ſi tamen fuerit illis ſacramẽtũ, de quo alias videbitur, nullũ habuerunt ſacramẽtũ pter circũciſionẽ. Tum, quia doctrinam ueritatis magis habemus explicitã, & plura exempla ſanctorum.

Ad primum arg. conceditur Scotus, ꝙ quantum ad moralia, lex noua eſt quodã modo grauior, tñ hoc non tantũ grauat, ſicut ex alia parte cerimonialium, & iudicialium multitudo. Ex parte aũt nouę legis plus alleuiat multitudo, & efficacia auxiliorum. 1.

Ad ſecundum arg. dicendum ſecundum Scot ꝙ difficultas in opere virtuoſo nõ eſt per ſe ex parte operantis, ſed ex parte operis, difficilius.n. eſt auaro dare vnum, quam liberali decem, & tñ nõ virtuoſus, nec qualiſcũq; difficultas ex parte operis arguit maiorem uirtuoſitatẽ, ſed illa, quæ per ſe includit excellentiã obiecti, ꝙ per ſe attingitur per operationem: talis autẽ difficultas ſtat cum maiori leuitate. Nam leuius, 2.

eſt attingere amando obiectum excellentius, quàm minus excellens, & talia opera excellentia immediate Deũ reſpiciẽtia plura ſunt explicita in lege noua.

3. Ad tertium argumentum dicendum, quòd maior eſt uera de genere operis, & reſpectu hominis non habentis charitatem, ſed in lege noua his qui uolunt ſeruare, datur charitas, quæ ita facilem, immo faciliorem reddit ad refrenandum manum.

Vtrum aſsignetur aliqua differentia inter nouam, & veterem legem.

Thom. 1.2.*q* 98.*ar.* 1.*Dur.* 3.*d.* 48.*quæſt.* 3.

NOno quęritur. Vtrum conuenienter aſſignetur differentia inter veterẽ, & nouam legem ex parte effectus, quia lex vetus occidit, & noua uiuificat.

1. Primo arg. ꝙ non, quia dicit Apoſt. Lex quidẽ ſancta, & mandatum iuſtum & ſanctum, ſed nihil ſanctum occidit, igitur. *Rom.* 7.

2. Secundo arg. Dicit Beda, ꝙ iuſtitia legis ſuo tẽpore obſeruata nõ ſolum temporalia, ſed etiam æterna bona conferebatur, ergo non debet dici lex occidens.

Tertio ar. Lex euangelii ẽ in præceptis, & conſiliis, ſed præcepta, & conſilia ſunt de operibus bonis. Iuſtitia aũt non cauſatur in nobis ex bonis opibus, immo magis ecõuerſo, ergo effectus legis euãgelicę non eſt iuſtificare, ſiue uiuificare. 3.

Contra dicit Apoſt. Litera occidit, ſpiritus autẽ uiuificat Ex quibus uerbis ſumit Magiſt. ſententiarũ hanc differentiã inter duas leges, uidelicet, ꝙ lex vetus erat occidens, noua uero uiuificans, vt habetur in 3. ſen. diſt. 40. Primo notãdũ ẽm Bon. diſt. prędicta, quod iuſtificare dicitur multipliciter. Vno modo effectiue, & ſic ſolum Deo cõuenit. Secũdo modo formaliter, & ſic gratia iuſtificat informando aĩam. Tertio mõ nõ ſolũ habitualiter, ſed etiã in effectu, & ſic fides, quæ per caritatẽ operatur, dicitur iuſtificare. Quarto mõ dicitur iuſtificare aliquid per exercitationem & vſum iuſtitię, & hoc modo mãdata Dei obſeruata modo debito, iuſtificare dicuntur. Secundũ notãdũ ẽm eundẽ Bona. ibid. ꝙ in lege tam veteri, q̃ noua, tria ſunt conſideranda, uidelicet mouẽtia, cuiuſmodi ſunt promiſſa, dirigentia, cuiuſ- *1. Cor.* 3. *3. d.* 40.

cuiuſmodi ſunt præcepta, a diuuātia, cuiuſmodi ſunt ſacramenta, quia ſm quod dicit Hugo. Sacramenta ſunt adiutoria, vt per pręcepta veniatur ad promiſſa. In lege aūt euangelica ſm primā faciem, iſta omnia ſunt ſpiritualia. Promiſſa.n. ſunt æterna pręcepta ſpiritualia, & ſacramenta ſanctificantia, & ideo legi euāgelicæ cōpetit iuſtificare ſm triplicē modū, videlicet formaliter ratione gratię ſacramētalis, & in effectu rōne amoris ſpiritualis, & in exercitio rōne multitudinis boni operis, ad quod hō dirigitur per pcepta, & cōſilia. Tertio notandum q lex vetus dupliciter pōt obſeruari, & intelligi. Vno mō ſm intellectū ſpiritualem, & ſic quodā mō concordat cū lege euāgelica. Vnde qui ſpiritualiter legē obſeruabant veri euangelici erant. Lex.n. prægnās erat euāgelio, ut di. Aug in quodā ſermone. Alio mō ſm intellectum litteralē, & ſic ab euāgelio diſtinguitur ſecundū tria pdicta, quia in lege erant promiſſa temporalia, pcepta exterius regulantia, & ſacramēta figuralia, & ſic ratione promiſſorū nō excitabatur hō ad amorem ſpiritualem, rōne pręceptorum nō dirigebatur ad iuſtitiam interiorem, & rōne ſacramentorum, nō adiuuabatur homo, vt poſſet faciliter legem implere, & ideo ſibi deerat iuſtificatio. Et qa erat ibi oſtenſio culpæ, & nō aderat adiutorium gratię, dabatur per conſequens occaſio concupiſcētiæ, ut traheret ad mortem, ideo lex uetus ſecūdū ſenſum literalem dicitur lex occidens, per occaſionē quidem, nō per cauſam. Vnde peccatum per mandatum occaſione accepta, operatum eſt in me oēm concupiſcētiā. Et ſequitur ibid. Peccatum occaſione accepta per mandatum ſeduxit me, & per illud occidit. Vbi dicit glo. Ex prohibitione nanq; ubi charitas deficit deſiderium mali creſcit, quo aucto dulcius fit q prohibetur, & ideo peccatum fallit dulcedine falſa, & ita lex per mandatum occidit, quia reatus pręuaricationis acceſſit gladio, ergo quē portabas inimicus te occidit, armis tuis te interemit. Vnde ſicut cū quis armatus portat cultellum, vt ſe defendat per quem ab inimico occiditur illa cultelli portatione dicitur occidi non p cauſam, ſed per occaſionem, ſic intelligendum eſt de lege. Rom. 7.

Art.i. His prȩmiſſis, ponenda ẽ talis concluſ. Conuenienter aſſignata eſt differentia præ dicta inter veterem legem & nouam, patet ex dictis.

1. Ad primum ar. dicendũ, ꝙ verbum illud Apoſt. intelligendum eſt de lege, quantum eſt de ſe, & de principali intentione legislatoris.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ Beda loquitur nõ de obſeruantia literali, ſed de ſpirituali.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ licet ratione præceptorũ lex noua non iuſtificet, quantum ad gratiæ infuſionem, bene tamen quãtum ad exercitationem, & uſum iuſtitiæ, vnde non dicitur principaliter, & magis iuſtificare ratione præceptorum, ſed ratione ſacramẽtorum, in quibus infunditur gratia iuſtificatiua.

Vtrum lex vetus conuenienter data fuerit per Angelus.

D.Thom. 1.2 q.98.ar.5.

QVAESTIO X.

DEcimo qnæritur. Vtrũ lex vetus cõuenienter data fuerit per angelos ſoli populo Hebræorum.

1. Primo arguitur, ꝙ nõ ſit data per angelos, quia dicitur eſſe data a domino, vt dicitur Exo. 20. & multis aliis locis. igitur. Exo.20

2. Secundo arg. ſicut di. Ioh. 1. Lex per Moyſem data eſt, ſed Moyſi immediate a Deo. Dicitur enim. Loquebatur dominus ad Moyſem facie ad faciem, ſicut loqui ſolet amicus ad amicum ſuum. Ioh.1. Exo.33.

3. Tertio arguitur, quòd nõ dbuerit dari ſoli populo Hebræorum, lex enim vetus diſponebat ad ſalutem, quȩ futura erat per Chriſtum, ſed ſalus illa non ſolum erat futura in filiis Iſrael, ſed in omnibus gentibus, ſicut prophetatum fuit Eſa 49. Eſa.49.

Contra. Ad Galat.iii. quãtũ ad primum, lex data eſt ꝑ angelos in manu mediatoris, & quãtum ad ſm dicitur in pſal. Nõ fecit taliter omni nationi, & iudicia ſua nõ manifeſtauit eis. Notandum, ꝙ lex vetus, licet imperfecta fuerit reſpectu nouæ, tamen bona fuit inducens ad bonũ, & retrahens a malo, & diſponens ſiue ordinans ad ſalutem, quæ futura erat per Chriſtum, & ideo ab eodem ſcilicet a Deo, a quo facta eſt ſalus hominum per gratiam Chriſti, lex vetus data eſt, eiuſdem .n. eſt diſponere ad finem, & ad finem perducere, eiuſdem in quàm, vel per ſe, Gal.3.

vel

uel per ſuos ſubditos.Qm̄ au
tem per regulam Dionyſii.
Celeſtis bierar. lib.4. Diuina debent ad homines
deferri mediantibus angelis,
ideo conuenienter data eſt
lex uetus p̄ mediū angelorū.

Con.1. Hoc præmiſſo,ponēda eſt
talis cōcluſio. Cōuenienter
data eſt lex uetus per ange-
los ſoli populo Iſrael.Prima
1.1.q. 98.ar.6. pars probat a b.Tho qa lex
uetus imperfecta erat diſpo
nens ad perfectā ſalutē futu-
ram per Chriſtū. Sic aūt eſt
in oībus poteſtatibus,& arti
bus ordinatis, ꝙ ille qui eſt
ſuperior principalem,& per
fectum actum operatur per
ſe, diſpoſitiones uero præ-
uias p̄ ſuos miniſtros. Sicut
nauifractor cōpaginat nauē
per ſeipſum,& pręparat ma-
teriā per artifices ſubmini-
ſtrantes,ideo cōueniens fuit,
ut lex perfecta ſ. noua date-
tur immediate p̄ ipſum Deū
hoīem factum Lex aūt uetus
per miniſtros Dei. Secunda
pars probatur ab eodē Th.
ſic,quia decebat, ut populus
ille,ex quo Chriſtus naſcitu-
rus erat,quadam ſpeciali ſan
ctificatione præ aliis polle-
re. Fuerat etiam facta pro-
miſſio patribus Iſraelitici
populi, quia ex eis Chriſtus
naſceretur: igitur, &c. Hoc
ergo ſic factum eſt,non pro-
pter illius populi dignitatē,
nec etiam propter meritum
Abrahæ,ſed ex ſola gratuita
Dei dignatione, quā patres
promiſſionem acceperunt.
Nec in hoc fuit perſonarum
acceptio,quę ſolū habet locū
in his,quæ ex debito danī.

Ad primum arg. dicendū, 1.
ꝙ ſicut dicit Greg.in princi-
pio moralium. Angelus qui
Moyſi apparuit modo Ange
lus,modo dn̄s dicitur. Ange
lus uidelicet,quia exterius lo
quēdo ſeruiebat Dn̄s,quia in
terius præſidens, ut dn̄s præ
cipiebat, & etiam, quia ex p̄
ſona domini loquebatur.

Ad ſecundum argumentū 2.
dicendum, quod illud uideli
cet, quod Deus loquebatur
Moyſi facie ad faciem. Scri
ptura dicitur ſecundum opi-
nionem populi, qui putabat
ore ad os loqui cum Deo, ut
dicit Aug. ſuper Gene. cum
tamen per ſubiectam creatu
ram, id eſt per Angelum, &
nubem ei loqueretur, et ap
pareret, uel per uiſionem fa
ciei intelligitur quędam emi
nens cōtēplatio,& familiaris
citra diuinę eſſentię viſionē.
Sic itaq; licet Deus auctori
tate ſua legē inſtituerit, tñ
per Angelum promulgauit.

Ad tertium arg dicēdū,ꝙ 3.
quamuis ſalus futura p̄ Chri

ſtum eſſet omnibus gentibus præparata, oportebat tamé ex vno populo Chriſtũ naſci.

Vtrum lex noua ſit duratura uſque ad finem mundi.

D.Tho.1.2.q.106.ar.1.

QVAESTIO XI.

VNdecimo quęrit. Vtrũ lex noua ſit duratura vſque ad finem mundi?

1. Primo arg ꝙ nõ.quia Ioã.

Io.16. 16.Dñs promiſit diſcipulis ĩ Aduentus Spirituſſancti cognitionem omnis veritatis, ſed nondum omnem verita tem cognoſcit, ergo expectãdus eſt alius ſtatus.

2. Secundo arg.Quidam fuit ſtatus conueniens perſonę patris, ſcilicet ſtatus veteris legis,in quo homines generationi intendebant. Et etiã alius ſtatus cõueniens perſonæ filii.ſ.ſtatus nouæ legis in quo clerici intendentes ſapientiæ,quę appropriatur filio principiant.ergo erit tertius ſtatus.ſ.Spirituſſancti,in quo ſpirituales principiabuntur.

3. Tertio arg.Dicit dñs.Prædicabit hoc euãgelium regni in vniuerſo orbe,& tunc veniet cõſummatio,ſed euange liũ Chriſti, tandiu é ꝑdicatũ in uniuerſo orbe, nec tñ adhuc uenit cõſummatio,ergo euangelium Chriſti non eſt euangeliũ regni immo futurum eſt aliud euangelium,ſcilicet ſpirituſſancti. *Mat.24.*

Cõtra.Dicit dominus Mat. 24.Dico vobis,quia non præteribit generatio hęc donec fiant.Quod Chriſoſtomus exponit de generatione fideliũ Chriſti.Primo notandum ſecundum Thom.quod ad legé euãgelii duo pertinent. Vnũ quidem principaliter,ſcilicet gratia ſpirituſſancti interius data, & quantum ad hoc dicitur lex indita.i.cordibus in ſcripta,& iuſtificatiua Vnde Augu.dicit.In veteri teſtamẽto lex extrinſecus eſt poſita qua iniuſti terrerẽtur. In nouo vero intrinſecus data eſt lex,qua iuſtificarentur.Et ibidem dicit.Quę ſunt leges Dei ſcriptæ in cordibus,niſi gratia ſpirituſſancti. Vnde,& Apoſt. Lex ſpiritus vitæ ĩ Chriſto Ieſu liberauit me a lege peccati, & mortis. Aliud autem pertinet ad legem euangelicam ſecundario, ſcilicet documenta fidei,& pręcepta ordinãtia humanos actus de qbus oportuit fideles inſtrui uerbis,& ſcriptis & quantum ad hoc lex noui teſtamenti é lex ſcripta cuius etiam litera occi-

Mat.24. *1.2.qõ.106.ar.1* *Li de ſpiritu,& litera.* *Rom.8.*

occideret,niſi adeſſet interius gratia ſpiritusſancti.Secundo notandum, quòd lex noua eſt lex gratiæ, ideo vt dicit Tho.nō debuit dari a principio mundi,ſed oportuit,vt in ſtatu legis naturæ primo cognoſceret homo, ignorantiam ſuam, & in ſtatu veteris legis in peccatum cadendo ſuam infirmitatē, vt eam cognoſcens recognoſceret ſe gratia indigere. Tertio notādum ſecundum eundem Th. quòd ſtatus mundi poteſt uariari dupliciter. Vno modo ſm diuerſitatem legis. Alio modo ſecundum, ꝙ homines diuerſimode ſe habēt ad eandem legem,vel perfectius,vel minus perfectę.

Con.1. His premiſſis ponenda eſt talis concl.Non eſt expectanda lex alia perfectior,quā ſit lex euangelica, licet variari poſſit quantum ad modum obſeruationis ſecundum diuerſas hominum conditiones.Prima pars ꝓbaē a Tho. ſic.Nihil pōt eē ꝓpinquius ſini vltimo,quàm quod immediate in illū introducit, hoc aūt facit noua lex.Vnde Apoſtolus dicit.Habentes fiduciā ī introitum ſanctorum in ſāguine Chriſti, &c. Secunda pars ꝓbaē ab eodē,quia gratia ſpiritusſancti,quę eſt principale in lege euangelica,perfectius, & minus perfectè haberi pōt ſecundum diuerſitatem hominum, & temporū. Non eſt tamen expectandum quod ſit aliqs ſtatus futurus, in quo perfectius habeatur ſpiritusſancti gratia quā hactenus habita fuerit, & maxime ab Apoſtolis, qui primitias ſpiritus acceperunt,& tēpore prius,& cęteris abundātius, vt dicit Gloſſ.ad Ro.8. He.16.

Ad primum ar.dicendum, quod illa promiſſio intelligitur de omni veritate neceſſaria ſaluti,ſcilicet de credendis,& agendis nō autem uniuerſaliter de quibuſcunque. 1. Rom.8.

Ad ſecundum argumentū dicendum,quòd lex uetus nō ſolum fuit patris, ſed etiam filii, quia Chriſtus ibi figurabatur,& lex noua non ſolū ē Chriſti, ſed etiam patris, & ſpiritusſancti Vnde ad Ro.8. dicitur. Lex ſpiritus vitę in Chriſto Ieſu 2. Rom.8.

Ad tertium arg. dicendū, ꝙ a tempore apoſtolorum ꝑdicatū eſt Euangelium Chriſti in uniuerſo orbe, quantū ad diuulgationem,vt Chriſoſtomus dicit.Et ex tunc facta eſt conſummatio, id eſt deſtructio Hieruſalem, de qua tunc Chriſtus ad literam loquebatur.Non tamen ex tūc 3.

facta

facta eſt prędicatio Euangelii in uniuerſo orbe completo effectu, ita ſcilicet, ꝙ in quali bet gente fundetur Eccleſia. E t ita ſicut dicit Auguſt. Non dum eſt prædicatum Euange lium in uniuerſo orbe, ſed hoc facto, veniet conſumma tio mundi.

Epiſt ad Anſich.

Vtrum lex vetus contineat præcepta cerimonalia, præter moralia.

D. Tho. 1.2.q.90.ar.1.

Circa tertium. In hac pri ma parte huius quinti tractatus propoſitum, ubi di cendum eſt de præceptorum diuinę legis diſtinctione Pri ma quæritur. Vtrum pręter præcepta moralia, lex vetus contineat præcepta cerimo nialia, & iudicialia?

1. Primo arguitur, ꝙ non cō tineat pręcepta moralia. Lex .n. diuina ſubuenire debuit, vbi ratio humana deficit. Sed ad pręcepta moralia ſufficere videtur ratio humana, igit̃.

2. Secundo arguitur, quòd lex vetus non debuerit habe re pcepta cerimonialia, quia cerimonialia pertinēt ad cul tum diuinum, cultus autem di uinus eſt actus uirtutis, & reli gionis, igitur præcepta ceri monialia non ſunt diſtinguē da a moralibus.

3 Tertio arguitur, ꝙ in le ge veteri non debuerint eē præcepta iudicialia diſtincta à moralibus, quia ſuper illud Pſal 118. A iudiciis tuis non declinaui. Dicit gl. id eſt ab his, quæ conſtituiſti regulam uiuendi. Sed regula uiuēdi ꝑ tinet ad pcepta moralia igit.

Contra. Deuteronomii 4. dicitur. Decem uerba ſcripſit ī tabulis lapideis mihiq; ini unxit, ut docerē uos cerimo nias, & iudicia, quæ facere de beatis. Primo notandum ſe cundum beatum Thomam, quòd lex uetus una eſt ſecun dum ordinem ad unum finē, & tamen diuerſas pręcepta continet, ſecundum diſtin ctionem eorum, quę ordinat ad finem. Cum autem inten tio principalis legis diuinæ ſit conſtituerę amicitiam ho minis ad Deum, quæ non po teſt eſſe, niſi homo confor metur Deo, qui eſt optimus, ideo lex diuina intendit face re homines bonos. virtus au tem eſt, quæ facit hominem bonum, vt pater per Philoſo phum. Ideo oportuit legem diuinam dare præcepta de a ctibus uirtutum, & hæc ſunt moralia. Secundo notādum ſecundum Thomam ibidem, quòd

Deu. 4. *1.2.q. 99.ar.1.* *Eth. li. 1*

ꝙ homo ordinatur in Deũ non ſolum per interiores actus mentis, ſed etiam per exteriora opera, quibus homo diuinam ſeruitutem profitetur, & iſta opera pertinẽt ad cultum Dei qui quidẽ cultus cerimonia vocatur quaſi munera, id eſt dona Cereris, quę dicebatur Dea frugum, vt quidam dicunt, eo ꝙ primo ex frugibus oblationes Deo offerebantur. Siue vt Maximus Valerius refert, nomen cerimoniæ introductum eſt ad ſignificandum cultum diuinũ apud Latinos, a quodam oppido iuxta Romam, quod Cere vocabatur, eo ꝙ Roma capta Gallis, illuc ſacra Romanorũ allata ſunt, & reuerentiſſime habita, ſic igitur illa præcepta legis, q̃ ſpecialiter ad cultũ Dei pertinent, cerimonialia dicũtur. Tertio notandum, ꝙ lex diuina non ſolũ hẽt ordinare hominẽ ad Deũ, vt dic. Th. vbi ſupra, ſed ẽt hẽt ordinare homines ad inuicem, utrunque aũt iſtorũ in cõi pertinet ad dictamẽ legis naturæ, ad quòd pertinẽt moralia p̃cepta, ſed oportet ꝙ eorũ ſpecialis determinatio fiat ꝑ legẽ diuinã, uel humanã. Sicut ergo determinatio cultus diuini fit per præcepta cerimonialia, ſic determinatio cõis p̃cepti de iuſtitia inter homines obſeruãda, determinat̃ ꝑ p̃cepta iudicialia.

His præmiſſis, ponenda ẽ talis concl. Conuenienter in lege veteri poſita ſunt triplicia p̃cepta, ſ. moralia, cerimonialia, & iudicialia, patet ex dictis. *Con.i.*

1. Ad primum ar dicẽdũ, ꝙ licet ratio hominis ſufficiat quãtũ ad moralia præcepta cõmuniſſima, circa q̃ errare non põt, non tñ circa alia, q̃ sũt quaſi cõcluſiones deductę ex cõibus principiis legis naturæ. Et præterea quo ad prę cepta cõmuniſſima ratio humana poteſt obfuſcari i particularibus agendis propter conſuetúdinem peccandi.

2. Ad ſecundum ar dicendũ, quòd licet colere Deum pertineat ad pręceptum morale, tamen determinatio huius p̃cepti, vt ſcilicet colatur talibus hoſtiis, & talibus muneribus pertinet ad præceptum cerimoniale.

3. Ad tertium argum. dicendum, quod iudicium ſignificat executionem iuſtitię, quę importat applicationẽ iuris ad aliqua pręcepta particularia. Vnde præcepta iudicialia in aliquo communicant cũ moralibus, inquantum ſcilicet a ratione deriuantur, & in ali-

aliquo cum cerimonialibus, inquantum ſcilicet ſunt determinationes quædam cõium preceptorum, ideo quandoque ſub iudiciis comprehenduntur præcepta iudicialia,& moralia. Sicut cum di-
Deut. 5. citur Deuteronom. quinto. Audi Iſrael cerimonias, atq; iudicia,quandoque uero iudicialia, & cerimonialia. ſicut
Leuit.18 cum dicitur Leuiti.18. Facietis iudicia mea, & præcepta mea ſeruabitis.

Vtrum omnia præcepta Decalogi ſint indiſpenſabilia.

Scot.3.d.37.q.1.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrum omnia præcepta Decalogi ſint de lege naturæ, & indiſpenſabilia?

1. Primo arg. ꝙ nõ,quia Deus diſpenſauit in aliquibus, quę vñr eſſe contra præcepta Decalogi,vt patet de homi-
Gen.22. cidio,Gene.22. in Abraham de filio immolando. Et de
Exo.10. & 11. furto, Exod.10.& 12.in filiis Iſrael, quibus pręcepit, vt ſpoliarent Aegyptios,igitur.

2. Secundo arg. Ad Rom 7.
Rom. 7. dicit Apoſtolus.Concupiſcẽtiam neſciebam,ſed ea, quæ ſunt de lege naturæ ſciuntur eſſe uitanda, uel agenda ẽt ſi non ſint ſcripta,igitur.

Tertio arg. Lex naturæ 3. obligat in omni ſtatu, ſed decalogus nõ obligauit in omni ſtatu, puta in ſtatu innocẽtię,& ante tempus Moyſi, cũ tunc non eſſet data lex decalogi. Lex autem non obli- Diſ. 10. gat quouſq; promulgetur, q. Leges ut habetur in decretis. inſtituũtur.

Contra.1.Ioh.2.Mandatum non nouum do uobis, quod habuiſtis ab initio.

Item illud eſt de lege naturæ, quod cõiter omnes obligat, pręcepta decalogi ſunt hmõdi,igitur. Primo notandum ſecundum Bon. ꝙ dece- 3.d.37. bat uerba decalogi tradi per q.1. modum obligationis, & præcepti. Tum, quia ſic decebat diuinam ęquitatem,& maieſtatem dare regulã iuſtitię, ut nullo modo liceret homini eam impune prætergredi. Tum qa hoc nobis expediebat,vt uidelicet hõ obligatus obediret,& ſic in merito proficeret,& ad maiorem gloriã perueniret. Non tamen obligat ad opera ex charitate fiẽda, niſi ſub conditione, videlicet ſi velit homo peruenire ad pręmium. Charitas.n.eſt meriti principium.Non autẽ obligãt obligatione abſoluta,ſic,

ta,ſic,quòd huiuſmodi obligationis tranſgreſſio,ſit peccatum mortale.Aliquis .n. ſi lius exiſtens in peccato mortali,ſi pietate naturali motus ueneratur parentes, certum eſt,ꝙ mandatum de honoratione parentum non implet ex charitate, nec tamen peccat mortaliter. Item nemo obligatur ad id,ꝙ nō pōt ſcire,ſed nemo pōt ſcire an opera eius ſint formata charitate.cum nemo ſciat ſe habere charitatē.Vñ bene dicit Aug. & habetur in gloſa ſuper illud ps. Declina a malo, & fac bonū. Declinare a malo ſemper vitat pœnā,quis nō ſemper promereatur palmā. Et ſi arguatur,quia oīa mandata reducuntur ad duo præcepta charitatis, quæ impleri non poſſunt, niſi ex charitate Dicendū, ꝙ duo præcepta charitatis nō implētur i quocunq; mandato ſigillatim acceptro, ſed ex plenaria perfectione conſurgente ex oīum mandatorum aggregatione, & integra obſeruatione. Vñ hoc mō verum eſt, ꝙ mandata obligāt ad opus formatū, vel in ſe ſi habet homo charitatē, vel in diſpoſitione ſi non habet.Tenetur.n.hō ſic mādata decalogi implere, vt per eorum impletionem præparet locum ipſi gratię; ſed ex hoc non ſequit,ꝙ ad opus formatū obliget, quodlibet mandatum per ſe.Aliter aūt dici poteſt,& breuius, q̃ ideo dicuntur oīa pręcepta decalogi reduci ad duo pręcepta charitatis, quia ad impletionem illorum duorum pręceptorū charitatis,ſequitur impletio omnium aliorum, ſed tamen non econuerſo. Secundo notādum, ꝙ inter mādata decalogi,quædā ordinātur ad Deū, & quædā ordinātur ad proximum.Prima dicuntur præcepta primę tabulæ.Alia uero ſecūdæ. Rōnem āt, & ſufficientiam ipſorum oſtendit beatus Bona. tripliciter, videlicet ex parte obiecti,ex parte ſubiecti,&ex parte actus. Omiſſis autem duobus primis,accipiamus tertiū. Triplex .n. eſt actus, ſm quē habet homo in Deum ordinari, uidelicet actus operis, oris,& cordis. Penes primū attenditur mādatum adorationis. Penes ſm attenditur mandatum,quo prohibetur falſa inuocatio diuini nominis.Penes tertium attenditur mandatum, quo præcipitur ſanctificatio menti.Ad proximum autem ordinari dēt homo ſm innocentiam, & ſm beneficentiam.Si ſm beneficentiam

3.d.37.q.1.

centiam ſic eſt illud mandatum Honora patrem,& matrem. Si ſecundum innocentiam, hoc eſt tripliciter, aut ſm actũ cordis, aut oris, aut operis. Si ſm actũ operis, aut actus eſt, quo ad eſſe ꝓximi, & ſic ẽ Nõ occides. Aut quo ad debitã conſeruationẽ ſpeciei:& ſic eſt illud. Nõ mechaberis. Aut circa poſſeſſionẽ ſpeciei,& ſic eſt illud. Nõ furtum facies. Si autem ſm actũ oris, ſic eſt illud. Non falſum teſtimonium dices. Si vero ſm actum cordis, hoc contingit dupliciter, aut contra uoluptatem, aut contra cupiditatem,& ſic ſunt duo mandata de nõ concupiſcendo, nec vxorem, nec bona. Aliter ãt

1. 2. q. 100. ar. 1 ſm Tho. ſumitur iſte numerus præceptorum. Præcepta .n. legis diuinę habent ordinare hominem ad bonũ cõe hominum ſub Deo. Ideo in lege diuina oportet eſſe præcepta, quibus hõ bene ſe habeat ad Deum, vt ad principẽ cõitatis. Et alia, quibus bene ordinetur ad proximum, vt ad conſocium. Principi ãt cõmunitatis, tria debet homo. Primo fidelitatem, ut uidelicet honorem principatus ad alium non deſerat,& quantũ ad hoc, eſt primũ pręceptũ, uidelicet non habebis Deos alienos. Secundo reuerentiã, vt nihil iniurioſum in dominũ cõmittat,& ſic eſt ſm pręceptum, videlicet: Non aſſumes nomen Dei tui in vanũ. Tertio famulatum in recompenſationem beneficiorum. Et ad hoc pertinet præceptũ de ſanctificatione ſabbati. Ad proximos ãt aliquis bene ſe habet,& ſpecialiter,& generaliter. Specialiter quidẽ quantum ad illos, quorũ eſt debitor, ut eis debitum reddat,& ad hoc pertinet præceptum de honoratione parentum. Generaliter autem quantum ad oẽs, vt nulli nocumẽtum inferatur, nec opere, nec ore, nec corde. Nocumentũ ãt operis põt eſſe quã tum ad conſiſtentiã perſonę,& hoc prohibetur cum dicit. Non occides. Aut quantũ ad perſonam coniunctã ad propagationem prolis,&hoc dicitur. Non mechaberis. Aut quantum ad rem poſſeſſam,& hoc prohibetur cum dicitur. Non furtum facies. Nocumentum autem oris prohibetur, cum dicitur. Nõ loqueris contra proximum tuũ falſum teſtimoniũ. Nocumentũ autem cordis prohibetur, cũ dicitur Nõ concupiſces. Tertio notandũ ſecundũ Scotũ, 3. d. 37. ꝙ aliqua dici poſſunt de lege q. 1. naturę

naturæ dupliciter. Vno mō ſtrictiſſime tanquam prima principia nota ex terminis, & concluſiones neceſſario ſequentes ex eis, & in talibus nō pōt eſſe diſpenſatio. Alio modo minus ſtricte, quia videlicet ſunt multū conſona legi naturæ, licet non ſequātur neceſſario ex principiis practicis, quę ſunt nota ex terminis. Poteſt autem iſta diſtinctio declarari per exēplum. Non ſuppoſito iſto prīcipio iuris poſitiui pacificæ viuendum eſt in communitate, vel politia. Ex hoc non ſequitur neceſſario, quòd quilibet debeat habere poſſeſſionem diſtinctam a poſſeſſione alterius. Poſſet enim ſtare pax in communi uiuendo, etiam ſi omnia eſſet communia, ſed tamen poſſeſſiones eſſe diſtinctas valde cōſonat pacificæ conuerſationi.

Con. 1. His pmiſſis, ponendę ſunt tres concl. Prima eſt. Conuenienter ordinantur præcepta ſub denario numero in Decalogo. Et quod conueniēter ordinantur, probat Bon. quia ordinātur ſecundum regulam fidei & iuſtitię, patet primo de regula fidei, ſecundum quòd homo ordinatur primo ad Deum, ſecundo ad proximum, In ordinatione autem ad Deum dictat fides non primo ordinari ad patrem, exhibendo ſibi debitā reuerentiam. Secundo ad filium, refugiendo eius iniuriam. Tertio ad ſpiritum ſanctum præparando ſibi habitationem ſanctam. Hęc autē dicta ſunt non per proprietatem, ſed per appropriationem. Iuxta autem hunc ordinem, docet etiam fides hominem ordinari ad proximū, inquantum habet conformitatem ad Deum. Vnde ſm ꝙ conformatur patri, primo docet ſibi exhiberi reuerentiam, ſm ꝙ conformatur filio, docet vitare eius iniuriā, quę poſſet contingere quadrupliciter, per homicidium, per adulterium, per furtum, per falſum teſtimonium. Poſtremo ſm quòd homo habet conformari ſpiritui ſancto dictat fides, fugiendum eſſe concupiſcentiam, per quā inquinatur cordis habitaculum. Secundo patet, quod ordinantur ſecundum ordinē iuſtitię, dictat .n. iuſtitia nos magis obligari Deo, quàm proximo, ideo mandata reſpectu Dei præcedunt, plus autem eſt obligari ad actum operis, quàm ad actum oris. Et ad actum oris, quā ad actū cordis. Iō primū eſt pręceptū

adorationis in opere, ſm cõ feſſionis in ore. Et tertium ſanctificationis in corde. Similiter plus eſt obligari ad beneficentiam, q̃ ad innocentiam, ideo in ſecũda tabula, primum eſt præceptũ de honoratione parentũ. Et iterũ, quia magis obligamur uitare maius nocumentum proximi, & maius nocumentum eſt in homicidio, quã in adulterio, & adulterio, quàm in furto, & in furto, quàm in falſo teſtimonio, & in his omnibus, quã in concupiſcentia carnis, & in concupiſcentia cordis, ideo conuenienter hoc ordine ordinantur mandata Decalogi. Secunda pars concluſionis, videlicet ꝙ mãdata ſint conuenienter tradita in numero denario, probatur, quia teſte Augu. in ſua muſica. Iſte eſt numerus perfectus, a quo dũ aſcenditur, ſemper præcedentis numeri fit repetitio. Vnde, & Pithagoras huius numeri motus affectu, decem cœlos poſuiſſe refertur. Et ſi obiiciatur, q̧a lex prohibebat manum, non affectum vt ſuperius dictum eſt, ergo non debuerunt eſſe in lege ueteri præcepta prohibentia concupiſcentiam. Dicendumquòd illud intelligitur quo ad punitionem, quia ſcilicet lex ſolum puniebat opus exterius, licet etiã prohiberet interius. Euangelium autem vtrunque puniendum oſtendit.

Secunda concl. Præcepta primæ tabulæ ſunt de lege naturę ſtricte loquendo, maxime duo prima, probat Sco. quia ſequitur neceſſario, ſi eſt Deus eſt amandus, eſt colendus, vt Deus, & nihil aliud eſt ſic colendum. Sequitur etiã, ſi. eſt Deus, nulla ſibi eſt facienda irreuerentia. In iſtis ergo non poterit Deus diſpenſare, vt aliquis licite poſſit facere oppoſitum. Tertium ãt præceptum, quantũ ad determinationem tẽporis non eſt de lege naturæ ſtricte loquẽdo, ſimiliter, nec quantũ ad prohibitionem actus ſeruilis: ille .n. nõ prohibetur, niſi quia impediens a cultu Dei. Vnde quantum ad iſta figurale eſt, & cerimoniale, quantũ vero ad ſanctificationem mẽtis aliquando Deo exhibendam eſt de lege naturæ. Nec ſequitur. Lex naturę non dictat, nec hoc tempore, nec illo, & ſic de aliis ſe ſanctificare Deo, ergo nullo, immo ẽ fallacia figuræ dictionis a pluribus determinatis ad vnum indeterminatum, niſi forte ly nullo caperetur etiã deter- Cõ.2.

determinate.

Con.3. Tertia concluſio. Omnia præcepta etiam ſecundæ tabulæ ſunt de lege naturæ large loquendo, non tamen ſtricte, probat Sco. primam partem, quia eorum rectitudo ualde conſonat primis principiis practicis neceſſario notis. Et ſi dicatur, q̄ præcepta ſecundæ tabulę neceſſario includuntur in illo præcepto. Diliges proximū tuum. Sed dilectio proximi neceſſario ſequitur ex hoc principio. Deus eſt diligēdus, quod eſt de lege naturę ſtricte loquendo, igitur. Prima pars minoris ſic probatur, quia amor Dei, vt appropriatus ſibi ſoli eſt inordinatus. Amor etiā alicuius nolentis dilectū cōdiligi, eſt imperfectus, ergo ſi Deus eſt ordinate, & perfecte amandus, ſequitur, q̄ amans Deum, debet uelle proximū diligere Deum, & hoc uolendo, diligit proximum, hoc.n. mō ſolum diligitur proximū ex charitate. Dicendum, q̄ ad id quod eſt diligere proximum, non ſequuntur præcepta ſecundæ tabulæ, quia poſſibile eſt me uelle proximum diligere Deum, & tamen nolle, vel non uelle ſibi uitā corporalem, uel ſeruare fidem coniugii, & ſic de aliis pertinentibus ad ſm tabulā. Deū ergo dicit Paulus. Qui diligit proximum, legem impleuit? Dicēdum, quod loquitur dilectione proximi, non præciſe, ut ſequitur ex primo principio practico legis naturæ, ſed ut legiſlator intendit id debere ſeruari, prout videlicet explicatur in pręceptis ſecundæ tabulæ. Secūdum partem concluſionis ſic probat ipſe Scotus, quia rationes eorū, quę præcipiuntur, uel prohibentur in ſecunda tabula, non ſunt principia practica ſimpliciter neceſſaria, nec cōcluſiones ſimpliciter neceſſarię Non.n. in his q̄ p̄cipiunt, ibi ē bonitas neceſſaria cōuertens ad finē vltimū, nec ī his, q̄ prohibentur, ē malitia neceſſario auertens à fine vltimo, immo ēt ſi bonum illud non eſſet præceptū, nec malū illud eſſet prohibitum, poſſet vltimis finis amari, & attigi.

Ad primum argumentum dicēdum, quod bene probat pręcepta ſecundæ tabulæ nō eſſe de lege naturę ſtricte loquendo.

Ad ſecundum argu. dicit Scot. quod & ſi Deū eſſe poſſet concludi ex ratione naturali ex principiis per ſe notis, tamen rudi populo, non eſt notum, niſi ex lege data, & ſimi-

& ſimiliter ſi aliqua concupiſcentia poſſit concludi eſſe contra legem naturę, hominibus,tñ corruptis non erat notum, ideo neceſſario fuit explicare per legem datam, vel aliter concupiſcentię prohibentur per pręcepta ſecundę tabulæ,& de illis cõceſſum eſt,quòd nõ ſunt per ſe nota.

3. Ad tertium arg. dicit Sco. quod in omni ſtatu ſeruãda ſunt iſta præcepta,in beatitudine quidem erit ſumma obſeruatio illorum. In ſtatu ãt innocentię,& ante legẽ ſcriptam, etiam ipſi omnes tenebantur, quia erant ſcripta interius in corde,uel forte per aliquam doctrinã a Deo parentibus datam,& per parẽtes in filios deriuatam, nec oportuit ea ſcribi in libro, quia potuerunt ea faciliter memoriæ commendare,tũc enim erant melioris diſpoſitionis in naturalibus, quàm populus poſterioris tẽporis, quo tẽpore infirmitas populi requirebat legem dari,&ſcribi. Vnde ad illud, quod tãgebatur in primo argumento de filiis Iſrael, ſpoliantibus Aegyptios dici poteſt, ꝙ ibi non diſpenſauit cõtra pcęptũ de furto.Tũ quia nõ acceperunt ſimpliciter alienum. Tũ,quia deus eſt ſuperior dominus, & põt trãsferre dñiũ rerũ ẽt inuitis inferioribus dñis. Tum etiam,quia filii Iſrael ſeruiendo Aegyptiis,meruerant tanta recipere, licet Aegyptii nollent eam reddere,& tunc per ſuperiorem iudicem potuerunt compelli, de cuius licentia potuerunt filii Iſrael iuſte accipere.

Vtrum conuenienter aßignentur alia præcepta moralia præter Decalogũ.

D.Tho.1.2.q.100.art.4. Dur. 3.d.40.q.1.

TErtio quæritur. Vtrum conuenienter aſſignentur alia præcepta moralia pter decalogum.

Arg.quod nõ.Cõmunia.n. præcepta moralia continentur in decalogo,vel ſibi præſupponuntur, determinationes autem illorum pertinẽt ad iudicialia,& cerimonialia præcepta,ut patet ex aliquibus ſupradictis,igitur. 1.

Contra. Leuit.19. & pleriſq; aliis paſſibus veteris legis multa ponuntur præcepta moralia,quæ non ſunt in decalogo. Notandum ſecundum Thom.in prima ſecundæ.q.c. ꝙ præcepta iudicialia,& cęrimonialia ex ſola in ſtitu- *Leui.19*

ſtitutione vim habent, quia antequam inſtituerentur, nō uidebatur differre vtrum ſic, uel aliter fieret. Præcepta uero moralia ex ipſo dictamine rōnis naturalis efficaciā habent, ēt ſi nunquam in lege ſtatuerentur, horum autē eſt triplex gradus. Nā quędā ſunt mandata cōmuniſſima, ſicut mandata de dilectione Dei, & proximi, quæ ſunt quaſi fines aliorum præceptorū: nec in eis poteſt aliquis errare ſecundum iudicium rationis. Quædam vero ſunt magis determinata, quorum rōnem poteſt quilibet popularis ſtatim, & de facili uidere, ſed tamen in eis quandoque licet in paucioribus poteſt humanū iudicium peruerti, & hęc ſunt præcepta decalogi. Quędam vero ſunt quorum ratio non ſic eſt cuilibet manifeſta; ſed ſolū ſapiētibus, & hæc ſunt præcepta moralia ſuperaddita decalogo, tradita a Deo populo ꝑ Moyſem, & Aaron, quæ ſe habent per modum additionis ad pręcepta decalogi, & ad ipſa ſeducuntur. Verbi gratia, vt in primo præcepto decalogi prohibetur cultus alienorum Deorum, cui ſuperadduntur alia præcepta prohibitiua eorum, quę ordinantur in cultum idolorum, ſicuti illud Deute. 18. Non inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam &c. Secundo autē pręcepto ſuperadditur prohibitio blaſphemię. Leuit. 14. & prohibitio falſæ doctrinæ, Deuter. 13. Tertio uero pręcepto ſuperadduntur omnia cerimonialia. Quarto autem præcepto ſuperadditᷓ pręceptum de honoratione ſenum. Leuit. 19. Coram cano capite cōſurge, &c. Et vniuerſaliter oīa inducentia ad reuerentiā exhibendam maioribus, vel ad beneficia exhibenda quibuſcunq;. Quinto āt præcepto additur prohibitio odii, vel cuiuſlibet violationis cōtra proximū. Leuit. 19. Non ſtabis cōtra ſanguinem proximi &c. Et ibidem. Nec oderis fratrē &c. Sexto autē præcepto, qđ eſt de prohibitione adulterii, ſuperadditur præceptum de prohibitione meretricii, & fornicationis. Deutero. 24. Non erit meretrix, &c. Et prohibitio uicii contra naturam. Leuit. 18. Cum maſculo &c. Septimo autem pręcepto adiungitur prohibitio uſurę. Deu. 18. Non fenerabis &c. Et prohibitio fraudis, ſecundum illud Deuteronom. 25. Non habebis in ſacculo diuerſa

Deu. 18. *Leui. 14.* *Deu. 13.* *Leui. 19.* *Leui. 19.* *Deu. 24.* *Leui. 18.* *Deu. 18.* *Leui. 25*

pōdera. Et uniuerſaliter omnia, quæ pertinent ad prohibitionem calumniç, & rapinæ. Octauo autem precepto additur prohibitio falſi iudicij, & mendacii Exod. 23. In iudicio plurimorum &c. Et ꝓhibitio detractionis. Leui. 19. Non eris criminator &c. Aliis autem duobus præceptis, nulla alia adduntur, quia per eã uniuerſaliter omnis mala cōcupiſcentia ꝓhibet.

Exo. 23. Leui. 19.

Con. 1. His præmiſſis, ponēda eſt talis concluſio. Conuenienter in lege diuina addita sūt alia præcepta moralia propter decalogum, patet, quia dicit pſalmus. Lex domini immaculata conuertens animas, ſed per illa ſuperaddita, conſeruatur etiam homo abſque macula peccati, & ad Deum cōuertitur, igitur &c.

Ad argumentum dicendū, ꝙ cerimonialia, & iudicialia ſunt determinatiua preceptorum decalogi ex vi inſtitutionis. Nō autem ex ui naturalis rationis, ſicut moralia ſuperaddita.

Vtrum cerimoniæ ueteris legis conuenienter diuidantur in ſacrificijs, &c.

D. Tho. 1. 2. q. 101. art. 1.

QVAESTIO IIII.

Qvarto quæritur. Circa præcepta cerimonialia. Vtrum cerimoniç ueteris legis cōuenienter diuidantur in ſacrificia, ſacramenta, ſacra, & obſeruãtias.

Arguitur, ꝙ non, quia lex uetus ordinabatur ad nouã, ſed in noua lege ipſum ſacrificium eſt ſacramentum altaris, ergo in lege ueteri non debuerunt diſtingui ſacramenta contra ſacrificia.

Contra. In lege ueteri ſingula prædicta uocantur cerimoniæ. Notandum ſm Tho. ꝙ cerimonialia ad cultum Dei pertinent, qui duplex eſt .ſ. interior ſm animam, & exterior ſm corpus. Et ſicut corpus ordinatur ad aīam, ita exterior cultus ad iteriorē. Cōſiſtit ãt interior cultus in hoc, ꝙ aīa coniungit Deo per intellectū, & affectū, & iō, ſm ꝙ diuerſimode intellectus, & affectus colentis Deū, Deo recte coniungitur, ſecūdum hoc diuerſimode exteriores actus hominis ordinantur ad cultum Dei. Vnde in ſtatu futuræ beatitudinis, in quo humanus intellectus diuinam ueritatem intuetur in ſemetipſa, exterior, cultus non

1. 2. q. 101. ar. 1.

non conſiſtit in aliqua figura, ſed ſolum in laude Dei, ſecundum illud Iſayæ.51. Gaudium, & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis. In ſtatu autem præſentis uitæ non intuemur diuinam veritatem in ſeipſa, ſed ſub ſenſibilibus figuris, vt dicit Diuoyſius. Diuerſimode tamen ſecundum diuerſum ſtatũ cognitionis humanæ. In ueteri enim lege nondum erat propalata uia perueniẽdi ad cognitionem diuinæ veritatis in ſeipſa, ideo oportebat exteriorem cultum ueteris legis non ſolum eſſe figuratiuum futuræ ueritatis manifeſtandæ in patria, ſed etiam ipſius Chriſti, qui eſt via ducens in patriam. Sed in ſtatu nouę legis hęc uia iã eſt reuelata, ideo non oportet eam præfigurari, ſicut futuram, ſed commemorari p modum pręteriti, vel præſentis, ſolum ãt oportet pręfigurari futurã ueritatem gloriæ.

Eſa.51. *De cæleſti hierar. c.2.*

Con.1. His pręmiſſis, poneda eſt talis concluſio. Conuenienter diuiduntur cerimoniæ ueteris legis in ſacrificia, ſacramenta, ſacra, & obſeruantia. Probat Tho. vbi ſupra, quia in cultu Dei ad quem pertinent cerimonialia, conſiderari poſſunt ipſe cultus, inſtrumenta colendi, & colentes, ipſe autem cultus principaliter conſiſtit in ſacrificiis, quę in Dei reuerentiam offeruntur. Inſtrumenta autem colendi uocantur ſacra, ſicut tabernaculum, & vaſa, & alia huiuſmodi. Ex parte autem colentium duo poſſunt conſiderari, ſcilicet rerum inſtitutio ad cultum diuinum, quod fit per quandam conſecrationem, vel populi, uel miniſtrorum, & ad hoc pertinent ſacramenta. Et iterum eorũ ſingularis conuerſatio per quam diſtinguũtur ab his, qui Deum non colunt, & ad hoc pertinent obſeruantię, puta in cibis, & veſtimentis, & aliis huiuſmodi.

Ad arg. dicendum, quòd ſacrificium nouæ legis, ſcilicet euchariſtia continet ipſum Chriſtum ſanctificationis autorem, ideo ſacrificiũ illud eſt etiam ſacramentum: Sacramenta uero veteris legis non continebant Chriſtum, ſed figurabant. 1.

Vtrum præcepta cerimonialia habuerint cauſam literalem, &c.

D.Tho.1.2.q.102.ar.1.

QVAESTIO V.

QVinto quęritur. Vtrū p̄cepta cerimonialia habuerint cauſam literalem, vel figuralem tātū.

1. Ar. ꝙ non habuerint cauſā literalem, quia inter cerimonialia pręcepta fuerunt circūciſio, & immolatio agni paſchalis, ſed vtrunque iſtorum habuit cauſam figuralem tantum, quia utrumque iſtorū datum eſt in ſignum. De pri-
Gene.17. mo .n. dicitur Geneſ xvii. vt ſit in ſignum federis. De ſecūdo vero Exo. xiii. Erit quaſi ſignum in manu tua.

Cōtra. Sicut cerimonialia figurabant Chriſtum, ita hyſtorię veteris teſtamenti, ſed in hyſtoria veteris teſtamenti pręter intellectum miſticū, ſiue figuralem, eſt etiam intellectus literalis, ergo & in ce-
1.2.q. rimonialibus. Notādum ſm
102.ar.2 Tho. ꝙ cū præcepta cerimonialia fuerint ex diuina inſtitutione, neceſſe eſt dicere, ꝙ fuerunt ordinata ad aliquem finem, ex quo poſſunt aſſignari eorum rationabiles cauſę. Finis autem cerimonialium ē duplex .ſ. cultus Dei pro tempore illo, & figuratio Chriſti. Rationes itaq; sūptæ ex parte cultus, puta, ꝙ offerebant certa animalia & nō alia, eo ꝙ alia animalia offerebant ydolatrę Diis ſuis, vel eis in maleficiis vtebantur, ſiue p̄tinebant ad rememorāda aliqua Dei beneficia, ſicut agnus paſchalis in memoriam liberationis ex Aegypto, ſiue ad inſinuandum excellentiā diuinam, ſicut ꝙ olocauſtum totum incendebatur ad reuerētiam diuinæ maieſtatis, & amorem bonitatis eius, ſiue ēt ad deſignandum diſpoſitionem mentis, quæ tunc requirebatur in colentibus Deum, ſicut circunciſio fiebat ad repreſſionem concupiſcentiæ carnalis. Rationes autē sūptę ex Chriſti pręfiguratione sūt figurales & miſticæ, ſiue accipiantur ex ipſo Chriſto, & eccleſia, quod pertinet ad allegoriam, ſiue ad mores populi Chriſtiani, quod pertinet ad moralem, ſiue ad ſtatum futuræ gloriæ, prout in eam introducimur per Chriſtum, ꝙ pertinet ad anagogiam.

His præmiſſis, ponenda ē Con.1.
talis cōcluſio. Cerimonialia cauſam habent non tantum figuralem, ſed etiam literalē, patet ex dictis.

Ad argumētum dicēdū, ꝙ 1.
ſicut intellectu methaphoricæ locutionis eſt literalis, ita etiam ſignificationes cerimoniarum legis pro quāto ſunt commemoratiuæ beneficiorum Dei, propter quæ iſtitu

tę ſunt, vel aliorum huiuſmodi, q̃ ad illum ſtatum pertinebant, non tranſcendunt ordinem literalium cauſarum. Vnde cum aſſignatur cauſa celebratiõis phaſe, q̃a erat ſignũ liberationis ex Aegypto, iã ẽ cauſa literalis. Et ſimiliter dicendum eſt de circunciſione.

Vtrum poſt paſſionem Chriſti, legalia potuer.nt obſeruari ſine peccato.

D.Thom.1.2.q.103.ar.1.

SExto q̃rit. Vtrũ poſt Chriſti paſſionẽ legalia potuerint obſeruari ſine peccato.

1. Primo arg. ꝙ ſic, quia dicitur Actu.xvi. quòd Paulus circuncidit Timotheũ. Et Actu. xxi. Paulus ſecundum conſilium Iacobi purificatus eſt. *Act.16.* *& 21.*

2. Secundo arguitur. Vitare conſortia Gentilium, pertinebat ad cerimonias legis, & tamen Petrus hoc obſeruauit, vt dicitur ad Gala.ii. igitur. *Gal.2.*

3. Tertio arguitur. Act.xv. dicitur, quòd apoſtoli induxerunt gentiles cõuerſos, vt abſtinerent ab immolatis ſimulachrorum & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione. *Act.15.*

Contra ad Gal.v. Si circuncidamini, Chriſtus nihil uobis ꝓderit. Primo notandum ſm Tho. ꝙ omnes cerimonię ſunt quędam proteſtationes fidei, in qua conſiſtit interior Dei cultus, ſic enim fidẽ interiorem poteſt homo ꝓteſtari factis ſicut & uerbis, & ĩ vtraque ꝓteſtatione ſi q̃d falſum proteſtat̃, peccat mortaliter, licet autem ſit eadem fides quam habemus de Chriſto, & quam patres antiqui habuerunt, tamen diuerſis uerbis ſignificatur a nobis, & ab eis. Dicebant enim, Chriſtus eſt naſciturus, paſſurus, &c. Nos aũt dicimus Chriſtus natus eſt, & paſſus. Et ſimiliter cerimonię figurabãt Chriſtũ vt naſciturus, & paſſurum, noſtra aũt ſacramenta ſignificant ipſum vt natum & paſſum, Sicut ergo peccaret mortaliter, qui nunc diceret Chriſtum naſciturum fidẽ ꝓteſtando, ita etiã qui nunc cerimonias veteris legis obſeruaret. Secundo notandum, ꝙ ſicut dicit Tho. vbi ſupra. Aliter ſunt euacuata ꝑ aduentũ Chriſti iudicialia, quàm cerimonialia. Cerimonialia.n. adeo ſunt euacuata, vt non ſolũ ſint mortua, ſed etiã mortifera. Iudicialia vero quidem sũt mortua, quia nõ plus habent vim obligãdi, nõ tñ sũt mortifera. Vnde ſi q̃s prĩceps ordinaret ĩ regno ſuo illa obſeruari, nõ peccaret, niſi for- *Gal.5.* *1.2.q.103.ar.8* *q.104. art.1.*

te obſeruarentur, vel obſeruari mandarentur tanquam habentia uim obligandi, ex veteris legis inſtitutione. Ratio auté prædictæ differentię, talis eſt, quia cerimonialia ſunt primo, & per ſe figuralia, tanquã inſtituta principaliter ad figuranda Chriſti myſteria, ut futura, ideo eorũ obſeruatio prędicat veritati fidei. Iudicialia vero inſtituta ſunt ad ordinandum ſtatum illius populi in iuſtitia, & æquitate, qui quidem populus ordinabatur ad Chriſtum: ideo mutato ſtatu illius populi, Chriſto iã ueniente, iudicialia ꝑcepta nõ plus obligationé habent, quia tamé non ordinantur ad figurandum aliquid futurum, niſi forte ex conſequẽti pro quanto totus ſtatus illius populi figuralis erat: ideo eorum obſeruatio abſolute non prędicat veritati fidei, ſed intentio obſeruandi tanquam ex obligatione legis prędicat veritati fidei, quia per hoc haberetur, ꝙ ſtatus prioris populi adhuc duraret, & ſic ꝙ Chriſtus non ueniſſet. Tertio notandũ ſecundũ Tho. vbi ſupra. q. ciiii. ꝙ circa tempus ceſſationis legalium diuerſimode videntur dicere Hierony. & Auguſtin. Hier. n. diſtinguit duo tpa. Vnũ ante paſſioné, in quo legalia non erãt mortua, ſed adhuc habebãt vim obligatoriam, & expiatiuã pro ſuo modo. Aliud auté tempus incœpit ſtatim poſt Chriſti paſſioné, in quo cerimonialia incœperunt eſſe mortua, ac etiã mortifera, ita ſcilicet, ꝙ mortaliter peccabant obſeruãtes ea. Vnde dicit, ꝙ apoſtoli nunquã legalia obſeruarunt poſt paſſionem ſm ueritatem, ſed ſolum quadam pia ſimulatione, ne ſcilicet ſcandalizarent iudæos, & impediret eorum cõuerſionem, q̃ quidem ſimulatio ſic intelligenda eſt, non quidẽ ita ꝙ illos actus in rei ueritate nõ facerẽt, ſed quia nõ faciebant tanquam legis cerimonias obſeruantes, ſicut ſi quis pelliculã virilis mẽbri abſcinderet propter ſanitatem, & nõ cauſa legalis circunciſionis obſeruãdæ. Sed quia indecens uidetur, quòd Apoſtoli propter ſcandalum occultarent ea, quæ pertinẽt ad ueritatẽ vitæ & doctrinæ, & ꝙ ſimulationę vterẽtur in his quæ pertinent ad ſalutẽ fidliũ. Ideo cõueniẽtius Aug. diſtinxit tria tpa Vnum ante paſſionem Chriſti, in quo legalia, neq; erãt mortua, nec mortifera. Aliud eſt tempus poſt

poſt diuulgationem Euangelii, in quo legalia ſunt mortua, & mortifera. Tertium autem eſt tempus medium ſcilicet a paſſione Chriſti, uſque ad diuulgationem Euāgelii, in quo legalia fuerunt mortua, id eſt uim non habentia, neq; obligatoria, non tamen erant mortifera, quia conuerſi ex iudæis poterant ea licite obſeruare, dum tamen nō ſic ponerent ſpem in eis, ꝙ reputarent ea neceſſaria ſibi ad ſalutem, & ita nō poſſent fideles Chriſti ſine legalibus iuſtificari. His aūt qui cōuertebantur ex Gentilitate, nō erat cauſa ut ea obſeruarent. Et ideo Paulus circuncidit Thymotheū, qui ex matre iudęa natus erat. Titū autem, qui ex Gētilibus natus erat, circuncidere uoluit, ideo aūt noluit ſpiritusſanctus, ut conuerſis de iudaiſmo, ſtatim inhiberetur obſeruatio legaliū ſicut inhibebatur Gentilitatis ritus his, qui ex Gentilitate conuertebantur, vt quædā differentia inter hos ritus oſtenderetur. Nam Gentilitatis ritus ſemper fuit illicitus, non autem ritus legis.

Con.1. His pmiſſis, ponendæ ſunt tres concl. Prima eſt. Poſt Chriſti paſsionē mortua fuerunt legalia tā iudicialia, ꝙ cerimonialia, patet ex dictis.

Secūda cōcl Poſt Chriſti paſſionem, iudicialia nō fuerūt ſimpliciter mortifera, ſed ſolū ex intētione inordinata, patet ex ſecūdo notabili. *Con. 2.*

Tertia concl. Poſt euāgelii promulgationē, cærimonialia ſūt ſimpliciter mortifera, patet ex primo & tertio notabilibus. *Con. 3.*

Ad primum arg. patet ex tertio notabili.

Ad ſecundum arg. dicendū ꝙ ſm Hieron. Petrus ſimulatorie ſe ſubtrahebat vt vitaret ſcādalum iudęorū, quorum erat apoſtolus. Et Paulus ſimiliter ſimulatoriē eum repræhendit, ut uitaret ſcandalum Gentiliū, quorū erat Apoſtolus, & ſic neuter peccauit. Sed Aug. hoc impbat quia Paulus in ſcriptura canonica ad Gal. ii in qua nephas eſt credere, aliquid falſum eſſe dicit, ꝙ Petrum reprehendit quia reprehenſibilis erat. Vnde verum eſt, ꝙ Petrus peccauit, & Paulus vere eum nō ſimulatoriē reprehendit, nō tñ peccauit Petrus in hoc, ꝙ ad tempus legalia obſeruabat, quia hoc ſibi licebat tanquā ex iudæis conuerſo, ſed peccabat in hoc, ꝙ circa legaliū obſeruantiā nimiā adhibebat diligentiā, ne ſcādali *Rom.5.* *Gal. 2.*

dali

dalizaret iudęos,ita q ex hoc ſequebatur ſcádalũ gentiliũ.

Ad tertium arg. dicendũ, q quidam dixerunt illã prohibitioné Apoſtolorũ nõ eſſe intelligendã ad literã,ſed ſm ſpiritualem intellectum, vt .ſ. in prohibitione ſanguinis intelligatur ꝓhibitio homicidii,in prohibitione ſuffocati prohibitio uiolentiæ, & rapinę,in ꝓhibitione immolatorum,prohibitio idolatriæ.Fornicatio aũt ibi ꝓhibetur tanq̃ ꝑ ſe malũ. Sed quia homicidiũ, & rapina ét apud Gentiles reputabantur illicita, nõ oportuiſſet ſuper hoc ſpeciale mandatum dari his qui erant ex Gentilitate conuerſi.Vnde dicũt alii, q ad literã illa comeſtibilia fuerunt prohibita,non ꝑꝑ obſeruantiam legaliũ, ſed propter gulam reprimendã, ſed quia ſunt quędã cibaria magis delicata, q̃ ſint iſta ꝑdicta, ideo opinio illa nõ uidetur rationabilis. Dicit ergo Tho. q ad literam iſta ſunt ꝓhibita, nõ ad obſeruandũ cerimonias legis, ſed ut poſſet ecaleſcere unio gentiliũ, & iudæorũ in ſimul habitantiũ. Iudęis .n. propter antiq̃ conſuetudiné ſanguis,& ſuffocatũ erant abominabilia, comeſſio aũt immolatorũ ſimulachris poterat in iudæis gñare circa Gentiles ſuſpitionẽ reditus ad idolatria,& iõ iſta fuerunt ꝓhibita ꝓ tẽpore illo, in quo de nouo oportebat cõuenire in vnum Gentiles,& iudęos,ꝑcedente aũt tpe ceſſante cauſa,ceſſauit effectus. Manifeſtata euãgelii veritate,vbi dñs docet,q nihil q per os intrat,coinquinat hoiem, vt dicit Mat. xv. *Mat.15.* Et quod nihil eſt reiiciẽdũ, q cum gratiarũ actione percipitur,ut habetur 1.ad Thi. 4.Fornicatio autem ibi prohibetur ſpecialiter,quia Gẽtiles non reputabant eam eſſe peccatum.

Vtrum lex noua,ſufficienter ordinauerit hominem circa actus exteriores.&c.

D.Thom.1.2.q 104 art.1.

QVAESTIO VII.

Septimo quæritur. Vtrum lex noua ſufficienter ordinauerit hominem tã circa actus interiores, quàm circa exteriores, ſuperaddendo ét ꝑceptis determinata cõſilia.

1. Primo ar.q non ſufficienter ordinauerit circa interiores actus, qa ꝑter ꝑcepta moralia iudicialia ĩ lege veteri erant

erãt q̄dam cerimonialia, circa quæ nihil dñs ordinauit.

2. Secundo ar. ꝙ nō bene ordinauerit exteriores actus. Ad legē n. nouā pręcipue ꝑtinet fides ꝑ dilectionē operãs, ſed noua lex explicat q̄dã credenda, q̄ nō erant explicata in veteri, vt patet de fide trinitatis, ergo ēt debuit ſuperaddere aliqua exteriora opera moralia, q̄ nō erãt in lege veteri determinata.

3. Tertio ar. ꝙ nō conueniēter ſint ſuperaddita cōſilia. Conſilia enim dantur de meliori bono, ſed nō ſunt determinati gradus melioris boni, ergo non debent aliqua determinata conſilia dari.

Mat. 6. Cōtra. Math. vi. dicit dñs. Omnis qui audit uerba mea, & facit ea, aſſimilabitur uiro ſapienti, q ædificat. &c. Sed ſapiēs domificator nihil omittit eorū, quę ſunt neceſſaria, & cōuenientia ad ædificium.

1.2.q. 108. Primo notandū ſm Tho. ꝙ principalitas nouę legis conſiſtit in gratia ſpiritusſancti, quæ manifeſtatur in fide per dilectionē operante, & ideo ad legem nouam pertinet ordinare de operibus humanis tã interioribus, quàm exterioribus. Interior autem hominis motus ordinat primo quidem quantū ad ſeipſum, & demum quantum ad ꝓximum, quãtum autem ad ſeipſum dupliciter ſm duos interiores hominis motus circa agenda, qui ſunt voluntas de agendis, & intentio de fine. Vnde primo ordinat hominis uoluntatem ſm diuerſa legis præcepta, vt ſcilicet abſtineat homo non ſolum ab exterioribus opibus, q̄ ſunt ſm ſe mala, ſed etiam ab interioribus, & ab occaſionibus malorum, puta circa homicidium, & adulterium ꝓhibet motus interiores, qa motus iræ tendens in homicidium, & motus concupiſcentiæ tendens in adulterium, uidetur nobis quaſi a natura ineſſe. Non ſic autem appetitus iurandi, uel falſum teſtimoniū dicendi. Circa periurium uero, quidã credebant iuramētum per ſe eſſe appetendū, & frequentandum, quia uidet ad reuerentiã Dei pertinere, licet ꝑiuriū ſit peccatū, ideo dñs volens tollere occaſionē periurãdi, oſtēdit iuramētū nō eſſe appetendum tanquã per ſe bonum, ſed melius eſſe abſq; iuramento loqui, niſi neceſſitas cogat. Demum ordinat lex noua intentionem hominis dicens, quòd in bonis, quæ agimus, neq; quæramus humanam gloriã, neq;

muu

mundanas diuitias, quod eſt theſaurizare in terra. Quoniam enim lex promittebat celſitudinem honoris, & abundantiam diuitiarum, vt patet Deuterono.xxviii. Iudæi
Deu.28.
ât hęc promiſſa, ſic praue intelligebant, vt dicerent propter ipſa ſeruiẽdum eſſe Deo, ſicut propter finem, ideo uoluit dominus eorum prauam opinionem corrigere. Conſequenter autẽ ordinat lex noua interiorem hominis motum quo ad proximum, vt.ſ. eum non temerarie, aut iniuſte iudicemus aut pſũptuoſe. Circa pręcepta uero iudicialia, quoniam iudæi in aliqbus errabant credentes, ꝙ in lege tradita tanquam permiſſiones eſſent per ſe iuſta.ſ.repudium vxoris, & uſuras accipere ab extraneis, ideo dñs prohibuit vxoris repudium.
Matt.19
Math.xix. & vſurarum acceptionem, immo etiam accipiendi ſpem. Luc.vi docens
Luc.6.
Date mutuum nihil inde ſperantes. Credebant etiam phariſæi quædam in lege inſtituta propter iuſticiam faciendam eſſe exequenda ex appetitu vindictę, vel ex cupiditate rerum tẽporalium, vel ex odio inimicorum, ideo ad hoc remouendum docet dominus animum hominis ab alio of-

fenſi, ſic debere eſſe præparatũ, vt ſi neceſſe ſit paratus ſit plura ſuſtinere, aut etiam ampliora dare, & inimicis etiã benefacere. Hac enim præcepta, vt Auguſt exponit, ſunt ſecundum præparationẽ animi accipienda. Secundo notãdum ſm Tho. vbi ſupra, ꝙ ad gratiam, quæ eſt principalitas nouę legis, dupliciter pertinere poſſunt opera exteriora. Vno modo ſicut inducẽtia aliqualiter ad gratiam, cuiuſmodi ſunt opera ſacramentorũ nouæ legis. Alio modo ſit ut producta ẽ ĩſtinctu gratię: Et hæc ſunt duplicia. Quædã habent neceſſarium conuenientiam, vel contrarietatem ad gratiam, cuiuſmodi ſunt opera præcepta vel prohibita ĩ lege noua, ſicut præcepta eſt confeſſio fidei, & prohibita negatio. Dicitur.n. Math. *Matth.*
x. Qui confitebitur me corã *10.*
hominibus &c. Alia vero nõ habent neceſſariam contrarietatem, vel conuenientiam ad gratiam uel fidem per gratiam operantem. Et iſta non ſunt in noua lege præcepta vel prohibita ex ipſa prima legis inſtitutione, ſed relicta ſunt diſponenda his, quæ curam aliorum habituri erant. Vnde etiam quãtum ad hoc dicit lex euangelii lex liberta-

tis

tis quamuis etiã dicatur lex libertatis, quia quę præcipit, facit implere ex inſtinctu interioris gratiæ, vel charitatis. Ex dictis igitur patet rõ, quare Chriſtus per ſeipſum inſtituit ſacramenta, quia videlicet per ipſa, gratiam conſequimur Quoniam autẽ rectus gratię vſus eſt per opera charitatis, quę inquantũ ſunt de neceſſitate virtutis, pertinent ad præcepta moralia, q̃ et in lege veteri tradita ſunt, ideo quantum ad hoc lex noua ſuper veterem addere nõ debuit circa exteriora agenda. Et, quia determinationes prędictorum ĩ ordine ad cultum Dei pertinent ad cærimonialia, & in ordine ad proximum ad iudicialia, tale autem determinationes nõ sũt ſm ſe de neceſſitate interioris gratiæ, ideo nõ cadũt ſub p̃cepto nouæ legis ſm ſe, ſ d relinquuntur arbitrio eorũ, qui curam aliorum erant habituri, uel ſpiritualem, vel tẽporalem. Tamen circa pręcepta iudicialia veteris legis q̃dã explanauit propter malũ intellectum phariſæorum, vt dictum eſt in pręcedenti notabili. Et ſi inſtetur cõtra prędicta, quod in noua lege videtur aliquæ obſeruãtię eſſe datę miniſtris Dei, vt patet Mat. x. Nolite poſſidere aurum, neque argentũ, neque pecunias in zonis ueſtris &c. Dicendũ ꝙ iſta pręcepta dedit Dominus Apoſtolis non tanquã cerimoniale obſeruantias, ſed tanquam moralia inſtituta. Et poſſunt intelligi dupliciter. Vno modo ſecundũ Aug. vt non ſint pręcepta, ſed conceſſiones Conceſſit n. eis, vt poſſent ire ad prędicationis officium ſine pera, & baculo, & aliis huiuſmodi, tanquam habentes poteſtatem, neceſſaria vitę accipiendi ab illis, quibus prædicabant. Vnde ſubdit. Dignus eſt.n. operarius cibo ſuo. Non autem peccat, ſed ſupererogat, qui ſua portat ex quibus viuat ĩ prędicationis officio, non accipiẽs ſumptum ab his quibus euangeliũ prędicat, ſicut quãdoque fecit Paulus. Alio mõ poſſunt intelligi ſecundum aliorum ſanctorũ expoſitionem, vt ſint quędam ſtatuta tẽporalia Apoſtolis data pro tempore illo, quo mitteban tur ad prędicãdum ĩ iudæam ante paſſionẽ Chriſti, vt paulatim exercitarentur abdicare temporalium ſolicitudinem. Hęc autem ſtatuta iminente paſſione remouit. Vnde Luc. 22. dicit. Quando miſi uos ſiue ſacculo, & pera, &

Math. 10.

Augu. in lib. de cõſenſu euãgeliſtarũ

Luc. 22.

& calciamentis, nunquid aliquid defuit uobis. At illi dixerũt. Nihil. Dixit ergo eis. Sed nunc, qui habet ſacculũ tollat ſimiliter, & peram. Iã enim imminebat tẽpus perfectæ libertatis, vt totaliter ſuo dimitterentur arbitrio in his quæ ſecundum ſe non pertinent ad neceſſitatẽ uirtutis. Tertio notandum, ꝙ ſicut dicit Tho. vbi ſupra. Hęc eſt differentia inter conſilium, & pręceptum, quia pręceptum importat neceſſitatem. Conſilium autem in optione ponitur eius cui datur, cõuenienter ergo in lege noua, quæ eſt lex libertatis, ſupra præcepta addita ſunt cõſilia, non autem in lege ueteri, quæ erat lex ſeruitutis. Sunt ergo præcepta de his, qui ſunt neceſſaria ad ſalutem. Cõſilia uero de his per quæ melius, & expeditius poteſt homo cõſequi ſalutem, puta de totali abdicatione bonorum huius mundi, ſcilicet diuitiarum, deliciarum carnis, & bonorum, ac etiam propriæ uoluntatis.

Con. 1. His p̃miſſis, ponendę ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Cõuenienter ordinat hoĩem lex noua circa actus interiores. patet ex primo notabili.

Con. 2. Secunda concl. Lex noua conuenienter ordinat actus exteriores, patet ex ſecundo notabili.

Tertia concluſio. Conuenienter lex noua ſuperaddit præceptis aliqua conſilia, patet ex tertio notabili. Con. 3.

Ad primum arg. dicendũ, 1. ꝙ præcepta moralia omnino remanere debebãt, quia ſm ſe pertinent ad rõnem virtutis. Iudicialia aũt nõ remanebant ex neceſſitate. Cerimonialia autem omnino tollebantur, ideo circa cerimonialia, nihil ordinauit. Oſtendit tñ, ꝙ totus corporalis cultus, q erat determinatus in lege, erat in ſpiritualẽ cõmutãdus, ut patet Ioan. 4. Ioan. 4.

Ad ſm arg. dicendum, ꝙ 2. ea, quæ ſunt fidei, ſunt ſupra rõnem humanam, iõ in ea ꝑuenire nemo poteſt niſi per gratiam abundãtiorẽ, ergo gratia ſuperueniente, oportuit plura credenda explicari. Ad opera uero uirtutum dirigimur etiam per rationẽ naturalẽ, quæ eſt regula quædam operationis humanę, & ideo in his non oportuit alia ſuper addere pręcepta ultra mortalis legis p̃cepta, q̃ ſunt de dictamine ratiõis.

Ad tertiũ ar. dicẽdũ, ꝙ me 3. liora bona particulariter in ſingulis ſũt ĩdeterminata, ſed illa

illa quæ ſunt ſimpliciter, & abſolute meliora bona, in vniuerſali ſunt determinata, ad quę etiam omnia particularia reducuntur.

Finis primæ partis.

SEQVITVR SECVNDA PARS.

SVperius in prima parte principali huius tractatus dictum eſt de legali præceptione. Nunc in hac ſecunda parte dicendum eſt de ſpeciali gratia perfectione, de qua ſunt tria conſideranda. Primum eſt gratiæ quidditas. Secundum eſt eius multiplicitas. Et tertium eſt eius neceſſaria vtilitas.

Vtrum gratia, ſit habitus creatus.

D Tho. in. q. diſp. de ueritate q. 27. ar. 1. & 12. q. 110. ar. 1.

CIrca primũ primo quæritur. Vtrum gratia ſit habitus creatus, inhęrens eſſentiæ animæ.

1 Primo arg. ꝙ nõ ſit habitus creatus. Videmus enim ꝑ experimentũ, ꝙ homo homini efficiť gratus ex ſolo aſpectu, nec aliquid dat hõ homini cũ ſuſcipit illũ ĩ gratiã ſuã, ergo pari ratione non oportet aliquid creatũ dari homini, vt ſuſcipiať in gratia Dei.

2. Secundo argu. Omnis ab aliquo dilectus eſt & gratus, ſed dilectio Dei non ponit circa dilectum aliquid nouũ, quoniam dilexit nos ante mundi conſtitutionem, vt dicitur ad Ephe. 1. *Eph. 1.*

3. Tertio ar. Eodẽ modo recreat Deus, quo creat, ſed ſeipſo aliqd creat, ergo ẽt ſeipſo recreat, ſed id, quo hoiem recreat eſt gratia, ergo gratia non eſt aliquid creatum.

4. Quarto arg. Nullum accidẽs eſt nobilius ſubiecto, ſed gratia eſt nobilior anima, ſicut perfectio eſt nobilior perfectibili, ergo gratia non eſt accidens, & per conſequens non eſt habitus creatus.

5. Quinto ar. Omnis forma, q̃ eſt principium vitę, eſt ĩ genere ſubſtãtiæ, ſed gratia eſt principiũ vitę nobiliſſimę, ergo eſt in genere ſubſtantiæ, & ſic nõ eſt habitus creatus.

6. Sexto arg. Nullus habitus creatus remanet poſtq̃ deſiit eſſe in ſubiecto, ſed gratia remanet, ergo Minor probatur, quia gratia non corrumpitur, quod pateť, quia nihil, quod corrumpitur cædit omnino in non ens, ſed gratia cũ deſinit eſſe, cędit omnino in non

in non ens, cum de nullo ſit producta ergo.

7. Septimo arg. quod gratia ſit ſubiectiue in eſſentia animæ, quia eſſentia prius exiit a Deo, quam potentia, ergo prius reducitur in Deum per gratiam, conſequentia probatur. Tum, quia ſecundum Dionyſium res reducūtur in Deum, eo modo, quo exeunt a Deo. Tum, quia ſicut quælibet creatura habet Deū pro primo efficiente, ita & pro vltimo fine.

8. Octauo ar. Eſſentia eſt ĩdeterminatior, quam potentia, ergo magis indiget determinari, gratia autem ponitur tanquam formaliter determinans animam.

9. Nono arg. Acceptatio eſſētiæ ſufficit ad acceptationē potentiæ, & non econtra, ergo gratia, quę eſt principium acceptandi, debet poni per ſe in eſſentia.

10. Decimo arg. Forma determinans ad agendū magis debet poni in principali agēte, quam in inſtrumēto, eſſentia āt eſt principale agens & potentia, ſicut inſtrumentale, vt dicit Anſel de concordia.

11. Vndecimo arg. Correſpōdētia imaginis recreatæ dēt eſſe ad imaginē creatam, ſed imago creata hēt unitatem eſſentię, & trinitatem potentiarum, ergo & ĩ recreatione eſt unitas gratię perficientis eſſentiam, & trinitas uirtutum perficiētium potentias.

Contra. Quantū ad primū dicit Auguſt. ad Bonifacium, gratia meretur augeri, vt aucta mereatur perfici, arg. aūt non conſiſtit, niſi in dono creato. Et quantum ad ſecundum dicit Augu. quod gratia ſe habet ad liberum arbitriū ſicut ſeſſor ad equū, ergo reſidet in anima ratione liberi arbitrii. Liberum autem arbitrium nominat potentia.

Item gratia nō eſt paſſio, vel potētia, ergo eſt habitus ſm̄ illam diuiſionē Philoſo. *Ethic. lib. 2.* Omnis autem habitus eſt in potentia, quia opus habentis bonum reddit. Primo notandum, quod ſicut colligi pōt ex dictis ſanctorum, gratia ſolet accipi tripliciter vltra gratiam increatā. Primo modo communiſſime pro quolibet dono nobis collato a Deo, & hoc modo etiam dona naturæ, ſicut ingenium, & mentis perſpicacitas dicūtur gratiæ, & generaliter quicqd habemus. Dicit. n. 1. ad Co. 4. *1. Cor. 4.* Quid habes, quod non accepiſti? Secundo modo dicitur gratia cōmuniter, quodlibet donum naturæ ſuperadditū, ſicut

ſicut dicit Apoſtolus. Diuiſiones gratiarū ſunt vbi nominat prophetiam, & fidem, & cōſimilia. Et his duobus modis dicitur, gratia gratis data. Tertio modo dicitur gratia proprie, & tūnc dicit̄ gratia gratum faciēs, quæ ſic ſolet diffiniri a magiſtris. Gratia ē forma a Deo nobis gratis data ſine meritis gratum Deo faciens habentem, & eius opus bonum reddens. Secundo notandum, ꝙ ſicut dicit Tho Differentia eſt inter gratiam Dei, & gratiam hominis, quia enim bonū creaturæ prouenit ex uoluntate diuina, iō ex dilectione, de qua vult bonum creaturę ꝓ fluit aliquod bonum in creatura. Voluntas autē hominis mouetur ex bono prę exiſtēte in rebus, & inde eſt, ꝙ dilectio hominis nō cauſat totaliter rei dilectę bonitatē, ſed preſupponit ipſā uel in parte uel i toto. Patet igitur, quod q̄libet Dei dilectionem ſeq̄tur aliquod bonū in creatura q̄nque creatum non tñ dilectioni æternę coęternū licet autem Deus Diligat oīa quæ ſunt, ut dicitur Sap.11. tamen ſpecialiter diligit creaturam rationalē cum ipſam trahat ſupra conditionem naturæ creatę ad participationē boni diuini, & ſecundum hanc dilectionem dicitur diligere aliquem ſimpliciter, quia uidelicet uult creaturæ bonum æternum, quod eſt ipſe. Sic igitur per hoc, quod dicit homo gratiā Dei habere ſignificatur aliquid ſuper naturale in homine a Deo ꝓueniens. quandoq; tñ gratia Dei dicitur ipſa æterna Dei dilectio, ſicut cū dicit̄ ad Ephe.1. Prædeſtinauit nos in adoptionē filiorum in laudē glorię gratiæ ſuę. Tertio notādū, ꝙ aliquid poſuerūt, ſicut Doctor ſanctus, ꝙ gratia primo eſt in eſſentia, ꝙ probat ꝑ Aug. de laude charitatis, dicentē, quod gratia eſt radix & uitā omnium bonorum. Ibidem etiam dicitur, quod charitas eſt uita morientium. Vita autem & mors pertinent ad eſſentiam. Confirmatur, quia gratia dat eſſe ſupernaturale, quod uidetur pertinere ad eſſentiam. Sed contra hanc poſitionem arguit Sco. ſic. Quia quando aliqua forma eſt indeterminata ſm uirtutem actiuam ad plura, id ꝙ pręciſe reſpicit vnam actionē determinatam non perficit eā, inquātum indeterminatam, ſed inquantum eſt potentia determinata reſpectu illius actionis, ſed gratia tantum perfi-

[Margin: 1.2 q. 110 ar.1. — Sap.11. — Eph.1.]

nec paſſio, ut patet ergo eſt habitus. Quod ſit accñs probat Bon. quia omne, quod adeſt, & abeſſe poteſt preter ſubiecti corruptionem eſt accñs, ſed gratia eſt huiuſmodi, ſicut patet, quia multi iuſti efficiuntur peccatores, & econtra. Et ſi inſtetur, quòd ſunt tria genera bonorum, ſcilicet bona minima, bona media, & bona maxima, ſicut vult Aug. ſed bona minima, & media ſunt in genere ſubſtantiæ, ergo multo magis maxima, cuiuſmodi eſt gratia. Dicendum, quòd illa diuiſio bonorum eſt ſecundum acceptionem boni, qua aliquid dicitur bonum, quia eſt bonum alii, & vtile, ſicut patet ex uerbis Auguſt. ibidem, quia bona maxima ſunt illa, quibus non contingit male uti, & ideo ad gradum bonitatis ſecundum illum modum, per quem ibi loquitur Auguſt. nihil facit ratio ſubſtantię, vel accidentis, ſed vocat bona maxima, quę immediatius ordinant ad Deum, quod pro ſtatu uiæ maxime competit gratię. Quod autem ſit habitus ſupernaturalis, patet, quia a ſola cauſa ſupernaturali cauſatur, & per eam ad bonum ſupernaturale eleuamur.

Ethic. lib. 2. *Lib. De libe arb.*

Tertia conclu. Subiectum immediatum gratiæ eſt uolũtas, & non eſſentia, patet ex tertio notabili. Notanter autem dictum eſt immediatum, quia bene conceditur eſſentiam animę eſſe ſubiectum mediatum gratiæ, inquantũ potentiæ ſunt in eſſentia, ſicuti, quia color eſt in ſuperficie, & ſuperficies in corpore, dicimus, ꝙ color ē ĩ corpore. *Con. 3.*

1. Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ nõ eſt ſimile de Deo & hoie. Tum, quia homo in acceptãdo afficitur. Tum quia iudicium eius frequenter decipĩtur. Tum etiam, quia quando de non acceptante ſit acceptans, mutatur. Non ſic autem de Deo. Non enim acceptat aliquem propter nouum affectum in ſe, ideo oportet, ꝙ acceptet propter aliquem effectum in acceptato. Deus ẽt in acceptãdo non fallitur, iõ nõ magis, approbat vnũ, ꝗ aliũ, niſi quia in ſe aliquid habet magis dignum approbatione. In Deo etiam nulla cadit mutatio, & non videtur, ꝙ de non acceptatio fiat acceptatum abſque mutatione, iõ oportet, quòd ſit mutatio ex parte acceptati. Iſta tamen non omnino neceſſario contingunt, vt patet ex dictis in prima concluſione.

2. Ad ſecundum arg. dicendum ꝙ dilectio non ſolum ſe extendit ad pręſens, ſed ét ad futurum. Diligit .n. nos Deus dilectione ęterna. Gratificatio uero ſolum ad pręſens ſe extendit, vt di. Bon. & ideo ponit eſſe actum ī actu circa gratificatum.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ recreatio eſt a ſolo Deo, ſicut a principio effectiuo, & tamen, quia recreatio eſt rei jam exiſtentis per aliquam diſpoſitionem reformatio, ideo habet principium reformatiuum, non ſic autem eſt de creatione, quæ ſimpliciter eſt de non ente.

4. Ad quartum arg. dicendũ ſecundum Bonau. ꝙ illa ratio deficit tripliciter. Primo, quia nobilitas, ſiue bonitas ſubſtantiæ, & accidentis, proprie non habent comparari. Accidens enim dicitur bonũ non ſibi, ſed alii, ſubſtantia autem bona eſt ſibi. Secũdo, quia licet nullum accidẽs ſit nobilius ſubſtantia, conſiderando accidens in ſe quantũ ad eſſentiã ſui generis, ſiue quantum ad eſſe primũ. Tamen ut cõſideratur in ſubiecto, & præſupponit eſſe ſubiecti quandam nobilitatem ſuperaddit quantũ eſſe ſm. Tertio, quia ꝙ gratia dicatur nobilior anima, hoc non eſt ratione ſuæ entitatis tantũ, ſed qa unit bono increato. Vnde licet gratia dicatur Deo ſimilior, eo ꝙ eſt ipſum donum Deo aſſimilatiuum, ipſa tñ aia ſimilis ẽ Deo, vt diuinæ ſimilitudinis ſuſceptiua, ideo ꝓprie nõ ẽ cõparatio aſſimilãdi, & aſſimilatiui.

Ad quintum arg. dicendũ ꝙ maior eſt uera de principiis uitę ptinentis ad eſſe primum, gratia autem eſt principium vitæ, quæ pertinent ad eſſe ſm, ſiue ad bene eſſe: Non enim fit unum per ſe ex gratificato, & gratia. 5.

Ad ſextum arg dicendũ, ꝙ quando, quod dicitur nihil, quod corrumpitur cædit omnino in nõ ens: dicendũ, quòd illud habet ueritatem in accidentibus, quæ dant ſubiecto aliquod eſſe naturale, & in eis, quæ cauſantur ex principiis ſubiecti, cum enim talia corrumpuntur manent illorum principia, & nõ omnino annihilantur non ſic autem eſt de gratia. 6.

Ad ſeptimũ arg dicendũ, ꝙ nõ ẽ ſimile de exitu a Deo & de reditu, exitus enim eſt quantum ad eſſe, reditu uero per operationem, quæ eſt immediate a potentia. 7.

Ad octauum arg. dicendũ, quòd 8.

quòd gratia determinat ad operationem gratuitam, & hoc modo potentia eſt inde terminata in determinatione proxima,& non eſſentia.

9. Ad nonũ arg.dicit Scotus, ꝙ acceptatio potẽtię ſufficit ad acceptationẽ eſſentiæ, & nõ ecõuerſo.Si .n. homo videre poſſet in altero actũ diligendi,pp illũ actũ, acceptaret totum ſuppoſitum, & ita Deus primo acceptat actũ libere elicitum potẽtia,nõ qdẽ loquẽdo de acceptione generali,qua acceptat oẽm creaturam,ſed acceptatione ſpeciali, qua ordinat acceptatũ ad beatitudinẽ,potentia aũt eſt primo beatificabilis, & per illam eſſentiam,ideo primo ſic acceptatur potentia.

10. Ad decimum arg.dicit Scotus,quòd maior poſſet concedendi de inſtrumento extrinſeco, non autem de intrinſeco, q eſt idem operãti.

11. Ad undecimum arg.dicendum, ꝙ cum deformatio fiat per potẽtias,ſic etiã reformatio,& ideo imago reformationis, inquãtũ huiuſmodi ſufficiẽter reformat aĩam,cũ ineſt ei per ſuas potentias.

Vtrum gratia ſit uirtus.

D. Thom. 1. 2. q. 102. art. 1.

QVAESTIO II.

SEcundo quęritur. Vtrum gratia ſit uirtus.

Primo arguitur ꝙ nõ, qa ſic ſe hẽt lumen ſupernaturale reſpectu uirtutum gratuitarum,ſicut lumen naturale, reſpectu uirtutum naturaliũ, ſed lumen naturale nõ ẽ uirtus naturalis, ergo nec gratia, quæ eſt lumẽ ſupernaturale eſt uirtus ſupnaturalis. 1.

Secundo arguitur.Charitas eſt perfectio ſimpliciter, non autem gratia. Bene .n. dicitur,ꝙ Deus eſt charus nobis, non autem proprie gratus, ergo gratia non eſt charitas,non autem uidetur eſſe aliqua alia uirtus. 2.

Tertio ar.Dicit Auguſt ꝙ gratia pręuenit charitatem, ergo non eſt charitas. 3. *De praedeſtin. ſanctor. lib.1.*

Cõtra Diffinitio uirtutis cõuenit gratię,ipſa, .n.bonũ facit habentem,& eius opus bonum reddit.Primo notandũ,ꝙ Doctor ſanctus poſuit gratiam realiter diſtingui a uirtute, propter primam rationem adductam in pede qõnis. Sed cõtra hoc arguit Scot. Quia quæcunq; excellentia attribuitur gratię, & charitatis,& ecõuerſo. Vtraq; .n. formaliter diuidit ęqualiter inter filios regni, & per-

perditionis.16.de Ciui.Dei. c.18.Vtraq; etiam eſt forma virtutum,& neutra poteſt eſſe informis.Vtraq; etiam cõiungit vltimo fini perfecta cõiunctione, qualis haberi pōt in uia.Si ergo diſtingue rētur,altera ſuperflueret. Et ſm hoc teneri poteſt opinio Mag. diſt. 17. primi,ſic intelligēdo, ꝙ Spirituſſanctus nō per aliū habitū diſtinctum a charitate,monet nos ad meritorie operandū,immo illo eodem habitu quo Spirituſſanctus inhabitat aīam, ſcilicet gratia inclinaī uoluntas in actum meritoriū ei ſic gratia eſt ipſa charitas. Non ſic autē eodē habitu,quo Spirituſſanctus inhabitat, credit aīa,& ſperat,ſed aliis habitibus imperfectis. Secundo notādū,ꝙ ſicut dicit Scot. Charitas dicitur qua habens eā, hēt Deū charū, ita ꝙ reſpicit Deum ī rōne diligibilis, gratia uero dicit̄, qua Deus habet aliquē gratum,ita ꝙ ipſa reſpicit Deū ut diligentē.Nō tñ dicit̄ gratia, qūocūq;, pp ꝙ Deus diligit,quia tunc diuina eſſentia in filio poſſet dici gratia quia pp eā pater diligit filiū, ſed gratia dicit̄ illud,pp ꝙ Deus acceptat habente, vt dignū beatitudine dignitate,q̄ eſt in correſpondentia meriti ad p̄miū, & ita impfectionē includit gratia, qa videlicet ille dignus beatitudine,nō ē beatus. Sic ergo poſſumus cōcedere, ꝙ licet idē abſolutū ſit in aīa p ꝙ aīa diligit Deū & p ꝙ acceptatura Deo ad beatitudinē,tñ alia, & alia ratio eſt in iſto abſoluto,inquantum reſpicit Deum vt dilectū, & in quantum reſpicit ipſum, vt diligētē, & una ratio cōpetit ſibi inquātū ē pfectio ſimpliciter.Alia uero,vt eſt pfectio limitata,& ita appropriate, ſed ſm primā eſt charitas,& ſm aliam dicitur gratia,& vt ſic oīs gratia eſt charitas, licet nō ecōuerſo. Nec ex his ſequitur, ꝙ diſtinguātur ſm formā,licet formaliter adinuicē diſtinguātur. Tertio notādū,ꝙ uirtus ſolet accipi tripliciter.ſ.communisſime,cōiter,& proprie. Primo modo ſe extendit etiā ad uirtutes naturales,& hoc modo dicit philoſophus, ꝙ uirtus eſt diſpoſitio pfecti ad optimum. *7.Phiſ.* Secūdo modo complectitur virtutem moralem,& politicam,& ſic diffinitur a philoſopho Virtus ē habitus electiuus immedietati cōſiſtens *2.Ethic.* determinatus a rōne, prout ſapiens d̄terminabit.Tertio modo ſola uirtus Theologi-

ca,

ca, vel Theologicis aſſociata dicitur virtus, & ſic diffinitur ab Aug. Virtus eſt bona qualitas mentis, qua recte uiuit, qua nullus male vtitur, quam Deus ĩ nobis ſine nobis operatur, ꝙ eſt intelligendum ſine nobis efficientibus. Nõ autẽ ſine nobis cõſentientibus, & diſponentibus. Vnde clare patet, ꝙ loquitur de uirtute infuſa. Principaliſſima aũt virtus infuſa eſt charitas, ut alias plenius dicetur.

Con.1. His præmiſſis, ponenda ẽ talis concl. Gratia realiter ẽ virtus charitatis, licet ab ea formaliter diſtinguatur. Prima pars patet ex primo notabili, & ſecunda ex ſecundo.

1. Ad primũ arg. dicit Scot. ꝙ ſicut virtutes acquiſitę morales ꝑficiunt ĩ ordine ad ꝗdã lumẽ, ꝙ pôt dici prudẽtia, q̃ nõ ꝑficit ĩ ordine ad aliud lumẽ, niſi intellectus agẽtis, & tñ prudentia eſt uirtus. Sic in propoſito, uirtutes ſupernaturales perficiunt in ordine ad uirtutem, quæ eſt charitas, & illa vlterius in ordine ad finem ſupernaturalẽ.

2. Ad ſm arg. patet ex ſecundo notabili. Poteſt etiã dici, ꝙ diuerſitas illa ſolũ uenit ex cõi loq̃ntiũ uſu, quia ſuperiores dicũt chari inferioribus, & ĩferiores grati ſupioribus.

Vtrum omnibus ad gratiam ſe diſponentibus, detur gratia æqualis.

D. Tho. 1.2.q.112.ar.1.

Tertio quæritur. Vtrũ omnibus ad gratiã ſe diſponentibus ex neceſſitate detur a Deo gratia ęqualis.

Primo arg. ꝙ nõ requiratur aliqua præparatio ad gratiam, quia dicit Apoſt. Si qs operatur, merces nõ imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum, ſed ꝑparatio hominis, nõ eſt, niſi per operationẽ liberi arbitrii, ergo tolleretur ratio gratię 1. *Rom. 4.*

Secundo arguitur, ꝙ gratia detur neceſſario ꝑparantis ſe, vel facienti, ꝙ in ſe eſt, quia ſuper illud ad Rom. 5. Iuſtificati ex fide, &c. Dicit gl. Deus recipit eũ, qui ad ſe cõfugit, aliter eſſet in eo iniquitas, ſed impoſſibile eſt in Deo iniquitatem eſſe: igitur. 2. *Rom. 5.*

Tertio argu. Dicit Aug. ꝙ cauſa, quare non dat Deus diabolo gratiam iſta eſt, quia diabolus non uult accipere, nec paratus eſt, ergo ſi quis velit accipere gratiam, neceſſario ſibi datur. 3. *Libro de caſu diabolo.*

Quarto arg. ꝙ gratia ſit

æqualis in omnibus, quia Sa-
Sap. 6. pientia 6.dicitur, ꝙ æqualiter eſt Deo cura de omnibus.

5. Quinto arg. Gratia eſt uita animæ, ſed uiuere nõ dicitur ſecundum magis, & minus, igitur.

Contra. quantum ad primum dicitur.
1.Reg.7. Pręparate corda ueſtra domino. Et q̃tum ad ſm dicitur Hier.18.
Hier.18 Sicut lutum in manu figuli, ſic uos in manu mea. Sed lutum nõ accipit formam a figulo ex neceſſitate, quantumcunque ſit præparatum Et quantum ad ſm dicitur adEphe.4.
Eph.4. Vnicuique data eſt gratia ſecundum menſuram. Notanda ſunt quatuor pręambula, ſecundum doctorem ſanctum.
1. 2. q. 112. ar. 1. Primum eſt, ꝙ ſolus Deus poteſt cauſare gratiam. Gratia .n. excedit omnem facultatẽ naturę creatæ, cum ſit quędã participatio diuinæ naturæ, per quam creatura rationalis fit deiformis. Secundũ eſt, ꝙ gratia quandoque dicitur ipſum donũ habituale Dei, quãdoque autem dicitur auxilium Dei, mouentis animam ad bonum. Tertiũ eſt, ꝙ præparatio ad gratiam cõſiderari poteſt pro quanto eſt a libero arbitrio, & pro quanto eſt a Deo mouente liberum arbitrium. Quartũ eſt, quòd habitus duplicem magnitudinem habere põt. Vnã ex parte finis, vel obiecti, ſecundũ ꝙ dicitur vna virtus, alia nobilior, inquãtum ordinat ad maius bonũ. Aliam vero ex parte ſubiecti, qđ magis, uel minus participat habitum inhærentẽ, ſecundum quòd aliquis dicitur habere de eodẽ obiecto maiorem, ſiue euidentiorem notitiam, quàm alius.

His pręmiſſis, ponendæ ſunt tres concl. Prima eſt. Licet ad gratiam ſumptã pro dono habituali pręexigatur aliqua pręparatio, non tamẽ ad gratiam ſumptam pro auxilio diuino mouente. Prima pars probatur a Thoma, q̃a nulla forma recipitur, niſi in materia diſpoſita. Secunda pars probatur ab eodem, q̃a quęcunque præparatio poteſt eſſe in homine, eſt ex auxilio Dei mouentis hoĩem ad bonum, ergo non ecõtra. Con. 1.

Secunda conc Pręparatio hominis, ſm ꝙ eſt a libero arbitrio nullam hẽt neceſſitatem ad gratiæ conſecutionẽ, ſed ſm ꝙ eſt a Deo mouẽte, hẽt neceſſitatẽ infallibilitatis. Primã partẽ ꝓbat Tho. quia donũ gratię excedit omnem præparationem virtutis humanę. Secundum probat, Con. 2.

quia

quia intentio Dei deficere non poteſt, ergo ſi Deus mouendo liberum arbitrium, intendat ipſum ordinare ad gratiā cōſequendā, infallibiliter ſequit gratiæ cōſecutio.

Con. 3. Tertia cōcluſio. Gratia gratum faciens ęqualis eſt in omnibus habentibus ipſam ſm magnitudinem, quæ attendit ex parte obiecti, nō autē ſm magnitudinē, quę attēditur ex parte ſubiecti, ſiue ex parte modi eſſendi in ſubiecto. Primā partem probat bea. Tho. quia quælibet gratia ſecundum rationem gratię cōiungit hominem ſummo bono, quo nullum poteſt eſſe maius. Secundā partem ſic ꝓbat, quia qui magis ſe ad gratiam præparat plenioré gratiam accipit, ſed vt ipſe dicit ex hac parte, non poteſt accipi prima ratio huius diuerſitatis, quia pręparatio ad gratiam, non eſt hominis, niſi q̄tum liberum eius arbitrium mouetur a Deo. Et ideo prima cauſa eſt ex parte Dei, qui diuerſimode ſuæ gratiæ dona diſpenſat ad hoc, ut ex diuerſis gradibus pulchritudo, & perfectio eccleſiæ cōſurgat, ſicut etiam diuerſos rerum gradus inſtituit, vt eſſet

1. vniuerſum perfectum.

Ad primum arg. dicendū, ꝙ eſt præparatio perfecta ad gratiam habendam, quę ſimul eſt cum ipſa infuſione gratię, & hęc eſt meritoria, non quidem gratiæ, quæ iam habere, ſed gloriæ, alia eſt pręparatio præcedens gratiam, & hæc non ſufficit ad meritum de condigno, quod nō poteſt eſſe, niſi ex gratia.

Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ illa gloſa loquitur de eo, qui ad Deum confugit per actum liberi arbitrii, iam per gratiam informati, quam ſi nō reciperet, hoc eſſet contra iuſtitiam, quam ipſe ſtatuit, uel ſi referatur ad motum liberi arbitrii ante gratiam loquitur, ſecundum quòd ipſum confugium hominis ad Deum eſt per motionem diuinam, quam iuſtum eſt non deficere. 2.

Ad tertium argumentum dicendum, quòd prima cauſa defectus gratiæ eſt ex nobis, ſed prima cauſa collationis gratię eſt a Deo ſolum ſecundum illud. Perditio tua ex te Iſrael, ex me tantum auxilium tuum. 3. Oſe. 13.

Ad quartum arg. dicendū, ꝙ illa ęqualitas eſt ex parte voluntatis diuinæ, quæ ſimplex eſt, & vniformis, per quā maiora, & minora diſpenſat, non autem ex parte eorum, quòd 4.

quæ creaturis diſpenſantur.

5. Ad quintum árg. dicēdū, ꝙ viuere, ꝙ pertinet ad ſubſtantiā hoīs, non recipit magis, & minus, ſed bene viuere accidentaliter ꝑ vitā gratię.

Vtrum homo poſſit ſcire ſe habere gratiam.

D.Tho.1.2.q.113.ar.1.

QVAESTIO IIII.

Quarto quæritur. Vtrū homo poſſit ſcire ſe habere gratiam.

Arguit, ꝙ ſic, quia lumen eſt magis cognoſcibile, q̄ tenebra, ſed peccatū, ꝙ eſt ſpiritualis tenebra ſciri pōt ad eſſe ēt certitudinaliter ab eo, qui peccatum habet, igitur.

Eccl.9. Contra. Eccl.9. Nemo ſcit utrū odio, vel amore dignus ſit? Notandum, ꝙ ſicut dicit

1. 2. q. 113. Thom. tripliciter aliquid cognoſci poteſt ab homine. Vno modo per reuelationē diuinam. Alio modo per viā humanam certitudinaliter ſicut ſciuntur concluſiones demonſtrabiles per principia per ſe nota. Tertio mō cōiecturaliter ꝑ aliqua ſigna

Con. 1. His præmiſſis, ponenda ē talis concl. Pōt aliquis ſcire certitudinaliter ſe habere gratiam per reuelationē diuinam, non autem per viam humanā, niſi coniecturaliter tm̄. Primam partem probat Tho. quia qn̄q; quibuſdam hoc reuelat Deus, ſicut Paulo dictum eſt 1. ad Corint.12. Sufficit tibi gratia mea. Reuelatio autem diuina eſt certiſſima. *1.Cor. 12.* Secundam partem probat, quia principium gratiæ, & eius obiectum, eſt ipſe Deus, qui propter ſui excellentiam eſt nobis ignotus ſecundum illud, Iob.36. Ecce Deus magnus vincens ſcientiā noſtram. *Iob. 36.* Ideo eius præſentia in nobis, uel abſentia per certitudinem cognoſci nō pōt. Tertiam partem ſic probat, quia poteſt quis percipere ſe delectari in Deo, & contēnere rex mundanas, & non eſſe ſibi conſcium alicuius peccati mortalis, iſta autem ſunt ſigna gratiæ in exiſtentis.

1. Ad arg. dicendū, ꝙ peccatum habet pro principio, & pro obiectio bonum cōmutabile, ꝙ nobis eſt notū. Obiectum autem, vel finis gratiæ eſt nobis ignotum propter ſui luminis immenſis, item ſm̄ illud 1. ad Thim. vlt. Lucem habitat inacceſſibilem. *1.Thi. ult.*

Vtrum gratia recte diuidatur per gratiam gratis datam, & gratiam facientem.

D.Tho.

D.Tho.1.2.q 114.ar.1.

CIrca ſecundum, quod ſuperius propoſitum ẽ in hac ſecũda parte huius quinti tractatus, videlicet circa gratię multiplicitatem. Primo quæritur. Vtrum gratia conuenienter diuidatur per gratiam gratis datam, & per gratiam gratum facientem?

1. Arguitur, quòd non: quia omnis diuiſio debet eſſe per oppoſita, ſed gratia gratum faciens nobis datur gratis a Deo, igitur.

Contra eſt communis vſus loquendi. Notandum ſecundum Tho. ꝙ cum gratia ad hoc ordinetur, ut homo reducatur in Deum, oportet vt reductio illa quodam ordine fiat: ita quòd quidam per alios in Deum reducantur: ſecundum hoc igitur eſt duplex gratia. Vna per quam homo Deo coniungitur, & hæc eſt gratum faciens. Alia uero per quam vnus homo cooperatur alteri, ut reducatur in Deum, & hęc præciſe dicitur gratis data, quia ſupra facultatem naturæ, & merita perſonæ conceditur, ſed non eſt gratum faciens, quia per eam homo iuſtificatur, cuiuſmodi eſt donum prophetiæ, & operatio miraculorum. Quoniam autem gratia gratum faciens immediate ordinat hominem ad coniunctionem vltimi finis. Gratiæ autem gratis datę ordinant ad quædam præparatoria inductiua ad hoc, vt homo coniungatur vltimo fini. Finis uero ſemper eſt nobilior his, quę ſunt ad finem, ideo genera gratum facies multo excellentior eſt genera gratis data.

His præmiſſis, ponenda eſt talis concl. Conueniẽter diuiditur gratia per gratiam gratis datam, & per gratiam gratũ faciẽtẽ, patet ex dictis. *Con.1.*

1. Ad argumentum dicendũ, ꝙ in illa diuiſione debet accipi illud membrum gratia gratis data cum præciſione.

Vtrum gratia gratum faciens recte diuidatur per operãtem, & cooperantem.

D.Tho.1.2.q.111.ar.1.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrum gratia gratum faciẽs conuenienter diuidatur per gratiam operantem, & cooperantem. Et iterum per gratiam pręuenientem, & ſubſequentem.

Pri-

quæ creaturis diſpenſantur.

5\. Ad quintum árg. dicẽdũ, ꝙ viuere, ꝙ pertinet ad ſubſtantiã hoĩs, non recipit magis, & minus, ſed bene viuere accidentaliter ꝑ vitã gratię.

Vtrum homo poſsit ſcire ſe habere gratiam.

D.Tho. 1.2.*q*.113.*ar*.1.

QVAESTIO IIII.

QVarto quæritur. Vtrũ homo poſſit ſcire ſe habere gratiam.

Arguit, ꝙ ſic, quia lumen eſt magis cognoſcibile, q̃ tenebra, ſed peccatũ, ꝙ eſt ſpiritualis tenebra ſciri põt ad eſſe ẽt certitudinaliter ab eo, qui peccatum habet, igitur.

Eccl.9. Contra. Eccl.9. Nemo ſcit utrũ odio, vel amore dignus ſit? Notandum, ꝙ ſicut dicit 1. 2. q. 113. Thom. tripliciter aliquid cognoſci poteſt ab homine. Vno modo per reuelationẽ diuinam. Alio modo per viã humanam certitudinaliter ſicut ſciuntur concluſiones demonſtrabiles per principia per ſe nota. Tertio mõ cõiecturaliter ꝑ aliqua ſigna

Con. 1. His præmiſſis, ponenda ẽ talis concl. Põt aliquis ſcire certitudinaliter ſe habere gratiam per reuelationẽ diuinam, non autem per viam humanã, niſi coniecturaliter tm̃. Primam partem probat Tho. quia qñq; quibuſdam hoc reuelat Deus, ſicut Paulo dictum eſt 1. ad Corint. 12. Sufficit tibi gratia mea. Reuelatio autem diuina eſt certiſſima. Secundam partem probat, quia principium gratiæ, & eius obiectum, eſt ipſe Deus, qui propter ſui excellentiam eſt nobis ignotus ſecundum illud, Iob. 36. Ecce Deus magnus vincens ſcientiã noſtram. Ideo eius præſentia in nobis, uel abſentia per certitudinem cognoſci nõ põt. Tertiam partem ſic probat, quia poteſt quis percipere ſe delectari in Deo, & contẽnere res mundanas, & non eſſe ſibi conſcium alicuius peccati mortalis, iſta autem ſunt ſigna gratiæ in exiſtentis. *1.Cor. 12.* *Iob. 36.*

1\. Ad arg. dicendũ, ꝙ peccatum habet pro principio, & pro obiectio bonum cõmutabile, ꝙ nobis eſt notũ. Obiectum autem, vel finis gratiæ eſt nobis ignotum propter ſui luminis immenſis, item ſm̃ illud 1. ad Thim. vlt. Lucem habitat inacceſſibilem. *1.Thi. ult.*

Vtrum gratia recte diuidatur per gratiam gratis datam, & gratiam facientem.

D.Tho.

D.Tho.1.2.q 114.ar.1.

CIrca ſecundum,quod ſuperius propoſitum ẽ in hac ſecũda parte huius quinti tractatus, videlicet circa gratię multiplicitatem. Primo quæritur. Vtrum gratia conuenienter diuidatur per gratiam gratis datam,& per gratiam gratum facientem?

1\. Arguitur,quòd non: quia omnis diuiſio debet eſſe per oppoſita, ſed gratia gratum faciens nobis datur gratis a Deo,igitur.

Contra eſt communis vſus loquendi.Notandum ſecundum Tho. ꝙ cum gratia ad hoc ordinetur, ut homo reducatur in Deum,oportet vt reductio illa quodam ordine fiat:ita quòd quidam per alios in Deum reducantur: ſecundum hoc igitur eſt duplex gratia. Vna per quam homo Deo coniungitur, & hæc eſt gratum faciens. Alia uero per quam vnus homo cooperatur alteri, ut reducatur in Deum, & hęc præciſe dicitur gratis data, quia ſupra facultatem naturæ, & merita perſonæ conceditur,ſed non eſt gratum faciens, quia per eam homo iuſtificatur, cuiuſmodi eſt donum prophetiæ, & operatio miraculorum. Quoniam autem gratia gratum faciens immediate ordinat hominem ad coniunctionem vltimi finis. Gratiæ autem gratis datę ordinant ad quædam præparatoria inductiua ad hoc, vt homo coniungatur vltimo fini. Finis uero ſemper eſt nobilior his, quę ſunt ad finem, ideo genera gratum facies multo excellentior eſt genera gratis data.

His præmiſſis, ponenda eſt talis concl. Conueniẽter diuiditur gratia per gratiam gratis datam,& per gratiam gratũ faciẽtẽ, patet ex dictis. *Con.1.* 1.

Ad argumentum dicendũ, ꝙ in illa diuiſione debet accipi illud membrum gratia gratis data cnm præciſione.

Vtrum gratia gratum faciens recte diuidatur per operãtem,& cooperantem.

D.Tho.1.2.q.112.ar.1.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrum gratia gratum faciẽs conuenienter diuidatur per gratiam operantem, & cooperantem. Et iterum per gratiam pręuenientem,& ſubſequentem.

Pri-

1. Primo arg.ꝙ non,quia diuiſio debet eſſe per oppoſita, ſed operari & cooperari nō ſunt oppoſita,igitur .

2. Secundo arguitur.Cooperari ꝑtinet ad inferius agēs, ſed gratia principalius operatur,quàm liberum arbitrium,ergo non debet dici cooperans.

3. Tertio ar.Gratia gratum faciens eſt una tantū in uno homine,cū ſit ſufficiens, ſed idem non pōt eſſe prius, & poſterius,ergo gratia non eſt diuidenda in præuenientem,& ſubſequentem.

4. Quarto arguitur.Gratia ē diuinæ dilectiōis effectus, ſed Dei dilectio nūquam eſt ſubſequens, ſed ſemper prǽueniens, iuxta illud primæ Ioh. iiii. Ipſe prior dilexit nos,ergo nulla ē gratia ſubſequēs. *1. Ioh.4.*

De gratia & libero arb. lib.1. Cōtra, quo ad primum dicit Aug. Cooperando Deus in nobis perficit, quod operando incipit,quia ipſe,ut uelimus operatur incipiēs,qui uolentibus cooperat ꝑficiēs, ſed operationes Dei quibus nos mouet ad bonum,ptinēt ad gratiam,igit. Et quantum ad ſm ſic ar.quia gratia Dei ex eius miſericordia prouenit.Sed in pſal.dicit Miſericordia eius præueniet me.Et iterū miſericordia eius ſubſequet me.Notandum ſecundū Tho.Et ſecundū Bona.quòd diuiſio gratiæ poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſm diuerſitatem ſpecificam , uel etiam numeralem in eodem ſubiecto.Alio modo ſecundū diuerſitatem effectiuam. *1.2.q. 111.ar.8 3.d.17. q.1.*

Con.1. Hoc præmiſſo, ponenda ē talis concluſio. Gratia gratū faciens in una anima eſt una tantum ſecundum rationem ſpecificam , ac etiam numeralem , licet habeat diuerſitatē effectiuam. Primam partem probat beatusBon.ubi ſupra, quia in corporalibus eadem eſt lucis influentia,quæ fugat tenebras,&aerem illuminat, ergo & in ſpiritualibus eadē eſt gratia,quæ culpam expellit,&ad bonum diſponit,hęc autem uideretur eſſe potiſſima cauſa diſtinctionis gratię, & gratiæ.Item unius acceptati eſt tm̄ vna acceptatio , & per conſequens una ratio acceptandi, ſed gratia gratum faciens eſt ipſa ratio acceptādi,igitur Secundam partem declarat doctor ſanctus, vbi ſupra,qa gratię gratum faciētis eſt duplex effectus, uidelicet eſſe gratum,&operari meritorie. Et quantum ad primum effectum dicitur gratia operans nō effectiue, ſed formaliter , ſicut albedo dicitur facere ſuperficiem albam.Et

quan-

quantũ ad ſecundum dicitur cooperans. Præterea gratia primo ſanat. Secũdo monet ad bonum uolẽdum. Tertio ad bonũ uolitum efficaciter operandum. Quarto ad perſeuerãdum in bono. Et quinto ad perueniendum ad gloriam. Inquantum ergo gratia cauſat primum effectum, dicitur præueniens reſpectu ſecundi. Et prout cauſat ſecundum, dicitur ſubſequens reſpectu primi, & ſic conceditur iuxta illud, quod dicit Aug. lib. de natura, & gratia. Præuenit, ut ſanemur. Subſequitur, vt ſanati vegetemur. Præuenit, vt vocemur. Subſequitur, vt glorificemur.

1\. Ad primum argumentum dicendum, quod operari, & cooperari ſunt eiuſdem gratię, ſed tamen ſunt effectus diuerſi, vt dictum eſt.

2\. Ad ſm arg. dicendum, ꝙ operari non ſolum pertinet ad agens ſecundarium, ſed ẽt attribuitur omni adiuuanti ad finem attingẽdum, homo autem per gratiam adiuuatᷓ, bonum uelit, & faciat.

3\. Ad tertium ar. dicendum, quod illa ratio probat, quod in vno hoĩe eſt vnica gratia ſecundum eſſentiam.

4\. Ad quartum ar. dicẽdũ, ꝙ dilectio Dei eſt aliquid æternum, ideo nũquam dici põt, niſi prçueniens, ſed effectus gratię eſt temporalis, qui poteſt præcedere, & ſubſequi reſpectu diuerſorum.

Vtrum gratia gratis data recte diuidatur ab Apoſtolo. 1. Cor. 12.

D. Thom. 1. 2. q. 111. ar. 4.

TErtio quæritur. Vtrum gratia gratis data, cõuenienter diſtinguatur ab Apoſtolo primę ad Corinth xii. ubi dicit. Alii p ſpiritum dat ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ, alii fides, alii gratia ſanitatũ, alii operatio uirtutũ, alii ꝓphetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarũ, alii iterpretatio ſermonũ. 1. Cor 12.

Primo arguitur, quòd nõ, quia multa ſunt alia dona nobis a Deo gratis data, quæ tamen Deo gratos nos non faciunt, igitur. 1.

Secundo arguitur. Spes, & charitas, non ponuntur inter gratias gratis datas, ergo nec fides eſt ponenda. 2.

Tertio ar. Operatio ſanitatũ, & loq diuerſa genera lĩguarũ, ſunt quędã miracula, ergo non debent diuidi contra operationem uirtutum. 3.

Contra eſt Apoſtolus, vbi

ſupra. Notandum ſecundum Tho. q gratia gratis data ad hoc ordinať, vt vnus hõ alteri cooperet, vt reducať in Deum. Hõ autem ad hoc operari nõ põt interius, mouẽdo, hoc .n. ſolius Dei eſt, ſed ſolũ exterius docendo, vel perſuadendo. Talis ergo gratia ſub ſe cõtinet illa quibus homo indiget ad hoc, vt inſtruať alterum in rebus diuinis, quæ ſunt ſupra facultatem naturalis rationis. Ad hoc autẽ tria requiruntur. Primum eſt plenitudo cognitionis. Secundũ eſt efficacia confirmationis, & probationis. Tertium eſt euidentia prolationis. Quantum ad primum tria ſunt neceſſaria. Primum eſt, q principia illius noticiæ ſint ei certiſſima, & quãtum ad hoc ponitur fides non quidem, ſecũdum q eſt virtus iuſtificans hominem in ſeipſo, ſed ſm q importat quandam ſupereminentem certitudinem eorũ, q̃ ſunt fidei. Secundum eſt, q ille recte ſe habeat circa principales concluſiones talis ſcientię, & ſic ponitur ſermo ſapientiæ, quæ eſt cognitio diuinorum, accipiẽdo ſapiẽtiam, prout importat quãdam abundantiam cognitionis diuinorum per quam hõ poſſit non ſolum recte ſapere in ſeipſo de diuinis, ſed ẽt alios inſtruere, & contradicẽtes reuincere. Tertium eſt, vt etiam abundet exemplis, & cognitione effectuũ, p quos interdum oportet manifeſtare cauſas, & quãtũ ad hoc ponitur ſermo ſcientię, qui ẽ cognitio rerum humanarum. Confirmatio autem in his, q̃ ſũt ſupra rationem, habet fieri per opera diuinæ uirtuti ꝓpria, ſiuæ ſint ad ſanitatem corporum, & quantũ ad hoc ponitur gratia ſanitatum, ſiue pręciſe ordinentur ad manifeſtationem diuinæ poteſtatis, ſicut qđ ſol ſtet, aut tenebræ, & quantum ad hoc ponitur operatio virtutum, ſiue ad manifeſtationem eorũ, quæ ſolius Dei eſt ſcire, cuiuſmodi ſunt futura contingentia, & occulta cordium. Et ſic quantum ad primum ponitř prophetia & quantum ad ſecundum diſcretio ſpirituum. Facultas autem proferendi poteſt attendi, vel quantum ad idioma, in quo poſſit aliquis intelligi. Et ſecundũ hoc ponuntur genera liguarum, vel quantum ad ſenſum, ſiue expoſitionẽ eorũ, q̃ ſũt proferenda, & quantum ad hoc ponitř interpretatio ſermonũ.

His præmiſſis, ponenda eſt *Con. 1.*
talis cõcluſio. Conuenienter

di

diuitur gratia gratis data in prædicta nouem membra, patet ex dictis.

1. Ad primum argumentum dicendum, quòd non omnia beneficia diuinitus data dicũtur hic gratiæ gratis datæ, ſed ſolum illa, quæ excedunt facultatem naturæ humanæ.

2. Ad ſecundum argumentum, patet ſolutio ex dictis.

3. Ad tertium agumentum dicendum, quòd gratia ſanitatum diſtinguitur a generali operatione virtutum, quoniam habet ſpecialem rationem inducendi ad fidem, ad quam aliquis magis prõptus reddit̃, ex eo quòd per uirtutem fidei, ſanitatem aſſequit̃. Similiter etiam loqui variis linguis, & ĩterpretari ſermones habent ſpeciales quaſdã rationes inducendi ad fidẽ.

Vtrum ad iuſtificationem peccatoris requiratur gratia.

D.Tho in q.diſp de verit q.28. ar.2.& 1.2.q.113.ar.5.

CIrca tertiũ ſuperius propoſitum in hac ſecunda parte huius quinti tractatus, videlicet circa neceſſitatem, & vtilitatem gratię. Primo q̃ritur. Vtrũ ad peccatoris iuſtificationem, quę ẽ maximũ opus Dei neceſſario requiratur gratia.

Primo ar. contra ſuppoſitum probando, quòd iuſtificatio peccatoris non ſit maximum opus Dei, quia glorificatio iuſti eſt aliqd maius, quàm iuſtificatio impii, cùm gloria ſit maior gratia. 1.

Secundo argu. Iuſtificatio impii ordinatur ad bonum ꝑſonę particularis, bonũ autẽ vniuerſi eſt maius, quàm bonũ unius hominis, vt patet. 1. ethico. ergo maius opus Dei eſt opus creationis mundi, quàm iuſtificatio impii. 2.

Tertio ar. ꝙ ad ipſam non neceſſario requirat̃ gratia, qa dicit dominus. Ego ſum qui deleo iniquitates tuas propter me, ergo deletio culpę, erit ante habitum gratię. 3. *Eſa.* 43.

Quarto arguitur. Deus creat ſine medio, ergo etiam recreat, ſiue iuſtificat ſine aliquo medio. 4.

Quinto arg. Homo lapſus fuit ab innocẽtia in culpam, ergo poteſt homo reſtitui in puram innocẽtiam, ſed hæc eſt media inter culpam, & gratiam, igitur.

Contra. quantũ ad primũ Auguſ. exponens illud Ioan. xiiii. Maiora horum faciet, dicit, maius opus eſt, vt ex impio fiat iuſtus, q̃ creare cœlũ &

& terram. Et in collecta dicitur. Deus, qui omnipotentiam tuam parcẽdo maxime, & miſerando manifeſtas. Et quantum ad ſm dicitur ad Rom.iii. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius &c. Primo notandum, ꝙ ſicut tangit do-
3.d. 33. q.1. ctor deuotus, Iuſtitia quandoq; ſtrictiſsime ſumitur pro rectitudine in inflictione pœnæ iuxta exigentiam culpę, & ſic diuiditur contra miſericordiam. Proprie autem iuſtitia dicitur rectitudo ordinans hominem ad alterum, reddendo ei quod ſuum eſt, & ſic eſt uirtus cardinalis. Aliquando uero ſumitur iuſtitia large pro qualibet aĩæ rectitudine, ſiue ĩ declinãdo a malo, ſiue faciendo bonũ, & hoc modo quilibet homo ſanctus dicitˋ iuſtus. Hoc ergo modo iuſtitia continet oẽm uirtutem & maxime charitatem, per quam anima gratificatur. Vnde dicit Ambro. ſuper Lucam, ꝙ iuſtitia communis eſt uirtus. A iuſtitia ergo hoc modo ſumpta dicitˋ iuſtificatio, prout hic ſumitˋ. Et poteſt tripliciter ſumi. Vno modo pro actione iuſtificantis effectiue. Et hæc iuſtificatio eſt ipſa diuina uolitio. Secundo modo pro iuſtificatione formali, quæ eſt ipſe actus formalis formæ iuſtificatiuæ, nec differt realiter, vt quidam dicunt a forma. Sed cõtra, quia poteſt eſſe ſeparata iuſtitia creata per potentiam Dei abſolutam a quocũque iuſto, & tunc non iuſtificabit, ergo erit ſine actu formali, & ſic nõ ſunt idem realiter. Sic enim arguit philo. *Topico. lib.7.* de eodem & diuerſo. Tertio modo ſumitur iuſtificatio paſſiue. Et hoc modo tripliciter ſm Bonau. Quandoq; .n. *4.d.17. q.1.* dicitˋ iuſtificatio ad iuſtitiam præparatio, qñq; iuſtitiæ ſuſceptio, quandoq; uero in iuſtitia exercitatio. Hic autem principaliter ſumitˋ ſecundo modo. Secundo notãdũ, ꝙ ſicut dicit Thom. Iuſtificatio *1. 2. q. 113. ar.1.* paſsiue accepta pro receptione iuſtitię, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo per modum ſimplicis generationis, quę eſt ex priuatione ad formã. Et hoc mõ competeret ei, qui nullũ habens peccatũ, iuſtitiam acciperet, ſicut Adã dicitur accepiſſe iuſtitiã originalem. Alio modo ſecundũ rationẽ motus, qui eſt de contrario in cõtrarium. Et ſecũdum hoc nominat tranſmutationem de ſtatu culpæ ad ſtatum iuſtitiæ. Et hoc modo hic principaliter loquimur de iuſtificatione. Tertio notã

dum

i.2.q. 113. 4.d. 17.

dúm ſecundum Tho. & bea. Bon.ꝙ ad iuſtificationem impii quattuor cócurrunt.ſ. infuſio gratiæ, motus liberi arbitrii in Deũ & motus liberi arbitrii in peccatũ, qui dicit contritio, & remiſſio culpæ, ſiue peccati expulſio. Sicut.n. dicit Bonauen. vbi ſupra. Deus infundẽdo gratiam expellit culpam, ſed non infundit gratiam, niſi ei qui concordat gratię aduenienti, & peccatũ expellenti, gratię aũt ut aduenienti, concordat ꝑ motum liberi arbitrii in Deum gratiæ vero ut peccatũ expellenti, concordat ꝑ motũ contritionis, ſunt autẽ prędicta quattuor ſimul tempore, ſed tamen ordine naturæ vnum eſt altero prius. Et inter ea, naturali ordine primum eſt gratiæ infuſio: Secũdum motus liberi arbitrii in Deum. Tertium motus liberi arbitrii in peccatum. Quartũ vero eſt remiſſio, ſiue expulſio culpę. Quod ſic declarat Th. quia in quolibet motu naturaliter primum eſt motio ipſius mouentis. Secundum eſt diſpoſitio, ſiue motus mobilis. Vltimũ vero eſt finis, vel terminis ad quẽ terminatur motio mouẽtis In iuſtificatione autem impii, gratię infuſio eſt ipſa motio Dei mouentis, remotus autem, vel diſpoſitio mobilis eſt duplex motus liberi arbitrii, ſcilicet in Deum, & in peccatum. Et quia ille, qui iuſticatur ex eo amariſſime deteſtatur peccatũ, quia eſt cõtra Deum, ideo motus liberi arbitrii in Deũ naturaliter præcedit liberi arbitrii in peccatum cum ſit cauſa, & ratio eius. Terminus autem, vel finis in iuſtificatione impii eſt remiſſio culpę. Sed cõtra arguit, quia in qualibet mutatione terminus a quo p̃cedit terminũ ad quẽ, ſed iuſtificatio incipit a malo, & terminatur ad bonum gratię. Item prius eſt recedere a malo, quàm accedere ad bonum, ſed infuſio gratię ꝑtinet ad acceſſum ad bonũ, & remiſſio culpæ ad receſsũ a malo, igitur. Item, aut culpa expellitur quando eſt, aut qñ non eſt. Non ſecundũ, q̃a tunc ipſa non exiſtente, diceretur ſemper expelli. Nec primum, quia quando culpa eſt in anima, non eſt ibi gratia, ergo ante expellitur culpa, q̃ infundatur gratia. Item ſi Deus ſucceſſiue operaretur, prius tempore expelleret culpã, quam infunderet gratiam, ergo iuſtificando in inſtanti prius natura expellit culpã, quam infundat gratiam. Ad pri

primum dicendum, quod ſi-
cut dicit Bonauen. Terminus
ad quem non eſt gratię infu-
ſio, ſed magis ſubiectum eſſe
gratum, & mundatum, & gra
tia informatũ. Infuſio enim
gratię hic dicitur actio ipſius
infundentis, & non informa
tio recipientis. Prius autem
naturaliter eſt gratia a Deo
producta, quàm ſit peccati ex
pulſio. ac.n. Deus expellit pec
catum per gratiam, ſicut ſol
tenebras per radios. Radii
autem prius naturaliter ſunt
producti, quàm tenebras ex-
pellant. Ad ſecundum dicen-
dum, ꝙ ſicut dicit Tho. vbi ſu
pra, licet ex parte mobilis re
ceſſus a termino, a quo natu-
raliter præcedat terminũ, ad
quem prius enim eſt ſubiectũ
denudari ab oppoſito, quàm
informari alio oppoſito, ſed
ex parte agentis eſt econuer-
ſo, ſicut ex parte ſolis prius eſt
illuminare, quam tenebras re
mouere, licet vtrunque ſit ſi-
mul tempore. Infuſio aũt gra
tiæ, & remiſſio culpę dicũtur
ex parte Dei iuſtificantis, ideo
naturaliter prior eſt gratię in
fuſio, quàm culpę remiſſio Ex
parte autem hominis iuſtifi-
cati ordine naturę prius eſt li
berari a culpa, quàm gratia ĩ
formari. Ad tertiũ reſpondet
Bon. quod quia expulſio eſt
mutatio ſubita, & in mutatio
ne ſubita ſimul eſt fieri, & fa-
ctum eſſe, ideo ſimul eſt expul
ſio culpæ, & expulſũ eſſe. Vñ
expellitur quando primo nõ
eſt, nec ſemper dicitur expel-
li, ſed ſolum in primo inſtan
ti, in quo non eſt. Ad aliud re
ſpondet Bonau. ꝙ ſi Deus iu
ſtificaret, ſucceſſiue per aliud
mundaret animam, quã per
gratiam, & tunc eſſet alius or
do naturæ. Quarto notandũ,
quod ſicut dicit Thom. Aliꝙ 1.2.q.
opus poteſt dici magnum du 113.ar.
pliciter. Vno modo ex parte 1.
modi agendi, & ſic maximũ
eſt opus creationis, quãdo ſit
aliquid ex nihilo. Alio modo
ꝓpter magnitudinem eius ꝙ
ſit, & ſic maius eſt opus iuſtifi
cationis impii, quæ termina-
tur ad bonum gratię, quam
creatio cœli, & terræ, quæ ter
minat ab bonum naturę Sci
endum tñ, quod aliqd dicĩ
magnum dupliciter. Vno mo
do ſecundum quantitatẽ ab-
ſolutã, & ſic donũ gloriæ ma
ius eſt, q̃ donũ gratiæ iuſtifi-
cãtis, & ſm hoc, glorificatio
iuſti eſt maius opus, q̃ iuſtifi-
catio impii. Alio modo ſecũ-
dum quantitatem proportio
nis, ſicut dicitur mons paruus
& milium magnũ. Et hoc mo
do, donũ gratię iuſtifican-
tis impium eſt, maius quam
donum

domum gloriæ beatificantis iuſtum. Plus enim excedit bonum gratię dignitatē impii, qui tantūmodo dignus erat pœna, q̄ domū glorię dignitatem iuſti, qui ex hoc ipſo, ꝙ eſt iuſtificatus, eſt dignus gloria, & ideo dicit Augu. ſupra Ioh. Iudicet q poteſt. Vtrum maius ſit iuſtos Angelos creare, q̄ impios iuſtificare, certe ſi æqualis eſt vtrunque potentię, hoc maioris eſt miſericordię. Nec tamen ex eo, quod iuſtificatio dicit maximum opus Dei ſequitur, ꝙ ſit opus miraculoſum, qm̄ nō fit pręter ſolitum, & conſuetum ordinem, niſi forte quando Deus tam uehemēter mouet animā, quod ſtatim quandam perfectionem iuſtitię aſſequitur, ſicut fuit in conuerſione Pauli, adhibita etiam exterius miraculoſa proſtratione. Et ideo conuerſio Pauli tanquam miraculoſa in Eccleſia celebratur.

Aug. ſuper Ioh.

Con. 1. His p̄miſſis ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Ad iuſtificationem ipſi neceſſario requiritur gratia Probat Bona. quia per peccatum homo ſeparatur a Deo, & cū iuſtificatur vnitur Deo, ſed iſta unio non fit ſine diſpoſitione conueniente, per quā efficitur gratus Deo, igitur. Item non decet eſſe poſt hūc ſtatum, niſi duo loca ſcilicet pœnæ & gloriæ, ergo non decet hominem eſſe, niſi in ſtatu, in quo ſit dignus pœna, vel gloria, ergo neceſſe ē hominem mortalem eſſe, vel in culpa, uel in gratia. Sed per iuſtificationem recedit a culpa, ergo neceſſe eſt ſibi gratiam conferri.

Secunda concluſio. Gratiæ infuſio naturaliter præcedit expulſionem culpæ, patet ex tertio notabili. *Con. 2.*

Tertia cōcl. Iuſtificatio impii ſm̄ magnitudinē proportionalē, ē maximus opus Dei, nō tñ miraculoſū dici debet, patet ex quarto notabili. *Con. 3.*

Ad primum argu. patet ex quarto notabili. 1.

Ad ſecūdū arg. dicit Tho. ꝙ bonum uniuerſi eſt maius, quam bonum particulare unius, ſi accipiatur utrunque in eodem genere, ſed bonū gratię unius, maius eſt quàm bonum naturæ totius uniuerſi. 2.

Ad tertiū arg. dicendū, ꝙ ſolus Deus delet affectiue, gratia autem formaliter delet. 3.

Ad quartū arg. dicendum, quòd non eſt ſimile, qa creare non præſupponit materiam adiacentem, iuſtificare vero reſpicit materiā ſubiectā. 4.

Ad quintū argumentū dicit 5.

4.d.8. cit Bon. ꝙ Deus de potentia abſoluta, poſſet delere culpã non infundendo gratiam,tñ ex largitate miſericordiæ, ſi decreuit auferre malum, per quod homo diſplicet Deo,ut ſimul detur bonũ, per quod homo Deo placeat, iõ de facto.nunquã expellit culpam, quin ſanctificet animam inhabitando eam per gratiam.

Vtrum liberum arbitrium ſine gratia poſſit cauere omne peccatum.

D.Tho.in q diſp.de ueri.q.28. ar.3.Sco 3.d.27.q.1.

QVAESTIO II.

SEcundo quęritur. Vtrum liberum arbitrium hominis poſsit cauere ſine gratia oẽ peccatum mortale, diabolum uincere, & omnia mandata Dei implere,ſiue an gratia ſit neceſſaria ad iſta.

1. Primo arg. ꝙ gratia non ſit neceſſaria ad cauendum oẽ peccatum mortale, quia
Rom. 2. dicit Apoſt.ad Rom.2. Gentes, quę legem non habent, &c.uidetur Apoſt. increpare Iudęos in hoc, quod gentes ſine lege data ſeruabãt legẽ, ergo cauebant ab omni peccato, & tamen uidetur,quod non habuerunt gratiam.

Secundo arg. Dicit Augu. 2.
Nullus peccat in eo ꝙ uitare De Libe.
non poteſt, ant ergo poteſt arb.li.3.
quis uitare peccatum,uel nõ, ſi non,ergo non peccat,ſi ſic, habetur propoſitum.

Tertio arg.Dicit Anſel.Li 3.
berum arbitriũ eſt poteſtas De libe.
ſeruandi rectitudinẽ propter arb.li.1.
ſe,ergo mediante lib.arb. poteſt non peccare.

Quarto arg. quod non ſi- 4.
ne gratia poſſit vincere dia- Libr. de
bolum quia dicit Ber. quod libe.arb.
liberum arbitrium eſt potentiſſimum ſub Deo.

Quinto arg.Spiritus luxu- 5.
rię uincitur per continentiã, & ſpiritus iracundiæ per patientiã,& ſic de aliis,ſed continentia, & patientia poſſunt haberi abſque gratia gratum faciente.

Sexto ar. quod ſine gratia 6.
poſſint oĩa mandata Dei impleri, quia dicitur Deut.30. Deu.30.
Mandatum, quod ego pręci- Mat.11.
pio tibi,non eſt ſupra te.

Septimo arg.Matt.11.dici 7.
tur. Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue.

Contra.Quia uidetur eſſe hæreſis Pelagiana, quod lib. arbi. ad prędicta ſufficiat ſine gratia. Primo notandum
ſecundum Sco. quod peccatũ 1. d.27.
vno modo poteſt accipi pro q.1.
ipſo

ipſo actu elicito deformi, loquendo de peccato commiſſionis. Alio modo pro macula, quæ manet poſt actum elicitum, ſiue pro reatu permanente, quouſq; fuerit peccatum deletũ per pœnitentiã. Secundo modo dicendum, ꝙ liberum arbitrium non põt ex ſe cauere omne peccatum mortale pro ſtatu iſto, quia anima ſine gratia, aliquo peccato maculatur, uel originali, uel actuali, a quo non liberatur, niſi per gratiam. Et ſi quæras vtrum hoc ſit propter immediatam oppoſitionem culpę, & gratię. Dicendum, quòd non, quia põt aliquis eſſe in puris naturalibus tã ſine gratia, ꝙ ſine culpa. Secundo notãdum, quòd

3.d.28. q.8. ſicut dicit B. Bonau. non eſt idem dicere reſiſtere aduerſario, & uincere aduerſariũ. plus .n. importãt victoria, ꝙ reſiſtẽtia. Reſiſtentia nanque in hoc conſiſtit, ꝙ quis non cõſentiat ſuggeſtioni diabolicæ, ſed victoria conſiſtit in aſſequendo oppoſitum eius, quòd diabolus intẽdebat. Intendebat autem diabolus reddere hominem inimicũ Deo, & facere dignum æterno ſupplitio. Tunc igitur uincit homo aduerſarium, quando reſiſtit, ita quod efficitur maior Dei amicus, & meretur regnum æternum. Tertio notandum, quòd ſicut dicit Bonau. ubi ſupra, mandata Dei cõtingit dupliciter impleri. Primo modo quantum ad genus, ſiue ſubſtantiam operis, & ſic poſſunt impleri ſine gratia gratum faciente, ſine qua etiam poteſt homo Deũ ſup oĩa diligere, vt aliàs dictum eſt. Naturalis enim ratio dictat ſummum bonum eſſe ſumme diligẽdũ, & ideo uoluntas naturaliter hoc poteſt. Alio modo quantum ad intentionem mandãtis, ſcilicet Dei, qui uult ipſa præcepta ex charitate a nobis impleri, ut proſint nobis ad gloriam, & hoc modo non poſſunt impleri ſine charitate, & gratia. Quod nõ eſt ſic intelligẽdum, quod ille, qui implet p̄ceptum ſine gratia peccet, hoc enim eſt ualde inconueniens dicere, ſed ſic eſt intelligendum, quòd nõ meretur vitam æternã, niſi ex charitate impleat.

His p̄miſſis, ponendę ſunt tres concluſiones. Con.1. Prima eſt: Licet homo non poſſit ſine gratia vitare peccatum, accipiendo peccatum pro macula, uel reatu manente poſt actũ, bene tamen accipiendo peccatum pro actu deformi

Prima pars patet ex primo notabili. Secundã partẽ probat Scotus ſic, quia tempore, quo poteſt haberi deliberatio de peccato, cum deliberat homo nõ peccat mortaliter. completa autem deliberatione, poteſt cauere peccatum cum omne peccatum ſit uolũtarium, ſi autem non poteſt deliberare, hoc eſt, quia non habet vſum rationis. Et ideo tunc non peccat.

Con.2. Secunda conc. Liberũ arbitriũ abſq; omni gratia, põt reſiſtere diabolo nõ tñ ipſũ uincere. prima pars probaẽ, quia liberũ arbitriũ ſemper manet liberum, ergo non poteſt cogi a dæmone. Dicit tñ doctor deuotus ꝙ non põt liberum arbitrium ſe ſolo reſiſtere cuiuſcunq; tẽtationi. Dat exemplum de pugile, qui cum ſe cooperit ex una parte cõtra ictũ, & ex altera diſcooperit, a magis experto pugnatore reditur, ſic cũ hõ conatur uitare aliq̃ tentationẽ in aliã incidit. Secunda pars ſic probatur a Bon. quia quicquid homo faciat, & quicq̃d caueat quandiu eſt ſine gratia gratum faciente, manet in culpa, ſed quandiu eſt in culpa, ſeruus eſt diaboli, igiẽ. Apoc. 2.3. Item uincenti debetur corona, ut habetur Apoca. 2. & 3, ſed nulli debetur corona, niſi ei, qui habet gratiam, igitur.

Con.3. Tertia concl. Poteſt liberũ arbitrium hominis abſq; gratia implere mandata Dei quã tum ad genus, ſiue ſubſtantiã operis, ſed non quantum ad intentionem, & ſpecialem acceptationem mandantis. Prima pars ſic probatur ſecundum Bonau. quia nihil difficilius eſt, quam animam ſuam ponere pro alio. iuxta illud Io.15. Maiorem charitatem nemo habet, &c. ſed abſq; gratia gratum faciente, põt quis mortem pro alio ſubire, ergo multo magis omnia genera aliorum mandatorum implere. Secunda pars ſatis patet ex tertio notabili. Io.15.

Ad primum arg. dicendũ, ꝙ Gentiles non erant obligati ad legem Moyſi, ideo poterant iuſte uiuere ſeruando legẽ naturæ, & ſic ipſi facti sũt ſibiipſis lex, id eſt per legẽ naturæ ſcriptam in cordibus ſuis direxerunt ſe, recte uiuendo, ſed non tamen vixerunt ſine omni gratia. Gratia enĩ potuit eſſe in eis abſque obſeruatione legis Moſaycę. 1.

Ad ſecundum arg. dicendũ, ꝙ ille, qui caret gratia, poteſt cauere ne reſiſtat gratię, ſed non poteſt ſine gratia cauere a peccato, ſi .n. non 2.

reſiſtat

reſiſtat gratię iuſtificabitur.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ quantum eſt ex parte liberi arbitrii, poteſt ſeruari iuſtitia, quando habetur, ſed non quando non habetur.

4. Ad quartum arg. dicendũ, ꝙ illud dictum Bernardi eſt intelligendum quantum ad priuationem coactionis, non quantum ad potentiam obtinendæ uictorię.

5. Ad quintum arg. dicendũ, ꝙ licet quis abſq; gratia poſſit reſiſtere ſpiritui luxurię, illa tñ reſiſtentia triũphus dici nõ põt, pro eo quòd ex hoc, nullam aſſequitur palmam.

6. Ad ſextum arg. dicendum, ꝙ ideo mãdatum dicitur nõ eſſe ſupra hominem, quia poteſt homo ex libero arbitrio illud implere quantũ ad ſubſtantiam operis. Et pręterea, quia gratia Dei præſto ẽ vnicuique ſe diſponenti, per quã põt mandatum impleri, q̃tũ ad acceptationem mandãtis.

7. Ad ſeptimum arg dicẽdũ, quòd illud intelligitur reſpectu habẽtis charitatem, & eſt exemplum in auibus, quæ facile uolant, quando habent pennarum abundantiam, quãdo uero pennis priuantur, uolare non poſſunt.

Vtrum liberum arbitrium poſſit ſe preparare ad gratiam.

D.Thom. in q.de ueritat.q. 24. ar.15.

QVAESTIO III.

TErtio quęritur. Vtrum liberum arbitrium poſſit ſine gratia gratis data ſe ſufficienter diſponere ad gratiam gratumfacientem.

Primo arg. quòd ſic, quia dicitur Zach.1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos, ergo poteſt liberum arbitrium ad Deum conuerti, ſe autẽ conuertendo ad Deũ, ſe diſponit ad gratiã, igitur. 1. *Zach.1.*

Secundo arg. Facienti qđ in ſe eſt Deus donat gratiã, ſed illud in nobis eſſe dicitur, quod eſt in potaſtate noſtra, igitur. 2.

Tertio argu. Prouerb.16. dicitur, quòd hominis eſt animum præparare, ſed illud dicitur eſſe hominis, quod per ſeipſum poteſt, igitur. 3. *Pro.16.*

Cõtra Ioã.6. Nemo põt uenire ad me, niſi pater, qui miſit me traxerit eũ. Primo notãdum, quòd ſicut dicit Bon. Vix aut nunquam deſtituitur liberum arbitrium omni gratia gratis data. Nomine enim gratiæ gratis datę, non ſolum intelligimus ea, quæ Paulus enumerat. 1. ad Co- *Ioan. 6.* *1.d.28.*

1.Co.11. rinthi.11.ſed etiam hic dicitur gratia gratis data, omne ſuperadditum naturalibus ad bonum,ſiue illud ſit habitus, ſicut timor ſeruilis, ſiue actus,ſicut aliqua vocatio, vel locutio, vel interior inſpiratio,ſiue excitatio. Secūdo notādum, quod ſicut dicit Beat. Bonauen. vbi ſupra ordine liberi arbitrii, & diuinę gratiæ ſatis expreſſe inſinuat Augustinus ſic dicens. Initiū nostrę ſalutisDeo miſerante habemus,vt acquieſcamus ſalutari inſpirationi noſtræ poteſtatis ē,vt adpiſcamur, quòd adipiſcendū cognouimus diuini eſt muneris,vt non labamur diuini eſt muneris,& noſtrę ſolicitudinis. Ex quibus verbis patet,quòd cum ſint ī ſalutis opere iſta quatuor,uidelicet inuitare, acquieſcere, adiuuare,& permanere. Primum eſt inſpirationisDei.Secundū eſt libertatis arbitrii, Tertium eſt diuini muneris. Et quartum eſt noſtræ ſolicitudinis, & diuini adiutorii. Tertio notandum,quòd ſicut dicit Tho.Duplex eſt præparatio liberi arbitrii ad bonū. Vna eſt ad bonum opus meritorium,& ad beatitudinem habendam, & talia non poteſt fieri ſine habituali gratia gratum faciente. Alia eſt ad

De Eccſ. dogma. lib.1.

1.2.q. 106.ar.1

conſequendum ipſum gratiæ habitualis donum.

His præmiſſis ponenda eſt talis cōcl. Licet ad meritoriè operandum & beatitudinem attingendam non poſſit fieri pręparatio volūtatis ſine habituali dono gratię gratum facientis. Præparatio tamen ad ipſam gratiam gratum facientem fieri poteſt ſine alia gratia habituali ſimilis ſpeciei, non tamen ſine aliqua gratia gratis data,nec ſine auxilio gratuito Dei intellectū mouentis. Prima pars patet, quia gratia gratum faciens ē principium merendi, vt aliàs dicetur.Secundam partem ꝓbat Tho.quia ſic procederet in infinitū. Tertiápartem ſic probat Richar. Quia cognitio gratiæ gratum facientis,ē ſupra facultatem naturę,ergo non poteſt intellectus per ſolam virtutem naturalem ad eius cognitionem eleuari,& per conſequens,nec voluntas poteſt eam deſiderare.Deſiderium enim præſupponit aliquam rei deſiderare cognitionem. Nunquàm autē directè, & de propinquo ad gratiam gratum faciētem ſe diſponit homo,niſi eam aliquo modo optet & deſideret, licet concedi poſſit aliqualem diſpoſitionem remotam & indirectā

Con.1.

poſſe

poſſe fieri abſque tali cognitione, & deſiderio gratię. Quartam partem ſic probat Tho.vbi ſupra, quia cum omne agens agat propter finem neceſſe eſt, quòd omne agens conuertat ſuos effectus ad ſuum finem, & cum ſecũdum ordinem agentium ſit ordo finium neceſſe eſt, quod ad ultimum finem conuertatur homo per motionem primi mouentis, quod omnia in ſeipsũ conuertit ſecundum communem intentionem boni, vt dicit Dionyſius, ſed ſpecialiter homines ad ſeipſum conuertit, ſicut ad ſpecialem finem, quem intendunt iuſti, & cui cupiunt adherere, ſicut vero bono. iuxta illud Pſal. Mihi autem adherere Deo bonum eſt. Quod ergo conuertatur homo adDeum, hoc non põt eſſe, niſi Deo ipſum conuertẽte. Pręparare autem ſe ad gratiam eſt ad Deum conuerti, ergo nõ poteſt homo ad gratiam ſe præparare, niſi per auxilium gratuitum Dei interius mouentis.

De diu. nom.li.1.

1\. Ad primũ ar. dicit Bonau. quod liberum arbitrium nunquàm ad Deum conuerteretur, niſi aliquo munere gratiæ excitaretur, quod quia præſto eſt, ideo dicit Dominus. Conuertemini. Conuerſio ergo illa, ſiue præparatio ſit quidem per liberum arbitrium, ſed a Deo adiutum.

Ad ſecũdum ar. dicit Tho. quod cũ dicit̃ homo facere, quod in ſe eſt, illud eſt in poteſtate hominis ſecundum, quod eſt motus a Deo. 2.

Ad tertium ar. dicendum, quod hominis eſt animum præparare, quia hoc facit per liberum arbitrium, ſed tamẽ hoc nõ facit ſine auxilio Dei mouentis. 3.

Vtrum exiſtens in gratia, per ſe ipſum poſſit bona operari.

D.Tho. in q. diſp. de uerita. q.24 art.8.

QVarto quæritur. Vtrũ exiſtens in gratia gratũ faciente per ſeipsũ poſſit bonum operari, & i bono perſeuerare abſque alio auxilio gratiæ.

Primo argu. quod ſic, quia niſi ſic, uideretur, quod gratia fruſtra daretur, uel quod ſit imperfecta. 1.

Secũdo ar. Dicit Ap ad Ro. 6. plus reſtitutũ ẽ homini per donũ Xpi, q̃ amiſerit p peccatũ Adæ, ſed Adã accepit vñ poſſet perſeuerare, ergo multo magis hoc nobis reſtituit per gratiam Chriſti, vt perſeue- 2. *Rom. 6*

uerare poſſimus,igitur, &c..

Contra quantũ ad primũ dicit Augu.lib.de natura, & gratia,quod ſicut oculus corporis pleniſſime ſane,niſi cãdore lucis adiutus non poteſt cernere,ſic & homo perfectiſſime ẽt iuſtificatus,niſi æterna lucæ iuſtitiæ diuinitus adiuuetur,recte viuere non põt,ſed iuſtificatus fit per gratiam, ergo hõ habẽs gratiam indiget alio auxilio gratiæ. Et quãtũ ad ſecundum.idem di li.de pſeuerãtia. Cur perſeuerantia poſcit a Deo,ſi nõ dat aDeo, perſeuerantia autem petit ẽt ab illis,quæ ſunt per gratiam iuſtificati.igitur. Notandum, quod ſicut di.Tho. perſeuerãtia dicitur tripliciter. Quãdo .n. dicitur habitus mentis diſponens ad firmiter ſtandum ne moueatur homo ab eo,quod eſt ſecundũ virtutẽ per triſtitias irruentes,vt ſic ſe habeat perſeuerantia ad triſtitias,ſicut continentia ad cõcupiſcẽtiã,ut philoſophus dicit, vbi etiam dicit, quod perſeuerantia eſt aliquid minus virtute, ſicut,& continentia. Alio mõ dicitur perſeuerãtia habitus, ſecũdum quem aliquis habet propoſitum perſeuerandi in bono. Alio modo dicitur perſeuerantia continuatio quædam boni, vſque ad finem vitę. Et hoc modo perſeuerantia non eſt habitus, nec operatio proprie, ſed eſt circunſtantia quędam virtutis,&bonæ operationis.

Augu.in lib.de natura, & gratia.

Libro de perſeuerantia.

1.2.q. 109.

Eth.li.6

His præmiſſis, ponenda ẽ talis cõcluſio.Exiſtens in gratia gratum faciente,licet non indigeat alio auxilio gratiæ ad habendam perſeuerantiã duobus primis modis dictã, tamen ad bene operandum, & perſeuerantiam tertio mõ dictam indiget alio auxilio gratiæ, ſumendo gratiam pro gratuito auxilioDei,ſed non pro gratia habituali. Primã partem probat Tho.quia pſeuerãtia vtroque illorũ modorũ dicta, ſimul infunditur cum gratia,ſicut & cæteri habitus virtuoſi. De hoc tamen poſtea amplius dicetur. Secũdam partẽ probat ipſe Tho. Primo quidem ratione generali,quia nulla res creata poteſt in quemcunque actum prodire,niſi virtute diuinæ motionis.Secundo ratione ſpeciali propter conditionem ſtatus naturę humanę, quæ quidem licet per gratiam ſanetur quantum ad mentem, remanet tamen in ea corruptio quantum ad carnem,per quam ſeruit legi peccati, vt dicitur ad Rom.7.etiam quædã ignorantię obſcuritas in in-

Con. 1.

Rom. 7.

intellectu ſecundum quam, vt dicitur ad Rom. 8. quid oremus ſicut oportet neſcimus, propter varios .n. rerum euẽtus, & quia etiã noſipſos nõ perfecte cognoſcimus, nõ poſſumus ad plenum ſcire, quid nobis expediat, ſecundum illud. Cogitationes mortalium timidę, & incertæ prouidentiæ noſtræ. Et ideo neceſſe eſt nobis, vt a Deo dirigamur, & protegamur. Tertia pars concluſionis patet, quia ſi ſic eſſet proceſſus in infinitum.

Rom. 8.

Sap. 9.

1. Ad primum ar. dicendum, ꝙ quęlibet creatura indiget a Deo cõſeruari in bono quod habet, & ideo ſi habens gratiã indigeat auxilio Dei, non propter hoc ſequitur, ꝙ gratia ſit ĩ vanum data, vel quod ſit imperfecta in ſe ſpecie ſua, quia etiam in ſtatu glorię homo diuino auxilio indigebit.

2. Ad ſm ar. dicẽdũ, ꝙ ſicut dicit Aug. Hõ in primo ſtatu accepit donum, per ꝙ perſeuerare poſſet, non autem accepit, vt perſeuerarer. Nunc aũt ꝑ gratiam Chriſti multi accipiunt donum gratiæ, quo perſeuerare poſſunt, & vlterius, ꝙ ꝑſeuerent, & ſic donũ Chriſti eſt maius q̃ delictũ Adæ. Facilius tñ hõ ꝑſeuerare poterat in ſtatu innocẽtiæ, ĩ quo nulla erat rebellio carnis ad ſpiritum, quam nunc poſſumus, qm̃ reparatio per gratiam Chriſti, & ſi ſit inchoata quãtum ad mentem, nondum tamen eſt conſummata quãtũ ad carnem, quod erit in patria, ubi homo nõ ſolum perſeuerare poterit, ſed etiã peccare non poterit.

Libro na tu. et gra tia.

Vtrum per gratiam gratum facientem poßimus mæreri de condigno vitam æternam.

D. Thom. in q. diſp. q. 24. ar. 2.

Qvinto quæritur. Vtrum per gratiam gratum facientem poſſimus apud Deum mœreri de condigno vitam æternam.

1. Primo argu. quod homo nihil poſſit mœreri apud Deum. Nullus enim mœretur in hoc, quod reddit alteri id quod debet, neque ex hoc quod ſibi proficit, & nihil alteri ſed ꝑ omnia bona, quę facimus Deo debitum reddimus etiam inſufficienter, & nihil Deo proficimus, ſed nobis, igitur.

2. Secundo arguitur, quod homo per gratiam non poſſit mœreri vitam æternam, quia dicitur. Non ſunt condigne paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ Rom. 8

& terram. Et in collecta dicitur. Deus, qui omnipotentiam tuam parcẽdo maxime, & miserando manifeſtas Et quantum ad ſm dicitur ad Rom.iii. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius &c. Primo notandum, ꝙ ſicut tangit doctor deuotus. Iuſtitia quandoq; ſtrictisſime ſumitur pro rectitudine in inflictione pœnæ iuxta exigentiam culpę, & ſic diuiditur contra miſericordiam. Proprie autem iuſtitia dicitur rectitudo ordinans hominem ad alterum, reddendo ei quod ſuum eſt, & ſic eſt uirtus cardinalis. Aliquando uero ſumitur iuſtitia large pro qualibet aĩæ rectitudine, ſiue ĩ declinãdo a malo, ſiue faciendo bonũ, & hoc modo quilibet homo ſanctus dicitͬ iuſtus. Hoc ergo modo iuſtitia continet oẽm uirtutem & maxime charitatem, per quam anima gratificatur. Vnde dicit Ambro. ſuper Lucam, ꝙ iuſtitia communis eſt uirtus. A iuſtitia ergo hoc modo ſumpta dicitͬ iuſtificatio, prout hic ſumitͬ. Et poteſt tripliciter ſumi. Vno modo pro actione iuſtificantis effectiue. Et hæc iuſtificatio eſt ipſa diuina uolitio. Secundo modo pro iuſtificatione formali, quæ eſt ipſe actus formalis formæ iuſtificatiuæ, nec differt realiter, vt quidam dicunt a forma. Sed cõtra, quia poteſt eſſe ſeparata iuſtitia creata per potentiam Dei abſolutam a quocũque iuſto, & tunc non iuſtificabit, ergo erit ſine actu formali, & ſic nõ ſunt idem realiter. Sic enim arguit philo. de eodem & diuerſo. Tertio modo ſumitur iuſtificatio paſſiue. Et hoc modo tripliciter ſm Bonau. Quandoq;.n. dicitͬ iuſtificatio ad iuſtitiam præparatio, qñq; iuſtitiæ ſuſceptio, quandoq; uero in iuſtitia exercitatio. Hic autem principaliter ſumitͬ ſecundo modo. Secundo notãdũ, ꝙ ſicut dicit Thom. Iuſtificatio paſſiue accepta pro receptione iuſtitię, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo per modum ſimplicis generationis, quę eſt ex priuatione ad formã. Et hoc mõ competeret ei, qui nullũ habens peccatũ, iuſtitiam acciperet, ſicut Adã dicitur accepiſſe iuſtitiã originalem. Alio modo ſecundũ rationẽ motus, qui eſt de contrario in cõtrarium Et ſecũdum hoc nominat tranſmutationem de ſtatu culpæ ad ſtatum iuſtitiæ. Et hoc modo hic principaliter loquimur de iuſtificatione. Tertio notãdum

3.d.33. q.1.

Topico. lib.7.

4.d.17. q.1.

1. 2. q. 113. ar.1.

1.2.q. 113. 4.d.17. dum ſecundum Tho. & bea. Bon. ꝙ ad iuſtificationem impii quattuor cōcurrunt. ſ. infuſio gratiæ, motus liberi arbitrii in Deū & motus liberi arbitrii in peccatū, qui dicitͬ contritio, & remiſſio culpæ, ſiue peccati expulſio. Sicut. n. dicit Bonauen. vbi ſupra. Deus infundēdo gratiam expellit culpam, ſed non infundit gratiam, niſi ei qui concordat gratię aduenienti, & peccatū expellenti, gratię aūt ut aduenienti, concordat p motum liberi arbitrii in Deum gratiæ vero ut peccatū expellenti, concordat p motū contritionis, ſunt autē prędicta quattuor ſimul tempore, ſed tamen ordine naturæ vnum eſt altero prius. Et inter ea, naturali ordine primum eſt gratiæ infuſio: Secūdum motus liberi arbitrii in Deum. Tertium motus liberi arbitrii in peccatum. Quartū vero eſt remiſſio, ſiue expulſio culpę. Quod ſic declarat Th. quia in quolibet motu naturaliter primum eſt motio ipſius mouentis. Secundum eſt diſpoſitio, ſiue motus mobilis. Vltimū vero eſt finis, vel terminis ad quē terminatur motio mouētis In iuſtificatione autem impii, gratię infuſio eſt ipſa motio Dei mouentis, remotus autem, vel diſpoſitio mobilis eſt duplex motus liberi arbitrii, ſcilicet in Deum, & in peccatum. Et quia ille, qui iuſticatur ex eo amariſſime deteſtatur peccatū, quia eſt cōtra Deum, ideo motus liberi arbitrii in Deū naturaliter præcedit liberi arbitrii in peccatum cum ſit cauſa, & ratio eius. Terminus autem, vel finis in iuſtificatione impii eſt remiſſio culpę. Sed cōtra arguit, quia in qualibet mutatione terminus a quo pcedit terminū ad quē, ſed iuſtificatio incipit a malo, & terminatur ad bonum gratię. Item prius eſt recedere a malo, quàm accedere ad bonum, ſed infuſio gratię ptinet ad acceſſum ad bonū, & remiſſio culpæ ad receſſū a malo, igitur. Item, aut culpa expellitur quando eſt, aut qn̄ non eſt. Non ſecundū, q̄a tunc ipſa non exiſtente, diceretur ſemper expelli. Nec primum, quia quando culpa eſt in anima, non eſt ibi gratia, ergo ante expellitur culpa, q̄ infundatur gratia. Item ſi Deus ſucceſſiue operaretur, prius tempore expelleret culpā, quam infunderet gratiam, ergo iuſtificando in inſtanti prius natura expellit culpā, quam infundat gratiam. Ad pri

primum dicendum, quod ſicut dicit Bonauen. Terminus ad quem non eſt gratię infuſio, ſed magis ſubiectum eſſe gratum,& mundatum,& gratia informatũ. Infuſio enim gratię hic dicitur actio ipſius infundentis, & non informatio recipientis. Prius autem naturaliter eſt gratia a Deo producta,quàm ſit peccati expulſio. ac.n.Deus expellit peccatum per gratiam, ſicut ſol tenebras per radios. Radii autem prius naturaliter ſunt producti, quàm tenebras expellant. Ad ſecundum dicendum,ꝙ ſicut dicit Tho.vbi ſupra, licet ex parte mobilis receſſus a termino,a quo naturaliter præcedat terminũ, ad quem prius enim eſt ſubiectũ denudari ab oppoſito, quàm informari alio oppoſito, ſed ex parte agentis eſt econuerſo,ſicut ex parte ſolis prius eſt illuminare,quam tenebras remouere, licet vtrunque ſit ſimul tempore. Infuſio aũt gratiæ, & remiſſio culpę dicũtur ex parte Dei iuſtificantis,ideo naturaliter prior eſt gratię infuſio,quàm culpę remiſſio Ex parte autem hominis iuſtificati ordine naturę prius eſt liberari a culpa, quàm gratia iformari. Ad tertiũ reſpondet Bon. quod quia expulſio eſt mutatio ſubita,& in mutatione ſubita ſimul eſt fieri,& factum eſſe,ideo ſimul eſt expulſio culpæ,& expulsũ eſſe. Vñ expellitur quando primo nõ eſt,nec ſemper dicitur expelli,ſed ſolum in primo inſtanti,in quo non eſt.Ad aliud reſpondet Bonau. ꝙ ſi Deus iuſtificaret, ſucceſſiue per aliud mundaret animam, quã per gratiam,& tunc eſſet alius ordo naturæ.Quarto notandũ, quod ſicut dicit Thom. Aliꝗ opus poteſt dici magnum dupliciter. Vno modo ex parte modi agendi, & ſic maximũ eſt opus creationis,quãdo ſit aliquid ex nihilo.Alio modo ꝓpter magnitudinem eius ꝙ ſit,& ſic maius eſt opus iuſtificationis impii,quæ terminatur ad bonum gratię, quam creatio cœli,& terræ,quæ terminat̃ ab bonum naturę Sciendum tñ, quod aliqd dicit̃ magnum dupliciter. Vno modo ſecundum quantitatẽ abſolutã, & ſic donũ gloriæ maius eſt, q̃ donũ gratiæ iuſtificãtis,& ſm hoc, glorificatio iuſti eſt maius opus,q̃ iuſtificatio impii. Alio modo ſecũdum quantitatem proportionis,ſicut dicitur mons paruus & milium magnũ. Et hoc modo, donũ gratię iuſtificantis impium eſt, maius quam

1.2.q. 113.ar. 1.

donum

donum gloriæ beatificantis iuſtum. Plus enim excedit bonum gratię dignitaté impii, qui tantūmodo dignus erat pœna, q̃ domū glorię dignitatem iuſti, qui ex hoc ipſo, ꝙ eſt iuſtificatus, eſt dignus gloria, & ideo dicit Augu. ſupra Ioh. Iudicet q poteſt. Vtrum maius ſit iuſtos Angelos creare, q̃ impios iuſtificare, certe ſi æqualis eſt vtrunque potentię, hoc maioris eſt miſericordię. Nec tamen ex eo, quod iuſtificatio dicit̄ maximum opus Dei ſequitur, ꝙ ſit opus miraculoſum, qm̄ nō fit pręter ſolitum, & conſuetum ordinem, niſi forte quando Deus tam uehemēter mouet animā, quod ſtatim quandam perfectionem iuſtitię aſſequitur, ſicut fuit in conuerſione Pauli, adhibita etiam exterius miraculoſa proſtratione. Et ideo conuerſio Pauli tanquam miraculoſa in Eccleſia celebratur.

Aug. ſuper Ioh.

Con. 1. His p̄miſſis ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Ad iuſtificationem ipſi neceſſario requiritur gratia Probat Bona. quia per peccatum homo ſeparatur a Deo, & cū iuſtificatur vnitur Deo, ſed iſta unio non fit ſine diſpoſitione conueniente, per quā efficitur gratus Deo, igitur. Item non decet eſſe poſt hūc ſtatum, niſi duo loca ſcilicet pœnæ & gloriæ, ergo non decet hominem eſſe, niſi in ſtatu, in quo ſit dignus pœna, vel gloria, ergo neceſſe ē hominem mortalem eſſe, vel in culpa, uel in gratia. Sed per iuſtificationem recedit a culpa, ergo neceſſe eſt ſibi gratiam conferri.

Secunda concluſio. Gratiæ infuſio naturaliter præcedit expulſionem culpæ, patet ex tertio notabili. *Con. 2.*

Tertia cōcl Iuſtificatio impii ſm magnitudiné proportionalé, ē maximus opus Dei, nō tū miraculoſū dici debet, patet ex quarto notabili. *Con. 3.*

Ad primum argu. patet ex quarto notabili. 1.

Ad ſecūdū arg. dicit Tho. ꝙ bonum uniuerſi eſt maius, quam bonum particulare unius, ſi accipiatur utrunque in eodem genere, ſed bonū gratię unius, maius eſt quàm bonum naturæ totius uniuerſi. 2.

Ad tertiū arg. dicendū, ꝙ ſolus Deus delet affectiue, gratia autem formaliter delet. 3.

Ad quartū arg. dicendum, quòd non eſt ſimile, qa creare non præſupponit materiam adiacentem, iuſtificare vero reſpicit materiā ſubiectā. 4.

Ad quintū argumentū dicit 5.

4.d.8. cit Bon. ꝙ Deus de potentia abſoluta, poſſet delere culpã non infundendo gratiam, tñ ex largitate miſericordiæ, ſi decreuit auferre malum, per quod homo diſplicet Deo, ut ſimul detur bonũ, per quod homo Deo placeat, iõ de facto nunquã expellit culpam, quin ſanctificet animam inhabitando eam per gratiam.

Vtrum liberum arbitrium ſine gratia poſſit cauere omne peccatum.

D. Tho. in q diſp. de ueri. q. 28. ar. 3. Sco 3. d. 17. q. 1.

QVAESTIO II.

SEcundo quęritur. Vtrum liberum arbitrium hominis poſsit cauere ſine gratia oẽ peccatum mortale, diabolum uincere, & omnia mandata Dei implere, ſiue an gratia ſit neceſſaria ad iſta.

1\. Primo arg. ꝙ gratia non ſit neceſſaria ad cauendum oẽ peccatum mortale, quia dicit Apoſt. ad Rom. 2. Gentes, quę legem non habent, &c. uidetur Apoſt. increpare Iudęos in hoc, quod gentes ſine lege data ſeruabãt legẽ, ergo cauebant ab omni peccato, & tamen uidetur, quod non habuerunt gratiam. *Rom. 2.*

Secundo arg. Dicit Augu. Nullus peccat in eo ꝙ uitare non poteſt, aut ergo poteſt quis uitare peccatum, uel nõ, ſi non, ergo non peccat, ſi ſic, habetur propoſitum. 2. *De libe. arb. li. 3.*

Tertio arg. Dicit Anſel. Liberum arbitriũ eſt poteſtas ſeruandi rectitudine propter ſe, ergo mediante lib. arb. poteſt non peccare. 3. *De libe. arb. li. 1.*

Quarto arg. quod non ſine gratia poſſit vincere diabolum quia dicit Ber. quod liberum arbitrium eſt potentiſſimum ſub Deo. 4. *Libr. de libe. arb.*

Quinto arg. Spiritus luxurię uincitur per continentiã, & ſpiritus iracundiæ per patientiã, & ſic de aliis, ſed continentia, & patientia poſſunt haberi abſque gratia gratum faciente. 5.

Sexto ar. quod ſine gratia poſſint oĩa mandata Dei impleri, quia dicitur Deut. 30. Mandatum, quod ego pręcipio tibi, non eſt ſupra te. 6. *Deu. 30.*

Septimo arg. Matt. 11. dicitur. Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. 7. *Mat. 11.*

Contra. Quia uidetur eſſe hæreſis Pelagiana, quod lib. arbi. ad prędicta ſufficiat ſine gratia. Primo notandum ſecundum Sco. quod peccatũ vno modo poteſt accipi pro *1. d. 27. q. 1.*

ipſo

ipſo actu elicito deformi, loquendo de peccato commiſſionis. Alio modo pro macula, quæ manet poſt actum elicitum, ſiue pro reatu permanente, quouſq; fuerit peccatum deletũ per pœnitentiã. Secundo modo dicendum, ꝙ liberum arbitrium non põt ex ſe cauere omne peccatum mortale pro ſtatu iſto, quia anima ſine gratia, aliquo peccato maculatur, uel originali, uel actuali, a quo non liberatur, niſi per gratiam. Et ſi quæras vtrum hoc ſit propter immediatam oppoſitionem culpę, & gratię. Dicendum, quòd non, quia põt aliquis eſſe in puris naturalibus tã ſine gratia, q̃ ſine culpa. Secundo notãdum, quòd

3.d.28. q.8. ſicut dicit B. Bonau. non eſt idem dicere reſiſtere aduerſario, & uincere aduerſariũ. plus .n. importat victoria, q̃ reſiſtẽtia. Reſiſtentia nanque in hoc conſiſtit, ꝙ quis non cõſentiat ſuggeſtioni diabolicæ, ſed victoria conſiſtit in aſſequendo oppoſitum eius, quòd diabolus intẽdebat. Intendebat autem diabolus reddere hominem inimicũ Deo, & facere dignum æterno ſupplitio. Tunc igitur uincit homo aduerſarium, quando reſiſtit, ita quod efficitur maior Dei amicus, & meretur regnum æternum. Tertio notandum, quòd ſicut dicit Bonau. ubi ſupra, mandata Dei cõtingit dupliciter impleri. Primo modo quantum ad genus, ſiue ſubſtantiam operis, & ſic poſſunt impleri ſine gratia gratum faciente, ſine qua etiam poteſt homo Deũ ſup oĩa diligere, vt aliàs dictum eſt. Naturalis enim ratio dictat ſummum bonum eſſe ſumme diligẽdũ, & ideo uoluntas naturaliter hoc poteſt. Alio modo quantum ad intentionem mandãtis, ſcilicet Dei, qui uult ipſa præcepta ex charitate a nobis impleri, ut proſint nobis ad gloriam, & hoc modo non poſſunt impleri ſine charitate, & gratia. Quod nõ eſt ſic intelligẽdum, quod ille, qui implet pͤceptum ſine gratia peccet, hoc enim eſt ualde inconueniens dicere, ſed ſic eſt intelligendum, quòd nõ meretur vitam æternã, niſi ex charitate impleat.

Con.1. His pͣmiſſis, ponendę ſunt tres concluſiones. Prima eſt: Licet homo non poſſit ſine gratia vitare peccatum, accipiendo peccatum pro macula, uel reatu manente poſt actũ, bene tamen accipiendo peccatum pro actu deformi

Prima pars patet ex primo notabili. Secundā partē probat Scotus ſic, quia tempore, quo poteſt haberi deliberatio de peccato, cum deliberat homo nō peccat mortaliter. completa autem deliberatione, poteſt cauere peccatum cum omne peccatum ſit uoluntarium, ſi autem non poteſt deliberare, hoc eſt, quia non habet vſum rationis. Et ideo tunc non peccat.

Con.2. Secunda conc. Liberū arbitriū abſq; omni gratia, pōt reſiſtere diabolo nō tn̄ ipsū uincere. prima pars probat̃, quia liberū arbitriū ſemper manet liberum, ergo non poteſt cogi a dæmone. Dicit tn̄ doctor deuotus ꝙ non pōt liberum arbitrium ſe ſolo reſiſtere cuiuſcunq; tētationi. Dat exemplum de pugile, qui cum ſe cooperit ex una parte cōtra ictū, & ex altera diſcooperit, a magis experto pugnatore reditur, ſic cū hō conatur uitare aliq̄ tentationē in aliā incidit. Secunda pars ſic probatur a Bon. quia quicquid homo faciat, & quicq̄d caueat quandiu eſt ſine gratia gratum faciente, manet in culpa, ſed quandiu eſt in culpa, ſeruus eſt diaboli, igit̃. Item uincenti debetur corona, ut habetur Apoca. 2. & 3. (Apoc. 2. 3.) ſed nulli debetur corona, niſi ei, qui habet gratiam, igitur.

Con. 3. Tertia concl. Poteſt liberū arbitrium hominis abſq; gratia implere mandata Dei quātum ad genus, ſiue ſubſtantiā operis, ſed non quantum ad intentionem, & ſpecialem acceptationem mandantis. Prima pars ſic probatur ſecundum Bonau. quia nihil difficilius eſt, quam animam ſuam ponere pro alio, iuxta illud Io. 15. Maiorem charitatem nemo habet, &c. (Io. 15.) ſed abſq; gratia gratum faciente, pōt quis mortem pro alio ſubire, ergo multo magis omnia genera aliorum mandatorum implere. Secunda pars ſatis patet ex tertio notabili.

1. Ad primum arg. dicendū, ꝙ Gentiles non erant obligati ad legem Moyſi, ideo poterant iuſte uiuere ſeruando legē naturæ, & ſic ipſi facti sūt ſibiipſis lex, id eſt per legē naturæ ſcriptam in cordibus ſuis direxerunt ſe, recte uiuendo, ſed non tamen vixerunt ſine omni gratia. Gratia enī potuit eſſe in eis abſque obſeruatione legis Moſaycę.

2. Ad ſecundum arg. dicendū, ꝙ ille, qui caret gratia, poteſt cauere ne reſiſtat gratię, ſed non poteſt ſine gratia cauere a peccato, ſi .n. non

reſiſtat

reſiſtat gratię iuſtificabitur.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ quantum eſt ex parte liberi arbitrii, poteſt ſeruari iuſtitia, quando habetur, ſed non quando non habetur.

4. Ad quartum arg. dicendũ, ꝙ illud dictum Bernardi eſt intelligendum quantum ad priuationem coactionis, non quantum ad potentiam obtinendæ uictorię.

5. Ad quintum arg. dicendũ, ꝙ licet quis abſq; gratia poſſit reſiſtere ſpiritui luxurię, illa tñ reſiſtentia triũphus dici nõ põt, pro eo qoòd ex hoc, nullam aſſequitur palmam.

6. Ad ſextum arg. dicendum, ꝙ ideo mãdatum dicitur nõ eſſe ſupra hominem, quia poteſt homo ex libero arbitrio illud implere quantũ ad ſubſtantiam operis. Et prӕterea, quia gratia Dei præſto ẽ vnicuique ſe diſponenti, per quã põt mandatum impleri, q̃tũ ad acceptationem mandãtis.

7. Ad ſeptimum arg dicẽdũ, quòd illud intelligitur reſpectu habẽtis charitatem, & eſt exemplum in auibus, quæ facile uolant, quando habent pennarum abundantiam, quã do uero pennis priuantur, uolare non poſſunt.

Vtrum liberum arbitrium poſſit ſe preparare ad gratiam.

D.Thom. in q.de ueritat.q. 24. ar. 15.

QVAESTIO III.

Tertio quęritur. Vtrum liberum arbitrium poſſit ſine gratia gratis data ſe ſufficienter diſponere ad gratiam gratumfacientem.

Primo arg. quòd ſic, quia dicitur Zach. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos, ergo poteſt liberum arbitrium ad Deum conuerti, ſe autẽ conuertendo ad Deũ, ſe diſponit ad gratiã, igitur. 1. *Zach. 1.*

Secundo arg. Facienti qđ in ſe eſt Deus donat gratiã, ſed illud in nobis eſſe dicitur, quod eſt in potaſtate noſtra, igitur. 2.

Tertio argu. Prouerb. 16. dicitur, quòd hominis eſt animum præparare, ſed illud dicitur eſſe hominis, quod per ſeipſum poteſt, igitur. 3. *Pro. 16.*

Cõtra Ioã. 6. Nemo põt uenire ad me, niſi pater, qui miſit me traxerit eũ. Primo notãdum, quòd ſicut dicit Bon. Vix aut nunquam deſtituitur liberum arbitrium omni gratia gratis data. Nomine enim gratiæ gratis datę, non ſolum intelligimus ea, quæ Paulus enumerat. 1. ad Corinthi. *Ioan. 6.* *1. d. 28.*

1.Co.11. rinthi.11.ſed etiam hic dicitur gratia gratis data, omne ſuperadditum naturalibus ad bonum, ſiue illud ſit habitus, ſicut timor ſeruilis, ſiue actus, ſicut aliqua vocatio, vel locutio, vel interior inſpiratio, ſiue excitatio. Secũdo notãdum, quod ſicut dicit Beat. Bonauen. vbi ſupra ordine liberi arbitrii, & diuinę gratiæ ſatis expreſſe inſinuat Au-
De Eccl. dogma. lib.1. guſtinus ſic dicens. Initiũ noſtrę ſalutis Deo miſerante habemus, vt acquieſcamus ſalutari inſpirationi noſtræ poteſtatis ẽ, vt adpiſcamur, quòd adipiſcendũ cognouimus diuini eſt muneris, vt non labamur diuini eſt muneris, & noſtrę ſolicitudinis. Ex quibus verbis patet, quòd cum ſint ĩ ſalutis opere iſta quatuor, uidelicet inuitare, acquieſcere, adiuuare, & permanere. Primum eſt inſpirationis Dei. Secundũ eſt libertatis arbitrii, Tertium eſt diuini muneris. Et quartum eſt noſtræ ſolicitudinis, & diuini adiutorii. Tertio notandum, quòd ſicut
1.2.q. 106 ar.1 dicit Tho. Duplex eſt præparatio liberi arbitrii ad bonũ. Vna eſt ad bonum opus meritorium, & ad beatitudinem habendam, & talia non poteſt fieri ſine habituali gratia gratum faciente. Alia eſt ad conſequendum ipſum gratiæ habitualis donum.

Con.1. His præmiſſis ponenda eſt talis cõcl. Licet ad meritoriè operandum & beatitudinem attingendam non poſſit fieri pręparatio volũtatis ſine habituali dono gratię gratum facientis. Præparatio tamen ad ipſam gratiam gratum facientem fieri poteſt ſine alia gratia habituali ſimilis ſpeciei, non tamen ſine aliqua gratia gratis data, nec ſine auxilio gratuito Dei intellectũ mouentis. Prima pars patet, quia gratia gratum faciens ẽ principium merendi, vt aliàs dicetur. Secundam partem ꝓbat Tho. quia ſic procederet in infinitũ. Tertiã partem ſic probat Richar. Quia cognitio gratiæ gratum facientis, ẽ ſupra facultatem naturę, ergo non poteſt intellectus per ſolam virtutem naturalem ad eius cognitionem eleuari, & per conſequens, nec voluntas poteſt eam deſiderare. Deſiderium enim præſupponit aliquam rei deſiderare cognitionem. Nunquàm autẽ directè, & de propinquo ad gratiam gratum faciẽtem ſe diſponit homo, niſi eam aliquo modo optet & deſideret, licet concedi poſſit aliqualem diſpoſitionem remotam & indirectã

poſſe

poſſe fieri abſque tali cognitione, & deſiderio gratię. Quartam partem ſic probat Tho.vbi ſupra, quia cum omne agens agat propter finem neceſſe eſt, quòd omne agens conuertat ſuos effectus ad ſuum finem, & cum ſecũdum ordinem agentium ſit ordo finium neceſſe eſt, quod ad ultimum finem conuertatur homo per motionem primi mouentis, quod omnia in ſeipsũ conuertit ſecundum communem intentionem boni, vt dicit Dionyſius, ſed ſpecialiter homines ad ſeipſum conuertit, ſicut ad ſpecialem finem, quem intendunt iuſti, & cui cupiunt adherere, ſicut vero bono. iuxta illud Pſal. Mihi autem adherere Deo bonum eſt. Quod ergo conuertatur homo ad Deum, hoc non põt eſſe, niſi Deo ipſum conuertẽte. Pręparare autem ſe ad gratiam eſt ad Deum conuerti, ergo nõ poteſt homo ad gratiam ſe præparare, niſi per auxilium gratuitum Dei interius mouentis.

De diu. nom. li. 1.

2\. Ad primũ ar. dicit Bonau. quod liberum arbitrium nunquàm ad Deum conuerteretur, niſi aliquo munere gratiæ excitaretur, quod quia præſto eſt, ideo dicit Dominus. Conuertemini. Conuerſio ergo illa, ſiue præparatio ſit quidem per liberum arbitrium, ſed a Deo adiutum.

Ad ſecũdum ar. dicit Tho. quod cũ dicit homo facere, quod in ſe eſt, illud eſt in poteſtate hominis ſecundum, quod eſt motus a Deo. 2.

Ad tertium ar. dicendum, quod hominis eſt animum præparare, quia hoc facit per liberum arbitrium, ſed tamẽ hoc nõ facit ſine auxilio Dei mouentis. 3.

Vtrum exiſtens in gratia, per ſe ipſum poſſit bona operari.

D. Tho. in q. diſp. de uerita. q. 24 art. 8.

QVarto quæritur. Vtrũ exiſtens in gratia gratũ faciente per ſeipsũ poſſit bonum operari, & i bono perſeuerare abſque alio auxilio gratiæ.

Primo argu. quod ſic, quia niſi ſic, uideretur, quod gratia fruſtra daretur, uel quod ſit imperfecta. 1.

Secũdo ar. Dicit Ap ad Ro. 6. plus reſtitutũ ẽ homini per donũ Xpi, q̃ amiſerit p peccatũ Adæ, ſed Adã accepit vñ poſſet perſeuerare, ergo multo magis hoc nobis reſtituit per gratiam Chriſti, vt perſeue- 2. *Rom.* 6

uerare poſſimus, igitur, &c..

Contra quantũ ad primũ dicit Augu. lib. de natura, & gratia, quod ſicut oculus corporis pleniſſime ſane, niſi cãdore lucis adiutus non poteſt cernere, ſic & homo perfectiſſime ẽt iuſtificatus, niſi æterna lucæ iuſtitiæ diuinitus adiuuetur, recte viuere non põt, ſed iuſtificatus fit per gratiam, ergo hõ habẽs gratiam indiget alio auxilio gratiæ. Et quãtũ ad ſecundum. idem di li de ꝑſeuerãtia. Cur perſeuerantia poſcit a Deo, ſi nõ da: a Deo, perſeuerantia autem petit ẽt ab illis, quæ ſunt per gratiam iuſtificati. igitur. Notandum, quod ſicut di. Tho. perſeuerãtia dicitur tripliciter. Quãdo .n. dicitur habitus mentis diſponens ad firmiter ſtandum ne moueatur homo ab eo, qꝫ eſt ſecundũ virtutẽ per triſtitias irruentes, vt ſic ſe habeat perſeuerantia ad triſtitias, ſicut continentia ad cõcupiſcẽtiã, ut philoſophus dicit, vbi etiam dicit, quod perſeuerantia eſt aliquid minus virtute, ſicut, & continentia. Alio mõ dicitur perſeuerãtia habitus, ſecũdum quem aliquis habet propoſitum perſeuerandi in bono. Alio modo dicitur perſeuerantia continuatio quædam boni, vſque ad finem vitę Et hoc modo perſeuerantia non eſt habitus, nec operatio proprie, ſed eſt circunſtantia quędam virtutis, & bonæ operationis.

Augu. in lib. de natura, & gratia.

libro de perſeuerantia.

1. 2. q. 109.

Eth. li. 6

His præmiſſis, ponenda ẽ talis cõcluſio. Exiſtens in gratia gratum faciente, licet non indigeat alio auxilio gratiæ ad habendam perſeuerantiã duobus primis modis dictã, tamen ad bene operandum, & perſeuerantiam tertio mõ dictam indiget alio auxilio gratiæ, ſumendo gratiam ꝓ gratuito auxilio Dei, ſed non pro gratia habituali. Primã partem probat Tho. quia ꝑſeuerãtia vtroque illorũ modorũ dicta, ſimul infunditur cum gratia, ſicut & cæteri habitus virtuoſi. De hoc tamen poſtea amplius dicetur. Secũdam partẽ probat ipſe Tho. Primo quidem ratione generali, quia nulla res creata poteſt in quemcunque actum ꝓdire, niſi virtute diuinæ motionis. Secundo ratione ſpeciali propter conditionem ſtatus naturę humanę, quæ quidem licet per gratiam ſanetur quantum ad mentem, remanet tamen in ea corruptio quantum ad carnem, per quam ſeruit legi peccati, vt dicitur ad Rom. 7. etiam quædã ignorantię obſcuritas in in-

Con. 2.

Rom. 7.

intellectū ſecundum quam, vt dicitur ad Rom.8.quid oremus ſicut oportet neſcimus, propter varios.n.rerum euétus, & quia etiā noſipſos nō perfecte cognoſcimus, nō poſſumus ad plenum ſcire, quid nobis expediat, ſecundum illud. Cogitationes mortalium timidę, & incertæ prouidentiæ noſtræ. Et ideo neceſſe eſt nobis, vt a Deo dirigamur, & protegamur Tertia pars conclufionis patet, quia ſi ſic eſſet proceſſus in infinitum.

Rom. 8.

Sap. 9.

1. Ad primum ar. dicendum, ꝙ quęlibet creatura indiget a Deo cōſeruari in bono quod habet, & ideo ſi habens gratiā indigeat auxilio Dei, non propter hoc ſequitur, ꝙ gratia ſit ī vanum data, vel quod ſit imperfecta in ſe ſpecie ſua, quia etiam in ſtatu glorię homo diuino auxilio indigebit.

2. Ad ſm ar. dicēdū, ꝙ ſicut dicit Aug. Hō in primo ſtatu accepit donum, per ꝙ perſeuerare poſſet, non autem accepit, vt perſeueraret. Nunc aūt ꝑ gratiam Chriſti multi accipiunt donum gratiæ, quo perſeuerare poſſunt, & vlterius, ꝙ pſeuerent, & ſic donū Chriſti eſt maius q̄ delictū Adæ. Facilius tn̄ hō pſeuerare poterat in ſtatu innocētiæ, ī quo nulla erat rebellio carnis ad ſpiritum, quam nunc poſſumus, qm̄ reparatio per gratiam Chriſti, & ſi ſit inchoata quātum ad mentem, nondum tamen eſt conſummata quantū ad carnem, quod erit in patria, ubi homo nō ſolum perſeuerare poterit, ſed etiā peccare non poterit.

Libro na tu. et gratia.

Vtrum per gratiam gratum facientem poſſimus mæreri de condigno vitam æternam.

D. Thom. in q. diſp. q. 24. ar. 2.

QVinto quæritur. Vtrum per gratiam gratum facientem poſſimus apud Deum mœreri de condigno vitam æternam.

1. Primo argu. quod homo nihil poſſit mœreri apud Deum. Nullus enim mœretur in hoc, quod reddit alteri id quod debet, neque ex hoc quod ſibi proficit, & nihil alteri ſed ꝑ omnia bona, quę facimus Deo debitum reddimus etiam in ſufficienter, & nihil Deo proficimus, ſed nobis, igitur.

2. Secundo arguitur, quod homo per gratiam non poſſit mœreri vitam æternam, quia dicitur. Non ſunt condigne paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ

Rom. 8

riam,quæ reuelabitur in nobis. Et ſuper illo.Gratia Dei vita ęterna. Dicit glo. quòd poterat dicere ſtipendium iuſtitię vita æterna, ſed maluit dicere, gratia Dei vita æterna, ut intelligeremus Deum ad vitam ęternam pro ſua miſeratione nos perducere,non meritis noſtris.

3. Tertio arguitur.Nullus actus vitæ præſentis quantum cunque fiat ex gratia & charitate,poteſt æquari vitæ ęternę,ſed non videtur eſſe meritum condignum, niſi quod æquatur mercedi.ergo.

2.Ti.4. Côtra.In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitię, quã reddet mihi dñs in illa die iuſtus iudex.Quod aũt redditur ſm iuſtitiã,reddit meritis de côdigno.igit.Primo notãdũ, ꝙ meritum qñq; ſumitur generaliter,vt reſpicit tam bonũ,q̃ malum Vnde Augu.dicit, ꝙ lex diuina eſt quædam ſumma ratio cui ſemper obtemperandum eſt per quam boni vitam, mali vero pœnã merent æternã, quandoque vero proprie,& ſpecialiter ſumitur pro merito bono.Meritũ aũt hoc modo ſumptum ſecũdum doctorem ſubtilem, eſt actus liberæ uolũtatis mediante dono gratiæ elicitus, a diuina uoluntate acceptus, vt præmiabilis beatitudine, vnde in merito tria ſunt. Primum eſt ſubſtantia actus, & iſtud ẽ quodam ens reale abſolutũ de prædicamenro qualitatis.Secundum eſt productio paſſiua, quia actus iſte a voluntate elicitur,& iſtud ẽq dam reſpectus realis ad volũtatem elicientem. Tertium ẽ acceptatio paſſiua,cui correſpôdet actiua in Deo,& iſtud eſt ſolum ens rationis,& dicitur formale meriti. Secundo notandũ,quod ſecundum Doctorem deuotum, triplex poteſt eſſe meritum ſcilicet meritum de congruo, de digno, & condigno.Meritum de congruo,dicitur quando quis ex opere ſuo non eſt dignus recipere mercedem, ſed tamen congruit,vt detur ei merces, ſicut peccatori facienti quod in ſe eſt congruum eſt, vt a Deo detur gratia. Meritum autẽ digni dicitur opus quo quis dignus efficitur aliquo bono, licet propter hoc non habeat ius ad illud,ſicut dum iuſtus orat pro peccatore,dignus eſt audiri. Meritũ vero de côdigno, ẽ opus quo quis ius acquirit ad mercedẽ ſuſcipiẽdã, ſicut iuſtus orans pie, pſeueranter,& ꝓ ſe de condigno meretur audiri.Sicut aũt dicit ipſe Bonau.hoc meritũ con-

De lib. arb. — *2.d.27. q.1.* — *1.ſenten. d.41.*

2.d.27. condigni non ponit obligationem in ipſo Deo retribuẽte, ſed ponit ſufficientem ordinationem eius, qui remuneratur ad ipſam remunerationem, mediante aliqua laudabili operatione Gratia autẽ hanc ſufficientem ordinationem facit in uiatore ad obtinendam gloriam. Tum ratione ſuę dignitatis, ex qua totũ hoĩem Deo gratum facit. Tũ rõne arduæ operationis, in qua homo proprio bono ꝑponit bonum diuinum. Tum etiam rõne diuinæ peractionis, quia videlicet ex ſua mera benignitate promiſit ſeipſum diligentibus ſe, ratione cuius poteſt dici quodam modo obligari. Non quidem nobis in ratione dati, & accepti, ſed ſibi ipſi inquantum debitum eſt, vt ſua ordinatio impleatur. Sicut enim dicit Thomas in .12. meritum hominis apud Deum, non poteſt attendi ſimpliciter ſecundum idẽ æqualitatis iuſtitiæ, propter maximam inæqualitatem inter Deum, & hominem Et qa hoc bonũ hominis eſt a Deo, attenditur ſecundum pręſuppoſitionem diuinę ordinationis, vt videlicet id conſequatur homo a Deo per ſuã operationem quaſi mercedẽ, ad quod Deus ei virtutem operandi deputauit. Tertio notandũ, quod ſicut dicit Bona. Opus meritorium poteſt cõparari ad principium a quo erit & ad finẽ pro quo fit, & ad ſtatũ in quo fit. Si comparetur ad principiũ a quo fit, tunc vel cõparatur ad uolũtatem libere elicientẽ, & ſic eſt ibi meritũ cõgrui, vel ad gratiã, quæ informat uoluntatẽ, & facit hominem acceptum Deo, & ſic eſt ibi meritũ condigni. Primo enim modo opus illud noſtrũ eſt. Secundo autem mõ eſt quid diuinum. Si autem comparetur ad finẽ pro quo fit, videlicet ad ipſũ Deum acceptantem, poteſt eſſe dupliciter. Vel ad largitatem diſpenſantis, vel ad ueritatem pollicentis. Primo mõ eſt meritum cõgrui. Decet.n. ſummam Dei liberalitatẽ ꝓ modico obſequio tribuere magnũ pręmiũ Secundo modo vero eſt meritũ cõdigni, ex quo enim Deus promiſit tanto operi reddere tantum præmium, iuſtũ eſt ut reddatur. Si ãt fiat cõparatio ad ſtatum merendi, hoc poteſt eſſe dupliciter, aut quãtum ad temporis opportunitatẽ, aut quantum ad operis arduitatem. Primo modo eſt meritum congrui; congruum eſt enim, vt qui conuenienti tẽ

1.2.q. 110.ar. 3.

pore

pore ſeminat, tempore meſſis fructum magnũ ſuſcipiat. Secundo modo vero eſt meritum condigni. In tali enim opere homo eleuatur ſupra ſe, & cuicunque bono creato præponit bonum increatum, ideo opus illud eſt ęterna remuneratione dignum.

Con.1. His pręmiſſis, ponendæ ſunt tres concluſiones. Prima eſt. De potentia Dei abſoluta, pōt quis eſſe gratus Deo, & mœreri vitam æternam abſque gratia creata, ſed non de potentia Dei ordinata. Primã partem ſic breuiter probat Scotus, quia etiam poteſt Deus de potentia abſoluta dare beatitudinem ſine quocunq; merito pręcedente, poteſt ẽt ſic probari ſecundum intentionem Scot. quia quicquid poteſt Deus per cauſam mediam agentem, poteſt etiam per ſeipſum, ſed Deus per gratiam creatam poteſt facere hominem ſibi gratum, & opus eius ſibi acceptum, igitur, & ſine gratia creata. Maior ſic declaratur, quia cauſalitas cauſę actiuæ, ut ſic, non dicit imperfectionem, ergo ſuppleri poteſt a Deo. Sed occurrit dubium, quare non poteſt Deus facere parietem album ſine albedine, ſicut poteſt facere animam gratam ſine gratia inhęrente? Reſponſio petenda eſt a Doctore ſubtili. Dicit enim, ꝙ entia, quæ dicunt pfectionem ſimpliciter in ſua ratione formali, qñ transferuntur ad Deum, remanent in propria ratione remota ſola limitatione, ſicut bonitas, ueritas, & ſimiliter charitas ſine gratia, & in huiuſmodi pōt Deus ſupplere effectũ formalẽ, quem habebat forma. Illa uero, quæ dicunt imperfectionem de ſua ratione formali, quando transferuntur ad Deum, non remanet in propria ratione formali, ſed ſolum in quadam eminentia, & huiuſmodi eſt albedo, & cõſimilia. Vnde in huiuſmodi non ſupplet Deus effectũ formalẽ, nec poteſt, quia tunc eſſet pars cõpoſiti, quod eſt impoſsibile. Secunda pars cõcluſionis patet, ſicut dicit Scotus ex ſcriptura, & ex dictis ſanctorũ, ubi habemus, ꝙ peccator eſt indignus uita æterna, & iuſtus dignus & quod nullus iuſtificat ſine gratia. Item ſic probari pōt. Quandocunque ab acceptante dependet tota operis appreciabilitas non pōt operans facere actum ſuum acceptũ, aut acceptatione dignũ, niſi eliciatur ſecundum imperium, & voluntatem acceptantis, ſed actus hominis tantum ha-

1.d.2.q. 3.ad penult. arg.

habet de merito, quãtum Deus acceptat, & non plus, ergo oportet vt eliciatur ſecundũ voluntatem Dei; ſed Deus vult, vt prius ſit informata voluntas gratia, & charitate, quã eliciat actum meritorium, vt patet auctoritate ſacri canonis in locis pluribus. Et Auguſtinus. igitur.

Libro quinque barcium. *Con. 2.* Secunda concluſio. Actus meritorius quantum ad ſubſtantiam, & intentionem ſimul cauſatur a voluntate, & gratia, ſic tamen quod quantum ad formale meriti, ſcilicet quantum ad acceptationẽ paſſiuam, principalis ẽ a gratia. Prima pars ſic probatur. Primo de voluntate, quia omnis actio meritoria eſt in poteſtate mœrentis, ergo voluntas concurrit ibi actiue. De gratia vero ſic patet, quia ex ea parte dandum eſt auxiliũ, ex qua maior eſt indigentia, ſed plus indiget voluntas auxilio in quantum actiua, quã inquãtum receptiua, quia de ſe eſt diſpoſita ad recipiendũ, igitur. Vnde Augu. dicit. Charitas modo eſt ignis, In futuro autem erit caminus. *Super pſal. 74.* Vnde propheta. Cuius ignis eſt in Syon, & caminus in Hieruſalem. Tam autem ignis, q̃ caminus dicunt actiuitatem. Et ſi quæras de modo quo concurrunt inuicem voluntas, & gratia in productione actus. Dicendum, quod in cauſis ſolet aſſignari triplex cõcurrendi modus, vt ponit doctor ſubtilis. Primus eſt quando cauſę ex equo cauſant, ſicuti plures trahentes nauem. Secũdus ẽ quando vnus virtutem cauſandi accipit ab alio, ſicut ſol, & equus generant equũ. Tertius modus eſt quãdo vnum eorũ eſt altero principalius, ſed tñ minus principale nihil capit in cauſatione ſua a principalioris ſicut obiectum, & potentia cauſant intellectionem, & potentia eſt principalius agens niſi Deus moueret mentem, & tamen obiectum non cauſat in virtute potẽtiæ nec ecõtra. Sic in propoſito, quo ad ſubſtratum meriti, voluntas eſt agens principalius, & gratia minus principale, nõ tñ accipit gratia a volũtate cauſalitatem ſuam. Secũda pars cõcluſionis probatur a Scoto. Magis enim acceptat actus, vt dignus præmio, quia eſt elicitus a charitate, q̃ quia eſt a uolũtate liberè elicitus, licet vtrunque neceſſario requiratur. *1 ſenten. d. 3.* Ponit exemplum de diuiſione alicuius corporis mediante cultello, quæ principalius eſt a virtute motiua manus, quàm a cultello,

lo, tamen, quod placeat vi ſui magis eſt a cultello. Item ſonus magis eſt ex percuſſione corporis ſonantis, quàm ex percuſſionis ordine,& tamen, quòd ſit acceptabilis auditui magis eſt ex ordine percuſſionis, aliud exemplum. Licet pater principalius concurrat in generatione filii, quã mater, poteſt tamen filius eſſe magis diligibilis alicui, quia eſt matris, quàm quia eſt patris. Sic in propoſito actus in quantum meritorius, ſiue acceptus Deo plus eſt a gratia, quàm a uoluntate. Et ſecundum hoc poteſt exponi illud Aug. Gratia ſe habet ad liberum arbitrium ſicut ſeſſor ad equum Et illud etiam ꝙ uolũtas reſpectu gratię eſt pediſſequa,& non prȩuia. Voluntas enim eſt quaſi equus liber, & gratia quaſi ſeſſor per modũ naturæ, inclinans ad obiectũ per modum determinantis, ſecundum cuius inclinationẽ curſus uolũtatis placet. Aliter autem non placeret, ſicut qñ eſt peccatũ veniale, vel actus indifferens, quando autẽ ſeſſor abiicitur, quod ſit per peccatum mortale, omnino ipſa voluntas ſit diſplicens.

Con.3. Tertia concluſio. Habens gratiam poteſt de condigno mœreri vitam æternam, cõparando opus eius ad gratiæ dignitatem, & ad policentis ueritatem,& ad operis arduitatem, patet ex ſecundo notabili. Item ſic probatur concluſio a Doctore ſancto, quia in operante per gratiam, ualor operis attenditur non ex libertate arbitrii tantum, ſed ex dignitate gratię, quę facit hominem filium Dei, cui ex ipſo iure debetur hȩreditas, iuxta illud ad Rom. viii. Si filii,& hȩredes, hȩreditas autem illa eſt uita æterna. 1. 2. q. 14. ar. 1. Rom. 8.

1. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ homo inquantum propria volũtate facit, quod dicitur, meretur alioquin actus iuſtitię quo quis reddit debitum, nõ eſſet meritorius nec enim Deus ex bonis noſtris quærit vtilitatem, ſed gloriã i. manifeſtationem ſuę bonitatis. Ex hoc ergo mœremur, quia ꝓpter eius gloriam operamur.

2. Ad ſecundo arg. dicendũ, ꝙ procedit inquantum opus mere comparatur ad uoluntatem noſtram.

3. Ad tertium arg. dicẽdum, ꝙ licet, non ſit ibi æqualitas omnimoda, eſt tamen commenſuratio per conuenientem proportionalitatem, ſicut fructus recte dicitur commenſurari ſemini, quando tãtum excedit ſemen ſicut cõuenie-

ueniebat fęcunditati ſemini.

Vtrum per gratiam contingat mœreri gratiæ augmentum.

D.Tho.1.2.q.102.ar.1.

SExto quæritur. Vtrum per gratiam contingat mœreri gratiæ augmentum.

1. Primo arg. quod non, quia gratia, non pōt augeri cum ſit forma ſimplex. igitur.

2. Secundo ar. Nihil inuariabile ſm eſsētiā augeri pōt, ſed oīs forma cōſiſtit in eſſentia inuariabili, ut patet per autorem ſex principiorum, igitur.

3. Tertio ar. Charitas nō pōt diminui, ergo nec augeri, patet conſequentia, quia ſi augeret hoc eſſe per additionem alicuius realitatis, quæ quidē realitas poſſet ab ea auferri. Si .n. prima charitas potuit primo eſſe ſine gradu illo, ergo & ſine illo poterit remanere anſ aūt probatur, quia ſi gratia, ſiue charitas poſſit minui, aut hoc erit per peccatū mortale, aut per peccatum ueniale. Nō primum, quia totaliter per peccatum mortale aufert. Nec ſm, q̄a ſi ueniale diminuit caritatē, cū gratia nō ſit īſinitæ magnitudinis, ſeqt̄ q̄ ueniale aliquotiēs iteratū totaliter auferret charitatē.

Quarto ar. Cū q̄s recipit p̄miū q̄ meruit, nō debetur ei alia merces, ergo ſi quis meretur augmentū gratiæ ſequitur, quòd gratia augumētata non poteſt ulterius aliud prę mium expectare. 4.

Quinto arg. Quod homo mœretur infallibiliter, ab eo conſequitur, niſi impediatur per peccatum ſequens, ergo ſi per uſum gratię męreī quis argumētum gratię, ſequitur, q̄ per quemlibet actum meritorium augetur gratia, quod non uidetur uerum. 5.

6. Sexto ar. Quod ex merito redditur, non eſt gratia, ut dicit Auguſti. ergo ſi gratia mœretur augeri, ſequitur, quod gradus ille ſupperaditus ī augmento, non erit gratia. *de Tri. ni. li. 4.*

Contra. Dicit Augu. ad Bonifaciū. Gratia mœreī augeri, ut aucta mereatur perfici. Et vii. de trin. dicit. In rebus incorporeis idem eſt melius eſſe q̄ maius eſſe, aliqua autē gratia eſt melior altera. Primo notādū, q̄ aliqui dixerūt q̄ nihil gratiæ præexiſtentis manet idē numero in gratia aucta, ſed totū q̄ pręfuit corrumpiī & aliud indiuiduum pſectius illo generatur, & ad hocq̄ poniī ratio, quia termini motus ſunt incompoſſibiles, ut patet ex vii. phyſicorum.

k.q.23. Sed contra arguit Scot. quia
1.d.17. actus qui meretur augmentũ
q.1. gratiç eſt meritorius, ergo p̄ſupponit gratiam in inſtanti in quo elicitur, non autem illam partem gratiæ, quæ acquiritur, quia ſequitur actũ, ſicut premium ſequitur meritum, ergo preſupponit gratiam, quç præexiſtebat, & per conſequens non corrũpitur illa in illo inſtanti. Si ãt quis proteruiat dicens, ꝙ nunq̃ Deus auget charitatem in inſtanti, in quo habetur actus meritorius, reſpectu augmẽti, ſed ſemper poſterius tempore, ꝓ eo ꝙ non auget propter actũ inquantũ elicitur, ſed inquantũ eſt in acceptatione diuina. Contra, hic non euadit difficultatem, quia in virtutibus moralibus, & ĩtellectualibus, uirtus augetur per actum elicitum, & non quando actus ille non eſt, quia quod non eſt, nihil cauſat, ergo quando actus ille ineſt, tunc eſt rõ augẽdi habitũ. Si ergo tunc generetur nouum indiuiduũ, & corrumpatur indiuiduum, ꝙ præfuit, ſequitur ꝙ actus augmentatiuus habitus, non elicietur ab habitu, ſed a ſola potẽtia, quod uidetur inconueniens, quia tunc actus augmentatiuus habitus eſſet imperfectior, quam alius non augmentatiuus habitus elicitus ab habitu. Item in actibus augmentatiuis habitus actus decimus poteſt eſſe imperfectior primo, & tamen per illum augetur habitus per aliquem gradum, ad quem non potuit augeri per premium, quod non poſſet eſſe, ſi totum præexiſtens corrumpatur. Sequitur ergo, quod illud perfectius quod ſequitur decimum actum, non erit ex hoc, quia totaliter nouum ĩdiuiduum generetur uirtute decimi actus, ſed quia præexiſtenti aliquid additur.

Item ſic arguit Sco. Calidũ agẽs in frigidũ, anteq̃ corrumpat totaliter frigidũ remittit ipſum, ſi ergo in iſta remiſſione generatur idiuiduũ, quçro a quo generante. Non.n. põt dici, ꝙ calidum remittens frigidũ, poſſit generare aliquid indiuiduum frigidi, ergo nec nouum remiſſum, & per conſequens etiam in augmento non generatur totaliter nouum indiuiduum. Confirmantur autem prædictæ rationes per philoſophum dicentem. Auctum oportet manere, ergo in augmento non eſt corruptio præexiſtentis. Dicit ergo Scotus, quod realitas illa poſitiua, quç erat i minore charitate manet eadem 1.de.Generat. t.c.38.

reali

realiter in maiore. Et ſi arguas, quia ex hoc videtur ſequi formam augeri ſubiectiue, cũ ipſa eadem tranſmutetur de minori ad maius, hoc aũt eſt falſum ſecundum auctoré ſex principiorũ. igitur. Reſpõdet Scot. quia hoc non ſequitur, quia ipſa forma nõ manet, ſicut materia ſub forma, ſed ſicut natura in ĩdiuiduo ſupra quam quodlibet indiuiduum aliquid addit. Et rõ defectus conſequentiæ eſt, qa id quod eſt ſubiectum unius ĩdiuidui ẽt illud eſt mutabile ab eo in diuiduo in indiuiduũ, ipſa ãt forma ſicut unius indiuidui nõ eſt ſubiectum, ita nec alterius, & p conſequeus nec mutabilis de uno in illud. Secundo notandũ, ꝙ ſicut dicit Sco. ubi ſupra, realitas poſitiua, q̃ præexiſtit in charitate minori, non eſt tota realitas poſitiua, quę eſt in charitate maiori, probat qa contraria in ſummo ſunt incõpoſſibilia ĩ ſummo. In gradibus uero remiſſis non hoc auté non eſt, niſi, quia aliquid eſt incontrario intenſo, quod non eſt in remiſſio. Nec poteſt dici, ꝙ illa ĩcõpoſſibilitas ſit ex aliqua habitudine ad ſubiectum. Prior. n. eſt incõpoſſibilitas formarũ in ſe, quàm formarum in ſubiecto recipiente. Item eadem realitas nõ poteſt bis produci, ergo realitas illa q̃ per motum, uel mutationem acquiritur, non eſt eadẽ cum illa q̃ præfuit. Et ſi inſtetur, quia ſecundum philoſo. diffe rentię formales mutant ſpeciem, ſed differentia graduum perfectionaliũ in eſſentia formæ ſi eſſet, eſſet differẽtia formalis, ergo nõ poteſt aliquis talis gradus addi eſſentiæ formæ, manente eadẽ ſpecie. Reſpondet Sco. ꝙ philoſophus uocat ibi differentiam formalé, differentiam quidditatiuã, qñ uidelicet differẽtia illa additũ quidditati priori, ut pars quidditatiua, talis autem nõ eſt differentia graduum perfectionalium. Poteſt .n. dici, ꝙ non omnis differentia formarum eſt formalis loquẽdo proprie de formali differẽtia, prout dicitur differentia ſecũ dum formas, ſicut nõ omnis differentia hominum eſt differentia in humanitate. Et ſi inſtetur, quia ſi realitas aliqua aduenit pręexiſtenti, ergo gratia aucta non erit vna in ſpecie, quia includet aliqd accidentale naturæ ſpecificæ. Reſpondet Scot. ꝙ aliquid accidere naturę ſpeciei poteſt intelligi dupliciter. Vño modo ſic, quod ſit extra rationem quidditatiuam ſpeciei,

10. Metaph. 1. c. 2

ſecundum quem modũ differentia dicitur accedere generi. Alio modo, quia non facit per ſe unũ cum eo cui accidit, ſicut albedo in corpore, primo ergo mõ cõcedo, quod albedo intenſa aliquid habet quod accidit naturæ ſpeciei, & ita etiam habet albedo remiſſa, immo omne indiuiduũ aliquid habet, quod accidit naturæ ſpeciei, alias non contraheretur natura ſpeciei tamen iſte gradus facit unũ per ſe cum natura. Tertio notandum ſecundum Tho. id cadit
2.2. q. 112. ſub merito cõdigni ad ꝙ motio gratiæ ſe extendit, motio autem alicuius mouẽtis nõ ſolum ſe extendit ad vltimũ terminũ motus, ſed ad totũ progreſſum in motu. Terminus autem motus gratiæ, eſt vita æterna, progreſſus aũt in hoc motu eſt ſm augmẽtum gra
Prou. 4. tiæ, iuxta illud Prouer. iiii. Iuſtorũ ſemita, quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſq; ad pfectũ diem, q̃ eſt dies glorię. Sic igiẽ augmẽtũ gratiæ cadit ſub merito cõdigni. Licet dicat Bon. id tantũmodo cadere ſub merito cõgrui, ſed tñ primus modus dicendi eſt veriſimilior. Si enim habens gratiam, poteſt de condigno mœreri gloriã, quę eſt gratia conſummata multo magis videtur poſſe mœreri augmentationem gratię in via.

Con. 1. His premiſſis ponenda eſt talis concl. Per gratiã poteſt quis mœreri de cõdigno augmentum gratię, patet ex tertio notabili. De modo autem ſui augmenti, patet in duobus primis notabilibus.

1. Ad primum arg. dicẽdum, ꝙ gratia nõ eſt oĩno ſimplex licet enim non habeat partes quantitatiuas quantitate molis, habet tamen partes quantitatiuas quantitate uirtutis.

2. Ad ſecundum argum. dicit Bonau. quod forma uniuerſalis eſt inuariabilis, non autem forma ſingularis. Vel potius dicendum, quod forma ſingularis, licet ſit inuariabilis ſubiectiue, quia uidelicet nõ poteſt eſſe ſubiectũ mutationis, non eſt tamẽ inuariabilis terminatiue, quia poteſt eſſe terminus mutationis.

3. Ad tertium arg. dicendum, ꝙ licet de potentia ordinata nõ poſſit charitas minui, ut argumentũ probat, poſſet tamẽ minui de potẽtia Dei abſoluta, non tamen ſic decet diuinam bonitatem minuere charitatem ſicut & augeræ.

4. Ad quartum arg. dicendũ, ꝙ præmium eſt terminus meriti. Eſt autem duplex terminus motus. ſ. ultimus, q ſolũ habet

habet rationẽ termini, & medius qui habet rationẽ principii, & termini reſpectu diuerſorum, & tales terminus eſt augmentum gratiæ.

5. Ad quintum arg. dicendũ, ꝙ quolibet actu meritorio mœretur hõ augmentationẽ gratiæ, ſicut & gratiæ cõſummationem, quæ eſt vita ęterna, ſed uita æterna nõ ſtatim redditur, ſed ſuo tempore, ita nec gratia ſtatim augetur, ſed cum quis fuerit ad hoc ſufficienter diſpoſitus.

6. Ad ſextum arg. dicendũ, ꝙ Augu loquitur de eo ꝙ principaliter redditur ex merito humano, inquantum eſt a libero arbitrio, & non de eo quod principaliter datur ex libertate diuina ratione meriti, inquantũ eſt a gratia, cũ etiam ipſa gloria, quę eſt principalis merces meriti, retineat nomen gratiæ, dicitur enim gratia conſummata.

Vtrum aliquis poſſit mœreri ſibi, uel alteri primam gratiã.

D.Tho.1.2.q.111 ar.2.

SEptimo querit. Vtrũ poſſit aliquis ſibiipſi, vel alteri mœreri primam gratiam.

1. Primo arg. ꝙ poſſit homo ſibiipſi mœreri primam gratiam, quia dicit Aug. ꝙ fides mœretur iuſtificationem, iuſtificatur autem homo per primam gratiam, igitur.

Secundo ar. Deus non dat gratiam, niſi dignis, ſed non eſt aliquis dignus aliquo dono, niſi qui ipſum meruerit ex condigno. igitur. 2.

Tertio arg. ꝙ poſſit hõ męreri alteri primam gratiam, 3. quia dicitur. Multum velet deprecatio iuſti aſſidua. Et ibidem præmittitur. Orate pro inuicem, ut ſaluemini. Salus autem hominis non poteſt eſſe, niſi per gratiam, igitur. *Iac.6.*

Contra. Ratio gratiæ repugnat mercedi operũ, iuxta illud. Si quis operatur, merces non imputatur ſm gratiã, ſed ſecundum debitũ. Primo notandum ſecundum Tho. ꝙ donum gratiæ conſiderari põt dupliciter. Vno modo ſm rationẽ gratuiti doni. Alio modo ſecundum naturam ipſius rei, quæ donatur. Secundo notandum ſm Tho. ibidẽ ꝙ nõ eſt ſimile de dono gratię, ꝙ eſt donum Dei, & de dono humano. Omne .n. bonũ hominis, procedit a Deo, non ſic autem a quocunq; dono humano, & ideo apud homines aliquis dicitur ꝓ mœreri donum iam acceptum, ſicut qui accepit equum a domino, mœ- *Ro.4.* *1.2.q. ult.*

 retur

retur ipſum bene utendo eo in ſeruitio domini, non ſic at apud Deum. Tertio notandũ ſm Thom. vbi ſupra, ꝙ opus noſtrum habet rõnem meriti ex duobus. Primo ex ui motionis diuinæ, & gratiæ ſpiritusſancti, & ſic habet rõnem meriti de condigno. Alio mõ ſecũdũ ꝙ procedit ex noſtro libero arbitrio, inquantum, ſcilicet aliquid uoluntarie facimus, & ex eo eſt meritũ congrui, quia cõgruum eſt, ut dũ homo bene vtitur ſua uirtute, Deus ſecundum ſuam ſuperexcellentem uirtutem, & liberalitatem retribuat.

Con.1. His præmiſſis, ponendæ ſunt tres conc. Prima eſt. Gratia ſecundum rationem gratiæ nõ poteſt cadere ſub merito, patet, quia ſi ex operibus iam non ex gratia.

Con.2. Secunda concl. Prima gratia ſm naturam ipſius rei, q̃ donatur, non põt cadere ſub merito condigni non habentis gratiã, neque etiã ſub merito iã habentis gratiam. Primã partẽ probat Tho. vbi ſupra. Tũ quia excedit proportionẽ naturę. Tum quia ante gratiã homo eſt in ſtatu peccati, quod eſt impedimentum promerendi de condigno. Secundam partem ſic probat, quia merces eſt quaſi terminus operis: Prima uero gratia eſt principium cuiuſlibet boni operis in nobis.

Con. 3. Tertia concl. Solus Chriſtus potuit de condigno mœreri alteri primam gratiam, ſed tñ poteſt alius iam habẽs gratiam mereri de congruo alteri primam gratiam. Primam partẽ probat Tho. vbi ſupra, quia vnuſquiſque noſtrum mouetur a Deo per donum gratiæ, vt ipſe ad uitam æternam perueniat, & iõ meritum condigni ultra hanc motionem non ſe extendit. Anima vero Chriſti mota ẽ a Deo per gratiam, non ſolũ vt ipſe perueniret ad gloriã, ſed etiam vt alios ad gloriam adduceret, inquantum eſt caput eccleſię, & auctor ſalutis humanæ. Secundam partem probat Tho. Homo .n. in gratia conſtitutus, implet Dei voluntatem, ergo congruum eſt ſecũdum amicitiæ proportionem, vt Deus impleat hominis voluntatem in ſaluatione alterius, licet quandoque poſſit haberi impedimẽtum ex parte illius, pro quo iuſtus rogat. Dicit autem B. Bon. quod nedum merito cõgrui: ſed etiam merito digni, poteſt iſtus alteri mœreri primam gratiam, vt alias dictũ eſt, ſed non de condigno.

Ad

1. Ad primum ar. dicendum, ꝙ Aug. in lib Retractationũ dicit ſe aliqñ in hoc fuiſſe de ceptũ, quia credidit initium fidei eſſe ex nobis, ſed cõſum mationem dari a Deo, & ad hoc uidetur ꝑtinere, ꝙ fides iuſtificationẽ mereatur. Sed ſuppoſito, ſicut fidei veritas habeat, ꝙ initiũ fidei ſit in no bis a Deo, non poteſt actus fi dei eſſe in nobis ante primã gratiam, ideo non poteſt eſſe meritorius primæ gratiæ per fidẽ, ergo iuſtificatur hõ, non ꝙ homo credendo mœ reatur iuſtificationem, ſed quia dum iuſtificatur credit nec aliter iuſtificaretur.

2. Ad ſecundũ arg. dicit Tho. ꝙ Deus non dat gratiam, niſi dignis, nõ tñ ita, ꝙ prius fue rint digni, ſed quia ipſe per gratiã facit eos dignos, q ſolus poteſt facere mundum de immundo conceptũ ſemine.

3. Ad tertium arg. dicendũ, quòd impetratio orationis innititur miſericordiæ, meri tum autem condigni innititur iuſtitię, & ideo multo orã do impetrat homo ex Dei miſericordia, quę tamen non mæretur ſecundum iuſtitiam.

Vtrum per gratiam poſſit aliquis ſibi ipſi mæreri reparationem poſt lapſum.

D. Tho. 1. 2. q vlt ar. 3.

Octauo quæritur. Vtrũ per gratiam poſſit aliquis ſibiipſi mœreri reparationem poſt lapſum, & perſeuerantiam?

Primo arg. ꝙ ſic, quia homo exiſtens in gratia per bona opera mæretur vitam æternam, ſed ad vitam non poteſt peruenire, niſi reparetur ſi cadat, igitur. 1.

Secundo argu. Non poſſe peccare cadit ſub merito, quo quis męretur vitam æternã, ergo multo magis poteſt aliquis mœreri vt non peccet, quod eſt perſeuerare. 2.

Tertio argu. Poteſt quis mœreri augmentum gratię, ergo multo magis perſeuerãtiam ĩ gratiam quam habet. 3.

Cõtra. Si auerterit ſe iuſtus a iuſtitia ſua. &c. Et ſequitur. Omnes iuſtitię eius, quas fecerit, nõ recordabuntur, ergo nihil ualebunt ei præcedẽtia merita ad hoc, vt reſurgat. Et quantum ad ſm ſic arguitur, quia multi habent opera meritoria, qui non cõſequuntur ꝑſeuerãtiã. Nec valet ſi dicas, ꝙ hoc ẽ ꝑꝑ impedimẽtũ peccati, quia hoc ꝙ eſt peccare, opponitur perſeuerantiæ, ita ꝙ ſi quis perſeuerantiam mæ Eze. 18.

reretur, Deus non permitteret eum peccare. Primo notãdũ, ꝙ ſicut di. Tho. aliqui dixerunt, ꝙ nullus mœreretur abſolute uitam ęternam niſi per actũ finalis gratię, ſed ſolũ ſub conditione ſi perſeueret. Sed hoc irrationabiliter dicitur, quia quandoque actus vltimę gratię non eſt magis meritorius, ſed minus q̃ actus præcedentis. Vñ dicẽdũ, ꝙ quilibet actus charitatis mœretur abſolute vitã ęternam, ſed ꝑ peccatũ ſequens ponitur impedimentum pręcedenti merito, vt non ſortiatur effectum, ſicut etiam cauſæ naturalem deficiunt a ſuis effectibus propter ſuperueniens impedimẽtum. Secundo notandũ, quòd ſicut di. Tho. vbi ſupra, quod homo dupliciter poteſt obtinere perſeuerantiã in bono. Vno modo per hoc, quod liberũ arbitriũ determinat ad bonum per gratiã cõſummatã, ꝙ erit in gloria Alio mõ ex parte diuinę motionis, quę inclinat hominem ad bonũ.

1.2.q.xl.

Con.1. His pręmiſſis, ponendę sũt duæ concluſiones. Prima eſt. Non põt, quis ſibi mereri reparationem poſt lapſum futurum, neque de cõdigno, neq; de congruo. Primum probat Tho. quia ratio meriti de cõdigno dependet ex motione diuinę gratię, quæ interrumpitur per peccatum ſequens, ideo motio prioris gratię nõ ſe extendit ad illa beneficia, q̃ poſt modum aliquis conſequitur a Deo. Secundum ſic probat, quia meritum congrui, quo quis alteri meretur primam gratiam impeditur ꝑꝑ peccatum eius, cui meret̃, ergo multo magis impeditur talis meriti efficacia propter peccatũ, quod eſt in eo, qui meret̃.

Secunda concl. Perſeuerantia gloriæ cadit ſub merito, nõ aũt perſeuerantia vię. Probat Thom. quia illud cadit ſub merito, quod comparatur ad motum liberi arbitrii moti a Deo, ſicut terminus, non autẽ id, quod comparatur ad prædictum motum, ſicut principium. Perſeuerantia, aut gloria eſt terminus prędicti motus, non autem perſeuerantia vię, quæ dependet ſolũ ex motione diuina, quæ eſt principium omnis meriti, igitur, &c. Ex quo ſequitur, quod perſeuerantiæ bonum gratis a Deo datur cuicunque datur. Con 2.

Ad primum argu. patet ex primo notabili. Ad alia duo ex ſecunda concluſione. 1.

Vtrum ſub merito habentis gratiam cadant bona tẽporalia.

D.Tho.

D Tho.1.2.q.vlt.ar.4.

NOno quæritur. Vtrum ſub merito habētis gratiā cadant bona temporalia.

1. Primo argu quòd ſic,quia bona temporalia promiſſa ſunt in lege veteri,ſicut merces iuſtitię, vt patet Deut.28.

Deu.28. 2. Secundo ar.propter demeritū peccati aliqui puniuntur a Deo temporalibus pœnis,ſicut patet de Sodomitis, Gen.

Gen.19. 19 ergo ēt propter bona opera aliqua pmiant tēporaliter.

Contra Bona temporalia, &mala ſimiliter ſe habent ad bonos,& malos,ergo non cadunt ſub merito bonorum.

1.2.q. vlt. Notandum ſecundum Tho. quòd bonum hominis eſt duplex Vnum ſimpliciter, quod eſt ultimus finis eius,& ea quę ad hunc finem ducunt. Aliud autem eſt bonum ſecundū qd, cuiuſmodi ſint tēporalia bona,quæ poſſunt dupliciter cōſiderari: Vno mō prout ſunt vtilia ad opera virtutum, quibus perducimur in vitam ęternam.Alio modo poſſunt conſiderari ſecundum ſe.

Con.1. Hoc promiſſo ponenda eſt talis cōcl.Bona tēporalia ſm ſe non cadūt ſimpliciter ſub merito ſed ſm qd.Ipſa uero cōſiderata,prout vtilia ad opera virtutum, ſimpliciter ēt cadunt ſub merito. Primam partē probat Tho. qa primū meriti hēt rationē boni. Bona autem temporalia ſecundum ſe non ſunt ſimpliciter bona hominis,ſed ſm qd,in quantū ſ. homines mouentur a Deo ad aliqua temporaliter agenda,in quibus ſuū ppoſitū conſequuntur Deo fauēte. Secūdā partē ſic;probat,quia ſimpliciter ſub merito cadūt oīa illa, quibus hō adiuuatur ad pueniendū in beatitudinē poſt primā gratiam.Vnde tm̄ dat Deus viris iuſtis de bonis tēporalibus,ac etiā de malis, quantū eis expedit ad ſalutē, & intantum ſunt ſimpliciter bona hominis.Vnde in Pſal. Timentes, autem Dominum, non minuentˉomni bono. Et alibi.Non vidi iuſtum derelictum.Ad primum argu.dicendū, ꝙ ſicut dicit Augu.contra Fauſtum. In illis tēporalibus promiſſis figuræ fuerunt futurorum ſpiritualium.Carnalis .n. ille populus promiſſis vitę præſentis inherebat,& illorū nō tm̄ lingua, ſed ēt uita figuralis fuit.Ad ſecundum arg.dicendum,quod ſicut impiis aliquando infligitur punitio tēporalis,nec tamen per eam liberantur ab æterna,niſi vere pœniteant ante mortem , ſic

etiam iuſtis, quandoque confertur bonum temporalē, nō ut prꝫmium principale, ſed inquantum per illud adiuuantur ad opera uirtutum. Ad tertiū argu dicēdum, ꝙ licet æque omnia eueniant bonis & malis quātum ad ipſam ſubſtātiā bonorum, uel malorū temporalium, nō tamen quātum ad finem, quia boni per huiuſmodi viam ducūtur ad beatitudinem, nō autē malis.

SEQVITVR TERTIA PARS.

IAM ſuperius dictum eſt de legali præceptione in prima parte principali huius quinti tractatus. Et de ſpeciali gratiæ perfectione in ſecunda. Nunc reſtat dicendum in tertia parte de uirtutum qualificatione a malo reductiua, & in bonū directiua, & inclinatiua. Vbi ſunt tria conſideranda. Primū eſt uirtutum generalis determinatio. Secundum eſt uirtutum a donis, beatitudinibus, & fructibus formalis diſtinctio. Tertiū eſt uniuſcuiuſque uirtutis, tam Theologicæ, quā Cardinalis ſpecialis tractatio ſiue declaratio

Vtrum uirtus humana ſit habitus actiuus reſpectu actus uirtuoſi.

D.Tho.1.2.q.5.art.1.

CIRCA primum primo quæritur. Vtrum uirtus humana ſit habitus actiuus reſpectu actus virtuoſi.

Primo arguitur, ꝙ nō, quia relatio non eſt actiuum principium, nec aliquid eſſentialiter includens relationem, ſed habitus eſt ad aliquid ſecundum Philoſo. igitur. 1.

Secūdo arguitur. Vna actio requirit principium per ſe unum, ſed aggregatum ex potentia, & habitum eſt vnū per accñs, & non per ſe. ergo non poteſt eſſe principium operationis per ſe vnius. Tertio arguitur. Accidens nō eſt ratio agendi in ſubiectum proprium, ſed operatio, ad quā ponitur habitus frequenter recipitur in potentia, cuius eſt ille habitus, igitur. 2. 7.Phyſ. t.c.25. 3.

Contra habitus eſt, quo habens vtitur dum voluerit ſecundum Commentatorem, ſed vti competit agenti. Nam patiens principio paſſiuo nō vtitur. Primo notandū, ꝙ ſicut dicit Thomas, virtus nominat quādā potentiæ perfectionem determinatiuā ad actū. Sunt autem quædam potentiæ, quꝫ ſecundum ſeipſas determinat ad ſuos actus, ſicut po- 3.de aīa 1.2.q.5. ar.1.

potentię naturales actiuę, & ideo ſm ſeipſas dicuntur virtutes. Potentię autem rationales, quæ ſunt proprie hominis, non ſunt determinatę ad vnum, ſed ſunt indeterminatę ad multa, determinãtur autem ad certos actus per habitus, & ideo uirtutes humanæ ſunt habitus, quandoque tamen ſumitur nomen virtutis in communi, ac ẽt nomina ſingularium virtutũ pro actu virtuoſo quemadmodũ nomen vitii quandoq; ſumĩt pro actu vitioſo, cum tñ vitiũ propriè dicatur habitus vitioſus. Secundo notandũ, ꝙ aliquid dicunt ſubſtantiam actus, eſſe a potentia, intentionem vero talem, vel talem ab habitu. Sed contra hoc ar-

d.17. q.b. guit Scotus, quia intenſio actus, non eſt accidens extrinſecũ actui, ſed gradus intrinſecus, ita quod actus intenſus eſt quoddam per ſe vnum, ergo non põt eſſe aliud principiũ ſubſtantię actus, & aliud intẽſionis ſuæ. Item habitus agi ꝑ modum naturæ, & ſic quantũ eſt de ſe, agit quantũ poteſt ergo ſi intẽſio actus ſit ab habitu præciſe, quantuncunq; operetur voluntas ex modico conatu ſemper eſſet actus eius æque intenſus. Tertio notandũ ſecundũ Scotũ, ibidem, quod attribuẽdo habitui rationem principii actiui reſpectu actus poteſt dici, quod habitus ẽ cauſa partialis actiua, & potentia etiam cauſa partialis reſpectu actus perfecti procedentis a potentia, & habitu, licet ipſa potentia poſſet eſſe totalis cauſa reſpectu actus imperfecti præcedentis generationem habitus. Cum autem ſic concurrũt potentia, & habitus, ipſa potentia eſt cauſa prima, & principalis, quia videlicet, illimitatior eſt in agendo, & vtitur ipſo habitu tanquam determinatiuo ad ſpecialem actũ. Non tamen indiget potentia abſolute habitu ad operandum, ſed minus perfecte operatur ſine habitu, quàm cum habitu ſuppoſito ęquali conatu ex parte potentię. Eſt ergo actus intenſior a potentia, & habitu q̃ a ſola potentia. Nõ quidem, quod potẽtia ſit cauſa ſubſtantię actus, & habitus ſit cauſa intẽſionis quaſi duobus cauſatis correſpondeant duę cauſæ, ſed quia ambę cauſæ concurrentes producunt actum perfectiorẽ, q̃ altera ſola, qui tamẽ actus ſecundũ ſe totum, & per ſe unus, eſt a duabus cauſis diuerſo ordine cauſantibus. Quarto notandum ſecundũ Scotum vbi ſu-

ſupra, ꝙ bonitas moralis a-
ctus eſt quaſi quidam decor il
lius actus, includens aggrega
tionem debitę proportionis
ad omnia, ad quę debet actus
proportionari, puta ad poté
tiam, ad obiectum, ad tépus,
ad finem, ad locum ad modũ.
Et hoc ſpecialiter, vt iſta di-
cantur a recta ratione debe-
re conuenire actui. Ita, ꝙ pro
omnibus poſſumus dicere, ꝙ
cóuenientia actus ad rationẽ
rectã eſt, qua poſita actus eſt
bonus, qua non poſita quibuſ
cunque aliis conueniat, nõ eſt
bonus. Hæc igitur bonitas
nullum habet principiũ acti-
uum, ſicut nec aliquis reſpe-
ctus, relatio enim conſequés
extrema, neceſſario non ha-
bet cauſam propriam aliã ab
extremis, quantum igitur ad
bonitatem moralẽ, nõ opor
tet aliquem habitum habue-
re rationem proprii princi-
pii actiui, niſi quantum ha-
bet ratione principii actiui
reſpectu ſubſtantiæ actus, ita
ꝙ virtus moralis non addit
ſupra ſubſtantiam habitus, vt
eſt forma de genere qualita-
tis, niſi conformitatem habi
tualem ad rationẽ rectam.
Idẽ .n. habitus in natura, qui
generatur ex actibus abſtiné
tiæ elicitis cum ratione erro
nea in eliciente manens, po-
ſtea cum ratione recta eſſet
virtus abſtinentię, & prius nõ
fuit, nec tamen aliquid muta
tur circa iſtum habitum in ſe
ſed tantum nunc cõiungitur
prudẽtiæ prius auté nõ. Quin
to notandũ ſm Scotũ, vbi ſu
pra, quòd virtus moralis nõ
moderatur actiuè paſſionem
quaſi factã ab obiecto faciat
eã minorem, ſed habitus põt
facere obiectum minus cõue-
niens potentiæ habituatæ, q̃
non habituatæ. Virtus ergo
moderatur paſſionem non iã
factã, ſed fiendam, pro quãto
cum prudentia coexiſtente in
clinat potẽtiam, vt fugiat im
moderata delectabilia, quæ
nata ſunt inferre delectatio-
nes immoderatas. Moderatur
ergo non quidem delectatio
nem inexiſtentem minuen-
do, ſed immoderatam, quæ
in eſſet prçcauendo.

His pręmiſſis, ponenda eſt *Con.* 1.
talis concl. Virtus habet rõ-
nẽ principii actiui, probatur
ſm Sco. quia quatuor condi
tiones attribuimus habenti
uirtutẽ, & generaliter cuicun
que habenti habitum, videli-
cet operari delectabiliter fa-
ciliter, expeditè, & promptè,
ſed iſtæ conditiones non poſ
ſunt eſſe, niſi a principio acti
uo, igitur. De prima patet, q2
delectatio in opere nõ eſt, ni
ſi a

ſi a principio actiuo. De ſecū da patet, quia potentia, ī qua eſt habitus, eſt ex ſe ſumme diſpoſita ad recipiēdū actum, quia non habet aliquid contrariū, ergo habitus, per quē facilitatur diſponit ipſam ad agendum, non ad paciendū. De tertia patet, quia cui competit impidiri ei competit, quia cui expeditio, ſed impediri competit agenti, igitur. De quarta patet, quia cuius eſt tarde operari eius ē promptitudo, ſed tarde operari conuenit agenti inquantum eſt actiuū, & non inquantum eſt paſſiuum, igitur. Prætetea pro concluſione eſt experientia cōmunis, qua quis experitur ſe habituatum ex æquali conatu habere perfectiorem operationē, q̄ poſſet habere nō habituatus, quæ ꝑfectio actus non poſſet attribui habitui, ſi eſſet tantū principium paſſiuū inclinans ad recipiendum, quia ſaltem, vt videtur in priori inſtanti naturæ, in quo elicitur priuſquā recipiatnr in potentia eſſet æqualis ratio principii actiui in eliciendo.

1\. Ad primum arg. dicēdum, ſm Sco, ꝙ aliquid cui relatio eſt eadem, poteſt eſſe principium actiuum, licet relatio non ſit principium actiuum, nec etiam id cui relatio eſt eadem eſt principium actiuum per rationē relatíonis, ſed ꝑ rationem abſoluti. Poteſt igitur dici, ꝙ Philoſophus ponit habitum eſſe ad aliquid quia per identitatem realem includit reſpectum, & tamen non eſt tātum reſpectus, nec reſpectus eſt formaliter idē cum forma abſoluta.

Ad ſecundū arg. dicit Scot. ꝙ vnius actionis eſt unū principium per ſe in uno ordine principiandi, tamen poſſunt eſſe multa principia in diuerſo ordine principiandi, quorum non ſit unitas, niſi unitas ordinis, licet, & quandoq; cum unitatæ ordinis concurrat unitas accidentis, & ſubiecti inter hæc ordinata, ſed hoc accidit ſicut in propoſito in potentia, & habitu. 2.

Ad tertium arg dicit Scot. ꝙ accidens bene pōt eſſe principium alicuius effectus receptibilis in ſuo ſubiecto ſicut ſpecies intelligibilis eſt principium intellectionis recepte in intellectu posſibili, & ita forma poteſt eſſe principium quo, reſpectu tranſinutationis ſui ſubiecti. 3.

Vtrum habitus intellectuales ſint virtutes

D.Thom. 3.d.13.ar.6. & 1.2.q. 57.art.1.

SEcundò quæritur. Vtrum habitus intellectuales ſint uirtutes.

Arg.quòd non quia uirtus eſt eorum per quæ fit homo felix eo ꝙ felicitas eſt uirtu tis prçmium, ut dicitur, ſed
Eth.li.8 habitus intellectuales nõ cõſiderant actus humanos, per quos homo beatitudinem adipiſcitur, ſed magis res na turales,& diuinas.igitur.

Eth li.6 Contra. Philo.vocat habi
.2.q. tus intellectuales uirtutes.
57.ar.1. Primo notandum ſecundum Tho. ꝙ duplici ratione aliquis habitus dicitur, uirtus. Vno modo,quia facit facultatem bene operandi. Alio modo, quia cum facultate facit ẽt bonum uſum, & hoc pertinet ad habitus qui reſpiciunt partẽ appetitiuam eo ꝙ uis appetitiua animæ eſt,quæ facit uti omnibus potentiis, & habitibus.habitus aũt intellectuales cũ nõ reſpiciant partẽ appetitiuã ſed ſolũ intellectiuã, poſſunt quidem dici uirtutes inquantũ faciunt facultatẽ bonç operationis, nõ tñ quaſi facientes bene vti. Ex hoc .n. ꝙ aliquis habet habitũ ſcientię, nõ inclinatur ad utendum,ſed fit potens conſiderare uerũ cuius ſcientiã habet. Quod autem utatur ſciẽtia habita hoc eſt mouẽte uoluntate. Et ideo uirtus quæ perficit uoluntatem, ut charitas uel iuſtitia, facit bene uti huiuſmodi habitus intellectualibus. Secundo notandũ ꝙ Philoſoph. ponit tres uirtutes intellectuales circa ſpeculabilia,ſ.ſapientiã,ſcientiã, & intellectum. Et duas circa operabilia.ſ.artem,& prudentiam. Differunt autem tres primę ab inuicẽ, quia intellectus reſpicit uerũ per ſe notũ quod ſtatim percipitur ab intellectu cognitis terminis.ſcientia uero reſpicit uerum cognoſcibile per inquiſitionẽ rationis. Sapiẽtia uero reſpicit uerum quòd eſt cognoſcibile quidem per inquiſitionẽ rationis, ſed præterea eſt primũ, & maxime cognoſcibile ſm naturã. Sapientia .n. conſiderat altiſſimas cauſas.ut dicitur.i.Methaphyſicæ. Vnde cõuenienter iudicat, & ordinat de omnibus,quia iudiciũ perfectum,&uniuerſale haberi non poteſt, niſi per reſolutionem ad primas cauſas. Sapientia ergo eſt ſcientia quædã, habet enim id ꝙ cõmune eſt omnibus ſcientiis,uidelicet,ex principiis demonſtrare concluſiones. Sed,quia habet aliquid propriũ ſupra alias ſcientias, ſcilicet de omnibus iudicare non ſolũ quãtũ ad

Eth.li.6

In Prohemio.

ad concluſiones, ſed ét quantum ad prima principia. ideo habet rationem perfectioris uirtutis quàm ſcientia ſimpliciter, patet itaq; ꝙ ſcientia dependet ab intellectu ſicut a principaliori, & uti unq; depédet a ſapientia, ſicut a principaliſſimo. Ars āt, & prudétia differunt, quia ars eſt circa factibile. Et .n. ars habitus cũ uera ratione factiuus. Prudétia uero eſt circa agibilia. Eſt .n. prudentia habitus cũ uera ratione actiuus. Differunt auté facere, & agere, quia ut dicitur, ix. methaphyſicæ. Factio eſt actus tranſiens in exterioré materiam in qua producitur aliqua forma realis, ſicut edificare, ſecare, & huiuſ modi. Agere āt nominat actũ permanentem ipſo agente, quo uidelicet nihil reale producitur in materia extrinſeca ſicut videre, velle, & huiuſ modi. Quoniam autem in humanis actibus ſe habét fines, ſicut principia ĩ ſpeculabilib. vt dicitur vi. Ethicorũ. ideo ad prudentiam requiritur ꝙ homo ſit bene diſpoſitus circa fines. quòd quidem eſt per appetitum rectũ, ideo prudétia coexigit moralem uirtuté, per quam ſit appetitus rectus. Bonum autem artificialium non eſt bonum appetitus humani, ſed ipſorum operum artificialium. Ideo ars non pręſupponit appetitum rectum. Ex quibus patet, ꝙ prudentia ſuper alias uirtutes intellectuales hoc habet, ꝙ facit non ſolum facultaté boni operis, ſed etiam bonũ vſum, non quidem ratione habitus qui dicitur, prudentia, ſed ratione uirtutis moralis quam coexigit. Et ſi quęrat aliquis de opinione, & ſuſpicione. An ſint uirtutes intellectuales. Dicendum ꝙ nõ, quia habitus uirtutis determinate ſe habet ad bonum. Bonum āt intellectus eſt uerum. Opinio autem, & ſuſpicie quãdoque ſe habét ad uerum, & quãdoque ad falſum. Tertio notandum ſecundum Th. vbi ſupra, ꝙ ad bene operandum non ſolum, requiritur quid fiat, ſed etiam quomodo fiat, uidelicet nõ ex impetu aut paſſione, ſed ſm rectam electionem. Electio autem eſt eorum quę ſunt ad finem. & ideo ad rectã electionem requiritur debitus finis, & medium conueniens ad finem. Ad debitum autem finé diſponitur bono, per uirtuté moralem quę perficit appetitum cuius obiectũ eſt bonũ, & finis. Ad medium autem conuenienter diſponitur homo

mo per habitum rationis cuius eſt conſiliari,&inquirere, de mediis conuenientibus ad finem.& ille habitus eſt prudentia. Vnde patet, ꝙ prudẽtia eſt neceſſaria ad bene uiuendum. Ponit autem Philoſophus tres uirtutes adiunctas prudentiæ,videlicet Eubuliam,quæ eſt habitus, quo bene conſiliamur, ut ibidem dicit Philoſophus. Et ſineſim, quæ ē bene iudicatiua de agẽtis ſm communem legem. Et Gnomin, quę habet iudicare in his, in quibus deficit lex communis. Ratio autem huius adiunctionis eſt, quia circa agibilia humana tres actus rationis inueniuntur, ſcilicet conſiliari, iudicare, & pręcipere. Quorum principalior eſt pręcipere, & ad ipſum ordinantur alii,ideo prudentiæ quæ eſt bene præceptiua tanquam principalior annectuntur illæ aliæ uirtutes, tanquam ſecundariæ. Vnde patet, quod quando prudentia dicitur bene conſiliatiua, & iudicatiua; non ſic eſt intelligendum, & bene conſiliari, & iudicare ſint immediate actus eius, ſed quia hos actus perficit mediantibus uirtutibus ſibi ſubiectis.

Eth.1.

Con.1. His pręmiſſis, ponẽda eſt talis cõcluſio. Quinque habitus intellectuales ſupradicti conuenienter dicuntur uirtutes, patet, quia omnis habitus determinate ſe habens ad bonum, dicitur virtus, ſed illi quinque habitus ſunt huiuſmodi, igitur.

Ad argumentum dicendũ, ꝙ virtus eſt aliquorum dupliciter. Vno modo ſicut obiectorum,& ſic uirtutes intellectuales aliæ a prudentia non ſunt eorum,per quę fit homo beatus, niſi forte ſecundum ꝙ ly per,dicit cauſam efficientem, uel obiectum completæ beatitudinis, ꝙ eſt ſummum ſpeculabile, quod Deus eſt. Alio modo uirtus eſt aliquorum ſicut actuum, & hoc mõ uirtutes intellectuales ſunt eorum per quæ fit homo beatus, inquãtum actus ipſarum poſſunt eſſe meritorii.

Vtrum ſufficienter diuidatur uirtus per moralem, & intellectualem.

D.Thom.3.d.23.ar.8.& 1.2 q.58.art.1.

TErtio quæritur. Vtrum ſufficienter diuidatur uirtus per moralem, & intellectualem?

Primo arg. ꝙ non. Virtus .n.moralis dicitur a more .i. conſue- 1.

conſuetudine, ſed omnium uirtutum actus conſueſcere poſſimus, ergo omnis uirtus eſt moralis.

2. Secundo arg. Prudentia uidetur eſſe aliquid medium inter uirtutẽ moralem,& intellectualẽ, connumeratur enim intellectualib. 6. Ethicorum, & communiter numerãtur inter uirtutes cardinales, quæ ſunt morales, igitur.

6. Ethic.

3. Tertio arg. Cõtinentia,& perſeuerantia, ac etiam patiẽtia non computantur inter uirtutes intellectuales, nec etiam ſunt virtutes morales, qa non tenent medium in paſſionibus, ſed abundant in eis paſſiones, igitur,&c.

1. Ethic. Cõtra eſt Philoſophus, diuidens uirtutem in moralem, & intellectualem. Primo notandũ, ꝙ ſicut dicit Tho. Mos

1.2.q. 97.ar.1. quãq; ſignat conſuetudinem, ſicut dicitur Act.15. Niſi circũcidamini ſm morẽ Moyſi,&c. Quãdoque inclinationem naturalem, uel quaſi naturalem ad aliquid, ſicut dicitur 2. Machabæ.11. Leonum more irruentes,&c. Et hoc ſecundo modo dicitur uirtus moralis a more. Huic autem ſignificationi propinqua eſt alia ſignificatio, quia conſuetudo facit inclinationem ſimilem naturali. Manifeſtum eſt aũt, quod inclinatio ad actum proprie cõuenit potentiæ appetitiuę, cuius eſt mouere oẽs potentias ad agẽdum, & ideo illa uirtus, quę eſt in appetitu dicitur moralis, illa autem, quæ eſt in intellectu, dicitur intellectualis. Cũ autem in homine non ſit, niſi duplex principium humanorum actuum. ſ. intellectus,& appetitus, q̃ ſunt duo mouentia in homine, ut dicitur.3. de anima, ideo oportet quod uirtus humana ſit moralis, aut intellectualis. In hac autem diuiſiones, non comprehẽduntur uirtutes theologicæ, ſunt enim ſupra uirtutes humanas. Sunt.n. uirtutes hominis, prout eſt factus particeps diuinæ gratię. Secundo notandum, quòd ſicut dicit Tho. ubi ſupra, uirtus moralis poteſt eſſe ſine quibuſdam intellectualibus, ſicut ſine ſapientia, ſcientia, & arte, non autem ſine intellectu & prudentia. Virtus enim moralis eſt habitus electiuus, id eſt faciens electionem ad quam requiritur, non ſolum debita intentio finis, quæ fit per uirtutem moralem, ſed etiam acceptio recta eorum, quę ſunt ad finem, quod fi. per rationem recte conſiliantem, iudicantem, & præcipientem, quod pertinent ad pruden-

Act.15.

2. Mac. 11.

tiã, & virtutes ſibi annexas, vt ſupra dictum eſt: ideo virtus moralis nõ põt eſſe ſine prudentia, & per cõſequens, nec ſine intellectu. Per intellectum enim cognoſcuntur principia prima tam in ſpeculabilibus, quàm etiã i operabilibus. Tertio notãdum, ꝙ aliȩ uirtutes intellectuales poſſunt eſſe ſine virtute morali, nõ aũt prudentia. Quod declarat Tho. vbi ſupra, quia prudentia eſt recta ratio agibilium non ſolũ in uniuerſali, ſed etiã in particularibus, in quibus ſunt actiones, recta autem ratio præexigit pricipia ex quibus procedit, oportet autem rõnem circa particularia procedere non ſolũ ex principiis vniuerſalibus, ſed etiam ex particularibus. Circa autem principia vniuerſalia agibilium, hõ recte ſe habet per intellectum principiorum, vel ẽt per aliquam ſcientiam practicam. Circa vero principia particularia, quæ ſunt fines, oportet ꝙ perficiatur per aliquos habitus ſecundum quos fiat homini quodam modo cõnaturale recte iudicare de fine, & hoc fit per virtutẽ moralẽ. Virtuoſus enĩ recte iudicat de fine uirtutis, quia ſicut di-

3. *Ethic.* citur. Qualis unuſquiſque eſt talis finis uidet ei, ideo prudentia coexigit uirtutem moralem. Non ſic autem eſt de arte, quia principia artificialium nõ diiudicantur bene, vel male ſecũdum diſpoſitionem appetitus noſtri quemadmodũ fines qui ſunt moralium principia, ſed ſolum ꝑ conſiderationem rationis.

His prȩmiſſis, ponendæ ſunt tres cõcluſiones. Prima eſt. Conuenienter virtus humana per moralem, & intellectualem diuiditur, patet ex primo notabili. *Con.1.*

Secunda concluſio. Nõ poteſt uirtus moralis eſſe ſine prudentia, & intellectu, patet ex ſecundo notabili. *Con.2.*

Tertia concluſio. Prudentia non poteſt eſſe ſine uirtute morali, patet ex iii. not. *Con.3.*

Ad primũ argumẽtũ patet ſolutio ex primo notabili. 1.

Ad ſm ar. dicit Tho. quod prudentia eſſentialiter eſt intellectualis virtus, ſed tamen ſm materiã cõuenit cũ moralibus virtutibus, & ſecundum hoc aliquãdo uirtutibus moralibus connumeratur. 2.

Ad tertium argu. dicendũ, quod continentia a delectationibus, & perſeuerantia inter triſtitiãs non ſunt uirtutes, ſed aliquid minus virtute, ut dicit philoſophus. 3. *7. Ethic.*

Vtrum

Vtrum virtutes morales circa operationes diſtinguantur ab illis circa paſsiones.

Tho. 3. d q. 23. art. 4. & 1. 2. q. 59. art. 1.

QVarto quæritur. Vtrũ uirtutes morales, quę ſunt circa operationes, diſtinguãtur ab illis, quæ ſunt circa paſſiones.

1. Arguitur quod non, quia
2. Ethic. dicit philoſophus quod oĩs uirtus moralis eſt circa delectationes, & triſtitias optimorum operatiua, ergo eadem uirtus, q̃ eſt circa paſſiones, eſt etiam circa operationes.

5. Ethic. Contra. Philoſophus ponit iuſtitiam circa operationes, temperantiam autem, & fortitudinem circa paſſiones quaſdam. Primo notandum, ꝙ ſicut dicit philoſophus, paſſiones, neque uirtutes ſunt, neq; malitię, paſſio.n. eſt motus quidam. Virtus autem eſt principium motus, ſiue operationis. Sicut autem dicit

De ciui. Dei li. 9. Aug. Stoici poſuerunt paſſiones animi non eſſe in virtuoſo. Peripatetici vero, quorũ princeps fuit Ariſtoteles, q̃ ſectã illã inſtituit, vt di. Augu.

De. ciui. Dei. li. 8. poſuerunt, ꝙ paſſiones ſimul poſſunt eſſe cum uirtute morali, ſed ad medium reductę. Hæc autem diuerſitas, ſicut Auguſt. ibidem dicit, magis erat verbalis, quàm realis. Stoici enim vocabant paſſiones, affectiones rationi repugnantes, q̃ ſi ex rationi oriãtur in ſapiente, ſeu in virtuoſo eſſe non poſſunt. Si autem ſubito oriantur in uirtuoſo, poſſunt contingere. Peripatetici uero quoſcunque motus appetitus ſenſitiui uocãt paſſiones, & tales poſſunt eſſe in virtuoſo, ſecundum quod ſunt a ratione ordinati. Secundo notandum, quòd ſicut dicit Tho. operatio, & paſſio 3. 1. q. 96. ar. 8. dupliciter poſſunt comparari ad virtutem. Vno modo ſicut effectus, & hoc modo oĩs moralis uirtus eſt circa operationes bonas, quarum eſt productiua, & circa delectationem aliquam, vel triſtitiã, quę ſunt paſſiones. Alio mõ ſicut materia circa quam, & hoc modo oportet alias eſſe virtutes morales circa operationes, & alias circa paſſiones, cuius ratio eſt, quia bonum & malum in quibuſdam operationibus attenditur ſecundum ipſas operationes qualitercunque homo efficiatur ad eas, & in talibus oportet, quod ſit aliqua virtus directiua operationũ ſecũ

dum ſeipſas,& in huiuſmodi operationibus attenditur ratio debiti,vel indebiti ad alterum,&propter hoc iuſtitia, &partes eius proprie ſunt circa operationes, ſicut circa ꝓpriam materiam. In quibuſdam vero operationibus,bonum, & malum attenditur ſolũ ſecundum commenſurationem ad operantem, ſecundũ videlicet, quòd homo bene, vel male afficitur,circa huiuſmodi, & propter hoc oportet, quòd uirtutes in talibus ſint principaliter circa interiores affectiones, quæ dicuntur animæ paſſiones, ſicut patet de temperantia,& fortitudine,& aliis huiuſmodi. Tertio notandũ ſecundum Tho. vbi ſupra, quod quandoque contingit,quod in operationibus quæ ſunt ad alterum, prætermittitur bonum virtutis,propter inordinatam animi affectionem,& tunc inquantum corrumpitur commenſuratio exterioris operationis, eſt corruptio iuſtitiæ. Inquantum vero corrumpitur commẽſuratio interiorum paſſionum,eſt corruptio alicuius alterius virtutis, ſicut cum propter iram aliquis alium percutit in ipſa percuſſione indebita,corrumpitur iuſtitia. In immoderantia vero iræ corrumpitur manſuetudo, & idẽ patet in aliis.

His pręmiſſis, ponenda eſt talis concluſio. Licet omnis virtus moralis ſit circa operationes,& paſſiones tanquàm circa effectus, tamen alia eſt uirtus moralis, quæ reſpicit operationes,vt obiectum, ſiue materiam circa quam, & alia quæ hoc modo reſpicit paſſiones, patet ex dictis. *Con. 1.*

Ad argumentum,patet ſolutio ex ſecundo notabili.

Vtrum conuenienter ponantur quatuor uirtutes Cardinales.

D.Tho.1.2.q.61 ar.1.2.3.Dur.3. d.33.q.5.

QVinto quæritur. Vtrum conuenienter ponantẽ quatuor virtutes Cardinales.

Arg.quod non,quia prudẽtia eſt directiua oium virtutũ moralium, ergo ipſa ſola eſt virtus principalis. 1.

Contra, dicit Greg In quatuor virtutibus tota boni operis ſtructura conſurgit. Primo notandum, ꝙ ſicut dicit Tho.virtus humana,quę ſimpliciter hẽt rationẽ virtutis *61. arti. 1.2.q. 1.2.3.* dicitur illa,quæ non ſolum facultatem bene agendi facit, ſed etiam ipſum vſum boni ope-

operis,& talis eſt uirtus moralis,ideo cõuenienter inter virtutes morales ponuntur illę, quę principales dicuntur,ſiue Cardinales pręter prudentiam,quę intellectualis eſt uirtus,quæ tamen cum moralibus communicat ſecundum materiam, vt ſupra dictum ẽ. Eſt autẽ aduertendum,ꝙ virtus cardinalis dicitur a cardine.Sicut enim oſtium domus cardine vertitur,&cœlum cardinib. Arctico, & Antarctico mouetur ,ſic humana uitalis virtutibus diſponitur,& ſunt quaſi pricipium aperturæ domus Dei,non tamen finem vltimum immediate intuentur, queadmodum virtutes theologales. Secundo notandum quod ſicut di.Tho.vbi ſupra, virtutes cardinales a diuerſis diuerſimode accipiuntur,quidam enim eas accipiunt ſecũdum quaſdam generales conditiones in omni virtute inuẽtas,ita ſcilicet, quòd prudentia ſit rectitudo quædam diſcretionis in quibuſcunque actibus,vel materiis , iuſtitia autem ſit quædam rectitudo animi per quam operatur homo , quod debet in quacunque materia.Temperantia vero ſit quædam diſpoſitio animi,q̃ modũ quibuſcunq; paſſionibus , vel operationibus imponit.Et fortitudo ſit quędam diſpoſitio animi , per q̃ firmetur in eo , quod eſt ſecũdum rationem contra quoſcunq; impetus paſſionum,vel operationũ labores.Hæc aũt quatuor ſic diſtincta,non important diuerſitatem habituũ virtuoſorum, quantum ad iuſtitiam temperantem,& fortitudinem. Solum autem hoc, quod eſt rectitudo diſcretionis,quod attribuitur prudentię videtur diſtingui ab aliis tribus inquantum hoc eſt rationis per eſſentiam, alia vero tria pertinẽt ad appetitũ. Alii vero,& melius,accipiunt has quatuor virtutes ſecundum quod determinantur ad materias ſpeciales. Vnaquęque quidem illarum ad materiam in qua principaliter laudatur illa generis conditio a qua nomen virtutis accipitur,& ſic ſunt ſpeciales virtutes ab inuicẽ, & ab aliis diuiſæ.Dicuntur tamen principales reſpectu aliarum propter principalitatem materiæ,vel actus. Puta prudentia , quæ præceptiua eſt iuſtitia , quæ eſt circa actiones debitas , & circa ęquales . Temperantia, quę reprimit concupiſcentias , & delectationes tactus . Fortitudo,quę firmat contra pericula mortis.Patet itaque

ex dictis, quod prędictæ quattuor virtutes conuenienter dicuntur generales cardinales, & principales propter principalitatem ratione materię. Aliæ enim uirtutes poſſunt habere aliquas principalitates. Tertio notandum ſecundum Bonauenturam in
3. d.33. iii. diſtinctio. xxxiii. quòd virtutes cardinales vno modo dicuntur uirtutes, quia habilitāt ad opera moralia. Alio modo, quia præter hoc eleuant ad opera meritoria. Primo modo dicuntur uirtutes politicæ, & radicaliter ſunt a natura, completiue vero ab operum frequentia, & perſeuerantia, vel a gratiæ influentia, vel ex utraque cauſa. Et poteſt exemplum dari. Equus enim habet a natura aptitudinem ad ambulandū, quę quidem aptitudo ad cōplemētum reduci poteſt per aſſuefactionem, uel per ſeſſoris induſtriam per vtrunque. Secundo autem modo ortū habent a diuino munere, ſiue a gratia, non a natura, quia enim eleuant potentiam ſupra ſe, ſunt ſupranaturalem potentiam, & ſupra actum ipſius, qui ineſt ei ex naturali facultate.

Con.1. His pręmiſſis, ponēde ſunt tres concluſiones. Conueniēter ponuntur quattuor uirtutes cardinales uiatori neceſſariæ. Prima pars patet, quia Gene.xi. ſcribitur, quòd fluuius, qui egrediebatur de loco uoluptatis, diuidebatur in quattuor capita. Ibi gloſa habet, quod illa quattuor capita ſunt quattuor uirtutes cardinales, ſcilicet prudentia, iuſtitia, temperantia, & fortitudo. Sumit autem Bon. numerum, & ſufficientiam iſtarum uirtutum multis modis. Ex quibus uidentur tres eſſe conuenientiores. Primus eſt ex parte ſubiecta. Prudentia .n. eſt in intellectu. Iuſtitia eſt abſolute in uoluntate. Fortitudo autem eſt in uolūtate, quantum ad uim iraſcibilem, & Temperantia in eadem quantum ad uim concupiſcibilem. Secūdum modus ſumitur ex parte oppoſiti. Sicut .n. dicit Beda, ex peccato Adę quattuor ſunt uulnera nobis inflicta, ſ. ignorantia contra quam eſt prudentia, malitia contra quam eſt iuſtitia, infirmitas cōtra quā eſt fortitudo, concupiſcentia contra quam eſt temperantia. Tertius autem modus ſumitur ex parte actuum, ordinant enim cardinales uirtutes hoīem ad ſeipſum, & ad proximum, ad ſe autem autem per Gen.11.

per ratiocinari, & ſic eſt prudentia, aut per ordinate concupiſcere, & ſic temperantia, aut per terribilia aggredi, & ſic eſt fortitudo. Si autem ad proximũ, ſic eſt iuſtitia. Secũda pars concluſionis probatur, quia nullus põt peruenire ad regnum cœlorum, niſi per mandatorum Dei obſeruantiam, iſtæ autem uirtutes requiruntur ad mandatorũ obſeruantiam, ut patere põt de præceptis ſecũdę tabulę

Con. 2. Secunda concluſio. Inter prædictas virtutes nobilior eſt iuſtitia q̃ prudentia, patet ſm Scot. quia qñ ſunt duę potentiæ aſpicientes finem, & ea quę ſunt ad finem, ſi nobilior eſt habitus unius, quã habitus alterius reſpectu finis, ita etiam reſpectu entiũ ad finem. Intellectus autem, & uoluntas ſunt tam finis, quã entium ad finem. Charitas autem quę eſt habitus voluntatis reſpectu finis, nobilior eſt fide, q̃ eſt habitus intellectus, ergo ẽt reſpectu entium ad finem nobilior erit iuſtitia, quæ eſt uoluntatis, q̃ prudẽtia, quæ eſt intellectus. 6. Ethi. Cũ ergo philoſophus, preponit prudentiam ceteris uirtutibus, hoc intelligendum eſt, aut ratione originis, aut ratione directionis, & non ꝙ ſit ſimpliciter nobilior.

Tertia concl. Virtutes cardinales aliqñ ſunt acquiſitę, & aliqñ infuſæ. Prima pars probatur a Bon quia eodem mõ vnaquæq; res generatur, & cõſeruatur, ſed huiuſmodi uirtutes conſeruantur in nobis, & ad melius promouẽt per bonum operum multiplicationẽ. Itẽ multi habuerũt huiuſmodi uirtutes quæ nunquã crediderunt in Deũ. Secunda pars patet in paruulis baptizatis. Credendũ eſt enim, ꝙ in baptiſmo Deus totã animã mundat, & perficit, tam in his, quę ſunt finis, q̃ in his, quę ſunt ad finem. Con. 3.

Ad argumentum dicendũ, ꝙ licet prudentia ſimpliciter ſit principalior omnibus q̃tum ad directionem, aliæ tñ ſuas principalitates habent, unaquaque in genere ſuo. 1.

Vtrum virtutes cardinales maneant in patria.

Tho. 1. 2. q. 67. art. 1. & 2. Dur. 3. d. 33. q. 4.

SExto quęritur. Vtrum virtutes cardinales maneãt in patria, uel euacuentur.

1. Primo arg. ꝙ nõ maneãt, quia cardinales virtutes ſunt minus nobiles, quàm theologicę, ſed uirtutes theologicæ eua-

tur vtpote fides, & ſpes, igit.

2. Secundo arg. Virtutes cardinales pro obiecto habent ea p quę peruenitur ad finem vltimum, ergo cum peruentum fuerit ad illum finem ceſſabũt uirtutes cardinales.

3. Tertio arg. Dicit Apoſtol. 1.Cor.6. Scientia deſtruetur, ergo & prudentia.

Contra. Virtutes cardinales pleniſſime fuerũt in Chriſto, qui tñ fuit cõprehẽſor, ergo manẽt in ſtatu glorię. Notandum ſecundum Tho. ꝙ ſicut dicit Aug. in libro de moribus eccleſiæ, oportet, ꝙ anima ad hoc ꝙ poſſit ei uirtus innaſci, ſequatur Deũ, quem ſi ſequimur, bene uiuimus, oportet igitur, ꝙ exẽplar humanæ uirtutis præexiſtat in Deo, & ſic dicunt uirtutes exẽplares, prout ãt uirtutes ſunt in homine ſecundum conditionẽ naturæ ſuæ dicũtur polytice, quia homo naturaliter eſt animal polyticum. Inquantũ uero ſunt in homine, prout tendit in diuinam ſimilitudinẽ dicunt virtutes purgatorię. In quantum ãt ſunt in homine iam aſſecuto diuinam ſimilitudinẽ, dicuntur uirtutes purgati animi. De iſtis autẽ dicit Macrobius ſic, Plotinus inter philoſophię Platonicæ profeſſores facile principes, quattuor ſunt inquit genera quaternarum uirtutũ. Ex his primæ politicę uocantur. Secundæ purgatoriæ, tertiæ autem iam purgati animi, quarę exẽplares. Et vlterius dicit. Paſſiones polyticæ uirtutes molliunt, id eſt ad medium reducunt, ſecundæ ſcilicet purgatoriæ auferunt, tertiæ q̃ ſunt purgati animi obliuiſcuntur, quartę. ſ. exẽplares nephas eſt ad paſſiones nominari. Loquitur autem de paſſionibus, prout ſignificant quoſcunque inordinatos motus.

1. q. 2. 61. ar. 1.

1. Super ſomniũ Scipio.

Con.1. His præmiſſis ponenda eſt talis conclu. In prima manẽt uirtutes cardinales, ut ſunt uirtutes purgati animi. Patet auctoritate Bedę quã Magiſt. 3 d. 33. poni, qui dicit, ꝙ poteſtates cœli quattuor uirtutibus ſunt præclarę, fortitudine, temperantia, prudentia, & iuſtitia. Certum eſt ãt, quod non ſunt ibi ut polytice, aut purgatorie, ergo ſunt uirtutes purgati animi. Et ſi quęras an poſſint reperiri in uiatore uirtutes purgati animi. Dicendum ſecundum Thom. quod ſic in aliquibus perfectiſſimis ĩ hac uita, ſed multo excellentius ſunt in beatis. Vbi ſecundum quòd dicit Aug. iuſtitia excludit omnẽ obliquitatem. Prudentia autem errorem. Fortitudo

tudo omnem moleſtiam. Tẽperantia omnem libidinum repugnantia.

1. Ad primum arg.dicendũ, quod licet uirtutes cardinales ſint minus nobiles q̃ theologice ex parte obiecti, tamen quantum ad modum mouendi,& habilitandi fides,& ſpes imperfectionem important, quæ repugnant ſtatui gloriæ pro eo quod habilitant,reſpectu abſentis tantũ,&non p̄ſentis. Non ſic autem cardinales.

2. Ad ſecundum arg.dicendũ, quod illa ad quę ordinat uirtus cardinalis, non ceſſabunt in patria, immo manebũt multo melius ordinata. Ordinãt enim huiuſmodi uirtutes, & ad ſe,& ad proximum, talis ãt ordinatio neceſſaria ẽ ad hoc, quod homo recte ordinetur in Deum,& ideo peruento in finem remanebunt huiuſmodi uirtutes.

3. Ad tertium arg.dicendum, ꝙ ſcientia ceſſabit non quantum ad habitum, ſed quantũ ad modũ utendi habitu, qui attenditur per collationẽ, & diſcurſum. Poteſt etiam dici, quod ſcientia de qua loquitur Apoſtolus, non eſt nobilior, quàm ſit habitus uirtutum cardinalium. Et ideo conſequentia non ualet.

Vtrum uirtutes morales ſint in uoluntate ſicut in ſubiecto.

Sco.3.d.33.q 1.

SEptimo quæritur. Vtrum uirtutes morales ſint ĩ uoluntate ſicut in ſubiecto.

Primo arg. ꝙ non, quia dicit philoſo. primo Ethicorũ, quod ſunt in parte rationali animæ. Et commentator exponit, quod ſunt in ea parte, quæ eſt media inter plantatiuam, & rationalem, ſed talis non eſt uoluntas, immo appetitus ſenſitiuus. 1. *1Eth i.* *3.Poli.*

Secundo arg.phi.ponit fortitudinẽ ĩ appetitu ſenſitiuo. 2.

Tertio ar.Dicit philoſoph. iii.politicę, quod ratio dominatur appetitui inferiori principatu politico, id eſt ciuili, ita quod appetitus ille poteſt cõtra moueri, ergo ad hoc, ut delectabiliter moueatur a ratione recta, neceſſarium eſt in illo ponere tales habitus. 3.

Quarto argu. Fortitudo,& temperantia dicunẽ eſſe in iraſcibili, & concupiſcibili, hæc ãt non diſtinguunẽ in uolũtate, ſed tantũ in appetitu ſenſitiuo, quia cõditiones quas reſpiciunt, ſcilicet bonũ arduũ, & bonũ delectabile, nõ per ſe variant obiectum uoluntatis, 4.

ſed ta 1

tum bonum ſenſibile.

Quinto arg. Dicit phil. in fine primi ethic. virtutes eſſe in eo, quod eſt perſuaſibile a ratione, huiuſmodi autem eſt ppe titus ſenſitiuus. igitur.

Contra uirtus habet pro per ſe obiecto bonum honeſtum, id autem eſt per ſe obiectum uoluntatis. Primo notādū, quòd aliqui dicūt philoſophum ſenſiſſe uirtutes morales eſſe in parte ſenſitiua excepta iuſtitia, huiuſmodi .n. uirtutes ſunt circa paſsiones. Paſſiones autem ſunt in appetitu ſenſitiuo, non aūt in uoluntate. Item ſi eſſet uirtus moralis in uoluntate acquiſita ex actibus uoluntatis, ſequitur, quòd angelus poſſet acquirere uirtutes morales, ꝙ uidetur inconueniens, & contra philoſophum, ubi manifeſte negat ab eis tales uirtutes. Sed contra hanc opinionem arguit Scotus in tertio, *Eth. 10.* diſtinctione xxxiii primo ꝑ philoſophum primo politicorum. Neceſſe eſt inquit principantem habere uirtutem, vt recte principetur, & principaliorem, quàm in ſeruo, ut recte ſubiiciatur, & applicat ad partem ſuperiorem & inferiorem in anima. Item philoſophus uolens inquirere diffinitionem fœlicitatis circa medium primi ethicorū, dicit ſic: Separandum ergo nutritiuam, & augmentatiuā, ſequens autem ſenſitiua eſt, quæ uidetur communis homini, & omni animali. Relinquitur ergo operatiua quidē rationem habentis, hoc quidem, ut bene perſuaſibile, à ratione, hoc autem ut habēs, & intelligens. Conſtat autē, quòd per intelligens intelligit intellectum, & perſuaſibile a ratione intelligit uoluntatem, quia iam excluſit partem ſenſitiuam ab operatione hominis ſecundum quòd homo. Et cū ar. ꝙ paſſiones ſunt in appetitu ſenſitiuo &c. Dicendum quòd paſsiones etiam ſunt in uoluntate ſecūdum Aug. *De Ciu. Dei lib. 13.c.56.* Præterea moderatio paſſionum in appetitu ſenſitiuo magis poteſt competere uoluntati, quæ libere agit quam appetitui ſenſitiuo qui patitur ab obiecto, uel ſibi coagit quantum poteſt. Ad aliud autem argumentum cō cedi poteſt, quod ſi Angelus eſſet non habens in uoluntate uirtutes morales, poſſent in eo generari ex multis rectis electionibus, non quidē circa paſsiones in appetitu ſenſitiuo ſibi inexiſtentes uel poſsibiles in eſſe, ſed ſolum circa tales paſsiones in uniuer-

uerſali oſtenſas per intellectum, qua oſtenſione poſita, & dictato quid eſſet eligendũ, ſi posſibile eſſet eas haberi, uoluntas eius conſonaret tali dictamini ex multis electionibus, poſſet habere habitum moralem rectum. Et hoc modo conſequenter poſſet dici in Deo eſſe rationem uirtutũ moraliũ ſicut in eo conceditur charitas ſine accidentalitate eius. Et cũ dicitur hoc eſſe cōtra philoſophum, dicit Sco. ꝙ ita forte negaret ab Angelis omnẽ habitũ accidẽtalem, ſi ſecundũ aliquos poneret eos naturaliter beatos. Aliter autem poteſt reſponderi ad ar. vt dicit Sco. negando conſequentiam, quia uirtus non eſt, niſi circa bonum difficile, bonum autem tale ꝙ ponitur obiectũ uirtutis moralis, non eſt difficile niſi habenti appetitum ſenſitiuum, qui natus eſt ferri in oppoſitum illius boni. Secundo notandum quod ſicut di. Sco. vbi ſupra, licet uoluntas ſine habitu, poſſet in actum rectum, & moraliter bonum, nec tantum hoc, ſed etiam intellectus poteſt in rectum iudicium ſine omni habitu intellectuali. Primus .n. actus rectus tam intellectus, quam uoluntatis pręcedit habitũ, ex eo .n. generatur quicquid primo ineſt đ habitu, tñ ſicut in intellectu per primũ actũ, uel per plures recte elicitos generatur habitus prudẽtię, ita ẽt per ipſum rectum eligere generatur in uolũtate uirtus inclinãs ad recte eligendum, ꝙ patet, quia prius naturaliter eligit uoluntas, quàm ipſa ratio aliquid imprimat appetitui ſenſitiuo. Ratio .n. nõ uidetur attingere appetitum ſenſitiuũ, niſi mediante uoluntate, quæ eſt proprie appetitus rationalis. Voluntas aũt prius vult aliquid in ſe, ꝙ imperet potentiæ inferiori, ergo in illo priori, uoluntas cũ ſit indeterminata, & determinabilis, ſicut & intellectus, poteſt generare in ſeipſa ex rectis electionibus habitũ inclinantem ad recte eligendũ. Et hic habitus propriisſime erit uirtus, quia propriisſime ẽ habitus electiuus inclinãs ad recte eligendũ. Põt tñ cõcedi ꝙ uoluntas imperans appetitui ſenſitiui põt in eo ex imperiis rectis derelinquere aliquem habitum inclinãtem ad hoc, vt appetitus ſenſitiuus delectabiliter moueatur ad ſenſibilia ex imperio uoluntatis, qui habitus licet non ſit proprie uirtus, qa nõ ẽ electiuus, nec inclinãs ad electio-

lectiones. Poteſt tamen concedi aliquo modo eſſe virtus, quia inclinat ad ea, quę ſunt conſona rationi recte. Sed inſtari poteſt contra prędicta, quia ſi uirtus moralis eſſet in voluntate, ipſa eſſet nobilior quàm prudentia, quia nobilioris perfectibilis nobilior eſt perfectio conſequẽs eſt cõtra philoſophum. igit̃. Item arg. contra aliud membrũ, quia ſi ex hoc ſolo quod appetitus ſenſitiuus mouetur ab imperio voluntatis põt in ea generari qualitas inclinãs ad ſimiles actus, & illa ſit uirtus, igit̃ pari ratione in parte corporis frequenter mota ex ĩperio poteſt generari habitus moralis, & etiã ĩ inanimatis, quibus volũtas vtitur. Ad primum dicit Scotus, ꝙ ſimpliciter circa idem obiectum nobilior eſt electio recta, quam dictamen rectũ, & ꝑ cõſequens habitus generatus ex lectionib. rectis, nobilior eſt ſimpliciter habitu generato ex dictaminibus rectis. Philoſ. tamen præfert prudentiã pro quanto habet rationẽ regulæ & mẽſurę, & ipſa vel actus eius generatione ꝓcedit actũ, vel habitũ uirtutis moralis, ſed nõ ſeqtur, ꝙ ſit ſimpliciter dignior. Ad aliud cõcedi põt, ꝙ in parte corporis põt eſſe aliqua uirtus, videlicet qualitas habilitans, ad bonum opus ſicut in manu ſcriptoris, & pictoris. Hoc ẽt cõcedit̃ de irrationali puta de equo aſſuefacto ad aliquos actus, ſed ĩ rebus inanimatis hoc non inuenitur. Non enim ex conſuetudine proiicit̃ facilius lapis ſurſũ.

His præmiſſis, ponenda ẽ talis concluſio. *Con. 1.* Omnes virtutes morales propriiſſime loquẽdo de virtute ſunt ſubiectiuẽ in uolũtate rationali, patet, in eo eſt virtus moralis ſubiectiuè in quo eſt electio, quia ſecundum philoſophũ. Eius ẽ actus cuius eſt habitus, & ecõtra, *In lib. de ſomno, & uig.* ſed electio ſolũ eſt volũtatis, vt elicientis, & intellectus, vt dirigentis, ergo virtutes morales ſunt ĩ voluntate, ſicut intellectuales ſunt in intellectu. Item cõcluſionẽ ſic probat B. Bona. quod uirtus eſt principium operis laudabilis, ergo eſt in illa potentia circa cuius actũ conſiſtit laus. Talis autem eſt liberum arbitrium igitur.

Ad primum, ſecundum, & tertium argumẽta dicit Sco. *1.2.3.* quod omnes tales auctoritates affirmant, quod in appetitu ſenſitiuo eſt quędam qualitas, quæ poteſt dici virtus, licèt minus propriè, quàm

illa,

illa, quæ eſt in uoluntate inclinans ad electionem.

4. Ad quartum arg. dicit Scotus, quod iraſcibilis, & cõcupiſcibilis ſunt non tantum in appetitu ſenſitiuo, ſed etiã in voluntate, & ita inueniri põt diſtinctio ex parte obiectorum comparando ad uoluntatem, ſicut comparando ad appetitum ſenſitiuum.

5. Ad quintũ argumentũ dicit Scotus, ꝙ philoſophus aliquando vocat obedientiale rationi appetitum ſenſitiuũ, aliquando autem uoluntatẽ. Et ſicut obediẽtiale rationi dupliciter dicitur, ita & rationale accipitˀ dupliciter. Vno modo ſtrictè, & primo, & ſic cõuenit ſoli intellectui. Alio modo nõ ſtrictè, nec primo, ſed tñ ſimpliciter, & ſic cõuenit etiam uoluntati. Appetitui aũt ſenſitiuo nõ cõuenit per eſſentiam, ſed trãſumptiuè, igitur, illud mediũ, quod eſt uoluntas nunc uocatur rationale ad vno extremo, nũc obediẽtiale rationi ab alio. Stricte enim accipiendo rationem, uoluntas eſt perſuaſibilis a ratione, & accipiendo rationem, vt diuiditur cõtra ſenſum, ipſa volũtas ẽ rationali, appetitu aũt ſenſitiuus nõ ẽ perſuaſibilis ratione, ſed obediẽtialis rationi. Et hæc verba ſunt ponderãda, quia liberum arbitriũ bene ẽ pſuaſibile, appetitus autem ſenſitiuus, quia non eſt liber, non eſt perſuaſibilis, ſed obedientiali imperio uoluntatis.

Vtrum ponendæ ſunt tres virtutes Theologicæ diſtinctæ.

T.1.2.q.63.ar.3.Dur.3.d.33. q.6.

OCtauo quęritur. Vtrũ ponẽdæ ſint tres uirtutes Theologicę a moralibus, & intellectualibus diſtinctæ?

Primo argu. quod nullæ ſint virtutes Theologicę, quia ſecundum Philoſophum, virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum. Dico autem perfectum, quod eſt diſpoſitum ſecundum naturam, ſed id, quod eſt diuinum, eſt ſupra naturam hominis. ergo virtutes Theologicę non ſunt uirtutes hominis. 1.

Secundo argu. Virtutes Theologicę sũt pfectiores intellectualibus, & moralibus, ſed inter intellectuales virtutes fides non ponitur, ſed eſt aliquid minus virtute. Et ſimiliter ſpes non ponitur inter morales, ergo nec debẽt poni virtutes Theologicæ. 2.

Tertio

Tertio argu. Inter intellectuales uirtutes ponitur ſapiētia, quę eſt de diuinis, ergo virtus Theologica non diſtinguitur ab intellectuali.

1.Cor.13. Contra. 1. ad Cor. 13. Nūc āt manent fides, ſpes, & charitas. 1.2.q.62 Primo notandū ſm Tho. ꝙ quia beatitudo vltima excedit ꝓportionē naturę humanæ, iō oportet, quod homini dentur diuinitus aliqua principia, per q̄ ordinetur ad huiuſmodi beatitudinem. Et huiuſmodi prīcipia dicunt uirtutes Theologicę. Tum, quia habent Deū pro obiecto, ꝑ eas enim recte ordinamur in Deum. Tum, quia a ſolo Deo in nobis cauſantur. Tum, quia ſola diuina reuelatione in ſacra ſcriptura huiuſmodi uirtutes traduntur. Secundo notandū ſecundum Thom. ubi ſupra, quod quia homo ordinatur ad beatitudinem ſupernaturalem per intellectum & uolūtatem, ideo quantum ad intellectum oportuit homini dari aliqua principia ſupernaturalia, quę non poſſunt naturali lumine capi; de quibus eſt fides. Ad uoluntatem autē duo pertinent, ſcilicet motus in finem, & quātum ad hoc datur homini ſpes, & unio quædam ſpiritualis, per quam quodam modo transferatur in finem, quod fit per charitatem. Ordine autē generationis fides præcedit ſpem, & ſpes charitatem ſecundū actus ſuos, quia oportet, quod intellectus prius apprehendat per fidem ea, quæ ſperat. Ex hoc autem ipſo, quod homo ſperat de aliquo procedit ad amandum ipſum. Ordinę vero perfectionis charitas præcedit fidē, & ſpem, quia tā fides, quam ſpes per charitatem formatur, & ꝑfectionē uirtutis acquirit. Sic .n. charitas mater eſt omniū uirtutū. Tertio notandum ſecundum Tho. ꝙ uirtutes Theologicæ cum reſpiciant idem obiectum proprium .ſ. Deum, nō poteſt dici una maior alia propter maioritatem obiecti ſed ex eo ꝙ una ſe hēt propinquius ad obiectū q̄ alia, & hoc modo charitas eſt maior aliis. Nam aliæ important in ſui ratione quandam diſtantiam ab obiecto. Eſt enim fides de non uiſis. Et ſpes de non habitis. Sed charitas ē de eo, ꝙ iam habetur, eſt .n. amatū quodam modo in amante, & etiam amans per effectum trahitur ad unionem amati ꝓpter quod primæ Ioan. 4. dicitur. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

1.2.q.36.ar.3 1.Io.4.

Con.1. His premiſſis, ponenda eſt talis concl. Tres ſunt uirtutes

Theologicæ a moralibus, & intellectualibus diſtinctæ, ꝙ ſint Theologicæ, patet ex primo notabili, ꝙ ſint tres, patet ex ſecũdo, quod autem diſtinguantur a moralibus, & intellectualibus probat Tho. quia habent pro obiecto finem vltimum, prout humanæ rationis cognitionem excedit. Obiectum autem aliarum eſt aliquid, quod humana ratione comprehendi poteſt.

1\. Ad primum arg. dicit Tho. quod uirtutes Theologicæ excedunt naturam eſſentialem hominis, ſed tamen conueniunt homini ſecundũ naturam participatam, inquantum homo quodam modo fit particeps diuinę naturæ.

2\. Ad ſecundum arg. dicendũ ꝙ habere fidem & ſpẽ de his, quæ ſubduntur humanę poteſtati, deficit a ratione uirtutis, ſed habere fidem, & ſpem de his, quę ſunt ſupra facultatem humanæ naturæ, excedit omnem uirtutem homini ꝓportionatam, ſm illud primę

1.Co. 1. ad Cor. 1. Quod infirmum eſt Dei fortius eſt hominibus.

3\. Ad tertium arg. dicendum, quod ſapientia, quæ a Philoſopho ponitur uirtus intellectualis, conſiderat diuina, ſecundũ quod ſunt inueſtigabilia a ratione humana. Theologica vero uirtus eſt circa ea ſecundum quod rationem humanam excedunt.

Vtrum omnis uirtus conſiſtit in medio.

D.Thom. 1.2. q. 64. ar. 1. & 3. Dur. 3 d. 33 q. 3.

NOno quęritur. Vtrum omnis uirtus, ſiue moralis, ſiue intellectualis, ſiue Theologica conſiſtat in medio.

Primo arg. ꝙ nulla uirtus conſiſtat in medio, quia dicit Philoſophus, quod uirtus eſt ultimum potentiæ, igitur 1.
1. de cœlo t.c.13.

Secundo arg quod non omnis uirtus moralis ſit in medio, quia magnanimitas eſt circa maximos honores, & magnificentia circa maximos ſumptus, ut dicit Philoſo. 2.

Tertio arg ꝙ uirtus intellectualis non conſiſtat in medio, quia dicitur, quod uirtus moralis cõſiſtit in medietate determinata a ratione, prout ſapiens determinabit Si igitur uirtus intellectualis iterũ conſiſtat in medio, oportet, ꝙ ſibi determinetur medium per aliquam aliam uirtutem, & ſic procederetur in infinitum in uirtutibus. 3.
Eth. li. 4.

Quarto arg. ꝙ uirtus Theologica cõſiſtat i medio, qa bonum 4.

num aliarum virtutum conſi-
ſtit in medio; ſed uirtus Theo
logica excedit in bonitate ali
as virtutes, igitur.

5. Quinto ar. Spes eſt inter de
ſperationem, & pręſumptio-
nem, ſimiliter fides incedit me
Boet. lib. dia inter duas hęreſes, ut Boe
de duab. tiūs dicit, igitur.
natur. Contra. De uirtute morali
Ibidem. dicit philoſophus, ꝙ eſt habi-
tus electiuus in medietate exi
ſtens. Et de uirtute ītellectua
li, ſic arguitur, qa ars eſt uirtus
intellectualis, & tñ artis eſt ali
quod medium, ut dicit philo-
Ibidem. loſophus ibidē. De Teologica
āt arguitur, ꝙ nō ſit in medio,
quia circa Deum qui eſt obie-
ctū uirtutis Theologicæ, non
cōtingit peccare per exceſſum.
Primo notandum ſecundum
Tho. quod bonū cuiuslibet re
gulati conſiſtit in hoc, ꝙ con
formetur regulę ſuę. malū au-
tem per diſcordiam a regula,
vel menſura, quod contingit,
vel ſuperexcedendo mēſurā,
vel ab ea deficiendo. Manife-
ſtum eſt autem, quod inter ex
ceſſum, & defectum medium
eſt æqualitas, ſiue cōformitas.
Virtus autē moralis perficit
appetitū, & ipſum mouet ad
bonum, circa determinatam
materiam. Regula autem mo
tus appetitiui circa appetibi-
lia eſt ipſa ratio. Vnde mani-
feſtè patet, ꝙ uirtus cōnſiſtit
in medio, id eſt in medio, ꝙ a
ratione ponitur in aliqua ma
teria. Quandoque tñ contin-
git, ꝙ medium rationis, eſt ēt
mediū rei, ſicut eſt iniuſtitia.
non ſic autem eſt in aliis uir-
tutibus moralibus. Cuius rō
eſt, quia iuſtitia eſt circa ope-
rationes, quę fiunt in rebus ex
terioribus, in quibus rectum
debet inſtitui ſimpliciter, & ſe
cundum ſe. Aliæ uero uirtutes
morales cōſiſtunt circa paſſio
nes interiores, in quibus non
poteſt rectum cōſtitui eodem
modo, propter hoc, ꝙ homi-
nes diuerſimode ſe habent ad
paſſiones. Et ideo oportet, ꝙ
rectitudo rōnis i paſſionibus
inſtituatur per reſpectum ad
nos, qui afficimur ſecundum
paſſiones. Secundo notandū
ſecundum Th. ubi ſupra, quod
bonum uirtutis intellectualis
eſt verum. Verum autē noſtri
intellectus eſt, ſicut menſura-
tum a re. Res. n. eſt mēſura no
ſtri intellectus, vt dicit Phil. *9. Met.*
Bonum ergo uirtutis intelle-
ctualis eſt, in quodam medio
per cōformitatem ad rem ip
ſam, ſecundū quod dicit eſſe
quod eſt, vel non eſſe, ꝙ non
eſt. Exceſſus autem eſt ſecun-
dum affirmationem falſam, &
defectus ſecundum falſam ne
gationem. Prudentia tñ ultra
medium,

medium, quod habet per cō-formitatē ad rem. Habet ēt idem medium, quod eſt uirtutis moralis, ita ꝙ iſtud medium eſt prudentiæ, ut regulantis, & menſurantis, uirtutis autem moralis, ut menſuratæ, & regulatę.

Tertio notādum ſecundū Tho. vbi ſupra, ꝙ uirtus Theologicæ, duplex poteſt intelligi mēſura. Vna ſecundum ipſam rationem uirtutis, & illa eſt ipſe Deus. Fides .n. noſtra regulatur ſecundum ueritatem diuinam. Spes autem ſecundum magnitudinem omnipotentiæ, & pietatis eius. Charitas autem ſecundū bonitatem eius. Iſta autem mēſura excedit omnem humanam facultatem. Vnde nō poteſt homo tantum diligere Deum quantū diligibilis eſt, nec tantum credere aut ſperare in ipſum quantū debet, ideo non poteſt ibi eſſe exceſſus, & ſic bonum talis uirtutis, nō conſiſtit in medio, ſed tanto eſt melius, quanto magis acceditur ad ſummū bonum. Alia uero menſura, vel regula uirtutis Theologicæ eſt ex parte noſtra, quia & ſi non poſſumus ferri in Deum quātū debemus, debemus tñ ferri ī ipſum credēdo, ſperādo, & amando ſm mēſurā noſtræ conditionis. Vnde ꝑ accidēs in uirtute Theologica poteſt conſiderari medium, & extrema ex parte noſtra.

His premiſſis, ponēdę sūt tres concl. Prima eſt. Omnis uirtus moralis cōſiſtit in medio rationis, non autem in medio rei præter iuſtitiam, patet ex primo notabili. *Con. 1.*

Secunda concl. Omnis uirtus intellectualis conſiſtit in medio per conformitatem ad rem ipſam, patet ex ſecundo notabili. *Con. 2.*

Tertia cōc. Virtutes Theologicę ſecundum propriam rationem non conſiſtunt in medio, licet bene per accidens ex parte noſtra, patet ex tertio notabili. *Con. 3.*

Ad primum arg dicendū, ꝙ ſi compareturvirtus moralis ad rationē, quę eſt regula eius, ſic hēt rationē unius extremi, quod eſt cōformitas. Exceſſus uero & defectus habet rationē alterius extremi, quod eſt difformitas. Si uero cōparetur ſecundum ſuā materiam, ſic hēt rationē medii inquantū paſſionem, vel operationē reducit ad regulam rationis. Vnde patet, ꝙ primo mō hēt rationē vltimi. 1.

Ad ſecundū ar. dicendum, ꝙ licet illę uirtutes ſint circa maximum ſm quantitatē ab- 2.

ſolutam eius,in quod tendũt tñ per cõparationem ad alias circunſtantias,habent rõnem medii, quia tendunt in obiectum ſecundũ regulam rationis,id eſt,vbi oportet,& quando, & propter quod,& non plus,nec minus.

3. Ad tertiũ arg. dicendum, ꝙ non eſt neceſſe procedere in infinitum,quia regula uirtutis intellectualis nõ eſt aliꝗ genus uirtutis,ſed ipſa res.

4. Ad quartum arg.dicendũ, quod bonum uirtutum intellectualium & moralium conſiſtit in medio per conformitatem ad menſuram, quã trãſcẽdere contingit,quod non eſt in uirtutibus Theologicis per ſe loquendo.

5. Ad quintum arg.dicendũ, ꝙ ſpes eſt media ĩter præſumptionem, &, deſperationem non ex parte obiecti.ſ. Dei, cuius bonitas eſt infinita,circa quam non poteſt eſſe ſuperabundantia ſpei, ſed ex parte noſtra inquãtũ dicitur aliquis præſumere, ꝗa ſperat a Deo bonum,quod excedit ſuam conditionem,& deſperare dicitur,quia non ſperat,ꝙ ſm ſuam conditionem ſperare poſſet. Similiter fides eſt media inter contrarias hæreſes, non per cõparationẽ ad obiectũ, ꝙ eſt Deus, cui nõ põt aliꝗs nimis credere, ſed in quãtum mediat inter opiniones humanas contrarias.

Vtrum uirtutes ſint ad inuicem connexæ.

Sco.3.d.36.q.1.Tho. 1.2.q.65. ar.1.Dur.3.d.36.q.1.

DEcimo quæritur. Vtrũ uirtutes ſint ad inuicẽ connexæ,& ęquales?

Primo arg.quod nõ, quia aliquis poteſt eſſe naturaliter inclinatus ad actum vnius uirtutis,& nõ alterius, ergo facilius exercitari poterit circa illos actus, ad quos inclinatur, quàm circa alios,& ſic habere uirtutẽ circa hos, & non circa illos. 1.

Secundo arg. Ratione exiſtente erronea, poteſt uoluntas elicere actum contra iudicium eius, igitur ex talibus electionibus generari poteſt uirtus moralis, & tamẽ in intellectu non generatur prudẽtia, quia non recte dictat, ergo uirtus moralis poteſt eſſe ſine prudentia. 2.

Tertio ar. Intellectu recte dictante, uoluntas poteſt nõ eligere dictatum, ſed oppoſitum eius, ergo ex ſic frequenter dictari generabit prudentia in intellectu, nec tamen uirtus

uirtus moralis ī voluntate.

Quarto argui. Actus contemnēdi oīa propter Deum eſt arduus,& conſonus ratio ni, ergo ad illum poteſt eſſe uirtus inclinans, talis ergo ſic contemnens, habet illam uirtutem,& tñ non poteſt ha bere liberalitatem,quia non habet materiam eius.

5. Quinto argu. Innocentes non habent uirtutem pœnitentiæ, cōiugati etiam nō ha bent virginitatem,igitur.

6. Sexto arguitur. Vitia non ſunt ad inuicem connexa,er go nec virtutes.

Eth. li.6 Contra eſt Philoſophus. Amb. ſuper Luc. Et Ambr.dicit ſuper Lucam. Cōnexæ ſibi ſunt concathe- DeTri. lib.6. nateq́; uirtutes, vt qui vnā habet, plures habere uideatur.Et Aug.dicit,ꝙ virtutes, quæ ſunt in animo humano nullo modo ſeparātur ab in Greg.13 moral. uicem.Et Greg.dic.13.mor. quòd una uirtus ſine aliis,aut omnino nulla eſt, aut imperfecta.Primo notandum,ꝙ ali qui dixerunt, quòd uirtutes acquiſitæ,in eſſe quidem imperfecto, connexionem non habent, quia ſcilicet poteſt aliquis exercitari in actibus vnius,& non alterius, ſed in eſſe perfecto connexionem habent. Quod probatur, qa nō eſt uirtus uere perfecta, quę in cōtrariū fini ſuo obliquari poteſt, ſm quod dicit Aug. in ſermone de operibus miſericordiæ. Charitas, quę deſeri poteſt, nunq̄ uera fuit,ſed ſi una uirtus eſſet ſine aliis poſſet obliquari circa fines aliarum, igitur non eſt uera uirtus. Probatio mi noris,quia una uirtus non fir mat uoluntatem circa illa ap petibilia, quę non per ſe reſpicit.Exēplū habēs temperātiā,& nō fortitudinem nō fir matur circa terribilia ſuſtinēda. Si ergo ſibi p̄ſentetur ter ribilia,puta, ꝙ ſuſtineāt mor tem,vel quòd fornicetur,poteſt obliquari circa terribilia,& per cōſequens circa ea, q̄ ſunt temperantiæ, talis enī potius eliget nō ſuſtinere mortem,quàm nō fornicari, quia non eſt firmatus circa il lā paſſionem terribilē. Item uirtutis eſt delectabiliter ope rari,ſed una uirtus. ſine alia nō eſt principium operandi delectabiliter, ſicut patet in exēplo prędicto,igitur. Item virtus perfecta perducit ad fi nem uirtutis, quia perfectio in moralibus eſt perducere ad finem, ſed una uirtus ſine alia non perducit ad finem, igitur. Contra illam opinionem ſic argui poteſt ſecundum Scotum, quia ſi-

cut a pricipio potuit aliquis ſe exercitare ſm actus unius uirtutis, & non alterius, mul tomagis cũ habuerit aliqualem habitum vnius virtutis, & non alterius, ergo poterit acquirere ſibi vnam uirtuté perfectam, & non aliã. Cõfirmatur, quia põt non occurrere ſibi opportunitas agendi circa materiã alterius uirtutis, nec inclinatur ad hoc, ſicut ad illud, cuius habet habitum. Dicunt ergo alii aliter, & melius, ꝙ poſſibile eſt habitum perfectum acquiri circa obiectum vnius abſq; acqſitione alterius habitus, ſed ille quantumcunque inté ſus non habet rõnem virtutis niſi ſit cõformis aliis virtutibus acquiſitis. Sed hoc improbat Scotus, vbi ſupra, quia ratio habitus virtuoſi ultra naturam habitus non requirit, niſi cõformitatem ad rectam rationem, & ſecũdo Ethicorum, quæ poteſt eſſe ſine cõcordia aliarum virtutũ. Prçterea ex hoc ſequeretur, quòd quçlibet virtus, vt aliam concomitans eſſet alteri ratio eſſendi virtuté, quod eſt falſum, quia ſequeretur, quòd aliqua erit virtus antequam ſit virtus, & ita nulla prima virtus, & per cõ ſequens nulla virtus. Si auté dicatur ad hoc, quòd vna virtus in ratione, qua eſt talis habitus præcedit aliam, ſed nõ in ratione, qua eſt uirtus. Contra, quia tunc ſequitur, ꝙ vnus actus generabit omnes uirtutes morales in eſſe virtutis, quod uidetur inconueniens, & patet conſequentia, quia per actum generatiuum virtutis poſterius acquiſite omnes priores rationẽ accipiunt uirtutis. Prçterea, quia materiæ ſpecierum eiuſdem generis, magis uidentur connexæ, quàm diuerſorum generum, ſed ſpecies eiuſdem generis virtutis, non ſunt connexæ, puta virginitas, & caſtitas coniugalis, ergo nec virtutes diuerſorum generum. Dicit ergo Scotus, quòd uirtutes morales, nec ſecũdum ſua genera, quç cõmuniter aſſignantur iuſtitia, fortitudo, & temperantia, nec ſecundum illa generaliora, quæ ſunt uirtutes diſponentes effectum hominis ad ſeipſum, vel ad alium, ſunt neceſſario connexæ. Vna enim virtus non eſt totalis hominis perfectio, ſed partialis, quando autem ſunt plures perfectiones partiales, idem poteſt eſſe ſimpliciter perfectum ſecundũ vnam, & ſimpliciter imperf.-

perfectum ſecundum aliam,ſi cut poteſt unus homo eſſe ſũme diſpoſitus, quo ad uiſum uel guſtum, nihil habendo de auditu, ergo poteſt aliquis eſſe ſimpliciter temperatus parum,aut nihil habẽdo de fortitudine.Non tamẽ erit ille ſimpliciter moralis, & perfecte, ſine aliis uirtutibus moralibus,ſicut aliquis non eſt perfecte ſenties ſimpliciter, ſine omnibus ſenſibus.Sed tamen non audiens poteſt eſſe ſimpliciter uidens. Et per hoc patet reſponſio ad quædam tacta pro prima opinione. Ad primum .n.cum dicitur,quod virtus poſſet obliquari, hoc falſum eſt de uirtute, licet habens virtutem obliquari poſſit ex defectu alterius virtutis reſpectu materię illius alterius virtutis. Ad illud autem de delectabiliter operari, dicendum,quod quantum ad illam materiam pręciſe ſumptam, delectabiliter operatur, ſed nõ eſt ſibi delectabile ſubire terribilia,quia circa illa non eſt ordinatus Ad aliud autem dicendum, quod una uirtus non perducit perfecte ad finẽ uirtutum, ſicut nec unus ſenſus perducit hominem ad perfectum actum ſentiendi,tamẽ quælibet virtus quantum in ſe eſt,ſufficit ad perfectionem talis uirtutis, & ſic quantum in ſe eſt,perducit in finem,licet non ſimpliciter ſufficienter perducat ad finẽ. Ad illud autem quod in primo argumento adducitur de Auguſtino, quod charitas quæ deſeri poteſt nunq̃ uera fuit. Oportet ſic exponere,quod ille qui primo habuit charitatem, & poſtea peccauit mortaliter,licet in eo uere fuerit charitas dicitur tamen nõ uera charitas,id eſt, nõ uere coniungẽs fini, ſcilicet beatitudini. Et ſi inſtet aliquis iterum per Grego.xix moral.dicentem. Vna uirtus ſine aliis,vel non ẽ uirtus, vel omnino non eſt. *Mor.15* Dicit Scotus, quod loquitur ibi Grego.de uirtutibus, prout ſunt principia mœrendi. Nõ enim mœremur per unã non concomitãte alia, vel ſaltem oppoſito alterius inexiſtente. Secundo notandum ſecundũ Sco.ubi ſupra, quod rectum dictamen ſimpliciter ſtare poteſt intellectu abſq; recta electione illius dictati in uoluntate,& ſic generaliter prudentia ſine habitu uirtutis moralis.Vnde Auguſtin.ſuper illud pſalmiſtæ.Forte uiuos deglutiſſent nos,dicit.Viui ſorbentur, qui ſciunt malum eſſe, & conſentiunt. Idem ſuper illud pſalm.Fiat menſa eorum

corã ipſis &c. Ecce norũt muſcipulam, & pedem ponunt. Et ſi tunc quæritur, quomodo malitia excecat intellectũ, cum dicat idem Auguſtinus ſuper illud pſalm. Loquetur ad eos in ira ſua. Obumbratio mentis ſequitur eos qui legem Dei tranſgrediuntur. Poteſt dici, quod excedat dupliciter, videlicet priuatiue, quia uoluntas auertit intellectum a conſideratione recta. Et poſitiue, præcipiendo intelllectui conſiderare illa, quę neceſſaria ſunt ad conſequendum finem intentum contra dictamen rectæ rationis. Põt enim voluntas ſibi præſtituere malum finem, & intellectũ pręcipere inuenire media neceſſaria ad conſequendum illum finem. Sicut ergo ex imperio uoluntatis bene eligentis, generatur in intellectu bene dictante circa media ad illum finem bene electum perquirendũ habitus qui eſt prudentia, ita voluntate male eligente habitus acquiſitus ex dictamine circa ea q̃ ordinantur ad malũ finem electum eſt error, & habitus directe oppoſitus habitui prudentię, & poteſt uocari imprudentia, non tñ priuatiue, ſed poſitiue, & contrarie. Voluntas ergo mala, excecat, non quidem faciẽdo errare circa complexa, ſed faciẽdo intellectũ habere habitũ conſiderãdo aliqua media ordinata ad malũ finẽ, & totus ille habitus ẽ error in agibilibus, licet non ſit error deceptiuus quantum ad conſiderationem, ſiue ſpeculationẽ. Sed aliud dubiũ occurrit, ſi non neceſſario ſimul generetur habitus rectus intellectiuus, & habitus bonus appetitiuus, quia contingit bene dictare circa aliqua non bene agendo circa illa An habitus intellectualis ſine virtute morali ſit prudentia. Dicendũ ꝙ poſſet poni duplex habitus intellectualis circa agibilia rectus, & neuter eſſet prudẽtia. Vnus quidem qui precederet rectam electionẽ finis in particulari. Alius autem ſequens electionem boni finis etiam in particulari, vt ſi uoluntas eligit caſte viuere, poſſet eſſe habitus recte dictatiuus de his quę ſunt ad illum finem, ſed nõ habens ſecum electionem rectam, tanquã cõcomitantẽ, & ille quantũ eſt ex parte obiecti eſſet prudẽtia, eſſet enim recta ratio circa ea quę ſunt ad finem. Sed deficeret ſibi alia conditio, quia nõ eſſet concors appetitui recto circa eadem obiecta, cum tamẽ dicat Philoſophus, ꝙ pruden- *Ethi. 6.*

tia eſt recta ratio confeſſe ſe habens appetitui recto, ſm ergo viã iſtã dicendũ eſſet ꝙ quicunq; habitus in intellectu, licet practicus, & rectus, ſiue circa finẽ, aut uniuerſalẽ, aut particularẽ, ſiue circa media neceſſaria ad conſequendum illum finẽ particularem electum, ſi nõ concomitetur recta electio uoluntatis circa media, non eſt prudentia ſtricte loquendo. Et ſi arguatur cõtra, quia ex hoc ſequeretur prudentiã conſtituere virtutẽ moralem, & econuerſo, & ita per vnum actum vltimate generaret vterq; habitus ꝙ eſt impoſſibile, cum non poſſit vnus actus eſſe intellectus, & voluntatis. Poteſt dici, ꝙ licet nõ ſit neceſſaria conformitas vnius virtutis moralis ad aliam, quia nulla eſt regula alterius, tñ cuiuſlibet eſt neceſſaria cõformitas ad prudentiã, qa de rõne uirtutis moralis eſt, ꝙ ſit habitus electiuus ſm rectã rõnẽ, & iõ per vnum actum generari põt vltimate, tã virtus moralis, quã prudentia, qui quidẽ actus generat prudentiã in rõne regulatiui, & uirtutẽ moralẽ in rõne regulati. Cũ.n. per aliquẽ actũ generaẽ aliquid per ſe in eſſe naturę, põt cõcomitanter illud generari in eſſe relatiuo, & ulterius cõcomitanter ſuum correlatiuum. Et ſm hoc diceretur, ꝙ vterq; habitus pręcedens electionem rectam, eſſet quidã habitus ſcientiæ moralis, habitus autem propinque directiuus in agẽdo, quẽ concomitatur electio recta eſt prudentia. Licet autẽ iſtud videatur probabiliter dictum, tñ, quia prudẽtia nõ ſolum eſt circa media, ſed ẽt circa finem ſaltem in particulari, puta circa caſtitatem cum uirtus moralis ſemper ſequatur ordine naturæ prudentiam aliquam, ex electione autem finis particularis, puta caſtitatis generatur uirtus moralis, & ſic iſtam electionẽ præcedit prudẽtia aliqua, ideo nõ eſt ſic reſtringẽda prudentia vt ſit tñ habitus circa media Quòd etiam ſic probatur, quia ſi ad dictã dũ de fine, nulla eſſet prudentia, ſed tñ de mediis ad finẽ, nullum eſſet obiectum a quo eſſet vnitas prudentię dictatiuę, ſed eſſent multę prudentię dictatiuę de multis mediis ad finem ordinatis, ubi tñ eſſet una uirtus moralis ex vnitate finis. Nec obſtat qđ dicitur, prudentia eſſe habitum conſiliatiuum, & ad fines diſcurſiuum. Nam de fini

bus propriis uirtutum moralium, dictatur diſcurrendo a principio practico ad cõcluſioné, vt a fide vniuerſali ad particularé, & ille diſcurſus eſt, prima conſiliatio, licet cõmunius dicaẽ eſſe conſiliũ de mediis, quòd autem dicitur de prudentia, dicitur eſſe concors appetitui recto non obſtat. Prius.n. naturaliter non uideẽ de rõne ſua habere aliqd dependens a poſteriori. Prudétia aũt uideẽ, naturaliter prior uirtute morali, qa diffinit ipſam. Cũ ergo dicĩ, concors, debet intelligi.i.cõformatiua recte praxis ſibi ipſi, hoc ẽ, quia debet eſſe talis ꝙ quãtum eſt ex ſe praxis recta debet ſibi conformari. Poteſt ergo aliter dici, ꝙ habitus generatus ex dictaminibus, ſiue circa fines particulares, ſiue circa media ordinata ad illos fines, eſt propriè prudétia, licet nõ ſequaẽ electio recta in eodé dictante, & ita non erit omnino neceſſaria cõnexio alicuius uirtutis moralis ad prudentiam dictatiuam de ſua materia. Tamen econuerſo ſic, ꝙ nulla electio põt eſſe recta moraliter, niſi ſit concors ſuę regulę quę eſt dictamen rectum, dictamé autem rectum unũ tantum natum eſt generare prudentiã.

Tertio notandum circa connexionem omnium virtutũ moralium ad vnam prudentiam, quod Philoſophus uidetur ponere talem connexioné cũ dicit prudentię uni exiſtenti omnes inerunt. Dicit autem Scot. ubi ſupra, ꝙ quantum ad hoc dici poteſt, quod ſicut ars reſpicit factibilia, ita prudentia agibilia. Sicut ergo diuerſa factibilia requirunt diuerſas artes proprias, ita diuerſa agibilia, diuerſas prudétias proprias. Et ſicut aliquis põt eſſe moraliter bene affectus, circa aliqua agibilia, & male circa alia, ita etiam in dictando poteſt eſſe habituatus ad recte dictandum circa iſta, & non circa illa. Qualiter autem omnes prudentiæ ſint vnus habitus dicendum, quod ſicut omnes habitus geometriæ pertinét ad habitum unum, nõ vnitate formali, ſed virtuali, quia uidelicet habitus ille, qui eſt de primo obiecto formaliter ẽ uirtualiter oium quæ continentur in illo primo obiecto, ſed nõ formaliter, ita habitus qui ẽ formaliter alicuius finis ĩ agibilibus, ẽ virtualiter omniũ eorũ quorũ cognitio practica uirtualiter cõtineneẽ in illo fine, ſed non ẽ formaliter omniũ illorũ. Et 6.Ethic.

ita

ita una prudentia eſt uirtualiter omnium uirtutum,& tendendo nomen prudentiæ ad habitũ illũ, qui ẽ intellectus primi pricipii practici.Et ſm hoc põt exponi dictũ illud Philoſophi.6.Ethicorũ, uni prudentię &c.Vel ſi loquitur de prudẽtia formali, tũc dẽt intelligi,ꝙ illi exiſtenti vni ꝑfecte,non tantum ſm inteſio nẽ,ſed etiã ſm extenſionem omnes inerunt. Nunq̃ enim perfecta eſt extenſiue,quantũ poteſt eſſe,ni ſi ſit perfecta circa omnia illa, ad quæ poteſt ſe extendere, & illa ſunt oĩa pertinẽtia ad quaſcunq; virtutes morales. Poteſt etiam exponi alio modo auctoritas illa Philoſophi, non de vnitate formali,ſed de vnitate generis, ſic intelligendo, quod uni prudentię ſecundũ genus omnes uirtutes morales ſunt connexę.Quarto notandum,quod Auguſt.contra Iulianum uideẽ dicere,ꝙ nõ sũt ueræ, & perfectæ uirtutes ſine charitate.Cõtra hoc aũt uideẽ eſſe diffinitio virtutis moralis, quę poteſt perfecte ſaluari in aliquo,ſine uirtute theologica Dicit ergo Scot. quod dici poteſt nullã uirtutem inclinare ad finem vltimũ,niſi mediante charitate, cuius eſt ꝑ ſe reſpicere finem vltimum,& ideo ſunt imperfectæ ſine charitate,iſta tamẽ imperfectio non eſt earum ſecundum propriã ſpeciem, ſed eſt perfectio earum extrinſeca,& ſecundum hoc dicit Auguſtinus, quòd nõ ſunt veræ uirtutes ſine charitate.Si aũt econuerſo uirtutes theologicæ præſupponãt morales, dubium eſt.Et quantũ ad actũ, manifeſtum eſt, quod non.Si enim aliquis de nouo cõuertatur in pœnitẽtia,habet omnes virtutes theologicas,&tamen, non morales ſaltem acquiſitas, quod patet,quia nõ operatur delectabiliter ea,ad quę inclinat habitus uirtuoſus,immo delectabile ſibi eſſet operari ſecundum habitum uicioſum prius acquiſitum. Si autem dicatur huic in pœnitentia infuſas eſſe uirtutes morales, & conſimiliter paruulos in baptiſmo, eo quod Auguſtinus dicit, quod eas habebit in patria. Dicendum,quod licet de virtutibus moralibus infuſis multa dicantur,ſcilicet, quod uidentur neceſſariæ propter modum,medium,& finem, quia tamen omnis finis quem poſſunt habere ex ſua ſpecie,determinatur ſufficienter ex inclinatione charitatis.Modus autem,& medium determinã tur

6.Ethic.

Cõtra Iulianum.

tur per fidem infuſam, ideo
non uidetur neceſſitas ponē
di uirtutes morales infuſas.
Nec uidetur neceſſitas dicen
di paruulos habere uirtutes
morales in patria. Charitas
enim bene diſponit circa om
nia appetibilia. Vnde etiam
dicit Auguſtinus ubi ſupra,
quod non oportet paruulos
in patria habere omnem ſci
entiam in genere proprio,
ſed ſufficit eam habere ī uer
bo, quæ eſt notitia perfecta.
Vel poteſt dici, quod infun-
ditur eis ī inſtanti beatitudi
nis. Vel etiam, quod poſſunt
eas acquirere per actus ſuos.
Quinto notandum ſecundū
Sco. ubi ſupra, quod inter
uirtutes theologicas non eſt
neceſſaria connexio. In pa·
tria enī manebit habitus, &
actus charitatis, ſine habitu,
& actu fidei, & ſpei. Et in
uia in peccatore manent eti-
am fides, & ſpes ſine charita
te, & ideo ex ratione habi-
tuum in exiſtendo, non eſt
neceſſaria connexio eorum,
& per conſequens nec in fie-
ri, ſiue in infuſione. Quæcun
que enim ſeparari poſſunt in
eſſe, poteſt Deus ſeparare in
fieri, tamen ex liberalitate
diuina ſimul infunduntur Si
autem quæris utrum fides, &
ſpes ſine charitate ſint uirtu
tes. Dici poteſt, quod in ſpe
cie ſua ſunt perfectę, ſed ſine
charitate non habent perfe
ctionem ultimam, quam ha-
bent in attingendo finem, q̄
perfectior præcipue dici po-
teſt eſſe in hoc, quid eſt acce-
ptari a Deo ad beatitudinē.
Sexto notandum, quod ſicut
dicit Scotus de uirtutibus in
tellectualibus planum eſt, ꝙ
non eſt neceſſaria earum con
nexio, niſi forte ſint habitus
ſubordinati, quales ſunt ha-
bitus principiorum, & habi-
tus concluſionum, & in tali-
bus poteſt eſſe prior ſine po
ſteriori, licet non econuerſo.
Septimo notandum ſecundū
Bonauēturam in iii. diſtinct.
xxxvi. ꝙ de uirtutibus ē loquī
quadrupliciter. Primo modo
quantum ad dignitatem re-
ſpectu obiecti, & ſic una eſt ex
cellentior altera ſecūdum ꝓ
priam rationem, ſicut theolo
gicę, quam cardinales. Secun
do mō quantum ad feruorē,
& facilitatem reſpectu ꝓprii
actus, & ſic non eſt neceſſe, ꝙ
adæquent in eodem. Liberū
enim arbitriū magis feruet
ad unam uirtutem quàm ad
aliam, & maiorem inuenit re
pugnantiā in actus unius uir
tutis, quam alterius. Tertio
mō quātum ad radicationē,
& ſtabilitatem, reſpectu ſubie

cti

cti & ſic iterum non eſt neceſſe ęqualitatem eſſe, quia talis radicatio venit ex frequentia, & aſſuefactione circa actu alicuius uirtutis. Quarto mõ quantum ad efficaciam reſpectu primi, & quãtũ ad hoc habent ęqualitatem, qa quantitas meriti cuiuslibet uirtutis menſuratur ſecundum quãtitatem gratiæ, & charitatis q̃ facit opus Deo placitũ. Vna autem eſt gratia gratum faciẽs, omnes virtutes iformãs in uno homine, & per modũ ponderis inclinans in finem.

Con.1. His præmiſſis, ponenda ẽ talis concluſiones. Prima eſt. Virtutes morales nec ſecundũ genera, nec ſecundum ſpecies neceſſariam habent connexionem adinuicem, patet ex primo notabili. Si autem aliqua auctoritas ponat uirtutũ cõnexionem intelligenda eſt de uirtute in ſuo optimo, ut uidelicet perducat, ſine formidine ad finem debitum.

Con.2. Secunda concluſio. Licet poſſit eſſe prudentia ſine uirtute morali, tamẽ uirtus moralis neceſſariã habet cõnexionẽ cũ prudẽtia, circa ſuã materiam, patet ex ii. not.

Con.3. Tertia cõcl. Virtutes theologicę nõ habẽt neceſſariam cõnexionẽ cũ moralibus, nec ẽt ecõtra, loquẽdo de moralibus ſm ſuã ſpeciẽ, licet ſit cõnexio earũ ad charitatẽ quãtũ ad hoc, q ẽ pducere ĩ finẽ ult patet ex quarto notabili.

Quarta concluſio. Virtutes theologicæ nõ habent neceſſariam connexionem inter ſe, patet ex quinto notabili. Con.4.

Quinta cõcluſio. Licet uirtutes in eodem ſint æquales quantum ad efficaciã pręmii & hoc loquendo de uirtutibus, inquantum ſunt principium mœrendi, habent tamẽ aliũde multas inequalitates, patet ex ſeptimo notabili. Con.5.

Ad primum arg. dicedũ, q reſponſio, patet ex i. notab. 1.

Ad ſecundum argum. dicẽdum, quod ſi deficit dictamẽ rectum electio quamuis nata ſit eſſe recta, t ñ non eſt recta, quia non eſt regulata, & per conſequens ſi generet aliquam qualitatem illa non ẽ habitus recte electiuus, & per conſequens nec uirtus. 2.

Ad tertium argumentum, patet ex ſecundo notabili. 3.

Ad quartum, & quintũ dicendum ſm Sco. q licet concedi poſſet, quod nullæ uirtutes etiam in ſpecie ſint incõpoſſibiles, tamẽ ratione iſtę cõcludũt, q diuerſę ſpẽs eiuſdẽ generis moralis, vel diuerſorũ generũ, nõ ſunt neceſſario cõnexæ, q conceſſum eſt. 4.5.

Ad ſextum ar. negat cõſequentia, qa plura sũt neceſſe 6.

ria ad rectificandũ q̃ ad obli
gandum, licet concedi poſſit,
ꝙ uitia habent aliquam con
nexioné ex parte auerſionis,
pro eo ꝙ ab vno fine omnia
vitia auertunt, ſed non eſt in
eis connexio ex parte cõuer
ſionis, quia conuertunt ad di
uerſa bona cõmutabilia. Si-
cut ergo virtutes ſm̃ propri
as rationes formales non ha
bent connexionem, ſic nec vi
tia ſecundum formales ratio
nes, quas habent ex parte cõ
uerſionis ad ꝓpria obiecta.

Vtrum omnium uirtutum forma ſit charitas.

Thom. 2.2.q.4.art.3. Dur.3.d. 23.quæſt.8.

VNdecimo queritur.
Vtrum omnium virtu
tum forma ſit charitas?

1. Primo arg. ꝙ non, quia
charitas nõ eſt in alio ſubie
cto, quàm ſint aliæ virtutes
aut ſaltem aliquę puta fides,
& prudentia, igitur.

2. Secũdo arg. Charitas diui
ditur ex oppoſito cum aliis
virtutibus, igitur non eſt ea
rum forma.

3 Tertio arg. Formæ non
eſt forma, quia iam eſſet abi-
re in infinitũ, ſed quælibet
virtus eſt forma: igitur.

Cõtra. Dicit Amb. ꝙ cha-
ritas eſt forma virtutum.

Item ad Ro.i. Iuſtitia reue Rom.i.
latur ex fide in fidẽ. Dicit glo
ſa. Fides eſt dæmonum, & no
mine tenus chriſtianorum,
& hęc eſt informis qualitas
mentis, quia ſociam non ha-
bet charitaté, quę eſt forma
omnium virtutum. Notandũ
Bon. ꝙ habitus uirtutis tripli 3.d.36.
cem habet cõparationé. Pri-
ma eſt comparatio ad obie-
ctum, & ſic uirtutes ſunt for-
mæ diſtinctæ, nec ſunt forma
biles, nec perfectibiles ab ali
quo vno. Alia eſt cõparatio
ad ſubiectum, & ſic virtutes
ſunt formę informantes ſu-
biectum quantum ad bonita
tem moralem, formabiles
tñ per gratiã ad bonitatem
gratuitã. Tertia ẽ cõparatio
ad finẽ vltimũ, & ſic ſunt for
mæ diſponentes animam ad
perueniendũ in finem, ſed tñ
ẽt ſunt formabiles, quia per-
fectioné tendentiæ ad finem
habent ex charitate. Sicut.n.
corpora grauia inclinantur
ad centrum per pondus mo-
lis, ſic ſpiritus tendit ad ſum
mum bonum per põdus dile
ctionis, nec habẽt cęteræ vir
tutes formalem rõné princi
pii mœrẽdi, niſi ex charitate.

His pręmiſſis ponenda eſt Con.1.
talis concluſio. Conueniéter
dici-

dicitur charitas forma aliarum uirtutum. Non quidem forma conſtitutiua in eſſendo, ſed forma quaſi regitiua, & motiua ordinans in finem vltimum. Quod ſit forma virtutum patet per auctoritates prius adductas. Et præterea dicitur. Fructus aūt ſpiritus, charitas. Dicit glo. Quæ virtus inter fructus ſpiritus debuit tenere principatum niſi charitas, ſine qua virtutes cæteræ non reputantur virtutes. Ex quo ſequitur, ꝙ complementū virtutis habent a charitate: igitur. Quod autē non ſit forma cōſtitutiua in eſſendo, patet, quia ſpecie differt ab aliis. Quod āt ſit regitiua, ſiue motiua, ſic ꝓbatur, quia charitas immediate attingit ſummum bonum ſm ſe, & mouet animam ad ſummum bonum diligendum ſuper omnia, ſine qua tali dilectione non poteſt eſſe rectitudo meritoria ī actibus uirtutū, ergo nec habitus virtutū huiōi rectitudinem habitualē hēre pn̄t ſine charitate.

Gal.5.

1\. Ad primum argumentum dicendum, ꝙ bene probat, ꝙ charitas non eſt forma aliarum uirtutum conſtitutiua in eſſendo.

2\. Ad ſecundum arg. eodem modo dicendum eſt.

Ad tertium arg. dicendū, ꝙ cum dicitur formæ nō eſt forma, uerū eſt per ſe loquendo, quia forma nō formatur ſm ꝙ forma, ſed ſm ꝙ in ſe habet aliquam informitatē, ſicut anima eſt forma, quia tamen habet imperfectionē informatˀ uariis virtutibus. Et ſimiliter, quia aliæ virtutes imperfectionē, & informitatē aliq̄ habēt, iō habēt perfici a charitate, per cuius imperiū, ſiue motionē ꝑfectius tendunt in finem. Nec ex hoc ſequitur, ꝙ aliis uirtutibus accidat eſſe virtutes, ex ſeipſis enim habent, ꝙ ſint uirtutes, licet non in tāto cōplemēto quantū habent ex charitate. 3.

Vtrum dona, & habitudines ſint iidem habitus cum habitibus uirtutum.

Sco.3.d.34.q.1. Tho.1.2.q.68. ar.1. Dur.3.d.34.q.1.

Circa ſm ſuperius in hac tertia parte huius quinti tractatus propoſitum, vbi uidendū eſt de diſtinctione virtutum a donis beatitudinibus, & fructibus. Primo q̄ritur. Vtrum dona beatitudinibus, & fructus ſint iidē habitus cū habitibus virtutū?

Primo ar. ꝙ nō, quia nō ē 1.

idem

de numerus donorũ beatitudinũ,& uirtutum, numerata etiam non concordant. Aliquid enim eſt donum, quo d non eſt uirtus.igitur.

2. Secundo arguitur Omne maius, & minus in materia morali diſtinctionem arguit ſpecificam, patet de liberalitate,& magnificentia ex iiii. Ethic.ſed dona ſe habent ad uirtutes,ſicut magis perfecti ad minus, quia uidelicet excellentius perficiũt hominem ꝙ uirtutes ſimpliciter.igitur.

Cõtra Greg. ſuper Iob exponens illud. Nati ſunt ſeptẽ filii,ſic dicit.Cum ſpiritusſanctus mentem fœcundatur naſcuntur in ea ſeptem uirtutes ſcilicet ſapientia, & intellectus &c. Vbi nominat ſeptẽ dona. ergo ſecundum ipſum dona ſunt uirtutes.

Et præterea ad Galat v inter fructus primo nominatur Charitas quę eſt uirtus. Primo notãdum,ꝙ aliqui poſuerunt realem diſtinctionem inter habitus uirtutũ,& donorũ. Dicit enim Henricus, ꝙ virtutes perficiunt hominem modo humano. dona vero modo ſuper humano, & beatitudines mõ inhumano, & quaſi diuino. Et beatus Tho. dicit ſatis cõformiter de uirtutibus,& donis in prima ſecundæ. Bonau. uero dicit, ꝙ uirtutes faciunt recte agere, dona expedite. Beatitudines uero perfectè inquantum hominẽ cõformant ſummę beatitudini. Fructus autem dicitur ſpiritualis refectio in actibus uirtutũ. Vſus uero ſm quẽ illa refectio ſuſcipitur recte dicitur,ſenſus ſpũalis,qñ ſenſus, eſt cognoſcere rẽ ut pręſentem. Sed cõtra prædicta arguit Scotus in iii. Primo cõtra opinionem Henrici,quia Charitas,eſt excellentiſsimum donum Dei ſm Augu Et ſecundum Apoſtolum primę ad Corint.xiii. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam quod uidetur eſſe modo inhumano Charitatẽ autem non habeam nihil mihi prodeſt, & tamẽ Charitas eſt uirtus. igitur. Item circa terribilia contingit uirtutẽ humanam recte tenere medium,ergo rectius, & rectisſime quantum posſibile eſt naturę humanę, ſed hoc fieri poteſt ex habitu fortitudinis eiuſdem ſpeciei intenſo ſecũdum gradus qui nõ uariant, ſpeciem. Non eſt autem ponenda pluralitas ſpecierum ſine neceſſitate. Item impoſſibile eſt eundem ſimul habere aliquem actum humanæ, ſuperhumanę, & inhumanę. ergo

Margin notes: 4.q.34. | 1.2.q. 68 ar.1. | 3.d.34. ar.1. | d.34. | De trini. lib.10. ca.19.

ergo habito dono, euacuabitur uirtus infuſa, uel ſi maneat nõ poterit exire in actũ ſuũ,uel nõ erit neceſſaria qa ex pfectiori dono poterit potẽtia exire in actũ ſuũ, & eodem mõ beatitudines euacuabunt uirtutes,& dona uel ſaltem neceſſitatem eorum, ꝙ uidetur inconueniens,potiſſime ſi ſit ſermo de virtutibus Theologicis,qa charitas etiã nõ euacuabitur in patria,nec fides,& ſpes in uia Deinde arguit Scotus cõtra opinionẽ Bona. ſic. Eadẽ uirtute recte ago, quia uirtus eſt rectitudo potentiæ, & perfecte ago, quia uirtus, eſt perfectio habentis ſe, & qua opus eius pfectũ reddit,& expedite,qa uirtus ẽ habitus faciẽs expedite,& faciliter operari.Conſequenter autẽ arguit cõtra S. Tho. qui dicit,ꝙ aliter diſponitur uoluntas, ut eſt mobilis a recta rõne ꝙ fit p uirtutẽ. Et aliter ut ẽ mobilis a ſpirituſancto, ꝙ ſit per donũ.Cõtra hoc dicit,ꝙ hęc opinio falſum ſupponit .ſ., ꝙ rõ mouet uoluntatem. ita, ꝙ uirtus non ſit niſi diſpoſitio mobilis ĩ uolũtate. Item per hoc nõ ponitur diſtictio beatitudinũ a donis, & uirtutibus.Itẽ ex quo q̃dit Deus habitũ uolũtati ſẽp aſſiſtit uolũtati,& habitui ad actus ſibi cõuenientes,ergo p idem,eſt aliquid proportionatũ mouẽti primo,& ſecũdo.igit ſi per habitũ vnitas proportionat potentia ſibiipſi per eandem ſufficienter proportionatur ſpirituſancto uel alii mouenti.Nõ igit pp iſtã motionem oportet neceſſario ponere alios habitu. Videt ergo dicẽdũ probabilius, ꝙ nõ ſunt neceſſarii in uia niſi habitus qui ſunt virtutes morales intellectuales, & theologicæ.

Quòd ſic pbat ipſe Sco. Illi habitus tm̃ ſunt ponendi in uiatore, quibus perficitur circa oẽm obiectũ q̃tum perfici põt ĩ uia,ſed huiuſmodi ſunt ſeptẽ uirtutes in genere,non curãdo hic de artibus mechanicis aut ſcientiis ſpeculatiuis.ergo nullus alius habitus a prędictis, eſt ponendus in viatore. Probatio minoris. Obiectũ circa ꝙ perfici põt viator,nõ põt eſſe niſi Deus, uel creatura. ſed circa Deum ſufficienter perficitur tribus virtutibus theologicis etiam perfectiſſime quantũ perfici põt, ſi illi habitus ſint perfectiſſimi in ſuo genere, circa creaturã vero intellectus pfectiſſime perficitur per prudẽtiam, ſi prudẽtia ſit perfectiſſima. Et appetitus perfectiſſime

ſime perficitur per tres virtutes morales ſi ſint perfectiſſimæ, quia tã circa alium,& appetibile alteri q̃ circa ſe,&appetibile ſibi. Et hoc vel primo,&directe,vel ſecundario propter illa premia. Secundo
3.d.14. q1 notãdum pro declaratione prędictæ rationis, ꝙ ſicut dicit Scotus per fidem diſponitur homo in via, & ſufficienter perficitur circa Deum ut immediate cognoſcendum, quia de Deo in uia non pôt haberi niſi cognitio fidei, circa vero ipſum vt appetibile tanquam commodum mihi ſufficienter perficit ſpes. Et circa ipſum ut diligibile in ſe ſufficienter perficit charitas. Non contingit autem viatorẽ habere circa Deum alios actus ordinatos a prædictis. conſimiliter circa omne aliud obiectum a Deo ſufficienter perficitur viator habitibus intellectualibus, & appetitiuis. Primi perficiunt intellectum ad conſiderãdũ, & ad ſillogizãdum practice. Secundi autẽ qui ſunt uirtutes appetitiuę ſufficiẽter pficiunt viatorẽ ad appetendũ, vel ad diligendum ſiue in ordine ad ſe, ſiue in ordine ad aliud. ideo nõ videtur aliqua neceſſitas ponẽdi aliquos habitus præter virtutes theologicas intellectuales, & morales. Tertio notãdũ ſm Scotum vbi ſupra, ꝙ ſicut habitus in genere qualitatis, eſt quoddã inter mediũ. ita ẽt habet ſub ſe multa intermedia anteq̃ veniat ad ſpecies ſpecialiſſimas. Primo .n. diuiditur per intellectuale,& appetitiuum. Et vtrunq; horũ per acquiſitum,& infuſum. Et alterius habitus intellectualis acquiſitus diuiditur per ſpeculatiuũ & practicũ.& appetitiuus acquiſitus in ordine ad ſe,& ad alterũ. Acquiſitus aũt ſpeculatiuus diuiditur, quia uel eſt circa ens reale, vel rationis, qui ãt eſt circa ens reale diuiditur in Phyſicã, Mathematicã,& Methaphiſicã. Practicus ãt acquiſitus diuiditur, quia uel eſt circa agibile, uel circa factibile. Et utrũque iterũ multas habet diuiſiones. De tota autẽ diuiſione habitus intellectui non accipitur in numero uirtutũ, niſi una uirtus infuſa, quę eſt fides,& quodam genus inter medium ad multas noticias practicas acquiſitas, quod dicitur prudentia, & ſic connumerando ſpecies ſatis communes poſſunt haberi tres, ſcilicet fides, prudentia,& ſcientia ſpeculatiua. Scientia ãt ſpeculatiua, quia nõ perficit homi-

hominem ad bene operandum, ideo non ponitur inter uirtutes cardinales. Virtutes aũt appetitiuæ pñt poni quattuor, duę uidelicet infuſę ſcilicet ſpes, & charitas, & duę acquiſitę, uidelicet uirtus diſponens ad alterum, ſcilicet iuſtitia, & diſponens appetitũ ad ſe, & hæc non hẽt nomen cõmune. hæc autem ſubdiuidiť quia q̃dã eſt diſponens circa appetibilia ex ſe, quæ uidelicet nata ſunt ex ſe ſtatim conuenire & circa fugibilia primo, ſiue ex ſe, & iſta uocať temperantia. Alia uero diſponit circa appetibilia nõ primo, & circa fugibilia nõ primo, ſed ſecũdario ꝑꝑ illa primo appetibilia, & primo fugibilia. Et iſta dicitur fortitudo. Prima ꝑtinet ad cõcupiſcibilem, & ſecunda ad iraſcibilẽ. Quarto notandum ẜm Scot. vbi ſupra quo concupiſcibile dicitur, quod ex ſe ſola apprehenſione facta natum eſt eſſe conueniens, vel diſconueniens, & ex hoc natus eſt ſequi actus delectandi, vel triſtandi, ſiue proſequendi, ſiue fugiendi. Iraſcibilis autem nõ reſpicit talia, immo obiectum eius eſt offendens, quod non eſt ſtatim diſconueniens concupiſcibili, ſed quia impedit illud, quod eſt primo cõueniens, puta cibum. Habet autẽ iraſcibilis circa tale offẽdẽs, quoddam molle, non quidẽ proprie refugientis ſicut cõcupiſcibilis nollens refugit, ſꝫ magis reſpuẽtis ſiue repellentis, non .n. tantum concupiſcit amouere illud impediens, ſed ẽt ultra punire. Qui ergo deſiderat uindicare, ſed nõ uindicat, actus eius eſt imperfectus, & cũ triſtitia, quando uero actu uindicat tunc actus eius eſt perfectus, & cum delectatione ẜm Ariſtotelẽ. *Retor. lib. 2.* Ita uiri quaſi mel. Sicut ergo concupiſcibilis indiget, ordinari ne inordinate appetat ea q̃ ſunt primo đlectabilia, ſic etiam iraſcibilis ne immoderate velit vlciſci, & propellere offendẽs. Habitus autem quo diſponiť ad ꝓpellendũ, non eſt nominatus, licet poſſet dici bellicoſitas, uel aliquid tale. Habitus ãt quo diſponitur ad non repellendũ, non repellenda, ſed ad ſuſtinendum, dicitur patiẽtia. Et, quia difficilius eſt, nõ repellere, offendens, quàm repellere, ideo patientia eſt nobiliſſima fortitudo, iuxta illud Poetę Nobile vincẽdi genus eſt patientiã, uincit, ꝙ patiť. *Perſius.* Iraſcibilis ergo non habet pro obiecto arduũ, ſiue appetibile, quod eſt obiectũ con-

cupiſcibilis, ſed ipſum offendẽs, & actus eius eſt uelle uindicare, vel nolle, offendens. Et ſi dicas, quia concupiſcibilis, eſt uelle unum oppoſitũ, ergo ipſius eſt nolle alterum. Dicendum, ꝙ ſemper quãdo iraſcibilis habet actum ſuũ, ſunt ibi duo nolita, unum cõcupiſcibilis, puta carere cibo. Et ex hac nolitione ex ipſo concupiſcibili ſequitur triſtitia. Aliud uero eſt iraſcibilis, puta id, quod aufert cibũ, quod eſt nolitum ab iraſcibili, non actu refugitiuo, ſed repulſiuo, & quando non actu repellitur eſt triſtitia propria iraſcibilis. Iſti autẽ dolores, ſcilicet iraſcibilis, & concupiſcibilis nõ ſunt idem dolor, quod patet, quia ſi id offeratur ſub ratione impoſſibilis repelli, erit maior triſtitia in concupiſcibili, & tamen non erit propriȩ ira. Nullus enim maxime timens iraſcitur ſecundum Philoſophum, & tamen timens, quando magis timet, tanto maiorem dolorẽ habet ipſius concupiſcibilis refugiẽtis, quod timetur. Et licet aliquando doleat iraſcibilis de non poſſe uindicare, tamẽ de alio dolet cõcupiſcibilis, ſcilicet de carentia obiecti concupiti. Eſt autẽ dolor concupiſcibilis cum reſtrictione, ſicut delectatio oppoſita ſit cum dilatatione. Dolor autem iraſcibilis ſit cũ calefactione, qui eſt accenſio ſanguinis circa cor. Et ex hoc ſequitur, quòd iraſcibilis, & cõcupiſcibilis in parte ſenſitiua habent diuerſa organa, quia quidem nõ poteſt moueri ſimul diuerſis motibus. In parte uero rationali poſſunt habere ſimilem diſtinctionẽ ex parte obiectorum, ſicut in parte ſenſitiua, ſed nõ ex parte organorum, quia uoluntas nõ eſt organica. Vnde in parte rationali eadem eſt potentia, uel uis iraſcibilis, & cõcupiſcibilis. Quinto notandum ſecundũ Scotum ubi ſupra, quòd proprius habitus perfectiuus concupiſcibilis ẽ tẽperantia, & iraſcibilis fortitudo in communi, & hoc loquendo de habitibus acquiſitis. Ambæ uero infuſæ uirtutes, ſcilicet ſpes, & charitas ꝑficiunt cõcupiſcibilem, quia Deus, quem habent pro obiecto, eſt tantum uolibilis. Ex dictis ergo habetur, ꝙ numerus ſeptenarius virtutũ, videlicet trium Theologicarum, & quatuor Cardinalium, ſimpliciter perficit uiatorem. Et ſi ſint intenſiſſimæ quantum poſſunt eſſe in uia, per eas eſt homo ſimpliciter perfe-

ctisſimus, tam circa Deum in ſe, quàm circa alia omnia a Deo, vt intelligibilia ratione practica, & vt appetibilia, uel ſibi, uel alteri. Et hoc in ordine ad ſe, quod poſſunt virtutes acquiſitæ ex ſe, uel in ordine ad finem ultimum, ꝙ poſſunt uirtutes acquiſitæ cũ charitate. Sexto notandum ſecundum Scotum ubi ſupra, quòd temperantia, fortitudo, & iuſtitia ſunt genera intermedia. Eſt enim quędam ſpecies temperantię, quę moderatur circa honores, & hęc dicitur humilitas. Alia circa voluptates, quæ retinet nomen generis. Et quot poſsũt eſſe uoluptates diſtinctę, tot poſſunt eſſe ſpecies illius temperantiæ, quę moderatur ipſas, puta altera circa guſtabilia, altera circa tangibilia & huiuſmodi Nec ſolum loquimur de uoluptatibus ſenſitiuis, quibus delectatur uoluntas cõiuncta, ſed etiam de uoluptatibus propriis ipſi uolũtati, vt uoluntas eſt. Quæ ſint autem ſpecies fortitudinis, iam patet ex dictis in quarto notabili. Iuſtitia uero ſubdiuidenda eſt, quia quædam eſt diſponens hominem ad recte ſe habendum ad alium communicando ſe illi, & hęc dicitur amicitia, & hæc eſt perfectisſima uirtus moralis. Tota enim iuſtitia perfectior eſt his, quę ſunt ad ſeipſum. Hæc autem eſt perfectisſima iuſtitia, qua quis dat ſeipſum proximo quantum poteſt. Alia eſt diſponens ad recte communicandum alteri aliquid aliud a ſe. Et hoc dupliciter. Vel ad communicandũ bona extrinſeca, quæ indiget homines cõmutare. Et hæc dicitur iuſtitia commutatiua, & frequenter dicitur iuſtitia ſimpliciter pro tanto, qꝛ per eam commutatur aliqd æquiualens, uel ad cõmunicandum bona intrinſeca pertinentia ad victum humanũ. Et hoc iterũ dupliciter. Aut ad communicandum regimen, & hæc ſpecies iuſtitiæ conuenit pręſidenti, & poſſet dici præſidentia, uel dominatio iuſta. Aut ad cõmunicandũ ſubiectionem iuſtã, & hęc denominatur a ſubiici. Septimo notandum, quòd ſicut dicit Scotus ubi ſupra, beatitudines, quas ponit Saluator Matth. 5. ſunt idem habitus cum habitibus uirtutum, tamẽ aliquãdo nominãtur ſpecies ſpecialiores, ꝙ in pdicto numero ſeptenario. Primam quidem ſpeciẽ temperãtiæ, ſ. humilitatem exprimit ibi. Beati pauperes ſpiritu. Vbi ſe *Matt. 5.*

cundum Auguſtinum rectè intelliguntur pauperes ſpiritu, humiles, &c. Aliā autem ſpeciem temperantiæ moderantem uoluptates in cōmuni exprimit ibi. Beati mundo corde, &c. Munditia enim cordis eſt immunitas ab omni inordinata delectatione. Fortitudinem autem exprimit in ſua ſpecie perfectisſimam ibi. Beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Iuſtitiæ uero exprimit tres ſpecies. Vnam quidem, quæ eſt in communicando ſeipſum per amicitiam, cū dicit. Beati mites. Quamuis enim amicitia plus includat,

Ethi.l.i. quàm beniuolentia ſecundū Philoſophum, quia uidelicet eſt beniuolentia non lateus in contrapaſſis, & beniuolentia plus includat, quàm mititas, quia mites ſunt, qui non offendūt, nec reſiſtunt in malo. In ipſa tamen mititate exprimitur amicitia illa, qua quis ſe cōmunicat proximo. Aliam autem ſpeciem, qua diuiditur in dominationem iuſtam, & obedientiā exprimit per illud. Beati pacifici. Pax quidem ſeruatur quando prçſidens rectè regit, & ſubditus rectè obedit. Tertiam autem ſpeciem iuſtitiæ, quç eſt quantum ad exteriora communicanda exprimit ibi. Beati miſericordes. Per miſericordiā .n. communicat aliquis bona non ut rehabeat, neque ut prius beneficiatus ab eo, cui communicat, ideo per ipſam fit perfecta communicatio ꝓximo circa exteriora. Sic ergo habemus tres uirtutes morales expreſſas in ſe, uel in ſuis ſpeciebus. Duas autem Theologicas exprimit, uidelicet charitatem ibi. Beati, qui eſuriunt & ſitiūt iuſtitiā. Propriisſime .n. charitas uię eſt habitus, quo eſurimus iuſtitiam, & diligimus Deū in ſe, q eſt uera iuſtitia. Spē autem exprimit per illud. Beati qui lugēt. Luctus .n. eſt habitus cōſiderandi finē ultimum. Sic itaq; in octo beatitudinibus duę exprimuntur uirtutes appetitiuæ Theologicæ, & tres morales. Fortitudo in ſua ſpecie perfectisſima, tēperātia in duabus ſpeciebus, & iuſtitia ī tribus. Prudentia autē & fides ſatis dantur intelligi per appetitiuas uirtutes, quia nō eſt uoluntas optime diſpoſita, ſine uirtute intellectuali correſpondente. Octauo notandum ſecundum Scotū ubi ſupra, quòd in enumeratione donorum enumerantur quatuor uirtutes Cardinales, uidelicet, Prudentia per donum

num conſilii. Fortitudo ſuo nomine. Temperantia in ſua ſpecie, ſcilicet in timore. Timor.n.idē eſt omnino, quod humilitas. Vnde cū ſcriptura dicit. Initiū ſapientiæ timor domini. Timor dñi ibi dicit̃ humilitas, quæ eſt principiū uirtutum. Pietas autē, quæ ponitur inter dona, hæc eſt, q̄ a Saluatore uocat̃ miſericordia, & ita eſt ſpecies iuſtitię. Duę autem uirtutes infuſæ ibi exprimuntur, videlicet charitas per ſpiritū ſapiētię. Vniuerſaliter enim quando ſcriptura commendat ſapientiā, ibi eſt charitas. Eſt enim habitus, quo ſapit habēti obiectū illud, q eſt in ſe ſapidum, quo ſcilicet placet mihi bonum eius in ſe, & id uolo mihi. Fides autem exprimit̃ per alia duo dona, ſcilicet p intellectum, & ſcientiam. ita quòd illa duo nō dicunt duo habitus, ſed unum tantum, ſecundum perfectum, & impfectū. & vnus poteſt eſſe ſine alio, & non econuerſo. Poteſt enim intellectus dici fides imperfecta, q̄ eſt notitia primorum articulorum, & ſcientia fides perfecta, quæ eſt explicita notitia de omnibus articulis, ſicut in ſcibilibus naturalibus intellectus, dicitur eſſe principiorum & ſcientia conclusionis. Spes autem explicite non enumeratur hic, ſed datur intelligi per charitatem, quę eſt ſapientia, qua Deus in ſe ſapit homini, & q̄ ſapit, vt bonūm homini, & ſic Deum ſibi appetit. Nono notandum ſecundum Scotum, vbi ſupra, quòd quidam fructuum ſunt uirtutes ſecūdum enumerationem prędicti ſeptenarii. Quidam autem, ſpecies uirtutum, quidam uero delectationes conſequens actum uirtutis. Charitas enim ibi exprimitur proprio nomine, & ſimiliter fides. Spes autem in hoc, quod dicitur longanimitas. Vnde legitur de Patriarchis. Longanimes in ſpe, quaſi in longum animoſe expectantes. Fortitudo autem exprimitur in patientia, iuſtitia autem in ſua ſpecie, quæ eſt miſericordia in hoc, quod dicitur bonitas. Communiter enim bonus dicitur, qui ſe communicat proximo, & etiam in alia ſpecie, quę eſt amicitia, quæ exprimitur nomine benignitatis. Ac inſuper in tertia ſpecie, q̄ pertinet ad ſubiectionem. Ibi enim nomine manſuetudinis exprimitur obedientia. Manſuetus enim eſt, qui exequitur iniuncta ſine murmure. Temperātia autem ex

primitur ī duabus ſpeciebus ſuis, ſcilicet in continentia, & caſtitate, ſi uelimus dicere continentiam eſſe circa alia delectabilia quàm caſtitaté. Prudentia autem exprimitur per modeſtiam. Modeſtus enim eſt qui modum tenet in agendo. Prudentię autem eſt inuenire, & præfigere modū in agendo. Alia autem quædam enumerantur ibi, q̄ ſunt delectationes concomitantes actum, uidelicet gaudium quod proprie, eſt delectatio in uoluntate. & pax quæ eſt ſecuritas habendi obiectum ſine repugnantia.

Con. 1. His pręmiſſis ponenda eſt talis concl. Dona: beatitudines: & fructus non ſunt habitus realiter diſtincti ab habitibus uirtutū. patet ex dictis.

1. Ad primum arg. dicendū, ꝙ licet numerus nō ſit idem, hoc non eſt propter diſtinctionem habituum ab habitibus, ſed propter numerationem ſpecierum intermediarum, uel ſpecialiſſimarū, uel, quia ſcriptura omittit aliquas illarum alicubi, & alibi explicat, numerata tamé hic, & ibi ſunt eadem.

2. Ad ſecundum arg. dicendū, ꝙ maior eſt falſa, ſi intelligatur magis & minus ex parte habituum. Magnificentia autem, & liberalitas differūt ſm magis & minus ex parte obiecti. Pręterea poteſt negari minor ſm ſupradicta, licet concedi poſſit dona nominare uirtutes ī gradu eminétiori, ita, ꝙ aſcendenti ſcalā cœlorū, primo arripiendæ ſunt uirtutes quibus homo rectus efficitur. Secundo dona in altiori gradu uirtutū quib. hō expedictior redditur. Tertio beatitudines quibus iam perficitur, & tunc fructibus uelu ti in ſcalę cacumine iocundatur, vt ſic dicatur de tali. Aſcendit de uirtute in uirtuté, donec uideatur Deus Deorum in Syon.

Vtrum dona ſpirituſancti maneant in beatis.

D.Tho. 1.2. q 68. ar. 6. Dur. 3. d. 34 q. 3.

Secundo quęritur. Vtrum ſeptem dona ſpirituſancti maneant in beatis?

Primo arg. ꝙ non ſint ſeptem dona, quia tantum, eſt vnum donum, quòd expedit contra malum ualet donum timoris, ergo uidetur, ꝙ unū ſolum deberet eſſe habilitās ad bonum, & ſic tātum duo. 1.

Secūdo ar. Fidei correſpōdēt duo dona, uidelicet intellectus, & ſcientia. ergo etiam 2.

cuilibet

cuilibet alteri virtuti correſpõdere debēt ēt duo dona.

3. Tertio arg.ꝙ dona nō manēt in beatis, quia donū timoris eſt ad retrahendum a malo,ſed in patria nulla poterit eſſe ad malum obliquatio . ergo nō ibi erit bonum timoris.

4. Quarto arg.Dona ordinātur ad ſanandum ſinthomatha uitiorum, ſed in patria nulla erit infirmitas.igitur.

Amb. Cõtra.Dicit Amb.ſicut re-

3.*d.* 22. citat magiſter. Ciuitas cœleſtis non meatu alicuius fluminis terreſtris abluitur,ſed ex vitę fonte ꝓcedēs .ſ.illis ſpiritibus cœleſtibus redundātius videt̄ influere ſeptē virtutū ſpiritualiū ſeruēs meatū. Et poſt exponit, ꝙ intelligit de donis ſpiritusſācti. Primo

3.*d.* 34. notādum,ꝙ beatus Bon.multis, & variis modis aſſignat ſufficiētiā enumerationis ſeptē donorū inter quos modos tres videntur præ cęteris notādi.Primus eſt reſpectu peccatorum capitalium, vt ſit timor cõtra ſuperbiam,pietas contra inuidiam, ſcientia cõtra iram, quæ mentem perturbat. Fortitudo contra accidiam, quę mentem deiicit. Conſilium cõtra auaritiam, quæ contra conſilium domini vult omnia retinere.In tellectus contra gulam, quæ rationē ſuffocat. Et ſapiētia contra luxuriam, quæ non ſapit,niſi carnalia.Alius autē modus ſumendi eſt reſpectu ſinthomatum conſequentiū peccata. Et hunc modum aſſignat Gregorius in moralibus ſuper illud.Ventus vehemens,&c. Vbi dicit.Spiritus, qui ante omnia mentem uirtutibus ornat eandem cõtra ſeptem tentamenta, ſeptem virtutibus roborat. Et poſt ſubdit, contra ſtultitiam eſt ſapientia, contra ebetudinē intellectus,contra præcipitationem conſilium,contra puſillanimitatem fortitudo, cõtra ignorantiam ſcientia,cõtra duritiam pietas, contra ſuperbiam timor, vbi non ſumitur ſuperbia pro uitio, ſed ꝓ pronitate. Alius autē modus eſt ſecundum diſtinctionem vitæ actiuæ, & contemplatiuę. Quantum enim ad vitam contemplatiuā, triplex eſt actus correſpondens actui ierarchico. videlicet purgare,illuminare,& perficere.Ad primum diſponit timor.Ad ſm intellectus. Ad tertium ſapientia.Quantum ad vitam actiuā, quidā ſunt actus ſupererogationis, reſpectu quorum eſt fortitudo, vt exequens & conſi-

lium,ut dirigens. Alii autem ſunt actus neceſſitatis, reſpectu quorum eſt pietas,ut exequens,&ſcientia,vt dirigens. Secundo notandum,quod in donis, poteſt attendi duplex ordo. Primo ordo generationis,& temporis,&hoc modo donū timoris eſt primū,non quātum ad infuſionem, quia ſimul infunduntur omnia dona,ſed q̄tū ad vſum. Prius .n. oportet hominem exercitari in uſu timoris. Secundo pōt attendi ordo excellētiæ & dignitatis,ſiue perfectionis, & ſic eſt primū donū ſapientię, per quod anima altius eleuatur. Tertio notādū,ꝙ ſicut dicit Bonauen conformiter ad Ambroſium,& Magiſtrū,abſque dubio dona manebunt ī patria ſm nobiliores actus q̄ in uia. Multo.n.excellentior ē perfectio gloriæ, quam gratiæ. Perfectio autem gratiæ ratione ſuę dignitatis tribuit homini omnes habitus faciētes ad integritatem iuſtitiæ ſecundum comparationem variam ad actus, & obiecta, ergo multo fortius ꝑfectio gloriæ, quę reddit animam per omnia deiformem, manent ergo in gloria uirtutes, dona,& beatitudines, omni imperfectione excluſa.

Con.i. His ꝑmiſſis,ponendę ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Conuenienter numerantur ſeptem dona ſpiritusſancti, patet per illud Eſai.11. Requieſcet ſup eū ſpiritus domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus,&c. Et ſi quæras, quare donum timoris nō habet donum directiuū ſibi combinatum. Dicit Bonauētura,quod cum ſit infimum inter dona ſatis dirigitur per habitum fidei,ſiue per habitus cognitionis,per quos diriguntur, & regulātur alii habitus affectiui. Licet .n. reſpectu oppoſitorū ſit alia,& alia affectio, poteſt tamen reſpectu ipſorū eſſe idem habitus cognitiuus. Eſa.11.

Con.2. Secunda conclu. Sapientia eſt primum donum ſpiritusſancti ordine perfectionis,timor uero ordine generationis,patet ex ſecūdo notabili.

Con.3. Tertia concl. Dona permanebunt in patria ſecundū nobiliſſimos actus ſuos, patet ex tertio notabili. Item ſic probatur, Chriſtus fuit perfectiſſimum comprehenſor,& tamen in ipſo fuerunt omnia ſeptem dona,vt patet Eſaiæ 11.igitur.

1. Ad primum ar. dicendum, quod non eſt ſimile,quia eſt unus modus fugiēdi malum, ſed tamen multi ſunt modi proſequendi bonum.

Ad

2. Ad ſecundum ar.dicendũ, quod conſequentia nõ ualet, quia non oportet numerationem fieri ęque ſpecialiter in omnibus, ut patet ex quæſtione præcedenti.

3. Ad tertium ar.dicendum, quod uſus timoris non erit ibi quantum ad mali cautelam, ſed potius quantum ad ſummi boni reuerentiam, ita ꝙ ab illa sũma maieſtate faciat reſilire ĩ ꝓpria paruitaté.

4. Ad quartum ar.dicédum, ꝙ uſus pfectæ medicinæ non tm̃ eſt in reſtituendo ſanitatem, ſed etiam in ſeruando, & continuando. Vnde in ſtatu innocentiæ fuiſſent dona ad ſanitatem conſeruãdam. In ſtatu uero naturę lapſę sũt ad ſanitatem reparãdam. In ſtatu uero gloriæ erunt ad ſanitatem perpetuo continuandam. Tunc ergo per ſapientiam ſapidus erit Deus in mẽtibus noſtris. Per intellectum uero, ſimplici aſpectu Deum uidebimus in creaturis. Per conſilium uero optime circa eligenda diſponemur, ad id, quod melius eſt ſtabiliter eligẽdũ. Per fortitudinem uero ſecuri efficiemur fortiter, & inſeparabiliter Deo adherẽdo. Per ſcientiam diſcernemus qualiter unuſquiſque ad alterũ debeat ſe habere, non ad malos, qui nõ ſunt in ciuitate illa. Per pietatem uero, venerabimur ĩ proximo imaginem Dei, affectum benignitatis, & dulcedinis habendo ad omnes alios. Per timoré aũt, ſicut dictum eſt, reuerebimur ſummũ bonũ in noſtrã paruitatem reſiliendo.

Vtrum conuenienter enumerantur beatitudines, & earum præmia.

D.T.1.2.q.79.ar.1.

TErtio quæritur. Vtrum conueniẽter enumerãt beatitudines, & earũ premia?

Primo ar. quod non, quia 1. Lucę 6. ponuntur tãtum quatuor beatitudines, ergo ſuperfluę enumerãtur octo Mat.5 *Luc 6.* *Mat.5*

Secũdo ar. In regno cœlorum omnia bona continent, ergo poſito regno cœlorum non oportuit alia premia ponere. 2.

Tertio arg. Regnum cœlorũ ponitur pro premio ĩ prima & octaua beatitudine, ergo ẽt deberet poni in aliis. 3.

Contra eſt auctoritas Euãgelii Matth. quĩto. Primò notandum, quod beatitudines poſſunt accipi pro habitibus uel pro actibus quemadmodũ ſolent accipi nomina uirtu- *Ibidem.*

1.2.q. 79.ar.1. tutum. Unde Tho. diſtinguit beatitudines a uirtutibus, & donis ſicut actus diſtinguunt ab habitibus. Secundum notandũ, ꝙ ſicut dicit Tho. ubi ſupra, inter beatitudines primo poſuit Deus quaſdam beatitudines quaſi remouentis impedimentum uoluptuoſæ beatitudinis, quæ conſiſtit in affluentia exteriorũ bonorũ, ſiue ſint diuitię, ſiue honores. Unde prima beatitudo ꝑtinet ad cõtemptũ, diuitiarũ, & honorum, cum dicitur. Beati pauperes ſpiritu. Conſiſtit etiã uita uoluptuoſa inſequẽdo ꝓprias paſſiones, ſiue iraſcibilis, ſiue concupiſcibilis. Unde ſecunda beatitudo retrahit a ſequela paſſionũ iraſcibilis, cum dicitur. Beati mites Tertia uero retrahit a ſequela paſſionum cõcupiſcibilis cum dicitur, Beati qui lugent. Conſequenter uero ponit uirtutes pertinentes ad uitam actiuam quæ diſponit ad futuram beatitudinem, conſiſtit enim uita actiua in his, ꝓ̃cipuè quę proximis exhibemus, uel ſub ratione debiti, quantũ ad hoc ponitur quarta beatitudo. Beati qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiã Vel ſub ratione ſpontanei beneficii, & quantum ad hoc ponitur quinta beatitudo. Beati miſericordes. Deinde uero ponit beatitudines, quę pertinent ad uitam cõtẽplatiuam, ſiue ad actus de propinquo diſponentes ad contemplationẽ, ad quã primo perficitur homo in ſeipſo per mundiciam cordis. Unde ſexta beatitudo ponitur. Beati mũdo corde. In cõparatiõe uero ad ꝓximũ diſponit̃ ꝑ pacificã conuerſationem. Unde ſeptima beatitudo ponit̃. Beati pacifici. Octaua uero beatitudo eſt q̃dã cõfirmatio, & manifeſtatio omniũ pręcedentium. Ex hoc enim, ꝙ aliqs ẽ cõfirmatus in paupertate ſpiritus, & mititate, & aliis ſequẽtibus prouenit, ꝙ ab his bonis ꝑꝑ aliquam perſecutionem non recedit. Tertio notandum, ꝙ ſicut dicit Tho. ubi ſupra, quidam dixerunt præmia beatitudinum omnia pertinere ad futuram beatitudinem, ſicut Ambroſ. ſuper Lucam. Auguſtinus uero dicit ea pertinere ad præſentem uitam. Chriſoſtom. autem in omeliis dicit, quędam eorum pertinere ad futuram, quędam ad præſentẽ. Ad cuius euidentiam cõſiderandum eſt, quod ſpes futuræ beatitudinis poteſt eſſe ĩ nobis propter duo. Primo ꝓpter aliquam pręparationẽ per modum meriti. Alio modo

do per quandam inchoationem futuræ beatitudinis, in uiris ſanctis etiam in hac uita. Aliter enim habetur ſpes fructificationis arboris, cum uireſcit frondibus, & aliter cũ incipiunt iam primordia fructuum apparere. Ea igitur quę ponuntur in beatitudinibus tanquã merita, ſunt diſpoſitiones ad beatitudinẽ, uel perfectã, vel inchoatã. Ea uero quę ponuntur tãquam præmia poſſunt eſſe, uel ipſa beatitudo perfecta, & ſic pertinent ad futuram uitam, uel aliqua inchoatio beatitudinis, & ſic pertinent ad præſentẽ. Quarto notã. ꝙ ſicut dicit Tho. vbi ſupra, pręmia beatitudinũ ſm additionem ſe habẽt ad inuicẽ. Plus.n.eſt poſſidere terram regni cœlorũ, q̃ ſimpliciter habere Multa enim habemus, quæ non ſirmiter poſſidemus. Plus eſt etiam conſolari in regno quam habere, & poſſidere. Multa enim cũ dolore poſſidemus. Plus etiam eſt ſaturari, quàm ſimpliciter conſolari. Nam ſaturitas, abundantiam conſolationis importat. Miſericordia uero excedit ſaturitatem ut.ſ. plus homo accipiat, quam meruit, uel deſiderare potuerit. Adhuc autẽ maius ẽ uidere Deum, ſicut maior eſt, qui in curia, regis, non ſolum prandet, ſed etiam faciem regis uidet, ſummam autem dignitatem in domo regia filius regis habet.

His pręmiſſis, ponenda eſt talis cõcluſio. Conuenienter enumerantur uirtutes, & earum præmia, patet ex dictis. Vnde omnes beatitudines, q̃ in ſacra ſcriptura ponuntur, neceſſe ẽ ad iſtas reduci, uel quantum ad merita, uel quantum ad pręmia. Con. 1.

Ad primum argumentum dicẽdum, quod Lucas narrat ſermonem factum eſſe ad turbas, ideo numerat beatitudines ſecundum capacitatẽ turbarum, quæ ſolam uoluptuoſam, & temporalem beatitudinẽ nouerunt. Vnde per illas quatuor beatitudines, q̃ a Luca narrãtur dominus excludit quatuor, quę ad prędictam beatitudinem pertinere uidentur, quorum primũ eſt abundantia exteriorum bonorum, quod excludit, cũ dicit Beati pauperes. Secundum eſt uoluptuoſa corporis curatio, ſiue tractatio, quod excludit, cũm dicit, Beati, qui eſuritis. Tertium eſt uoluptuoſa cordis iucunditas, quod excludit dicens. Beati qui nunc fletis. Quartum eſt exterior hominum fauor, ꝙ 1.

excludit

excludit dicens. Beati eritis cum vos oderint homines.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ ſicut dicit Chriſoſto. oĩa iſta prẽmia ſunt unũ in re, oportuit tamen, quòd per diuerſa bona nobis nota deſcriberetur illud bonum prẽmium, obſeruata conuenientia ad merita, quibus præmia attribuuntur.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ ſicut octaua beatitudo eſt firmitas quędam omniũ beatitudiuum, ita ſibi debentur omnium beatitudinum præmia, & ideo redit ad caput, vt intelligantur ſibi cõſequẽter omnia præmia attribui. Vel ſecundum Ambr. pauperibus ſpiritu repromittitur regnum cœlorum quantum ad gloriam animæ, ſed pacis perſecutionem in corpore, quãtum ad gloriã corporis.

Vtrum conuenienter enumerentur ab Apoſtolo duodecim fructus.

D.Thom. 1.2.*q.*70.*art.* 1.

Qvarto quæritur. Vtrũ conuenienter enumerentur ab Apoſtolo ad *Gal.* 5. Galat. 5. duodecim fructus.

Arguitur, ꝙ nõ, quia dñs. *Mat.* 13. Math. 13. tñ ponit triplicem bonę terrę fructũ ex ſpirituali ſemine proueniẽtem. ſ. trigeſimum, & ſexageſimum, & centeſimum, igitur.

Contra, eſt auctoritas Apoſtoli. Primo notandum ſm Tho. ꝙ ad ſimilitudinem fructus in corporibus dicitur fructus hoĩs quaſi arboris, id quod ab eo ꝑducitur, quod quidẽ dicitur fructus rõnis, inquantum procedit ab homine ſm facultatẽ rõnis. Inquantum vero ꝓcedit ſpiritu ſãncto, dicitur eſſe fructus ſpiritusſancti, vel ẽt fructus dicitur id, quod hõ adipiſcitur tãquã vltimũ ex labore ſuo, & ſm hoc fructus hominis dicitur eius vltimus finis, & reſpectu iſtius fructus alius fructus ſuperadditus, qui ad iſtũ ordinatur habet rõnem floris, iuxta illud Eccle. xxiiii. Flores mei fructus honoris, & honeſtatis. Eſt autem hic aduertẽdum, ꝙ noĩa poſſunt accipi aliqñ pro habitibus, & aliquando pro actibus, ſicut ſupradictum eſt de beatitudinibus. Secũdo notandũ, ꝙ numerus duodecim fructuum conuenienter ſignificari põt per duodecim fructus, đ quibus dicitur Apoc. vltimo. Ex vtraque parte fluminis, lignum vitæ afferentes fructus duodecim. Quia enim fructus

1. 2. q. 70. ar. 1.

Eccleſ. 24.

Apoc. vlt.

fructus dicitur, quod ex aliquo ſicut ex ſemine, vel radice procedit, attendenda eſt diſtinctio horũ fructuum ſm diuerſum proceſſum ſpirituſ ſancti in nobis ſic, ꝙ primo mens hoĩes in ſeipſa ordinetur. Secundo ad ea, quę ſunt iuxta. Tertio vero ad ea, quæ ſunt intra, tunc bene diſponitur mẽs in ſeipſa, qñ bene ſe habet in bonis, & in malis. Prima ãt diſpoſitio mentis ad bonũ eſt amorem, qui eſt prima affectio, & omnium affectionum radix, & iõ inter fructus ſpiritus, primo ponit̃ charitas. Ad amorem autem charitatis neceſſario ſequit̃ gaudium. Omnis enim amãs gaudet ex pręſentia amati, charitas autem ſemper habet Deum præſentem quem
Io.4. amat, iuxta illud primę lohã. iiii. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Perfectio autem gaudii eſt pax. Non enim perfecte gaudet de bono amato, qui in eius fruitione ab aliis perturbatur, ideo poſt charitatem, & gaudium tertio ſequitur pax. In malis autem bene ſe habet mens, qñ non perturbatur per imminentiam malorum, quod pertinent ad patientiam, nec per dilationẽ bonorum, quod pertinet ad longanimitatem. Nam carere bono habet rationem mali, vt dicitur v. ethic. Ad idẽ *Ethic.5.*
quod eſt iuxta hominem, ſ. ad proximũ bene diſponitur mens. Primo quidem quãtũ ad voluntatem benefaciẽdi, & ad hoc pertinet bonitas. Secundo quantũ ad beneficẽtiæ executionẽ, & ad hoc pertinet benignitas. Tertio quãtum ad ęquanimẽ tolerantiã malorum ab aliis illatorum, & ad hoc pertinet manſuetudo. Quarto quantũ ad hoc, ꝙ neq; per fraudẽ, neque per dolum proximis noceamus, & ad hoc pertinet fides, ſi ꝓ fidelitate ſumatur. Si uero ſumatur pro fide qua creditur in Deũ, ſic per hanc ordinat̃ hõ ad id quod eſt ſupra ſe. Sed ad id quod eſt infra, bene diſponitur hõ quantum ad exteriores actiones, & ſermones per modeſtiã, & quantum ad interiores concupiſcẽtias per continentiã, & caſtitatẽ, ſiue hęc duo diſtinguãtur per hoc ꝙ caſtitas refrenat hominem ab illicitis. Cõtinẽtia uero a quibuſdam licitis, ſiue per hoc ꝙ continẽs patitur concupiſcentias: ſed nõ deducit. Caſtus uero neq; deducitur, neq; patitur. Tertio notandũ, ꝙ ſicut dic. Aug. ſup epiſtolã ad Galatas, Apo-

ſtolus nõ ſic iſtos fructus nu merauit, ut omnino doceret quot ſunt, ſed ut oſtenderet opera carnis eſſe uitanda, & fructus ſpiritus eſſe ſectãdos. Vnde potuiſſem vel plures, uel etiam pauciores fructus numerari, & tamen omnes uirtutum, & donorum actus poſſunt ſm quandã cõueniẽtiam ad prædicta duodecim reduci. Ideo tamẽ, nec potius quàm alia enumerauit, quia iſta duodecim magis important, vel fruitionem bonorum, vel ſedationem malorum, quod videtur ad ratio nem fructus pertinere.

Cõn. 1. His p̃miſſis, ponẽda eſt ta lis concl. Conuenienter enũ meratur ab Apoſtolo duodecim fructus, patet ex dictis.

1. Ad argum. dicendum, ꝙ fructus centeſimus, ſexageſimus, & trigeſimus, nõ diuerſi ficantur ſecundum diuerſas ſpecies uirtuoſorum actuũ, ſed ſecundum diuerſos perfectionis gradus, etiam vnius uirtutis, ſicut continentia cõiugalis dicitur ſignificari per fructum trigeſimum, vidua lis per ſexageſimum, virgina lis vero per centeſimum. Poteſt etiam intelligi illa diſtinctio in omni genere virtutis ſecundum differentiam incipientium, proficientium, & perfectorum.

Vtrum de credibilibus reuelatis, neceſſe ſit ponere uirtutem infuſam.

Scot 3 diſt. 23. q. 1. Tho. 2. 2. q. 6. ar. 1. Dur. 3. d. 25. q. 1.

Circa tertium quod ſuperius proponebatur in tertia parte huius quinti tractatus. Vbi quærendũ eſt ſpecialiter de unaquaque uirtute, tam theologica, quàm Cardinali. Primo quæritur de fide. Vtrum de credibilibus reuelatis neceſſe ſit ponere fidem infuſam?

Primo arguitur, quòd nõ, quia ad omnem certitudinẽ actus credendi, quam experimur in nobis reſpectu talium credibilium ſufficit fides acquiſita, igitur. 1.

Secundo arg. Omnis habitus quem non poteſt homo acquirere naturaliter ſimpliciter eſt perfectior omni habitu naturaliter acquiſibili. Si ergo ponitur fides infuſa, erit perfectior, quàm ſciẽtia concluſionum, & habitus principiorum, ergo actus credendi fidei infuſæ erit perfectior, quam actus intelligendi prima principia quod uidetur inconueniens. 2.

Ter-

Tertio arg. Poteſt aliquis fide acquiſita per falſigraphũ aſſentire falſo impoſſibili.ſ. oppoſito cõcluſionis demonſtrabilis, ergo multofortius fide acquiſita poteſt credere firmiter uera neutra cuiuſmodi ſunt credibilia.

Contra. ad Heb. vndecimo. Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Primo notãdũ, quod ſicut dicit Scotus in iii. diſt xxiii. Certum eſt, quod ĩ nobis eſt fides acquiſita credibilium reuelatorũ, patet, quia ſi nulla eſſet fides ĩfuſa, adhuc crederem firmiter hiſtoriis librorũ canonis pp auctoritatẽ eccleſiæ, quæ approbat ſcriptores veraces. Prẹterea, ſi puer nõ baptizatus nutrietur inter chriſtianos, exauditu crederet, & adhẹreret oĩbus, ſicut & nos. Prẹterea ſi baptizatus errat circa vnum, puta circa trinitatẽ perſonarum, & tñ ſentit ſe hẹrere aliis credibilibus, ille nõ habet fidem infuſam, quia corrumpiť per hẹreſim, nõ quidẽ effectiue, ſed demeritorie, ergo ſi de acquiſita, credit ãlios articulos. Ex iſtis ſequitur, ꝙ propter credulitatẽ articulorũ reuelatornm nõ eſt neceſſe ponere fidẽ infuſam. Secundo notandũ, ꝙ ſicut dicit Sco. vbi ſupra, põt dici fides infuſa ſimilis eſſe acquiſitẹ in multis. Sicut .n. acquiſita aſſentit dicto alicuius, quia credit veracitati aſſerentis, ſic fides infuſa aſſentit reuelato, quia credit veracitati Dei aſſerentis, & quia quod Deus aſſerit ſupernaturaliter reuelat, ideo fides ſic aſſentiens eſt habitus ſupernaturalis. Reuelat autem credibilia, qñ infundit habitũ, & hoc modo dicendo fides non habet certitudinem ex obiecto, ſed ex ueracitate teſtis, ſcilicet Dei. Aliter etiam poteſt poni fides infuſa non innitẽs alteri, ſicut præcedẽs modus, ſed reſpiciens Deum, ſicut obiectum primum, de quo ſicut de obiecto primo continente huiuſmodi veritates, formamus huiuſmodi veritates cõplexas Deus eſt trinus, & vnus, & ſimiles. Nec credo hoc eſſe uerum, quia prius credo hoc eſſe reuelatũ a Deo, ſed ille habitus immediate inclinat in articulos fidei, ſicut ſi ex articulis cognitis immediate acquireretur. Sed quia nihil mouet intellectum noſtrum naturaliter ad cauſandum aſſenſum intellectus iſtis credibilibus, iõ Deus ſupplet vicẽ obiecti, oportet itabue ponere fidem infuſam propter auctoritatẽ ſcri

3. d. 23. q. 1.

pturæ,& ſanctorum,ſed non poteſt demonſtrari fidem in fuſam in eſſe alicui,niſi pſuppoſita fide, videlicet, quod velit credere ſcripturę,& ſanctis,ſed infideli nunquam oſtenderetur. Sed ſicut credo Deum eſſe trinum, & unum, ita credo me habere fidem infuſam,qua hoc credo. Tertio notandum ſm Scotum, vbi ſupra,ꝙ habitus fidei infuſæ, non ſolum ponendus eſt propter gradum in actu, ſed etiam ꝑpter aſſenſum,qa aſſenſus nō eſt totaliter a uoluntate. Aliqui enim ſunt, qui uellent magis aſſentire, & tamen minus aſſentiunt, nec oportet,ꝙ fides excludat omnem dubitationem, ſed dubitationem uincentem, & trahētē ī oppoſitū credibilis.

Con.1. His præmiſſis,ponenda eſt talis concluſio. Ponenda eſt fides infuſa propter auctoritatem eccleſiæ, licet non appareat neceſſitas per rationē naturalem,patet ex dictis.

1. Ad primum argumentum negādum eſt antecedens,licet enim fides acquiſita ſufficiat ad aſſenſum,& certitudinem actus,ꝓut credere opponitur opinari, tamen non eſt ita ꝑfecte certus actus, nec ita intenſus, ſicut cum fide infuſa, nec etiam fides illa ita perfecte perficit animam in eſſe primo,ſicut infuſa.

Ad ſecundum argumentū concedit Scot. ꝙ fides infuſa eſt perfectior quocunq; habitu acquiſito. Et cum infert de actu credendi. Dicendum eſt, ꝙ eſt loqui de actibus iſtis in ſe,& ſic actus credendi eſt perfectior, quia a ꝑfectiori principio elicitur,& imperfectius obiectum tendit. Et ē loqui de eis ſm ꝙ plus uel minus attingunt obiectum ī quod tendunt, & ſic actus intelligendi principia eſt perfectior,quia eius obiectum,nō tantum excedit ipſum in intelligibilitate nō intellecta, quantum Deus excedit actū credendi in intelligibilitate, nō intellecta per actū fidei. 2.

Ad tertium arg. dicit Scotus, quod licet per falſigraphum poſſit quis aſſentire oppoſito concluſionis demonſtrabilis,nō tamen firmiter. 3.

Vtrum de credibilibus reuelatis,poſſit quis habere ſcientiam, & fidem.

Scot.3.d.24.q.1.

SEcundo quæritur. Vtrum de credibilibus reuelatis poſſit aliquis ſimul habere ſcientiam,& fidem?

Primo

1. Primo arg. ꝙ ſic, quia dicit
Io. 20. dominus Tho. Ioh. xx. Quia uidiſti, me Thoma credidiſti. Thomas ergo ſimul habuit de Chriſto notitiam intuitiuam, & fidem, igitur.

2. Secundo arg. De eodem ſimul poteſt eſſe ſcientia, & opinio cum poſſit aliquis cognoſcere concluſionem aliquam per demonſtrationē, & ſillogiſmum dialecticum, ſed ſcientia, & fides minus repugnare videntur quàm ſciētia, & opinio igitur.

3. Tertio arg. diſtinguit Apo
1. Cor. 12. ſtolus ſcientiam contra fidē cum dicit. Alii datur ſciētia, alii fides, ſcientia autem ibi dicitur notitia ſcripturæ ſacræ, de qua eſt fides, quæ de credibilibus reuelatis eſt obſcura, & enigmatica, ſcientia
3. d. 24. uero euidentiam habet. No-
q. 1. tandum ſecundum Sco. ꝙ ſcientia multipliciter poteſt accipi. Vno modo pro notitia aliqua cum adhęſione firma, & talis pōt ſtare cum fide ſi-
1. Retra cut vult Aug. immo etiam ip
ctat. De ſa fides eſt ſcientia hoc mō:
ci. dei li. vt patet per Aug. Alio modo
9. c. iij. ſumitur ſcientia pro notitia certa, & euidenti de obiecto neceſſario, habita ꝑ cauſam euidentem neceſſariā applicatam ad concluſionem per diſcurſum ſillogiſticum.

His premiſſis, ponēda eſt Con. 1.
talis concluſio De credibilibus reuelatis impoſſibile eſt ſimul habere fidem, & ſcientiam proprie dictam, poteſt tamen ſimul haberi cum fide aliquis habitus intellectulis. Prima pars patet, quia non poteſt aliquis de eodē obiecto ſimul habere notitiam euidentē, & nō euidentē. Secūda pars patet, quia ſicut dicit Scotus, poteſt aliquis cū fide habere habitum de his, quę traduntur in ſacra ſcriptura, ſecūdū ſenſum literalē. Et pręterea habere habitum expoſitiuū quātū ad ſenſum literalem exponendo vnum locum per alium, ac etiā ſm ſenſum myſticum. Et pręterea credēdum eſt, prophetas, & multos ſanctos habuiſſe habitum prębentem magnū aſſenſum, nec tamen habuerunt certitudinem euidentē ex euidentia rei, de his quæ ſibi ſunt reuelata, non tamē poterant dubitare de ueritate reuelata, ideo erat maior certitudo in ipſis, quam certitudo fidei, fides enim non excludit omnem dubitationē.

Ad primum argum. dicendum ſecundum Greg. in homelia: quòd Thomas aliud uidit, aliud credidit, uidit hominem, & credidit Deum. 1.

2. Ad ſecundum argu. dicit Scotus, quòd ſcientia, & opinio ſunt ſimpliciter incompoſſibiles in eodem de eodẽ. Si ergo aliquis primo habeat opinionem aliquo, & ſupueniat demonſtratio corrumpitur opinio, & ſi ambæ cauſę ſint in eodem, ſcilicet medium dialecticum, & demonſtratiuum, dialecticum nihil faciet impeditum a medio demonſtratiuo.

3. Ad tertium argumentum dicẽdum, quòd ꝓcedit de ſciẽtia large dicta pro habitu ex poſitiuo ſic, vel ſic diſtincto a fide.

Vtrum ante Chriſti aduentum fides fuerit neceſſaria.

Scot.3 d.25.q.1.Dur.3.d.25.q.1.Tho.2.2.q.2 ar.5.6.7.8.

TErtio quæritur. Vtrum ante Chriſti aduentũ fuerit fides neceſſaria de his, quę modo credimus?

1. Primo arguitur, quòd nõ, quia aliqd credibile ẽ nobis reuelatũ, ꝙ nõ erat reuelatũ in ueteri teſtamento, igitur.

2. Secundo arguitur. Ante Chriſti aduẽtũ angeli nõ nouerunt incarnationẽ Chriſti, quammodo nos credimus, vt patet per Apoſtolũ, ergo &c.

Cõtra. Pro omni ſtatu fuit neceſſarium homini diligere omnia diligibilia ex charitate, ergo credere omnia credibilia. Notandum, ꝙ ſicut dicit Sco. habitus intellectualis unitatem habet ex unitate ſui primi obiecti, in quo habitus uirtualiter continetur, ſicut in ſua cauſa partiali, tamen ſi explicita in ſcientia conſiderentur ſub propriis rationibus in ſe, & non ut cõtinentur in aliquo uno primo obiecto, videtur, ꝙ tot ſunt habitus, quot concluſiones diſtinctæ ſpecie ſunt demonſtratæ. Non poteſt tamẽ dici, ꝙ fides infuſa habeat vnitatem ex obiecto primo, ſcilicet Deo, quia licet Deus in ratione cauſæ efficientis moueat ad cognitionem omnium credibilium, non tamẽ in ratione obiecti. Non enim in Deo, vt in obiecto, concipiuntur omnia credibilia. Ideo oportet dicere, ꝙ fides habet unitatem, uel ab vnitate reuelantis credibilia, quia omnia recipiuntur a fide, ut reuelata a Deo, & hæc formalis ratio eſt una in omnibus, uel quòd habeat unitatem in ſe formaliter ex ſeipſa, quamuis effectiue illam habeat a Deo.

Hoc ꝑmiſſo, ponendæ ſunt Con. 1.

Eph. 1.

3.d.25. q.1.

tres concluſiones. Prima eſt. Fides iſuſa neceſſaria fuit homini ſaluãdo ꝑ omni ſtatu, ac etiã actus fidei pro aliqñ. Primã partẽ probat Sco. ubi ſupra, quia ſicut aĩa nõ eſt accepta Deo, niſi in uoluntate perficiat ꝑ charitatẽ, ſic nec ẽ accepta, niſi intellectu perficiatur per aliquẽ habitũ ſupnaturalem. Ille aũt habitus ſupernaturalis quo aĩa determinate aſſentit uero reuelato eſt fides infuſa, igĩ &c. Secunda pars patet, qa niſi ſic, fruſtra poneretĩ habitus fidei.

Con.2. Secunda concluſio. Neceſſariũ fuit pro omni ſtatu credere implicitẽ oẽs articulos fidei, nõ tamen explicite. Prima pars patet, quia ſemper neceſſarium fuit ẽm legẽ Dei ordinatam omnem ſaluandũ habere habitum fidei, ſed quicunq; habet habitũ fidei, habet implicite actũ credendi, reſpectu omnium credibiliũ, ut dicit Scot. Secundam partem probat ipſe Scot. quia Deus nullum obligat ad impoſſibile, ergo ſi ſit aliquis rudis, qui non poſſit concipere quid ſit eſſentia & quid perſona, non eſt neceſſe, ꝙ habeat actum explicitum de articulo pertinente ad eſſentię vnitatem, & perſonarũ trinitatẽ, ſicut habent clerici literati. Sic igitur omnes pro aliquando tenentur ad aliquem actum explicitum, videlicet quo ad articulos, qui communiter prædicãtur in eccleſia, & quo ad alios in generali, & implicite, ut ſcilicet credant, quod eccleſia credit. Ad omnia uero credenda tenentur maiores in eccleſia, qui præficiuntur aliis, & tenẽtur eos in fide inſtruerę uerbo ueritatis, & exemplo honeſtatis.

Tertia concluſio. Licet ſit eadem fides in antiquis & nobis, tamen non eſt formaliter eadem complexio, quã crediderunt antiqui de mediatore, & quã nos mõ credimus. Prima pars patet ex notabili. Secunda pars patet, quia ſicut dicit Sco. ꝙ credebant antiqui, ſcilicet Chriſtum naſciturũ nunc eſt falſam. Verũ eſt autem, ꝙ credimus, .ſ. Chriſtũ eſſe natũ, & paſſum, & huiuſmodi. Poteſt tamen dici eadem cõplexio materialiter. Con.3.

Ad primum arg. dicendũ, ꝙ ſicut dicit Scot. Actus credendi dependet ex duobus, ſcilicet ex habitu inclinante, & pręſentia credibilium, quę non ſunt præſentia in habitu, & ideo ſine docente aut reuelante, non tenentur aliqui explicite credere, q̃ ſunt credenda, nec ſufficit quicunque 1.

 oe-

occurſus credibilium ad intellectum, ad hoc quòd habitus inclinet in actum firmiter eliciendum, ſicut patet de baptizato nunc cui ſi ſtatim occurrant fantaſmata illorũ terminorum mori, & reſurgere, & cõponat apud ſe, mortui reſurgent, non credit niſi prius ſibi conſtiterit per aliquem, quòd ſit articulus credendus. Et ideo requiritur neceſſario cum fide infuſa fides acquiſita ex auditu.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, licet prius cõmuniter illuminétur angeli, quàm homines de fiendis, poteſt tamẽ Deus aliter facere, ideo non ualet conſequentia. Ad aliud dicendum, ꝙ tenentur omnes implicite diligere omnia diligibilia, ſed non explicite. Præterea, ſicut dicit Scotus, non eſt ſimile, quia fides eſt in intellectu ſubiectiue. Et ſi inferatur, ergo aliquis poteſt credere nolens, quia quę ſunt in intellectu, præcedunt velle. Dicendum, ꝙ nõ ſequitur, quia actu credendi dependet ex habitu, & ex credibili præſentato per modum credibilis. Quod autem ſic eſt præſentatum, non neceſſario creditur, quia proponens credibile, nõ dimonſtrat, & ideo nõ cogit intellectum ad aſſentiẽdum, ideo non credit niſi uolẽs, quamuis autem uoluntas ſic habeat imperium ſuper actum credendi, nõ tamen habet imperium ſuper oppoſitum actum, ſtante fide, ut intellectus diſſentiat credibili propoſito per imperium uoluntatis, ſed ſolum poteſt impedire intellectum, ne exeat in actũ credendi circa credibilia propoſita Ex hoc autẽ, quod dictum eſt, quòd nullus credit niſi uolens, non ſequitur, ꝙ fides neceſſario coexigat aliquẽ habitum infuſum in uoluntate, q͞a actus credendi, non eſt effectiue a uoluntate, & ideo poſita fide acquiſita credibili præſente, poteſt intellectus per habitum infuſum credere, dummodo uolũtas nõ contramoueat. Et dato, ꝙ voluntas poſitiue moueat, tñ ad ſic uolendũ, ſufficię voluntas ĩ puris naturalibus.

Vtrum fides informis habeat rationem uirtutis.

D.Tho.2 2.q.4.ar.5.6.7. Dur. 3.d.23.q 46.

QVarto quæritur. Vtrũ fides informis habeat rationẽ uirtutis?

1. Primo arguitur, ꝙ non, q͞a dicitur Iaco.ii quòd fides ſine

ne operibus, mortua eſt.

2. Secundo arguitur. Fides informis, non eſt uirtus theologica, cum non tendat in Deum, nec eſt cardinalis cum non ſit circa bonum creatū, ergo nō habet rōnē uirtutis.

3. Tertio argui. Fides informis eſt in dæmonibus, dicit enim Iaco. ii. Dæmones credunt, & contremiſcunt, ſed in dæmonibus non uidetur eſſe uirtus, cum non habeant actum bonum.

Cōtra. Habitus fidei informis directe opponitur uitio infidelitatis, ſed quod directe opponitur uitio ē uirtus, igitur. &c. Primo notandū, quòd ſicut dicit Bon. uirtus dicitur dupliciter. Videlicet proprie, & communiter. Primo modo dicitur habitus ꝑducens in finem, tanquā principium operis meritorii. Secundo modo dicitur habitus rectificans potentiam, & uigorans eam circa opus difficile, quamuis nō perducat in finem

3.d.23. q.1. Secundo notandum ſm Bonauent. vbi ſupra, quòd fides informis dicitur dupliciter Quædam enim innititur primæ ueritati propter ſe, quamuis in ipſam non tendant amando. Alia uero innititur ueritati articulorū propter aliquam rationem creatam. Prima quidem dicitur informis, nō quia careat forma fidei, ſed quia eſt ſine charitate, q̄ eſt forma extrinſeca uirtutū. Alia uero caret forma fidei ſm quòd eſt uirtus, quia principaliter aſſentit ꝑꝑ rōnē creatā, nullius .n. uirtutis uidetur eſſe, cū quis credit annitēdo perſuaſioni, quā uidet. Tertio notandum ſecundum Bon. ubi ſupra, quòd in fide informi tria ſunt cōſiderãda, habitus, uſus, & defectus, ſcilicet informitas quantum ad defectum, nō ſunt idē fides informis, & formata. Charitas enim illum euacuat defectum, quantum autem ad uſum nō ſunt omnino idem. Fides enim formata meritorie credit, non autem informis, quantum uero ad habitum ſunt pœnitus idem. Dum enim homo peccat mortaliter, habitus ille, qui propter charitatem dicebatur fides formata, tunc ꝑꝑ abſentiam charitatis dicit fides īformis.

His præmiſſis, ponēda eſt talis concluſio Fides informis ſecundo modo dicta, nō habet rationē uirtutis, fides autem informis primo modo dicta, habet rationem uirtutis communiter dictæ, ſed non proprie. Prima pars patet, quia talis fides eſt in dæ- Con. 1.

monibus, actus autem credẽdi in dæmonibus, non eſt actus virtutis, quia non eſt voluntarius. Dæmones.n.quantũ eſt ex parte volũtatis ſuę, repugnant omni veritati. Secunda pars patet, quia fides illo modo informis, vigorat potentiam ad facile credẽdũ articulos fidei, qui tamẽ ſunt difficiles ad credendum, igĩ &c. Tertia pars patet, quia p fidem informem non poteſt quis perduci in finem.

1. Ad primum argumentum dicendũ, ꝙ fides dicitur mortua, nõ quia careat omni vtilitate, & efficacia, ſed quia caret vita gratuita. Et ex hoc ſequitur, quòd non non ſit virtus proprie dicta.

2. Ad ſecundum argum. dicẽdum, ꝙ licet fides informis non dirigat in Deũ plene, & ꝑfecte, tñ dirigat ſemiplene.

3. Ad tertium argumentum, patet ex concluſione.

Vtrum fidei poßit ſubeße falſum.

Thom.2.2.q.1.ar.3. Dur.3.d.24.quæſt.8.

QVinto quærit. Vtrũ fidei poſſit ſubeſſe falsũ.

1. Primo arg. ꝙ ſic, quia oẽ contingens põt eſſe falſum, ſed fidei ſubeſt aliquid cõtingens; patet de incarnatione, & paſſione Chriſti, igitur.

Secundo arg. Oẽ quod ſubeſt ſpei, ſubeſt etiã fidei, ſed ſpei poteſt ſubeſſe falſum, ut patet cum aliquis præſcitus in gratia exiſtẽs, ſperat ſe habere uitam æternam. igitur. 2.

Tertio argu. Actus adorationis, ẽ actus fidei, ſed tali actui quandoq; ſubeſt falſum, ſicut qñ quis adorat hoſtiã nõ cõſecratã pro conſecrata. 3.

Quarto arg. Fides antiquorũ fuit, ꝙ Chriſtus eſſet naſciturus, & hæc fides durauit in multis vſq; ad ꝑdicationẽ euãgelii, ſed Chriſto iã nato ante q̃ inciperet prędicare, falſum erat ipſum eẽ naſciturũ, igĩ. 4.

Contra. Nulla virtus perficiẽs ĩtellectũ ſe habet ad falſum. falſum.n. eſt malũ intellectus vt dicitur vi. Ethic. ſed fides eſt virtus perficiens intellectũ, igitur. Notandum ſecundũ Bonau. ꝙ ſicut diuina præſcientia certiſſime cognoſcit, non ſolum ea quę ventura ſunt neceſſario, ſed etiam contingentia, ita quod circa ea falli non poteſt, ſic & fides quæ cognitioni diuinę præſcientiæ innititur certũ credulitatẽ habet de futuris ita, ꝙ licet illa quantum eſt de ſe poſſunt non euenire. fides tñ errare non poteſt. Hęc enim duo

6. Ethi.

3.d.24.

duo non poſſunt ſimul ſtare, quòd Deus prçuiderit vnũ, & quòd eueniat oppoſitum. quamuis ergo contingens creditum poſſit ſecundum ſe non euenire. Hęc tamen duo non pñt ſimul ſtare, quòd nõ eueniat, & quòd ſit creditũ.

Con.1. Hoc præmiſſo ponẽda eſt talis concluſio. Fidei non poteſt ſubeſſe falſum, patet ex dictis. Itẽ ſic probatur. Fides aſſentit primę veritati ꝑpter ſe, & ſuper omnia in credendo. ſed prima veritas nõ põt dictare niſi uerum, ergo &c.

1. Ad primum argu. patet ſatis ex notabili.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, ꝙ ſpei ſm, quòd eſt uirtus non ſubeſt falſum. nullus enim ſperat uirtuoſe ſe habiturum vitam ęternam, niſi cum præſuppoſitione finalis perſeuerantiæ in gratia, quo ſuppoſito infallibiliter conſequitur uitam æternam.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ adorationi factæ ſm directionem fidei, nunquã ſubeſt falſum, fides enim nihil dicit adorãdum eſſe abſolutè, niſi de quo habetur certa cognitio. Vnde fides adorantis nõ fertur ad hoſtiam abſolutè, ſed ſub cõditione. ſ. ſi debite facta ſit conſecratio, credendo corpus Chriſti ibi eſſe ꝙ nunquam poteſt eſſe falſum.

4. Ad quartum arg. dicendũ, ꝙ hoc ad finem credẽtis pertinebat poſt Chriſti natiuitatem, quòd crederet eum quãdoque naſci, ſed determinatio temporis in qua decipiebatur non erat ex fide, ſed coniectura humana.

Vtrum ratio inductiua ad ea, quæ ſunt fides, minuat meritum fidei.

Thom. 2.2.q.2.ar.10. Dur. 3.d. 24.q.3.

SExto quæritur. Vtrum ratio inductiua ad ea quæ ſunt fidei credenda, diminuat meritum?

Arguitur, ꝙ ſic. quia dicit Greg. in quadã Omel. Fides nõ hẽt meritũ, cui ratio humana prębet experimentũ. 1.

Contra. Primæ Petri iii. dicitur, parati reddere rationem de ea quę in vobis eſt fide, & ſpe. Notandum, ꝙ dicit Tho. Actus fidei meritorius eſt in quantũ ſubiacet volun tati, nõ ſolũ quãtũ ad vſum, ſed etiam quantum ad aſſenſum. Ratio ãt humana quę inducitur ad ea q̃ ſunt fidei, qñque quidem ſe habere poteſt ad uoluntatem credentis, ſicut pręcedens, puta cum quis 2.2.q.2. ar.10.

non habet prompta uolunta tem credendi, niſi ratio indu catur humana, & talis diminuit meritum. Diminuit n. rationem fidei quæ eſt nõ ap parentium, & quę ueritati cre ditæ adhęret ſimpliciter pro pter auctoritatem diuinam. Quandoq; uero talis ratio, ſe habet ad uoluntaté creden tis, ut conſequens, puta cum quis hēt promptam uolunta taté credendi, diligens ueritatem creditam, & excogitãs rationes fidei confirmatiuas. & talis ratio nõ excludit me ritum fidei, ſed eſt ſignum ma ioris meriti.

Con. 1. His pręmiſſis, ponenda eſt talis concluſio. Rõ humana non ſemper minuit meritum fidei, patet ex dictis.

Ad argu. dicendum, quod Greg. loquit̃ i caſu illo, quã do homo non habet uoluntatem credendi, niſi propter rationem inductam, quando aũt habet uoluntatem credẽ di ex ſola auctoritate diuina, ſic etiam demonſtratiuam ra tionẽ quærit ad aliquod eorũ, q̃ ſunt fidei, puta ad hoc, quod eſt Deum eſſe, non minuitur meritum fidei, licet. n. per talem rationem fiat apparens id, quod proponitur, non autem propter illã apparentiam credit homo

Vtrum confeſſio fidei ſit neceſſaria.

Tho. 2. 2. q. 3. art. 2. Durand. 3. d. 25. q. 1.

SEptimo quęritur. Vtrum confeſſio fidei ſit neceſſa ria ad ſalutem?

Arguitur, quod nõ, quia di 1. cit Apoſtolus. Sine offenſione 1. Co 10. eſtote Iudęis, & Gẽtilibus, & Eccleſiæ Dei. Sed per cõfeſſio nem fidei quandoque infideles ad perturbationem prouocantur, igitur.

Contra, ad Rom. 10. Cor- Ro. 10. de creditur ad iuſtitiam, ore 2. 2 q. 3. autem fit confeſſio ad ſalutẽ. art. 2. Notandũ, ꝙ ſicut dicit Thomas; Tripliciter cõfesſio lau datur in ſcripturis. Prima eſt confesſio eorum, quæ ſunt fi dei relata, uidelicet ad fidei fi nẽ. Secũda eſt cõfesſio gratia rũ actionis, ſiue laudis, & iſta eſt actus latrię, ordinatur. n. ad honorẽ Dei exterius ex hibendũ, ꝙ ẽ finis latriæ. Ter tia ẽ confesſio peccatorũ, & hęc eſt actus pœnitentiæ. Secũdo notandũ, ꝙ confiteri fi dem, non cadit niſi ſub præcepto affirmatiuo, quod nõ obligat ad ſemper, ſed pro lo co, & tempore, puta quando per omisſionem huius confeſ

ſionis ſubtraheretur honor debitus Deo, aut utilitas proximis impendenda, puta ſi quis interrogatus de fide taceret, & ex hoc crederent aliqui, quod non haberet fidẽ, uel quod fides nõ eſſet uera, uel alii auerterentur a fide, tunc enim confeſſio fidei eſt de neceſſitate ſalutis, finis .n. fidei, ſicut & aliarum uirtutum habet referri ad finem charitatis, qui eſt amor Dei, & proximi. Tertio notandũ ſecundum Thomam ubi ſupra, quod licet in caſu neceſſitatis teneatur quilibet fidẽ ſuam propalare, vel ad confirmationem aliorum fidelium, uel ad reprimendam infidelium inſultationẽ, aliis tamen temporibus inſtruere homines de fide, non eſt neceſſarium, niſi aliis, qui aliorum curam gerunt.

Con. I. His præmiſsis, ponenda ẽ talis concl. Confeſſio fidei ꝓ loco & tempore neceſſaria eſt ad ſalutem, patet ex dictis.

Ad argu. dicendum, quod ſi nulla uideatur ſequi utilitas fidei, uel fidelium ex confeſſione fidei, & ex ea oriatur turbatio in fidelium, tunc non eſt laudabile fidem publicè confiteri. Vnde dicit dominus Matth. 7. Nolite ſanctum dare canibus, neq; margaritas ueſtras ſpargere antẽ porcos, ne diſrumpant uos. Sed ſi utilitas fidei ſperetur, aut neceſſitas ad ſit, tunc cõtempta turbatione infidelium, debet homo publicè fidem confiteri. — Matt 7.

DE SPE.

Vtrum ſpes ſit una uirtus Theologica, diſtincta a fide & charitate.

Thom 2.2.q.17.ar 5. Sco.3.d.29.q.1. Durand.3.d.26.q.1.

QVAESTIO I.

Deinde quęritur de uirtute ſpei. Vtrum ſpes ſit una uirtus Theologica diſtincta a fide, & caritate.

Primo arguitur, quod nõ, quia nulla paſſio eſt uirtus, ſed ſpes eſt paſſio, ut patet per Philoſo. igitur. 1. — Ethic. lib. 2.

Secundo arg. Ad ſpem pertinet confidere in domino, & expectare futurã gloriã, ſed tales actus ſũt formaliter differẽtes, ergo cũ diuerſorũ actuũ ſint diuerſi habitus, uidet q̃ ſpes non ſit una uirtus. 2.

Tertio argu. Nulla uirtus Theologica determinat medietatem duarum malitiarũ, tendendo enim in Deum nõ 3.

teſt eſſe exceſſus,ſed ſpes determinat mediũ inter præſũptionem,& deſperationẽ,ergo nõ eſt uirtus Theologica.

Quarto argu.Per ſpem acquiſitam ſperamus promiſſũ hominis veracis,ergo multo magis promiſſũ Dei,&ſic nõ videt̃ neceſſaria ſpes infuſa.

Quinto argui. In anima non ſunt niſi duæ potentię perfectibiles reſpectu obiecti increati,ſcilicet,intellectus& uolũtas,ergo ſicut intellectus ſufficienter perficitur reſpectu talis obiecti vno habitu, ſcilicet fide,ita&uolũtas uno habitu,quę eſt charitas,& ſic non erit ſpes neceſſaria.

1.Cor.13 Contra.1.Cor.13.Nunc autem manent fides,ſpes & charitas,tria hęc.Et loquitur de uirtutibus Theologicis.Et Richa.de ſancto Victore dicit. Fides dirigit, ſpes exigit, & charitas cõiungit Primo no

3.d.26. tandum,quod dicit Bonauentura,nomen ſpei quandoque ſumitur pro affectione animi reſpectu boni futuri,quandoque pro re expectata, iuxta il

Tit.2. lud ad Titũ 2.expectantes beatam ſpẽ quandoque pro habitu perfectiuo animę uigorante,vt moueatur, & afficiatur

3.d.26. q.1. ad id,quod ſperandum eſt.Secundo notandum,quod ſicut dicit Scotus.Ratione naturali probari non poteſt, quod ſit aliqua virtus infuſa, quia actus quos experimur in nobis, poſſunt eſſe eiuſdem rationis,dato ꝙ nulla ſit uirtus infuſa,& forte ęque perfecti. Sed propter auctoritatẽ ſcripturæ credendo aliquas uirtutes eſſe infuſas, oportet tenere quod actus non eſt, ita perfectus ſine uirtute infuſa, ſicut cũ ea.Vnde licet ſpes acquiſita poſſit aliquis ſperare promiſſa a Deo, ſicut & fide acquiſita poteſt illa credere. tamen eſt aliqua uirtus perficiens portionem ſuperiorem uoluntatis in deſiderando ſibi bonum infinitum, quia habita perfectius deſideratur illud bonum, quam ſine ea. Et ſi inſtetur, quia uoluntas ſic deſideratur bono fruendo, referendo illud ad aliud ſcilicet ad ſe. Reſpõdet Scotus, quod nõ omnis comparatio obiecti per uolũtatẽ ad aliud obiectum eſt comparatio, q eſt uſus ſed tantum quando comparatur, ut minus bonũ ordinatum ad aliud, tanquã ad maius bonum conſequendum per illud.Sic autem non eſt in propoſito, ſed uoluntas comparat illud, ut abundans bonum ad maius bonum,cui liberaliter conceditur tanquàm perficiẽdum ab

eo,

eo,unde iſta comparatio nõ eſt in obiecto ex natura rei. Tertio notandum ſecundum eundem Scotum ubi ſupra, quod uolũtas duplici affectione attingit Deum immediate. Prima eſt affectio iuſtitiæ, qua per actum amicitię tendit in Deum,ut eſt bonum in ſe. Alia eſt affectio commodi,qua per actum concupiſcẽtię tendit in Deum,vt eſt bonum huic,& vterque actus poteſt eſſe ordinatus,& habere habitum Theologicum inclinantem ad ipſum. Non ſic eſt ex parte intellectus, quia natus eſt habere vnicum actum ſecundum attingentem Deũ, ad quem actum ſufficienter ꝑficitur unico habitu tendente in uerum, cui aſſentiendũ eſt propter reuelationem. Et ſi dicas, quod in anima duæ partes imaginis pertinent ad intellectum, & unica ad uolũtatẽ,ergo uidetur, quod magis neceſſarii ſunt duo habitus in intellectu, quam in uoluntate Dicẽdum,quod licet ſint duę partes imaginis ex parte intellectu,hoc non eſt, quia intellectus duplici actu elicicito attingat obiectum. Memoria enim&ſi habeat actionem de genere actionis, non tamen habet actionem de genere qualitatis, qua attingat Deum,ſed ſola intelligẽtia habet hujuſmodi actionem,&ideo ĩ intellectu eſt ratio parentis, cui competit actio de genere actionis,& ratio prolis,cui competit produci. In uoluntate autem nõ eſt talis ratio originandi naturaliter,ſed liberè. Et ĩquãtum habet rationem originantis concurrit uoluntas cũ memoria, ſicut dictum eſt in primo tractatu. Dicendum ergo breuiter, quod tres uirtutes Theologicę non correſpondent partibus imaginis, ſed tantum ſunt duę potentiæ, quarum eſt attingere Deum immediate per actus elicitos. Tales autem potentiæ ſunt intellectus, qui per unicum actum elicitum immediate attingit Deum credendo,&uoluntas,ut habens affectionem iuſtitiæ,& commodi amando, & ſperando. Ex quibus patet, quod in ꝓpoſito non eſt neceſſaria illa diſtinctio uolnntatis in iraſcibilem,& concupiſcibilem, propter iſtas duas uirtutes,q̃ ſunt ſpes,& charitas, ut aliqui dixerunt ponentes ſpẽ in iraſcibili,&charitatẽ in cõcupiſcibili, immo ſpes magis ẽ in concupiſcibili, accipiendo concupiſcere ſtrictè abſolutè aũt ãbę illæ uirtutes appetiti

uæ Theologicæ ſunt in cõcu piſcibili,vis .n. iraſcibilis nõ eſt nata habere Deũ ꝓ obiecto immediato,vt ſatis pate re põt ex ſupradictis in qõne de diſtinctione donorum a beatitudinibus.Quarto notã dum ſm Sco vbi ſupra,quòd tres cõditiones pertinẽt ad uirtutem Theologicam. Prima eſt, reſpicere Deum pro obiecto.Secunda, habere ꝓ regula primam regulã huma norum actuum, non autem regulam acquiſitam. Tertia eſt,immediate ĩfundi a Deo, ſicut a cauſa efficiente. Hæc autem diſtinguuntur formaliter. Alia enim eſt ratio obiecti,alia regulę, & alia efficientis. Si ergò omnes tres requirantur ad virtutẽTheologicam, patet, quòd neque fides,neque ſpes, neque charitas acquiſitæ, ſunt virtutes Theologicæ, quia deficiunt in tertia conditione.

Con.1. His pręmiſſis, ponẽda eſt talis cõcl.Spes eſt virtus vna Theologica diſtincta a fide, & charitate, quo ſit virtus, patet, quia eſt habitus repugnans culpę,ſcilicet pręſumptioni,& deſperationi,& rectificat animam circa difficile.Difficile .n. eſt expectare, quod eſt ſupra omnem æſtimationem humanã,igitur,ꝙ ſit vna probat Bona.quia ſicut fides aſſentit primę veritati propter ſe,& ſuper oĩa, & ex illa ratione credit omnia illa,quę ſibi ſumma veritas dictat eſſe credenda, ſic ſpes innitendo diuinę largitati omnia expectat a Deo promiſſa,ergo ſicut fides eſt una propter vnicam rationẽ credendi,ſic ſpes propter vnicam rationem ſperãdi, ꝙ ſit uirtus Theologica probat Sco. quia habet Deum pro obiecto immediato,& ẽt pro regula habet fidem,quę immediate reſpicit Deũ.Et præterea immediate infunditur a Deo,quòd autem pro regula habet fidem, ſiue veritatẽ primã, quam reſpicit fides, probatur ſm Scotum, quia perſuadetur deſperãti,vt credat, quia ſcilicet prima radix erroris ſui,ſcilicet ꝙ non abſolutè deſiderat, ſiue ſperat nec efficaciter non eſt in uolũtate,ſed in intellectu, quia ſcilicet intellectus non oſtendit id efficaciter tanquã deſiderandũ,ꝙ autem ſpes diſtinguatur a fide, & charitate,patet primo de fide ſm Scotũ, quia omnis actus fidei eſt credere,nullum autem deſiderare eſt credere, igitur.De charitate uero,patet,quia charitas eſt ſuprema virtus affectiua.

ua. Amor autem amicitię ſimpliciter eſt perfectior amore concupiſcentiæ, ergo charitas inclinat ſimpliciter ad amandum amore amicitiæ, ſed deſiderare bonum infinitum eſſe bonum meum, non eſt amor amicitiæ, nec eſt amor nobiliſſimus. Nobilius .n. eſſe habet illud obiectum in ſe, quã in alio, vel quã ſit cõparatio eius ad aliud a ſe, ergo id deſiderare, ꝙ ẽ actus ſpei, non eſt actus charitatis.

1. Ad primum argu. patet ex primo notabili.

2. Ad ſecundum arg. dicendũ, ꝙ licet ille actus ſint formaliter differentes, tamen vnus habet ad alium ordinẽ, & connexionem, ideo enim ſpes ſpectat promiſſa, quia confidit de largitate promittentis, ideo illi duo actus ꝑtinent ad vnum habitum.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ ſicut dicit Scotus, licet dicatur, quòd virtus Theologica non eſt mediũ participans extrema, ſed diminuens ea, poteſt tamen concedi, quod eſt propriè media nõ ex parte obiecti, ſed ex parte exceſſus, qui poteſt eſſe ĩ actu. Virtus quidem moralis habet exceſſum, & defectum, non tantum ratione, modi actus, ſed etiam ratione obiecti, in qđ tendit actus, non ſic Theologica, quia obiectum, in quod tendit eſt infinitum, ſed in hoc poteſt aliquis tendere actu immoderato, aut in maius, aut minus, uirtus autem moderatur, vt medio modo tendat in illud, & hoc modo concedi poteſt fides eſſe media inter leuitatem, qua quis nimis cito aſſentit ei, quod non eſt credendum, & inter pertinaciam, qua quis nimis credendis reſiſtit, ſic etiam nimis intenſæ poteſt aliquis tendere in aliquod diligibile, & nimis remiſſe, licet non in nimis bonum. Temperantia vero moralis, requirit medium vtroq; modo, quia poteſt homo in obiectum excedens & deficiens, & tendere poteſt actu deficiente, & excedente, & iſte modus ſecundus communis eſt uirtuti morali, & Theologicæ, primus autem non.

Ad quartum argumentũ, patet ex ſecundo notabili. 4.

Ad quintum argumẽtum, patet ex tertio notabili. 5.

Vtrum ſpes in actu ſuo habeat certitudinem.

D. Tho. 2.2.q.18.ar.4. Dur.3.d.26.q.3.

QVAE-

QVAESTIO II.

Secundo quæritur. Vtrũ ſpes in actu ſuo habet certitudinem.

1. Primo arguitur, quod nõ, quia ſpes in actum procedit ex habitu, uel conſideratione gratiæ & meritorum, ſed nullus certus eſt an habeat gratiam, uel non, igitur.

2. Secundo arguitur. Multi ſperantes fruſtrantur ab eo, ꝙ ſperant, igitur.

3. Tertio arguit. Actus ſpei dependet a uoluntate, quę eſt uertibilis, igitur.

Rom. 8. 3. d. 26. Contra Ad Rom. 8. dicit Paulus. Certus ſum, ꝙ neque mors, neque uita, neq; creatura aliqua poterit nos ſeparare a charitate Dei. Primo notandum, quòd ſpes ſic diffinitur a Magiſtro ſententiarum, & ſumitur illa diffinitio ab Haymone. Spes eſt certa expectatio futurę beatitudinis, ex gratia, & meritis ꝓueniens Poteſt autem illa particula ultima tripliciter intelligi. Primo, ꝙ ꝓueniat ex gratia & meritus, uſu, radice, & propoſito; ſicut dũ quis actu meretur, & habet gratiam, q̃ eſt radix meriti, & proponit mereri in poſterum. Secundo radice & propoſito, non tñ uſu, ſicut eſt de illo, cui de nouo infunditur gratia anteq̃ operetur. Tertio propoſito nõ tamen radice, nec uſu, ſicut eſt in peccatore, qui proponit ſe emẽdare. Vnde Auguſt. diffinit ſpem ſic. Spes eſt uirtus, qua q̃s ſe ad illud ꝙ credit ſe peruenturum pręſumit. Vnde dicitur ſpes quaſi ſurſum ſpes. erigit enim, & parieti aſſimilatur in edificio ſpirituali, ſicut fides fundamento, & charitas tecto. Secundo notandum iuxta Bonauenturam, ꝙ tres ſunt principales differentię inter certitudinẽ fidei, & ſpei. Prima eſt quia certitudo fidei opponitẽ errori & dubitationi. Certitudo uero ſpei opponitur hęſitationi, & diffidentiæ. Vnde per fidem quis eſt certus tam de aduentu, q̃ de ordine. Per ſpem autem ſolum eſt certitudo de ordine Per ſpem .n. certus eſt homo, quod bona opera ordinant ad ſalutem; ſed non eſt certus quid ſibi eueniet. Iſta ergo certitudo conditionalis, eſt non abſoluta, quia uidelicet certus eſt ſperans, ꝙ ſi in bono perſeuerauerit, habebit uitam ęternam. Secunda differentia eſt q̃a certitudo fidei eſt circa cõplexum, ut ꝙ Deus eſt trinus, & unus, & huiuſmodi. Certitudo ue-

Aug. De Ci. Dei.

do uero ſpei magis circa in cōplexum,ſpe.n. ſperatur uita ęterna.Tertia eſt, quia certitudo fidei eſt intellectu,certitudo vero ſpei ī affectu.Tertio notandum,quod licet certitudo fieri ſit maior,quā certitudo ſpei, tamē ſimpliciter ſpes eſt nobilior uirtus, quā fides. Tum, quia eſt in nobiliori ſubiecto. Tum quia rō obiecti eſt nobilior, ſcilicet bonitas,quàm veritas. Tum quia ē proximior nobiliori, ſcilicet charitati. Spes enim eſt media inter fidē, & charitatem ſecundum ordinē generationis poſterior fide, & prior charitate,quod eſt intelligendum nō de ipſis habitibus ſecundum ſe conſideratis, quia ſimul infunduntur, ſed de ipſis actibus, ſecundū ordinem autem perfectionis eſt oppoſitus ordo.

Con.1. His pręmiſſis ponenda eſt talis conclu. Spes in actu ſuo habet certitudinem ordinis, ſed non euentus.

1. Ad argumenta, patet ex dictis.

Vtrum ſpes excludat timorem.

D.Thom. 2.2.quæſt.19. per totum.

QVAESTIO III.

TErtio queritur. Vtrum ſpes excludat timorē. Arguitur quòd ſic, quia ſpes excludit diffidentiam. diffidentia autem ex timore prouenit.igitur.

Contra.Pſal.coniūgit ſpē, & timorem,dicens.Beneplacitum eſt domino ſuper timētes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius. Primo notādum, ꝙ Magiſter in iii.diſtin.xxxiiii.diuidit timorem in filialem, initialem,in ſeruilem,& mundanum, quā diuiſionem ſic declarat Tho. in ſecunda ſecundæ q.xix.obiectum enim timoris eſt malum. Si ergo homo propter malum quod timet, recedit a Deo, iſte dicit timor humanus,vel mundanus,qui.ſ.procedit ex nimio amore ſui,vel ex amore mundano, & talis ſemper eſt malus.Quandovero homo propter mala quæ timet,ad Deum conuertitur, hoc pōt eſſe dupliciter. Quia vel timet malum pœnæ,& ſic eſt timor ſeruilis cuius vſus bonus eſt bonitate præparatiua ad meritum,licet nō bonitate meritoria Aduenientе autem gratia,excluditur illa ſeruilitas quantum ad dominiū ſeruitutis, licet remaneat timor pœnę externę. Si quis āt quærat an timor ſeruilis

uilis ſit a ſpirituſanćto. Dicē dum ſecundum Tho. & Bon. quod ſic, quemadmodum di Ro. 8. cit gloſa ſuper illud ad Rom. 8. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis, &c. Aliquando tamen eſt ſine ſpirituſanćto, immo ſemper ſine ſpirituſanćto, ſi ſeruilitas dominatur, vt dicit Bonau. Si autē timet aliquis malum culpæ, ſic eſt timor filialis, filiorum enim eſt timere offenſam patris. Iſte autem timor manet etiam in beatis, non quidem quantū ad illum aćtum, qui eſt timere culpā, ſed quantū ad aćtū reuerentiæ exhibendæ Deo, reſiliendo in propriā paruitatem, & ſic dicitur a quibuſdā timor reuerentialis. Si autē quis conuertitur ad Deum, tam propter timorē pœnę, q̄ propter timorem culpæ, ſic eſt timor initialis, qui medius eſt inter ſeruilem, & filialem, tamē ſm ſubſtantiā non differt a filiali, ſed tātummodo ſecundum diuerſitatem ſtatuum, quia initialis cōpetit incipientibus, & filialis ꝑficientibus Secundo notan- 3 ſent. d. 34. dum ſecundum Bonau. quod timor ſeruilis adueniēte charitatę expellitur quantum ad dominium ſeruitutis. Remanet tamen timor pœnæ, qui tamē nō pręDominatur, neç habet annexam uoluntatem malam. Creſcente autem charitate, ſemper diminuitur timor ille quantum ad aćtum timendi pœnā, quanto enim quis inhęret Deo, tanto magis confidit de præmio; & per conſequens minus timet pœnam. Vnde etiam ex hoc patet, quod creſcente ſpe etiam diminuitur timor ille. De timore autem initiali inquantum quodam modo communicat cum ſeruili in formidine pœnæ. Dicendum quod quantū ad hoc decreſcit creſcēte charitate, & ſpe. Timor uero filialis unus eſt, quo homo ſolicitatur ex conſideratione ſuæ fragilitatis, & iſte minuitur creſcēte charitate, alius eſt quo humiliatur ex conſideratione ſuæ paruitatis, & diuinę magnitudinis, & iſte vſus creſcit charitate creſcente quanto .n. quia magis Deū diligit, tanto magis elōgatur a ſpiritu ſuperbiæ, & magis ſolicitatur aīo, vt faciat ſemper quæ accepta ſunt Deo. Tertio notandum ꝙ cū obiećtum timoris ſit malum, videtur eſſe difficultas qualiter Deus ſit timendus. Pro quo notandū ſm Tho. ꝙ duplex eſt obiećtū timoris. Pri 2. 2. q. 19. mū eſt direćtum, ꝙ eſt ipſum malū, quod bono refugit, & hoc

hoc modo non poteſt Deus eſſe obiectum timoris. Aliud eſt obiectum timoris, quaſi indirectum,& mediatum, videlicet, id quod eſt cauſa, uel obiectum mali. Et ſic Deus timetur pro quanto eſt cauſa mali pœnæ, quod ab eo infligitur,& inquantum eſt obiectum, mali culpę. Eſt .n. id quod per culpam offenditur, ſic ergo timendus eſt Deus, & iſte timor domini dicitur initiũ ſapiẽtię. Timor quidẽ ſeruilis, vt principium extra diſponens expellendũ peccatum. Timor ãt caſtus, vel filialis, eſt quaſi primus ſapiẽtiæ effectus. Cũ .n. ad ſapientiã pertineat, ꝙ vita humana reguletur ſm rationes diuinas, hinc oportet ſumere prĩcipium, vt homo Deum reueatur,& ſe ei ſubiiciat, ſic.n. conſequenter in omnibus ſecundum Deum regulabitur.

ſm.1. His præmiſſis, ponẽda eſt talis conclu. Spes nõ concludit timorem, patet, quia cum ſpe informi ſtat timor ſeruilis,& cum ſpe formata timor filialis, igitur. Ad argumentum dicendum, ꝙ uera ſpes excludit diffidentiam de diuina bonitate, ſed non diffidentiam de propria fragilitate.

Reſol. Theolog.

DE CHARITATE.

Vtrum ſit aliqua uirtus Theologica inclinans ad diligendum, &c.

Scot.3.d.27.q.1.

QVAESTIO I.

DEinceps dicendum eſt de tertia uirtute theologica, ſcilicet de charitate. Vbi primo quærit. Vtrũ ſit aliqua uirtus theologica inclinans ad diligẽdũ Deũ ſup omnia, & proximũ ꝑ Deũ.

Primo arguitur, quòd nõ, quia ſecundum Philoſophũ non eſt amicitia ad Deum, eo quòd incomparabiliter excedit creaturam. Amicitia autem eſt inter aliquo modo æquales. 1. *Ethic.8.*

Secundo arg. Dicit Philoſoph. Amicabilia ad alterum menſurãtur ex his, quæ ſunt ad ſeipſum. Menſuratũ autẽ nõ excedit menſurã, ergo nõ põt quis diligere Deum pluſ quã ſe. Et hoc etiã confirmatur, quia amicitia fundatur ſuper vnitatẽ. Impoſſibile ãt eſt aliquid eſſe vnũ æque amanti, ſicut ipſemet ſibi. 2. *9.Ethic.*

Tertio arg. ꝙ non eadem charitate diligatur Deus, & 3.

proximus, unius enim habitus eſt unum obiectum formale. In Deo autem, & proximo eſt alia ratio bonitatis.

4. Quarto arg. Habitus quo diligit Deus eſt theologicus, ergo ſolum Deum habet ꝓ obiecto, patet conſequentia, quia ſi poſſet reſpicere aliud obiectũ, prout attribuitur ipſi Deo, ſequeretur, quod omniũ poſſet eſſe unus habitus intellectualis, ac etiam unus appetitiuus, quia omnia attribuuntur ad vnum.

5. Quinto arg. Alius eſt habitus principii, & conclu. ergo ſimiliter in appetitiuis, alius eſt habitus finis, & eius quid eſt ad finem. Charitas autem eſt finis, igitur.

Lib. pe doc chri. Contra eſt Aug. Primo notandum ſm Sco. ꝙ per ſe no- *3.d.27.* tum eſt optimum eſſe ſummę diligendum, ſicut rectitudo primi principii in operabilibus, aliquid.n eſt ſumme diligendũ, & nõ niſi ſumme bonum Ad illum ergo actũ poteſt eſſe aliqua virtus ĩclinãs. Et hæc theologica, quia circa Deum immediate, & ĩmmediate innititur primæ regulę humanorũ actuũ, & nata eſt infundi a Deo, & ſic perficere ſupremam animę portionẽ. Hanc ergo uirtutem perficientem uoluntatem in ordine ad Deum, inquantum ipſa voluntas habet affectionẽ iuſtitiæ, vocamus charitatẽ. Secundo notandũ, ꝙ ſicut dicit Sco. vbi ſupra ratio obiectiua charitatis, poteſt intelligi tripliciter. Vel prima, quæ ſecundum ſe nata eſt per ſe eſſe ratio terminandi actum. Vel ſecunda, quę eſt aliqua ratio præcedens actum, propter quam natus eſt actus elici circa obiectũ. Vel tertia, quæ quaſi concomitatur, immo quaſi ſequitur actum elicitum. Prima eſt propriè, & ſtrictè ratio obiectiua, & hæc eſt ratio Dei in ſe. Eſſentia enim diuina eſt formalis rõ terminandi oẽm actum, & habitum theologicum, potentia enim reſpiciens aliꝙ obiectum commune, ſiue in ratione motiui, ſiue in rõne terminatiui, nõ põt perfectiſſime quietari, niſi in eo ſolo, ĩ quo eſt perfectiſſima ratio obiecti adæquati. In ſolo autem Deo ſub ratione abſoluta deitatis eſt perfectiſſima ratio entitatis. Secũda ãt ratio poteſt aliquo modo dici obiectiua actus, quia nata eſt allicere aliqualiter ad amandũ. Et talis eſt ratio regulatiua huius eſſentię ad amantẽ, inquantũ eſt bonũ illi conueniens, & communicatiuum ſui.

Non enim ſola bonitas infinita, ſiue hæc eſſentia, allicit ad amādū, ſed etiā, ꝙ hęc bonitas amauerit me, cõmunicādo ſe mihi hoc ſecundario allicit. Tertia ratio, quæ eſt eſſe obiectum finiens actum, nõ eſt proprie rō formalis obiectiua, quia naturaliter ſequitur actum elicitū. Et tamé pro quanto ſemper cõmitatur actum, poſſet poni aliqua ratio obiecti. Et hoc modo diligitur Deus, inquantū eſt bonum beatificum diligētis. Vnde impropriiſſime loquūtur dicentes, Deum inquantū eſt obiectum beatificum, eſſe obiectum charitatis, ſi intelligant per beatificum reſpectum actualem, inquantum ſcilicet terminat reſpectum actus beatifici. Si autem intelligant reſpectum aptitudinalem, tunc illa nõ eſt ratio terminandi, niſi quia natura eſt ratio terminandi. Tertio notandum ſm Scot. vbi ſupra, quod ex puris naturalibus poteſt quęcunque uolūtas ſaltem in ſtatu naturæ inſtitutę diligere Deum ſuper omnia. Dictat enim ratio naturalis ſolum ſummum bonum infinitum eſſe ſumme diligendū, ergo poteſt hoc uoluntas ex puris naturalibus, nihil enim poteſt intellectus recte dictare id, quod dictatū, nõ poſſit uoluntas naturaliter tendere, aliàs uoluntas eſſe naturaliter mala, uel ſaltem, non libera ad tendendum in quodlibet ſecundum illam rōnem boni, ſecundum quam oſtenditur ſibi ab intellectu. Pręterea habitus nõ dat poſſe ſimpliciter, quia tunc eſſet potentia, ſed uoluntas cum habitu põt diligere Deum ſuper oīa, ergo etiā ſine habitu. Præterea ex naturalibus põt uoluntas frui aliquo, & nõ neceſſario inordinate, non eſt autē ordinata fruitio circa aliud a Deo. igitur. Additur ēt quędā perſuaſio theologica, quia ſi nullus põt ex puris naturalibus diligere Deum ſup oīa, ſequitur, ꝙ aliquis inueniens ſe pronum ad talē actum, poſſet ſcire ſe eſſe in charitate, quia ſine charitate non eſſet talis pronitas conſequens ē falſum, igitur. Ex dictis ſequitur, ꝙ põt eſſe charitas acquiſita ex actibus frequentatis, nõ tamen erit habitus eiuſdē ſpeciei cum charitate infuſa, licet habeat actum ſimilem, quæcunque enim natura non poteſt eſſe ab aliquo efficiente eiuſdem ſpeciei cum efficiē te alterius non eſt eiuſdem ſpeciei cum illa altera, ſicut eſt in propoſito. Quarto no-

tãdum, quòd Deum diligi ſuper oĩa, poteſt intelligi dupliciter, vt ponit Sco. vbi ſupra. Vno modo extenſiue, plus, videlicet, diligendo Deum quã omnia alia, & citius uolendo omnia alia non eſſe, quã Deum non eſſe. Alio modo intẽſiue, puta ex maiori affectu, volendo plus Deo bene eſſe, quàm alicui alteri. Vtroque autem modo tenemur diligere Deum ſuper oĩa, & modus ille diligendi cadit ſub pręcepto obligãte quo ad ſemper oppoſitũ fugiẽdũ, ne ſcilicet inſit actus odii, ſed pro aliquando ad actũ elicitum: ille enim actus eſt circa finem, ex cuius bonitate deſcendit oĩs bonitas moralis in actibus, qui ſunt ad finẽ. Et forte determinauit Deus illud pręceptum præcipiendo ſanctificationẽ ſabbati, vt .ſ. maneat vnuſquiſq; apud ſe recolligẽdo ſe, & aſcendendo ad Deũ. Et eccleſia ſpecificauit quantũ ad miſſam audiendam die dominico. Non tñ impleri poteſt in via illud præceptũ, quantum ad omnes cõditiones, quæ exponuntur per illas additiones ex toto corde tuo, & ex tota anima &c quia non põt eſſe in uita iſta tanta recollectio uirium, ut amotis impedimentis poſſit uoluntas tãto conatu ferri, quãto poſſet ſi vires eſſent unitę, & non impeditę. Et quo ad hoc debet intelligi dictum Aug. quòd præceptum illud non impletur in via. Pulchre autem dicit Bon. ꝙ tenemur, & poſſumus in via dilligere Deum ſuper omnia ex toto corde, excludendo oẽm affectum contrariũ, id eſt, ꝙ nihil diligatur ſupra Deum vel ęqualiter ipſi Deo. Non autẽ excludendo omnẽ affectũ extraneum, ita quod amor plene dominetur cordi, ſic quod omnis motus cordis ꝑ amorem referatur ĩ Deum, quod non poteſt haberi ante adeptionẽ gloriæ, hoc ergo non exprimitur in pręcepto quia teneamur illud ĩ via implere ſed vt ſciamus quo per amorem tendere debeamus, quia enim plenitudo legis eſt dilectio, ideo uoluit ſpirituſanctus circa pręceptũ diuinę dilectionis exprimere complementum, ad ꝙ ſingula bona, & mandata ordinanť potius, q̃ in aliquo aliorum præceptorum. Quinto notãdũ ſm Sco. vbi ſupra, ꝙ ille habitus charitatis quantũ ad ſubſtantiam actus, dat aliquã intentionẽ vlteriorẽ, q̃ eadem potentia ex ęquali conatu dare poſſet actui ſuo. Et quantum

ad il

ad illam circunſtantiã, q̃ eſt eſſe acceptum Deo, principaliter eſt actus ille a charitate, ſicut ſupradictũ eſt, & ſunt realiter iidem actus, ꝙ autẽ habitus ille ſit infuſus, probari nõ põt rõne naturali, ſed ſolũ fide tenetur, & bona congruitas apparet, quia quantũ ad actus circa Deũ ĩmediate probabile eſt, ꝙ non poſſit ꝑfectisſime ꝑfici ſuprema portio, niſi ĩmediate a Deo Sexto notãdũ ſ̃m Sco. ubi ſupr. ꝙ amor Dei quo appropriatˀ Deus amanti, quo uidelicet amatur, ut non cõdiligendus ab alio eſt inordĩnatus, quia Deus, qui eſt bonũ cõe non uult eſſe bonũ priuatum alicuius. Eſt etiam amor ille imꝑfectus, quia ſicut dicit Rich. Perfecte diligẽs, uult dilectũ diligi ab alio, cuius amicitia ſit ei grata, uel nõ diſplicẽs. Ex quo patet, qualiter ſit unus habitus, quo primo diligimus Deũ, & ſecũdario proximum, ex hoc.n. maxime diligo proximũ propter Deũ, cum uolo ſibi bonum illud, quod eſt Deũ diligi ab eo. Actus ergo priuatus amandi Deũ, qui .ſ. excludit amorẽ proximi, nullo mõ poteſt eſſe ex habitu charitatis. Vlterius ſequitur, ꝙ cum certum ſit beatorũ dilectionem eſſe Deo gratam, abſolute debemus uelle Deũ ab eis diligi. Et quia de quocunque uiatore ſignato hoc eſt dubiũ, debeo hoc ſibi uelle ex cõditione, ſ. ſi placet Deo ab eo diligi, uel qñ placet. Circa uiatores ãt in cõi, quia ſemper ſupponendum eſt aliquos eſſe ſibi gratos, poteſt haberi abſolute actus uolendi Deũ ab eis diligi. Septimo notãdum ſ̃m eundem Sco. ubi ſupra, ꝙ charitas ex hoc, quod eſt principium tendendi in Deũ actu directo, eſt principiũ reflectẽdi ſuper actus illos quibus tenditur in Deum. Et iõ eſt principium reflectendi immediate ſuper actum, quo habens charitatẽ diligit Deum. igitur, poſt Deum immediatisſime uult quis charitate diligere Deum, & hoc uolendo diligit ſe, quia uult ſibi bonum iuſtitię immediate, igitur poſt Deum tenetur quis ſe diligere ex charitate. Quod etiam cõfirmatur ſic, quia rationes diligibilis ſunt rationes bonitatis, & unitatis. Poſt bonum autem infinitum, in quo eſt perfectiſſima rõ bonitatis, occurrit in ſeipſo alia rõ maxima, ſcilicet unitatis. igiť. Quare autẽ non ponitur prę̨ceptũ de dilectione ſui, ſicut de dilectio

3.ſent. d.28. ne proximi, Dicit Tho ꝙ nõ oportuit, quia ad hoc ſatis inclinat natura. Octauo no-
3.d.27. tandum ſecundum Bonau. ꝙ ad uidendum an Deus, & proximus eodem actu amandi diligantur triplex eſt conſideratio Dei, & proximi. Prima eſt, qua cõſideratur Deus ſub rõne finis, & proximus ſub ratione entis ad finem, & ſic eodẽ amore diligitur Deus & proximus. Secũda eſt qua cõſideratur. Deus, ut bonũ optatum, & proximus, vt is cui id bonum optatur, & adhuc eodem amore vterque diligitur. Tertia eſt conſideratio qua conſiderãtur, ut obiecta ediuerſo diſtincta, & ſic non poſſunt eodem actu diligi. Alius enim eſt actus quo uolo bonum Deo, & alius quo uolo bonũ proximo, quia alius & alius eſt dilectionis terminus. Inter quos actus prior eſt motus dilectionis in Deum, ſm primã inclinationem habitus charitatis, cum Deus ſit charitatis obiectum principale, & inclinatio reſpectu Dei ſit cauſa ĩclinationis reſpectu proximi Charitas .n. facit diligere Deũ propter ſe, & proximũ ꝑ Deũ. Sed quãtũ ad exercitii perfectionẽ, prior eſt dilectio ꝓximi. Qui enim uult eſſe, perfectus amator Dei, primo ſe debet exercere in amore proximi ſic, ut qui uult eſſe bonus contemplatiuus prius debet eſſe bonus actiuus, ſicut docet Greg. Et in huius rei ſignum bis datus eſt apoſtolus ſpiritusſanctus. Primo in terra: Io.xx. Secũdo de cœlo Act.ii. Io.20. Act.2.

Con.1. His pręmiſſis ponẽdę ſunt ſeptem concluſiones. Prima eſt Ponẽda eſt aliqua virtus theologica inclinans ad diligendum Deum ſuper omnia, patet ex primo notabili.

Con.2. Secunda concluſio. Virtus charitatis, quę inclinat ad diligendum Deum ſuper omnia diſtinguitur a fide, & ſpe, patet quia actus eius diſtinguitur ab actibus illarum.

Con.3. Tertia concl. Charitas infuſa nõ poteſt eſſe informis, patet, quia formam eſſe informem eſt impoſſibile, ſed charitas eſt forma uirtutum, igitur. Vnde dicit Hugo de ſancto Victore. Charitatem nullus malus habere poteſt.

Con.4. Quarta concl. Actus elicitus charitatis, primo eſt meritorius, ꝓbatur, quia ex eo oritur rõ meriti, quo immediate cõuertimur in Deum. Hoc ãt fit ꝑ actũ charitatis.

Con 5. Quinta concl. Eodem habitu charitatis, quo diligimus Deum, diligimus & proxi-

ximũ patet ex ſexto notab.

Con.6. Sexta concl.Prius ex charitate tenetur quis ſeipſum diligere, quàm proximum, patet ex ſeptimo notabili.

Con.7. Septima concl. Quandoque eodem actu amandi diligimus Deum & proximum, & quandoque ex diuerſo, patet ex octauo notabili.

1. Ad primum arg.dicendũ, ꝙ ſicut dicit Scotus, charitas proprie dici poteſt amicitia, licet non omnino accipiẽdo amicitiam ſtricte, ſicut accipit philoſophus, ſed aliquantulum extendendo, unde in ordine ad Deum eſt aliquid excellentius amicitia. Et ſi dicatur, ꝙ æqualitas eſt ratio amicitię uerum eſt ſuppoſita honeſtate, quę eſt prima rõ amabilis. Aequalitas autẽ eſt rõ amicitiæ ſtricte ſumptæ.

2. Ad ſecundum argum.dicit Sc. ꝙ illud philoſophi debet intelligi quantum ad innoteſcentiam. Innoteſcit quippe amicitia ad alterum, quando appeto alteri ſimilia his, quæ mihi, ſed non quantum ad ꝑ ſe rationem. Et cũ arguitur de unitate, dicendum, ꝙ duę conditiones concurrunt in obiecto amabili, ſcilicet unitas, & bonitas. Et licet unitas ſuperet bonitatem, tñ bonitas ex alia parte recompẽſat.

Ad tertium argum. dicit Scot. ꝙ ratio bonitatis proximi, non eſt ratio terminandi actum, ſed tantum ratio bonitatis diuinę, quia ſi in bonitatem proximi tẽdat, hoc non eſt niſi actu reflexo, qui ſemper tendit ulterius in obiectum actus recti. 3

Ad quartum argumentum dicit Scot. ꝙ charitas habet pro obiecto quietatiuo tantum, Deũ tamen pro obiecto proximo in actu reflexo poteſt habere aliquid creatum. 4

Ad quintum argum. dicit Scotus, ꝙ per habitum principii tenditur in principium ſecũdum propriam ueritatẽ, quam habet ex terminis. Et per habitum concluſionis tẽditur in concluſionẽ ſm propriam ueritatem eius quam habet ex terminis, aliam a ueritate principii, non ſic eſt in propoſito, ſed tantum eſt una bonitas, quæ eſt ratio tendendi. Non enim mouet me plus bonitas proximi, quàm feſtuce, ſi feſtuca poſſet Deum diligere, ſi enim perfecte diligo eum, uolo eũ diligi ab oĩpotẽte diligere eũ ordinate, cuius dilectio ei placet. 5

Vtrum ex charitate ſint diligenda corpora noſtra.

Thom.2.2.q.25.art.5.Dur.3.d.28.quæſt.1.

SEcundo quæritur. Vtrum ex charitate diligēda ſint corpora noſtra.

1. Primo arg.ꝙ nō,quia cor pora noſtra nos impediunt a beatitudine cōſequēda.Caro .n. concupiſcit aduerſus ſpiritū,ut dicitur ad Gal.v.igit.

2. Secundo arg.Rō imaginis eſt id quod facit creaturam rōnalem diligi ex charitate, ſed corpus non eſt ad imaginem Dei, igitur.

3. Tertio arguitur.Charitas nunq̄ excedit, ergo illa quæ ſunt ex charitate diligenda, nunq̄ excidunt, ſed corpora noſtra corrumpuntur. igit.

Contra.Oē beatificabile ē ex charitate diligibile, ſed corpus noſtrum eſt beatificabile,igit. Primo notandum, quod Auguſtinus dicit libro de doctrina chriſtiana,quod quattuor ſunt ex charitate diligenda.Vnū quod ſupra nos eſt,ſcilicet Deus. Alterum ꝙ nos ſumus.Tertiū,quod iuxta nos eſt,ſcilicet,ꝓximus.Et quartum,quod infra nos eſt, ſcilicet proprium corpus,habens enim charitatem uult ſummum bonum.Et hoc pōt eſſe quadruplici differentia, ut dicit Bon.Aut uult ſummū *3 d.18.* bonum ipſi Deo,aut,ſibiipſi, aut, ſibi ſimili,aut ſibi adhærēti.De uirtutibus aūt vtrum ſint ex charitate diligendę? Dicit Bona.ibidē,ꝙ ſic nō q dē amore amicitię,ſed amore cōcupiſcētiæ.Vnde expreſ ſe dicit Aug.ꝙ ipſa charitas ē ex charitate diligenda. *De trin. Lib.8.*

His præmiſſis,ponendę sūt tres concluſiones. Prima eſt. *Con.1.* Licet boni angeli ſint a nobis ex charitate diligēdi, nō tamen reprobi. Prima pars patet,quia omnis proximus noſter eſt ex charitate diligē dus.Angeli autem ſunt proximi noſtri.Erunt enim hoīes, ſicut angeli Dei in cœlo ut habetur Math xxii. Secundam *Math. 22.* partem probat Bonaue quia nihil eſt ex charitate diligendū,ꝙ eſt perpetualiter ſeparatū ab his,qui charitate iungū tur,ſed dæmones,&homines dānati ſunt huiuſmodi, igit. *Con 2.*

Secunda concluſio.Oēs homines tā boni, q̄ mali ſunt ex charitate diligendi.De bonis ſatis patet.De malis uero ſic probat Bonauentu. quia omnes pro quibus eſt orādū, ſunt ex charitate diligendi, ſed orandum eſt pro peccatoribus,igitur.Item perfectiſſima charitas fuit in Chriſto, ſed Chriſtus cum eſſemus peccatores,dilexit nos, ut dicit

Apo

Apoſtolus,igitur.&c. Hoc tñ non eſt intelligédum de malis,inquantum ſunt mali,ſed inquãtum ex natura ſua ſunt capaces beatitudinis.

Con.3. Tertia concluſio. Corpora noſtra ſunt diligenda ex charitate,ſed non creaturæ irrationales. Primam partem ꝓbat Bonauentura,quia charitas facit diligere omne id ꝙ ẽ beatificabile.Eſt autem aliquid beatum per eſſentiam, ſcilicet ſolus Deus. Et aliqd beatum per primam influentiam, ſcilicet ſpiritu rõnalis, Et aliquid beatum per quandam redundantiam, ſcilicet humanum corpus Eſt autem intelligenda cõcluſio,tam de corpore proprio, quã de corpore proximi,utrũque enim ẽ infra nos.Et ſi quæras,quare etiam ſub dilectione ſui, ſecundnm ſpiritum non comprehenditur dilectio proximi ſecundum ſpiritum?Dicit Bonauentura,quod charitas diuerſimode comparatur ad ſpiritum proprium, & ad ſpiritum proximi, quia ad unũ, ſicut ad intriſecum ad aliud uero, ſicut ad propinquum. Ad corpora autem habet uniformiter comparari. Secunda pars probatur, quia dicit Auguſtinus libro de doctrina chriſtiana.Ea ſola ſunt ex charitatis diligenda, quæ nobiſcum ſocietate quadam referuntur in Deum, ſicut eſt homo,& angelus, & corpus noſtrum, ſed irrationalia non ſunt huiuſmodi,igiť. Notandum tamen,ſicut dicit Bona. ꝙ ex caritate poteſt aliquid diligi tripliciter.Vno modo ſic,ꝙ charitas ponat circa dilectũ,affectioñe,&finem,&ſic ſolus Deus diligenter ex charitate.Alio modo ſic,ꝙ circa dilectũ ponat affectioñe,non tamen finem, & ſic diligiť ꝓximus ex charitate,quia circa proximum affectu charitatis afficimur optando ei ſummũ bonum,non propter ipſum, ſed ꝓpDeũ.Tertio modo ſic, quod charitas circa dilectũ, nec finem,nec affectioñe ponat intuitu ſui, ſed ſolũ ratione illius, propter ꝙ diligit,& hoc modo creaturæ irrationales,in quibus Deus relucet, diliguntur ex charitate,licet imꝓprie. Vel ſicut dicit Tho.creaturę irrationales diliguntur ex charitate amore concupiſcentię, ſicut bona,quę aliis uolumus, inquãtum ſcilicet ex charitate uolumus eas conſeruari ad gloriã Dei,& utilitatẽ hominũ, & ſic ẽt Deus eas diligit.

2.2.q. 25.ar.1.

Ad primum ar.dicendum, quod antecedens uerum eſt

de corporibus noſtris q̃tum ad uitioſitatem concupiſcentię, q̃ eſt odienda, & nõ quantum ad conditionem naturę.

2. Ad ſecundum argu. dicendũ, quod licet corpus humanum non ſit ad imaginem, ẽ tamen unitum animæ, quæ ẽ ad imaginem Dei in unitate naturę. Et ratiõe illius ẽ beatitudinis comparticipabile.

3. Ad tertium arg dicẽdum, quod licet corpus noſtrũ ſit corruptibile ad tempus eſt tamẽ ordinatũ ad perpetuã incorruptionem.

Vtrum maioris perfectionis ſit diligere amicum, quam inimicum.

Sco. 3. d. 30 q. 1. D. Tho. 2. 2. 25. articulo. 1.

QVAESTIO III.

TErtio quęritur. Vtrum maioris perfectionis ſit diligere amicũ, quã inimicũ?

1. Primo arguitur. ꝙ ſic, quia dilectionẽ inimicorum ponit Ambr. in ultimo gradu, igiť.

2. Secundo arg. Motus charitatis erga amicum eſt feruentior, quã erga inimicum. igiť.

3. Tertio ar. ꝙ non ſit inimicus diligendus, quia Lucę x. phariſęo interroganti, quis ẽ meus proximus? Reſpondit Chriſtus. Qui fecit miſericordiam cum illo, ergo uidetur determinaſſe, quod ſolus habendus eſt proximus, quia talia facit, ſed inimicus non facit talia, igitur. *Luc. 10.*

Quarto ar. tertii Reg. 7. ſuper illud. Fecit mare. Dicit gloſa Decem pręceptis in lege Deus omnia, quę facere debemus expreſſit, ſed ibi non eſt aliquod præceptum de diligendo inimicum. 4 *3. Reg. 7*

Quinto ar. Mat. v. diciť. Audiſtis, quia dictum eſt antiqs. Odio habebis inimicũ tuũ, ſed moralia præcepta manẽt eadem in lege noua, quæ & ueteri, igitur. 5. *Math. 5.*

Sexto arguitur. 2. Topicorum, in contrariis tenet conſequẽtia in ſeipſis, ergo ſicut amicus eſt diligendus, inimicus eſt odiendus. 6. *2. Topic.*

Contra. Math v. Si diligetis eos, qui vos diligũt, q̃ mercedẽ habebitis? Gloſ. nullã in cælo. Primo notãdũ ſm Sco. ꝙ inimicus põt dupliciter cõſiderari. Vno mõ p ſe, inquãtũ inimicus, & ſic non eſt diligendus. Alio modo per accidens, inquantum hõ, & tunc poſſumus loqui de dilectione dupliciter. Vno modo poſitiuè per modum actus alliciendi. Alio modo quaſi prohibitiuè per modũ actus contra- *Math. 5.* *3. d. 1 q. 2.*

trarii arcendi, & iſtud ſm eſt magis neceſſarium. Præcepta enim affirmatiua, magis obligant ne cōtraria eorū fiant, & hoc modo accipiendo diligere, pro non odire, ſiue pro non nolle bonū diſtinguēdū eſt de bono. Quoddam. n. eſt bonū ſpirituale. ſ. quo attingit homo, vel quo natus eſt attingere Deum. Aliud ē bonū indifferēs, quod pōt ordinare ad illud, & ad oppoſitū, quantum ad prima bona, nō poſſumus odire, ſiue nolle illa bona ſibi, quia hoc nō ſtat cū hoc, quod eſt perfecte diligere Deū, vt patet ex ſupradictis. Sed de bonis indifferentibus videtur, quod poſſum nolle illa ꝓximo Tū qa poſſum ordinate illa nolle mihi. Poſſum. n. ordinate nolle mihi diuitias, ſanitatem, & uniuerſaliter omnia neceſſaria ad uitam corporalem uel cōtemnendo eam, vel volendo Deum infligere mihi ꝓpter peccata mea, uel uoluntate conſequente acceptando ea īflicta, uel de eis gaudēdo, poſſum ergo modis iſtis, uelle oppoſita talium bonorum inimicis, ut paupertatem uoluntariam, ſiue diuitiarum contemptum, & aliqua mala ſibi infligi ad correptionem, ſi credamus eos per commoda augere peccata. De uita tamen corporali uidetur dubium. Licet enim priuatio diuitiarum, fortitudinis, & ſanitatis, & talium poſſit eſſe occaſio pœnitentię, non tamen priuatio uitæ corporalis, qa poſt mortem non eſt pœnitē. tia. Dicendum, quod poteſt quis ordinate uelle proximo mortem corporalem ſub cōditione, puta ſi credat eum finaliter futurum malum, tūc. n. poteſt ſibi optare mortē, vel vt det locum iuſtis, quos impedit, vel ne addat peccata peccatis Et iſtæ duę cauſæ colliguntur ex verbis beatę Anaſtaſię ad Griſogonum, vt patet in legenda beati Griſogoni. Patet itaque, quod nō pōt quis velle abſolute mortem corporalem Proximo, immo magis nolle. Vbi ſciendum, quod quando expoſitione cōditionis ſimpliciter non litę, aliquis uult aliquid non ſimpliciter uult, ſed magis reſpuit, ſicut patet de proiiciente merces in mare propter tēpeſtatem. In omnibus autem caſibus, propter quos mors proximi eſt uolēda, illud propter quod uolenda, ſimpliciter eſt nolendum. Vnde etiam tenetur iudex nolle criminalem eſſe reum & patiens perſecutionem tyran-

norum tenetur eos nolle eſſe tyrannos. Tenetur etiam qui libet quantum in ſe eſt nolle aliquem finaliter eſſe reprobum. Si ergo ponantur oppoſita iſtorum, poteſt quis uelle alteri potius mortem, tamen cum quadam triſtitia, ꝙ non eſt ſimpliciter velle, quia vel le condicionatum ſufficit ad cauſandum triſtitiam ſi oppoſitum ueniat. Secundo notandum, quòd loquendo de actu poſitiuo diligendi inimicũ, non uidetur quis teneri aliquando habere actum diligendi proximum, quia nec tenetur cogitare actu de eo, & ſi cogitet, non eſt neceſſe ipsũ diligere, quia abſq; hoc põt habere circa finem actus ordinatos, & circa ea, q̃ ſunt ad finem conſequendum neceſſaria. Si tamen appareat alicui euidens neceſſitas proximi, puta, quòd ſine ipſo non põt habere neceſſaria ad attingẽdum finem ultimum, tunc tenetur quis uelle bonum ſpirituale proximo, & exequi operatione efficaci ſi facultas adeſt, diuitias autẽ, & huiuſmodi, quorum oppoſita poteſt ſibi uelle, non tenetur poſitiuè velle. Vitam autem corporalem tenetur quis uelle proximo actu interiori, & eã ſeruare actu exteriori, ſi nõ aſſit alius proximus, qui poſſit eũ iuuare & iuuet. Supponẽdum eſt enim, ꝙ ſi eſt bonus, ſi ſuperuiuat erit melior, & ſi malus, ꝙ corrigetur, hoc enim ẽ pie iudicare. Tertio notandũ ſm Bonau. quod de dilectione amicorum, & de dilectione inimicorum poſſumus loqui dupliciter. Vno mõ prout comparantur ad diuerſos habitus & radices, & ſic abſq; dubio maius eſt diligere inimicum, quàm amicum, & perfectiori habitu ad hoc indigemus. Alio modo prout ab eadem charitate procedunt, & ſic æqualitatem habent in ratione meriti reſpectu premii ſubſtantialis. Reſpectu uero premii accidẽtalis mutuo ſe excedunt. Dilectio enim amici excedit in feruore, & frequẽtatione. Dilectio uero inimici purior eſt & difficilior. Omnibus aũt pẽſatis dicũt aliq, ꝙ dilectio amici melior eſt, quia intenſior, & plus hẽt de rõne boni. Et hoc uidetur dicere Aug. in Enchiridion. *Augu in Enchir.*

3.d.30.

His præmiſſis, ponendæ ſunt tres concl. Prima eſt. Et ſi inimicus non ſit diligendus ex charitate inquantum inimicus, bene tamen inquãtum homo, patet, quia inquãtum inimicus eſt malus, inquantum vero homo eſt noſter *Con.1.*

ſter proximus.

Con.2. Secunda concl. Et ſi inimicos nõ teneamur diligere uolendo ſibi bona temporalia ſimpliciter,bene tamen uolẽdo ſpiritualia, patet ex primo & ſecundo notabili.

Con.3. Tertia concl. Simpliciter loquẽdo dilectio inimicorũ uidetur eſſe melior dilectione amicorũ. probat Bonau. quia dilectio inimicorum purior eſt, quia nihil habet admixtum de carnalitate. Eſt .n. liberalior, quia minus habet de obligationis neceſſitate,eſt etiam difficilior,ideo eſt maioris meriti. Ad primũ argumentũ dicendũ, ꝙ Ambroſius nõ intendit ibi ponere gradũ pfectionis ĩ dilectione,ſed gradum obligationis.

2. Ad ſecundum arg. dicendum, quod non ualet conſequentia,quia licet dilectio amici ſit feruẽtior, dilectio tamen inimici eſt difficilior, quia ibi eſt maior reſiſtẽtia.

3. Ad tertiũ arg. dicit Sco.ꝙ proximus dicit relationẽ equiparantię,ſi ergo faciẽs miſericordiam eſt proximus, ſequitur ꝙ ille,cui fit miſericordia habendus eſt ut proximus.Quilibet ergo quantuncũque extraneus, cui poſſum ſeruire in neceſſitate, eſt habendus ut proximus.Et generaliter omnis potens bene pati a nobis, ſiue paſſione exteriori, ſiue dilectione paſſiua, eſt habẽdus ut proximus. Vnde beati qui poſſunt a nobis diligi, ſunt noſtri proximi.Deus aũt licet bene diligatur, tamen ex dilectione alicuius non poteſt ſibi addi aliquod bonum, & ideo nõ cõprehẽditur,ut ſub proximo.

Ad quartum arg. dicit Sco. ꝙ omnia præcepta ſecundæ tabulæ explicãt illud præceptũ. Diliges proximum, quia ſpecificantur illa, in quibus non debeo odire inimicum, puta non occidere,non furari,non mechari, &c. 4.

Ad quintum arg. dicit Scotus, quòd ſignanter dicit Saluator,dictum eſt, & non ſcriptum eſt, quia licet ſcriptum erat. Diliges amicum tuum, non tamen ſcriptum erat. Odies inimicum. Sed Iudæi peruertẽtes ſcripturam, hoc arguunt a contrario ſenſu. 5.

Ad ſextum ar. dicit Scot. ꝙ illa regula topica non intelligitur niſi de contrariis prçciſis,quando uidelicet ambo contraria nõ ſubſunt ex una parte uni extremo alterius contrarietatis,quod nõ eſt in propoſito, quia ſub ratione diligibilis continetur amicus,& inimicus,loquẽ 6.

do

do de inimico per accidens, quia eadem ratio diligibilitatis eſt in utroque, ſcilicet poſſibilitas diligendi primum obiectum charitatis, inquantum ſunt imago Dei.

Vtrum ſit ordo aliquis in charitate.

Tho.2.2.q.26.art.1. Dur.3.d.29.q.1.

QVarto quæritur. Vtrũ ſit ordo aliquis diligibilium ex charitate?

1. Primo arguitur, ꝙ non, ꝗa caritas reſpectu diuerſorum diligibilium non eſt diſtincta, ordo aũt præſupponit diſtinctionem, igitur.

2. Secũdo arg. Vbi ẽ ordo, ibi ẽ ꝓportio, ſed Dei, & proximi, qui sũt diligibiles ex charitate nulla ẽ ꝓportio, igit.

3. Tertio argui. Non ponitur ordo in fide reſpectu credibilium, igitur.

4. Quarto argui. Omnibus ex charitate diligendis idem bonum optamus, igitur.

Can.3. 3.d.29. Cõtra. Canticorũ 3. Ordinauit in me charitatẽ. Primo notandũ ſm Bonau. ꝙ cum amor charitatis ſit maxime liberalis, multa colligit ĩ unũ. Vbi aũt colligũtur multa, nõ põt eſſe rectitudo, niſi maius bonum præponatur minori. Charitas ergo primo & ſup omnia diligit Deum, quia eſt ſummum bonũ. Deinde plus diligit ſeipſum, ꝙ proximũ. Sicut enim natura magis appetit conſeruationem ſui in ſe, quàm in ſuo ſimili, ſic charitas plus appetit perfici in ſe ipſa, & in aĩa, in qua eſt, quòd charitatem aliã perficit in anima aliena. Inter proximos autem plus diligendi ſunt parentes, ꝙ filii ordine charitatis, ſicut dic. Ambr. quod eſt intelligẽdũ cæteris paribus. Et ratio huius eſt, quia plura beneficia recipimus a parentibus, ꝙ a filiis, licet affectu naturali plus aliquãdo afficiatur hõ ad filios, quam ad parentes. Inter parentes aũt cęteris paribus, vi delicet loquendo præciſe de parentibus, inquãtum ſunt parentes magis eſt amandus pater, quã mater, habet .n. excellentiorem rõnem principii, vt dic. Tho. in ſecunda ſecundæ, quia uidelicet pater eſt principium per modum principalis agentis. Præterea ſimpliciter plus diligendi ſunt parẽtes, quã uxor. Eſt.n. maior obligatio, licet ad cohabitandũ, ſiue ad cõuiuendum uxor ſit magis diligẽda, vt di. Tho. ubi ſupra. Vlterius ſm ordinem, qui cõpetit cha-

charitati ſm ſeipſam, videlicet pœnes magis & minus bonum, extraneus melior plus ē diligendus domeſtico minus bono, aut malo, ſm uero ordiné, qui cōpetit charitati ratione naturę ſuſtratæ domeſtici ꝑponédi sūt extraneis. Rurſus ſicut dic. Tho. ſm rationem excellentioris boni, & obligationis maioris, plus eſt diligédus benefactor, quā beneficiatus. Econtra uero, ſm rationem maioris cōiunctionis, quia ut dicit philoſophus. Beneficiatus eſt quaſi opus benefactoris. Poſtremo magis eſt diligendus proximus, q̄ corpus propriū, ut dicit Aug. Sicut .n. dicit Thomas. Cōſociatio in plena participatione beatitudinis, quę eſt ratio diligendi proximū eſt maior ratio diligédi, quā participatio beatitudinis per redundantiam, quę eſt ratio diligendi proprium corpus. Sicut aūt dicit beatus Bonau. ordo charitatis ſecūdum differentias pręaſſignatas, non ſolum attenditur, quoad effectum exteriorem, ſed etiam quoad affectū interiorē. Plus .n. penſat Deus ex quāto hō facit, quā quantum facit, ut dicit Greg. Et hoc eſt intelligendū de affectu elicito principaliter a charitate, quo qs ſibi, uel alteri optat ſummū bonum. Loquendo .n. de affectu, qui eſt quędam paſſio muliebris complacentiæ, ille potius reſpicit ſenſibilem experientiam, quam rationis electionem, quantum uero ad affectum, quo quis optat ſibi, vel alteri tēporale bonum ſecundum diuerſas oportunitates, poteſt & debet homo eſſe magis, & minus beneficus.

Eth li.9. — *Libro de doctrina chriſt.* — *2.2.q.26.* — *3.d.30.*

Con.1. His ꝑmiſſis ponenda eſt talis concl. In charitate ē ordo reſpectu eorum, quę ſunt ex charitate diligibilia, patet ſecundum Aug. libro de doctrina Chriſtiana. Item probat Bonauentura. Charitas ē rectificare affectum, ſed affectus non eſt rectus, niſi præponat maius bonum minori bono.

1. Ad primum arg. dicendū, quòd licet in charitate non ſit diſtinctio ex parte habitus, bene tamen ex parte diligendorum, & actuum.

2. Ad ſecundum arg. dicendūm, q̄ licet Dei & ꝓximi nō ſit proportio ſtrictè dicta, q̄ eſt commenſuratio rerum eiuſdem generis, eſt tñ proportio large ſumpta, quę attēditur ſm conuenientiam ordinis, puta prioris & poſterioris, melioris, & minus boni.

3. Ad tertiū arg. dicendū, q̄ non ē ſimile, quia oēs articuli

fieri ad ſummam ueritatem vniformiter comparantur, ſm ꝙ fide credunt,nõ omnia autem diligibilia habent vniformiter comparari ad ſummam Dei bonitatem.

4\. Ad quartum,patet reſponſio ex dictis ĩ primo notãdo.

Vtrum habens perfectam charitatẽ,teneatur ea quæ ſunt perfectionis implere.

Tho.2.2.q.27.per totum.

QVinto quæritur. Vtrũ habens perfectã charitatẽ,teneatur ea,q̃ ſunt perfectionis implere?

1\. Primo arg.quod ſic, quiã

Mat.5. Mat.5.dicitur. Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis pfectus eſt. Hoc dicitur Apoſt. & Apoſtolicis uiris.

2\. Secundo argu. Gregor.in quadam Omelia dicit Cũ augentur dona rationes etiam creſcunt donorum, ergo cui datur perfecta charitas videtur teneri ad ope pfectionis.

3\. Tertio arg.Sicut ſe habet charitas imperfecta ad opera ſimplicis iuſtitię, ſic charitas perfecta ad opera perfectæ iuſtitiæ,ſed habens charitatem imperfectã tenetur ad opera ſimplicis iuſtitiæ, igit.

4\. Quarto arg. Habens charitatem,tenetur non deficere, charitas autem proficit, aut deficit,ergo tenetur proficere, ſed qui hét pfectã charitatẽ nõ põt pficere, niſi in operibus perfectis, igitur.

Contra.Sola obſeruantia mandatorum ſufficit ad ſalutem,iuxta illud Mat.19.Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata. Mat. 19

Primo notãdum,ꝙ aliqui dixerunt,quòd homo ex quantulacunque charitate reſiſtere, poteſt quantecunque tentationi. Alii ãt dixerunt, ꝙ non.Beatus ãt Bonau. vtitur quadam diſtinctione,qa ſi loquamur de gratia per cõparationem ad libertatẽ voluntatis, & ad Deum adiuuãtem, ſic vera eſt prima opinio. Si uero loquamur per comparationem ad uitium difficultatis,& pronitatis, ſic uerum dicit ſecunda opinio. Quando.n.fortis eſt impetus concupiſcentię, aut alterius tentationis, nõ ſufficit charitas,niſi ſit adeo fortis, ut uigore ſuo refrenet a malo. Secundo notandum,ꝙ hõ in q̃tulacunq; charitate conſtitutus, tenetur pro loco, & tpe mortẽ pro Chriſto ſubire.

Vbi cõſiderandũ ſm Bonau. ꝙ ſubire mortem intentione placendi Deo cõtingere poteſt tripliciter.Vno modo 3. d. 30.

quan-

quando neceſſitas adeſt, uel defendendi iuſtitiam, uel amittendi uitam. Secũdo modo quando ſe offert oportunitas diuinam gloriam manifeſtandi, & ædificandi Eccleſiam. Tertio modo ſolum ex hoc, quòd aliquis uitam habet exoſam. Primum eſt iuſtitiæ, & neceſſitatis. Secundum eſt perfectionis, & ſupererogationis. Tertium autẽ eſt crudelitatis. Tertio notãdum ſecundum Bonauenturam ubi ſupra, quòd quintuplex eſt perfectio. Prima eſt perfectio ſufficientiæ, quę cõſiſtit in adimpletione mandatorum. Et de hac dicitur
Matt. 5. Mat. 5. Eſtote perfecti, &c. Secũda eſt perfectio religionis, quæ conſiſtit in obſeruãtia conſiliorum, de qua dici-
Mat. 19 tur Matt. 19. Si uis perfectus eſſe, uade, & uende omnia, q̃ habes, &c. Tertia eſt perfectio prælationis, quę conſiſtit in regimine ſubditorũ.
Luc. 6. Et de hac dicitur. Luc. 6. Perfectus omnis erit ſi ſit ſicut magiſter eius. Quarta eſt perfectio operationis, quę conſiſtit in oſtenſionem exemplorum Et de hac dicitur. Ge. 6.
Gen. 6. Noe uir iuſtus, atque perfectus. Quinta eſt perfectio trãquillitatis, quę conſiſtit in conſummatione difficillimorum, & optimorũ. Et de hac dicitur primæ Ioan. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem. 1. Ioã. 4. Similiter quĩtuplex notari poteſt obligatio. Prima eſt propter mandatũ diuinum. Secunda eſt propter uotum emiſſum. Tertia propter officium ſuſceptũ. Quarta propter euitandum ſcandalum. Quinta propter conſcientię iudicium. Dicendum ergo, quòd loquendo de prima perfectione omnes generaliter ad eam obligantur. Ad alias autem perfectiones non obligatur homo etiam exiſtens in perfecta charitate, niſi interueniat aliud uinculum, quam Dei mandatum, puta uotum, per quod obligatur homo ad perfectionẽ religionis, vel officiũ ſuſceptum, per quod obligatur ad perfectionem prælationis, uel ſcandalum, ratione cuius obligatur ad perfectionem operationis, uel conſcientię dictamen, per quod obligatur ad perfectionem tranquillitatis.

His præmiſſis, ponẽda eſt talis conclu. Status charitatis perfectę, quantum eſt de ſe, nouam obligationem nõ inducit. Probat Bonau ubi ſupra, quia ſtatus charitatis perfectę non excedit ſtatum Con. 1.

charitatis imperfectę in infinitum. Sed peccatum mortale excedit ueniale in infinitū. ergo qđ eſt ueniale uiro imperfecto non erit mortale perfecto quantum eſt ex genere ſtatus,igitur.Item ſi ſtatus perfectæ charitatis nouam poneret obligationem de ſe uideretur uir perfectus deterioris eſſe conditionis.

1. Ad primum argu.patet ex tertio notabili.

2. Ad ſecūdum arg.dicendū, ꝙ dictum Gregorii intelligitur quantum ad ea, quę ſunt neceſſitatis.Eſt præterea dicendum,ꝙDeus non ſemper exigit de neceſſitate ab hominem totum, quod poteſt, ſed de congruo & ęquo,& tunc omisſio non eſt mortalis,ſed uenialis,de qua etiam dominus exiget rationem.

3. Ad tertium arg.dicendū, ꝙ non eſt ſimile, quia charitas imperfecta, tenetur ad opera ſimplicis iuſtitię propter diuinum mandatum. Opera autem perfectionis non ſic cadunt ſub pręcepto.

4. Ad quartum arg. dicit Bona.ꝙ cum dicitur,quòd charitas,aut proficit,aut deficit, hoc uerum eſt de profectu,q conſiſtit in bonorum operū multiplicatione, & iuſtitiæ exercitatione,non autem de profectu, qui conſiſtit in ipſius charitatis augmento.

Vtrum charitas maneat in patria.

Scot.3.d.31.q.1.

SExto quęritur. Vtrū charitas manet in patria nō autem fides,& ſpes.

Primo arg.ꝙ non,quia dicit Apoſt.primæ adCor.xiii. Euacuabitur quod ex parte eſt. Sed charitas nunc eſt ex parte,quia ipeɼfecta,igitur. 1. Co.13.

Secundo ar.Fides euacuat, quia eſt circa obiectū latēs, ſed circa idem eſt charitas. igitur. 2.

Tertio arg. Eodem habitu cōcupiſco aliquid, & quieſco in illo. Nam ſm Aug.ix. de trinit. Appetitus inhiantis,fit amor fruentis,ſed ſpes eſt habitus tendens in terminum,ergo ēt eſt habitus quieſcendi in termino.ergo ſpes non euacuabitur in patria. 3. Aug. de tr.9.

Contra eſt,Apoſt. primæ ad Cor. 13. Primo notandū ſm Sco. ꝙ nullus habitus ponendus eſt manere fruſtra in patria.fruſtra āt eſſet ibi habitus cuius inclinatio tunc eſſet impoſſibilis fides āt ex rōne ſuā tm̄ inclinat in uerum 1.Co.13. 3.d.31. q.1.

latens

latens ſm gloſ.ſuper illud ad Heb.xi. Fides eſt argm̃ non apparentiũ. Et ſpes tm̃ inclinat in bonũ cõmodũ abſens; iuxta illud ad Rom.viii.Spes quę uidet nõ eſt ſpes accipiẽ do ſpẽ pſperatio. inclinatio nes ãt iſtę non potuerunt ha beri in patria, vbi erit verũ patens,& bonum habitũ,ergo iſti habitus nõ manebũt. nec tñ oportet alios habitus ſuccedere, qua nõ eſt neceſſa rium ponere aliquẽ habitũ creatũ in patria qui ſit prin cipium videndi, vel tenendi obiectũ ſaltẽ aliũ niſi charitatẽ.Habitus .n. nõ ponitur in potentia niſi ad facilitandũ potentiã ad eliciẽdum actum, prçterquã in potentia intellectiua, in qua ponitur; vt obiectũ ſit præſens,ſed obiectũ ibi ſemp erit pſens, & ſemp agens,&potẽtia ſumme facilitata. Actus ãt videndi,& tenendi; qui ſuccedent actibus credendi,& ſperãdi; non habẽt propriè impoſſibilitatem ad habitus fidei,& ſpei,ꝙ patet, quia Paulus in raptu habuit actũ uiſionis,& tñ non erat in eo euacuatus habitus fidei Euacuantur ergo fides,& ſpes,non quia ſuccedat eis aliquid impoſſibile,ſed,quia eſſent ſuperfluæ.

Heb. 11.

Rom. 8.

Secundo notandum ſm Sco. vbi ſupra. quòd circa prędicta reſtat dubium,quia uidetur, ꝙ ſpei, & fidei formale obiectum ſit Deus ut Deus; ſicut alias dictum eſt de obiecto Theologię ita,ꝙ latẽtia, uel abſentia nõ eſt formalis ratio obiecti,& ita potuerũt manere iſti habitus. Et eodẽ modo argui poteſt de actibus.Dicit ergo Scotus,quod reſpectu eiuſdem obiecti, & ſub eadem formali ratione, poſſunt eſſe multi actus, & non ſolũ potentiarum ordinatarũ,ſed ẽt eiuſdem potentię differentes ſecundum perfectum, & imperfectum nedum in eadem ſpecie, ſed etiam ut diuerſę ſpecies in eodem genere,puta reſpectu Dei in ſe, non ſolum ſunt actus intelligendi, & uolendi qui ſunt ſubordinati,ſed etiã actus diligendi ſic,& ſic,non tm̃ differentes ſm magis, & minus in eadem ſpecie, ſed etiã ut diuerſę ſpecies. cuiuſmodi ſunt actus tenſionis, actus deſiderii non propter aliã rõnẽ in obiecto, ſed propter approximationem obiecti ad reliquam cauſam partialẽ,quę ſufficit ad diſtinguẽ dũ ſpecie illos effectus. Et ſimilis diſtinctio poteſt poni habituũ inclinantiũ ad tales actus. Tertio notandum ſe-

cundumScotum ubi ſupra,ꝙ credibilia ſunt in triplici differentia. Quædam ſunt, quorum viſio per ſe pertinet ad beatitudinem, cuiuſmodi eſt trinitas perſonarum. Et de iſtis per ſe intelligẽdum eſt, ꝙ fidei ſuccedet uiſio. Alia ſunt quorũ uiſio aliquo mõ ad beatitudinem pertinet, non tamen eſſentialiter, nec etiam ſunt ſcibilia, ſed ſunt facta temporalia cuiuſmodi ſunt credibilia de incarnatione. Et de talibus concomitãter fidei ſuccedet viſio, non tamẽ rei in ſe, quia in patria non uidebitur Chriſtus in uirginis utero, ſed in uerbo. Alia ſunt, nec unquam uiſibilia, nec ſcibilia, quia facta tẽporalia, nec pertinentia ad beatitudinem principaliter, nec concomitanter, cuiuſmodi ſunt aliqua uera pertinentia ad actus humanos. De talibus autem ſi quis uiator haberet fidem concedi poteſt, quòd in illo poteſt manere huiuſmodi fides. Quarto notandum ſm Scotum vbi ſup. quòd habitus charitatis tendit in Deum, ut in ſe bonũ, nec diſtinctè inclinat ad actum perfectum amandi Deum, ſicut amatur quando eſt in ſe præſens, nec ad actũ imperfectum ſicut amatur quando eſt imperfectè præſens, ſicut in enigmate, ſed inclinat ad hunc actũ, & ad illũ indiſtictè. Ex quo ergo manebit in patria inclinatio ad diligẽdum Deum in ſe, manebit, & habitus charitatis inclinãs ad illum actũ. Et ſi obiiciat, ꝙ preſentia obiecti poteſt uariare actum ſm ſpeciem, ergo poſſunt eſſe duo habitus diſtincti ſpeciei quorũ unus ſit principium diligendi Deũ in ſe, vt preſentatus eſt per fidem, & ille euacuabitur. Alius ut eſt preſens per uiſionem, & ille ſuccedet, concedit Scotus, ꝙ duo tales habitus poſſunt ſimul eſſe in uoluntate, ſed hæc non ponitur ratio charitatis, quòd ſit precisè proprium actus imperfecti circa obiectum latens, ſed quòd ſit principium indiſtinctè tendendi in Deum, ut in ſe bonum præciſe.

His præmiſſis, ponẽda eſt talis concl. Et ſi fides, & ſpes euacuentur in patria, non tamen charitas. Patet prima pars ex primo notabili. Secũda pars ex quarto. Item, ſic probat Bona. quia actus charitatis eſt diligere Deum propter ſe, & ſuper omnia, ſed actus ille maximè competit ſtatui gloriæ, igitur. Con.I.

Ad 1. arg. dicendũ, ꝙ aliæ 1.

vir-

uirtutes ſint ex parte, quia includunt eſſentialiter in actibus ſuis aliquid ꝙ neceſſario ſibi determinat imperfectionem quę tunc euacuabitur. Charitas autẽ non neceſſario determinat actum ſuũ ad aliquid, ad quod ſequitur imperfectio, ſed actus inq̃tũ ẽ eius eſt indifferens ita, ꝙ accidit ſibi talis ĩperfectio, uel ꝑfectio poſita. Nec ſequitur ſi habitus charitatis ſit æque perfectus hic, & in patria, ergo, & actus ſimiliter, quia actus diligendi dependet ſicut a cã partiali ab obiecto præſente ꝑ actualem intellectionem, & hoc ſm̃ determinatã perfectionem ſecundum, ꝙ determinare pręſens ſi magis, magis, ſi minus, minus. In uia autem de communi lege nõ poteſt eſſe obiectum præſens, ſicut in patria.

2. Ad ſm̃ arg dictum eſt, ꝙ actus fidei, & ſpei eſt talis ꝑ ſe ꝙ neceſſario concomitaẽ ipſum imperfectio, nõ ſic ãt actus charitatis Licet.n. nunc ſit circa id ꝙ latet, & ſic habet imperfectionem tamen ſibi accidit illa imperfectio.

3. Ad tertium arg. dicit Sco. ꝙ poſſet eſſe per ſe unus habitus reſpiciens Deũ inq̃tũ cõueniens naturæ rõnali, & ſic indiſtinctè inclinaret in ipſum non determinate, inquã tum Deus eſt clare uiſus, uel non, & ſic iſte habitus nõ uariaretur, ſiue potentia tenderet in obiectum deſiderãdo, vel tenendo, talis tñ habitus nõ ponit ſpes, ſed ponitur ꝑciſe inclinans ad actũ imperfectum quod eſt deſiderium.

Vtrum ſpiritnale gaudiũ quod ex charitate cauſatur poſſit in nobis impleri.

D. Thom. 2. 2. q. 28. art. 3.

Septimo quæritur de gaudio ꝙ eſt effectus charitatis. Vtrum ſpirituale gaudiũ quod ex charitate cauſatur, poſſit in nobis impleri.

Primo arg. ꝙ gaudiũ non cauſãt a charitate, qa cauſãt a ſpe, ſecũdũ illud ad Ro. 11. Spe gaudentes, igitur, &c. 1. Rom. 11.

Secundo arg. Quam gaudium etiam beatorum põt eſſe maius, Gaudium .n. vnius, maius eſt quàm gaudium alterius, igitur. 2.

Tertio ar. Cõprehẽſio eſt cognitionis plenitudo, ſed ſicut vis cognoſcitiua creaturę eſt finita, ſic appetitiua, ergo cũ Deus non poſſit ab aliqua creatura cõprehẽdi, uidetur, ꝙ nõ poſſit alicuius creaturæ gaudiũ de Deo impleri. 3.

Io. 16. Contra. Io. 16. Vt gaudiũ ueſtrum plenum fit. Notanda ſunt tria præambula ſecundũ doctrinam Tho. Primũ ē ꝙ gaudiũ nõ eſt aliqua uirtus, ſed eſt quidam charitatis actus, loquendo uidelicet de gaudio ſpirituali, & ordinato. Gaudium quippe ex amore cauſatur, uel ꝑꝑ pręſentiã amati, uel etiam ꝑꝑ hoc, ꝙ ipſi amato proprium bonum ineſt. E contrario aũt ex amore ſequitur triſtitia, uel propter abſentiam amati, uel qa amatum ſuo bono priuatur, aut aliquo malo deprimitur. Charitas autẽ eſt amor Dei cuius bonum eſt immutabile, & dum amatur eſt præſens amanti, iuxta illud. 1. Ioan. 4 Qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo. Vnde patet, ꝙ ſpirituale gaudium ꝙ de Deo habetur ex charitate cauſatur. Secundũ eſt, quòd ex charitate duplex gaudium cauſatur de Deo. Vnũ principale quo gaudemus, de bono diuino ſecũdũ ſe, & iſtud non habet permixtionẽ triſtitiæ, ſicut nec bonum de quo gaudetur, habet admixtionẽ mali. Vnde Sap. 8. dicitur. Non habet amaritudinem conuerſatio illius. Aliud eſt đ bono diuino ſm, ꝙ participatur a nobis. Et ex hac parte gaudiũ charitatis põt habere admixtionem triſtitię, de eo uidelicet ꝙ repugnat participationi boni diuini, uel in nobis, uel in proximis. Tertium eſt ꝙ plenitudo gaudii, dupliciter intelligi poteſt. Vno modo ex parte rei de qua gaudetur, ut ſcilicet tm̃ gaudeatur de ea quantum dignum eſt gaudere de ea, & ſic ſolum Dei gaudium plenum eſt de ſeipſo. bonum .n. diuinum eſt infinitum, cuilibet autẽ creaturæ gaudium eſt finitũ. Alio mõ intelligit plenitudo gaudii ex parte gaudentis, qñ ſcilicet gaudenti nihil deſiderandum reſtat.

2. 2. q. 28. ar. 3.

His pręmiſſis, ponẽdæ ſũt tres concl. Prima eſt, Gaudiũ ſpirituali de Deo eſt effectus charitatis, patet ex primo p̃ambulo. Con. 1.

Secunda cõcluſio. Gaudiũ ſpirituale de Deo in creatura non poteſt eſſe plenum ex parte rei de qua gaudet, patet ex tertio notabili. Con. 2.

Tertia concl. Gaudiũ ſpirituale eſt in creatura poteſt impleri ex parte gaudentis ĩ patria, ſed non in uia. Prima pars patet, quia nihil ibi deſiderãdum reſtabit. Secunda pars patet, quia ſemper ĩ uia reſtat aliquid deſiderandum. Con. 3.

Ad. 1. arg. dicendũ ꝙ gaudium, 1.

dium,quod habemus de bono diuino in ſe principaliter ꝓcedit ex charitate,licet gaudiũ quo gaudemus de bono diuino,prout a nobis participatur, procedat ēt ex ſpe per quam expectamus diuini boni fruitionem.

Ad ſm argu.dicendũ,ꝙ in patria vnuſquiſq; habet terminũ ſibi pręfixũ a Deo,&ſic vniuſcuiuſq; deſiderium plene quietatur licet gaudiũ vnius ſit maius quam alterius.

Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ compreheſio importat plenitudinem cognitionis ex parte rei cognitæ ut ſcilicet res tantum cognoſcatur quātum cognoſcibilis eſt, habet tamen etiam cognitio plenitudinem aliquam ex parte cognoſcentis, ſicut, & de gaudio dictum eſt.

Vtrum pax ſit proprius effectus charitatis.

Tho.2.2.q.29.ar.3.

QVAESTIO VIII.

Octauo quæritur de pace.An ſit proprius eſſectus charitatis.

Arg.quod non,quia diſſentio quæ contrariatur paci poteſt eſſe cum charitate. Paulus, & Barnabas diſſenſiſſe leguntur. Act.15.

Contra.Dicitur in ps.Pax multa diligentibus legem tuam. Notāda ſunt tria pręambula ſecundũ Tho.22. quæſt. 29.Primum eſt ꝙ concordia eſt quaſi genus ad pacem, cōcordia.n.importat vnionem appetituum diuerſorum appetentium. Pax autem ſupra hanc vnionem importat etiam vnionē motuum appetitiuorum eiuſdem appetētis.Secundum eſt quòd ſicut dicit Aug. & Dyon.9.cap.de diuinis no.Omnia appetunt pacem,ꝙ ſic declaratur, quia ex hoc,ꝙ hō aliquid appetit cōſequens eſt quod appetat eius conſecutionem, & per cōſequens amotionem eorum quæ huiuſmodi conſecutionē impedire poſſunt. Poteſt autem aſſecutio boni deſiderati impediri per contrariũ appetitũ, vel ſui ipſius uel alterius. Vtrunque autem tollitur per pacem, iō neceſſe eſt, quod omne appetēs appetat pacem,inquantum ſcilicet appetit tranquille, & ſine impedimento peruenire ad id ꝙ appetit. Vnde Auguſti.diffinit pacem eſſe tranquillitatē ordinis. Tertio eſt,ꝙ pax uera non poteſt eſſe niſi bonorũ,& in bonis, pax autem

De ciuit. Dei lib. 19.

quæ malorum eſt,é pax appa rens,& non uera. Bonum au tem uerum habetur dupliciter ſ.perfectè ī patria,& imp fectè in uia, & ſit duplex eſt pax uera,ſcilicet perfecta ī pa tria, quando omnes appetitus quietantur in uno,&imp fecta in uia, quia, & ſi principalis animę motus quieſcat in Deo,ſunt tamen aliqua re pugnantia intus, & extra, q̄ perturbant hanc pacem.

Con.i. His præmiſſis, ponenda ē talis cōcluſio. Pax uera a charitate cauſatur, probat Tho. quia charitas importat unionem proprium appetituum inquantum facit referri omnia inDeum facit etiam unionem proprii appetitus cū appetitu alterius inquantum facit diligere proximum ſicut ſeipſum. Vnde dicit Tullius, quod amicorum idem eſt uelle,& idem nolle, in prędicta autem duplici unione,conſiſtit ratio pacis,igitur. *Lib. de amicitia.*

Ad argumentum dicendū, quòd ſicut dicit Philoſoph 9. Ethicorum ad amicitiam nō pertinet cōcordia in opinionibus, ſed concordia in bonis conferentibus ad uitam, & præcipuè in magnis, quia diſſentire in aliquibus paruis, quaſi non uidetur diſſenſus Nihil ergo prohibet aliquos charitatem habentes ī opinionibus diſſentire, nec hoc repugnant paci, opiniones enim pertinent ad intellectum, pax uero ad appetitum. Similiter etiam exiſtente concordia in principalibus bonis diſſenſio in aliquibus paruis, non eſt cōtra charitatem, nec repugnat paci imperfectæ qualis habetur in uia,licet repugnet paci perfectè qualis habetur in patria, ubi plenè ueritas cognoſcitur, & omnis appetitus completur. Patet itaque, quod pax directè eſt opus charitatis enim ſecundum propriam rationem charitatis cauſat pacem inquantum amor eſt uis vnitiua.vt dicit Dionyſius 4.de di.no. Indirectè tamen pax eſt opus iuſtitiæ, inquantum iuſtitia remouet impedimentum pacis, iuxta illud Eſaiæ 32. Erit opus iuſtitia pax. *Dyon.4.* *Eſa.32.*

Vtrum miſericordia ſit maxima uirtutum.

Thom.2.2.q 30.art.4.

NOno quæritur de miſericordia,quę charitatē concomitatur, & ab ipſa cauſatur. Vtrum miſericordia ſit maxima uirtutum.

Pri-

1\. Primo arguitur, quòd miſericordia non ſit uirtus, qa gaudium,& pax non ſunt ſpeciales uirtutes,&tamẽ ex charitate conſequuntur, ſicut & miſericordia.igitur.

2\. Secũdo arg.ꝙ ſit maxima uirtutum, quia præfertur miſericordia cultui diuino,ſecũdũ illud Ozee vi. Miſericordiam uolo, & non ſacrificiũ, ſe ad uirtutem maxime ptinere uideẽ cultus diuinus.igiẽ.

3\. Tertio arg.ſuper ad Thy. v.Pietas ad omnia utilius eſt. Dicit Ambr. Omnis ſumma Chriſtianæ diſciplinæ miſericordia,& pietate eſt,ſed diſciplina Chriſtiana cõtinet omnem uirtutem.igitur.

Contra,ad Coloſſ.iii. Cũ dixiſſet Apoſtolus. Induite uos uiſcera miſericordiæ,&c. Poſtea ſubdit. Super omnia charitatem habete.Notanda ſunt tria pręambula ſecundũ Thomam ſecunda ſecunda q̃ſtiones 30. Primum eſt, ꝙ ſicut dicit Auguſtinus libr.ix. de ciui.Dei.Miſericordia eſt alienę miſeriæ in corde noſtro compaſſio, qua utique ſi poſſemus ſubuenire compellimur. Et ſicut dicit Philoſophus ſecundo Rethorices. Miſericordia eſt maximè ſuper malis eius, qui indignus patitur.Secundum eſt, quod cum paſſio,ſiue dolor,qui dicitur miſericordia,poteſt quãdoque nominare motum appetitus ſenſitiui,& ſecundum hoc miſericordia eſt paſſio, &nõ uirtus. Aliquando uero poteſt nominare actum deſideratiuum uoluntatis, ſecundum quod alicui diſplicet malũ alterius,hic autem actus, ſiue motus poteſt eſſe ratione regulatas, & ſic per hunc regulari poteſt motus inferioris appetitus. Vnde dicit Auguſtinus libro nono de ciuitate Dei, quod iſte motus animi,ſcilicet miſericordia, ſeruit rationi, quando ita p̃bet miſericordia,ut conſeruetur iuſtitia,ſiue cum indigenti tribuitur ſiue cum ignoſcitur pœnitenti. Virtutis autẽ humanæ eſt eſſe regulatiuũ,ſiue moderatiuũ motuum animi.Ideo oportet dicere,miſericordiam eſſe uirtutem, ſumẽdo uidelicet miſericordiã ꝓ habitu inclinatiuo ad prædictum compaſſionis actum debite moderatum.Tertium eſt, ꝙ aliqua uirtus põt eſſe maxima dupliciter. Vno mõ ſecundum ſe. Alio modo per cõparationem ad habentẽ.

2.2.q.30.ar.4.

His pręmiſſis,ponenda eſt talis concluſio.Miſericordia ſecũdum ſe,ẽ maxima uirtus, ſed non eſt maxima uirtus in ho- Con.1.

homine per comparationem ad habẽtẽ, ꝙ miſericordia ſit uirtus, patet ex dictis, ꝙ ſit maxima uirtus, ſecundum ſe ꝓbat Tho. quia ad miſericordiã pertinet, ꝙ alii effundat, & ꝙ plus eſt, ꝙ defectus aliorũ ſubleuet, & hoc ẽ maxime ſuperioris. Vnde & miſereri ponit propriũ Deo. Et ĩ hoc dicit eius omnipotentia maxime manifeſtari. Altera uero pars cõcluſionis ſic ꝓbatur a beato Thoma, q̃a & q ſupra ſe aliquem habet, maius, & melius ẽ cõiũgi ſuperiori, q̃ ſupplere defectũ inferioris, igit quãtũ ad hoiẽm, q habet Deũ ſuperiorẽ, charitas, per q̃ unitur Deo potior eſt, ꝑ miſericordia, ꝑ q̃ defectus proximorũ ſuppleret Verum eſt tamen, ꝙ inter omnes uirtutes, quæ proximũ reſpiciũt miſericordia eſt potiſſima.

1. Ad primum ar. dicendum, ꝙ gaudium, & pax nihil addunt ſuper rõnem boni, ꝙ ẽ obiectum charitatis, & ideo non requirũt alias uirtutes, quàm charitatem. Miſericordia uero reſpicit quandam ſpecialem rõnem, ſcilicet miſeriam eius, cui miſeretur.

2. Ad ẽm argu. dicendum, ꝙ Deum nõ colimus ꝑ exteriora ſacrificia, aut munera propter ipſum, ſed propter nos, & propter proximos, nõ enĩ indiget ſacrificiis noſtris, ſed uult ea ſibi offerri ꝓpter noſtram, & proximorum utilitatem, & ideo miſericordia qua ſubuenit defectib. aliorũ, eſt ſacrificium ei magis acceptũ, utpote propinquius utilitatem proximorum cõcernẽs.

Ad tertium arg dicẽdum, ꝙ ſumma religionis chriſtianæ in miſericordia conſiſtit quantum ad opera exteriora', & in hoc homo maxime aſſimilatur Deo per ſimilitudinem operationis. Interior tamen affectio charitatis qua Deo coniungitur præponderat dilectioni, & miſericordię in proximos, & per eam excellẽtius aſſimilatur homo Deo tanq̃ ei unitus, & in eum quodam modo transformatus. 3.

Vtrum omnibus ſit benefaciendum.

D. Tho. 2. 2. q. 31 art. 1.

Decimo quęritur de beneficentia, q̃ eſt actus quidã charitatis. Vtrum omnibus ſit bene faciendum.

Arg. quod non, quia dicit Aug. Omnibus prodeſſe non poſſumus, ſed uirtus non inclinat ad impoſſibile.

Cõtra. Dixit Apoſtolus ad Ga-

Galathas ultimo. Dum tẽpus habemus operemur bonum ad omnes. Notãdũ ſm Th. ꝙ beneficẽtia nihil aliud iportat, q̃ facere bonũ alicui. Põt aũt hoc bonũ cõſiderari dupliciter. Vno mõ ſm cõmunẽ rationem boni. Et hoc pertinet ad cõmunẽ rationẽ beneficentiæ, & eſt opus charitatis. In actu enim dilectionis includitur beniuolentia, per q̃ aliquis uult bonum amico, uoluntas autem eſt effectiua eorum, quæ uult ſi facultas aſſit, & ideo beneficentia ſequitur ex dilectione, quæ ẽ actus charitatis. Alio modo poteſt bonum, quod quis facit alteri, accipi ſub aliqua ſpeciali ratione boni, & ſic beneficentia ſpecialem habet rationẽ, & pertinet ad aliquã ſpecialẽ uirtutem. Secundo notandũ, ꝙ ſicut dicit Tho. ubi ſupra, beneficentia conſequit̃ amorem ex ea parte, qua mouet ſuperiorẽ ad prouiſionem inferiorum. In hominibus autẽ nõ ſunt immutabiles gradus ſicut in angelis, qui homines poſſunt pati multiplices defectus, & ſic, q eſt ſuperior ſm aliquid, eſt, uel poteſt eſſe inferior ſecundum aliud. Et iõ cũ dilectio charitatis, ſe extẽdat ad omnes, ẽt beneficẽtia ſe debet extendere ad omnes pro loco tamen, & tempore, omnes enim actus uirtutum ſunt ſm debitas circunſtantias limitandi. Tertio notandũ, ſm Tho ubi ſupra, ꝙ gratia, & uirtus imitãtur naturæ ordinem, qui eſt a ſapientia diuina inſtitutus, eſt autem talis ordo naturę, ut unumquodque agẽs naturales peꝛ prius agat in ea, quę ſunt ſibi magis propinqua. Exhibitio autem beneficiorum eſt quædam actio charitatis ĩ alios. Et ideo oportet, quod propĩquioribus ſimus magis benefici. Propinquitas tamen unius ad aliud poteſt attendi ſecundũ diuerſa, in quibus ſibi adinuicem homines cõmunicant, ut conſanguinei in naturali cõmunicatione conciues in ciuili, fideles in ſpũali, & ſic de aliis. Et ſm diuerſas coniunctiones ſunt diuerſimode diuerſa beneficia diſpẽſanda. Nam unicuiq; magis eſt exhibendum beneficium pertinens ad rem illam, ſm quam ẽ nobis magis coniunctus ſimpliciter loquendo, tamen hoc poteſt uariari ſm diuerſitatem locorum & temporum & negociorum Nam in aliquod magis eſt ſubueniendũ extraneo, puta ſi ſit i extrema neceſſitate q̃ ẽt patri nõ tantã neceſſitatẽ patienti.

1.2.q. 31.ar.1.

His

Con.1. His præmiſſis ponenda eſt talis concl. Omnibus eſt benefaciẽdũ, quibuſdam tñ magis quã aliis, patet ex dictis.

1. Ad arg. dicendum, ꝙ ſimpliciter loquendo non poſſumus omnibus benefacere in ſpirituali. Nullus tamen eſt de quo non poſſit occurrere caſus in quo oporteat ei benefacere, & ideo charitas requirit ut homo in animi præparatione habeat ut cuicũq; benefaciat ſi tempus adeſſet.

Vtrum eleemoſynæ largitio ſit actus charitatis cadens ſub præcepto.

D.Thom.2.2.q.32.ar.1.

VNdecimo quæritur. Vtrum eleemoſynæ largitio ſit actus charitatis cadens ſub præcepto.

1. Primo arg. ꝙ non ſit actus charitatis, poteſt enim eſſe ſine charitate, ſecundum illud,
1.Co.13. Apoſt. Si diſtribuero in cibos pauperũ oẽs facultates meas, charitatem autem nõ habuero nihil mihi prodeſt. igitur.

2. Secundo arg. ꝙ nõ ſit in p̃cepto, quia cuilibet licet uti re ſua & eã retinere, ſed retinendo rẽ ſuam aliquis eleemoſynam non dabit, ergo licitum eſt non dare eleemoſynam non eſt in præcepto.

3. Tertio argui. Omnia pręcepta ad præcepta decalogi reducuntur, ſed inter illa præcepta nihil continetur de datione eleemoſynarũ. igitur.

Contra. i. Io. i. dicitur. Qui habuerit ſubſtantiam huius mũdi & uiderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit uiſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Primo notãdũ ſm Tho. ꝙ exteriores actus ad illam uirtutem referuntur, ad quã pertinet motiuum ad tales actus: Motiuum autem ad dãdum eleemoſynam eſt cõpaſſio, quæ ꝑtinet ad miſericordiam, quæ eſt effectus charitatis, ut ſupra dictum eſt. Sunt aũt duplices eleemoſynæ. Quędã ſunt corporales, .ſ. paſcere eſurientẽ, potare ſitientem, veſtire nudũ, recolligere hoſpitẽ, uiſitare infirmũ, redimere captiuũ, & ſepelire mortuum. Aliæ uero ſunt ſpirituales, .ſ. docere ignorantem, remittere offendenti, ſupportare oneroſos, & pro omnibus orare. Poteſt autem huiuſmodi elemoſinarum comparatio attendi dupliciter. Vno modo ſimpliciter loquendo, & ſecundum hoc eleemoſinæ ſpirituales pręeminent. ſpiritus enim eſt nobilior corpore,

2. 2 q. 32. ar. 1.

re, & domum ſpirituale melius corporali, & ſpirituales actus digniores corporalibus. Alio modo ſecundum aliquem particularem caſum in quo quædam corporalis eleemoſina alicui ſpirituali præfertur, puta magis eſt paſcendum fame morientem quàm docendum, ſicut ſecūdum philoſophum, Indigentis melius eſt ditari quàm philoſophari quamuis hoc ſit impliciter melius. Secundo notandum ſecundum Tho. ubi ſupra, ꝙ cum dilectio proximi ſit in præcepto neceſſe eſt omnia illa cadere ſub pręcepto, ſine quibus dilectio proximi non conſeruatur, ad quam pertinet non ſolum uelle bonum proximo, ſed etiam operari cum neceſſitas exigit, qđ fit per eleemoſinarum largitionem, ideo eleemoſinarum largitio eſt in pręcepto. Sed qa præcepta ſunt de actibus uirtutum, neceſſe eſt, quòd datio elemoſinę cadat ſub pręcepto, ſecundum quod eſt de neceſſitate uirtutis, ſcilicet ſecūdum quod recta ratio requirit, ſecundum quam aliquid eſt conſideratum ex parte dātis, ſcilicet ꝙ illud, quod eſt in elemoſinas erogandum, ſit ei ſuperfluum, non ſolum reſpectu proprię perſonę, ſed etiam reſpectu aliorum quorū cura ſibi incumbit, quia prius oporteret, quòd aliquis ſibi prouideat, & his quorum curam habet, & poſtea de reſiduo aliorum neceſſitati ſubueniat. Eſt etiam aliquid conſiderandū ex parte recipientis, .ſ. ꝙ neceſſitatem habeat, ſed cum non poſſit aliquis vnus omnibus neceſſitatē habentibus ſubuenire, non omnis neceſſitas obligat ad præceptum, ſed illa ſola ſine qua ille qui neceſſitatem patitur ſuſtentari nō pōt. Et in hoc caſu locū habet, qđ dicit Ambro. Paſce fame morientē, ſi non paueris, occidiſti: Sic ergo dare elemoſinā de ſuperfluo, eſt in pręcepto, & dare elemoſinā ei qui eſt in extrema nęceſſitate alias aūt elemoſinas dare eſt in conſilio, Tertio notandum ſm Tho. vbi ſupra, ꝙ neceſſarium dicitur dupliciter. Vno modo ſine quo aliquid nō poteſt eſſe, & de tali nō eſt danda elemoſina, puta ſi quis ī articulo neceſſitatis conſtitutus haberet ſolum unde poſſet ſuſtentari familia ſua. Hoc tamen eſt intelligendum, niſi forte caſus immineret ubi ſubtrahēdo ſibi, & familiæ ſuæ, daret alicui magnæ perſonę ꝑ quā eccleſia, uel res publica ſuſtentaretur.

tur. Bonum enim commune, eſt præferendum proprio. Alio mõ dicitur aliquid neceſſarium, cũ nõ poteſt conuenienter uita tranſigi ſecundũ conditionem, & ſtatum perſonę propriæ, & eorum, quorũ cura incumbit, & huiuſmodi neceſſarii terminus nõ eſt in indiuiſibili cõſtitutus. De huiuſmodi, ergo eleemoſinam dare bonũ eſt; licet nõ cadat ſub pręcepto, ſed ſub cõſilio. Sunt tamen tria excipienda. Primum eſt, ꝙ quando quis ſtatum mutat, puta per religionis ingreſſum omnia ſua propter Chriſtum largient. Secundũ eſt quando ea, quæ ſibi ſubtrahit, licet ſint neceſſaria ad conuenientiã uitæ, tamen de facili reſarciri poſſunt. Tertium eſt qñ occurreret extrema neceſſitas alicuius priuatę pſonę, uel etiã aliqua magna neceſſitas reipublicę. In his enim caſibus laudabiliter prætermitteret aliquis id, ꝙ pertinere uidet ad decentiam ſui ſtatus, vt maior necessitati ſubueniret. Quarto notandũ, quòd ſicut dicit Au. li. de uerbis dñi, de iuſtis laboribus faciẽdę ſunt elemoſynę, & nõ d illicite acquiſitis. Eſt tamen conſiderandum, vt dicit Tho vbi ſupra, ꝙ tripliciter põt aliquid eſſe illicite acquiſitum. Vno mõ ſic, ꝙ nõ põt retineri ab eo, ꝙ acquiſiuit, ſed alteri, a quo acquiſiuit, debet reſtitui, ſicut contingit in rapina, furto, & uſuris, & de talibus elemoſina fieri non poteſt. Alio mõ ẽ aliquid illicite acquiſitũ, ſic ꝙ ille qui acquiſiuit, retinere nõ põt. Nec tamen debetur ei a quo acquiſiuit, quia .ſ. contra iuſtitiam accepit, & alter contra iuſtitiã dedit, ſicut cõtingit in ſimonia, & de talibus eſt elemoſina facienda. Tertio modo eſt aliquid illicite acquiſitum, nõ quia acqſitio, ſiue acceptio ſit illicita, ſed quia opus quo acquirit, eſt illicitũ, ſicut patet de eo, ꝙ mulier acquirit per meretricium, & hoc proprie uocatur turpe lucrum, & de tali fieri poteſt elemoſina, licet non oblatio ad altare. Tum ꝓp ſcandalum. Tum propter ſacrorum reuerẽtiam. Circa uero illa, quæ per aleas acquirũtur, uidetur eſſe aliquid illicitum ex diuino iure, .ſ. ꝙ aliquis lucretur ab his, qui rem ſuam alienare non pñt, ſicut ſunt iuniores, & furioſi, & huiuſmodi, & ꝙ aliquis trahat aliũ ex cupiditate lucrãdi ad ludum, & ꝙ fraudulẽter ab eo lucret. Et in his caſibus teneẽ ad reſtitutionẽ, & ſic d eo nõ

po

teſt elemoſinā facere. Aliquid autem videtur eſſe illicitum ex iure poſitiuo ciuili, ꝙ prohibet vniuerſaliter tale lucrū. Sed quia ius ciuile nō obligat omnes, ſed eos ſolos, q ſūt huiuſmodi legibus ſubiecti, & iterum per diſſuetudinē abrogari pōt, iō apud illos, qui ſunt huiuſmodi legibus aſtricti, tenētur uniuerſaliter ad reſtōnem, qui lucrant niſi forte ſconſuetudo cōtraria ꝑualeat, aut niſi aliquis lucratus ſit ab eo, qui traxit eū ad ludū, ī quo caſu nō tenet reſtituere, quia ille, q amiſit, nō ē dignus recipe, nec tñ pōt licite retinere tali iure poſitiuo durāte. Vnde ī hoc caſu đbet hoc ī elemoſinas expēdere.

Cōn. 1. His præmiſſis, ponēda eſt talis concl. Elemoſinam facere eſt actus charitatis qñq; cadens ſub præcepto & qñq; ſub conſilio patet ex dictis.

1. Ad primum arg. dicendū, ꝙ licet dare elemoſinam poſſit eſſe ſine charitate, pro quāto eſt actus charitatis materialiter tm̄ non tñ formaliter, uidelicet dare elemoſinas propter Deum delectabiliter & prompte. Vel aliter poteſt dici, ꝙ cōſequentia nō ualet. Actus enim q eſt a charitate, poteſt ēt fieri ſine charitate, licet nō meritorie.

2. Ad ẽm arg. dicēdum, ꝙ bona tēporalia, quæ homini diuinitus conferuntur, eius quidem ſunt quantū ad proprietatem, ſed quātū ad uſum, debent ēt eſſe aliorum quantū ad id quod ſupfluit. Vñ Baſilius dicit. Si fateris ea, ſcilicet bona tēporalia tibi diuinitus perueniſſe, cur tu abundas, il le uero mēdicat, niſi vt tu bonæ cōpēſationis merita conſequaris, ille uero patientię operibus decoretur.

Ad tertium arg. dicendum, ꝙ omnis ſubuentio proximi reducit ad pręceptū de honoratione parētū. Apoſtolus .n. primæ Timo. dicit. Pietas ad omnia, utilis eſt, promiſſionē habēs vitę quę nunc eſt & futurę. Quod ideo dicit, quia in pręcepto de honoratione parētū additur ꝑmiſſio, vt ſis longeuus ſuper terrā. Sub pietate aūt comprehenditur oīs eleemoſynarum largitio. 1. Ti. 4.

Vtrum fraterna correctio ſit actus charitatis, cadens ſub præcepto.

D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 1.

DVodecimo q̄rit. Vtrum fraterna correctio ſit actus charitatis cadēs ſub præcepto?

Arg. ꝙ nō, qa cōtrarii actus non

actus non pertinet ad eãdem virtutẽ,ſed ſupportare peccãtẽ eſt actus charitatis, ſm illud Apoſt. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legẽ Chriſti,q̃ eſt lex charitatis,ergo corrigere peccãtẽ ꝙ eſt contrarium ſupportationi nõ eſt actus charitatis.

Gal.6.

2. Secundo arg. ꝙ non ſit in præcepto,q̃a nihil impoſſibile cadit ſub præcepto ſecundũ illud Hiero. Maledictus q dicit Deũ aliquid impoſſibile præcepiſſe,ſed. Conſidera opera Dei ꝙ nemo poſſit corrigere quem ille deſpexerit.

3. Tertio ar. Omiſſio fraternæ correptionis inuenitur ẽt in ſpiritualibus viris. Dicit n. Aug.ĩ primo de ciui. Dei, ꝙ non ſolum inferiores, uerbum ẽt hi qui ſuperiorẽ vitę gradũ tenẽt, ab aliorũ reprehenſione ſe abſtinent,ꝓpter quędam cupiditatis vincula.

Lib. de verbis Domini. Contra.dicit Aug. Si neglexeris corrigere peior eo factus es q peccauit. Primo notandum ꝙ ſicut dicit Tho. duplex eſt correctio delinquentis. Vna quidem quę adhibet remedium peccato,inquãtũ ẽſt malum peccantis, & iſta proprie dicitur fraterna quæ ordinatur ad emendationẽ delinquentis, & iſta eſt actus charitatis. Repellere enĩ malum fratris ad charitatem ꝑtinet. Alia uero eſt, quę adhibet remedium peccato,inquãtum eſt nocumentum aliorũ, & præcipue boni cõmunis,& talis eſt actus iuſtitiæ, cuius ẽ conſeruare rectitudinem vnius ad alterum. Cum autẽ correctio ſit actus poſitiuus,non cadit ſub præcepto negatiuo ꝙ obligat ſemper,& ad ſemper, ſed ſub pręcepto affirmatiuo, ꝙ non obligat ad ſemper. Sic ergo cadit ſub præcepto correctio ſecundũ, quòd eſt neceſſaria ad emendationem fratris,aut ad rectitudinem iuſtitię & non pro ſemper, videlicet quod in omni tẽpore vel loco oporteat corrigere delinquentem. Prima autem correctio, quæ tendit ſpecialiter ad emendationẽ fratris per ſimplicem admonitionem, pertinet ad quemlibet habentem charitatem, ſiue ſit ſubditus, ſiue ꝓlatus. Alia vero correctio,quę non ſolum fit per admonitionẽ, ſed etiam interdum per punitionem,pertinet ad ſolos pręlatos. Et in correctione fraterna, quæ etiam ad omnes pertinet,grauior eſt cura pręlatorum,vt Auguſti. dicit. Secundo notandum ſecundum Tho. vbi ſupra, ꝙ correctio, quæ eſt actus iuſtitiæ nõ conuenit

2.2.q. 33.ar.1.

De Ciui. Dei.li.1.

uenit ſubditis reſpectu prelatorũ,ſed bene correctio fraterna,quæ ẽ actus charitatis, dum tñ fiat cum manſuetudine,& reuerentia. Vnde Apo. dicit ad Tim. Senioré ne increpaueris,ſed obſecra vt patrem. Vbi tñ immineret periculũ fidei,ẽt publicè eſſẽt prælati a ſubditis arguẽdi. Vnde Paulus,qui erat ſubditus Petro,pp imminens periculum ſcandali circa fidem, Petrum publicè argit,vt patet Gal.2. Tertio notandum, ꝙ correctio pertinens ad prelatos,q̃ ordinatur ad bonum cõmune, & habet vim coactiuam, non eſt dimittenda propter turbationẽ eius,qui corripitur. Oportet enim principaliter prouidere bono cõmuni, igitur. Alia vero correctio,q̃ fit per ſimplicem admonitionem,quandoque eſt omittenda, puta quando probabiliter æſtimatur, ꝙ peccator admonitionẽ non recipiat,ſed ad peiora labatur. Ea enim, quæ ſunt ad finem regulãda, ſunt ſecundum quod exigit ratio finis. Quarto notandũ ſecundum Thom. vbi ſupra, quod circa publicam denunciationem peccatorum, quæ quandoq; ad correctionem exigitur diſtinguendum eſt. Aut enim peccata ſunt publica,aut ſunt occulta. Si ſint publica non tantum adhibendum eſt ei remediũ, qui peccauit vt melior fiat, ſed etiã aliis vt non ſcandalizentur. Et ideo talia peccata ſunt publicè arguenda, ſecundum illud primæ ad Tim.5. Peccantem coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant, quod intelligitur de peccatis publicis,vt Auguſti. dicit. Si uero peccata ſunt occulta, ſic videtur habere locum, ꝙ Dominus dicit Matth.18. Si peccauerit in te frater tuus. Et tunc adhuc diſtinguendum videtur. Quædam enim ſunt peccata occulta, quæ ſũt in nocumentum proximorum,vel corporale,vel ſpirituale,puta ſi quis occultè tractat, quomodo ciuitas tradatur hoſtibus, vel ſi hereticus priuatim auertat homines a fide. Et quia ille, qui ſic occultè peccat nõ ſolum in te peccat,ſed etiam in alios oportet ſtatim procedere ad denunciationem,ut huiuſmodi nocumentum impediatur,niſi forte aliquis firmiter æſtimaret, quod ſtatim per ſecretam monitionem poſſet huiuſmodi malũ impediri. Quædam vero ſunt peccata, quæ ſolum ſunt in malum peccantis,& eius,in quem peccatur, & tunc

1.Tim.4. *1.Tim.5.* *Lib. de uerb. domini.* *Mat.18.*

& tunc ſolum ad hoc tendendum eſt, ut fratri peccãti ſubueniatur. Ideo primo emendari debet, ſi fieri poſſit, per ſecretam monitionem, ut fama eius conſeruetur. Quia tamen cõſcientia eſt pręferenda famæ, ideo uoluit Dominus, ut ſaltem cum diſpendio famæ conſcientia fratris per publicam denunciationem a peccato liberetur, quando uidelicet hoc fieri non põt per ſecretam mõitionem. Vnde põt de neceſſitate præcepti eſſe, ꝙ ſecreta monitio publicam denunciationẽ pręcedat.

Con.1. His p̃miſſis, ponenda eſt talis concl. Correctio quãdoq; eſt actus charitatis, & quandoque iuſtitię cadens ſub p̃cepto, patet ex dictis.

1. Ad primum arg. dicẽdum, ꝙ correctio fraterna nõ opponitur ſupportationi infirmorum, ſed magis ex ea conſequitur, intantum .n. aliquis ſupportat peccantem, inquantum contra eum non turbatur, ſed beneuolentiam ad eũ ſeruat uolẽdo eum emẽdare.

2. Ad ſm arg. dicendum, ꝙ in omnibus bonis agendis optatio hominis nõ eſt efficax, niſi diuinum adſit auxilium. Et tñ homo debet facere ꝙ in ſe eſt. Vnde Aug. dicit. *Lib. de correc.* Neſcientes quis pertineat ad p̃deſtinatorum numerũ, & quis nõ, ſic affici debemus charitatis affectu, ut omnes ſaluos fieri uelimus. *& gratia.* Et ideo omnibus debemus fraternæ correctionis officium impendere ſub ſpe diuini auxilii.

3. Ad tertium arg. dicendũ, ꝙ correctio fraterna poteſt tripliciter omitti. Vno quidẽ modo meritoriè, uidelicet ex charitate. Dicit enim Aug. Si ꝓpterea quiſque corripiendis male agentibus parcit, quia oportunum tempus requirit, uel ipſis metuit ne deteriores fiant, non uidetur eſſe cupiditatis occaſio, ſed cõſilium charitatis. Alio modo prætermittitur fraterna correctio cum peccato mortali, *De ciuit Dei lib.1* quando ſcilicet ut ibidem dicit Aug. formidatur iudiciũ uulgi & carnis excruciatio. Dum tñ hęc ita dominentur in animo, quod fraternę charitati nõ pręponatur. Et hoc uidetur contingere quando quis credit probabiliter, ꝙ poſſet peccãtem a peccato retrahere, & tamen propter timorem, uel cupiditatem pręter mittit. Tertio mõ, huiuſmodi omiſſio eſt peccatũ ueniale, quando uidelicet timor, & cupiditas tardiorẽ faciunt hominẽ ad corripiẽdũ. Non tamen ita, quòd ſi cõſta

ret

ret ei, quod fratrem poſſet a peccato retrahere, dimitteret propter timorem,vel cupiditatem, quibus in animo ſuo præponit charitatem fraternam.Et hoc modo etiam quandoque viri ſancti negligunt corrigere delinquẽtes.

DE PRVDENTIA.

Vtrum præcipere ſit principalis actus prudentiæ.

S.Tho.2.2.q.47.art.13.

QVAESTIO I.

DEinde quęritur ſpecialiter de virtutibus cardinalibus.Et primo de prudentia. Vtrum precipere ſit principalis actus prudentiæ?

1. Arguitur, quod non, quia præcipere pertinet ad uolun-
Ethic. tatem.Prudentia autem non
lib.6. eſt uoluntate, ſed in intellectu,igitur.

2.2.q.47 Contrà Dicit Philoſo. ꝙ
art.13. prudentia pceptiua eſt. Notãdum ꝙ ſicut dicit Tho.naturalis ratio dictat vnicuiq;, vt ſm rationem operetur,quid eſt finis virtutum moralium. Sed qualiter, & per quæ hõ in operando attingat mediũ rationis, hoc pertinet ad prudentiam.Ad hoc autẽ requiruntur tres actus, quorũ primus eſt conſiliari, quod pertinet ad inuentionem, ſecundus eſt iudicare de iuuentis,tertius autẽ actus eſt pręcipere applicando videlicet conſiliata & iudicata ad operandum. Iſte autem actus eſt propiquior fini rationis practicæ, ideo eſt principalis.

Hoc pręmiſſo, ponit talis *Con. rę*
conc.Pricipalis actus prudentię eſt pcipere patet ex dictis.

Ad ar. dicendũ,ꝙ præcipe 1.
re p modum mouentis, pertinet ad voluntatẽ. ad prudentiã vero per modũ dirigẽtis.

Vtrum prudentia poſſit eſſe in peccatoribus.

Tho.2.2.q.49.ar.1.2.6.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrum prudentia poſſit eſſe in peccatoribus?

Arguitur, quòd ſic,quia fides eſt nobilior virtus,quam prudentia,& tamen poteſt eſſe in peccatoribus,igitur.

Contrà. Impoſſibile eſt prudentem eſſe non entem bonum.Notandum,quod ſicut dicit Thomas triplex eſt prudentia. Prima eſt pruden 2.2.q.
tia falſa,& tãtũ per ſimilitudi 47.

nem dicta, & huiuſmodi eſt
Rom. 8. prudētia, de qua Apo. dicit. ad Ro. 8. Prudentia carnis mors eſt. Alia aūt eſt prudentia uera, ſed imperfecta, qñ .ſ. quis diſponit media accōmoda ad finē uere bonū, ſed tñ ille non eſt ultimus finis humanę uitæ, ſed alicuius ſpecialis negocii, ſicut dicitur prudens negociator, uel natura. Aut ſi ille ſit finis ultimus humanæ uitę, ad quē qs diſponit media; tñ non efficaciter pcipit, licet bene conſilietur, & recte iudicet. Alia uerò eſt prudentia uera & pfecta, quæ uidelicet ad bonum finē totius vitæ rectè cōſiliat iudicat, & præcipit, & hæc ſola dicitur ſimpliciter prudentia.

Con. 1. His præmiſſis, ponenda eſt talis concl. Prudentia falſa eſt in ſolis peccatoribus. Prudentia aūt uera imperfecta, cōis eſt bonis & malis. Prudentia uero uera, & perfecta eſt in bonis tantum; patet ſatis ex dictis.

1. Ad arg dicendum, ꝙ licet fides ſit nobilior, quam prudentia propter nobilitatem obiecti, tñ prudentia ſecundū ſui rationem magis repugnat peccato, cum ſit præceptiua bonorum operum, quòd non contingit efficaciter, niſi exiſtente appetitu recto.

Vtrum conuenienter aſſignentur tres partes prudentiæ.

Thom. 2. 2. q. 49. ar. 7.

QVAESTIO III.

Tertio quęritur. Vtrum conuenienter aſſignentur tres partes prudentiæ, ſcilicet memoria, intelligentia, & prouidentia?

1. Arguitur, ꝙ non, quia Macrobius ſecundum ſententiā Platonis attribuit ſex partes prudētiæ, ſcilicet rationem, & intellectum, circumſpectionem, & prudentiam, docilitatem, & cautionem.

Contra eſt Tullius. Notandū ſm Thomam, ꝙ tribus modis poſſunt aſſignari partes alicui uirtuti. Vno modo ad ſimilitudinem partium integralium, illa uidelicet, quæ neceſſe eſt cōcurrere ad perfectū actū illius uirtutis, & ſic poſſunt poni octo partes prudentię, .ſ. ſex quas enumerat Macrobius, & ſeptima eſt memoria, quam ponit Tullius, & octaua eſt euſtochia, ſiue ſolertia, q̄ ponit Ariſt. Circa cognitionē. n. quæ ad prudentiā pertinet, tria ſunt cōſideranda. Primum eſt ipſa cognitio, q̄ ſi ſit pręteritorū, dicit̄ me- Retho. lib. 2. 2. 2. q. 49. ar. 1.

memoria, ſi autem præſentiũ, ſiue contingentium, ſiue neceſſariorum, vocatur intellectus, ſiue intelligentia. Secũdum eſt ipſa cognitionis acquiſitio, quæ fit, uel per diſciplinam. & ad hoc ptinet docilitas, uel per inuentionem, & ad hoc pertinet euſtochia, q̃ eſt bona coniecturatio. Huius autem pars, ut dicitur per

Eth. li 6 Philoſophum, eſt ſolertia, q̃ eſt uelox coniecturatio medii, ut dicitur in primo poſteriorũ. Tertium autem eſt uſus cognitionis, ſcilicet ſm ꝙ aliquis ex cognitis procedit ad alia cognoſcenda, uel iudicanda, & hoc pertinet ad rationé. Ratio autem ad hoc, quòd rectè præcipiat, tria debeat habere. Primo quidem, ut ordinet aliquid ad finem accommodum, & hoc pertinet ad prouidentia. Secundo ut attendat circunſtantias negocii, quod pertinet ad circunſpectionem. Tertio ut uitet impedimenta, quod pertinet ad cautionem. Secundo modo poſſunt aſſignari partes alicuius virtutis ad modũ partiũ ſubiectiuarum. & hoc modo partes prudentię ſunt prudentia, per quam aliquis regit ſeipſum, & prudentia, p quam aliquis regit multitudinem. Et iterum prudẽtia, quę eſt multitudinis regitiua diuiditur in diuerſas ſpecies ſm diuerſas ſpecies multitudinis. Eſt enim quędam multitudo adunata ad aliquod ſpeciale negocium, ſicut exercitus congregatur ad pugnandum, cuius regula eſt prudentia militaris. Quædã uero eſt multitudo adunata ad totam uitam, ſicut multitudo unius domus, uel familiæ, cuius regula eſt prudentia yconomica. Et multitudo unius ciuitatis, uel regni, cuius quidé regula directiua eſt in principe prudentia regitiua In ſubditis aũt politica ſimpliciter dicta. Tertio mõ poſsũt aſſignari partes alicuius uirtutis ad modum partium potẽtialiũ. & hoc modo partes prudentiæ dicuntur uirtutes ſibi adiunctę. ſ. Eubolia, quæ ẽ circa conſilium, & Sineſis, q̃ eſt circa iudicium eorũ, quę ſm communes regulas fiunt, & Gnomyn, quę importat quandam perſpicacitatem iudicii ſm altiora principia, q̃ ſint regulę communes. Prudentia uero eſt circa principalé actum, qui eſt pręcipere.

Con His pręmiſſis, ponenda eſt talis cõcl. Diuerſimode poſſunt aſſignari partes prudentiæ, patet ex dictis. Sunt aũt ille tres partes, quas ponit Tullius

lius, .ſ. memoria præterito-rum, intelligentia præſentiũ, & prouidẽtia futurorũ, admodum partium integralium.

Ad arg. patet ex dictis.

DE IVSTITIA.

Vtrum iuſtitia ſit uirtus generalis, uel ſpecialis.

Tho. 2. 2. q. 58. art. 7.

QVAESTIO I.

DEinceps quæritur de iuſtitia Primo. Vtrum iuſtitia ſit uirtus generalis, uel ſpecialis.

1. Arguitur, ꝙ non ſit uirtus generalis, quia condiuiditur aliis uirtutibus.

Eth. l. 5 Contra. Dicit Philoſo. ꝙ iuſtitia eſt omnis uirtus. Primo notãdum, ꝙ iuſtitia ſic diffinitur a iuriſperitis. Iuſtitia eſt conſtans, & perpetua uoluntas ius ſuũ unicuiq; tribuens. Et poſſet ſic reduci in debitam formam diffinitionis,
2. 2. q. vt dicit Thomas. Iuſtitia ẽ ha
58. ar. 7. bitus, ſm quẽ aliqs conſtãti, & perpetua uoluntate ius ſuũ unicuiq; tribuit, & quaſi eſt eadẽ diffinitio cũ ea, quã phi
Eth. li. 5. loſophus ponit, dicẽs, ꝙ iuſtitia eſt habitus, ſm quem aliquis eſt operatiuus iuſti ſm electionem. Secundo notãdũ, ꝙ ſicut dicit Thomas ubi ſupra. Iuſtitia habet ordinare hominem in cõparatione ad alium, quod quidem poteſt eſſe dupliciter. Vno modo ad alium ſingulariter conſideratum. Alio modo ad alium in cõi, videlicet ſm ꝙ ille, q ſeruit cõitati, ſeruit omnibus, q ſub cõitate illa cõtinẽtur. Ad vtrunq; ergo ſe habet iuſtitia ſecundum propriam rationem. Manifeſtum eſt aũt, quòd omnes, qui ſub communitate aliqua continentur cõparatur ad communitatem, ſicut partes ad totum. Quodlibet autem bonum partis eſt ordinabile in bonum totius. Bonũ ergo cuiuſlibet virtutis, ſiue ordinãtis hominem ad ſeipſum, ſiue ordinantis ipſum ad alias ſingulares perſonas eſt referibile ad bonum cõe, ad quod ordinatur iuſtitia. Et quãtum ad hoc, actus omnium virtutum poſſunt ad iuſtitiam pertinere, ideo ſecundum hoc iuſtitia dicitur uirtus generalis. Et quia ad legem pertinet ordinare ĩ bonum cõe, inde eſt, ꝙ iuſtitia iſta generalis dicitur iuſtitia legalis, quia per eam homo cõcordat legi ordinãti actus omnium uirtutum in bonum cõe. Tertio notandũ, ꝙ aliqd dicitur

dicitur generale dupliciter. Vno modo per pdicationẽ,ſicut animal ẽ generale ad hominem & equum. Alio modo ſecundum uirtutem,ut ſol ad oĩa corpora, quæ per uirtutẽ eius immutantur. Primo modo generale eſt idem eſſentialiter cum his,ad quæ eſt generale,non autem ſecundo mõ. Hoc autem ſecundo modo, iuſtitia legalis dicitur generalis uirtus, inquãtum ordinat actus omnium uirtutum ad bonum cõe, quemadmodum charitas ordinat actus omnium uirtutum ad bonum diuinum. Sicut ergo charitas ẽ quędam ſpecialis uirtus ſm ſuam eſſentiam, ita & iuſtitia legalis, quę principaliter eſt in principe, in ſubditis uero ſecundario. Eſt tñ aduertendum, quòd iuſtitia generalis ſumi põt dupliciter. Vno mõ pro uirtute ordinabili ad bonum commune,& ſic dicitur eſſentialiter de omni uirtute, ſicut genus de ſpeciebus. Alio modo pro uirtute ordinatiua actuum in bonum cõmune & ſic propriè dicitur iuſtitia legalis. Nec eſt eſſentialiter omnis uirtus,ſed oportet præter eam alias eſſe uirtutes, quæ immediatè ordinãt hominem circa particularia bona,quæ quidem poſſunt eſſe uel ad ſeipſum,uel ad alteram ſingularem perſonam. Sicut ergo pręter iuſtitiam legalem oportet eſſe aliquas particulares virtutes ordinãtes hominem in ſeipſo, puta temperantiam, & fortitudinem, ita etiam præter iuſtitiam legalem oportet eſſe particularem iuſtitiam, quæ ordinat hominem circa ea quæ ſunt ad alteram ſingularem perſonam.

His præmiſſis, ponenda eſt talis concl. Iuſtitia quandoque dicitur uirtus generalis,& quandoque ſpecialis,patet ex dictis. Con. 1.

Et per hoc ſoluitur arg. 1.

DE IVSTITIA.

Vtrum conuenienter ponantur duæ ſpecies iuſtitiæ particularis,&c.

Tho.2.2.q.61.ar.1.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrũ conuenienter ponantur duæ ſpecies iuſtitiæ particularis ſcilicet commutatiua,& diſtributiua?

Arg. ꝙ nõ,quia unũ,& multa nõ diuerſificant ſpeciẽ uirtutis,ſed iuſtitia cõmutatiua 1.

conſiſtit in hoc, quod aliquid redditur vni. Iuſtitia uero deſtributiua in hoc, quod aliquid datur multis, igitur.

Cõtra eſt philoſophus. 5. Ethi. Notandũ ſecundũ Tho. quod iuſtitia particularis ordinat ad aliquam particularem perſonam, quę compara tur ad communitatem, ſicut pars ad totum. Poteſt autem ad aliquam partem ordo dupliciter attendi. Vno modo partis ad partem cui ſimili ẽ ordo unius priuatæ perſonæ ad aliam. & hunc ordinem dirigit cõmutatiua iuſtitia. Alius autem eſt ordo totius ad partes, cui ſimilis eſt ordo eius quod eſt cõmune ad ſingulas perſonas, & hunc ordinẽ dirigit iuſtitia diſtributiua, in qua non accipitur mediũ ſecũdum equalitatem rei ad rem, ſed ſecũdum proportionẽ rerum ad perſonas, vt ſcilicet ſicut una perſona excedit aliam, ita etiam res quę datur uni perſonę, excedit rem, quæ datur alteri. Et dicit philoſophus, ꝙ tale mediũ ẽ ſm geometricam proportionalitatem, qua attenditur æquale non ſecundum quãtitatẽ, ſed ſecũdum proportionẽ, ſicut ſi dicamus, ꝙ ſicut ſe habẽt ſex ab quatuor, ita tria ad duo, quia vtrobique eſt ſex, quia altera proportio in quæ maius habet totum minus, & mediam partem eius. Non eſt autem ęqualis exceſſus ſecundum quãtitatem. Iuſtitia aũt commutatiua in qua alicui perſonę ſingulari redditur aliquid propter rem eius acceptam eſt, ut patet in emptione, & uenditione oportet adæquare rem rei. vt quanto iſte plus habet quam ſuum, ſic de eo quod eſt alterius, tantundem reſtituat ei cuius eſt, & ſic fit ęqualitas ſecundum ariſmeticam proportionem, quę attenditur ſecundum parem quantitatis exceſſum, ſicut eſt mediũ ĩter ſex, & quatuor, in vnitate .n. excedit, & exceditĩ.

Ethic. 5. 2.2.q. 59.ar.1.

His præmiſſis, ponenda ẽ talis cõc. Cõueniẽter ponunt duę ſpecies iuſtitiæ particularis. ſ. commutatiua, & diſtributiua, patet ex dictis. *Con. 1.*

1. Ad argu. dicendum, quod nõ ſolum differunt ſm unũ, & multa, ſed ſecundum diuerſam rationem debiti. Alio .n. modo debetur alicui, quod eſt commune, & alio modo id quod eſt proprium. Multa alia quæri poſſent de prudentia, & iuſtitia, & aliis uirtutibus cardinalibus & earum annexis, de quibus ad præſens ſuperſedemus breuitatis gratia Sed qui de his ampliora

ſcire

ſcire uoluerit, uideat in ſecūda ſecūdæ Doctoris ſancti.

Finis huius quinti tractatus.

SEQVITVR SEXtus tractatus.

IN præcedenti tractatu nō nullis quæſtionib. de gratia Dei, et uirtutibus deciſis. Cōſequenter in hoc ſexto tractatu determinãda ſunt aliquæ quæſtiones de ſacramentis, quibus infũduur gratia animabus diſpoſitis Et habet iſte tractatus tres partes principales. In prima faciēda eſt d ſacramētis in communi, tam ueteris quam nouæ legis generalis determinatio In ſecunda fiet ſacramentorum nouæ legis generalis enumeratio. In tertia uero uidendũ erit uniuſcuiuque illorum ſpecialis conſideratio In prima igitur parte dicendum eſt de ſacramentis in communi, tam ueteris quam nouæ legis Vbi ſunt tria conſideranda. Primum eſt ſacramenti diffinitio. Secundum eſt ſacramenti inſtitutio. Tertium ē ſacramenti efficax operatio.

Vtrum ſacramentum poſſit diffiniri.

Tho.3.p.q.60.art.2.Dur.4.d.1. q 1.Scot.4.d.1.q 1.

CIrca primum quęritur. Vtrum ſacramētũ poſſit diffiniri.

Arguitur, quod non, quia omne diffinibile eſt p ſe unũ ſed ſacramentum non eſt ali quid per ſe unum, quia conſiſtit in rebus & uerbis, igitur. 1.

Contra. Magiſter ſenten. in 4. diſt. i. diffinit ſacramētũ, quod eſt ſacrę rei ſignum. Primo notandum, quòd ſicut dicit Sco. in 4. diſt. i. cuiuſcunq;, ſiue entis, ſiue nō entis, quod poteſt concipi, & ſignificari, poteſt eſſe aliqua diffinitio, qd nominis, oſtendens explicitè, & diſtinctè illud quod per nomē importatur implicite, & confuſe. Diffinitio tñ proprie dicta nō eſt, niſi oratio ſignificans uerum, quod quid eſt eſſe rei, ſm Philoſophum. Et ideo nō eſt nō ētis, nec entis rationis, quod ē tãtum ens diminutũ, nec alicuius ſimpliciter ſimplicis, neq; alicuius ſingularis, quia non poteſt eſſe oratio exprimens quidditatem ſingularis, quin ipſa explicet aliquid, ꝙ non pertinet ad quod quid erat eſſe. Secundo notandũ, ſacramentũ dicit quaſi ſacrans mē- 1.*Top.*

tem.

tem Ponit autem doctor ſub ti.vbi ſupra, talem ſacramenti diffinitionem. Sacramentũ eſt ſignum ſenſibile gratiam Dei, uel eius effectũ gratuitũ ex inſtitutione diuina efficaciter ſignificans, ordinatum ad ſalutem hominis uiatoris. Dicitur autem ſignificans gratiam Dei, aut effectũ Dei gratuitum, propter euchariſtiæ ſacramẽtũ, quod propriè nõ ſignificat gratiam, ſed effectũ gratuitũ, ſcilicet corpus Chriſti uerum, aut miſticum. In p̃dicta autem ratione ſacramẽti includitur aliquid quod dicĩ ens rationi. ſ. hoc ꝙ eſt ſignum ex inſtitutione. Iſta .n. relatio non ſequitur fundamentum ex natura rei, quia &ſi in re ſit aptitudo ad ſignificandũ, tamen actualis ſignificatio non ſibi conuenit, niſi per actum imponentis. Illa ergo diffinitio non exprimit quiditatem extra aĩam, ſed tãtũ exprimit cõceptũ per ſe unũ in itellectu, quemadmodũ diffinitiones intentionũ logicalium in quibus inueniĩ genus & differẽtia, eo modo quo logicus loquitur de genere, & differentia. Vnde in ratione prędicta ponitur ſignũ, ut genus. Et ponĩ efficaciter ſignificans ex inſtitutione, vt differentia, ſenſibile uero, ut fundamentum relationis, gratia uero, uel effectus Dei gratuitus, ut correlatiuum, ſiue terminus In hoc autem ꝙ dicitur efficaciter includitur, tã certitudinaliter quã pronoſticè, & hoc accipiendo pronoſticum pro ſigno non tantum priori duratione ſignato, ſed etiam natura. Et quo ad hoc notandum eſt triplex eſſe ſignum. ſ. memoratiuum, demonſtratiuum, & pronoſticum. Primum eſt reſpectu prę teriti. Secundum reſpectu prę ſentis. Tertium reſpectu futuri. Tertio notandum, quod plures ponuntur diffinitiones ſacramenti. Duæ primæ ponuntur a Magiſtro, & accipiuntur ab Auguſtinus de Ciuit. Dei. Prima eſt. Sacramentum eſt ſacrę rei ſignum. Secunda, ſacramentum eſt inuiſibilis gratię uiſibilis forma. Et magiſter explanando addit, ita ut eius ſimilitudinẽ gerat, & cauſa exiſtat, ubi ſumitur forma pro ſenſibili ſigno, eo modo quo imago Herculis dicĩ forma Herculis. Ponĩ autẽ ibi viſibile ꝓ ſenſibili ĩ cõmuni, qa uiſus ẽ excellentior ſenſuum, & plures rerum differentias nobis oſtendit. Et ſi inſtetur, quia gratia non eſt ſimilis ſacramẽto ſicut nec ſpirituale corpo-

porali non bene dicitur ut eius ſimilitudinem gerat. Dicēdum, quod licet non ſit ſimilis uniuocem, bene tamen ꝓportionabiliter uel imitatiuè. Tertia diffinitio, ponitur ab Hugone lib. de ſacramentis, uidelicet. Sacramentum ē elementum corporale foris ſenſibiliter propoſitum ex ſimilitudine repreſentans, ex inſtitutione ſignificans, ex ſanctificatione aliquam gratiam inuiſibilem conferens. Quarta uero diffinitio eſt illa, quę ſuperius poſita eſt, quę ponitur a Scot. quæ multum conuenit eſt quaſi eadem cū diffinitionis Hugonis.

Con. 1. His præmiſſis, ponenda ē talis concluſio. Sacramentū eſt diffinibile, patet ex dictis.

1. Ad argu. dicit Scotus, quia licet fundamentum huius relationis plura īcludat ex quibus nō ſit per ſe unum. vt patet de ſucceſſiuo, & permanēte, tamen ſacramentum quātum ad formalem rationem, ſcilicet quantum ad relationem ſigni eſt per ſe unum, quantumcunque enim diuerſa poſſunt concurrere in fundamentum unius relationis rationis, ſufficit enim quod multa ibi concipiantur ab intellectu quaſi unum in ordine ad aliquid ſignificatum.

PORTIO II.

Vtrum ſacramenta debuerint inſtitui a Deo, &c.

Sco. 4. d. 1. q. 3. Thom. 3. p. q. 61. art. 1. Dur. 4. d. 1. q. 1.

Circa, ſecundum quęrit. Vtrum pro tempore cuiuſcunque legis a Deo datæ debuerit inſtitui a Deo aliquid ſacramentum. 1.

Arg. ꝙ non, quia tempore legis naturę non legitur aliquid ſacramentum inſtitutū fuiſſe. Vn̄ dicit Greg. Et ponitur de cōſe. diſ. 4. Quod apud nos ualet aqua baptiſmi hoc apud ueteres egit uel ꝓ paruulis ſola fides, uel pro maioribus uirtus ſacrificii. *Mor. l. 4.* 2.

Secundo arg. quòd ſacramentū poſſit inſtitui ab alio, quàm a Deo, quia Deus mediante aliquo miniſtro dedit aliquam legem. ſ. legem ſcriptam per Moyſem, ergo, & mediante miniſtro poteſt inſtituere ſacramenta.

Tertio. Non eſt cōueniēs uiā ſalutis arctari, ſ d ꝑ inſtitutionē ſacramentorū arctata ē homini uia ſalutis, igit. 3.

Contra. Dicit Aug. contra Fauſtū. In nullum nomē religiōis coagulari poſsūt hoīes ni ſi

niſi aliquorũ ſignorũ,uel ſacramẽtorũ uiſibilium cõſortio colligentur. Primo notã
quæſt.3. dũ,ꝙ ſicut dicit Sco in 4.diſt. i. Sacramẽtũ debere inſtitui probari non põt neceſſario, neque a priori,quia Deus extra ſe nihil agit neceſſario, neq; a poſteriori, ſiue a fine, quia abſolute poſſibile eſſet effectum inuiſibile haberi ſine tali ſigno. Sed,ꝙ congruũ ſit ſacramentum aliquod inſtitui ſub oĩ lege,poſt lapſum probari põt,quia congruum eſt effectum Dei inuiſibilẽ ſignificari homini ꝑ aliquod ſignũ ſenſibile, ꝙ nõ ſolũ eſt quaſi ſignũ ſpeculatiuũ per ꝙ.ſ poſſit haberi conceptus in intellectu de illo ſignato,ſed ſignũ quaſi practicũ,ꝙ ſignificat ſignatum eſſe vel fieri. Et præterea oportet ſignũ illud eſſe certũ,& efficax,vt homo ex tali ſigno effectum cognoſcat,& quærat, nec tamen cõgruit illud ſignum eſſe certũ certitudine demonſtratiua, quia cũ illud ſignum debeat adhiberi ab homine, ſequeretur,ꝙ in poteſtate hominis eſſet ſignũ aliquod, ad ꝙ Deus vniuerſaliter cauſaret illũ effectum inuiſibilẽ,quòd auferret a ſuſcipiente debitam pręparationem Congruit ergo tale ſignum eſſe certũ certitudine,vt in pluribus.i.ſemper niſi in diſpoſitio ſuſcipiẽtis impediat. Ex propter hoc dicitur ſignum efficax, tale autem ſignum nõ poteſt eſſe aliquid ſenſibile ſignificans naturaliter,quia nullum tale habet efficaciam naturalem ad effectum inuiſibilem. Congruit ergo, quòd ſit ſignũ inſtitutum & hoc accipiendo inſtitutionem non pręciſe pro impoſitionem ad ſignificandum practice, ſed cum hoc ẽt cum determinatione ſigni ad ueritatem, & certitudinem. Hoc enim modo ex inſtitutione efficaciam habet, quę quidem inſtitutio eſt determinatio quædã uoluntatis ipſius inſtituentis ad cooperandum illi ſigno. Secundo notandum, quòd ſicut dicit Bonau.in iiii. diſt.i. 4.Sẽ.d.1.
Inſtitutio ſacramẽtorũ Deũ decebat,&nobis expediebat, decebat enim ad Dei miſericordiam,quia enim homo labilis eſt a gratia, ideo decuit miſericordiam Dei inſtituere ſacramenta ad quæ recurreret homo propter gratiã recuperandam Decuit etiam Dei iuſtitiam quæ exigit in homine qui peccauit, humiliationem per quam hõ ſe diſponeret ad gratiam. Huiuſmodi autẽ humiliatio eſt in

ſacramenti ſuſceptione. Decuit etiam Dei ſapientiam, ut uidelicet ſicut homo lapſus occaſionem ſumpſerat a uiſibilibus, ſic diuina ſapientia in uiſibilibus remediũ inueniret. Nobis etiam expediebat ſacramentorum inſtitutio, erat enim homo cæcus quo ad uim rationalem, ideo data ſunt ei ſacramẽtá uiſibilia ad eruditionẽ. Erat elatus quo ad iraſcibilem, iõ data ſunt ei ſacramenta corporalia ad ſui humiliationẽ. Erat ẽt faſtiditus quo ad cõcupiſcibilẽ, ita ut ei nõ ſaperent ſpiritualia, iõ ſacramenta data ſunt ei ad exercitationem Et aſſignantur iſtæ tres rationes a Magiſtro ſententiarũ vbi ſupra. Fuit ergo neceſſariũ ſacramenta inſtitui neceſſitate ſimpliciter dicta, quia Deus potentiã ſuã non alligauit ſacramentis, ut Magiſter dicit ubi ſupra. Tertio notandũ ſm Sco. ubi ſupra, ꝙ ſacramentum uno mõ diſtinguitur diuiſione uocis in ſignificationes, in ſacramentum propriè dictum, & im,p priè. Alio mõ diſtinguit quaſi ſuperius in ĩferiora. Et hoc quidẽ põt eſſe tripliciter. Cũ .n. ſacramentum ſit ſenſibile ſignificans aliquid põt eſſe aliud, & aliud ſacramẽtũ, quia aliud, & aliud ſenſibile uel quia aliam ſignificationẽ habens, & hoc dupliciter. uel ſimpliciter aliam reſpectu alterius, & alterius ſignificati. uel ſecundum quid, aliam reſpectu eiuſdem uariari ſecundum magis, & minus.

Con.1. His p̃miſſis ponendę ſunt tres concl. Prima eſt. Loquẽdo de ſacramẽto propriè ꝙ eſt ſignum, quo mediante infallibiliter cõfertur gratia, niſi ponatur obex, ſolus Deus põt inſtituere ſacramẽtũ. Probat Scot. quia ſacramentum ẽ certum ſignum gratiæ habendę. Nõ eſt ãt gratia in poteſtate alicuius creaturæ, ergo, nec ordinare põt creatura, ꝙ infallibiliter conferatur gratia recipiẽti ſacramẽtum, licet itaque alius a Deo miniſterialiter & ut cauſa ſecunda potuerit inſtituere ſacramẽtũ ut ſignum practicũ, non tñ ut efficax, & certum, licet bene ſacramenta a Deo ĩſtituta diuulgauerit, q̃ diuulgatio ĩſtitutionẽ p̃ſupponit.

Con.2. Secũda concl. Pro quocunque ſtatu uiæ poſt lapſum cõgruũ fuit ſacramẽta inſtitui. Probat Scot. quia pro quocũque ſtatu uię poſt lapſum eſt morbus in natura humana, ergo oportuit ſacramentum inſtitui p modum medicinę.

Ter-

Con. 3. Tertia conclu. Loquendo
de ſacramento impropriè di
cto,in qualibet lege fuerunt
ſacramenta,nõ tñ omnia di
ſtincta a ſacramentis alterius
legis,ſed pluribus legibus ali
qua fuerunt cõmunia. Sed lo
quendo de ſacramento pro
priè dicto,decuit eſſe aliud,&
aliud ſacramẽtum in alia , &
alia lege. Hic nõ curando de
aliis ſacramentis ſaltẽ hoc fu
it congruũ de ſacramento,ꝙ
inſtituebatur contra morbũ
peccati originalis . Aliud in-
quã,q̃tũ ad ſenſibile ſignum,
& quãtũ ad ſignificationem ,
non ſimpliciter,ſed ſm quid.
Prima pars concluſionis pa-
tet de genuflexionibus,incli-
nationibus , proſtrationibus
ad terrã,& huiuſmodi, q̃ poſ
ſunt dici generaliter ſacra ſi
gna , & ita improprie ſacra-
menta.Secunda pars patet,ui
delicet, ꝙ ſacramentum inſti
tutum in remedium peccati
originalis debuerit eſſe ali-
ud,& aliud.Probatur a Scot.
quia lex poſterior ſemper fu
it perfectior , ergo oportuit
in lege poſteriori ſignũ inſti
tutũ euidentius ſignare ſigna
tum, & ſacramẽtũ legis perfe
ctioris perfectiorẽ gratiam ſi
gnificare.Ex quo etiã ſequit,
ꝙ debuit eſſe aliud,& aliud ſi
gnum ſenſibile.non enim de
cuit primum ſignum impoſi-
tum ad ſignificandum imper
fectiorem gratiã imponi ad
ſignificandum maiorem, ſed
aliud euidẽtius,& expreſſius.

Ad primum arg. dicendũ, 1.
ꝙ tempore legis naturæ,fuit
aliquod ſacramentum corre
ſpondens circuncisioni, licet
non inueniatur bene expreſ
ſum quale,uel quod fuerit .
Greg. autem intelligit dictũ
ſuum , quia tale ſacramẽtum
erat efficax ex fide operãtis ,
vel forte , quia illud non ſe
extendebat ad omnes paruu
los ſicut nec circunciſio , ſed
ſolum ad mares, de fœminis
autẽ uerum eſt, quòd eis ſub
ueniebat fides parentũ ſine
tali ſacramento . In adultis
autem bene oportebat ad ſa
lutem ipſorum vt aliqua ſa-
crificia offerrent Deo , licèt
illa ſacrificia non eſſent ſa-
cramẽtũ curatiuũ originalis.

Ad ſm dicendum,ꝙ ſolus 2.
Deus fuit legiſlator , licèt
Moyſes fuerit diuulgator, &
ſic ẽt ſolus Deus eſt ſacramẽ-
torum inſtitutor licèt alii
fuerint diuulgatores.

Ad tertium dicendum ſe- 3.
cundum Bona.ꝙ, & ſi plures
eſſent uię,tñ nulla eſt tam uti
lis,tã efficax,&tã compendio
ſa.Et pręterea, hõ uiã igno-
rabat,& neſciebat , & ad in-
quiren-

quirendum piger erat, iō expediebat vt ſibi oſtēderet, ad eā per præceptum inuitaret, maximè quando hō neceſſario īdiget effectu ſacramēti.

Vtrum ſacramentum habeat cauſalitatem ex gratia.

Thom. 3. p. q. 62. ar. 1. 4. Dur. 4. d. 1. q. 4.

Circa tertiū quęritur primo. Vtrum ſacramentū habeat cauſalitatem actiuam reſpectu gratiæ conferendæ.

1. Arguitur, quòd ſic, quia dicit Auguſt. ſuper Iohannē. Quę eſt iſta uirtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?

2. Præt. magiſter in iiii. diſt. i. dicit ſacramentum eſſe ſignum gratiæ, ita ut eius ſimilitudinem gerat, & cauſa exiſtat. Et ꝑ hoc aſſignat differētiā inter ſacramēta nouæ legis, & ueteris, quia illa ueteris erant tātum ſigna gratię, iſta uero efficiunt, quod figurāt.

Contra di. Aug. lib. lxxxiii. quęſtionum, quædam ſunt q̄ Deus efficit per ſeipſum, ſicut illuminare animas, & creare gratiam. Et Bern. in ſermone de cœna domini. Sicut inueſtitur Canonicus per librū. Abbas per baculum, Epiſcopus per anulum. ſic diuiſiones gratiarum diuerſę traditę ſunt a ſacramentis, ſed planum eſt, ꝙ illa ſunt tantum ſigna, & non cauſę. Primo notandum, ꝙ opinio Tho. eſt, quòd omnes coguntur ponere ſacramenta nouæ legis eſſe aliquo modo cauſa gratię propter auctoritates Auguſt. & aliorum ſanctorum. Nec poteſt dici, quod ſint tm̄ cauſa ſine qua, non quia cauſa ſine qua non, quę nihil poteſt facere ad effectum efficiēdo, uel diſponendo nihil cauſalitatis habet ſupra rem, niſi ſicut cauſa per accidēs, quia ſic eſſe cauſa non pertineret ad ſacramenti diffinitionem. Secundo dicit iſta opinio, ꝙ ſacramentum non pōt eſſe cauſa prīcipalis effectiua gratię, ſed inſtrumentalis Non quidē attingens gratiā, vt ipſam creat Deus in anima, qa creatura creare nō pōt nec principaliter nec inſtrumentaliter, ſed prout eſt inſtrumentum diuinę miſericordię attīgit ad aliquā diſpoſitionem ſpecialē ipſius animæ ad gratiā, q̄ quidē diſpoſitio eſt caracter, uel aliquis ornatus ſpiritualis. Tertio dicit iſta opinio, ꝙ oportet uirtutē aliq̄ abſolutam ſuper naturalem in eſſe ſacramento, q̄ eſt ipſi ſacramento rō agendi, & eſt in

4. d. 1. q. 1.

In ſacramento non ſecundũ eſſe fixum,ſed in fieri tanquã ens in cõpletum,ſiue intẽtio nale eo mõ quo intentio co loris ad immutãdum uiſum ponitur in medio moto ab ipſo corpore colorato. Et ſi cut uirtus artis eſt quodãmo do in inſtrumento moto ab artifice, quemadmodũ ſemẽ agit in uirtute animę, vt dici tur xi.de animalibus. Cõtra hãc opinionem ſic arg. Scot. quia creatura non põt agere inſtrumentaliter ad terminũ creationis,ut etiã ponit ipſe Tho.ſed diſpoſitio prima ad gratiã eſt terminus creatio nis. Eſt.n forma ſimpliciter ſupnaturalis ſicut & gratia, & nõ educibilis de potentia aiæ. Arg ẽt Scot. contra illã uirtutem q̃ ponit iſta opinio ineſſe ſacramento, quia aut illa eſſet ibi indiuiſibiliter, vel diuiſibiliter. Non diuiſi biliter,ſic ui delicet,ꝙ pars ſit in parte, quia cum ſit ſpiri tualis,partem, & partem nõ habens,ſimplex eſt. Item ſi pars eſſet in parte, tunc cor rumperetur ad correptionẽ partis, & ita nihil faceret ad effectum, qui fit in inſtãti ter minationis uerborum. Non .n.põt dici,ꝙ migret de par te in partem,ſiue de ſubiecto in ſubiectum. Sequeretur ẽt, ꝙ talis uirtus eſſet extẽſa ſal tem per accidens,quod repu gnat ſpirituali uirtuti,cuiuſ modi debet poni iſta uirtus. Si .n. poneretur corporalis, tunc non plus poſſet attin gere effectum,quã uirtus na turalis ipſorum ſacramento rum.Nec dici põt,ꝙ ſit ibi in diuiſibiliter, ita ꝙ tota ſit in qualibet parte, quia ĩter oẽs formas perficientes materiã corporalẽ ſola anima ratio nalis ponitur talis. Itẽ opor tet, ꝙ de parte migraret in partem, uel omnino defice ret deficiente parte, & ſic nõ eſſet talis uirtus in ultima parte, puta in ultima ſylla ba. Et ſi dicas,quòd ſunt plu res tales uirtutes in diuerſis partibus.Ex hoc ſequitur, ꝙ uirtus ſacramenti unius nõ ſit una niſi tantum aggrega tione,quod non uidetur con ueniens.Itẽ ſic arguitur, aut illa uirtus influitur uerbis ſa cramentalibus in principio, uel medio,uel in fine. Nõ in principio,vel in medio,quia ſacramentum nõdum habet effectum ſuum, & ita fruſtra ĩfunderetur.Et præterea, uer ba ſequentia ſuperfluerent. Si dicas, quod in fine uerbo rum influitur,aut accipis finẽ uerborum,prolationem ulti mæ literę,uel ſyllabę,aut in-

ſtans ad quod terminatur iſta prolatio. Si primum, cum illa prolatio ſit ſucceſſiua, poteſt argui, ſicut prius de ꝓlatione verborum. Si ſm̄, tunc uerba non ſunt, formatio enim uerbi nō eſt in inſtanti, ſicut nec motus. Dicit ergo Scot. quod non eſt aliqua virtus, quæ ſit forma realis in ſacramento, ſed tantum eſt ibi relatio cōformitatis ad ſignificatū, quę dici poteſt virtus, pro quanto uirtus dicitur ultimum de potentia, ſecundo cœli & mundi. Vltimum autem potentiæ ſigni practici eſt ꝙ ſignificet efficaciter. Secūdo notandum, quòd alia eſt opinio Henrici in quolibet negantis quidem illam uirtutem abſolutā, ſed tamen ponentis, ꝙ ſacramenta ſunt cauſa effectiua gratię, quia videlicet continent cauſam effectiuam gratiæ. Deus autem cuius eſt cauſare gratiam eſt in ipſis ſacramētis ſpecialiter inſiſtens. Sed contra hoc arguit Scotus, quia Deus non eſt aliter per eſſentiam, præſentiam, & potentiam in ſacramēto, quàm in alio corpore, ſi ergo ponitur aliter, hoc non eſt niſi ad aliquem effectum cauſandū, quod non poteſt eſſe per aliquam cauſalitatem ſacramenti. Sacramētum enim nullo modo eſt cauſa determinans Deum ad cauſandum effectum, ergo eſt tantum ibi aliter ex determinatione proprię uoluntatis, qua diſponit ſic cooperari tali corpori. Hęc autem diſpoſitio manifeſtata eccleſiæ dicitͭ promiſſio, vel pactio, nihil ergo uidetur facere talis inſiſtētia ad gratiam, ſed ſolum pactū. Et tamē ipſe Henricus improbat opinionem de pacto. Tertio notandum, ꝙ alia eſt opinio etiam probabilis, ꝙ ſacramentum eſt cauſa gratię non effectiua, ſed meritoria, & exigitiua per modū meriti de cōdigno, & operis acceptati a Deo ad ſalutē ſuſcipientis, ſic enim eſt eā gratiæ paſſio Chriſti a qua ſacramentū efficaciā habet. Sed cōtra hoc, ſic arguit Ioānes de Baſſoliis, quia ſi ſuſceptio ſacramenti eſſet meritū de condigno nō eſſet meritum, niſi recipiētis. Sed nō poteſt dici, quod gratia ſit ex merito recipientis, paruulus enim mœreri non poteſt. Et ſimiliter argui pōt de merito cōgrui quantū ad paruulos. Item nullus de condigno mœretur primā gratiam, nec poteſt dici ſacramentū meritū miniſtrantis, quia frequēter eſt in peccato mortali. Quarto notādum ꝙ opinio Sco. eſt quod in ſacramētis non

4 ſen. d. 1. q. 1.

tis non eſt aliqua actio propriè dicta reſpectu gratiæ, neque reſpectu diſpoſitionis ſupernaturalis præuiæ. Dicuntur tamen ſacramenta cā gratię non tantum per accidens. Et hoc ꝓbat per talem rationem, quia omnis diſpoſitio neceſsitans ad aliquam formam, quę quidem diſpoſitio non eſt ro recipiendi formā pōt dici quodā modo actiua ſiue cauſa inſtrumentalis, reſpectu formæ. Conceditur .n. ꝙ meritū eſt cā inſtrumētalis reſpectu pmii, & motus ponit aliquo mō cā reſpectu termini, ſed ſacramētū, ſiue ſuſceptio ſacramenti, eſt diſpoſitio neceſsitans ad effectum ſignatū per ſacramentum, non quidē per aliquā formā intrinſecam, uel aliquā diſpoſitionē præuiā, ſed tm̄ per aſsiſtentiā Dei creātis illum effectū non neceſſario abſolute, ſed neceſſitate reſpiciēte potētiā ordinatā. Nec obſtat, quia ſuſceptio ſacramenti eſt circa corpus ſuſcipientis, gratia āt in aīa, quia ſufficit, quod diſpoſitio, & forma ſint in eodē ſuppoſito, maxime qn̄ diſpoſitio non eſt ex natura rei, ſed in ordine ad agēs extrinſecū uoluntarie cauſans terminū. Sed contra hanc opinionē licet ſit pulcra, & ſubtilis arguit Ioannes de Baſſo, ſatis efficaciter, ut uidetur, quia non ens in actu non eſt cauſa realis alicuius, ſed qn̄ gratia ponit in actu, ſacramentum nō eſt. Verba enim non ſunt in inſtanti terminatiuo prolationis uerborū, in quo inſtāti ponitur gratia. Itē aliquis fictus recipiens caractere bap tiſmalem, non autem gratiā poſtea recedente fictione, recipit gratiam baptiſmalem, ſed tunc non eſt ſacramentū, ſed pręceſsit forte per multum tempus. Poſset tamen ad iſta reſponderi, ꝙ bene probant ſacramentum non eſſe per ſe cauſam effectiuam gratię, ſed non probant quin ſit cauſa per modum diſpoſitionis neceſsitantis. Et ſi inſtetur iterum, quòd impoſsibile eſt, quòd non ens diſponat, ſiue ſit diſpoſitio per modum receptiui, ſiue non. Dicendum, quòd uerum eſt de diſpoſitione, quæ ex natura rei diſponit. Quinto notādum, quòd alius eſt modus dicendi multū ꝓbabilis quē uidetur approbare Bona. & Ioannes de Baſſo, uidelicet ꝙ adhibito ſacramento niſi ſit obex in ſuſcipiente, habetur gratia. Et hoc ex uolitione efficaci Dei, & ex pacto ſuo, de quo certificata eſt eccleſia

per fidem, & dicta ſanctorum, ita quod ſacramētum nihil efficit ad hoc, ſed tantum cōcomitatur, vel precedit. Exēplum eſt de bulla Papæ, qua habita acquiritur alicui prębenda, cum tamen bulla Papę nihil efficiat, nec in ea ſit aliqua uirtus, ſed tantummodo per eam ſit intimatio uoluntatis papalis. Sic in propoſito in ſacramentis non oportet ponere virtutem per quā ſint cauſa gratiæ, uel diſpoſitionis ad gratiā. Modò tñ uulgari ſacramenta poſſunt dici cauſa gratiæ, & uirtutē aliquā habere eo modo, quo bulla Papæ dicitur habere uirtutē collationis uel adeptionis p̄bendę, non ex natura rei, ſed ex ordinatione conferentis. Et ſit ſimiliter ordinatio effi cax ſacramēti a uoluntate diuina ad hoc, vt ipſo adhibito, obice non impediente, habeatur gratia in ſuſcipiente, dicitur virtus ſacramenti. Et nō ē niſi reſpectu rōnis obiecti uoliti a Deo, uel ordinati.

Cm. I. His præmiſſis, ponenda eſt talis concl. Sacramenta non ſunt cauſa effectiua gratię, nec uirtutem aliquam habent inhærentię, propriè loquendo de cauſa, & uirtute, bene im proprie, & large loquendo, patet ſatis ex dictis.

Ad primum arg. dicēdum de illa uirtute aquæ, ſicut de uirtute bullę. Eſt tamē in hoc diſſimile, quia bulla manet cum collatione prębendæ. Sacramentum vero ut in plu ribus non manet cum collatione gratiæ. 1.

Ad ſecundum arg. dicendum, quod Magiſter accipit cauſam large modo ſupradicto, pro aliquo priori ad quod ſe quitur aliud, licet nō ab illo. Et ad hoc quod adducitur de differentia ſacramentorū nouæ legis, & ueteris, dicendum, quod in ſacramento nouæ legis ad opus operatum ſequitur gratia, in aliis āt requirebatur fides, uel deuotio operantis. Preterea multo perfectior cōfertur gratia iu ſacramentis nouæ legis q̄ ueteris. neutra tñ ſūt cā realis gratię, licet magis dicēdū ſit de ſacramētis nouę legis, quod ſint cā grat iæ, q̄ de aliis, quia in ſacramē tis ueteris legis cōferebat gratia ex ope operantis, uel ſuſcipiētis, ſi erat adultus, cuius requirebat fides ſaltē informis, vel parentū, aut circūcidentis puerū, oportebat .n. quod haberent fidē Chriſti uenturi. Sed in ſacramentis nouę legis ex opere operato confertur gratia, nec oportet, quòd operās credat, ſe ſufficit, quod ope-

retur intendentes facere qđ facit eccleſia chriſtianorum, licet non credat hoc ualere.

Vtrum in Circunciſione confere batur gratia.

D. Th. 3. q 70 ar. 4. Dur. 4. d. 1. q. 7. Sco. 4. d. 1. q. 3.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrum in circunciſione, quæ fuit ſacramentum ueteris legis, conferebatur gratia.

1. Arguitur, quòd nõ ad Rõ. 4. ſuper illo. Signaculum accepit circuncíſionis. Dicit gloſ. Ibi peccata dimittebantur, ſed gratia ad bene operandũ adiutrix non conferebatur.

2. Secũdo. Circũciſio nõ aperiebat ianuam, ſed habenti gratiam, patet ianua regni.

3. Tertio Sacramentum non cauſat, ei ſi quod ſignat, ſed circunciſio ſignat tm̃ ablationem peccati, & non aliquid poſitiuum, quia nihil ibi apponebat̃, ſed tm̃ amouebat̃.

4. Quarto. Circunciſio erat ſacramentum legis figuralis, ergo ſolum figurabat gratiã, & non conferebat.

5. Quinto. Si circunciſio contuliſset gratiam, tunc circunciſio fuiſset reputata Abrahę ad iuſticiam, ſed hoc non eſt uerum ſ͠m apoſtolum, ſed magis fides eſt ei reputata ad iuſtitiam. igitur.

6. Sexto. Si circunciſio contulit gratiã, & nõ ſufficiebat fides poſt eius inſtitutionẽ, ſequitur, ꝙ populus qui natus eſt in deſerto per quadraginta annos, qui non fuit circunciſus, ut legitur Ioſue 5. non habuit gratiã, & ſic illi omnes, qui mortui ſunt damnati ſunt, qđ uidetur incõueniens.

Contra. Beda ſuper illud Lucę. 11. Poſtquã conſummati ſunt dies octo, dicit. Idẽ ſalutiferę curationis auxiliũ circunciſio in lege agebat, quod baptiſmus tempore gratię agere conſueuit. Primo notandum, ꝙ ſicut di. Sco. in 4. diſt. 1. Supponendũ eſt tanquã certum, ꝙ circũciſio peccatũ originale deleat. Nullo. n tẽpore reliquit Deus genus humanũ ſine remedio neceſsario ad ſalutem, maxime illos, quibus ipſe legem dedit, alias fruſtra data fuiſset lex talis. Non uidetur autem aliud remediũ ibi eſſe inſtitutum, quàm circũciſio, quę data eſt Abrahæ. Vnde non fuit præciſe remedium legis Moſaycę, ſed tamẽ lex non euacuit eam, ſed confirmauit. Secundo notandum ſ͠m eundẽ Sco. vbi ſupra, ꝙ

ex illo ſuppoſito nõ ſequitur neceſſario abſolute gratiam in circunciſione conferri. Poſſet enim Deus de potẽtia abſoluta dimittere culpam originalem nõ conferendo gratiam, cum gratia nõ opponatur formaliter peccato originali, nec mõ dimittitur peccatum illud per collationẽ gratię, niſi quia gratia æquiualenter, includit iuſtitiã originalem, quæ formaliter peccato originali opponitur. De facto tñ non eſt poſſibile de potẽtia ordinata culpam originalem, nec aliam culpã mortalem dimitti ſiue infuſione gratiæ, quia ſm legẽ diuinę ſapiẽtiæ poſt lapſum nullũ eſt medium inter gratum, qui eſt filius regni, & peccatorem, qui eſt filius perditionis, iõ nullũ liberat a culpa, niſi cui dat gratiam, & principalius intẽdit gratiam, quã liberationẽ a culpa, quia non intenditur illa carentia, niſi propter gratię perfectionẽ. Tertio notandum ſm eundem Scotũ, ubi ſupra, quòd ĩ lege ueteri multa erant ſacramenta impropriè dicta, ſcilicet purgationes ab immundiciis contractis ſecundum legem, & oblationes hoſtiarum, & hęc nõ cauſabant gratiam, tanquam ſigna efficacia reſpectu gratiæ, obſeruantes tamen ea ex charitate, mœrebãtur gratiæ augmentũ ſi eã habebant, ſed non propter hoc ſequitur, ꝙ propriè eſſent ſacramẽta. Sacramentum .n. propriè dictũ ex uirtute operis operati cõfert gratiam, ita ꝙ non requiritur ibi bonus motus interior, qui mœreatur gratiã, ſed ſufficit, ꝙ ſuſcipiẽs nõ ponat obicem. In prędictis ãt cõferebatur gratia tñ, ex uirtute boni motus interioris tanq̃ meriti. Sed pręter iſta in illa lege erat circuncíſio, quę fuit propriè ſacramentũ. Vnde ẽt Magiſter ſententiarum ab illa uniuerſali regula Augu. ſuper Pſa. 73. Sacramenta ueteris legis tñ permittebant, & figurabant gratiã excipit circunciſionẽ. Hæc .n. per modũ ſacramenti ex uirtute operis operati contulit gratiã, licet non tantã, quantam confert in baptiſmo. Dicunt tñ aliq̃, ꝙ circunciſio efficaciã habebat nõ ex opere operato, ſed ex operè operantis, ſicut ponit Ioannes de Baſſo, ut patet in pręcedenti quęſtione ĩ ſolutione vltimi argumẽti. *Aug. ſuper Pſ. 73.*

His præmiſſis, ponẽda ẽ talis cõcl. In circunciſione cõferebatur gratia, patet ſatis ex dictis. Et ſi quæratur utrum ante inſtitutionem circunci- *Con. ti*

ſionis fuerit aliquod ſacramẽtum correſpondens circuncиſioni. Dicit Sco. quod ſic, quia omni tẽpore poſt lapſum neceſſaria fuit ad ſalutem deletio originalis, ergo quocũque tẽpore fuit aliquod remediũ efficax ad hoc. Licet.n. potuit deleri in adultis per bonũ motum intrinſecum, non tamen in paruulis. Oportuit ergo in paruulis ipſum deleri per aliquem actum aliorum circa ipſos, uel ad ipſos relatum. Non poterat autem eſſe certum quod talis actus paruulo ſufficeret ad ſalutem, niſi hoc eſſet inſtitutum a Deo. Et magis probabile eſt, quod fuerit aliquod ſignum ſenſibile, quam aliquod ſignum intelligibile tñ, quia pro toto ſtatu naturę lapſę congruunt homini ſigna ſenſibilia reſpectu ſpiritualium, licet autem ſcriptura de hoc expreſsè non loquatur, tamen potuit Deus tale ſacramentum reuelaſſe patribus. Nam etiam legitur, quod pro tempore illo placuerunt Deo ſacrificia, quod non eſſet, niſi a Deo fuiſſent inſtituta, immo reputarentur prҫſumptuoſi, ſi talia feciſſent ſine diuino præcepto, uel inſpiratione.

1. Ad primum arg. dicendum, ꝙ illa auctoritas eſt intelligenda ſecundum ea, quæ dicta ſunt in tertio notabili.

Ad ſecundum arg. dicendum, quòd non fuit defectus circuncиſionis, ꝙ non aperuit ianuã, ſed quia pro tpe illo nõ erat ſolutum preciũ. 2.

Ad tertium dicendũ, ꝙ ſacramentum magis propriè ſignat effectum illum in anima, ad quem confertur gratia in ſacramẽto q̃ ſignificet ipſam gratiam. Vnde gratia exiſtẽte una in una aïa, ſacramẽta tñ ſunt diuerſa pœnes diuerſos effectus eiuſdẽ gratię. Effectus ãt gratię tã in circuncиſione, q̃ in baptiſmo eſt abſolutio animæ a peccato, licet concomitetur alius, ſ. acceptatio ad vitam æternam. 3.

Ad quartum dicendum, ꝙ circuncиſio figurabat gratiam, & conferebat, ſed non ita perfectam, ſicut baptiſmus. tempore.n. legis ſcriptę fuit gratia, ſed non ita perfecta, ſicut tẽpore legis nouę. 4.

Ad quintum dicendum, ꝙ circuncиſio non eſt reputata Abrahę ad iuſtitiam principaliter, ſed potius fides, licet aliquid gratię ſibi cõtulerit. 5.

Ad aliud dicendum, ꝙ populus in deſerto excuſabat a circuncиſione. Tũ potiſſime, quia ſup hoc erat diſpẽſatio diuina. Tum, quia neſciebãt, quan-

quando mouenda eſſent caſtra. Tū, quia non erant mixti inter infideles,& ita non erat neceſſarium ſignum circūciſionis diſtinctiuum ipſorum ab infidelibus, ſicut in Aegypto. Probabile eſt autem dicere,quod i deſerto nullus mortuus eſt incircunciſus, ſed illi, qui circunciſi fuerant in Aegypto.Vel ſi aliqui incircunciſi, idem eſt iudicium de ipſis, & de paruulis decedentibus ante baptiſmum, vel circuncisionem, nisi pro tanto, quia a circuncisione pro tunc excuſabantur, & poterat fides propria,uel parentum ſubuenire.

Vtrum ſacramenta habeant efficaciam ex paſſione Chriſti.

Sco 4 d 2 q.1.Tho.3.p.q 64.ar. 2.Dur.4.d.2 q.1.

TErtio quæritur. Vtrum ſacramenta habeant efficaciam ex paſſione Chriſti.

1. Arguitur ꝙ non,quia dicit *5. Met. 2. phy.* Phil.quod cauſa in actu,& effectus in actu,ſimul ſunt,& nō ſunt, ſed paſſio Chriſti non eſt in actu,igitur.

2. Secundo ſi habent efficaciam a paſſione, aut ut futura, aut ut exhibita. Non ut futura, quia ſacramenta ueteris legis tantam, vel maiorem habuiſſent efficaciam, ſicut gratia,nec vt exhibita, quia tunc baptiſmus,& euchariſtia non habuiſſent efficaciam ante paſſionem Chriſti.

Tertio. Aut ab illa tanq̄ a cauſa principali,aut tanquam meritoria Non primum,quia ſolus Deus pōt eſſe cauſa principalis effectus ſignificati per ſacramentum. Nec ſecundo modo, quia reſpectu gratiæ nulla eſt cauſa meritoria, ſi enim ex meritis iam non eſſet gratia.ad Ro 9. *Ro.9.*

Quarto ſi a paſſione Chriſti ſacramenta habent efficaciam, hoc maxime uideretur a ratione vulneris lateralis, a quo fluxerūt ſacramenta, ſm Aug. ſed hoc non,quia in illo vulnere nihil meruit Chriſtus, cum iam eſſet mortuus. 4. *De Ciu. Dei lib. 15. De Ciu. Dei lib. 15. cap. 26.*

Contra eſt Auguſt. Notandum,quod ſicut dicit Sco. Sacramentum habere efficaciā eſt ipſum habere regulariter effectum ſignificatum concomitantem.Ab illo ergo efficaciam habet,a quo prouenit, quod effectus regulariter concomitetur. Hoc autem poteſt eſſe ab aliquo dupliciter, vel tanq̄ a cauſa principali cauſante, huiuſmodi concomitātia, uel tanquam a cauſa meritoria, quę ſcilicet meretur,ùt ſit talis concomitantia. *4. d. 2. q. 1.*

n. 1. His præmiſſis, ponenda ē talis concluſio. Sacramenta a ſolo Deo efficaciam habent tāquam a cauſa principali. A Chriſto autem patiendo,ſiue a paſſione Chriſti efficaciam habent tanquam a cauſa meritoria.Prima pars patet, q̃a ſolusDeus inſtituit ſacramenta,efficacia autem ſacramenti non pōt eſſe ab aliqua cauſa ī feriore q̃ ſit cauſa cōſtituens. Item Deus non poteſt determinari ab alio ad agendum, ſed effectus ſacramenti eſt a ſolo Deo;ergo ſolus ſe poteſt determinare ad effectus ſacramentorum regulariter concomitantes ſacramenta,igit̃.

Secunda pars patet, quia Chriſtus per ſuam paſſionem a Deo acceptatam meruit, ut talia ſacramenta qualia fuerunt antiqua ipſam præcederent.Et talia qualia, ſunt ſacramenta nouæ legis ipſam concomitarentur, uel etiam ſequerentur, & diuerſimode efficaciā haberent,vel virtutē.

1. Ad primum argumentum dicendum, quod & ſi paſſio Chriſti non ſit nunc in actu,ē tamen in acceptatione diuina, & hoc ſufficit, ut ſit cauſa meritoria.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ omnia ſacramenta nouæ legis efficaciam habent paſſione Chriſti, ut iam exhibita, non quidem in actu exteriori,ſed interiori. A primo enī inſtanti conceptionis erat illa paſſio a Chriſto uolita.

Ad tertium dicēdum,quod 3. gratia non habet cauſam meritoriam de cōdigno in illo, cui cōfertur,tamen poteſt habere cauſam meritoriam de congruo in eodem,& meritoriam de condigno extrinſecā. Vnde concedi poſſet,quod in omnibus operibus Dei non fuit aliq̃ opus mere gratiæ,niſi ſola incarnatio filiiDei,ſicut dicit Scotus. Et hoc ſi ad illā nulla pręceſſerunt merita, ꝙ utique uerum eſt in illa diuina ordinatione primaria de illa īcarnatione, q̃a ſi tēpore cōceptionis,præceſſerint aliqua bona merita Mariæ,non tamen erant merita abſolutè reſpū incarnationis,ſed forte reſpectu acceleratiōis, vt īpſe rei illa incarnatio ṗordinata.

Ad quartum dicendum, ꝙ 4. ſi Chriſtus meruit aliq̄d ex ipſo uulnere hoc fuit ratione uolitionis, & acceptationis a Chriſto, dum uiueret,& ſic a paſſione Chriſti ratione illius vulneris poſſunt ſacramenta habere efficaciam,ſicut a cā meritoria.Pręterea,dicendū, quod ab illo vulnere ſpecialiter dicuntur fluxiſſe ſacramen

ta ſecundum quandã ſimilitũdinẽ expreſſiorẽ eorũ,quę ibi fluxerũt ad ſenſibilia, q́ ſunt, in quibuſdam ſacramentis.Sãguis.n. ſpecialius aſſimilatur ſpeciei vini,ſub qua ẽ ſanguis ĩ euchariſtia,uel ẽt ipſi ſanguini Chriſti ibidẽ contento, & aqua ſpecialibus aſſimilatur materiæ baptiſmi, quæ duo ſunt principalia ſacramenta. Et iſte intellectus põt haberi extra de celebra.miſſa.in fine.

SEQVITVR II. PARS.

Vtrum conuenienter enumerentur ſeptẽ ſacramẽta nouæ legis.

Tho.3.p.q.65.ar.1.Dur.4.d.2.q.1:Sco.4.d.2.q.2.

SVperius in prima parte huius tract. deciſę ſunt aliquæ quæſtiones de ſacramentis in communi, tam ueteris, quam nouę legis, conſequenter in hac ſecunda parte uidẽda ẽ enumeratio,& diſtinctio ſacramentorum nouæ legis. Vbi quęritur. Vtrum conuenienter enumerentur ſeptem ſacramenta nouæ legis.

1 Arguitur, quod non,quia ſacramento euchariſtię continet totam gratiam, & gratię autorem, ergo alia ſuperfluum.

Secundo. Lex Euangelica ſuauis eſt,ſed leuius eſt obſeruare vnum ſacramẽtum,q̃ plura,igitur. 2.

Tertio. Aduenienter ueritate dẽt ceſſare ſignum & figura,ergo in noua lege nulla debet eſſe ſacramenta. Contra eſt communis determinatio ſanctorum. Notandum,quod ſicut dicit Scotus. Lex Euangelica, cũ ſit ultima eſt perfectiſſima lex, quã Deus diſpoſuit dare homini pro ſtatu uiæ,iõ in ſtatu iſtius legis oportuit eſſe perfectiſſima ſacramenta tanq̃ perfectiſſima adiutoria ad gratiã præparatiua.Debẽt aũt intelligi iſta ſacramẽta ꝑfectiſſima,& quãtũ ad intẽſionem, quæ cõſiſtit in perfectẽ ſignificando, & in gratiam ꝑfectam conferendo, & etiam quantum ad extenſionem, ſcilicet quantum ad multitudinem ſacramentorum, quæ ſic declaratur. Sicut in uita naturali primum eſt generatio,deinde ſequitur nutritio, & corroboratio, & ſanitatis perditæ recuperatio. Et hæc quattuor ad quamlibet ꝑſonã ſingularẽ requirũtur. Pręter hęc autẽ requiritur aliquid pertinens ad communitatẽ,quo ui deli-

3. 4.d.2. q.1.

delicet aliquis cõſtituatur in gradu neceſſario ad aliquem actum neceſſarium communitati. Ita ſpiritualiter ad perfectionem uitę ſpiritualis completam extenſiue, oportet eſſe aliquod adiutorium, pertinens ad generationem ſpiritualem: Et ſecundo aliquod pertinens ad nutritionem: Et tertio pertinens ad roborationẽ. quarto ad reparationẽ poſt lapſum. Præter aũt hæc, quito requiritur aliquid, quo exiens finaliter præparetur, quia uita iſta ſpiritualis, q̃dã uia eſt, ordinãs, ut bene uiuẽs in ea de ipſa ſine impedimento trãſeat ad uitam glorioſã. Hęc ergo quinque requirunt cuicunque perſonæ per ſe. Ad bonum autem communitatis conſeruantis iſtam legem requiritur multiplicatio carnalis, quia iſta præſupponitur bono ſpirituali, ſicut natura gratiæ. Et multiplicatio ſpiritualis aliquorum in iſta lege. Sic ergo congruum fuit ſeptem adiutoria conferri obſeruatoribus legis Euangelicæ.

4.d.2. Et hęc ſunt vt dicit Magiſter. Baptiſmus pertinens ad generationem ſpiritualem. Eucharistia ad nutritionẽ. Cõfirmatio ad roborationem. Pœnitentia ad lapſi reparationem. Extrema unctio ad finalẽ exeuntiũ præparationẽ. Matrimonium ad multiplicationẽ in eſſe naturæ, uel carnali. Et ordo ad multiplicationem in eſſe gratię, uel ſpirituali.

His premiſſis, ponenda eſt talis concl. Cõuenienter enumerantur ſeptem ſacramenta nouæ legis, patet ex dictis. *Co.* 1.

1. Ad primum ar. dicendum, ꝙ licet in eucharistia cõtineatur totus Chriſtus, qui eſt auctor omnis gratiæ, non tamẽ ibi continetur gratię plenitudo uirtute ſacramenti ad omnem effectum, ſed ad effectum cibationis tantum.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ licet multiplicatio ſacramentorum, quæ ſũt ſigna tantum ſit onerosa, non tñ eorũ, quæ gratiam conferunt. Vnde dicit Bonau quod opus diuinũ debet habere facilitatem in ſignum potentię, & congruitatẽ in ſignum ſapientię, & utilitatem in ſignum bonitatis, licet autẽ via eſſet facilior in uno, non tamen ita congrua.

3. Ad tertium dicendũ, quod antecedens verum eſt de ſigno quod præfigurat tantum veritatem futuram, & non de eo, quod exibet eam preſentẽ.

Finis ſecundæ partis.

SE-

SEQVITVR III. PARS.

Vtrum diffinitio baptiſmi ſit bene data.

Scot.4.d.3.q.1.

POſt quam in ſecunda parte principali huius tractatus viſum eſt de enumeratione ſacramentorum nouæ legis, reſtat in hac tertia parte agere de ſingulis eorũ in ſpeciali. Et primo de baptiſmo. Vbi primo quæritur. Vtrum diffinitio baptiſmi quam ponit Magiſter ſit vera. Baptiſmus ē tinctio, id ē ablutio corporis exterior facta in aqua ſub forma uerborũ p̃ſcripta.

4.d.2.

1 Arguitur, quod non, quia pars non prędicatur de toto, ſed ablutio eſt pars ſacramenti baptiſmi, quia ſecundum Aug.i.q.primi diſt.1. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum, igitur.

Contra eſt auctoritas Magiſtri. Notandum, quod materiale ſacramenti baptiſmi proximum, & immediatum, ſuper quo immediate fundatur reſpectu ſigni quod ē formale in baptiſmo, non eſt aqua ipſa, ſed magis ablutio in aqua, talis enim ablutio magis propriè, ſignificat ablutionem animę. Si ergo totũ materiale ſacramenti baptiſmi ſit ablutio ipſa, ita quod uerba non ſint pars materialis, licet non ſit perfectum ſacramentũ, niſi concurrentibus uerbis, ſic uera eſt illa prædicatio. Baptiſmus eſt tinctio, uel ablutio. Si autē ipſa ablutio non ſit totũ materiale baptiſmi, ſed pars tm̃, & verba ſint alia pars materialis, ſicut magis uidet̄ ꝓbabile, & ſecũdũ mētē Aug. tũc nõ uidet̄ iſta p̃dicatio faciliter, ſuſtineri, qa.ſ. baptiſmus ē ablutio, quia pars integralis nõ p̃dicat̄ de toto in recto, ſm aũt hãc viã, uidelicet ponendo, ꝙ uerba ſint pars fundamenti, ſic põt deſcribi. Baptiſmus quãtũ ad ſuũ formale cõcernendo tm̃ materiale ſuũ. Baptiſmus, ē ſacramenta ablutioni animæ a peccato, cõſiſtēs in ablutione corporis hĩnis aliqualiter cõſentiētis, facta ab alio, ĩ aqua cum uerbis certis ſimul ab eodem abluente cum debita intentione prolatis.

His præmiſſis, ponenda eſt talis conclu. Ponendo, quòd ablutio circunſtantionata ſit tota materia baptiſmi, conueniens ē diffinitio poſita a Magiſtro. Non aũt ponendo totum fundamentum baptiſmi ſi- Con.

ſimul conſiſtere in ablutione, & uerbis, & quod bene poſſibile eſt, non obſtante unitate baptiſmi, cum ſit relatio rationis, patet ſatis ex dictis.

1. Ad arg etiã patet ex dictis.

Vtrum hæc ſit forma baptiſmi, Ego baptizo te, &c.

Sco. 4. d.3.q.2. Tho. 3.p. q.66. art.5. Dur.4.d.3.q.1.

SEcundo quæritur. Vtrum hæc ſit forma baptiſmi. Ego baptizo te in nomine patris, &c.

1. Arguitur, quòd nõ, primo. Cuiuſcunque habentis formam, & materiã forma eius eſt in materia, ſed hæc uerba non ſunt in aqua, nec in ablutione. igitur.

2. Secundo. Si iſta ẽ forma aut vt uera aut vt falſa non ut falſa, quia nihil falſitatis eſt in ſacramẽtis ueritatis. nec vt uera, quia ueritas eius ſequitur ordine naturæ collationem ſacramẽti baptiſmi, ueritas .n. orationis ſequitur eſſe eius ꝙ ſignificatur per ipſam.

3. Tertio Secundũ Priſcianũ verbum primę perſonæ dat intelligere nominatiuum ergo debet ſufficere (baptizo) nõ dicendo ego.

4. Quarto. Auguſt. v. de tri. c. vii. Idem eſt patrem eſſe, & genitorẽ eſſe, ergo æquivaleret ſi diceretur (in noĩe genitoris, & geniti) ſicut (patris, & filii.)

Contra habet extra de baptiſmo, & eius effectus. c. Si qs. Si quis puerũ ter in aqua merſerit, & in nomine patris, & filii & ſpiritusſancti, & nõ dixerit. Ego batizo te in nomine patris, & filii, & ſpiritus ſancti amen: nõ eſt puer baptizatus. Primo notãdum, quòd ſecundum Scot. propriè loquendo de forma prout eſt altera pars compoſite, forma ſacramenti eſt ipſa relatio ſigni qua formaliter eſt tale ſacramentum & materia eſt tantũ illud fundamẽtum iſtius relationis. Veruntamen ſi in fundamento illo ſint plura ex quibus aliquo modo ſit ſacramentum, & alterum ſit quaſi primum, & determinabile. Alterum uero quaſi poſterius, & determinatio pręcedentis. Primum poteſt dici materia, & alterum forma. Materiæ enim eſt pręcedere ſm originationem, & determinati, formæ autem ſequi, & determinare, ſimiliter ꝙ eſt principalius, & actualius poteſt dici forma reſpectu potentialioris. Ad propoſitum. In fundamento relationis baptiſmi cõcurrunt ablutio, & verba, ſiue tanquam partes fundamenti

ſe.

ſecundum unam opinionem, ſiue tanquam fundamentum, & circunſtantias fundamenti ſecundum aliam. Si primo modo, pars principalior in ſignificando ſunt uerba, quia ſecundum Aug. lib. de doctri. Chriſtiana, uerba inter hies obtinuerunt principatum in ſignificando. Si autem ſecundo modo uerba ſunt determinatiua, reſpectu ablutionis,& ſiue ſic,ſiue ſic, patet, ꝙ uerba ſunt ſpiritualiora ablutione, aut alio ſigno uiſibili, ideo ſecundum iſtas methaphoras dicuntur forma. Secundo notandum ſecundum eundem Scot. ubi ſupra, quòd in ſacramentis eſt aliquid neceſſarium dupliciter. Vno modo ſimpliciter ex parte ſacramenti, ſine quo uidelicet non eſſet ſacramentum. Alio modo ſecundum quid, ex parte miniſtri, ſine quo uidelicet, miniſter diſpenſando ſacramentū peccaret. Hoc autem ſecundo modo forma neceſſaria in baptiſmo in tota Eccleſia Romana eſt illa, quæ poſita eſt in titulo quæſtionis, illam enim impoſuit Eccleſia Romana ſeruandam miniſtris. Apud Græcos uero forma talis eſt. Baptizetur ſeruus Chriſti in nomine patris,& filii,& ſpiritusſancti amen. Loquendo uero de forma neceſſaria ex parte ſacramenti, dicendum, ꝙ non eſt eadem quantum ad omnia uerba cum prædicta forma uidelicet. Ego baptizo in nomine patris, &c. quod patet, quia Græci ſub alia forma baptizant, & tamen baptiſmus apud eos habet efficaciam ſicut apud nos. Tertio notandum ſecundum eūdem Sco. quia in prædicta forma ſunt aliqua uerba principaliter ad eam pertinentia,& aliqua non principaliter. Illa .n. forma exprimit miniſtrum, actum, & ſuſcipientem. Non eſt autem neceſſarium miniſtrum exprimi, quia nō eſt in uerbis Chriſti Math. vlti. Alia uero duo neceſſe eſt exprimi, licet alio modo exprimi poſſint. Poſſet enim actus exprimi uerbo alterius modi, quàm indicatiui, & ſuſcipiens uocabulo alterius perſonę, ꝙ ſecundæ. Ratio autem huius neceſſitatis ſumitur ex illo uerbo, Math. vlti. Baptizantes eos, &c. Vbi exprimitur actus, & ſuſcipiens. Quarto notandum ſecundum Scot. vbi ſupra, quòd ſicut ſecundum Philoſo. quadruplex eſt mutatio, ſcilicet ſecundum ſubſtantiam, qualitatem, quantitatem,& vbi, ſic in iſtis uerbis poteſt fieri quadruplex uariatio

5. Phiſ. t. c. 7.

riatio uidelicet ſecundum ſubſtantiam alia uerba ponendo pro iſtis, ſecundum quantitatem apponendo, uel ſubtrahendo, ſecundum qualitatem, auferendo aliquam terminationem, requisitam ad congruam locutionem, & ſecundum ubi tranſponendo. De quacunque autem iſtarum uariationum dicendum, quod si uarians intendit uti uerbis quibus utitur tanquam forma baptiſmi præciſa, non baptizat, quia deficit intentio utendi uerbis, quibus utitur tanquã forma Eccleſię. Intendit .n. uti uerbis illis aliqualiter uariatis, tanquam forma præciſa baptiſmi, ſupponendo uero quod non deficiat intentio, uidendum eſt ex parte uerborũ in ſe, quę iſtarum uariationũ ſtare poſſit, cum forma, & quod non. De prima igitur uariatione dicendum, quòd poteſt intelligi dupliciter, uel quod aliquod uerbum aliud ſecundum quid ponatur loco alicuius uerborum, puta alia uox ſub eadem ratione ſignificans, uel aliud uerbum ſimpliciter, ſcilicet alia uox, & aliud significatum habens. Et hoc iterum dupliciter, quia uel habet significatum omnino diſparatum, uel eſt significatum habens in re idem ſubſtractũ. Et hoc dupliciter, uel exprimit diſtinctè tres perſonas ſub aliis rationibus, uel illæ perſonæ ſignificãtur implicite. Et hoc dupliciter, uel in toto collectiuo, ſicut in hoc nomine trinitas, uel in quodã importante perſonas ſecundũ correſpondentiam effectus ad cauſam, ſicut importantur per nomen Chriſti. Hoc enim nomen ſignificat filium ſecundum naturam humanam, qui unctus eſt, & dat intelligere patrem a quo unctus, & ſpiritum ſanctum, quo unctus eſt. De primo autem, quando uidelicet eſt nomen aliud ſecundum uocem tantũ, patet, quia manet eadem forma, quia in qualibet lingua poteſt fieri baptiſmus. De ſecundo autem, ſcilicet, quando eſt aliud nomen habens ſignificatum omnino diſparatum, patet, quia omnino forma nõ ſeruatur. De tertio autem uidelicet de nominibus ſignificantibus proprietates, & nõ perſonas, ut genitor. Dicendum, quod non ſeruatur in eis forma, quia Chriſtus uoluit perſonas nominari nominibus perſonarum. De quarto, ſcilicet de nomine Trinitatis dicendum etiam, quòd non ſeruatur forma, quia Chriſtus uoluit explicitè tres perſonas exprimi. De quinto autem .ſ. de no-

nomine Chriſti, patet, quia aliquando fuit licitum baptizare. Actuum 19. & 10. Sed an modo aliquis eſſet baptizatus ſi ſic baptizaretur; dicendum primo, quod ſic baptizans peccaret mortaliter in fringendo legem Chriſti baptizando in illa forma communi. In noie patris, & filii, & ſpirituſancti. In qua quidé lege, licet diſpenſauerit pro tempore primitiuę eccleſię, qa fuit rō diſpenſandi, ut diuulgaretur nomen Chriſti, tñ illa ratione ceſſante, ceſſauit diſpenſatio Secundo dicendum, quòd dubium ē, an talis eſſet baptizatis. Circa quod tale remedium habendum eſt ſicut, & in aliis dubiis, ꝙ baptizetur iſtis uerbis præmiſſis. Si baptizatus es nō te baptizo, ſed ſi non es baptizatus, ego te baptizo, In nomine patris, & filii, & ſpirituſſancti. Et uniuerſaliter in oībus dubiis ſunt tres maximè obſeruādæ. Prima eſt, ſi poſſibilitas adeſt, tutiſſima uia eſt eligenda. Secunda ſi nō adeſt poſſibilitas, uia tutiſſimę proxima eſt tenēda. Tertia eſt, ceſſante impoſſibilitate cautè ſupplendum eſt qđ omiſſum fuerat. De ſecūda aūt uariatione prīcipali, ſcilicet, ſm quantitaté, dicēdum, ꝙ ſi addatur aliquid repugnans uerbis principalibus, uel diminués illa nihil fit, quia non ſeruatur debita forma. Verbi gratia Si dicatur. In nomine patris maioris, & filii minoris. Si etiā interponatur aliqua alia conditio, ut pote ſi ego ſum Epiſcopus, ego te baptizo, &c. Vel ſi oratio diſiungatur, ut ſi dicatur, In noie patris cogniti uel opinati, &c. Vel ſi ponatur alia ratio diſiunctiua eſt contra rationem formæ, quia diſiunctiua non ponit determinate alteram partem. De interpoſitione autem ſi interrumpat unitatem debitam formę non manet forma, quando uidelicet eſt longa interpoſitio. De ſubſtractione uero iam dictū eſt, quòd ſi ſubſtrahatur uerbū aliquod de principalibus. Si autem ſubſtrahatur aliqua ſyllaba per ſincopam, nòn propter hoc deſtruitur forma. Non enim Deus, uoluit determinare hominem ad uerba in ſacramentis proferenda ultra illum modum quo uerba ſufficiunt ad exprimendum conceptum, ſufficiunt aūtem cum ſincopa. Hoc tamen multum eſt cauēndum in uerbis ſacramentalibus: De tertiā autem uariatione principali, ſcilicet ſecundum qualitatem quantum, uidelicet ad terminationes dictionum.

num. patet per illud.c.Retulerunt, de conſe.diſt.4.Vbi Papa reſpondet de Sacerdote qui baptizauit. In nomine patria, & filia, & ſpiritua ſancta, quòd ſi hoc fecerit ex imperitia linguæ latinę, non intendens inducere errorem, uera baptizauit. Quòd intelligendum eſt, quando eſt talis incõgruitas in fine dictionis quę non prohibet quin poſſit capi conceptus ſignificatus per dictionem. De quarta uero uariatione principali, ſcilicet ſecundum ubi. Dicendum, ꝙ aliqua trãſpoſitio omnino variat ſententiam orationis, vt ſi diceretur. Ego patris baptizo te in noĩe filii. Et iſta trãſpoſitio ĩpedit. Alia ãt trãſpoſitio in qua trãſpoſita tenent quaſi eandẽ virtutẽ, vt ſi diceretur. In noĩe filii, & patris, &c. Et iſta nõ impedit, quia licet congruũ ſit ſeruare ordinẽ proferẽdo perſonas, & neceſſariũ ſit quantum ad miniſtrum tamen nõ uidetur neceſſarium ex parte ſacramẽti, quia perſonæ quocunque ordine nominante ſunt vnũ efficiens principale in baptiſmo, & vt ſic inuocantur.

Con.1. His præmiſſis, põnẽda eſt talis cõcluſio. Hęc forma baptiſmi. Ego baptizo te, in nomine patris, &c. eſt omnino obſeruanda in eccleſia Romana neceſſario ex parte miniſtri, licet non ex parte ſacramenti. patet ex dictis.

Ad primum argumentum, patet ex primo notabili. 1.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ verba aliqua materialiter ſumpta poſſunt eſſe forma in aliquo ſacramento. Vel dicendum, quòd oratio eſt uera nõ pro tempore prolationis, ſed pro ultimo inſtanti, ſicut inferius dicetur in materia de Euchariſtia. 2.

Ad tertium dicendum, ꝙ illud pronomen (ego) nõ ẽ ſimpliciter de neceſſitate formę. 3.

Ad quartum dicendum, ꝙ Augu. ibi intelligit, ꝙ idẽ eſt genitor, & pater quantum ad hoc quòd eſt dici ad alterũ, ſed non ſunt idẽ q̃tum ad primum conceptum ſignificatũ utrobiq;, quia pater ſignificat primo, & per ſe ſuppoſitũ in natura diuina genitor aũt ſignat primo, & ꝑ ſe ꝓprietatẽ. 4.

Vtrum ſola aqua ſit conueniens forma baptiſmi.

Scot. 4.d.3.q.4. Tho.3.p.q.66. ar.3. Dur.4.d.2.q.4.

TErtio q̃ritur. Vtrũ ſola aqua puta naturalis, ſit cõueniẽs materia baptiſmi.

Arg.

1. Arg. quòd non, quia aqua artificialis habet eadem accidentia cum aqua naturali, puta humiditatem, & perſpicuitatem, & huiuſmodi.

2. Secundo. Aqua artificialis eſt ſubtilior elemẽtari, ergo nõ ẽ aliquod mixtũ ergo eſt elemẽtũ, & nõ niſi aqua: igiť.

3. Tertio. Aqua naturalis ex ſecundo Metheorum eſt ſubtilior aqua vſuali, ergo non poterit aqua uſualis eſſe materia baptiſmi.

Ioan.3. Contra. Ioan.3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, &c. Notãdum ſecundum Scotum, ꝙ materiale proximum in ſacramento baptiſmi, eſt ablutio viſibilis, non quidem ablutio quaſi formalis, quę eſt ipſe contactus corporis ab aqua, ſed ipſa ablutio effectiua facta ab aliquo abluente. Nec oportet, quòd ſit ablutio mouens ſordes a corpore, ſed ſufficit lotio in communi dicta corporis ab aqua alio hoc agente. Aqua autem eſt materia remota. Et huius ratio non eſt alia niſi, quia ſic inſtitutum eſt, ut patet Ioan.3. Quare autem ſic inſtitutum eſt, ſunt aliqua congruẽtia, quia videlicet aqua eſt frigida, fluida, lucida, & communis. Baptiſmus autem reprimit ardorem concupiſcentiæ, & ordinatur ad flectendum rigorẽ inobedientię, & ad illuminãdum claritatem fidei diuinę, & communis eſt omnibus ſaluari uolentibus.

Con.1. Hoc præmiſſo ponẽda eſt talis concluſio. Aqua naturalis, & pura eſt cõueniens materia remota baptiſmi non autem aqua artificialis, aut impura. Prima pars patet ex dictis. Secunda pars probať, quia aqua artificialis eſt alterius ſpeciei ſimpliciter ab aqua naturali, habet enim a tota ſpecie, alias proprietates naturales. Pro tertia vero parte concluſionis notandum ſm Scot. ꝙ impuritas in aqua poteſt intelligi duobus modis. Vno modo propter mixtionem ſm iuxtapoſitionem, vt aqua lutoſa dicitur impura, & hæc impuritas non prohibet quin ſit materia baptiſmi, dum tamẽ non impediat quin ſit cõueniens ad lauandum, quia uidelicet adhuc eſt aqua fluida. Alio modo, poteſt eſſe impuritas per alterationem extra ſpeciem aquæ, & ſic omnino nõ eſt materia baptiſmi.

1. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ & ſi habeat aqua ſimilia accidentia hẽt tñ a tota ſpecie aliquod diſſimile, vel plura.

2\. Ad ſecundum dicendum, ꝙ licet aqua artificialis uideatur ſubtilior ratione uirtualitatis actiuæ, per quam magis penetrat, non tamen ratione ſimplicitatis.

3\. Ad tertium dicendum, ꝙ non valet conſequentia, quia aqua vſualis non eſt alterius ſpeciei ab aqua naturali.

Vtrum paruuli baptizati recipiant affectum baptiſmi. Sco. 4. d. 4 q. 2.

QVAESTIO IIII.

QVarto queritur. Vtrum paruuli baptizati recipiant effectum baptiſmi?

1\. Primo arg. ꝙ nõ, quia Marci vlt. dicitur. Qui non crediderit cõdemnabitur, ſed paruulus nõ põt credere nec etiam habere fidem, cũ fides ſit ex auditu. vt habetur ad Rõ. 10. Paruuli autem non poſſunt accipere fidem, igitur.

Item nullus recipit gratiã a Deo niſi aliquo modo ſibi coniungatur, ſed prima coniunctio ad Deum, eſt per fidé, ergo non habenti fidem non datur gratia in baptiſmo, ſed paruulus nõ habet fidem ante baptiſmum; ergo non datur ei gratia in baptiſmo.

Enchi. lib. 1. Contra. Aug A paruulo recenter nato vſq; ad decrepitum, ſicut nullus prohibetur a baptiſmo, ita nullus eſt qui non moriatur peccato in baptiſmo, ſed nullus moritur peccato, niſi recipiat gratiam, igitur. Notãdum, quod error Pelagii fuit, quod paruuli non heãt originale peccatum, & ideo non ſunt baptizandi. Sed improbatio iſtius erroris ſatis, patet ex his, quę dicta ſunt in tertio tractatu de peccato originali.

Con. Hoc pmiſſo poneda eſt talis cõcl. Paruuli ſunt baptizãdi, & per baptiſmũ infundit eis gratia. Prima pars probatur per Aug. lib. de fide ad Petrum. Firmiſſime tene paruulos qui ſine ſacramẽto baptiſmi trãſeunt ęterno ſupplicio eſſe puniendos, quia originale peccatũ carnali cõceptione cõtraxerunt. Secũda pars patet per auctoritaté Aug. in Enchi. ſupra poſitã arguẽdo in oppoſitũ. Itẽ efficacius eſt ſacramentũ baptiſmi q̃ circunciſio, ſed circũciſio ſic remouebat culpã, ꝙ cõferebat gratiã, vt patet ex ſupdictis igit.

1\. Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ licet paruuli nõ habeãt actũ credendi, poſſunt tñ habere habitũ. Præterea dicendũ, ꝙ illud euangelicum, qui non crediderit, &c. debet intelligi de

gi de adultis, Et cũ pꝛobaẽ, ꝙ paruuli non habent fidem, eo ꝙ fides eſt ex auditu. Dicendũ, ꝙ illud Apoſtoli eſt intelligẽdum de fide acquiſita, aut ẽt de fide accepta ꝓ actu credendi, & non de fide infuſa. Et ſi iterum inſtetur, ꝙ habens habitum põt uti eo cum uoluerit non impeditus, ſed paruulus baptizatus non põt exire in actũ fidei, igitur. Dicẽdum, ꝙ maior eſt principaliter intelligenda de habitibus acquiſitis, qui habilitant ad opus. Habitus autem infuſi ponuntur in anima ad eã decorandũ, & cõfigurãdũ Deo.

2\. Ad ſecundum dicit Sco. ꝙ nulli de facto daẽ gratia niſi per aliquã cãm meritoriã quę meretur coniũctionẽ eius primã cũ Deo. Et hæc cauſa meritoria eſt Chriſtus, ſed præter iſtam non oportet dare aliquã cauſam intrinſecam ĩ recipiente qua coniugaẽ Deo antequam recipiat gratiam.

Vtrum paruulus in utero poſſit baptizari.

Sco. 4. d. 4. q 5.

QVAESTIO V.

Qvinto quæritur. Vtrũ paruulus in utero poſſit baptizari?

Arg. ꝙ sic, quia filius paruulus in utero põt liberari a ſeruitute tpali ex manumiſſione matris, ergo, & a ſpũali. 1.

Contra. Dicit Iſidorus, ꝙ qui natus ẜm Adam non eſt, renaſci ꝑ baptiſmum nõ põt. Notandũ, ꝙ aliqui dicunt ſicut Petrus de Tarantaſia, ꝙ quia paruulus in utero matris, coniunctus eſt cauſæ corruptionis ſuæ, iõ mundari nõ poteſt. Sed contra hoc arguit Sco. ꝙ licet paruulus in utero matris ſit ei coniunctus localiter, tñ eſt diſtinctus ab ea perſonaliter. Diſtinctio aũt ꝑſonalis ſufficit ad diſtinctionem ẜm peccatũ & non peccatum. Item ex hoc ſeq̃retur, quod paruulus in utero matris nõ poſſet habere baptiſmũ ſanguinis uel flaminis, quorũ utrũq; ẽ falſum. Quòd de baptiſmo flaminis patet Hier. i. de Hieremia. Et Lucę. i. de Ioã. Baptiſta. De baptiſmo aũt ſanguinis patet, quia ſi quis ꝑſequiẽ matrẽ grauidã eadẽ de cã perſequiẽ paruulus ĩ eius utero, ergo ſi mater occiditur ꝑꝑ iuſtitiã, ſimiliter, & paruulus. Si aũt paruulus ẽt extra uterũ nõ baptizatus ꝓ iuſtitia uel fide occideret, habere baptiſmũ ſanguinis; ergo rõnabile ẽ dicere, q ẽt occiſus ĩ matris utero ꝓ ſimili cã,

4. d. 4. q. 3.

Ier. 1.

Luc. 1.

 ha

habeat baptiſmũ ſanguinis.

Con.4. His præmiſſis, ponenda ẽ talis concluſio. Puer exiſtens ĩ vtero matris ſm omnes ſui partes baptizari nõ põt. Apparens vero extra uterũ ſm aliq̃ partẽ baptizari põt. Prima pars probať a Sco. qa baptiſmus ẽ ablutio ĩ aqua, ſd paruulus ſic in vtero matris lauari nõ põt, quia nõ põt ĩmediate tãgi ab aqua Et ex hoc ſequiť, ꝙ paruulus corio inuolutus, ita ꝙ aqua nõ tangeret corpus eius non eſſet baptizatus, ſimiliter proiectus de ponte non eſſet baptizatus, quia hoc nõ ẽ ordinatum ad vitã, uel lotionem, ſed ad mortẽ. Secunda pars probatur ab eodẽ, quia ĩ qualibet parte corporis eſt anima tota. Eſt tamen diſtinguẽdũ, qa aut apparet pars principalis, vt caput, & tunc ẽ ſimpliciter baptizatus, nec oportet ipſum ſi naſcať baptizare, aut apparet pars minus prĩcipalis, puta manus, uel pes, & tũc ſi naſciť viuus, ẽ ſub cõditione baptizandus, qa in illa parte nõ ſunt omnes ſenſus, ſicut ĩ capite. De tali aũt ſi non naſcať viuus, credẽdũ eſt, ꝙ Deus ſuppleat id ꝙ impotentia ĩpedit, vnde talis ſepeliẽdus ẽ ĩn terra benedicta.

1. Ad argum dicit Scotus, ꝙ quãtũ ad ſeruitutem tẽporalẽ, filius dum eſt in vtero, nõ ẽ diſtinctus a matre. Non .n. habet dominus dominiũ in paruulo, niſi quia in matre, ſed q̃tum ad ſeruituten, uel libertatem ſpiritualem non eſt ſimile, quia reſpiciunt diſtinctionem perſonarum.

Vtrum adultus non conſentiens, poſſit recipere effectum baptiſmi.

Scot 4.d.4.q.4.

QVAESTIO VI.

SExto quæriť. Vtrũ adultus non conſentiens poſſit recipere effectũ baptiſmi?

Arguitur, quòd non, quia ſi in baptiſmo fit quoddam uotum abrenunciandi Sathanæ, & adhærendi Deo, ſe nullus inuitus uouet, igitur. 1.

Contra. Diciť extra de baptiſmo, & eius effectu. c. Maiores, quam terroribus uiolenter attrahitur, & ne detrimẽtum incurrat baptiſmi, ſuſcipit ſacramentum talis, ſicut & ille qui ficte accedit caracterem ſuſcepit chriſtianitatis impreſſum. Et ipſe tanquam conditionaliter uolens, licet abſolute non velit cogendus eſt ad obſeruantiã fidei chri

ſtianę. Notandum, quod Sco. ſic diſtinguit de adulto. Aut non utitur ratione, nec unq̃ fuit vſus, vt fatuus, & furioſus a natiuitate, aut non utitur nunc ratione, tamen qñque eſt vſus, aut tertio nũc actualiter vtitur ratione, & tunc poteſt intelligi non conſentiens dupliciter vel negatiue, quia nõ habet actualiter conſenſum. Et cõtrarie, quia habet actualem diſſenſum. Et hoc dupliciter. Quia vel ſimpliciter diſſentit, aut ſm quid. Et intelligendũ eſt ſimpliciter, quod ille, qui vt fugiat aliquod incõmodũ vult licet ſm quid ſit nolens, hoc eſt ſub cõditione nolens, qa videlicet nolet ſi poſſet alio modo vitare incommodum.

Con. 1. His præmiſſis, ponenda ſunt quatuor concl. Prima ẽ. Adultus non vtens ratione, nec vnq̃ vſus, & ſic nõ cõſentiens negatiue, ſi baptizet̃ recipit effectũ baptiſmi. Patet, quia idem eſt iudicium de ipſo, & de paruulo, nulli enim Deus excludit remedium ad ſalutem. Dicit tamen Scotus, quòd ſi ſperet̃ aliquando uſurus rationem expectandũ eſt tẽpus illud, niſi immineat periculum, ut cum maiori reuerentia ſuſcipiat ſacramentũ.

Con. 2. Secunda concluſio. Adultus vtens ratione actualiter non conſentiens, ſed contrarie diſſentiens tam ſimpliciter, quam ſecundũ quid non recipit ſacramentum, patet, quia Deus ꝑ Sap. di. Prouer. iii. Fili prębe mihi cor tuum, Prou 3. non enim vult aliquem omnino inuitum aſcribi familię ſuæ. Eſt tamen aduertendum ſecundum Scotũ, quod quantum ad iudicium eccleſiæ iudicantis tantum de manifeſtis, & eum qui tacet conſentire præſumentis, non reclamans proteſtando, uidelicet ſuum diſſenſum, cogetur ad obſeruantiam religionis chriſtianę, nec ĩ hoc fit ei iniuria, quia minus malum eſt ſibi, quòd inuitus ſeruet legem chriſtianam quam ꝙ impune permittat̃ agere cõtra eã reclamãs vero non coget̃.

Con. 3. Tertia concl. Adultus ratione vtens ſm quid diſſentiens, ſed ſimpliciter conſentiens in ablutionẽ eo modo qua illã intẽdit facere Eccleſia, ſimpliciter recipit ſacramentũ, quia ſimpliciter ẽ uolens, licet ſm quid nolens. Vnde ceſſante diſſenſu illo ſecundũ quia non eſt iterum baptizandus. Et conformiter ad iſtas duas ultimas concluſiones dicẽdũ eſt de adulto nũc non vtente rõne, q ta

men aliquando eſt uſus,quia ſicut dicit Scot.nūc ſupponit habitualiter conſentiens,vel diſſentiens ſecundum quòd habuit actualiter in ſanitate ante impedimentum vſus rationis immediate.

Con.4. Quarta concluſio. Adultus ratione vtens, non conſentiens negatiue tantum,recipit ſacramentum Probat Scot. quia noluit Deus obligare hominē ad īpoſſibile, vel ad nimis difficile, nūc aūt nō diſtrahit, uidet nimis difficile hoīni ꝑ ſtatu iſto,ergo &c.

1. Ad argum.dicendum,ꝙ & ſi adultus baptizandus ex uoto intendit renunciare diabolo, & pōpis eius, tñ illud uotum præcedens ſuſceptionem babtiſmi,non eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed tātū ꝑtinens ad eius ſolenniatē.

Vtrum adultus fictus recipiat effectum batiſmi.

Sco. 4.d.4.q.5. Tho.3.p.q.69. art.10.Dur.4.d.4.q.4.

QVAESTIO VII.

SEptimo queritur. Vtrum adultus fictu recipiat effectum baptiſmi.

1. Arg.ꝙ ſic,quia dicit Apoſt. Quot quot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtū induiſtis, ſed nullus induit Chriſtum, niſi accipiendo gratiam qua fiat conformis Chriſto. igit.

Cōtra.Dicit. Auguſti.lib. de potentia.Omnis qui iam uoluntati ſuæ arbiter conſtitutus eſt qñ accedit ad ſacramētū fidelium,niſi pœniteat eum veteris vitæ nouā non pōt inchoare. Notandum ꝙ ſicut dicit Scotus, fictus dicit eſſe,qui aliquid oſtēdit exterius,& habet aliud interius. Pōt igitur aliquis in ſuſcipiendo baptiſmū,fictus eſſe dupliciter. Vno mō,quia oſtendit ſe uelle ſuſcipere illam ablutionem eo modo quo intendit eccleſia eam conferre, & tamen habet oppoſitū in animo. Alio modo oſtēdēdo ſe eſſe diſpoſitū ad recipiendū ſacramentum, & tñ eſt indiſpoſitus interius,quia uidelicet non habet rectam fidem,uel habet peccatū mortale,tunc in actu, vel præteritū, de quo nullo mō atterit.

His premiſſis,ponenda ē talis concl Fictus primo mō non recipit ſacramentum.Fictus vero ſecūdo mō ſacramētū quidē recipit,ſed nō gratiā ſacramēti.Prima pars patet,quia talis ſimpliciter eſt nolens reſpectu ablutionis ſacramentalis,ideo recedente Con.1.

te fictione eſt baptizandus. Compellendus tamen eſt ab eccleſia ſeruare legem Chriſti. Secunda pars patet, uidelicet, quod fictus ſecundo mõ recipiat baptiſmũ, qa itẽdit recipere, quod eccleſia intendit conferre, ideo ſuſcipit ſacramentum baptiſmi exterius, & caracterem interius, vt dicitur extra de baptiſmo, & eius effectus. c. Maiores. Vnde talis, recedente fictione, non eſt rebaptizandus. Tertia pars, uidelicet, ꝙ talis ſic fictus non recipiat gratiã ſacramenti, Patet, quia Deus nõ iuſtificat nolẽtẽ ſm illud Augu. Qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te. Talis aũt, qui habet actualiter obicem contra gratiã diſſẽtit ipſi gratiæ, igitur. Vnde de tali intelligit illud Sap. i. Spiritusſanctus diſciplinæ effugiet fictũ. Recedente tñ tali fictione per veram pœnitẽtiã uirtute baptiſmi, recipit gratiã delentem omnem culpã, & oẽm pœnam ſatisfactoriã dẽpta pœna illius peccati, quod fuit cã fictionis, pro quo pęnitencia imponenda, nec ex hoc importat cõmodũ cũ in tẽpore intermedio ꝑficere potuerit ad melius. Ad ar. dicit Sco. ꝙ oĩs baptizatus ĩduit Chriſtũ inquãtũ ad hoc, ꝙ Chriſti familię aſcribit, ſed nõ ĩduit Chriſtũ ꝑ charitatem, & gratiam. Et primũ quidem indumentum põt dici cõe oĩbus de familia. Secũdũ uero ẽ indumẽtũ filiorum, uel põt dici, ꝙ iſte nõ ẽ baptizatus in Chriſto, ſed ĩ Chriſti nomine tãtũ.

Vtrum iam iuſtificati teneantur ad ſuſceptionem baptiſmi.

Sco. 4. d. 4. q. 6.

QVAESTIO VIII.

OCtauo quęritur. Vtrũ iã iuſtificati teneantur ad ſuſceptio baptiſmi?

1. Primo ar. ꝙ nõ, quia nõ legit de apoſtolis, nec de beata uirgine, ꝙ fuerint baptizati.

2. Itẽ ſi iuſtificatus baptizaret fieret iniuria ſacramento, ꝙ patet, quia iniuria eſt ſacramento, quod ipſum ſit ſignũ falſum, ſed talis ſuſcipiẽs baptiſmum, facit hoc, quia caret ſignificato, quia tunc baptiſmus non dat gratiã, igitur.

Contra Ioh iii. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c. Notãdũ, ꝙ ſicut recitat Sco. glo. ſup illud Ioh. xiii. Quid locus eſt &c. Videt dicere, ꝙ apoſtoli fuerũt baptizati. Et hoc uidet ꝑbabile, quia nul-

la videtur neceſſitas, q Chriſtus cum apoſtolis in hoc diſpenſauerit. Nec per hoc fuiſſent efficaciores doctores eccleſiæ, immo minus efficaces. Similiter etiam ſupponendũ eſt de beata virgine, niſi forte cum ea Deus diſpenſauerit, quando in conceptione filii ſui habuit illam plenitudinem gratiæ, ad quam Deus diſpoſuit eam peruenire.

Con. 1. Hoc præmiſſo, ponẽda eſt talis concl. Quilibet uiator qualitercunq; iuſtificatus, niſi cũ eo Deus diſpenſet poſt baptiſmũ promulgatum per modũ pręcepti, tenet̃ ad baptiſmum. Probat Sco. Tũ quia omnes ad legem Chriſti ſunt aſtricti, ideo debent recipere ſignum Chriſti, ſcilicet caracterẽ baptiſmalem. Tum quia quilibet debet eſſe membrũ eccleſię militantis, non ſolum latenter, ſed etiam patenter, ne ſcandalizet alios.

1. Ad primum argumentum, patet ex notabili.

2. Ad ſm dicendum, q non ſit iniuria ſacramento, nec p hoc ſit, quod ſit ſignum falſum, quia vel ibi cõfertur aliqua gratia de nouo per quã augetur pręcedens, & tunc eſt ſignum practicum, vel nulla, ſi iam erat prius gratia perfecta, & tunc etiam eſt ſignũ practicum uerum nõ reſpectu gratiæ in fieri, ſed in eſſe. Et ſimiliter reſpectu ablutionis interioris, non quæ tunc ſit, ſed prius factæ.

Vtrum baptizati recipiant æqualiter effectum baptiſmi.

Sco. 4. d. 4 q. 7.

QVAESTIO IX.

Nono quęritur. Vtrum baptizati recipiant æqualiter effectum baptiſmi.

Arg. quod ſic, quia effectus baptiſmi uidetur magis depẽdere a miniſtrante, quam a ſuſcipiente, ſed nullam ſortitur inęqualitatem ex parte miniſtrantis, igitur. 1.

Contra Actus actiuorum ſunt ĩ patiẽte diſpoſito. ii. de anima, ergo in magis diſpoſito perfectius recipitur effectus. Notandum ſm Sco. q cum ad effectum baptiſmi cõcurrat cauſa principalis, ſcilicet Deus, & cauſa meritoria, vt paſſio Chriſti; & ipſe ſuſcipiens baptiſmum, ex parte cuiuſlibet iſtorum attẽdi poteſt ęqualitas, uel ĩęqualitas.

Hoc præmiſſo, ponẽdę ſũt quattuor conclu. Prima eſt. Omnes baptizati æqualiter recipiunt effectum baptiſmi Con. 1.

quan

quãtum ad culpæ originalis remiſsionem,& quantum ad caracteris impreſsioné. Primum patet, quia ęqualis eſt culpa in omnibus originalis. Secundum patet, quia ęq; perfectus eſt caracter ĩ uno, ſicut in alio,& æque perfectę impreſſus, ſcilicet indelebiliter, ut poſtea dicetur.

Con.2. Secunda concl. In recipiétibus baptiſmum poteſt eſſe inæqualitas gratiæ receptę ex parte cauſæ principalis. Probatur ſecundũ Sco. quia licet Deus diſpoſuerit regulariter cõferre gratiã in baptiſmo, ita ꝙ nulli minorem, & illam dici poſsit conferri uirtute baptiſmi, quia uirtute ueritatis illius ſigni, ſi non ſit obex in recipiente, & ex vi ſacramenti, non conferatur maior, tñ, quia Deus aliquos prædeſtinauit ad maiorem gloriam, & aliquos ad minorem, hinc eſt ꝙ aliquãdo in baptiſmo cõfertur maior gratia uni, q̃ alteri ex beneplacito diuinę uoluntatis.

Con.3. Tertia conc. Ex parte cauſæ meritorię poteſt eſſe in baptizatis inæqualitas gratię ſuſceptę. Probat Scotus, quia cum Chriſtus nouerit oẽs electos, & gloriã quam Deus diſpoſuit eis dare, potuit efficacius offerre paſsionẽ ſuã ꝓ illis qbus diſpoſuit Deus cõferre maiorẽ gloriã.

Quarta cõc. Ex parte diſpoſitionis recipientis poteſt eſſe inæqualitas gratiæ receptę in baptiſmo in adultis, non autem in paruulis, ex parte ipſorum, licèt bene ex parte miniſtrantis, vel aſsiſtentium. Primum patet, qa põt eſſe vnus adultus magis diſpoſitus per motum proprium ad ſuſceptionem gratię, quàm alius. Secũdum patet, quia paruuli nullum habet motum proprium quo diſponãtur ad gratiã. Tertiũ patet, quia in miniſtrãtibus, uel aſsiſtentibus, vel parentibus vnius, poteſt eſse maior motus propter quẽ Deus vni paruulo poteſt conferre maiorem gratiam, quã alteri, ſed hoc non virtute baptiſmi, ſed meriti. Et quo ad hoc, vt dicit Scotus magis optandum eſt puerũ baptizari a ſacerdote bono, quàm a malo. Con.4.

I. Ad arg. di. Sco. ꝙ baptiſmus plus dependet a miniſtro ad hoc, ut ſit ſacramentum, quia in eo ſimpliciter requiritur intentio non ſic in ſuſcipiente, quia quandoq; non poteſt uti ratione, ſed quo ad hoc, ut hic effectus maior, uel minor ſuſcipiatur magis depẽdet a baptizato.

Vtrum

Vtrum paruuli infidelium ſint baptizandi.

Sco. 4. d. 4. q. 9. Tho. 3. p. q. 68. ar. 10. Dur. 4. d. 4. q. 6.

QVAESTIO X.

DEcimo quæritur. Vtrũ paruuli infidelium ſint baptizandi etiam inuitis parentibus.

1. Arg. quòd non, quia aut redderentur parentibus, & tunc baptiſmus eorum eſſet in contumeliam fidei chriſtianę, quia poſtea nutrirentur in errore parentum. Aut non redderentur, & tunc fieret parentibus iniuria, quia dũ ſunt paruuli, ius hñt parẽtes ĩ eis, & iõ cõtra iuſtitiã naturalem eſſet, quòd tales pueri baptizarẽtur, & detinerentur inuitis parentibus.

Cõtra. Quilibet hõ magis eſt Dei, quàm patris carnalis, ergo non eſt iniuſtum ſi pueri infidelium Deo conferentur per baptiſmum inuitis parentibus. Notãdum, ꝙ aliqui dixerunt ſicut Tho. & Ricar. ꝙ non ſunt baptizandi filii infidelium inuitis parentibus, propter rationem adductam in pede quæſtionis. Sed cõtra hoc dicit Sco. ꝙ licet forte illa rõ concludat de perſona priuata, quod nõ poſſit paruulos infideliũ auferre, & baptizare, non tñ uidetur concludere de principe, cui in regimine Reipublicæ tales ſunt ſubditi. Nã in paruulo dominus habet maius ius dominii, quam parentes, ergo maxime debet princeps zelare, pro dominio ſeruãdo ipſius Dei, & ſic non ſolum ſibi licet, immo debet auferre paruulos a dominio parẽtũ infideliũ, & applicare eos cultui diuino. Cũ tali tñ cautela, ut parẽtes nõ ꝑ hoc inducant occidere paruulos poſtquã illud cognouęrint, immo ꝙ plus eſt credendum eſt religioſe fieri, ſi ipſi parẽtes cogerentur minis, & terroribus ad ſuſcipiẽdũ baptiſmũ, quia eſto, ꝙ nõ eſſent uere fideles in aio, tñ minus malũ eſſet eis non poſſe impune legem ſuam illicitam ſeruare quam poſſe eam libere cuſtodire.

His præmiſſis, ponẽda eſt talis concl. Poſſent paruuli infidelium licite inuitis parẽtibus baptizari, nec ultra parẽtib. reddi, patet ex dictis. **Con. 1.**

Ad argu. patet ex dictis. 1.

Vtrum ſolus ſacerdos poßit baptizari.

Sco.

Sco.4.d.6 q.1.

QVAESTIO XI.

VNdecimo q̄ritur. Verū ſolus ſacerdos cum intentione actuali poſſit aliquē alium a ſe baptizare.

1. Arg. quòd ſic, quia ſolus ſacerdos poteſt cōſecrare euchariſtiā, ergo & baptizare.

2. Secundo arg de intentione actuali, quia non minus requiritur actus interior ſacerdotis, q̄ exterior, ſed actus exterior reqritur, puta prolatio uerborum, & ablutio ſimul, ergo actus interioris intētionis actualiter requirit.

3. Tertio ar. quòd poſſit aliquis ſeipſum baptizare, quia poteſt aliquis ſibiipſi euchariſtiā dare ut patet in miſſa. igitur. Contra, ꝙ non ſolus ſacerdos baptizare poſſit de conſecr. diſt 4. Romanus dicitur. Spiritus Dei miniſtrat gratiam baptiſmi ēt ſi paganus ſit, qui baptizat. Videtur etiā, ꝙ bonus angelus poſſit baptizare, quia pōt eccleſia dedicare, ꝙ maius ē, ſicut paruit de ſancto Michaele, qui prohibuit Epiſcopo ſuam eccleſiā dedicare, quia eā dedicauerat. Primo notandum, ꝙ cum q̄ritur. An ſolus ſacerdos poſſit baptizare, hoc poteſt intelligi dupliciter. Vel de facto ſm̄ legē communē a Deo inſtitutam, & ſic quodlibet humanū ſuppoſitū habens uſum rōnis potens abluere, & uerba ſacramentalia baptiſmi proferre, baptizare pōt. Vn̄ ſequitur, ꝙ angelus baptizare non pōt, niſi ſibi committeretur a Deo, ſm̄ diſpenſationem. Alio mō de iure, & ſic ſolus ſacerdos ab eccleſia toleratus, pōt baptizare, pterq̄ā in caſu neceſſitatis, ī quo ēt de iure poſſūt alii baptizare. Secundo notādū, ꝙ ſicut dicit Sco. intentio dicitur dupliciter. Pōt .n. miniſter intēdere actum quem exercet, uel illum finem pp quē eſt exercendus. Vtraque autem iſtarum intētionū pōt hēri tripliciter. Primo actualiter, qn̄ quis habet actū elicitum reſpectu eius, quod intendit. Secundo mō habitualiter, qn̄ habet habitum, uel poteſtatē inclinātem ipſum ad talem actum, qualem pōt habere dormiēs. Tertio mō uirtualiter, quando uidelicet aliquis exercet actum in uirtute intentionis actualiter præhabitæ.

His p̄miſſis, ponendę ſunt ſex cōcl. Prima ē. Solus ſacerdos de iure pōt ſolēniter baptizare, *Con. 1.*

ptizare, ſed ſecundum legem communem a Deo inſtitutã, pôt de facto quęlibet humana perſona habens uſum rationis baptizare. Prima pars patet, quia ſolis ſacerdotibus commiſſa eſt de iure ſolennis diſpenſatio ſacramentorum tanquam miniſtris Chriſti, ad quos pertinet aliquos aſcribere ad familiam Chriſti. Secunda pars probatur, quia baptiſmus eſt ſacramẽtũ maxime neceſſitatis, ideo nõ fuit conueniens, vt arctaret̃ poteſtas baptizãdi ad perſonas determinatas, aut ad aliquem ſpecialẽ ſtatũ, immo cõueniens eſt, vt quicunq; habens uſum rõnis, & potẽs abluere, & uerba ſacramentalia proferre baptizare poſſit.

Con. ij. Secunda cõcl. In baptiſmo nõ ſufficit intẽtio habitualis, nec neceſſario requiritur intẽtio actualis, ſed ſufficit uirtualis. Prima pars patet, quia actus baptizandi eſt actus humanus, requirens aliquãdo uſum, uel actum rationis in baptizante. Secunda pars patet, quia Deus non obligauit miniſtrantem ad non diſtrahi in actu baptizandi, ſicut nec in aliis ſacramentis. Hoc .n. non eſt omnino in poteſtate homĩnis. Tertia pars ſatis ſequitur ex duabus primis, quia certũ eſt, ꝙ requiritur intentio in miniſtro, ſic videlicet, ꝙ intẽdat facere id, quod facit Eccleſia, ſiue credat Eccleſiam aliquid facere, ſiue nõ, & nõ ſufficit habitualis, nec reqrit̃ actualis, ergo ſufficit uirtualis.

Tertia concl. Oportet uerba ſimul proferri cum ablutione, uel ſimultate totali, uel partiali. patet, qa ſm Aug. oportet uerbũ accedere ad elemẽtum, & ſic eſt ſacramẽtũ. Con. 3.

Quarta concl. Nullus pôt ſeipſum baptizare. Ratio huius ẽ inſtitutio Chriſti, & hoc inſinuauit Matth. vlt. Baptizãtes (inquit) eos in alia perſona. Non .n. dixit baptizantes uos. Et ratio huius eſt, quia in baptiſmo cõtrahit̃ cognatio ſpũalis, quia baptizãs efficit̃ pater ſpũalis baptizati. Nullus aũt pôt eẽ pater ſui ipſius. Con. 4. Mat. ult.

Quinta concl. vnus pôt plures baptizare proferẽdo verba, & aſpergendo illos aqua, licet non niſi occurrente neceſſitate, hoc fieri debeat, ꝙ hoc poſſit fieri uidetur, quia probabile eſt, ꝙ Apoſtoli plures ſimul baptizabant, quia aliquãdo tria milia in die, ſicut in die Penthecoſtes, neq; oportet ſemp̱ exprimi ad neceſſitatem baptiſmi perſona baptizati in ſingulari, dicẽdo, Ego baptizo te, ſed in caſu Con. 5.

ne

neceſſitatis poſſunt plures ex primi in plurali, ceſſante ta men neceſſitate, debet ſerua ri forma Eccleſię, dicendo. Ego baptizo te, & baptizan do ſingularem perſonam.

Con. 6. Sexta conclu. Poſſunt eun dem plures baptizare quili bet dicendo uerba, & abluen do, hoc uidet probabile. Tum quia ſecundum dñm Inno. de off. miſſ. plures ſacerdotes poſ ſunt ſimul eãdem hoſtiã cõſe crare, ſicut conſecrante Papa ſimul conſecrant omnes Epi ſcopi, & præsbiteri cardina les ſibi aſtantes. Tum, quia ſi unus proferret uerba, & ab lueret cum intentione bapti zãdi, ipſe baptizaret, ergo pa ri rõne quilibet, quia nõ uide tur, ꝙ unus impediat aliũ. Et tũc poſſet dici, ꝙ materiali ter eſſent ibi plures baptiſmi, licet unus tm̃ formaliter, quia in omnibus iſtis fundatur tm̃ vnus reſpectus rõnis, qui ẽ ſi gnũ ad gratiã ſignatã. Vnde patet, ꝙ idẽ nõ eſt pluries ba ptizatus. Et ſi inſtetur, ꝙ eiuſ dẽ effectus non poſſunt eſſe plures cauſæ totales in eodẽ ordine. Dicẽdũ, ꝙ licet hoc ſit uerum de cauſis, quę ſunt rea liter, & propriẽ cauſæ, nõ tñ de cauſis miniſtralibus. Tales enim pñt eſſe plures eiuſdem effectus ſecundum beneplaci tum Dei inſtituentis.

Ad primum arg. dicendũ, ꝙ nõ eſt ſimile, quia euchariſtia nõ eſt ſacram ntum tantę ne ceſſitatis, quantę baptiſmus. 1.

Ad ſecundum neganda eſt maior, actus enim exterior re quiritur ex inſtitutione Chri ſti, non ſic autẽ interior, quia facilius diſtrahitur baptizans ab actu interiori, q̃ ab exte riori. Non ergo requiritur, ꝙ actu inſit, ſed ſufficit, ꝙ aliqñ infuerit & uirtualiter inſit. 2.

Ad tertiũ dicendũ, ꝙ non eſt ſimile. Datio.n. & mãduca tio euchariſtiæ non eſt ſacra mentum, ſed ſacramentalis. 3.

Vtrum in baptiſmo imprimatur caracter.

Sco.4.d.6 q.9. Tho.3.p.q.63. art.3. Dur.4.d.4 q.1.

QVAESTIO XII.

Dvodecimo quæritur. Vtrum in baptiſmo im primatur caracter.

Arguitur quod non, quia circunciſio nõ impreſſit cara cterem, ergo nec baptiſmus. 1.

Contra. Omne ſacramẽtũ non iterabile imprimit cara cterem, ſed baptiſmus eſt hu iuſmodi, igitur. Primo notan dũ, ꝙ ſicut dicit Scotus, tranſ ferendo 4.d.6. q.9.

ferendo uerbum ex uerbo, caracter idem ſignificat, ꝙ figura. Sed ĩ pporoſito noīe caracteris intelligunt Theologi cõiter quoddam ſpirituale impreſſum ſuſcipienti ſacramentum non iterabile. Et habet multas proprietates. Primo enim caracter eſt forma aſſimilatiua alteri habenti. Secundo eſt forma diſtinctiua a non habente, & iſtæ duæ ſunt cõmunes omni formę, vel figuræ. Tertio caracter eſt ſignum rememoratiuum ſuſceptionis ſacramenti. Quarto eſt ſignum conformatiuũ Deo. Quinto eſt ſignum obligationis ipſius recipientis ad obſeruantiam legis, cuius eſt illud ſacramentum, in quo imprimitur caracter. Sexto ē indelebilis. Secundo notandum, quòd ſicut dicit Scotus vbi ſupra, licet caracterem in eſſē animæ, probari non poſſit per rationem naturalem, neque etiam ex creditis manifeſtis, ſiue quæ ſunt explicitæ de ſubſtantia fidei. Poteſt tamen poni, quia non repugnat animæ talē habere formã. Neceſſitas autem ponendi caracterem eſt propter Eccleſiæ ſolam auctoritatem, habetur .n. extra de hæreticis. cap. Ad abolendam. Sentiendum eſt de ſacramentis Eccleſię, ſicut Romana ſentit Eccleſia. Romana autē Eccleſia uidetur ſentire caracterem imprimi animę in baptiſmo, ſicut dicit Inno.3. extra de baptiſmo, & eius effect. c. Maiores. Qui fictè accedit ab baptiſmum caracterem ſuſcepit chriſtianitatis impreſſum. Planum eſt autem, ꝙ talis gratiã non ſuſcipit. Et ibidem in fine. Tunc caracterem imprimit ſacramentalis operatio, cum obicem uoluntatis contrariæ non inuenit obſiſtentem. Tertio notandum, ꝙ aliqui dixerunt quemadmodũ Thomas, ꝙ caracter eſt forma abſoluta, quòd probant, quia acquirit per aliquã ſui mutationem, ſed mutatio nõ terminatur, niſi ad aliquid abſolut m, nec poteſt dici, ꝙ mutatio illa terminetur ad gratiam, quia baptizatur aliquis, qui non accipit gratiã, ſed tãtũ caracterem. Item caracter eſt fundamentum multarum relationũ realium, puta aſſimilationis diſtinctionis, & huiuſmodi, ſed relatio non eſt fundamentum relationis, tunc ei eſſet proceſſus in infinitum Item relatio nõ eſt principium agendi, vel patiendi, ſed caracter eſt poteſtas, & principium agēdi, uel recipiendi aliquid in Eccleſia,

ſia, puta conuenienter miniſtrandi, uel recipiendi aliqua ſacramenta. Sed iſtę rationes non cogunt. Poteſt enim ad eas reſpōderi ſecundum Scotum. Primo ad primam, ꝙ ad reſpectum intrinſecus aduenientem non eſt mutatio primo, ſed ſolum præſuppoſita mutatione in ſubiecto, uel extremo pœnes aliquid abſolutum, ſed ad reſpectum extrinſecus aduenientem poteſt eſſe mutatio primo. Ad ſecundā dici poteſt, quòd una relatio realis bene eſt fundamentum alterius, ſicut ſuper unam relationem fundatur ſimilitudo ad aliam eiuſdem ſpeciei, nec ſequitur ex hoc proceſſus in infinitum, quia aliqua eſt relatio ultima, in qua non poteſt fundari alia relatio realis. De relationibus tamen rationis bene concedendū eſt, quòd ibi poteſt eſſe proceſſus in infinitum, quia quęlibet relatio, ſiue realis, ſiue rationis, poteſt ulterius fundare aliam rationis. Ad tertiam dicendum, ꝙ caracter, propriè loquendo, non eſt potentia actiua, uel paſsiua, quia ſine caractere abſolutè loquendo, poſſet habēs caracterem agere, uel recipere quicquid agit, uel recipit, ſed pro tanto dicitur poteſtas, quia habens ipſum ex ordinatione diuina eſt idoneus adminiſtrandū aliquid, vel ſuſcipiendum. Et de tali poteſtate non oportet, ꝙ ſit forma abſoluta, ſicut patet etiam in rebus humanis. Officialis enim poteſtatem habet exequendi officium ſententiando, & tamen nullam formam ex hoc recipit abſolutam, immo nec aliquam formā realem, ſed ſolummodo volūtas inſtituentis. Non obſtantibus igitur iſtis rationibus, poteſt poni, vt dicit Scotus, caracterem eſſe tantummodo reſpectum extrinſecus aduenientem ipſi animæ a Deo immediate in ſuſceptione ſacramēti non iterabilis, ſic enim ponendo ſaluantur omnes conditiones, quę communiter attribuuntur caracteri. Sed tamen dubiū ē quomodo poſſunt caracteres diuerſorum ſacramentorum ab inuicem diſtingui. Ad quod dicit ipſe Scotus, ꝙ ſicut ponēdo caracterem formam abſolutam dicerentur diſtingui caracteres ſeipſis formaliter, ita ponendo ipſum eſſe reſpectū, licet ab aliquo extrinſeco diſtingui poſſint extrinſece, tñ formaliter ſeipſis diſtinguuntur. Et ſi quæras, quare ergo ſunt tm̃ tres caracteres? Patet ſicut dicit ipſe Scotus, in poli

tiis

tiis mundanis. Nullus .n.habet determinatum gradũ in familia regis, quia comedit, uel bibit, nec quia poſt offenſam Domini reconciliatur ſibi, nec quia multiplicat per ſonas ĩ illa politia. Nã actus iſti cõmuniter ineſſe poſſunt omnibus in quocunq; ſtatu. Sed aliũ gradũ habet aliquis quando recipitur in familia domini. Aliũ qñ ulterius proficit, & conſtituitur miles ad defendẽdam rempublicam. Alium qñ conſtituitur vt ſupremus ſub domino ad conſtituẽdum alios in gradibus determinatis. Sic in propoſito tria ſacramẽta, ſcilicet eucharistia ad nutritionẽ ſpiritualem, matrimonium ad ꝓcreationem corporalem, pœnitentia ad reconciliationẽ, in nullo certo gradu conſtituunt in Eccleſia. Sed primus gradus in Eccleſia, & quidem vniuerſaliſſimus eſt recipi in familiam Chriſti, quod fit in baptiſmo. Secũdus ſpecialis gradus cõſtituit militem ad defenſionem fidei chriſtianę, quod fit in confirmatione. Tertius cõſtituitur patrẽ, & paſtorem ad inducendum alios in Eccleſia, quod fit in ordine. Et ſicut ĩ politia mũdana non congruit illas tres dignitates iterari, ita tria p̃dicta ſacramenta iterari nõ licet, ſiue decet. Quarto notãdum ſm Sco. vbi ſupra, ꝙ ad quæſtionẽ factam dici põt, ꝙ ſicut non põt probari aliquã formã realem imprimi in ſuſceptione baptiſmi aliam a gratia, & uirtutibus, neque per rationem naturalẽ, neq; per rationem euidentem ex creditis manifeſtis. Ita probari non põt caracterẽ ſi ponatur forma realis eſſe formam realem abſolutam, uel reſpectiuam, quia utrunq; ſaluari põt. Si ãt ponatur reſpectu realis, dicendum eſt, ꝙ ſit reſpectu extrinſecus adueniens. Si autem ponatur forma abſoluta, neceſſe eſt dicere, ꝙ pertinet ad genus qualitatis, & poteſt poni in ſecũda ſpecie, uel etiã in prima. Licet enim in ſecũda ſpecie Philoſophus non loquatur, niſi de potentia naturali, exẽplificando tamen potentia ſupernaturalis, ſiue abſoluta, & accidentalis pertinere, bene poteſt ad aliud genus intermedium ſub qualitate cum potentia naturali, ſicut & habitus ſupernaturalis pertinet ad idẽ genus intermedium, ſicut habitus naturalis. Nec eſt inconueniens, ꝙ habitus ſupnaturalis de difficili mobilis, ſit principium

agendi,vel reſiſtendi corruptiuo, & ſic habeat rationem potétię ſupernaturalis. Quinto notandum, ꝙ ſicut dicit Sco. licet aliqui, puta Tho. poſuerint caracterem in eſſentia animę, quéadmodũ & gratiam, tñ probabilius eſt dicere caracterem eſſe in uolũtaté, ſicut in ſubiecto proximo. Tum, quia diſponit ad gratiam, quę eſt in uoluntate. Tũ, quia eſt ſignũ obligationis ad obſeruationem legis ad voluntaté ãt precipuè pertinet obligatio. Sexto notandũ, ꝙ ſm Sco. colligi poteſt vna ratio baptiſmi colligens omnia, q̃ ſunt ſimpliciter neceſſaria ad rationé baptiſmi. Et hoc dupliciter, ut ipſe dicit. Primo ponédo relationé ſigni, quam importat baptiſmus fundari in ablutione, vt in fundamento totali, habéte tñ habitudinem ad uerba, & alia cõcomitantia, & ſic ratio baptiſmi põt poni talis: Baptiſmus eſt ablutio hominis uiatoris actualiter, uel virtualiter cõſentientis, vel nũquam vſu liberi arbitrii diſſentiétis facta in aqua elemẽtari fluida ab alio, ſimul ablũente, & proferente, certa uerba, actũ, & ſuſcipienté cũ inuocatione Trinitatis deſignantia proferente inquàm, tã in abluendo, q̃ in proferendo: intédente facere ꝙ Chriſtus inſtituit faciendum, uel ꝙ intẽdit facere Eccleſia chriſtiana Alio modo ponendo relationẽ, q̃ importat baptiſmus fundari in ablutione, & uerbis tanquam in fundamento totali inſtituto ad ſignificandũ vnũ effectũ, & tunc poteſt poni cõpleta ratio baptiſmi talis. Baptiſmus eſt ſacramẽtum ablutionis animæ a peccato, conſiſtens in ablutione hominis uiatoris aliqualiter conſentientis, uel nunquam vſi libero arbitrio, factam in aqua elementari fluida cum prolatione verborum, actũ, & ſuſcipientem cum inuocatione Trinitatis deſignantium ab alio miniſterialiter, ſimul abluente, & verba illa ꝓferente, & intendit facere ꝙ facit Eccleſia chriſtiana.

Con. 1. His præmiſſis, ponẽdę ſũt quinque concl. Prima eſt. In baptiſmo imprimitur caracter, patet ex ſecundo notabili Item talem congruentiam ponit Sco. quia congruit receptum in familia Chriſti diſtingui a non recepto per aliquod intrinſecum ſibi, licet enim Chriſtus poſſet diſtinguere ſine tali intrinſeco, tamen perfectior eſt indiſtinctio eius & in ſe, & in compa-

ratione ad Eccleſiam militantem, ſcilicet & triumphantem: ſi fiat per aliquam formam intrinſecam manentem, quã ſi non ſic fiat.

Con.2. Secunda concl. Non eſt neceſſe ponere caracterem eſſe formam realẽ abſolutã, ſed probabiliter dici poteſt illũ eſſe formam reſpectiuam, patet ex quarto notabili.

Con.3. Tertia concl. Congruum eſt ponere caracterẽ eſſe formaliter in uoluntate, patet ex quinto notabili.

Con.4. Quarta concl. Secũdũ potentiam Dei ordinatam, caracter eſt indelebilis, licet de potentia Dei abſoluta ſit delebilis: Primum patet, quia Deus ordinauit nunquàm delere ipſum ab anima quantũcunque peccatrice, & damnata, non enim eſt incompoſſibilis culpę. Secundum patet, quia caracter eſt annihilabilis, cum ſit creatura. nihil enim creatum Deus de neceſſitate conſeruat, ſicut nec aliquid de neceſſitate creat.

Con.5. Quinta concl. Sacramenta caracterem imprimẽtia ſunt irreiterabilia, non qa caracterẽ imprimant, ſed quia Chriſtus ſic inſtituit, patet, qa ſi caracter eſt forma augmentabilis, nõ uidet̃ quin poſſet ſacramentũ reiterari, & caracter augmentari, ſicut gratia, vel ſi non eſt forma augmentabilis, quare non poſſent ſimul eſſe in anima plures caracteres eiuſdem rationis? Sed alter ordinauit Deus .ſ. ꝙ baptiſmus, & confirmatio, & ordo ſint irreiterabilia, nec habeant effectum, niſi ſemel circa aliquẽ. Et aſſignat congruentia, de baptiſmo, quia eſt ĩ remedium peccati originalis per ſe, quod non habetur niſi ſemel. Item cum baptiſmus remittat culpam & pœnam, ſi iteraretur, daretur hominibus occaſio, & incentiuum delinquendi.

Ad ar. dicendũ, ꝙ concedi poteſt, ꝙ ĩ circuncıſione imprimebatur caracter ſicut in baptiſmo imperfectior tamẽ, quemadmodũ gratia circũciſionis differt a gratia baptiſmi. Et tũc ſi ponerentur illi caracteres eiuſdem rationis: tunc in ſuſceptione baptiſmi a circunciſo nõ imprimeret nouus caracter, ſed primus perficeretur, vel ſi ſint alterius, & alterius rationis poſſet ſimul eſſe in eodẽ ſubiecto.

Vtrum confirmatio ſit ſacramentum nouæ legis neceſſarium ad ſalutem.

Sco.d.47.q.1.2. Tho.3.p.q 71. ar 1 Dur.4.d.7.q.1.

DE

DE CONFIRMATIONE.

DEinde quærendum eſt de ſacramento confirmationis. De quo primo q̃ritur. Vtrum confirmatio ſit ſacramentum nouæ legis neceſſarium ad ſalutem.

1\. Primo arg. ꝙ nõ ſit ſacramentum nouę legis, quia nõ confert gratiam, illa enim gratia, aut eſſet eadem cum gratia baptiſmali, & tũc his eadem gratia cõferretur, aut alia gratia, & tunc duo accidentia eiuſdem rationis eſſent in eodem ſubiecto.

2\. Secundo arg. ꝙ non ſit neceſſarium ad ſalutem, quia ſine confirmatione poteſt baptizatus ſaluari.

Contra. quantum ad primum ẽ auctoritas magiſtri ĩ iiii. diſt v. vii. Et quãtum ad ſecundum arg. quia cõfeſſio fidei ad q̃ ordinatur confirmatio, eſt neceſſaria ad ſalutem. Primo notandum, ꝙ ſecundum Scotum, in 4. diſt. 8. q. 1. 2. Ponit talem rationem confirmationis. Confirmatio eſt unctio hominis uiatoris aliqualiter conſentientis, uel libero arbitrio nunquam uſi, facta in fronte in figura crucis cum criſmate ſanctificato, & hoc a miniſtro idoneo ſimul cum intentione debita inungente, & certa uerba ꝓferente, ſignificans efficaciter ex inſtitutione diuina unctionẽ animæ per gratiam roborantem ad confitendum cum fiducia fidem Chriſti. Et ſi dicatur, quòd Apoſtoli confirmantes non utebantur criſmate, nec inungebant, ſed imponebant manus, dicendum, quod Apoſtoli non cõfirmabant ſacramentaliter, ſed æquipolenter conferentes ſpiritum ſanctum per impoſitionem manuum, uel, quòd diſpenſationem a Deo habebãt illo tempore quod ſufficiebat pro ſigno ſenſibili impoſitio manuum, quia ad eã ſequebanẽ aliqua ſigna ſenſibilia, ut deſcenſus ſpiritus ſancti in ſigno ſẽſibili, & donum linguarum, & huiuſmodi. Sed a tp̃e Apoſtolorũ ceſſantibus talibus miraculis neceſſarium fuit, & ordinatũ a Deo, & ab Apoſtolis diuulgatum, ut ĩ tali modo, & forma, & miniſtri cõfirmarent, licet non habeatur hoc expreſſe in ſcriptura. Secundo notandũ, quod cõueniẽter inſtitutum eſt, quòd criſma ſit materia remota huius ſacramẽti, habet .n. ſimilitudinẽ cũ effectu huius ſacrm̃ti. Criſma .n. conficiẽ ex oleo, & bal

diſtinctæ ſunt ſimul in anima. licet hoc non uideatur repugnare, nec eadem gratia totaliter his acquiritur.

2. Ad ſecundum, patet ex tertio notabili.

Vtrum ſacramentum confirmationis poßit iterari.

Scot.4.d.7.q.4.

SEcundo quęritur. Vtrum ſacramentum confirmationis poſſit iterari.

1. Videtur, ꝙ ſic, quia morbus contra quem eſt, iterat. Põt.n.aliquis poſt confirmationẽ fieri puſillanimis.igit. Contra. Confirmatio imprimit caracterem Notãdũ, ꝙ cõfirmatio non põt habere effectum ſuum circa eundem ſuſcipientem niſi ſemel, non quia ſit hoc neceſſariũ ex eo, ꝙ imprimit caracterẽ, ſed quia Chriſtus ſic inſtituit, & eccleſia hoc diuulgauit de conſec.diſtin 4. Nobis viſum eſt confirmationem ſicut, & baptiſmum iterari minimè debere. Eſt ãt ad hoc congruentia ut dicit Sco. quia per iſtud ſacramẽtum inſtituitur aliquis in gradu determinato eccleſiæ, ſcilicet in gradu bellatoris. Dicit ergo Sco ꝙ ſciẽter iterãs mortaliter peccat non tñ efficitur irregularis, quia non inuenitur in iure irregularitas inflicta iterãtibus ipſum ſiue miniſtrãdo ſiue ſuſcipiẽdo. Secus eſt de baptiſmo, de quo inuenitur bñ expreſſum de iure, extra de Apoſtatis cap.ex literarũ, ꝙ debet intelligi de iterante baptiſmum ſcienter, & aduertenter de facto: Canoniſtę tamen dicunt, ꝙ ſuſcipiens iterato quantuncunq; ignorãs ꝙ alias fuerit baptizatus, incurrit irregularitatem, ſed tñ miniſtrans non incurrit ſi habet ignorãtiam facti. Sed dicit Sco. quòd ſicut ignorãtia excuſat miniſtrãtem ita, & ſuſcipientem.

His præmiſſis, ponenda ẽ talis concl. Sacramentum cõfirmationis non eſt iterabile patet ex dictis. Con. 1.

Ad argu. diceñdum, quòd moribus vt contra ipſum eſt medicina non iteratur, licet aliter iterari poſſit. 1.

Vtrum Eucharistia ſit ſacramentum nouæ legis.

Sco.4 d.8.q.1. Th.3.p q 73.ar. 1.Dur.4.d.8.q.1.

DE EVCHARISTIA.

QVAESTIO I.

i ſint diuerſa ſignificata. Primo tñ cõſtituũt vnũ ſignificatum totale quod eſt corpus, ſecũdo mõ dictũ. Et ita ſigni ꝓpriũ corporis primo mõ, & ſignũ proprium ſanguinis poſſunt eſſe vnũ ſignũ, vnitate integritatis nõ indiuiſibilitatis. Nõ .n. nutrit ſufficienter cibus ſine potu, nec econuerſo. Ex dictis, patet quadruplex differentia, & eccellẽtia huius ſacramẽti ad alia, quarũ triplex eſt in ſignificãdo. Prima eſt, ꝙ ẽ ſimpliciter veraciſſimũ in ſignificando, alia .n. ſacramẽta veraciſſima sũt q̃tũ eſt de ſe, ſed tñ qñq; nõ habent ſuũ effectũ ſignificatũ ꝑp indiſpoſitionẽ ſuſcipientis. Iſtud ãt nunq̃ caret ſuo ſignificato. Secũda eſt, quia qđ ſignificat hoc ſacramentũ illud realiter continet, alia ueto nõ. Tertia eſt excellentia ſignificati. alia .n. ſacramenta ſignificãt gratiã accidentalẽ inhærentẽ ſuſcipiẽnti. Iſtud ãt ſignificat gratiã ſubſiſtentem, ſ. uerum Chriſti corpus ibi exiſtens. Quarta differentia eſt in modo eſſendi, quia alia ſacramenta cõſiſtunt in vſu, & fieri, ita ꝙ ibi eſt idem ſacramentũ, & perceptio ſacramenti, ſicut baptiſmus & perceptio baptiſmi, nec ꝑmanet aliquid quod ſit ſacramẽtũ ceſſante tali vſu, ſeu perceptione. Hoc ãt ſacramẽtũ eſt quoddam permanens ẽt ante vſum, & hoc congruum erat, quia Chriſtus permanẽte uoluit eſſe nobiſcũ. Secundo notandũ, ꝙ materia cõſecrationis corporis Chriſti ẽ panis triticeus de farina, uidelicet triticea & aqua naturali elementari confectus. Et rõ huius ꝑciſa eſt, quia Chriſtus ſic ĩſtituit. Sed an requiratur, ꝙ panis ſit fermẽtatus uel azimus. Dicunt Græci, ꝙ neceſſario oportet panem eſſe fermentatũ. Vnde ẽt tenent ꝙ Latini nõ conficiũt. Dicunt .n. ꝙ Chriſtus ſic inſtituit. ꝙ probãt, quia, Chriſtus ẜm ipſos paſſus eſt luna quartadecima, ut impleretur figura legis de agno paſcali qui immolabatur luna quartadecima. Planũ ãt eſt, ꝙ die præcedente paſſionẽ, Chriſtus hoc ſacramentũ confecit. Tunc ãt, ſcilicet luna tertiadecima panis fermẽtatus apud Iudeos erat in uſu. Secũdo hoc probãt, quia Iohã. xviii. dicit, ꝙ iudei nõ introierũt ĩ prętoriũ Pilati ut nõ cõtaminarẽtur, ſed manducarẽt Paſcha. Paſcha ãt dicit, agnus paſcalis, qui debebat manducari luna quartadecima ad ueſpe. ergo luna quartade-

ſdamentum ſolidum, quia ſic Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum celebrandum, licet nõ neceſſario, quin aliter fieri poſſet. Ad probationes autem Græcorum ſoluendas, notandum ſecundum Innocentium de officio Miſſę, parte iii c.iiii. quòd Paſcha multipliciter accipitur. Vno modo ꝓ ſolẽnitate azimorũ, q̃ erat Luna, xv. primi menſis. Secũdo mõ pro die in cuius ueſpere comedebat agnus paſchalis Luna uidelicet xiiii. Tertio ꝓ hora determinata immolationis agni Quarto ꝓ ipſo agno, qui immolabatur. Quinto pro panibus azimis, qui comedebant per totum tempus ſolennitatis azimorum. Ad primũ ergo, ſcilicet ad figuram de agno paſchali, qui immolabat Luna xiiii. & figurabat Chriſtum Dicendũ, ꝙ non fuit figura mortis Chriſti quantum ad tempus determinatum occiſionis agni, licet bene quantũ ad occiſionem. Vel dicendum, ꝙ illa fuit figura immolationis Chriſti i ſacraméto altaris, quod fuit inſtitutum Luna xiiii. Ad ſecundum dicendũ, quod Ioh. xviii. accipitur Paſcha non pro agno paſchali, ſed pro pane azimo. Ad tertiũ dicendum, ꝙ ibi ſumitur paſcha non pro die immolationis, agni, ſed pro die ſolennitatis, quę erat Luna xv. Ad quartum dicendum, ꝙ Iudęi non perfecerunt ſicut cõcordauerant q̃tum ad tempus, vel diem, ſed in die feſto Luna xv. De materia aũt cõſecrationis ipſius ſanguinis dicendum, ꝙ eſt uinum naturale de uitæ, & nullum aliud. Et principalis ratio eſt, qa Chriſtus ſic inſtituit, bona autem congruentia eſt, ut dicit Sco. quia ſecunda pars principalis nutritionis, id eſt potius principaliter cõſiſtit in vino, vt in potu principali, ut habetur de conſec. diſt. ii. Vinũ autem debet eſſe expreſſum de uua, quia quandiu liquor eſt in uua magis habet rõnẽ comeſtibilis, quàm potabilis. Huic autem vino apponere aquam non eſt neceſſariũ ſimpliciter, de neceſſitate ſacramenti, quia etiam quando appoſita eſt, non cõuertitur in ſanguinem, niſi prius ſit cõuerſa in vinum. Et ideo modica aqua eſt ponenda. Greci autem non apponunt aquam, ut dicit Inno. parte iii. Eſt tñ aqua de neceſſitate miniſtri ꝓꝑ præceptum Romanæ Eccleſię Vnde ẽt Chriſtus uinũ cui mixta aqua fuit conſecrauit, iuxta illud Da-

maſc.in iiii. Chriſtus calicē ex vino &aqua tradidit diſci pulis.&c· Congruentia autē ē ꝑp miſteriuȝ, vt ſignificet̄ populus vniri Chriſto,ut pa tet de cōſecratione,diſtiƈtio ne ſecunda.cap. Cum omne.

4.d.8. Tertio notandum ſm Scot. quod nulla uerba ſunt forma euchariſtiæ,ſed uerba aliqua dicuntur forma conſecratio nis euchariſtiæ. Sunt autem duę cōſecrationes partiales, &una totalis vnitate integri tatis, non indiuiſibilitatis. Sunt ergo diſtinctæ formæ partiales,quarum etiam vna eſt efficax,ſiue alia.Verba au tem conſecrationis corporis ſunt quatuor,videlicet hoc ē corpus meum. Coniunctio .n. non eſt de ſe eſſentia for mę,ſed ponitur ad continuā dū,ne uerba q̄ ſunt đ forma, proferantur ſine precedenti bus.Hæc enim uerba ſine p̄- cedētibus ꝓlata, ex ui ꝓpria nō ſignificarent corpusChri ſti ibi cōtineri, imo de ui ſer monis ſignificaret̄ corpus lo quentis ibi contineri. Verba āt ſacramētalia ex vi uerborū debēt ſignificare illud ꝙ effi cit ex ui verborū ſacramēti Li cet ergo illa p̄cedētia uerba nō ꝑtineant eſſentialiter ad neceſſitatem conſecrationis, ſunt tamē neceſſario pręmit tenda ex vi ſermonis, vt iſta uerba (hoc eſt corpus meū) dicantur in perſona Chriſti. De uerbis autem conſecra- tionis ſanguinis,dubium eſt, quia formā qua vtimur, nul- lus euangeliſtarum recitat. Et Græci alia forma vtuntur dicentes.Hic eſt ſanguis me- us,qui pro vobis,& pro mul- tis remiſſionem peccatorum eſt effuſus. Non eſt tamen du bitandum, ut dicit Sco quin forma noſtra ſit certa.Mul- ta enim tradita ſunt eccleſiæ ab Apoſtolis, quæ non ſunt ſcripta in euangelio.Euange liſtæ enim intendebant nar- rare rem geſtam,non autem tradere formam cōſecrandi. Dicit pręter ea Sco.quòd nō eſt nobis traditū certitudina liter omnino quòd ad formā conſecrationis ſanguinis per tineant alia uerba p̄ter illa (hic eſt enī calix ſanguinis mei)ideo periculoſum ē hoc aſſerere, de quo ſufficiens au ctoritas non habetur.Non ē autem periculoſum ignora- re, quia uidetur ignorantia inuincibilis.Ex hoc patet im ꝓbatio illius dicti minus di- ſcreti, qđ videlicet neceſſari um ē in quolibet ſacramēto ſcire pręciſe,q̄ uerba ſunt de forma ad hoc, vt quis confe rat ſacramētū,hoc.n. eſt ma- niſe-

niſeſſe falsũ,nõ ſolũ ĩ ꝓpoſi to,ſed etiã in baptiſmo,&pœ nitentia,& ſacrameuto ordi nis. Certum eſt itaque,quod ſacerdos intendens facere,ꝙ facit eccleſia,legens diſtincte uerba canonis a principio vſque ad finẽ,vere conficit. Secuta ergo eſt ſimplicitas pro ferre iſta uerba ea intentione, qua Chriſtus ea inſtituit eſſe proferenda, uidelicet, q̃ ex Chriſti inſtitutione ſunt de forma,vt de forma,&quæ ad reuerẽtiam. Certũ ẽ tñ,ꝙ illa uerba(hęc quotieſcũque feceritis)nõ ſunt de neceſſitate conſecrationis Tum quia non ſunt de neceſſitate in cõſecratione corporis, nec ponũtur ibi,ergo neque ſanguinis. Tum quia Chriſtus illis uerbis dedit Apoſtolis poteſtatem conficiendi. Tum quia ibi datur pręceptũ de vſu cõſecrationis. Præceptum autẽ de uſu conſecrationis non ẽ forma conſecrationis Sed dubium eſt de illis uerbis(noui & æterni &c.) vſq; illuc(hęc quotieſcunque &c) Si ergo quæras, ſi ante omnia uerba prolata contingere ſacerdotem mori,nũquid habendus eſt ſanguis,vt uere conſecratus?Dicit Sco.ꝙ in hoc caſu, & ſimpliciter ſi ſacerdos ꝓferret hęc uerba(hoc eſt corpus meum) non prędicens uerba præmiſſa , non eſt adorandũ niſi ſub conditione,ſi eſt uere conſecratum. Nec imminet periculum ſacerdotis,ſi nõ ite ret conſecrãtio,nec abſolute, nec ſub conditione, ſed ſacerdos poſt communionem ſuã in miſſa ſua poteſt illã recipere materiã ſub intentione cõditionata. Quarto notandũ, ꝙ ſicut di.Sco.vbi ſupra. Sacerdos ꝓfert illa uerba quaſi materialiter,qa recitat ea ſicut a Chriſto dicta. Pro cuius declaratione notanda sũt ſm ipſum Scot.multa pręambula. Primum eſt, quod conceptus,cui cãtur ꝑ orationem prolatam,nõ habetur ꝑ eã,niſi in ultimo inſtanti prolationis totius orationis,patet, quia ante illud inſtans nõ habetur cõceptus omniũ partiũ orationis. Secundum ẽ. Non in eodem inſtãti prolationis uel tempore cauſari cõceptũ in audiente per orationem prolatam,& veritatem illius conceptus ĩtelligi,patet,quia ſi dicam(Deus creauit mundum)conceptus huius orationis cauſatur in ultimo inſtanti, & tamen ueritas eius,ſiue unio illorum extremorum , intelligitur pro primo inſtanti temporis. Non eſt igitur idẽ dicere in quo inſtanti,cõ

cipi-

rat aliquis,quare in cõſecratione ſanguinis ponitcalix. Dicit Sco.ꝙ ideo hic ſit,quia cõſecrat ſanguis in rõne potus, liquor autem nõ habet rationẽ potus,niſi vt in vaſe.

Con. 1. His præmiſſis,ponẽda eſt talis concl.Euchariſtia eſt ſacramentũ nouæ legis, cuius materia eſt panis triticeus, & naturale uinum de uite,patet ex dictis.

1. Ad primum arg. dicẽdũ, quòd Euchariſtia eſt ſignum gratiæ ſubſiſtentis.

2. Ad ſecundum di. ꝙ maior eſt intelligenda,prout efficere idem eſt, quòd efficaciter ſignare,& non proprie.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ licet Euchariſtia nõ habeat uerba pro forma,tamen eius conſecratio habet aliquam formam uerborum, quæ poſſunt dici uerba ſacramentalia, quia ad ſacramentum ꝑtinent tanquam forma conſecrationis eius, quę cõſecratio ẽ inceptio ſacramẽtalis.

4. Ad quartum,patet ſolutio ex primo notabili.

Vtrum corpus Chriſti ſit ſub ſpecie panis,& uini.

Scot 4 d.10.q.1. Tho 3.p.q. 7 ,ar.1.Dur.4.d.10.q.1.

SEcundo quæritur. Verũ corpus Chriſti ſit realiter, & ueraciter pręſens ſub ſpecie panis facta cõſecratione?Et eodem mõ poteſt q̃ri de ſanguine ſub ſpecie uini. 1.

Arguitur, ꝙ nõ, quia maius non põt contineri a minori,ſed ſpecies eſt minor,q̃ corpus igitur.

Secũdo.Impoſſibile eſt aliquid contineri ſub aliquo de nouo, niſi facta mutatione aqua in cõtinente, uel in cõtento, ſed nulla ibi ſit mutatio,quæ ualeat ad propoſitũ, nec ĩ ſpecie, qa ſolũ per cõſecrationẽ ſit ſine ſubiecto,nec in corpore Chriſti,ꝙ nõ mutat locum ſuum in cœlo. 2.

Tertio. Aut corpus Chriſti ſub illa ſpecie eſt quantũ, uel nõ quantũ.Non poteſt eſſe nõ quantũ, quia cũ ſit quãtum in cœlo,ſimul eſſet quantum,& nõ quantum. Nec poteſt eſſe quantum, quia non eſt ibi modo quantitatiuo, modo enim quantitatiuo nõ poteſt eſſe maius in minori. 3.

Quarto. Aut ibi pars corporis eſt extra partẽ,aut nõ, 4. ſi ſic,ergo non eſſent oẽs partis ſimul ſub eadẽ parte hoſtię. Si aũt nõ ſit pars extra partẽ,ergo nõ eſt ibi quãtũ.

Quinto.Si corpus Chriſti 5. ſimul eſt ſub pluribus hoſtiis,ſequitur, ꝙ plures hoſtiæ ſunt ſimul,quod eſt falſum.

Cōtra. Mat. xxvi. & Luc. xxii. dicit Chriſtus, hoc eſt corpus meū. Primo notādū, ꝙ aliquid dicitur eſſe in locó proprie, uidelicet ꝙ contineтur a loco. Aliquid uero non ſic proprie, quia uidelicet nō cōtinetur a loco ſicut Deus, cœlum, & anima. Poteſt itaque aliquid eſſe in loco præſentialiter tantum, ſicut Deus, & aliquid præſentialiter, & diffinitiue, ꝙ uidelicet, ita eſt in uno loco, ꝙ nō in alio. Aliquid uero eſt in loco præſentialiter diffinitiue, & circūſcriptiue, qđ uidelicet co extendit, & commenſuratur loco. Ad quodlibet aūt iſtorum ubi poteſt mutatio aliqua terminari nullo abſoluto adueniente nec in ſubiecto mutato, nec in extremo terminatiuo talis habitudinis. Et quodlibet iſtorum, vbi eſt đ prędicamento, vbi, & per conſequens reſpectus extrinſecus adueniens. Secundo notandum, ꝙ ſicut dicit Sco. aliquod quātū poteſt intelligi habere duplicem poſitionē. Vnā, q̄ eſt differentia quantitatis, & eſt poſitio partium in toto, partium inquā quantitatiuarum in tota quātitate, & ſm hanc poſitionē dicimus, ꝙ una pars quantitatis eſt extra aliā. Alia ē poſitio, quę eſt diſtinctum prædicamentū, ꝙ dicitur Situs, & eſt poſitio partium quanti in loco, uel in partibus loci, ſecundum quam una dicitur eſſe in alio ſitu, quàm alia, & iſta poſitio eſt reſpectus extrinſecus adueniens, ſecundum ergo primam poſitionem partes ordinantur in toto, & ſm aliam in loco. Tertio notandum, ꝙ una ē opinio, videlicet beati Tho. & aliorum multorū, ꝙ Deus nō poſſet facere corpus ſuū præſens ſacramentaliter ſub ſpecie panis, niſi conuerteretur ſubſtantia panis in ipsū. Vnde dicunt conuerſionem eſſe ꝓciſam rōnem talis prę ſentiæ, aliàs fruſtra poneret talis conuerſio, quia fruſtra fit per plura, qđ æquę bene, aut melius fieri pōt ꝑ pauciora. Sed econtra hoc arguitur ſm Sco. quia reſpectus extrinſecus adueniens, pōt poni poſito fundamento, & termino, & agente applicante unum alteri ſine quocunque alio, ſed hic ſine cōuerſione pōt poni fundamentū, .ſ. corpus Chriſti, & terminis, pūta ſpecies, & agens applicās, .ſ. Deus potens cauſare talē reſpectum. Itē conuerſio ſubſtantię panis, & acquiſitio ꝑſentię corporis Chriſti, ſunt duæ

duæ mutationes, habentes duos per ſe terminos eſſentialiter diſtinctos, quorum unus eſt prior natura alio. Terminus.n. primę eſt ſubſtantia corporis Chriſti, terminus aũt ſecundæ,eſt pſentia eius ſub ſpecie:igit. Item non eſt minus poſſibile Deo facere quantitatẽ panis cum corpore Chriſti,manẽte quãtitate cum ſuo modo naturali,q̃ ſine ſuo modo naturali, immo uidet facilius primũ, q̃ ſm,ſed Deus poteſt facere corpus Chriſti pſens quantitati panis manenti ſine ſuo modo naturali, ſcilicet ſine inhærentia ad ſubiectum, ergo ẽt cum ſuo modo naturali, & per conſequens ſine cõuerſione panis. Dicendũ ergo,ꝙ abſolute loquẽdo, poſſibile eſt corpus Chriſti eſſe pręſens ſpeciei panis ſacramentaliter ſine conuerſione panis in ipſum,nec tñ fruſtra ponitur conuerſio panis. Ex ordinatione.n. diuina ponitur, ut ſic aliquid præuium, ſicut ẽt Deus poſſet cauſare gratiã ſine ſacramento, nec tñ fruſtra ponitur ſacramentum. Patet itaque, ꝙ talis pſentia corporis Chriſti poteſt eſſe ſine conuerſione panis,& ecõtra põt eſſe conuerſio panis abſque pſentia corporis Chriſti, quia cõuerſiõ nõ terminat ad eſſe pſens corporis Chriſti ſub ſpecie, ſed tm̃ ad eſſe corporis Chriſti ſubſtãtiale,nec tñ eſt ibi corpus Chriſti abſq. mutatione, q̃ dici poteſt improprie localis.Licet.n.corpus Chriſti non mutet locũ, loquẽdo de mutatione deperditiua prioris loci, vel vbi in priori loco,puta in cœlo bene tamen mutatione acquiſitiua alterius ubi, puta ſub ſpecie in altari,quę quidem ſpecies etiã mutatur aliquali mutatione ad nouam præſentiam realẽ,reſpectu corporis Chriſti. Quarto notandũ, ꝙ opinio multorũ eſt, ꝙ licet idẽ corpus poſſit eſſe in pluribus locis ſacramentaliter, vel ẽt in uno loco localiter,& in alio ſacramentaliter,& hoc ſicut dicũt p accidẽs,.ſ. p conuerſionẽ alicuius alterius in ipſum,tñ impoſſibile eſt, & implicat cõtradictionem, ꝙ idem corpus ſimul ſit in pluribus locis circunſcriptiuè. Et ad hoc adducũt multas rõnes.Prima ẽ,quia ſi idem corpus ſimul poſſit eſſe in diuerſis locis, eadem rõne in infinitis,ſi eſſent, ꝙ eſt falſum. Hoc.n. ẽ ſolius Dei propriũ rõne ſuæ immẽſitatis.Secunda ẽ.Locus circũſcriptiuus,& lo-

cet idem corpus eſſe in multis locis. Ponendo uero corpus Chriſti eſſe ſacramentaliter i locis multis, ſunt duo miracula, vt patet. Tertio. Sicut Deus poteſt conuertere ſubſtantiam panis in ſubſtātiam corporis Chriſti, ita & quantitatem in qunatitatē. Sed hoc facto, ſicut corpus Chriſti eſt i pluribus locis ſacramentaliter, quando ſubſtantia tantū conuertitur in ſubſtantiam, ita eſſet corpus Chriſti i pluribus locis localiter, qa quantitas corporis Chriſti eēt ibi terminus primus conuerſionis. Dicit ergo Sco. ꝙ certiſſima maxima eſt quod Deo eſt poſſibile oē ꝙ non includit euidenter contradictionē, & ad quod non ſequitur neceſſario contradictio, huiuſmodi āt eſt, idem corpus eſſe in diuerſis locis localiter, vt patebit ſoluēdo rationes. Hoc etiam patet ex intellectu terminorum. Cum enim dico idem corpus localiter eſſe in diuerſis locis, nihil dico ſupra corpus, niſi quendam reſpectū extrinſecus aduenientem fundatum in qnanto ad aliud quātum circunſcribens. Talem autē reſpectū plurificari ſup idem fundamētum ad diuerſos terminos non implicat contradictionem. Vurum eſt tamē, quod hoc fieri nō poteſt uirtute naturę creatę, non propter incompoſſibilitate diuerſorū ubi circunſcriptiuorū in eodem corpore locato, ſed, quia prętaxatus eſt agēti naturali talis modus agedi, vt non poſſit ponere vnum corpus in aliquo, loco niſi amoueat ipſum ab alio loco priori. Pro ſolutiōe āt motiuorū alterius opinionis, ponit ipſe Sco. tres propoſitiones. Prima eſt. Quęcūq; ſunt priora eſſentialiter i pſo vbi, vniformiter inſunt corpori exiſtēti in diuerſis locis, ſiue in vno loco, ita ꝙ variato, vel multiplicato ipſo vbi, nō uariantur, neq; multiplicātur, Quæ uero ſunt poſteriora ipſo vbi, vel ſimul natura variātur ſm varietatem ipſius vbi, patet propoſito, quia prius eſſentialiter non mutatur ꝓpter variationē poſterioris, ſed bene econtra. Secunda ꝓpoſitio. Sicut paſſum exiſtēs in uno ubi, recipit formam a duobus agentibus ſibi approximatis, ſic ipſum in duobus locis exiſtens patiet ab eiſdem ſibi in illis duobus vbi approximatis, quod maxime eſt intelligendū de paſſione, quæ eſt ad formā abſolutam. Licet etiam concedi

poſſit in formis reſpectiuis: eadem enim ponitur potētia actiua,& paſſiua,hinc,&inde ſufficiéter approximata Tertia propoſitio. Sicut corpus in uno vbi exiſtens, ſe haberet in ratione actiui ad diuerſa ſibi approximata i illo vbi ſic ipſum vt exiſtens in duobus vbi,ſe habet ad eadē ſibi in illis vbi approximata. His pręmiſſis ad primum motiuū dicendum, quod ex hoc non ſequeretur immenſitas, vel infinitas corporis ſi eſſet in infinitis locis,non enim uirtute propria eſſet in illis, neque neceſſario eſſet ibi poſitis illis locis, quemadmodū Deus eſt ibi, ſed contingenter. Ad ſm dicendum, quod non oportet locū,&locatum commenſurari ſecundum diſcretum,ſiue connumerari, licet oporteat ipſa commenſurari ſecundum continuum. Ad tertium dicendum, quod non ſequitur,ꝙ ſit extra terminos proprios,vel extra terminum proprie quantitatis, qua intrinſecè,& formaliter terminatur, licet exiſtens in uno loco ſit extra terminos alterius loci. Ad quartum dicendum, ꝙ diuerſa vbi non ſunt per ſe termini oppoſiti motus, vel mutationis, nec ſunt incōpoſſibilia, ſed termini per ſe motus vel mutationis ſunt affirmatio, & negatio. Vnde bñ impoſſibile eſt, ꝙ aliquod corpus habeat aliquod vbi, in uno loco,& moueatur ad aliud vbi, vel non habeat ipsū, ſed non eſt impoſſibile,ꝙ cum hoc ſit in alio loco. Ad quintum dicendum, ꝙ ſi figura dicat aliquā formam abſolutā,puta qualitatem in quantitate, argumētum non concludit, dato ēt, ꝙ vnius corporis non ſit,niſi vna figura,quia per vnam figuram pōt configurari pluribus locis ſimilis figuræ. Pręterea non apparet contradictio quare idē corpus nō poſſit ſimul figurari plurib. figuris,ſiue ſimilibus,ſiue diſſimilibus. Si autem non dicat figura aliquid abſolutū vltra quātitatem,ſed dicat ordinē partium quantitatis,hoc eſt dupliciter,uel in toto, vel in loco. Si in toto, tunc non uariatur figura ad uariationem vbi, licet ubi uarientur. Si autem dicat ordinem partium in loco ſic oportet figuram uariari, quia ſequitur ubi. Ad ſextum dicendum, quòd ſimpliciter loquēdo plures mutationes eiuſdem rationis poſſunt eidem ſimul in eſſe aliquando uirtute naturę, ſicut idem aer ſi-

mul illuminatur pluribus illuminationibus ad plura luminaria terminatis. Poſſibile eſt igitur virtute diuina, ꝙ idem corpus, ſimul moueatur ad plura ubi circunſcriptiua, ſicut eſt quod ſimul mutetur ad plura vbi ſacramentalia. Dicendũ pręterea, ꝙ moueri ſurſum, & moueri deorſum non ſunt mutationes incompoſſibiles, ꝗa nõ ſunt ad terminos incompoſſibiles, ſed ĩpoſſibile eſt ſimul mutari mutatione acquiſitiua alicuius loci, & deperditiua eiuſdem. Poſſibile eſt tamen idem mutari ſurſum, & deorſum ante & retro. Ad ſeptimum dicendum, quòd argumentũ non concludit. Idem.n. eſſet iudicium de alimento a diuerſis animalibus in diuerſis locis, ſicut in uno loco, tunc enim, uel una uirtus totaliter uinceret aliam, & ſic totum uerteret in ſuum corpus, vel eſſent uirtutes æquales, & ſic æqualiter cõuerterent de alimẽto. Ad octauum dicendum ꝙ habet in omni loco ſuo formã omnem, quam habet ĩ alio. Et cum dicitur in uno loco poteſt calefieri, & in alio frigefieri Dicẽdũ ſi caliditas, & frigiditas non poſſunt ſimul ſtare, per quamcunque potẽtiam, quod ſicut in uno loco non poteſt ſimul calefieri & frigefieri, ita nec in diuerſis. diuerſa enim actiua in diuerſis locis circa idem paſſum ſimiliter agerent, ſicut in eodem loco. Dicit tamẽ Ioã de Baſſo, quòd non eſt impoſſibile cõtraria ſimul eſſe uirtute diuina, & quòd caliditas, & frigiditas poſſunt ſimul eſſe in eſſe intenſo, ſicut in eſſe remiſſo. Præterea dicendũ, dato ꝙ corpus poneretur in diuerſis locis, iuxta agentia contraria non oporteret ipſum aliquid pati ab ipſis, ſicut nec in uno loco, quia Deus poſſet ſuſpendere actiones illorũ agentiũ. Ad aliud aiit incõueniens de ſanitate, & ægritudine dicẽdũ, ſicut ꝺ̃ p̃dictis. Ad aliud uero ꝺ̃ morte, & uita dicendum, ꝙ mors eſt priuatio uitę. Et ambo non poſſunt ineſſe eidem in pluribus locis, ſicut nec in uno loco. Sic igitur oportet dicere eodẽ mõ, ſicut ſi corruptiuũ, & conſeruatiuum eſſent p̃ſentia alicui in eodẽ loco. Ad aliud etiam incõueniens, ꝙ ſolet adduci, uidelicet quod ĩ uno loco ſibi poſſet caput abſcindi, & non in alio. Dicendum, ꝙ cum abſciſio capitis dicat diſcõtinuatione partiũ, ſicut & uulneratio, ꝙ ubicũq. haberet caput

ſciſum, vel ubique non abſciſum, ſicut in uno loco tm̄. Vñ tẽpore paſſionis corpus Chriſti in pixide fuiſſet uulneratum eodem uulnere quo in cruce, non tamen prout in pixide, ſed ut cruce, vbi cõuenienter erat ad uulnerationẽ ſibi infligendam. Ad nonum dicẽdum, ꝙ idem corpus nõ eſſet diſcontinuum ſi eſſet in pluribus locis, ſicut nec oporter, ꝙ duo corpora cõtineãt, dato ꝙ ſint in eodẽ loco. Eſt pręterea dicendũ, ꝙ non eſt impoſſibile idẽ eſſe ſibi propinquum, & diſtans, ſicut nec habere plura, ubi in locis diſtantibus, vel propinquis. Ad ultimum dicendum, ꝙ nõ eſt ſimile, quia plura tempora non poſſunt eſſe ſimul, ſic ãt non eſt de locis. Præterea dicendum, quòd ęque concludit contra eſſe ſacramentaliter, ſicut cõtra eſſe localiter.

Con. 1. His pmiſſis, ponendæ sũt octo cõcl. Prima eſt. Corpus Chriſti uerè, & realiter cõtinetur ſub ſpecie panis in ſacramento. Hęc concluſio eſt articulus fidei.

Con. 2. Secũda cõcl. Corpus Chriſti non eſt ibi circũſcriptiuè, patet, quia nõ extẽditur, nec cõmenſuratur ſpeciei, nec loco ſpeciei quãtę. Item corpus Chriſti ẽ totũ in tota ſpecie, & totũ ĩ qualibet parte eius.

Tertia cõcl. Corpus nõ eſt ſub ſpecie diffinitiuè, patet, quia eſſe diffinitiue eſt ſic eſſe alicubi, & nõ alibi, ſꝫ corpus Chriſti ſic eſt ſub ſpecie, ꝙ ẽt eſt alibi, ſ. in cœlo, igitur. Con. 3.

Quarta cõc. Corpus Chriſti ẽ ſub ſpẽ pſentialiter: patet, ꝗa realiter pſens eſt ſpeciei. Con. 4.

Quinta cõcl. Sic eſt ibi corpus Chriſti, ꝙ partes eius sũt extra ſeinuicem, patet, quia impoſsibile eſt eſſe quantitatem non habentem partẽ extra partem hæc eſt. n. rõ quãtitatis continuæ, ſed corpus Chriſti eſt ibi cum ſua quantitate, igitur. Item ſi non habet partem extra partem, ſequeretur, quòd pars eſſet in parte, & ita oculus eſſet ĩ dorſo, & pari ratione ecõuerſo, & ſic eſſet confuſio anima. Con. 5.

Sexta concl. Partes corporis Chriſti nõ ſunt in partibus hoſtiæ ſitualiter habentes poſitionem, ſecundo mõ per comparationem ad tales partes, patet, quĩa pars habẽs ſitum per cõparationem ad partem loci neceſſario æquatur ſibi, ſed impoſſibile eſt, ꝙ partes corporis Chriſti ęquentur partibus hoſtię, ſed neceſſario sũt inęquales, igĩ. Patet itaq;, ꝙ totũ corpus ẽ in tota hoſtia, & in qualibet Con. 6.

parte

parte quantitatis hoſtiæ, nõ eſt ãt in linea,uel puncto,uel in ſuperficie propriè, q̃a iſta non ſunt partes quantitatis hoſtiæ, quæ eſt corporeitas, quia corpus non cõponit ex ſupficiebus, nec ſupficies ex lineis,nec linea ex punctis.

Con.7. 5. Phyſ. 1.c.9. Septima conclu. Corpus Chriſti non eſt præſens ſpeciei panis uirtute conuerſionis præciſæ,patet ex dictis.

Con.8. Octaua cõc. Poſſet corpus Chriſti eſſe in pluribus locis nõ ſolũ ſacramentaliter, ſed ẽt localiter, patet ex dictis.

1. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ maior eſt uera de continẽtia circunſpectiua, & non de ubi præſentiali.

2. Ad ſecundum dicendum quòd Corpus Chriſti eſt ibi per aliquam mutationẽ in ipſo non deperditiuam, ſed acquiſitiuam,vt patet ex dictis.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ corpus Chriſti ſub ſpecie eſt quãtum, & eſt ibi modo quãtitatiuo,quia ibi habet partem extra partem.

4. Ad quartũ,patet ex dictis.

5. Ad aliud negatur conſequẽtia,q̃a corpus Chriſti nõ eſt eadẽ ſimilitate,vel pręſentialitate p̃ſens diuerſis ſpeciebus,ſed diuerſis reſpectibus.

Vtrũ oĩa, quæ conueniunt Chriſto,poſſint eſſe in ſacramẽto.

Tho. 3. p.q.76.art 1. Dur 4.d. 10.q.2.

QVAESTIO III.

TErtio quæritur. Vtrum omnia quæ ſunt, vel cõueniũt Chriſto in cœlo, vbi eſt circumſcriptiue, poſsint eidem conuenire, uel ineſſe in ſacramento.

Arguitur ꝙ non, quia corpori Chriſti in cœlo, conuenit eſſe circumſcriptiue per rationem quantitatis,ſed in ſacramento non eſt in loco circumſcriptiue,igitur. 1.

Secũdo.Si ſic, ſequeretur, ꝙ in ſacramento poſſet ſentire,& intelligere, quod eſt falſum,quia non eſt ibi modo requiſito ad ſentiendum, uel ad intelligẽdum aliquid ex ſenſibilibus, quia non eſt ibi dimẽſiue,nec in approximatiõe debita ad ſẽſationẽ. 2.

Tertio.Si ſic, ſequeretur, quòd ſub ſacramento poſſet mouere, & moueri,quod nõ eſt uerũ, quia nõ eſt ibi mõ conuenienti ad mouendum. 3.

Contra. Niſi ſic,ſequereẽ cõtradictio. Primo notandũ ſm Sco.ꝙ totus Chriſtus prius potuit eſſe ſub ſacramẽto, q̃ in utero uirginis p icarnationẽ, ita ꝙ actualis exiſten-

tia prius ſibi conueniret ſub mō ſacramētali, q̄ ſub modo naturali. Patet, quia in hoc nulla includitur cōtradictio, unius etiā illorum non depē det ab alio, ideo pōt in diffe- renter primo poni ſub quo- cunq; illorū. Vñ ēt Deus poſ ſet facere corpus Chriſti exi ſtere ſub ſacramento tantū, ita quòd alibi non eſſet mō naturali. Itē ſi hoc repugna- ret, hoc uideret, quia corpus Chriſti accipit eſſe ſimplici- ter per generationē ex ſan- guinibus uirginis, ſed iſtud nō impedit, quia potuit cor pus Chriſti formari a Deo ante generationem tempo- ralem ex uirgine, immediate producendo ipſum de eadē materia, quia materia nō fit de nouo in generatione, er- go non oportuit, ꝙ primū eſ ſe ſubſtantiale haberet ꝑ ge nerationē, & per conſequēs prius potuit eſſe ſacramenta liter alicubi, ꝙ naturaliter, & tamen poſtea potuiſſet for- mari de ſanguinibus virgi nis. Et ita ſimpliciter ince- piſſet eſſe ſub modo ſacra- mentali. Secundo notandū, ꝙ actiones immanentes, ſūt omnes operationes ſenſuū, & ſimiliter intelligere, & uel le, uel nolle, & ſunt omnes en tia abſoluta, licet habeāt re ſpectum aliquem accidenta- lem ad obiectum, qui manet manente obiecto, & non ma net non manente.

His præmiſſis, ponendæ ſunt ſedecim conclu. Prima eſt. Omnis proprietas habi- tualis, quæ ineſt Chriſto in cœlo, uel ineſſe, poteſt ineſt ſibi, vel ineſſe poteſt ſub ſa- cramento, ſiue ſit proprietas abſoluta, ſiue reſpectiua. Pa- tet, quia niſi ſic, ſequeretur contradictio, ſ. affirmatio, & negatio eiuſdem de eodē ſimul. Item niſi ſic hoc vide- retur, quia in ſacramento eſt mō incōpoſsibili ad aliqd, ꝙ ſibi cōuenit in cœlo, uel ecō uerſo, ſed eſſe in ſacramēto, nō eſt incompoſſibile alicui compoſsibili cū eſſe in cœlo, nec econuerſo, quia nec iſta ſunt ſibiinuicem incompoſ- ſibilia, ſimul .n. Chriſtus eſt in cœlo, & in ſacramento. Con. pri.

Secunda concl. Nō eſt ne- ceſsitas ſimpliciter, ꝙ ſi cor- pus Chriſti ſub modo natu- rali habet partes, & proprie tates, ꝙ eaſdem habeat ſub modo ſacramentali, nec etiā econuerſo. Primū patet, quia poſt reſurrectionem nō erit eucharistia. Secundum patet, quia pōt eſſe corpus Chriſti ſub modo ſacramentali; & non eſſe ſub modo naturali, Con. 2.

vt patet ex primo notabili.

Con 3. Tertia concl Aliqua accidentia reſpectiua,licet inſint corpori Chriſti in ſacramento,non tamen ut in ſacramẽto.Patet, quia ratio eſſendi ĩ ſacramento,non eſt rõ quare ſibi conueniant talia accidẽtia,nec tales reſpectus sũt habitudines ad ſacramentũ, nec ineſſent corpori Chriſti tñ eſset in ſacramento, ſic .n. non ſibi conueniret ubi circunſcriptiuũ, licet poſset habere accidẽtia abſoluta,q̃ tñ ẽt poſset habere dato, ꝙ non eſset in ſacramento,nec ẽt in cœlo, ſed extra cœlum.

Con. 4. Quarta cõcl. Licet corpus Chriſti ſit in ſacramento cũ ſua quantitate, poſset tñ Deus facere,ꝙ corpus Chriſti eſſet quantum ſub ſacrameto, & ſua quantitas nõ eſset pręſens, licet ſubſtantia corporis eſset præſens. Patet, quia præſentia ſubſtantię hic, & pręſentia quantitatis eius sũt duæ præſentiæ contingenter ſe habentes inter ſe,& reſpectu tertii, ꝙ eſt corpus Chriſti eſse quantum Deus .n. poteſt facere quãlibet ſine alia & econuerſo, nec una ꝑſupponit aliã,nec eſt cauſa alterius ꝑ ſe,nec ecõuerſo,& põt eſse corpus Chriſti q̃tũ ſine qualibet iſtarũ.Si .n. corpus Chriſti eſset extra cœlum tñ adhuc eſset quantum, & neutrũ eſset hic pręſens,nec ſubſtantia,nec quantitas,ſimiliter etiã utrũq, põt eſse præſens hic dato,ꝙ corpus Chrĩſti non ſit quantum. Si .n. ſepararet Deus accidens a ſubiecto manente.Pręſentia eius ad ſpeciem patet, ꝙ ſubſtantia, & quantitas eſsent præſentes, & tamen corpus Chriſti non eſset quantum.

Quinta concl.Omnes ſenſitiuę operationes quę cõueniunt Chriſto in cœlo, uel conuenire poſsunt electiuè ubi eſt,uel eſse poteſt localiter inſunt ſibi, uel ineſse poſſunt ſub ſacramento,põt iſta concluſio probari ſicut prima.Itẽ potentiæ non debẽt ſub ſacramento carere ſuis perfectionibus actualibus. Con.5.

Sexta concl.Operationes ſenſitiuę ſenſuum exteriorũ particularium non inſunt ſibi, nec ineſse poſsunt primo in ſacramento, ꝙ ſi ſolum eſsent in ſacramẽto nõ ſibi conuenirent,ſed ſibi conueniunt primo naturaliter, vbi eſt circũſcriptiuè.Patet, quia in ſacramento non eſt mõ conuenienti ad ſenſationem ẽm diſpoſitionẽ ſitus in loco, corpus enim actiuum requirit paſsiuum ſibi approxi- Con.6.

proximatum localiter.

Con.7. Septima concluſio. Operationes potẽtiarũ ſenſitiuarũ interiorum, & appetitus ſenſitiui poſſunt ſibi ineſſe primo in ſacramẽto. patet, quia ad tales operationes nõ requiritur commenſuratio operãtis ad locum exteriorẽ quẽad modũ in ſenſatiõe exteriori.

Con.8. Octaua cõcluſio. Chriſtus poſſet habere naturaliter ſub ſacramento intellectionẽ, & volitionẽ aliquã primo, & naturaliter, & ſecundario haberet ipſam, vt in cœlo. Patet, quia aliquid eſt ſibi præſens, ut in ſacramento, ꝙ non ut ĩ cœlo ſicut ipſe ſpecies ſacramentales. Cognitio aũt intuitiua requirit pręſentiã primi obiecti qñ fit naturaliter, poſſet, igitur anima Chriſti ĩtuitiuẽ, intelligere aliqd primo hic p̃ſens ſibi, ut ĩ ſacramẽto & nõ ut in cœlo, & ſimiliter ecõuerſo aliquid primo, ut ĩ cœlo, q̄ nõ, ut in ſacramẽto.

Con.9. Nona concluſio. Quamcũq; operationẽ terminat corpus Chriſti in cœlo exiſtens, terminat etiam in ſacramento; & econuerſo, ita quod ſi poteſt uideri oculo corporali in cœlo poteſt uideri in ſacramẽto. Et hoc si uideri dicat tãtum terminare viſionẽ. patet, quia alioquin ſequeretᷣ contradictio.

Con.10. Decima cõcl. Nullus uiſus corporalis, ſiue glorificatus, ſiue non, poteſt naturaliter percipere corpus Chriſti eſſe in ſacramento, ſicut nec põt cognoſcere ipsũ abeſſe. Eiuſdem. n. potentię eſt cognoſcere obiectum abeſſe, & adeſſe. 2. de anima. Viſus percipit lucem, & tenebram, probatur autem concluſio ſic, quia non eſt ibi approximatio, ſiue diſpoſitio uiſibilis, ut patet ex dictis. Non uidetur tñ quare intellectus Angelicus, uel intellectus aïæ ſeparatæ nõ poſſit naturaliter itelligere corpus Chriſti eſſe ſub ſacramẽto, & intuitiuẽ uidere ſi eſſet ſufficienter approximatus, ſicut ẽt naturaliter poſſet cognoſcere vnũ Angelũ ibidem exiſtentẽ, verũ eſt tñ, ꝙ intellectus uiatoris, nõ põt naturaliter intelligere, & euidenter corpus Chriſti eſſe ibi, ſicut nec ſenſus percipere, depẽdet. n. ſua itellectio ex ſeſatis.

Con.11. Vndecima concluſio Quẽcunque motum, uel mutationem Chriſtus, poteſt habere uel elicere in cœlo poteſt habere uel elicere in ſacramento, patet, quia alioquin eſſet contradictio.

Con.12. Duodecima concl. Loquẽdo de mutationibus tranſeũ-

tibus

tibus corpus Chriſti,licet in ſacramento moueatur iiſdē quibus in cœlo Iſtę tamē mutationes nō conueniunt Chriſto primo,vt in ſacramento. Patet, quod tales mutatiōes naturaliter non conueniunt Chriſto,niſi ſecundum,ꝙ eſt in loco circunſcriptiuè,quia talis approximatio, uel p̄ſentia in loco requiritur neceſſario ad mutari, uel moueri corporis ab agente naturali.

Con.13 Decimatertia concl. Quæcūque mutatio tranſiens,vel motus qui ē, uel ineſſe poteſt Chriſto in cœlo primo,& ut in cœlo poteſt ineſſe ſibi ut i ſacramento uirtute diuina,et ſic primo in ſacramento ſola mutatione excepta quæ terminatur ad eſſe in loco circū ſcriptiuę:&in aliis quæ neceſſario illam præſupponunt. Probatur cōcluſio,quia corpus Chriſti,vt ſub ſacramēto dato,ꝙ tantū eſset ibi habet oīa neceſſaria ad recipiēdū, vel terminandum omnem talem mutationem, uel motū, non.n reſpectu uirtutis diuinæ requiritur talis approximatio circunſcriptiua in loco, & ſitualis qualis requirit̄ reſpectu agētis naturalis. Ex dictis ſequitur,ꝙ dato,ꝙ mota ſpecie moueat corpusChriſti,&fiat p̄ſens alteri loco cui, & ipſa ſpecies ſit pręſens,tamen non mouetur a mouente ſpeciem, nec per ſe, nec ꝑ accidens, ſed a Deo tantum, moueus.n aliquid non propter hoc mouet, nec per ſe, nec per accidēs illud ſuꝑ quo non habet poteſtatem mouēdi,quando illud aliud,nec eſt actus moti per ſe,nec pars eius,ſed eſt tantum coaſſiſtēs per ſe moto non innitens ſibi neceſſitate, ſed mera uolūtate alicuius alterius Phy.7.

Con.14. Decimaquarta cōcl. Chriſtus ut in eucharistia non poteſt uti aliqua potētia actiua corporea, ut patet,quia oīs talis potentia requirit paſsū approximatū localiter, ut patet.7. Phyſicorum

Con.15. Decimaquinta cōclu.Chriſtus ī euchariſtia pōt uti quacunq; potentia actiua ſpirituali patet, quia illa non requirit ad actionem, quod habeat eſse localiter. Poſſet ergo Chriſtus in euchariſtia illuminare Angelū p̄ſentem.

Con.16. Decima ſexta concluſio. Chriſtus in euchariſtia poteſt habere actionem ſpirituale ex parte principii, corporalem tū ex parte termini,patet,quia Angelus habet potentiam motiuam ſm locum non organizatam quæ pōt eſſe principiū mouendi

cor-

corpus ſm totum, non ſm partes, quo corpus noſtrum mouetur organice quacunq; autem anima intellectiua talem potentiam habet

1. Ad.i.arg.dicendum, quod quantitas non eſt formali rõ eſſe di in loco circunſcriptiue, ſed ẽ ratio fundamentalis Et ulterius patet, quod Chriſtus vtrobiq; exiſtens eſt in loco circũſcriptiuæ, ſed ubi circunſcriptiuum non eſt habitudo ad ſacramentum, ſed ad cœlum.

2. Ad alia, patet ex dictis.

Vtrum trãſubſtantiatio ſit poſſibilis.

Sco.4.d 11.q 1.Th.3.p q.75.ar. 2.Dur.4.d.11.q.1.

Qvarto quæritur. Vtrũ ſit poſſibilis tranſubſtãtiatio, qualis dicit eſſe tranſubſtantiatio panis in corpus Chriſti.

Phyſ. 8 c.7.

1. Arg. quod non, quia mutatio in ſubſtantiam, non ẽ niſi generatio, uel corruptio, ſecundum Philoſ.

2. Secũdo In omni mutatione manet aliquid ſubiectum cõe, mutari.n. eſt aliquid aliter ſe habere nunc quam prius, ſed in tranſubſtantiatione nihil cõe manet, igitur.

3. Tertio. In omni mutatione termini ſunt incõpoſſibiles, ſed termini trãſubſtãtiationis poſſunt eſſe ſimul, igit.

4. Contra Ambr de ſacramẽtis. Et habet de conſecratione di. 2. Reuera. Non eſt minus dare nouas, q̃ mutare naturas rebus. Ex quo cõcludit, quod ſicut Deus, põt dare nouas naturas rebus, q̃ prius, nõ erant, ita põt mutare naturas earũ q̃ perant, & tranſubſtantiare vnã in aliam Primo notãdũ, quod tranſubſtantiatio, ut dicit Sco. eſt tranſitio totalis ſubſtantię, in ſubſtãtiã. Totũ aũt dicit, dupliciter. Vno mõ dicit integrum ex partibus. Alio mõ ſumitur pro qualibet parte cathegorice, & ſincathegoricè. Primo modo dicitur, tranſitio totius in totũ qñ uni toti ex partibus ſuccedit, aliud totũ ex partibus Et hoc modo dicit Ariſt primo, de Generatione, quod generatio eſt tranſmutatio totius in totum. Non ſic autem eſt in alteratione, quia totum per ſe vnum, quod præceſſit alteratione manet in termino alterationis Bene ergo dictũ ẽ in diffinitione tranſubſtantiationis, quod eſt tranſitio non totius, ſed totalis ſubſtãtię in ſubſtantiam totalis in quã ſubſtantię, ſicut termini deſinentis totaliter eſſe i ſubſtan-

ſtantiam, ſicut in terminum totaliter incipienté eſſe. Secundo notandum, quòd ſicut di Scot. in 4. diſtin. 11. ꝓprie loquendo tranſubſtantiatio non eſt mutatio, vt patet ſatis ex primo, & ſecundo argumentis in pede quęſtionis, poteſt tamen dici mutatio extendendo nomen mutationis, ſicut enim ſecundum Philoſophũ triplex eſt mutatio .ſ. de nõ ſubiecto in ſubiectũ, & a ſubiecto in non ſubiectũ, & a ſubiecto in ſubiectum Et accipitur ibi ſubiectum pro ente poſitiuo, & non ſubiectum pro priuatione eius ſic poteſt econuerſo extendendo ad mutationem ſuper naturalem diſtingui, ut illa quę eſt a nõ ſubiecto in ſubiectũ dicatur creatio, quæ aũt a ſubiecto in non ſubiectum annihilatio, ꝗ vero a ſubiecto in ſubiectu, tranſubſtãtiatio.

Phi. 5. t. c. 7.

Con. 1. His pręmiſſis ponendę sũt quatuor concluſio. Prima eſt. Tranſubſtantiatio é poſſibilis virtuti diuinæ, patet, quia in poteſtate Dei eſt totale eſſe, uel nõ eſſe ſubſtantiæ creatæ, ergo in eius poteſtate eſt conuerſio unius in aliam.

Con. 2. Secunda cõcl. Tranſubſtãtiatio nõ é poſſibilis uirtuti createę, patet, q̃a nulla creatura põt agere ad ſubſtãtiã, niſi ꝑcedente motu, uel mutatione diſpoſitiua ad terminum illius actioni habendum, vt uidet, ſed ad terminum tranſubſtantiationis habẽdũ nõ requirit talis diſpoſitio, igi.

Con. 3. Tertia conclu. Tranſubſtãtiatio non eſt propriè loquẽdo mutatio, patet ex dictis. Et ſi ar. quia omnis tranſitus a cõtradictorio in contradictoriũ é ꝓpriè mutatio. Dicẽdũ, ꝙ nõ oĩs tranſitus a cõtradictorio in cõtradictoriũ eſt uere mutatio, imo requiritur, ꝙ ſit actus alicuius ſubiecti, uel materię manentis ſub utroq; termino. Pręterea dicẽdum, quod eſſe, & non eſſe panis non ſunt per ſe termini tranſubſtantiationis, ſed eſſe panis, uel alterius tranſubſtãtiati, & eſſe termini in quem trãſubſtantiatu aliquid.

Con. 4. Quarta conclu. Trãſubſtãtiatio, ſiue conuerſio eſt eadẽ eſſentialiter ipſi termino ad quem Conuerſum n. eſſe poteſt dici dupliciter. Vno modo pro termino a quo conuerſionis, & ſic accipitur cõmuniter. Alio modo pro termino ad quem, & ſic conuerſum eſſe non eſt, niſi eſſe terminans conuerſionẽ, ſicut dicimus generatũ eſſe terminãs generationem, & creatũ eſſe terminans creatiõnẽ. Et tũc quantùm

quantum ad totum illud, ꝙ eſt poſitiua conuerſio paſſiua non eſt aliud quam terminus ad quem. Cõnotat tñ ſm impoſitionem nominis terminatio, vt deſinentem eſſe terminum a quo de nouo in aliud in ꝙ cõuertit̃ ſicut creatio, & creatum eſſe ſunt idẽ, tñ creatio connotat non eſſe creati præcedens immediatè. Et ita non dicitur, ſemper res creari. Et ſic non dicitur, ſemper eſſe conuerſio, uel aliquid conuerti quandiu manet illud in ꝙ aliquid cõuertit, ſed in inſtanti deſitionis illius, ꝙ in aliud cõuertitur.

1.2. Ad primum, & ſecundum arg. patet ex dictis.

3. Ad tertiũ dicendũ, ꝙ licet termini tranſſubſtantiationis nõ ſint incompoſſibiles in eſſendo abſolutè, ſunt tñ ſimpliciter incõpoſſibiles circa idem numero.

Vtrum poſſit quodlibet ens, conuerti in quodcunque.

Scot.4.d.11.q.2. Dur.4.d.11. q.2. Tho.3.p.q.76.ar.4.

QVinto quæritur. Vtrũ poſſit quodlibet ens cõuerti i quodcũq;

1. Ar. ꝙ ſic, etiã creatura in deitatem, quia nõ repugnat perſonę diuinæ terminare aliquam actionem realem, vt patet in incarnatione cuius terminus erat uerbum, ergo a ſimili in propoſito.

Contra. Tunc natura diuina poſſet conuerti in aliud, quia termini iſtius mutationis poſſunt mutuo eſſe termini. Notandum ſecundũ Scot. quòd aliquid aliquando eſt impoſſibile ratione unica, & aliquid duabus rationibus 1.d.36. aut pluribus ut quantitas ne q.1. quit eẽ qualitas ex unica ſua propria ratione. In ente eius tantum conueniunt quantitas uero cõtinua ex duabus, quę autem ſunt impoſſibilia ex duobus dentur magis impoſſibilia quam quæ ſunt impoſſibilia ex uno. Sic igitur corpus nõ habet tot impoſſibilitates ut in corpus conuertatur, quot ſunt ut conuertatur in ſpiritum. Et ita unum dicit̃, impoſſibile, & reliquũ poſſibile nõ ſimpliciter, ſed reſpectiue, licet vtrũq. ſit poſſibile Deo. Et hoc mõ intelligendum eſt, ꝙ dicit Aug. vii. ſuper gen Et Boe. lib. de duabus naturis, ꝙ nullo modo conuerti poteſt corpus in ſpiritum, nec econuerſo.

His pręmiſſis ponenda eſt Con.1. talis concl. Nõ põt creatura conuerti in deitatẽ, nec ecõ-

trá,

tra, ſed in creaturis conuerti pōt quodlibet ī quolibet. Primū patet, qa nihil intrinſecū Deo ſubeſt diuinę potentiæ cum ſit neceſſe eē. Potentia autē diuina non reſpicit pro obiecto niſi poſſibile. Secūdum patet, quia utrum, ꝙ extremum ī creaturis ſubeſt diuinæ potentiæ, & quātū ad totale eſſe, & quantum ad totale non eſſe. Et ſi inſtetur, qa ſi abſolutum conuertatur in reſpectiuū, tūc reſpectus erit ſine fundamēto, & termino. Dicendū, ꝙ nō ſequitur, qa quodcunque conuertatur in aliud ſemper poſterius habebit ſuum propriū modū exiſtendi, ſicut terminus a quo cōuerſionis habuit ante conuerſionē ſuū propriū modū.

2. Ad arg. dicendum, ꝙ uerbum eſſe terminū alicuius actionis de genere actionis, ſed vnionis q̄ relactionē importat naturę humanę ad verbū.

Vtrum panis conuerſus in Chriſti corpus in Euchariſtia annihiletur.

Sco. 4. d. 11. q. 3. 4. Tho. 3. p. q. 75. ar. 3.

QVAESTIO VI.

Sexto quæritur. Vtrū panis cōuerſus ī Chriſti corpus in euchariſtia annihilet.

Arguitur primo, ꝙ nō cōuertatur panis in Chriſti corpus, qa dicit Aug. iii. de trini. Chriſti corpus dicimus quod ex fructibus terræ acceptum ſumimus, ſed non eſt aliquid acceptum a fructibus terræ niſi panis uel uinum. 1.

Secundo. Corpus Chriſti non accipit eſſe per iſtam actionem, quia tunc frequenter acciperet eſſe, ſed in omni mutatione poſitiua terminus ad quem accipit eſſe. Ergo corpus Chriſti, non ē hic terminus alicuius mutationis ſeu actionis poſitiuę. 2.

Tertio arg. ꝙ panis annihiletur, quia quod præfuit, & nihil eius manet annihilat̄, ſed panis pręfuit, & nihil eius manet, quia nec materia, nec forma. igitur. 3.

Quarto. Quòd nihil eſt in ſe nec in alio, & p̄fuit, aliqd annihilatur, ſed panis poſt conuerſionem eſt huiuſmodi. igitur. 4.

Contra. Quantū ad primū dicit Ambr. de ſacramentis. Et habetur de cōſ. diſt. ii. Panis eſt in altari. Vbi aūt acceſſit cōſecratio de pane ſit corpus Chriſti. Et quantum ad ſm ar. quòd panis conuertit in corpus Chriſti, ergo non annihilatur. Primo notandum,

dum, quòd ſicut recitat Innocetius de officio Miſſę par. 3. circa ſacramentum euchariſtię tres fuerunt opiniones. Vna, q̃ panis manet, & cũ illo uere eſt corpus Chriſti. Alia, q̃ panis non manet, & tamen non conuertitur, ſed deſinit eſſe, uel per annihilationem, uel per reſolutionem ĩ materiam, uel per corruptionem ĩ aliud. Tertia, quòd panis transſubſtãtiatur in corpus, & uinum in ſanguinem. Quælibet autẽ iſtarum opinionum uoluit ſaluare, q̃ uere ibi eſt corpus Chriſti, ita illud negare, eſt plane cõtra fidem. Sed nunc tenet ſancta mater eccleſia tertiã opinionem, ſicut habetur manifeſte, extra de ſum. tri. & fi. ca. firmiter credimus. Vbi dicit, q̃ corpus Chriſti, & ſanguis ſacramẽto altaris ſub ſpeciebus panis, & uini ueraciter continetur. Et ſtatim ſequit̃ tranſubſtantialis pane ĩ corpus, & uino in ſanguinẽ uirtute diuina. Secundo notan-

d.41. dum, q̃ ſicut dicit Sco. ad trã-

.1. ſubſtãtiationẽ unius ĩ aliud, nõ plus requiritur, niſi quòd uterque terminus ſit ſubſtantia, & ſit in plena obedientia agentis, quantum ad totale eſſe, & quãtum ad totale nõ eſſe. Primus autẽ terminus iſtius mutationis nõ eſt materia ſola, nec materia ſub quãtitate, quia tunc nõ eſſet tranſubſtantiatio, ſed tranſaccidẽtatio, nec cõpoſitum ex materia, & anima intellectiua, quia in triduo fuiſſet eadem res huius ſacramenti, ſi ſacramentũ tunc manſiſſet, & tamẽ aĩa erat ſeparata a corpore, ſed cõpoſitũ ex materia, & forma corporeitatis, q̃ mã ſit eadẽ realiter in Chriſto uiuo, & mortuo, q̃ eſt tanquã formale rei primo contentæ ſub euchariſtia ſemper, ex quo fuit euchariſtia inſtituta. Tertio notãdum, quòd ſicut dicit Ioãnes de Baſſo, ad hoc, q̃ aliquid annihiletur, requiritur primo, quòd nihil per ſe intrinſecũ ſibi maneat in re. Secundo requiritur, q̃ nõ maneat potentia paſſiua alicuius ſubiecti, de quo ipsã ſit educibile, uel forma eius. Vnde ſi aliqua forma manet in potentia ſubiecti, de qua poſſit educi per trãſmutationem illa non annihilat. Tertio requiritur, ut actio per q̃ aliquid debet annihilari p̃ ſe terminetur, ſicut ad terminũ ad quẽ ad negationẽ ſimpliciter extra genus. Et per hoc patet q̃ corruptio nõ ẽ annihilatio, quia terminat̃ ad negationẽ in genere, uel

ſu-

bieƈto, uidelicet ad priuatione formę in materia, & non ad negatione ſimpliciter. Quarto notandũ, ꝙ ſicut dicit Sco. iſtę propoſitiones nõ ſunt ueræ, panis eſt corpus Chriſti, aut panis fit, uel factus eſt corpus Chriſti. Aut panis potuit, uel põt eſſe corpus Chriſti, aut econuerſo. Sed ſi uera debet eſſe ꝑdicatio, oportet alterum extremũ in obliquo accipere, denotando ordinem extremi ad extremũ. Et hoc põt eſſe dupliciter. Vel cum hac ꝑpoſitione ex, uel de, addita termino a quo, dicendo, ex pane uel de pane, fit corpus Chriſti. Alio mõ addẽdo termino ad que hãc ꝑpoſitionẽ in, dicendo: uere panis tranſit in corpus Chriſti. Et oẽs aliæ locutiones uere de uirtute ſermonis ad alteram iſtarum reducunt. Secũda aũt eſt magis propria, q̃ nõ denotat aliquod cõmune manere, ſicut aliquo mõ denotat prima. Nulla aũt propoſitio accepta cũ mutatione, uel moueri ẽt ponẽdo unũ extremũ in obliquo uera eſt, utpote panis mutat in corpus, quia nõ ẽ hic mutatio, ut ſupradiƈtũ ẽ. Tranſire aũt ſeu verti abſtrahunt a ratione mutationis, quia ponunt habitudinem termini ad terminũ, non denotando ſubieƈtum commune manere.

Con. 1. His pręmiſſis, ponendæ ſunt ſeptem concl. Prima eſt. Omnino tenendũ eſt nõ manere ſubſtantiam panis in hoc ſacramento, patet, quia ita tenet eccleſia, ut patet ex primo notabili. Ad hoc aũt adduci poteſt congruentia talis, quia nõ eſt congruum, quòd illud maneat in ſacramento, quod per ſe non pertinet ad rationem ſacramenti, ſed ſubſtantia panis dato, ꝙ maneret nõ ꝑtineret ꝑ ſe ad ſacramentũ, quia nõ eſt ꝑ ſe ſenſibilis, ſed ꝑ accidens.

Con. 2. Secunda concl. Panis conuertitur in corpus Chriſti, patet per Dam. li. 4. dicentẽ expreſſe ipſe panis, & uinum tranſit in corpus, & ſanguinem Chriſti.

Con. 3. Tertia concluſio. Panis poſt conuerſionem non eſt aliquid, ſed nihil, patet, quia per conuerſionem totalem ee panis deſinit ẽt totaliter.

Con. 4. Quarta cõcluſio. Panis ꝑ conuerſionem non annihilatur, patet, quia per ſe terminus ad quem conuerſionis ẽ aliquid poſitiuum, terminus autem per ſe annihilationis eſt negatio extra genus. Itẽ, illud non annihilatur, quòd non

non deducitur ad non eſse ſimpliciter extra genus per mutationem, uel quaſi mutationem per ſe terminatam ad tale non eſse, ut patet ex tertio notabili, ſed panis, licet ex iſta conuerſione deducatur ad tale non eſse, nõ tñ per aliq̃ mutationẽ ꝑ ſe terminatã ad tale nõ eẽ, ſed per cõuerſionẽ ꝑ ſe terminata ad eſſe corporis Chriſti, ſicut ad per ſe terminũ ad quem licet cõcomitanter hẽatur tale non eſſe panis. Itẽ, illud nõ annihilatur, cui ſuccedit aliquid poſitiuum reale ꝑ mutationẽ, uel quaſi mutationẽ, cũ qua incipit nõ eſſe, ſed pani ſuccedit aliquod ens poſitiuum, .ſ. corpus Chriſti uirtute cõuerſionis, cũ qua panis ĩcipit nõ eẽ ſimpliciter, igit.

Con. 5. Quinta concluſio. Panem prius conuerſum in corpus Chriſti, poſſet Deus reparare eũdem numero, nõ de corpore Chriſti, ſed de nihilo, patet, quia quicquid uere eſt nihil ſimpliciter, & præfuit, Deus poteſt ipſum reparare de nihilo, uel nõ de aliquo, ſicut antequam eſſe potuit id creare de nihilo, ſed panis poſt conuerſionem eſt ſimpliciter nihil, & non ens, ita uere, ſicut ſi fuiſſet annihilatus, quòd autem non poſſit reparari de corpore Chriſti, patet, quia ſi panis reparat̃ primo de corpore Chriſti, aut hoc ẽ ꝑ creationem; aut per cõuerſionem, aut per generationem Non ꝑ generationem, quia non pręexiſtit materia panis illi reparationi Nec per creationem, quia creatio eſt non de aliquo. Si ergo panis repararetur de corpore, non eſset creatio. nec per conuerſionem, quia ſicut nihil nõ poteſt cõuerti in aliquid, immo oportet, ꝙ conuerſum prius fuerit ens ẽt duratione antequam conuertatur, ita oportet, quod id in qđ conuertit̃ ſit pręexiſtens ſaltẽ ordine naturę illi cõuerſioni, q̈a aliq̃d nõ trãſubſtãtiat̃ in nihil, ſed ĩ ens.

Con. 6. Sexta cõcl. In panẽ ſic prius reparatũ, poſset Deus corpus Chriſti cõuertere, patet ſatis ex dictis in quarta, & quinta concluſione.

Con. 7. Septima conclu. Si de corpore Chriſti repararet Deus eundem panem non primo, ſed conuertendo corpus in panem iam reparatum hoc non poſset eſse ſine mutatione, uel quaſi mutatione corporis. Patet, quia conuerſio corporis in panem, non poteſt eſse, niſi corpus deſinat eſſe, quod nõ poteſt eſse ſine mu-

mutatione,& tranſitu ab eſſe in non eſſe.

1. Ad primum arg. dicendũ, quod ſicut panis dicitur collectas ex granis, ita ſpecies remanentes dicuntur collectę, quia ſunt aliquid ipſius collecti,& ita exponit Auguſtinus.

2. Ad ſecundum dicendum, eſt,quòd hic eſt tranſubſtantiatio non qua terminus accipit eſſe ſimpliciter,ſed qua accipit eſſe hic.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ oportet addere illi maiori, quod ſimpliciter nihil ſuccedat,ut per ſe terminus.

4. Ad quartum patet ꝑ idem.

Vtrum accidens poßit eſſe in ſacramento altaris ſine ſubiecto.

Sco.4.d.12 q 1. & 2.Tho.3.p. q.75.art.5.

QVAESTIO VII.

SEptimo quęritur.Vtrũ accidẽs poſſit eſſe in ſacramento altaris ſine ſubiecto.

1. Arg.ꝙ non,quia eſſe in alio per ſe cõuenit accidenti.

2. Secundo arg.Poſterius eſſentialiter nõ poteſt ſiue priori, ſed accidens eſt poſterius eſſentialiter ſubſtantia.

Reſol. Theolog.

ex vii.Methaph igitur.

3. Tertio . Dicit philoſo. in prædicamentis, ꝙ album, & albedo idem ſignificant,quia album ſolam qualitatẽ ſignificat,ergo eodem modo quãtitas,&quantum,ſed impoſſibile eſt quantum eſſe,niſi cui quantitas conuenit, ergo impoſſibile eſt quantitatem eſſe ſine ſubiecto.

4. d. 12. q.1.et.2. Contra ſunt auctoritates ſanctorũ. Primo notandum, ꝙ ſicut dicit Sco.hocvocabulum accidens,poteſt accipi ꝑ per ſe ſignificato,vel pro eo, quod denominatẽ ab iſto per ſe ſignificato , & hoc iterum dupliciter. Vel,pro abſoluto vel pro reſpectiuo ſiue reſpectu accidentali. Habentẽ ergo tria mẽbra.Primũ eſt de accidente quantum ad ꝑ ſe rõnẽ accidentis Secundũ eſt de eo, quod denominatiue dicitur ab accidente, & eſt abſolutũ. Tertium eſt de eo ꝙ denominatiue dicitur accidens, & eſt reſpectiuum.Secundo notandum, ꝙ inhęrentia accidẽtis non eſt per ſe paſſio eius,ſed eſt accidens ꝑ accidens.Et.n. inhęrentia eſt reſpectus quidã extrinſecus adueniens, & hoc ſaltẽ uerũ eſt de inhęrentia cuiuſcunq; accidentis abſoluti,quia dicit actualẽ unionem illius abſoluti ad aliud

 abſo-

abſolutum. Omnis aũt talis vnio eſt reſpectus extrinſecus adueniens, non.n. neceſſario conſequitur fundamentũ etiam poſito termino. Pôt.n. Deus ſine contradictione ſeparare vtrunque, & ſeparatim conſeruare. Et ſi inſtet, quærendo de illa inhærẽtia cũ ſit accidens per accidens, qua inhærentia inhæret accidenti. Vel n. ipſa eſt eadẽ ipſi hærẽtię albedinis, & pari rõne fuit ſtandũ in primo, uel illa inhærẽtia inhærẽtiæ eſt alia a ſuo fundamento, & ſic erit ꝓceſſus in infinitũ. Dicendũ, ꝙ illa eſt eadẽ inhærẽtiæ albedinis, & ibi eſt ſtatus. Illa .n. relatio eſt eadẽ fundamẽto, ſine qua fundamentũ eſſe includit cõtradictionẽ. Contradictio ãt eſt inhærẽtia albedinis ad ſuperficiẽ eſſe, quĩ fundamentũ ipſius inhærẽtię ſit uidelicet ipſa albedo, & ẽt ipſa inſit huic fundamento, quia reſpectus non põt eſſe quin inſit fundamento. Propter rationem autem oppoſitam nulla inhærentia formę abſolute eſt ſibi eadem, quia non eſt ſimpliciter repugnãtia illã formã ſimpliciter eſſe, & non eſſe. Tertio notandũ, quod aliqui dixerunt ſolam quantitatẽ in euchariſtia eſſe, & poſſe eſſe ſine ſubiecto. Si enim ſine quantitate eſſet albedo, eſſet quãtitas ſpũalis, qa indiuiſibilis. Alia autẽ eſt opinio, quod nullũ accidens poteſt eſſe ſubiectum alicuius accidẽtis, & ſic in euchariſtia quodcunq; accidens eſt ſine ſubiecto. Accidens enim, vt dicit philoſo. iiii. Meth. non accidit accidẽti, niſi quia ambo accidunt eidem ſubiecto. Sco. ãt mediando inter opiniones ꝑdictas diſtinguit de ſubiecto. Eſt enim ſubiectũ vltimate terminãs dependẽtiam alicuius, & ſubiectũ terminans illã dependentiũ ꝓxime, licet non ultimate. Primo mõ planum eſt, ꝙ nihil poteſt eſſe ſubiectũ accidẽtis niſi ſubſtantia. Secundo mõ poſſibile eſt aliquod accidẽs eſſe ſubiectum accidentis, & poſſibile eſt quodcunque accidens abſolutum eſſe utroque modo ſine ſubiecto, ſed accidens relatiuum non eſt poſſibile eſſe ſine ſubiecto ſecundo mõ, quia non eſt poſſibile, quod ſit reſpectus inter duo quĩ ſit alicuius, & ad aliquid Non poteſt autem eſſe reſpectus alicuius ad aliquid, niſi inſit ei, cuius eſt reſpectus. Qui autẽ dicunt quantitatẽ eſſe aliã eſſentiam abſolutã ab eſſentia ſubſtantiæ corporeæ, & qualitatis, ſicut dicit

communis

communis opinio,habent dicere quātitatem hic eſſe ſine ſubiecto,ſed non qualitatē, eo quòd qualitas eſt in quantitate, qualitas enim eſt extēſa,& non niſi per accidens tātum,ſcilicet ratione quantitatis.Qui aute dicerent, quātitatem ſubſtantiæ corporeę non eſſe aliud ab eſſentia talis ſubſtantiæ,&quantitatem coloris non eſſe aliud a colore, dicerent qualitatem hic non eſſe in quantitate,immo magis ponerent quantitatem qualitatis.

Con.1. His præmiſſis, ponendæ ſunt nouē cōcluſiones.Prima eſt.Loquendo de per ſe ſignificato accidētis, contradictio eſt ipſum intelligere nō eſſe in ſubiecto, & hac intelligendo vniformiter, ſcilicet ſi actu,actu,ſi aptitudine aptitudine,patet,quia p ſe ſignificatū huius nominis accidens ē quidam reſpectus ad id cui accidit.Et forte idem reſpectus quē īportat hęc dictio inhęrens,ſed impoſſibile eſt accidentia eſſe,&in hærentiā nō eſſe ſi actu actu,& ſi aptitudine aptitudine. igitur. Vnde ſequit,ꝙ id,quod per ſe ſignificat hoc nomen accidēs,ē reſpectu extrinſecus aduenieēs. Non enim pōt intelligi rō eius ad ſe, nec tñ neceſſario cōſequit poſitionem extremorum,nec eſt inconueniens,ꝙ id, ꝙ eſt determinati generis denominet plura genera.

Secunda concluſio.Loquēdo de eo, quod denominat a per ſe ſignificato accidentis,& eſt per ſe reſpectus contradictio eſt, quod ſit actu ſine ſubiecto,patet,quia reſpectus eſt eſſentialiter habitudo inter duo extrema, ideo reſpectus, ut reſpectus requirit ſubiectū,&fundamentū. Con.2.

Tertia concluſio. Illud, ꝙ denominatur a per ſe ſignificato accidētis, & eſt quid abſolutum poteſt poni in eſſe, & non in eſſe actualiter, licet inſit neceſſario aptitudinaliter,patet, quia accidens abſolutum,ut abſolutum nō requirit terminum, ergo ſi requirit ſubiectū oportet,ꝙ ſit propter aliam eſſentialē dependentiam ad ipſum,ſed nulla eſt dependentia ſimpliciter neceſſaria alicuius abſoluti ad aliquid, quod non eſt de eſſentia eius,niſi enim ad cauſam extrinſecam ſimpliciter primam, ſcilicet ad Deum,ſubiectum autem non eſt de eſſentia accidētis,quia tunc homo albus non eſſet ens per accidens, quod eſt cōtra philoſophum c. de ente;Et c. de uno.& c.vlt. Con.3. Met.5. Met.7.

Con. 4. Quarta concl Virtute diuina poſsibile eſt oém ſubſtantiam eſſe, ſiue quocunq; ſuo accidēte, ſiue abſoluto, ſiue reſpectiuo, patet, quia ꝙ eſt prius alio tpe nō implicat contradictioné poni, uel manere ſine illo, ſed ſubſtantia, reſpectu accidētis ſui, eſt huiuſmodi, vt habetur vii.
Met.7. ſ.c.15. Methaph. licet .n. de facto ſubſtātia nō ſemꝑ ſit prior duratione ſua accidente, tñ q̃tũ eſt ex rōne ſubſtātiæ nō repugnat, ꝙ ſit prior duratione, & certum eſt, ꝙ prior eſt natura, igiṫ. Itē pōt prima cā facere oem effectũ abſolutũ ſine eo, ꝙ nullo mō habet rōnē cauſę, reſpectu illius, ſ᷑d accidens alicuius ſubſtantiæ nullā habet cauſalitatem ſuper ipſam. Cauſa enim prior eſt natura ſuo effectu, ſubſtātia uero prior eſt accidente.

Con. 5. Quinta concl. Omne accidens abſolutum pōt ſeparari a ſubiecto, & eſſe realiter ſine illo, patet, quia inhærentia accidentis abſoluti ad ſubiectum, eſt accidentalis, ſed poteſt eſſe ſubſtantia ſine accidente, igitur.

Con. 6. Sexta concl. Accidens abſolutũ ſeparatum a ſubiecto, non hēt nouũ. eſſe ſibi datũ a Deo, patet, quia illud eſſe nouũ eſſet ſubſtantia, vel accidens. Non pōt dici ſubſtantia, ut patet, nec accidēs, quia ſicut primũ accidens ſeipſo non exiſtebat, ita nec illud ſeipſo exiſteret, & ita eſſet ꝓceſſus in infinitum.

Septima concl. Quādo accidens ſeparatur, non datur ſibi uirtus aliqua ſupernaturalis, immo nihil nouũ ſibi confertur, patet quia vel illa uirtus eſſet ſubſtantia, vel accidens. Non ſubſtantia, ut patet. Nec accidens, quia tunc non plus per illā ſubſiſteret, q̃ per ſeipſum, & eſſet proceſſus in infinitũ. Dicendũ, itaque, ꝙ accidēs hēt proprium eſſe actualis exiſtentię, ſicut & propria eſſentiā diſtinctā ab eſſentia ſubiecti Vnde ſeparare accidens a ſubiecto nihil aliud eſt, quàm corrumpere, uel annihilare .i. non conſeruare inhęrentiam, quā habet ad ſubiectum, per illā ergo ſeparationē nihil acquirit, ſ᷑d deperditur inhęrētia. Con.7.

Octaua concl. Impoſſibile eſt ſimpliciter accidētia reſpectiua eſſe ſine ſubiecto, patet, quia illud cui eſſentialis inhęrentia ad ſubiectum, uel fundamentum non pōt ſine cōtradictione ſeparari ab illo, ſed inhærētia accidētis reſpectiui ad ſubiectũ, uel fũdamentũ eſt ſibi eſſentialis. igitur. Con.8.

tur Ex prædictis ſequitur, ꝙ intellectio,& uiſio, & omnia talia poſſunt eſſe ſine ſubiecto, quia nominant actus abſolutos,ſed motus, & mutatio cũ ſint reſpectus nõ poſſunt eſſe ſine ſubiecto.

Con.9. Nona conclu.In euchariſtia ſola quantitas eſt ſimpliciter ſine ſubiecto,patet, qa quantitas non poteſt habere aliud ſubiectum, q̃ ſubſtãtiã panis, uel materiam eius, quę nõ manet,ſed conuertit. Alia uero accidentia ſunt ipſa quãtitate ſicut i ſubiecto.

1. Ad primum arg dicendũ, quòd antecedens uerum eſt, ſi ſumatur eſſe in alio aptitudinaliter, ſcilicet pro inhærentia aptitudinali

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ poſterius naturaliter non poteſt eſſe ſine priori uniformiter accipiendo actualiter, vel aptitudinaliter, ſed ſi accipiatur, ꝙ poſterius ſm aptitudinem non poſſit eſſe ſine priori actualiter, ſic maior illa non eſt uera, quod enim eſt prius aptitudinaliter, ſi non ſit non eſt prius actualiter. Et dato etiam, quòd ſit,& tollatur dependẽtia poſterioris ad ipſum per aliquod prius utroque, nec ſic eſt actualiter prius,& hoc modo eſt in propoſito. Accidens .n. non eſt naturaliter poſterius ad ſubſtantia panis,ſed tm̃ aptum natum eſt eſſe poſterius ad illud tanquã ad aptitudinaliter prius.

3. Ad tertiũ dicendũ,ꝙ albũ põt intelligi dupliciter. Vno mõ,ut importat formam talem ſub tali mõ ſignificãdi, & hoc per ſe ſignificat.Vnde ſm philoſophum in prędicãmentis, album ſolam qualitatem ſignificat,quod uerum eſt,tamen ſub alio modo ſignificandi,quàm albedo. Alio modo,ut communiter cõcipimus per album,& huiuſmodi concrete totum compoſitum ex ſubiecto , & forma . Si primo modo,argumentũ habet maiorem euidentiam. Nam de ſecundo modo,patet,quia non oportet si albedo ſit , quòd albũ ſit.Sed & de primo modo dicendum, quòd de uirtute ſermonis , non oportet concedere,quòd ſi albedo eſt , qđ album ſit , quia & ſi forma ſit, quę apta nata eſt inhęrere ſubiecto, non oportet tamen quod ſit ſub tali modo eſſendi , ſ. ſub actuali inhærentia ad ſubiectum. Album autem ſignificat ipſam ſub tali ratione actualiter inhærentem.

Vtrum accidentia manentia in hoc ſacramento, poſſint habere omnem actionem; &c.

Sco.4.d.12.q.3.Tho.3.p q.75. art 2.

QVAESTIO VIII.

OCtauo quæritur. Vtrũ accidẽtia manentia in hoc ſacramento poſſint habere omnem actionem, ſicut prius quando erant coniuncta ſubſtantię panis?

1. Arguitur, ꝙ nõ, agere .n.per ſe eſt ſuppoſiti ſm Philoſophũ, ſed accidẽtia illa nõ habent rõnẽ ſuppoſiti, nec ſunt in aliquo ſuppoſito, igitur. *1.Meta.*

2. Secũdo. Si ſic, ſequeretur, ꝙ in creatura idẽ eſſet quod ageret, & quo ageret, quod eſt contra Boetium. *Libro de Ebdoma lib.*

3. Tertio. Quantitas ſeparata eſt quantitas mathematica in mathematicis autẽ non eſt bonum, neque motus. Et ita quantitas ſeparata nõ eſt principium agendi, igitur.

Contra. Forma manens eadem in eſſe, manet eadem uirtute; ſed accidens ſeparatum, manet idem ſecundum eſſe, vt patet ex præcedenti quæſtione, igitur. Notandũ, ꝙ aliqui dixerunt accidentia ſeparata in hoc ſacramento oẽm actionem poſſẽ habere, quam poſſent habere cõiuncta cum ſubſtantia panis. Dicunt .n. accidens eſſe immediatum principium cuiuſcunque actionis, & de accidentibus ſeparatis, dicunt ꝙ retinent idem poſſe. Sed contra hoc arguitur. Primo ſic. In generatione uniuoca principium per ſe generationis eſt aliquid, in quo vniuocantur generant & genitũ, & in quo aſſimilãtur. Sed planum eſt, ꝙ generantur vniuocæ ab alio vniuocantur ſibi per ſe in ſubſtantia, & nõ in accidẽte, igitur. Itẽ accidens eſt ſimpliciter aliquid imperfectius & ignobilius q̃ ſubſtantia, ergo non põt eſſe totalis cauſa ſubſtantię. Et ſi dicas, ꝙ accidens eſt principiũ generationis ſubſtantiæ non uirtute propria, ſed in virtute ſubſtãtię, quęro quid intelligis per iſtã uirtutem. Aut intelligis aliquid formaliter receptum in accidente ab ipſa ſubſtantia, aut uirtutẽ, vel naturam ſubſtãtię, aut ſubordĩatiõẽ accidentis ad ſubſtantiã, vt poſſit talem effectũ cauſare, ſicut inſtrumentũ ſubſtantiæ. Si intelligis aliquid receptũ in accidente, aut illud eſt ſubſtãtia, uel accidẽs. Nõ ſubſtãtia, quia non recipitur ſubſtã-

tia in accidente,nec accidẽs, quia illud eſſet ſimpliciter ignobilius ſubſtantia. Et ita non plus poſſet accidens per illud in talem effectũ,quã per ſeipſum. Et iterũ quæreretur de illo accidente,& ſic in infinitũ. Nec potes intelligere ꝑ iſtã virtutẽ ipſam naturã ſubſtantię,quia iã haberetur contra te, ꝙ ſubſtantia tanq̃ uera cauſa haberet actionẽ. Si autem intelligas per illã uirtutem ſubordinationẽ accidentis ad ſubſtantiã in cauſando,vt inſtrumẽti ad agẽs principale,uel cauſæ ſecundę ad primã. Ex hoc etiã haberetur propoſitũ cõtra te. Nõ .n. minus eſt prima cã principium alicuius operationis ſibi conuenientis,quã cã ſecũda ſuæ. Item contra illud, ꝙ dñt de accñtibus ſeparatis ſic arguitur. Virtute illius,ꝙ nõ eſt,nõ põt aliquid agere, ſed ſubſtantia panis poſtquã conuerſus eſt, non eſt, ergo in eius uirtute non poſſunt iſta accidentia aliquid generare, aut corrumpere. Verũ eſt tñ, ꝙ accidens in uirtute propria poteſt alterare,& diſponere ad generationem alterando,& ſic etiam calor vocatur inſtrumentũ animæ a philoſopho,accipiẽdo inſtrumentum improprie pro agẽte diſpoſitiuo,ſed diſpoſitione facta ipſa ſubſtantia generantis elicit generationem ipſam, & actum ſubſtantiæ genitę productiuum.

De ani. lib. 2.

His præmiſſis, ponendæ ſunt duę cõcluſiones. Prima eſt. Omnẽ actionem, uel operationem, quã poſſunt habere accidentia cõiuncta circa aliquid,poſſunt habere quãdo ſunt ſeparata in ſacramẽto,loquendo de actione, uel operatione, cuius ipſa ſunt cauſa totalis. Patet, quia poſita cauſato tali alicuius actionis ſub modo conuenienti,& ſuſceptiuo illius actionis diſpoſito ſine impedimẽto põt poni illa actio, ſed in accidẽtibus ſeparatis poſſunt oĩa prędicta inueniri,igitur. Minor patet, quia nihil aufertur ab iſtis accidentibus ſeparatis, niſi reſpectus inhęrẽtiæ quãtitatis ad ſubſtantiã, tales ãt reſpectus non eſt rõ agendi. Item ſubiectum præcedens iſtorum accidentiũ in nullo eſt cauſa taliũ actionum,quarum iſta accidentia ſunt principia totalia,ut patet. Similiter nec quarũ ſunt partialia principia cum aliis a ſubiecto, ut patet ergo ſubiecto deſtructo,poteſt poni talis operatio,vel actio,cuius accidens eſt cã totalis,uel *Con. 1.*

etiam particularis, ad quam tamen non concurrit ſubiectum talis accidentis.

Con. Secunda concluſio. Illam actionem, uel operationem, quam nō pnt habere accidētia coniuncta, illa nō poſſunt habere ſeparata, patet, ꝙ nō ſe habet aliter ſecūdū actum primū q̄ prius, nō pōt in actū ſm plus quàm prius, ſed accidentia ſeparata nō ſe habēt aliter ad actum primum, q̄ prius, quia non ſibi cōfertur aliqua virtus noua, igitur. Itē ſi poſſent generare ſubſtantiam, vel corumpere, aut hoc eſſet uirtute propria, quod non eſt poſſibile, ut iā ſatis patet. Aut in uirtute ſubſtantię, cuius fuerunt ſed hoc nō, qa illa ſubſtantia nō ē, igit.

1. Ad primum arg. dicendū, ꝙ nō oportet omnem actionem eſſe ſuppoſiti, nec hoc dicit philoſophus, ſed dicit. actiōes ſunt circa ſingularia, & ſingularium

2. Ad ſm dicendum, ꝙ non eſt inconueniens in creatura idem eſſe agens, & quo agit, quando illud eſt principium totale actionis.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ quantitas hæc ſeparata non eſt mathematica, ſ͠d physica, qa uidelicet naturalibus qualitatibus affecta.

Vtrum accidentia poſſint tranſmutari.

Sco.4.d.12.q 4.Tho.3.p.q.75. ar.7.

QVAESTIO IX.

NOno quęritur. Vtrū accidentia in euchariſtia poſſint accidentaliter tranſmutari, ſicut poterant coniūcta ſubſtantiæ panis?

Arguitur ꝙ non, quia motus, uel mutatio de neceſſitate requirit ſubiectū, ſed accidētia sūt ibi ſine ſubiecto, igit. 1.

Contra. Non omnia accidentia ſunt in euchariſtia ſine ſubiecto, ſalte aliqua poſſunt tranſmutari, & patet ad ſenſum, quia ſpecies illę poſſunt frangi, & moueri. Notādum, quod mutatio, vel uariatio accidentalis circa accidētia, uel ſpecies intelligi pōt, vt di. Ioan. de Baſſo. pro quacunque uariatione terminata ad aliquid, quod inuenitur ibi, & innouatione facta circa ipſa. Et tunc, uel talis uariatio pertinet ad vbi, ſicut ad terminū, uel fit ſm qualitatē, ſicut eſt alteratio, vel ptinet ad q̄titatē, ſicut eſt augmētatio, vel diminutio, uel ad ali q̄ relationē, ſicut aſſimilatio. Hoc

Con. 1. Hoc pręmiſſo, ponendæ ſunt ſepté cócl. Prima eſt Accidentia in ſacramento poſſunt tranſmutari localiter ab agente naturali, ſicut quãdo erant coniuncta, patet, quia quantitas in ſacramento eſt in loco circunſcriptiue, & naturaliter, ſicut prius. Nihil.n. poſitiuum ſibi confertur per ſeparationem, igitur. Et ex eodem ſequ tur, ꝙ poſſint frangi, & diuidi, ſicut prius.

Con. 2. Secunda concluſio. Virtute agentis naturalis poſſibilis eſt circa ſpecies euchariſtię alteratio, ſiue variatio qualitatis, q̃ non cõcomitať aliqua mutatio circa quantitatem. Patet quia quantitas ſeparata eſt ſubiectum alterabile naturaliter, cum ſit naturaliter ſuſceptiua qualitatis, & põt approximari alteratiuo naturali nõ ĩpedito, igiť. Dubium eſt autem de alteratione, q̃ concomitatur aliqua variatio quãtitatis, cuiuſmodi eſt rarefactio Rarefactio .n. & condenſatio nõ ſunt ꝑ ſe motus ad quantitaté. Raritas.n. & dẽſitas ſunt qualitates; ipſas tamen concõmitať duratione, vel tépore variatio quædã quantitatis. Rarefactum.n. eſt maioris quantitatis, q̃ prius, & cõdenſatum minoris. Dicunt ergo aliqui, ꝙ agens naturale in talem alterationem non põt circa accidẽtia in euchariſtia, qui eadem ratione poſſet in variationem quantitatis cõcomitantem, quę eſt ibi ſine ſubiecto, igiť. Et ita poſſet aliquid annihilare, vel creare, quod eſt inconueniens. Aliis autem uidetur, ꝙ immo agẽs naturale poſſit in talẽ alterationẽ, quia per ſe terminus formalis huius alterationis non eſt niſi qualitas quędam, puta raritas, q̃ eſt ibi in ſubiecto. ſ in quantitate. Et ita de ipſa põt ipſam educere. Variationem autem quantitatis cõcomitaté põt Deus ſupplere. & illa variatio prior é ſm naturã, quia terminatur ad ſubiectum rarefactionis, uel cõdenſationis, videlicet quãtitatem ipſam, quæ naturaliter præcedit in maius, uel in minus raritatem, uel denſitatem, & rarefactionem, uel cõdenſationẽ, ſicut ſubiectum præcedit motum, & formalẽ terminum motus.

Tertia concl Quantitas ſeparata non põt variari, ĩ maius, uel minus, nec deſinere eſſe, uel icipere eſſe de nouo, ſiue quantũ ad ſe totã, ſiue quãtũ ad aliq̃ eius parté uirtute agentis naturalis. Patet, quia impoſſibile eſt, quod agẽs Con. 3.

crea-

impoſſibile eſt, quod agens creatum aliquid agat uel corrumpat, niſi de ſubiecto, uel in ſubiectum reducẽdo, ſicut impoſſibile eſt, quod creet, igitur.

Con.4. Quarta concl.De variatione terminata ad aliquem reſpectũ vniformiter,dicẽdum eſt ſicut de eorum fundamentis, & terminis. Et hoc per eaſdẽ,uel cõſimiles rationes.

Con.5. Quinta concl Virtute agẽtis naturalis non poteſt eſſe variatio quantitatis ſeparatę.qua deſinat ibi eſſe corpus Chriſti,patet ex dictis, quia videlicet agens naturale non põt deſtruere, uel producere quantitatem ſeparatam.

Con.6. Sexta concluſio. Tandiu manet corpus Chriſti,quandiu manet quantitas panis, dum tamen maneant etiam qualitates conformiter. Et ita diceretur de ſanguine, & ſpeciebus vini. Patet,quia agẽs naturale,licet poſſit augmentare,uel minuere quantitatem per appoſitionem ſubiecti quanti,non tamen põt in variationem, ad q̃ ſequatur deciſio corporis, uel ſanguinisChriſti.Et hoc præciſe ca manere poteſt prædẽs quãtitas cum ſuis qualitatibus, niſi forte p̃ appoſitionem alicuius liquoris diuideretur illa quantitas ſeparata in partes,ita paruas, quod nõ eſſet ſenſibile ſi hoc poſſit fieri.

Septima concl Agens naturale põt in aliquam uariationem qualitatum,qua poſita deſinit eſſe corpus Chriſti non virtute agentis naturalis,ſed virtute,&ordinatione diuina,patet, quia ſi apponatur aliquid illis ſpeciebus,vel admiſceatur.quo facto corrũpantur qualitates, vel etiam corrumpantur per alternas extrinſecum,& alię inducant ſimpliciter alterius rõnis,uel etiam alię numeraliter deſinit ibi eſſe corpus,&ſanguis, ſicut deſineret ibi eſſe deſinẽte quantitate, quia non minus ſunt ſignificatione p̃ qualitates ſenſibiles.& ſic nõ minus pertinent ad rationem ſacramenti,quàm quantitas. Ex dictis apparet regula generalis,quod quocunque appoſito illis ſpeciebus,ſemper manet ſanguis Chriſti ſub partibus quantitatis vini cõſecrati,manentibus qualitatibus ipsius vini conſecrati intenſis,vel remiſſis.Non manet autẽ si non maneat quãtitas,uel manente quantitate si corrũpãtur qualitates. Con.7.

Ad argumentũ dicendũ,ꝙ non quæcũque variatio accidẽtalis requirit ſubiectũ.Põt enim 1.

enim Deus circa omnia prędicta quicquid p ſe ex terminis nõ implicat contradictionem. Preterea dicendum, ꝙ non omnia accidentia ſunt ibi ſine ſubiecto, ut dictum é ſupra,& circa illa poteſt fieri variatio ab agente naturali

Vtrum ex ſpeciebuſ ſacramẽtalibus poſſit aliquid generari.

Scot.4.d.12.q.6.Tho.3.p q.77.art.7.

QVAESTIO X.

DEcimo quæritur. Vtrũ ex ſpeciebus ſacramẽtalibus quãdo corrumpuntur, euchariſtia nõ manente, poſſit aliquid generari?

1. Arguitur ꝙ nõ,q̃a generatio non põt eſſe,niſi ex materia,ſed ibi nulla eſt materia, quia nulla ſubſtantia, igitur.

2. Secundo.Generatio vnius eſt corruptio alterius,ſed ibi nulla eſt corruptio ſubſtãtialis,quia nec ipſa quãtitas põt ibi corrumpi etiam accidentaliter,vt videtur, ſed tantũ annihilari,igitur.

3. Tertio.Si aliquid eſt poſſibile generari ibi ſubſtantialiter.Aut illud idẽ,ꝙ fuiſſet generatũ p corruptionẽ ſubiecti,aut aliud.Nõ idẽ, q̃a non reuertit eadẽ materia,q̃ prius fuit conuerſa. Non enim põt reuerti, niſi p conuerſionem materiæ corporis Chriſti i ipſam,nec aliquid aliud, quia multominus uidetur aliqua materia adeſſe.

Contra Per ſumptionem iſtarũ ſpecierũ hõ nutritur. Et eſpertum eſt, ꝙ per putrefactionẽ ſpecierum generantẽ uermes,ſicut ſi ſubſtantia panis maneret Notandum, ꝙ Innocentius dicit,quòd ſubſtantia panis redit,deficiente corpore Chriſti eẽ ſub ſpeciebus, quando iam ſcilicet non habent rationem conuenientis nutrimenti corporalis,nec ſubſtantia panis, etiã ſi eſſet ibi, eſſet conueniens nutrimẽtum corporale. Nec eſt ibi nouum miraculum, quia eadem uoluntate ordinatum eſt hoc, qua a Deo ordinatum eſt euchariſtiam eſſe,& accñtia manere ſine ſubiecto,quandiu manet euchariſtia.Ordinauit enim accidẽtia nũquã eſſe ſine ſubiecto, niſi in euchariſtia.Sed contra hanc opinionem arguit co. quęrendo quando redit ſubſtantia panis. Aut hoc eſt in vltimo inſtanti,quando generatur noua ſubſtantia Et tũc ſequitur, quòd ſimul ibi ſit panis, & non panis. Quando

Lib de oſfic. Miſ. c.de Fractione.

do enim generatur aliud, panis corrumpitur. Aut ante ultimum inſtans, & tunc ſequitur, quòd nō tandiu manet euchariſtia, quandiu manēt ſpecies nō corruptæ, uel ſimul manebit ibi euchariſtia, & ibi erit ſubſtantia panis cū corpore Chriſti, dimiſſa ergo prędicta opinione, & multis modis dicendi aliorū. Dicendum cū Scoto, quòd trāſmutationū poſſibiliū circa euchariſtiam quædam ſtant cum euchariſtia manente, & quædam nō. Omnes aūt primæ non requiritur ſubſtātiā redire, nec actione diuina, nec actione agentis naturalis, nec in illis de facto eſt materia. Secundæ aūt requirunt aliquam ſubſtātiam redire, non tñ actione agētis creati.

Con.1. His præmiſſis, ponendæ ſunt quatuor cōcl. Prima eſt. Manēte euchariſtia, non eſt neceſſe ſubſtātiam redire ad hoc, ut fiat tranſmutatio circa ſpecies. Patet, quia omnes agens potens in tranſmutationē aliquā poteſt in terminum eius, ſi habet ſuſceptiuū non magis repugnans termino, quam motui. Sed in tranſmutationibus in quibus manet euchariſtia, agens naturale pōt in totū motū, & ſuſceptiuum nō magis repugnat termino, q̄ motui. Minor patet, quia nō pōt hic poni ſuſceptiuū, niſi quantitas, quantitati aūt non magis repugnat unus gradus qualitatis ad quem fieri pōt trāſmutatio, quàm alius gradus imperfectior, nec quantitas ſecundum ſui rōnem determinat ſibi aliquē gradū qualitatis.

Con.2. Secunda cōcl. Manēte euchariſtia, nulla ſubſtantia de facto redit, patet, quia dū manet euchariſtia, nō e ibi ſubſtantia, niſi corpus Chriſti.

Con.3. Tertia concl. Tranſmutatio corruptiua euchariſtiæ dum tamen maneat ibi eadē quantitas, quæ ſit ſubiectum tranſmutationis, non neceſſario requirit ſubiectum redire, probari poteſt, ſicut prima concluſio.

Con.4. Quarta concl. Siue per alterationē, ſiue ꝑ motū in quātitate corrumpatur euchariſtia, redit de facto ſubſtātia, & hæc eſt ſubſtātia cōpoſita, cui talia accidētia cōuenirēt. Et hoc in inſtanti corruptionis, & immediate a Deo. Prima pars probaſ, q̄a Deus ſtatuit illas ſpecies manentes eſſe ſine ſubiecto in euchariſtia pręciſe, & nō alibi, ergo ceſſante euchariſtia, nō ſunt ibi ſpecies ſine ſubiecto. Secūda pars ꝓbatur, quia nō redit

dit ibi ſubſtantia, quæ nõ eſt capax illorũ accidentiũ. Tertia pars probatur, quia nullũ aliud agens a Deo habet uirtutem actiuam ad hoc ſufficientem.

1. Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ licet non ſit ibi materia ante inſtans generationis, tamen eſt in illo inſtanti.

2. Ad ſecũdũ dicendũ, ꝙ reſpectu diuini agentis non oportet aliquam corruptionẽ concomitari generationẽ.

3. Ad tertiũ dicendũ, ꝙ reuertitur eadem materia, quæ prius, & generat id quod generaretur ex pane ſi manſiſſet, nec oportet, ꝙ reuertatur materia per conuerſionem aliquam, ſed per creationẽ, ſeu reparationem ex nihilo.

Vtrum omnis ſacerdos poſſit Eucharistiam conficere.

Sco.4.d.13.q.2.Tho 3.p q.82. ar.6.Dur.4 d.13 q.4.

QVAESTIO XI.

VNdecimo quæritũ. Vtrũ omnis ſacerdos, & ſolus ſacerdos poſſit euchariſtiam conficere?

1. Arg. primo, quòd nõ. Omnis ſacerdos, quia de malis ſacerdotibus dicitur Mala- Mal.2. ch.2. Maledicam benedictionibus ueſtris.

Secundo.1.q c quod quidam opponitur, ſuſpenſo, ut depoſito, ſacerdote nulla ei relinquitur poteſtas. 2.

Tertio, uirtus miſſę principaliter in ſacramento euchariſtiæ conſiſtit ergo ſi malus ſacerdos põt conficere, ſicut bonus, æq́ ualeret miſſa mali ſacerdotis, ſicut, & boni. 3.

Quarto. Laicus poteſt ſumere euchariſtiam, ſumptio autem eſt finis conſecrationis, & per cõſequens aliquid ſimpliciter melius, & nobilius, ergo põt laicus cõficere. 4.

Quinto Beatus Laurentius, ſanguine Chriſti diſpenſauit, vt patet ex uerbis eius ad beatum Sixtum, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem. Et hoc diſtin.93. Cumq; diacones, diaconus euchariſtiam corporis Chriſti populo ſi neceſſitas cogit, iuſſus erogat. 5.

Contra, quod maius ſacerdos non poſſit conficere. qa apud ipſum remanet caracter indelebilis, ſuper quo fũdatur poteſtas conficiendi. Et prima q.1 Quod quidam ſacramentorum ſanctitatem in peruerſis hominibus, ſiue qui intus ſunt, ſiue qui foris ſunt, conſtat impollutam,

tam, atq; inuiolabilem permanere. Et quod ſoli ſacerdotes poſſunt celebrare, & diſpenſare eucharistiam, probatur p illud quod habetur diſt. 93. Diacones Nõ oportet diacones panem dare, id eſt, corpus Chriſti ſm glo. Notandum, ꝙ conficere euchariſtiam, poteſt alicui competere dupliciter. Vno mõ ſicut cauſæ principali, & ſic ſoli Deo conuenit. Secundo mõ, ut cauſę inſtrumẽtali, uel magis proprie, ut miniſtro, & ſic poſſe conficere, põt intelligi dupliciter. Vno modo abſolutè, ita .ſ. ꝙ ſi intendat facere, facit ꝙ intendit. Alio mõ ordinate. Et iſta diſtinctio gnalis eſt in oĩbus ſacramentis, ꝙ uidelicet, plus reqrit ordinate miniſtrari ĩ eis quàm ſimpliciter miniſtrare.

Con. 1. His pmiſſis, ponendę ſunt quatuor cõcl. Prima cõc. Quicunq; ſacerdos rite ordinatꝰ, ſiue bonus, ſiue malus, ſiue fidelis, ſiue hæreticus, aut ab eccleſia præciſus, ſiue excõmunicatus, ſuſpenſus, interdictus, uel degradatus, potẽs proferre uerba conſecrationis ſuper materiam debitam cum intentione debita faciẽdi, quod facit eccleſia, poteſt hoc ſacramentum de facto conficere. Et ſi facit, factũ eſt, patet, quia apud talem ſemp remanet character ſacerdotalis indelebilis. Deus .n. nõ inſtituit miniſtros ad amouendum talem characterem, ſicut ad largiẽdũ. Hoc etiã, patet p hoc, ꝙ habet. i. q. i. Quod quidã, ut ſupra dictum eſt.

Secunda concl Solus ſacerdos poteſt de facto conficere, patet per illud extra de ſumma Trin & fide Cathol. Hoc ſacramentum nemo poteſt conficere, niſi ſacerdos, qui rite fuerit ordinatus. Con. 2.

Tertia concl. Non omnis ſacerdos poteſt rite, & ordinate cõficere hoc ſacramẽtũ patet de excõmunicatis, & degradatis, & huiuſmodi. Vnde dicẽdũ, ꝙ ſolus ſacerdos carẽs oĩ impedimento, tam ex parte ſui, quam ex parte aliorum concurrentium ad rite celebrandum, poteſt rite, & ordinate conficere. Con. 3.

Quarta concl. Solis ſacerdotibus conceſſum eſt regulariter hoc ſacramentũ diſpenſare, uel aliis miniſtrare. In caſu tamen neceſſitatis cõceſſum eſt hoc diaconibus in abſentia ſacerdotum, & non ſolum de ſanguine, cuius ſpecies non oportet tangi ĩ miniſtrãdo, ſed etiã d corpore, patet p illud, quod habetur diſt 93. Diacones. Laicis ue Con. 4.

ro, vel aliis clericis, non ē cõceſſum in aliquo caſu, patet de laico, de conſec. diſt. ... per uenit Congruētia autem ad iſta ſunt. Tum, quia ſacerdotes ſunt principales ad policiam eccleſię pertinentes, tum, quia ſolis ſacerdotibus cõuenit habere poteſtatem ſuper corpus Chriſti miſticum & nõ minus ſuper corpus Chriſti uerum

1. Ad primum arg dicendũ, quòd illud eſt intelligendum de malis ſacerdotibus inquã tum ſunt mali puta inquantũ adulando benedicunt malis, quibus Deus veraciter maledicit, ſed ſacerdos in Euchariſtia non benedicit tanquã malus, ſed habens intentionem eccleſiæ.

2. Ad ſecundum di. quod illud eſt verum de poteſtate conficiendi.

3. Ad tertium di. quod antecedens. verum eſt quantũ ad dignitatem & ueritatem miſſę, ſed non quantũ ad efficaciam meriti, aut impetrationis in his, quæ ibi dicuntur per modum orationis.

4. Ad quartum di quod licet ſumere ſit in ſe nobilius, tamen eſt magis neceſſarium, ideo pluribus competit.

5. Ad quintum, patet ex concluſi.

Vtrum hoc ſacramentum poſſit a non ieiuno, & ab exiſtentibus in peccato mortale manducari.

Sco. 4. d. 8. q. 3. Tho. 3. p. q. 80. ar 4. & 8.

Dvodecimo quęrit. Vtrũ hoc ſacrametum poſſit a nõ ieiuno, & ab exiſtẽtibus ĩ peccato mortali mãducari?

Arguitur, quod ſic, quia Chriſtus poſt cœnam dedit ſuis diſcipulis euchariſtiam. 1.

Secundo 1 ad Cor. 11. Si quis eſurit domi manducet. Vbi videtur Apoſtolus innuere, ꝙ prius poſſet homo manducare in domo ne immoderate ſumeret de ſpeciebus illis. 2. 1. Cor.

Tertio ar. quod exiſtens in peccato mortali licite poſſit illud ſacramento manducare, quia vnuſquiſque ad hoc tenetur. Nullus autem peccat faciendo id ꝙ tenetur, igitur. 3.

Item de cõſe. diſt. 2. relatũ. dicit, ꝙ ſacerdos, qui conſecrauit, tenet cõmunicare, ſed poteſt contingere, quod tũc eſt in peccato mortali, igitur. 4.

Contra primũ eſt conſuetudo, & ordinatio eccleſię. Et contra ſm ē Apoſt. 1. ad Corinth. 11. Qui manducat, & bibit indigne &c. Primo no- 1. Cor. 11.

notandum, ꝙ ſicut dicit Sco. in 4. diſt. 8 hoc ſacramentũ poteſt recipi quadrupliciter. Primo mõ poteſt recipi nõ ſacramentaliter, ſicut cũ quis recipit hoſtiam conſecratam omnino non diſcernens eã a cõi cibo, ſiue ex infidelitate, ſiue ex contemptu, ſtante etiam fide. Secundo modo recipi poteſt ſacramentaliter, ſed non ſpiritualiter, ſicut cũ quis recipit ſacramentũ credens ſe recipere cõmunionẽ corporis Chriſti ſm intentionem eccleſię, ſed ille eſt in peccato mortali non contritus, talis .n. non recipit effectũ ſpiritualem ad quem ordinatur huiuſmodi ſuſceptio, uidelicet nutritionẽ ſpiritualem animę per gratiam a Chriſto datam. Tertio modo ſacramentaliter, & ſpiritualiter, ſicut eum fidelis peccato mortali carens, recipit hoc ſacramentum. Quarto mõ ſpiritualiter, & non ſacramentaliter, ſicut cum bonus hõ deuotionẽ habet ad hoc ſacramentum, & tamen propter reuerentiam, vel aliquã infirmitatẽ abſtinet, uel forte, quia non poteſt habere miniſtrum, talis .n nutritur ſpiritualiter Secũdo notãdũ ſm Sco. vbi ſupra, ꝙ duplex eſt ieiuniũ. ſ. naturæ, & eccleſię. Ieiuniun eccleſię, non ſoluitur niſi per aliquã refectionem extraordinariã præter morem eccleſiæ. Vnde propter ſpecierũ ſumptionem, vel medicinalium, vel per potum ſaltem poſt prandium, non ſoluitur ieiunium eccleſię. Sed ieiunium naturę eſt carentia cibi ſuſcepti in ſtomaco, vel in uia ad ſtomachum, ita ꝙ nõ intret ſtomachum in illo die. Tertio notandũ, quòd aliquem percipere hoc ſacramentũ in peccato mortali, põt contingere tripliciter. Primo modo in actu, quia videlicet tunc peccat actualiter, & patet de iſto, ꝙ peccat mortaliter, qa recepit indigne. Secũdo mõ, quia recipit ſacramẽtũ poſt mortale peccatũ, de quo nõ pænituit, nec pœnitet. Et de iſto dicendũ, quòd ſi eſt negligẽtia pœnitendi, uel ignorantia ſupina, uel craſſa, uel affectata, quod ſibi non licet ſuſcipere ſacramẽtũ, quia talis ignorantia non excuſat. Tenetur .n. quis ſuã conſcientiã examinare, & probare Si ãt nõ ſit negligentia craſſa, puta quia præceſſit examinatio ſifficiens, nec occurrit illud pectm̃, licet ei cõicare. Tertio. Si ſuſcipiens ſacramẽtum de peccato præterito pœ-

pœnitet,& pœnituit,& tamē de illo non eſt confeſſus· Dicendum ergo de iſto, quod ſi occurrit opportunitas,prius tenetur cōfiteri. Et ratio eſt, quia hoc eſt ſacramentū vnitatis eccleſię, ideo oportet ſumentem prius reconciliari eccleſiæ. Si autem non occurrat opportunitas confitēdi, & pōt vitare ne cōicet,abſq; ſcandalo actiuo, adhuc nō licet ei cōmunicare, ſed teneť differre.Si autem ſine ſcādalo abſtinere non poſſit, licet ſibi cōicare cum cōtritione, & propoſito cōfitendi, vt ſcādalum euitetur, nec eſt obligatus ad confitendū pro tūc, nec peccat, niſi forte in talē neceſſitatem ſcienter, & aduertenter ſeipſum īduxiſſet.

Con.1. His pręmiſſis, ponendæ ſunt tres concl.Prima eſt.Regulariter non poteſt quis ſacramentū iſtud ſuſcipere,niſi ieiunus ieiunio naturæ.Ratio huius eſt ordinatio eccleſiæ,vel ēt ipſius Chriſti reuelata ipſi eccleſiæ per Apoſto. quæ quidē ordinatio eſt congrua propter reuerētiam ſacramenti, quæ minor eſt regulariter in pranſo, quam ieiuno. Et de hoc habetur de conſec. diſtin. 1. Si quidem. Et ſumitur ab Aug. ad inquiſitiones Ianuarii.Placuit Spiritui ſancto in honorem tanti ſacramenti, vt prius in os Chriſtiani Dominicum corpus intraret, quàm alii cibi. Et iō ubiq; mos iſte ſeruať.

Secunda concl.In caſu neceſſitatis,uel pcepti maioris, quàm ſit præceptum de percipiēte ieiuno, poteſt aliquis hoc ſacramētū pcipere nō ieiunus,nec ieiunio naturę,nec eccleſiæ, patet in caſu neceſſitatis, qa alicui conſtituto in graui infirmitate, qñ pbabiliter timeť de morte, nō eſt negāda euchariſtia, infirmo ēt pranſo, cum ſit uiaticum, & ideo dandum eſt ei, qui de hoc mundo egreditur,ut per ipſum ducatur ad terminum. Patet etiam in caſu maioris præcepti,in quo uidetur diſpenſatum eſſe de minori, qa ſi ſacerdos percipiat in preceptione ſpecierū ſanguinis poſitū fuiſſe aquā,& nō uinū, licet perceperit totam illam aquam,uel partē, & ita ſic nō ieiunus,tenetur tñ ſacramentum complere,& facere uinū opponere de nouo conſecrare, & conſecratum ſumere. Quod pbat Sco. quia quando ſunt duo pcepta ordinatà pceptum ſuperioris magis ligat. Eſt autē præceptū Chriſti,& ex ipſa rōne ſacramēti, ꝙ ſacramētū qñ cōficiť, per- Con.2.

cipiat integrũ, ergo quocũq. alio prę̃cepto eccleſię poſito, ꝙ non reſpicit eſſentialẽ rõnem ſacramenti, ſemꝑ tenet neceſſario celebrans ad iſtã ĩtegritatẽ ſeruandam, ergo q iam percipit aq̃, ſimpliciter tenetur ad cõplendũ illud, ꝙ prętermiſit, nec ĩ hoc peccat nouo peccato. Patet ãt manifeſte, ꝙ ieiuniũ non eſt cõditio ita neceſſaria in ſuſcipiẽte, quia in die paraſceues particula poſita ĩ calice ꝑcipit cũ uino nõ conſecrato, & uerisimiliter eſt, ꝙ uinũ citius deſcendit in ſtomachum, q̃ illa particula. Nec oportet ꝑpter integritatẽ ſacramenti, ꝙ ſacerdos in die paraſceues recipiat ſanguinẽ, quia illud prę̃ceptũ nõ eſt niſi quando percipiens cõſecrat. Et ſi obiiciatur, ꝙ ſcandalum eſſet, ſi populus ꝑcipiat illũ ſecundo cõficere ſanguinẽ. Vna reſpõſio eſt ſm Sco ubi ſupra, ꝙ ſi ſcãdalizetur eſt ſcandalum pharisęorum acceptum & nõ datum, quia factum in ſe bonũ eſt, & neceſſarium. Et debet quilibet iudicare, quod ſacerdos habet bonam cauſam.

Con. 3. Tertia conc. Quicũq; actualiter peccans, mortaliter recipit hoc ſacram̃ mortaliter peccat alio nouo pectõ. Nõ tamẽ oĩs mortale peccatum habens, de quo ſpãliter non pœnituit, patet ex iii. not. Prӕterea notãdę ſunt duodecim conditiones, ad ſciendũ q apti ſunt, & qui non, ad ſumẽdum corpus Dñicũ, quas ponit doctor egregius frater Laudulphus, vel Radul. ſeu Lodulphus, idẽ.n. ſignificant hӕc tria nomina. Prima eſt. Mulier in menſtruo ſumere põt corpus Dñicũ, ſicut poſt q̃ peperit, patet diſt. v. cap. 1. ſi tñ abſtinet, laudanda eſt, ſed ſi recipit, non eſt iudicanda, eadem diſt. cap. ult Secunda cõditio. Pollutio ex crapula mortali proueniens ſi hõ ſcit, aut probabiliter dubitet. de neceſſitate abſtrahit a celebratione, & ꝑceptione. Si ãt pollutio ex crapula ueniali ꝓuenit cũ turpi imaginatione, abſtrahit ab vtroq; non neceſſario, ſed cõgrue. Si vero pollutio ꝓuenit ex ſuꝑfluitate naturӕ non impedit ab vtroq;. Si vero ex turpi cogitatiõe mortali ꝓhibet de neceſſitate ab vtroq;. Si vero ex turpi cogitatiõe ueniali ꝓhibet de cõgruo, niſi neceſſitas appareat. De his patet diſt. vi. Si uero ꝓueniat pollutio tm̃ ex illuſione diaboli de cõgruo impedit ab utroque, qa uidetur, ꝙ ꝑꝑ aliq̃ culpã diabolus huiuſmodi fœda per-

mitta-

mittat ꝓuocate in dormien te. Si autem probabiliter ap pareret ꝙ fructum ſpirituale in nobis diabolus impedire uellet non eſt abſtinendum, vt patet di. vi. non eſt pecca tum. Tertia conditio. Scele ratis cõdemnatis ſuſpendio poteſt euchariſtia dari, ſi pe- tant pure cõfeſſi, patet. xiii. q.ii.ca. Quæſitũ eſt, & cã. vlt. Nec talibus eſt neganda ſe- cundũ Hoſti. ſepultura eccle ſiaſtica ſi iudices permittãt. Quarta conditio ab euchari ſtia excõicati ſunt excepti, & ſacerdos dans eis hoſtiam d̄ ponendus eſt, ut patet xii. q. ii. Qui, & humanis, niſi for- ſan ſacerdos ꝓbaret ſe igno raſſe illum fuiſſe excommuni catũ, puta & fuit extra prouin ciã. Tamen. lxxxvi. di. c. Tan- ta. uidetur Gregorius diſpen ſare, ꝙ in articulo mortis ſi ſatisfecerit, poteſt ei commu nio dari. Quinta cõditio. Fu- rioſo a natiuitate ſi aliqua lu cida interualla habeat facta cõfeſſione debita, põt eucha riſtia dari. Si uero a natiuita te, nõ eſt furioſus, & præſumi tur eſſe ĩ pctõ mortali quouſ que confiteatur, non eſt dan da. Extra de Ba. & eius effec. Maiores. Sexta cõditio. Ex- traneus de cuius cõſciẽtia nõ cõſtat, ab euchariſtia excipit patet de cõſecratione. di. ii. tribus gradibus. Septima cõ ditio. Hyſtriones ſani ad eu chariſtiam non ſunt admit- tendi, patet de cõſec. diſt. ii. Pro dilectione. Et rõ ẽ, quia tales ſunt infames. iiii. q. i. c. i. Et ſm Ioan. In gl. ſuper il lo c. Pro dilectione. nulli exi ſtenti in notorio crimine, pu ta ſi publice & enormiter pec cauit, ẽ dãda ſtatĩ euchariſtia quouſq; appareat aliqua emẽ da poſt confeſſionem. Et ſi di cas ꝙ Chriſtus dedit hoſtiã Iudæ. Dicendũ ꝙ Iudas erat peccator occultus, cui non eſt publice coram aliis euchari- ſtia deneganda, quia infama retur. patet de conſ. diſt. ii. Non prohibeat. Tali tamen peccatori occulto, ſi ſacerdos cognoſcit, nunq̃ ẽ in occulto euchariſtia danda patet ex hoc ꝙ dicit Matth. vii. Nolite ſanctũ dare canibus. Octaua cõditio. Non eſt dãda hoſtia pro purgatione furti, puta quando in monaſterio ſunt calices furtĩ ablati, licet vnũ decretum uideatur dicere ꝙ ſic ii. q. v c. Sæpe. Dicit eñ ꝙ danda eſt euchariſtia in hęc uerba Corpus Domini ſit ti bi in probationem hodie. ſꝫ iſtud hodie ẽ ſimpliciter ab- rogatũ, patet extra de purga tione vulgari. c. dilecti. Nona

conditio. Qui debet communicare debet ſaltem tribus diebus ab vxore abſtinere, patet de conſec.diſt.ii Omnis homo nota tamẽ ꝙ iſtud eſt conſilium & non præceptum nec intelligitur de reddendo debito, ſed de petendo. Decima conditio. Nullis in morte poſitis uere pœnitentibus & confeſſis denegãda eſt eucharistia.patet diſt. l. Pœnitentes. Vndecima cõditio. Euchariſtia nõ debet recipi ab exiſtẽtibus in mortali, patet ex tertia concluſione principali ſuperius poſita Duodecima conditio. Euchariſtia recipi poteſt ab aliquo exiſtẽte in peccato mortali, ſed ignoranter. patet ex eadem conditione.

1\. Ad primum argumentum reſpondet Auguſtinus quòd dominus dedit diſcipulis euchariſtiam poſt cœnam, ut uehementius cõmendarent altitudinem tanti miſterii in fine collati, quo ât ordine ſumeretur deinceps apoſtolis per quos eccleſias diſpoſiturus erat reſeruauit docendũ.

2\. Ad ſecundum dicendum, ꝙ per uerba apoſtoli nõ eſt intelligendum, ꝙ manducandum ſit ante ſumptionem euchariſtiæ, ſed poſt.

3\. Ad tertium dicendum, ꝙ aliquis non peccat faciendo id ad quod tenetur ſi faciat eo modo quo tenetur. Ad aliud, patet ex dictis.

DE POENITENTIA.

Vtrum pœnitentia neceſſario requiratur ad deletionem peccati, poſt baptiſmum commiſſi.

Sco.4.d.14.q.1. Tho.3.p.q 86. articu.2.

QVAESTIO I.

DEinceps inquirendum eſt de ſacramento pœnitentię. Circa quod primo quæritur. Vtrum pœnitentia neceſſario requiratur ad deletionem peccati poſt baptiſmum commiſſi?

Arg. ꝙ non, quia ceſſante actu interiori & exteriori ceſſat peccatum igitur ſtatim ſine pœnitentia delet. Antecedens patet, quia peccatũ non eſt, niſi deordinatio in actu. 1.

Secundo. Homo offenſus poteſt remittere offenſam abſque hoc ꝙ offendens pœniteat. ergo multo magis Deus qui eſt ſumere miſericors. 2.

Tertio. Aug. in ome. ſuper illud Luc. vi. Eſtote miſericordes. loquens de damnatis dicit 3. Luc. 6.

dicit. Erit tunc pœnitentia, ſed tñ infructuoſa. Quo probat per illud Sapientiæ v. Pænitentiã agentes &c. Item eſt auctoritas Hieronymi de pœnitentia.di.i. Nihil Iudę profuit egiſſe penitentiam per q̃ ſcelus emendare nõ potuit.

Sap 5.

4. Quarto Pœnitẽtia eſt bonum finitũ, peccatũ ãt mortale eſt malum infinitum, quia vt dicit Anſel libro. Cur deus homo, Tantum malũ eſt peccatum, quãtus eſt ille qui offenditur ergo per pœnitentiam non deletur.

Luc. 13. Cõtra. Dicit ſaluator. Lu. xiii. Niſi pœnitẽtiã egeritis, oẽs ſimul peribiti. Et Matth.

Mat. 4. iiii. Pænitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorũ &c. Primo notandũ ꝙ ſicut dicit Scot in iiii diſt. xiiii. Nihil reale abſolutum vel reſpectiuũ eſt in aia ceſſãte oĩ actu peccati a quo dicatᷣ aia peccatrix, ſicut aliquis dicit peccator poſt actũ tranſeuntem. Et ſi dicatur aliquid derelictũ ab actu manere, illud nõ eſt formaliter peccatũ, quia põt manere in iuſtificato ſicut habitus vitioſus uel diſpoſitio. Sed tantũmodo manet quædã relatio rõnis, inq̃tũ peccator eſt obiectũ intellectus uel uoluntatis Dei, quia poſtq̃ cõmiſit peccatũ, Dei volũtas ordinauit ipſum ad pęnam correſpõdentem peccato, & intellectus ꝓuidet etiã pro oĩ tpe, donec pęnitentia ſit ſoluta. Hoc ꝓbatur per Augu. ſuper illud pſal. Beati quorũ. dicentem. In Deo uidere peccata eſt ad pœnam imputare. Hęc ãt ordinatio ad pœnã, vt eſt diſcõueniens aiæ dicitur macula, ſicut per oppoſitũ dicitᷣ pulchritudo, vt ãt eſt obligatio formaliter ad illã pœnã, dicitur reatus. Et vt eſt actus uoluntatis diuinę, in quo eſt tota illa realitas, ꝑ quem actũ ordinatur ad talem pœnam dicitur offenſa. Nihil.n. aliud eſt offendi, vel iraſci in Deo, q̃ uelle uindicare. Et licet dicatur cõiter figuratiue Deus offenſus, vel iratus. Tamẽ accipiendo iraſci pro uelle uindicare, excluſa cõcomitante paſſione, Deus formaliter eſt iratus, quia formaliter eſt uolens uindicare. Secũdo notãdum, ꝙ ſicut dicit Sco. vbi ſupra, tripliciter poteſt intelligi pœnã eſſe uoluntariã. Primo modo, quia contra eam non remurmurat voluntas, ſed patienter ſuſtinet. Secundo modo, quia uoluntarie acceptat. Tertio modo, quia uolũtarie cauſat. Et hoc dupliciter. Vel vt cã proxima partia

lis non intendens illum effectum. Vel ut cā remota principalis,& intendens illū effectum. In duobus primis modis triſtitia eſt tantummodo obiectum uolitionis. In tertio eſt effectus tm̄,& nō obiectum. In quarto eſt obiectum,& effectus,niſi aliud impediat. Patet āt ordo,quia ſecundum addit ſupra primū, quantum ad rōnem uoluntarii,& tertiū ſupra ſm,ꝙ quartum ſupra tertium. Patet autem de pœnis exterioribus, quomodo poſſunt eſſe uolūtariæ,quocunq; iſtorū quattuor modorum. Patet etiā de triſtitia, quæ poteſt etiam eſſe patienter tolerata,& patienter acceptata in ordine ad aliquem finem. Poteſt eſse ēt cauſata a uoluntate,tanquā a cauſa partiali. Cauſatur n. naturaliter triſtitia ex actuali nolitione alicuius exiſtētiæ, & ex actuali apprehenſione illius exiſtentię, iuxta illud Aug. de ci. lib. xiiii. Triſtitia ē diſſenſio animi ab his rebus, quę nobis nolētibus accidūt. Quicquid ergo eſt cauſa nolitionis, eſt cā partialis ipſius triſtitiæ, licet non intendat per nolitionem cauſare triſtitiam,nec oportet intendere. Ex iſto āt tertio declaratur quartum,quia ex quo triſtitia,ut effectus naturalis ſequitur actualem nolitionem alicuius,& cōſiderationem actualem exiſtētię illius noliti,licet iſtæ duę cauſę proximę multipliciter poſſint concurrere,tñ nihil vnū pōt eſſe cā triſtitiæ, loquendo de naturali cauſatione, niſi poſſit eſſe cā concurſus iſtorū duorū. Volūtas āt pōt eſſe hmōi cā,ut imperans actū conſiderationis, & actū nolitionis eiuſdem obiecti. Et hoc in ordine ad ſm finem intentū .ſ. vt ſequatur triſtitia puniens. Patet itaque qūo prima pœna .ſ. triſtitia pōt eſſe ſumme uolūtaria. Et ſi inſtetur, quia omnis pœna dicitur inuoluntaria. Dicendum, ꝙ uerū eſt ſm ſe,& hoc cōparando ad uoluntatem ſequentē affectionem cōmodi. Pōt tñ eſſe uoluntaria uoluntate antecedente .ſ. ex uoluntaria applicatione cauſarū,ab quas ſequitur. Pōt ēt eſſe uoluntaria uoluntate acceptante,& hoc uoluntate ſequente affectionem iuſtitiæ. Tertio notādū ſm eundem Sco. quod quadruplex diffinitio aſſignari pōt eius, quod eſt pœnitere. Prima eſt. Pœnitere eſt uelle uindicare peccatū a ſe cōmiſſum,ſiue punire,& patet,qūo eſt ibi pœnā tenere, quod eſt

ethi-

ethimologia illius uerbi pœnitere. Secunda eſt, pœnitere eſt deteſtari, uel odire peccatum a ſe commiſſum, ſiue diſplicentiam habere de ipſo. Tertia eſt. Pœnitere eſt pœnam inflictam pro peccato commiſſo gratanter acceptare, & poteſt hoc intelligi de acceptare formaliter, vel virtualiter, ſcilicet in aliqua alia acceptatione in qua iſta uirtualiter ĩcluditur ſicut volitio entis ad finem includitur in uolitione finis. Quarta. Pęnitere eſt pęnā ꝑ peccatis inflictā patiēter ſuſtinere.

Con.1. His pmiſſis ponendæ ſunt quatuor conclu. Prima eſt. Illud quòd remanet in peccatore poſt actum peccati poteſt deleri, & quandoque deletur. Patet per illud ſymboli. Remiſſionem peccatorū. Et hoc probatur ſic, quia prędeſtinatus, quādoq; labit in peccatum mortale, ſed nullus beatificatur remanens obligatus ad pœnam ſoluendā. igitur.

Con.2. Secunda concl. Deus non remittit peccatū ſine pœna, vel aliquo ęquiualenti in acceptatione diuina, patet, quia per quodcunque peccatū offenditur Deus. Offenſa autē Dei, eſt uelle uindicare, ſiue uelle punire, ergo regulariter tollitur culpa per pœnā, ſicut obligatio ad aliquid ꝑ ſolutionem eius licet, qñque tollatur per aliud a pæna ęquualens in acceptatione diuina; ꝙ ſic patet, quia poſſibile eſt aliquē, vſque ad inſtans at exiſtentem in mortali ab inſtanti, a, neceſsitari toto corde, ad inſiſtendū circa actus diſtrahētes a cogitatione de peccato cōmiſſo, ut patet de ſtatim expoſito altiſsimo martyrio. Nullus autem excluditur a regno cælorum, quia facit illud, quod ſimpliciter eſt neceſſariū, ergo poterit peccatum deleri abſque triſtitia, ſiue diſplicentia de peccato. Item non eſt eſsentialiter idem, Deum remittere culpam, & punire eam, ergo poteſt eſſe vnū ſine alio.

Con.3. Tertia conclu. Ad deletionē peccati regulariter requiritur pæna, uel punitio uolūtaria, patet, quia per aliquā punitionē deletur peccatum, vt dictū eſt, & per aliquā nō deletur, ut patet de punitione damnatorū. Nō eſt āt ita probabilis differentia inter punitionem deletiuā, & nō deletiuā, ſicut de uolūtario, & inuolūtario. igitur. Ex hoc ſequiť correlariū, qūo dupliciter ordinať culpa ꝑ pęnā. aliquando n. deletur; aliqñ

uero non. Culpa .n. manens non deletur per eã. Culpa autem, quę ordinatur per pœnã voluntariam deletur ꝑ eam.

Con. 4. Quarta concluſio. Ad deletionẽ peccati regulariter reqrit pœnitentia, patet, quia ad hoc requiritur punitio uoluntaria, vt patet ex præcedenti concluſione. Sed punitio uoluntaria ſiue voluntas puniẽdi non poteſt eſſe ſine pœnitẽtia, vt patet ex tertio notabili, igitur. Eſt autem intelligenda iſta concluſio de pœnitẽtia actuali, quę eſt actus puniendi, & hoc indiſtincte accipiendo ad q cunq; quattuor ṗdictorum in tertio notabili. Item ſic probatur concl quia peccatũ auertit a fine, & cõuertit ad creaturam. ergo rationabile eſt, ut non deleatur, niſi per motũ oppoſitum auertentem a peccato, ſiue a creatura, vt circa illã fuit peccatũ & conuertentem ad Deum.

1. Ad primum argumentum, patet ex primo notabili.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ non probat niſi de potentia abſoluta Dei. Et ſi dicas, ꝙ de potentia ordinata poteſt homo iratus remittere ſine pœna. Dicit Sco. ꝙ remiſſio Dei, non eſt per mutationem uoluntatis eius, quia uoluntas eius ſemper manet uniformis. Et per conſequens, ſi in ęternitate vult aliquem puniendum eſſe pro aliquo tempore, ſemper vult illud puniẽdum pro illo tempore, niſi aliquid in creatura mutetur, non ſic autem eſt de voluntate hominis irati, qui mutatũ quo ad actum uolendi & nolendi.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ non quicunque actus pœnitendi ſufficit a deletionẽ peccati, ſed oportet ꝙ ſit actus debite circũſtantionatus maxime ex circunſtantia finis.

4. Ad quartum dicendum ꝙ peccatum non eſt malum infinitum niſi obiectiue. Et ſic ẽt dici poteſt bonum infinitum actus pœnitendi ꝑꝑ Deum.

Vtrum actus pœnitendi requiſitus ad deletionem pecccati moralis, ſit actus alicuius uirtutis.

Sco.4.diſt.14.q.2.D.Tho.3 p.q. 85.ar.2.Dur.4.d.14.q.1.

QVAESTIO II.

Secundo quæritur. Verum actus pœnitẽdi requiſitus ad deletionẽ peccati moralis ſit actus alicuius uirtutis.

1. Arg. ꝙ nõ, qa pœnitere eſt paſſio, q̃ de ſe non ẽ laudabilis. Dicit enim ii. Ethic. ꝙ paſ paſ-

ſionibus non laudamur.igit.

Secundo. Virtute fuiſſent in ſtatu innocentiæ,& rema
2. nebunt in patria, ſed nec in innocentia,nec in patria po teſt eſſe pænitentia,quia non eſt ibi aliquod malum cui de beat punitio uoluntaria.igit.

Tertio. Actus pœnitēdi nō eſt actus electiuus. Electio.n.
3. non eſt reſpectu impoſſibilis, p̄teritum autem non fuiſſe eſt impoſſibile,actus autem uirtutis eſt electiuus.igitur.

Quarto.Quia aut eſt actus uirtutis acquiſitæ aut infuſæ.
4. Nō primū, q̄a acquiſita pōt manere cum peccato mortali & etiam actus eius. Actus aūt pænitētię nō,quia delet mortale.Nec poteſt dici ſecundū, quia virtus infuſa,ſeu theologica & actus eius, hēt immediate Deum pro obiecto. Non ſic autem actus pęnitendi,ſed peccatum.igitur.

Contra eſt auctoritas Magiſtri in iiii.diſtin.xiiii. Notādum, quod ſicut dicit Sco.actum aliquem humanum requiri ad deletionem peccati, pōt dupliciter intelligi. Vno mō ut diſpoſitionē p̄uiā. Alio modo vt concomitātem. Primo modo ſufficit actus informis,immo ſemper eſt informis, quia ſemper eſt ſine gratia. Secundo modo uero requiritur actus formatus. Nā in illo inſtāti in quo deletur peccatum charitas ineſt.

Hoc præmiſſo ponēdæ sūt duodecim concluſiones. Prima eſt Pœnitere ſecundum primā ſignificationem poſitam in præcedenti quæſtione ualet, prout dicitur uelle uindicare peccatum commiſſum eſt actus uirtutis, patet, quia eſt actus conformis rectę rationi. Vnde in tali actu vnuſquiſque ē miniſter Dei, ferendo ſententiam legis in ſe ipſum pro peccatis, quæ cō miſit.Tale quippe miniſteriū commiſſum ē unicuique. Nō eſt tamen intelligendum, ꝙ pęnitere hoc modo ſit ſemp̄ actus virtutis,id eſt elicitus a uirtute, ſed uirtutis ideſt natus elici uirtutę, uel generare uirtutem.

Secunda concl. Pœnitere hoc modo,eſt actus ſpecialis virtutis,patet,q2 habet ſpeciale obiectum, & ſpeciales circunſtantias, quæ conueniunt actui, vt recta ratione tēdenti in tale obiectum, ſcilicet finē,modū, & huiuſmodi. Con. 2.

Tertia cōcl. Pænitere hoc modo, nō eſt actus uirtutis itellectualis,patet quia eſt imperare intellectui,ut conſideret,& uolūtati,ut deteſtetur, vt patet ex præcedenti q̄ōne. Con. 3.

Hoc

Hoc autem imperare non conuenit niſi noluntati.

Con. 4. Quarta concl. Pœnitere hoc modo eſt actus iuſticię, patet,quia nō eſt actus appetitiuæ uirtutis ordinantis ad ſeipſum,cuiuſmodi ſunt temperantia,& fortitudo, ergo eſt uirtutis ordinantis ad alterum,cuiuſmodi eſt iuſtitia, prout in generali dicitur iuſticia uirtus ordinatiua ad alterum.Vnde per pœnitentiā ordinatur homo ad ſeipsū, non niſi ut ad alterum, .ſ. vt miniſter iudicis in reum contra legem in quam commiſſa eſt ſibi auctoritas a iudice.

Con. 5. Quinta concl. Pœnitere hoc modo eſt actus iuſtitiæ punitiuæ,patet ſatis,quia idē eſt uelle uindicare, & uelle punire.

Con. 6. Sexta cōcl. Pœnitere ſecūdum ſecundam deſcriptionē poteſt eſſe actus uirtutis, patet, quia poteſt eſſe actus electiuus concors rectæ rationi. Ratio enim recta, ſicut dictat, complacendum eſſe in bono,& honeſto, ita dictat diſplicendum eſſe in malo, & inhoneſto.

Con. 7. Septima concl. Pœnitere hoc modo,non eſt actus alicuius ſpecialis uirtutis, ſed poteſt eſſe cuiuſcūq; uirtutis appetitiuæ,patet, quia quæcunque uirtus inclinat ad cōplacendum in bono honeſto,inclinat etiam ad deteſtādum malum oppoſitum, & diſplicendum de eo.

Con. 8. Octaua concl. Pœnitere tertio mō dictum pōt eſſe actus uirtutis,non unius tantum, ſed multarum appetitiuarum.Prima pars patet, qā pōt eſſe concors rationi rectæ.Secunda pars patet,quia per diuerſas uirtutes poteſt acceptari aliud,& aliud obiectū in ordine ad ꝙ poſſit pœna inflicta pro peccato acceptari.Si .n.ex charitate amaturDeus,ex charitate pōt acceptari pœna, in quantum eſt reductiua ad diuinā amicitiam. Et ſi ex amicitia honeſta ad ſeipſum diligit aliquis innocentiam, ex illa poteſt acceptare pœnam, quæ ſoluit reatum,qui infuit.

Con 9. Nona cōcl.Pœnitere quarto modo dictū eſt actus ſpecialis uirtutis, ſcilicet patientiæ,patet ſatis de ſe.

Con.10. Decima concl.Pœnitere, vt actus unius determinatæ uirtutis,nō requirit ad deletionem peccati,patet, qa ad hoc ſufficit pœnitere ſecūdū quamcunque quatuor ſignificationum pdictarum. Actus aūt primus eſt iuſtitiæ,& ultimus patiētiæ,&duo interme

dii

dii cuiuſcunque uirtutis appetitiuæ.

n. 11. Vndecima concl. Ad deletionem peccati nõ requirit pœnitere, vt actus cuiuſcunq; virtutis, talis uel talis indifferenter, patet, quia ſine uirtute genita poteſt haberi actus æque perfectus ſm oẽs circũſtantias morales, ſicut virtute iã genita, quia ſm perfectũ dictamen ĩtellectus de aliquo agibili põt eſſe pfecta electio circunſtãtionata oĩbus circũſtantiis, q̃ ſit primo generatiua virtutis. Actus aũt pfectus eſt, æq̃ acceptus Deo ad deletionẽ peccati, ergo nõ oportet, ꝙ actus deletiuus, peccati ſit uirtutis iam exiſtentis.

ſm. 12. Duodecima concl. Actus requiſitus ad deletionem peccati, vt diſpoſitio pꝛuia eſt informis, requiſitus vero ut diſpõ concomitans eſt formatus, patet ex notabili.

1. Ad primum arg. dicendũ, quod licet triſtitia ſit paſſio, tamen imperare eã eſt actus.

3. Ad ſecũdum dici põt, ꝙ in ſtatu innocentiæ non fuiſſe neceſſitas habendi virtutes, quę pro obiecto habent malum, cuiuſmodi eſt pęnitẽtia. Aliter dici põt ꝙ pœnitentia eſt habitus inclinans ad facile vindicandum in ſe reum, Beatus autem & innocens poſſunt habere habitũ promptum uindicãdi in aliũ reum, ergo & in ſe, ut ĩ alium, ſi tamẽ reatus ineſſet, ad aliud dicendũ, quod non eſt uirtus theologica. Non enim habet Deum p obiecto pœnitere, ergo eſt actus virtutis moralis, ut patet ex dictis, & poteſt eſſe informis. Et ſi arguatur per Aug. dicentem. Sine charitate nõ poteſt eſſe uera pœnitentia. *Lib de pœnit.* Dicendum, quod illud eſt intelligendum quantum ad ſinem pœnitentię attingendũ, ſed tamen ex naturalibus poteſt præſentia innaſci, licet non habeat fructum ſuum, niſi in ultimo inſtanti quando eſt cum charitate.

Vtrum pœnitentia uirtus ſit tãtum unius pœnæ inflictiua.

Sco. 4. d. 14. q. 3.

QVAESTIO III.

Tertio quæritur. Vtrum pœnitentia uirtus ſit tãtum vnius pœnæ inflictiua?

Arguitur ꝙ ſic, quia infligit pœnam, ut ordinatiuã culpæ unius autem culpę eſt una pœna ordinatiua, ſicut unius deordinationis eſt una reordinatio, igitur. 1.

Contra. Iohel 3. Scindite car- *Ioelis. 3.*

Iac. vlt. corda ueſtra,&c.Iac. vlt. Cōfitemini alterutrum peccata ueſtra. Et Matth 3. Facite fructus dignus pœnitentię. Notandum, ꝙ pœnitentia pōt habere duplicem regulā, ut dicit Scotus. Vnam habet regulam non naturaliter notā, .ſ., quòd peccatum eſt deteſtandum tanq̄ malum, & rectitudini contrarium. Aliam habet regulam nō naturaliter notam, ſed ex reuelatione, puta, qđ peccatum eſt deteſtandum inquantum oſtenſiuum Dei, uel impeditiuum gratiæ, & gloriæ, uel inductiuū pœnæ ęternæ, q̄ oia nō ſūt creaturę naturaliter nota

Mat. 3.

Con. 1. Hoc præmiſſo, ponendæ ſunt duæ concl. Prima eſt Secundum regulā naturaliter notam pœnitentia eſt tātum unius pœnæ inflictiua pro peccato, patet, quia eſt tātum inflictiua mētalis triſtitiæ, q̄ nata eſt, ſequi in appetitu paſſibili ad diſplicentiam de peccato. Ex quo patet, ꝙ hoc intelligitur de pęnitentia primo, uel ſecundo modo dicta, uidelicet uindicatiua, uel deteſtatiua, quia acceptatiua, & ſupportatiua non infligunt triſtitiam, uel pœnam, ſed magis eā præſupponunt.

Con. 2. Secunda concluſio. Pœnitentia ut habens regulam reuelatione notam eſt pluriums pęnarum inflictiua pro uno peccato, patet, quia tot eſt inflictiua pœnarum, quot ſunt reuelatæ per ſcripturā ſufficere ad peccatum expiandū. Et ſi arguatur, ꝙ pœnitentia eſt uirtus naturaliter acquiſibilis, ergo non habet regulam ſupernaturaliter notam Dicendum, ꝙ non ualet conſequentia, ſic enim eſt de paupertate, & uirginitate, & obedientia euangelica, quòd .n. omnia temporalia ſint obiicienda propter Deum, & omnes carnales delitiæ, & ꝙ in omnibus ſit homini obediēdum propter Deum, non eſt naturaliter notum, ſed ex reuelatione tantum, & tamen iſtæ ſunt uirtutes naturaliter acquiſibiles ſuppoſita notitia ſuarum regularum.

1. Ad arg. dicendum, quòd pœna ordinans peccatum ſecundū ſe, poteſt eſſe una unius, ſed ordinans in ordine ad illum, que oſtendit, culpa eſt multiplex ſecundum uoluntatem illius offenſi.

Vtrum per ſacramentum pœnitentia deleatur culpa.

Sco. 4. d. 14 q. 4. Thom. 3. p. q. 86. art. 4.

QVAE-

QVAESTIO IIII.

Qvarto quęritur. Vtrum per ſacramentũ pœnitẽtię deleatur culpa. Arguitur quòd non, quia dicitur in Pſal Dixi confitebor, &c. Vbi dicit Caſſiod. Magna pietas Dei ad ſolam ꝓmiſſionẽ peccatũ dimittit, votũ.n.ꝑ operatione iudicat.

2. Secundo. Dicit Auguſti.ſuper Iohan. Nemo põt cõfiteri, niſi ſuſcitatus. Et hoc ꝓbat tripliciter. Primo, quia prius eſt ſuſcitatus Lazarus, quàm de monumento eductus. Secundo per illud Eccleſiaſtici 17. A mortuo uelut qui nõ ẽ, perit cõfeſſio. Tertio per illud Pſalm. Nũquid medici ſuſcitabũt, & cõfitebuntur tibi. — *Aug.ſuper Ioã.* — *Eccl 17.*

3. Tertio. Si per ſacramentũ pęnitentiæ dimittitur peccatum, cũ ſacerdos miniſtrat ſacramentũ requireret ꝙ ſacerdos dimitteret peccatum, ſed hoc eſt falſum. Vnde di. Hier. ſuper Mat. 16. Tibi dabo claues, &c hunc locum nõ intelligentes quidã, accipiunt de ſupercilio Phariſæorum, uel dãnare innoxios, uel ſoluere ſe putãt noxios, cũ apud Deum non ſententia ſacerdotis, ſed reorum uita quęrat. Et huius probationẽ innuit ſubdens in Leuitico ſe oſtendere ſacerdotibus leproſi iubent, quos illi nõ faciunt leꝓſos, uel mundos, ſed dixerũt, qui mundi ſunt, & immundi ita & hic. — *Hier ſuper Mat.16.*

Contra. Math. 16. Quodcũque ſolueris, &c. Et Ioan. 20. Quorum remiſeritis peccata &c. Primo notãdum, ꝙ Scot. ponit talem rationẽ pœnitẽtiæ. Pœnitentia ẽ abſolutio hinis pœnitẽtis facta certis verbis cũ debita intentione ꝓlatis a ſacerdote iuriſdictione habente ex inſtitutione diuina, efficaciter ſignificantibus abſolutionẽ animæ a peccato. Notãter dicitur iuriſdictionẽ habẽte, quia ſententia a non ſuo iudice lata nõ ualet. Põt aũt hoc ſacramentũ a ſolo ſacerdote diſpẽſari Sicut habet extra de ſũ. Trin. & fi.c. Vnde cõfeſſio facta laico, nihil valet virtute operis operati, nec illa reuelatio ẽ ſacramentalis. Secũdo notãdũ, ꝙ opinio Magiſtri uidet, eẽ ꝙ in ſoluendis culpis, & retinendis, ita operat ſacerdos euangelicus, ſicut olim ſacerdos legalis in illis, qui erant cõtaminati lepra, quæ peccatũ ſignificat, & adducit dictũ Hieron. ꝙ ꝓmiſſum eſt. Sed iſtud uidet nimis derogare ſacramento pœnitentiæ Nam ſm hoc per ſacramẽtum pœnitentiæ nunꝗ deleretur pec- — *Mat 16.* — *Ioan.20.* — *4.d.18 cap.6.*

ca-

catum, ſequeret etiam, quod ſacramentũ pœnitentiæ nũq̃ poſſet eſſe ſecunda tabula, qa non liberaret naufragium a piculo ſubmerſionis. Dicẽdũ igitur, ꝙ ita Deus requirit diſpoſitionẽ de cõgruo, vt peccatori cõferat gratiã, & hoc nõ ut alliget potentiã ſuã ſacramentis, ut tñ ſine illa diſpoſitione pœnitentia, q̃ ſuffi ceret, cõferat ꝑ ſacramẽtum gratiã. Et hoc eſt maioris miſericordię duplicẽ uiã iſtitue re ꝑ q̃ iuſtificetur peccator, q̃ ipſum ad vnã uiam arctare, ſicut etiam adultus præuiã gratiam delentem originalẽ habere poteſt duplici uia, ſ. ex bono motu diſponente de congruo, & ex ſuſceptione baptiſmi, ita in propoſito. Non ſolum ergo attritus per aliq̇ tempus uſque ad certũ inſtãs in ultimo inſtanti recipit gratiã tanq̃ ꝑ uirtutẽ meriti de cõgruo, ſed ẽt nõ habẽs talẽ actum, qui ſufficiat ad meritum de congruo, ſed habens tantũmõ uoluntatem recipiendi ſacramentum Eccleſię ſine obice peccati mortali actuali parum tamen attritus, licet attritione non ſufficiente ad meritũ de congruo ſuſcipit non ex merito, ſed ex pacto diuino effectum illius ſacramenti. Tertio notandũ ſicut dicit Scõ. quod illa affirmatiua ẽ uera, ſicut ſacerdos legalis oſtendebat leproſos mundatos, ſic ſacerdos euangelicus peccatores iuſtificatos, ſ̄d negatiua, ſ. ꝙ nõ aliter ſe habet ſacerdos euãgelicus ad leproſus ſpiritualiter, quã legalis ad leproſus corporaliter falſa eſt. Et ratio huius ẽ, quia non dedit Deus in lege ueteri aliquã purificationẽ, cui miniſtrate a miniſtro idoneo aſſiſteret regulariter ad mundandum leprã corporalẽ. Dedit antem in lege noua ſacramentum, cui ex pacto regulariter aſſiſtit ad mundãdã lepram ſpiritualem, niſi ſit obex contrarię uoluntatis.

His prẽmiſſis, ponenda eſt talis concl. Per ſacramentum pœnitentię regulariter deletur culpa, & confertur gratia, patet ex dictis. Con. 1.

Ad primum ar. concedendum eſt, quod quãdoq; ante ſuſceptionem ſacramenti dimittitur peccatum, nec tñ ſequit̃, ꝙ per ſacramentum dimitti non poſſit, quia & ſi illa alia dimiſſio qñq; non aſſit iſta non deficit, quę minus requirit, ut patet. 1.

Ad ſ̄m dicẽdũ, ꝙ Aug. loquit̃ de confeſſione laudis, & non fraudis, ſiue peccati. Dicendũ tamen, ꝙ ante perceptionem 2.

di-

dignam pœnitentię, oportet ſuſcitari, uel ſimpliciter. Et tunc p pœnitētię ſacramētū nō ꝺletur peccatum. Sed gratia, quæ inſuit augetur, uel ſuſcitari ſm quid .ſ. vt habeat aliquam diſplicentiā de peccato, & propoſitū cauendi de cętero, & uelit ſuſcipere ſacramentum pœnitentiæ, in quo attritio fit cōtritio. Et tūc p ſacramētū ſimpliciter ſuſcitatur a pctō, & confert gratia. Cū autem arguit de Lazaro, dicendū, ꝙ reus obligat debito pœnæ ęternæ, quo uinculo ſoluto, obligandus eſt ad pęnā tpalem. Prius aūt ſuſcitat, ꝗ obligatio prima cōmutet in ſecundā, uel ꝙ uerius eſt, prius ſuſcitatur, quàm ſoluatur a ſecūda obligatione.

3. Ad ultimum dicendum, ꝙ miniſtrans ſacramentū dicit cauſare effectum ſacramenti non principaliter, ſed miſterialiter, quia aliquid facit, ad quod ſecundum pactionem Dei regulariter ſequitur effectus ſacramenti.

Vtrum cuilibet peccato mortali correſpondeat propria ſatisfactio.

Sco.4.d.15.q.1.

Qvinto quęritur. Vtrū cuilibet peccato mortali correſpondeat ꝓpria ſatisfactio?

Arg. quòd non, quia tunc poſſet ſatisfieri de uno non ſatisfaciendo, de alio, ꝙ eſt falſum. 1.

Item contritio quandoq; eſt tanta, ꝙ totam pœnā delet, ergo pōt eſſe communis ſatisfactio pro quocunque. 2.

Contra. Satisfactio eſt ſolutio pęnæ & determinatę culpę correſpondet propria pęna eius reordinatiua. Item Apoc.18. dicit. Quantum glorificauit ſe, & in delitiis fuit, tantum date ei tormentum, & luctum. Primo notādum, ꝙ ſicut dicit Sco. Satisfactio vno modo accipitur generaliter, & alio modo ſtrictè, & propriè. Satisfactio aūt generaliter ſumpta ē redditio uoluntaria equiualentis alias indebiti. Notāter dicitur uolūtaria, quia ſi eſſet inuoluntaria, non eſſet ſatisfactio, ſed ſatiſpaſſio. Notanter ēt dicitur alias indebiti, quia ſi eſſet alias debitū nō ſatisfaceret ꝓ iſto, quia iam nō eſſet correſpondens iſti ſm iuſtitia, ſed alii. Iſta aūt rō ſatisfactionis cōis eſt ad cōtractus, & obligationes quaſcunq;.

Hoc

Hoc.n. modo recipiens beneficium poteſt benefactori ſatisfacere, & dilectus diligẽti dilectionem æqualem recompenſando. Et ita de aliis multis. Secundo notandum, quòd aliqui dixerunt nõ eſſe poſſibile homini ſatisfacere Deo pro peccato, quia ꝑ peccatum aufertur honor Deo debitus. Nihil ãt æquiualens honori Dei poteſt reddi ſibi a nobis. Sed contra hoc arguit Scotus, quia ſatisfactio eſt redditio ęquiualẽtis pro æquiualenti, ſed quãtum malum fuit peccatum auertens a Deo, tm̃ bonum eſt conuerſio ad Deũ ex charitate, quãtum etiam bonum natum fuit in eſſe actui meo, tm̃ bonũ, & non plus abſtulit peccatũ meum, & tm̃ bonum ineſſe poteſt actui meo, ergo per ipſum omnino redditur æquiualens. Si dicas, quod actus bonus nõ poteſt eſſe ſic ęquiualens, niſi ex gratia, ſed prima gratia non daretur peccatori, niſi ex paſſione Chriſti, propter quod etiam dicũt aliqui, ꝙ nõ poteſt peccator ſatisfacere, niſi uirtute paſſionis Chriſti. Contra. Paſſio Chriſti fuit bonum finitũ & accepta ſecundum totam rationem meriti in ea alias non eſſet bonum creatum, ergo non acceptatur a Deo infinite ex parte obiecti, ergo etiã poſita paſſione Chriſti nõ poſſet fieri ſatisfactio ſi infinitas in peccato prohiberet ſatisfactionem poſſibilem. Poteſt ergo dici, quòd de potentia abſoluta poteſt Deus dare gratiam peccatori poſt attritionem, per quã attritio fieret contritio, & ꝑ actum illum redentem Deo æquiualens illi bono, quod peccatum aſtulit, fieret ſatiſfactio. Poſſet enim actus iſte alias indebitus, quia licet quicquid poſſumus debeamus Deo, tamen ex miſericordia ſua conſiderans noſtram fragilitatẽ noluit nos regulariter obligari, niſi ad Decalogum. De potentia tamen ordinata diſpoſuit Deus non dare peccatori gratiam, niſi in uirtute meriti illius, qui erat ſine peccato, ſine qua gratia non poteſt eſſe ſatisfactio, quia nec ęquiualens alio modo, nec ſimpliciter, nec in diuina acceptatione. Tertio notandum, ꝙ ſatisfactio hoc modo ſumpta magis cõſiſtit in actibus pœnalibus, vel paſſionibus uoluntariis, quam in aliis, licet quandoque poſſit per aliquem bonum actum nõ pœnalem ſatisfieri, quia põt De

us actum magnum charitatis accipere, & acceptare pro punitione debita uni culpæ. Iſti ãt actus pœnales, uel paſſiones uoluntariè in genere reducuntur ad actum interiorẽ diſplicentiæ, vel paſſionẽ triſtitię, & ad actum exteriorem confitendi propriũ peccatum, quod eſt valde pęnale, vel paſſionẽ concomitantem ſcilicet uerecundiam, & ad actum ſimpliciter exteriorẽ, uel paſſionẽ, ſcilicet macerãdo carnem, ꝙ pertinet ad ieiunium, uel eleuando mentẽ ad Deum, quod fit per orationem, uel temporalia erogando, quod fit per eleemoſinã.

Quarto notandum, quod ſatisfactio ſtrictè ſumpta (ut dicit Scotus) eſt operatio exterior laborioſa, uoluntariè ſumpta ad puniendum peccatũ commiſſum a ſe, & hoc ad placandum diuinam offenſã. Iſtud autem eſt multum ſtrictus, quàm ſatisfactio primo modo, quia illa poteſt conſiſtere in actu pœnali, uel paſſione uoluntaria interiori, uel exteriori. Satisfactio autem propriè dicta, non conſiſtit, niſi in his tribus, ſcilicet ieiunio, oratione, & eleemoſina, uel in paſſionibus uoluntarii concomitantibus iſta tria difficilia.

His præmiſſis ponẽdæ sũt quinque concl. Prima eſt. Loquẽdo de ſatisfactione generaliter dicta cuilibet pctõ nõ correſpondet ſatisfactio propria .i. determinata ſm ſpeciem, aut numerum, patet, quia cõmuniter correſpõdere põt huic peccato, & illi, & ꝙ non ſm ſpeciem, patet, quia cõtritio põt correſpondere huic, & illi, & illa eſt eadem ſm ſpeciem maximè ſi peccata ſunt eadem ſm ſpeciem, ꝙ ãt non ſm numerum, patet, quia cõtritio de pluribus in generali poteſt, ſimul correſpondere vna pluribus, ſed tunc oportet ad hoc, quod ſit ſatiſfactio totalis, quod aliquid eius ſufficiat pro uno peccato, & aliquid ꝓ alio. Aliquid inquam non de partibus integralibus in actu, ſed de gradibus intentionis poſſunt etiam plures ſatisfactiones, uel totales, uel partiales correſpondere uni peccato. Patet, ergo quod non cuicunq; peccato correſpondet propria ſatisfactio, quæ ſcilicet nulli, alii correſpondeat, nec aliqua, alia iſti, ſed cuilibet peccato correſpõdet ſatisfactio pro tunc propria, uel ut in ſe diſtincta, uel ut aliquid uirtualiter incluſum in tali ſatiſfactione. Con. 1.

Con. 2. Secũda conc. Nõ põt pctõr ſatisfacere Deo de uno pctõ ipſo remanẽte in alio, patet, qa totalis ſatisfactio reconciliat ſatisfacientẽ ei, quẽ offẽdit. vel ergo ei eſt implacabilis, ꝙ eſſet contra miſericordiam, uel ſi placabilis per nihil magis placari poteſt, quã per ſatisfactionẽ hoc mõ dictam. Sed impoſſibile eſt aliquẽ reconciliari Deo, & tñ remanere in aliquo peccato mortali igitur. Verũ eſt tñ ꝙ dum actu ſatisfacit de uno non oportet ſemper ipſum actu ſatisfacere pro alio, immo poteſt ſatisfactio huic ꝓpria ſeparari a ſatisfactione propria alteri quantum ad effectum, licet non qnantũ ad effectum ſaltem in habitu.

Con. 3. Tertia concl. Loquẽdo de ſatisfactione, ſtrictè ſumpta peccatis in genere diſtinctis correſpondent de congruo propriè ſatisfactiones in genere, ſcilicet peccato carnis, maceratio carnis, pctõ ſuperbię, oratio, quę humilitat ſpiritum, & peccato cupiditatis erogatio elemoſinarũ. Ratio eſt propter maiorem correſpondentiã pœnæ ad culpã.

Con. 4. Quarta conclu. In caſibus ſpecialibus nõ neceſſario, uel etiam de congruo cuicunque peccato correſpondet ꝓpria ſatisfactio, patet, quia paupe ri qui furatus eſt non compe tit dare eleemoſinas, ideo cõgruum eſt pro tunc aliquid, aliud ſibi imponere. Et ſic in aliis caſibus. Vel etiam ſi omnino nullam ſatisfactionem velit peccator recipere, & tñ dicit ſe habere diſplicentiã de peccato, & propoſitũ non recidiuandi, abſoluendus eſt, ne cadat in deſperationem, & nuncianda eſt ſibi ſatisfactio, quę eſſet pro peccatis agenda, & quod eam in ſe, uel æquiualentem ſtudeat adimplere, alioquin ſoluet ad plenum in purgatorio.

Con. 5. Quinta conc. Loquẽdo de ſatisfactione exteriori, põt quis ſatisfacere pro uno pec cato ipſo remanente in alio. Probat Scot. quia qui ſemel pœnituit, & recepit ſatisfactionẽ condignã qnq; recidiuat anteq̃ impleat illam ſatisfactionem. Et tunc implendo illam ſatisfactionẽ ſatisfacit ꝓ peccato pro quo fuit iniunctum cũ ſoluat, ꝙ iniunctum eſt ei ab eccleſia; igitur. Verũ eſt tñ, ꝙ talis non eſt ſatisfactio placatiua, ſiue reconciliatiua, ſed tamẽ eſt acquietatiua, quod patet ex actibus humanis, quia ſi offenſæ in regẽ reſpondet præciſe ſm legem abſciſio manus ſi iſti etiam

inuit

inuito abſcinditur manus ſatis patitur, & tunc ſufficit regi, nec debet pœnam ulteriorem exigere. Et tamen nõ recipit eũ in gratiã. Ex dictis uidetur ſequi, ꝙ ſi talis propter nouum peccatum in quo recidiuat damnaretur anteq̃ cõpleuiſſet pœnam ſibi impoſitam, puniretur in inferno tẽporaliter pœna correſpondente illi, quę non fuit hic ſoluta, ſicut & moriens in ueniali ſimul cum mortali non puniretur ęternaliter pro veniali, ut inferius dicetur.

1. Ad primum arg. patet ex dictis.

2. Ad ſm dicendum, ꝙ cõtritio includit aliquam ſatisfactionem ſaltẽ in uoto, & licet contritio intenſa, quandoq; ſufficiat pro tota pœna, tamẽ regulariter contritio nõ eſt, niſi ſatisfactio partialis.

1. Ad primum oppoſitum cõcedendum eſt, ꝙ aliqua pœna correſpondeat ęquivalenter iſti culpæ, ut pœna diſtincta in ſe, vel pœna virtualiter contenta in alia pœna, & ita eſt ſatisfactio propria iſti, uel actualis, uel uirtualis, ſic inquam propria, ꝙ nulla nunc correſpondet loquẽdo de ſatisfactione totali, licet alia poſſit correſpondere.

Ad auctoritatẽ Apoſ. dicẽdũ, quòd loquitur de pœna damnatorum, vbi valde præciſe commenſuratur pœna culpæ, ſed non ſic eſt de pœna pœnitentiali.

Vtrum iniuſte retinens rẽ alienã poſſit uere pœnitere abſq; reſtitutione.

Scot. 4. d. 15. q. 2.

Sexto quæritur. Vtrũ iniuſte retinẽs rem alienam, poſſit vere pœnitere abſque reſtitutione.

Arguitur, quòd ſic, quia reſtitutio nihil eſt pœnitentię. Nõ enim contritio, nec confeſſio, nec ſatisfactio. Satisfactio enim eſt redditio alicuius alias indebiti. Reſtitutio autem alias debitĩ. Si enim homo non peccaſſet, & haberet rem alienam teneretur illam reſtituere. 1.

Secundo. Nullus tenetur ad impoſſibile, ſed quandoque impoſſibile eſt alienum reſtituere illi, cuius eſt, puta qñ neſcitur cuius ſit. igitur. 2.

Tertio. Bonũ cõmune eſt pręferendum bono particulari, ut dicitur. i. Ethicorum, ſed poſſibile eſt reſtitutionẽ faciendã Petro eſſe dãnoſam Paulo reſtituẽti, & in hoc magis dãnoſa reipublicę, qa Pau- 3.

 lus

lus eſt magis neceſſariis reipublicę, q̃ Petrus ergo, ĩ hoc caſu non tenetur reſtituere.

Quarto. Quilibet tenetur magis, diligere ſe, quàm proximum, ergo quando reſtitutio eſt ſibiipſi damnoſa, vt ſi eſt in extrema neceſſitate tenetur ſibi magis illud retinere, quam alii reſtituere.

Quinto. Adultera concipiente ex adultero, filius putatiuus mariti defraudat verũ hæredem hæreditate, & tñ non tenetur ſibi hæreditatẽ reſtituere, quia nõ poſſet ſine diffamatione ſui, ad quã nullus tenetur, & ſequeretur forte vxoricidium ſi maritus ſciret crimen: igitur.

Contra. Argu. ad Macedonium quamdiu res propter q̃ peccatum eſt non redditur, ſi reddi põt, nõ agitur pœnitẽtia, ſed fingitur, cã. 14. q. 6. Si res. Nõ dimittitur peccatũ, niſi reſtituatur ablatum. Primo notandũ, ꝙ hic ſupponẽda ſunt ea, quæ ſuperius in tertio tractatu, vbi quærebatur de fraudulentis, & vſuris dicta ſunt de diſtinctione dominiorũ. & de tranſactionibus rerum, qualiter iuſte, aut iniuſte fiũt. Et ultra illas iniuſtitias partiales in contractibus, vel commutationibus, de quibus ibi dictum eſt, eſt vna iniuſtitia generalis, quã do quis uſurpat rem alienã dño ſimpliciter inuito, & hoc tam dño proximo, quã remoto .ſ. legiſlatore, qui prohibet illam rem occupari, ſicut ĩ furto, & rapina, & huiuſmodi. Et iſta iniuſtitia eſt manifeſtior quacunq; alia. Secundo notãdũ, ꝙ ſicut dicit Sco. hęc eſt cõis maxima. Quicunque abſtulit, uel detinet alienum, tenetur reſtituere Contingit ãt auferre alienum, aut detinere multipliciter. Pro cuius declaratione notandi ſunt iſti duo verſus. Iuſſio, cõſilium, conſenſus, palpo, recurſus, participans, mutus, nõ obſtans, non manifeſtãs. Auferre .n. põt aliquis, vt cauſa ſuperior .ſ. præcipiendo, vel ut cã proxima immediate auferens, vel vt cã coadiuuans, vt ſocius in auferendo vel ut inducens ſi conſulit, uel fauet, vel adulatur tali conſilio, fauore, vel adulatione propter quam fit ablatio, & ſine qua non fieret. Cõſimiliter de retinente, qui immediate detinet, uel cuius imperio detinetur poſitiue, uel priuatiue, ſiue interpretatiue, vt. uidelicet, quia non facit reſtitui, cum hoc ex officio ſibi cõpetat, uel auxilium ſeu fauorem prębendo, vel ſi tacet

ſet requiſitus in iudicio, vbi poſſet ſententialiter res reſti tui domino ſuo,& tñ dicẽdo veritatem non imminere ſibi periculũ ſtatus, uel perſonę. Vñ breuiter omnis obligatio ad reſtitutionem reducitur ad auferre,vel detinere & hoc vel ut cã principalis, uel ut proxima,uel ut coadiuuans,uel ut inducens, uel nõ impediẽs qñ eius impedimẽtum eſſet ad bonum reip. & ſine periculo perſonę. Et reducuntur omnia iſta ad conſenſum efficacem uerũ,vel interpretatiuũ. Quilibet ergo oĩum iſtorũ tenetur ad reſtitutionẽ inſolidũ,ſed uno reſtituente, alii liberãtur a debito in cõparatione ad illũ dãnificatũ. Tñ tenenẽ pro rata portionis,quę eos contingit illi,qui pro oĩbus ſatisfecerit. Tertio notandũ, ꝙ nõ ſolum reſtituenda eſt res ablata,uel uſus eius,ſed ẽt tenetur auferens,vel detinens ad intereſſe,& damnum reddendum. Ac ẽt ad fructum perceptum dare,ſi res erat fructifera,ſed non fructũ eius,qui ꝓuenit ex induſtria eius, qui utitur illa re,ut di. Sco. Quarto notandum ſm eundẽ Sco. cui facienda eſt reſtitutio,uidelicet dãnificato,ſi tñ ſit poſſibile,puta ſi nouit eum, & ſi habet eũ præſentẽ, vel habere poteſt. Et ſi ſibi mittatur ſine maiori incõmodo, quã id qđ mittendũ eſt eſſet utile ei cui mittitur. Et intelligendũ eſt de ipſo, uel de aliqbus eius propinquis,ſi mortuus eſt,uel abſens, quia præſumitur lege naturæ, ꝙ magis uelit reſtitutionem fieri propinquis ſuis. In duobus ergo caſibus, nec ſibi, nec ſuis eſt reſtituendũ, utpote ſi neſcit cui,vel ſcito, cui tñ eo mortuo, neſciuntur eius propinqui. In alio ãt caſu ſi maiores ſumptus eſſet ponẽdi immittendo,quã illud ualeat illi cui mittitur,nec ſperatur qñque haberi pręſentia perſonę. Et ſi quæras in iſtis caſibus cui ẽ reſtituendum. Dicendum, ꝙ pauperibus. Cui enim nõ põt reddi tẽporaliter, reddatur ſpiritualiter. Redditio ãt ſpiritualis fit maxime tradendo pauperibus pro illo. Quinto notandum quando facienda eſt reſtitutio. Dicendum cum Sco. ꝙ non licet aliquo tempore retinere alienum inuito domino, id eſt, nolente, & ſecundum rectam rationem nolle debente, & ſic regulariter reſtitutio eſt, ſtatim facienda, ſicut ſtatim ceſſandũ eſt ab actu cuiuſcũque peccati. Quandoq; tñ in aliquibus caſi-

caſibus licet differre reſtitutionem exteriorē, poſita tñ interiori uoluntate reſtituēdi, dum occurrāt circunſtantiæ oportunæ, huiuſmodi autem caſus uniuerſaliter cōtinentur ſub hac maxima. Licet detinere rem alienā, q̄do ille cuius eſt debet uelle rationabiliter eā detineri, puta quando eſt in p̄iudiciū cōmunitatis, uel etiā ipſius recipientis. Debet.n.uelle bonū ſuum, & bonū cōe. Quando etiam eſſet in preiudicium, & infamiā reſtituentis. magis .n. debet uelle famam proximi quā cauere modicum incōmodum, uel forte nullum in illa dilatione reſtituendi. Et ſi inſtetur ꝙ non tenere alienum eſt actus precepti negatiui, ergo ad hoc tenetur quilibet ſemper, & pro ſemper. Dicendum ꝙ quando qs habet uoluntatem reſtituendi pro tpe opportuno ex tūc non tenet alienū inuito dño ſimpliciter, ſed dño uolente, & ſi non actu elicito, tamen actu debito, quia debet uelle, ꝙ qui ſuum habet teneat quouſque poſſit opportune reddere. Eſt alius caſus ſpecialis, quādo uidelicet ablatio fuit occulta, tunc.n. nō tenetur ablator ſe p̄dere, nec per conſequens per ſeipſum reſtituere, ſed per aliam perſonam ſecretam & fidelem. Alius etiam eſt caſus quando eſt impotens reddere, tūc enim non tenetur, ſed tenetur poſtquam peruenerit ad pinguiorem fortunam.

His p̄miſſis, ponendę ſunt tres concl. Prima eſt. Neceſſario facienda eſt reſtitutio. Probat Sco. quia ſicut auferre alienū eſt peccatum mortale, ita & tenere alienū, ergo ſicut neceſſariū eſt ſeruare p̄cepta negatiua, ita etiam neceſſarium eſt non tenere alienum inuito dño. Et per cōſequēs, vel actu oportet ſtatim reddere, vel ſtatim uelle reddere cū fuerit opportunitas. Con. 1.

Secunda concl. Reſtitutio nō eſt pars ſatisfactionis, neque generaliter accepte neq; ſtricte. Patet primū, quia ſatisfactio generaliter accepta reddit equiualens ei in quem peccatum eſt commiſſum, nō ſic autem reſtō, quia abſque omni redditione pro peccato poſſet proximo reſtitui ꝙ ſuum eſt. Secūdum patet q2 reſtō requirit ante omnem partem pęnitentię ſicut ceſſatio ab actu peccati. Sed ſatisfactio ſtricte ſumpta ſeq̄t alias partes pęnitentiæ, ſcilicet contritionem & cōfeſſionē vt iniūcta eſt a ſacerdote. Con. 2.

Re-

Reſtitutio autẽ nõ iniungit à ſacerdote ſed a lege diuina.

Ter. 3. Tertia concluſio. Quicunque iniuſte abſtulit vel detinet rem alienam, uere pœnitere non poteſt abſque reſtitutione, patet ex dictis.

1. Ad primum argumentum dicendũ ꝙ licet reſtitutio nõ ſit pars pœnitentiæ, tñ neceſſario pręcedit pœnitentiam ſicut ceſſatio ab actu peccãdi.

2. Ad ſm, patet ex dictis Ad hoc autem quod adducitur de neſcientia domini rei inuentæ, dicendum cum Sco. quòd res inuenta debet alicui perſonę publicæ tradi cuſtodienda, & in locis publicis proclamari, vt ſic dominus q amiſit eã poſsit ad eã pertingere. Si autẽ poſt talẽ proclamationẽ nullus appareat dñs, tunc res inuenta diſtribuẽda eſt pauperibus.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ ſi perſona occupans rem alienam, ſit multum neceſſaria reipublice & ſit in neceſsitate arta & alia perſona cui res debetur. ſimiliter tunc argumentũ habet aliq̃ euidentiã. Sed ſi illud iniuſte detentũ a perſona multũ neceſſaria rei publicæ, nõ ſit ſibi neceſſariũ ſimpliciter, ſed tñ ad ſeruandum ſtatũ ſuũ ſolennẽ dicendũ, ꝙ non licet alicui ſtatum ſuum ſolẽnem tenere de bonis alterius, nec tãtum ualet reipublice ſtatus ſolennis iſtius, quem tenet per non reſtitutionẽ quantum ualet fidelitas eius, & iuſtitia communis.

4. Ad quartum dicendum, ꝙ ſi detinens eſt in extrema neceſſitate, nõ autem ille cuius res eſt tũc ſicut dicit Sco. iſta res fit illius detinẽtis iure politico. Si aũt vterq; eſt in extrema neceſſitate, ſi prius deuenerit Dñs ad illã neceſſitatem, q̃ detinẽs, oportet rem reddi dño duplici iure. Tum quia prius ſuum. Tum quia iam ex iſta neceſsitate factũ eſt ſuũ. Si vero prius deuenit detinens factum eſt ſuum, & Dño poſtea deuenienti ad iſtã neceſsitatem, non debet reddi, quia ceſſauit dominiũ illius in re iſta & facta eſt alterius iure politico. Si ãt ambo ſimul deueniãt debet res reddi Dño, quia ille nunquã decidit a domino. Et cum arguitur, ꝙ magis debet quis ſe diligere, quam proximum. Dicendum ꝙ magis debet diligere uitam ſuã ordinantè, vt eſt diligibilis ad uitã ęternam, quod non poteſt fieri niſi reſtituendo vnicuiq; ꝙ ſuum eſt. Sed forte quęris ſi poſt extremam neceſsitatem deueniat detẽtor ad pinguiorem

rem fortunam, nunquid tenetur reſtituere. Dicendum cũ Scot. quòd ſi ante extremam neceſſitatem rem illam occupauit per extremam quidem neceſſitatem aduenientem, obligatio reddendi eſt ſopita, ſed non extincta, immo tenetur poſtea ueniens ad pinguiorem fortunam reddere æquiualens. Sed ſi nõ ante extremam neceſſitatem occupauit, tunc iuſte occupauit etiã rem ſuam, nec ad aliquam tenetur reſtitutionem.

5. Ad aliud omiſſis variis modis dicendi dicendum cũ Scoto, ꝙ mulier non debet ſe exponere periculo diſſamationis, vel mortis, uel diſcordię, quę ut in pluribus eſſent euẽtura propter incertum bonũ hæreditatis reſtituẽdæ. Dicit igitur Sco. ꝙ mulier debet laborare quantum in ſe eſt, nõ exponendo ſe diſſamationi, ſed ex aliis cauſis honeſtis, ut hæreditas reddatur uero hæredi; filiũ ſpurium quantum põt inducẽdo, ut dimittat hęreditatẽ. Vnus modus honeſtus eſt, ut intret religionem. Alius vt fiat clericus, & recipiat eccleſiaſtica beneficia, & his quaſi ſufficientibus cõtẽtũs hæreditatẽ dimittat alii fratri. Si autem ꝑ nullã honeſtam perſuaſionẽ põt mater fleċtere cor filii ſpurii, nõ uidetur, quòd debeat ſe prodere illi ſpurio, quia non eſt certa, ꝙ talis ſic imperſuaſibilis ĩ aliis honeſtis ꝑpter illud fleċteretur, immo forte tenacius teneret concipiens infamationẽ ſui. Tũc ergo debet mulier aliunde laborare reſtitutionẽ fieri uero hæredi quãtũ põt, ſm correſpondentiã iuſtitię. Nec dico, ꝙ teneať ad reſtituendũ æquiualens toti hæreditati, nã multũ diſtat ĩter habere, & prope eſſe. Iſte nunꝗ habuit hęreditatẽ, licet prope fuerit ſecũdũ iuſtitiã.

Vtrum damnificans aliquem in bonis perſonæ, uel famæ, reſtituere teneatur. &c.

Scot. 4. d. 15. q. 3. & 4.

QVAESTIO VII.

Septimo quæritur. Vtrum damnificans alium in bonis perſonę, uel famę reſtituere teneatur ad hoc, quod poſſit uere pęnitere?

Arg. ꝙ non, quia nullus tenetur ad impoſſibile, ſed dãnificans in bonis animæ, non põt reddere bonum ſpirituale ęquiualens, ſimiliter nec damnificans in corpore auferẽdo mẽbrũ uel occidẽdo reddere 1.

dere pōt ęquivalens, igitur.

2. Secundo. Retrahens aliquē a relatione damnificat illum ſpiritualiter, etiam damnificat religionem, & tamen nō tenetur ad reſtitutionē, quia non poteſt. igitur.

3. Tertio. Extra de calumniatoribus.c.i.& ii Infamis ē denunciator, uel accuſator falſi criminis, ergo negans uerum crimē ſibi impoſitum iniuſte infamat accuſantem, quia oſtendit eū accuſatorē falſi criminis, & tamen ille negās tale crimē ſibi impoſitum, non tenet̄ reſtituere accusāti, igit̄.

4. Quarto. Quilibet debet magis zelare pro fama propria, q̄ p̄ aliena, ſed accuſatus in publico de crimine occulto, nō pōt famam ſuam cuſtodire illæſam, niſi indirecte alium diffamando, negando ſcilicet crimen ſibi impoſitum, & ita denotando eum delatorem falſi criminis, ergo iſte ſecundum rectam rationem tenetur illum diffamare, licet indirecte, & per conſequens non tenetur reſtituere, quia ī primo actu nō egit iniuſte.

Ad Macedon. epiſt. 1 1. Cōtra dicit Aug. Nō dimittit̄ peccatū, niſi reſtituat̄ ablatū, ſi reſtitui pōt. Primo notādū, quod ſicut dicit Sco. nullus pōt in bonis naturalibus animæ aliū dānificare cū ſint incorruptibilia, ſed bene ī bonis mortis acquiſitis, uel acq rendis. Non quidem directe damnificando, quia peccatū adeo eſt uoluntarium, quod ſi non eſt uolnntarium, non eſt peccatum, ſecundum Aug. de uera religione, ergo ſola uoluntate propria poteſt aliquis ſic damnificari. Sed pōt aliquis alium indirecte damnificare, inducendo eum ad actus uitioſos, & tunc tenetur modo ſibi impoſſibili reſtituere, inducendo cum efficaciter ad pænitentiam, & ad actus uirtuoſos, & ſi ſola inductio nō ſufficit, eo, ꝗ facilius eſt peruertere, quàm conuertere, tenetur per ſe orando, & per orationes aliorum impetrare ſibi conuerſionem, ac ēt per alios perſuaſores efficaciores, dum tamen illis nō pandat peccatum occultum illius alterius. Et hoc patet quantum ſit periculum ſollicitare alium ad peccatum. Secūdo notandum, ꝗ damnificatio in corpore, uel eſt ad mortem, uel citra mortem. Et hęc duplex. Vel irremediabilis, ut mutilatio. Vel remediabilis, ut vulneratio. Dicit aūt Sco. quòd in omnibus iſtis, ſi lex talionis ſtatueretur iuſta eſſet, quia non eſt facile, ꝗ pro damno tali illato fiat recōpē-

ſatio ęqualis per aliqua bona fortunæ, quę non ęquiualent, hæc aũt lex talionis regulariter in multis communitatibus ſtatuta eſt pro primo, & maximo dãno, ſcilicet pro uitæ ablatione, & hoc rationabiliter, quia non ſolum hoc conſonat legi Moyſi, ſed etiã rationi naturali Et approbatũ eſt a lege euãgelica a Christo. Omnis q gladio occidit, gladio peribit. Si aũt alicubi non ſit hæc lex ſtatuta, nullus debet pœnã illam ſibi inferre, quia nullus debet eſſe homicida ſui ſine præcepto ſpeciale Dei. Sed expedit ſibi, ꝙ exponat uitam ſuã in cã iſta, utpote cõtra inimicos eccleſiæ pro reſtitutione facienda illi, cuius uitam abſtulit. Si autem tantam reſtitutionem nolit facere, tenetur ad reſtitutionem ſpiritualem faciendam, ęquiualentem nitę quã abſtulit, ſicut põt eſſe ęquiualentia in talibus. Nec hoc ſolum, ſed ſi interfectus ſubſtentabat aliquos, tenetur interfector omnibus illis ad tantã reſtitutionem quantam utilitatem illis abſtulit per interfectionem. De mutilatione autem enormi, uel non enormi cõmuniter in eccleſia non eſt ſtatuta reſtitutio, niſi pecuniaria, quę debet correſpõdere nõ ſolum damno, ꝙ incurrit aliquis propter mutilationẽ pro tempore futuro, ſed etiã expenſis expoſitis in curatione, & ultra etiam placationis ipſius læſi, quæ etiam requirereẽ ſi nõ eſſet talis mutilatio, & conſolationi ipſius afflicti, quia perpetua eſt ſibi deſolatio de mutilatiõe. Tertio notãdũ, quòd ſicut di. Sco in genere poteſt quis alterum tripliciter diffamare. Vno mõ falſum crimen ſibi imponendo in publico. Secũdo mõ uerũ crimen occultum, tamen ſibi imponẽdo in publico. Tertio modo uerum crimen occultum ſibi impoſitum in publico negando quia in hoc negans, notat imponentem de calumnia.

His ꝑmiſſis, ponendæ ſunt ſex concluſiones. Prima eſt. Damnificans alium in bonis animæ inducendo ad peccatum, uel a bono retrahendo, teneẽ ad reſtitutionem mõ ſibi poſſibili, ut dictũ eſt in primo notabili, patet concluſio, quia bona animæ multo meliora ſunt bonis fortunę, ſed damnificãs ĩ bonis fortunæ, tenetur ad reſtitutionẽ, ergo multo magis damnificans in bonis animę. Con. 1.

Secunda concluſio. Dãnificans alium ĩ bonis corporis te- Con. 2.

Mat. 26.

tenetur ad reſtõnem, patet p eandem rationem, de modo autem dictum eſt in ſecundo notabili. Circa quod aduertendum eſt, quod illud, ꝙ dictum ē ibi de lege talionis, non eſt ſic intelligendum, ꝙ haberet uirtutē lex talionis a lege Moſayca, qa hoc eſſet iudaizare, ſed ex auctoritate inſtituentis ſub lege noua.

Con. 3. Tertia concluſio. Quilibet iniuſte damnificans alium in fama, tenetur ei ad reſtitutionem etiam cum detrimento famæ, ſi aliter fieri non poteſt. patet, quia bonum famę maius eſt quam fortunæ, iuxta illud Sap. Curam habe de bono nomine. Melius eſt.n. nomē bonum ꝙ diuitię multæ, ergo plus lædit aliquis ꝓximum in fama quam in forma, ſed pro bonis fortunę, tenetur ad reſtõnem, igitur.

Con. 4. Quarta concluſio. Diffamās alium primo modo poſito in tertio notab. tenēt læſo ad reſtõnē famę retractādo uerbū ſuū, ita ꝙ in publico, ſicut dicit in publico, patet, qa alias non ſeruaret iuſticiam reddendo alteri, ꝙ ſuum eſt, puta famā, quam iniuſte abſtulit. Si dicas, quod talis lęderet famā propriā. Dicendū cum Scot. ꝙ fama propria non eſt diligenda contra iuſtitiā, iniuſtū eſt autem, ꝙ ſeruet ſibi famā indebitam, non reſtituendo alteri famā ſibi debitam, ſic .n. accuſans alium publice mētiēdo radicaliter, & uirtualiter ſeipſum infamat. Tunc autem cū reſtituit alteri famam nō ꝓprie ſeipſum diffamat, ſed magis amouet a ſeipſo falſam laudem, qua indignus eſt poſt talem accuſationē, ſicut etiam qui fornicat corā duobus, uel tribus, ſi illi poſtea accuſant eum, nō diffamant eū, ſed lęſionem dignitatis, quā ipſe ſibimet fecit publicant, ipſe enim ſeipſum infamat, ſic in publico faciendo peccatum ſuū. Si autem quæras de illo, qui non imponit in publico tale crimen alii, ſed tñ murmurat, vel indiſcrete loquit, uel alicui coram multis narrat, nō tñ tanquā ſibi certum, ſed dicens ſe ſic audiuiſſe, nunquid tenet ad reſtõnē. Reſpondet Scot. Rara fides, ideo eſt, quia multi multa loquuntur. Et ideo dicens ſe tātum audiuiſſe, niſi ex mō dicendi oſtendat aliquam certitudinem maiorē, quàm ex cōmuni relatione nō aufert ex natura actus ī opinione aliorū famā illi, quia ſi iſti firmiter cōcipiūt illum, de quo eſt ſermo criminoſum eſſe leues ſunt. Veruntñ, quia a ſcanda lo

ſo puſillorum cauendum eſt, & multi tales ſunt. Ideo periculoſum eſt talia audita ex relatu eis referre. Et ſi hoc fiat intẽtione lædendi famã eius, hoc fit cõtra charitatẽ, & ſic eſt peccatũ mortale. Si autẽ ex inconſideratione, uel leuitate quadã peccatum eſt ueniale, qa lingua ĩ lubrico poſita ẽ, & q nõ oſtendit in uerbo hic pfectus eſt uir. Iac. ii.

Con. 5. Quinta concl. Diffamans aliũ ſcdo modo nõ tenet retractare uerbum ſuum, qđ ꝓpoſuit in publico, patet, quia hoc faciendo mentiret, ſed tenetur aliquo modo licito reddere famam læſo, vtpote ſic dicendo. Non credatis illum eſſe talem, male enim dixi, & fatue dixi, & hæc quidẽ uerba uera ſunt, quia nõ ſeruato ordine iuris ꝓpoſuit in publico, ꝙ nõ eſt uerum publicum. Et iſta perſuaſio bona eſt, uidelicet non reputetis ipſum eſſe talem, quia quilibet præſumendus eſt bonus donec probetur contrariũ.

Con. 6. Sexta concluſio. Diffamãs alium tertio modo non tenetur retractare negationem ſuam, quia negauit in publico uerum crimen ſibi impoſitum, patet, quia non tenetur aliquis ſtãs in iudicio cõfiteri ſe reum nondum cõuictus. Tenetur tamẽ per uerba ſobria reſtituere famam illi accuſãnti, quem indirecte notauit de calumnia, dicendo. Nõ habeatis eũ pro calumniatore, quia credo, quod habuit bonam intentionem ꝓponendo, uel forte credidit ſe probare ſuum intentum & deceptus fuit. Dato autem, ꝙ lædat aliũ ĩ famã aliquo modo, tamen imponens debet ſibi ipſi imputare. & magis ſeipſum infamat ex indebito modo imponendi, quã iſte negans. Si quæris. Nonne iſte negans tale crimen uerũ peccat mortaliter mentiendo pernicioſe contra rẽpublicam, q̃ per eius mendacium publicum impeditur a punitione iuſta. Et etiã cõtra perſonã ac cauſantem, quę ꝓ hoc notatur de calumnia. Dicendũ cum Sco. ꝙ reſpublica non debet oĩa mala punire, ſed tantũ illa, quę coram iudice reipublicæ poſſunt ſufficienter probari, & ideo nõ læditur reſpublica ſi aliqua reſeruant diuino iudicio. Neque ẽt eſt ibi mendacium pernicioſũ cõtra accuſantẽ, immo ipſemet ſibi pernicioſus eſt, ꝓponẽdo aliquid eo modo quo nõ debet, imputetur ergo ſibi ſi infamia ſequitur, quia ipſe eſt cauſa nõ aũt ille ac-

negans, q̃a defendit innocentiam ſuã in publico, vbi non eſt nocens, nec habẽdus eſt ꝓ nocente, donec fuerit conuictus. Sed remanet difficultas, ſi peccat mentiendo pro ſe. Non enim apparet, ꝙ iſte, ſecundum rectam rõnem, debeat confiteri coram iudice, ipſe enim plus, quàm quicunque alius accuſans auferet ſibiipſi famã, quia cõfitenti cõtra ſe in iudicio creditur. Dicendum, ꝙ cauta eſt reſponſio iuriſtarum, videlicet nego propoſita, vt proponuntur. Et hoc quidem dici poteſt ſine mendacio, quia proponũtur in publico, ut publica & publice probanda, ſic aũt ea negare poteſt, qui ſcit ea nõ poſſe probari in publico. Si autem iudex vrgeat eum, vt confiteatur propoſita, uel ut publice neget. Reſpondere poteſt, ꝙ ipſe reſpondit ſufficienter, ſicut moris eſt iuriſperitis reſpondere nec ab illa reſponſione uult declinare. Faciat ergo iudex erga accuſantẽ illud ꝙ intereſt. Sed q̃ris ſi neget, intendens tãtũ negare illud, vt ibi propoſitũ eſt, ſcilicet vt publicum ſicut ſacerdos facit de cõfeſſio dicens. Nihil mali ſcio iſtum feciſſe, quia loquitur in publico. Nunquid tenetur iſte, qui negauit de iſta negatione pœnitere? Dicendũ, ꝙ bonarum mentium eſt culpam timere, vbi culpa nõ eſt. Et ideo vbi dubitatur an ſit culpa, & qualis culpa bonæ mentis eſt, & tutum eſt poſt talem negationem pœnitere in diſtincte, vĩdelicet tanquam de mortali ſi mortale eſt, vel tanquam d̃ ueniali, ſi ueniale eſt.

1. Ad primum argumentum, patet ex duobus primis nõtabilibus.

2. Ad ſm dicendum, ꝙ ſi abſtraxit aliquem iam obligatũ ad religionem, uidelicet iam profeſſum tenet agere ad reſtitutionem, ſcilicet vt ille redeat, ſed ſi aliquem diſpoſitum ad intrandum retraxit ne intraret, quia intereſt inter habere, & prope eſſe nõ tenetur ad tãtã reſtitutionẽ, ſed ad aliqualẽ inductionẽ illius, aut alterius aliqualiter æquiualentis ad ingreſſum illius religionis, qđ eſt intelligendũ ſi illũ retraxit intentione dãnificandi religionẽ. Si aũt intentione conſulendi vtilitati proprię ſine fraude nõ tenetur illi religioni, ſed tenetur perſonæ, q̃ retraxit in perſuaſionibus, & aliis bonis ſpiritualibus ad æquiualentiã bonis illis, in quibus eũ in retrahẽdo dãnificauit.

 Ad

3. Ad tertium, patet ex ſexta concl.

4. Ad quartum, patet ibidē.

Vtrum iſta tria, contritio, confeſsio, & ſatisfactio ſint partes pœnitentiæ.

Sco. 4. diſt. 16. q. 1. D. Tho. 3. p. q. 90. ar. 3. Dur. 4. d. 16 q. 1.

OCtauo quæritur. Vtrū iſta tria contritio, cōfeſsio, & ſatisfactio ſint partes pœnitentiæ?

1. Ar. quòd non, quia peccatum eſt ſimplex defectus, ergo ſibi competere poteſt ſimplex remedium.

Contra. Dicit Magiſter in iiii. ſen. diſt. xvi. ad perfectionem pœnitentiæ requirunt iſta tria. Notandum ꝙ quæſtio poteſt intelligi de pœnitentia uirtute uel actu uirtutis, & đ pęnitētia ſacramēto.

Con. 1. Hoc præmiſſo ponendæ ſunt tres cōcluſiones. Prima eſt. Iſta tria non ſunt partes pœnitentię virtutis nec pęnitētię actus, patet, quia ille sūt qualitates ſimplices non habētes partes integrales, ſunt ēt habitus uel actus formaliter in uoluntate exiſtentes. Non ſic aūt oris confeſsio & exterior ſatisfactio. Item uirtus pęnitētiæ eſt aliquid permanēs, ſed cōfeſsio & ſatisfactio ē aliquid ſucceſſiuū; ig.

Con. 2. Secunda concl. Iſta tria nō ſunt partes pœnitentiæ ſacramenti. Probat Scot. quia pœnitētia ſacramentum eſt abſolutio ſacramentalis facta certis uerbis &c. Huiuſmodi autē nulla pars eſt contritio quæ eſt quoddam ſpirituale in anima, neq; confeſſio quia nihil eſt ipſius ſententia, ſacramentalis ſed eſt actus rei accuſantis, neq; ſatisfactio, quia ſequitur illam abſolutionem ſacramentalē & poteſt dici fructus pœnitētiæ. Hæc tamen tria ad ſacramentum pęnitentiæ requirūtur ad hoc ut digne recipiatur. debet .n præcedere confeſſio, quia ſacerdos non abſoluit arbitratiue reum, niſi prius ſe accuſauerit in foro illo. Non eſt etiam utilis abſolutio, niſi præcedat in confitente aliqua contritio, uel attritio. Satisfactio autem debēt ſequi ſacramentum pœnitentiæ ad hoc vt habeat efficaciam, & hoc in re, vel in uoto niſi iudex poſsit perpendere pœnas precedentes in cōtritione & cōfeſſiōe ſufficere ad totalis pęnę ſolutionē.

Con. 3. Tertia concl. Aliquo mō iſta tria poſſunt dici partes pęnitentię. patet q̃a ad iſtos

tres

tres actus cõſequit triplex pę na correſpondens æquiualenter ſm iuſticiam uindicatiuã ipſi peccato punibili. Nã ad deteſtationẽ interiorem ſequitur triſticia, ad cõfeſſionẽ erubeſcẽtia, & ad ſatisfactionem pęnalis, uel corporalis afflictio. Iſtę aũt tres pœnæ integrant vnã pœnã totalẽ adęquatam peccato, & punitiuam eius, q̃ põt dici pœnitentia quaſi paſſiue ſecundũ triplicem pęnam uel paſſionem. Illi autem tres actus ad quos ſequuntur iſtæ tres pœnæ, poſſunt dici partes integrales actus totalis punitiui peccati, ſm correſpondentiã adæquatam, & poteſt ille actus dici pœnitentia actiue.

Ad arg. dicendum ꝙ non ualet cõſequentia, quia iuſte põt legiſlator ſtatuere multas pœnas partiales correſpõdere tanquam unam uindictam integram vni peccato.

Vtrum in iuſtificatione peccatoris ſit una mutatio, uel duæ. &c.

Scot. 4. d. 16. q. 1. & 2.

QVAESTIO IX.

NOno quæritur, Vtrum in iuſtificatione peccatoris, quæ fit per pœnitentiã remiſſio, uel expulſio culpæ, & infuſio gratiæ ſint una ſimplex mutatio, uel duæ.

Ar. ꝙ duę, quia in moralibus expulſio vitii, & inductio uirtutis ſunt duæ mutatiões, ergo ſimpliciter in ꝓpoſito. 1.

Secundo. Dicit Aug. de uera & falſa pœnitentia. Dolendũ ẽ peccatori non ſolũ, qͣ peccauit, ſed ẽt quia uirtute ſe priuauit. Ex quo habeť, ꝙ nõ eſt idem peccare, & uirtute ſe priuare. ergo ſimiliter nõ ẽ idẽ peccatũ remittere, & uirtutẽ uel gratiã reſtituere. 2.

Tertio. Alia ẽ mutatio ad diſpoſitionem, & alia ad formã, ſed expulſio culpę ẽ diſpoſitiua ad infuſionẽ gratię, qͣ ꝑ expulſionẽ culpæ ſit peccator non inimicus, & per infuſionẽ gratię eſt amicus. igiť. 3.

Contra. Si ſunt duę mutationes, oportet ibi dare duos terminos poſitiuos, & duos negatiuos, quod non poteſt eſſe, quia culpa nõ dicit aliquid poſitiuũ, igiť. Notãdũ, ꝙ remiſſio culpæ, vt dicit Sco. ſm ſe non eſt realis mutatio, ꝙ patet, quia nullũ habet terminũ poſitiuum, nec terminum a quo, quia culpa nõ eſt aliquid poſitiuũ, nec ad quẽ, quia nõ eſſe culpæ eſt ad ꝙ terminatur iſta remiſſio nihil poſitiuum dicit. Et ſi inſtetur, quia non eſt tranſitus

ſitus de cõtradictorio in cõtradictorium ſine mutatione aliqua, ſed quando remittiť culpa, eſt talis tranſius, quia antequã culpa remittať, iſte eſt dignus pœna,&poſtea nõ eſt dignus pœna. Dicendũ, ꝙ minor eſt falſa.Non.n.in ꝓpoſito eſt talis trãſitus,neq; ex parte diuine uoluntatis, quia non eſt ibi ſucceſſio actus ad negationem actus,uel econuerſo.Quicquid.n.eſt in Deo,eſt æternum,ſi ſit ibi ex natura rei, uel etiã per opus ſui intellectus,uel uolũtatis, nec ex parte obiecti uoliti, uel etiã illius, cui remittitur peccatum.Nam in tota æternitate obiectũ vniformiter ſe habet,pro iſto nunc ad voluntatem diuinã, & pro alio etiam uniformiter. Ad cuius euidentiam notandum eſt cũ Scot. aliquid de noſtra uoluntate creata,&poſtea applicandum ad propoſitum.Volũtas enim creata poteſt uelle eidem contradictoria pro ſimul,ſeu pro eodem inſtanti,diuerſis actibus ſibi inuicẽ ſuccedentibus. Similiter ſi poſſit habere plures actus uolẽdi ſimul, poteſt ſimul uelle contradictoria nõ pro eodem inſtanti, ſed pro diuerſis. Et primo modo planum eſt, quòd non eſt neceſſarium aliquã mutationem realem poni in obiecto, ſed eſt realis mutatio in uoluntate, in qua unus actus realiter ſuccedit alteri. In ſecundo ãt mõ non oportet eſſe realem mutationem, nec in uoluntate, quia in ea unus actus nõ ſuccedit alteri,ſed ambo ſunt ſimul,ut poſitum eſt,nec in obiecto, quia uoluntas noſtra non eſt omnipotens cauſans i re, quod ipſa uult per ſuum velle. Et ita non oportet ſic fieri, uel ſuccedere oppoſita realiter in obiecto, ſicut ipſa uult. Et dato etiam ꝙ volibilia eſſent cauſabilia a uoluntate,ſi tamen nõ ſint cauſabilia in re extra, ſed tm̃ in eſſe rationis, adhuc non oportet in obiecto eſſe mutationem realem. Ad propoſitum de uoluntate diuina dicendum, quòd quæcunque obiecta,ordinatę uolibilia uolũtas creata,poteſt uelle alicui,quæ ſimul ſiue non ſimul, ſiue pro ſimul,ſiue pro non ſimul,ſiue uno actu,ſiue pluribus,voluntas diuina poteſt eadem velle ſimul,& eodem actu eidẽ, ſiue pro ſimul, ſiue non pro ſimul. Et hoc eodem actu illimitato. Ideo immutabiliter omnino ſe extendit ad oĩa talia cuicũque uolitia,& quocũque. Et hoc quã ſine omni-

mutatione reali ex parte illius, cui vult contradictoria ꝓ diuerſis inſtantibus, uel tẽporibus ſi uolita nõ ſint cauſabilia in re, ſed ſicut entia rationis tantũ, ſicut vult aliquem eſſe dominũ ꝓ inſtãtia, & nõ eſſe dominũ pro inſtantibus. Prĕterea dato, ꝙ affirmatio illa uolita alicui, & negatiõ ſua eſſent cauſabiles in re extra a diuina uoluntate adhuc nõ oporteret in illo, cui iſta eſſent uolita ꝓ diuerſis inſtãtibus eſſe realem mutationẽ, ſi uolitio non eſſet efficax, & abſoluta, ſed cõditionata, qa conditio poſſet non ſtare. In propoſito ãt uoluntas imputãdo peccatũ pro inſtãti peccati, & pro toto tempore habito uſque ad inſtans remiſſionis vult pecatorem eſſe puniẽdum, ſiue dignum puniri, & hoc uoluntate abſoluta, puniendum etiam de facto, & in re non uoluntate abſoluta, ſed conditionata, ſi pro tunc indicetur, uel fiat ĩ termino. Illud ãt quod eſt eſſe dignum pœna non dicit aliquid reale cauſabile, ſed tantum reſpectum rationis. Punitio autẽ illa, licet ſit aliquid cauſabile in re, & oppoſitũ eius ſit uolitum iſti pro inſtanti remiſſionis, & pro toto tempore habito, uſque ad inſtans noui peccati, non eſt tamen uolitum uolitione abſoluta, ſed cõditionata, puta ſi pro tunc fiat in termino. Et ideo dicẽdum, ꝙ nec uolitio diuina de punibilitate, & non punibilitate circa eundẽ pro diuerſis temporibus, uel inſtantibus, nec etiã uolitio de puniendo & non puniẽdo arguit in eõ aliquam mutationẽ realem, nec inter iſta eſt tranſitus realis in effectu, nec ꝑ conſequẽs mutatio, ſed uelle affirmationis, & uelle negationis ſtant ſimul in æternitate, nec uolũtas diuina aliter ſe habet ad iſtum pro diuerſis inſtãtibus, quibus vult iſtum eſſe punibilem, & non punibilem, quia ĩ æternitate, iſta eſt vera. Petrus eſt punibilis pro inſtantia, & ſimiliter iſta: Petrus nõ eſt punibilis pro inſtãtibus, nec illa ſunt contradictoria, ſimul, nec ſuccedentia ſimul ineſſe obiectiuo uolitionis, licet inſtantia, pro quibus affirmatio, & negatio denotantur ineſſe, apprehendantur vt ſuccedentia ſibi inuicem realiter. Patet itaque, quod ibi nõ eſt mutatio realis. Sed forte quæris an aliqua mutatio rationis. Dicit Sco. quod nõ. Quod declarat dicens, quia vbi actus, in quo obiectum habet eſſe rationis, poteſt eſ-

ſe terminus mutationis realis ibi poteſt obiectum mutari mutatione rõnis. Sicut lapis poteſt fieri de non intellecto intellectus a me, quia intellectio mea põt eſſe noua reſpectu lapidis. Sed ubi actus nullo mõ eſt terminus mutationis realis ibi obiectũ ut in actu non poteſt mutari mutatione rationis. Huiuſmodi autem eſt uelle diuinũ, ergo Petrus ut eſt obiectum illius actus, non habet rationem nouiter obiecti, ſed uniformiter in æternitate. Et ita uidetur, nullo modo eſſe concedenda mutatio, nec rei, nec rationis in Petro, quando dicit culpa ſibi eſſe remiſſa. Cõcomitatur tamen ibi quędã mutatio realis de potentia ordinata, ſecundũ quam nulli remittit Deus peccatũ, quin tunc gratificet illum.

Con. 1. His pręmiſſis, ponẽdę ſunt tres concl. Prima eſt. Infuſio gratię, & expulſio culpę, ſiue eius remiſſio, non ſunt ſimpliciter una mutatio, patet, quia idẽ ſimpliciter non poteſt plurificari ſimul, & non plurificari, ſed remiſſio culpę frequenter plurificatur propter pluralitatem culparum, & tamen infuſio gratiæ non plurificatur, ſed eſt unica, igitur. Item illa non ſunt una mutatio, quorum unum non eſt mutatio, ſed remiſſio culpæ non eſt mutatio, ut patet ex dictis.

Con. 2. Secunda concl. Infuſio gratiæ, & remiſſio culpæ, nõ ſunt duę mutationes reales, patet, quia remiſſio culpæ non eſt mutatio, nec realis, nec rationis, ut patet ex dictis.

Con. 3. Tertia concl. Remiſſio culpę eo mõ, quo ponit aliquid ſaltem rationis prior eſt naturaliter uia generationis, q̃ infuſio gratię licet ſit poſterior uia perfectionis. Quod nõ eſt intelligendum de prioritate, uel poſteritate durationis, ſed naturæ, patet, quia ſecundũ Ariſtotelem. In uia generationis, imperfectiora sũt priora naturaliter. Sed econuerſo in uia perfectionis. Si ergo remiſſio culpæ eſſet aliquid reale, ipſa eſſet prior naturaliter, q̃ infuſio gratię, ſed infuſio gratię prior eſſet uia perfectionis, igitur. Vnde infuſio gratię prius intendit, licet ſit poſterior naturaliter uia executionis. 5. Met. t. c. 17.

1. Ad primum dicendum, q̃ conſequentia nõ ualet, quia non eſt ſimile. In moralibus .n. ſunt quatuor termini, duo reales, & duo priuatiui, non ſic autem in propoſito.

2. Ad ſecundũ dicendum, q̃ ſi ali

ſi aliquid concludit, ꝙ peccati remiſſio & gratiæ infuſio,uel reſtitutio,virtutis nō ſunt eadem mutatio,ſed non concludit, ꝙ ſint duæ mutationes. Illa.n.culpa,ad quam eſt motus peccati,non manet vſque ad infuſionem gratię, nec tūc poſſet eſſe terminus a quo propriè mutationis, ſed illa culpa tranſeunte, manet ſola obligatio in iſto,vt eſt obiectum ſecūdarium uoluntatis diuinæ.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ iſta remiſſio paſſiua, quę eſt carentia obligationis ad pœnā,nō ē aliqua diſpoſitio realis ad amicitiam, ſeu gratiā.

Vtrum neceſſarium ſit ad ſalutem confiteri omnia peccata ſua proprio ſacerdoti.

Sco.4.d.17.q.1.Th.1.2.q.7.& 18.ar.10.Dur.4.d.17.q.11.12.

QVAESTIO X.

Decimo quæritur. Vtrū neceſſariū ſit ad ſaluté confiteri omnia peccata ſua proprio ſacerdoti.

1. Arguitur ꝙ non. Ambr.ſuper Lucā dicit. Lachryme lauant delictum, ꝙ pudor eſt uoce cōfiteri, lachrymas Petri lego, ſatisfactionem non lego. *Amb. ſuper Luc.*

Item Aug.ſuper Pſal.Dixi confitebor,&c.Nōdū pronūciat,ſed promittit ſe pronunciaturum, & dn̄s remittit. 2. *Aug.ſuper Pſ.*

Tertio.Sola pręcepta Decalogi ſunt ad ſalutem neceſſaria,ſed confeſſio nō cōtinetur ſub aliquo illorum, igit. 3.

Quarto.Nullus obligatur ad impoſſibile,ſed mutus nō poteſt confiteri,igitur. 4.

Quinto. Non habens ſacerdoté pręſentem, non pōt ei uerbotenus confiteri, nec tenetur per ſcripturam,quia ſuper hoc non inuenitur eſſę datum pręceptum. 5.

Sexto.Nullus tenetur mētiri,ſed habēs cōſcientiā, ꝙ ꝑ totā uitā ſuam uixit innocenter,& ſine peccato mortali,ſi cōfitetur ſe peccaſſe ſaltē mortaliter mētiretur,igit. 6.

Contra.Dic. Ambr. Non poteſt quiſq̄ iuſtificari a peccato, niſi ante fuerit peccatū cōfeſſus.Primo notandum,ꝙ non poteſt inueniri ius, uel pręceptum, quo teneatur aliquis confiteri homini, niſi triplex, puta, uel præceptū iuris naturalis, uel iuris poſitiui diuini,uel iuris poſitiui Eccleſiaſtici. Illud eſt de iure naturę, cuius ueritas ſtatim nota eſt, ex ipſis terminis intellectui bene diſpoſito, *Amb libro de paradiſo.*

ſiue quod pôt deduci euidenter ex aliquo tali principio ꝑ ſe noto ex terminis. Extēdēdo āt, & minus propriè dicit aliqnid eſſe de iure naturæ; cuiuſmodi ſunt aliqua poſitiua poſita præcipue ab autore naturę, ſ. a Deo De lege āt poſitiua diuina, prout diſtinguitur contra legem naturæ ſunt omnia illa, quæ pro tpe legis traditæ à Deo ponūtur in ſcriptura obſeruāda, & nō ſunt euidentia ex terminis, nec euidenter demonſtrabilia ex principiis, nec euidenter eis cōſona, cuiuſmodi fuerunt oīa cerimonialia in lege ueteri, & noſtra cerimonialia, puta in lege Euangelica, vt ꝙ Deus ſit colendus in eucharistia, & huiuſmodi licet non repugnent talia legi naturę. De iure āt poſitiuo eccleſiaſtico mere ſunt illa, quę Papa, uel Eccleſia ſtatuit obſeruāda ultra ius naturæ, & ultra ius poſitiuū diuinū, propter conuerſationem honeſtiorē in moribus, & reuerentiā maiorē in ſuſcipiēdis, & diſpenſandis ſacramentis.

Con. 1. His ꝑmiſſis, ponendæ sūt tres cōcl. Prima eſt. Nō tenetur quis ꝑcepto legis naturæ ad confeſſionē peccati homini faciendā, patet, quia tunc fuiſſet hęc obligatio pro tpe cuiuſcunque legis. Semper tamen fuit obligatio ad faciendum cōfeſſionem Deo requirenti, quia ipſe eſt iudex, corā quo quilibet reus debet recognoſcere peccatū ſuū. Vñ. ſuper illud Gen. 3: Adam vbi es, dicit gloſa. Vox eſt increpantis, & cōfeſſionē requirētis. Et ſimiliter dicēdū eſt de auctoritatibus veteris teſtamenti de confeſſione facienda, quia uidelicet intelligendæ ſunt de cōfeſſione facienda Deo. Et hoc uidetur conſonum legi naturæ. *Gen. 3.*

Con. 2. Secunda concl. Rationabile eſt tenere, ꝙ confeſſio cadit ſub præcepto diuino. Probat Scotus. Nulli cōmittitur poteſtas iudiciaria, uel arbitratoria, niſi alicui imponatur neceſſitas ſubmittendi ſe ſibi, aliàs nullā haberet auctoritatem iudicandi, ſed ſacerdoti cōmittitur huiuſmodi poteſtas in cauſa peccati ſm illud Ioan. 20. Accipite ſpiritū ſanctū, quorū remiſeritis peccata, &c. ergo alicui vt reo imponitur neceſſitas ſubmittendi ſe arbitrio eius. Sed nō poteſt ſacerdos arbitrari in cauſa ignota, ergo eſt ei manifeſtanda. Hæc autē manifeſtatio eſt confeſſio. Item quicunque primā gratiā amiſit, tenet de neceſſitate illius ꝑcepti, *Io. 20.*

cepti. Diliges Dominum Deũ tuũ,&c. agere quod in ſe eſt ad gratiæ recuperationẽ, & ẽt uirtute illius præcepti. Diliges te ipſum, ſed peccator, amiſit gratiã,&pôt eã recupe rare ſuſcipiendo ſacramentũ pœnitentiæ, ꝙ non pôt eſſe ſine confeſsione peccatorũ, igitur. Item ubi in poteſtate hominis eſt facilior,& certior via ad gratiam recuperandã,tenetur quilibet ad illam uiam, alia uideretur eſſe contemptor propriè ſalutis. Sed iſta uia ſuſcipiendi ſacramentum pœnitentię eſt facilior, & certior ad gratiã recuperãdã,ergo ex illo uerbo,quorũ remiſeritis. &c. Et ex præcepto dilectionis Dei,& ſuiipſius tenetur quis ad iſtã, non pôt autem dici, quòd talis obligatio habeatur ex illo uerbo Iac.vlt. Confitemini alterutrum peccata veſtra, non enim magis dicit confeſsionem eſſe faciendam ſacerdoti,quam alii,ſubdit enim ſtatim, & orate pro inuicem ut ſaluemini,ubi nullus diceret ipſum inſtituiſſe,uel promulgaſſe præceptum diuinum.

Con.3. Tertia cõcl. Confeſsio homini facienda eſt de iure eccleſiaſtico. Patet expreſſe de Celeb. Miſſ. c. Cũ Matthæ. Et de pœnitentiis, & remiſsionibus. Omnis vtriuſq; ſexus. Niſi forte diceretur, ꝙ magis datum eſt illud præceptũ de modificatione confeſsionis, q̃ de cõfeſsione. Pro declaratione ãt illius decretalis. Omnis vtriuſque ſexus Notãdũ, ꝙ primo includit illud pcepꝺ tũ Quis debet cõfiteri, ſ. adultus habens vſum rationis, de quo ponit Scotus talem regulam: Quando videlicet aliquis inſtructus, & interrogatus ordinatè percipit diſtinctè quid iuſtum,& quid iniuſtum in lege diuina, quod poteſt facile videri ſi ad ordinatas interrogationes ordinatæ reſpõdeat, ſignum eſt, ꝙ habeat uſum rõnis. Secundo cõtinet illud pręceptũ, quid debet hõ confiteri, quia peccatũ mortale,& nõ aliud. Per ueniale.n. nullus periclitatur extra nauẽ Eccleſię, quia peccatũ veniale ſtat cũ perfecta caritate, q̃ eſt nauis ſaluans. Sed quęris, ꝙ peccatũ mortale? Dicendum, ꝙ oẽ illud, de quo habetur memoria, hoc præmiſſo ĩquiſitione ſm poſſibilitatem fragilitatis humanæ, quantam inquiſitionem poſſet aliquis apponere circa aliquod arduũ, quod ſibi multum eſſet cordi debet autem omnia eidem confiteri, nõ diuidendo cõfeſsionem,

nec ſolum peccata, ſed etiam circũſtantias notabiliter aggrauante maxime,quæ nouã rõnem peccati inducũt, ſiue ſcd̃m ſpeciẽ, ſiue ſcd̃m numerũ, cuiuſmodi ſunt circunſtantia perſonæ,loci,temporis,modi,& numeri. Tertio cõtinet hoc præceptum,cui,uidelicet proprio ſacerdoti habẽti, uidelicet iuriſdictionem ordinariã,uel cõmiſſam. Quarto cõtinet qñ. Vbi notandum, ꝙ tenetur peccator confiteri quandocunque eſt in periculo mortis, quando videlicet imminet iudiciũ damnationis,uel miſericordię. Et etiã quando uult exercere actus aliquos,quibus debetur reuerẽtia ſpecialis, vt qñ vult cõmunicare. Determinauit autem Eccleſia præceptũ,uidelicet, ſemel in anno circa Paſca,quo tp̃e iuxta c. illud, debet quilibet Chriſtianus cõmunicare,niſi in caſu.Dicunt ãt aliqui,ꝙ ante tempus illius præcepti Eccleſiæ,&etiam nunc ſtatim habita oportunitate tenetur habens peccatũ mortale confiteri.Alii aũt dicunt ꝙ non, ſed poteſt peccator expectare nunc cum uoto,uel uoluntate cõfitendi ſemel in anno, uel prius ſemel ante mortẽ,ita ꝙ ſufficit habere uoluntatẽ confitendi ꝓ quando præceptum obligat, uoluntatem dico ſic ꝙ nõ habeat uoluntẽ. Si .n.uolũtatẽ actualẽ hẽret, peccaret mortaliter. Secundis ãt magis uidetur aſſentire Sco.quia præcepta pœnalia non ſunt ampliãda,ſed reſtringẽda. Melius tñ, & tutius eſt ſtatim cõfiteri.Quinto continet qualiter,quia cũ diſplicentia peccati cõmiſſi, & cum propoſito abſtinendi a peccato,& obediendi eccleſiæ ad implendã ſatiſfactionẽ,q̃ volũtarie ſuſcipit a ſacerdote iniunctã.

1. Ad primum arg. dici põt ꝙ tempore negationis Petri, ſacramentũ pœnitentię nondum erat inſtitutum, & ideo non tenebatur pro tunc ad confeſſionem, nec etiam ad hoc tenebatur poſt inſtitutionem ſacramenti,quia iam ante reſurrectionem per aliud remedium fuit ſuum peccatum delatum,verba autem Ambroſii non ſic fuit intelligẽda ꝙ ſine cõfeſſione ĩ actu, vel habitu lauetur delictum.

2. Ad ſecundum dicẽdum ꝙ ex illa auctoritate non habetur ꝙ peccatum deleatur ſine propoſito confitendi.Si autẽ poſt culpam dimiſſam mutetur propoſitum confitendi iã cadit a uera pœnitentia, & peccat mortaliter.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ omnes cerimoniæ tam ueteris legis ꝙ nouę reduci poſſunt ad illud. Memento ut diem ſabbati ſanctifices. Cum in. præcipiatur Deus honorari, ſequitur ꝙ ille cerimonię quibus ſe uult coli cadãt ſub illo pręcepto ſicut concluſio ſub præmiſſa. Nec ex hoc ſequitur quòd ille cerimonię ſint de lege naturę ſicut præceptũ ſub quo cadũt, quia ex maiori de lege naturæ, & minore de lege poſitiua non ſequitur concluſio, niſi de lege poſitiua.

4. Ad quartum dicendum ꝙ talis debet confiteri per aliqua ſigna, alia a uerbis quæ poſsũt eſſe nota ſi talia ſigna ſint cõmunia cõfitenti muto & ſacerdoti. De extraneo ãt non uidetur, ꝙ cõfiteri debeat per interpretem maxime qñ timetur ipſum nõ eſſe ſecretariũ idoneum. Et in tali caſu iſte habet impoſſibilitatem confitendi homini idoneo, confiteatur ergo Deo cũ propoſito confitendi homini oportunitate habita.

5. Ad quintum dicendum, ꝙ contra rõnem confeſſionis ſacramentalis eſſe uidetur, ꝙ fiat per ſcripturã, quia omnis ſcriptura ex natura ſui nata ẽ eſſe publica. Quod ergo dicit. 30. q. v. ꝙ põt quis cõfiteri per ſcripturã. Hieron. exponit qñ confitens eſt præſens, abſens ergo expectet cũ propoſito confitendi.

Ad aliud dicendum quod 6. ſimpliciter innocens a mortali, & ueniali tenetur ſimpliciter non confiteri. Innocens autem tantum a mortali poteſt confiteri uenialia, & poteſt non confiteri.

Vtrum poteſtas clauium tantũ ſe extendat ad pœnam tpalẽ.

Sco. 4. d. 18 & 19 q. 1. Dur. 4. d. 18. q. 2. Tho. in additionibus ſuper 3. p. q. 17. ar. 2.

VNdecimo quærit. Vtrũ poteſtas clauiũ ſacerdoti collata tãtũmodo ſe extendat in ſacramento pœnitentię ad pœnam temporalem.

Primo argu. ꝙ ſacerdoti 1. non ſit conceſſa ptãs clauium, quia Apoc. 3. dicitur de Chriſto. Claudit & nemo aperit, aperit & nemo claudit.

Secundo Aug. contra Donatiſtas. A peccato nõ abſoluit, niſi columba, uel membra columbę, ergo nullus iniuſtus habet claues. 2.

Tertio arg. ꝙ hmõi poteſtas clauium non ſe extendat ad pœnã temporalem illam ſi 3.

ſi ſic, aut ad remittendum illam, aut ad infligendum. Nō ad remittendum, quia tunc per frequentes abſolutiones poſſet tota pœna debita remitti. Nec ad infligendum, quia tunc quilibet pœnitens tenet implere, quancunq; pœnam, etiam immoderatam ſibi iniuctā a ſacerdote, quòd eſt falſum.

Contra quantū ad primū Mat. 10. Tibi dabo claues regni cęlorū. Et quãtum ad ſm ſic ar. quia illa poteſtas ad aliquid ſe extendit, non ad remiſſionē culpæ, neq; pœnæ æternæ, qa hæc duo ſoli Deo coueniunt, ut dicit Magiſter in 4. di. 18. igitur ſe extendit ad pœnā tēporalem. Primo notādū, ꝙ clauis hic dicitur methaphorice poteſtas illa ĩ ſententiante, quę ē immediatum quaſi inſtrumentum ſententiandi, q̄ ſententiatiò dicit apertio regni cœlorū. Pōt autem tripliciter intelligi auctoritas ſentētiādi. Vno mō auctoritas ſimpliciter principalis, quæ ſoli Deo conuenit propter duo, quia ex ſe ſolus eſt iuſtus, ideo ſibi ſoli competit primū iudiciū. ſecūdo, quia iudicare eſt præſidentis. Primus autem præſidens nō poteſt eſſe, niſi ſolus Deus. Secundo modo dicitur auctoritas, ſiue clauis non principalis, ſed tamē pręcellens, vide licet quantum ad duplicem ꝓ eminentiam, videlicet in vniuerſitate cauſarū iudicandarum, & in firmitate ſententię diffinitiuę. Et vtraque pęminentia conuenit illi, qui nouit omnia merita, & demerita. Et cum hoc habet uoluntatem inſeparabiliter conformem diuinæ iuſtitię; cuiuſmodi eſt Chriſtus. Tertio dicitur auctoritas, ſiue clauis non principalis, nec clauis præcellens, ſed partialis, quantum ad cauſas cognoſcendas, & infirma quantum ad ſententiā ferendā, puta, iſta quia ſit aliquando reuocabilis. Et iſta poteſt conferri alicui in eccleſia militanti, qui pōt ĩ illa cā noſſe, & in illa ſm legē diuinā recte ſententiare. Et ſi quandoq; præter illam ſentētiat, ſentētia eius non erit firma. Hæc ergo clauis data eſt ſacerdotibus, & dicitur clauis poteſtatis. Secūdo notādū, ꝙ auctoritas cognoſcendi cauſam peccatorū, dicitur ēt clauis, quia etiam eſt inſtrumentū aperiendi, licet nō proximum, quia ſine iſta cognitione, non recte quis ſententiat cœlū huic aperiendū, uel claudendum. Et poteſt iſta diſtingui tripliciter, ſicut, & pręcedens.

dens.Et in collatione primę clauis,quę habetur Ioan.20. intelligit etiã collatio iſtius ſecundæ tanquam pręuiæ ad uſum illius primæ.Et dicitur iſta clauis ſcientiæ, non quia ſit aliqua ſciẽtia actualis, uel habitualis,uel diſcretio q̃cunque,ſicut Magiſter uidet dicere in 4.diſt.19. tamen iſta auctoritas cognoſcendi requirit ſcientiã concomitantem ad rectum uſum eius, quẽadmodũ requirit clauis poteſtatis aliquã iuſticiam ad rectũ uſum ſui. Tertio notandũ,ꝙ iſtę duę claues,ſimpliciter sũt diſtinctæ,& poſſent de potentia abſoluta ab inuicem ſeparari.De potencia autem ordinata de facto,coniungunt in quolibet ſacerdote eccleſiaſtico complere ordinato, ꝙ ideo dicitur, quia ſi prius tẽpore ſibi datur auctoritas celebrandi, quàm abſoluendi, non eſt perfecte ordinatus ſacerdos,ſi primo facto omittitur ſecundum Et probabile, qa ſicut ſunt duę poteſtates, ita duo caracteres, & uterq; imprimitur ĩ proprio ſigno ſenſibili,ſignificante illud inuiſibile,vt pote primus in datione calicis cum iſtis uerbis. Accipe poteſtatem celebrandi &c.Secundus in impoſitione manuum cum iſtis uerbis. Accipe ſpiritum ſanctũ, &c. Et iſti duo caracteres integrant ordinẽ ſacerdoti. Vel põt dici,ꝙ per unum carectere m ſacerdotalem habet q̃s poteſtatem conficiendi corpus Chriſti,& per illum diſponitur de congruo ad habendũ poteſtatem ſuper corpus Chriſti miſticum. Et tunc caracter ſacerdotalis eſt diſpõſitio ad iſtas claues,q̃ aliqualiter poſſunt dici una clauis unitate ordinis, quia ad unũ actum ultimum.ſ.apertionis ordinantur, & in ordine ad illum una ſubordinatur alteri.Quarto notandum,ꝙ in eccleſia duplex eſt forus. Vnus ſecretiſſimus, & in quo idem eſt actor,&reus,& teſtis,&ad iſtum pertinent claues prædictę. Alius eſt forus publicus ad corrigendum delicta publica. Et ibi requirit duplex auctoritas, correſpõdens duplici auctoritatis prędictę.Eę iſtę auctoritates pertinentes ad forum duplicum, poſſunt dici claues, de quibus habet Mat.18. Quęcunq; alligaueritis ſuper terram,&c.In hoc aũt foro clauditur eccleſia.i. cõmunio fidelium per ex cõmunicationem,& aperitur ꝑ abſolutionem, nec ſunt iſtæ claues eędem cũ prioribus,qa ſeparãtur ab illis,ut patet in *Mat.18.*

archidiacono, & quibuſdam aliis habentibus iuriſdictionē ſm ordinationem eccleſię ſine ordine ſacerdotali,&ecōuerſo, ut eſt in quibuſdam ſacerdotibus, quibus nō eſt data hæc poteſtas excludēdi ab eccleſia,uel recōciliādi. Quinto notandū, ꝙ ſicut ſupra dictū eſt. Magiſter ī 4.diſ.18.videt ſentire,ꝙ poteſtas clauiū non ſe extendit ad culpam & pœnam ęternam,ſed tantum modo ad pœnā temporalē. Ita quòd ſacerdos euangelicus ligat ad pœnam temporalem,quam imponit, & ſoluit cum de pœna debita aliquid dimittit, vel per eam purgatum oſtendit, & ad communionem ſacramentorum admittit. Additur autem, quod hęc poteſtas reſpectu pœnæ temporalis talis eſt,quòd nec ratificatur actus eius, niſi ſit conformis diuino iudicio,ſcilicet, niſi tantam pœnam imponat, quanta ſecundum diuinam iuſticiam iſtis peccatis correſpōdet.Contra. Primū arguit Scot.quia tunc ſacramentum pœnitentiæ non eſſet ſacramentum nouę legis, quia nullam cauſalitatem haberet ad gratiam.Nunquam enim digne ſuſciperetur, niſi in anima habente primam gratiam.Item receptio iſtius ſacramenti ē diſpoſitio efficax ex pacto diuino ad gratię ſuſceptionem, ſed diſpoſitio præuia non eſt ſignum rememoratiuum, ſiue oſtenſiuum alicuius præteriti,ſed futuri, ergo non oportet,quòd collatio ſacramenti pœnitentiæ ſit ſignū abſolutionis diuinę pcedentis. Et ſi dicas,ergo ſacerdos delet maculā,& pœnā mortis ęternæ,uerū eſt,miniſterialiter, ſiue inſtrumentalīter, nō quidē attingēdo illū effectū, nec uirtute propria, nec alterius,ſ͠d attingēdo alīꝙ prius,ꝙ ē diſpoſitio neceſſitans ad illum effectum.Contra ſecundum,ſic arguit Sco. Nulli committitur poteſtas arbitrandi in aliqua cauſa cuius arbitriū nunq̄ erit reatum ꝑꝑ quancunq; diligentiam,ſed tātū a caſu,& ꝑ miraculū ſpeciale. Sed per q̄cunq; diligentiam non poteſt pertingere ſacerdos punctaliter ad pœnam,quaDeus iudicat peccatorem eſſe dignum. Si igitur attingat,hoc erit caſu, uel ꝑ miraculū. Si ergo nō ſit ratum, niſi punctaliter ad illam pœnam attingat, ſequit̄, quòd non habet auctoritatē aliquam arbitrandi.Itē,nullus conſtituitur arbiter inter partes ſub hac conditione, quòd præciſe arbitretur ad uo-

uoluntatem unius partis. Et hoc maxime quādo non pōt poſſe determinare uoluntatē illius partis. Sed in iudicio pœnitentię partes ſunt Deus, & peccator inter quos eſt ſacerdos arbiter, ergo non ligatur prçciſe ad arbitrandum illam pœnam, quam Deus īnfligeret, maxime cū non poſſit ſibi conſtare de uoluntate quo ad hoc præciſe. Dicendū igitur, quòd ſicut in aliis commutationibus iuſtitia commutatiua habet aliquā latitudinem ſecundum rectā rationem, ita iuſtitia punitiua, q̃ eſt commutatiua pœnæ ꝓ culpa nō reſpicit neceſſario gradū indiuiſibile pœnæ correſpondentem culpæ, ſed eſt ibi latitudo infra quam minor pœna non ſufficit, & ultra, quam maior non eſt imponēda. Et extra totam iſtam latitudinē clauis citra, vel vltra ligās errat. Et tunc non immerito, quod ſoluitur in terris, non ſoluitur in cœlis.i.non ratificatur, ſed intra latitudinē illam non errat, hoc autē mediū in iſta latitudine poſſibile eſt eſſe homini notum ꝑ legem diuinam cum adiutorio rationis naturalis. Sexto notandum, quòd ſicut dicit Scot. clauis ſcientię aliquādo errat exequendo non neceſſaria ad illā cām, uel illicita puta inquirendo de circunſtantiis fatuis, q̃ non aggrauant, nec alleuiāt, & tunc peccat cōfeſſor. Sed tamē ſi nihil omittat de neceſſariis ad cognitionem cauſę poteſt recte iudicare. Et tunc ratificatur arbitriū ex parte ſuſcipiētis, ſed non ex parte confeſſoris quī peccet errādo. Aliqñ uero errat clauis ſcientiæ omittēdo aliquid, ꝙ ē neceſſariū ad cauſæ cognitionē, puta non inq̄rendo de attritione confitentis, & tunc peccat confeſſor, & non pōt recte iudicare, niſi a caſu. Si aūt pœnitens oſtēdat ſe dolentē, & tñ non fit, ſictus eſt, & peccat clauis tñ ſcientiæ non errat, ſed pœnitēs in periculum ſui errat & tunc ex parte ſacerdotis ratificatū iudicium in cœlo, uidelicet eo, quòd fecit, quod ſuum eſt quia, ut hō nō potuit cor uidere, niſi per ſigna exteriora.

His præmiſſis, ponendæ ſunt tres cōcluſiones. Prima eſt. Claues miniſteriales ſententiandi, & cognoſcendi de cauſa in utroque foro datæ ſunt miniſtris eccleſię, patet ex dictis in primo, & quarto notabilibus. Con. 1.

Secūda concluſio. Iſtę duæ claues, ſ. clauis ſcientiæ, & poteſtatis ſunt ad inuicem diſtincto, Con. 2.

cte, patet ex tertio notabili. Vbi eſt aduertendum, ꝙ iſtę claues vltra naturales potentias iudicantis non dicunt aliquid reale poſitiuum, ſicut nec dominium, nec platio, ſicut dicit Ioh de Baſſo, qui etiam dicit ambas claues ad uoluntatem pertinere, quia licet cognoſcere de cauſa ptineat ad intellectum, & etiam dictare ſententiam per modum noticiæ, tñ apud uoluntatem reſidet auctoritas cognoſcendi, & ſententiandi.

Con. 3. Tertia concl. Claues fori exterioris non ſint eadem cū clauibus fori interioris, patet ex iiii. notab.

1. Ad primum arg. dicendū, ꝙ dēt intelligi de claui pēnitenti, & uniuerſali, & nō miniſteriali.

2. Ad ſm dicendum, ꝙ tantum per columbam, & membra eius dignæ fit abſolutio, fit tamen & per malos, ſed nō digne, uel recte. Deus. n. dat benedictionem digne poſcenti, etiam per miniſtrum indignum. Vnde dicit Aug. Lib. 90. Queſt. non. ac ue. teſt. uoluntas facientis ob eſſe, uel prodeſſe non pōt ſed meritū benedictionē poſcentis.

Ad tertium dicendum ꝙ ſe extendit ad vtrunque. Et cum dicit, ꝙ tunc perfrequētes abſolutiones remitteretur tota pœna, dicendum ꝙ hoc non uidetur probabile: cū eiuſdem rationis ſit ſecunda abſolutio cum prima. Dicit tñ Sco. ꝙ ſda abſolutio uirtute clauiū nullam partē pœnæ remittit, nec tñ eſt illicitum nec inutile cōfeſsionē iterare de eodē peccato, qa & ſi in ſecunda vice nihil pęnæ remittat uirtute clauiū, bene tamen ex merito humiliationis cōfitētis. Et ad aliā partē diſtinctionis cum dicitur, ꝙ quilibet pœnitens tenet, &c. Dicendū, ꝙ nō ſequitur de pœna immoderata, quia excludit latitudinē iuſticię. Vnde ſi uideat, ꝙ pœna ſibi impoſita ſit īmoderata, pōt adire aliū cōfeſſorē prudētē pp modrationē pęnę.

Vtrum confeſſor in quecunque caſu teneatur celare peccatum ſibi in confeſſione reuelatū.

Sco. 4. diſt. 21. q. 2. D. Thom. 4. d. 21. q. 3.

Dvodecimo quæritur. Vtrū confeſſor in quocunque caſu teneatur celare peccatum ſibi in confeſsione detectum?

Arg. ꝙ non, quia licitum eſt unicuiq; renunciare iuri ſuo, 1.

ſuo,ergo confitens poteſt li centiare confeſſorem ad reuelandum peccatum.

2. Secundo Bern de pcepto, & diſpenſatione.Quod ē inſtitutū pp charitatem nō debet contra charitatem militare,ſed celatio peccati in aliquo caſu militare cōtra charitatē,puta qñ peccatū eſt cō

3. tra bonū cōe igitur. Tertio. Ponatur caſus. Dixerunt aliqui ſe interficere ſacerdotem in nemore, qui ſacerdos eſt cū eis uiator unus ante ingreſſum nemoris cōfitetur eidem ſacerdoti, tunc idem ſacerdos nō tenet ſe exponere morti ſine cauſa,ergo nec ingredi nemos,ſed non ingrediendo ex facto ſuo reuelat aliis confeſſionem illius confeſſi. igitur.

4. Quarto.Sit iſte caſus. Sacerdos de facto abſoluit epiſcopū ſimoniacum, quē non pōt abſoluere de iure,iſtæ ſacerdos tenetur cōfiteri etiā ī ſpeciali de iſto pctō, ergo cō fitendo reuelat Epi pctm̄

5. Quinto.Abbas per cōfeſſionem ſcit monachum ī aliquo loco peccaſſe,& habere ſocietatem ibi ſuſpectam,ergo conſulendo ſaluti ſuæ poteſt eum amouere a loco,ſed amouendo uidetur reuelare confeſſionem. igitur.

Sexto. Habetur extra de ſnīa excōicationis Cū nō ab hoīe. A cōmunione illius, q̄ p iniectione manuum in clericum in edictum excōmunicationis incidit,debes abſtinere,niſi forte tibi ſoli illud pateret, ī quo caſu ipſum priuatim tantum uitabis, & ſequit̃ ut ſaltem rubore uerecūdię confuſus pro latenti exceſſu ſatiſfacere cōpellatur. Ex hoc uidetur ſequi, q̄ ſi in ſecreto,vel p confeſſionem ſcio ipſum incidiſſe in ſnīam excōmunicationis, debeo eū priuatim uitare, ergo & pari rōne cōfeſſionem reuelare. 6.

Contra.De pœ. di.vi. Sacerdos ante omnia caueat ne peccata ſibi confeſſa reuelet Nam ſi hoc fecerit, deponatur,&omnibus diebus ſuæ ignominioſus pergat.

Item de pœnitentiis,& remiſſionibus.Oīs utriuſq; ſexus &c Caueat oīno ne uerbo,uel ſigno aut alio quouis mō prodat peccatorem.Notandum, q̄ Richardus de media uilla,de neceſſitate celandę confeſſionis talem rōnem aſſignat,quia eadem perſona uere pōt aliquid affirmare in perſona alterius loquentis,quod uere negat in propria perſona,ſicut angelus loquens Moyſi in perſona Dei 4.d.21 q.1.

Exo. 20. vere dixit. Ego ſũ dñs Deus tuus. Quod uere negaſſet loquens in propria pſona. Homo igitur repſentas perſonã Dei in foro confeſſionis, u ere põt aliquid affirmare, ꝙ negare poteſt loquens in ꝓpria perſona. ergo extra forum pœnitentiæ dicens ſe illa audiuiſſe, uel ſcire, mentiẽ, ſed uitare mendaciũ eſt de iure naturæ, igitur. Sed contra arguit Sco. quia magis, uel non minus conficit in perſona Chriſti quàm abſoluat, uel audiat cõfeſſionem, ſed conficit in perſona propria, & ꝙ ſcit, ſcit ut conficiens in perſona propria, unde non mentitur poſt miſſam dicendo. Ego ſcio me hodie conſecraſſe, igitur. Item, licet peccata in cõfeſſione detecta in uniuerſali dicere, & in particulari non relata ad perſonam confitentem, ſed ſi præ dicta rõ ualeret, hoc non liceret, quia mentiretur. Dicit ergo Scot. ꝙ non eſt idem loqui in perſona alicuius, & loqui auctoritate illius, ſiue ut miniſter eius. Sacerdos aũt in confeſſione licet audiat & loquatur auctoritate Dei, ut miniſter eius non tamen loquitur, uel audit in perſona Dei, ſed in perſona propria.

Con. 1. His præmiſſis ponendæ ſunt quinq; cõcl. Prima eſt. Celare peccatũ in confeſſione detectum teneẽ ſacerdos de iure naturali, probat Sco. quattuor rõnibus. Prima ſumitur ex ratione charitatis, quia lex naturę de charitate fraterna exprimitur. Prout uultis, ut faciant uobis homines, & uos facite illis. Et debet intelligi, ꝙ uultis uobis, Luc. 6. id eſt ꝙ uelle debetis ſm rectã rõnem. Et hoc intelligiẽ ĩ hoc pcepto. Diliges ꝓximũ tuũ ſicut teipſum. Sed quilibet ſm rectã rõnem debet diligere famam propriã, & celationem peccati ſui confeſſi. Et per conſequens confeſſor debet idem uelle cõfeſſo, ſꝫ reuelatio tolleret confeſſo famam, igitur. Secũda rõ ſũmitur ex rõne fidelitatis, quilibet enim de lege naturę tenetur ſeruare proximo ſuo fidelitatẽ quã uellet, & deberet uelle ſibi ſeruari, ſed committens maximum ſecretum alteri, uellet ſibi ſeruari tanquã ſecretum, igiẽ. Tertia rõ ſumiẽ ex rõne ueracitatis, quia de lege naturæ tenetur quilibet ſeruare ſecretum licitũ, ſed recipiẽs ſecretũ maxime iſtud in confeſſione detectũ, & ſi non explicite, tñ implicite ꝓmitti ſeruaturũ, igitur. Quarta rõ ſumitur ex rõne uni-

tmitatis, uel mutuæ utilitatis, de lege enim naturę eſt, ꝙ nullus excludat inferiori recurſum ad ſuperiorem in neceſſitatibus, hæc .n eſt cõmunis utilitas membrorum ad inuicem, ſed reuelatio ſecreti excludit talẽ recurſum, igit.

Con. 2. Secunda concl. Celare peccatum in cõfeſſione detectũ tenet ſacerdos đ lege Dei poſitiua, patet, quia qlibet chriſtianus teneť non dare alteri occaſionẽ qua reuocet a lege Chriſti. Sed lex Chriſti ẽ de cõfeſſione facienda, ut ſupra dictũ eſt, ergo quilibet ex lege Chriſti tenetur non retrahere aliquem a confeſſione facienda, ſed reuelans cõfeſſionẽ occaſione data, retrahit aliquos a cõfeſſione, igiť.

Con. 3. Tertia concl. De iure etiã poſitiuo eccleſiæ eſt cœlatio confeſſionis, patet ex allegatis ad oppoſitum.

Con. 4. Quarta cõcl. Non ſolum confeſſor, ſed ẽt is cui cõfeſſor reuelat (licet illicite) teneť celare. Et idẽ intelligedũ eſt de illo qui audit confeſſionẽ confitentis, alio uidelicet a cõfeſſore, q̃ ſi audiet caſualiter nõ peccat, tenetur tñ ad ſilentium. Si uero incidioſe audiat, peccat mortaliter, & teneť ad ſilẽtiũ. Iſta patent ꝑ rõnes ſuperius poſitas in prima, & ſecũda cõclusionibus.

Quinta conclu. Obligatio celãdę confeſſionis eſt ad ſẽper, & pro ſemper, patet, quia pertinet ad præceptum negatiuum. Vnde non magis licet poſt mortem confeſſi reuelare confeſſionem, q̃ eo uiuo. Patet etiam ꝙ nec Papæ ꝑcipiẽti reuelãdum eſſet peccatum confeſſum, quia Papa nunquam poteſt ſupra ius naturę. Ex dictis etiã ſequitur, ꝙ de lege etiam naturæ tenetur quis ad omne ſecretum ſeruãdum propter rationes adductas in prima concluſione non ſolum quando committens exprimit ſe uelle illud ſeruari ut ſecretum, ſed quandocunque ex modo cõmittendi apparet, ꝙ uelit cõmittere illud vt ſecretum. Con. 5.

Ad primum argumentum dicendum, ꝙ peccatum confeſſum debere cœlari, nõ tantũ eſt ius confitentis, ſed ẽt ius totius cõmunitatis, quia ex reuelatione ſequeretur ꝑturbatio in communitate, quia paſſim quilibet reputaret alium abhominabilem. 16

Pręterea dato etiã quòd tãtum eſſet ius iſtius, tñ non licet ei renunciare, ſic ut confeſſor habeat libertatẽ reuelãdi, quia confeſſor teneť multiplici iure, cuius reuocatio

nō eſt in ptāte confitentis. Si ergo confitens velit peccatum ſuum per confeſsionem prodi, debet extra confeſsionem peccatum ſuum dicere, nō ut ſecretū maxime apud aliquam perſonam, vel aliquas, quibus forte, licet reuelare propter bonum finem.

2. Ad ſecundum dicendū, ꝙ nullus pōt eſſe caſus, in quo contra charitatem militet tale ſilentium, immo cōtrā charitatē cōem militaret oppoſitum. Et cum inſtas de bono cōi. Dicendū eſt illud Deutero. xvi. Iuſte quod iuſtum eſt exequeris, ergo quod charitatis eſt, charitatiue exequeris. Nō charitatiue āt exequitur qui contra legem naturæ aliquod malū manifeſtat. Reprobandus eſt ergo ille uerſus iuriſtarum. Eſt hęreſis crimen quod nec cōfeſsio celat.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ in illo caſu diuertere a nemore nō ducit ex natura ſua ad reuelationem peccati auditi. Vnde generaliter dici pōt, ꝙ ſignum de ſe indifferens ad hoc, ꝙ eſt tale peccatum eſſe confeſſum, uel non, licet ſit aliquibus ſignū magis determinatū ex aliquo pſuppoſito nō eſt ſignum reuelatiuū cōfeſsionis, nec per cōſequens ſimpliciter illicitū cōfeſſori.

Ad quartum dicendū ſm Scot. quòd in illo caſu tenet ſacerdos non ſtatim cōfiteri de ſuo facto indiſcreto, niſi tm̄ in uniuerſali, qn̄ confeſſor poſset ſtatim deuenire in notitiam perſonæ, quam indiſcrete abſoluit. Si autem conſcientia urget de confeſſione facienda in ſpirituali tenetur, expectare opportunitatē cōfitendi alicui, qui ex tali cōfeſsiōe nō poſsit deuenire ī notitiā pſonæ huic cōfeſſæ. Si uero nunquam poſſit haberi talis confeſſor, tūc iſte eſt in caſu impotenti ad confitendū huiuſmodi, quia plus tenetur ad præceptum nō prodendi culpam ſibi cōfeſſam, quia uidelicet ex lege naturæ, & diuina, quàm ad confitendum explicite culpā ſuam, ad quod tenet ad plus de lege diuina poſitiua. 4.

Ad quintum dicendū, ꝙ ſi conſuetudo eſt, ut ſine nota monachus reuocet, uel non reuocetur pro libito pſidentis pōt Abbas ad monaſteriū monachū ſibi confeſſum reuocare. Si autem eſt conſuetudo, quòd nō trāsfertur monachus de loco forinſeco ad clauſtrū, niſi ratione delicti, nō uidetur licitum Abbati, monachū confeſſum reuocare. Sed conſultat ſibi in foro 5.

pœ-

nitétiæ, ut locum periculoſum dimittat. Si ãt ille uoluerit, nõ attẽtet Abbas eſſe Deus, ſed defectũ illum Dei correctioni dimittat.

6. Ad ſextum dicendum, ꝙ capitulum illud non loquitur expreſſe ð eo, q nouit expreſſe per cõfeſſionẽ aliquẽ eſſe excõicatum, nec ẽt per viã ſecreti ſibi cõmiſſi, ſed priuati. Si ãt ſciret per confeſſionem tantũ, tunc ſi põt eum uitare non prodendo excõmunicationem eius, debet uitare, ſin autem non ſolũ non debet, immo non licet uitare, quia talis uitatio eſt de iure eccleſiaſtico. Non prodere autem eſt de iure naturę, & de iure diuino poſitiuo, & de iure eccleſiaſtico. Quando autẽ præcepta uidentur eſſe contraria illud quid eſt ſuperius magis obligat, nec ſeruas illud, & pretermittens aliud peccat, quia nullus ex lege diuina, & eccleſiaſtica eſt perplexus.

Vtrum pœnitentia in extremis valeat ad ſalutem.

Sco. 4. d. 20. q. 1.

Decimotertio qnæriẽ. Vtrum pœnitentia in extremis valeat ad ſalutem?

Ar. ꝙ non. dicit Aug. & habetur de pę. di. vii. Periculoſum eſt, & interitui uicinum uſq; ad mortem procraſtinare pęnitentiæ remedium. Peccat ãt mortaliter qui ſe exponit periculo damnationis.

Secundo dicit Aug. Age pęnitẽtiam dum ſanus es, ſi uis pęnitere qñ peccare non poteſt. Peccata te dimiſerunt, nõ tu illa. Et hoc ſic arg. nulla pęnitẽtia ſufficit ad ſalutẽ, niſi ſit uoluntaria, ſed pænitẽs in extremis, non dimittit peccata ſua, ſed illa eũ. igitur. 2.

Contra de uera & falſa pęnitẽtia, & habeẽ de pæ. di. vii. Pænitentia ſi extremo uitæ hiatu aduenerit, ſanat & libe rat. Quod ꝓbat ſubdens, multũ fuit ſera latronis pænitentia, ſed non fuit ſera eius indulgentia. Notandũ, ꝙ ſicut dicit Sco. ſm ea q contingũt, vĩ in pluribus, & magis apparent rectæ rõni conſona difficile, vel impoſſibile uidetur illum qui pænitentiã diſtulit uſque ad mortis articulum pænitere, ſed tamen iſta prę ſumptio nõ concludit de neceſſitate, quia licet vt in paucioribus, & difficulter, poſſibile eſt tñ oppoſitũ euenire.

His ꝑmiſſis, ponendæ ſunt duæ concl. ſatis certę, ut dicit Sco. Prima eſt. Pænitentia vera, ſiue interior ſola, ſiue etiã exterior cum ſuſceptione ſa- Con. 1.

er améti pænitétię ſufficit alicui ad ſaluté i extremis: patet qa ſm Aug. Deus ſemper eſt potés etiam in morte iuuare eos, quos iuuare ſibi placet.

Con. 2. Secunda concl. Pœnitétia, quæ uidetur haberi in extremis vix eſt uera pœnitentia, patet, qa tunc impedit̃ uſus liberi arbitrii ex dolore, uel timore inhærentibus. Vera ãt pęnitentia requirit liberum uſũ rõnis, & uoluntatis. Item nõ eſt uera pęnitentia, niſi ſiat libere pp Deum, ſed difficile eſt tunc habere talem pęnitétiã Tunc .n. non uidetur hõ extorquere a ſeipſo diſplicétiã de peccato niſi timore pœnę imminentis. Vñ aliqd ſimpliciter ĩ uolũtariũ uidet̃ eſſe cã iſtius diſplicentię uidelicet ꝓpíquę mortis expectatio, ꝙ autem nõ eſt niſi ſic uoluntariũ non eſt multũ acceptũ Deo. igit̃. Itẽ habitus malus uſq; tunc cõtinuatus, multũ retrahit ab actu pœnitentiæ. Vehementia enim habitus multũ inclinat ad ſe inordinate amandũ. Itẽ, qa in articulo mortis minus ẽ homo dñs ſui actus, quia nullo mõ eſt dominus actus exterioris ad peccandum, ergo requireretur ſm ſtrictam iuſtitiam intenſior motus diſplicentiæ ad iuſtificationem eius quàm ſani. Ideo dicit Aug. Magnũ eſt, cui Deus tunc inſpirat (ſi quis eſt) ueram pœnitentiã, quia uix, vel nunquam eſt aliquis qui habeat diſpoſitioné de congruo, ut ſibi inſpiret.

Ex iſtis ſequuntur duo correlaria. Primum eſt, quod ſano perſuadendũ eſt, ut ſanus pœniteat incutiendo ſibi timorẽ, quàm periculoſum ſit expectare ſerotinam pænitentiam. Secundum eſt, ꝙ infirmo iam in iſtum articulum deducto, ſuadendum eſt, ut ſecundum ſuam poſſibilitatem nitatur habere diſplicentiam uoluntariam de peccatis propter Deum. Et ne in deſperationem mittatur, extollenda eſt ſibi diuina miſericordia.

Ad primum arg. dicendũ, quòd qui ſciens ſe exponit periculo ſalutis ſuæ peccat mortaliter. Et ideo ille ſi aliquo actu elicito determinat ſe nũquam pænitere, niſi in extremis peccat mortaliter illo actu. Sed tamen de illo peccato poſſibile eſt ipſum pænitere in extremis. 1.

Ad ſm dicendum, quod q̃diu quis habet uſum liberi arbitrii, poteſt peccare peccato mortali, licet non exteriori. Et ita poteſt dimittere peccatum ſecundum diſplicentiam de peccato, licet neceſſe 2.

Sit eum non peccare peccato exteriori. Et iſtud intantum pôt eſſe ſibi uoluntarium, ꝓ tunc, ut habeat tunc uoluntatem, ꝙ etiam ſi poſſet tunc peccare peccato exteriori, fugeret hoc omnino, & pœnitentiam etiam exteriorem ageret pro commiſſis.

Vtrum poſt hanc uitam poſſit aliquod peccatū dimitti.

Tho. in addi. 3. p q. 19. ar. 1.

DEcimoquarto quærit. Vtrum poſt hanc vitā poſſet aliquod peccatum dimitti.

1. Arguitur, ꝙ nō, qa nullus moriens poteſt poſtea peccare, ergo nec moriens in peccato pôt poſtea reſurgere.

2. Secundo. Nullum pctm̄ mortale poſt hanc uitam poteſt dimitti, ergo nec ueniale, patet cōſequentia, qa ſunt eiuſdem rationis cū nō differāt niſi ſm magis, & minus.

3. Tertio Dicit Damaſce. ꝙ eſt angelis caſus hoc eſt hominibus mors, ſed angelus poſt caſum eſt omnino inuariabilis, ergo & homo.

4. Quarto. Per minimā pęnā pôt dimitti ueniale, dum tñ ſit uoluntaria, ſed pœna mortis eſt maxima, qa ut dicitur iii. Ethicor. vltimum terribilium eſt mors, ergo ꝑ illā ſi ſit acceptata a morituro, pôt deleri oīs culpa uenialis, ergo poſt mortem nulla remanet dimittenda.

Contra. Qui peccauerit in ſpiritum ſanctū nō remittet ei, nec in hoc ſæculo, neq; in futuro. Math. 12 Dicit Magiſter in iii. diſt. xx. ꝙ ex hoc dat intelligi ſicut ſancti doctores tradūt, ꝙ q̄dam peccata in futuro dimittent. Primo notandū, ꝙ ſicut dicit Scot. peccato ueniali nō debet, niſi pęna tpalis, nec ꝑ ſe, nec ꝑ accides quia ſm ſe eſt talis offenſa, q̄ ſufficienter punitur ꝑ pœnā tpalem Nec eſt inconueniēs pœnam debitam ueniali contritio habere terminum in inferno, nec tamen in inferno eſt redemptio, quia ſemꝑ manet debitū pęnę correſpōdētis pctō, pro quo aliquis ē damnatus. Ex quo patet, ꝙ nō cōuenienter dicit ſanctus Tho. ꝙ peccato ueniali ꝑ accidens, quando coniungitur cum mortali, debetur pœna æterna, licet nō ratione ſui. Secundo notādum, quod de remiſſione peccati uenialis dici poteſt dupliciter. Vno mō, ꝙ nihil aliud eſt culpę uenialis remiſſio, quàm ſolutio pœnæ temporalis debitę

pro ea, quia poſt actum tranſeuntem culpa, quę manet, nihil eſt aliud, niſi reatus ad pœnam debitam. Soluta ergo pœna tpali in purgatorio pro ueniali, ex hoc ipſa culpa uenialis remiſſa eſt. Non ſic āt ē de mortali, qa pœna ſibi debita non poteſt totaliter ſolui, niſi prius cõmutetur pœna æterna in temporalem. Et iſta cõmutatio uocatur remiſſio culpæ mortalis. Si āt iſte modus non placet, quia uidentur ſancti diſtinguere inter remiſſionem culpæ cuiuſcunque & pœnæ, & maxime inter remiſſioné culpæ, & ſolutionem pœnę ſibi debitę, põt dici alio mõ, ꝙ peccatũ ueniale in hac uita remitti poteſt nõ tm̃ per pęnitentiam interiorem, uel exteriorem, quę ad hoc non eſt neceſſaria, ſed per aliquē actum Deo magis acceptum quo ad hoc, quod peccatum ueniale diſpliceat, & hoc uel relatum ab operāte ad illud ueniale remittendum, uel nõ relatum ab ipſo, ſed a Deo acceptante in ordine ad illud. Ad propoſitum opera moriētis in charitate, licet poſt mortē non referantur ab ipſo ad ueniale in quo moritur dimittendum, nec habeat ipſe aliquem actum nouũ meritorium, per quem deleatur ueniale, tñ opera prius facta poſſunt eſſe a Deo relata ad remiſſioné eius poſt mortem. Merita enim iſtius morientis in charitate eſſent cā ſufficiens deletionis venialiũ iſtius, uel relata ab ipſo, uel a Deo acceptāte, ſed ſunt impedita dum iſte uiuit, & ſemper actu permanet in ueniali. Poſt mortem vero nõ ſunt impedita, quia tũc non continuat actũ venialis. Ex hoc ſequũtur duo correlaria. Primum eſt, ꝙ inſtanti mortis remittunt uenialia, quia tũ non manet actus peccati uenialis, & ita tunc ceſſat impedimentum. Secundum eſt, ꝙ omne peccatum ueniale morientis in charitate remittitur in hac uita, niſi ille continuet actum peccati uenialis vſque ad iſtans mortis.

Con. 1. His p̄miſſis, ponendę ſunt tres concl. Prima eſt, Peccato dimiſſo in hac uita ſolui poteſt poſt hāc uitam pœna ſibi debita, patet, quia nullus cum debito pœnę beatificatur. Aut .n. pęnæ ſunt ſimul ſoluēdæ cum gloria, aut poſt gloriam, ſed neutro modo, quia nec pęna poteſt ſtare cũ gloria, nec ſibi ſuccedere cũ gloria ſit æterna.

Con. 2. Secunda concl. Pro pctō mor-

mortali hic non dimiſſo pœna debita, ſolui non poteſt in futuro, patet, quia pœna ſibi debita eſt pœna damnationis æternæ, quæ nunquā remittetur.

Con.3. Tertia cōcl. Pœna pctō ueniali debita, ſolui pōt poſt hanc vitam patet ex dictis.

1. Ad primum argu. dicendū ꝙ conſequentia non ualet, intelligendo reſurgere pro liberari a peccato, hoc enim modo reſurgere, non requirit libere agere, quia uel nō eſt aliud, niſi ſoluere pœnā, vel per merita prius habita in uia, & pro tunc acceptata culpam tunc dimitti.

2. Ad ſm nō valet cōſequētia Et rō dicta eſt in ſecundo notabili. Vel aliter dicendū, ꝙ merita facta in uia nō poſſunt acceptari pro inſtanti mortis, vt per eam ea deleatur mortale, quia Deus diſpoſuit mortale nō delēdū, niſi per ſuſceptionem uoluntariā ſacramenti, uel per aliquā diſpoſitionem tanquam meritū de cōgruo, tūc uel uſque, tūc inhærētem qn̄ pctm̄ deletur, nō ſic āt eſt de ueniali. Et licet mortale, & veniale ſint eiuſdem rōnis in genere naturæ, vel ēt forte in malitia moris, non tamen ſunt eiuſdē generis, vel rationis in ratione offenſæ diuinę.

Ad tertium dicendum, ꝙ ſimilitudo eſt in hoc, ꝙ Angelus cadens eſt ī termino, ſicut & hō in morte, ſed non oportet ſimilitudinem eſſe quantum ad ſtabilem permanentiam in quocunque. 3.

Ad aliud concedi pōt, ꝙ mors uoluntariè accepta eſt pęna ſufficiens pro quocūq; peccato ueniali, & forte pro magna parte pænæ debitæ ꝑ mortalibus dimiſſis. 4.

Vtrum peccata per pœnitentiā dimiſſa, in recidiuante redeant eodem numero.

Sco. 4.d.24.q.1.Th. 3.p q.88. ar.1.

QVAESTIO XV.

DEcimoquinto quæritꝛ. Vtrū peccata ꝑ pænitētiā dimiſſa in recidiuante redeant eadem numero?

Arguitur ꝙ ſic, quia cōtritus de peccato, ſi poſtea contemnit cōfiteri, aut redit idē peccatum, & ſic habetur pro poſitum, aut non, & ſic dimiſſum eſt ſine ſecunda, & tertia parte pęnitentię quod eſt inconueniens. 1.

Secūdo. Tenebra pōt redire eodē numero, cū habeat 2.

idem ſubiectum tenebra ſequens cum præcedente,&ſic priuatio eiuſdem luminis in numero,quia idem lumen in numero maneret ſi tenebra non ineſſet,igitur.

Tertio. Iac. 2. Qui offendit in vno, factus ē omniū reus.

Contra. Succeſſiuum non redit idem numero, ſed peccatū eſt hmōi,igitur. Maior patet,quia ſi ſucceſſiuum poſſit reparari, ſequitur ꝙ partes eius poſſint eſſe ſimul. Et ſequitur ſimiliter, ꝙ inſtans poſſit reparari,&ꝑ cōſequēs ꝙ contradictoria poſſint uerificari pro eodē inſtāti,quia vnū contradictorium pro inſtanti poſito prima uice, & aliud contradictoriū pro inſtāti poſito ſecunda vice. Notandū, ꝙ Rich. dicit ꝙ de potentia abſoluta Dei non pōt peccatū idē numero redire, quia ſm Aug. Deo auctore nemo ſit deterior. Sed contra hoc arg. Sco. quia pctm̄ actuale vno mō dicitur ipſa inordinatio actualis. Alio mō obligatio ad pœnā ſequens actū illū. Primū dicit culpā in actu, ſm dicitur reatus pœnę. Illud āt primum nō propriē manet poſt actum. Tum quia priuatio non manet ſine ſubiecto. Tū,quia tūc oppoſita poſſent ſimul ineſſe. Si.n.inordinatio culpę odii fraterni maneret poſt actum,& poſtea ſequeretur fruitio eiuſdē fratris ſimul eſſent culpæ oppoſitæ. Prædicta ergo rō nō concludit de inordinatione actuali,quia & ſi Deo auctore non ſit hō deterior malitia culpę,tn̄ pōt fieri malus malitia pęnę,& multo magis obligatus ad pœna,cum nullus ſit iuſtè obligatus ad pœnā niſi per actū diuinę uoluntatis.

4. d. 22.

His pmiſſis, ponēdę ſunt tres concl. Prima eſt. De potentia Dei abſoluta pōt redire idē numero pctm̄, ut peccatū manet poſt actū, non.n. manet,niſi in quadā obligatione vt di. Scotus:patet conclusio, quia Deus pōt obligare iſtū pro b, ad eandem pœnā,ad quā per a. Nō.n. impeditur potentia Dei facere rē aliquā eandē numero ex eo, ꝙ alias fuerit. Et cōfirmatur, quia ſi peccator non pœniteret illo tempore intermedio maneret eadem obligatio. Sed quicquid pōt Deus circa creaturā manente aliqua cōtinuatione, q̄ nihil eſt illius uoliti pōt illa circūſcripta. Con. 1.

Secunda cōcl. De potentia Dei ordinata nō reddit eadē numero obligatio,patet, qa Deus diſpoſuit peccata poſt pœnitentiā eſſe recta, .i. ſm Aug. Con. 2.

Aug nõ videri ad vindictã, vnde de pęnit.d.4.Diuina clemẽtia dicitur.Diuina clemẽtia dimiſſa peccata in ultionem ulterius venire non patitur.Sed contra bona mortificata per peccatũ mortale adueniente gratia reuiuiſcunt, ergo ſimiliter peccata iam dimiſſa recedente charitate reuertũtur.Dicendũ, ꝙ ſuperabundans Dei liberalitas eſt, vt ſemper bona facta in charitate maneant in diuina acceptatione, & amoto peccato reuertantur. Nõ ſic ãt mala amiſſa charitate. Vnde ad hoc ualet parabola iuriſtarũ,ꝙ alicui cõpetit ius cui nõ actio,quia illi qui prius fecit opus dignũ gloria, & poſt in pctm̃ mortale cecidit,competit ius in regno Dei nõ tñ actio pp impedimentũ.Et remoto peccato mortali non habet ius nouũ, ſed actionẽ nouã. In malo ãt & ius recedit,& actio adueniente charitate, vt plus nolit habere Deus ius ad illã iniquitatem vindicandã.Sed contra, quia tunc quilibet cadens ſi reſurgat reſurget in maiori gratia,quã ante,&iterũ habebit omnia merita ſua. Dicendũ ꝙ bene ſequitur, ꝙ habebit plura merita,non tamen maiorem gratiã,quia cum minima gratia põt ſtare plura merita ad gloriam eſſentialem, ꝙ cum maiori gratia. Gratiã quippe eſt ſolum Dei donũ. Merita autem ſunt aliqualiter merentis opera, & ideo illa ſemper ſalua ſunt in acceptatione diuina,non ſic ãt gratia, ideo quamuis reuiuiſcant omnia merita, non tñ tota gratia. Ex dictis ſequit, quòd aliquis habens maius ius in gloria, ſed tamen ſuſpenſum damnabitur. Et aliquis habens minus ius, ſed propinquum, quia uidelicet in charitate ſaluabitur.

Tertia concl Peccatũ dimiſſum redit,tanquam circũſtantia aggrauãs, patet,quia ille cui peccatũ eſt dimiſſum ex lege gratitudinis tenetur ſpecialiter Deo propter donũ gratiæ ſibi liberaliter collatum,ergo ſi poſtea peccat, grauius peccat. Item,quia ille cui peccatũ eſt dimiſſum, ſtrictus eſt,ad non peccandũ eadem lege qua & innocens. Et præterea eſt obligatus ꝑ actum proprie uoluntatis, quia ſine propoſito non peccandi nõ fuit dignus gratia, ergo ſi peccat tranſgreditur duplicem legem obligantem ad non trãſgrediẽdũ. Eſt tñ aduertendum,quòd ſimpliciter cęteris paribus grauius Con.3.

peccat,& maiori ingratitudine eſt ingratus, qui cadit ab innocentia, q̃ qui à pœnitentia,quia ſimpliciter maius eſt beneficiũ Dei conſeruari ĩ innocentia,quam a peccato reſurgere.

1. Ad primum arg.dicendũ, ꝙ non redit illud peccatum, ſed nouo peccato peccat,quia contemnit confiteri.

2. Ad ſecundum dicendum, quòd ad unitatem priuationis non ſufficit vnitas ſubiecti,aut habitus, niſi ſit continuitas,q̃ nõ eſt in propoſito.

3. Ad tertium dicendũ,quod illa auctoritas, & ſimiles nõ arguũt: niſi ꝙ ẽ obligatus talis ex uno nouo peccato ad dãnationem,ad q̃ prius erat, uel potuit eſſe obligatus ex aliis peccatis.Non tñ ſic intẽſiue nec etiam ſic extenſiue, quantum ad numerum peccatorum,& obligationum.

DE EXTREMA VNctione.

Vtrum extrema unctio ſit ſacramentum nouæ legis.

Scot.4.d.23.q.1.Duran.4.d.23 q.1.

QVAESTIO VNICA.

Conſequenter dicendũ ẽ de ſacramento extremę vnctionis.Circa quod queritur. Vtrum extrema vnctio ſit ſacramentum nouæ legis?

Arguitur quod non, quia oẽ ſacramentum nouæ legis eſt inſtitutum a Chriſto, ſed extrema unctio non legitur inſtituta a Chriſto,ſed potius a Iacobo. Iac.5. Infirmatur quis ex vobis, inducat præſbyteros Eccleſiæ,&c. *Iac.5.*

Contra eſt communis enumeratio ſacramentorũ.Notandum, ꝙ extremæ vnctionis ponit Sco.talem rationẽ. Extrema vnctio ẽ vnctio hominis infirmi pœnitentis facta in determinatis partibus corporis cũ oleo conſecrato ab Epiſcopo, miniſtrata a ſacerdote,ſimul uerba cũ intentione debita proferente,ex inſtitutione diuina efficaciter ſignificans curationem finalẽ venialium.Vbi primo conuenienter ponitur vnctio,quia hoc ſignũ ſenſibile congruit effectui, ſ.vnctioni interiori curationi. Notanter autem dicitur hominis infirmi,quia non debet conferri ſano,nec etiam cui mors imminet ex periculo extrĩſeco uiolẽtię,nec ẽt qualitercunque infirmo, ſed periculoſę. Addit autẽ pœnitentis, quia nullus ẽ capax illius

iſtius ſacramenti digne, niſi exiſtens in gratia. Addit autẽ in determinatis partibus, uidelicet in partibus, q̃ ſunt organa potentiarum, per quorũ actus frequẽtius peccatur venialiter, vtpote organa quinq; ſenſuum, & potentiæ motiuæ. Dicitur autem cum oleo, per quod ſignificatur nitor conſcientiæ. Conſecratio autẽ Epiſcopalis eſt neceſſaria ad hoc, vt ſit materia apta, q̃a cõmuniter in ſacramẽtis conſiſtẽtibus in uſu, ſolus baptiſmus non requirit materiã ſpecialiter cõſecratam, q̃a Chriſtus tactu mũdiſſime carnis ſuæ q̃n uoluit a Ioan. baptizari totam aquam cõſecrauit, hoc eſt in iſtum uſum dedicauit. Forma autẽ huius ſacramenti eſt. Per iſtam ſanctam vnctionem, & ſuã piiſſimam miſericordiam parcat tibi Deus quicquid oculorũ, uel narium, linguę, tactus, uel huiuſmodi uitio deliquiſti.

Con. 1. His præmiſſis, ponenda eſt talis concl. Extrema unctio ẽ ſacramentum nouę legis unũ vnitate ordinis, & integritatis. Primum patet, quia fuit a Chriſto inſtitutũ. Legimus

Mar. 6. .n. Marci 6. quod Apoſtoli ungebant oleo ſãcto multos infirmos, & conſtat, quod hoc non fecerunt, niſi ex inſtitutione Chriſti. Secũda pars patet, quia habet plures materias, & plures formas ordinatas ad integram, & plenariam remiſſionẽ omnium uenialiũ.

Ad arg dicendum, quod Iacob non erat niſi promulgator illius ſacramenti, iam a Chriſto inſtituti. 1.

DE SACRAMENTO ordinis.

Vtrum in Eccleſia ſint ſeptem ordines, &c.

Sco. 4. d. 24. q. 1. Duran. 4. d. 24. q. 2.

QVAESTIO I.

Deinde inquirẽdum eſt de ſacramẽtũ ordinis. Circa quod primo quęritur. Vtrũ in Eccleſia ſint ſeptem ordines eo mõ, quo ordo, uel ordinatio ponit̃ ſacramẽtũ?

Arg. quod non, quia tunc in Eccleſia eſſent tredecim ſacramenta, ſ. ſeptem ordines, & ſex alia. 1.

Secundo. Quilibet ordo habet caracterem ſibi propriũ, ergo in illis ſeptem correſpõdent ſeptem caracteres, conſequens eſt falſum, quia uel eſſent eiuſdem ſpeciei, quod non uidetur uerum, quia ple- 2.

plura accidentia eiuſdem ſpeciei non poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto, vt dicit Philo. Aut alterius ſpeciei, & hoc uidetur inconueniens, quia in ſpeciebus eſt eſſentialis nobilitas maior & minor, quæ non uidetur præciſe aſſignari in iſtis caracteribus.

5. Meta. t.c. 16.

3. Tertio. Iſidorus ponit epiſcopatum eſſe ordinem, & nullus eſt iſtorum ſeptem, ergo ſunt plures.

Iſidor. Ethim. lib. 7.

4. Quarto. Prima tonſura uidetur eſſe ſacramētum, quia eſt ſignum rei ſacræ, & quia habentes eam gaudent priuilegio clericali, quod uidetur proprium ordinationis.

4. d. 14. Aug. de Ciu. Dei lib. 19.

Cōtra eſt auctoritas Magiſtri. Prima notandum, ꝙ ordo dicit uno mō ſm Aug. Pariū, diſpariumq; rerū unicuique ſua loca tribuens congrua diſpoſitio. Et hoc mō accipitur ordo in exercitu, & in politia ordinata. Alio modo accipitur ordo ꝓ gradu eminenti in politia, uel cōmunitate aliqua. Et vtroque iſtorū modorum eſt ordo in Eccleſia. Secundo aūt modo dicuntur ordinati nō quicunque de Eccleſia, ſed tātum habentes aliquem gradum eminentem. Sed primo modo dicuntur omnes ordinati, ſicut partes totius Eccleſię ordinatæ Tertio mō accipitur ordo, licet minus propriè, pro ipſa ordinatione actiuè, uel paſſiuè dicta, ꝙ eſt cauſatiua, uel collatiua ordinis. Nunc autem non eſt ſermo de ordine primo mō accepto, ſed ſecundo & tertio mō. Ordo autem ſecūdo mō non eſt ſacramentum, ſed magis poteſtas, uel gradus exequendi, uel digne exequendi aliquem actū ſacramentalem in Eccleſia, & hoc modo ſacerdotiū, & diaconatus, & ſic de aliis dicuntur ordines. Eſt autem ordo hoc modo aliquid ſpirituale, & nō aliquid ſenſibile, & per conſequens nō eſt proprie ſacramentū, ſed magis eſt res ſacramenti alicuius. Ordo autem tertio modo, eſt aliquid ſenſibile cōſiſtens in uerbis, & rebus, ſeu actionibus, uel paſſionibus, ſenſibilibus, ideo bene habet rōnem ſacramenti. Secūdo notandū, ꝙ ſm Scotū aſſignari poteſt deſcriptio huius ſacramenti in communi, prout eſt aliquid cōe ad ordinationes ſpeciales, ꝙ oēs unitate ordinis, & cōpletiuæ integritatis computant pro uno ſacramēto. Eſt aūt illa deſcriptio talis. Ordinatio, vel ordo eſt ſacramentū inſtitutionis alicuius in gradu pemi-

nenti in Eccleſia,cui cõuenit aliquod miniſteriũ circa ſacramentũ,& pcipue circa euchariſtiam factæ a miniſtro idoneo certa uerba ſimul cũ intentione debita proferente miniſteriũ gradus illius, aliquo ſigno ſenſibili repreſentãs ex inſtitutione diuina efficaciter ſignificãs gratiam pręeminentem, qua ordinatus aliquod miniſteriũ digne exequat. Et ſm hanc rõnem pportionabiliter accipi poſſunt rationes ſpeciales cuiuſlibet ordinis. Notanter aũt ibi dicitur pręcipue circa euchariſtiã, quia actus ordinum uerſantur ſolum circa euchariſtiã, vt infra dicetur, vel ſaltem actus principaliores ordinis. Dicitur autem a miniſtro idoneo, .ſ. ab Epiſcopo quantũ ad ſacros ordines, quantũ uero ad alios nõ ſacros, aliqui nõ Epiſcopi poſſunt eſſe miniſtri idonei. Aliq.n. Abbates priuilegiati, & Cardinales nõ Epiſcopi, poſſunt tales ordines conferre. Dicit aũt ibi proferente certa uerba, & hoc quãtũ ad formã, uel formas ordinationũ, q ſunt diuerſę in diuerſis ordinibus, ſicut inuenit i libris Eporum. Sed de o rdinatione ſacerdotis cõpleta uidet, ꝙ ibi ſic duplex forma. Vna cũ ſibi dicit. Accipe poteſtatem celebrandi, &c. Tradẽdo ſibi calicem cum uino, & patenã cum hoſtia, quando ſibi confertur caracter, & poteſtas cõficiendi corpus Chriſti. Secunda uerò quando dicitur. Accipe ſpiritum ſanctũ, quorum remiſeritis, &c. quãdo uidelicet Epiſcopus imponit ſibi manum, & tunc datur ſibi poteſtas clauium in foro pœnitentiali. Quilibet ergo forma habet materiam propriam ſibi coniunctam, ſcilicet ſignum ſenſibile repreſentatiuum alicuius miniſterii ſacerdotalis. Prima materia eſt traditio calicis. Secũda eſt impoſitio manuũ Epiſcopi. Tertio notandum, ꝙ communiter ponuntur ſeptẽ ordines, tres maiores, & ſacri, & quatuor minores, & nõ ſacri, quorum ſufficientia ſic accipitur. Quia ordo eſt poteſtas, & gradus pręeminens in Eccleſia diſponens ad actum ſacramentalem præcipue circa euchariſtiam. Aut igitur directè de propinquo, aut a remotis, & non ſic directe, ſed magis quantum ad ſuſcipientes primo modo accipiuntur tres ordines ſacri. Et ſecundo modo quatuor non ſacri. Primum igitur ſit tripliciter. Aut euchariſtiam

con-

conficiendo, & ſic eſt ordo ſacerdotum, aut diſpenſando eam, & tractando eam in uaſis, & ſic eſt ordo diaconatus: Vnde patet ꝙ legere euangelium nõ eſt principalis actus diaconi, ſed ſecundarius. Aut miniſtrando materiã eucharistię, & ſic eſt ordo ſubdiaconatus. Alii auté ordines accipiunt reſpectu actũ remote ſe habẽtium ad euchariſtiã. Et hoc dupliciter. Vel diſponendo populum ad cõueniẽtem diſpoſitionem ad euchariſtiam ſuſcipiendam, uel ad amotionẽ impedimentorũ. Primo mõ dupliciter, nam diſpoſitio conueniens in populo ẽ duplex. Vna eſt interior deuotio, ad quã diſponit accolitus, portando cereum accenſum. Alia pertinet ad intellectũ, & eſt eruditio mẽtis circa credibilia, & ad hanc diſponit lector, legendo ꝓphetias. Secundo mõ etiã dupliciter. Quia uel eſt ad amouẽdũ impedimentũ arcẽdo malos homines & indignos. & ſic eſt ordo hoſtiarii. Vel arcendo dęmones, & ſic eſt ordo exorciſtæ, non ꝙ uerbis exorciſtæ conferatur aliqua uis ſupernaturalis, quã poſſit effectiue effugare dęmones, ſed uirtute diuina arcent ad actũ exorciſtæ, & hoc ex pacto diuino. Quarto notãdũ ꝙ de epiſcopatu dicunt aliqui, ꝙ non eſt ordo ſicut doctor deuotus & doctor ſanctus. Et Rich. de media uilla. Si .n. eſſet ordo, eſſet nobilior ſacerdotio, ꝙ eſt falſum, cum ſacerdotiũ habeat nobiliſſimũ actũ. Item unus ordo in cõferendo nõ de neceſſitate dependet ab alio ut patet de promoto ꝑ ſaltum in quo nõ eſt iterandus ordo ille, ſed caute ſupplẽdum eſt ꝙ fuerat omiſſum. Epiſcopatus uero de neceſſitate facti dependet ex ſacerdotio. Si .n. aliquis nõ ſacerdos conſecraretur ĩ epiſcopũ nihil fieret. Item epiſcopatus poteſt ſimpliciter tolli per depoſitionẽ uel dgradationem, ergo ĩ ordinatione epiſcopi nõ imprimitur caracter, nec epiſcopatus eſt ordo. Alii aũt ſicut canoniſtæ, tenent ꝙ epiſcopatus eſt ordo, & ꝑ conſequens conſecratio epi eſt ſacramentum. Epatus .n. eſt gradus p̃eminentiæ in eccleſia, & poteſtas quædam ad actus ſacramentales, q nullo mõ conueniunt aliis ordinibus ſicut ad actus ordinandi ſacerdotes, diaconos, ſubdiaconos & ad actum confirmandi. Iſti itaq; non ſolum reſtringunt ordinẽ ad actus ſacramẽtales circa

ca euchariſtiã ſicut primi, ſed ad omnem actũ ſacramentalem extendũt. Ad hoc cõcordat ꝙ dicit Dionyſius v. Eccleſiaſticæ ierarchię tres uidelicet eſſe ordines. ſ. epiſcopatum ſacerdotiũ, & diaconatum. Nõ quia nõ ſint alii, ſed quia pluribus in eccleſia primitiua non utebant, ꝑ paucitatem credentiũ. & ita pauci miniſtri ſufficiebant. Videtur itaque ꝙ epiſcopatus ſit ordo & ꝙ in eo imprimitur caracter indelebilis cuius ſignũ ẽ quia oĩs ordinatio alicuius in epum eſt irreiterabilis. Vnde & ꝑpetuo manet epiſcopus quantumcunq; deponat, uel degradetur, ſicut & ſacerdos, licet poſſit ab eo tolli iuriſdictio ſupra populũ. Ad rõnes aũt aliorũ reſpõderi põt dicẽdo ad primã, ꝙ epatus ẽ nobilior ordo, q̃ ſacerdotiũ, quia ſacerdotiũ includit, & aliquid ultra, licet illud ſuperadditum ꝑciſe ſumptum non ſit nobilius ſacerdotio. Ad ſecũdam dicendũ, ꝙ epiſcopatus præſupponit ſacerdotium, ex eo, ꝙ includit ipſum. Vel dici poteſt, ꝙ non plus de neceſſitate facti includit, uel ꝑſupponit ſacerdotiũ, quàm ſacerdotiũ dyaconatum. Et tunc oporteret dicere, ꝙ epiſcopatus non eſſet nobilior ordo, quàm ſacerdotium, licet poſterior, quãuis ita ſit in aliis ordinibus ſacris, quòd poſterior ſit nobilior, quamuis ẽt dici poſſit, quòd epiſcopatus eſt nobilior ſacerdotio, qa nullus in ſacerdotem ordinatur, niſi ab epõ. Et ſic ſacerdotiũ ex epiſcopatu dependet, & ita actus ſacerdotii uirtualiter cõtinetur in actu epiſcopatus. Ad aliam iã, patet ex dictis. 6.

His præmiſſis ponẽda eſt talis cõcl. Simpliciter, & abſolute loquẽdo, ſunt octo ordines, ſunt tamẽ ſeptem tantũ cõmuniter ad euchariſtiã diſponentes, patet ex dictis. Con. 11

Ad i. arg. dicendum, quod in diuiſione primaria ſacramenti in ſeptem ordo, siue ordinatio eſt tm̃ vnum membrum, illa enim diuiſio non eſt in ſpecie ſpecialiſſimas. 1.

Ad ẟm concedendum eſt eſſe, plures caracteres. Et probabilius uidetur, ꝙ ſint alterius ſpeciei. Et cum arguitur de excellentia ſpecifica concedi poteſt, quòd eo modo quo caracteres ſunt entia, habent talem excellentiam. Si aũt ponãtur eiuſdem ſpeciei dicẽdum, quòd improbatio nõ eſt uera de relationibus, ut ſatis ſupradictum fuit, caracterem autem nõ oportet po- 2.

ponere formam abſolutam.

3\. Ad tertium, patet ex dictis.

4\. Ad vltimum dicendum, quod tonſura nõ eſt ſignum practi cum efficax rei ſacramẽtalis, id eſt, gratiæ quomodo intel ligendum eſt ſacramentũ eſſe ſignum rei ſacræ. Quod autẽ additur ibi de priuile. clerica li nõ ualet, quia laici conuer ſi in religione gaudent tali priuilegio, ideo hoc non eſt proprium ordinato.

Vtrum pœna canonica impediat a ſuſceptione, & collatione ordinum.

Scot.4.d.25.q.1.

QVAESTIO II.

Secundo quęritur. Vtrum pœna canonica impediat a ſuſceptione, & collatione ordinum?

1\. Arg. quòd non, quia ſacer dos excõicatus, uel irregula ris ſi attemptet conficere cõ ficit, ergo etiam epiſcopus ex cõicatus, uel irregularis ſi at temptet ordinare ordinat.

2\. Secundo. Irregularis non excludit a perceptione alio rũ ſacramentorum, quoniam ſi intẽdat recipere, recipit er go nec iſtius. Antecedens pa tet de ſacramento pœniten tiæ.

Tertio. Nulla pœna canonica magis excludit ab actu eccleſiaſtico, quàm hęreſis, ſed hæreſis non excludit, ut habe tur. i. q i. c. Quod quidam.

Contra. i. q. 1 de cætero. Si moniacos oĩno dãnamus, & poſt talem ſuſceptionem, uel collationem irritum decerni mus. Præterea eccleſia poteſt dare poteſtatem conferendi ordines, ergo poteſt eam auferre per aliquam pœnam ca nonicam. Item Eccleſia illegitimat perſonas ad contrahendum matrimonium, ita quod ſi attemptẽt, nihil faci unt, ergo multo magis poteſt reddere epiſcopũ illegitimũ ad actum ſpiritualem, patet conſequentia, quia magis ui detur ſub eẽ eccleſiæ illa, quæ ſunt de iure poſitiuo, quàm illa, quæ ſunt de iure naturali, & diuino. Notandũ, quod pœna canonica dicĩ, pœna inflicta per canones, uel ſm canones, arcens aliquem ab actu eccleſiaſtico, qui alias ſibi liceret. Dicitur aũt p canones quantum ad pœnam inflictam a iure, & ſecũdum canones quãtum ad pœnam inflictam a iudice, quæ ſi recte, & iuſte infligaĩ debet infligi ſm canonicas ſanctiones. Sunt aũt in genere ſex pœnæ cano nicæ,

nicę,ſ.depoſitio,uel degradatio,infamia,excõicatio,irregularitas,ſuſpēſio, & interdictum.Prima igitur dicitur depoſitio, quæ eſt totalis amotio a ſtatu clericali,& eccleſiaſtico.Degradatio autẽ ſi fuerit totalis eſt idem,ꝙ depoſitio.Si autẽ ſit amotio ab aliquo gradu altero relicto, tũc eſt pœna partialis reſpectu depoſitionis ſimpliciter.Dicitur autẽ quis deponi,uel degradari, non quia ſibi auferatur ordo ſuſceptus,ſed quia ſibi aufertur licentia exequendi actum ordinis,&omne priuilegium ordinatorum,unde traditur etiam iuſtitię ſæculari.Iſta autem pœna, nunquã infligitur a iure, licet in iure dicetur infligenda a iudice propter crimina enormia,& manifeſta,ut hęreſis,extra de hęreticis.c.Ad abolẽdam,vel propter ſciſma, extra de ſciſ.c.Abſtinendos, in.6.vel propter reuelationem confeſſionis, extra de pœn.& re.Omnis utriuſq; ſexus.Secũda pœna eſt infamia,quæ eſt ſtatus læſæ dignitatis quantum ad uitam,&mores.Vbi ẽ aduertendum, quod non eſt idem eſſe infamem; & eſſe infamatũ.Infamatus enim eſt,qui de aliquo crimine in publico eſt accuſatus.Sed infamis eſt ꝓpter crimen publicum publice commiſſum,propter quod ius infligit pœnam infamię, uel,a iudice infligitur talis pęna,a iudice in quã coram quo probatur tale crimen. Tertia eſt ex communicatio maior,quę dicitur excommunicatio ſimpliciter. Nam excõmunicatio minor nõ eſt, niſi excõmunicatio ſecundũ quid puta, quantum ad excluſionem communionis fidelium in ſacramentis tantum. Sed maior ſimpliciter excludit a communione fidelium,&participatione ipſorum.Hęc autem pœna nec a iure, nec a iudice infligi debet, niſi pro peccato mortali, nec pro quocunque mortali, ſed pro graui, cum ẽt annexa eſt contumacia Quarta eſt irregularitas,&iſta eſt inhabilitas ad ſuſceptionem, & executionẽ quorũcunque ordinum. Incurritur autẽ frequenter iſta pœna a iure,quaſi nunquam, vel raro a iudice,licet infligi poſſet a iudice. A iure autem incurritur ex ſymonia,ex furto in ordine ſuſceptione ex miniſterio ſolenni in ordine nõ ſuſcepto, & ex cõtumacia in ſeruando pęnas eccleſiaſticas, puta cũ qs miniſtrat ĩ ordinib.uel ſuſcepit ordines excõicatus maiori excõicatione,

tione vel ſuſpenſus, vel interdictus. Incurritur etiam irregularitas ex tribus non criminib. puta ex illegitimitate, extra de filiis præsbyterorum non ordi. Et ex enormi, uel turpi mutilationi, uel infirmitate, vt habere extra de corpore uiciatis nõ ordinandis. Et ex ſeruitute, extra de ſeruis non ordi per totũ. Cõtrahitur ẽt qñq; ex aliquib. quæ aliqñ ſunt crimina, & aliqñ non, ſicut ex homicidio, & bigamia, & ſub homicidio cõtinetur mutilatio actiua enormis alterius, vel ſuiipſius. Et intelligitur de homicidio pcipue uoluntario. Quinta eſt interdictũ, q̃ ẽ arctatio a quibuſdã eccleſiaſticis actibus exercendis, vel ab eſſiſtẽdo quibuſdã talibus actibus. Et hoc uel ſimpliciter, vel in aliquo loco. Et iſta pœna, licet qñque inferatur perſonæ, & non loco quandoque loco, & non perſonæ, quandoque perſonę, & loco, tamẽ communius infligitur loco, & non perſonis, niſi ratione loci. Et contrahitur hæc pæna, qñque a iure, patet de receptantibus vſurarios extraneos, & qñque a iudice ex cauſis innumeris, tñ cõius pp inobedientiã. Sexta eſt ſuſpenſio, quæ eſt prohibitio ab aliquo, alias cõueniente, & hoc ad tẽpus. Hęc ãt ẽ multiplex, quia quædam eſt a beneficio, quædam ab officio, & quædã ab ingreſſu eccleſiæ.

His pmiſſis, ponendę ſunt tres concl. Prima eſt. Omnes pęnę prædictę arcent, & impediunt a ſuſceptione, uel executione ordinum quorumcunque de iure, patet, quia omnibus talibus pęnis amouetur uſus ordinem, & habilitas ſuſcipiendi eos. Con. 1.

Secunda concluſio. Prædictę pœnæ nõ impediunt executionem, uel ſuſceptionẽ ordinum de facto, patet, quia ſi quis cum aliqua pænarũ prędictarum exequitur ordinẽ quantum ad ſeptem ordines ſaltem circa euchariſtiam, uel ſuſcipit ordinem cum intentione faciendi, uel ſuſcipiendi, ſicut intendit eccleſia factum eſt, qđ facit, & receptum, quod ſuſcipere intendit ſaltem quantũ ad actus principales ordinum. Quod ideo dico, quia nõ eſt uerum hoc quantum ad actum abſoluẽdi in ordine ſacerdotii. Con. 2.

Tertia concl. quantum ad primam pœnam, q̃ eſt degradationis, uel diſpoſitionis, dubiũ eſt, an talis pœna de facto impediat collationẽ ordinũ, uel de iure tñ. Dubium Con. 3.

eſt

eſt.n.an Epus degradatus, uere ordinet de facto, ſi attētet ordinare Et dicunt aliqui, ꝙ non, quia ad hoc non ſufficit gradus epiſcopalis, ſed requirit iuriſdictio ſup ordinādos ſicut in foro pœnitentiæ ſup abſoluendos. Hoc āt probāt quidam aliter, quia ſecundū eos epiſcopatus nō eſt ordo, nec aliquid indelebile. Contra primā viam uidetur eſſe, quia ordinatus ab epo, qui reſignauit loco, & dignitati, & per conſequens non habēte iuriſdictionē epiſcopalē vere eſt ordinatus, licet ab executione ordinis ſuſcepti ſit ſuſpēſus. Vnde patet ꝙ non eſt ſimile de abſolutione, q̄ requirit iuriſdictionē abſoluentis ſuper abſolutum, & deordinationem, quę de facto non requirit iuriſdictionē ordinantis ſuper ordinatum. Et per hoc idē argumentū argui poteſt contra aliā uiam, ideo di. Ioan. de Baſſo, probabile uideri ꝙ prima pœna non impedit ſimpliciter de facto collationem ordinum, immo epiſcopus quantumcunq; degradatus etiam hæreticus ſi intēdit facere quod facit eccleſia, uere ordinat. ſicut ſacerdos uere cōſecrat, peccat tn̄ mortaliter hoc faciendo contra prohibitionem eccleſiæ.

Ad primum arg. patet rn̄ſio ex dictis in tertia conclu.

Ad ſecundum dicendum, quod quia pœnitentia eſt ſacramentū generale, ideo ab ea nullus excluditur, nec de facto, nec de iure. Alia aūt ſacramenta, quæ includunt aliquid excellētię, bene poſſunt alicui negari propter exigentiam ſui delicti.

Ad tertium dicendū, quod hęreſis nō excludit de facto, ſed de iure, ſi talis non ſit cōdēnatus. Si uero ſit condemnatus ab eccleſia, non confert ordines ponendo, quod epatus non ſit ordo, & ita poſſit ſimpliciter auferri.

Ad arg. āt oppoſitū dicendum ad primum, quod ſymoniaci ordinatio eſt irrita quātum ad executionem, ſed tamen ordinem recipit, & ideo non indiget, niſi ut eius ſuſpenſio relaxetur. 1.

Ad ſm nō ualet conſequētia, quia miniſtro eccleſię datū eſt, ut ſit miniſter in conferendo, non in auferendo. 2.

Ad tertiū dicit īferius qūo eccleſia pōt illegitimare perſonas ne ſint idoneæ ad contrahēdū matrimoniū, hic aūt ex quo collatus eſt caracter non eſt ſimilis poteſtas ad auferendum, licet autem illud magis ſit ſecundum legem na

turę, ut matrimonium contractum ſit ratum, non tamē ut quęcunq; perſonæ nullo obſtante impedimento, poſſint matrimonium contrahere, immo magis eſt de lege naturæ, quod illud, quod imprimit naturę, perpetuo remanet in anima.

Vtrum ſexus mulieris, uel ætas puerilijs impediat ſuſceptionem ordinis.

Sco 4. diſt. 26. q. 2. Dur. 4. d. 25. q. 2. Tho. 4. q. d. 25. q. 1.

QVAESTIO III.

TErtio quęretur. Vtrum ſexus muliebris, aut ætas puerilis impediat ſuſceptionem ordinis.

1. Arguitur, quod non, quia dicit Paulus ad Gal. iii. ꝙ in Chriſto Ieſu non eſt maſculus, neque fœmina.

2. Secūdo, diſtinctio xxvii. q. i. dicitur dyaconiſſam nō deberi ordinari ante quadragīta annos. Tertio. Aetas puerilis nō prohibet ſuſceptionē baptiſmi, & cōfirmationis igitur, nec ordinis. Contra. Turpe eſt mulierem tondere crinem ergo, & ordinem recipere. Tonſura enim concomitatur ordinem. Et de ętatę puerili habeť in cano. di. lxxvii. Notandum quod non poſſe ſuſcipere ordines, pōt intelligi tripliciter. Vno modo nō poſſe debite, & honeſte. Secundo modo non poſſe licitē, quia contra pręceptum. Tertio modo nullo modo poſſe etiam de facto.

Con. 1. His prẹmiſſis ponēdę ſunt quatuor cōcl. Prima ē. Aetas puerilis non impedit de facto ſuſceptionem cuiuſcunq; ordinis, patet, quia ſi puer ordinetur quocunque ordine non eſt reordinandus.

Con. 2. Secunda concl. Aetas puerilis impedit ſuſceptionē ſacri ordinis de iure, patet, quia ī ſuſcipiente talem ordinem annectitur ſecundū ius Eccleſiæ Romanę uotum perpetuę continentiæ, quod requirit ætatem diſcretionis.

Con. 3. Tertia concl. Aetas puerilis non impedit de iure ſuſceptionem ordinis non ſacri, patet, quia quantum ad hoc nō īuenitur ꝓhibitio iuris, non eſt tñ congruum, nec honeſtum, ꝙ pueri ſic ordinenť, quia non poſſunt habere attentionem reuerentiam, ſeu deuotionem recipiendo huiuſmodi ordines.

Con. 4. Quarta cōcl. Sexus muliebris ſimpliciter, & abſolute, tam de facto, quā de iure, excludi.

cluditur à ſuſceptione cuiuſ libet ordinis. Et hoc eſt ex inſtitutione Chriſti, quia nõ eſt pſumendũ, ꝙ eccleſia priuauerit totũ ſexũ muliebrẽ a tali dignitate, niſi, q̃a Chriſtus ſic iſtituit Et huius ſignũ eſt, quia ẽt matrẽ ſuã nunquã voluit ordinari. Ad hoc autẽ eſt rõ, ut diſcat mulier ſubiici iuxta ordinationẽ Dei. *Gen.2.*

1. Ad primum argumentum dicendum, ꝙ illud eſt intelligendum quantum ad gloriã, & gratiam habendam, & nõ quantum ad gradum eccellẽtem in Eccleſia habendum.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ forte in Gręcia, vbi ſacerdotes utuntur licite matrimonio prius cõtracto vxor presbyteri poteſt dici preſbiteriſſa. Apud latinos autẽ presbyteriſſa poteſt dici aliqua bona matrona perfecta inter mulieres alias. Vel forte in collegio, illa quæ præeſt omnibus aliis, ut Abbatiſſa inter moniales. Sed tñ illa non habet aliquem gradum alicuius ordinis. Dyaconiſsa autẽ poteſt dici, ꝙ illa cui cõpetit ex ordinationi Abbatiſsæ, uel collegii legere homeliã in monaſterio, põt dici dyaconiſsa, ſed iſte nõ eſt actus alicuius ordinis.

3. Ad aliud, patet rñſio ex dictis.

DE MATRIMONIO.

Vtrum matrimonium fuerit a Deo inſtitutum.

Sco.4 d.26 q.1.

QVAESTIO I.

DEmum inquirendũ eſt de ſacramento matrimonii. Circa qđ primo quæritur. Vtrum fuerit a Deo immediate inſtitutum.

Arg. ꝙ non. Gen. 2. Ait Adam Hoc nunc os ex oſſibus meis. Et ſequitur quamobrẽ relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erũt duo in carne vna. Vbi tenetur cõmuniter matrimonium fuiſse ibi inſtitutum, & quod Adam illud inſtituit. 1.

Secundo. Circa inſtitutũ a Deo nullus inferior Deo põt aliquid immutare, ſed Eccleſia quotidie aliquid immutat circa matrimoniũ, igitur. 2.

Contra dicit Chriſtus. Nõ legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos? Et dicit. Propter hoc relinquet hõ patrem, & matrem &c. Et ſubdit. Quod Deus coniunxit, hõ non ſeparet. Notandũ, ꝙ *Mat.*

 ſicut

ſicut dicit Scot. in iiii. diſt. xxvi. de matrimonio poſſent veritates oſtendi per rõnem contractus, & obligationis, Rõ ãt ſacramẽti annexa multas difficultates nouas uidẽt adducere, utpote a quo, & vbi fuit inſtitutum, quę forma, & qualiter vna, quis miniſter, & qualiter vnus, & quis ſit effectus ſacramenti. De primo, non põt dici, ꝙ ſacramentũ matrimonii ſit inſtitutũ in ſtatu innocentię, quia oĩa ſacramenta efficaciã habent a paſſione Chriſti exhibita, uel præuiſa. Sed ſi ſtatus innocẽtiæ ſteciſſet paſſio Chriſti nõ fuiſſet exhibita, nec prçuiſa, nec appa[r]et, ꝙ illud ſacramẽtũ ſit legis Moſaycę, nec inuenitur ubi in lege euãgelica ſit inſtitutũ. Chriſtus .n approbauit illud quod inſtitutũ fuit, ꝙ ãt dicit Paulus Sacramẽtũ hoc magnum ego dico in Chriſto, & in eccleſia intelligitur de ſacramento extenſę accepto pro ſigno ſacrę rei, cuius tñ non eſt cã, nec ſignũ efficax, põt ãt dici, ꝙ contractui matrimonii annexuit deus ſacramentum proprie dictum, ſaltem pro lege euangelica, alioquin non eſſet ſacramentum nouę legis. Et tunc oportet dicere, ꝙ ſit inſtitutum a Chriſto, ubi ãt, non inuenitur planius q̃ Math. xix. Et licet ibi tm̃ approbet cõtractum inſtitutum, Gene. ii. tñ ſacramẽtum inſtituit. Forma ãt huius ſacramẽti eſt aliquod ſignum ſenſibile a Deo inſtitutum ad ſignificandũ efficaciter gratiam tunc collatam. Illud .n. ſignum, quod requiritur ad cõtractum ex inſtitutione diuina in lege euãgelica eſt ſacramentum, hæc ãt forma eſt una, non vnitate indiuiſibilitatis, ſed vnitate ĩtegritatis. Verba .n. hinc & inde exprimentia conſenſum ſunt vnum ſignum integrũ, & reſpectu contractus, & reſpectu gratiæ. Miniſter ãt iſtius ſacramenti põt eſſe quicunq; indifferenter, qui põt eſſe miniſter in cõtractu matrimonii. Eſt ãt talis miniſter vnus unitate integritatis, ſicut dictum eſt de forma. Effectus autem huius ſacramenti ſunt duę gratię in animabus cõtrahentium, & hoc niſi ſit obex peccati mortalis hinc & inde. Non .n ſuffi cit ad gratiã huius ſacramenti percipiendam, ꝙ contrahens ſit non fictus reſpectu ſacramenti, ſed oportet, ꝙ prius pœnituerit, quia illud ſacramentum non dat primã gratiam, vnus autem eſt totalis effectus, & primus, ſ. gratioſã

Marginalia (left): q. i. — Mat. 16. — Gen. 2. — Ephe. 5.

tioſa coniunctio animorum.

Con.1. His præmiſſis, ponēdę sūt ſex cōncl. Prima eſt. Ad procreãdum prolem debite educandam marem, & fœminã uinculo indiſſolubili ſibi mutuo copulari eſt honeſtum, patet ſm Scot quia hominē uelle procreare prolē in ſpecie humana, pōt eſſe actus recte circunſtantionatus, non .n. eſt de ſe malus. Prima aūt circūſtantia requiſita ad bonitatem moris iſtius actus ē circunſtantia finis. Secunda aūt circunſtantia eſt, ꝙ actus iſte debet eſſe determinatarum perſonarum maris, & fœminæ, non ꝙ ſit circunſtãtia ipſum eſſe maris, & fœminæ, immo hoc includitur neceſſario in actu, qui eſt procreare prolem, ſed determinatarum dico eſſe circunſtantiã ex parte cauſarum agentiū. Nã uaga coniunctio eſt contra bonum prolis, quæ nō religioſe educaretur, quia patres non haberent determinatam notitiam ſuæ prolis, eſſet ēt contra bonum familiæ, q̄ cōſiſtit in aliqua firma adhæſione perſonarum principalium familiæ. Eſſet ēt cōtra bonū ciuitatis, quia amicitia ciuiū, vt plurium eſt ex determinata propinquitate in gradu certo. Ibi aūt nulla eſſet propinquitas certa nota. Vñ ꝑꝑ illa recte reprehēdit Ariſt. iii. politice politiciã Socratis. Et .n. cōtra rectam rõnem, uaga coniunctio maris cū fœmina. Patet itaque, ꝙ hęc propoſitio, honeſtum eſt perſonas eſſe ſibi inuicē determinatas ad iſtum actū, ſatis apparet ſm rōnem naturalem. Alia āt circunſtantia, ſcilicet, ꝙ perſonas illas ſibi ad iſtum finem uinculo indiſſolubili obligari honeſtum, ſatis probatur ex præcedenti. Ex prædictis patet, ꝙ talis obligatio ſatis eſt de lege naturæ non quidem, ut principium practicum per ſe notum, aut concluſio demōſtratiua deſcendens ex tali principio, ſed ut uerum euidenter conſonū talibus principiis, & concluſionibus.

Secunda concl. Marem & fœminam poteſtatem ſuorū corporum ſibi mutuo tradere pro uſu perpetuo ad procreãdam prolem debite educandam eſt honeſtum. Patet ex rōne cōtractus mutuę donationis. Dicitur .n. contractus quaſi ſimul tractus duarum uoluntatum, ergo requirit neceſſario actus uoluntatū cōcordãtes in trãſlatione mutua, nec hoc ſufficit, ſed oportet iſtos actus ꝑ aliqua ſi Con.2.

gna certa mutua exprimi. Alioquin neutri conſtaret de actu uolūtatis alterius. Neuter aūt uult trāsferre, niſi ꝑ quāto cōcipit aliū uelle in ipſum trāsferre. Forma autem iſtius contractus eſt, do ſi des, uel do, ut des.

Con. 3. Tertia cōcl. Iſtam donationem mutuam a Deo inſtitui, & approbari congruum eſt, & ſic eſt factū. Patet, quia nulli obligarent ſe ſaltem communiter obligatione indiſſolubili, niſi ad hoc eſſet aliq̄ aſtringens, uel ſicut lex naturæ, uel ſicut lex poſitiua diuina, uel humana Lex autē naturæ & ſi obliget, ad indiſſolubilitatē ꝑmiſſo tali cōtractu, nō tn̄ eſt lex naturę euidētiſſima, & oībus manifeſta, ergo excedit neceſſitatē illius ꝑcepti determinari a lege diuina poſitiua. Eſt tn̄ intelligēdū, ꝙ aliquid eſt pręcipere cōtractum iſtū, & aliud ꝑcipere adhæſionem ꝑpetuam, ꝑmiſſo tali contractu. Primū bene expedit ꝑcipi pro tꝑe illo, pro quo eſt neceſſitas propagationis. Secundum uero expedit ꝑcipi per ſemꝑ, quia illā indiſſolubilitatem oſtenſū ē ieſſe cōſonā naturali legi.

Con. 4. Quarta concl Cōtractui ꝑdicto congruum eſt annecti collationē gratię, patet, quia ex eo naſcitur obligatio ualde difficilis, & eſt difficultas eius cōiuncta honeſtati, ad honeſtum autem, & difficile faciendum, cōgruum eſt gratiam conferri.

Quinta concluſio Congruum eſt ſacramentum proprie dictum coniungi contractui prędicto, patet, quia congruum eſt in aliquo ſigno ſenſibili ad hoc a Deo inſtituto regulariter gratiam cōferri. Con. 5.

Sexta concl. Aliud eſt matrimonium, & aliud eſt cōtractus matrimonii, & aliud ſacramentum matrimonii, patet, quia matrimoniū eſt illa obligatio mutua, uel uinculū per manens in animabus cōiugum. Et poteſt dici relatio realis extrīſecus adueniens, uel quod uidetur relatio rationis, quia nihil eſt niſi nouum dominium & noua ſeruitus. Contractus uero eſt maris, & fœminę, mutua tranſlatio ſuorum corporum ꝑ ſuo vſu ꝑpetuo ad procreandum prolem debitę educandā, & habet eſſe in fieri. Sacramentum autem matrimonii ē expreſſio certorum verborum, uel exhibitio certorū maris, & fœminæ ad ſe inuicem ſignificantium traditionē mutuæ poteſtatis corporum ad prolem debite procreandam Con. 6.

ex inſtitutione diuina efficaciter ſignificans gratiam cõferendam mutuo contrahentibus ad coniunctionem mutuam animorũ gratioſa. Sic igitur, patet ex dictis de inſtitutione matrimonii, & obligationis in ordine ad finem propagandi prolem, & etiam inſtitutio ſacramenti concomitantis illum contractum. Sed inſtitutio contractus in quantum matrimonium eſt in remedium vitandæ incontinentiæ, nõ ita habetur per rõnem naturalem. Nõ .n. uidetur ſm rectam rõnem ꝙ debeat quis uti actu illo pręciſe ad delectationem, immo magis uidetur oppoſitũ. Pôt ergo dici, ꝙ quicunque uolẽs vti corpore ſuo ad delectationẽ peccati ne utatur iniuſte eum non ſua pôt cõmutare corpus ſuum pro corpore alterius quo iuſte utatur tãq̃ ſuo. Et tunc iſta datio honeſta erit propter illã iuſtitiã, præſuppoſito tamen tali fine licito. Et poteſt etiam hic recurri ad inſtitutionem Dei, qui propter infirmitatẽ poſt lapſum, & pronitatem ad iſtum actum ſic indulſit, de quo certificati ſumus per Paulum primæ ad Cor.7. dicentem. Hoc autem ſecundũ indulgentiam dico &c.

Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ 1. Adã ſicut pręco protulit illa uerba, quemadmodũ manifeſte exprimit Chriſtus. Mat.19.

Ad ſm dicendum, ꝙ circa 2. materiam habilem, & inhabilem, eccleſia aliquid immutat, ſed non circa illud, quod eſt eſſentiale contractui matrimonii.

Vtrum conſenſus cauſet matrimonium & quomodo.

Sco.4.d. 28.29. & 30. Dur.4. d.26.q.1.

QVAESTIO II.

Secundo quæritur. Vtrum cõſenſus expreſſus per verbum de pręſenti nõ coactus, & ſequens apprehenſionem veram non erronee cauſet matrimonium inter perſonas legitimas.

Arguitur, ꝙ non requiritur conſenſus, quia parentes poſſunt contraherere pro filiis etiã abſentibus, ergo nõ requiritur cõſenſus mutuus. 1.

Secundo. Cõſenſus expreſſus per uerba de futuro cum copula carnali ſequenter ſufficit ad matrimonium, ergo nõ requiritur conſenſus per uerba de pręſenti. 2.

Tertio ar. ꝙ nõ oportebat conſenſũ eſſe liberũ, quia uir 3.

conſtans, qui inducitur ꝑ metum ad dicendum, uerba, aut uere cõſentit, ſicut dicit, & ſic eſt uerum matrimonium, aut non conſentit, ſicut dicit, & tũc pernicioſe mentitur, nec eſt uir conſtans, pauet enim ubi pauendum non eſt.

4. Quarto. Põt aliquis uere ſuſcipere baptiſmum, inductus timore pœnarum. Extra de baptiſmo & eius effectũ. c. Maiores, igitur etiam contrahere matrimonium.

5. Quinto. ff. de deſpõ. Impub. dicit, quòd pater põt cogere filiũ quantumcunq; inuitum ad matrimonium, & filius tenetur ſibi obedire ad ſeruandum promiſſum patris, ſi prius contraxit pro eo.

6. Sexto ar. quod cõſenſus erroneus ſufficiat, quia inter Iacob, & Lyam fuit uerum matrimonium & tamẽ Lya fuit ei ſuppoſita eo ignorante.

7. Item errans circa perſonã baptizatam uere baptizat, ergo ſimiliter errans circa perſonam uere contrahit.

4.d.27. 28.et 29. Cõtra eſt Magiſter Primo notandũ, ꝙ nullus cogi põt ab agente creato ad aliquem actum proprie, qui ſit humanus, patet non enim cogi poteſt ad actum interiorem uoluntatis, cuius libertas nõ ſubeſt alicui agenti, niſi illi, qui creauit eã Nullus aũt ẽ actus humanus, niſi ſit in poteſtate uoluntatis elicitiuæ, uel imperatiue. Si ergo quis inducitur per metũ pœnæ, aut alio quouis modo ad aliquid dicẽdũ, uel agendum, licet id non ſit ſimpliciter uoluntarium, eſt tamen uoluntarium ſecundũ quid. Eſt ergo uoluntarium mixtum in uoluntario, ſicut proiiciendo merces in mare. Si quis itaq; ex tali metu proferret uerba matrimonialia, ſi non conſentit, tunc eſt mẽdax, & inconſtans nec talis timor inducens ad peccatum mortale cadit in conſtantem uirum, & patet, quia tunc nullum ẽ matrimoniũ. Si aũt cõſentit, & licet ſibi conſentire, inductus timore pœnę ſeu maioris mali imminentis, ꝙ ſit conſentire in matrimoniũ ſimpliciter contra uoluntatẽ ſuam abſolutam, qua nollet nubere, ita ꝙ malũ illud ꝓbabiliter ſibi immineat, nõ tãtũ ex cõiectura leui, dato quod conſentiat ſm quid, tamẽ talis conſenſus non cauſat matrimonium, quod patet, quia cõtractus matrimonii formaliter eſt donatio mutua, uel tranſlatio libera mutuæ poteſtatis corporum, ſed talis conſenſus nõ eſt ſimpliciter liber, ſed ſm quid tãtũ, unde

non poteſt eſſe donatio, igit. Secundo notandũ, quod tria ſunt, ut di. Sco. quorum igno rantia, vel error impedit ma trimonium. Primum eſt ipſa perſona. Non n. intendit nu bens tradere corpus ſuum, ni ſi certæ, uel determinatę per ſonæ iſti, uel iſti. Et ideo ſi pu tet contrahere eum una, & cõ trahit cum alia, nihil fit. Secũ dum eſt. Conditio ſeruilis ꝑ ſonę, uel quæcunque cõditio impediens ne perſona poſſit transferre poteſtatem corpo ris ſui in alium, ſicut econuer ſo. Nubens .n. non intendit tradere poteſtatem corporis ſui, niſi illi qui econuerſo põt dare poteſtatẽ corporis ſui. Eſt enim obligatio matrimo nialis relatio æquiparantiæ. Seruus autem non habet po teſtatem transferendi cor pus ſuum, niſi de uoluntate domini. Tertiũ eſt. Fraus, ſeu dolus alterius contrahentis, vt ſi aliter nõ contrahat affe ctu maritali, ſed effectu libidi nis, & fornicationis explẽdę, tunc .n. non ualet matrim̃. Et ſi conſtaret hoc perſonæ contrahenti in bona ſimplici tate, nullo modo deberet pe tere, vel reddere. Similiter et ſi ad dictũ alterius doloſè cõ trahentis formet ſibi conſciẽ tiã de hoc. Durante aũt igno rãtia, excuſatur a fornicatio ne, petendo, & reddendo, nec ad dictum alterius doloſè cõ trahentis debet ſibi formare conſcientiã, ſed potius debet iudicare, ꝙ primo uerè cõſen ſit ſicut debuit, & poſtea mẽ tit̃, dicẽdo ſe non cõſenſiſſe. Vnde dico, quod poteſt pete re, & reddere. Doloſus uerò tenet̃ nec petere, nec redde re, q̃a utroq; modo fornica ret̃, ſed tenet ad cõſentiendũ illã q̃ duxit nouo conſenſu ſu ꝑueniente conſenſui illius q in bona ſimplicitate contra xit, ratificat̃ matrimoniũ. Ex ꝓdictis ſequuntur aliqua. Pri mo, q̃a ignorantia, uel error circa aliquid ſe habens acci dentaliter ad matrimoniũ, & non ꝑ ſe, nec neceſſario requi ſitũ, non tollit matrimoniũ, vt ſi pulchra, uel turpis, diues, uel pauꝑ. Secũdo ſequit̃, quod ignorãtia melioris conditio nis, non tollitur matrimoni um, licet ignorantia peioris, vt ſeruus impediat.

His præmiſſis, ponendæ ſunt tres concl. Primã ẽ. Mu tuus cõſenſus expreſſus ꝑ ali qua ſigna certa de preſenti, requirit̃ ad contractũ matri monii. Patet, quia aliàs non tranſfertur poteſtas corporis in alium niſi præſentialiter cõſentiat ipſe donans. Aliud Con. I.

enim

enim eſt promittere de futuro,& aliud dare,quod autem requiratur mutuus conſenſus patet,quia contrahere matrimonium,eſt contrahere obligationē,quæ eſt reſpectus æquiparantię, tamen nō oportet quod ſigna exprimentia conſenſum ſint uerba. Vnde poteſt matrimonium contrahi per litteras, uel per alia ſigna, nec oportet huiuſmodi ſigna fieri a contrahentibus, ſed poſſunt per alios exhiberi,ipſis tamen contrahentibus conſentientibus.Hoc patet extra de ſpon.quod ſi parentes contrahit pro aliis tacentibus,& præſentibus ſufficit confeſſio cōſēſus parētū.

Con.2. Secunda cōcl. Verus cōſenſus mutuus expreſſus p uerba de præſenti requiritur ad ſacramentum matrimonii,patet,quia ſacramentum matrimonii nō eſt ſine contractu, ad quem requiritur talis conſenſus,nec pertinet ad ſacramentum,quod per alia ſigna a uerbis fiat, quia quodlibet ſacramentū nouę legis in ſuo fieri cōſiſtit in aliquibus uerbis,vt uidetur. Poſſet tamen dici, quod ſufficiūt alia ſigna efficacia de pręſenti,ſed tamē primum uidetur probabilius, ſicut & probabilius uidet ꝙ oportet illorū uerborū de pſenti miniſtros, & prolatores eſſe ipſos contrahentes. Itē ſic ꝓbat,qa nullus cōſenſus pōt cauſare matrimoniū contra ordinationem,&uolūtatē ſuperioris, uel legiſlatoris inſtituentis matrimoniū, quod nullam efficaciā habet, niſi ab inſtituente, ſed Deus īſtitutor matrimonii uoluit, quod contrahens ſimpliciter, &liberè conſentiret, & non ex coactione p metum cadētem in conſtantem uirum,ꝙ ſignificatur quando dicit Dominus per os Adæ, propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuę. Adhærere enim ſic,importat amorem liberalem. Hoc etiam patet auctoritate Eccleſiæ,extra de ſpon.c. Cū locum Et ſi dicas,quod aliqs poteſt cogi per obedientiam ſuperioris ad matrimonium ſpirituale cum aliqua Eccleſia, ſuſcipiendo epiſcopatum ex mandato Papę.Item tenetur aliquis, uel aliqua in caſu contrahere cum determinata perſona ex præcepto Papæ,licet non ut communiter. Dicendum ab omnia iſta, ꝙ ſi in caſibus iſtis contrahat, ſiue ex obedientia,ſiue ex metu peccati mortalis fugiendi, ſiue in ſe,ſiue in alio, vere cōtrahit, & dico, quòd liberaliter,

liter,quia ex affectione iuſtitię,vel charitatis, quarum affectiones ſunt vere animi libertates. Non ſic autem eſt in propoſito & hoc maxime,qa quantumcunque iſte conſentiat non ſufficit ſua uolitio ſine uoluntateDei,uel domini ſuperius,ſeu contra inſtitutionem eius.

Con.1. Tertia concl.Cōſenſus ſequēs apprehēſionē erroneā, uel ignorantiam de aliquo pſe, uel de neceſſitate requiſito ad matrimonium impedit matrimonium. patet,quia error, uel ignorantia facit inuolnntarium ſimpliciter ſm Philoſophū. Contractus aūt matrimonialis debet eſſe ſimpliciter uoluntarius,igitur.

Eth.li.3

1. Ad primum arg.dicendū, quod parentes non poſſunt contrahere pro filiis diſſentientibus, ſed ſi ſint præſentes,& tacentes pręſumit Eccleſia ꝙ conſentiunt,& iudicat contractum uerum,licet ī rei ueritate non ſit contractus,nec obligatio inter filios,niſi corde conſentiant.

2. Ad ſm dicendum,ꝙ antecedens non eſt uerum,niſi ſuperueniat nouus conſenſus de pręſenti,licet pręſumatEccleſia,quod ſit uerum matrimonium,quia præſumit meliorem partem de ſic copulatis, ſcilicet quod copulentur affectu maritali, licet poſſit eſſe ex affectu fornicario, ſed quia tamen de occultis nullus iudicare debet,niſiDeus,& unuſquiſque pręſupponendus eſt bonus,donec probetur eſſe malus, rationabiliter ſupponit Eccleſia, quod iſti non uelint peccare mortaliter,nec fornicari.

Ad tertium dicendum,ꝙ ſicut dicit,ita conſentit,ſed talis conſenſu non ſufficit, ut dictum eſt. 3.

Ad quartum dicendum, quod non eſt ſimile de baptiſmo&matrimonio,quia conditio baptiza iˢ fit melior, nec ibi requiritur aliquis cōtractus,uel mutuus cōſenſus. 4.

Ad quintum dicendum,ꝙ iura canonica non approbāt illud,nec tenetuꝛ filius obedire patri,niſi de bono,& ęquo,nec ſit aliqua obligatio filii,niſi conſentiat. 5.

Ad ſextum dicendū,quod ſiue Iacob excuſetur prima nocte,ſiue non ipſa Lya fuit facta ſua, poſtea ipſo Iacob ſciente,& conſentiente de pſenti,& conſenſum ſuum exprimente. 6.

Ad aliud dicēdum,ꝙ ſi baptizans intenderet determinatē baptizare aliquam certā perſonā,&præſentaretˢ ſibi alia, 7.

alia, de qua non intenderet, nõ eſſet verus baptiſmus, qa deficeret intentio miniſtri, ſed ſi intenderet baptizare eum, qui ſibi præſentatur, licet forte putaret ipſum eſſe alium, q̃ ſit uere eſſe baptizatus. Et in hoc eſt diſſimile ꝺ matrimonio, quia in baptiſmo non requiritur aliquis cõtractus, & baptizatus etiã ſit melioris conditionis.

Vtrum inter Mariã, & Ioſeph fuerit uerum matrimoniũ.

Sco.4.d.30.q.2.Dur.4.d.3 q.1.

QVAESTIO III.

TErtio quæritur. Vtrum inter Mariã, & Ioſeph fuerit verum matrimoniũ?

1. Arguitur quòd non, quia Maria uouerat uirginitatem, ꝙ patet ex illo uerbo, quo fiet iſtud, qm̃ virum non cognoſco, id eſt non cognoſcere propono, ſed uouentibus virginitatem non ſolum nubere, ſed etiam uelle nubere damnabile eſt ſecũdum Hiero. Et ponitur. 27.q.1.c. Sũt quædam, igitur, &c.

2. Secundo. Beata uirgo nũquã conſenſit in carnalem copulam, ergo nunquam conſenſit in mutuam donationẽ poteſtatis corporis, igitur.

3. Tertio. Numeri vltimo habetur, ꝙ mulieres ſub lege Moſayca debebant nubere viris contribulibus ſuis, ſed Maria non erat de tribu Ioſeph, quia Ioſeph erat de tribu Iuda, ut patet Lucæ 2. Ma- *Luc. 2.* ria autem de tribu Leui, qa erat cognata Helizabeth, ut patet Lucę.1. igitur.

Contra. Matt.1. Cum eſſet *Luc. 1.* deſponſata mater Ieſu Ma- *Matt.1.* ria Ioſeph. Notandum, ꝙ beata uirgo uouit licite uirginitatem, uirginitas .n. eſt uirtus ſupererogationis. Et decuit ut uoueret, qa decuit ut ea puritate niteret, qua ſub Deo maior, nequit intelligi, nec oportuit, ꝙ illud pceptũ. Creſcite, & multiplicamini impleretur per oẽs, ſed ſufficit, ꝙ impleatur per aliquos de cõitate. Non n. eſt pceptũ datum cuilibet perſonæ ſingulari, ſed communitati. Dicunt aũt aliqui, ꝙ non uouit uirginitatem ſimpliciter, ſed ſuo conditione, ſcilicet niſi Deus aliter diſponeret, ſed hoc non ualet, quia in omni voto intelligitur rationabiliter illa cõd tio, & ita nullus aliquid uoueret abſolutè. Alii dicunt, ꝙ uouit abſolutè, ſed nupſit non obligando ſe ad carnalem copulam uirgini-

nita-

nitati oppoſitam, ſed tradendo corpus ſuum ipſi Ioſeph ad cuſtodiam, vt cuſtodiret, nō ut pollueret. Sed contra uidetur, ꝙ eodem modo frater & ſoror poſſent mutuo contrahere. Item non eſſet matrimonium uniuocū Mariæ & Ioſeph, cum aliis, quia nō eſſet ſimilis obligationis. Dicendum ergo breuiter, ꝙ mulier cōtrahendo matrimonium nō obligatur ad carnalem copulam, niſi uir petat, obligatur tamen, & tenetur reddere ſi uir petat. Quod patet, quia toto tempore uitæ ſuę poteſt mulier nō petere. Non enim ex matrimonio obligatur petere, ſed reddere, licet petere poſſit.

Con. 1. His pmiſſis ponendę ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Non obſtante uoto uirginitatis, beatę uirgini licuit cōtrahere, patet, quia de facto cōtraxit, ut habetur Matth. 1. Et clarum eſt, quòd cōtrahendo non peccauit. (Matt. 1.)

Con. 2. Secunda concl. Decuit ipſam contrahere de facto, patet per illas congruentias, quas aſſignat Ambroſius ſuper Lu. Latent quidem diui na myſteria, &c. (Amb. ſu per Luc.)

Con. 3. Tertia concl. Non obſtāte uoto abſolutio uirginitatis, fuit inter Mariam, & Ioſeph verū matrimoniū, patet, qa certificata fuit diuino oraculo, ꝙ Ioſeph nunquam debitū peteret. Obligauit ergo ſe ad carnalem copulam ſub conditione, de qua ſibi conſtabat, quòd nunquam poneretur Hoc autem non repugnat uoto virginitatis. Sic ergo Ioſeph habuit dñium, & poteſtatem corporis uirginis, ſed nunquam habuit uſum. Hoc etiam patet tali exemplo, quia ſi quis iuraret cōtrahere matrimonium, & ſtatim poſt uoueret uirginitatem, conſulendum eſſet ſibi, quòd contraheret pp iuramentum ſeruandum, & ante matrimonii conſummationē religionem intraret pp uotum implendum. Et licet poſſet abſque contractu matrimonii religionem intrare, prima tñ uia eſt ſecurior.

1. Ad primū arg. dicendū, ꝙ illud dictum Hieronymi intelligitur de nubentibus uolentibus petere, quibus uidelicet non conſtat, quòd nūq̄ uſus matrimonii petetur.

2. Ad ſm dicendum, ꝙ conſentit in carnalem copulam ſub conditione modo prædicto, nec eſt inconueniens.

3. Ad tertium dicendū, ꝙ illa lex nō fuit uniuerſalis, ſed tantū propter aliquas mulie

res, ad quas deuolebantur hę reditates. Illę enim debebantur nubere cōtribulibus ſuis, ne miſceretur hæreditates, & deuolētur ad alias tribus. Aliter ēt dici poteſt ꝙ Maria, & Ioſeph erant ex eadē tribu, quòd patet, quia Chriſtus uere fuit ex tribu Iuda, & non niſi mediante Marię, vnde tribus ſacerdotalis, & regia commixtæ fuerant. & Maria ex utraque tribu erat.

Vtrum tria ſint bona matrimonij, &c.

Sco.4.d.31.q.1.Dur.4.d.31.q.1.& 2.Tho.4.d.31.q.3.

QVAESTIO IIII.

QVarto quęritur. Vtrū tria ſint bona matrimonii, ex quorū altero teneatī inuicem ſibi reddere debitum altero petēte?

1. Arg. quòd nō, quia ſacramentum eſt bonum de ſe, ergo non eſt aliis bonis bonū, igitur non ſunt ponenda illa

2. bona matrimonii.

Secundo. Inter adulterā, & virū ſuū eſt matrimoniū, & tn̄ non eſt ibi bonū fidei.

3. Tertio. Cum ſterili, vel uirgine, quę uirginitatem uouit, uel cum ſene iam emortuo, poteſt eſſe matrimonium, & tamen non eſt ibi bonum prolis, nec in re, nec in ſpe, igitur.

Quarto. Nullus obligatur ad peccatum mortale, ſed reddere illud debitum ē peccatum mortale; igit. Minor patet, quia hoc priuat hominem maximo bono, ſcilicet actu rationis. 4.

Item ſecluſo cōtractu matrimonii talis actus eſt peccatū mortale, ſed nullus poteſt ſeipſum licentiare actu ſuo proprio ad aliquid, quod prius non licebat, igitur.

Contra eſt Magiſter. quātum ad primum. Et quātum ad ſm dicit Apoſt. Vir uxori debitum reddat, & vxor viro. Primo notandum, ꝙ in actu matrimoniali priuatur hō uſu rationis, & actu. Dicitę .n. Ariſt. ꝙ in tali actu nō ſolum impoſſibile ē aliquid intelligere, uerū ēt poſt talem actum minus diſponitur ad uſum rationis. Per talem .n. actum hō, quaſi totus ebetatī, & brutificatur. Nullus autem ſecundum rectam rationē ſe dēt obligare ad aliquid, in quo tamē iacturā patiatur, niſi ſit aliquod bonum recōpēſans, ideo actus matrimonialis, ut dicunt aliqui, exigit aliqua bona, quibus excuſetur. Secundo notādum, ꝙ ſm Philoſo *4. d. 13.* *Eth. li. 7*

loſophum, bonum, & perfe- ctum idem ſunt. Triplex autem poteſt intelligi pfectio rei. Vna intrinſeca, & formalis. Alia extrinſeca, & finalis proxima. Tertia extrinſeca, & finalis remota. Triplex ergo eſt bonum matrimonii. Vnum formale, & intrinſecũ quod dicitur bonum ſacramenti, .ſ. uinculum indiſſolubile, non quòd illud ſit ſacramentum nouę legis, uel ſignũ ſenſibile, ſed quia eſt ſignum intelligibile alicuius alterius ſignificati, puta coniunctionis indiſſolubilis Chriſti, & Eccleſię. Vel aliter dicitur bonum ſacramenti ſecundum tranſitiuam locutionem, id eſt bonum aliquod, cuius ſignum eſt ipſum ſacramentũ. Secundum bonum eſt extrinſecum, & finale proximum, .ſ. bonum fidei, ſiue fidelitatis ad coniugem. Ad hoc .n. ordinatur obligatio ipſa matrimonii, & in duobus conſiſtit hæc fides. Primo, ꝙ non tradatur corpus unius coniugi, niſi alteri cõiugi, quia hoc eſſet contra iuſtitiam, & fidelitatem. Et iſtud eſt neceſſarium ſemper in omni matrimonio ſub omni lege. Secũdo in tradendo corpus ſuum coniugi petenti pro loco, & tpe. Tertium eſt bonum extrinſecum finale remotum, ſ. bonum prolis habendę, & religioſæ educandę ad cultum diuinum, & eſt finis principalior. Vnde etiam ad hunc finem ordinatur præcedens finis. Ponitur etiam unus alius finis annexus matrimonio, ſcilicet uitatio fornicationis pro tempore lapſus. Non .n. ſolum eſt matrimonium in officium procreandi prolé, ſicut tempore innocentiæ, ſed etiam i remedium. Nõ eſt autem neceſſarium iſta duo vltima bona poni in re abſolutè inter coniuges, ſed ſub conditione, videlicet reddere debitum pro loco & tempore, ſi alter cõiux petat, ſub conditione etiam ponitur bonũ prolis, ꝙ nõ poteſt poni ſine redditione debiti, ut ſi euenerit non impediatur, nec perimatur. Et ſi euenerit proles, & ſubuixerit religioſæ educetur. Primum autem bonum, ſcilicet indiſſolubilitas uinculi eſt abſolutè neceſſarium pro tempore legis nouę, uſque ad mortem alterius coniugum. Et hoc intelligũt aliqui non ſolum de morte corporali, ſed etiam de morte ciuili, quãdo ſcilicet alter ante matrimoniũ cõſummatum altero, ſiue uolente, ſiue nolente pfitetur religioné, tunc

tunc .n. ſoluitur uiculum. Et dicunt hoc Chriſtum inſtituiſſe propter maius bonum religionis, nec hoc Eccleſia attemptaſſet inſtituere, licet hoc modificet aliqualiter q̄tum ad determinationē temporis, videlicet, ꝙ infra duos menſes poſt matrimonium ratum poſſit coniunx intrare religionem, ꝙ āt Chriſtus inſtituerit vinculum matrimoniale ſic diſſolui, patet ex dicto eius Matt. 19. Sunt eunuchi, qui ſe caſtrauerūt ꝑp regnum cœlorum qui poteſt capere capiat. Ibi .n. continētiam matrimonio tanquam maius bonum prępoſuit. Pōt etiam ex facto Chriſti uocātis Ioannem Euangeliſtam a nuptiis ad religionem Apoſtolatus. Alii autem dicūt, ꝙ nec ſic uinculū matrimoniale diſſoluitur, ſed manet perpetuo uſque ad mortē corporalem alteris coniugis, & ſic etiā fuit in lege naturæ quicquid ſit de repudio legis ſcriptæ, de qua īfra dicetur. Hoc tn̄ non obſtante, cōiunx manens in ſęculo poſt profeſſionē alterius in religione, pōt alteri nubere, quia nullū eſt inconuenieus, ꝙ ſit vna vxor plurium vnius ſpiritualiter, puta illius, qui eſt in religione, & alterius carnaliter, nec eſt hic dicenda bigamia, q̄ eſt una unius tantum corporaliter, alterius vero, uel etiā aliorum ſpiritualiter. Ex prędictis ſequitur, ꝙ ſi qui in cōtrahendo exprimant conditiones oppoſitas bonis matrimonii, ut ſi dicat contrahens. Accipio te in meā donec occurrat alia magis placēs, uel accipio te dum tn̄ nō tenear ſeruare tibi fidem. Talis cōtractus nullus eſt, quia eſt contra inſtitutionē Dn̄i de matrimonio contrahendo. Et ſic contrahentes non ſolum nihil faciunt, ſed etiā mortaliter peccant, & nullo mō debet inuicē petere, uel reddere, ſed reddendo fornicantur Secundo ſequitur, ꝙ altero coniugum mortuo, ſi reſurgeret, ſuper uiuens coniunx non tenetur ſibi matrimonialiter, expirauit .n. uinculum in morte alterius, nec reſurrexit ꝑp reſurrectionē mortui, ſed oporteret interuenire nouū conſenſum utrique ſufficienter expreſſum per uerba de præſenti, uel per ſigna ęquipollentia.

His p̄miſſis ponendæ ſunt duæ cōcl. Prima eſt. Cōueniēter aſſignātur tria bona matrimonii, patet ex dictis. Con. 1.

Secunda conc. Cōiunx nō teneē reddere alteri debitū pre Con. 2.

pro quandocunq; alius petit, ſed in aliquibus caſibus, põt non reddere. In aliquibus ẽt caſibus debet non reddere. Prima pars concl. patet, quia reddere debitum eſt præceptum affirmatiuũ de iuſtitia, & fidelitate obſeruanda ad alterum. Præcepta ãt affirmatiua, licet obligent ſemper nõ tamen ad ſemp, nec pro ſemper, ſed pro loco & tempore ſm circunſtantias debentes cõcurrere ad actum. Secunda pars ſic declarat. Vnus enim caſus eſt in quo non tenetur reddere quando petens amiſit ius petendi, quia uidelicet adulterium, vel fornicationẽ commiſit. Si autem uterq; lapſus ẽ paria crimina pari uindicta delentur. Secundus caſus eſt ſtatim poſt matrimonium ratum, ſi alter petat nõ tenetur alter reddere, ſed poteſt differre per aliquod tempus & intrare religionẽ. Sed quid de coniuge manente in ſæculo poſt profeſſionem alterius in religione matrimonio prius conſummato ſi timeatur, ꝙ coniunx manens in ſæculo nolit continere nũquid extrahendus eſt alter a religione. Poteſt dici quod ſi alter coniunx de licentia alterius remanentis in ſæculo ſolenniter facta auctoritate dioceſani epiſcopi profiteatur in religione, nõ eſt extrahendus, nec reddendus alteri. Sufficienter enim alter uidetur ſuo iuri renunciaſſe. Si autem de licentia aliqua alterius fuerit alter profeſſus, q̃ quidem licentia non uidetur ſufficienter renunciaſſe licentians iuri ſuo, nec efficaciter ſecundum formam, vel modũ quem intendit eccleſia in talibus obſeruandis extrahendus eſt, & reddendus; ſic tamẽ extractus non debet petere, quia ſufficienter quantum fuit ex ſe renunciauit iuri petẽdi, ſed poteſt reddere, quia iuri alterius non potuit renunciare. Alii autẽ caſus ſunt in quibus tenetur non reddere quando uidelicet fortiori vinculo tenetur ad non reddendum, puta ſi reddere vertat in detrimentum proprie ſalutis uel incolumitatis corporalis quam magis tenetur diligere quàm iſtud debitum reddere coniugi. Similiter fortiori uĩculo tenetur, non occidere fætum uel non eſſe cauſa, abortus, quã reddere. Similiter magis tenetur non agere, vñ proles leproſas naſcatur, q̃ reddere. Et ideo tempore mẽſtrui tenetur mulier non reddere, quia ut in pluribus tempore menſtrui proles genera

tur leproſa Vnde non immerito infligebatur pœna mortis accedentibus ad mulieres menſtruatas ſub lege moſayca. Nec putandum uidetur, ꝙ ſit minus graue ſub lege euãgelica, quæ eſt lex caſtitatis. Si autem dicas de leproſis, ꝙ tunc ſanus non debet reddere debitum leproſo coniugi. Tum, quia eſt in prçiudicium propriæ ſanitatis. Tum, quia eſt contra bonum prolis, quę naſceret̃ leproſa. Et pari ratione, nec leproſus leproſo. Cuius oppoſitum habetur, extra de coniugio leproſum. c. Mandamus, & c. Si uirum. Dicendũ, ꝙ non eſt ueriſimile, ꝙ ex tali coniunctione, tã breui quo redditur debitum ſanus incurrat lepram. Vnde, & ĩ diuina cohabitatio nõ præcipitur, quia ex illa poteſt ſanus infici. Eſto ãt, quod timeretur infirmitas lepræ, dicendum ꝙ ad hoc ſe obligauit ſanus contrahendo. Vñ, & aliqui ſacerdotes exprimunt illud ĩ oſtio eccleſię qñ contrahitur matrimoniũ. Vel aliter dicendum, & melius, ꝙ illud dictũ prętactum nõ debet intelligi de infirmitate perpetua, ſed ad tẽpus rõne, cuius poteſt differri reditio debiti. Sed loquẽdo de perpetua cuiuſmodi eſt lepra, debitũ dębet reddi ne ꝑpetuo fruſtretur bono matrimoniali, & quia etiam melius eſt, quod proles naſcatur leproſa, quã omnino non naſcatur.

Ad primum arg. dicendũ, 1.
ꝙ primum bonum matrimo-
nii non eſt ſacramẽtũ matri-
monii, uel bonum ſacramen-
ti, quod eſt ſignum ſenſibile
collatiuum gratiæ, ſed ſicut
ſupra dictum eſt.

Ad ſm dicendum, quod nõ 2.
eſt ibi bonum fidei in facto
ex parte adulterantis, eſt ta- 1.
men in obligatione.

Ad tertiũ dicendum, ꝙ bo- 3.
num prolis non eſt de neceſ-
ſitate abſoluta matrimonii, 2.
ſic ut habeatur, uel proponat̃
omnino haberi in effectu, ſi-
cut etiam, nec actus coniuga-
lis ex quo proles dependet.

Ad ultimum dicendum ad 4.
probationẽ minoris, ꝙ per-
petuus ſuus rationis eſt ma- 3.
ius bonum q̃ actus uirtutis.
Et ideo, qui per aliquem actũ
priuat ſe actu rationis perpe- 5.
tuo peccaret mortaliter, non
ſic autem eſt de priuatione
ad tempus. Et ad aliam pro-
bationem dicendum, quod
non ſeipſos licentiat, ſed fa-
ciunt quendã actum ad quẽ
Deum eos licentiat ad actum
alterum ſequentem, qui ali-
as non liceret.

Vtrum bigamia aliquando fuerit licita.

Sco.4.d.33.q.1.2.& 3.Dur.4. d.33.q.1.

QVAESTIO V.

QVinto quæritur. Vtrũ aliqñ fuerit licitũ habere plures uxores ſimul uel ſucceſſiue, ſcilicet repudiando priorem?

1. Arg. ꝙ non, quia hoc eſt contra inſtitutionem matrimonii a Deo ꝑ os Adę. Erũt, inquit, duo in carne vna.

2. Secũdo. Nunquã licuit uni mulieri habere plures uiros, ergo nec econtra, patet cõſequentia, quia q̃tum ad ea q̃ ſunt matrimonii, vir, & mulier ſunt ęqualis cõditionis.

3. Tertio. Dicit gloſa ſuper illud Gen.4. Lamech accepit duas vxores, ꝙ hoc fuit contra legem naturæ.

5. Quarto. Repudiare vxorẽ videtur eſſe cõtra inſtitutionem matrimonii, uidelicet. Et adhęrebit vxori ſuæ. Adhæſio ãt importat firmitatẽ, & indiſſolubilitatem uinculi. Et firmať, qa cõtractus matrimonii ẽ datio irreuocabilis poteſtatis ſui corporis ꝓ uſu ꝑpetuo. Et probatũ ẽ ſupra, hoc eſſe cõueniẽs ad bonũ prolis educandę, & ad bonum communitatis, igitur.

Contra. quantũ ad primũ legitur de Abrahã, & Iacob, & Dauid, ꝙ habuerunt ſimul plures vxores. Quantũ ad ſecundũ dicitur Deut.24. Si acceperit hõ vxorem, & nõ inuenerit gratiam in oculis eius propter aliquã fœditatẽ, ſcribet ei libellum repudii, & dabitur in manu eius, & dimittet eam de domo ſua. Primo notãdũ, ꝙ matrimoniũ fuit inſtitutum unius ad unam in officiũ tpe innocentię. Patet de Adã, & Eua. Gen. 2. Poſt lapſum vero fuit inſtitutum in remedium uitandę fornicationis. Ita ꝙ ſint duo fines matrimonii. Vnus principalior, ſ. ꝓles Alius minus principalis, ſ. euitatio fornicationis, quãtũ aũt ad finẽ principaliorẽ corpus uiri prępõderat corporis mulieris, quia vnus uir põt fœcundare plures mulieres, quaſi eodẽ tpe, nõ ſic ãt vna mulier fœcũdari põt a pluribus uiris. Tamẽ quantũ ad finem minus principalem æqualiter ſe habẽt. Non .n. fuiſſet neceſſarium in aliquo caſu tempore innocentię, ꝙ vnus habuiſſet plures, qa vnũ uni copulari ſuffeciſſet eo, ꝙ nec uir, ñ mulier

in illo ſtatui ſterilis fuiſſet. Pro toto ẽt tpe lapſus iuſtũ erat, ꝙ unus tm̃ hẽret unã, licet quãtum ad finem principalem matrimonii non eſſet æqualitas corporis mulieris ad corpus uiri, ſicut dictũ eſt. Secũdo notandum, ꝙ aliqui tenent, ꝙ repudium nunquam fuit ſimpliciter licitũ, ſed permiſſum fuit Iudæis ad uitandum maius malum, ſcilicet vxoricidium ſicut fornicationes publice permittuntur ad uitãda adulteria. Hoc probatur auctoritate Christi. Math. 19. Dico uobis, ꝙ quicunque dimiſerit vxorẽ excepta cã fornicationis mechatur, & qui dimiſſam duxerit, mechatur. Et ibidem. Ad duriciam cordis veſtri permiſit vobis Moiſes dimittere vxores ueſtras. Vbi dicit gloſa. Permiſit Moyſes, non Deus alii ãt dicunt, ꝙ repudium in lege Moſayca fuit ſimpliciter licitum. Quod probatur, quia quod dictatur faciendũ in aliqua lege iuſta, iuſtũ eſt, ſed repudium dictatur faciendum in lege Moſayca, quę fuit ſancta, & iuſta, igitur. Dicũt ergo iſti, ꝙ ex inſtitutione diuina uir transferebat poteſtatẽ ſui corporis in alterũ, non ſimpliciter pro toto ꝑpetuo vſu, ſed donec mulier propter aliquam fœditatem ſibi diſpliceret, & daret ei libellum repudii. Et rationabiliter, ſic Deus diſpenſauit pro tempore legis illius, ꝑꝑ maius malum vitandum, ſcilicet propter uitationẽ vxoricidiĩ. Et tunc dato libello repudii ſoluti erant ab inuicem, & poterat repudians alteri nubere. Viris autem ſolum fuit conceſſum repudiare, non mulieribus, quia non erat eadem cauſa utrobique. Non enim poteſt mulier ſic præualere in uirum occidendo eum, ſicut uir in mulierẽ. Suſtinendo autem iſtam uiã, quę uidetur probabilis, & rationabilis, poſſet dici ad auctoritatem Chriſti, ꝙ loquebatᷣ magis pro tpe legis naturæ, q̃ pro tpe legis Moſaycæ. Vel ſi pro tpe legis Moſaycæ expreſſit cautũ principalẽ cãm inter illas ꝑꝑ quas licebat repudiare uxorem, ſ. propter fœditatem adulterii, & alias non curauit numerare. Ad aliam autem auctoritatẽ poſſet dici, ꝙ Chriſtus nõ accipit ibi permiſſionem proprie, ſed accipit pro inſinuatione rei licite, & confeſſe iudęis, nõ ſimpliciter, ſed p̃ſuppoſita duricia eorum. Vnde negari poteſt illa gloſa adducta, quia Moyſes nõ loquebatur

tur a ſeipſo, ſed ut preco Dei.

Con. 1. His præmiſſis ponédę ſũt quatuor cõcluſiones. Prima eſt. Nullus licite ſine diſpenſatione diuina poteſt, uel potuit habere duas vxores ſimul, ſed tñ una vni debet, & debuit copulari, patet ſatis ex primo notabili.

Con. 2. Secunda conc. Per diſpenſationem, q̃ eſt relaxatio, ſeu reuocatio iuris aliquo tpe licitũ fuit aliquibus partibus fidelibus habere plures vxores ſimul i caſu, uidelicet paucitatis fidelium, ad procreandũ prolem, vt ſic plures mulieres ab uno fœcundarétur. Et hoc rõnabiliter ſm exigentiam principalioris finis ipſius matrimonii, neque in hoc caſu ſit mulieri iniuſtitia, quia q̃tũ ad iſtũ finé corpus uiri plus ualet, q̃ corpus mulieris. Vñ in hoc caſu uelle debet mulier, ꝙ uir uacet alteri ad procreationem prolis. Hoc patuit de Sara, quæ cũ non potuiſſet habere de Abrahã prolé uoluit ipſum ingredi ad Agar, vt ſic ſalté de illa filiũ ſuſciperet. Patet itaque, ꝙ aliquando ex diſpẽſatione Dei rationabiliter aliqbus licita fuit bigamia. immo etiam meritoria.

Con. 3. Tertia concl. Nec modo, nec alias fuit bigamia licita, niſi in tali caſu, & ex diſpenſatione diuina, patet ſatis ex primo notabili.

Quarta cõcluſio Bigamus ante baptiſmus manet poſt baptiſmum irregularis, nec debet ad ordines promoueri, patet ex eo, ꝙ habeẽ diſt. 26. c. Acutius. Vbi dicit Aug. Acutius intelligunt, qui nec eum, qui Cathecuminus, uel paganus habuit unã, & poſt baptiſmũ alteram ordinandum ſenſerunt. Et ibidem c. Vna tñ dicit Ambroſius de officiis Ante baptiſma iterata coniugia ordinis impedimenta generant. Ex quibus uidetur, quod bigamus ſiue ante baptiſmum, ſiue poſt, irregularis eſt, cum tamen homicida ante baptiſmũ, poſt baptiſmum non ſit irregularis, ſicut habetur in glo. diſt. 15. c. Si quis viduam. Cauſa autem huius non eſt, niſi inſtitutũ eccleſię uolentis hãc pœnam remitti, & non aliã. Iſta autem ordinatio eccleſię rationabilis eſt ex hoc, ꝙ homicida non eſt inhabilis ad ordines, niſi propter horrorem ſanguinis. Iſtę autem horror tollitur per baptiſmũ, & ita ceſſat cauſa inhabilitatis, ſed cã inhabilitatis ad ordines in bigamo nõ ceſſat in baptiſmo, quia ſemp Con. 4.

manet defectus ſacramenti, id eſt ſignationis,quę requiritur in perſona repreſentāte perſonam Chriſti in Eccleſia. Sacerdos .n. tanquam Chriſti uicarius, non debet aliquid habere,qđ repugnet Chriſto in cōparatione ad eccleſiā.Chriſtus autē eſt unicus ſponſus vnius eccleſię, & eccleſia eſt ſponſa vniusChriſti.Bigamus ergo, quia habuit duas,uel unam,q̄ fuit duorum,habet aliquid repugnās ſignificationi iſtius coniunctionis Chriſti,& eccleſiæ.

1\. Ad primum argum. dicendum,quod habere plures ſimul non eſt contra inſtitutionē matrimonii, qñ fit in caſu,& ex cauſa,& diſpenſatiue à Deo.Vel poteſt exponi. Erunt duo in carne vna,ſcilicet prolis generare,quia ad generationem vnius prolis non ſunt niſi unus & una.

2\. Ad ſecundum,patet ex primo notabili.

3\. Ad tertium dicendum, ꝙ bigamia eſt cōtra inſtitutionē matrimonii ſub lege naturæ,& de lege cōmuni,& nulli licuit niſi diſpēſatiue. Et qa Lamech nō fecit hoc diſpēſatiue peccauit.Non eſt autē bigamia contra legē naturę, puta contra principium, uel cōcluſionem iuris naturalis, quia tunc eſſent de ſe mala.

Ad quartum dicendum,ꝙ repudium diſpenſatiue fuit licitum ſub lege Moyſi. Et ad cōfirmationem dicendū, quòd ſub lege illa fuit datio ad tempus,& tamen fuit uerus contractus matrimonii ex ratificatione diuina ſicut modo.Et fuit obligatio eiuſdem rationis,ſicut modo.Nā obligari ad aliquid pro maiori tempore,uel minori; non uariat ſpeciem. 4.

Vtrum impotentia coeundi,conditio uel ætas,impediant matrimonium.

Sco 4.d.3.q.1.& d.35.&36.q.1.& 2. Dur. 4 d.34.q.2.

QVAESTIO VI.

SExto quęritur.Vtrum impotentia coeūdi, vel adulteriū aliqua uiuēte viro ſuo, uel conditio ſeruilis, vel ętas puerilis impediant matrimonium?

Arguitur,ꝙ nō. Primo de impotentia coeundi,quia aliquis poteſt contrahere cum propoſito ſtatim intrandi religionem, & non exercendi talem actum.Similiter ſenes poſſunt contrahere qui hēnt impotentiā talis actus,&ſimiliter 1.

liter

liter maleficiati, non tamen maleficio perpetuo, igitur.

2\. Secũdo arg. de adulterio cum vxore alicuius ipſo uiuẽte, quia Dauid contraxit cũ Berſabee, non obſtante, ꝙ polluiſſet eam per adulteriũ marito eius uiuente, & cum hoc occidiſſet maritum: igit.

3\. Tertio arg. ꝙ cõditio ſeruilis nõ ĩpediat, qa nõ ĩpedit ſuſceptionẽ aliorum ſacramẽtorũ, & ſimiliter in Chriſto nõ eſt ſeruus, neque liber.

4\. Quarto arg. ꝙ ætas puerilis non impediat, quia nõ impedit ſuſceptionẽ ſacri ordinis. Et cõfirmatur, quia puer põt dare poteſtatẽ corporis ſui antequam habeat uſum.

Conta eſt Magiſter in iiii. di. xxxiiii. & xxxv. & xxxvi. Notandum ſicut dicit Sco. in iiii. ꝙ impotentia coeũdi in genere duplex eſt. Vna naturalis, vt frigiditas in viro, vel mutilatio partis neceſſariæ, vel arctatio in muliere. Alia eſt caſualis, vt quę eſt ꝑ maleficium. Spiritus .n. maligni habentes pactiones cum aliquibus hominibus, ſeruãt ꝓmiſſa, nõ quia ſint veraces, ſed ut homines ei adhæreãt. Dñs enim permittit eos exercere poteſtatem ſuam in aliquos propter peccatum eorũ, uel aliã cauſã occultam impediendo eos ab aliquibus actibus, in quos poſſent ſi nõ eſſent impediti. Et hoc mõ Magus habens pactum cum dęmone, procurat ab eo, vt impediat iſtum actum cum tali muliere, quãdiu tale maleficiũ perſeuerat, puta acus curuata, & alia huiuſmodi. Cõtra autem talia maleficia ualẽt orationes ſanctorum. Et pręterea ſi ſciretur, & deſtrueretur dæmon, non amplius fatigaret, quia ex pacto non aſſiſtit, niſi dum durat ſignum illud. Talis autem deponens maleficium intentione curandi maleficiatum nõ cõſentit malignis operibus diaboli, immo ea deſtruit.

His ꝓmiſſis, ponendę ſunt octo cõcluſiones. Prima eſt. Con. 1. Omnis impotentia coeundi ſimpliciter, & perpetua, cui non poteſt adhiberi remedium, nec per naturam, nec per artẽ, ſi ꝓcedat contractũ matrimonii ſimpliciter impedit matrimonium contrahendũ, & dimittit contractũ reſpectu cuiuſcunque eſt tale impedimentum, quod ideo dicitur, quia aliquis poſſet eſſe perpetuo maleficiatus reſpectu unius, & non reſpectu alterius. Et ſimiliter aliqua poſſet eſſe arcta non ſimpliciter reſpectu cuiuſcunq; viri,

ſed reſpectu unius,non reſpectu alterius. Ad hoc eſt ratio triplex.Prima eſt, quia cōtractus matrimonii eſt datio poteſtatis corporis ad actū carnalem,ſi petatur, ſed iſte nō habet poteſtatem ad talem actum, & ſic non poteſt eam dare, ergo nec contrahere. Secūda eſt,quia nullus poteſt ſe obligare ad impoſſibile, ſed talis actus eſt ſibi impoſſibilis.igitur. Tertia,quia perſona cum qua contrahit credit illum habere poteſtatem, & non habet,quia hic eſt error circa aliquid neceſſario requiſitum ad matrimoniū, quamuis etiam dato,ꝙ nō eſſet error nihil adhuc fieret.

Con.2. Secunda concluſio.Si talis impotentia eueniat poſt matrimonium conſummatum, aut etiam ſi ſequatur matrimoniū ratum, licet pręcedat conſummationem non dirimit matrimonium,patet,qa cum matrimonio rato ptās fuit irreuocabiliter tradita, licet poſtea eueniat impedimentū actus. Videt̃ tñ dicere oppoſitū. xxiii.q.i.c.Primū. Vbi dicitur, quod coniugiū confirmat̃ officio,& antequā confirmet̃ impoſſibilitas officii ſo uit uinculum. Sed hoc pōt exponi nō de impedimē to quocunque,ſed forte ĩgreſſus,& profeſſionis in religione.Sic igit̃ eſt ſimile de iſtis ĩpotentiis,naturali, & caſuali quantum hoc quod eſt impedire,ſiue dirimere matrimonium. Sed diſſimilia ſunt aliqua poſt diuortium. Vna differentia eſt, quia habenti impedimentum caſuale maleficii,licet aliquando contrahere alteri.Et ſi poſt contractū copulet̃ carnaliter cum illo altero, non debet reſtitui,primo,quia aliquis pōt eē maleficiatus reſpectu unius, & nō reſpectu alterius. Sed habēs impedimētum naturale poſt diuortium, non poteſt contrahere, ſed debet ꝑmanere ſine ſpe coniugii.Si autem alteri nubat de facto,&cum eo exerceat actum carnalem,debet reſtitui priori,& cēſendū eſt primum diuortium eē nullum, niſi quātum ad arctationem mulieris,quæ poſſet eſſe arcta reſpectu primi, & ita non eſſet reddenda primo. Con.3.

Tertia concluſio.Adulterium pręciſe nō dirimit matrimoniū quo adulter ducit adulteram utroque ſoluto,ſed adulterium cum fidei datione de contrahendo cū adultera, uel cōtractu de facto cū ipſa uiuēte marito,uel cum ꝓmiſſione iuramento firmata,quę tria reputantur pro eodem i

iſta

iſta materia,uel etiam cũ mutua promiſſione,quæ fidei ęquipollet,impedit,& dirimit matrimonium. Patet ꝑ hoc quod habetur xxxi.q.i.cap. Illud uero. & c.Relatum. Et extra de eo,qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium.c. ultimo.

Con.4. Quarta cõcluſio. Sola machinatio mutua præcipue in mortem legitimi cõiugis ad finem contrahendi cum alio impedit, & dirimit matrimonium contractum inter machinantes,quod debet intelligi de machinatione deducta ad effectum. Adulteriũ ẽt cum tali machinatione impedit& dirimit cõtractũ. Probat̃ iſta concluſio extra de conuerſione infideliũ.c. Laudabilẽ. Et extra de eo,q̃ duxit in matrimoniũ q̃ polluit ꝑ adulteriũ. Ex dictis patet, ꝙ primũ iſtorum trium,uidelicet adulterium ſolum,nec etiam machinatio ſola,nec fidei, datio ſola impedit,aut dirimit, ſed ſiue primum concurrat cum ſecundo,ſiue cum tertio impedit,& dirimit, quod debet intelligi de machinatione mutua,ita quod uterq; ſit cõſentiens,& ad effectum deducta. Quotieſcunq. ergo duo prædictorum impedimentorũ in uicẽ cõcurrunt,quæcunq.ſint illa ĩpediunt matrimoniũ cõtrahẽdũ,&dirimũt cõtractũ.

Quinta cõcluſio. Seruus de uoluntate dñi põt matrimonium cõtrahere. Et ſi poſtea dñs reuocaret iſtã conceſſionẽ,utpote totaliter impediẽdo eum a copula carnali, uel mittendo in partes longinquas,uel detinendo in laboribus,ut non poſſet aliqñ cõiugẽ uiſitare,peccaret mortaliter, & in manifeſtis eſſet ꝑ eccleſiã corrigendus. Põt ẽt ſeruus contrahere dño inuito, pro quanto habet aliquid iuris in corpore ꝓprio. Prima pars iſtius cõcluſionis ſatis de ſe patet. Secũda uero ſic probat̃,quia ſeruus nõ priuauit ſe quacũq. libertate ad quoſcunq. actus, & ꝓ quãto corpus eius ẽ ſuum,põt comutare cũ alio,qa ſi alius ſiue ſeruus,ſiue liber uelit eſſe cõtentus illa modica poteſtate,ſiue ad modicũ uſum quẽ ſcit eũ poſſe dare, tenet cõmutatio. Con. 5.

Sexta concl. Põt ſeruus cõtrahere cũ libera ſciente ſeruitutem eius,patet per regulã iuris. Scienti,& conſentienti non ſit iniuria, neque dolus. Con. 6.

Septima concluſio. Põt ſeruus contrahere cum ancilla utroque neſciente conditionem alterius,patet,quia ſunt ęqualis conditionis. Con.7.

Octaua cõcluſio. Pueri nõ poſſunt actualiter cõtrahere matrimoniũ,ſed poſſunt cõtrahere ſpõſalia, patet,qa in pueris ẽ impotẽtia coeundi, non tñ ꝑpetua, ſed expectaẽ futura. Et ſi quęraẽ de tẽpore pueritiæ, regulariter poniẽ ĩ maſculo tẽpus quattuordecĩ annorũ,& ĩ femella duodecĩ. Sed tñ aliqñ malitia ſupplet ætatẽ,&complexio ꝑuenit tẽporis regularitatem, & tunc poſſunt dare poteſtatem qñ habent illam, & quando habent ſufficientem diſcretionem ad conſenſum debitũ.

1\. Ad primum argumentum dicendum,quod qui contrahit,obligat ſe ad actum ſi petatur ſaltem pro aliquo tẽpore. Ille autem qui nullam habet poteſtatem ad actum non põt ſe obligare Et cũ dicis põt quis nubere cũ intentione intrandi religionem. Dicendum ꝙ quicquid intendat,obligat ſe ad actum pro aliquo tempore ſi petaẽ a coniuge,& cũ ipſo permaneat. De ſenibus autem dicendum, &ſi ſint omnino impotentes ad actum non ueraciter contrahunt, licet conueniant ad habitãdũ ſimul,ſicut frater & ſoror, & ita forte multi aliquando magis deſponſant diuitias,quàm perſonas. Si autẽ non ſint omnino impotentes,tunc contrahere poſſunt. De maleficio autem dicẽdũ, quòd ſi eſt temporale, non impedit niſi temporaliter, præſumitur autem perpetuũ ſi per triennium perſeuerant.

Ad ſecundum dicendum, 2. quod ſolum adulterium non impedit,ſed adulterium cum machinatione ĩ mortem. Et quãdo dicis deDauid, quod contraxit cum Berſabee,dicẽdum,ꝙ lex huius impedimenti tunc non erat poſita, ſed forte dices, quod Dauid potius debuit eam lapidaſſe vt adulteram, quàm cum ea contraxiſſe,ſed cauſatur,quia crimẽ nõ fuit publicũ, ideo nec pœna debuerit eẽ publica.

Ad tertium dicendum, ꝙ 3. nõ eſt ſimile de matrimonio, & aliis ſacramentis, quia nõ requiritur ibi conformiter omne illud, quod ad matrimonium requiritur, tamen conceditur,quod ſeruitus nõ impedit ſimpliciter matrim.

Ad quartum dicendum,ꝙ 4. non eſt ſimile de aliis ſacramentis,quia ibi non requiritur tranſlatio poteſtatis per contractũ,ſicut in matrimonio,q̃ poteſtatem puer nõ habet in pręſenti,& ideo nõ poteſt eam dare, ſed bene promit-

mittere pro futuro.Præterea ætas puerilis de iure impedit ſuſceptionem ordinis, licet non de facto,ſed matrimonium de iure,& facto.

Vtrum ordo uotum, & cultus diſparitas,impediant matrimonium.

Sco 4.d.37.38.& 39.Du.4.d. 37.q.1.Tho.4.d.37.q.2.

QVAESTIO VII.

SEptimo quęritur. Vtrum ſuſceptio ordinis ſacri, & uotum cōtinentiæ perpetuę, & diſparitas cultus impediant matrimonium.

1. Arguitur,quòd non de primo, quia.1.ad Thimot.iii.dicitur Epiſcopo unius vxoris vir &di.xxx.c.Aliter.dicitur, quod Græcorum ſacerdotes matrimonio copulantur.

1.Ti.3.

2. Secundo ar.de uoto continentię,qa nō minus obligat apud Deū uotū ſimplex, q̃ ſolemne,ſꝫ ſimplex,non impedit matrimoniū, vt habetur extra q cle.uel.vo.cōtrahere poſſūt.c. Meminimus.&.c ii.

3. Tertio arg.de cultus diſparitate,quia Ioſeph accepit in vxorem filiam Futifaris, quę infidelis erat. Et ſimiliter habetur,quod Heſter nupſit Aſſuero, qui non erat Iudæus.

Gen.14. *Heſt.tit.4.d.37.38.et 39*

Contra eſt Magiſt. Primò notandum, quòd aliqui dixerunt ordinem ſacrum impedire matrimonium,&dirimere, quia omnis ſuſcipiens ordinem ſacrum in eccleſia latina,ipſo facto uouet ꝑpetuam continentiā, ſed multi nō approbāt iſtā rationē, quia nullus uouet,niſi ſponte. Poteſt aūt contingere ꝙ aliquis ſuſcipiendo ordinem habeat ꝓpoſitum actuale non continēdi.Si aūt dicatur,ꝙ ſuſcipiendo ordinē ſic tenetur ad continentiam ex pręcepto eccleſiæ,ac ſi uoueret.Ex hoc non ſequitur,quin ſit matrimonium ſi de facto contrahit,licet contrahendo peccet mortaliter faciendo contra pręceptū eccleſiæ. Probaꝭ extra de matrimo. contra interdictū eccl cōtrac c Ex litteris. Videtꝰ ergo melius dicendum,ꝙ hoc ē ex ſtatuto Chriſti,licet hoc nō legaꝭ in ſcriptura,uel ex ſtatuto eccleſiæ illegitimātis ꝑſonā ordinatā ordine ſacro,& hoc ſꝫm uideꝭ ꝓbabilius,qa nō inueniꝭ illud ſtatutum Chriſti,ſed potius inuenitur,quod in eccleſia primitiua plurimi ordinati in ſacris fuerunt vxorati niſi forte diceretur,ꝙ nunquā licuit ordinatū in ſacris,poſtea cōtrahere, licet ſibi licuerit uti

ma-

matrimonio prius cōtracto añ ſuſceptionem ordinis ſacri, ſicut etiam modo utunt Gręci. Secundo notandum, ꝙ uotum cōtinentię duplex eſt. Vnum ſimplex, & aliud ſolemne. Et quodlibet iſtorum poteſt eſſe publicum, uel priuatum. Dicitur autem uotum ſolene, non quia publicum, ſed quia in ſe habet aliquid annexum, unde ueniat, uel uenire poſſit in publicum, ſolēnizatur autem per ſuſceptionem ordinis ſacri, vt patet xxviii. di. c. Diaconi. Vel ꝑ profeſſionem religionis approbatæ, ut patet extra de regularibus & tran. ad re. c. Statuimus. Ad hunc modum reducunt duo alii modi, quibus præſumit profeſſio interpretatiue facta ꝑ ſuſceptionē habitus religionis, q̄ ſolet dari profeſſis, pręcipue quādo eſt diſtinctus habitus profeſſorū a nouiciis, vt patet vbi ſupra. c. Statuimus. Alius modus eſt quādo ultra annum perſeuerat quis in religione, in qua ſolet ꝓfeſſio fieri cōpleto anno probationis, & nō proteſtatur de nō profitendo. Omne aūt aliud uotum, ꝙ nō eſt ſolemnizatum aliquo ꝓdicto rum modorum, ſiue ſit priuatum, ſiue ſit publicum, dicitur uotū ſimplex. Tertio notandū, ꝙ aliqui dixerunt, infideles nō poſſe nubere nec fidelibus, nec infidelibus, quia ibi non eſt bonū fidei, ſiue fidelitatis ad Deū, & per cōſequēs nec ad coniugem. Ibi etiam non eſt bonum ſacramenti, quia ex quo infidelis caret ſacramento baptiſmi, non pōt aliud ſuſcipere. Ibi etiam nō eſt bonum prolis, quia ibi eſt periculum ſubuerſionis prolis ad infidelitatem. Sed ut dicit Scotus, iſta non mouent primū. nō: quia fides, quæ ē fidelitas ſeruari pōt ſine fide, qua credit in Deū. Secundū non, quia nō oportet, ꝙ contractui matrimonii ſit annexum ſacramētū propriè dictū. Nō .n. fuit talis annexio ante legem euāgelicam. Tertium non, quia ſufficit, ꝙ uelit educare prolem eo modo quo pōt per rōnē naturalem noſſe eā educādā. Vnde bene uerū ē, ꝙ nō ē ibi bonū ꝓlis ita ꝑfectū, ſicut inter fideles. 3.

Con. 1. His pmiſſis, ponendę ſunt tres concluſiones. Prima eſt. Ordo ſacer impedit matrimoniū, & dirimit. Nō quidē ex ſe, ſed uel ex ſtatuto Chriſti, vel Eccleſiæ. patet diſt. xxiii. Placuit Epiſcopos, præsbyteros, dyaconos, ſubdyaconos ſecundū priora inſtituta abſtinere ab uxoribus, id

ideſt non contrahere, ut dicit gloſa ibidem. Et hoc rationabiliter ſtatuit eccleſia, quia in miniſtris eccleſiæ in ſacris conſtitutis, dēt uigore puritas corporis, & acumen mētis. Vtrūq; aūt impedit frequētia actus matrimonialis.

Con.2. Secūda cōcluſio. Solemne uotum continentiæ impedit matrimoniū contrahēdum, & dirimit iam contractum. Simplex uero uotum continentiæ, licet impediat contrahendum non tamen dirimit cōtractum. Prima pars probatur p.c. Inſinuam te. qui cle.vel vo.xxix.cap.per totū. Secunda pars patet extra, qui clerici, vel vouentes ma. contra poſ.c.Rurſus. Et rō huius differentię eſt ſtatus eccleſię. Et cōgruentia huius eſſe poteſt, quia ſimpliciter uouens non ſic ſe ponit in poteſtate eccleſiæ quantū ad oppoſitū faciendum, ſicut uoueas ſolēniter, uouens enim ſimpliciter ſolū ponit ſe ī manu Dei, & ideo reliquit eum eccleſia diuino iudicio tātùm. Vnde licet in cōtrahendo mortaliter peccet, tñ eccleſia nō dirimit contractū. Sed quid de illo qui ſimpliciter uenit continentiam, & poſtea cōtrahit? An teneaē reddere, & poſſit petere? Dicēdum, ꝙ nō debet matrimoniū conſumare, ſed debet religionem intrare, ut ſeruet uotum. Vnde ēt cōſummando, peccat mortaliter, ſiue reddēdo, ſiue petēdo. Poſt cōſummationē uero petere non pōt, quia uouendo prius priuauit ſe ꝑpetuo iure petēdi, teneē tñ reddere, nec peccat in reddendo, quia iā alter coniunx habet ius in eo, in cuius poſſeſſionem miſſus ē ꝑ cōſummationē matrimonii, ad cuius obſeruationem obligaē iſte uinculo fortiori, q̄ ad abſtinendū ex uoto ſuo.

Tertia concl. quantum ē de iure diuino poteſt fidelis cum infideli, & infidelis cum fideli matrimonium cōtrahere, ſed tñ de iure poſitiuo eccleſiæ fidelis non poteſt contrahere cum infideli, ſed diſparitas cultus ſimpliciter impedit matrimoniū contrahēdum, & dirimit contractum. Con.3. Prima pars patet per Apoſtolum dicentem. Si nupſerint infideles, & alter cōuerſus fuerit, uel ambo, nō ſoluiē matrimonium quin poſſint ſtare ſimul uirtute prioris matrimonii, ergo fuit uerus cōtractus. Secunda pars patet.c.ſic.n. Non niſi eiuſdem religionis, & fidei maneant copulata coniugia. Et hoc rōnabiliter ſtatutū eſt, quia tale matri- 28.q.1.

trimonium non eſſet honeſtum. Itē non eſſet pfectæ bonū ex parte utriuſq; parētis. Præterea tali contractui nō eſſet annexū ſacramentū matrimonii, ꝙ nō decet fidelē.

1. Ad primū arg. patet ex dictis, ꝙ i eccleſia primitiua poterāt uti matrimonio cōtractus prius ante ordinē. Et ſimiliter dicendū de græcis.

2. Ad ſm dicendum, ꝙ non eſt, ſimile de uoto ſimplici, & ſoleni, ut patet ex dictis.

3. Ad tertium dicendū, ꝙ ſi aliquando licuit & honeſtū fuit ex aliquibus cauſis contrahere cū infideli, licet non ut cōmuniter, ꝙ tū eſt intelligendum de illis tm̄ de quibus non erat a Deo prohibitum. Vnde Eſdræ 9. Separantur coniugati contra legē.

Vtrum affinitas, uel cognatio, impediat matrimonium.

Scot. 4. d. 40. 41. & 42.

QVAESTIO VIII.

Octauo quæritur. Vtrū cognatio, uel affinitas carnalis & cognatio ſpiritualis, ac publicæ honeſtatis iuſtitia impediat matrim̄.

1. Arg. ꝙ non de cognatione carnali, quia in ſtatu innocentię, uel legis naturæ potuiſſet aliquis nupſiſſe, cū ſorore ſua ex primo pcepto. Creſcite, & multiplicamini. Et cōfirmat, quia conſanguinitas multū facit ad amicitiā; amicitia aūt firmat uinculum.

Secundo ar. de affinitate, quia effectus nō impedit cauſam; affinitas autem eſt effectus matrimonii. Et confirmat, quia inceſtus cū ſorore uxoris ſuæ, non impedit carnalē copulā cū uxore, & tū p hoc affinitas cōtrahitur ad propriam uxorem, igitur nō impedit matrimonium. 2.

Tertio ar. de cognatione ſpirituali, quia dicit extra de cognatione ſpūali. Si uir, uel mulier, ſcienter, uel ignoranter infantē proprium de ſacro fonte leuauerit, nobis uidetur, quod ſiue ex malicia illud fecerit, non ſunt ab inuicem ſeparādi, nec alteri alter debet debitū ſubtrahere. 3.

Quarto ar. de publ. honeſtatis iuſtitia, quia cognatio carnalis, aut ſpiritualis non impediunt, ut argutum eſt, ergo, nec iſta. 4. 4. d. 40. 41. 42.

Contra eſt Magiſter. Primo notādum quōd conſanguinejtas eſt uinculum, uel proximitas perſonarum ab eadem perſona carnali propagatione deſcendentium, &

& illas perſonas propagātes. Vnde ſi quis formetur de digito ſortis, non eſſet ei cōſanguineus in aliquo gradu. Linea aūt cōſanguineorum dicitur ordinata collectio perſonarum conſanguineitate coniunctarum. Et diuiditur in aſcendentem, & deſcendē tē, & tranſuerſalem. Linea ď ſcendens eſt a primo propagāte ad propagatos. Sed linea aſcendens eſt econuerſo. Linea uere tranſuerſalis eſt inter perſonas ab eadem deſcendentes quarum neutra ab alia deſcēdit, vt fratris ad fratrem. Gradus aūt conſanguineitatis eſt determinata ꝓpinquitas perſonę ad ꝑſonā ſecundum conſanguineitatem, & inuenitur propriè in linea aſcendente, & deſcendente minus aūt propriè in linea tranſuerſali. Vbi ſunt ſm Scotum notandæ tres regulę. Prima eſt. In linea recta tot ſunt gradus quot, ſunt ꝑſonæ una minus, patet, quia tot sūt gradus, quot propagationes, ſunt aūt ꝑſonę, una plures, quàm propagationes, quia toti collectioni ꝓ̄ſupponiť aliqua ibi nō propagata. Secūda regula. In linea tranſuerſali cōputanť gradus ſm māgis remotū a ſtipite, patet extra de. cōſang. & affin. Et rō eſt, quia perſonę in linea trāſuerſali non habent propinquitatē inter ſe, niſi quia in ſtipite, uel ad ſtipitem, & ideo non poſſunt ſibi propinquius cōiūgi, quàm remotior earum coniūgātur ſtipiti. Vnde ſm computationem canonicam, licet alia ſit computatio legalis, duo fratres attinēt ſibi in primo gradu ſm lineā tranſuerſalem, ſicut & ſtipiti ſecundum rectam, & filius fratris attinet alteri fratri, .ſ. patruo ſuo in ſecundo gradu. Tertia regula eſt, ꝙ efficacior eſt gradus in linea aſcendente, uel deſcendente, q̄ in tranſuerſali. Et rō eſt, qa plus coniungitur proles parenti, q̄ proles proli, ideo magis eſt contra legē naturæ in primo gradu cōiungi in linea recta, q̄ in tranſuerſali. Cōtra matrimonium .n. ſemper fuit illa coniunctio & magis filii ad matrem, quàm patris ad filiam, quia magis eſt irreuerentia. Vnde octauo de animalibus dicit Ariſtotel. de equo, qui uelatus cognouerat matrem ſuam, ꝙ poſtea diſcoopertis oculis, hoc uidens ſe præcipitauit. Secundo notandum, quòd affinitas eſt propinquitas perſonarum ex carnali copula cōtracta cum per-

perſona alterius conſanguinea. Ita q perſona alicui copulata carnaliter, ſiue matrimonialiter, ſiue non efficitur affinis illi perſonæ, quæ eſt cõſanguinea perſonæ cui eſt carnaliter copulata, & econuerſo. Nec ſufficit ad affinitatem contrahendã cũ conſanguineis mulieris, q ipſa ſit vxor, nec ẽt requiritur, ſed neceſſario requiritur, & ſufficit, q carnaliter cognoſcatur. In affinitate ãt poſſunt diſtingui lineæ aſcendens, & deſcẽdens, & tranſuerſalis, ſuo modo, ſicut in conſanguinitate, & ibidem diſtingui gradus. In quoto enim gradu cõſanguinitatis diſtat aliquis ab alio, puta Petrus a Martino, toto gradu affinitatis diſtat ab eodem Martino, illa, quæ eſt carnaliter cognita a Petro, & econuerſo. Tertio notandum q cognatio ſpiritualis eſt quodam uinculum cõtractum ex diſpenſatione ſacramẽtorum baptiſmi, & cõfirmationis. Quomodo autẽ & inter quas perſonas iſta cognatio ſpiritualis contrahitur, habetur extra de ſponſal. cap. Nedum in 6. lib. Vbi ſic dicitur. Inter baptizatum, & illum, qui ſuſcipit, uel leuat de baptiſmo, ac inter eundẽ baptizatum, & filios, & filias ſuſcipientis, & vxorem eius ante ſuſceptionem carnaliter cognitam, immò & inter ſuſcipientem, & patrem baptizati, & matrem cognationẽ ſpiritualem contrahi cõſtat quę impedit matrimonium, & dirimit iam contractũ. Et eadem quę de ſuſcipiente dicta ſunt etiam de baptizante ſunt cenſenda. Ex confirmatione quoque ſpiritualis cognatio contrahitur eiſdem modis matrimonium impediens ex dirimens prius contractum. Alias uero perſonas quàm ſupradictas ex baptiſmo vel confirmatione non impediri ad matrimoniũ cõtrahendum aut dirimi poſt contractũ decernimus. Ex dictis haberi poteſt q tres sũt cognationes ſpirituales in ſpecie vna quę dicitur paternitas, uel maternitas ſpiritualis, & eſt patris, uel matris ſpiritualis ad filium uel filiã ſpiritualem. Secunda dicitur cõpaternitas uel commaternitas, & iſta eſt inter patrem ſpiritualem, uel matrem alicuius, & patrẽ uel matrẽ carnalem eiuſdem. Tertia dicitur ſpiritualis fraternitas uel ſororitas, & eſt inter filium & filiam ſpiritualem alicuius, & inter filium uel filiam carnalem eiuſdem. Quar

to notandũ ꝙ publice honeſtatis iuſtitia eſt uinculum ꝑſonarum ex ſponſalibus uel matrimonio rato nõdum cõſummato cũ perſonis conſanguineis earundẽ cõtractum. Et breuiter non differt ab affinitate ꝓprie dicta q̃ contrahitur cum conſanguineis uiri uel mulieris niſi quia ad affinitatẽ requiritur inter uirũ, & uxorẽ carnalis copula. Ad iuſtitiam uero publice honeſtatis ſufficiunt ſponſalia uel matrmoniũ ratũ. Et poſſunt ſimiles gradus in ipſa ſicut in affinitate computari. Quinto notandum,ꝙ pręter prædicta impedimenta eſt aliud quod dicitur impedimentum legalis cognationis quod dicitur uinculum quoddam uel propinquitas contracta inter perſonas ex adoptione alicuius in filium uel filiam. Eſt autem triplex iſta Cognatio. Vna quaſi deſcendens inter adoptantem & adoptatũ, & filium eius & filium filii,& ſic deinceps. Secunda eſt inter filium adoptatum & filium naturalem uel filiam. Tertia eſt inter adoptantem, & uxorem adoptati, uel ecõuerſo, inter adoptatum & uxorem adoptantis. Et omnes iſtæ cognationes legales impediũt matrimoniũ cõtrahẽdũ,& dirimũt iam cõtractum pro ſemper excepta media,q̃ non impedit,nec dirimit, niſi contrahatur ſtãte adoptione,puta filio manente in poteſtate patris adoptantis, ſed patre mortuo,id eſt,emancipato filio, poteſt contrahere cum filia naturali prius adoptantis, ſed in linea deſcendente nunquam põt cõtrahi matrimonium inter adoptãtem & adoptatum, nec adoptãs poteſt ducere filiam adõptati nec econtra, nec etiam adoptans uxorem adoptati. Filius uero illegitimus cõtrahere poteſt cum filia adoptiua, & ſimiliter filia adoptiua cum filio illegitimo,quia illegitimus non eſt in poteſtatẽ patris,ſicut uult Inn.&Hoſti. extra de cogna.le.cap.unico. Filii etiam adoptiui ſecundũ Bernardum poſſunt inter ſe contrahere. Prędicta autẽ uera ſunt, ſiue cognatio legalis ſit per arrogationemꝗ, ſiue ꝑ adoptionem. Arrogare autẽ dicimus illum,qui ſui iuris ẽ, & tranſit in poteſtatem noſtram auctoritatem principis. Adoptio autem fit per quẽlibet magiſtrum, nec tranſit adoptatus in poteſtatẽ adoptantis,ſed remanet in poteſtate ſui patris. Et tam adoptati, quàm arrogati dicun-

tur filii adoptiui.

Con. 1. His præmiſſis, ponēdę sūt quatuor concl. Prima eſt. In omni lege aliqua propinquitas carnalis īpedit matrimoniū, patet, quia ēt in lege naturę propinquitas in primo gradu lineę deſcēdētis, uel aſcēdētis, puta patris ad filia, uel filii, ad matrē impediuit ex illo uerbo Adę. Relinquet hō patrem, & matrē. ſ. quantum ad culpā coniugalem, ꝙ non debet intelligi de proximo, ſed etiā de patre quātum cunque remoto, forte autem poteſt patre multiplicationē generis humani ſi ſtetiſſent in innocētia, fuiſſet prohibitio in quibuſdam gradibus ulterioribus. In lege autē Moſayca erat prohibitio quantum ad quoſdam gradus, ut Leu. 18. patet Leuitic. 18. In lege autem Euangelica non inuenitur a Chriſto explicita alia ꝓhibitio a prohibitione legis naturę, nec inuenitur explicitè confirmaſſe prohibitionē factam ſuper hoc in lege Moſayca. Eccleſia uero illegitimauit aliquos gradus uſque ad ſeptimum gradū iclusiue, d.40. ut ponit Magiſter. Sed ſub Innocentio tertio, reſtricta eſt hęc prohibitio uſque ad quartum gradum incluſiue, ut patet extra de conſang. & affinit. c. Non debet. Et reuocantur in hoc cap. omnes ꝓhibitiones de matrimonio contrahendo in ſecundo & tertio genere affinitatis, & de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis cognationis viri prioris non copulanda.

Secunda concl. In quoto Con. 2. gradu cōſanguineitatis impeditur matrimoniū, & dirimitur, in toto gradu affinitatis, affinitas impedit, & dirimit, patet ex ſtatuto Eccleſię 35. q. 3. c. De propinquis. Eſt autem aduertendum, quod antiquitus erant tria affinitatis genera, ſicut habetur 35. q. 3. c. Cum traducimus. Primum genus affinitatis, qđ adhuc manet cauſat ex carnali commixtione mediāte cōſanguineitate. Secundum oriebatur ex carnali cōmixtione mediante affinitate. Tertio uero mediantibus duobus primis generibus Exemplum, ſi frater tuus contrahat cū Maria, Maria eſt tibi affinis primo genere affinitatis. Si mortuo frater tuo contrahat cum Petro, Petrus eſt tibi affinis ſecundo genere. Si tertio (Maria mortua) Petrus cōtrahat cū Martina, Martina eſt tibi affinis tertio genere. Ita ꝙ ſumitur affinitas ſecundū genera, ſ; gradus iuxta generationem.

nem. Vnde quidam dicit. Mutat nupta genus, ſed generata gradus. Nunc autem ſolū primum genus affinitatis impedit matrimonium, ut dicitr extra de conſang c. Non debet, ut iam allegatum fuit.

Con. 3. Tertia cōcl. Oīs cognatio ſpūalis impedit matrimoniū cōtrahēdum, & dirimit iā cōtractum quando pcedit matrimonium. Si aūt ſequatur matrimoniū nō dirimit. Primum patet extra de cognatione ſpirituali. cap. Veniēs. Mādamus quatenus ſi conſtiterit mulierem prædicti uiri filium de ſacro fonte leuaſſe antequam eam deſponſauerit uxorem uos inter ipſos diuortiū celebretis. Secundū patet in cap. præallegato. Ante oppoſitū. Si uir & mulier.

Con. 4. Quarta concl. Sicut in affinitate, ita in iuſtitia publicè honeſtatis impeditur matrimonium cōtrahendum, & dirimitur iam contractum, & hoc ex inſtitutione Eccleſiæ. Dicunt enim canones æque abſtinendum eſſe a conſanguineis vxoris, & propriis.

1. Ad primum arg. dicendū, ꝙ ante multiplicationem generis humani non impediuerunt gradus cognationis carnalis fratris ad ſororem, qa nō erāt aliæ mulieres, q̄ ſorores, non ſic aūt mō. Et ad cōfirmationem dicendum, ꝙ illa amicitia eſt alterius rationis a coniugali, & diuerſa in tantum ut perſonę amantes, alias rōne conſanguineitatis odiūt eas ad actum cōiugalē.

Ad ſm dicendum, ꝙ affinitas, quæ cōtrahitur ex matrimonio aliquo non tollit, nec impedit illud, ſed benē aliud matrimoniū, cuius non eſt effectus. Et præterea iſtud non impedit ex natura rei, ſed ex ſtatuto Eccleſiæ. Et ad confirmationem dicendū, ꝙ affinitas præueniens matrimonium impedit, & dirimit, ſed poſt matrimonium non dirimit, ſed in propoſito impedit actum petendi, non tn̄ actum reddendi, nec etiā aufertur ab uxore eius petendi, quia malum unius non debet alteri præiudicare. 2.

Ad tertium dicendum, ꝙ ſpiritualis cognatio præueniens matrimonium impedit, ſed ſequens non ſicut bene ſonat auctoritas. 3.

Ad aliud patet ex dictis. 4.

Ex præmiſſis itaque patet, quòd plurima ſunt impedimenta matrimonii, quod eſt magnum ſacramentum ratione ſignificationis, quia uidelicet ſignificat coniunctionē ipſius Chriſti, & Eccleſię

triumphantis Ad quam nos perducat ille, qui ſpirituale quoddam matrimonium celebrauit in utero uirginis humanam naturam ſibi perſonaliter uniens, Chriſtus Ieſus benedictus in ſęcula. Amen.

Finis ſexti tractatus.

SEQVITVR SEPTImus tractatus.

IAM per Dei gratiam cõſummatis ſex primis tractatibus, nunc ſupereſt ſeptimum, & ultimum ingredi. In quo uidendum eſt de finali bonorum, & malorum retributione in ultimo iudicio fienda. Diuidendus eſt autem iſte tractatus in tres partes principales. In prima uidendum eſt de quibuſdam iudicium ultimũ antecedentibus. In ſecunda de ipſo iudicio, & ipſum concomitantibus. Et in tertia de quibuſdam iudicium illud conſequentibus. In prima igitur parte uidendum eſt de quibuſdam praecedentibus iudicium. Primo quidem de animarum ſeparatarũ locatione. Secundo de animarum purgandarum ſuffragatione. Et in tertio de ipſarum animarum ſeparatarum cognitione. Et quarto de finali reſurrectione.

Vtrum animæ ſeparatæ habeãt loca determinata.

Sco.4.d.45.q.2.

QVAESTIO I.

Circa primum primo q̃ritur. Vtrum animæ ſeparatæ habeant receptacula, uel loca determinata?

Arg. ꝙ nõ, quia aĩæ a corporibus exutæ ſunt ſpũales, ergo nõ habent eſſe in loco. 1.

Secundo. Animę indifferenter ſe habent ad omnia loca, non enim plus conueniunt cũm aliquibus corporibus, q̃ cum aliis, neq; aliqd recipiunt a quibuſdam corporalibus locis, igitur. 2.

Contra. Lucę 16. dicit dominus; Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt ĩ inferno. Et Paulus ſecundę ad Corin. 5. Si terrena habitatio noſtra diſſoluatur domũ habemus in cœlis. Primo notandum, ꝙ ſicut dicit Bonau loca animarum ſunt in duplici differentia. Eſt enim locus glorię, ſci licet cœlũ. Et quia charitas, q̃ meretur gloriam eſt unius ſpeciei, ideo non ſubdiuiditur iſte locus. Alius autem eſt locus pœnæ, qui dicitur infernus generaliter accipiendo Luc. 16. 1.Cor.5. 1.d.18. q.1.

nomen inferni. Eſt aũt iſte
locus pœnalis dupliciter, ſci-
licet ſm pœnam damni, & ſe
cundum pœnam ſenſus. Et
vtrunque membrũ diuidit.
Illi enim, qui puniuntur pœ-
na damni, aut ſimpliciter, &
æternaliter puniuntur. Et ſic
locus iſte dicitur lymbus pue
rorum. Aut ad tempus, & ſic
locus iſtorum eſt ſuperior, q
dicitur ſinus Abrahæ. Simili
ter illi, qui puniuntur pœna
ſenſus, aut puniuntur æterna
liter, & ſic iſtorum eſt infer-
nus propriè dictus inferior a
liis. Aut ad tempus, & ſic eſt
locus purgatorius, qui eſt ali
is ſuperior ſm legem cõmu-
nem, licet ſecundum ſpecialẽ
diſpenſationem diuerſis di-
uerſa loca concedantur, ut di
4. d. 10. cit ipſe Bonauẽtura. Vel pro
q. u. pter eorum celeriorem libe-
rationem ut poſſint aliis in-
digentiam reuelare, ſicut do
cet exemplum đ Paſcaſio uel
propter noſtram inſtructio-
nem, ut aliquando recogite-
mus magnam pœnam poſt
hanc uitam infligi peccanti-
bus. Vel propter alicuius ſan
cti imperationem, ſicut legit,
quòd ſanctus Patricius impe
trauit cuidam, ꝙ puniretur
in quodam loco ſub terra, &
ex hoc fabuloſæ ortum eſt, ꝙ
ibi eſt purgatorium. Secun-
do notandum, quòd ſicut di
cit Bonauentura huiuſmodi 4. d. 45.
receptacula animarum aliq
bus dantur ſecundum Dei cõ
ſilium, & cauſas ſuperiores,
aliquibus uero ſecũdum ſen
tentiam, & cauſas inferiores.
Hi autem ſecundi mutatio-
ne diuinę ſententiæ poſſunt
ad pręces ſanctorum quan-
doq; de huiuſmodi locis re-
uocari, & ſicut mutant ſtatũ,
ita & locum. Primi uero, qui
ſecundum cauſas immutabi-
les huiuſmodi locis deputati
ſunt, non exhibunt finaliter.
Poſſibile eſt tamen eos exi-
re ad tempus, ſed exitus ad
tempus, aut eſt ad recipiendũ
cõpletam remunerationem,
& ſic boni, & mali in die iu-
dicii exibunt. Aut ad perfi-
ciendam aliquam operatio-
nem, et ſic exeunt beati, nun-
quam tamen damnati. Beati
ęnim poſſunt nos iuuare re-
uocando, docendo, confortã
do. Sed damnati ſunt ligati
ad omne opus, qđ eſt intelli
gendum de communi lege,
quia ſecundum Thomam ali
quando ex ſpeciali permisſio
ne poſſunt etiam damnati ap
parere uiuentibus.

His præmiſſis, ponẽdę eſt Con. 1.
talis concluſio. Multa ſunt re
ceptacula, ſiue loca animarũ
ſeparatarum, patet ex dictis.

1\. Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ licet animæ non ſint in loco dimentionaliter, bene tamẽ potentialiter, & diffinitiuè.

2\. Ad ſm dicendum, ꝙ ſpiritus quamuis non ſm ſubſtantiam magis conueniat, cum uno loco, q̃ cum alio, puta ꝑ participationem eiuſdẽ qualitatis. bene tamen ſm ſitum ꝑꝑ operationes, uidelicet uel quas exercet in loco, uel quę exercentur circa ipſum, & iſta conuenientia eſt per quandam proportionalitatem corporalium ad ſpiritualia. Et licet anima ſeparata nihil recipiat a loco corporali per ſe, tñ ex eo ꝙ cognoſcit ſe tali loco deputari lętatur uel triſtatur, & ſic locus ſibi cedit in pœnã uel premiũ.

Vtrum in inferno affligantur ſpiritus maligni.

Scot. 4 d. 44. q. 2. & 3. Durand. 4. diſt 44. 1 1.

QVAESTIO II.

Secundo quæritur. Vtrum in inferno affligãtur ſpiritus maligni, & animæ damnatorum igne corporali?

1\. Arguitur quod non, ſm Auguſtinum. Agens, eſt ꝓſtantius patiente, corpus autem non eſt præſtantius ſpiritu, ſed econuerſo, igitur. *Confeſ. lib. 12.*

2\. Item Auguſtinus ſuper Geneſim. Non ſunt corporalia, ſed corporalibus ſimilia, quibus animæ in inferno exiſtẽtes afficiuntur, igitur. *Auguſt. ſuper Gene.*

3\. Tertio. Primo de generatione dicitur. Corpus non agit, niſi per contactum. Nõ põt autem corpus tangere, quia illa ſe tangunt, quorum ultima ſunt ſimul & ſpiritus non habet ultimum. *t. c. 9.*

4\. Quarto. Primo de generatione. Agens intendit ſibi aſſimilare paſſum, ſed corpus non poteſt ſibi aſſimilare ſpiritum, quia tunc ſpiritus eſſet capax alicuius formę, in qua aſſimilaret corpori, igiť. *t c. 9.*

Cõtra. Dicit Gregorius. Si diabolus & eius angeli, cum ſint in corporei corporeo ſunt igne cruciandi quid mirum ſi animæ antequam recipiant corpora, poſſunt corporea tormenta ſentire. Primo notandum, quòd opinio Thomæ in 4. diſt. 44. & Egidii Romani in quolibetis ẽ, quòd ignis infernalis affligit ſpiritum pro quãto ſpiritus apprehendit ipſum, ut ſibi diſconuenientem & nociuum, talem enim apprehenſionem in intellectu, ſequiť triſtitia in uoluntate. Et ad hoc adducitur. *Dial. lib. 4. cap. 5.*

citur auctoritas Gregorii in 4. dyalogorum dicentis, ꝙ eo ſpiritus patitur, quod uidet,& quia cremari ſe reſpicit cruciatur. Sed contra hoc arguit Scot. quia Gregorius ubi ſupra dicit, ꝙ anima non tantum uidendo; ſed etiam experiendo incendium patitur. Item aut illa apprehenſio qua ſpiritus apprehendit ignē, ut ſibi nociuū,eſt uera, aut falſa. Si uera oportet ponere modum diſconuenientię iſtius,qui nō apparet poſſibilis, quia tanquam contrarium realiter corruptiuum nullo modo poteſt eſſe diſcōueniens, nec etiam in eſſe obiecti,ut obiectum, quia obiectum, ut obiectum eſt potentię conueniens. Si falſa ſequitur primo,ꝙ nō ab igne, ſed a ſua falſa opinione cruciatur. Secundo ſi illa falſa ęſtimatio eſt a Deo,Deus erit immediata cauſa deceptionis. Si autem a ſpiritu creato nō uidetur hoc probabile, quia ſm Dionyſium in lib. đ diuinis nominibus naturalia ſunt in dęmonibus ſplendidiſſima. Alia eſt opinio Henrici in quolibetis, ꝙ ſpiritui datur quidam habitus ſupernaturalis propter demeritū peccati,& propter illū habitū ſubiicitur corporali agentis, ut poſſit ab eo pati. Sed cōtra hoc arguit Scot. qa aūt ille habitus ē forma corporalis,aut ſpiritualis. Si corporalis,ita Deus pōt dare iſtū habitū angelo, vt ſibi inhæreat albedo, ſic ꝙ angelus ſit albus,quia æqualis ē repugnantia vtrobiq; ſuſcipiētis ad ſuſceptū,ſi ſpiritualis ergo per illū nō magis paſſum ē ꝓportionatum corpori, ut agēti, ꝗ prius. Alia aūt ē opinio Scoti probabilior ꝑdictis, ꝗ dicit aliqua ꝑ ordinē. Primo, ꝙ ſm Aug. 14. de Ciuit. Dolor carnis tantummodo eſt offenſio animæ ex carne,& ꝗdā ab eius paſſione diſſenſio. Cum ergo angelici ſpiritus nō ſint corporales nō pōt in eis eſſe dolor. Secūdo dicit,ꝙ ſm Aug. triſtitia proprie eſt afflictio ſpiritualis proueniens ex his rebus, quę nobis nolentibus accidunt, & habet proprie locum in ſpiritibus. Vnde ꝗrenda eſt cauſa, uel modus talis triſtitiæ, & afflictionis in ſpiritibus dānatis. Tertio dicit,ꝙ ipſa cauſatur ab igne ſm duas uias. Prima eſt. Ignis.n. cū ſit corporalis locat ipſum angelum formaliter, qa eſt terminus habitudinis ipſius angeli ad locum habitudinis inꝗ,ꝗ uocat ubi diffinitiuum,locat igitur

tur formaliter non effectuali ter,ſed illud,quod ponit rem in loco effectiuę locat ipſam effectiuę non autem ipſe locus.Iſta autem locatio qua dicitur,locus formaliter locare angelum, & continere eſt effectiue a Deo ſecundum ſuam iuſtitiam detinente ibi angelum effectiue contra ſuam libertatem, ne poſſit inde ſe mouere, & ſic illa locatio eſt ſibi diſplicens,& odit ipſam, &per cōſequens ipſum ignē, vt ſic formaliter detinentem ipſum perpetuo ex ordinatione diuinæ iuſtitiæ punientis. Et ſic ignis, ut ſic nolitus,& apprehenſus cauſat triſtitiam,ſicut obiectum diſplicens concurrente tamen affectione commodi in angelo, & ſupbia qua uult uti ꝓpria libertate,&qua nunquam uellet Deo in hoc obedire. Vnde licet angelus bonus ibidē perpetuo detineretur a Deo ſuper hoc,non triſtaret.Concurrunt ergo multa ad cauſā dum iſtam triſticiam. Primū eſt detentio paſſiua ipſius angelica a Deo,&a loco diuerſi mode tamen. Secundum eſt nolitio,uel odiū talis determinationis.Tertium,ē apprehenſio talis detentionis poſitę in re uel ponendę, quę tamen eſt nolita,& ultimo ſeq tur triſticia in uoluntate cauſata.Vtitur ergo angelus ab igne,ut ab obiecto inquantū eſt detinens angelum ex ordinatione diuinę uoluntatis, & per conſequens per modū inſtrumenti aliquo modo. Alia eſt uia, uidelicet quod ignis in ratione obiecti immutantis,& contriſtantis affligit angelum.Intellectus,n. angeli determinatur a diuina uoluntate ad conſiderandum intensē ipſum ignem in rōne obiecti.Secūdo, apprehendit iſtam determinationem ad talem conſiderationem.Tertio, ex affectione ꝓprii cōmodi,&ſuperbia ſua, odit talem determinationē, & habet nolle intēſum reſpectu eius. Vellet enim libere uti intellectu ſuo ad cōſiderādum quæcunque uellet.Quarto,illam determinationē cognoſcit, & apprehendit ſibi ineſſe,& in futurū, q̄ tamen odit.Quinto,ex hoc ſequitur triſticia in uoluntate.Hic ergo ignis habet rationem detinētis effectiue,& efficaciter in conſideratione intēſa ipſius diſtrahēte ab intellectione aliorum, non tn̄,ut principale agēs,ſed inſtrumētale principale.n.agens in hoc eſt Deus.Secundo notandū,ꝙ licet ꝓdicta opinio uideatur multum

rum rationabilis,tamen con tra eam arguit Iohannes de Ballo.Primo contra primum ponendi modum ſic. Vnifor mis uidet̃ modus quo crucian tur animæ ĩ purgatorio &ſpi ritus maligni in inferno ab igne corporali. Sed planũ ẽ, ꝙ non cruciat ignis animas electorũ ĩ purgatorio ĩ ratio ne obiecti noliti,&oditi ꝑlen tati eis contra uoluntatẽ ipſa rum.Nec.n.odiunt ignem de tinentem eas formaliter,nec Deum detinentem eas effe- ctiue igitur.Item in ſua pote ſtate habet malignus ſpiri- tus ſuum nolle,uel odire,er- go in ſua poteſtate libera eſt non odire,ſed talis ignis nõ affligit,niſi quãtũ nolitus, er go in poteſtate dæmonis eſt ab igne non affligi,ꝙ eſt fal- ſum.Si dicas,ꝙ in ſua poteſta te nõ ſit nõ odire,quia Deus nõ uult ſibi influere,vt ſuſpẽ dat talem actũ nolendi.Con tra. Licet ad cauſationẽ,uel continuationem, actus requi rat̃ diuina influentia,&coope ratio,nõ tamen ad ſuſpenſio nem, uel priuationem actus. Item dæmones non ſemꝑ de tinentur ab igne inferni,nec portant illum ignem mate rialem ſecũ,licèt punitionẽ ſuam portent,quæ dicitur ali quo modo ignis. Cõtra ſecũ dũ modum arguit ſicut,&pri mo,& ſecundo argutum ẽ cõ tra primum,quia uidelicet il la determinatio ad cõſiderã dum ignẽ nõ eſt cã triſtitiæ, niſi inquantum nolita. Eſt er go opinio ipſius Ioannis de Baſſo,& multũ rationabilis, in cuius declaratione multa dicit.Primo ꝙ in ſpiritibus damnatis ẽ duplex pœna, ſci licet damni,ſcilicet carentiæ diuinæ uiſionis, quę non di- cit aliquid poſitiuum.Alia eſt pœna ſenſus,quæ eſt triſtitia, &afflictio poſitiua.Et ſicut eo rum culpa eſt cauſa demerito ria primę, ita & ſecundæ.Et ſicut Deus eſt cauſa effectiua, uel quaſi effectiua primæ ſub ſtrahendo,uel non largiẽdo eis beatam uiſionem, ita etiã eſt cauſa effectiua,&poſitiua, ſecũdę pœnæ, ſ.triſtitiæ attĩ gens eam immediate,ut cau- ſa totalis talis triſtitię, quæ eſt paſſio, quædam oppoſita gaudio fruitionis beatæ ſal- tem,ſecundum rationem ge- neris,licet non forte,ſm ra- tionem ſpeciei. Secundo di- cit,ꝙ ignis inferni,nullo mõ eſt cã effectiua talis triſtitiæ proprie loquendo, nec ſicut inſtrumentum,nec ſicut prin cipale agens. Et hoc rationa bile uidet̃,ſicut dictum eſt, ſu pra ĩ ſexto tractatu de ſacra men-

forni tandem afflictionem, quam faceret in anima corpori cõiuncta cõburẽdo corpus põt immediate cauſare i anima ſeparata, ſine nouo miraculo ex ordinatione diuina. Alius autem modus ponitur, quod anima ſeparata affligit ab igne pro tanto, qa ſcit, quod ignis ille poſtea affliget corpus ſuum, & ſeipſam conſequenter mediante corpore ſuo & ſuper hoc affligit uehementer, ſicut anima latronis de proximo ſuſpendẽda, & sic ẽt ſeipſam mediãte corpore affligenda. Cõtra primum modum dicendi arguit Ioannes de Ballo, quia triſticia illa eſt multo grauior, ꝙ poſſet ignis cauſare in aia mediante corpe. Item qa dato, quod ignis ille nõ eſſet pñs, adhuc affligeret ipſa anima ſeparata, ſicut ab igne pñſente. Nõ ſic aũt loquẽdo de afflictione, ꝙ cauſaret in anima mediante corpore. Item ignis nõ põt dici totalis, cã afflictionis ſpiritualis, ꝙ pateretur anima coniũcta ad cõbuſtionem corporis, ſed dolor ſenſibilis, uel aliqd aliud medium, quod nõ poteſt inueniri in anima ſeparata. Itẽ uniformiter uidenẽ animæ cruciari ab igne, & dęmonęs, nõ sic aũtem dæmones cruciantur igitur. Eodẽ aũt mõ argui põt contra ſecundum modũ dicẽdi. Et præterea modus ille uidetur appropinquare primo mõ dicendi de dæmonibus ſuperius ĩprobato, quia videlicet ex ſola apprehenſione cruciatus futuri in corpore anima per ignem cruciatur: Dicit igitur Ioannes de Ballo, quòd omnino uniformis eſt modus quo animæ ſeparatæ per ignem cruciãtur, ſicut ſupradictum eſt de dęmonibus. Et perſeuerabit illa triſticia in anima ꝙ do iterum corpori unietur cum dolore ſenſibili corporeo, & forte augebitur, ſicut & ſm aliquos gloria beatorum corporibus reſumptis.

His præmiſſis, ponenda eſt talis concl. Tã dæmones, quã animę damnatæ cruciantur igne corporeo inferni, patet per Aug. xxi. de ciuitate Dei. Cur nõ dicamus, quãnis miris ueris tamen modis ſpiritus in corporeos poſſe pęna corporali ignis affligi. Con. 1.

Ad primum arg. dicendũ, ꝙ agens in quãtum huiuſmodi eſt nobilius patiente ſm quòd huiuſmodi, quia potẽtia actiua ex ratione ſua, & genere nobilior eſt, quàm paſſiua. Vnde eſt dare potentiam actiuam ſimpliciter 1.

nobi-

nobiliorem quacunque paſſiua, ſcilicet diuinam potētiā. Iſtud tamen non eſt uniuerſaliter uerum, quia eadē potentia poteſt eſſe actiua, & paſſiua, ſicut patet de uoluntate. Idem āt nō eſt præſtantius ſeipſo. Item ſi obiectum ſenſibile, vel eius fantaſma mouet intellectū poſſibilē, quomodo eſt inuenire in eo nobiliorem potentiam, quā potentia intellectiua. Aliter pōt dici, quòd maior eſt uera de agente ęquiuoco, & totali, ſeu principali, aliter nō.

2. Ad ſm dicendum, ꝙ illud pōt exponi de his, quibus ſpiritus immediate aſſiciuntur, ſcilicet de paſſionibus aliquo modo cauſatis a corporibus, non āt de illis, quibus ipſis ſpiritus afficiuntur mediate, illa .n. ſunt corpalia, uel ꝙ idē ē exponat de afficere formaliter, nō effectiue.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ hæc vniuerſalis ē uera, oportet omne agens eſſe pręſens patienti ſaltem ſm uirtutem actiuam Et ex hoc ſequitur, ꝙ vbi pręſentia proportionata non pōt haberi niſi ꝑ contactū requiritur contactus. Sed multo uerior pōt eē præſentia ſpiritus ad corpus per coexiſtentiā, ꝗ ſit iſta per contactū. Aliter pōt dici ꝙ requiritur contactus virtualis non mathematicus. Cōtactus āt uirtualis eſt quòd aliquid in iſto poſſit eſſe terminus uirtutis in illo, quod nihil aliud eſt, quàm illud habere uirtutem cauſatiuam alicuius in iſto, & iſto modo Deus ſi nunc eſſet circa orbem lunę, eſſet nihilominus præſens centro terrę, ſicut dictū eſt in primo tractatu.

Ad aliud dicendum, ꝙ cauſa ęquiuoca, æquiuocę aſſimilat, hoc eſt ſecundum aliquid quod habet in ſe non formaliter, ſed virtualiter, & hoc mō obiectum nolibile habet in ſe triſticiam, & ſm illam aſſimilat. Alio modo poteſt dici, ꝙ illa propoſitio eſt uera de agente principali non inſtrumentali. Deus aūt eſt hoc agens principale, & ſibi aſſimilat paſſum, & intelligit, quia uult afflictionem illius, ſicut artifex dicitur aſſimilare ſibi materiam, quia intelligit, & vult formam ꝗ ſibi imprimit. 4.

Vtrum pœna qua puniuntur animæ in purgatorio ſit maxima omnium.

Tho. 4. d. 20 q. 1.

QVAESTIO III.

Ter-

TErtio queritur. Vtrum pœna qua puniunt animæ in purgatorio ſit maxima pænarũ temporalium?

1. Argu. ꝙ non, quia illa eſt uoluntaria. Omnis enim uere pænitens vult ſoluere emẽdã, ſiue agendo, ſiue patiẽdo.

2. Secundo. Deus retribuit vnicuique ſm meritũ. & ita reſpondet reatui, ſed cũ quis moritur, reatus non intenditur, ergo nec pœna debet intendi, ergo non debet eſſe maior ĩ futuro, quã in pſenti.

3. Tertio. In purgatorio eſt certitudo de gloria maior q̃ in uia. Ita enim ſperat exiſtẽtes in purgatorio, ꝙ deſperare non poſſunt, ſed certitudo auget conſolationẽ, & ſpẽ, ergo minuit dolorẽ, & timorẽ.

Contra. Dicit Aug. in quodã ſermone, ignis iſte durior erit quam quicquid pœnarum in hoc ſæculo, aut videre, aut ſentire, aut cogitare quis poterit. Primo notãdũ, ꝙ propter auctoritates ſanctorum oportet nos concedere, vt dicit Bon. in iiii. diſt. xx. etiam ſi nobis non appareat ratio, ꝙ pęna purgatorii grauior eſt omni pœna tẽporali, quam mõ ſuſtinet anima carni cõiuncta. Vñ dicit Aug. ꝙ excedit omnem pęnã quam unquã in hac uita paſſus eſt aliquis, ſane tamẽ hoc eſt intelligendum, vt generaliter illa pœna ſit maior iſta ſm illam regulam philoſophi. Si optimum in uno genere eſt melius optimo in alio genere, & hoc ſimpliciter alio melius. Similiter ſic eſt intelligendũ, non quia minima in illo genere ſit maior maxima in alio genere. Dicit .n. beatus Gregor. quibuſdã reuelatum fuiſſe quaſdam animas in umbra eſſe punitas. Rõ autem acerbitatis illius pœnæ ſumitur ex diuina iuſtitia, ꝙ .n. animæ affligunt in purgatorio, hoc eſt diuinę iuſtitiæ attribuẽdũ. Deus ãt ex iuſtitia ſua non acceptat pęnam ſm ꝙ punitiuã tãtũ, ſed ſm ꝙ plus eſt in ea ratio ordinis recti. In pœna igit hic uoluntarie aſſumpta, nõ tñ placet Deo ordo pœnæ ad culpam, ſed ordo, & rectitudo, quæ in uoluntate aſſumentis. In pœna uero inflicta placet ordinatio pęnę ad culpam, pœna autem punitiua in præſenti eſt aſſumpta. Pæna uero morientium eſt inflicta in purgatorio pro eo pro iam non eſt tempus agendi, ſed recipiendi, iõ diuina iuſtitia eſt magis cõtenta de modica pęna in pręſenti, quã de magna in purgatorio,

rio,& ideo quaſi improportionabiliter maiorē exigit, vt ei ſatisfiat. Exemplum pōt haberi in materialibus debitis. Creditor.n. plus acceptat marcham auri, quàm decem marchas argenti. Pœna autē pręſens multo precioſior eſt illa pœna purgatorii in conſpectu Dei, q̄ ſit aurum argēto in conſpectu hominum. Secundo notandum, ꝙ ſicut dicit Bonau. ubi ſupra, pœna poteſt dici uoluntaria tripliciter. Primo mō a uoluntate imperante, cuiuſmodi eſt pœna pœnitentialis. Secundo modo a uoluntate acceptante, cuiuſmodi eſt pœna martirum, quæ a Deo eis placet, ꝙ ab ea liberari non uellēt. Tertio mō a uoluntate tolerante cuiuſmodi eſt pœna, q̄ eſt in patientia ꝙ eius oppoſitū eſt in deſiderio. Hoc aūt mō eſt uoluntaria pœna purgatoria, voluntaria enim eā ſuſtinent electi, ſed tn̄ uehementer deſiderant ab ea liberari, & ad patriā peruenire. Tertio notandū ſm eūdē Bonau. vbi ſupra, ꝙ animæ exiſtentes in purgatorio certitudinem habent mediā inter certitudinē uiæ & patrię. In patria .n. eſt certitudo tētionis euacuans expectationē, & timorem. In uia uerò eſt certitudo expectationis immixta terrori, quia quilibet labi pōt dū eſt uiator. In purgatorio uero eſt medio mō, ſ. certitudo expectationis cū euacuatione timoris pp cōfirmationem liberi arbitrii qua ſcit deinceps ſe peccare non poſſe. Illa āt euacuatio timoris de lapſu non eſt ꝑ aīæ maiorē ꝑfectionē, ſed per ſtatus mutationem.

His præmiſſis, ponenda ē talis concluſio. Pœna purgatoria eſt omnium pęnarum temporalium grauiſſima, patet ex primo notabili. Con. 1.

1. Ad primum argumentū, patet ex ſecundo notabili.

2. Ad ſm dicendum, quòd reatus pœnæ melius ſoluitur de modica pœna aſſumpta ꝙ de multa inflicta.

3. Ad tertiū dicendū ad minorē, ꝙ vera eſt cæteris paribus, ſed qm̄ illa certitudo eſt cū afflictione, & expectationis dilatione, ideo non tam uiget ibi conſolatio, quam afflictio. attamen nec in ira ſua continet miſericordias ſuas Deus, ſed cum iratus eſt miſericordiæ ſuæ rememoratur, & vehementer afflictos aliquas ſpei certitudinę refocillat.

POR.

PORTIO II.

Vtrum ſuffragia viuorum proſint defunctis.

Th.4.d.45.q 1.Dur.4.d.45.q.1.

QVAESTIO I.

CIrca ſm ſuperius propoſitũ ĩ hac prima parte,qđ eſt de ſuffragiis defunctorum.Primo quęritur . Vtrum ſuffragia uiuorum proſint defunctis?

1 Arg. ꝙ nõ,quia certũ eſt, ꝙ non poſſunt exiſtentibus in paradiſo , quia non indigent,nec exiſtentibus in inferno,quia ibi nulla eſt redẽptio.Nec uidetur , quòd aliqui defuncti de numero electorum poſt mortem ſint in aliqua pœna , quia dicitur Apoca.xiiii.A modo iam dicit ſpiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis,igitur.

Apo.14.

2. Secundo.Illi , qui non eſt in ſtatu męrendi, nec eſſe poteſt nihil prodeſt alienum ſuffragiũ, patet ſi quis ſit ſtultus irreuocabiliter, ſed tales ſunt mortui,igitũ.Si ãt dicas , ꝙ prius meruerũt,vt eis prodeſſent ſuffragia ĩ ſtatu illo.

Contra. Quodcunque meruerunt neceſse eſt eos meruiſse,& quodcunque neceſse ẽ eos meruiſse neceſse eſt remunerari,ergo non ſunt eis ſuffragia neceſſaria.Cõtra ii. Mach.xii. Sãcta, & ſalubris ẽ cogitatio ꝓ defunctis exorare.Notãdũ,ꝙ ſicut dic. Bon. duo ſunt,ꝗ faciunt ualere ſuffragia,ſ.dignitas , & neceſſitas In omni .n. ope dñi concurrunt miſericordia , & iuſtitia.Iuſtitia ãt cõſiderat dignitatẽ, & digni ſunt qui in charitate deceſſerũt,& ab aliis membris eccleſiæ adiuuari meruerunt. Miſericordia uero cõſiderat neceſſitatem, & hæc quidẽ magna eſt ĩ illis , q ſunt ĩ purgatorio,quia grauiter puniunt,&ſe iuuare nõ poſsunt Et hoc patet quare hmõi ſuffragia nõ ualent cõprehenſoribus , quia uidelicet non indigent,nec ualent reprobis,quia indigni ſunt , nec ẽt ita ualent uiatoribus, quia ad huc ſe iuuare poſsũt.

2. Mac. 12.

4. d. 25.

His pręmiſſis, ponenda ẽ talis cõcluſio. Suffragia uiuorum ualent pro defunctis ĩn purgatorio exiſtentibus, patet anctoritate,uſu eccleſiæ , quę orat pro defunctis . Sic .n. ordinatũ eſt a Deo ut in corpore miſtico eccleſię unũ mẽbrũ iuuetur per aliud quẽadmodũ ĩ naturali humano corpore,oẽs ãt tam uiui,quã mor-

Con.1.

mortui in charitate exiſtentes ſunt mēbra eiuſdem corporis. Vnde, ſicut orationes ſanctorū mortuorū proſunt uiuis, ita et orationes uiuorū proſūt mortuis indigētibus.

3. Ad primum arg. dicendū, ꝙ illud Apoc. intelligit de laboribus in operādo non autem in patiendo.

2. Ad ſecundum dicēdum, ꝙ quamuis nō ſint in ſtatu merendi, ſunt tn̄ in ſtatu ſoluendi, iō iuuari poſſunt in ſolutione. Status autem ſoluendi non ſemper eſt cum ſtatu merendi, ſed illum præſupponit, ſcilicet quia prius meruerit, ꝙ in tali ſtatu poſſet ſoluere, & iuuari. Et quod obiicitur, quia ſi meruit neceſſe eſt meruiſſe. Dicendum, ꝙ uerum eſt de merito abſoluto, iſtud autem eſt meritum cōditionale, quia uidelicet meruerunt, ꝙ ſuffragia ſibi prodeſſent ſi pro eis fierent.

Vtrum ſuffragia malorum, proſint animabus exiſtentibus, in purgatorio.

D.Thom.4.d.45.q 3.

QVAESTIO II.

Secundo quæritur. Vtrum animabus exiſtentibus in purgatorio proſint ſuffragia facta per malos?

1. Arg ꝙ non: dicit Grego. Cum is, qui diſplicet ad intercedendum mittitur irati animus ad deteriora prouocat.

Contra. Sacramenta eccleſiæ æque bona ſunt quando diſpenſantur per bonos, & malos. Notandum, ꝙ aliqui dixerunt, ꝙ generaliter ſuffragia proſunt ſiue a bonis, ſiue a malis fiant. Et ratio huius eſt, quia tā boni, q̄ mali faciunt ſm intentionem eccleſiæ, & pro eo, qui eſt i charitate, & ubi deficit charitas facientis ſupplet charitas eccleſiæ dictantis, & mortui ſuſcipientis. Sed contra hoc dicit Bona. Non credo breuiter, ꝙ oratio peccatorum aliquid mereat apud Deum niſi ſolum diſpoſitiue, quia diſponit ad meritum. Diſtinguendum eſt ergo, quia ſuffragia facta, aut ſunt opera ſacramētalia, ut celebratio miſſæ, & tunc proſunt ſiue fiant a bonis, ſiue a malis pro quāto ſiunt in perſona eccleſiæ. Aut ſunt alia opera, & hoc dupliciter. Aut fiunt a pure malis, ſicut ſi quis malus orat aliquem malum, ut ſuffragium faciat aliquod ꝓ mortuo, & tunc nō credo, ꝙ ualeant defunctis. Aut fiunt a malis ad

imperiũ alicuius boni, puta defuncti, uel amici eius, uel quando fiunt a malis in conſortio alicuius boni, ut quando duo legunt pſalterium vnus exiſtens in charitate, & alter non, & tunc ualent ratione charitatis bonorum.

Con.i. His premiſſis, ponéda eſt talis concl Nõ proſunt ſuffragia ſecundum ꝙ ſunt a malis tantũ, ſed tamen proſunt ſi concomitatur charitas alicuius iuſti. Prima pars patet, quia mali inquantum huiuſmodi nullam habent connexioné cũ mortuis exiſtéribus in purgatorio, cõnexio enim membrorum eccleſię fit per charitatem, quæ non eſt in malis. Secunda pars patet, qa ſeruus exiſtens extra charitatem dans elemoſinam ad imperium domini non impedit ualorem elemoſinę quãtũ ad intentionẽ domini. Malũ enim unius non uidetur impedire bonum alterius.

1. Ad argum. patet ex dictis.

Vtrum ſuffragia eccleſiæ proſint æqualiter omnibus.

D.Tho.4 d.45.q.4.

QVAESTIO III.

Tertio qritur. Vtrum ſuffragia eccleſię pſint ęqualiter oĩbus? Videt, ꝙ ſic, quia oblatio Chriſti in cruce æqualiter poſuit omnibus ac ſi eſſe facta pro quolibet ꝑ ſe, ergo & oblatio ſacrificii in altari pari ratione, igitur.

Contra. Deus acceptat opus ſecundum intentionem operantis, ſed intentio faciẽtis eſt, ꝙ magis proſit ei pro quo facit. Notandum, ꝙ opinio aliquorum fuit, ꝙ ſuffragia eccleſiæ ſiue generaliter ſiue ſpecialiter facta magis proſint ei, qui magis meruit. Et ponunt exemplum. Si candela accenditur coram diuite, non tantum prebet ſibi lumen, ſed etiam aliis, & eis, qui melius uident maius lumen præbet, quod autem eccleſia ſpecialiter facit ſuffragium pro aliquo hoc nõ eſt, quia magis illi proſit, ſed qa libentius facit homo pro eo quem ſpecialius diligit. Sed dicit Bona. hoc non eſſe verum, quia ſuffragia ſunt ad ſoluendum pœnã ſiue reatũ, ſed plus eſt ſatisfacere pro debito multorum, quàm unius, & facilius ſatisfit pro debito unius, ergo pluribus indigẽt ſuffragiis duo quam unus tantum, ergo ſi diuiduntur ſuffragia inter eos, uterque minus habet, nec eſt ſimile de illuminatione. Illuminatio eſt 1

totam ſpeciem rei viſę defert ad oculum cuiuslibet uidentis, ſed non ſic eſt in ſolutione, quamuis enim duo credi tores æqualiter, & ſimul poſſint uidere unum aureum, nõ poteſt tamen æqualiter ſimul ſolui ambobus. Diſtinguendum eſt ergo, quia ſuffragia eccleſiæ, aut fiunt in communi, & ſic magis proſunt ei, qui magis meruit, ut ei prodeſſent aliis conditionibus paribus. Aut in ſpeciali, & ſic magis proſunt ei pro quo fiunt, quamuis etiam generaliter proſint omnibus, non quidem ad liberationẽ ſemper, aut abbreuiationem pœnæ, ſed ad aliquam conſolationem pro quanto, uidelicet unuſquiſque eorum ex eo, quòd ſunt in charitate gaudet de bono alterius ratione cuius gaudii fit aliqualis ſuæ pœnæ alleuiatio.

Con. 1. His premiſſis, ponẽda eſt talis conclu. Suffragia eccleſiæ nõ ęqualiter proſunt omnibus, nec tantum proſunt vni, quando fiunt pro multis, ſicut ſi fierent pro ipſo ſolo, patet ex dictis.

1. Ad arg. dicendũ, ꝙ licet in ſacrificio crucis, & altaris ſit idem, non tñ utrobique uniformiter operat̃, quia in cruce effuſum eſt precium in omnimoda plenitudine, ſed in altari habet determinatum effectũ. Et propter hoc ut dicit Bon. prima oblatio nõ iteratur, ſed ſecunda. Et preterea illa eſt ꝓ omnibus facta, hęc autem ſpecialiter fieri poteſt pro uno. Nec obſtat illud Hieronymi de conſec. diſt. v. non mediocriter. Cum pro centum defunctorũ animabus pſalmus uel miſſa dicitur, nihil minus, quam ſi pro uno quolibet diceretur accipit. Hieronymus enim, ſicut patet ex adiunctis, loquitur quantum ad meritum facienti, non quantum ad utilitatem eius pro quo fit.

PORTIO III.

Vtrum anima ſeparata poſſit aliquid intelligere.

Sco. 4. d. 45. q. 1. & 2. Tho. 1. p. q. 89. art. 1.

QVAESTIO I.

Circa tertiũ ſuperius propoſitũ in hac prima parte huius tractatus, uidelicet circa cognitionem animę ſeparatę. Primo quęritur. Vtrũ anima ſeparata poſſit aliquid intelligere.

Arg.

2\. Arg. ꝙ nõ, quia tertio de aĩa dicitur. Sic ſe habent fantaſmata ad intellectum, ſicut ſenſibilia ad ſenſũ, ſed ſẽſus non põt aliquã ſenſationem habere, niſi moueatur a ſenſibili, ergo nec ĩtellectus niſi moueatᷣ a fantaſmate, igitur.

2\. Secundo. Primo de anima dicitur. Intellectus paſſiuus corrumpitur quodam interius corrupto, illud autem interius non poteſt eſſe niſi organum fantaſiæ. quod corrũpitur in morte, igitur.

3\. Tertio. Dicitur tertio de anima. Intellectus paſſiuus corrũpitur, intellectus autẽ poſſibilis eſt paſſiuus, igitur.

4\. Quarto. Si intellectus ſeparatus poſſit aliquid intelligere ſequitur, quod poſſit notitiam aliquã a rebus acquirere, quia a cognitio gignitur notitia. 9. de Tri. ſed hoc eſt falſum, quia tunc fruſtra uniretur corpori ꝑꝑ ꝑfectionẽ propriam acquirendam, igiť.

Nat. li. 6 Contra. Auicen. anima ſeparata clarius uidebit ueritatem q̃ coniuncta. Et concordat cũ illo Sapien. 9. Corpus ꝙ corrũpitur, aggrauat aĩã. Sap. 9.

Notandũ primo ꝙ licet aĩa prius nata ſit informare corpus, quia per ſuã eſſentiã immediate q̃ intelligere quod nõ ſibi cõuenit niſi per potẽtiã, non eſt tñ talis ordo inter informare, & intelligere actualiter, ſicut inter aptitudines ad iſta, actualis .n. intellectu non præſupponit actualẽ informationem. Secundo notãdũ, ꝙ opinio Tho. eſt, ꝙ anima ſeparata nõ põt acquirere aliqualẽ nouã notitiã a rebus corporalibus, ſed tñ a ſuperiori cã põt accipere noticiã, puta a Deo, uel Angelo ſibi influentibus ſpeciem obiecti prius ignoti. Et hoc, ſic ꝓbatur, quia ſi poſſet ĩmediate habere noticiã alicuius obiecti materialis prius ignoti, fruſtra vniretur corpori: Item non eſt tranſitus ab extremo in extremũ niſi ꝑ mediũ, ſed eſſe ſenſibile, uel ſenſatũ rei ſenſibilis, & eſſe intelligibile, vel intellectum ſunt duo extrema quorum mediũ eſt eſſe imaginatũ. Cum ergo res materialis apud animam ſeparatã nõ poſſit habere eſſe mediũ, uideť ꝙ ẽt habere nõ poſſit eſſe extremũ, ꝙ eſt eſſe intellectũ. Sed cõtra hoc arguit Sco. quia non ſunt plũra ponẽda ſine neceſſitate, vt patet ex primo Phyſico. ſed nullã eſt neceſſitas ponẽdi tales ſpẽs influxas a Deo, uel Angelis, quia poſitis actiuo, & paſſiuo ſufficiẽter approximatis, & non impeditis, põt 4. d. 25. q. 1.

ſeq effectus. Et ſi ſit agēs naturale, ſequit effectus naturalis, ſed aīa ſeparata habente lapidem,uel aliud obiectū ꝓportionabiliter ſibi preſens concurrunt hæc prædicta,ſ. actiuū,& paſſiuū ſufficiens reſpectu cognitionis abſtractiuè, ſiue ſpeciei intelligibilis talis obiecti,per q̄ habet cognitio abſtractiua,igitur. Minor probatur, quia intellectus agens cū obiecto eſt ſufficiens cā actiua ſpeciei intelligibilis,nec minus cū obiecto q̄ cū fantaſmate. Nihil .n. eſt in fantaſmate, ꝑp ꝙ ſufficit cauſare ſpeciem intelligibilē, ꝙ nō ſit eminentius in re, cuius eſt fantaſma. Intellectus aūt poſſibilis eſt ſufficienter receptiuus,per eādem rōnē, patet de cognitione intuitiua,quia cauſę illius ſufficientes ſunt obiectum præſens ī actuali exiſtentia, & intellectus agens,& poſſibilis. Hæc aūt omnia poſſunt concurrere. Ad primū āt arg. opinionis dico,ꝙ non ſequitur eam fruſtra uniri corpori,eſto .n. ꝙ propter perfectionem aīæ fiat iſta vnio, vt acquirat ſuā perfectionem,non ſequitur, ꝙ fruſtra vniatur ſi per aliā viā poſſit eā acquirere ; ſicut ſi ſanitatis poſſit acquiri per ſectionem & potionem non fruſtra ſit potio, vel aliter,& magis ad rem. Dicendū,ꝙ illa vnio non eſt finaliter ꝑp perfectionem corporis, nec ſolū propter perfectionem animę, ſed ꝑp perfectionem totius,cōſiſtentis ex illis partibus, quæ quidem perfectio totius, principaliter intendi tur a natura. Ad ſm dicendū, ꝙ pōt aliquid tranſire intellectualiter ab extremo in extremum ſine medio,patet in telligendo Romam,&poſtea immediate intelligendo Pariſium, ſimiliter etiam de trāſitu reali. Nā etiā ſm ipſum Thomam , angelus moueri poteſt ab extremo in extremum ſine medio,& ita dicēretur , ꝙ res apud intellectū poſſet ſic trāſire ab extremo ad aliud ſine tali medio. Præterea dicēdum,ꝙ eſſe imaginatum,non eſt medium ſimpliciter neceſſarium , ſed tm̄ pro ſtatu præſentis coniunctionis in uita mortali, quia in uita glorioſa erunt homines, ſicut angeli Dei in cœlo, & poterunt intelligere ſine fantaſmate. Tertio notādū , ꝙ ſpecies intelligibiles quantumcunque hauriantur a fantaſmate,vel a ſenſibus, tamē non dependet a fantaſmate, niſi in ſuo fieri,nec ipſum neceſſario preexigunt in eſſe, &

& manere, ideo manent in anima poſt ſeparationem eius a corpore. Et ſicut nõ dependent a fantaſmate in eſſendo, ita nec in repreſentãdo, talis ãt ſpecies facit ſufficientem pręſentiam obiecti ad potentiam in ratione intelligibilis abſtractiuè, nec oportet, ꝙ habita, & conſeruata tali ſpecie, conferatur ſibi una alia reſpectu eiuſdẽ obiecti a ſuperiori intelligentia quacunque.

Con.1. His præmiſſis, ponẽdæ sũt tres concl. Prima eſt Anima ſeparata põt habere memoriã perfectam, quia poteſt habere obiectũ ſufficienter approximatũ, uel in propria reali exiſtentia, vel in ſua ſpecie, quia ſpecies intelligibilis eſt aliquid permanens in ſubiecto incorruptibili nõ dependens a corpore, uel fantaſmate, niſi in ſuo fieri.

Con.2. Secunda conclu. Anima ſeparata poteſt acquirere naturaliter notitiam, tam intuitiuam, quã abſtractiuam alicuius obiecti prius ignoti, patet ſatis ex ſecũdo notabili.

Con.3. Tertia concl. Anima ſeparata põt intelligere quidditates habitualiter ſibi prius notas, loquẽdo de intellectione abſtractiua, & põt ẽt naturaliter cognoſcere intuitiue hmõi quidditates ſibi prius notas, ſi actualiter exiſtãt in re, & ſibi ſufficienter approximentũ, uel p̃ſententur in ſuis indiuiduis, vel ſuppoſitis. Prima pars patet ex tertio notabili. Et ſecunda patet ex ſecũdo, ſicut & ſecunda pars præcedentis concluſionis.

1. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ illa ſimilitudo dẽt intelligi quo ad acquiſitionem intellectionis, & hoc per ſe, & primo, & tantummodo pro ſtatu præſentis coniunctionis, non autem debet intelligi quantum ad uſum notitiæ prius acquiſitæ, neque etiam quantum ad acquiſitionẽ intellectionis pro alio ſtatu.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ intellectus corrumpitur, id eſt impeditur quantũ ad operationem quodã interiori corrupto, quia ſine operatione fantaſiæ non põt in operationem ſuã. Nec ex hoc ſequitur, ꝙ intellectus ſit in ſe corruptibilis, neq; ꝙ illud aliud neceſſario requiratur ad actũ eius, niſi tantũmodo ſm ordinem potentiarum in operando pro ſtatu iſto.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ intellectus paſſiuus non dicit ibi intellectus poſsibilis, ſed aliqua uirtus ſenſitiua, quam aliqui uocant cognoſcitiuã, &

& uerum eſt, ꝙ omnis potentia ſenſitiua corrumpitur.

4. Ad quartum patet ex ſecundo notabili.

5. Ad quintum dicẽdũ, ꝙ intelligere non eſt operatio totius hominis, ut ſubiecti per ſe primi eo mõ, quo ſentire eſt operatio totius coniũcti ex potentia, & organo, quia intelligere eſt operatio, in qua non cõicat corpus in rõne ſubiecti. Cũ ãt dicitur, intelligere eſt operatio. totius hominis hoc eſt ſicut ſuppoſiti, uel totius vltimo denominati per talem operationẽ.

Vtrum anima ſeparata recordetur præteritorum, quæ nouit coniuncta?

Sco. 4.d.45.q.3.

QVAESTIO II.

Secundo quæritur. Vtrum anima ſeparata poſſit recordari preteritorum, quæ ipſa nouit coniuncta?

1. Arguitur ꝙ nõ, quia in anima ſeparata nõ eſt memoria, memoria .n. ſolum pertinet ad partem ſenſitiuã, ſicut uidetur dicere Ariſt. in lib. de memoria, & reminiſcentia.

2. Secundo. Memoria eſt preteriti, vt preteritũ eſt, ſed potentia intellectiua, nõ eſt preteriti, ut præteritũ eſt, quia tale non eſt, niſi ſingulare, obiectum ãt intellectus eſt uniuerſale, ut habetur iii. de anima, quod quidem uniuerſale abſtrahit ab omni tempore.

Tertio. Quia tũc beati, qui aliqñ peccauerunt poſſent recordari ſuorum peccatorũ, aut ergo recordarẽtur complacẽdo, & ſic eſſent mali, aut dolendo, & ſic eſſent miſeri. 3.

Contra. Lucæ 16. Ait Abrahã ad diuitẽ. Recordare, quia recepiſti bona, &c. Et Augu. dicit, ꝙ mortui habent memoriã noſtri. Primo notandum, ꝙ actus recordanti, uel memorandi, habet duo obiecta. Vnum reſpicit per ſe, & immediate, & ille eſt aliquis actus preteritus recordantis, & per ſe præteritus reſpectu recordationis, quia de actu ꝑſente, ſm ꝙ huiuſmodi non eſt recordatio, & debet eſſe talis actus ipſius recordãtis, quia de actu alterius non recordatur quis, niſi pro quãto habuit actum aliquem circa ipſum, cuius ĩmediate recordatur. Aliud uero obiectum eſt mediatum, ſuper quod videlicet cadit recordatio mediãte obiecto primo. Ex quibus patet, quod licet de præterito ſi recordatio, non tã de Luc. 16.

de quolibet prȩterito, ſicut de obiecto immediato. Licet enim intelligam me natũ fu iſſe, vel mundum, creatũ fuiſſe, non tñ recordor iſtorum, nec ſicut de obiecto immediato, nec ſicut de mediato. Non .n. recordor aliquẽ actum, quem habuerim circa meũ naſci, uel circa creationem mundi quando ponebã tur in effectu Ex his ſequitur ꝙ actus recordandi in nobis eſt nouus, & poſt tempus. Et hoc ẽt dicit Philoſophus in libro de memoria, ꝙ poſt tẽpus omnis memoria fit. Patet etiam, ꝙ potentia, cuius eſt actus recordandi, percipit, & diſcernit tempus præteritum a prȩſenti. Secundo notandum, ꝙ obiectum immediatum actus recordandi, non eſt realiter præſens per ſe loquendo, quia præteritũ eſt, ſed tamen oportet, quòd actus ille ſit prȩſens in ſua ſpecie, & tunc ſequitur, ꝙ potentia recordatiua eſt cõſeruatiua ſpeciei, & illam ſpeciẽ neceſſe eſt imprimi ab obiecto, puta ab actu quando eſt in re, quia imprimi non põt ab eo qñ tranſiit, quod enim nõ eſt, non põt eſſe cauſa. Ex dictis patet, qđ, qui non põt recordari de actu proprio ſu pradicto, non põt recordari de aliquo obiecto. Patet ẽt, quòd nõ poſſit ſpecies actus humani prȩteriti imprimi, niſi in potẽtia, cuius eſt obiectũ talis actus, quia ad eandẽ potentiã pertinet obiectũ, & ſpecies eius, oportet ergo, ꝙ actus ille p̃teritus ſit obiectũ potentiȩ recordatiuȩ, ſicut & in ipſa imprimitur ſpecies eiuſdem actus. Tertio notandũ, ꝙ circa prædicta moueri põt unũ dubium. An uidelicet potentia recordatiua cognoſcat illum actum, cuius uidelicet ſpecies ſibi imprimitur quãdo eſt. Et uidetur, quòd non, quia dũ eſt, nõ eſt prȩteritus. Recordatiua autẽ potentia non eſt, niſi prȩteriti. Cõtra uidetur, ꝙ immo, quia aliȩ potentiȩ percipiũt actualiter ſua obiecta, quando eis imprimuntur ſpecies eorum, ergo & iſta, ſed tunc imprimitur ſpecies actus, quando eſt actus preſens, igitur. Item ſi non cognoſcit ipſum dum eſt, quomodo recordabitur ipſius poſtquam præteriit? Poteſt dici, quòd potentia recordatiua cognoſcit ipſum actum dum eſt, ſed non per actum recordandi, ſed per alium actum, qui poteſt eſſe reſpectu præſentis nondum prȩteriti. Videtur enim multum

probabile, quod cuicũque potentię non repugnat cognoſcere aliquod obiectum, quã do non eſt ſibi, etiam non repugnat illud cognoſcere qñ eſt, licet non econuerſo. Et ſi obiiciatur contra prędicta, quia ex prædictis ſequitur, ꝙ memoria, aut actus recordã di non eſt in parte ſenſitiua. Tũ, quia ſenſitiua nõ cognoſcit, nec diſcernit tẽpus, & ꝑci pue præteritum, quia non ẽ. Tum, quia ſi ĩ parte ſenſitiua eſſet recordatio cuiuſlibet actus potẽtię ſenſitiuæ, cuiuſli bet poſſet eſſe recordatio ſen ſitiua, quod falſum ẽ, quia ali quis actus ſupremę potentiæ non poteſt eſſe recordatio. Patet, quia actus ille non põt eſſe cognitus ab aliqua potẽ tia ſenſitiua, quia non ab aliqua inferiori, nec a ſeipſa, q̃a nõ eſt reflexiuã ſupra ſeipsã, ſicut nec aliqua ſenſitiua, ut ui detur. Et tamen oportet potentiam recordatiuam eſſe cognitiuam actus, de quo recordatur. Ad primum dici poteſt, quòd Ariſtoteles in libro de memoria concedit potentiam ſenſitiuam, uel organicam apprehendere tempus quomodocunque ſit hoc. Et dicit, quòd ſenſitiuo, quo percipimus magnitudinem, percipimus tempus. Nec obſtat, quod tempus ẽ ſucceſſiuum, quia motus etiam, qui eſt ſucceſſiuus, eſt per ſe ſenſibilis. Et cum dicit, quod tempus ꝑteritum non eſt, ergo nõ ſentitur. Dicẽdum, quod nõ ſentitur in ſe, ſed in ſua ſpecie, uel in ſpecie alicuius, quod fuit ſub ipſo, uel per ipſum ꝑ ſens, ſeu priuationem preſentis, ſicut aliquo modo ſentit lumen non eſſe in medio, & ibi tenebram eſſe, ut dicitur 2. de anima. *De ani. lib. 2.* Ad ſecundum dici poteſt, quòd uel recordatio ſenſitiua non eſt cuiuſlibet actus cuiuſcunque potentiæ ſenſitiuæ, quia non eſt reſpectu actus ſenſitiui ſuperioris, ſed conuenit ſenſitiuæ ſuperiori reſpectu actus ſenſitiuæ inferioris, uel ſi ſit recordatio ſenſitiua actus cuiuſlibet ſenſitiuę, tunc ſenſitiua ſuperior aliquo modo reflectitur ſuper actum ſuum, & recordatur ipſius.

His præmiſſis, ponẽdæ sũt duę concl. Prima eſt. *Con. 1.* Memoria propriè eſt in parte intellectiua, & uerius, q̃ in parte sẽ ſitiua, patet, quia ad partẽ intellectiuam pertinent aliquis actus habens omnes conditiones prædictas actus recordatiui, & in ſe, & quantum ad obiectum. Patet de actu, quo aliquis intelligit ſe aliquãdo de-

demonſtraſſe, uel ſciuiſſe demonſtratiuę, quod triangulus hēt tres,&c. Vel quod homo peccauerit contra legem Dei, quod pertinet ad ſolū intellectum, ſed ad quā partē pertinet actus recordatiuus, uel memoratiuus ad eandem pertinet potentia. igitur.

Con. 2. Secunda concl Anima ſeparata poteſt recordari, ſiue memorari quorūlibet actuū præteritum, quorum manēt ſpecies apud ipſum, patet, qa ad partem intellectiuam pertinet memoria, quę non uidetur differre ab intellectu poſſibili, ergo ſicut poteſt anima intelligere quidditates prius habitualiter notas, ita & recordari actuum præteritorum. Item ſi animę ſeparatæ non haberet memoriam peccatorum commiſſorum in uita mortali, non haberent materiam gratias referendi Deo de miſericordia. Et eſt argumentū Gregorii ſe fundantis ſuper illud Pſal. Miſericordias domini ī æternū cantabo. Quomodo in æternū miſericordiam cantat, qui miſeriæ non meminit?

1. Ad primum ar. concedēdū eſt in homine eſſe memoriā ſenſitiuam, ſed ex hoc non ſequitur, ꝙ nulla ſit memoria intellectiua. non. n. negari debet ſuperiori cognitiuæ, ꝙ perfectionis eſt inferiori.

Ad ſecundum dicendū, ꝙ potentia intellectiua magis poteſt eſſe præteriti, ut præteritum eſt, quam ſenſitiua quō cunque intellectus cognoſcat ſingulare. Magis enim diſtinguit intentionem præteriti, ſiue præteritionem a futuritione, & præſentialitatem, ꝙ ſēſus. Nec ſolum intelligit intellectus uniuerſale, ſed particulare. Vnde dici pōt, quod illa auctoritas, obiectum intellectus eſt uniuerſale, loquitur de intellectu, ut habet intellectionem ſcientificam, qualis eſt ſola abſtractiua. 2.

Ad tertium dicendum, ꝙ beati recordantur peccatorū ſuorum nec tamen hoc eſt eis ad dolorem, ſed gaudium de liberatiōe ab ipſis, & a pœnis correſpondentibus, & ad collaudationem diuinæ miſericordię liberantis. Et pręterea dicendum, ꝙ recordando de peccatis, nolitionem habēt, & diſplicentiam, ſed tamen illam diſplicentiam non ſequitur aliqua triſtitia, Deo ſic ꝑuidente, & illam triſtitiam ſuſpendente, uel nō influēte ad ipſam, quæ tamen nata eſſet ſequi naturaliter. Et ſi dicas, ſi peccata diſplicent beatis, ergo uellent ea non fuiſſe, & 3.

per conſequens nõ ſunt beati, quia non habent quicqd uolunt. Dicendum eſt, quod beatus hēt quicquid uult de pręſentibus,& futuris, & nõ de pręteritis,& ita uult peccata ſua non eſſe,uel non fore.

Vtrum animæ ſeparatæ cognoſcant orationes noſtras.

Sco.4.d.45.q.4. Dur.4.d.46.q.4.Tho.1.p.q.89 ar.8.

Tertio quæritur. Vtrum animæ ſeparatę cognoſcant orationes noſtras,quas facimus ꝓ ipſis, uel ad ipſas.

1. Arguitur quòd non, quia dicitur Eſa.63.Abrahā neſciuit uos,& Iſrael ignorauit uos.

Eſa. 63.

2. Secundo. Solus Deus nouit ſecreta cordiũ,oratio aũt mẽtalis,quę maxime eſt accepta Deo, eſt huiuſmodi,igitur.

3. Tertio. Non oportet eos noſcere,niſi ad hoc, ut orent pro nobis, ſed conſequens ē inconueniens. Tum primo, quia non ſunt in ſtatu meriti. Tum ſecundo, quia ſanctus orans pro alio uiatore, aut cognoſcit Deum uelle conſerre,quod orat,aut nolle.Si uelle,fruſtrà orat, quia dato, ꝙ non oret adhuc Deus conferret.Si nolle,fruſtrà orat,quia non fiet.

Contra, quia alioquin fruſtra funderet Eccleſia orationem ad ſanctos. Et in oppoſitum,eſt unus error,quem tangit Hieronymus in epiſtola ad Vigilantium.

Primo notandũ ſm Scot. anima ſeparata poteſt acquirere noticiam tam abſtractiuam q̃ intuitiuam non ſolũ ſenſibilium ſicut pōt coniuncta,ſed etiam quorumcũque intelligibilium proportionatorum ſibi proportionaliter præſentium. Proportionatũ eſt autem ſibi quodcunq; intelligibile creatum. Ex quo ſequitur, quod poteſt cognoſcere orationem ſiue uocalẽ ſiue mentalem.Nec ualet dicere ꝙ intellectus actum ſuum proprium habet occultũ cuicunq. creaturę, & ſimiliter actum uoluntatis. hæc.n. ſunt intima creaturæ intellectualis & per conſequens nihil poteſt iſta noſcere niſi ꝙ eſt intimum rationali creaturæ.talis autem eſt ſolus Deus qui illabitur.Hoc nõ concludit,quia manifeſtũ eſt, quod omnẽ actum uoluntatis meę poteſt intellectus meus cognoſcere, ſed itellectus alius perfectior creatus poteſt ĩ illud obiectum,in quod poteſt intellectus meus,ſi non impediat determinatio,ad alia intelli-

4.d 45. q.1.

legibilia aut defectus pportionatę pręſentię Intellectus autem ſeparatus æquè perfectus eſt ut coniunctus uel pfectior.&non determinatur ex aliquo ordine ad nō cognoſcendum operationem alterius intellectus uel uoluntatis. Nec præſentia requiſita neceſſario đficit, quia illa poteſt eſſe ſine illapſu,alioquin angelus nullā poſſet habere pſentiā debitā reſpectu alterius à ſe,cū nulli illabaī,quia hoc repugnat creaturæ. Nec ualet dicere ꝙ talis operatio ē intima quia eſſentia ſua eſt ſibi intimior, q̄ operatio.Et tñ alius intellectus ſeparatus poteſt iſtā eſſentiā intelligere.Secundo notandum ꝙ ſicut dicit Sco. ubi ſupra,non eſt neceſſe ex rōne beatitudinis ꝙ beatus uideat orationes noſtras neq. regulariter ſiuę uniuerſaliter, neque in uerbo quia non eſt aliquid quaſi neceſſaria ſequela beatitudinis neq; ꝙ reueleī ſibi, qa nec talis reuelatio neceſſario ſequiī beatitudinē.Beatitudo.n.intellectus in obiectis creatis nō tranſcendit qditates,tñ quia cōgruum eſt beatum eſſe coadiuitorēDei in procurandō ſalutē electi eo mō quo pōt hoc ſibi competere.Et ad illud requiritur ſibi reuelari orationes noſtras,q̄ ſibi ſpecialiter offerūtur,quia ille ſpecialiter innitunē meritis eius tanq̄ mediatoris pducētis ad ſalutem,iō probabile eſt quod Deus ſanctis reuelat orationes eis uel Deo in nomine eorum oblatas.

His præmiſſis, ponendæ ſunt quinq. cōcluſio. Prima eſt.Animæ damnatæ non cognoſcunt orationes quæ fiūt pro ipſis uel ad ipſos & hoc pter improportionem diſtantię,niſi forte cognoſcant abſtractiue miniſterio dęmonum,uel aliorū ad ipſos deſcendentium ſiue etiam per diuinā reuelationem ad aggrauationē triſtitiæ eorum. Con. 1.

Secunda concluſio.Animā dānata naturaliter cognoſcere pōt orationes q̄ fiunt pro ipſa uel ad ipſam, qñ uidelicet pſumitur, ꝙ eſt in purgatorio, uel ī paradiſo patet ſatis ex primo notabili.Tertia conclu. Animæ exiſtentes in purgatorio,licet natuliter ex ſeipſis non cognoſcant de facto orationes, quę fiunt pro ipſis , tamen rationabile eſt dicere , quod de facto cognoſcunt,uel per diuinam reuelationē, uel p miniſteriū bonorū angelorū,uel aliorū ad ipſas deſcedētiū. Ratio pri- Con. 2.

me partis eſt propter nimiã diſtantiã, ideo nõ cognoſcũt intuitiue, nec per cõſequens abſtractiue, quia in aĩa ſeparata intuitiua præcedit acqſitionẽ principii abſtractiue, puta ſpeciei. Secunda autem pars, ſic probatur, quia cum ſint mẽbra Chriſti per charitatẽ iam cõfirmatam, uerisſimile eſt, ꝙ Deus velit eas habere notitiam eorum, q̃ ſpectant ad ſuam liberationem.

Con. 4. Quarta concl. Animæ beatę non cognoſcunt naturaliter orationes, q̃ dirigũtur ad eas, licet poſſent naturaliter cognoſcere, patet ſicut ď aliis

Con. 5. Quinta concl. Animę beatæ de facto cognoſcunt talia ſiue in uerbo regulariter, ſiue per reuelationẽ ſpecialẽ, patet ex ſecundo notabili.

1. Ad primum arg. dicendũ, ꝙ Abrahã nouit eis notitia intuitiua, qa nimis diſtabãt. Et præterea Abraham non erat tunc beatus. Vnde tunc non habuit uiſionem in qua ſiant huiuſmodi reuelatiões.

2. Ad ſecundũ dicẽdũ primo, ꝙ Deus nouit uniuerſaliter cogitationes hoĩum, & ex ꝓpria perfectione, qđ non angelus etiã ſuperior. Secundo nouit, ut iudex uniuerſalis, non ſic angelus. Hęc duo dicta ſunt Scoti. Tertiũ aũt dicitur a quibuſdam, uidelicet quod nouit antequam fiant.

Ad tertiũ dicendũ, ꝙ oratio noſtra nunc duplicẽ hẽt effectũ. Vnũ, quia meritoria nobis. Aliũ, qa meritoria eſt illi ꝓ quo fit. Primo mõ beati nõ faciunt orationem, ſed bene ſecũdo mõ, ut dicit Scotus. Nec eſt inconueniens aliquẽ qui iã eſt ĩ termino quo ad ſe per orationẽ ſuã mereri alteri. Et qñ dicit. Aut beatus cognoſcit Deũ uelle &c. Poteſt dici, ꝙ cognoſcit Deũ uelle, nec tñ fruſtra orat, quia ſicut Deus vult iſtũ ſaluare, uel exaudire, ita uult ꝑ determinata media, vtpote per orationem talis beati. Si aũt reuelaret Petro determinate, ꝙ Deus nollet iſtã orationẽ exaudire, Petrus nõ eſſet ibi mediator ĩ orãdo. Si uero nõ ſibi reuelatur, nec ꝙ velit, nec ꝙ nolit Petrus orat expectans, ut orationem ſuã conſequatur determinata reuelatio exauditionis, uel ſaltem determinatus effectus quantum ad petentem.

PORTIO QVARTA.

Vtrum reſurrectio generalis ſit futura.

Scot. 4. d. 43. q. 1. & 2. Dur. 4. d. 43. queſt. 1.

QVAE

QVAESTIO I.

CIRCA quartum ſuperius propoſitum in prima parte huius tractatus, uidelicet circa reſurrectionem generalem. Primo quęritur. Vtrum reſurrectio generalis omniũ hominum ſit futura.

1. Arg. quòd non. Eccle. 3. Vnus eſt interitus hominũ, & iumentorum, ſed iumenta non reſurgunt, igitur. *Eccl. 3.*

2. Secundo Iob. 14. Homo cum dormierit nõ reſurget donec atteratur cœlum non euigilabit, ſed cœlum nunq̃ atteratur cum ſit incorruptibile, igitur. *Iob. 14*

3. Tertio. Dicit Philoſoph. 2. de generatione. Quę corrumpuntur ſecundum ſubſtãtiam non redeunt eadem numero, ſed ſpecie.

4. Quarto. Totum requirit ynionem partiũ, ergo idem totum eãdem unionẽ, ſed nõ redibit eadẽ unio numero, quia interrupta eſt. Interruptũ aũt nõ redit idẽ, quia ſi redit iteratio eſt, ſed iteratio repugnat identitati, quia iteratio ponit numerum, identitas autem priuat. igitur.

5. Quinto. Qua rõne hõ poſſet idem numero reparari, eadẽ rõne, & quodlibet aliud ut uidetur, ſed motus, uel mutatio nõ põt reparari, igit. Probatio minoris, quia qua rõne poſſet motus reparari eadem ratione poſſet conſeruari per totum tempus, & ſic non eſſet eſſentialiter ſucceſſiuus, ſed permanens.

Contra. Iob. 19. Scio, quia in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum. Et 1. ad Corin. 15. Omnes reſurgemus. Primo notãdũ, ꝙ ſm Dam. in 4. Reſurrectio eſt eiuſdem numero iterata ſurrectio. Notãter dicit eiuſdem numero, quia niſi ſic, non eſſet reſurrectio. Dicit autem iterata reſurrectio, quia prima ſurrectio, uel productio paſſiua rei nõ põt dici reſurrectio. Hoc p̃miſſo, dicũt oẽs catholici, ꝙ reſurrectio alicuius entis, puta hominis, ẽ poſſibilis virtutis diuinæ. Ad hoc. n. ponendũ cogunt ex fide, & ſcriptura. Sed d̃ mõ poſſibilitatis eſt opinio Tho. in 4. ꝙ in homine tantũ eſt una forma, quę habet idẽ eſſe numero, ꝙ totum cõiunctum, alias forma uniretur materię p accidens, quia illa, quæ habent eſſe diſtincta ſi uniũtur faciũt unũ per accidens. In anima ergo ſeparata manet eſſe cõiuncti, & ꝑ cõſequens nõ eſt difficile uidere, qũo redeat idẽ nume- *Iob. 19.* *1. Cor. 15.* *diſt. 43.*

numero. Sed ſi poneretur in homine alia forma, q̃ corrũperetur difficile eſſet, quia impoſſibile eſt corruptum idem numero reparari. Contra iſtam opinionem ex fundamentis doctoris ſubtilis, arguitur tripliciter. Primo, quia iſta opinio negat reſurrectionem. Eſt enim reſurrectio eius, ꝙ cecidit ſurrectio. Illud ergo proprie reſurgit, ꝙ perdit eſſe, quod ergo non perdit eſſe, quod redeat, non reſurget. Secundo, quia ſeq̃retur, quòd nec idem ſanguis, nec idem capillus poſſent redire, quia conſtat, ꝙ corrumpuntur. Tertio quia corruptio eſt deperditio alicuius ſubſtantiæ ex v. Phyſico. ſed eadẽ ſubſtantia corrupta redit alias non eſſet reſurrectio, ergo idem corruptum idem numero reparari põt, alias non poſſet idem numero reparari corruptum brutũ, cuius anima moriẽdo corrumpitur, conſequens eſt falſum. Legimus enim plures ſanctos bruta eadem uiuificaſſe. Non enim potes dicere tantum quem ſuſcitauit beatus Silueſter non fuiſſe eundem. Non ualet autem moti uum huius opinionis, quia & ſi concederetur, quòd in homine non eſt, niſi unica forma, .ſ. aĩa rationalis, tñ non eſt uerũ, ꝙ eſſe formæ ſit eſſe totius, quia ad eſſe totius per ſe terminatur generatio realis, & nõ ad eſſe formę. Et cũ dicis ſi forma habet aliud eſſe a coniuncto nõ facit unum per ſe cum materia. Dicendũ ꝙ immo, eo quòd eſſe formę eſt actuale, ſiue actuans, & eſſe materiæ potẽtiale ſiue actuabile, & cõpoſitum, neq; eſt hoc, neq; illud, ſed cauſatum cauſalitate intrinſeca iſtorũ, ex 7. & 8. Methaphyſicę, ideo iſta duo faciunt unum per ſe. Vnde, & dicere non poſſe redire corruptum idẽ numero, vt videt̃ ſentire iſta opinio ẽ infirmare omnipotẽtiã Dei. Alia autem eſt opinio Egidii de Roma dicẽtis, ꝙ quia natura non agit, niſi per motũ, & mutationem, ideo nõ põt redire idem numero. Et ex oppoſito quia Deus nõ agit per motum, aut mutationẽ, ſed aſpicit materiam, vt qd, & vt omnino indiſtinctam, ideo poteſt imprimere in eã omnem formã, & ſic põt facere redire idem numero. Contra hunc modum arguit tripliciter. Primo contra hoc, ꝙ dicit Deum non agere ꝑ motum, aut mutationem, qa in reſuſcitatiõe, materia fuit ſub priuatione, & poſt ſub for-

t.c. 58.

forma, & ſic aliter ſe habet nũc, quam prius, ergo eſt ibi mutatio. Nec ualet ex modo arguendi, nõ eſt eadem mutatio, ergo nõ ẽ eadẽ forma. Licet.n. ex alietate formæ ſequatur alietas motus, non tñ econuerſo, immo eſt fallacia conſequẽtis, ſicut patet, quia ex diuerſis motibus acquiri poteſt idem vbi. Vnde, & Auguſtinus dicit idem poſſe generari ęquiuoce, & uniuoce tertio de Trinitate ca. 9. Secundo contra hoc, quod dicit, ꝙ non poteſt redire eadem mutatio numero ꝑꝑ interruptionem, quia dato, ꝙ non ſit continuitas partis ad partem redibit tamen totum in ſe continuatum. Tertio contra hoc, quod dicit, agens naturale non attingere materiam, ut quid, tunc.n. materia non informaretur immediate a forma ſi tantũ attingeretur materia, ut quãta, & non, ut quid. Eſt, ergo alia opinio doctoris ſubtilis, ꝙ poſſibilitas reſurrectionis primo quęrenda eſt ex omni potentia Dei, & deinde ex parte obiecti, quia uidelicet non implicat contradictionem. Modicum autem ad ꝓpoſitum facit, ꝙ fiat cum mutatione, uel ſine mutatione. Sẽcũdo. Notãdũ, ꝙ ſicut dicit Scotus, in 4. diſt. 43. ſi aliqua ratio naturalis concludat reſurrectionẽ, oportet ꝙ accipiatur ex aliquo, ꝙ eſt proprium hominis, ita ꝙ nõ cõueniat aliis corruptibilibus. Hoc autem concludi poteſt procedendo ex tribus propoſitionibus, quæ ſi ſint omnes ratione naturali notæ, concluſio etiam eſt nota. Prima propoſitio. Anima rationalis eſt forma ſpecifica hominis. Dicit autem Thomas prima parte, quod nota ẽ naturaliter. Tum, quia Philoſophi loquentes naturaliter, hoc dixerunt. Tum, quia in diffinitione hominis poniẽ rõnale, quo aĩa intellectiua ſignificatur. Tum, quia intelligere eſt propria operatio hoĩs, ergo eſt a propria forma, ſed iſta rõ nõ cogit, qa ẽm ipsũ Thomã, intellectus humanus ĩ intellectione nõ ſe habet actiue, ſed paſſiue eadem parte. q. lxxix. Aliter ergo probat idem eadẽ parte, & q. ar. v. quia aliqua cognitio immaterialis ineſt hoĩ. Nulla aũt ſenſitiua põt eſſe immaterialis, ergo illa ẽ intellectiua. Dicit autem Doctor ſubtilis in propoſito, ꝙ hoc nomẽ ĩmateriale frequẽs eſt apud philoſophũ, ſed uidẽtur ambiguũ. Põt enim intelligi

q. 76. ar. 1.

1. p. q. 79. art. 5.

ligi tripliciter. Primo mō, vt dicatur cognitio immaterialis, quę non eſt per organum corporeum. Secundo mō dicitur immaterialis, quia non eſt extenſa, nec eſt idem cum primo, quia dato, quòd eſſet totius hominis, primo eſſet extenſa, licet bene nō organica. Tertio mō, ut dicatͬ immaterialis reſpectu obiecti, quia uidelicet reſpicit obiectū ſub conditionibus immaterialibus, utpote inq̃tū abſtrahit ab hic, & nūc. Et ſicut dicit Doctor ſubtilis hic eſt modus fortior ad probādū cognitionem intellectiuā non eſſe ſenſitiuā. Tū primo, quia ſuper ſe cōuertitur. Tū ſecundo, quia cognoſcit ſub rōne uniuerſaliori, quā quicūq; ſenſus, ut ſub rōne entis, & ueri. Tū tertio, quia cognoſcit relationes, & entia rōnis. Secūda propoſitio eſt, ꝙ anima eſt immortalis, quā probat Richardus de media uilla eſſe naturaliter notā in
1.d.19. q.1. ii. ſententiarum. diſt. xix. Tū primò, quia dicit Ariſtoteles iii. de anima, intellectus ſeparatur a cæteris, ſicut perpetuum a corruptibili. Et in eodem tertio ponitur differentia inter ſenſum, & intellectum, quia excellēs ſenſibile corrūpit ſenſum. Excellēs vero intelligibile perficit intellectum. Tum ſecundo. xii. methaphiſice, uideretur dicere philoſophus intellectum eſſe perpetuū. Tum tertio. xvi. de animalibus, relinquitur ſolū intellectum de foris aduenire. c.11. Et confirmatur ratione, quia naturale deſiderium nō eſt fruſtra, nunc autem in anima eſt naturale deſideriū ad ſemper eſſe. Sed ex aduerſo dicit Scotus, quia licet hęc ſint probabilia, nō tñ neceſſario demonſtrant. Dubium.n. eſt, quid philoſophus circa hoc ſenſerit, uidetur enim uarie loqui in diuerſis locis. Et præterea dicendum ꝙ non omnia dicta a philoſophis erant eis probata per rōnem neceſſariā, ſed frequenter nō habebant niſi quaſdam probabiles perſuaſiones. Quod autem dicitur đ deſiderio naturali nō concludit, quia, aut arguitur præciſe de deſiderio naturali propriè dicto, & illud non eſt aliquis actus elicitus, ſed ſola inclinatio naturæ ad aliquid. Et tunc planum eſt, ꝙ non poteſt probari deſiderium naturale ad aliquid niſi primo probetur poſſibilitas in natura ad illud. Aut arguitur de deſiderio naturali minus propriè dicto, quod ſcilicet eſt actus

elici

elicitus concors inclinationi naturali,& tunc iterum probari non poteſt, quod ad ali quid ſit deſiderium naturale iſto modo,niſi prius probet, quod ad idem eſt deſiderium naturale primo modo. Si autem arguas illud, naturaliter deſideratur,quod apprehenſum ſtatim actu elicito deſideratur quia iſta pronitas non uidetur eſſe niſi ex inclinatione naturali. Dicendum,quod oporteret oſtendere illam apprehenſionem eſſe ſecundum rõnem rectam nõ erroneam. Nõ eſt ãt manifeſtum per rationem naturalem, ꝙ ratio oſtendẽs animam ſemper eſſe tanquam aliquid appetibile ſic rõ non erronea, quia prius oporteret oſtẽdere,ꝙ iſtud poſſet ſibi cõpetere. Tertia ꝓpoſitio eſt,quod anima rationalis nõ remanebit perpetuo extra totũ. Hęc probat a Tho in ſumma con tra Gentiles,quia pars extra totum eſt imperfecta, forma ãt tam nobilis nõ remanebit impfecta. Rurſus,quia nullũ uiolentum eſt perpetuũ, ſeparatio aũt animę eſt uiolentia. Iſta non cogunt. Pars enim accipiens perfectionem a toto, eſt imperfecta ſeparata a toto. Anima aũt intellectiua nõ recipit, ſed communicat. Ad aliud autem diceretur, ꝙ uiolentia,q̃ opponitur inclinationi naturali ad actũ primum nunquam eſt perpetua quia ponit imperfectionem perpetuam,q̃ philoſo. habet pro inconuenienti,ſed oppoſitum inclinationis, quæ eſt ad actum ſecundum, uidelicet, quæ eſt perfecti ad perfectionem cõmunicandũ, non dicitur ꝓprie uiolentum,nec eſt ibi imperfectio, etiam ſi perpetuo ſuſpẽdatur talis inclinatio. De iſtis itaq; tribus propoſitionibus ſupradictis dicit Scotus, quod prima eſt naturaliter nota, & error oppoſitis, qui ſolius eſt Auerroys peſſimus eſt, & non tantũ contra ueritatẽ theologicæ, ſed ẽt contra ueritatem philoſophię. Secunda ãt eſt naturaliter nota pluribus. Tertia uero paucioribus. Vnde ex hac partem non poteſt reſurrectio demõſtrari. Pręterea, nec retributio bonorũ & malorum hic demonſtratur de neceſſitate. In actu enim bono eſt gaudium retribuens, & in malo pœna puniẽs. Tertio notandum, ꝙ opinio aliquorum eſt,ꝙ licet Deus poſſit aliqua eadem numero reparare, non tñ omnia, quia uidelicet non põt reparare eũdem motum numero, nec

aliquid per motum neque ét alquam mutationé inſtantaneam. De motu ſic ꝓbant, qa continuitas motus eſt unitas eius, ergo motus interruptus non eſt unus. Præterea, eadé ratione poſſet idem tempus reparari, non .n. eſt dare motum ſine tépore, nec tempus ſine motu, ſed tépus uel pars téporis reparari non poteſt, quia uel repararet in tempore, & tunc duo tempora poſſent eſſe ſimul. Nec pôt dici, ꝙ in inſtanti, quia tépus non poteſt eſſe in inſtanti. De mutatione autem inſtantanea ꝓbant, quia non poteſt reparari in tempore, non .n. poteſt mẽſurari tempore, nec in inſtanti, quia aut hoc eſſet in eodem inſtanti, in quo fuit primo, & hoc non, quia illud nõ eſt reparabile, ſicut nec tempus, aut in alio & hoc non, quia in alio inſtanti eſſe non poteſt. Quod enim pôt coexiſtere duobus inſtantibus in tépore, poteſt coexiſtere tempori medio, ſic aũt eſſe non poteſt de mutatione inſtantanea. Sed his non obſtantibus dicendũ, quod tam motus, q̃ mutatio, & breuiter omne poſitiuum poteſt reparari a Deo idem numero ꝙ prius. Non enim plus implicat contradictionem quodcunque poſitiuum eſſe poſtquam fuit & deſiit eſſe, q̃ prius, & ita uniformiter eſt poſſibile, ſicut prius, ergo poteſt iterato poni in eſſe, ſicut prius, & iſta eſt ratio præciſa ſufficiens ad hoc probandũ. Ad motiua ãt illorum. Ad primum dicendum, ꝙ motus unus, bene eſt continuus intra ſeipſum, & ſimiliter quęlibet pars motus, ſed non requiritur ad unitatem eius, ꝙ continuetur ad alium motum, uel ad aliã parté motus. Vnde interruptio eſſendi non tollit unitatem motus reparati ad ſeipſum. Ad ſecundum dicendũ, quod ponẽdo vnum tempus tantum, ſicut tempus non eſt in alio tẽpore ſic nec tempus repararetur in alio tempore, & ita nõ eſſent plura tempora ſimul, nec repararet in inſtanti temporis, ſed tempus ipſum repararetur nõ menſuratum alio tempore. Sed quid de parte priori eiuſdem temporis ſi repararetur cum poſteriori? dicendum, ꝙ hoc eſt poſſibile, ſed tunc illa pars reparata, & alia non eſſent actu partes unius temporis. Impoſſibile eſt enim partes unius temporis continuatas eſſe ſimul, cũ ſint eſſentialiter entia ſucceſſiua, ſed partes téporis diſcõtinuatas, & non manentes a-

ſeu partes poſſibile eſt eſſe ſimul, & tunc eſſent duo tẽpora non oĩno diſparata, ſed nata facere unum tempus ſi adinuicem continuarentur. Si uero ponant plura tpa ſimul, tunc nõ eſt impoſſibile totum tempus aliquod in alio tpe reparari, quo mẽſuretur, & partem eius in parte illius. Ad aliud dicendũ ꝙ nõ in tpe, ſed in inſtanti. Et cũ queris, aut in eodem, aut in alio. Dico, ꝙ ſi mutatio inſtãtanea, & inſtans ſunt idem, uel inſeparabilia, oportet ꝙ in eodem inſtanti ſic reparabilis in quo præfuit, uel põt reparari in alio inſtanti communi. Nec propter hoc oportet ipſum coexiſtere tempori intermedio, quia non põt coexiſtere duobus inſtãtibus diuerſis, niſi interrumpat, & deſinat eſſe in tpe medio.

Con. 1. His pmiſſis, ponendę ſunt tres cõcluſiones. Prima eſt. Reſurrectio alicuius entis, puta hominis abſolute loquendo eſt in ſe poſsibilis, patet ex tertio notabili.

Con. 2. Secunda concl. Talis reſurrectio ẽ poſsibilis uirtuti diuinæ, quia oẽ quod eſt in ſe poſsibile, eſt poſsibile uirtuti diuinę, quę eſt omnipotẽs.

Con. 3. Tertia concl. Reſurrectio gñralis de facto ẽ futura, hęc cõcluſio, nõ põt demonſtrari ꝑ rõnẽ naturalẽ, ſed manifeſta ex fide, patet ĩ ſimbolo Niceno, & ĩ ſĩbolo Athanaſii.

Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ 1.
Salõ. ibi fuit cõcionator nũc allegãs ꝑ parte ſtultorũ, nũc reſpondens ſm ſententiam ſapientum, illud autem dictũ eſt concionando pro ſtultis.

Ad ſm dicendũ, ꝙ licet cœ 2.
lum nunquam attereretur quãtum ad ſubſtantiam, tñ attereretur quantũ ad efficaciã, ſiue influẽtiam in iſta inferiora. Poſt iudicium enim ceſſabit iſta influentia, uel poteſt dici, ꝙ loquiť de cœlo elementari, de quo loquitur Petrus in ſua canonica, ſcilicet, Cœli calore ſoluentur.

Ad tertium dicendum ꝙ 3.
philo. ibi diſtinguit circulationem in corporibus cœleſtibus à circulatione in corporibus elementaribus, quia ibi ſubſtãtia nõ corrumpitur per motũ, ideo cedit eadem. Circulatio aũt in iſtis inferioribus eſt, ſecundũ corruptionem formę ſubſtãtialis.

Ad quartum dici põt, ꝙ 4.
compoſitum idem redire poteſt, licet non redeat eadem unio partium, quia illa unio nõ eſt de eſſentia totius, ſed quia unio ẽ ſimpliciter neceſſario requiſita ad entitatẽ to-

talem,ideo uerius uidetur,ꝙ etiã unio, redibit eadem, & hoc ſi accipiatur vnio pro illa relatione partium vnitarum ad inuicem non autem pro ipſa paſſione, quæ non manet, niſi in inſtanti reſuſcitationis, illa .n. põt poni alia,ſicut, & illa mutatio eſt alia a generatione. Si ergo non eſt idem fieri ipſius totius,ſic non eſt eadem unio.

Ad quintũ,patet ex dictis.

Vtrum poſſibile ſit idem numero reparari.

Tho.quod.4.q.5.ad 3.Dur.4.d. 43.q.2.& 3.

SEcundo queritur. Vtrum poſſibile, ſit ꝑ uirtutẽ naturæ,ſeu agẽtis naturalis,aliquid idem numero reparari.

1\. Arg.primo ꝙ nõ per philoſo.ii.de generatione.Quorũ ſubſtantia deperit,nõ poſſunt eadem numero redire. (2.c.7.) Secundo philo.v. phyſic.dicit, quod ſanitas corrupta non redit eadem numero.

Contra. Natura non eſt minus potens poſt corruptionem alicuius,q̃ ante, ſed ante poterat effectum de materia producere.igitur, & poſt corruptionem põt eundem producere.Primo notandũ, (8.c.37.) quod ſicut recitat Augu.opĩnio quorũdam philo.fuit ꝑ circuitum temporum oĩa redire eadẽ, uidelicet poſt magnum annum Empedoclis; expletis uidelicet.xxxvi. milibus annis.Rõ eorum eſt quia redeunte cauſa eadem,redibit idem effectus. Tunc autẽ omnia corpora cœleſtia redibunt ad eundem ſitum, quia ſupponẽdo illud Ptholomei in Almageſto, quod cœlum ſtellarũ moueatur in centum annis uno gradu contra motum diurnũ, cũ ſint in eo trecenti.lx.gradus. Quod patet per zodiacum, in quo ſunt duodecim ſigna,quorũ quodlibet habet xxx.gradus in lõgitudine,&xii.in latitudine, ſequitur, ꝙ complebitur motus ille in xxx.ſex milibus annis.Vñ Plato dicit ſeipſum, tunc iterum fore eundem numero,& lecturum in eiſdem ſcholis,& eiſdẽ ſcholaribus, quibus ipſe tunc egebat. Sed hanc opinionẽ ĩprobat Aug. ibidem auctoritate ſcripturę ad Roma.vi.Chriſtus reſurgens ex mortuis iã non moritur. Et per illud primæ ad Theſſalonic.iiii.ſemper cum Dño erimus. Et per rõnẽ de beatitudine, qa,ſm hoc nulla eſſet uera beatitudo. Anima.n.beata reditura eſſet ad prio-

(De ciui. Dei. lib. 13.) (Rom. 6.) (1.The.4.)

priores miſerias. Poteſt ēt ſic improbari opinio prędicta, quia dato, ꝙ magnus ille annus impleatur, tñ ꝑꝑ hoc orbes planetarũ, nō neceſſario ad eundē ſitũ redibunt. Non .n. conformiter, & regulariter mouentur orbes planetarũ q̃tũ ad hoc cũ viii. ſphera. Alia opinio eſt tota contraria, q̃ eſt opinio Godefredi ī quolibetis, & Egidii de Roma. in theoreumate primo, & beati Tho. in iiii. ꝙ impoſſibile eſt, aliquid idem numero per naturā redire. A priuatione .n. nō eſt reditus in habitũ per naturā, ut dicitur in prędicamentis. Item in materia non manet eadē potentia ad formā poſt corruptionē, quæ erat ī ea ante generationem, materia .n. in corruptione diſpergitur, & non manet eadem, & per cōſequens, nec eadē potentia. Sed cōtra hāc opinionē ſic argu. ꝙ non minus cōtinetur in uirtute agētis naturalis habitus poſt corruptionē, q̃ ante generationem, eadē .n. virtus manet poſt, & ante. Ad primũ ergo arg. ipſorum de priuatione, & habitu dicēdum, quòd nō apparet rō, quare naturaliter non ſit poſſibilis regreſſus a priuatione ad habitum poſt corruptionem, ſicut fuit progreſſus ante generationem. Et licet hoc dicat Ariſtot. ſ. quòd hoc non ſit poſſibile, hoc tñ non demonſtrat. Vel poteſt dici, ꝙ illa propoſitio philoſophi intelligitur in ordine naturalis generationis, ſm deſcenſum, quia uidelicet poſt priuationem, non redit habitus, ſiue forma immediate præcedens ſm ordinem generationis. Poteſt ergo breuiter dici, quòd illud intelligitur ex identitate, ſm ſpeciem, non numerali, & tũc de immediata reditione. Ad ſm dicēdum breuiter, quòd manet frequenter, uel ſaltem manere pōt eadem potentia materiæ, ſicut, & eadem materia, uel idem ſubiectum. Secũdo notandum, quòd alia eſt tertia opinio media, quæ eſt Richardi de media uilla. in iiii. quòd ſaltem aliqua poſſunt eadem numero, per naturā reparari, licet forte non omnia. Quod aũt aliqua poſſunt reparari probatur, quia natura, non eſt minus potēs, quam ars, ſed ars poteſt idē artificiatum numero reparare ergo & natura. Minor patet de archa, quæ reparatur eadē ex eiſdem lignis. Quod autem non omnia uidentur, quia natura non poteſt eundem motum, uel mutationē,

vel actionem, uel tempus idē reparare, licet Deus hoc poſſit, ut ſupradictum eſt. Hanc tertiam opinionem uidetur ſatis approbare Sco. Prima enim omnino eſt improbabilis, quia eſt contra fidem, nec pro ea eſt ratio efficax. Secūda autem opinio nō probat ſufficiēter impoſſibilitatem reditionis cuiuſcunque per naturam. Dicit tamen Iohā. de Baſſo. ꝙ non apparet ratio, quare debeat de aliquibus concedi, & de aliquibus negari, ſed quæcunque ratio concludit, ꝙ natura poſſit aliquid poſitiuum deſtructum reparare de materia, uel ſubiecto, ita concludit, de quocunque, ut patet intuēti, ſiue illud ſit abſolutum, ſiue reſpectiuum, ſiue terminus, ſiue uia in terminum, ſiue mutatio, ſiue motus, ſiue tempus. Sicut enim natura primo pteſt in quodlibet iſtorū, ita & ſecūdo ut uidetur.

Con.1. 1 His prҫmiſſis, ponēda eſt talis cōcluſio. Poteſt natura idem numero reparare, ſed nunquam de facto aliquid idē numero reparat, ſed hoc ſoli Deo conuenit. Primum patet, quia ſicut ſe habent agens increatum ad reparandum aliquid de nihilo, ſic agens naturale ad reparandū aliquid de materia, uel ſubiecto, ſed agens diuinum poteſt illud, ut patuit in præcedenti quҫſtione, igitur & cōcludit iſtud argumentum de omni cauſabili ab agente naturali ex materia, uel ſubiecto. Secunda pars probatur, quia Deus ordinauit nunquā ſe cooperaturum ad hoc ipſi agenti naturali, & hoc ſecundum aliquam legem ſuæ ſapientiҫ, quā ipſe nouit. Propter quod etiā dicit Dionyſius cap.vi.de di.no.de reſurrectione loquens. Vetuſtati uiſam contra naturā mihi autem & veritati ſupra naturā. De di. no.

Ad primum dictum eſt in præcedenti quæſtione. 1.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ philoſophus nihil determinat, ſed ad utranque partem arguit, ſi enim ſanitas, quæ eſt mane & ueſpere eadē eſt, quare non erit eadem ſanitas reparata, & prius corrupta? & econtra arguit, quia tunc idem multotiens generaretur, & corrumperetur. 2.

Vtrum reſurrectio futura erit naturaliter in inſtanti.

Thom.4.d.43.q.4.& 5. Dur. 4.d.43.q.4.

QVAESTIO III.

Tertio quæritur. Vtrum reſurrectio futura erit naturaliter in inſtanti.

1\. Arguitur ꝙ ſic. In momento in ictu oculi. Et ſequitur. Mortui reſurgent incorrupti. 1. Cor. 14.

2\. Secundo. Generatio naturaliter fit in inſtanti, ergo ſimiliter reſurrectio. patet conſequentia. quia terminus reſurrectionis eſt ſubſtantia ſicut generationis.

3\. Tertio. Reſurrectio fiet uirtute diuina, quæ agit in inſtanti, quia ſi tanta uirtus in tanto tempore, maior uirtus in minore tempore, & infinita in inſtanti.

Contra. Pulueres non congregabuntur in inſtãti, quia per motum localem, & miniſterio angelorum, ſimiliter ét pulueres corrumpentur, materia enim, quæ debet poni ſub forma noua, præfuit ſub alia, q̃ erat forma corrũpendi. Tunc ſic illud corrumpendum habebit finitum eſſe. Vndique & per cõſequens ad minus habebit duos terminos ſui eſſe poſitiuos, ergo erit dare ultimum inſtans ipſius eſſe talis pulueris corrumpendi, ergo ſi reſurrectio erit immediate poſt inſtans illius eſſe, erit inſtans immediatum inſtanti, ꝙ eſt contra Philoſophum. Et cõfirmauit, quia res permanẽs, non habet eſſe in tempore, niſi quia in inſtanti, ergo ſi reſurrectio fiat in inſtanti, immediate poſt eſſe pulueris corrumpendi, ſequitur inſtãtia conſequenter ſe habere ſicut prius, uel ꝙ in eodẽ inſtanti ultimo erit eſſe pulueris, & reſurrectio, ꝙ eſt impoſsibile; quia tunc materia ſimul eſſet ſub diuerſis formis in eodem inſtanti. Primo notandum, ꝙ naturale dicitur tripliciter. Vno modo prout opponitur libero; ſicut ignis dicitur cauſa naturalis caliditatis. Alio modo prout opponitur uiolento, uel neutro Primo modo ſumitur in habitudine principii actiui ad aliud actiuum. Secundo modo ex inclinatione paſsiui, uel receptiui. Ita quòd illud dicitur naturale, uel naturaliter fieri in quocunque paſſo, quod fit in eo ſm eius inclinationem naturalem. Violentũ uero dicitur, ꝙ fit ab extrinſeco cõtra naturalem paſsi inclinationem. Illud uero dicĩ neutraliter fieri, ꝙ nec ſm inclinationẽ naturalẽ nec contra ipſam. Ita ꝙ paſsũ de ſe neutrũ ẽ, uel ĩdifferẽs ad hoc, uel ad eius oppoſitũ. Tertio mõ dici- 6. Phiſ.

dicitur naturale, ut diſtíguit contra ſupernaturale,& iſto mó;dicit aliqd naturaliter fieri,ꝙ fit ab agente creato, uel naturali.Illud uero ſupnaturaliter quod immediate fit a principio ſupernaturali .ſ.a Deo extra ſe.Deus.n.intra ſe nihil ꝓducit ſupnaturaliter, ſd naturaliter, uel liberè. Secundo notandum, ꝙ in reſurrectione futura pñt attendi tria.Primũ,eſt recollectio pulucrum. Secundũ,reformatio corporũ.Tertiũ ē animatio ipſorum,uel reunitio animarum ad corpora.De recollectione aũt puluerũ dicunt aliqui,ꝙ pōt eſſe in inſtanti, ēt dato,ꝙ fieret per uerũ motũ,quia motus diuina uirtute pōt eſſe in inſtanti,motus.n. eſſentialiter diſtinguit a ſucceſſione,ut dicunt ſicut ſubiectũ a ꝓpria paſſiōe,& ē prior naturaliter ipſa,ergo pōtDeus ipſum facere ſine ſua ſucceſſione,&ſic in inſtanti.Alii autem dicunt oppoſitum,uidelicet,ꝙ talis recollectio puluerii,& tranſlatio de loco ad locum non pōt ēt diuina uirtute fieri in inſtanti.Dicit autem Ioan.de Baſſo,quod neutra iſtarum opinionum uidetur uera. Prima .n. ſupponit falsũ,ſ.ꝙ ſucceſſio ſit aliquid eſſentialiter diſtictũ a motu, & quod motus poſſit eſſe in inſtāti. Secũda etiam opinio ſupponit unũ falſum,ſ.ꝙ nō poſſit fieri recollectio pulue-rum,niſi per motum localem ſucceſſionũ, diſtinctum a ſimplici mutatione,poteſt enim fieri per mutationem inſtantaneam.Deus enim poteſt in aliquo corpore cauſare in inſtanti unum ubi nouum , ne hoc implicat contradictionem , quod in toto tempore pręcedenti ſit corpus in priori loco, & in inſtanti terminatiuo illius temporis ſit in alio loco non manens in priori loco, uel etiam manens in ipſo,ſicut dictum fuit ĩ pręcedenti tractatu.

His præmiſſis,ponēdæ ſūt quinque concl.Prima eſt In reſurrectione recollectio pulucrum non erit naturalis primo modo, nec ſecundo modo vniuerſaliter , ſed tertio modo erit naturalis. Primũ patet , quia principium actiuum talis recollectionis non erit natura , ſed uoluntas tã Dei,quam angelorum mouētium pulueres ex diuino imperio.Secundum patet, quia aliq pulueres ſi ſint graues, & moueantur ſurſum,uel alter talis motio erit uiolenta, & ſi deorſum, erit naturalis. Tertium patet,quia non erit im- Con. 1.

immediate a Deo,ſed a miniſterio angelorum ſententiā Mat:24. Saluatoris, Matth.24.

Con.2. Secunda concluſio.Reformatio corporum de pulueribus,& eductio formæ ſubſtātialis eiuſdem corporis, quæ prius fuit educta de materia pulueris non erit naturalis primo mō,ſed erit naturalis ſecundo modo, non autem tertio mō.Primum patet,qa erit a principio libero ſcilicet a uoluntate diuina,nō autem erit a miniſtro Angelorum, quia Angeli ſecundum Aug. de Trini. Auguſtinum lib.de Trinita. hoc non poſſunt. Secundum patet, quia materia pulueris eſt in potentia naturali ſm ſe ad formam corporeitatis. Tertium patet, quia a nullo agente creato fiet,ſed immediate a Deo præter modum, & curſum naturæ conſuetū.

Con.3. Tertia cōcluſio.Animatio corporis, uel unio animæ ad corpus, nō erit naturalis primo mō,ſed libera,ſʒ erit naturalis ſecundo mō,non aūt tertio mō.Primum patet,qa erit a diuina uoluntate. Secūdum patet,quia anima eſt pfectio naturalis corporis diſpoſiti,& corpus reformatū, & diſpoſitum eſt in potentia ſecundum naturalem inclinationem ad animam,ut perficiat ipſa.Tertium patet,quia non fiet ab aliquo agente creato non ab Angelo ſecundum Auguſtinum,nec ab anima ipſa, non enim ſeipſam reuniet corpori defuncto,ſicut nec prima uice uniuit ſe. Si dicas,quia omni potentię paſſiuæ naturali in receptiuo aliquo correſpondet potentia actiua naturalis creata alioquin eſſet fruſtra. Dicendum, quod non oportet de potentia paſſiua naturali eo modo, quo naturale accipit ex habitudine paſſiui ad formam receptam, & ut diſtinguitur contra uiolentum,ſed bene de potentia paſſiua naturali,ut naturale diſtinguit contra ſupernaturale. Si aūt quæras, an iſto modo poſſet eſſe reſurrectio naturalis,licet de facto non ſit, & hoc ē quęrere,an anima poſſet ſeipſam reunire corpori. Breuiter dicēdum uidetur cum doctoribus quod non. Si enim anima liberè ſe uniret ex imperio uoluntatis, pari rōne poſſet ſe non unire quantumcunque præſens eſſet. Et eadē ratione ſeipſam ſeparare prius unita. Et iterum reunire quando uellle quia im poteſtate libertatis ſnę haberet talē reſpectum unionis,ut poneretur In re, uel non quod

non

non uidetur probabile. Dicēdū itaque, ꝙ naturaliter non pōt animauniri corpori, ſd Deus eam unit ſiue prima ui ce, ſiue ſecunda uice. Non.n. poteſt natura inducere aliq̄ diſpoſitionem ſimpliciter neceſſitatem ex natura rei Et ſimiliter ipſa anima in reſurrectione inducere nō poteſt aliquam corporis diſpoſitionem neceſſitatem ad unionē.

Con 4. Quarta concluſio. Recollectio puluerum fiet in tempore, patet, quia fiet per motū localem, & miniſterium Angelorum ſecundum auctoritatem Chriſti, Math.24. Mat.24

Con.5. Quinta concluſio. Reformatio diſpoſitis, & corruptio pulueris fiet in inſtanti, & in eodē inſtanti fiet animatio, ſiue unio animæ ad corpus, patet, quia huiuſmodi ſicut imediate a primo agente, qui licet poſſit agere ſucceſſiue, tñ non apparet ratio quare tunc ſucceſſiue operetur. De unione aūt animę ad corpus dicit Scotus tria. Primum ꝙ fiet ſubito, tñ ex parte unientis Dei, tum ex parte unibilis animæ, quæ eſt ſimplex nō extenſa, tum ex parte corporis, cui eſt unienda quod eſt primum animabile, non dico totū corpus cōprehēdēdo manus, & pedes, &c. Sed uoco primum animabile ut cor, quod de neceſſitate æque primo animandum eſt. Reliquæ tñ partes corporis ſimul animantur, ſed non ita de neceſſitate. Secundum eſt quod in eodem inſtanti, in quo fiet corporis formatio fiet animę unio, quia eſt diſpoſitio neceſſitans non abſolutè, ſd agentis uoluntate. Tertium eſt, ꝙ formatio erit mutatio, nō autem unio, quia non eſt proceſſio formationis ad vnionem, ꝙ ad mutationē exigitur ex ſexto Phyſico. Corpus itaque non præexiſtet unioni ſecundum durationē, ſed ſm naturam tantum. Sed dubiū eſt, ſi omnes reſurgent in eodē inſtāti. Scotus ex uerbis Auguſt. ſentit quod non. Primo .n in aduentu Domini mortui reſurgent. Secundo uiui morientur. Et tertio reſurgent. Vnde & Paulus.1. ad Theſſalonicen.4. mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgēt primi. Deīde nos, qui ui. &c. Si aūt quæris, in quo inſtanti dici naturalis iſta fient. Dicendum, ꝙ neque ex ſcriptura, neque ex auctoritatibus ſanctorū habet certitudo de iſto, ſed ſm diſpoſitionem, & ſitum loci, in quo erit iudicium, & quo reſurrecturi tranſferētur, transferentur inquā

Margin: 1.c.16. 1.Theſ.4

uel poſt reſurrectionem cõpletam,uel ante per tranſlationem puluerum collectorum.Vtrunque enim poſſibile eſt Deo, puta quantum ad uallem Ioſaphat, uel quantũ ad partem, quæ ſufficiet ad capiendum reprobos,qa electi nõ erũt in terra, ſed ibũt obuiam Chriſto in aera,poteſt dici ſecundum Scotum, ꝙ uel in hora, in qua Chriſtus reſurrexit, ut ſit conformitas, uel in hora, qua fuit iudicatus a Pilato, ut qui male iudicatus eſt, oſtendat ſe bene iudicare,uel in hora,in qua mortuus eſt,ut oſtendat mortem ſuam eẽ cauſam noſtrę reſurrectionis.Nec eſt dicendũ, ꝙ media nocte, ſicut aliqui dicunt, accipiẽtes hoc
Mat.25. ex illo Matthæ.25.Media nocte clamor factus eſt.Et.1 ad
1.Theſ.5 Theſſa 5.Dies Domini ſicut fur,ita in nocte ueniet.Sic n. exponendũ eſt media nocte, id eſt incerta hora.Nã ꝓbabile eſt, quod reſurgentes erunt in loco illuminato,& tẽpore diei artificialis ad confuſionem reproborum,& gloriam electorum.

1. Ad primum arg. patet ex dictis qũo erit reſurrectio ĩ inſtanti.

2. Ad ſecundũ dicendũ,ꝙ ſicut gñatio q̃tũ ad id,ꝙ ẽ formaliter eſt in inſtanti,ita dicendum de reſurrectione,ſed quantum ad motum preuiũ, non eſt generatio in inſtanti,& ſic nec reſurrectio,quantum ad collectionẽ puluerũ.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ collectio puluerum non fiet immediate a uirtute diuina. Et pręterea dicendum,quòd cum dicit Ariſt.Si tanta uirtus in tanto tempore mouet, maior uirtus in minori tempore, & infinita in inſtãti nõ accipit ibi motum propriè, *Luc. 16.* ut diſtinguitur contra mutationẽ.Et verum eſt,quod uirtus ĩfinita poteſt illud mutare in inſtanti, ꝙ non poſſet natura,niſi in tempore.Et pręterea dicendũ, quod ex regula Ariſt.non plus habetur,niſi quod ex parte uirtutis infinitæ Dei, non repugnat motum fieri,uel eſſe in inſtãti,licet hoc repugnet ex natura ipſius motus, ſi propriè loquamur de motu Ad primũ autem arg.in oppoſitum, ꝙ probat reformationem corporis & animationem non poſſe eſſe in inſtanti. Dicendum,ꝙ in eodẽ inſtanti puluis corrumpetur,&corpus reformabit,& animabit,& ĩ toto tempore ꝓcedenti puluis habebit ſuũ eſſe.Et quãdo dicis,ꝙ eſſe pulueris eſt finitũ

& determinatum, & ita hẽt ultimum inſtans ſibi correſpondẽs, ſicut & primũ. Dicẽdum ꝙ æuum menſurans, uel quaſi menſurans eſſe rei permanentis ſimplex eſt & indiuiſibile, idẽ cũ re ipſa, & ita coexiſtit, & inſtanti tẽporis & tempori, uidelicet ipſi inſtãti, in quo res illa producitur, uel in quo coexiſtit res ĩ ſuo produci & tẽpori, in quo poſtea durat & eſt. Et ſicut res finita eſt, & ſuũ eſſe, ita & æuum, & ceſſat cum re ipſa in inſtanti terminatiuo illius tpis, cui coexiſtebat qñ erat. Licet ergo illud tempus ſit finitum, & eſſe rei permanentis finitum, nõ tñ ſibi correſpondet illud vltimũ inſtans terminatiuum ꝑdicti tẽporis ſed magis, .ſ. correſpondet ſuo primo non eſſe poſt eſſe, in quo ſimul inſtãti id quod generatur accipit eſſe. Ex quibus patet, ꝙ non oportet inſtans eſſe immediatũ inſtanti, ſed tempori. Ad confirmationem dicendum, ꝙ maior eſt falſa, ita enim permanens põt coexiſtere tpi, ſicut inſtãti, & ita nõ oportet ꝙ ſuo ultimo eẽ correſpõdeat inſtãs.

Vtrum in quolibet homine reſurget totũ quod fuit de ueritate naturæ humanæ.

Sco.4.d.44.q.1.Duran.4.d.44.q.2.Thom.4.d.44.q.3.

QVAESTIO IIII.

QVarto quęritur. Vtrũ in quolibet hoĩe reſurget totũ, ꝙ fuit de ueritate naturę humanę ĩ eo.

1. Arg. quòd nõ, Gen.2. Tulit Deus unam de coſtis Adę, *Gen.2.* & ædificauit eã in mulierem; ergo uel Eua non reſurget, uel Adam non reſurget cum toto eo, quod fuit in ipſo de ueritate naturę humanæ.

2. Secundo. Idem non reſurget in diuerſis, ſed quod fuit de ueritate carnis in uno põt eſſe nutrimentum alteri, & ſic conuerti in ueritatem naturæ, igitur.

3. Tertio. Illud quod fuit ſemen in uno per multas tranſmutationes, põt fieri ſemen in alio, & ſic eadẽ materia radicaliter poterit pertinere ad naturam plurimorum ẽt æqualiter, ſed in ambobus non reſurget, igitur.

4. Quarto arguitur ſecundũ Aug. in Encheridion. Non *Aug. in Enchir.* oportet, ꝙ ſingula pars materię ad ſingulam partem corporis reuertatur in qua prø fuit, ſicut ponit exemplũ de ſtatua, quæ licet repararet eadem

dem de materia priori lique ſacta nihil intereſſet, quę particula materię, cui membro ſtatuę redderetur, ſed ſi non redditur eidem membro corporis eadem materia non reſurgit idem numero, igitur.

5. Quinto. Non reuertet in omnibus eadē figura, uel etiā idem color, & ſimiliter ď potentiis ſenſitiuis, quę ſunt accidentia coniūcti. Nā ad corruptionem totius corrumpūtur, & interrumpuntur in eſſe. Interruptum autem in eſſe ſeparari nō poteſt, igitur.

Ibidem. Contra. Aug. ibidem. Caro reſtaurabit de toto, quo caro noſtra extiterat. Et Lucæ 21. Capillus de capite ueſtro non peribit. Primo notandum, ꝙ ſicut dicit Scotus. Ex quo homo componit ex corpore & aīa, & anima ſemper manet eadem, oportet ſpecialiter uidere de corpore organico, quomodo redit idem, quia corpus illud cōponitur ex multis partibus organicis propter multitudinē operationum, quarū anima eſt principium, oportet uidere de identitate partium organicarū, quę ſunt etherogeneæ. Et quia componūtur ex partibus omogeneis, oportet uidere identitatem, in omogeneis, ideo oportet uide-

Lucæ.21

re qualiter, uidelicet pars omogenea, puta caro in nutrition e continua maneat eadem, & nō eadem. Eſt aūt opinio Magiſtri, quòd nihil de nutrimento tranſit in ueritate humanę naturę, ſed tm̄ illud eſt de ueritate humanę naturę, quod trahitur a parētibus. Id autē idem in ſe multiplicatur, vt fiat augmentatio. Quod autem generat ex nutrimento quaſi fomētum adhęret calori naturali ne extinguatur. Sed cōtra hoc arguit Scotus, quia non minus perfecta eſt uegetatiua in homine q̄ in bruto, ſed uegetatiua in bruto cōuertit alimētum in ſubſtantiam aliti, igitur. Et confirmatur, quia homo generatur ita imperfectæ quantitatis. ſicut brutum, & ita fit in eo deperditio continua partiū, ſicut in bruto, ergo ita oportet augmentationem eſſe, & reſtaurationem deperditi, ſicut & ibi. Itē ſm̄ hanc uiam non poſſet poni augmentatio poſſibilis in homine, niſi ꝑ miraculum, ſicut & de multiplicatione panū. Alia eſt opinio Henrici in quolibetis, ꝙ caro traducta a parentibus, eſt de ueritate humanæ naturæ, & nutrimētum, poſtea uere tranſit in illud, quod eſt de ueritate homo-

modo, quia conuertitur in p̄ exiſtens, non recipiendo nouã formam, neque ſecundum totum, neque ſecundum partem, ſed tantummodo ꝑ hoc deſiuente ibi forma nutrimenti, ſuccedit in illa materia forma carnis præexiſtentis, patet per exemplum, quia ſic eſt de anima intellectiua, quę de nouo perficit materiam, quę fuit ſub forma alimenti, nec tamen ipſa in ſe eſt noua, nec ſecundum totũ, nec ſecundum partem. Declaratur etiam per Ariſtotelem primo de generatione. Caro ſecundum ſpeciem augeretur nõ caro ſ͞m materiam, & caro ſ͞m ſpeciem manet. Caro aũt ſ͞m materiam fluit & refluit. Sed ſi induceretur noua forma carnis in nutritione, pari ratione deſineret in deperditione pars formę carnis, q̃ pręfuit, & ſic non ſolũ materia carnis flueret & refflueret, ſed ẽt forma, ꝙ uidet̃ eſſe contra philoſophum. Cõtra hoc arguit Sco. qa forma carnis non reſpicit materiã indiuiſibiliter ſic enim eſſet ſimplex ut anima intellectiua, ergo cum poſt nutritioné ipſa perficiat materiam alio modo extenſam, quia multo maiorem oportet, quòd ipſa ſit aliter in ſe extenſa, & tũc cum partes eius priores maneant oportet, ꝙ aliqua pars formæ ſit noua, alioquin non eſſet extenſior nunc quàm prius. Itẽ forma non poteſt manere eadem niſi maneat informans materiam quàm prius. Dependet enim naturaliter a perfectibili ꝙ perficit. Ad primum ergo arg. pręcedentis opinionis dicendũ, ꝙ anima modo inextenſibili reſpicit materiam, ideo nullam partem nouam habet ꝑ hoc quod perfecit nouã partem materię, ſed oppoſitum ſequitur de forma extenſibili materia. Ad aliud dicendũ, ꝙ philoſophus non intelligit quòd pars ſecundum materiam fluat & refluat, id eſt, materia tantum & pars ſecũdum formam maneat, id eſt, formam ſecundum ſe totam, ſed tam pars ſecundum materiam quàm pars ſecundum formam eſt pars integralis totius. Vnde uocat carnẽ ſecundum materiam, & carnẽ ſecundum ſpeciem compoſitum ex materiam & forma, non autem materiam carnis & ſpeciem carnis, neque parti ſecundum ſpeciem opponitur proprie pars ſ͞m materiam niſi ſicut homini uiuo opponitur homo mortuus. Sic ergo eadẽ pars dicit̃ ſecũ

dum

dum ſpeciem quandiu manet in toto & pars ſecundũ materiã quando fluit. Poteſt ét alio modo dici, ꝙ aliqua modica pars cui non poteſt conpetere propria actio, licet maneat in toto eſt pars ſecũdum materiam, pars autem ſufficiens ad agendum é pars ſecundum ſpeciem. Secundo notandum, ꝙ ſicut dicit Scotus, in nutritione eſt aliqua generatio, materia enim alimenti non manet ſub forma alimenti, nec ſub aliqua alia quàm ſub forma nutriti. Nõ eſt tamen generatio per ſe entis, ſed poteſt dici aggeneratio uel ingeneratio. In hac autem generatione tali quali forma carnis, quę inducit in materia noua eſt. Non .n. poteſt forma carnis prǽexiſtens de nouo perficere iſtam materiam cum ſit forma extenſa, ut dictum eſt. Pars autem adueniens per nutritionem eſt aliquo modo ſimilis parti quę infuit per generationem & aliquo mõ diſſimilis. Similis quidem in forma ſpecifica non tantum intellectiua, ſed etiam corporeitatis, difficilis uero in hoc, quia quanto agens mere naturale magis continuat actioné in ſuum cõtrariũ, tãto magis debilitatur uirtus eius cũ repatiatur in agendo, ergo caro primo habita ex generatione quanto magis agit in nutrimentum tanq̃ in cõtrariũ, tanto magis debilitat uirtus eius, & ex hoc dicitur impurior caro, & per cõſequẽs caro genita ab illa carne, quãto poſterior generat, tanto regulariter erit impurior, qa ab impuriore genita. Eſt ergo intẽtio doctoris ſubtilis, ꝙ ad veritaté humanæ naturę ꝑtinet nõ ſolũ caro traducta a parẽtibus, ſed etiã caro per nutrimentum acquiſita, & non tantũ partes eſſentiales .ſ. materia & forma, ſed etiã integrales nõ tantum etherogeneę, ſed etiã omogeneæ. Et breuiter quicquid uere animatur anima intellectiua uere eſt per ſe aliquid huiuſmodi animati.

Con. 1. His p̃miſſis, ponendę ſunt ſepté concl. Prima eſt. Non quilibet hõ reſurget idé totaliter quantũ ad materiam, quam prius habuit, uel quæ prius aliquando pertinuit ad ueritaté humanę naturę in ipſo, patet, quia paruuli mortui reſurgent in quantitate, quã habuiſſent in ætate iuuenili circa triceſimum annum ſecundũ Aug. ergo plus erit in eis de materia, quàm ante, & ſic nõ erit eadem totaliter. *De Ciui. Dei lib. 21. c. 15.*

Item

Item materia alimenti poſtquam conuerſum eſt in ſubſtantiam aliti, pertinet ad ueritatem humanę naturæ. Sed planum eſt, quod totalis materia nõ reuertetur in reſurgente. Cum .n. homo uiuẽs, multa alimenta in ſuã ſubſtãtiã conuertat, quæ fluunt, & refluunt ſi tota illa materia reuerteretur, reſurgens eſſet multo maioris q̃titatis, q̃ exigat corpus humanum, uel nimiæ denſitatis. Nec requirit ad hoc, ꝙ reſurgat idẽ numero, ꝙ præciſe tota materia reuertatur, quę aliqñ eo uiuente ad ipſum pertinuit, ſicut nec ad hoc, ꝙ maneat idẽ hõ numero uiuẽs nõ requirit, ꝙ maneat ad eadem tota materia, q̃ præfuit, ſufficit ergo, ꝙ tm̃ redeat de materia illa, q̃tũm requiritur ad perfectionem corporis humani.

Con.2. Secunda concl. Non reſurget homo idẽ totaliter quãtũ ad formam corporeitatis, uel mixtionis, patet iſta cõcl. ex præcedenti, talis enim forma coextenditur materiæ.

Con.3. Tertia concluſio. Reſurget pœnitus idem homo quãtum ad animam rationalem. patet, quia illa eſt ſimplex, & indiuiſibilis tam per ſe, quàm per accidens, & ſimpliciter incorruptibilis.

Quarta cõcl. Quantum ad naturam corporis ex materia, & forma corporeitatis conſtitutã, nõ reſurget pœnitus idẽ homo, qui prius, neq; ẽt quãtũ ad unionẽ talis materię, & talis formæ. Primum patet, quia idem eſt iudiciũ de tali natura, & partibus cã conſtituentibus. Secundũ patet, quia illa unio dicit reſpectum extrinſecum inter partes, q̃ unio eodẽ mõ reuerteẽ eadẽ, uel nõ eadẽ ſicut ptes. Con.4.

Quinta concl. Quantũ ad totam humanitatẽ, ſiue ſubſtantiã compoſitam ex corpore, & aĩa, licet reuertatur pœnitus eadem quantũ eſt ex parte aĩę, nõ tñ in ſeipſa, & ĩ rõne totius. Primũ patet ex dictis, quia uidelicet anima pęnitus manet eadem. Secundum patet, quia uariabitur aliquo mõ humanitatis ſm uariationẽ corporis. Et ſimiliter põt dici, ꝙ uariabitur relatio unionis animę ad corpus ex uariatione corporis terminantis. Et dato, ꝙ illa unio in nullo eſſet eadem cũ priori, ſed ſimpliciter noua, & alia, ſicut poſſet Deus facere reuniẽdo animam corpori adhuc tñ non tolleretur identitas hominis, quia iſta unio accidẽs ẽ, nec ptinet intrinſece ad ſubſtantiã eius. Con.5.

n. 6. Sexta cõcl. Partes integrales hoĩs, tam organicæ, q̃ nõ organicę aliquo mõ variabũtur, reuertentur tñ eadem q̃tũ ad illud, ꝙ ſufficiet ad perfectionem corporis humani. Patet, quia nõ oportet totũ corpus ex iſtis cõſtitutũ redire idẽ numero penitus, q̃tum ad oĩa, quę aliqñ pertinuerũt ad ipſum, ita oportet dicere de iſtis partibus. In beatis ãt ſi partes fuerint prius deficiẽtes, vel ſuperabundantes, ſupplebunt, vel aptabuntur, ut ſint decẽtes partes corporis. Non ſic aũt in reprobis, qui ſecundum multos reſurgent cum ſuis deformitatibus corporalibus, quas prius habuerunt, ex dictis ſatis ſequitur, ꝙ capilli, ungues, & pili, ſiue pertineant intrinſece ad naturam, puta ſi ſint animati, ſiue non, reparabuntur in ſuis locis conuenientibus, quantũ pertinebit ad ornatũ corporis, ſaltẽ præcipue in electis. Patet ẽt de potentiis intellectiuis, ꝙ reuertentur in nullo uariate, ſicut & anima. De potentiis uero ſenſitiuis, & organicis idem eſt penitus dicendũ ſi ſint eædẽ ipſi animæ, ſicut tenendum eſt ſaltẽ quantum ad potentias remotas. Si uero quantum ad potentias propinquas ſint accidentia coniuncti, vel ẽt ipſũ totũ coniunctum ex potẽtia, & organo, quod poteſt dici potentia proxima poſſunt reuerti, ſicut dictum eſt de toto coniuncto, & ſecundum aliquos meliorabuntur.

Septima concl. Accidens reuertetur idem, ſicut & ſubiectum quodcunq; ſit illud, patet, quia idẽ eſt iudicium penitus de ipſo quãtum ad hoc ſicut & de natura ſubiecti. Eſt tamen aduertendum, quod nullum accidens uergens ad indecentiam reſurget in beatis, ſed accidentia decentia dabuntur eis. Econtrario uero erit in damnatis. Con. 7.

1. Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ illa coſta non fuit de ueritate naturæ in Adam, ſed erat ſibi ſuperflua quo ad ſuppoſitum, licet neceſſaria quo ad intentionem naturę.

2. Ad 2m dicendum, ꝙ nunquã fuit, nec erit uſq; ad finẽ mundi aliqd æque de ueritate naturæ in duobus ſuppoſitis, & iõ reſurget in uno, in quo magis fuit de ueritate, vel qa in ipſo prius, uel quia magis de intentione naturę. Si ãt omnino cõtendatur, ꝙ ſimpliciter, & æqualiter fuit de veritatę naturę utriuſq;. Dicendũ, ꝙ reſurget in illo, in quo prius fuit illa pars ani-

animata, ut dicit Auguſti. In alio autem ſupplebitur, uel de partibus aliis quę fuerunt ſui corporis in ſucceſſione vitę ſuæ per nutritionem. Vel ſi tales partes non ſufficiant qui de nihilo omnia fecit ſupplebit unde uoluerit.

3. Ad tertiũ dicẽdũ, ꝙ ſi talis caſus contingeret, ꝙ tñ non uidetur credendum, tunc tale ſemen reſurget in primo.

4. Ad quartum dicendum, ꝙ non eſt ſimilis ratio de toto & parte, quia primo intenditur reſtauratio eiuſdem totius, non ſic autem partis maxime, quæ non eſt principalis ſine cuius idẽtitate poteſt totum eſſe idem. De parte autem principali dicendum, ſicut de toto dictum eſt.

5. Ad quintũ dicendum, ꝙ argumentum concludit contra illos, qui ponunt corruptum vel interruptum idem reparari non poſſe, ſed oppoſitũ dictum eſt ſupra. Et ſi dicas, quòd potentia generatiua fruſtra repararetur, quia nũquam habebit ſuum actum. Dicendum, quod nõ fruſtra, ſed ad perfectionem naturę, uel ſuppoſiti cuius eſt.

Finis primę partis.

SEQVITVR SECVNDA PARS.

Vtrum iudicium uniuerſale ſit futurum.

Sco. 4. d. 47. q. 1. Dur. 4. d. 47. q. 1. Tho. 4. d. 47. q. 1.

QVAESTIO I.

Superius in prima parte huius tractatus determinatum eſt de quibuſdam antecedentibus iudicium. Nunc in hac parte dicendum eſt de ipſo iudicio, & ipſum concomitantibus. Vbi quæritur. Vtrum iudiciũ uniuerſale ſit futurum.

1. Arg ꝙ nõ, qa dicit Ioã. 12. Nunc iudicium eſt mundi. Et Naum. 1. Nõ iudicabit dominus bis in idipſum. Et Augu. ad Eſicium In quo, quem inuenerit ultimus dies eius, in eo inueniet eum ultimus ſeculi dies. Cum ergo iudicium uniuſcuiuſq; ſit quando moritur, ſequitur, quod nullum aliud iudicium expectatur. *Io. 12.* *Nau. 1.*

2. Secundo. Fruſtra ſit iudicium poſt executionem ſententiæ, ſed damnati erunt damnati ante finem ſęculi, & beati, beati, ergo tunc fruſtra iudicium fieret.

Tertio,

3. Tertio, ſi iudiciũ uniuerſale ſit futurum, ſequitur, ꝙ ibi omnes iudicabũtur, ſed hoc eſt falſum, quia multi iudicabunt, vt Apoſtoli, ſicut eis ꝓmiſit Chriſtus. Mat. 19. Et ſimiliter de quolibet uere fideli dicit Chriſtus. Et in iudiciũ non uenit. Et de malis dicit, ꝙ nõ reſurgũt ipſi ĩ iudicio.

4. Quarto. Si uniuerſale iudiciũ ſit futurum, aut erit in tẽpore, vel in inſtanti. Non primum, quia cum ſit ibi futura diſceptatio uocalis de operibus ſingulorum oporteret nimium tempus apponi. Rurſus tunc ceſſabit motus cœli, & per conſequens tempus. Nec in inſtanti, quia cum ſit ibi futura prolatio uocalis multorum uerborum non erit, niſi cum motu, & motus non poteſt eſſe in inſtanti.

Ioel. 3. Contra Ioel. 3. Adducam omnes gẽtes in uallem Ioſaphat, & diſceptabo cum eis. Primo notandum ẜm Sco. ꝙ iudicium large poteſt accipi pro quacunq; notitia certa, & hoc modo dicimus, ꝙ omnis potentia apprehenſiua, ſiue ſenſitiua, ſiue intellectiua eſt iudicatiua de ſuo obiecto. Alio mõ dicitur iudiciũ certa apprehenſio intellectualis quæcunque, & hoc modo diffinitiua cognitio de aliquo, poteſt dici iudicium de quiditate eius. Alio modo magis proprie dicitur iudicium notitia alicuius cõplexi, ſiue illud ſit principium, ſiue ſit concluſio, ſiue ſpeculatiuum, ſiue practicum. Alio modo magis ſtricte dicitur iudicium ſentẽtia efficax de uero cõplexo agibili in particulari penes aliquem iuxta merita, uel demerita ſua, reddendo ſibi præmium, uel pœnam. Dicitur autem iudiciũ ſententia determinata, quia non eſt iudicium propriè indifferens ad utranque partẽ. Dicitur autem ſententia efficax, in quo includitur, quòd pertinet ad habentem poteſtatem, & includit dictamen determinatum rationis practicę, & connotat uoluntatẽ efficacem, & determinatam ad faciendum ẜm tale dictamen. Secundo notandum, ꝙ iudicium, ſic proprie ſumptum, diuiditur in iudicium approbatiuum, & condemnatiuum. Et vtraque adhuc ſubdiuidi poteſt. Primum in iudicium prēmiatiuum pro bono merito, & in iudicium liberatiuum a malo ſi inueniatur ille, qui iudicatur innocens. Aliud ſimiliter ſubdiuiditur in iudicium condemnatiuum, quod eſt in-

flictiuum pœnæ pro demeri to, & in iudicium remotiuũ, ſiue ablatiuum, quo priuatur aliquis bono præhabito, qñ inuenitur indignus. Vera ãt ſunt illa, quæ dicta ſunt de iu ſto, & perfecto iudicio, ſed bene poteſt eſſe peruerſum, & iniuſtum iudicium, quod non habet omnes conditiones prædictas, licet aliquas habeat. Tertio notandum, ꝙ iudicare dicitur aliquis multipliciter. Primo principaliter, & auctoritate ſuprema, & ſimpliciter [illegible]inente. Secũdo modo auctoritate ſubdelegata, ſicut iudex ſubditus iudici principali. Tertio modo aſſiſtenter, ſicut aſſiſtentes iudici in eminentia, & honore in loco iudicii. Quarto modo approbatiue, ſicut omnes audientes ſententiam iudicis, & approbantes eam.

Con.1. His premiſſis, ponendæ ſunt nouem cõcluſiones. Prima eſt. Finaliter erit de facto iudicium generale omnium bonorum, & malorum Hæc concluſio demonſtrari non poteſt efficaciter. Tum quia eſt quoddam futurum cõtingens, dependens ex libertate diuinæ uoluntatis. Tum, quia ſi eſſet demonſtrabile, hoc pręcipue uideretur ex diuinæ iuſtitia, quæ nullum malũ relinquit impunitum, nec aliquod bonum irremuneratũ, ſed iſta ratio non cogit. Nõ enim oportet neceſſario diuinam iuſtitiam ſic manifeſtari, ſicut ponitur manifeſtãda in illo iudicio. Nec etiam eſt neceſſarium abſolute, qđ Deus aliquem remuneret q̃tumcunque bonum, vel puniat quantumcunque malum. Poteſt tamen concluſio probabiliter perſuaderi. Tum, quia congruum eſt omnibus manifeſtari diuinam iuſtitiã in iuſta ſegregatione malorum a bonis. Tum quia congruum eſt, ꝙ ſententia tanti iudicis non ſit priuata, ſed publica, tanquã irreprehenſibilis, & æquiſſima, & ita non ſufficit iudicium particulare, & uniuſcuiuſque. Tũ quia cõgruũ ẽ, vt boni qui timuerunt diuinam iuſticiã coram omnibus reportent laudẽ, & gloriã, mali uero cõfuſionẽ.

Secunda cõcl. Solus Deus iudicabit primo modo, uel Christus inquantum Deus, patet, quia ſolius diuinę iuſtitiæ ſententia eſt efficax de premiatione bonorum, & punitione malorũ, & ſolus põt ponere iſta in effectu. Nõ poteſt ergo dici, ꝙ Christus ĩn formã ſerui iſto mõ habeat iudicare, ſicut nec ſecundum Con.2.

for-

ſormam ſerui principaliter
damnatur iudicantis. Iudica
bit tamen in forma ſerui,
quia non deponet humanita
tem quando iudicabit.

m.3. Tertia concluſio. Chriſtus
homo ſecundum formā ſer
ui ſub autentice, &quaſi com
miſſarie iudicabit, patet per
o.5. illud Ioh.v. Poteſtatem de
dit ei iudicium facere, quia
filius hominis eſt.

m.4. Quarta concluſio. Apoſto
li iudicabunt tertio modo,
quaſi aſſiſtentes iudici ad ſo
lemnitatē iudicii, patet per
Mat. 19 illud Mat.xix. Sedebitis ſup
ſedes duodecim iudicis &c.

m.5. Quinta concluſio. Iudica-
bunt omnes electi approba-
tiue, & forte etiam reprobi
approbādo, uidelicet ſnīam
iudicis, ꝙ ſit iuſta, & recta. In
ter reprobos autem aliqui
iudicabunt alios cōparatiue,
quia eos reputabunt, &oſten
dent dignos grauioribus ſup
pliciis, quam ſeipſos, & hoc
etiam modo iudicabunt iu-
Mat. 12 ſti. Vnde dicit Chriſtus, Mat.
xii. Regina auſtri ſurget in
iudicio, &c. Et ſimiliter de Ni
niuitis. Sed dubium eſt quo-
modo ſinguli ſingulos iudi-
cabunt modo prædicto, cum
ad hoc uideatur neceſſarium
ſingulos diſtincte cognoſce-
re conſcientias ſingulorum.
Dici poteſt, quòd uirtute di
uina poterit fieri, ꝙ intelle-
ctus cuiuſlibet diſtincte co-
gnoſcat perſonas, merita,
aut demerita ſingulorum, &
hoc per plures actus corre-
ſpondentes illis diuerſis o-
biectis. Tales enim actus plu
res non ſunt ad inuicem re-
pugnantes, & poſſunt ſimul
cauſari, & ſtare uirtute diui-
na in intellectu cuiuſlibet, li
cet non per uirtutem natu-
rę, & tunc hoc erit miraculo
ſum, ꝙ quilibet ſecundū hūc
modum omnia prædicta co-
gnoſcat in inſtanti, licet ta-
lis notitia durare non poſſit
per longum tempus. Si dicas,
quòd pari ratione poſſent
poni actus infiniti ſimul in
quolibet intellectu. Dicit Io
hannes de Baſlo, ꝙ in hoc
non uidet repugnantiā quin
poſſit hoc fieri uirtute diui-
na, non obſtante finitate in-
tēſiua intellectus creati, quę
ad tot extenſiue in recipien-
do ſe poteſt extendere, licet
non in cauſando. Aliter ta-
men dici poteſt, ꝙ nō opor
tet ſi intellectus pōt multos
actus finitos recipere, ꝙ ꝑ
hoc ponat infinitos, ſed hoc
repugnat ex finitate capaci-
tatis intellectus, licet nō ꝑ
aliquā incompoſſibilitatem
actuum, quia nullam habent,

nec ad notitiam intuitiuam non neceſſario ſequitur frui tio,licet ſit nata ſequi,ſed ab ſolute loquendo uirtute di- uina fieri poteſt,ut Deus ui- deretur,& uidens non frue- retur eo,ut alias dictũ fuit.

Gen.9. Nona concluſio. Repro- bis apparebit Chriſtus in forma glorioſa corporis hu mani, patet per Magiſtrũ in iiii.d.xlviii.dicẽtem. Forma filii humana cunctis in iudi- cio apparebit non infirma, ſed glorioſa. Hoc aũt nõ erit ad bonum eorum,ſed ad ma lum,& turbationem,ſicut tur batur aliquis, quando uidet iudicem uenire ad condem- nandum eũ. Electis ãt appa- rebit Chriſtus in utraque for ma glorioſa,ſicut amicis ſu is ad eorum conſolationem.

1. Ad primum arg dicendũ, ꝙ iudicium,de quo loquitur

Io.12. Chriſtus,erat ad electionem Sathanę. Vnde ibi ſequitur: Nunc princeps mundi huius eiicietur foras. Tunc .n. ſen- tentiabatur diabolũ expellẽ dũ per paſſionẽ Chriſti. Præ ter ea dicendum,ꝙ unuſquiſ que, ut perſona priuata reci pit ſuum particulare iudiciũ in termino uię,ſed inquantũ eſt pars familię deputatæ ꝑ aula,uel familiæ deputatę ꝑ carcere iudicabitur cũ aliis in finali iudicio.

Ad ſecundum dicendum, 2. quòd non quilibet recipit complete pœnam,uel premi um in termino uiæ, quia uel tantum ſecundum animam, quantum ad homines, uel ẽt imperfecte quantum ad pę- nam,uel gloriam quæ auge- buntur in ſpiritibus electis, uel reprobis i finali iudicio.

Ad tertiũ, patet ex dictis. 3. Et pręterea dicendum, ꝙ il- lud uerbum in iudicium non uenit,loquitur de iudicio cõ. demnationis. Et illud pſal. Non reſurgunt impii in iu- dicio,intelligitur de reſurre ctione ad vitam beatam.

Ad quartum dici poteſt, 4. quòd iudicium quantum ad diſceptationem uocalem, & prolationem uocalẽ ſenten- tię,ſi tñ talia ſint in illo iu- dicio nõ erit in inſtanti, ſed erit in tpe ſatis breui. Nec diſceptabitur ſucceſſiue cum quolibet, ſed ſimul cum om nibus bonis, & ſimul cũ om nibus malis,& poſtea ſenten tia proferetur. Et cum dicis motus cœli nõ erit,ergo nec tempus. Dicendum, quòd ue rum eſt de tempore commu ni, ſed de tempore proprio, & intrinſeco motui prolatio nis vocis,poterit eſſe, & erit tempus. Si ãt nõ ſit ibi diſce-

ptatio uocalis,nec ꝓlatio ſen tétiæ uocalis,ſed mentalis tãtũ,tunc non oportet,ꝙ iſta fiant in tẽpore,ſed in iſtanti.

Vtrum in iudicio ceſſabit motus corporum cæleſtium.

Sco.4.diſt.45.q.2.Duran.4.d.48.q.3.

QVAESTIO II.

SEcundo quęritur.Vtrum in iudicio,uel circa iudicium ceſſabit motus corporũ cęleſtium.

1\. Arg.ꝙ nõ,quia Gen.1.dicitur de luminaribus. Fiant luminaria,&c. Et ſequitur. Et ſint in ſigna & tempora,&dies,&annos.Et ad hunc finem uidentur facta,ſed illud haberi nõ poteſt ſine motu eorum.igitur. Gen.1.

2\. Secundo. Gene.viii.Cunctis diebus terræ æſtas,& hyems nox,& dies nõ requieſcẽt. Gen.8.

3\. Tertio.Tunc non erit uniuerſum ꝑfectius,q̃ modo,ſed motus ꝑtinet ad ꝑfectionem corporum cęleſtium alias fruſtra mouerentur.Et pterea motus magis pertinet ad perfectionẽ,q̃ quies,q̃ nõ eſt niſi q̃dã priuatio motus.

4\. Quarto. Nullum perpetuũ ẽ uiolentũ,primo de cœlo,ſed qes cæli ẽ uiolẽtã,qa motus cœli ẽ naturalis ſm Commentatorem. ii. phyſicorũ, ergo nõ ceſſabit motus cœli ex tũc,& deinceps in ꝑpetuũ.

Quinto.ix. Methaphyſicę dicit philoſophus.Non ẽ metuendum ne cœlum, & ſol,& aſtra aliquando ſtent,& probat,qa nullus motus aliquãdo ceſſat,cuius motor non fatigat̃,nec laborat ĩ mouẽdo.

Contra eſt Magiſter dicẽs. Tunc non erit viciſſitudo diei,& noctis.Et probat per illud Zacha.xiiii.Erit dies una q̃ nota eſt dño,nõ dies,neq; nox. 4.d.48.q.2. Zac.14.

Notandum ꝙ opinio philoſophorũ fuit,quod motus corporum cæleſtium nec ceſſare poteſt,nec unquã de facto ceſſabit. Ad hoc probãdum adducunt̃ multæ rões, quarum una eſt. In ſempiternis non eſt potentia contradictionis ſm philoſophum. xi.Methaphyſice,ſed cœlum eſt ſempiternum,ergo ĩ ipſo non eſt potentia contradictionis, ad moueri,& nõ moueri,ergo nõ põt nõ moueri. t.c.15.

Sed cõtra hoc arguitur.Agẽs liberum libertate contradictionis,ſicut mouet,ita põt non mouere,ſed intelligẽtia ſic libere mouet cœlũ,qa per uolũtatem liberum.igit. Itẽ, ille motus ceſſare põt in mobi-

bili, qui non eſt ei naturalis, ſed motus cæli non eſt ei naturalis, ꝙ patet, quia cœlum nō habet inclinationem determinatam ex natura ſua ad ſic moueri. Tum, quia omnis motus, qui eſt ſecundum naturalem inclinationem mobilis, reſpicit aliqd ꝓ per ſe termino, quo adepto ceſſat motus naturaliter. Et mobile naturaliter quieſcens ſub termino uiolēter recedit ab eo, ſicut patet, & ita ſequereť, ꝙ cœlum frequenter quieſceret naturaliter, & frequenter moueret uiolenter ꝙ eſt inconueniens. Tum, quia ſequeretur, ꝙ ſimul, & ſemel moueret naturaliter, & uiolenter. Nā in ſuo motu circulari ſimul accedit ad idē, & recedit ab eodē, ſed hoc ē ipoſſibile, ergo motus cęli nō ē naturalis, nec tñ eſt uiolentus, quia, nō eſt contra inclinationem ſuā naturalē. Cœlū ergo, q̄tū eſt de ſe, indifferēs eſt ad moueri, & non moueri. Ad argumentum autem pro opinione philoſophorum dicendū, quod in perpetuis bene eſt potentia contradictionis, & contingenter reducibilis ad actum, uel potēs carere actu. Auctoritas autē philoſophi pōt exponi, ꝙ in eis non eſt potentia cōtradictionis ad formam ſubſtantialem, & priuationem eius, tunc enim eſſent corruptibilia, ſed ratio non concludit de formis accidentalibus. Et ſimiliter exponendū eſt illud tertii Phyſicorū. In perpetuis nō differunt eſſe, & poſſe, hoc enim uerum eſt de eſſe ſubſtātiali. *Con. 1.*

His pręmiſſis, ponendæ ſūt quatuor concluſiones. Prima eſt motus corporum cœleſtium poteſt ceſſare, & de facto aliquando ceſſabit uidelicet in iudicio finali, uel ante, & per conſequens etiam tempus, quod ē paſſio primi motus. Prima pars patet ex dictis. Secunda pars uero magis tenetur ex ſcriptura, & auctoritatibus ſanctorum, quā ex ratione efficaci. Adduciť tamen una congruētia, quia aliquando complebitur numerus electorum, ad quorū generationē ordinať a Deó motus cœli, ceſſabit autē nō naturaliter, ſed cauſa libera, uidelicet ex imperio Dei.

Secunda concluſio. Ceſſante motu cœli, Sol & luna ſtabunt in eodem ſitu in quo creati ſunt, comparando eos ad inuicem, uidelicet ſol in oriente, & luna in occidente. *Con. 2.* Hoc dicit expreſſe Iſidorus ī gloſa ſup illud Iſaię. xl Nō occidet ultra ſol tuus. Et hoc po-

mſcauit, & non ceſſauerunt actiones, uel paſſiones elemẽtorũ Præterea dicit Auguſt. libro decimo đ ciuitate Dei, ꝙ ceſſante motu cœli, adhuc rota figuli ad figulo moueret. Ite articulus Pariſienſis dicit. Error eſt dicere, ꝙ ceſſante motu cœli, ignis nõ poſſet agere in ſtupam. Dicedũ igit, ꝙ poſſent eſſe motus, & mutationes i iſtis inferioribus ceſſante motu cęli, niſi Deus influentia ſuã ſuſpẽderet, & dicendum, ꝙ ipſam ſubſtrahet poſt iudiciũ, ne vnũ elemẽtũ ſic agat in aliud, uel corrumpat. Et ſimiliter de corporibus damnatorum, nec põt aſſignari alius modus dicendi, qui non patiatur multas calumnias. Et ſi inſtet, quia motus cœli eſt eſſentialiter primus, & menſura aliorum. Dicendum, quod motus cœli non eſt eſſentialiter primus, immo accidentaliter, & contingenter, quia ſine ipſo poſſent alii motus eſſe, & ſimiliter nõ eſt aliorũ menſura neceſſaria in eſſendo, licet aliquo modo hẽat rõnem mẽſuræ, eo ꝙ eſt uniformior, & uelocior. Sicut etiã ulna reſpectu pãni, qui tñ nõ dependet ab ulna in eſſendo, non .n. q̃libet menſura talis eſt, ut ab ipſa eſſentialiter dependeat menſuratũ, ſed menſura prima q̃ Deus eſt bene eſt talis.

Ad primum argumentum dicendũ, quod non eſt finis principalis, quod ſint luminaria in dies, & annos &c. ſed eſt finis ſub fine pro tempore, ſcilicet uitę mortalis. 1.

Ad ſecundum dicendũ eodem modo, uel aliter cunctis diebus terræ, id eſt cunctis diebus uitæ ęternæ hominis. 2.

Ad tertium dicendũ ꝙ motus non eſſe niſi perfectio ſm quid ipſius cęli. Vnde qes perpetua eſt ſibi maior perfectio, nec mouetur nunc cœlum propter aliquam perfectionem intriſecam complectiuam ſui, ſed tamen pfectio uniuerſi pro ſtatu iſto magis requirit cœlũ moueri pp ſtatum corruptibiliũ. Pręterea dicendum, licet accipiendo quietem p̃ſe, ut dixit catẽtiã motus, ſit imperfectior, eo ꝙ poſitiuum, ut ſic eſt perfectius priuatio, tamen i quiete eſt aliquod ſubſtractum, ſ. identitas, & uniformitas in eſſe, quod eſt ſimpliciter perfectius, quàm ſit illud poſitiuum in motu, ſcilicet aliter, & aliter ſe habere. 3.

Ad quartũ dicẽdũ, ꝙ ceſſatio motus cœli nõ erit uiolẽta, quia motus cœli nõ eſt naturalis eo mõ quo naturale op- 4.

poni-

ponitur uiolento, ſed ex parte agentis eſt uoluntarius, ex parte autem paſſi eſt neuter. Eſt tamē in cœlo quędā habilitas ad motum circularē, eo ꝙ eſt ſphericæ figuræ, ſed iſta habilitas non ſufficit ad naturalitatē, ſed tātūmodo ad non uiolentiam. Ad quintum dicendum, ꝙ Ariſtoteles nihil ſciuit de fine mundi, & putauit intelligentiam de neceſsitate mouere cœlū, & non contingenter & libere. Et quia ulterius intelligētia nō fatigatur, nec laborat in mouendo, ideo non timuit cœlū aliquando quieſcere.

Vtrū ignis conflagrationis praecedat iudiciū, uel ſequatur.

Scot.4.d.47.q.2.

QVAESTIO III.

Tertio queritur. Vtrum ignis conflagationis p̄cedat iudicium, uel ſequatur?

1. Arg. ꝙ non præcedet, quia dicit Aug. quòd conflagratio erit poſt iudicium. *De ciui. Dei li. 20.*

2. Secūdo. Conſtat ſecundū quod dicitur primæ ad Theſ. iiii. ꝙ dominus inueniet multos uiuos, ſed non poſſent uiuere in illo igne. igitur.

Contra. dicit Pſal. Ignis ante ipſum pręcedet. Primo notandum, ꝙ ſicut dicit Scot. in iiii. d.xlvii. Conflagratio iſta, uel purgatio per conflagrationē, q̄ prædicitur ī multis auctoritatibus, & præcipue in ſecūda epiſtola Petri c.iii. Cœli ardētes ſoluētur, & elementa ignis ardore tabeſcent, multipliciter eſt poſſibilis Deo, uidelicet omnimodo, qui non includit contradictionem. Et pōt eſſe, ꝙ ſit aliq̄s ignis de nouo creatus magnæ, uel paruæ quantitatis, & ꝙ ſit ſimul in aliqua tota latitudine ſupra terrā, & non ubiq;, niſi per motū circa terrā. Dicit āt Bonau. allegās Aug. ꝙ ignis iſte fiet mūdanorū igniū cōflagratione, ſicut factum eſt diluuiū aquarū inundatione. Sicut ergo ī diluuio nō fuerūt nouę aquę createę, ſed ęedē multiplicatę operāte adiutorio ſuperiorū corporū per quæ facta eſt eleuatio uaporū, ſic ēt credēdū eſt, ꝙ nō ſolū ignis qui eſt in ſphera ſua, ſed oēs ignes q̄ ī terra, & ſuper terrā ſunt concurrent ad illā conflagrationē ſicut uidetˀ uelle Aug. Et ſi inſtetur ꝙ nihil purgat ſeipſum, ergo cum ignis ſit pars mūdi ſequitur, ꝙ mūdus nō purgabitur per ignē. Dicēdū ſm Sco. ꝙ ignis ſemper manet *2.Pet.3.*

net purus in ſe puritate naturali, qa ſemp eſt ſummæ actiuus. Et præterea iſta impuritas de infectione ex peccatis hominũ nõ aſcẽdit ad ſpheram ignis. Iſta aũt purgatio, ſiue depuratio, ponitur fiẽda ꝓp ĩpuritatẽ aeris contractã
4d.48 ex peccatis hominũ. Secundo notãdũ, ꝙ ſicut dicit Bon. Si loquamur de igniũ cõflagratione quantũ ad inchoationẽ. Dicendum ꝙ eſt a uirtute ſuper naturam, ꝙ.n. ignis ſit agat nouo & inſolito mõ cætera conſumendo, & ſic multiplicando hoc nõ eſſet niſi aliqua uirtus noua aſſiſteret, quãtum aũt ad progreſſum, q̃ ẽ purgare urere ſubtiliare. Dicendum ꝙ hoc ẽ a uirtute naturali. Tertio notãdum ꝙ ſicut di. glo. ſup illud Malac. 3. Purgabit filios Leui. Duos ignes leuimus futuros. Vnũ q̃ purgabit electos & ꝑcedit iudiciũ. Alterũ qui reprobus cruciabit ſecundũ hãc gloſã dicendum, quod ſiue dicãt duo ignes quantum ad ſubſtantiam, ſiue duo ratione effectuum. Dicendum quod eſt futurus ignis ad electorum ꝓbationẽ, qa dẽt uniuſcuiuſq; opus probari, & purgari in igne, ut totaliter ſiſtatur mũdati in conſpectu Dei, & hic præcedet faciem iudicis purgando amicos & inflãmãdo in circuitu inimicos. Eſt etiam ignis futurus ad purgationem mundi & purgabit & deinceps re ꝓbos cruciabit.

His præmiſſis ponenda ẽ talis concl. Aliquis ignis p̃æcedet iudicium, patet ex dictis. Itẽ Iſa. vlt. Dñs in igne veniet, ſed aduentus eius eſt ante iudicium. igitur. Con. 1.

Ad primum ar. patet ex dictis. 1.

Ad ſecundum dicendũ ꝙ ignis ille erit ad purgationẽ electorũ, & nõ ad cõſumptionem. Et ideo ſicut tres pueri in camino ignis ardentis diuina uirtutẽ ſũt illeſi ſic fiet in illo igne qui eos purgabit. 2.

Finis ſecundæ partis.

SEQVITVR III. PARS.

IN præcedẽtibus dictum eſt primo, de quibuſdam iudicium antecedẽtibus in prima parte huius tractatus. Et deinde de iudicio & ipſum concomitantibus In ſecunda. Nunc reſtat in hac tertia parte tractare de quibuſdã iudiciũ conſequentibus. Vbi ſunt tria principaliter conſideranda. Primũ eſt mundi innouatio. Secundum eſt reproborum punitio. Tertium eſt electorũ remuneratio. Verum

ad quã uiſionem oculus carnis attingere non poteſt, & ideo ut ſibi ſolaciũ cõgrues de uiſione deitatis præbeatur inſpicient diuinitatẽ in ſuis effectibus corporalibus, & præcipue in carne Chriſti, & poſt hoc in corporibus beatorũ, & deinde in omnibus aliis corporibus, & ideo oportebit ut etiam alia corpora influentiã maiorem ſuſcipiant a diuina bonitate, nõ quidẽ uariantem ſpeciem, ſed addẽte cuiuſdam gloriꝫ perfectionẽ. Et hoc erit mũdi innouatio, vnde ſimul mũdus innouabit, & hõ glorificabitur. Corpora itaq; cęleſtia ſic innouabuntur, ꝙ meliorabunt quantum ad charitatem, iux

Iſa. 30. ta ꝙ dicit Eſaiæ. 30. Erit lux Lunę ſicut lumen Solis. Et lumen Solis ſeptupliciter, ſicut lumen ſeptem dierum. Omnia autem elementa claritate quadam ueſtientur, non tamen ęqualiter, ſed ſecundum ſuum modum Dicitur enim, quod terra erit in ſuperficie peruia, ſicut uitrũ, aqua ſicut criſtalus, aer ut cœlum, ignis, ut luminaria cœli. Animalia uero, & plantæ, & mineralia, & omnia corpora mixta corrumpentur omnino, ideo nõ innouabuntur. Ad illam enĩ innouationem nihil ordinari poterit, niſi quod hẽt ordinem ad incorruptionem. Cũ enim huiuſmodi innouatio fiat propter hominem, oportet quod conformetur innouatione hominis. Homo autem innouabitur tranſeundo de ſtatu corruptionis in incorruptionem, & in ſtatũ perpetuæ quietis.

His præmiſſis, ponendę ſunt tres cõcl. Prima eſt Cõueniens erit mundum innouari, patet, quia conueniens eſt habitationem habitantibus congruere, ſed mundus factus eſt, ut ſit habitatio hominis, ipſe autem homo innouabitur, igitur & mundus. Con. 1.

Secunda concl. Corpora cœleſtia & elementaria innouabunt quantum ad qualitates, ſed non ſecundum ſubſtãtiam. Prima pars patet ex dictis. Secunda pars patet, quia ſubſtãtia eorum erit eadẽ nõ recipiens magis, aut minus. Con. 2.

Tertia cõcl. Plãtę & animalia bruta nõ innouabunt, patet ex dictis. Etſi arguat, quia plãtę & animalia ptinent ad ornatum terrę. Dicit Bon. quod non ſunt ad ornatum terrę principaliter, ſed ad omnis obſequium pro uita pręſenti, nec ſunt ad Dei laudẽ, neq; ad uniuerſi perfectionẽ, niſi ſecundum ſtatum cor Con. 3.

ru-

ruptibilem,& uariabilem.

1. Ad primum arg. dicendũ, quòd Salomon ibi loquitur de curſu naturalium, vt patet ex hoc, quod ſubditur, nihil ſub Sole nouum. Illa vero, quæ ad ſtatum gloriæ pertinent non ſubſunt Soli.

2. Ad ſecundum dicendũ, ꝙ illa diſpoſitio nouitatis non erit naturalis, nec tñ contra naturã, ſed ſupra naturã, & erit ab agente perpetuo, qđ eam perpetuo conſeruabit.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ figura dicitur tripliciter, ut ponit Bona. uno mõ diſpoſitio excluſione linearum, & hęc non perit quantũ ad terrã, quia omnino erit orbicularis, ſecundo mõ dicitur figura exterior rei ſpecies, ſiue pulchritudo, & hæc tranſibit ſicut dicitur in gloſa. Tertio mõ dicitur fictio, uel fragilitas a fingo fingis, ut uaſa figuli, & ſic etiã tranſibit non ſubſtãtia, ſed ipſa fragilitas.

Vtrum damnati cruciabuntur igne infernali.

Sc.4.d.44.q.3. Dur.4.d.48.q.1.

Circa ſm ſuperius ꝓpoſitũ i hac tertia parte, uidelicet circa reproborũ punitionem. Primo quæritur. Vtrum corpora damnatorum poſt iudicium cruciabũtur igne infernali?

Arguitur ꝙ nõ, quia dicit Philoſ. Omnis paſſio magis facta abiicit a ſubſtãtia, ergo ſi cruciarentur continue ab illo igne tandẽ omnino conſumerentur, quod eſt contra illud Iob 20. Licet hõ quæcunque ipſe fecit, nec tamen conſumetur. 1. *Ethi.li.6* *Iob. 20.*

Contra. Math. 25. dicit Iudex damnatis, ſiue damnandis. Ite maledicti in ignẽ ęternum. Primo notandũ, ꝙ immutatio corporis aiati ab igne, poteſt intelligi dupliciter, una realis, & alia intentionalis ſm Scotum. Realis immutatio dicitur, q̃ terminatur ad formã realẽ, eo mõ quo forma realis diſtinguit cõtra intentionalẽ, ſicut albedo, uel calor dicit forma realis, non ãt ſpecies, uel intentio caloris, uel albedinis in medio, uel in organo. Immutatio uero intentionalis dicitur, quæ terminatur ad formam intẽtionalem, cuiuſmodi eſt ſpecies rei ſenſibilis, vel actus ſentiendi. Ignis igitur circa corpus ſenſitiuum habet immutationem realẽ, cum ipſum realiter calefacit, & immutationem intentionalem, cum immutat ſenſum *Mat.25.* *4. d. 44.*

uel

uel organum, uel totum con iunctum ex ſenſu, & organo ad ſpeciem caloris, & ante ſenſationem, & ad talem immutationem improportionatam bonę diſpoſitioni ſentientis ſequitur dolor in appetitu ſenſitiuo. Secundo notandū, ꝙ iſtæ duę immutationes differunt, quia poſſunt eſſe ſine ſeinuicem, patet, quia ignis realiter calefacit lignum, ſed non immutat intentionaliter. Et ſecūdum aliquos in beatis erunt immutationes intētionales ſm ſenſum, ſed nō reales. Et apparet in nobis, ꝙ oculus frequēter immutatur intentionaliter a calore, ſed nunquàm realiter. Secundo apparet differentia iſta, quia quando ſe concomitantur una poteſt eſſe ualde intenſa, & alia ualde remiſſa, uel econuerſo, patet. Siquis habeat manum multum infrigidatam, & ponat eam iuxta ignem, licet immutatio realis ſit modica tamen inten ſe dolet, & affligitur ſenſibiliter; & ſic immutatio intentionalis eſt intenſa. Tertio hoc patet, quia immutatio realis, ſequenter eſt uniuoca. Intentionalis uero ſemp eſt æquiuoca. Quarto. Quia realis nunquā cauſat dolorē ſine intentionali, patet in ligno calefacto, ſed intentionalis bene ſine reali, ſicut patet cū aliquis frequenter dolet ſuper aliquo triſti uiſo, licet realiter non immutetur ab illo. Tertio notandum, ꝙ ſm Scotū probabilius uidetur poſt iudicium ponere ſolam immutationem intentionalem, licet utraque poſſit poni, cum ſit ibi tam ſuſceptiuū, ꝙ cauſa actiua utriuſque. Sed tamen intentionalis ſufficit ad cauſandum dolorem in appetitu ſenſitiuo, ſiue reali. Nec eſt ueriſimile, ꝙ Deus uelit multiplicare miracula circa damnatos ſine neceſſitate. Eſſet autē miraculum ſi poneretur immutatio realis, quę non eſſet corporis conſumptiua. Præterea ſm ſcripturam. Ab aquis niuium tranſibunt ad calorem nimium. Et licet ſecundū ſuperficiem literæ ſaluaretur afflictionum uarietas ex calore, & frigore, ponēdo immutationem realē, tn̄ nō poſſet ſaluari, quomodo paterent ſimul, & in ſummo a contrariis, niſi ponendo ſolam immutationem intentionalem, quia contraria non ſunt ſimul compoſſibilia in ſummo in eſse reali, ſed bene eorum ſpecies in Io. 24.

eſſe intentionali. Dicit tamē Sco. ꝗ non eſt omnino certa ratio ad negādū ibi immutationē realē. Poſſet enim Deus coagere igni ad inducendū calorē realem in corpus, qui tñ nō eſſet formaliter repugnans qualitati illius complexionis, & tunc eſset miraculum in hoc, ꝗ non coagit in totū effectum, i quem poſſet ignis. Poſset ēt Deus coagere igni ad illum ſummū calorē incompoſſibilē, & tunc deſtrueretur illa mixtio proportionata, nec tamē deſtrueretur uita Deo per miraculū eam conſeruante. Vtrum autem ſit poſſibile Deo calorē inducī in ſummo, & tamen qualitatem mixtionis ſtare in eodem non eſt ita motum eo, quod uideretur formaliter repugnare, ſicut medium, & extremum. Poteſt autem argui non eſse ibi ſolam mutationem intentionalē, ſed etiā realem, quia ſenſus beati ſi eſset in illa igne intētionaliter immutaretur, & tamen non doleret appetitus eius ſenſitiuus. Item operatio cuiuſlibet potentiæ eſt ſibi delectabilis, quia perfectio eius ergo ſenſatio ſine immutatione reali non eſt doloroſa. Item appetitus ſenſitiuus non eſt, niſi propter naturā, ergo nihil eſt ſibi diſconueniens, niſi quia eſt diſconueniens naturę, ſed naturę non eſt diſconueniens immutatio intentionalis tantum, ſed realis.

Ad primum dicendum, ꝗ appetitus ſenſitiuus beati eſt totaliter quietatus, & completus delectatione ſenſibili, delectatio autem excellēs excludit triſtitiam quācunque, ut dicitur 7. Ethicorum, ideo in appetitu beati nullus dolor cauſari poteſt. Vel dicendum, quod prohiberetur paſſio doloris ex ſtatu ſuę impaſſibilitatis, ſi tamen ſuis naturalibus relinqueretur, ita doleret, ſicut damnatus ſi uehementer immutaretur. 3. *Eth.li.7*

Ad ſm dicendum, ꝗ operatio potentiæ circa obiectū improportionatum, & diſcōueniens, non eſt delectabilis appetitui, ſed ad ipſam naturaliter ſequitur triſtitia. 2.

Ad tertiū dicendum, ꝗ talis immutatio intentionalis bene eſt diſconueniens naturę ſm ſenſum, & appetitum ſenſitiuum, nec oportet, ꝗ omne diſconueniens naturæ ſit primo immediate ſibi diſconueniens, prout diſtingui tur a ſenſu, uel appetitu. 3.

His pmiſſis, ponēda eſt talis concl. Corpora damnato *Con 1.*

rum patiētur ab igne paſſione afflictiua, ſed non neceſſario per immutationem realem. Prima pars eſt certa ex
Mat.13. fide Vnde Mat.13. Exhibūt angeli,& ſeparabunt malos de medio iuſtorum,&mittēt eos in caminū ignis, ibi erit fletus & ſtridor dentium.Secūda pars patet ex dictis. Ad argumentū ēt patet ex dictis.

Vtrū dānati appetant non eſſe.

Sco.4 d.50.q.1.et 2. Tho in additi.ad 3.p.q.89.ar.3.Dur.4. d.50.q.2.

Secundo quæritur. Vtrum damnati appetāt nō eſſe.

1. Arg.primo quod nō pñt appetere nō eſſe,quia nō eē nō hēt rationē obiecti reſpectu uoluntatis,non .n. habet rationem boni immo tollit totam rationem boni:igitur.

2. Secundo.Quicunque neceſſario appetit beatitudinē & eſſe in quiete, neceſſario appetit eſſe,& ſic non poteſt appetere non eſſe, ſed omnis creatura rationalis eſt huiuſmodi.igitur. Et confirmatur. quia priuatio non appetitur niſi ratione habitus. Si ergo damnatus appetit non eſſe hoc eſt quia appetit eſſe, & ita ſimul appetit eſſe, & non eſſe,quod eſt contradictio.

3. Tertio,Sicut nolle ſe habet ad ſummum bonum,ita uelle ſe habet ad ſummū malum,ſed non poteſt quis nolle ſummum bonum.ergo etiam nō poteſt quis uelle ſummū malum &miſeriā ſummā. aūt miſeria eſt nō eſſe,igitur.

Apoc.9. Contra Apoca.9 Deſiderabunt mori & fugiet mors ab eis, ſed mors terminat ad non eſſe.igitur. Primo notādum, quod præſens quæſtio non intelligitur de appetitu naturali, quia de tali planum eſt,ꝙ nō eſſe appetit nō pōt, ſed tantum modo bonū & ꝑfectio appetentis,non eſſe autem nō eſt per ſe bonū nec ꝑfectio appetentis,neque etiam ſtare pōt cū tali appetitu, immo deſtruit ipſam potentiam apparentem & totale ſuum eſſe, ſed intelligitur quæſtio de appetere ꝙ eſt actus elicitus uoluntatis quod quidem appetere proprie dicitur uelle & actus liber. Secundo notandum,quod miſeria eſt duplex,ſcilicet culpę quæ nō eſt aliud quam ipſa culpa, & miſeria pœnę quę non eſt aliud quàm pœna. Dicunt ergo aliqui ſicut Richar.ꝙ propter fugam pœnæ non poſſunt dānati appetere non eſſe ſecundū rectam rationem 4.d.50. q.4.

quia maius malum nō debet eligi ad uitandum minus ma lum. Nam ſecundum rectam rationem de duobus malis minus malum eſt eligendum ſed nō eſſe eſt maius malum quā miſeria pœnę, quia plus adimit de bono, igitur. Item ſecundum rectam rationem non poteſt eligi carentia ma iori, perfectionis ad uitandū carentiam minoris, ſed non eſſe eſt carentia maxime per fectionis in entibus. Nam ſecundum Dionyſium, eſſe præ ciſe acceptum eſt nobiliſſimū in ente, pœna autem dicit carentiam minoris perfe ctionis, puta pfectionis accidētalis, igitur. De miſeria au tem culpę ſunt duæ opiniones. Prima eſt eiuſdē Richar. di. quòd propter miſeriā cul pę uitandam, nullus debet ap petere non eſſe, & probat eiſ dem rationibus. Alia autem eſt opinio quod quilibet tenetur citius eligere non eſſe quam eſſe in miſeria culpæ. Tum quia quilibet tenetur magis Deū diligere quàm ſe, ergo tenetur magis fugere quod eſt contra Deum quam quod eſt cōtra ſe, malum au tem culpæ eſt contra Deū, igi tur. Tū, quia culpa eſt maius malum, quàm non eſſe. Eſt.n. carentia boni debiti, nō eſſe āt eſt carentia boni non debiti. Tū, quia malum culpæ ē malum ſimpliciter, quia con trariat bono ſimpliciter. Nō eſſe uero eſt tantum huic ma lum .ſ. illi quod non eſt, igit. Ad hoc etiam uidetur eſſe au ctoritas Chriſti loquentis de Iuda. Bonum erat ei ſi natus nō fuiſſet homo ille Sed iſtæ rationes, ut di. Sco non cogunt. Tū quia cōcludunt et d̄ miſeriæ pœnę, ſicut culpæ, & econuerſo. Vñ ad primā rñderi pōt, ꝙ culpa non eſt eodem modo contra Deū quō non eſſe eſt contra hominē, per culpam.n. nō deſtruit De us. Cum āt dicitur, ꝙ quilibet magis tenetur pręeligere il lud ꝙ eſt cōtra ſeipſum, q̄ cō tra Deum, hoc eſt intelligen dum ſi illud ſit uniformiter contra Deum, ſicut aliud con tra ſeipſum. Ad ſecūdum poteſt dici, ꝙ cum dicitur maius malum eſſe magis fugiendū, hoc debet ītelligi cæteris pa ribus. Præterea ſi quæcūque, negatio boni dicatur malū non eſſe eſt maius malum, q̄ culpa, quia negatio maioris boni, puta eſſe totalis. Culpa nero ē negatio alicuius boni accidentalis. Si uero nō quæ cunq; negatio boni dicatur malū, ſed negatio i ſubiecto cū conſtantia ſubiecti ſit nō

eſse non eſt malũ, & tñ plus adimitur de bono ꝑ nõ eſse, q̃ per culpã. Et ita adhuc rõ probat, ꝙ non eſse ſit eligibilius, quàm culpa. Ad aliam dici poteſt, ꝙ nõ eſse eſt maius malum ſimpliciter, quam culpa accipiẽdo malum pro eo, quod adimit bonũ, quia adimit totum bonũ eſse ſimpliciter. Culpa uero adimit tantum bonũ accidentale, uel ſecundum quid. Et ſi dicas, ꝙ malum culpæ eſt cõtra honorẽ Dei. Dicit Sco. ꝙ honor ille non eſt aliquid in Deo, ſed in homine, quia eſt bonũ, ꝙ debet ineſse homini. Honor enim eſt in honorante, & nõ in honorato. Propter culpã ergo peius eſt nobis, ſed nõ poteſt eſse peius Deo, neque etiam uniuerſo, niſi tantum modo in hac parte. Ad uerbum autem Saluatoris dicendum, quod ſi referatur ad malum culpæ, uerũ eſt, ꝙ Iudas debuit habere electionẽ magis, ut nõ eſset, quã ſic continuo, & perpetuo uiueret in malo culpę. Si autem intelligatur de malo pœnæ, tũc gloſatur, ꝙ Chriſtus non dixit, ꝙ melius eſset ei ſi nõ eſset, ſed ſi natus nõ fuiſset, immo ſi in utero mortuus fuiſset, hoc melius ei fuiſset. Tertio notandum, quòd ſicut dicit Sco. Voluntas creata comparari põt ad non eſse tripliciter. Primo, ut ſit cauſa ſui nõ eẽ, ſicut eſt cã culpę, & ſic quæſtio nulla eſt. Si quęratur. An ꝑ culpã uitãdam debeat aliquis velle non eſse, quia uoluntas nõ põt ſe annihilare. Secundo, ꝙ ſit cã ſuę annihilationis quantum in ſe ẽ hoc eſt uelle non eſse ſi poſset ſe annihilare, & ſic etiam q̃ſtio nulla eſt, quia maximum peccatum poſt odium Dei eſt velle non eſse. Tertio, quod nõ habeat nolle ad ſuſtinere ſi Deus inferat, immò uelit nõ contradicere magis, quàm in culpa, & offenſa Dei eſse, & manere.

His ꝑmiſſis, ponẽdæ ſunt quattuor conclu. Prima eſt. Non eſt appetendũ non eſse ꝑ miſeriam pœnę uitandã, patet ſm Sco. quia nullus ſm rectã rationem põt eligere non eſse, niſi propter fugam alicuius alterius, quod ẽ ſimpliciter magis uolendum, q̃ non eſse, ſed pœna non eſt ſimpliciter magis uolenda, quam nõ eſse, igitur. Minor probatur, quia pœna habet rationem iuſti, non eſse uero non, quia nihil habet de ratione entis. Item nullus ſecũdum rectam rãtionem poteſt appetere contra inclinationem Con. 1.

tionem appetitus naturalis conſonam diuinæ uoluntati, ſed inclinatio recta appetitus naturalis eſt ad eſſe, & eſt conformis diuinę uoluntati. Vnde dicit Philoſophus 2. de Anima, ꝙ hęc eſt intentiõ totius naturæ conſeruare ipſum eſſe, igitur. Aliter etiam probata eſt iſta cõcluſio per rationes ſuperius poſitas pro prima opinione, ſed tamen illę rõnes non concludunt. Poſſet .n. dici ad illas, ꝙ nõ eſſe non habet rõnem mali, malum .n. cum ſit priuatio ponit conſtantiam ſubiecti. Nec ualet ſi dicas eſſe eſt bonum, ergo non eſſe eſt malũ. Non.n. ſequitur, quia utrũq; tam bonũ, quã malum dicit, uel ſupponit aliquid poſitiuum. Cum ẽt dicitur illud, ꝙ plus adimit de bono eſt magis malũ Hoc uerum eſt ſuppoſita conſtantia ſubiecta alioquin non habere rõ mali. Difficile etiã eſt uidere quomodo eſſe ſit nobiliſſimum in ente, niſi forte intelligat de eſſe ſubſtantiali comparato ad eſſe accidentale, nõ aũt comparando ad perfectiones ſubſtãtiales ſupadditas.

Con. 2. Secunda concl. Magis deberet homo appetere nõ eſſe, quã uelle peccare, probat Sco. quia quilibet ſecundum rectã rationem tenetur peccatum uitare in quocunque caſu, ergo ſiue debeat uiuere, ſiue non, ſemper tenetur nõ uelle peccare, & ita debet prę eligere ſecundum rectam rationem a Deo annihilari, uel non eſſe quàm peccare.

Tertia conclu. Dãnati de facto non appetunt non eſſe propter culpã uitãdã, patet, quia nõ diſplicet eis culpa in quantum culpa eſt Dei offenſiua, ſed ſemper odiunt Deũ, & ſibi inuident, iuxta illud pſal. Superbia eorum, qui te oderunt aſcendit ſemper. Diſplicet tamẽ eis culpa inquãtum eſt màteria uermis, & remorſus conſcientiæ, qui eſt ualde grauis pœna. Con. 3.

Quarta conclu. Probabile eſt, ꝙ damnati appetant nõ eſſe ad uitandam miſeriã pœnæ, probat Scot. quia nõ eſſe nõ eſt malum. Sicut .n. ab æterno nõ fuit malum, ſic nec non eſſe poſt eſſe. Sed pœna miſeriæ eſt ſimpliciter mala, & ideo ſimpliciter nolenda, quia eſt cõtra appetitum naturalem. Nõ eſſe autẽ nõ eſt per ſe obiectum commodi. Vnde dicit Sco. ſi mihi daretur optio ego eligerem potius non eſſe ſimpliciter, quã in tanta miſeria eſſe. Et ſi obiiciatur, quia aliquis maxime Con 4.

xime odit oppoſitum eius, ꝙ maxime diligit, ſed quiſque maxime diligit eſſe, ergo maxime fugit eius oppoſitum, ſcilicet non eſſe loquendo de affectione commodi. Dicendum ſecundum Scot. ꝙ maior eſt falſa loquendo de oppoſito cõtradictorio, quẽadmodum non eſſe opponitur eſſe, licet ſit uera loquendo de oppoſito contrariæ. Contradictorium .n. non habet rõnẽ formalẽ odibilis.

1. Ad primum argumẽtũ dicendum concedendo, ꝙ nõ eſſe non eſt bonum, nec uerũ, nec apparens. Licet tamẽ non eſſe non ſit ſimpliciter, & ſm ſe uolibile, bene tamẽ ſecundum quid, & in caſu in quantum excludit miſeriam culpæ, aut pœnæ.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ damnati naturaliter appetunt beatitudinem neceſſario, non autem actu elicito neceſſario appetunt. Appetitus autem naturalis de ipſo eſſe non repugnat actui elicito de oppoſito ipſius eſſe puta de non eſſe, quem quidẽ actum elicitum habent damnati. Aliter dici põt, ꝙ appetunt actu elicito beatitudinem, appetitu tamen conditionato, puta ſi poſſent eam habere, quia conſtat eis, ꝙ nunquam habebunt eam, talis aut appetitus, conditionatus non repugnat appetitui quem habent de non eſſe. Et per hoc patet ad confirmationem, quia non eſt impoſſibile ſimul appetere eſſe, & non eſſe modis prædictis.

Ad tertium dicendum, ꝙ ſicut ſummum bonum põt non appeti inquantum põt habere rationem apparentis mali, ut patet de damnatis, qui odiunt Deum. Ita etiam non eſſe poteſt appeti ꝓ quanto poteſt appetere bonum, uel in re ſicut apparet damnatis, vel ſecundum rationem, ſicut apparet iuſtus appetentibus non eſſe ad uitandum culpam. Vel diceretur, quòd non eſſe eſt appetibile, etiam dato, quòd non uideatur bonum ex eo, ꝙ eſt incompoſſibile malo. 3.

Vtrum pœna omnium damnatorum ſit æqualis.

Scot.4.d.50.q.4.

QVAESTIO III.

Tertio quæritur. Vtrum ſit ęqualis pœna omniũ damnatorum.

Arg. ꝙ ſic, quia pœna eſ- 1.

ſentialis oĩum eſt pœna dam ni,quæ eſt carentia diuinę ui ſionis. ſed carentia eſt priua tio , quæ non recipit magis, & minus,igitur.

2. Secundo.Ignis inferni eſt idẽ reſpectu omnium,& agit in quemlibet damnatum ẽm ultimum ſuę potentię, cum agat naturaliter , igitur.

3. Tertio. Si eſſet maioritas in pœna , tunc maior pœna eſſet peior , ſed hoc uidetur falſum,quia omnis pœna eſt iuſta, & omne iuſtũ bonum.

Cõtra Apocalipſis.18.quan tum glorificauit ſe,& in deli ciis fuit tm̃ date illi tormen tum,& luctum.Notandum,ꝙ duplex ẽ æqualitas,ut dii co. in 4.diſt.vlt. Vna eſt ęquali tas quãtitatis, q̃ uidelicet eſt inter duas quãtitates molis, uel uirtutis quarum neutra excedit aliã.Alia ẽ æqualitas proportionis , quę eſt inter duas quantitates molis,uel ꝑ fectionis , quarũ licet una ex cedat aliã,tñ proportionali ter ſecũdũ habitudinem , ad alias duas. Ita,ꝙ ſit talis pro portio unius ad unam illarũ, qualis alterius ad alterã,qũo dicimus,ꝙ inter quatuor , & duo,&ſex,& tria ẽ æqualitas proportionis. Et ſimiliter põt declarari de quantitati bus cõtinuis,quarum una ſit duorũ pedum, altera triũ cõ paratis ad alias duas , quarũ una ſit quatuor pedum,&alia ſex. Non eſt autem hic quæ ſtio de ęqualitate ſecundum durationem, quia de illa pla num eſt,quod oĩum damna torũ pœna erit ęqualis a par te poſt, durabit.n. perpetuo ĩ quolibet reprobo pęna ſua. 2.Pet.3.

Secundo notãdum,ꝙ duplex eſt damnatorum pœna in ge nere.Vna eſt pœna damni,vi delicet carentia diuinę uiſio nis , & fruitionis beatificæ. Alia eſt pœna ſenſus , qui eſt dolor poſitiuus ſiue triſtitia, quam ſubſtinent,ſiue ſit ſpiri tualis , ſiue corporalis.

His præmiſſis,ponendę ſũt quatuor concluſiones.Prima eſt.In damnatis nõ ẽ ęqualis pœna damni ſecundum quã titatẽ,probat Sco.quia pen ſanda eſt quantitas priuatio nis ex quãtitate habitus op poſiti,ſed carentia diuinæ ui ſionis, & fruitionis priuat in uno maiorem,&perfectionẽ gloria,quod in alio.Nã unus ſi fuiſſet ſaluatus habuiſſet maiorẽ, q̃ alius,igiť,&c. Vbi etiam eſt aduertedum,ꝙ pœ na damni non ſolum nomi nat carentiam diuinæ uiſio nis,& fruitionis , ſed eſt carẽ tia cuiuſcunq; boni conueni entis apti in eſſe. Dicit tamẽ Con.1.

Ioan.de Baſſo, quod probabilius uidet̄ poſſe dici, ꝙ pœna damni non ſolum priuat gloriā ſub illo gradu ſub quo alicui infuiſſet ſi meruiſſet, ſed ſub omni gradu poſſibili ſibi ineſſe Quælibet.n. creatura rōnalis capax eſt ſummç gloriæ quæ poteſt inueniri in ſubiecto, ideo pœna carentiæ in quolibet damnato priuat æqualem gloriam. Et ſic pœna carentię penſando eā ex habitu oppoſito in omnibus eſt æqualis ſm quantitatem, ęqualitas autem proportionis non habet hic locum.

Con.2. Secunda concluſio. Pœna ſenſus, ſiue ſit ſpiritualis, ſiue corporalis non poteſt poni æqualis ſecundum quantitatem intenſiuam, ſed tantum ſecundum proportionem, & correſpondentiam ad merita ipſorū. Prima pars patet, quia vbi ē grauior culpa ibi grauior pœna, iuxta illud pars. Reddes unicuiq; iuxta opera ſua. Certum autem ē, quod in damnatis non eſt æqualitas culparum. Secunda pars patet, quia quāto culpa excedit culpam, tanto pœna pœnam, ubique tamen puniendo citra contradictum.

Con.3. Tertia conclu. Pœna uermis inæqualis, patet ſm Sco. quia pœna eſt quædam triſtitia, & continuus remorſus conſcientię, ſed quicunque minori peccato peccauit minus triſtatur inquantum tollit minus bonum commodi. Vnde licet iſti ſint æquales in naturalibus inęquales, tamen ſunt in conatu uoluntatis ad peccandum.

Quarta concl Pœna ignis non erit æqualis in damnatis, patet p Auguſt.lib.de ciu. Dei dicentem. Licet ignis æqualiter ardeat, non tamen æquali moleſtia cruciat. Dubium tamen eſt an pœna ignis in ſe ſit inęqualis uel an ex diſpoſitione diuina erit tantum inæqualitas afflictionis in diuerſis. Con.4.

Ad.1.ar.dicendum quod licet priuatio iu ſe ſit æqualis in hoc, quod negat hābitum in ſe eſt tamen inæqualis rōne maliciæ, & rōne maioris boni conuenientis iſti quo priuatur. Vel pōt dici, quod pęna damni inclūdit aliquid poſitiuum, ſcilicet in uoluntarium, & hoc inęqualiter. 1.

Ad ſecundum dicendum, quod inęqualitas non eſt accipienda ex parte ignis, ſed ex inęqualitate demeritorū, & principaliter ex cā effectiua affligente, uidelicet ex Deo, qui cooperatur igni ad maiorem afflictionem, ſecundum 2.

exi-

exigētium maioris culpæ. Et ſi arte ignis non poſſit in tātam, & tam uehementem immutationem, quātam exigit culpa, tūc ignis coopat Deo ad illū gradū ī quē pōt & Deus p ſeipſum immediate ſupe raddit ulteriorem gradum.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ quilibet daret libenter partem ſuam de iſto bono, unde licet ſimpliciter ſit maius bonū, eſt tamen ſimpliciter malū huic. Sic enim ſm iuſtitiā diſtributiuam maius bonum ſimpliciter huic nō dat, quia ſicut ſecundum bonum honeſtū redditur maius commodū, ita ſm inhoneſtū reddit maius incōmodū, & contra affectionem commodi pęna.

Vtrū dānati uelint ſe peccaſſe.

Scot. 4. diſtinct. 50. q. 1. Bona. d. 50. q. 1.

QVAESTIO IIII.

QVarto quęrit. Vtrū dānati uelint ſe peccaſſe?

1. Arg. ꝙ ſic, quia dicit Aug. i. de fide ad Petrum, ꝙ bonam uoluntatem nullatenus habere poterunt, ſed nolle peccaſſe eſt bonę uoluntatis, igitur.

2. Secundo. Voluntas hoīs poſt mortem eſt inuertibilis, ergo non poteſt pęnitere de malis ſe commiſſis.

Tertio. Dicit Bernar. in cāticis. Dānatus ſemp uult iniquitatem ſuam quam fecit. 3.

Contra. Sap. 5. dicitur. de damnatis intra ſe pœnitētiā agentes. Notandum ſm Bona. in iiii. diſt. 50. ꝙ mala uoluntas dicitur dupliciter, ſcilicet ſm actum, & habitum, timor autē ſeruilis in damnatis non aufert habitum, malę uoluntatis, ſed aufert actū, quod patet, quia ſi ſperaret impunitas uellet damnatus peccare, puta luxuriari. Nolunt, ergo peccaſſe, nec etiam peccare, non quia peccatū eis diſpliceat, quia iniuſtum, ſed quia eis diſplicet pœna iuſta, & ideo adhuc in eis uiuit uoluntas peccandi. Sap. 5.

His præmiſſis, ponenda ē talis concl Damnati non habēt nolitionem peccati, ſiue pęnitentiam p ſe, licet bene per accidens. Primum patet, quia non triſtantur de peccato in quātū eſt peccatum. Secūdū patet, quia peccatū ōdiūt rōne alicuius adiūcti uidelicet ratione pœnæ q̄ ſuſtinēt. Con. 1.

1. Ad primum argumentum patet reſponſio ex dictis.

2. Ad ſm dicendum, ſecundū Bonauenturam, ꝙ poſt mortē uoluntas ē inuertibilis ſecun-

cundum habitum, in quo eſt plena uerſio, ſed tamen eſt uertibilis ſecundum actuum. Vel dicendum ſecundũ Thomam, quod ſine aliqua uerſione uoluntatis contingit, quod damnati pœniteant de peccatis, non quia hoc refugiunt in peccatis, quod prius appetierunt, ſed aliquid aliud, ſcilicet pœnam.

3. Ad tertiũ patet ex dictis.

Vtrum damnati malent omnes eſſe damnatos, quam aliquos beatos.

Thom.4.d.50.q.1.

QVAESTIO V.

5. QVinto quæritur. Vtrũ damnati malent omnes eſſe damnatos, quã aliquos beatos.

1. Arg. ꝙ non, quia Luc.xvi. de diuite, quod rogabat pro fratribus ne uenirent in locum tormentorum. Luc.16.

2. Secundo. Damnati habẽt affectiones naturales, quod patet, qa impiiſſimi hoĩum diligunt ſibi proximos, ſed in præſenti ſi pater miſer habet filium miſerũ non lætatur, ſed magis triſtat̃ de tali ſocietate, ergo ſic ẽ ĩ ĩferno.

3. Tertio. Dãnati nõ deſiderãt augmentum ſuę pœnæ, ſed ſi plures damnarentur, maior eſſet eorũ pœna, igit.

Cõtra, ſuper illud Eſa.xiiii. Surrexerunt de ſoliis. Dicit glo. Solatium ẽ malorũ multos habere ſocios pęnarũ. Eſa.14.

Notãdum, ꝙ ſicut dicit Bon. in iiii. licet ĩ damnatis remittantur aliquo modo affectiones libidinoſę delectationẽ habentes annexam pp pœnarũ magnitudinẽ, tñ affectiones, in quibus eſt pænalitas uigorantur. Vnde licet ceſſet actualiter affectus luxuriandi, & dñandi, tñ intenditur affectus, ſiue furor impatientię, & liuor inuidię. Vehemẽter ergo triſtantur de gloria electorũ, ideo uellent nullos eſſe beatos, immo oẽs eẽ miſeros. Et qa ne ipſi ad beatitudinẽ ptingere poſſũt, nec alios pñt a ſtatu beatitudinis amouere, ſõ ĩ ſeipſis uehemẽter tabeſcũt, & cõfunduntur.

Hoc præmiſſo, ponenda ẽ tali cõcluſio. Generaliter loquendo damnati malent oẽs eſſe miſeros, quàm ipſis exiſtentibus miſeris aliquo eſſe beatos, patet ſatis ex dictis. Con.1.

1. Ad primum arg. dicendũ, quod quamuis in generali uellent omnes eſſe miſeros, tamen quia ſpecialius habent aliquorum amorem natura-

turalem,& priuatum nollent ipſos damnari aliis exiſtentibus in gloria, quia minus inuident propinquis, & maior eorum eſſet pœna, ſi propinqui damnarentur, & alii ſaluarentur,& inde eſt,quòd diues petiit fratres ſuos a dãnatione eripi Sciebat enim, ꝙ aliqui eriperentur, ſed tñ maluiſſet cum fratribus ſuis omnes alios damnari.

2. Ad ſecundum dicendum, quòd nullos ita naturaliter diligunt,quin uellent eos eſſe damnatos hoc pacto,quia nulli eſſent beati.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ quamuis de dãnatorum multitudine pœna ſingulorum augeatur;tamen tantum ſuperexcreſcet odium,& inuidia,quod magis eligent torqueri cum multis q̃ paucis. Et ꝑtereà,ut dicit Bona.multa uolunt impii, quæ ſi obtinerent eſſent miſeriores.

Vtrum in inferno damnatorũ ſint tenebræ corporales, & ſpirituales.

Tho.4 d.50.q.3.

QVAESTIO VI.

Sexto quęritur.Vtrũ in inferno dãnatorũ ſint tenebrę corporales,& ſpirituales.

Arg.quòd non. Primo de corporalibus,quia boni uidebunt alios bonos ad gloriã ſuã.ergo ẽt ſimiliter mali debent inuicem cõfundi, ergo debẽt ſe inuicẽ uidere. ꝙ non põt eſſe ſine lumine. 1.

Secundo arg. de tenebris ſpiritualibus, quia reprobi habent multorũ cognitionẽ naturalẽ, ſed nec pœna nec culpa debet bona naturę omnino deſtruere, ergo eſt in eis aliqua cognitio,& ita lux ſpiritualis,& non tenebræ. 2.

Contra quãtũ ad primũ. Ligatis manibus,& pedibus, proiicite eũ in tenebras exteriores. Super quo Gregorius.Si illi lucẽ haberent, qui repelluntur in tenebras exteriores mitti,nequaquam dicerentur. Et quãtũ ad ſm ſic arguitur,quia ceco ubicunq; eſt tenebra eſt, ſed damnati ſunt omnino excecati ꝑ maliciã. Excecauit eos malitia eorũ.Primo notandũ, ꝙ Iſidorus,dicit ignem gehennæ habere lucẽ ad aliquid,& ad aliquid non habere.Lucebit .n. ad deſolationem, non ut habeãt unde gaudeant. Ad ꝙ intelligendum notãdum ſm Bonauẽ.in iiii.diſt.ult. quòd ignis eſt ĩ triplici differẽtia. Eſt .n. ignis purus, ut eſt in Mat.22 Sap.2.

pro-

propria materia, & eſt ignis incorporatus,ut eſt in materia aliena, ut in terra,vel aere,& eſt ignis non tm̃ incorporatus, ſed etiã ꝑmixtus ut ſulphureus & fumoſus. Prima eſt lux,&pure lucet,&abũdanter. Secundus eſt ignis, carbo,& flãma, hic ãt lucet, & tenebram expellit.Tertius eſt ignis fumoſus, & talis eſt tenebroſus,& iſte erit in inferno.Præterea notandũ, ꝙ lux illuminat oculũ ad uidẽdũ,aut ergo ad uidendum delectabilia, uel ad uidendũ in differentia,uel ad uidendum triſtitia,& horribilia. Dicit ergo Bona.ꝙ primo,& ſecundo mõ nõ erit in inferno illuminato,ſed tertio mõ tm̃. Secundo notandum, ꝙ ſicut dicit Bona ubi ſupra.Sicut ẽ triplex actus lucis corporalis .ſ. manifeſtare, dirigere, & delectare, ſic ẽt in luce ſpirituali,q̃tũ igitur ad primũ actũ,dãnati non erunt oĩo extra lucẽ,quia aliqua erunt eis manifeſta, ſed illa ſola,q̃ faciunt ad cumulum pœnæ, q̃tum uero ſm actum,erunt omnino extra lucẽ, quia nõ poterunt dirigi,erunt.n. extra uiã,& tẽpus, & locũ bene agendi, quantũ ãt ad tertiũ actum,qui eſt delectare, erũt ſimiliter oĩno extra lucẽ qa nihil cognoſcẽt actu in quo delectentur.Erunt.n.omnino abſorpti a magnitudine pœnatũ, ita ut non liceat eis cogitare aliqua delectabilia.

His pręmiſſis,ponẽdę ſunt duæ conclu.Prima eſt.In inferno ſunt tenebræ corporales,patet ſatis ex dictis Item ſic probatur. Dulce eſt lumẽ delectabile,ſed damnatis eſt oĩs delectatio auferẽda, igit. *Con.1.*

Secunda concluſio quantum ad directionem, & delectationem damnati ſunt omnino extra lucẽ,&i tenebris, licet non quantum ad manifeſtationem, patet ex dictis. *Con.2.*

Ad primum argumẽtum, patet ſatis ex dictis. *1.*

Ad ſecundum dicendum, ꝙ illa cognitio naturalis nõ erit in eis niſi pro quanto faciet ad ipſorum cruciatum, quemadmodum & peccatorum ſuorum rememoratio. *2.*

Vtrum beatitudo conſiſtat in operatione.

Sco.4.d.49.q.1.2.

QVAESTIO I.

Circa tertiũ ſuperius in hac tertia parte propoſitũ, uidelicet circa bonorũ ꝑmiatiõẽ, ſiue beatitudinẽ

triplex fienda eſt determinatio. Prima eſt determinatio beatitudinis animæ manifeſtatiua Secunda eſt beatitudinis corporis declaratiua. Tertia eſt determinatio quædã cōparatiua. Circa primã primo quæritur. Vtrũ beatitudo creaturæ ĩtellectualis per ſe conſiſtat in operatione?

1. Arg. q non. Primo ſic, quia beatitudo eſt finis creaturæ, ſed operatio nõ eſt finis ſubſtantię, ſubſtãtia n. nobilior eſt quolibet accidente, finis ãt debet eſſe nobilior eo q eſt ad finẽ, ſicut cauſa ęquiuoca eius. Et pręterea ẽt ſequeret circulus in per ſe cauſis, quia ſubſtãtia ẽ cã effectiua operationis; & ecõuerſo operatio eſſet finis ſubſtantiæ. igitur.

2. Secundo. Beatitudo creaturæ conſiſtit formaliter in coniunctione ſui ultimata ad ſummum bonum, ſed talis coniunctio non eſt operatio, immo relatio, igitur.

3. Tertio, operans non perficitur ſua operatione alioquin per ſe agẽs moueretur. quod eſt falſum, tũc n. motus nõ eſſet actus imperfecti, ſed pfecti, & exiſtẽtis ĩ actu, igit.

4. Quarto. Operatio ẽ aliq̃d abſolutũ, ergo ſi beatitudo ẽ operatio poſſet Deus facere beatitudinem ſine reſpectu ad obiectũ quod eſt falſum.

Quinto. Habitus potẽtiæ eſt melior operatione, tum quia diuturnior, tum quia cã ęquiuoca operationis, ergo potius in eo conſiſtit beatitudo, quàm in operatione. 5.

Cõtra. Phil. determinat. i. & x. Ethicorũ, q felicitas, uel beatitudo in actu, uel operatione conſiſtit. Primo notandũ q beatitudo nominat finẽ vltimum beati, finis ãt nominat bonũ, & vltimũ, & per conſequens aliquid appetibile, non quodcunq; ſed pp ſe appetibile, & pp quod aliud bonũ eſt appetibile, id eſt id q eſt ad finẽ, & ſi ſit ultimus finis ſimpliciter, tunc eſt bonũ illud, quod ex natura ſua quia ex defectu, uel abuſu potentiæ appetentis cõtingere põt, q talis finis nõ appetat ſummè, aut q nõ oĩa appetãtur propter ipſum. Secundo notandum, q oportet talem finem ſimpliciter ultimũ eſſe in rerũ natura, quia ſicut dicitur. ii. Methaphyſicę. In finibus non eſt proceſſus in infinitum, eo ipſo quod finis vltimus eſt ſupremum bonum, oportet q ſit per ſe ſufficiẽs, & eminentiſſimũ bonum in entitate & bonitate Ex quo ſequitur, q tale bonũ eſt maximè appetibile. Et ſi creatu-

ra intellectualis quę pōt tale bonum intelligere, & appetere beatificari non pōt, niſi perfecte attingendo quantū eſt ſibi poſſibile tale bonū, ſm illas duas potentias ſupremas intellectum, ſcilicet & uoluntatem, quę ſole natę ſunt tale bonum attingere, & in ipſo quietari, ideo oportet tale bonum eſſe in rerū natura alias creatura intellectualis non poſset quietari. Tertio notādum, ꝙ finis dupliciter dicitur, ſ. finis cuius, & finis quo, ſicut patet. 2. phyſicorum. Finis cuius, ut cōmuniter dicitur, eſt finis extrinſecus, cuiuſmodi eſt obiectū potentiæ, uel aliquod extrinſecum bonum, quod propter ſe appetitur, vel etiā bonum intrinſecum attingibile per operationem, uel perfectionem formalem gratia, cuius eſt ipſa. Finis uero quo, magis communiter dicitur finis intrinſecus, & eſt aliquid quo attingitur finis, cuius inexiſtens formaliter ipſi attingēti finē cuius, & hoc mō finis, quo eſt propter finē cuius & ad ipſum ordinatur. Vñ etiā dicitur finis cuius, quia ē gratia cuius alius ad ipſum ordinatur. Iuxta ergo prædicta duplex eſt beatitudo in genere. Vna extrinſeca, & obiectiua, quæ eſt finis cuius ſimpliciter ultimus & optimus in toto gñe entis, & iſta eſt ipſe Deus, qui eſt obiectum beatificans. Alia eſt formalis & intrinſeca inhęrens creaturę, per q̄ creatura attingit ultimate mō ſibi poſſibili obiectū beatificū. Ex dictis patet, quid noīe beatitudinis intelligiť, & ꝙ nō eſt impoſſibilis. Quarto notandum, ꝙ opinio Henrici in quolibet is fuit, ꝙ beatitudo īmediate perficit eſsētiā creaturę ītellectualis, & per redundantiā perficit potentias. Quod probat, quia eſsentia eſt prior, & principalior, q̄ potentia, ergo Deus prius ſibi illabiť, & intimius, & pricipalius igitur. Item gratia primo perficit eſsentiā prius tm̄ eſt eſse gratū, q̄ operari opa grata, ergo ēt gloria, ſiue beatitudo. Itē ſi gloria primo, & immediate perficeret potentiā, ſequeretur, ꝙ creatura beatificaretur per accidēs. Sed cōtra hoc arguit Sco. quia cum Deus illabiť creaturæ intellectuali ad beatificādū ipsā de nouo non illabitur p aliquā mutationē ſui, ſ̄d potius creaturæ beatificę, ergo aliqd nouū cauſat in creatura. Tunc quæro de illo cauſato, aut eſt aliquis actus primus, & ſic in

eo

eo non conſiſtit beatitudo. Per nullum enim actum primum diſtinctum a ſecundo, poteſt creatura immediate attingere obiectum beatificum, aut eſt actus ſecundus, operatio, & tunc planum eſt quod primo reſpicit potentiam & ipſa mediante perficit eſſentiam. Item, ſi Deus illabendo eſſentię beatificat ipſam, tunc cum prior ſit iſte illapſus ī eſſentiā, ꝙ operatio potentię, & diſtinguant̄ eſſentialiter, poterit Deus facere primum ſine ſecundo, & ita aliquem beatum ſine operatione, & ſic dormiens poterit eſſe beatus. Ad rationes autē opinionis dicendum ad primam, quod licet eſſentia ſit prior in eſſendo, & ita Deus illabit̄ ſibi prius aliquo mō ad eſſendum, tamen potentia prior eſt in operando tā quā immediatum prīcipium operationis, & ita prius ſibi illabit̄ Deus ad operandum, beatitudo autem in operatione, cōſiſtit, nec ualet ſi dicat̄, quod Deus ſecundum rationem ſuę eſſentię illabit̄ eſſentiæ, potentię uero ſ̄m rationem alicuius attributi, puta bonitatis uel ueritatis, ita .n. Deus obiectiue beatificat potentia ſ̄m rationem eſſentię ſuæ ſicut illabitur eſſentiæ. Ratio enim eſſentiæ eſt ratio obiectiua beatitudinis, immo magis poſſet dici illabi eſſentię ſ̄m rationem ſuę potentiæ cauſantis, & conſeruantis ipſam. Ad ſecundam dicendum, ꝙ gratia perficit immediate potentiam, & nō eſſentiam, ut alias dictum fuit in quinto tractatu. Ad aliā nō ualet conſequentia, quia potentia nō eſt accidens, ſed eſt cōſubſtantialiter eadem eſſentiæ, licet ab ea formaliter diſtinguatur. Non oportet igitur eſſentiam primo perfici nobiliſſima perfectione accidentali ipſius creaturæ, quæ quidem perfectio cōſiſtit ī operatione, quia hoc repugnat eſſentię. ita ꝙ proceſſus in recreando ſecundū iſtum modum eſt contrarius proceſſui in creando.

His pręmiſſis ponendæ ſunt quatuor concl. Prima ē. Beatitudo formalis, quę eſt finis quo creaturę ītellectualis conſiſtit in actu, uel operatione qua perfectè, & ultimate attingitur obiectū batificum a creatura mō ſibi poſſibili, puta intelligēdo, & fruendo, patet, quia beatitudo creaturæ intellectualis, non pōt dici ſubſtantia eius. Soli enim Deo conuenit beatitudo per eſſentiam. Et pręterea Con.1.

rea tunc creatura manẽs nõ poſſet eſſe miſera, nec poteſt beatitudo creaturę eẽ ſua potentia. Tũ quia per potentiã non attingitur actualiter ultimate obiectum beatificum, ſed tñ potentialiter. Tũ qa tunc manẽte creatura, maneret eius beatitudo. Nec beatitudo põt dici habitus, uel ſpecies aliqua. Tum quia per iſta nõ attingitur vltimate, & immediate obiectum beatificũ. Tum quia in iſtis non diſtinguitur non beatus, puta dormiens a beato, ſicut ẽt nec in ſubſtãtia, uel in potentia. Tũ quia nullũ iſtorum hẽt rationem optimi, actus .n. cęteris paribus, melior eſt ſpecie, uel habitu. Iſta.n. ordinantur ad actum. Nec poteſt dici beatitudo prima conſiſtere in delectatione, ut poſtea dicetur. Relinquitur ergo, quod conſiſtit formaliter in actu, uel operatione, per actum.n.actualiter & ultimate attingitur obiectum beatificum, ꝙ non poteſt intelligi de actu ſecundo, qui eſt actio de genere actionis Illa.n.eſt productiua ſui termini. Beatitudo autem nõ eſt productiua ſui termini, uel obiecti, ſed de actu ſecundo, qui eſt operatio de genere qualitatis. Non eſt ãt operatio alicuius potentię ſenſitiuę, per talem .n.non attingitur obiectum beatificum, quod eſt ſpirituale. Eſt ergo operatio partis ſuperioris, uidelicet intellectiue. Ex quo patet, ꝙ bene quantum ad hoc dicit Ariſt. i.& x. Ethycorum, quòd fœlicitas eſt operatio hominis, ſecundum ſupremam uirtutem, in qua non communicat homo cum brutis.

Secunda concl. In ſolo bono ĩfinito cõſiſtit beatitudo obiectiue. Patet, quia in illo ſolo põt quietari ꝑfecte mẽs creaturæ intellectualis. Illud .n. ſolum perfectionaliter, & eminenter continet oĩa alia bona, ideo ſemꝑ reſtat aliqd appetendũ, quouſq; illud habeatur. Vnde patet, ꝙ conuenienter dicit Aug. Beatus eſt q habet quicquid uult & nihil mali uult. Quod eſt intelligendũ ita ꝙ ad neceſſitatẽ beatitudinis ſufficit unũ uolitione fruitiua, & perfecta, ꝙ perfectionaliter cõtinet omnia alia. Similiter ẽt intelligenda eſt deſcriptio Boetii. 3 de conſo. ꝙ beatitudo eſt ſtatus omniũ bonorũ aggregatione perfectus, quia in illo ſummo ꝙ ſufficit ad beatitudinem unitiue omnia alia bona aggregantur, & hoc accipiendo beatitudinẽ eſſentiali

Con. 1.

De Tri. lib. 13.

tialiter, multa enim ad eam concurrunt accidẽtaliter, de q̃bus omnibus uerificari poteſt illa deſcriptio Boetii, & forte magis proprie.

Con.3. Tertia concl. Non eſt delectatio de eſsentia beatitudinis probat Sco. quia beatitudo reſpicit obiectũ beatificũ ĩ ſe, ſed paſſiones cuiuſmodi eſt delectatio nõ habẽt obiecta ꝑ obiectis, ſed magis quo cauſis efficientibus. Itẽ delectatio nõ ẽ operatio ꝑfecta, ſed ſuperueniẽs operationi ꝑfectæ. Dicit tñ Iohan de Baſſo, ꝙ in ipſa delectatione, ſiue gaudio habito Deo conſiſtit eſsẽtialiter, & formaliter beatitudo, eo ꝙ per ipsã ĩmediate, & actualiter attingitur obiectum beatificũ ſuo mõ, ſicut per operationes, q̃ ſunt frui, & intelligere Unde & ipſa delectatio dici poteſt operatio uoluntatis, ſicut & paſſio appetitus ſenſitiui dicitur ſuo modo operatio. Ita .n. immediate habetur delectatio de Deo ſuo modo, ſicut & fruitio. Licet pręcedente fruitione, ſicut et habetur fruitio pręcedente uiſione. Non eſt tamen delectatio operatio, qua primo attingitur Deus ab ipſa uoluntate correſpondens uoluntati inquantũ eſt talis potentia, puta uoluntas, quemadmodũ uelle correſpondet ipſi uoluntati. Dicit igitur, quod talis delectatio, quæ reſpicit Deum, ut obiectum immediatum, & delectabile, pertinere uidetur eſſentialiter ad beatitudinẽ, ſicut etiam triſtitia ſibi oppoſita pertinet eſsentialiter ad miſeriã. delectatio vero ſenſibilis, quę erit in beatis, uel etiam delectatio intellectualis, quam habebunt de ipſa uiſione, uel fruitione, ut de obiectis non pertinet ad eſſentiã beatitudinis, ſicut etiam Ariſtoteles determinat in x. Eticorũ, ſed eſt aliquid ſuperueniens beatitudini, & aliquo modo accidentaliter perficiens, ſicut pulchritudo ſuperuenit iuuentuti, & ſequitur magis affectionem commodi, & amorem concupiſcentiæ, quàm amorem amicitię. Per prædicta autem de delectatione multa poſsunt ſolui hinc & inde.

Quarta conclu. Beatitudo immediate eſt in potentia ꝑficiens, ipſam, mediate uero in eſsẽtia, patet ex 4. notab. Con.4.

Ad primũ arg. patet reſpõſio ex tertio notabili, procedit .n. de fine gratia cuius & beatitudine obiectiua. Beatitudo ãt formalis. nõ eſt finis ſimpliciter creaturę, ſed ſm 1.

quid,

quid, puta finis quo quia uidelicet eſt quid optimum, & ultimũ inter perfectiones accidẽtales, nec debet dici eã ſubſtãtiæ, uel potentię beatificabilis in aliquo genere cauſę, ſed eſt accidens eius, & poſterior natura, quod repugnat cauſa reſpectu effectus.

2. Ad ſecundum dicendũ, ꝙ coniũctio uno modo poteſt accipi pro operatione unitiua, uel coniunctiua, qua attingitur obiectum beatificum, & ſic dicit aliquid abſolutũ, & in ipſa cõſiſtit beatitudo. Alio modo accipitur coniunctio pro ipſo reſpectu talis operationis ad obiectũ beatificum, & ſic in ipſa non conſiſtit beatitudo formaliter, & quidditatiue, licet talis reſpectus attingẽtię ſit eſſentialiter idem cum ipſa operatione, in qua conſiſtit beatitudo, quia ſine ipſo quacunque uirtute non poteſt eſſe talis operatio.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ agens uel operans, bene pficitur ſua operatione, & põt recipere tam actionem de genere actionis, quàm operationẽ, quę eſt terminus eius. Nec ſequitur, quod agens per ſe, mutetur inquantum agẽs abſolutè, ſed inquantum tale agens, in quo ſcilicet uniuntur potentia actiua, & paſſiua, imo poſſunt eẽ ſimpliciter eadem potentia, ſicut patet de uoluntate, & hęc dicta ſunt de agentibus actionum imãnentium, de agentibus uero actionum tranſeuntium dicẽdum, quod licet actio de gñe actionis ſit in agente creato, non tamẽ agens per ſe nouetur, quia non recidit paſſionem de gñe paſſionis, nec terminũ eius. Illud aũt dicit̃ proprie mutari, quod recipit mutationẽ de genere paſſionis.

4. Ad iiii. dicendum, ꝙ uiſio & fruitio licet ſint formę abſolute, tñ habẽt reſpectus ad obiectũ ſibi coeſſentiales, ſine quibus p quamcunq; potentiam eſſe non poſſunt. Ad ultimum dicendum, quod operatio beatifica ſimpliciter nobilior eſt quocunque habitu gloriæ, nec uidet, ꝙ quicũque habitus ponantur ibi, ꝙ cauſaliter qd faciãt ad actus beatificos, uel ſi ſint cauſę, nõ ſunt totales, ſed partiales, quas non oportet eſſe ſimpliciter nobiliores ſuis effectibus. Qđ autem dicit ultra, ꝙ habitus eſt diuturnior. Dico, ꝙ actus beatificus eſt ita diutinus ſicut habitus. Et dato, ꝙ habitus eſſet diuturnior, non tñ pp hoc ẽ ſimpliciter nobilior, quod n. dicit Phil. Bonũ

diuturnius eſt melius, nõ eſt uerum, niſi cæteris paribus.

Vtrum beatitudo conſiſtat in uno, uel pluribus actibus.

Sco.4.d.49 q.3.

QVAESTIO II.

SEcundo quęritur. Vtrum beatitudo conſiſtat in vnico ſimplici actu, uel in pluribus ſimul.

1\. Arg. q̃ ĩ pluribus, q̃a dicit Aug. Beatus eſt, qui hẽt quicquid uult, &c. Sed non tantũ rectè uult homo operationem unam, ſed plures, putavi ſionem, & fruitionem.

2\. Secũdo. Si p unã operationẽ, põt quis habere quicquid uult, aut ergo per operationem uoluntatis, &tunc ſequitur, quod deſcriptio Auguſtini æquiualet iſti (beatus eſt, qui uult quicquid uult) quod nihil eſt dicere, aut p actum intellectus, & tũc beatus erit, qui intelligi quicquid uult, quod eſt falſum, quia ſi ſic viator eſſet beatus.

3\. Tertio Beatitudo cõſiſtit in quocunque, per quod diſtĩguitur per ſe beatus a nõ beato, ſed beatus diſtinguitur a non beato, tam per actum intellectus, quàm per actum uoluntatis, igitur.

Quarto. Beatitudo conſiſtit in perfecta unione naturę beatificabilis cũ Deo, ſed non eſt perfecta unio, niſi ſit ſm omnem potentiam, ſecũdum quam illa natura eſt immediate unibilis Deo cuiuſmodi eſt tam intellectus, quã uoluntas igitur. 4.

Quinto. Tam per intellectum, quam per uoluntatem natura intellectualis mouetur in Deum, ergo per utranque potentiam quieſcit in Deo, ſed beatitudo perfectè quietat naturam intellectualem in Deo, igitur. 5.

Sexto. Ad perfectionẽ naturę intellectualis in actu primo cõcurrũt itellectus, & uoluntas, ergo ẽt ad beatitudinẽ quę eſt cõpletiſſima eius perfectio in actu ſecũdo concurrunt duo actus ſecundi. Non.n. poſſet perfectè quietari, niſi quodlibet ptinens per ſe ad eius perfectionem naturalem quietetur. 6.

Contra. In quolibet ordine eſſentiali eſt ſtatus ad aliquod unum, ergo in ordine finium non tantum erit ſtatus ad aliquem unum finem extrinſecum, ſed etiam inter fines intrinſecos erit aliquis unus ſupremus, talis autem eſt beatitudo formalis.

Item

Item in prioribus eſſentialiter in aliquo ordine non é minor unitas eſsentialis,q̃ in poſterioribus, ſed potius maior, nunc autem aliquis finis ſub fine, extrinſecus ſimpliciter per unicum intrinſecum ſibi correſpondentem attingitur, ergo multo magis finis ſimpliciter ultimus.

Primo notandum, ꝙ aliqui dixerunt, quod uoluntas in patria reſpectu obiecti beatifici pręſentis nullum habet actum nel operationem, prout operatio diſtinguitur a' delectatione, ſed tantum habet reſpectu obiecti delectationem, qua quietatur in eo, ſic enim e aliis appetitus, puta naturali, & animati, ꝙ nullum habent actum reſpectu appetibilis iam habiti, ſed tantum quietatur, uel delectantur in ipſo, ſicut graue in centro quietatur, & animal in cibo habito, & guſtato delectatur, nec ultra appetit illum. Dicunt ulterius iſti, quod in nullo actu uoluntatis conſiſtit eſsentialiter beatitudo, quia non in actu deſiderii, ut patet, nec in delectatione ſecundum Philoſophũ *Ethi.lib. 10.* 10. Etichorum, quia accidentalis eſt, & ſuperuenit beatitudini, nec in aliquo alio quia nullum aliũ habet. Sed iſta opinio eſt nimis irrationabilis, & nimis uilificat uoluntaté. Dicendum eſt ergo, quod uoluntas habet aliquẽ actum circa obiectum beatificum in patria, qui nec eſt actus deſiderii, nec ipſa delectatio, ſed eſt actus amicitiæ, quę eſt frui Deo., ſiue amare Deum propter ſeipſum finaliter, iuxta pręceptum de charitate, quod perfectiſſime adimpletur in patria. Quod etiam patet per Auguſtinum dicentem Beatus eſt, qui habet quicquid uult, &c. Ex hoc enim ſequitur, ꝙ pręſentaliter habet illud, quod uult, & ſic reſpectu actualiter habiti, uolũtas habet actũ uolendi. Et dicit Ioannes de Baſso, ꝙ talis actus nõ eſt eiuſdem rationis, cum actu amandi Deum in via. Tum, quia unus eſt ſimpliciter beatificus ex ſua ratione, alius uero nõ. Tum, quia naturaliter unus pręſuponit viſionem in intellectu, alius vero non. Tũ, quia unus cauſat a uoluntate noſtra, ſ. actus viæ, qui eſt meritorius, alius uero cauſat a ſolo Deo per creationem, ſicut charitas. Tum, quia ſunt improportionales, & ſimpliciter inadequabiles. Non enim poteſt actus vię eſse tantus, ſiue tam pfectus, ſicut actus,

patriæ, licet habitus ſint eiuſdem rationis, & commenſurabiles. Nec obſtat, quia ambo ſunt in eadem potentia ſecundum eundem habitũ, & reſpectu eiuſdem obiecti, quia cauſę effectiuę ſunt diuerſe, & effectus diuerſimode cauſabiles. Ex dictis itaque patet, quòd uoluntas in patria habet actum amandi, ſiue fruendi. Et ad argumentũ prędictæ opinionis dicendũ, quòd ſicut alii appetitus nõ mouentur ad terminos iam habitos. Graue enim non mouetur ad centrum, in quo iam quieſcit, nec animal deſiderat cibum, in quo iam delectatur. Ita nec uoluntas, vt communiter deſiderãt obiectum iam habitũ eo mõ, quo habitum eſt, ſed in hoc excedit alios appetitus, ꝙ non ſolum quietatur, uel delectatur de appetibili iam habito nõ habens alium actum poſitiuum circa ipſum, ſed habet actum, & operationem poſitiuam aliam a delectatione, quam ipſa delectatio conſequitur, uel concomitatur. Secundo notandum quòd opi-
4. d. 49. nio Richar fuit quòd beatitudo conſiſtit tam in actu intellectus, ꝗ in actu uolũtatis. & hoc præcipue ꝓpter quartam, & quintam rationes adductas in pede quęſtionis. Alia autẽ eſt opinio D. Thomę, quòd beatitudo cõſiſtit in unica operatione, ꝙ probat, quia ſm Philoſophum. Eth. li. Fœlicitas eſt optima operatio ſm optimam uirtutẽ, & in uita perfecta. Impoſſibile eſt autem eſſe plures operationes ſimpliciter optimas, quia nec eiuſdem ſpeciei, quia una talis perfecta ſufficit in uno, nec alterius ſpeciei, quia ſpecies ſe habent, ſicut numeri 8. Meth. Item 8. Met. beatitudo conſiſtit, in coniũctione ultimata, & perfectiſſima creaturæ ad optimum obiectum, ſed planum eſt, ꝙ talis cõiunctio in unica operatione conſiſtit, igitur. Tertio notandum ſm Scotum, 4. d. 49. ꝙ beatitudo poteſt accipi dupliciter. Vno modo pro illo, quo immediate attingit ultimate naturæ beatificabilis obiectum beatificum, & illud eſt operatio cõplectiue beatifica, & ſimpliciter immediate attingens obiectum excludendo tam medium eiuſdẽ ordinis, ꝗ mediũ alterius ordinis. Alio mõ ſumitur beatitudo pro beatitudine totali totalitate extenſiua, prout uidelicet dicit aggregationem omnium illorum, quibus im-

mediate in aliquo ordine, & ultimate attingitur obiectũ beatificum.

Con.1. His præmiſſis, ponenda ẽ talis concl. Beatitudo naturę intellectualis primo modo ſumpta conſiſtit tantum in unica operatione, ſed ſecũdo mõ accepta conſiſtit in operatione tã intellectus, q̃ uolũtatis. Prima pars ſic probaꝰ, quia unica operatione tantũ eſt naturæ intellectuali ſimpliciter perfectè bene ita ꝙ nihil ſibi deſit, non tñ ꝙ hoc includat omnia pertinentia ad bene eſſe naturæ ſed dicit cõplemẽtum omnium in bene eſſendo. Et probatur hoc, quia ſicut obiectum beatificum eſt unicum re, & ratione, in quo tanq̃ in extrinſeco perfectiuo eſt huic naturę perfecte bene, & non niſi in quantum attingitur ab illa natura ſimpliciter immediate per oꝑationem. Ita talis operatio ſimpliciter erit unica. Secunda pars patet, quia immediatus terminus operationis utriuſq; potentię, uidelicet tam intellectus, q̃ uolũtatis, eſt ipſum obiectum, ita ꝙ neutra mediat reſpectu alterius in rõne obiecti, nec in rõne attingẽdi obiectum, vt attingitur per iſtum actũ, ergo beatitudo totalis extenſiua poſſibilis naturæ intellectuali, in qua ſunt duæ potentiæ ſuo mõ beatificabiles cõſiſtit in pluribus operationibus. Et ſi poſſent eſſe in natura intellectuali quatuor potentiæ, quarũ q̃libet per oꝑationem ſuã attingeret immediate Deũ beatitudo totalis extenſiuæ conſiſteret in quatuor oꝑationibus. Ex dictis patet, ꝙ licet natura nõ beatificetur, niſi per potẽtias, tñ in natura eſt aliqua potentia beatificabilis, cuius beatitudo nõ eſt ſimpliciter beatitudo naturæ intellectualis, quia ex illa beatitudine nõ eſt ſimpliciter ꝑfecte bene ipſi naturę, ſed ex aliqua nobiliore, q̃ ſimpliciter imediatiſſime, ita ꝙ nihil immediatius quocunq; mõ, & ultimate ſimpliciter, & ꝑfectiſſime attingit obiectũ beatificum, quæ quidẽ operatio nõ põt eſſe niſi unica, & unius potentię in natura, licet illa prædicta beatitudo, quæ non eſt ſimpliciter beatitudo intellectualis naturæ dici poſſit beatitudo ſimpliciter huius potentiæ, quia ex illa ſimpliciter bene eſt huic potentię.

Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ ibi ly quicq̃d nõ accipitur ꝓ quolibet appetibili diuiſiue, ſed ꝓ uno, i quo cõtinẽt om-

nia unitiue, & eminenter, ꝑpter quod ſolum ſeſt recte uolendum quicquid aliud eſt recte uolendum.

2. Ad ſecundum dicendũ, ꝙ ſicut patebit ex quęſtione ſequenti, habere ſumitur ibi ꝓ actu uolendi non quocunq;, ſed perfecto, ſequēte uiſionē nudam, & qui tali actu habet quicquid uult, hoc eſt unum, quod eminenter eſt omne uolibile, ille eſt beatus, ſed non ſequitur, ergo quicunque uult quicquid uult eſt beatus, ſed eſt fallacia conſequentis ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione.

3. Ad tertium neganda eſt, maior, quia multa poſſunt eſſe diſtinguentia in aliquo ab alio, nec tamen quodlibet eorum eſt de eſſentia eius, ſed ſolum id, quod primo & eſſentialiter diſtinguit. Si autem hic intelligas per hoc, quod dicitur per ſe in maiore, ſcilicet eſſentialiter, & per ſe primo modo, concedenda ē maior, ſed tunc minor eſt falſa, quia per ſolum actum uoluntatis hoc modo per ſe diſtinguitur beatus non a beato.

4. Ad quartum neganda ē minor, niſi intelligatur de immediatione una ſine alia, & ꝓ hoc non ſequitur, quod beatitudo non conſiſtat niſi ī altera, tamen prout beatitudo includit utrāque immediationem, ſic beatitudo naturę nō conſiſtit niſi in alia operatione, qua natura īmediate ſimpliciter attingit obiectum, illa autem eſt unica, licet aliqua eius potentia per aliam operationem attingat immediate immediatione poſſibili illi potentiæ.

5. Ad quintum dici poteſt, ꝙ tendere in finem propriè nō competit, niſi appetitui, prout tendere comparatur quaſi motui. Intellectus n. nunq̄ tendit in aliquid quaſi in terminum motus acquirendũ, ſ. per motum. Aliter dici pōt, conceſſo, quod per vtranque potentiam tēdit in obiectũ, quadam ſcilicet operatione imꝑfecta, quæ poteſt haberi circa abſens, quod una eſt tēdentia, qua natura pricipaliter tendit in ipſum, & ita illā ſequitur unica quietatio principalis. Comparando ēt iſtas inter ſe, iſtæ tendentiæ non ſunt in ipſum obiectum immediate duplici immediatione, ſed altera tātum, & ita erit unica immediata quietatio ſequens.

6. Ad ſextum dicendum, ꝙ totalis quietatio naturæ, loquēdo de totalitate extenſiua requirit, quod quicquid in natu-

tura eſt quietabile quietetur, ſed inter iſtas quietationes una eſt quietatio ſimpliciter ipſius naturę. Dicendū ergo, quod ſicut ſunt aliqua multa pertinentia ad actum primū alicuius, ita poſſunt eſſe multæ quietationes illorum multorum, & unica totius, & totalis totalitate extenſiua includens illas multas, ſed illarum omnium eſt unica, quæ eſt ultimata quietatio in obiecto, & ſola eſt ſimpliciter totalis quietatio naturæ, loquendo de totalitate intenſiua.

1. Ad primum arg. in oppoſitum dicendū, ꝙ uni ſimpliciter primo in uno ordine poſſunt eſſe duo immediata & ꝑ conſequens utrumque eſſe ęque primū, licet non ſimpliciter primum, ſed ſecūdo primum. In propoſito autem ulterius dicendum, quod inter illas operationes una ſimpliciter loquendo perfectius, & immediatius attingit obiectum. ſiue finem extrinſecū.

Ad ẜm dicendum, quod bene concludit de beatitudine ſimpliciter ipſius naturæ, uidelicet de operatione attingente immediate obiectum utroq; mō immediationis. Ad primum arg. ſecundę opinionis poteſt ſimpliciter reſponderi. Et prętere a dicendū, ꝙ beatitudo ẜm mentem Ariſtotelis ē operatio ẜm ſupremā uirtutem. ſ. ſecūdū uirtutem ſapientiæ quam poſuit ſupremā, & ita ē actus intellectus, ſed per hoc non excluditur uoluntas quin in actu ipſius poſſit poni fœlicitas ſaltem minus principaliter ſi uoluntas apud Ariſtotelem ſit ignobilior intellectū. Vn de in 11. metaphyſice ponit intelligentiam beatificari in actu amoris, amando uidelicet primam intelligentiam. Vnde tunc beatitudo eſt operatio ſecundū ſupremam uirtutē, q̄tum ad illud quod eſt principale in ipſa, ſed nō quātum ad ſuum totale eſſe. Nos autem econuerſo dicimus, quod uoluntas eſt potētia ſuprema, ſicut, & charitas, quam ignorauit Ariſtoteles, eſt ſupremus habitus.

Ad ẜm dicendum, ꝙ beatitudo conſiſtit in duplici cōiūctione ultimata ad obiectum beatificum licet nō quęlibet ſit ultimata ſimpliciter, ſed quanutm ad potentias quæ coniunguntur, ita, quod uiſio eſt ultimata quantum ad intellectum, & fruitio, quantum ad uoluntatem, ſed tamen prima ordinatur ad ſecundā ſicut ad principaliorē. 2.

Et ſm hoc nõ dicitur ſimpliciter ultimata,ſed ſecũda potius in genere operationis.

Vtrum beatitudo per ſe cõſiſtat in actu intellectus,uel uoluntatis.

Scot in 4.diſt 49.q.4.& 5.
Tho.4.d.49.q.3.

QVAESTIO III.

TErtio q̃ritur.Vtrũ beatitudo ꝑ ſe cõſiſtat in actu intellectus,uel uolũtatis?

1. Arguitur, quod in actu intellectus quia dicit Saluator Ioan 17.Hæc eſt uita ęterna ut cognoſcant te,&c.

2. Secundo. Dicit Auguſtinus, Viſio eſt tota merces.

3. Tertio Primo Ethycorũ dicitur, ꝙ bea itudo ẽ bonũ ꝑ ſe ſufficiens, ſed huiuſmodi ẽ uiſio ſecundum illud Philip. Io.14. Domine oſtẽde nobis patrem,& ſufficit nobis.

De Tri. lib.1 c. penulti 40.14.

4. Quarto. Intellectus immediatius unitur obiecto beatifico quam uolũtas,nõ enim unitur uoluntas, niſi mediante intellectu,igitur.

Cõtra.Dicit Aug.13.Trin. Beatus eſt qui habet quicq̃d uult,&c. ergo maxime conſiſtit beatitudo in actu uoluntatis.Et primo de Trin.Sũma merces ẽ,ut ipſo perfruamur. Frui autem eſt actus uoluntatis.Notandum, ꝙ aliqui ponũt beatitudinem in actu intellectus,& iſta eſt opinio D. Tho.in 4 diſt.49.ubi dicit,ꝙ beatitudo principaliter,& eſſentialiter cõſiſtit in actu intellectus.In actus uero uoluntatis ſicut in quadam perfectione extrinſeca ſuperueniẽte uiſionis.Et ratio huius opinionis eſt, qa per actũ intellectus primo attingit obiectũ beatificum. Sed contra hanc opinionẽ arguit Sco.qa finis extra eſt aliquid ſimpliciter optimũ &ſumme uolendum, ergo inter ea q̃ ſunt ad ipsũ id,quod eſt ſibi immediatius eſt magis uolendum, ſed uelle eſt ſibi immediatius, quia immediate tendit in ipſum, cum finis ultimus ſit proprium obiectum ipſius uelle,ergo ipſum uelle eſt magis uolendum quam intelligere, & ſic in eo magis conſiſtit beatitudo.Item uoluntas poteſt uelle ſuum actum. Aut ergo uult ſuum uelle propter intelligere, aut ecõuerſo,aut neutrum propter alterum,&hoc loquendo de uelle ordinato. Non primum quia ſecundũ Anſel.ordo ꝑuerſus eſſet aliquẽ,uelle amare, ut intelligeret. Nec tertiũ,quia in ordina-

Lib. Cur Deus homo. c. 19

nātis per ſe ad eundem finē ē etiā aliquis ordo inter ſe tan quam ad finem ſub fine, ergo oportet dare ſecundū, & hoc vult Anſel. ubi prius. Ad ratio nem autem opinionis dicen dum, ꝙ licet per actum intel lectus ſit aliqualis eſſecutio obiecti prior, prioritate ge nerationis, non tamen prior prioritate perfectionis. Nam ſm Philoſo. 9. metaphyſice poſteriora generatione ſunt priora ꝑfectione, ꝙ maxime verum eſt de poſteriori ꝙ eſt ſimpliciter immediatius ulti mo, ꝙ ultimū eſt ſimpliciter ꝑfectiſſimum quemadmodū eſt hic. Alia eſt opinio Varro nis dicentis, quòd fœlicitas ꝓ ciſe conſiſtit in actu uolunta tis. Et ſecūdum hanc opinio nem poterit alicui communi cari uiſio diuinæ eſſentiæ, & tamen non erit beatus cum actus intellectus ſtare poſſit ſine actu uoluntatis. Alia eſt opinio Egidii de Roma dicē tis, beatitudinem eſſe genus, cuius ſpecies ſunt actus intel lectus, & actus uoluntatis. Alia autem ē opinio Doctoris ſub tilis uidelicet, quod beatitu do naturæ intellectualis tota lis totalitate extenſiua, conſi ſtit tam in actu intellectus, quam in actu uoluntatis, ſed tamen principalius in actu uoluntatis.

T. 1. 59.

His præmiſſis, ponendę sūt quatuor concluſiones. Prima eſt. Beatitudo totalis totalita te intenſiua conſiſtit in actu uoluntatis, beatitudo autem totalis totalitate extēſiua cō ſiſtit tā in actu intellectus, q̄ uoluntatis, ſed principalius in actu uoluntatis, patet ſatis cōcluſio ex dictis tam in hac quæſtione, quam in ꝓcedēti. Poſſet aūt iterū ſic ꝓbari cō cluſio quantum ad illā partē q̄ dicit beatitudinē inteſiuā eſſe in actu uolūtatis, ac etiā quātū ad illā partē quę dicit in illo actu uoluntatis princi paliter cōſiſtere beatitudinē extenſiuam, quia uoluntas eſt nobiliſſima potentiarū ani mę, ut alias ſatis determina tū eſt in ſecundo tractatu, er go actus eius ē nobiliſſimus ſimpliciter, & per conſequēs in eo maxime cōſiſtit ultima perfectio quæ eſt beatitudo. Con. 1.

Secunda concluſio. In ſolo actu uoluntatis qui eſt frui tio conſiſtit ſimpliciter bea titudo naturæ intellectualis, probat Scot. quia beatitudo nō poteſt cōſiſtere in aliquo nolle. Tum, quia nolle ha bet per ſe obiectum malum quod nō poteſt eſſe obiectū beatificum. Tum, quia a ctus beatificus eſt primus & im- Con. 2.

immediatus reſpectu ultimi finis. Nolle aũt non eſt ſimpliciter primus inter actus uoluntatis, quia nolle non habere, niſi uirtute alicuius uelle ſm Anſel.3.c. de cauſa diaboli. Nec conſiſtit beatitudo in uelle concupiſcentiæ. Tũ quia uelle concupiſcentiæ nõ pōt eſſe primus actus uolũtatis, quia oẽ concupiſcere eſt in uirtute alicuius actus amicitiæ tum quia actus amicitię ineſt uoluntati, ſm q̃ habet affectionẽ iuſtitię. Actus autem concupiſcentiæ ſibi ineſt, ſm q̃ habet affectionẽ cõmodi. Nobilior eſt aũt affectio iuſtitię affectione cõmodi, quia regulatrix eius ẽ, & moderatrix, ſm Anſelmũ, & eſt propria uoluntati ſm q̃ eſt libera. Tum quia actus amicitiæ tendit in obiectũ, vt eſt in ſe bonum. Actus aũt concupiſcentiæ tendit in illud, ut eſt bonum mihi nobilius autem eſt, in ſe quàm in aliqua alia habitudine. Concludendum eſt ergo, q̃ beatitudo conſiſtit in actu amoris amicitię. Talis autem actus eſt fruitio uidelicet amor alicuius propter ſe, ſcilicet propter amatum finaliter. Et ſi inſtet, q̃ tentio ſuccedit ſpei, ergo eſt actus voluntatis, uoluntas autem eſt potentia ſm q̃ beatificat natura intellectualis, ergo in actu tentionis eſt beatitudo, tentio aũt non eſt fruitio, igitur. Ad illud dicendum, q̃ nõ omne quod ſuccedit uirtutibus theologicis in uia, uel actibus earum, eſt de eſſentia beatitudinis, ſed tñ unicus actus perfectiſſimus. Ideo dato, q̃ tentio ſit actus uolũtatis ſuccedens actui ſpei, non ſequitur, q̃ in ipſa conſiſtat beatitudo, ſed ſufficit, q̃ ipſã comitetur beatitudinem.

Con.3. Tertia concl. Non in omni fruitione conſiſtit beatitudo, patet, quia non conſiſtit in fruitione uię, quę eſt imperfecta nec etiam in fruitione, qua quis uidens Deum frueretur Deo ſine charitate. talis .n. non haberet aliquem primum actum ſupernaturalem, eſſe autem præcedit agere, ſiue operari, ergo nec per conſequens haberet frui beatitudine.

Con.4. Quarta concluſio. Fruitiõ beatifica, & fruitio non beatifica, differunt ſpecie ſeipſis quidem formaliter, ſed à cauſis ſuis, uel habitudine cauſarum cauſaliter. Iſta cõcluſio ſatis patet ex aliquibus dictis in queſtione precedenti.

1. Ad primum argumẽtum concedendum eſt, q̃ actus intel-

tellectus eſt uita, & uita æterna ſi eſt actus æternus. Si aũt addas, quòd eſt uita æterna beata, hoc non eſt in euangelio, ſed additum eſt.

2\. Ad ſecundũ dicendũ eſt, ꝙ uiſio eſt tota merces, idest ſumma potentiæ intellectiuę, ſed nõ ſumma merces totius hoĩs, & ſic poſſunt gloſari multę auctoritates ſimiles.

3\. Ad tertium dicendum, ꝙ dilectio eſt bonum magis ſufficiens, q̃ intellectio, quia eo habito, habens minus eget. Ad probatione autẽ minoris dicendum, ꝙ dictum Philippi intelligendum eſt quantũ ad inſtructionẽ fidei de trinitate. hanc .n. tunc non plene intellexerat, nõ ãt loquebat̃ de uiſione beata, quaſi illa ꝑ ſe ſufficeret ſine dilectione, ſicut apparet per reſponſionem Chriſti. Tanto tempore uobiſcum ſum. &c. Philippe quidet me uidet & patré. &c. quaſi diceret. Si me ſm deitatem uidiſti perfecta uiſione fidei, & patrem meum ſimili uiſione fidei uidiſti.

4\. Ad quartum patet ſolutio ex notab.

Vtrum ſecuritas tentionis ſit de eſſentia beatitudinis.

Scot. 4. d. 40. q. 6.

QVAESTIO IIII.

QVarto q̃ritur. Vtrũ perpetuitas, uel ſecuritas tentionis, pertineat ad eſſentiam beatitudinis.

Arg. quòd ſic, quia dicit August. libro decimotertio de Trinitate, cap. octauo. Poſt alia pertinentia ad beatitudinem enumerata ſubdens, & quod eſt omnino beatiſſimum, ita ſemper fore certiſſimum erit. 1.

Secundo de eſſentia beatitudinis eſt, quòd ſi ſit ultimata perfectio, ergo ex ratione ſui excludit a ſubiecto omnem priuationem oppoſitã, ergo ex ratione ſui conſtituit ſubiectum incorruptibile, & in tranſmutabile ſecundũ eam, igitur. 2.

Tertio primo Ethycorũ. Fœlicitas eſt operatio optima ſecundum uitam perfectam, hoc autem ſecundum ipſum includit perpetuitatẽ quandam, alioquin felix fieri poſſit miſer, quòd habet ꝓ inconuenienti. 3.

Quarto. Ad perfectionem primam uiatoris concurrunt eſſentialiter fides, ſpes, & charitas, & ad ſecundam actus iſtorum, ergo ad perfectionem comprehenſionis concur-

currunt eſſentialiter actus ꝑfecti correſpondentes iſtis, nunc autem actui ſpei ſuccedit tentio, quæ non uidetur aliud eſſe, quàm ſecuritas.

Contra. Primo Ethycorū. Nihil eſt perfectius ex eo, ꝙ diuturnius, & exēplificat ibi de albo unius diei, & unius anni, ſed nihil debet pōni de ratione beatitudinis qđ ad maiorem ſui perfectionē nō pertineat, ergo nō debet poni perpetuitas, vel ſecuritas de ratione beatitudinis, quæ eſt perfectio ſimul tota. Primo notandum, quòd in hac materia certum eſt, ꝙ beatitudo electorum, & miſeria reproborum erit perpetua, patet per multas auctoritates ſcripturę, & ſanctorum. Sed unde, aut per quem modum inſit beatitudini iſta perpetuitas multę ſunt opiniones. Prima opinio dicit, ꝙ beatitudo ex ſeipſa formaliter eſt perpetua, & neceſſe eſſe, effectiue tamen a Deo conſeruāte. Ad hoc adducūtur aliquæ rationes. Prima eſt. Aliqua forma corporalis, non ſolū ſubſtantialis, ſed etiam accidentalis eſt incorruptibilis, & ex ſe formaliter perpetua, patet de luminoſitate ſtellarū, & de forma cœli. Sed beatitudo cū ſit ultimata perfectio creaturæ intellectualis non eſt forma minus perfecta, uel minus nobilis. Alia ratio. Finis extrinſecus ultimus tollit omnem priuationem reſpectu alterius finis extrinſeci, ita ꝙ ipſo habito nō deſideratur alius finis extrinſecus, nec ipſo indiget, ergo ſimiliter finis intrinſecus & per cōſequens ex ſe eſt perpetua. Sed contra hoc ſic arguit Scotus. Beatitudo creata eſt accidens, igitur nō minus dependet, quàm ſuum ſubiectum, ſed ſubiectum depēdet ex conſeruatione Dei cōtingenter ipſum conſeruantis, & ſic non habet neceſſe eſſe formaliter, ergo nec ipſa beatitudo creata. Si dicas, ꝙ licet beatitudo abſolute habeat omne contingens, tū ex quo ſemel ineſt naturæ, neceſſario ineſt manente natura. Contra. Deus poteſt conſeruare prius eſſentialiter ſine poſteriori, ſed illa natura eſt prior beatitudine nedum natura, ſed & tempore, igit. Dicendum ergo cum Scoto, quòd nihil a Deo habet eſſe formaliter neceſſarium, ſed ſimpliciter contingens, tamē aliquod creatum dicitur habere eſſe incorruptibile pro quanto non habet contrarium, uel non poteſt deſtrui ab ali-

aliquo creato, ſed tãtum poteſt annihilari a Deo nõ cõſeruãte, & hoc modo poteſt cõcedi beatitudinem eſſe incorruptibilem. Ad primã ãt rationem opinionis dicendum, ꝙ nec intelligentia, nec cœlũ, nec aliqua forma creata eſt formaliter neceſſe eſſe, ſed omnia creata ſunt ſimpliciter cõtingentia ex ſe poſſibilia eſſe, & non eſſe, licet aliqua ſint incorruptibilia, ſicut intelligentia, & cœlum, quæ tamen contingenter a Deo producuntur, & etiam conſeruantur, non minus cõtingenter, quam corruptibilia, beatitudo itaque nõ tollit a ſubiecto poſſibilitatem priuationis ſibi oppoſitæ. Et cũ dictis, quod eſt perfectio ultimata, uerum eſt ſecundũ perfectionẽ inter perfectiones quę ſunt de facto, ſed nõ ſic ſm durationẽ, quin poſt eam poſſit ſuccedere in ſubiecto alia, uel priuatio eiuſdem licet de facto nunquam ſuccedat. Ad aliam rationem dicendum, ꝙ non oportet ſic ſe habere per omnia finem ultimum intrinſecum, ſicut extrinſecum. Finis enim ultimus extrinſecus, qui eſt ipſe Deus infinitæ bonitatis eſt, & omnium aliorum finium bonitatis eminenter, ſeu perfectionaliter cõtinens, ideo ſufficienter tollit indigentiã omnium aliorum finium in ratione obiectorum, ſic autẽ non eſt finis intrinſecus formaliter infinitus, continens eminenter omnem actũ poſſibilem in eſſe potentię, cui ineſt, ideo non tollit potentialitatem ad alios actus, nec priuationem eorum. Secũdo notandum, quod alia eſt opinio, quæ dicitur eſſe Henrici, ꝙ beatitudo eſt perpetua ex natura potentiæ beatæ, ꝗ neceſſario fruitur obiecto clare uiſo, nec poteſt nõ frui ipſo, quia nulla inuenitur ratio mali in ipſo. Sed contra hoc arguitur ſecundum Scotum, tum quia ſi uoluntas ſit cauſa effectiua fruitionis, quod libere etiam libertate contradictionis fruatur, & ꝑ cõſequens, põt non frui. Tũ, quia ſi Deus ſit cauſa totalis, & immediata fruitionis, põt ipſam non cauſare, uel conſeruare, abſolute loquendo. Et dato etiam, quod non ſit cauſa totalis, nec immediata, ſed cum ipſo cõcurrat uoluntas, poteſt ipſe Deus non cooperari uoluntati, & ſic uoluntas non frueretur. Tum, quia ſimiliter ex parte uiſionis, ſi talis uiſio ſit a uidente, uoluntas

poteſt

pôt non copulare potentiã cum obiecto ſi tamen habeat ibi actum, & ita poterit nõ eſſe uiſio. Licet in intellectu ſit aliquo modo neceſſitas uidendi non ſimpliciter, ſed tãtummodo ſi obiectum pręſens moueat, hoc autem eſt mere contingens, quia obiectum illud uoluntarię, & mere contingenter mouet quẽcunq; intellectum creatum. Ad motiuum ãt opinionis dicendũ, ꝙ nõ concludit quin uoluntas poſſit non frui, licet forte concludat, ꝙ non actu poſſit obiectum illud nolle, uel odire, ſeu deteſtari, quia iſti actus poſitiui ſũt reſpectu mali, non uelle autẽ frui non dicit aliquem actũ circa malum, ſed negationẽ actus. Tertio notandum, ꝙ alia eſt opinio, quę dicitur eſſe Diui Tho. quòd perpetuitas beatitudinis non eſt ex natura nuda potentię, ſed ex neceſſitate determinationis potentiæ per habitum, ſ. luminis glorię ex parte intellectus, & charitatis perfectę ex parte uoluntatis. Iſti.n. habitus ex perfectione ſua ſic inclinant, & determinant potẽtias, ut neceſſario habeant actus ſuos circa obiectum beatificũ. Sed contra hoc ar guit Sco. quia non pôt habitus eſſe cã prior operationis, ꝙ potentia, ſed ſemper ſecunda. Illud enim eſt potẽtia quo ſimpliciter poſſumus. Vnde habitus non utitur potentia, ſed econtra, ſed cã prior nõ determinatur ad agendum, nec per conſequens neceſſitatur per cãm ſecundam, ſed econuerſo, ergo. Item ſi habitus charitatis perfectæ neceſſario determinat ad fruẽdum, cũ beata uirgo habuerit in uia maiorem charitatem, ꝙ multi ſancti ĩ patria, uidet, ꝙ neceſſario fruebat, & ꝙ non poterat non frui, ꝙ eſt falſum, igitur. Concedendum tñ eſt, quòd ex habitũ luminis gloriæ eſt neceſſitas ſm quid in intellectu ad uidendum, quia habitus eſt naturaliter inclinatiuus, & intellectus naturaliter operatiuus, ſed ex charitate non eſt talis neceſſitas in uoluntate, quia pôt uoluntas libere vti charitate, uel nõ uti. Ad motiuum ãt opinionis dicendũ, quòd perfectio habitus hoc non habet, ut neceſſitet potẽtiã. Dato etiã, quòd habitus ſit cã actus, utitur .n potentia habitu, ut cã ſibi ſubordinata. Quarto notandum, ꝙ ſecuritas uidetur eſſe paſſio oppoſita timori pertinẽs ad appetitum, ſicut timor, timor autem

autem eſt de malo infligendo, uel de iã inflicto cõtinuã do, uel de amiſſione boni ſu tura, q̃ habet rationem mali. Talem auté timoré pręcedit apprehenſio talis mali, & hoc ſiue in parte ſenſitiua, ſi ſit timor pertinens ad appetitum ſenſitiuũ, ſiue in intellectu, ſi ſit timor ꝑtinens ad uoluntaté. Ideo etiam dicendum, ꝙ ſecuritas eſt paſſio pertinẽs ad appetitum, præſuppones apprehenſionem alicuius boni conferendi, uel continuandi, uel mali auferendi, ſeu nõ infligendi. Ex quibus patet, ꝙ non idem ſunt dubitatio, & timor, nec certitudo, quæ opponitur dubitationi ẽ eadem cũ ſecuritate. Nam dubitatio ad apprehenſiuam pertinet & præcipue ad intellectum, timor vero ad appetitũ, ſimiliter certitudo ꝑtinet ad apprehenſiuam, ſed ſecuritas ad appetitũ. Securitas itaque, quę eſt in beatis, dici paſſionem in uolũtate beati oppoſitũ timori, præſuppoſita in intellectu certitudine notitiæ de bono beatitudinis cõtinuando a Deo certitudine dico habita nõ ꝑ rationẽ naturalem, nec in verbo, ſed ꝑ reuelationẽ ſpecialẽ factã ipſi beato a Deo. Cum enim talis certitudo ſit de futuro contingente, ꝙ ex mera diuinæ uoluntatis libetate dependet, ideo non põt haberi per rationem naturalem, nec ẽt uideẽ repræſentari in verbo. Quinto notandum ſm Sco. in 4. diſt. xlix. quod tentio quadrupliciter accipi poteſt. Vno modo proprie, vt memoria tenet obiectũ, & hoc uel per formam impreſſam si eſt obiectum in ſpecie, vel per habitum impreſſum, aut per illapſum, aut inexiſtentiam, ſiue inſiſtentiam. Alio modo poteſt dici tentio eo modo quo dicit ĩtelligentia tenere obiectum in actuali conſideratione, & ad hoc poteſt pertinere, quod volũtas dicitur tenere aciem intelligentiæ conuerſam ad memoriam. Tertio modo tentio ꝑtinet ad uoluntatem, vt ẽ cõcupiſcibilis, & dicit ſuccedere ſpei uirtuti, quia ſicut per ſpẽ uoluntas deſiderat ſibi bonum habendum, ita ꝑ tentionem amat illud bonũ adeptum, & iſta tentio eſt amor cõcupiſcentiæ boni præſentis. Quarto modo dicitur tentio quidam actus aſſecuratiuus, vel paſſio ĩ uolũtate ſuccedens ſpei paſſioni, & iſto modo ꝑtinet ad uoluntatem ſecundum uim iraſcibilem, ſicut paſſio, quæ dicitur ſpes.

Con.1. His premiſſis, ponẽdę ſũt quinque concl. Prima eſt. Licet beatitudo de facto ſit perpetua, hoc tamen non eſt ex aliquo intrinſeco beatitudini, nec ex aliquo ſibi formaliter in exiſtẽte, ſiue ex habitu, ſiue ex quocunq; alio. Prima pars uidelicet, quod beatitudo ſit perpetua, certa eſt ex fide. Et de hoc dicit Aug. xiiii. de tri. Beata uita eſſe non poteſt, niſi ſit immortalis quod ꝓbat, quia ſi amitti põt, aut beatus amittit eam nolẽs, & tunc nõ eſt beatus, quia non habet quicquid vult, aut uolẽs, aut neque uolens, neque nolens. Et ad utrunq; iſtorũ duorum membrorum, ſequitur, ꝙ nõ eſt beatus, quia nõ amat beatitudinem, immo ſi uolens amittit eã odit, ſi neuter non appreciat eã. Ad hoc etiã cõſonat auctoritas Philoſophi iii. de generatione, ĩ fine. In omnibus dicimus naturam deſiderare, quod melius eſt melius autem eſt ſemper eſſe, quàm nõ eſſe ſaltem eo modo, quo ſemper eſſe ẽ poſſibile. Eſt autem poſſibile naturę perpetuę, ꝙ ſit perpetuo ꝑfecta ultimate, ergo naturaliter hoc deſiderat, & per conſequens beatitudo, quæ naturale deſiderium complet, eſt perpetua. Secũda pars concluſionis ſic probatur, quia quicquid formaliter ineſt beato, ſibi contingenter ineſt, ergo poteſt beatus in ſenſu diuiſionis non eſſe beatus, ita quod in beato nulla eſt per ſe cauſa poſitiua huius perpetuitatis, uel confirmationis.

Con.2. Secunda concl. Beatitudo perpetuatur a ſola Dei uoluntate eam perpetuo conſeruãte, ſic enim ordinauit, ut eã perpetuo conſeruaret, & per conſequens, ꝙ beatus nunꝙ̃ peccaret. Vbi eſt aduertendũ ſecundum Iohan. de Baſlo, ꝙ ſi actus fruitionis beatificę ſit effectiue a uoluntate libera difficile, immo forte impoſſibile eſt ſaluare quin uoluntas poſſit immediate peccare, & habeat potẽtiam immediatam, & propinquam peccandi ſaltem peccato omiſſionis, quia immediate poteſt ſuſpendere talem actum, uel ſaltem non cooperari quantum eſt ex ſe ipſi Deo ad talẽ actum debitũ, & hoc rõne libertatis ſuę, per quã ſic uult, quòd poteſt non uelle, uel ſaltem ad volitionem non coagere. Ex quo patet, ꝙ non ualet illa præuẽtio, quã ponunt aliqui fieri a Deo ne uoluntas poſſit peccare, quia uidelicet ſemper Deus conſeruabit actum.

ctum beatificum in uolunta-te, etiam ſi uoluntas quantũ eſt ex parte ſua ſuſpenderet, uel ad talem actum non coageret. Si enim non coageret cum teneatur coagere, peccaret ſaltem peccato omiſſionis. De peccato uero commiſſionis, bene patet, quod non eſt peccabilis potentia proxima, quia Deus ſic ordinauit, ꝙ non ſibi influet ad aliquẽ actum poſitiuũ ſubſtractum peccato. Eſt tñ bene in potẽtia remota ad ſic peccandũ. Dicẽdũ ergo, ꝙ ſi uolũtas ſit actiua reſpectu actus fruitionis, oportet dicere, ꝙ pro tãto eſt impeccabilis peccato omiſſionis, ſuſpendendo talem actum, uel quia ad talem actum non habet libertatem contradictionis, ſed obiecto pręſentato per clarã viſionẽ habet libertatem determinationis ad ipſum, ſtante viſione ad quam neceſſitatur intellectus in patria, uel quia ſi poſſit talem actum ſuſpendere, uel ſaltem ad ipſum non cooperari ipſi Deo totaliter cauſanti talem actum ſi deſiſtat uoluntas a coagendo, non tamen poteſt peccare, quia ad talem actum non tenetur. Si autem uoluntas nõ ſit actiua, nec poſſit Deo coagere ad talem actũ fruitionis beatificũ, quod uidet ꝓbabilius facilius ſaluari põt ĩpeccabilitas uoluntatis loquẽdo ꝺ peccato omiſſionis. Nã nec talẽ actũ põt ſuſpendere, nec actionem ſuam ad talẽ actũ, quia nullam poteſt habere, & tunc talis beatificus actus nõ cadit ſub pręcepto in ſe.

Con. 3. Tertia concluſio. De ratione quidditatiua beatitudinis non eſt perpetuitas, ſeu infinita duratio a parte poſt. Patet, quia talis ꝑpetuitas non poteſt dici, niſi æuum talis actus. Non .n. talis actus menſuratur tempore per ſe cum ſit permanens, nec æternitate, quia nõ eſt Deus, ſed menſuratur æuo, ſicut quodlibet creatum permanens, ſed de rõne çui non ẽ, ꝙ ſemper duret a parte poſt, licet durare poſſit, ideo talis perpetuitas, prout diſtinguit ab eo cui cõuenit aliquo mõ extra intellectũ nõ dicit niſi negationẽ deſitionis eſſe ſiue deficientiã in eſſendo, quę quidem negatio ineſt a Deo conſeruante; negatio autem non eſt de cõceptu quidditatiuo alicuius poſitiui, igitur &c. Verum eſt tamen, quod ſumendo beatitudinẽ pro ſumma perfectione intenſiua, & extenſiua, ſic perpetuitas ẽ de ratione beatitudinis, & ſic de ea cõmuniter

ter loquunt ſancti doctores, ſed beatitudo hoc modo acceptá nõ dicit aliquid per ſe unum,ſed ſi accipiatur beatitudo pro ultima, & optima ꝑfectione beati intenſiue tantum, ſic non eſt perpetuitas de ratione eius. Vtrum autẽ merita hoc exigãt,uidelicet, ꝙ premium ſit perpetuum, dubium eſt,&uidetur ꝙ non, licet Deus hoc ordinauerit ex liberalitate ſua, qua ſemper remunerat ultra condignum,licet demeritum malorum exigat perpetuitatem ĩ pœna eorum ſecundum rigorem iuſticiæ. Vnde Deus perpetuo puniendo non punit ultra condignum, ſed citra potius quantum ad intentionem pœnę, licet non quantum ad extenſionem.

Con.4. Quarta conc.Securitas nõ eſt de intrinſeca ratione beatitudinis,patet primo, quia non reſpicit Deum pro obiecto de ſe per ſe ĩmediate,ſed magis reſpicit cõtinuationẽ beatitudinis creatę, apprehẽſio autẽ certa talis continuationis eſt actus reflexus ſuper actum beatificum ſequens ordine naturę totam beatitudinem, ergo poteſt tota beatitudo eſſẽtialiter eſſe, ſine certitudine,& ſecuritate. Secundo, quia perpetuitas de qua eſt iſta certitudo ad quam ſequitur ſecuritas non eſt de eſſentia beatitudinis. Tertio, quia ſecuritas pertinet ad appetitum iraſcibilem,ſicut timor, beatitudo autem eſt in concupiſcibili cum ſit amor amicitiæ

Quinta concl Tertio,nullo prædictorũ quattuor mõrũ ſumpta eſt de eſſentia beatitudinis, ꝓbat Sco.quia primo mõ pręcedit beatitudinẽ immo omne actum ẽm.Secũdo mõ eſt actus ſecundus pertinens ad intellectum, & pręuius beatitudini,quę ineſt in uoluntate,uel eſt actu aoluntatis reſpectu illius actus intellectus præuii. Tertio mõ amor commodi boni pręſentis,qui non pertinet ad beatitudinem,ſed amor boni honeſti,uel boni in ſe. Quarto modo eſt in iraſcibili,& iſto modo magis appropinquat ad ſecuritatem, quę ſuccedit ſpei paſſioni nõ ſpei uirtuti. Con.5.

1. Ad primum argumentum dicendum,quòd Aug non intelligit, ꝙ de ratione beatitudinis eſſentialiter ſit eſſe certiſſimum de ſemper ſic ſtando, ſed hoc eſt de pefectione accidentali,& ita beatificum eſt non eſſentialiter, ſed accidentaliter præſuppoſita beatitudine eſſentiali.

2. Ad ſecundum, patet ex primo notabili.

3. Ad tertiũ dicendũ, ꝙ Ariſtoteles nunquam nouit ueřã fœlicitatem naturæ humanæ, & ita loquendo de fœlicitate, quàm poſuit pro ſtatu vitę præſentis, licet poſuerit eã in uita perfecta, oportet tamen quod poneret eã amiſſibilem, & non perpetuam, & ſuſtinendo libertatem uoluntatis, quod felix illa felicitate poſſit fieri miſer.

4. Ad quartum dicendum, ꝙ tribus uirtutibus theologicis in uia, ſuccedunt tres perfectiones in beato, ſiue uirtutes, ſiue actus, ſed non oportet omnia iſta ſuccedentia eſſe de eſſentia beatitudinis, ſumendo beatitudinẽ pro ſumma perfectione intenſiua naturę beatificabilis.

Vtrum natura humana ſit natura iſima capax beatitudinis.

Sco.4 d.49.q.8.11.& 12.Dur. 4.d.49 q.2.

QVAESTIO V.

QVinto quęritur. Vtrum creatura intellectualis ſit natura capax beatitudinis, ſic ꝙ ad eã ex puris naturalibus poſſit attingere,

Primo arg. ꝙ nõ ſit capax 1. beatitudinis. Sola .n. anima eſt ipſius beatitudinis capax, ſed anima non eſt natura humana, ſed pars eius, igitur.

Secũdo arg. ꝙ ex puris na 2. turalibus poſſit attigere beatitudinem, quia ex ſuis naturalibus eſt ad imaginem Dei, ſed ſm Aug eo ipſo, quo eſt ad imagine Dei capax Dei ẽ.

Tertio, oĩpotentię natura 3. li correſpõdet aliqua actiua naturalis, ſed in natura intellectuali creata eſt potentia paſſiua naturalis ad receptionẽ beatitudinis, igiť ẽt eſt ibi potentia actiua naturalis ad attingendum beatitudinem.

Quarto. Senſus nõ ordina 4. tur in aliq̃ perfectionem, ad quam nõ poſſit attingere ex naturalibus. Et ſimile dicit Philoſophus ſecũdũ de cœlo quod ſi natura ſtellis dediſſet motũ dediſſet eis organa ad motũ, ergo cũ natura intellectualis nõ ſit minus nobilis, q̃ ſenſus, & ipſa ſit ordinata ad beatitudinẽ, uideť ꝙ ad ipſam poſſit naturaliter.

Quinto. Si natura intelle 5. ctualis non poteſt attingerę beatitudinem ex puris naturalibus, oportet ergo, quod attingat per aliquid ſuper additum, puta per habitum aliquem ſupernaturalẽ, ſed hoc

non, quia habitus non eſt principium operandi, tunc .n. eſſet potentia actiua, uel paſſiua Similiter etiam tunc maneret eadem quæſtio de illo habitu.

Contra. Dicit Aug. 13. de Tri. Eo ipſo quo anima imago Dei eſt, ipſius Dei capax eſt. Et quantum ad ſm dicit ad Romanos. 6. Gratia Dei uita ęterna. Et patet, quòd maior error eſt dicere, quòd hõ ad gloriã poſſit ex naturalibus attingere, q̃ ſit error Pelagii, qui hoc ponebat de gratia. Primo notandum, ꝙ aliqui dicunt intellectum, & uoluntatem concurrente generali influentia Dei actiue elicere actus beatificos circa obiectum beatiſicum præſentatum, ita ꝙ intellectus, & uoluntas ex ſuis naturalibus, ſiue pure, & immediate, ſiue cũ aliquibus habitibus ſupernaturalibus tales actus eliciunt. Ad hoc adducuntur aliquæ rationes. Prima eſt, quia nõ minus libere diligit uolũtas Deũ in patria, quam in uia, immo magis ut uidetur, quia ſtatus patrię, eſt ſtatus ſummę libertatis, ſed hoc nõ poteſt eſſe ſi ſit pure paſſiua, & nullo mõ actiua in actu fruitionis, igitur. Item actus beatificæ fruitionis eſt uerbum perfectum ſm Auguſtinum. 15. de Trinitate, ſed uerbum perfectum gignitur effectiue ex cognoſcente, & cognito, ſiue a memoria, ſecundum eundẽ Auguſtinum nono de trinitate, igitur. Et confirmatur, quia ad gignitionem verbi creati requiritur neceſſario uoluntas copulans potentia cum obiecto per imperiũ ſuum, ſicut dicit Auguſtinus libro nono de trinitate. Dicũt tñ aliqui, ꝙ ad hoc oportet concurrere ſpecialem influẽtiam, quia potentiæ creatæ non habent obiectum beatificum in ſeipſis, nec formaliter, vt patet, quia non ſunt Deus, nec eminenter, quia non ſunt aliquid perfectius Deo, & ideo non ſufficiunt ad cauſalitatem effectiuã talium actuum. Videtur autem probabilius dicendum ſecundum Ioannẽ de Baſſo, ꝙ creatura intellectualis nullo mõ attingit effectiue ad beatitudinem ſuam, nec ſecundum aliquid receptum in ea, nec ſecundum ſe, ſed tantum eſt in põtẽtia paſſiua ad ipſam, quod ſic probat. Illud quod nullo modo eſt principium actiuum, nec eſſe poteſt formę ignobilioris accidentalis perficientis ipſum, nec etiam formę nobilioris per ſe

cũ a maiori, pręcipue loquẽdo de formis ſubordinatis, & eidẽ ſuppoſito conuenientibus, ſed nec intellectus, nec uoluntas põt eſſe principiũ alicuius formę habitualis infuſæ, ſicut fidei, vel charitati, quę tamen ſunt formę ſimpliciter ignobiliores, quàm actus beatifici, igitur. Secundo. Non minus mirabiliter Deus creaturã beatificat, q̃ gratificet, ſed immediate per ſeipſum gratificat, & impoſſibile eſt cum eo aliquã creaturam concurrere, ergo ſimiliter ſic beatificat. Tertio, ſi uoluntas eſt actiua ad actum fruitionis, & ad ipſum obligetur pro ſtatu patriæ obiecto præſentato per uiſionem intellectus, ſicut alii dicunt, cũ ipſa ſit libera libertate cõtradictionis, ſequitur ꝙ uolũtas beata ſit in potentia immediata, & proxima peccabilis, quia immediate quantũ eſt ex ſe poteſt ſuſpendere actionem ſuã, nec põt prohiberi ſiue per influentiam Dei ſpecialem, ſiue generalem, quia ad ceſſandum ab actione nulla influentia requirit. Et præterea ſi cogeretur, & non cogeret libere, ſic adhuc peccaret, nec per ſubſtractionem influentiæ cuiuſcunque, quia ad ceſsãdũ ab actione, nulla eſt neceſſaria influẽtia, quia nullus eſt ibi actus poſitiuus, ſed conſequens eſt falſum, & impoſſibile, ſcilicet, ꝙ uoluntas beata ſit peccabilis immediate, & ſm potentiam proximam, quia tũc non eſſet confirmata. Dicendũ igitur, ꝙ nec intellectus, nec uoluntas ſunt cauſæ effectiuæ, nec totales nec partiales ſuorum actuum beatificorum, ſed ſunt in potentia paſſiua tantum, & receptiua perfectibiles naturaliter per tales actus, & in potentia naturali reſpectu ipſorũ; licet in potentia obedientiali tantũ, reſpectu Dei, qui põt de creatura, & in creatura facere qcquid non implicat cõtradictionem ſm imperium uolũtatis ſuę. Ad rationes autem alterius opinionis. Ad primã dicendum, ꝙ libere uelle põt accipi dupliciter. Vno modo, ut ponitur ei qđ eſt uiolenter uelle, & ſic planum eſt, ꝙ non minus ſpontaneè ſiue libere uoluntas diligit Deum in patria, quam in uia. Non enim ibi uiolentatur, licet ſit pũre paſsiua, quia non patitur contra inclinationem propriam naturalẽ, immo ſecundum ipſam, quia recipit ſuam perfectionẽ ad quã naturaliter inclinatur.

Alio modo poteſt accipi uelle libere, prout principium liberum habet actum ſuum in ſua poteſtate, & opponitur ei uelle, quod non eſt in poteſtate uolentis, & hoc modo uoluntas in uia pro ſtatu meriti diligit Deum liberè, & ſpontaneè. In patria uero non, quia ĩ tali actu non mereť, & ideo non eſt neceſſarium ipſum eſſe in eius poteſtate, ſed ſolũ in poteſtate Dei beatificantis. Ad ſecundum dicendum, quod illud non cogit, nam poteſt dici quod uerbũ gignitur ex cognoſcente, &c. cognito ſicut ex paſſiuo, & actiuo ſaltem loquẽdo de uerbo iſto in propoſito, ſ. de verbo, uel actu ſupernaturali Et ad confirmationem pōt dici, ꝙ difficile ẽ capere illã copulationẽ, tñ & ſi in intellectionibus naturalibus habet locum, in hac tamen nõ habet locũ, nec oportet, ꝙ uoluntas creata ĩtromittat ſe de copulando obiectum beatificũ ipſi potentiæ intellectiuæ, quia Deus ipſe ſufficiẽter copulat ſeipſum, & pſentat ĩtellectui cauſãdo actũ uiſionis ĩ ipſo.

Con. I. His pmiſſis, ponendę ſunt octo concluſiones. Prima eſt. Creatura intellectualis ẽ naturaliter capax beatitudinis. Pbať. Illius ẽ capax naturaliter creatura intellectualis, in quod naturaliter tẽdit, ſicut in ſuam ultimatam perfectionem, ſed hoc modo tendit in beatitudinem, ut patet ex ſupradictis, igitur. Secundo ſic probat Scotus, quia omnis potentia habens obiectum primum, & per ſe adæquatũ ſibi pōt in quolibet per ſe contentum ſub illo, ſed intellectus habet ens pro per ſe primo obiecto, & adæquato ſm̃ Auicen. ergo poteſt in quodlibet conteutũ ſub ente, ſed Deus per ſe continenť ſub ente, ergo pōt intellectus creatus ipſum apprehendere, & tunc ultra pfectibile, ꝙ eſt in potentia ad omne ens nunꝙ quietatur, niſi in optimo ſibi poſſibili. Cõceptus autẽ Dei uniuerſali, & in cõmuni nõ ẽ optimus, nec cõceptus abſtractiuus, ſed cõceptus Dei ĩ particulari, & intuitiuus, ſiue uiſiuus, ipſe eſt optimus, ergo intellectus creatus poteſt in talem conceptum, & in tali ſolo quietari poteſt. Dicit tamen Ioannes de Baſſo, quod licet hoc ſit probabiliter perſuaſum, tamen demonſtrari non pōt per rationem naturalem, ꝙ probat, quia per rationem naturalẽ probari nõ pōt, quod homini conueniat aliqd intelligere, niſi in fan-

taſ-

[illegible]ſimate. Talis autem notitia nõ eſt uiſio beatifica, igitur. Item illud non poteſt cõclu di ab homine per rationem naturalem certam, ad quod ſenſibilia non poſſunt manu ducere, ſed omnia ſenſibilia, q̃ poteſt homo naturaliter experiri non poſſunt ad noti tiam talis beatitudinis dedu cere, quia illa negata ſaluari poſſunt omnia ſenſibilia, & d̃ ducibilia ex ipſis. Ratiões igi tur prius adductæ non ſunt demõſtrationes, ſed facile ſo lubiles. Ad primũ ergo dice retur, ꝙ licet beatitudo ſit ul timata ꝑfectio creaturæ bea tificabilis, non tamen proba tum eſt, ꝙ talis beatitudo ſit conſiſtens in viſione, & frui tione Dei, ſed alicuius cretu ræ poſſibilis qualiſcunq; ſit illa, puta qualis ponitur a Phi loſophis. Vnde licet ſit uerũ de tali beatitudine, nõ eſt tñ probatum, ſed creditum tan tum. Ad ſecundam diceretur, quod poſito, quod ens ſit pri mũ obiectum per ſe intelle ctus creati, non tamen eſt ꝓ batũ, ꝙ poſſit intelligere De um iſto modo, ſcilicet viſiuè, & nudæ, ſed abſtractiuę, & im perfectæ. Et quando dicis, ꝙ potentia non quietatur, niſi in optimo ſibi poſſibili, Ve[illegible] ẽ ſed non eſt certum, ꝙ talis cõceptus viſiuus de Deo ſit intellectui humano poſſi bilis. Aliter diceretur, quod non eſt demonſtratum ens eſſe obiectum ſic adęquatum intellectu i, quod poſſit im mediate ferri in quodlibet ens, ſed tantum mediante qd ditate rei ſenſibilis, quæ ẽ pri mum obiectum intellectus humani loquendo de primi tate originis.

Secunda conclu. Humana natura eſt ſufficiens principi um paſſiuum ad recipiendũ in ſe beatitudinẽ, non autem aliquis habitus eſt cauſa, uel ratio receptiua ipſius beatitu dinis, ſed proximum & imme diatum receptiuum ẽ ipſa na tura humana abſque aliquo ſupperaddito, patet, qa nulla potẽtia addetur naturę bea tificabili ĩ ſtatu beatitudinis. Si autẽ habitus addatur, ille non eſt capax actus. Item ꝙ cunque ſuſceptiuum alicuius perfectionis, quod ordinatur ad multas perfectiones, ordi natur maxime ad maximam perfectionem, ſed intellectus ordinatur ad uiſionem, ſiue cognitionem intuitiuam, & non tantum abſtractiuam, er go maxime ex natura ſua, q̃ ẽ receptiua, ordinatᷓ ad maxi mã, & pfectiſſimã uiſionem, ſ. diuinæ eſſentiæ. Item ſi non Con. 2.

eſſet

eſſet capax beatitudinis, niſi mediante habitu, ſequeretur ꝙ eſſet capax beatitudiuis ꝑ accideus, & habitus per ſe ſicut ſuperficies per ſe eſt ſuſceptiua albedinis, patet ergo, quod ſi aliquis habitus ponitur, quemadmodum credendum eſt de charitate propter uerbum Pauli, primę ad
1. Co. 13 Corinthios 13 tamen nō eſt ipſi uoluntati ratio, uel cauſa ſuſcipiendi actum

Con. 3. Tertia cōcluſio. Beatitudo talis, qualem expectamus circa obiectum diuinum in patria, poteſt ab homine haberi ſecundum animam in hac mortali uita. probatur ſecundum Scotum, quia homo ſecundum animam ex puris etiam naturalibus eſt in potentia immediata ad recipiendum beatitudinem, ſed Deus poteſt eam conferre animæ non obſtāte mortaliter corporis. Non enim hoc implicat contradictionem aliquā, immo hoc fuit aliquando factum, puta ī Chriſto, qui fuit beatus ſecundum animam, & tamen mortalis ſecundū corpus. Similiter in Moyſe ſecū dum Auguſtinum ſuper Geneſim ad literam, & de uidendo Deum. Similiter etiā Paulus in raptu uidit Deum, ſicut ſancti uident in patria, ſicut dicit Auguſtinus duodecimo super Geneſim.

Aug ſuper Ge. ad literam.

Con. 4. Quarta concluſio. De potentia Dei ordinata, ſaltem ſm legem cōem non eſt poſſibile hominem eſſe beatum ſecundum animam in vita corruptibili, licet ſit poſſibile de potentia abſoluta. Secunda pars patet ex pręcedē ti concluſione. Et prima ſic ꝓbatur, quia Deus ſic ordinauit, quod non beatificetur aliquis in anima corpori unita ſine immortalitate corporis.

Con. 5. Quinta concluſio. Ex parte ipſius receptiui non eſt abſolute loquendo impoſſibile hominem beatificari ſecundum animam pro ſtatu corruptibili, patet, quia nihil ē in homine, ſecundum quod, hmōdi repugnet ſimpliciter, tanquam incompoſſibile abſolutè ipſi beatitudini animę, ſicut dicimus quod lapidi repugnat ſimpliciter ſapiētia. Et ratio eſt, quia natura animæ, ſecundum quam homo eſt receptiuus beatitudinis eſt eadem pro ſtatu mortalitatis, & immortalitatis hominis, ſicut patet. Si autē eſt aliqua impoſſibilitas, ſecū dum quid illa quęrenda ē ex parte receptiui ratione alicuius formæ, quam habet, qua

quę licet non repugnet ſimpliciter, nec opponatur formaliter beatitudini, nec ecō uerſo, tamen beatitudo ſibi repugnat aliquo modo, ſecū dum quid,&uirtualiter ratione,ſ.effectus beatitudinis, ſicut uirtualiter calidum repugnat formaliter frigido.Effectus enī beatitudinis animæ in corpore eſt immortalitas corporis, quæ quaſi quidam effectus redundat ex beatitudine animæ,& planum eſt,ꝙ immortalitas repugnat mortalitati.Ex hoc autem cōcludit Scotus,quod nullus uiuēs in carne mortali, poteſt eſſe beatus ſecundum animam ſine miraculo, quo ſuſpendit immortalitas corporis,& iō dicit,quod inChriſto fuit miraculum continuum ab inſtāti ſuæ conceptionis,vſque ad inſtans mortis.

Con.6. Sexta conclu. Nulla pura creatura poteſt eſſe ſufficiēs actiuum principium reſpectu beatitudinis,patet, quia non habet in ſeDeum formaliter ſecūdum propriam rationē, nec etiam habet ipſum eminenter,& ſic non habet in ſe cauſam actiuā beatitudinis.

Con.7. Septima concl. Valde probabile eſt dicere, ꝙ creatura intellectualis nullo mō effectiuè attingere poteſt ad beatitudinē ſuā, patet ex dictis.

Con.8. Octaua concluſio. Nulla natura inferior humana ē beatificabilis ſimpliciter,licet aliqua ſit beatificabilis ſecundum quid.Prima pars patet, quia inferius,quod poteſt attingere obiectum diuinum, eſt anima humana,igitur.Secunda pars patet,quia omnis natura per operationem ſuā immanentem coniungitur fini ſuo optimo,ſed hoc conuenit potētiis ſenſitiui. Quælibet enim potentia habens obiectum, ſibi proportionatum, poteſt habere operationem qua attingit ipſum ſuo modo.igitur.

1. Ad primum argu.dicēdū, quòd ipſa anima eſt creatura intellectualis, & licet non ſit natura humana, nec homo, eſt tamen aliquid hominis, & aliquid naturæ humanæ, cuius autem pars eſt capax alicuius finis,totum etiam capax mediante parte illa.

2. Ad ſecundum dicendū,ꝙ bene cōcludit, ꝙ creatura intellectualis ex ſuis naturalibus ē īmediate beatificabilis paſſiuè, & paſſiuè poteſt attingere ad beatitudinem.

Ad tertiū dicēdū,ꝙ nō omnipotentię paſſiuæ naturali correſpondet potētia actiua naturalis creata, ſecūdū ꝙ

potētia naturalis in paſſiuo ſumitur per comparationē ad agens naturale, prout autem potentia naturalis in paſſiuo accipitur in habitudine ad formam naturaliter perficientem, non oportet quòd ſibi correſpōdeat ſemper potentia actiua naturalis, uel creata. Nec propter hoc eſt fruſtra, quia eſt dare potentiam actiuam Dei, per quam reducitur ad actum, ſicut patet de anima rationali in corpore, & ſic dicendum ē de potentia naturali, & de beatitudine in mente.

4. Ad quartum dicendum, ꝙ ſenſus & imperfectione ſua limitatus eſt ad certam operationem in quam poteſt agēs naturale, nec poteſt amplius eleuari, quia reſpicit certum genus entis. non ſic autem eſt de intellectu, qui verſatur circa totum ens, & ex perfectione ſua eleuari poteſt ad aliquem actum, in quem tota natura creata nō poteſt. Et ad confirmationē de ſtellis dicendum, quòd natura dediſſet eis organum ad motum ſi poſſent organicè moueri. Et ſimiliter dicendum, quod naturæ beatificabili dedit auctor naturæ potentias, ſecundum quas eſt beatificabilis paſſiuè.

5. Ad quintum dicendū breuiter, ꝙ natura non eſt beatificabilis paſſiuè per aliquid ſuperadditum, ſed ex puris naturalibus poteſt paſſiuè attingere ad beatitudinem, nō autem actiuè, nec per ſe, nec per habitum, ſed Deus tantum efficit beatitudinem.

Vtrum omnes homines appetant beatitudinem.

Sco.4.d.49.q.9.& 10. Dur.4.d.49 q.8.

QVAESTIO VI.

SExto quęritur. Vtrū omnes homines de neceſſitate, & ſumme uelint, ſeu appetunt beatitudinem?

1. Argu. ꝙ non, quia ignotū non pōt appeti, ut dicit Aug. ſed vltimus finis non eſt omnibus notus. De hoc. n. ſunt contrarię opiniones, ut patet per Philoſophum, igitur. *Aug. de ciui. Dei lib.19.* *Eth. li.1. & 10.*

2. Secundo. Damnati nō appetunt beatitudinem, nihil enim appetitur, niſi ſub ratione poſſibilis, igitur.

3. Tertio. Nullus meretur in hoc, quod uitare non pōt, ergo ſi non poteſt homo non appetere beatitudinē, ſequitur, ꝙ non meretur eam appetendo, hoc āt eſt falſum, quia

quia omne, propter quod eſt tale aliquid, illud eſt magis tale, ſed uolẽdo ea quæ ſunt ad finem, meremur, & hoc ratione finis, ergo magis meremur uolendo finem.

4. Quarto. Sumus actus potentiæ circa aliquod obiectũ non compatitur aliquod aliud obiectum eiuſdem potentię, ſed actus uoluntatis non ſolum eſt reſpectu finis, ſed etiam reſpectu eorum, quæ ſunt ad finem, igitur.

De Ciui. Dei Lib. 13. c. 8. Contra. Dicit Augu. Beati oẽs eſſe uolunt. Et oẽs ardentiſſime hoc appetunt. Notandum, ꝙ ſicut dicit Scotus. *Ibi. c. 5. 4. d. 49.* Duplex eſt appetitus in nobis, ſ. naturalis, & liber. Licet ãt eadem ſit potentia uolũtas naturalis & libera, tñ aliquid intelligitur addi potentiæ per hoc, ꝙ eſt libera quia tam intellectus, quàm uoluntas, ac etiam omnis natura naturalem habet appetitum ad actum ſuum, ſed præter hoc uoluntas habet uelle liberũ aliud a uelle naturali. Ipſum autem uelle naturale non eſt aliquis actus elicitus a uoluntate, ſed tantum inclinatio naturalis ad actum. Si .n. eſſet actus elicitus, ille eſſet ꝑpetuus, & continuus, nec lateret nos, nunc ãt non experimur in nobis talem actum.

Con. 1. His ꝓmiſſis, ponendę ſunt ſex concl Prima eſt. Loquendo de uelle naturali quilibet uult de neceſſitate, & perpetuo beatitudinem, quia impoſſibile eſt naturam manẽre ſine illa inclinatione, & ſumme ẽt uult beatitudinẽ, qui habet ſummam inclinationem ad ſummam perfectionem, qua natura eſt perfectibilis, ſicut maxima ſcientia maxime appetitur ſm Ariſtotelem. Item in cuius poteſtate non eſt actus, in eius poteſtate non eſt remiſſe agere, ſed in poteſtate uolũtatis naturalis, non eſt elicere appetitum illũ naturalẽ, ergo nec remiſſe, ergo ſumme uult, quicquid .n. determinat̃ ad aliud inclinatione naturali inclinatur in ſummo.

Con. 2. Secunda concluſio. Appetitus ille naturalis eſt reſpectu beatitudinis in particulari, patet, quia inclinatio uoluntatis eſt ad perfectionem realem, & intrinſecam, quæ eſt beatitudo. Beatitudo autem in uniuerſali non eſt talis perfectio, ſed beatitudo in particulari.

Con. 3. Tertia conclu. Volũtas nõ magis neceſſario appetit beatitudinẽ in uniuerſali, quàm in particulari, imo repugnãtia uidetur eſſe uolũtatẽ appetere

petere neceſſario beatitudinē in uniuerſali, & nō in particulari, loquēdo tam de uelle naturali, quam de uelle elicito, quemadmodum poſirit Henricus in Quolibetis. Patet, quia uniuerſale nō includit aliquam bonitatem, quæ nō includatur in particularibus, immo impoſsibile eſt, ꝙ uniuerſale includat aliquam perfectionem, quę non includatur in aliquo particulari.

Con. 4. Quarta concluſio. Tam in uniuerſali, quàm in particulari uoluntas uolitione elicita contingenter uult beatitudinem, ita ꝙ poteſt nō uelle. Patet, quia neceſsitas in cauſa ſuperiori, non poteſt eſſe a cauſa inferiori, nec cauſa inferior neceſsitat aliquē effectum cauſæ ſuperioris, ergo ſi uoluntas neceſſario aliquid uult, erit a cauſa ſuperiori; ſi ergo cauſa ſuperior indigeat cauſa inferiori eadem neceſsitate determinat inferiorem, ſed actio intellectus eſt neceſſaria a uolitiōnē, ergo ſi uoluntas neceſſario uelit finē neceſſitabit ītellectū ad intelligendum finē, quod eſt falſum. Dicendū ergo, ꝙ quicunque ſcit ſuā beatitudinem eſſe in Deo cauſa appetit, ut in pluribus, qa ut in pluribus uolūtas ſequitur naturalem inclinationem, & uix, aut nunquam uult cōtra eā. Nec uidetur aliquis eſſe tā miſer, quin uelit plus ſuam beatitudinem in Deo, q̃ in aliquo alio. Tale āt uelle elicitum dici poteſt naturale, quia eſt conforme uelle naturali, ſed tamen illud uelle ſimpliciter eſt liberum, licet nō propriè deliberatū, quia uelle deliberatū non eſt, niſi de concluſione, quę concluditur per ſillogiſmū practicū.

Et ſi obiiciatur, quia dicit Augustinus, ꝙ de neceſsitate nolumus miſeriā, nec poſſumus eam uelle, ergo pari ratione de neceſsitate uolumus beatitudinem. *De lib. arbit. lib. 3.* Dicendum, ꝙ utrūque uerum eſt loquendo de actu libero conformiter ſe habente ad inclinationem naturalem, nec ullo mō abſolutè poteſt haberi uelle reſpectu miſerię, nec nolle reſpectu beatitudinis, quia uelle nō eſt per ſe, niſi reſpectu boni, & nolle niſi reſpectu mali, ſed nō intelligit Auguſtinus quin uoluntas poſsit abſolutè, loquēdo ex libertate ſua nō nolle miſeriā, & nō uelle beatitudinē ceſsādo ab omni actu elicito circa iſta.

Quinta concl. Loquendo de appetitu naturali eo mō, quo natura creata naturaliter *Con. 5.*

ter appetit beatitudinem, eo modo appetit omnia per ſe ordinabilia in talem finē propter ipſum finem, ſiue ſit finis quo, ſiue finis cuius. Patet, quia eo modo, quo in re ſunt appetibilia, eo modo, & ordine ab appetitu naturali appetuntur.

m.6. Sexta concluſio. Loquendo de uelle libero non oportet, ꝙ uoluntas omnia uelit propter beatitudinem, licet oporteat ſic eſſe loquendo de uelle libero recto. Prima pars patet, quia uoluntas poteſt uelle aliquid non ordinando ad beatitudinem, tā negatiuè, q̄ contrariè. Quod negatiuè, patet quia poſsibile ē cognoſcere aliquod bonū, aliud a beatitudine non cognoſcendo beatitudinē ipſam actu elicito, ergo pōt uoluntas uelle illud bonū non appetendo beatitudinē actu elicito. Si .n. illud bonum apprehenditur non in ordine ad beatitudinem uolūtas, poteſt illud uelle non in ordine ad beatitudinē. Ordo enim in appetibilibus eſt ſm ordinem cognoſcibilium. Quod autem contrariè, patet, quia habens fidem, & credens, ꝙ fornicatio eſt contraria fini, poteſt per uoluntatem uelle fornicationem. Secūda pars concluſionis, patet, quia uelle elicitum rectum eſt cōforme naturali inclinationi, & hoc modo eſt intelligendū dictum Aug. 13. de Trinita. dicentis, ꝙ quicquid aliud a beatitudine appetitur, uel latenter uult aliquis non recedit ab appetitu beatitudinis. Hoc enim uerum eſt loquendo appetitu naturali, uel de appetitu libero recto, qui conformis eſt appetitui naturali. Et ſi arguatur, q̄a ſi quid appetitur non pp ultimum finem appetitur pp ſe. Quod āt appetitur pp ſe, appetitur ut ultimus finis, vltimus autem finis eſt beatitudo. igitur. Dicendum, ꝙ ſi quid non appetitur propter beatitudinem appetitur pp ſe negatiuè, id eſt non propter aliud, ſcilicet non actualiter utendo, uel referédo ad finem. Multi .n. actus noſtri ſunt indifferentes, non oportet āt ꝙ appetatur pp ſe contrarie, qđ pertinet ad frui. De Tri. lib. 13.

Ad primum arg. dicendū, ꝙ argumentum uerum concludit de actu elicito non autem de appetitu naturali, qui non præſupponit cognitionem appetentis.

Ad ſm dicēdum, ꝙ ille appetitus beatitudinis, licet ſit in dānatis fruſtra, ut dānati ſunt

ſunt,non tñ eſt fruſtra in ſpecie humana,nec eſt inconueniens,ꝙ homines orbati nō attingant perfectionem ſuę ſpeciei. Nullus itaq; appetitus eſt fruſtra in ſpecie,licet ſit fruſtra reſpectu aliquorũ indiuiduorũ.Et cũ dicitur,ꝙ volitio non eſt reſpectu impoſſibilis.Dicendum,ꝙ licet hoc ſit uerũ de uolitione efficaci,q̄ proſequitur uolitum per media debita neceſſaria ad habendũ illud,non tñ de uolitione ſimplicis cōplacentię,quæ dicitur uelleitas ſm aliquos.Hoc enim modo poteſt aliquis uelle, & eligere impoſſibile.Vnde etiam dicit Sco.ꝙ tali uolitione damnati magis appetunt beatitudinem,q̄ forte iuſtus uiator, nō tñ affectiōe iuſti,& honeſti,ſed affectione commodi.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ appetendo bonum honeſtũ, ſiue bonum iuſti appetitu elicito eſt meritum, appetitus āt malorum eſt ſolũ propter bonũ cōmodi. Pręterea dicē dum,ꝙ appetitu libero uolũtas non neceſſario appetit beatitudinem, immo tale appetere ē in poteſtate noſtra, ideo poteſt eſſe meritoriũ.

4. Ad quartum dicendum,ꝙ procedit de appetitu elicito, & non de appetitu naturali.

Ad argu. āt in oppoſitum dicendum,ꝙ Auguſtinus loquitur de uolitione naturali,& pōt etiā intelligi de elicita,quę ut in pluribus ſequitur inclinationem naturalē.

Vtrum aureolæ conuenienter attribuatur uirginibus,martyribus,& doctoribus.

Thom.4.d.49.q.5.

QVAESTIO VII.

Septimo quæritur de beatitudine,quę dicit̃ aureola.Vtrum aureola conueniē ter attribuatur uirginibus, martiribus, & doctoribus.

Arg.ꝙ non.Primo de uirginibus,quia maiorē difficultatē patiuntur in abſtinēdo a delectationibus carnis uiduę,quā uirgines,ergo magis eis debet̃ aureola q̄ uirginib. 1.

Secundo arg. de martiribus, quia ſm Greg. ſeruitia quanto ſunt magis libera, tāto ſunt magis grata,ſed martyriũ minimum habet de libertate cum ſit pœna ab ālio uiolenter inflicta, ergo matrimonio nō debet̃ aureola, q̄ reſpōdet merito excellēti. 2.

Tertio argu. de doctoribus,qa exaltatio in futuro rñdet humilitati in pręſenti 3.

iuxta illud Lucę 18. Qui ſe humiliat exaltabitur, ſed in docendo, & prędicando non eſt humiliatio, immo magis ſupbię occaſio. Vnde gloſa dicit Math. 4. quod Diabolus multos decipit honore magiſterii inflatos, ergo uidetur, ꝙ prædicationi, & doctrinę nō debeatur aureola.

Cōtra ſuper illud Exodi. 25. Facies, & alteram coronā aureolā. Dicit gloſa. Ad hanc coronam pertinet canticum nouum, quod virgines corā agno cōcinunt. Et de martyribus ſic arguitur. Corona đ betur certanti, ſed in martyrio eſt ſpiritualis difficultas pugnæ, ergo ſibi debetur ſpiritualis aureola. Et de doctoribus ſic arguiť, quia ſuper illud Canti. 4. Vinea mea corā me eſt: Dicit gloſa. Oſtendit quid ſingularis premii doctoribus eius diſponitur, ſingulare aūt præmiū vocamus aureolā. Primo notādū, ꝙ pręmiū eſſentiale hominis, ꝙ cōſiſtit in viſione, & fruitione methaphorice diciť corona, vel aureola, quia ꝑ hoc hō efficiť particeps regię poteſtatis, iuxta illud Apocalipſis. v. Feciſti nos đo noſtro regnū. Corona aūt ē ꝓprium ſignū regiæ poteſtatis. Et eādē ratione, præmiū accidentale, ꝙ ſupadditur eſſentiali habet rationem coronę, ſed quia illud minus eſt, quàm præmiū eſſentiale iō nominatur aureola. Dupliciter autem additur præmio eſſentiali, præmium accidentale. Vno modo ex conditione naturæ eius, qui præmiatur, ſicut beatitudini animæ gloria corporis adiungitur, quę interdum nominatur aureola, ſed ſic nūc non loquimur de aureola. Alio modo ex ratione operis meritorii, quod habet rationem meriti ex duobus, ſcilicet ex radice charitatis ratione cuius ſibi debetur præmium eſſentiale, & ex ipſo genere actus quod habet laudabilitatem, q̄dam ex certis circunſtantiis, & ſic debetur ei quoddam accidentale præmium, quod dicitur aureola. Et non eſt aliud, niſi gaudium quoddā de operibus bonis a ſe factis, quę ī ſe habēt rōnem victoriæ excellentis, ꝙ ē aliud a gaudio quo beatus gaudet de coniunctione ad Deum. Differt autem aureola a fructu, quia aureola conſiſtit in gaudio, quod habetur de operum perfectione, fructus vero in gaudio, quod habetur de ipſa diſpoſitione operantis ſecundum gradū ſpiritualitatis, in quē proficit

pficit ex fœminę verbi Dei. Vnde fructus pręcipue reſpõdet illi uirtuti, quę præcipue liberat hominem a ſubiectione carnis,& facit ipſum tranſire in uitã ſpiritualem,ſ. uirtuti continentiæ. Quandoq; tamen accipitur fructus large,prout quęlibet remuneratio dicitur fructus. Secundo notandum, quod ſicut dicit beatus Tho.in quarto ſecundum tres priuilegiatas uictorias in tribus pugnis, quę ſcilicet cuilibet homini imminent,tres aureolæ ſumuntur. In pugna enim, quę eſt contra carnem, ille potiſſimam uictoriam obtinet, qui a delectationibus ueneręis omnino abſtinet, & ideo uirginitati debetur aureola, proprie tamen tantum debetur illis uirginibus quę propoſitum habuerunt uirginitatẽ perpetuo conſeruandi, ſiue hoc propoſitum uoto firmauerint,ſiue non,quamuis etiam hoc propoſitum aliquando fuerit interruptum in mẽte, integritate tamen carnis ſeruata, dummodo in fine uitę inueniatur tale propoſitum. Virginitas enim mentis reparari poteſt, quamuis non uirginitas carnis. Si autem accipiatur large aureola pro quocunque gaudio, ſuperaddito gaudio eſſentiali, & ſic etiam omnibus, interruptis carne redundabit aureola,licet non habuerint ꝓpoſitum uirginitatem perpetuo ſeruandi. Abſq; dubio enim de incorruptione carnis gaudebunt ſicut & innocentes de ĩmunitate a peccato. In pugna uero contra mũdũ pręcipue eſt pugna in qua perſecutionem uſq; ad mortem ſuſtinemus pręcipue qñ pro Chriſto pugnatur, & iõ martyribus etiam debet aureola. In pugna vero qua pugnatur contra diabolum,illa eſt præcipua uictoria, cum quis hoſtẽ nõ ſolum a ſe, ſed etiam a cordibus aliorum remouet, quod fit per doctrinam,& prædicationem,& iõ doctoribus, & pędicatoribus debetur tertia aureola. Nec eſt dicendum, ſicut quidam dicunt,quod debetur tãtummodo prælatis quibus competit ex officio prædicare, ſed etiam quibuſcunque, qui licite hunc actum exerceat. Pręlatis autem non debetur quamuis habeant officiũ docendi, niſi actu doceant, quia corona non debetur habitui, aut officio, ſed pugnæ actuali ſecundum illud. 2. ad Timo.2. Non coronabitur, niſi qui legitime certauerit.

Qui

Quidā uero diſtinguunt tres aureolas ſm tres vires animę. Potiſſimus enim actus rationalis eſt ueritatē fidei diffundere, & huic debetur doctorū aureola. Iraſcibilis uero potiſſimus actus eſt mortē propter Chriſtū ſuperare, & huic debetur aureola martyrum. Concupiſcibilis uero actus potiſſimus eſt a uenereis delectatiōibus penitus abſtinere, & huic debetur aureola virginum. Inter aūt iſtas aureolas attendendo pręminentiam ex parte pugnę excellentior eſt aureola martyrum & uirginū. Pugna enim martyrum eſt fortior ſm ſeipſam, & uehementius affligens. Pugna uero carnis periculoſior, inquantum eſt diuturnior, & nobis magis imminet, ut uicinior. Attendendo uero pręeminētiā ex parte eorū de quibus eſt pugna, ſic aureola doctorum inter omnes eſt potior, quia uerſatur circa intelligibilia. Aliæ uero pugnę circa ſenſibiles paſſiones. Illa tamen eminētia, quæ attenditur ex parte pugnæ eſt eſſentialior, qa aureola ſecūdum propriam rationem reſpicit uictoriam, & pugnam. Difficultas autem pugnę, quę attenditur ex parte ipſius pugnæ maior eſt, quàm illa, quæ attenditur ex parte noſtri, inquantum, uidelicet eſt uicinior, & ideo ſimpliciter aureola martyrū inter omnes eſt potior licet quantum ad aliquid nihil prohibeat alias aureolas excellentiores eſſe.

His præmiſſis, ponenda eſt talis concluſio. Conuenienter aſſignantur tres aureolę beatis, uidelicet aureola martyrum, uirginum, & doctorum, patet ex dictis. Con.

1. Ad primum arg dicendū, quod quicquid ſit de maioritate difficultatis, & pugnæ hoc certum eſt, quod perfectior eſt uictoria uirginum, quam uiduarum. Perfectiſſimum enim genus uictoriæ, & pulcherrimū eſt hoſti nunquam ceſſiſſe. Corona autem non debetur pugnę, ſed uictoriæ de pugna.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ martyro non debetur præmiū, niſi ſecundum, quod uoluntariè ſuſtinetur. Nō enim meremur, niſi per ea, ꝗ ſunt in nobis, quanto autem id quod quis ſuſtinet uoluntariæ eſt difficilius, & magis natum repugnare uoluntati tanto uoluntas, quæ propter Deum illud ſuſtinet oſtenditur firmius fixa in Chriſto, & ideo excellentius

præmium ſibi debetur.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ exaltatio in hac uita, non diminuit alterius uitę premium, niſi ei, qui in tali exaltatione propriam gloriam quęrit, qui autem talem exaltationem in utilitatem aliorũ conuertit, ex ea ſibi mercedem acquirit.

Vtrum ſint dotes in beatis etiam in Chriſto, & in angelis.

Tho. 4. d. 49. q. 7.

QVAESTIO VIII.

OCtauo quęritur. Vtrũ ſint dotes in beatis etiam in Chriſto, & in angelis.

1. Argu. ꝙ non, quia dos ſm iuriſtas dicit illud quod dat ſponſo a ſponſa, vel ab altero uice eius ad ſuſtinẽda onera matrimonii. Donatio uero propter nuptias dicitur illud, ꝙ datur ſpõſo a ſponſa, ſed dona gloriæ non dantur ſponſo a ſponſa, ſed econuerſo, ergo nõ debẽt dici dotes.

2. Secundo. In matrimonio illo cæleſti nulla ſunt onera, ergo nulla eſt ibi dos cũ dos detur propter onera matrimonii facilius ſuſtinenda.

3. Tertio. Matrimoniũ ſpũale contrahit cũ Chriſto p fidem ſm ſtatũ eccleſiæ militãtis, ergo ſi beatis aliquæ dotes cõueniũt eadẽ rõne cõueniunt ſanctis exequẽtibus in uia, quod non uidetur uerũ.

Quarto. Dos cõſiſtit in nobis de exterioribus fortunæ, ſed præmia beatorum ſunt de interioribus bonis, ergo non debent dici dotes. 4.

Quinto arg. quod in Chriſto ſint dotes, quia in eo eſt quoddam ſpirituale matrimonium naturæ humanæ cũ perſona diuina. igitur. 5.

Sexto arg. quod in angelis ſint dotes, quia ſuper illud Cant. vi. Vna eſt colũba mea. Dicit gloſa. Vna eſt eccleſia in hominibus, & angelis, ergo angeli ſunt membra ſponſæ Chriſti, ſcilicet eccleſiæ, ſicut homines, ergo eis competunt dotes, ſicut hominibus. 6.

Septimo. Super illud Luc. xii. Et uos ſimiles hoĩbus &c. Dicit gloſa. Ad nuptias dominus iuit, qñ poſt reſurrectionẽ nouus hõ angelorũ ſibi multitudinẽ copulauit, ergo angelorum multitudo eſt ſpõſa Chriſti ergo hẽt dotes. 7.

Contra, quantũ ad primũ perfectius eſt matrimonium ſpirituale carnali, ſed in matrimonio carnali ſponſa dotatur, ergo & in ſpirituali. Et quantũ ad ſm ar. Non eſt eiuſdem

iuſdē dare dotes,& recipere, ſed Chriſtus dat dotes, ergo nō recipit.Et quantū ad tertiū.Origenes ſup Can.diſtinguit genera pſonarū, ſ. ſponſum,&ſpōſam adoleſcētulas, & ſodales.Et dicit, ꝙ angeli ſunt ſodales ſpōſi, ergo cum dotes nō debeant, niſi ſpōſę, uidet,ꝙ angelis non cōueniant dotes. Primo notandū, quòd ſicut dicit Tho. in iiii. dos ſicut hic loquimur de dote, dicitur ppetuus ornatus animæ,aut corporis uitæ ſufficiens,& in æterna beatitudine iugiter perſeuerans.Et dicitur ad ſimilitudinem dotis corporalis,per quam ſponſa ornatur, & prouidetur uiro, ut poſſit conuenientius,&ſufficientius ſpōſam, & liberos nutrire,&ſic aſſignatur ſponſo,quantū ad uſum,ſed ſpōſę quantū ad proprietatē, unde ſoluto matrimonio, dos remanet ſponſæ ſm iura.Et ſic etiam in matrimonio ſpirituali ipſi ornatus gloriæ dantur ſponſæ ſpirituali, ſcilicet eccleſiæ in membris ſuis,unde ſunt ipſius ſponſæ,inquantū per eas ornatur, ſed ſunt ipſius ſpōſi inquantū ad eius gloriā cedunt.Secundo notādum,ꝙ dos ꝓprie appellatur non quodcunq; donum datum ſponſæ in ſua traductione,ſed donū præcipuum quaſi patrimonium eius, de quo uiuere debeat, & ſuſtentari. Alia uero dona dicunt paraſernalia,id eſt iuxta dotē. Ad huius ſimilitudinē non quæcunq; dona animæ,q̄ in traductione ſui ad gloriam dantur dotes appellantur,ſed dona præcipua,per quæ in ſtatu vitæ glorioſæ ornat.Horum āt quædā ſunt a parte aīæ, q bus Deo tanq̄ principio vitæ ſuæ coniungitur,quædā vero ex parte corporis, quibus ipſum corpus animæ tanquam principio uitæ ſuę perfectę ſubiicitur,ne gloria animę per ipſum retardet. A parte autē animę tria requirunt,ſcilicet Dei uiſio, quę ſuccedit fidei, & perfecta dilectio,quę ſuccedit charitati, & ſempiterna inhæſio,ſiue tētio,q̄ ſuccedit ſpei, & quibuſdā appellat cōprehenſio. Primū appropriatur intelligentię, ſecundum uoluntati,tertium memorię. A quibuſdam ēt appropriat primum rationali potentiæ, ſecundum concupiſcibili, & tertium iraſcibili,quod devi cōcupiſcibili,& iraſcibili ſeu ſitiua non poteſt intelligi,qa Deus non eſt obiectum potētiæ ſenſitiuæ,ſed intellectiuę. Poſſunt autem iſtę tres dotes nominari operationes,

& ſic ſunt realiter ipſe beatitudo, quã anima beata Deo perfecte coniungitur, uel poſſunt dici habitus, uel diſpoſitiones pertinentes ad beatitudinem ad modum ornatus decentis Tertio notandum, ꝙ de dotibus eſt loqui dupliciter. Aut ſm ſubſtantiam, & ſic in Chriſto ſunt dotes. Aut ſecundum rõnem dotis, & ſic proprie in Chriſto non ſunt dotes. Dos enim aſſignatur ſponſæ, ut patrimoniũ eius, Chriſtus autem ſponſus eſt, & non ſponſa. Cõmuniter tamen loquendo poſſunt dici eſſe in eo, ſed non propriæ, quis.n. in eo ſit copulatio diuinæ, & humanę naturæ. Natura tñ humana nunquã habuit per ſe eſſe ſeparatũ a perſona ſponſi, iõ non habet cõpletã rõnem ſponſę, ſponſa .n. a ſponſo perſonaliter diſiungitur. Quarto notãdũ, ꝙ aliter coniungitur Chriſto eccleſia hominũ, & eccleſia angelorũ, quia eccleſia angelorũ ſolum participatione gratię; ſed eccleſia hoĩm etiã participatione naturę Cũ ergo inter ſpõſum, & ſponſam requiratur conformitas naturæ magis ꝓprie dicitur eſſe matrimoniũ inter Chiſtũ, & eccleſiã hominũ, quam inter Chriſtũ & eccleſiam angelorum, quia tñ metaphora non omnimoda ſimilitudinẽ requirit, ideo aliquo mõ, licet non ita proprie, dicitur eſſe matrimoniũ inter Chriſtum, & eccleſiam angelorũ, ideo etiam large loquẽdo, non eſt inconueniens ſibi aſſignare dotes, licet nõ ita ꝓprie ſecundum rõnem dotis.

His præmiſſis, ponendæ ſunt tres conclu. Prima eſt. Beatis conuenienter aſſignãtur dotes, patet ex dictis. Dos enim dicitur, quòd ſpõſę a patre ſuo datur quaſi loco patrimonii, ſed animę beatæ, tanquam ſponſæ Chriſti a patre cœleſti dantur dona gloriæ in hęreditatẽ perpetuã, ſicut in patrimoniũ, ergo merito uocãtur dotes. Con.1.

Secunda concl. Conueniẽter aſſignãtur tres dotes animæ, patet ſunt tres partes imaginis in anima, ſcilicet intelligentia, uoluntas, & memoria, quarum quælibet donatur in cœleſti gloria. Con.2.

Tertia cõcl. Neq; in Chriſto, neque in angelis ſunt dotes proprie loquendo ſecundũ rationem dotis. patet ex tertio, & quarto notabilib. Con.3.

Ad primũ arg. dicendũ, ꝙ non requiritur oĩmoda ſimilitudo dotis ſpũalis ad carnalẽ, ſed ſufficit talis ſimilitudo, 1.

do,

do,qualis dicta ẽ in i.notab.

2. Ad ſecundum dicendum, ꝙ dos non tantum datur ad ſupportanda onera, immo etiam ad prębenda ſolatia. Vel dicẽdũ, ꝙ per dotes onera, quę prius erãt tolluntur.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ dotes conſueuerunt promitti ſponſæ,qñ deſpõſatur,dari uero quãdo in domũ ſpõſi traducitur. Vnde &dotes ſpirituales in præſenti promittuntur, in futuro uero traduntur.

4. Ad quartum dicendum,ꝙ in ſpirituali matrimonio interior decor requiritur. In matrimonio autem corporali requiritur decor exterior matrimonium .n. ſpirituale conſiſtit in interioribus.

5. Ad quintum patet ex tertio notabili.

6. Ad ſextũ dicendũ, ꝙ illa una eccleſia proprie nõ dicitſpõſa,niſi in parte ſui, ĩ qua habet conformitatem nõ tãtũ gratiæ, ſed etiam naturę.

7. Ad ſeptimũ patet ex quarto notabili.

DE BEATITVDINE corporis.

Vtrum conuenienter aſſignentur quattuor dotes corporis glorioſis.

Dur.4 d.44. q.6.& 7.

QVAESTIO I.

SVpradictum eſt de his, q̃ pertinẽt ad beatitudinẽ animę. Conſequenter dicendum eſt de his, quę pertinẽt ad beatitudinem corporis, quę non eſt proprie,&ſimpliciter dicenda beatitudo, ſed tantum ſecũdum quid, & improprie. Vbi primo quęrit. Vtrum cõuenienter aſſignẽt quatuor dotes corporis glorioſi,ſcilicet claritas,impaſſibilitas, ſubtilitas, & agilitas?

1. Arg.ꝙ non.Primo ſic.Dotes ſunt in corpore ſecundũ quod cõparatur ad animã, ſed tantũ dupliciter comparatur anima ad corpus,ſcilicet ut motor, & perfectio, ergo ſunt tantum duæ dotes.

Cõtra.Arg.ꝙ ſint plures, qa ſicut claritas facit ad pulchritudinem,ita & partiũ cõgruentia.Vnde Aug.de Ciu. Dei. Pulchritudo eſt quędã partium congruentia cum quadam coloris ſuauitate,ergo ſicut claritas eſt dos corporis,ſic & congruentia partium.igitur.Notandũ ẽm Bonauenturam in iiii.ꝙ nume-

rus iſtarum dotium pertinentiū ad corpus accipit ex Sap. 3.vbi dicitur. Fulgebūt iuſti, & tanꝙ ſcintillę in arundineto diſcurrēt. In fulgore claritas,ī ſcintilla impaſſibilitas, in arundineto ſubtilitas, in diſcurſu agilitas. Pōt ēt ſumi ex illo uerbo Saluat Fulgebūt iuſti ſicut Sol &c. Sol n. ē clariſſimus,ĩpaſſibilis,ſubtiliſſimus & agiliſſimus Rō āt iſtius numeri ſm eundēBonauenturā conuenienter ſumit ex numero quattuor elemētorum,ex quibus corpus humanū cōponitur,quia .n. elemēta ſunt imperfecta, ideo ab eis corpus noſtrū quadruplicē habet defectibilitatē. Ab aqua enim,quæ eſt elementū humidum, & paſſibile habet paſſibilitatē. A terra uero ꝙ eſt elementum opacū habet obſcuritatem. Ab igne habet animalitatē,qa calor continue aliq̄d cōſumit, & ideo indiget continua ciboꝛū alimonia. Ab aere vero habet infirmitatē. Aer .n. facillime immutatur, & cedit cuilibet impellenti Cōtra corruptionē, &paſsibilitatem daṙ corpori glorioſo impaſsibilitas. Contra obſcuritatem claritas. Cōtra animalitatem ſpūalitas. Contra infirmitatē virtus,ſiue agilitas. Hęc aūt aſſignatio correſpondet auctoritati Apoſtoli primę adCorinthios.xv.dicentis,Seminatur in corruptione, reſurget in incorruptione.ecce impaſsibilitas.Seminatur in ignobilitate,ſurget in gloria,ecce claritas. Seminatur in infirmitate,ſurget ī virtute, ecce penētrabilitas, ſiue agilitas.Seminaṫ animale,ſurget ſpirituale,ecce ſubtilitas. Conſonat ēt auctoritati Auguſtini de ciuitateDei,libro duodecimo. c.xxii. Aberit a corporibus noſtris oīs deformitas, oīs tarditas, oīs infirmitas, oīs corruptio, oīs deformitas ꝑ claritatem, omnis traditas ꝑ agilitatem,omnis infirmitas ꝑ ſpiritualitatem,omnis corruptio per impaſsibilitatem. Cōcordat etiam hęc poſitio rationi. Dotes enim corporis dicunt non omnes perfectiones,ſed perfectiones nobiles, & principales ſuperadditas naturæ, quæ debent accipi ſecundum naturales defectus quos auferunt.Hi autē defectus attenduntur ſecundum cauſas principales, quæ ſunt quattuor elementa.

His prẽmiſſis,ponenda eſt talis conclu.Cōueniēter aſſignanṫ quattuor dotes corporis glorioſi,patet ex dictis.

Ad argumentum dicendū, quod

Sap.3. 1.Cor.15 De Ciui. Dei lib. 12. Con.1. 1.

quod ſecundum illas duas cõparationes ad corpus requirit ĩ corpore quattuor diſpoſitiones. Anima enim, vt perfectio corporis influit viuificando vita immortali & vt motor mouendo infatigabili, alioquin non eſſet glorioſa niſi excluderet mortem, & pœnam. quia ergo viuificat, ideo neceſſe eſt in corpore eſſe diſpoſitionem ad uitam, & hęc eſt lucis abundantia, & claritas, quia uerò uita ĩmortali neceſſe ē corpus habere diſpoſitionem ad immortalitatem, & hæc eſt impaſsibilitas, quia uero mouet motu ĩfatigibili, iō oportet, ꝙ nihil reſiſtat, iō ſibi dat ſubtilitas. Oportet etiã, ꝙ nihil retardet, & iō ſibi dat agilitas.

Ad argumentum in oppoſitum dicendũ, quod illa erit congruentia partium, & quãtitatis, quæ nunc eſt, ideo nõ erit aliqua dos de nouo penes ipſam.

Vtrum corpora beatorum erũt impaſsibilia.

Scot. 4. diſtinct. 49. q. 13. Duran. 4. d. 44. q. 4.

QVAESTIO II.

SEcundo quæritur. Vtrum corpora beatorum eſſent impaſsibilia.

1. Arguitur, quod non, quia dicit Gregorius in homelia. Corrũpi neceſſe eſt, ꝙ palpatur, corpus autem glorioſum erit palpabile, igitur.

2. Secundo ſi ſic, ſequeretur, ꝙ beatus non poſſet ſentire, ſentire enim eſt quoddã pati, & omnis ſenſus corrumpitur ab excellenti ſenſibili. ſed cõſequens eſt falſum, igitur.

3. Tertio. Nullum uiolentũ põt eſſe perpetuum, ſed ĩ corpore glorioſo detinẽtur ibi elemẽta uiolenter ne ferant ad loca ſua naturalia. igitur.

4. Quarto. Primo de cęlo, & mundo arguit Philoſo. cõtra Platonem, quod cœlum non põt de ſe eſſe corruptibile, & tamen ꝑpetuari. A ſimili poteſt argui de iſto corpore. Itẽ etiã uult Cõmentator. xii. Meth. vbi dicit, ꝙ ſolus motus paſsibilis eſt nõ eſſe, & tamen ab alio perpetuari.

5. Quinto. Corruptibile, & incorruptibile paſsibile, & impaſsibile differunt priuſquã genere per Philoſo. ſed corpus beatum, & non beatum, nõ differunt, nec genere, nec numero. igitur. Contra 1 ad Cor. xvi. Oportet mortale hoc induere ĩmortalitatem, & corruptibile incorruptionem.

10. Metaph. t. c. 26. 1. Cor. 16.

nẽ. Primo notandum, ꝙ ĩpaſſibile, ſicut & ĩmortale, dicĩ duobus modis. Vno mõ potens non pati, ſicut immortale potens non mori, & ſic dicimus primum hominem in ſtatu innocẽtię fuiſſe immortalem. Alio modo dicitur impaſſibile, id ẽ nõ potẽs pati, ꝙ iterum poteſt intelligi dupliciter ſm quod duplex eſt paſſio. Quędã eſt corruptiua, vel obiectiua, & hęc ẽ paſſio proprie dicta. Alia eſt paſſio ſaluatiua, & perfectiua, vt dicitur ii. de anima, & hæc minus proprie dicĩ paſſio. Secũdo notandum, ꝙ de cã, & mõ impaſſibilitatis corporum beatorum multę sũt opiniones. Aliqui enim aſſignat cauſam negatiuam tantum, alii poſitiuam, alii vtranque. Eſt igĩ vna opinio, ꝙ corpora beatorum erunt impaſſibilia ꝓpter ceſſationem motus cęli, quia videlicet motus cœli eſt eſſentialiter primus motus, ſed hoc fuit improbatum ſuperius in quadam quæſtione đ corporibus damnatorum. Vnde licet motus cœli habeat aliquã primitatẽ ad alios, vtpote vniformitatis, & velocitatis, nõ tñ primitatem cauſalitatis, niſi per accidens, in quantum adducit generans, vt etiam dicit Ariſtoteles ii. de generatione. Secunda opinio eſt, ꝙ hoc erit, quia amouebuntur qualitates contrarię, vel ſaltem non manebũt, vt contrarię, ſed hoc non eſt verum, vt dicit Scotus, quia ſic non eſſent corpora phyſica, & ꝑ conſeqnens, nõ eſsẽt naturaliter informabilia ab anima. Item, quia dato per iſtã viam, ꝙ non paterenĩ ab intrinſeco, poſſent tamẽ pati aliquo modo ab extrinſeco. Si autem dicatur ad primũ, quod manebunt qualitates, ſed non contrarietates. Nõ enim ſunt contrariæ qualitates, niſi quia in eodem ſuſceptiuo ſibi inuicem ſuccedũt, illæ autem qualitates non erunt in eadem parte ſuſcepti ui. Vel aliter manebunt qualitates, ſed ſic reducentur ad mediũ, ꝙ non agent mutuo, nec patientur. Primum non ualet, quia huiuſmodi qualitates ex naturis ſuis ſpecificis contrarietatem habent ſiue ſint in diuerſis ſubiectis, ſiue non, ideo non poſſunt manere ſine ſua contrarietate. Similiter etiam per illud non excludiĩ paſſibilitas corporis ab extrinſeco. Secundum dictũ ẽt nihil valet, nõ. n. poſſunt qualitates ſic redigi ad mediũ in corpore humano, ſicut ĩ auro, uel argento vt nõ

plus

plus agant, vel patiantur quātum eſt ex ſe mutuo, q̄ in auro, vel argento. Tunc .n. totum eſſet ibi confuſum, nec eſſet tale corpus animæ cõuenienter proportionatum. Et pręterea hoc nõ excludit paſſibilitatem ab extrinſeco, vt patet. Tertia opinio dicit, ꝙ virtute diuina amouebitur a corpore beato priuatio, reſpectu cuiuſcunque alterius formę ſenſibilis ſuſceptibilis in Chriſto. Sed hoc im ꝓbat Scotus, qa priuatio tolli nõ põt ſuſceptiuo manente, niſi inducatur forma oppoſita illi priuationi. Nec poteſt dici, ꝙ tollat̄ priuatio illa, per formam ſuperiorem, quia ſuſceptiuum nõ ſolum ē capax illius formæ ſuperiori, ſed ēt aliarum formarum in ſe, iõ non tollitur priuatio, niſi ꝑ illam formam quæ eſt oppoſita priuationi ſm ſe. Quarta opinio dicit, ꝙ cauſa talis impoſſibilitatis erit perfectū dominiū animę ſupra corpus ſicut, & ipſa erit perfecte ſubiecta Deo, ideo nõ poterit corpus pati ab aliquo inducēte formam incompoſſibilem animæ, & hæc ē opinio Tho. in 4. Sed hanc opinionem reprobat Sco. quia anima non repugnat qualitatibus actiuis, & paſſiuis eas enim præſupponit ī corpore, & eas cõexigit. Et pari ratione non ē incõpoſſibilis effectibus uniuocis iſtarum qualitatum ſaltem in aliquo gradu, ergo ꝑ animam non tollitur actio uel paſſio talium qualitatū. Si autem dicas, quod prohibet actionē qualitatum non propter repugnantiam, ſed per imperium, quia imperat qualitatibus ne agant in corpus hoc nihil valet. Cauſę n. corporales non obediūt ſpiritibus ad nutum quantum ad alterationem, & actionē earum. Item, quia actus imperandi eſt immanens non factiuus vel impeditiuus alicuius extrīſeci niſi aliquid plus addatur. Pręterea nulla uirtute creata, nec aliquod dominio, uel imperio uoluntatis creatæ aut creturę ē poſſibile quod actiuo naturali ſufficienti, & paſſiuo diſpoſito debitè approximatis, & non impeditis nõ ſequatur actio. Hoc enim eſt ſolius diuinæ poteſtatis ſicut patuit de igne fornacis babilonis reſpectu trium puerorum. Ad motiuum autē huius opinionis dicendum, quod Deus nõ faciet uoluntatem animæ omnipotentem .i. potētem facere quicquid uellet facere, ſed ſufficiet ſibi, ꝙ quicquid uolet

let fieri fiet, & ſic corpus ſuũ perfectè ſubdetur uoluntati ſuę, hoc eſt erit ſicut ipſa uolet ſicut, & ipſa ſubditur Deo, ſed iſta ſubiecto corporis ſui erit effectiuè a diuina uoluntate. Quinta opinio dicit, ꝙ anima pro ſtatu reſurrectionis complet totam capacitatem materię ſuæ, ita ꝙ materia non eſt ulterius in potentia ad aliam formam. Et uidetur hoc multo conuenientius dicere quam de cælo, de quo tamen hoc ponitur, ꝙ cõplet totum appetitũ materiæ, & ratio eſt, quia cęlum eſt incorruptibile, anima .n. eſt multo nobilior q̃ forma cœli. Sed contra hoc arguitur, quia impoſſibile eſt ꝙ aliqua forma faciet totũ appetitum materię quæ ſ͡m ſe eſt in potentia ad plures formas, quia non poteſt tollere priuationem alterius formæ ab illa materia ſicut oſtenſum, eſt ſupra. Materia autẽ corporis humani eſt in potẽtia ad plures formas cum ſit vniuoca cum materia aliorũ corruptibilium, igitur. Sexta opinio dicit, ꝙ ad conſtitutionem corporis humani, cõcurrit natura cæleſtis ad conſiliandum elementa in quadam armonia per quam ut conueniens materiæ corporis humani. Pro ſtatu autem beatitudinis in corpore humano, dominabitur natura cœleſtis, quę eſt incorruptibilis. Sed hæc opinio eſt manifeſtè falſa, quia natura cæleſtis non concurrit materialiter ad cõſtitutionem alicuius mixti. Septima eſt opinio Henrici in quolibetis, quæ uidetur multum conformis dictis ſanctorum, uidelicet, ꝙ corpus glorioſum eſt impaſſibile per aliquam qualitatẽ ſupernaturalem creabilem a Deo tantum, qua creata corpus ipſum nõ eſt amplius in potentia naturali, tranſmutetur a naturali agente in aliq̃ aliam formam, quia talem qualitatem ſupernaturalem, nec attingere, nec excellere poteſt. Ita quòd licet maneat in corpore priuationes aliarum formarum, non tñ põt ab ãgẽte naturali illas tranſmutari impediente tali forma ſupernaturali, & ita corpus glorioſum eſt ſimpliciter incorruptibile ſupernaturaliter tamen ſicut cœlum naturaliter ſuo modo, dato quòd habeat materiam, quę a nullo agente naturali pati poſſit, poteſt dici talis qualitas pertinere ad primam ſpeciẽ qualitatis. Eſt enim quędam qualitas mixti habitualis, &

& diſpoſitiua ad incorruptionem,&eſt in corpore quaſi duricies, uel infrangibilitas in lapide. Videtur autem conueniens ponere talẽ qualitatem in corpore correſpõdenter ad dotem ſecuritatis in anima. Talis ergo qualitas eſt cauſa diſpoſitiua impaſſibilitatis,licet diuina manutenentia ſit cauſa effectiua principalis cauſando,& conſeruando,talem qualitatẽ,& ſimiliter ſubſtrahendo influentiam ſuam a ſecundis agẽtibus ne poſſint agere in tali corpore. Hæc autem uidetur fuiſſe mens Auguſtini ad Dioſcorum,ubi dicit. Talem plene felicem facit Deus animã, ut ex plena fœlicitate eius redundet in corpus,non beatitudo,ſed ſanitas perpetua,& incorruptionis uigor. Sed cõtra hanc opinionem arguit Scotus, quia uel iſta qualitas ſupernaturalis eſt cœleſtis, aut elementaris,aut mixtionis. Non primũ, quia nec eſt perſpicuitas, nec lux, aut lumen. Et præterea corpus cœleſte non uenit ad cõſtitutionẽ corporis humani materialiter. Nec põt dici,quòd ſit qualitas elemẽtaris,uel propria mixti,quia ſiue ſic, ſiue ſic nõ impediret omnẽ actionem,uel paſſionem, ut patet etiam in exemplo opinãtis, quia duricies licet impediat incisionem, non tamen combuſtionem, uel aliam actionem deſtructiuam. Et præterea elemẽtum ipſum eſt ſimpliciter corruptibile, ac etiã mixtum ex ipſo. Oportet autem qualitatem magis ſequi naturam ſubiecti,quàm ecõtra. Nec poſſet dici qualitas ille ſpirituali, cum ſit perfectio corporis,& ſibi coextenſa. Ad auctoritatem autem Auguſtini dicendum, ꝙ Aug. intelligitur, ꝙ in corpore beato,inquantum eſt animatum tali anima, quæ ſic meruit eſt ius quoddam ad præſeruationem paſſiuã ab omni corruptio. Tertio notandum, quòd ſecundum Scotũ cauſa impaſſibilitatis eſt uolunta s diuina non coagens cauſæ ſecundæ corruptiuæ,& per hoc eſt illud corpus impaſſibile nõ potentia remota,ſed propinqua, non a cauſa intrinſeca, ſed extrinſeca impediente. Exemplũ huius de igne in camino Babilonis,a quo ſubſtraxit Deus ſuam influentiam,non coagendo ipſi igni. Hoc autem ordinauit Deus perpetuo facere in corporibus beatorũ, nec eſt miraculum perpetuum. Sicut enim nõ eſt miraculum,

quòd

quòd Deus influat ſecundus agentibus coagendo eis pro ſtatu corruptioni, ita non eſt miraculum, quod non influat prædictis agentibus ad corruptionẽ, uel paſsionem, corporum beatorũ pro ſtatu beatitudinis. Sicut enim nũc eſt tempus mutationis. ita tunc erit ſtatus quietis, & immutationis, & pro tunc erit conſuetum ſecundum communem curſum, quod Deus agat ad quietem, ſicut agit ad motũ. Et ſi inſtetur, quia dos uidetur eſſe aliquid intrinſecum ei, cuius eſt. Illud autem uelle Dei prohibens cauſas ſecundas non eſt intrinſecum corpori glorioſo, ergo impoſſibilitas non eſt dos beati, quod eſt cõtra auctoritatem Auguſtini ad Dyoſcorum ſuperius adductam. Item ſecundum hanc poſitionem ęque erit dos impaſſibilitas in elementis, ſicut in corpore Petri, & æque etiam in corporibus damnatorum quãtum ad incorruptibilitatem. Prętcrea ſecundum Auguſtinũ, & alios ſanctos, alio modo erit beatus immortalis, quã fuerit Adã in ſtatu innocentiæ. Beatus enim non ſolum poterit nõ mori, ſed etiam non poterit mori ad quod non uidetur ſufficere ſubſtractio diuinæ influentiæ a cauſis ſecundis corruptiuis, quia illa communis eſt utrique ſtatui. Ad primum dicit Scotus, quo poteſt dos non ineſſe realiter ipſi dotato, ſicut ſponſæ non ineſt illud. quod eſt ſibi datum a ſponſo, quod conſueuit aliquando dici dos, ſicut habetur Geneſim trigeſimo quarto, ubi ait. Sichẽ, Iacob, & filiis eius augere dotem, & munera poſtulate, &c. Dos etiam ſecundum iuriſtas dicitur illud, quod datur a patre ſponſę ſponſo quidem quantum ad uſum, ſed remanet proprietas apud ſponſam, ut ſupra dictum fuit. Patet, quòd non realiter ineſt, nec ſponſo, nec ſponſæ, ſed tantum eſt aliquid alíquo modo habitum, ratione igitur nuptiarum ſpiritualium conſumandarum in reſurrectione dabitur cuilibet beato pro dote iſta aſſiſtentia diuina præſeruans ipſum ab omni corruptione, licet illa cuſtodia non inſit ei realiter. Præterea, ſicut dotatus habet ius in illo, quod ſibi aſſignatur pro dote. ita beatus pro meritis habet ius in hac diuina cuſtodia sibi impendenda. Dicendum ergo ad auctoritatẽ Auguſtini, quod

ſanitas,&uigor deriuatur ab anima in corpus, quià uideli cet eſt quędam ordinabilitas in corpore,vt ſibi conſeruetur vigor, & ſanitas a Deo ex hoc, quod eſt animatum tali anima,quæ ſibi fuit principium hoc merendi. Ita ꝙ hoc eſt premium corporis mediante anima, quæ ſicut fuit principalior in merẽdo, ita principalius premiatur. Ad ſecũdum dicẽdum, ꝙ homo ĩ ſtatu beatitudinis ẽ immortalis pro tanto,quia nũquam moriturus de facto.

Con. 1. His pręmiſſis, ponendæ ſunt tres cõcluſiones. Prima eſt.Corpora beatorum erũt impasſibilia non ſolum primo mõ,ſicut in ſtatu innocẽtię,ſed etiam ſecũdo modo, ita quod non poterunt pati, loquendo de pasſione abiectiua contrarii,vel diſpoſitionis ſibi conuenientis. Patet per multas auctoritates Scripturæ.Quarum vna eſt auctoritas Apoſtoli ſuperius addu 1.Co.15 cta.Itẽ dicit Apoſtolus.Seminatur in corruptione,&reſurget in incorruptione.Et ẽ auctoritas Auguſtini, qui ſicut De Tri. lib.3. ſupius dictũ fuerat probat 3. de Trinit.quod beata uita ẽ immortalis.Ad hoc aũt adducuntur aliquę congruitates, quia pro ſtatu perfectisſimo hominis congruit,vt corpus ſic conformet animæ, quod ſicut ĩ anima contriſtari nõ põt, ſic nec corpus lædi posſit.Item pro tali ſtatu congruit, vt anima habeat corpus tantæ durationis,quantę eſt ipſa.Itẽ congruit,ut ſicut corpus per modum organi fuit aliquo modo particeps meriti, ita ſit aliquo modo particeps premii,puta beatæ uitæ,& immortalitatis.

Secunda concluſio.Corpora beatorum non erunt impasſibilia, loquendo de paſſione ſecundo mõ dicta,quæ Con.2. eſt ſalus &perfectio cuiuſmodi eſt ſenſatio,& viſio,& auditio. Patet,qa cũ ſtatus beatorũ ſit ſtatus perfectionis, nõ debet corpus eſſe impasſibile pasſione perfectiua. Itẽ decẽs eſt vt corpus, ſecũdum quid beatificetur ĩ aliqnibus operationibus ſenſituis. Itẽ tunc, nec anima ipſa erit impasſibilis, hoc modo volet, & intelliget.Dicit aũt Philoſophus, quod intelligere eſt pati.

Tertia concluſio Probabi Con.3. lius eſt tenere impasſibilitatem beatorum habere tantau ſam negtiuam, uideli cet ſubſtractiaonem diuinæ influentię reſpectu cauſarum ſecundarum corruptiua. De ani. lib.3.

c.c.39. uarũ,q̃ aſsignare cauſam poſitiuã,patet ex tertio notabili.Et huic cõſonat nomẽ impaſsibilitatis, quod nõ uidetur dicere aliquid poſitiuũ, ſed priuatiuum paſſionis.

1. Ad primum arg.dicẽdum, ꝙ Gregorius loquitur nõ de quacunq; palpatione,in qua corpus ſenſibiliter reſiſteret actui,ſed tantum de palpatione,in qua immutatur tactus ſecundum aliquam qualitatem ſenſibilem. Non enim uidetur quin cœlum tangi poſſit a digito ibi exiſtente, licet non afficeretur ſecundum aliquã qualitatem ſenſibilem,nec duritię, nec mollitiæ,nec caliditate,nec frigiditate. Et tunc cum corpus glorioſum habeat qualitates ſenſibiles dicendum, q̃d illud ſibi derelictum eſt corruptibile, uidelicet ſi nõ præſeruaretur a Deo.

2. Ad ſm patet ex ſecunda concluſione. Et præterea cũ dicitur,quòd excellens ſenſibile corrumpit ſenſum,uerum eſt quandó concurrunt ſimul immutatio intentionalis, & immutatio realis corruptiua,ſed tunc præſeruabitur corpus beati a ſecunda.

3. Ad tertium ſatis patet reſpõſio ex his,quæ dicta ſunt in ſecundo tractatu. Ibi.n. dictum eſt, quod elementa non manent realiter in mixto.Si ãt teneatur, ꝙ elementa maneãt in mixto ſecundũ proprias naturas, & qualitates ſuas,tunc diceretur,ꝙ non erit uiolentum ſimpliciter elementum ſtare in loco totius corporis glorioſi,ſed hoc magis appetunt naturaliter,ſicut aqua,quæ inquantũ eſt pars uniuerſi quãdoq; naturaliter mouetur ſurſum ad uitandum uacuum in uniuerſo contra ſuam propriã inclinationem,licet ſecundũ quid,&minus naturaliter appetunt eſſe in propriis locis, ſed iſtud non reſpondet ad argumentum de toto corpore,quod erit graue. Non .n. corpus beatum erit leue, ſicut palea,& tamen perpetuo erit ſurſum, & ſic uiolentum erit perpetuum. Dicendum ergo, quòd non repugnat quin uiolentum uirtute diuina,poſſit eſſe perpetuum,licet non uirtute naturali.

Ad quartum dicendum,ꝙ illud,quod ſecũdum ſe ex natura propria eſt corruptibile,nõn poteſt naturaliter fieri incorruptibile, ſed poteſt ab alio perpetuari, & fieri impaſsibile non potens pati,loquẽdo de potentia proxima ex ordinatiõne ſubſtãtio- 4.

ctionis alicuius neceſſarii ad potentiam proximam paſſibilitatis. Ad Philoſophum autem, & commentatorem dicendum quòd motus non magis poteſt perpetuari, quã aliqu id permanens, immo magis in identitate naturæ poteſt conſeruari aliquid ꝑmanens perpetuo, quàm motus, qui tantum conſeruatur ſecundum ſucceſſionem partium, nec oportet, quòd natura poſſibilis mutetur ĩ neceſſariam, ſicut imaginatur commentator, quia ſicut natura eſt poſſibilis pro tanto, uel tanto ſic, & pro toto tpe, dato ꝙ perpetuo conſeruet.

5\. Ad quintum dicendum, ꝙ corruptibile, & incorruptibile naturaliter differunt ſpecie ſaltem, & numero ſimpliciter, & genere phyſico, ſed naturaliter corruptibile eſt in potentia remota tantum, & incorruptibile ſupernaturaliter, & non potens corrũpi, loquendo de potentia proxima, non oportet, quod differant ſpecie, neque numero, ſed poſſunt eſſe idem numero, ſicut in propoſito.

Vtrum corpora beatorum erunt agilia.

Sc. 4. d. 49. q. 14 Du. 4. d. 44. q. 7

QVAESTIO III.

Tertio quæritur. Vtrum corpora beatorũ erunt agilia.

Arguitur quòd non, quia nihil erit ibi fruſtra, ſed agilitas ad motum eſſet ibi in fruſtra, quia beatis non conueniet motus localis. Tum, quia non indigebunt alio loco. Tũ, quia motus eſt actus imperfecti, beati autem ſunt perfecti. Tum, quia non diuidetur cœlum empireum, eſt .n. indiuiſibile, ꝙ tñ oporteret fieri ad motum ipſorum. 1.

Secũdo arg. Corpora beatorum erunt indeterminata diſtantia, vel approximatione ad Chriſtum, ergo nullus uolet moueri, quia per motum fieret remotior a Chriſto, aut propinquior, ſed nullus ibi uolet fieri remotior a Chriſto, ut patet, nec propinquior, quia non meruit. 2.

Tertio. Si corpora beatorum ſint agilia ſupernaturaliter, uidetur ꝙ poterunt citius moueri, quàm quodcumque corpus naturaliter, ſed hoc eſt falſum, quia tunc poſſet moueri in inſtanti præcipuæ, quia non erit ibi reſiſtẽtia, ſicut nec in uacuo. 3.

Quarto. Si corpora beatorum 4.

rum ſint agilia, nõ oportebit ea deferri ab angelis, ꝙ uidetur eſſe cõtra Apoſt. dicentẽ. Rapiemur in nubibus obuiã Chriſto in aera. Hoc.n. dicit̃ fiendũ miniſterio angelorũ.

Sap.3. Cõtra. Sap.3. dicit̃ de beatis. Tanq̃ ſcintillę in arundineto diſcurrent. Et primę ad Cor.15. Cor.15. Seminat̃ in infirmitate, ſurget in uirtute. Gloſ. id eſt mobile, & uiuũ, & ibidẽ dicitur, ꝙ ſurget ſpirituale. Tarditas ãt repugnare uidet̃ ſpiritualitati. Primo notãdũ, ꝙ ſicut dicit Sco. In quolibet cõpoſito ſenſitiuo ẽ duplex. Vnus eſt per naturã elemẽti ꝑdominantis ẜm quantitatẽ, & ſic omne tale corpus aĩale mouetur ad centrũ ad ꝙ tendit terra, quę prædominatur in corpore animalis, ẜm quãtitatem mollis. Alius eſt motus ẜm naturam animati anima ſenſitiua, & uocatur ille motus prugreſſiuus. Differũt ãt iſti motus, quia primus nõ cõpetit corpori animato inquãtũ animatũ, ſed inquantũ terreſtre. Secundus ãt eſt ab anima tanquam a ſuo principio naturali. Secundo notandum ẜm eundem Scot. ibidẽ, quod in anima non ſolum eſt potentia motiua, quæ poteſt mouere corpus organicę mouendo, uidelicet partem poſt partem, ſed etiam eſt potentia motiua nõ organica, qua uidelicet mouere poteſt corpus totum ſimul, ꝙ patet, quia poteſt anima ſeparata mouere ſeipſum, ſicut, & Angelus, & pari ratione corpus ſuum, ſicut & Angelus eadem potẽtia, qua mouet ſe poteſt mouere aliquod corpus. Sed planũ eſt, ꝙ potentia illa, qua anima ſeparata mouet ſe nõ eſt organica, q̃a aĩa de ſe nõ habet organa, igitur. Itẽ anima ſeparata põt mouere aliquod corpus nõ ſuũ, ergo pari ratione ſuum. Eſt .n. mobile ſibi proportionatum, ſed hoc nõ niſi per talẽ potentiã motiuã non organicam. Vnde dicit Sco. quod in beatis erit aliquis motus, nõ organicus, quia mouebitur totum corpus, ſicut nõ Angelus põt mouere totũ lapidem ſimul. Et ſi arguatur, quia inconueniens eſt ponere ĩ anima aliquam potentiã, quæ ꝑ toto tẽpore pręſentis vitę fruſtret̃ actu ſuo, ſed ſic eſt de illa potẽtia. Non enim eſt expertũ ab aliquo, q̃d aĩal localiter moueatur motu animali nõ organicę. Item aut illa potentia eſt eiuſdem rationis cum potentia organica, aut alterius. Si eiuſdem oportet, quod ſit organica. Si alterius uidetur,

tur, quod ſit præfectoris rationis. Et ſic poteſt totũ quicquid poteſt organica, & adhuc plus. Et ſic fruſtra poneretur organica. Et confirmatur, quia ſicut anima per talẽ potẽtiam poteſt mouere corpus totum ſimul ita, & partẽ poſt partem, & ita organicæ. Ad primum dicendum, quod non eſt inconueniens, ponere in anima aliquam potentiam, quę careat actu ſuo, ꝓ ſtatu præſentis coniunctionis, ſicut etiam, nec fruſtra poneretur in beatis potẽtia generatiua quę tamen perpetuo carebit actu ſuo vel forte diceretur, quod aliqñ iſta potentia habere poteſt actum ſuum etiã in uia, ſed minime. Ad ſecundum dicendum, qđ ſimpliciter loquendo illa nõ eſt eiuſdem rationis pœnitus cum organica, nec tamen eſt pœnitus diuerſa. Pro quo eſt aduertendum, quod in toto coniuncto ex anima, & corpore eſt potentia motiua organica, potentia inquam proxima. Mouere enim organicæ eſt actus totius coniuncti, & ſit ille motus per hunc modum in homine, quia primo anima per intellectum apprehendi motũ, & per uoluntatem imperat concomitante imaginatione de motu quæ eſt actus rõnis particularis, & etiam actus appetitus ſenſitiui exiſtentis in corde, & tũc pars animalis quę nõ mouetur localiter, ſed alteratur tantũ videlicet cor mouet aliam ſibi proximã, & illa aliã, vel mediante illa aliam & ſic originatur motus progreſſiuus, uel organicus animalis. patet iii. de Anima. Potentia autem remota mouẽdi organicæ poteſt dici ſimpliciter eadem in homine cum potẽtia proxima mouendi nõ organicæ quæ ineſt aĩæ ſecundum ſe ẽt extra corpus, non autem potentia proxima mouendi organicæ quę ut dictũ eſt conuenit toti coniuncto. Dicit autem Ioãnes de Baſſo, quod illa potentia non organica non eſt, niſi uoluntas, ſed potẽtia proxima mouendi organicæ plus dicit, quia dicit totum compoſitũ, uel aliquod accidens compoſiti cum ipſa potentia remota mouendi organicę quæ dicta eſt eadẽ cum potentia nõ organica. Licet autem ut dicit Scotus eadem potentia operatiua, puta potentia uiſiua non poſſit eſſe ſimul organica, & non organica bene tamen potentia non operatiua, ſed factiua, & actiua cuiuſmodi eſt potentia mo-

tiua. Et ſecundum hoc nõ ui detur conuenienter poſſe di ci quod ipſa potẽtia motiua in anima ſit idem quod uolũ tas quæ eſt potentia operati ua. Et tunc oportet dicere, quod in anima non ſunt tã tum duæ potentiæ ſeparabi les, ſcilicet intellectus, & uo luntas, ſed ẽt potentia motiua. Patet itaq; ꝙ aliquo mõ poteſt dici eadẽ potentia mo tiua organica, & non organi ca, licet nõ pœnitus eadem. Et ita nõ ſequitur, ꝙ aliqua ſuperfluat, aut ꝙ vtraque ſit ſuperflua. Et quãdo dicitur, ꝙ ſi eſt alterius rationis no bilioris poteſt quicquid põt organica. Dicendum, quòd non ſequitur, ſed bene ſequi tur, quòd põt perfectius mo uere, & nobilius, quàm orga nica. Ad confirmationem au tem dicendum, ꝙ nõ oportet ſi poteſt totum mouere non organice, ꝙ poſſit mouere partem poſt partem organi ce, quia ad primum mouẽdi modum tantum eſt determi nata, bene tñ poſſet mouere partem poſt partem non or ganice ſi eſſent diuiſæ, ſicut angelus partes ligni, vel lapi dis. Tertio notãdum, ꝙ ſicut dicit Sco. Agilitas dicitur ha bilitas quædam animalis ad ꝑ ſpte, & facile mouendũ ſe motu locali non eo motu, ꝙ eſt naturalis, cuius principiũ eſt natura ad ſimilitudinem alicuius elementi, ſed motu animali cuius principium eſt anima. Dicunt autem quidã, ſicut Richar. in iiii. ꝙ corpo ra beatorum per hoc erunt agilia, quia ab eis auferetur grauitas eorum, ita ꝙ agili tas dicitur qualitas quędam creata in corpore qua facile mouetur corpus ſecundũ lo cum, quia uidelicet facit pro portionem mouentis ad mo bile. Hoc autem uidetur cõ firmari per Auguſtinum di centem, ꝙ grauitas, quæ mõ eſt conditio corporis aufere tur. Et probatur ꝑ rationẽ, quia niſi auferetur iſta graui tas, corpora beatorum uiolẽ ter eſſent in cœlo empireo ſurſum, & contra inclinatio nem proprię grauitatis, & ſic non quietarentur ibi, ſed po tius fatigarentur, nec eſſent ibi perpetuo. Sed cõtra hoc arguit Scotus. Primo, quia grauitas ineſt corpori ex cõ plexione naturali propriæ mixtionis, ergo non aufere tur a corpore glorioſo. Secũ do, quia ſi auferetur grauitas, aut induceretur leuitas, aut remaneret corpus nec gra ue, nec leue, ſicut cælum. Non põt dici primũ, quia leuitas

tali mixtioni repugnat, ſicut etiã repugnat labi. Nec ſm, quia tunc corpus glorioſum, naturaliter non inclinaretur ad aliquem locum determinatũ ſurſum, uel deorſum, & ita non haberet aliquẽ motũ naturalem, nec habere poſſet niſi in circulo. Ad auctoritatem ãt Auguſt. dicendum, ꝙ non intendit, ꝙ grauitas, quę eſt qualitas conſequens talem mixtionẽ auferatur a corpore glorioſo, ſed grauitas ponderoſa, quæ reddit corpus ineptum ad motum, talis .n. ponderoſitas non eſt homini naturalis. Vnde dicit Aug. ꝙ graue pondus auferetur a corpore. Ad rõnem ãt dicendum, ꝙ non eſt inconueniens dicere violẽtum perpetuari per diuinam potentiã. Nec oportet, ꝙ corpus hominis, licet ſit uiolenter ſurſum fatigetur, quia ibidẽ quieſcit. Præterea dicit ſcot. quod naturalius erit ibi corpus, q̃ eſſet in terra. Naturalius enim eſt, & perfectius, ꝙ alicui conuenit a cauſa ſuperiori. Alia ãt eſt opinio Scot. dicentis, ꝙ corpora beatorum erunt agilia per hoc, ꝙ uigorabitur in beatis uirtus animæ motiua, quę tunc erit perfectiſſima, & intẽſiſſima, & erit perfecta proportio mobilis ad uirtutem motiuã. quia amouebitur omnis diſpoſitio cõtraria, tam in iuncturis, quã in neruis, ac ẽt in toto corpore, & fiet multiplicatio ſpiritu corporalium cõuenientiũ ad facile mouendũ, poterũt aũt beati uti tali agilitate ſi ſint in loco cõuenienti. Sed dicit Ioan. de Baſſo, quod cœlum nõ eſt locus cõueniẽs in quo poſſint ſe mouere, q2 uidelicet cœlum nõ eſt diuiſibile a uirtute creata, nec per cõſequẽs ceſſibile alicui corpori, & ita ſi uirtute propria poſſet beatus ſe mouere in cœlo empireo poſſet facere corpus ſuũ eſſe cũ cœlo empireo, & ita duo corpora ſimul, ꝙ non uidetur poſſibile. Sed ſi Deus diuideret cœlum, & faceret ipſum cedere tunc beatus per cœli imperiũ poſſet ſeipſum mouere. Similiter, nec uidetur, ꝙ poſſit ſeipſum ĩducere in cœlũ, neque ꝙ angelus poſſit ipſum intromittere, ſed ſolus Deus. De ſitu ãt dicitur communiter, ꝙ ſtabunt, & non ſedebunt, aut iacebunt. Stare .n. dicit ſitum magis cõuenientẽ corpori inquãtum eſt inſtrumentũ animæ. Iacere uero dicit ſitũ magis aptum ad quietem naturalem etiam pluſquam ſede

re,quia partes magis æquali ter ſe habent ad centrum.

Con.1. His præmiſſis, ponēda eſt talis conc. Corpora beatorū erunt agilia, patet ex dictis.

1. Ad primū arg. dicendū, ꝙ beatis poterit conuenire motus localis, & licet nō indigeant alio loco, tamen carebūt alio loco ad quem erunt in potentia. Et cum dicitur, ꝙ motus eſt actus imperfectus. Dicendū, ꝙ uerū eſt, quia actus exiſtētis in potentia ad aliquid ſm, ꝙ huiuſmodi, & ſic impfecti aliquo mō, licet nō ſimpliciter. Cū āt dicitur, ꝙ cœlum empireūm, non diuidetur. Dicendum, ꝙ uirtute propria nō poterunt moueri beati intra cœlū, ſed bene aliqui in loco eis cedente.

2. Ad ſecundum dicendū, ꝙ ſupponit falſum, ſ. quòd Chriſtus ſempet ſtabit in uno loco, ut ligatus cathena, ſed poteſt ſe mouere regaliter, ſicut rex in cœlo empireo ſicut & alii beati poterūt moueri, ut dicit Scotus.

3. Ad tertium dicendum, ꝙ forte corpora agilia poterūt moueri uelocius ab anima, ꝗ quodcunque corpus naturaliter moueatur etiam cœlum, cuius tamen motus ſecūdum Ariſtotelem eſt uelociſſimus, & menſura aliorum, nec ſequitur ex hoc, ꝙ poſſit moueri in inſtanti. Et cū dicitur, quòd nulla erit ibi reſiſtentia, ſicut nec ſi motus fieret in inſtanti 4. Phyſicorū. Dicendū, quòd Ariſtoteles verum dicit quantum eſſet ex carentia reſiſtētiæ medii, ſi videlicet motus ſolum habere ſucceſſionem ex reſiſtētia medii ad mobile, uel etiam ad motorem. Sed dicendum, quòd aliūde habet ſucceſſionem, ſicut patet in motu cœli: habet enim motus ex ratione ſua ſucceſſionem, & impoſſibile eſt, quòd fiat in inſtanti ſecundum, quòd motus a ſimplici mutatione diſtinguitur.

Ad quartum dicendum, quòd corpora beatorum nō deferentur, uel rapientur ab angelis ex indigentia quaſi beati non poſſent uelociter mouere ſemetipſos, ſed magis hoc fiet ex reuerentia, & diuina beniuolentia. 4.

Vtrum corpora beatorum erunt clara.

Sco. 4. d. 49. q. 15. Duran. 4. d. 44. q. 8.

QVAESTIO IIII.

QVarto quæritur. Vtrũ corpora beatorum erunt clara.

1. Arguitur, quòd non, quia erunt colorata, color enim decens pertinet ad pulchritudinẽ corporis ſecundum Augustinum libro 12. de Ciuita. Dei cap. 19. ſed lux, uel claritas, & color non compatiuntur ſe inuicem in eodem ſubiecto, quia unum eſt corporis terminati, & aliud perſpicui, igitur.

De Ciui. Dei, lib. 22. c. 19.

2. Secundo. Corpus lucidum occultat naturaliter aliud corpus, qđ eſt poſt ſe, patet de flamma, ſed corpus beati, non occultabit, aliud corpus poſt ſe, quia ſecundum Greg. 18. morali. ſecundum illud Ioan. Non adequabitur ei aurum uitrum, &c. Corpora beatorũ erũt præuia. Vñ di. ibidem. In cœleſti patria uniuſcuiuſque mentẽ ab alterius oculis membrorum corpulẽtia non abſcondi patebitq́; corporalibus oculis ipſa corporis armonia, igitur.

3. Tertio. Si eſſent clara neceſſario, & naturaliter immutarent uiſum, ſed hoc eſt falſum, tum, quia corpus Chriſti poſt Reſurrectionem non immutauit oculos diſcipulorum ſecundum aliquem talem claritatẽ. Tum, quia talis claritas eſſet ſimpliciter improportionata cuilibet oculo multomagis, quã claritas ſolis in rota, quæ ponitur futura multo maior.

Contra. Math. 13. Fulgebunt iuſti, ſicut Sol in regno patris eorum. Et 1. ad Corinth. 15. Seminatur in ignobilitate ſurget in gloria, ideſt, in claritate. Et Phyſi. 3. Reformabit corpus humilitatis naturę configuratũ corpori claritatis ſuæ. Primo notandũ, ꝙ ab omnibus conceditur, ꝙ corpora beatorum erũt clara. Et hoc plane, patet ex auctoritatibus ſcripturæ, & ſanctorũ. Et planũ eſt, ꝙ erũt colorata ſm cõplexiones ipſorum corporũ coloribus decẽtibus, & ad pulchritudinẽ eorũ pertinentibus. Sed de mõ claritatis eſt vna opinio, quę uidetur eſſe Tho. quòd illa claritas cauſabitur ex redundancia ipſius animæ in corporibus, quod enim recipiẽ in aliquo non recipitur per modum influentis, ſed recipientis, & ita claritas, quę eſt in anima ſpiritualis recipitur in corpore, ut corporalis. Et ſecũdum ꝙ anima eſt maioris meriti, & ſpiritualiter magis clara ſecundum hoc erit corpus maioris claritatis. Sed dicit Iohãnes de

Mat. 13. *1. Cor. 15.* *6. Phyſi.*

Baſſo,quod iſta nō sūt dicta, niſi parabolica,non.n. videtur quomodo tanta claritas in corpore poſſit cauſaliter redundare ex gloria animæ. Nec.n. anima,nec aliquid,ꝙ ſit formaliter ī ea habet,vel continet virtualiter tantam claritatem. Nec valet illud, ꝙ adducitur,ꝙ receptum recipitur ſm modum recipientis,& non influentis.Ex hoc .n. ſequeretur, quod anima eſſet corporalis, & non ſpiritualis,quia recipitur in corpore. Secundo notandum ſecundum Scotum, ꝙ claritas iſta nihil aliud eſt,quàm quędam refulgentia manifeſtatiua coloris in corpore beato. Vnde color erit clarus ſecūdum gradum complexionis ſubiecti ſuo modo,ſicut veritas dicitur clara, & cauſabitur talis claritas a Deo in corporibus beatis maior,uel minor ſm exigentiam meritorum,& ſimul erit in corpore beato color,& claritas tā ꝙ diuerſę qualitates, ſicut ét ſimul inueniuntur in noctilucis, quæ de die videntur ſecundum colorem,&de nocte ſecundum lucem. Et ex hoc patet,ꝙ ſint diſtinctæ qualitates, ſicut etiam dicit Auicenna quinto naturalium,ꝙ iſta diſtinguuntur color,lux, & lumen.Color.n. terminat viſum, & nunquā eſt niſi in corpore terminato ſecundū Auicennam,& Ariſtotelem: Lux aūt,uel claritas eſt ī corpore lucido,puta in Sole.Lumen vero proprie dicitur eſſe in medio,vt ī pſpicuo,uel peruio, non terminante viſum.Addit autē Iohannes de Baſſo, declarando prædictā opinionem, quod corpora beatorum erunt clara claritate intenſa,quæ non poteſt cauſari, niſi tantum à Deo. Nec videtur corpus humanū eſſe in potentia naturali ad tātā claritatem, ſed tantū in potentia obedientiali,reſpectu Dei agentis.Nec uidetur eē educibilis de potētia corporis,vel ſi dicatur educibilis, nō tñ ab agēte naturali. Dicit preterea, ꝙ non videtur neceſſario dicendum, ꝙ lux,uel claritas informet colorē,nec econuerſo,ſed ambo informant corpus ordine quodā, quia color prius, ſicut qualitas magis genera- 4
lis,& conueniens naturaliter corpori ex ſua cōplexione. Forte tamen non eſſet magnum incōueniēs ponere, ꝙ lux informet colorē ſuo modo,ſicut color ſuperficiē, ſed hoc non eſt multum curandum.Dicit vlterius, quod in cor

corpore beato lux non occultabit,ſed magis manifeſtabit colorem,nec eſt ſimile de noctiluca, cuius color,& lux non ſimul percipiuntur. Lux enim ipſius modica eſt,& imperfecta,ideo non eſt manifeſtatiua coloris,ſed requiritur alia lux intenſior,qua etiam pſente ipſa lux noctilucę, nõ eſt manifeſtatiua ſui,ideo de die non uidetur,ſed tãtũ color noctiluce. Vlterius dicit, quod ad manifeſtationẽ coloris beatorum,no eſt neceſſaria abſolutè loquendo claritas illa, vel lux inhęrẽs, ſed congruentius eſt,& decẽtius, vt corpus habeat in ſe vnde color ſuus manifeſtetur.

Sed in prędictis videtur eſſe vnum dubium, quia dictum illud ſm Auicennam, quod color non ẽ niſi in corpore terminato, & non in corpore puio,vel diaphano, videtur eẽ cõtra dictũ Gregorii, videlicet,quod corpora beatorum erunt peruia,& patebit corporalibus oculis armonia corporis, & cõplexio interior,& tñ planum eſt,ꝙ erunt colorata. Dicit Scotus ꝙ difficilius videtur corpora beatorũ ſimul eẽ peruia, & colorata,quàm ſimul eẽ colorata,& lucida. Colorata.n. nõ ſunt perſpicua, aut puia, ſed terminata & uiſum terminantia. Et multo magis oportet hoc,quàm ꝺ corporibus,in quibus tantum inuenitur claritas,ſiue lux,nõ autem color,& tamen ſunt terminata, & non peruia,vel pſpicua,ſicut patet de Sole, & Luna,& ſtellis. Dicit ergo Scotus ad auctoritatem Gregorii,quòd corpora beatorum non erunt peruia quaſi diaphana,vt vitrũ,uel aqua,vel aer,ſed erunt poroſa, ita ꝙ per poros ſubtiles poterunt multiplicari ſpecies harmoniæ interioris, uſque ad oculum. Vel dicendum,quod uiſione mentali,& intuitiua uidebitur harmonia corporis beati,ac ſi ſenſibiliter uideretur. Dicit tamen Ioannes de Baſſo,quod prędicta ſolutio non videtur ſaluare intentionem Gregorii,immo nec verba,quod corpora beatorum ſimul erunt peruia, & denſa, quemadmodum, & vitrum ſuo modo. Nihilominus tñ erunt colorata,& lucida. Nec eſt hoc impoſſibile virtute diuina, licet virtute naturæ, & de lege cõmuni nõ ſit color, niſi in corpore terminato nõ peruio,uel dyaphano. Ita quòd Deus dabit corpori dyaphaneitatem nõ obſtãte colore, & ratione coloris ter

minabit viſum. Ratione tñ dyaphaneitatis, vel peruietatis, & lucis poterit eſſe medium videndi. Tertio notãdũ, quod ſicut dicit Scot. Anima quę clarius videbit Deum habebit corpus clarius. Dicit autẽ Iohannes de Baſſo, quod partes eiuſdem corporis nõ erũt omnes æqualiter claræ, ſed ille magis, quæ ex ſua naturali complexione ſunt ad claritatem magis diſpoſitæ, ſicut oculus magis q̃ pes, niſi forſan diceretur, ꝙ ad illam claritatem, quæ ſupernaturaliter dabitur oẽs partes ęqualiter ſunt diſpoſitæ, & dabitꝰ eis claritas ſ̃m quod magis, vel minus fuerũt organa animæ in mœrẽdo. Quarto notandum, quod ſicut multi dicũt claritas illi erit ſufficienter ꝓportionata oculo beato, nec offendet ipſum, ſed potius delectabit. Non enim concomitabitur aliqua realis immutatio diſſoluens oculum, & lędens ipſum, ſicut concomitatur quando reſpicimus Solem in rota, ſed tantum erit intentionalis immutatio. De oculo aũt non glorificato videtur ꝓbabile, ꝙ aliquo mõ imperfectę, & raptim, vel tranſitori e ſaltẽ poterit percipere corporũ beatorũ claritatẽ. Vnde & in iudicio ipſam percipient reprobi ad maiorem eorum confuſionem, ſed diu, & permanenter non poſſent eam percipere, & videre quia ſimul naturaliter in ipſis cum immutatione intẽtionali cõcomitatꝰ realis læſiua oculi ĩmutatio, propter quod, & oculi diſcipulorũ nõ glorificati, rapti, & ad horam aliquo modo ꝑceperunt claritatẽ corporis Chriſti ĩ trãsfiguratiõe, licet diu & permanenter, & perfecte eum non potuiſſent aſpexiſſe, niſi miraculoſe. Con. 1.

His præmiſſis, ponenda ẽ talis concluſio. Corpora beatorum erunt clara, ſiue lucida, patet ex dictis.

Ad primum argumentũ patet reſponſio ex dictis. 1.

Et ſimiliter ad ſecundum. 2.

Ad tertium dicit B. Thomas, ꝙ claritas corporis glorioſi eſt in poteſtate uoluntatis ipſius beati, ita ꝙ anima ẽ domina claritatis ad hoc, vt immutet, vel non immutet oculum ſaltem non glorificatum, ſ̃d iſtud non videtur verũ, ut dicit Scot. quia actiuo & paſſiuo naturaliter totalibus ſufficiẽter diſpoſitis. & approximatis, nõ ẽ in poteſtate voluntatis creatæ quin ſequatꝰ actio, & paſſio. Vnde nõ eſt dicendũ, ꝙ anima habeat 3.

beat in ſua poteſtate talem claritaté, neque quantum ad eſſe, vel non eſſe, neque quantum ad operari, vel non operari. Videtur ergo dicendũ, ꝙ quantũ eſt ex naturis rerũ ſibi relictis claritas illa præſentata, quibuſcunque oculis diſpoſitis videretur, ſiue glorificatis, ſiue non ſaltem aliqualiter. Si aũt non videtur quantumcunque præſentata ſecũdum libitum voluntatis hoc non eſt cauſaliter a uoluntate creata, ſed ab ordinatione diuinę voluntatis, quæ ſic ordinauit non influere ad actum viſionis talis claritatis ab oculo non glorificato, niſi placeat, uel ſaltem ſi diſpliceat voluntati beati. Ad illud uero, quod dicitur illa claritas eſſe improportionata oculo corporali. Dicendum, quod ſufficienter eſt ꝓportionata, vt poſſit uideri etiam permanenter ſine immutatione reali, ſicut ab oculis beatorum, vel tranſeunter ſaltem ab oculis non glorificatis, ſicut etiam & claritas. Solis in rota ad horam videri poteſt, licet nõ permanenter, & diu intelligẽdo naturaliter ꝓpter ĩmutationẽ realem, & corruptiuam cõcomitantem.

Vtrum per dotem ſubtilitatis duo corpora poſſint eſſe ſimul in eodem loco.

Scot. 4. diſt. 49. quæſt. 19. Dur. 4. d. 44. q. 6.

QVAESTIO V.

QVinto quęritur. Vtrũ per dotem ſubtilitatis duo corpora poſſint eſſe ſimul in eodẽ loco.

Arg. ꝙ non, quia dicit Boetius ĩ libro de trinitate, ꝙ eũ dẽ locũ duobus corporibus fingere nullo mõ poſſumus. 1.

Secundo. Subtilitas quemadmodũ, & claritas inuenit in corpore ꝑ paucitatẽ materię ſub dimenſionibus magnis, ſed ĩ corporibus beatis nõ erit paucitas materię, nec erunt rata, ſed in eis erit tantum de materia, quantum neceſſarium erit ad bonam cõſiſtentiam naturę, igitur. 2.

Tertio. Si hoc eſſet poſſibile hoc videretur maxime de corpore glorioſo, & glorioſo, ꝙ poſſent eẽ ſimul, q̃a magis ꝓportionanť ad inuicẽ, ſed hoc non conceditř. igitur. 3.

Cõtra. Subtile diciť a vi penetrãdi, & ſubĩtrãdi aliud, ſ; corpora beatorũ erũt ſubtilia. Vñ i. ad Cor. xv. Seminať animale,

male,& ſurget ſpirituale, id ē ſubtile. Primo notandum, ꝙ plures dixerunt impoſſibile eſſe ſimpliciter quacunque virtute duo corpora eē in eodem loco. Tum, quia dimenſio loci, & locati eſt eadem. iiii. phyſicorum. Si ergo ponantur plura corpora ſimul ſequitur, ꝙ dimenſiones eorū ſunt eędem cum dimenſione vnica loci, et ꝑ cōſequens ſunt eadem dimenſio inter ſe, & ſic nō sūt corpora diſtincta. Tum quia manente dimēſione vtriuſque corporis, manet repugnantia corporum circa eūdem locum. Nam dimenſiones ſunt rationes talis repugnantiæ. iiii. phyſicorum. cap. De vacuo, Vbi dicit Ariſtoteles, quod ſi eſſet vacuum dimenſiones ſeparatæ nō poſſet ibi poni cubus, id. eſt corpus cubicū. Tū qa punctus ſimul poſitus cū puncto, nō diſtinguitur ab eo. vi. phyſicorū. ergo nec ſimiliter linea a linea, nec ſuperficies a ſuperficie, nec corpus a corpore. Tum quia impoſſibile eſt protrahi ab uno puncto ad unum punctum, niſi unam lineam rectam, ſed oppoſitū ſequeretur, poſſent enim tot lineæ protrahi a pūcto loci ad aliud punctū, quot corpora eſſent ſimul locabilia in loco. Tum quia duo ſpiritus non poſſunt ſimul eſſe in eodem loco diffinitiue per ſe, ergo nec duo corpora dimēſiue. Si autem theologi hoc dicant, quomodo ſaluabunt ea, quę ponūtur circa corpora glorioſa. Hic ponitur vna fictio, quę dicitur eſſe Durandi, ꝙ anima habebit quantitatem ſuā ad uoluntatem, ita ꝙ poterit facere corpus ad tātā, vel talē figurā, vt poſſit penetrare corpus ꝗcunq; ꝑ poros ſubtiliſſimos. Sed hoc nihil valet Si hoc diceretur a catholico tunc deberet dicere corpus glorioſum eſſe ſubtile, quia penetrat facile etiā virtute propria, & cedit ei corpus Non autem, ꝙ uirtute diuina duo corpora eſſent in eodem loco, niſi quia vnū cedit alteri, ſicut cū aer cedit ſagittæ, & ſecundū hoc oporteret dicere, ꝙ cœlū eſſet diuiſibile quandocunque eſſet motus localis alicuius corporis a cœlo vſque ad terrā, vel econuerſo. Et hoc quidem eſt poſſibile Deo, ſed nō voluntati creatę. Præterea, ſic arguit Scot. contra prædicta, ꝙ ſi corpus Chriſti intraret per poros tales ſubtiliſſimos, tūc reducendo ſe ad tā paruam quantitatem pateretur. Et pręterea non haberet

quan-

quãtitatem debitam corpori o ganico, & animato. Sed omnino tenẽdum eſt, ꝙ per potentiã diuinam poſſibile eſt duo corpora eſſe ſimul in eodẽ loco. Ad quod probandũ adduci poſſunt multæ rõnes. Prima eſt, quia ſi hoc repugnaret, aut hoc eſſet ex parte corporũ, aut ex parte loci eiuſdem. Non primum, quia aut hoc eſſet ex parte dimẽſionũ, uel ex parte ſubſtãtiarũ, vel ex parte qualitatũ, uel ex parte ipſorũ ubi, uel ex parte ſituũ. Non ex parte ſubſtantiarũ, aut dimẽſionũ, quia ſubſtãtia ſubſtantiæ nõ repugnat, nec dimenſis dimẽſioni. Subſtãtiæ enim, & quãtitati nihil eſt contrarium, nec ex parte qualitatũ, quia dato etiam, quod eſſent contrariæ tamen in propoſito nõ repugnarent, quia ponũtur in diuerſis ſubiectis, puta in diuerſis corporibus locatis. Nec ex parte ipſorum, ubi uel ſituũ, ſeu reſpectum ad vnũ locum, quia nihil repugnat diuerſos reſpectus ĩ diuerſis fundamentis fundari ad eũdẽ terminũ. Nec hoc repugnat ex parte vnius loci propter rationem iam dictã immediate. Si autem dicas, quod licet dimenſio non repugnet formaliter dimenſioni, tñ virtualiter repugnat, & quo ad effectus. Nam vna dimenſio neceſſario aliam expellit a loco in quem ſupuenit. Dico, quod iſtud nõ valet, quia dimenſio non ẽ forma actiua. quarto phyſicorũ c. de vacuo & ita nullum habet effectum. Vnde expellere aliam dimenſionem, uel ſibi reſiſtere non eſt effectus dimenſionis, ſed magis mouentis, uel locantis effectiue ipſam dimenſionem. Et præterea, dato quod aſſumptum eſſet verum adhuc diuina uirtute poſſet ſuſpendi talis effectus dimenſionis, ſcilicet expellendi aliud corpus ab illo loco, in quo poneretur. Secũda ratio Non implicat contradictionem vnam actionẽ, uel paſſionem eſſentialiter ab alia diſtinctam, & priorẽ ea naturaliter poni in re ab aliquo agente ſine illa alia, ſed poſitio alicuius corporis in aliquo loco, & expulſio alterius ab eodem, ſic ſe habent, quod eſſentialiter diſtĩguuntur cum ſint in diuerſis ſubiectis, & vna eſt prior naturaliter alia, licet ſimul tempore fiant. Vel dato, quod nullum ordinem habeant, adhuc una poteſt poni ſine alia, quia vnã in nullo depẽdet eſſentialiter ab alia, nec

ſoph quod punctus additus puncto,non facit maius,quia non plus habetur continuũ, quam prius, licet remaneat punctus a puncto diſtinctus, &ſic eodem modo ſe habent iſta duo puncta ad conſtitutionem continui,ſicut &unũ. Et ſimiliter diceretur de lineis ĩ eodẽ ſitu,uel loco quia uidelicet,ſicut dictum eſt,nõ aliter ſe habent ad conſtitutionem alicuius figurę,quam una tantum. Ad quartã dicẽdum,quod inter duo puncta in eodem corpore,non poſſunt protrahi plures lineæ rectę in diuerſis corporibus locatis infra illum locum,ſed bene inter duo puncta loci poſita,poſſunt protrahi plures lineę rectæ ĩ diuerſis corporibus locatis intra illũ locum,& ille eſſent ſimul, ſicut & illa corpora, & puncta loci,non terminarent tales lineas,ſed puncta illis corporibus formaliter intrinſeca.

Ad aliam dicendum, ꝙ duo ſpiritus poſſunt eſſe in eodẽ loco diffinitiue,&per ſe.Nec in hoc inuenitur aliqua repugnantia,licet non ſit poſſibile, quod vnus ſit in pluribus locis diffin tiue, quia eſſe hic diffinitiue eſt ſic eſſe hic, quod non alibi. Poteſt tamẽ eſſe in pluribus locis vere realiter,& præſentialiter. Secundo notandum,ꝙ alia eſt opinio in exrremo,q̃ dicit,ꝙ vnum corpus ſubtile virtute ſuæ ſubtilitatis naturalis,põt eſſe cum alio corpore virtute formæ creatæ. Et ratio eſt, quia cuilibet doti erit aſſignare effectũ proprium, aliàs fruſtra poneretur, ſed huius dotis effectus nõ uidet̃ eſſe,(niſi penetrare virtute ſubtilitatis, & eẽ cum alio corpore,igit. Itẽ ſi non eſſet poſſibilitas, vel virtus ꝓpria in corpore alia a uirtute diuina,qua poſſet eſſe ſimul cũ alio corpore tũc poterit hoc eſſe in quolibet corpore,ergo corpus glorioſum poterit ſimul eſſe cum alio corpore glorioſo, & quodlibet cũ quolibet indifferenter. Modus autem ponendi talis eſt. Dicunt .n quod penetrare competit alicui corpori multipliciter.Vno modo ratione paruę quantitatis vel acuciei vt actus. Alio modo ratione materię, quia rara vel parua.Tertio modo propter virtutem actiuam Primis autẽ duobus modis corpus glorioſum non dicitur ſubtile, ſed tertio modo ſcilicet ratione virtutis actiuæ.Et hæc eſt opinio Richardi ĩ iiii di. xlix. Alius autem eſt modus

po-

dus ponendi ſm Petrum de Tarātaſia, ꝙ grosſicies & corpulētia ſicut eſt in puero sūt impeditiua, ꝙ duo corpora non poſſunt ſimul eſſe in eodem loco non āt quantitates duorum corporum. Per dotē āt ſubtillitatis quæ ſm hanc opinionem eſt qualitas abſoluta in corpore beato auferetur grosſicies, & corpulentia quæ impedit duo corpora eē ſimul. Sed contra hoc ſic arguitur, fatuū eſt dicere, ꝙ locus in quo eſt corpus glorioſum ſit uacuus, ergo locus ille eſt plenus, & ſic corpus glorioſum eſt occupatiuū illius loci, & per conſequens expulſiuum alterius. Item ad rationem quantitatis dimenſiuæ pertinet habere partes ſitū habentes. per hoc .n. diſtinguitur a quantitate ſucceſſiua, & tunc ſequitur, ꝙ ſemp alterius quātitatis erit aliter ſitus, ergo cum hoc ſic de formali ratione quātitatis dimēſiuæ. Per nullam uirtutem ēt diuinā poterit ab ea ſeparari, & ſm hoc ille qui ſic arguit uidelicet Tho. in. iiii. uidetur incidere in aliā opinionē priorem. Modus āt ponendi ipſius Thomę eſt talis, quod diſtinctio compoſitorum poteſt ſaluari abſque diſtinctione ſitus. Hoc autem non poteſt fieri niſi per uirtutē diuinam, quia eſſe diſtinctiuū cōpoſiti dependet nō tantum a cauſa, ſed prīcipalius a cauſa prima. Vnde ſine diſtinctione eſſentiali principiorū poteſt Deus conſeruare compoſitū. Et ponit exemplum in ſacramento altaris, quia accidentia dependent a ſubiecto vt a cauſa ſecunda, & a Deo, ſicut a cauſa prima. Et iō in uirtute cauſæ primæ poſſunt a ſubiecto ſeparari, & habere eſſe diſtinctum ſine ſubiecto. Et ſic in propoſito duo corpora poſſunt eē diſtincta inter ſe, & quātitatiuè, abſqꝫ diſtinctione ſitus, & loci. Sed dicit Sco quod licet hæc opinio poſſit aliqualiter eſſe ꝓbabilis dicēdo ſcilicet, quod Deus poteſt cōſeruare prius abſque poſteriori, quod tñ poſterius naturaliter ſequitur ad prius, & sic conſeruare quantitatem sine situ, uel poſitione in loco. Tamen ratio adducta non formaliter concludit, quia sine causis intrīſecis non poteſt Deus rem conſeruare, ergo non poteſt sine causis ſecundis, quę ſunt intrinſecę rei. Huiuſmodi autem ſunt principia eſſentialia, uidelicet materia, & forma, quæ ſunt principia eſſentialia compoſiti. Si ergo De

tus conſeruat diſtinctionem compoſitorum abſq; diſtinctione ſitus, aut manent principia eſſentialia diſtincta, aut non, ſi ſic, ergo Deus nõ cõſeruat hoc cauſatũ ſine cauſis ſecundis, ſi nõ, ergo Deus cõſeruat, & nõ cõſeruat, quia inq̃tum principia nõ ſunt diſtincta, tunc eſt eadem materia, & eadem forma in utroque compoſito. Inquantum autẽ conſeruat ea diſtincta, non eſt eorum eadem materia, & forma. Ex quo ſequit̃, ꝙ ſunt duo compoſita conſeruata diſtincta, & non diſtincta abſque diſtinctione ſitus, & loci, quod eſt impoſſibile. Ad rationes ãt adductas ad primam opinionem poſitam in hoc notabili. Dicendum ad primam, ꝙ non oportet cuilibet doti aſſignare aliquem effectum, ſicut patet de impaſſibilitate. Si ãt dicat, quod eſt principium reſiſtendi agenti contrario. Dicendum, quod prohibere aliquas actiones extra nõ eſt actio elicita, ſicut quòd cœlum prohibeat elemẽta agere in ſe hoc non eſt per aliquam actionem elicitam a cœlo, & ita quod incorruptibile reſiſtat corrumpenti, hoc non eſt per aliquam actionem elicitam. Et ita in propoſito, duo corpora eſſe in eodem loco non eſt effectus alicuius qualitatis. Ad ẜm dicendum, ꝙ uerum concludit de potentia Dei abſoluta, licet iõ ita ſit ordinatũ a Deo, quẽadmodũ ordinatũ eſt, ut corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio corpore nõ glorioſo, ẽt ad imperium uoluntatis ipſius beati, non ꝙ ipſe beatus hoc efficiat, ſʒ Deus, qui ſibi in hoc advotũ aſſiſtit, & ſic quoddã mõ hẽt hoc beatus in poteſtate ſua.

Con. 1. His præmiſſis, ponendæ ſunt ſeptẽ concl. Prima eſt. Poſſibile eſt ſimpliciter, & abſolutè, loquendo de uirtute diuina duo corpora, uel plura ſimul eſſe in eodem loco realiter uel preſentialiter, ſiue ſint glorioſa, ſiue non glorioſa, patet ex primo notabili.

Con. 2. Secunda concluſio Plura corpora poſſunt etiam eſſe in eodem loco dimenſiue, ita ꝙ utrumque occupet locum, patet, quia non eſt minus poſſibile corpus exiſtere in loco ẜm modum naturalem, quã alio modo, ſed modus naturalis exiſtendi corpus ĩ loco eſt, eſſe dimẽſiuè in loco, ergo ſi poſſunt duo corpora eſſe realiter in eodem loco, ſequitur quod poſ-

ſunt eſſe ibi dimenſiue.

Con. 3. Tertia concl. Poſſunt plura corpora eſſe in eodē loco non dimenſiuè, patet, quia ſicut poſſet Deus ſubſtantiam corporis ſeparatam a dimenſione unam, uel plures ponere in loco nō circūſcriptiuè, vel dimenſiuè, ita & ſubſtantiam coniunctam dimenſioni, quemadmodū corpus Chriſti eſt in altari. Non enim reſpectus præſentiæ ipſius ſubſtantiæ corporis ad locū dependet ex ipſa dimenſione, ſed ex ſubſtantia, ſicut ex fundamento, & ex loco, ſicut ex termino, & ex agente, ſed ſubſtantia corporis ſeparata a dimenſione poſſet fieri præſens una, uel plures eidē loco nō dimēſiuè, qa tunc dimēſio non eſſet ibi ratio eſſendi in loco, nec ipſa ex ſe habet partem extra partem, igitur.

Con. 4. Quarta concl. Plura corpora poſſunt ſimul eſſe in eodē loco, unum dimenſiuè, & aliud nō, patet ſatis ex dictis.

Con. 5. Quinta concl. Aliquando de facto fuit, & eſt mō, ꝙ duo corpora fuerūt, & ſunt ſimul in eodē loco. Patet primo de corpore Chriſti cū corpore uirginis in natiuitate, quia exiuit clauſo utero. Secūdo de corpore Chriſti cū corpore lapidis in reſurrectione, quia ſurrexit clauſo ſepulchro. Tertio de corpore Chriſti cū ianuis clauſis, quando intrauit ad diſcipulos. Et ſimiliter cum corpore cæli in aſcenſione, & modo etiam ſimul eſt cum cœlo empireo, & ſimiliter cum ipſo cœlo erunt corpora beatorum poſt reſurrectionem.

Con. 6. Sexta concl. Per nullā uirtutē creatā poſſunt eſſe duo corpora ſimul actualiter in eodem loco quocunq; prędictorum modorū. Probat Iohānes de Baſſo, qa ſola uirtute diuina pōt fieri corpus pſens loco non expellendo aliud corpus. Omnis enim creatura impellendo unū corpus neceſſario expellit aliud, ſicut mouendo unū corpus ad aliquē locū amouet ipſum a priori loco. Item ſola uirtute illa eſt poſſibile duo corpora ſimul poni in eodem loco quę ſola eſt illimitata in agēdo nō determinata ad vnū locū, uel modū, ſed ſola uirtus diuina eſt talis, uirtus. n. creata limitata eſt, ut ponat corpus i certo, & unico loco, nec pōt cauſare plures reſpectus locati ad plura loca ſimul, nec pluriū locatorū ſimul ad vnū locū, igitur. Et ſi arguatur quod in ferro ignitio ſimul eſt ignis, & ferrum. Item

in uaſe pleno cineribus ſi ap ponatur aqua ſimul eſt aqua, & cinis. non enim magis im pletur uas, quã prius. Et ſimi liter quãdo in uitro cum ui-no ponitur panis, ſimul eſt panis, & uinũ. Item ĩ corpo re ſimul ſunt quatuor humo res diſtincti. Item qñ duo corpora ſe tangunt in aere, uel in aqua cum oporteat quodlibet eorum eſſe hume ctum, & humiditas non ſit ſine ſubiecto ſuo, puta ſine aere, vel aqua, oportet, quod duo corpora ſint ſimul, puta humidum, & humectum. Itẽ oportet alimentum, & alitũ eſſe in eodem loco, prius na turaliter, quàm alimentum conuertatur in alitum. Præterea poteſt ſuperficies ſimul eſſe naturaliter cum ſuperficie, vt patet de ſuperficiebus corporum ſe tangentium, ergo & profunditas cum profunditate. Ad primum argumentũ dicẽdũ, ꝙ ignis, & ferrum nõ ſunt ſimul, unde nec ĩ ferro ignito ẽ forma ignis, licet in eo ſit calor quandoque intenſior, q̃ in igne, uel ſaltem plus eſt ibi de calore propter dẽſitatem materię. Poteſt tamẽ dici, ꝙ in poris ſubtilibus ipſius ferri incorporatur ignis. Ad ſecundum dicendum, quod cineres, & panis, ſunt corpora poroſa, & implentur illi pori aqua, uel uino, & ſic duo corpora non ſunt in eodem loco, nec unquàm profundum cum pro fundo, licet ſuꝑficies poſſint eſſe ſimul. Ad tertiũ dicẽdũ, ꝙ humores non ſunt corpora diſtincta, ſed unũ corpus tantũ ęquipolens illis ſecundum formã vnã, uel per complexionẽ mediam, uel ſi ſint ibi corpora diſtincta nõ ſũt ſimul, ſed ſm iuxta poſitionem. Ad quartum dicendũ, ꝙ humidum, & humectũ nõ ſunt ſimul, niſi quia ſe tãgũt, & ita ſolum ſecundũ ſuperficies, & non ſecundum profunda. Vnde & immediate nõ tãgitur unum corpus ab alio in aere, uel in aqua, ſed mediãte aere, uel aqua, licet non ſemper pręcipiatur, nec humor ille aqueus, uel aereus eſt formaliter, niſi in aere, uel in aqua. Ad quintum dicendum, ꝙ alimentum, & alitũ exiſtentia diſtincta nũ q̃ ſunt ſimul, ſed q̃libet pars aliti eſt poroſa, & ĩ poris eſt ipſum alimentum, quãdo eſt in proxima diſpoſitione ad conuerſionem, & conuertitur in alitum circunſtans, & fiunt noui pori, & ſic fit nutritio, & augmentum ſecundũ Cõmẽtatorem primo de ge-

neratione. Et nunquam ſunt duo corpora ſimul. Ad aliud negatur conſequentia, quia non ſic oportet, quod una ſuperficies expellatur ſi altera iudicatur, uel applicetur alicui tangendo, ſicut de corporibus. Et dicunt aliqui, ꝙ hoc eſt quia ſuperficies reſpectu corporis habet rationē indiuiſibilis Corpus autem, uel profunditas reſpectu nullius dimenſionis habet rationem indiuiſibilis.

Con. 7. Septima concluſio. Per dotem ſubtilitatis in corporibus beatorum erit poſſibilitas eſſendi duo corpora ſimul Probat Scotus, quia dos non eſt aliud, niſi perfectio debita, uel ordo debitus huic corpori, inquātum eſt animatum hac anima, quæ hoc meruit, ergo verè eſt dos ſubtilitas data corpori glorioſo, ut pro libito animę ſit ei poſſibile exiſtere cum alio corpore Nec oportet, quòd huiuſmodi ſubtilitas ſit aliqua qualitas in corpore, ut aliqui dixerūt, quia nulla repugnantia inuenitur ibi ex parte quantitatum per modum actionis, ad quā ordinatur qualitas. Dicit igitur Scotus ſe habere pro certo, ꝙ ſicut in corpore impaſſibilitas eſt cā extrinſeca, ut aliquod agens non poſſit agere in illud actione cōtraria, ſic dos ſubtilitatis non eſt niſi ordo debitus ad exiſtendum cum alio corpore, qui eſt ordo extrinſecus non intrinſecus formaliter.

Ad primum arg. dicendū, ꝙ auctoritas Boetii eſt intelligēda de uirtute naturę creatæ, & non de uirtute diuina. 1

Ad 2m dicendum, ꝙ bene concludit, quod in corporibus beatis non eſt ſubtilitas ex paucitate materiæ, ſed ex hoc non ſequitur, qđ in eis non ſit dos ſubtilitatis modo ſuperius expoſito. 2

Ad tertium dicendum, ꝙ cū dicitur duo corpora glorioſa non poſſe eſſe ſimul cū tamen magis conueniat, quā corpus glorioſum, & nō glorioſum. Hoc eſt ꝑꝑ uoluntatem beati. Dos .n. ſubtilitatis eſt ut corpus glorioſum poſſit eſſe cū alio ad imperiū uolūtatis, ſed actui iſtius agilitatis repugnat, quod ſit ſimul cū alio corpore glorioſo. Aeque .n. perfecta ſunt, & æque nobilia ratione huius dotis duo corpora glorioſa. Et cum dicitur, quòd magis conueniunt dicendum, quod non omnis conuenientia in natura eſt ratio ſimultatis, alias cū duę quantitates plus 3

con-

conueniant q̃ quantitas, & qualitas magis poſſent eſſe ſimul duæ dimenſiones, quàm dimenſio cum qualitate, qđ eſt falſum. Et præterea, quia corpus glorioſum habet, ut ſit cum alio ad imperium uoluntatis, nõ poteſt autem anima, ita habere imperium ſuper aliud corpus glorioſum, ſicut habet ſuper non glorioſum, quia videlicet utrumque ęque perfectum eſt in dote ſubtilitatis, ideo, &c.

DE AEQVALITATE beatitudinis.

Vtrum omnium beatorum ſit æqualis beatitudo.

Sco. 4. *d.* 50. *q.* 5. *Duran.* 4 *d.* 49. *q.* 7.

QVAESTIO I.

Svperius dictum eſſe de beatitudine tam animarum, quam corporum ſecundum determinationem abſolutam. Nunc dicenda ſunt aliqua de ipſa beatitudine ſecundum determinationem comparatiuam. Vbi primo quæritur. Vtrum omnium beatorum ſit æqualis beatitudo?

1. Arguitur, quòd ſic, quia Mat. x. dicitur, quod ſinguli receperũt ſingulos denarios. *Mat.* 10.

2. Secundo Aug. ſuper Ioannem dicit omnium beatorum erit per gaudium, ergo & per beatitudo.

3. Tertio. Quilibet beatus habet capacitatẽ ęqualis glorię cum alio, ſed in quolibet beato tota capacitas terminatũ, & quietatur appetitus. igitũ.

4. Quarto. Impaſſibilitas eſt una beatitudo corporis, ſed ipſa non recipit magis, & minus, quia non eſt niſi carentia paſſionis, igitur.

Contra Ioannes. xiiii. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Et Paulus primę ad Corinth. xv. Alia eſt claritas Solis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarum, & ſtella differt a ſtella in claritate, ſic erit reſurrectio mortuorum. Primo notandum, ꝙ ſicut dicit Sco. in 4. non oportet, ꝙ appetitus naturalis habeat omnem perfectionẽ, cuius eſt capax. Vñ ſufficit graui ꝙ quietetur in ſuperficie terrę, nec oportet, ꝙ quietetũ ſũmẽ deorſum. Sic appetitus naturalis in hoĩe eſt, ꝙ quietetur in ordine ad rationẽ, & uoluntatem Dei ſicut quietatur quælibet pars uniuerſi in comparatione ad appetitum uniuerſalis naturæ. Sic ergo

Ioan. 14. *1. Co.* 15. *4. d.* 50. *q.* 5.

ergo dicendum, ꝙ Deus inquãtum eſt principium quietationis beatorum, nõ oportet, ꝙ ęqualiter det iſti appetitui, ſicut illi, ſed ſufficit, q̃d habeat, ſm quòd competit ei a principio extrinſeco ſm rectam rationem, & ſm libertatem, & iuſtitiã Dei retribuentis ſm maiora merita, uel minora, & ita poteſt eſſe inæqualis beatitudinis. Secundo notandũ, ꝙ hic nõ eſt ſermo de æqualitate ſecundum durationem, quia de illa planũ eſt, quòd in omnibus beatis erit æqualis beatitudo ſecundum duratioñe a parte poſt, ſed eſt ſermo de æqualitate ſecundum menſuram intenſionis, & perfectionis, & hæc æqualitas eſt duplex, ut aliàs dictũ eſt, cũ quęrebatur de equalitate pœnæ dãnatorũ, uidelicet æqualitas q̃titatis, & æqualitatis proportionis.

Con.1. His pręmiſſis, ponẽdę ſunt quinque cõcluſiones. Prima eſt. Gloria omniũ beatorũ, non eſt ęqualis ſecundum q̃titatem perfectionis. Patet, quia ad ordinem uniuerſi in perfectionibus naturæ ſunt neceſſarii gradus perfectiores, & minus perfecti, ergo ſimiliter in pfectionibus gratię, & glorię. Item ſicut uidemus in corpore naturali, ꝙ non eſt ęqualis dignitas omnium membrorũ, ut capiti, & aliorũ. Ita ſuo mõ in corpore triumphantis eccleſiæ maior debet eſſe gloria capitis, quàm membrorum, & diſpar etiam gloria membrorum, ſed Chriſtus eſt caput eccleſiæ, ergo ipſius eſt maior gloria, quam aliorũ. Beata autem uirgo eſt membrũ Chriſti propinquius, & ideo poſt Chriſtum glorioſius, & ſic de aliis ſuo modo. Si autẽ quæras vnde prouenit iſta inęqualitas. Dicendum ſecũdum Scotum, ꝙ non debet accipi ex parte obiecti beatifici, quia idem eſt obiectum beatificũ, & ſecundum eandẽ ſimplicem rationem diuinitatis, quæ eſt actu infinita, & cuilibet ſic obiicitur, & æqualiter quantũ eſt ex parte ſui. Hic enim eſt denarius diurnus, q cuilibet bono æqualiter pręſentatur, nec debet accipi ex parte potentiæ beatificabilis, ſiue in recipiendo, ſiue in agendo. In recipiendo non, quia quælibet potentia beatificabilis ſecundũ ſe eſt capax æqualis gloriæ cũ alia Nec ualet, ꝙ una eſt magis diſpoſita per maiorem habitum gloriæ, quia nõ ponitur talis habitus ad diſponendũ, ſed magis ad d̃corandum

dum. Et præterea idem eſt iudiciũ de habitu, ſicut de actu. Nec etiam debet accipi ex parte potentiæ beatificabilis in agendo. Nam ſicut ſupradictum eſt, potentia beatificabilis purè paſſiuè ſe habet ad actũ beatificum. Nec etiam aliquid informans potentiam ſe habet actiue ad huiuſmodi actum. Nõ enim poteſt habitus habere rationem principii actiui, niſi potentia etiam habeat rationẽ principii actiui. Dicendum ergo, ꝙ iſta inęqualitas eſt ex cauſa effectiua per ſe, uidelicet ex parte ipſius Dei, vt eſt agens, & cauſans talem actũ maiorẽ, uel minorẽ ſua uolũtate libera, ſed accipitur tanquam ex cauſa meritoria a parte beatorum ſecũdum maiora merita, uel minora eo modo quo meritũ poteſt dici cauſa præmii, ꝙ tamen nõ eſt proprie dictũ.

Con. 2. Secũda concl. Gloria beatorum eſt æqualis ſm proportionem, uidelicet ſm correſpõdẽtiam ad merita, probatur, quia ſicut præmiũ correſpondet merito, & minus minori. Cum itaque merita electorum nõ fuerint æqualia ſecundum quantitatem, ſed inæqualia, proportionẽ tamen adinuicem habentia, ideo pręmia ipſorum non ſunt æqualia ſecundum quãtitatem, ſed bene ſecundum proportionem. Item ad iuſtum iudicem pertinet in diſtribuendo ſeruare medium iuſtitię diſtributiuæ, ſed medium iuſtitiæ diſtributiuæ eſt medium ęqualitatis, non ſecundum quantitatem, ſicut in commutatiua, ſed proportionis, ut patet v. Ethycorum, igitur. Eſt autem circa prædicta aduertẽdum, quod non eſt hic ſermo de gloria beatorum obiectiua, puta de Deo, quia planum eſt, quod illa eſt eadem omnium ſecundum eandem rationem propriam, & ſimplicẽ, quę ẽ rõ diuinitatis, ſed ẽ ſermo đ gloria eorũ formalĩ cuiuſmodi ẽ uiſio, uel fruitio.

Tertia conc. In beatis nõ ẽ ęquale bonũ cõmodi, imo q̃libet beatus plus gaudet de bono ſuo, q̃ de bono cuiuſcũque alterius beati excepto ſolo Deo. Probat Sco quia q̃libet debet plus ſe diligere, q̃ alium actu elicito, ſicut p oppoſitũ, patet de odio. Plus .n. tenetur quilibet odire, & fugere peccatum mortale in ſe, quàm in quocunque alio, ergo quicunque plus uult ſibi Deum, & bonum commodum, quàm bea- **Con. 3.**

tę virgini, aut cuicunque alteri, ſolus autem Deus ē qui magis eſt diligendus Et ſi arguatur, quia maius bonum ē magis diligendum, ergo debet aliquis plus velle beatitudinem ſuperioris, quam ſuiipſius. Dicendum, quod antecedens eſt falſum, quando deficit vnitas. Dilectio quippe eſt fundata ſuper maius bonum, ſed non ſint vnitate, & ſic illud magis bonum ē, magis uolendum, ſed nō ſibi. Si aūt ſit bonū infinitum tunc vtroque modo ē volendum, & diligendum, ſ. in ſe, & ſibi. Vnde vnus vult ſibi magis Deum, & bonum, quā marię, tamen mariæ vult maius bonum. Et ſi inſtetur, quia ex maiori bono volito ſit maius gaudium, ergo plus gaudebit de bono marię q̄ de proprio. Dicendum, quod maius gaudium non eſt de maiori bono, ſed de bono magis ſibi uolito, ita quod gaudium non ſequitur extēſionē boni, ſed intētionē volitionis boni magis uoliti.

Con.4. Quarta conclu. In omnibus beatis erit ęqualitas quātum ad dotes impaſſibilitatis, & ſubtilitatis. De prima patet per vltimam rationem ante oppoſitum. De ſecunda ſic probatur, quia quodlibet corpus beatū per dotem ſubtilitatis poteſt ſimul eſse cauſa alio corpore non glorioſo, vt ſupra dictum fuit, & æqualis eſt iſta poſſibilitas in oībus corporibus beatis.

Quinta concluſio In beatis erit inęqualitas quantum ad dotes claritatis, & agilitatis. Hęc concluſio ſatis, patet ex ſupradictis de claritate, & agilitate. Eſt tamen intelligendum de agilitate, q̄ licet nō habeat ęqualitatem quantitatis, habet tamen æqualitatem proportionis, ſic intelligendo, quod quælibet anima eſt proportionata tali corpori, & econtra in ratione motiui, & mobilis. Con.5.

Ad primum argumentum dicendum, quod per denarium intelligitur idem obiectum beatificum, vt dictum eſt, vel æqualitatis beatitudinis, quātum ad durationem. Vnde circularitas denarii repræſentat ęternitatem vitę, vbi non eſt principium, neque finis. 1.

Ad ſm dicendū, quod non erit omnium par gaudium ītenſiue, ſed bene extenſiue. ut dicit Scot. quod quilibet, gaudebit de quolibet, & de oībus, de quibus alius gaudebit, quia quilibet uolet, q̄ alius vult, ſed nō pari affectu. 2.

Ad

Ad tertium dicendum, ꝙ ad hoc, ꝙ aliquis ſit beatus non oportet, quod habeat tantam gloriam quantæ eſt capax, ſed oporteret bene ad hoc, vt eē batiſſimus Et quā do dicitur, quod appetitus non quietatur, dicendum, ꝙ licet appetitus naturalis non quietatur pro tanto, quia eſt capax maioris glorię, tamen ex hoc beatus nullo mō triſtatur, uel inquietatur, immo ſecundum appetere delibera tiue quietat̄, quia appetitui deliberatiuo, qui ſubditur re gulę volūtatis diuinæ ſufficit tantū de gloria, quantū placet ſibi dare ſecundum exigē tiam meritorū, nec maiorē gloriam appetit aliquo actu elicito, licet ſit capax maioris appetitu naturali, qui non eſt actus elicitus, nec per con ſequens inquietat beatum.

4. Ad aliud patet ex dictis, quod verum concludit.

Vtrum beati uideant pœnas damnatorum.

Scot. 4. diſtinct. 50 q. 3. Dur. 4. d. 50. q. 3.

QVAESTIO II.

SEcūdo q̄ritur. Vtrū beati uideāt pœnas dānatorū.

Arguitur, ꝙ non, quia dā nati poſt iudicium, ſicut dicit Magiſter, non videbunt gloriam beatorum, ergo nec beati pœnas damnatorum. 1.

Secunda conclu Si beati uident pœnas damnatorum, aut vident eas vt quoddam volitum, aut vt quoddā nolitū, ſi vt volitū, tunc per conſequēs vellent peccata eorū, & præterea viderentur crudeles, ſi delectarent̄ ī pœnis miſerorū, ſi ut nolitū tūc haberēt triſtitiā, ꝙ ē ipoſſibile. 2.

Contra eſt Grego. in dialogo. Notādum, ꝙ ſicut allegat Sco. in iiii. ſm Aug. ix. de trinitate, q̄dam ē cognitio ꝑ ſpeciem, quādo videlicet aliqua cognoſcuntur per ſimilitudinem. Alia vero eſt cognitio per priuationem, quę nō eſt per ſimilitudinem, ſed ꝑ contrarium, & diſſimilitudinē. Præterea notādum, ꝙ duplex eſt pœna in dānatis, ſcilicet pœna dāni, & pœna ſenſus. Pœna damni eſt carentia diuinę uiſionis, & fruitionis. Pœna uero ſenſus eſt poſitiua, & eſt multiplex vt ponit Sco Prima eſt triſtitia d̄ pœna damni. Secunda eſt triſtitia de culpa, non vt eſt offenſiua Dei, ſed vt eſt cā pœnę. Tertia ē triſtitia de igne perpetuo detinente. Quarta eſt tri-

triſtitia de igne immutante, & detinente intellectum dānatorum in perpetua ſui conſideratione Quinta eſt triſtitia de culpa, inquātum ē peccatū, vt eſt vermis cōſcientię.

Con.1. His præmiſſis, ponēdę ſunt quinque cōclusiones. Prima eſt. Omnes beati poſt iudicium videbunt pænas damnatorum intelligendo, & cognoſcendo eas mentaliter, patet per auctoritatem ſcripturæ Eſayę vltimo. Egredientur, & uidebunt cadauera virorū qui prævaricati ſunt in me, vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, et erunt vſque ad ſatietatē viſionis omni carni, vbi sic ait Hieronymus. Nō ē mirandū si ſancti iam immortales reprobos videāt mētis ītelligentia, cū prophetę adhuc mortales videre hęc omnia meruerint. Egredientur ergo electi non loco, ſed ītelligentia, vel viſione manifeſta ad uidendum impiorum cruciatus. Et si quæras an econtra damnati ſunt viſuri gloriā beatorum. Dicēdum, quod poſt iudicium nō videbunt, licet aliquo modo uideant in iudicio quantū ſpectabit ad eorum cōfuſionē, corā facie iudicis, & electorum. Vnde dicit Gregorius ſuper Lucam. Infideles in imo poſiti, ante diē iudicii fideles ſuper ſe requieſcere attēdūt, quorum gaudia poſt iudiciū contēplari non poſſunt Vn̄ dicit Bonauentu. in iiii. d. l. ꝙ tunc impii maiori pœna erunt abſorpti, vt iam non liceat eis cogitare gloriæ dignitatem, ſed tamen in mente habebūt eius amiſſionem, & carentiam vt inde triſtentur.

Secūda concl Beati uident intuitiue pœnas damnatorū in verbo per rationem diuinæ eſſentiæ. Patet, quia eſſentia diuina ratione illuminationis ſuæ, & continentię uirtualis ſeu pfectionalis, eſt ratio cognoſcendi omnia, ita diſtincte ac ſi eſſet ratio vnius tantū, ſicut amplius dictū eſt primo tractatu. Verum ē tamen, ꝙ aliquorum eſt ratio cognoſcendi per ſpeciem, id eſt per ſeipſam, vt eminēter continentem illa, ſicut omnium poſitiuorum extra ſe, aliquorum vero per priuationē id eſt per ſeipſam, vt cōtinet habitus oppoſitos. Vn̄ hoc modo eſt ratio cognoſcendi priuationes Beati igitur per rationem diuinę eſſentię pœnas poſitiuas damnatorū uident p ſpeciem Vnde huiuſmodi pœna habent in Deo Con.2.

pœ-

pœnam vero damni,&culpæ, quæ eſt cauſa pœnæ uident ꝑ priuationem. Huiuſmodi.n. non habent ideã in Deo,nec imitantur ideam. Non enim ſunt in ſe,nec in aliquo gradu entis,vt dicit Scotus. Et ſi inſtetur contra prædicta, q̈a per eſſentiam diuinam nõ videntur cognoſcere cõplexiones contingentium,vt ꝙ Petrus currat, aut ꝙ Iudas in inferno puniatur,licet ibi uideantur omnium quiditates ſimplicium terminorũ,& priuationes eorum,ac etiã complexiones neceſſariæ de ipſis formabiles. ſic enim neceſſario oporteret,ꝙ quilibet beatus cognoſceret omnes complexiones contingentium actualium, & poſſibiliũ,ſuppoſito, quod idem ſit actus uidendi verbum,& omnia quę videntur in uerbo. Similiter etiã ſequeretur,ꝙ omnes tales complexiones eſſent ſimpliciter neceſſariæ. Dicendũ ergo,quod argumentum ꝓcedit de eſſentia diuina,vt p̃cedit actum uolũtatis,& prout eſt obiectũ beatificũ creaturę,ſed tamen eſſentia,vt ſequens actum uolendi,quã dẽterminãtur tales complexiones, & repræſentãt ipſum actũ uolendi,poteſt eſſe ratio cognoſcendi talia. Vnde hoc mõ per rationem diuinæ eſſentiæ vident beati pœnas dãnatorũ intuitiue ĩ uerbo; ſed vt ſic nõ eſt obiectũ beatificũ creaturę ſaltẽ primo.

Tertia concluſio. Poſſibile eſt beatos cognoſcere pœnas damnatorum intuitiue, in proprio genere,ſicut aliquis videt Sortem ſcurrere. Patet,quia poteſt Deus ĩ mẽte beati cauſare huiuſmodi notitiam intuitiuam de tali obiecto complexo. Licet ipſi beati non ſint præſentes dãnatis,& multiplicantur tales notitiæ ſecundum multitudinem obiectorum. *Con. 3.*

Quarta cõclu. Poſſunt beati pœnas dãnatorũ abſtractiue cognoſcere in proprio genere. Patet,quia poſſunt ĩ eis cauſari ſpecies terminorum, vel obiectorum,& alia neceſſaria ad talem notitiam abſtractiuam diſtinctam. Non eſt tamen veriſimile, quod huiuſmodi cauſent ab obiecto cum damnati ſint ita remoti a beatis,vt non poſſint inuicem agere, aut pati, vt uidetur,ſed cauſantur a Deo. *Con. 4.*

Quinta conlu. Poſſibile ẽ beatos videre dãnatos intuitiue ſenſibiles corporalibus cruciari in tormentis quãtũcunque lõge ab eis diſtẽt,patet,quia poteſt Deus immediate *Con. 5.*

te cauſare p ſeipſum in oculis beatorum noticiam intuitiuam de obiecto etiam abſente, aut etiam non exiſtente, licet talia obiecta non poſſent eam cauſare, quid autē erit de facto, & quomodo, uel quot modis uidebūt beati reprobos cruciari pro nūc eſt nobis incertum.

1\. Ad primum agumentum dicendum, quòd non eſt ſimile, plus enim poſſunt beati luci diuinæ coniuncti cognoſcere, quam damnati in tenebras exteriores miſſi, qui sūt omnino extra lucem diuinam, & beatę uiſionis.

2\. Ad ſecūdum dicit Scotus, ꝙ beati uolunt pœnas damnatorum, non ut primo, & per ſe uolitas, ſed quia uolūt quicquid uident Deum uelle, & eo modo quo uolunt eas, etiam de ipſis lætantur, non inquantum ſunt afflictiuæ, ſed inquantum ſunt iuſtę. Nec tamē ſequitur, quod ſint crudeles, quia non uolunt illis ſimpliciter, & abſolute, ſed ſecundum quid tantum, ut obiectum ſecundarium, quod Deus uult eſſe, tamen ſi placeret Deo nollent, ſed hęc nolitio non eſt ſimpliciter abſoluta, ſed conditionalis, ſcilicet ſi Deus uellet. Vñ dici poſſunt cōpati miſeris nō uolēdo, uel nollēdo miſeriam ipſorum ſub conditione, puta ſi placeret Deo Nec ex hoc ſequitur triſtitia in beatis, quia talis nolitio nō eſt cauſa ſufficiens triſtitiæ. Et pręterea ipſi beati non ſunt triſtitiæ capaces, ſed plenitudinem gaudii habēt in uiſione, & fruitione diuinæ maieſtatis. Cui eſt honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

FINIS.

1.006.040

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii KKK Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii KKKK Llll.

Omnes ſunt Quaterniones.

Tabula per ſe patet.

VENETIIS.

Apud Dominicum Farreum.

M D L XXIIII.

636

L. GOTTSCHER
1972